

გაგა შანსქიჩიშვილი-საიანიშვილი

სემუქინალო

წიგნი

ჩრატული

ტომი მეორე

ტექსტი შოაფადა, გაგოვლები, შენობები, საძიებლები და
ლექსიკონი დაურთო

პროფ. მიხეილ შანგელიანი

„შენიერება“

თბილისი

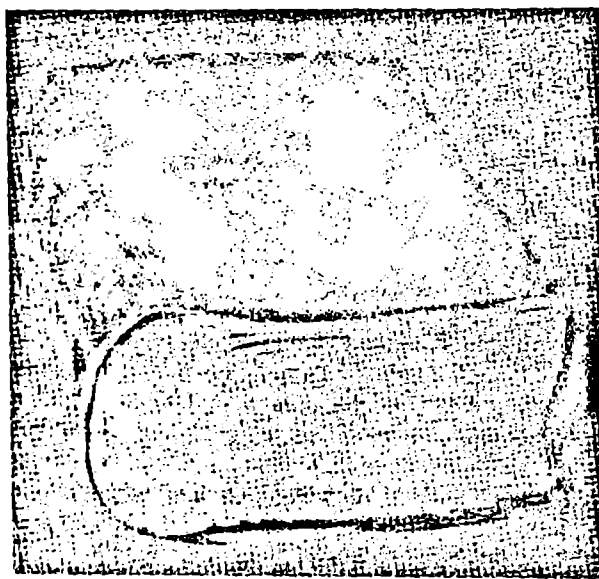
1988

„სამკურნალო წიგნი — კარაბადინის“ წინამდებარე ორტომეული, მისი ავტორის, ზ. ფანასკერტელი-ციციშვილის, დაბადების 550-წლის საიუბილეო თარიღისადმი მიძღვნილი, ის შესაშვ გამოცემა, პირველად, 1950, 1959 წლებში იქნა გამოცემული (ცალკე ტომებად), მეორედ — 1978 წ. (ერთ ტომად). I ტომში მოცემულია მედიცინის ზოგადი საკითხები: ჰიგიენა, დაავადებათა გამოკვლევისა და ღიაგნოსტიკის მეთოდები, სამკურნალო საშუალებათა ძირითადი ფორმები, მათი გამოყენებისა და ტექნოლოგიის პროცესები. II ტომი ექრონაწილია — აქ განხილულია პათოლოგიისა და თერაპიის ძირითადი საკითხები, ცალკეულ ორგანოთა დაავადებები და მათი ნიშნები, ურცლადაა გადმოცემული მკურნალობის მეთოდები, სამკურნალო საშუალებათა სხვადასხვა ფორმები. იგი მოიცავს მედიცინის თითქმის ყველა დარგს და ცალკეული ორგანოს დაავადებათა აღწერასა და მკურნალობას, ცხადია იმ ფარგლებში, როგორც შესაძლებელი იყო მეცნიერების განვითარების იმ ეტაპზე. გარდა შინაარსობრივი ანალიზისა და გამოკვლევების ტექსტს თან ერთვის: სარჩევ-საძიებელი, საგნობრივი, დაავადებათა და პირთა საძიებლები, შენიშვნები და ლექსიკონი.

ვახტანგ VI

ზ. ფანასკერტელი-ციციშვილის „სამკურნალო წიგნი — კარა-
ბადინის“ ხელნაწერი წიგნი.

- სახელითა¹ ღ'თისათა დავიწყეთ ყოველთა 177r.
- სენთანიშანი, რომელნი არიან კაცისა ასოთა ში-
გან, თავით, თმითგან, ვიდრე ფერკისა ფრჩხილ-
თამდი. რაცა სენნი და საღმობანი არიან ყუალა-
სი ნიშანი ცალკე-ცალკე [ს]წერია — მათნი მი- 5
ზეზნი და საქმენი, და წამალნი მათნი ბრძანები-
თა ღთისათა, — და ეინცა ამა წიგნსა იკმარებ-
დეთ, იცოდით, რომე ყოველსა ქველის საქმესა
უზეშთაე არს წინაშე ღ'თისა².
- შექმნა ღმერთმან მოწყალემან კაცი ოთხთა ბუნებათაგან: ქა- 10
რისაგან, ცეცხლისაგან, მიწისაგან და წყლისაგან. ესე ერთმანერთ-
სა არ გარივნა, ცალკე-ცალკე არიან სიმკურვალითა და სიკმელითა,
სიგრილითა და სინოტიითა.
- დაჰბადა ღმერთმან მოწყალემან ცეცხლისაგან კუერცხის
გული, ნავლეი, რომელ არს ზაფრა, და არს იგი მკურვალი და 15
კმელი და ბოროტი; და არს გემო მისი მწარე და ფერი მისი კუერ-
ცხის გულივითა ყუითელი.
- შექმნა მოწყალემან ღმერთმან ქარისაგან სისხლი, და არს იგი
მკურვალი და კმელი; გემო მისი — მწარე, და ფერი — წითელი.
- და შექმნა ღმერთმან მოწყალემან მიწისაგან შავი ნავლეი, 20
რომელ არს სევედა, და არს იგი კმელი და გრილი; და არს გემო
მისი მჟავე და ფერი მისი მწუანე³.
- || და შექმნა ღმერთმან მოწყალემან წყლისაგან თელგმა, რო- v
მელ არს ბაღამი, და არს გრილი და ნოტიო; და არს გემო მისი
მლაშე და ფერი მისი თეთრი.
- და საყოფელი კუერცხის გულისა, ნავლისა, არს სანავლეი, 25
და ჰვიდია ლუიძლსა და კელმწიფობა და საქმე მისი არს სტომაქსა
ზედა. და სახლი სისხლისა არს ლუიძლი, და უფლება მისი არს
ყოველსა კორცსა და ძარღუსა ზედა. და სახლი შავისა ნავ[ლ]ლისა
არს ტლირბი, და უფლება მისი არს თირკუმელთა და წურილთა
ნაწლეეთა ზედან. და სახლი თელგმისა არს ფირტუი; უფლება 30
მისი არს თავსა, მკერდსა და კორცთა ზედა.
- იცოდით, თუ ბუნებანი ესე ოთხნივე ერთმანერთსა შეზავებით

და სწორად არიან, მაშინ კაცი მართლად და კარგად იქნების ბრძანებითა ღთისათა; და თუ დამეტდების, რომელიმე დაიბადების სენი და სნება, ცხრო და ყოველი მიზეზი იმათგან გამოჩნდების. და ამათგან იქნების სიცოცხლე და სიკუდილი, ჭირი და ღზინი, 5 ყულა ამა ოთხთა ბუნებათაგან იქმნების ბრძანებითა ღთისათა. იცოდით, რა კაცი დაიბადების, ვირე სიკუდილამდი ამა ოთხთა ბუნებათაგან იქცევის და ამათგან იზრდების, და ამათგან ცოცხალა კაცი.

- 10 იცოდით ესეცა, რომე ცხრა ნიშანი უნდა იცოდეს მკურნალმან და მით ცნას სნება და სენი, რომელ აშფოთებულ იყოს და დამე- 178r ტებულ იყოს მათ სამზღვართაგან: || პირველად — მაჯასისა შეტყუებითა; მეორედ — ფსლისა ნახვითა ჭიქითა; მესამედ, თუ რათა დღეთა იყოს კაცი იგი, ყრმა იყოს თუ მოწიფული, ანუ შუაკაცი, ანუ ბერი; მეოთხედ — თუეთაგან წელიწდისათა; 15 მეხუთედ — განავალისაგან; მეექვსედ — ბურანისა შეტყუებითა; მესუთედ — პაერთაგან, და თემისა და ქუეყნისა პაერთაგან, თუ ცივია ქუეყანა, ანუ ცხელი; მერვედ — შესახედავისა, პირისა ფერისა და გუამისათა; და მეცხრედ — მოკითხვა სნეულისა.
- 20 და ასრე ბრძანებს ბაგრატი და გალიანიოზ ბრძენი, ვითა: ამის ყოვლისა თანა სიბრძნე და ჭკუა უნდა ჰქონდეს და იკმაროს და, თუ მკურნალი რეგუენი არის, ვერ მიხუდების მკურნალობასა.

ა'. კარი პირველი

პირველად თავი და ტუინი ვაქსანოთჲ, საჰმენი მისნი, 25 სარგონი მისნი და ხასიათი მისი

- დაპბადა მოწყალემან ღმერთმან თავი ცისა შესაფერად და შიგან ტუინი ჩადვა, და იგი არს კელმწიფედ სრულად ტანისა. ცნობა და ჭკუა კაცისა ტუინსა შიგან არს. ტუინშიგან ოთხი ხასიათი და საქმე არს: ერთი—ჭკუა, ერთი—ცნობა, ერთი—გაგონება, ერთი — სინათლე თუალთა. იცოდით, რომე ტუინი შუიდსა ფარდაგ- 30 შიგან არს წახუეული: პირველად — თმაშიგან, მეორედ — ტყავეშიგან, მესამედ — კორცსა შიგან, მეოთხედ — ძუალი, მეხუთე — რომე ძუალსა აფსკა აკრავს, მეექვსე — ლაბა, რომე არის აფსკასა 7 და ტუინისა საბურავსა შუა, მეშუიდე ისი არის, რომე ტუი || ნსა 35 გარეშემო ახუევია და ტუინი შიგან ძეს.

ღმერთმან მოწყალემან ამა შუიდასა ფარდაგსა შიგნით ამის-თუის დადვა ტუინი, რომე არაფერი მავნე არა მიხუდეს რა, არა ქარი შევიდეს, ანუ მტუერი არ შევიდეს, ან არ აყროლდეს და არა

ემიზეზებოდეს რა. და ესეცა იცოდით, თუ ტუინი სრული არს, კაცისა ჭკუა სრული იქნების, და თუ კაცი ტუინ-ნაკლული არს, კაცი ჭკუა-ნაკლული იქნების.

მერმე იცოდით, რომე ტუინიდაღმა თოთხმეტნი ძარლუნი ჩამოვლენ ქუედა ტანშიგან და მათი თავები ტუინსა აბია. ესე ძარლუნი მისცემენ ყოველსა ასოებსა საძრავსა და ამათგან იძრვის ყოველი ასო. ესე ძარლუნი უსისხლონი არიან და კმელნი, და შიგან ღრუნი არიან, და ავსა და კარგსა მიცემასა და აღებასა და დავარდნასა ყუალასა ტუინი იმა ძარლუებიდაღმა შეიტყუებს. მერმე იმა ძარლუებიდაღმა ორნი ძარლუნი თუალთა შიგან შევლენ: ერთი — ერთსა თუალშიგან და მეორე — მეორესა თუალშიგან. და თუალისა სინათლე იქიდაღმა იქნების. და თუალისა გუგათა დაქუხვა და ახილვა იმა ძარლუებისაგან იქნების, და ტუინიდაღმან სიგზრილე შევა და თუალთა აგრილებს.

ბ ა გ რ ა ტ მკურნალნი ბრძანებს, ვითა ასორმოცი სენი თავიდაღმა შეიქნების; მიღსისა ქარი ჰქუიან და მისგან იქნების. ჩუენ მოკლედ მისთვის დაეწერეთ, რომე ერთობ გაგრძელდებოდა.

და იქიდაღმა ორნი ძარლუნი ყურშიგა ჩავლენ და მათი გულიცა ცარიელი არის, და სმენა და გაგონება იქიდაღმა იქნების. და ორნი ძარლუნი ყბაშიგა ჩავლენ და ოცდაათო | რმეტ შტოდ გაიყოფვის, და თუფთოსა კბილისა ძირსა თუითო ძარლუი მივა და კბილებსა ის 179 რ.

ამაგრებს. ერთი ძარლუი ცხუირჩიგან ჩავა და ორად გაიყოფის: ერთი — ერთსა მკარსა, და მეორე — მეორესა მკარსა; მათი გულიცა ცარიელი არის, ტუინი ავსა და კარგსა სულსა იქიდაღმა შეიტყობს. ერთი ძარლუი ენაშიგა ჩამოვა და ერთი — ბაგეჩიგან, და საუბარსა ის ათქუმევიანებს; და მათი გულიცა ცარიელი არის. და ბაგე გემოსა იქიდაღმა შეიტყუებს. და ერთი ძარლუი სტომაქშიგან ჩავა, და საკმელისა და სასმელისა ძალსა ტუინი იქიდაღმან აიღებს და ამოსწოვს; და იმა ძარლუისა გულიცა ცარიელი არის. და ერთი ძარლუი გულშიგან ჩავა და გული ყოველსა საქმესა იქიდაღმა დაისწავლის; და მისი გულიცა ცარიელი არის. და ერთი ძარლუი თირკუმელთა შიგან ჩავა და თირკუმელი თესლსა იქიდაღმა აიღებს.

ერთი ძარლუი კელჩიგა ჩავა და მკრისა შესაყარსა ორად გაიყოფვის: ერთი — მარჯუნანასა მკარსა წავა, და ერთი — მარცხენასა, და მერმე ათად გაიყოფვის და ათსავე თითშიგან გავა და კელის ძრვა მით იქნების; და კელი რბილსა და მაგარსა მით შეიტყობს. ერთი ღუიძლშიგან ჩავა და სტომაქისაგან და ღუიძლისაგან საკმელისა ძალსა იქიდაღმა აიღებს. ერთი ფერკჩიგან ჩავა და თეძოჩიგან გაიყოფვის: ერთი — ერთსა მკარსა წავა და ერთი — ერთსა, და მერმე რასთენიცა თითი არის, ყუალაშიგან გაიყოფვის და სიარული მით იქნების.

ერთი ღუიძლშიგან ჩავა და სტომაქისაგან და ღუიძლისაგან საკმელისა ძალსა იქიდაღმა აიღებს. ერთი ფერკჩიგან ჩავა და თეძოჩიგან გაიყოფვის: ერთი — ერთსა მკარსა წავა და ერთი — ერთსა, და მერმე რასთენიცა თითი არის, ყუალაშიგან გაიყოფვის და სიარული მით იქნების.

v ღმერთმან ტუინი გუამისა კელმწიფედ დაჰბადა და ცნობა ყულა მისგან არის. და ტუინი გრილი || და რბილი არის. და ორნი ძარღუნი გულშიგან ჩავლენ და გულისა სიმჭურვალესა ისი გაიღებს, ტუინშიგან რომე ტუინი სიგრილისაგან არ დაშავდეს.

5 ღმერთმან ტუინი მთუარისა სახედ დაჰბადა, ამად რომე, რა მთუარე გავსით არის, ტუინიცა გავსით არის, და რა მთუარე კლებასა შიგან შევა, ტუინიცა კლებასა შიგან შევა. ყოველი ცნობა და ჰქუა კაცისა ტუინშიგან არის, შეტყუებაცა, თუარა ასრე გასინჯე, რომე კაცსა ბნედა შეექნების, ისი სენი ტუინშიგა შეიქნების და 10 ტუინი დაბნდების, კაცსა რომელიმე ასო მოჰყუეთო, ვერას. შეიტყუებს. ამა ნიშნითა მეცნიერი და ჰქუიანი ტუინი არის.

და ესეცა იცოდით, რაცა ესე ძარღუები დაეწერეთ, მათი გული ყულასი ღრუ არის. და თუ ოთხთა ბუნებათაგან რომელიმე 15 დამეტდეს და იმაძარღუჩიგან ჩავიდეს და დაეჩაროს და შეკრას ისი ღრუ, რომლისაცა ასოსა არის, ისი ასო დაშავდების.

ბ. კარი მეორე

ნიშანი ყოვლისა ფერისა თავის ტივილისა

პირველად მაღასი დაეწერეთ, რომელ არს სურდო და ნაზლა. ასე ბრძანებენ ღიღნი ბრძენნი ბ ა გ რ ა ტ და გ ა ლ ი ა ნ ე, 20 ვითა: ყოვლისა ძარღუსა თავი ტუინისა სახურავი არის, ძარღუებისა თავი ყულასი ტუინსა აბია. და იცოდით, ტუინი გრილი და რბილი არის, და რაჟამს ტუინსა სიგრილე მისჭირდების, იგი ზეით ტყავშიგან გავა და მაღასი ქარად შეიქნების, მისგან — სურდოცა. ესე ერთობ ავი სენი არის, სიმჭურვალისაგანცა იქნების და სიკმე- 25 ლისაგანცა. თუ ნამეტნავად დასჭარბდების, ამავე წესითა შეიქნების, და იცოდით, რომე ყოველი სენი მისგან დაიბადების.

იცოდით, რომე ცხუირთათ წამოედინების — ს უ რ დ ო ჰქუიან, 180r და თუ გულშიგან ჩავა, — ნ ა ზ ლ ა ჰქუიან. || თუ თუალისა ძარღუსა მიხუდების, ჩამოვა თუალშიგან და თუალისა სინათლესა დაუყენებს, და ამას შ ა ვ ი წ ყ ა ლ ი ჰქუიან. თუ ყურშიგან ჩამოვა, ყურსა დაამღიერებს და ყურსა დაუყენებს. თუ კბილებისა ძარღუშიგა ჩამოვიდეს, კბილებსა დააყრევინებს და პირსა აატკივნებს. თუ კორცსა და ტყავშიგან ჩავიდეს, სადაცა მიხუდეს, თმა გააყრევინოს, და ანუ უჟამოდ გაათეთროს. თუ საფეთქელსა მაჯასა 35 მიხუდეს, აუფეთქოს ჩქარად და თავი ატკივნოს და ფირტუი დაუმღიეროს, და მერმე მისგნით ქუელა და ფშუინვა დაემართოს. თუ გულშიგან ჩავიდეს, გული დაუსუსტოს და სლოკინი და ქაშოეთისა დაემართოსა. თუ ტყირბშიგან მიხუდეს და სევდაშიგან

გაერიოს, სისხლი ამოწოვოს და კაცი შფოთად ამყოფოს. თუ
 ლუიძლშიგან მივიდეს და მერმე გარეთ -ტყავშიგან მივიდეს და
 სისხლსა გაერიოს, და მისგან კეთრი წაეკიდოს. თუ ძარლუჩიგან
 გავიდეს და სისხლშიგან გაერიოს, მისგან გონჯი დაემართოს და
 გონჯი მღიერი გამოესხას. თუ სტომაქშიგან ჩავიდეს, დიდსა ზიანსა 5
 უზამს კაცსა; მისი ნიშანი ესე არის; რომე ერთი უარესი ყვანა
 მისგან იქნების. და თუ სიზმარჩიგა თავი ტალახშიგა ნახოს და ანუ
 წყალსა, და წუიმაშიგა ნახოს, — და ენა დაუშძიდეს. თუ კელსა
 და ფერკშიგან ჩავიდეს, კელსა და ფერკსა ტკივილი და მიკრისი
 მისგან წაეკიდოს. ამა სენისა ბატონსა საჭმელი მოუნდებოდეს და 10
 ვერ ჰამდეს, და თუალშიგან თმა გამოუვიდეს და თუალი გაუთეთ-
 რდეს, და ხამი ქარი ტანშიგა გამოუჩნდეს. ბა გ რ ა ტ ბ რ ძ ე ნ ი ას რ ე
 ბ რ ძ ა ნ ე ბ ს, ვ ი თ ა: ა ს ო რ მ ო ც ი ს ე ნ ი || მ ა ლ ა ს ი ს ა გ ა ნ და ბ ა ლ ლ მ ი ს ა გ ა ნ 15
 და ი ბ ა დ ე ბ ი ს ო .

ა წ მ ა ლ ა ს ი ს ა წ ა მ ლ ე ბ ი და ვ წ ე რ ო თ. თუ გინდო- 15
 დეს რომე მალასი და ბალღამი მოაკლდეს, დილასა და დილასა
 ხაჭმელი შეუწყევ და ასეთი წამალი ქენ, რომე მალასი თავიდალმა
 გამოწმდეს. ესე ღარღარები ქნას: მოიღე მდოგუი და ქონდარი და
 პილპილა, სწორ-სწორი დანაყე, გაცარ და თაფლითა გააყენე, და
 ცოტა ძმარცა გაურჩე და იღარღარებდი დილასა და საღამოსა, 20
 რომე თავი მალასისაგან გამოწმიდოს, მაგრა თავი ნამეტნავად თბი-
 ლად შეინახოს. იცოდით, რომე თუ ამისთანა ნიშანი ნახოს თავ-
 შიგა და უამზედა არ გამოწმიდოს, რაცა ამას ზემოთ მალასისა
 სენები დავწერეთ, ისი დაემართების და თუალშიგა მღიერი გამო-
 ესხმის და ყურსა დაუყენებს. 25

ს ხ უ ა ღ ა რ ღ ა რ ა მ ა ლ ა ს ი ს ა თ უ ი ს, კ ა რ გ ი. თავსა
 გამოსწმედს მალასისაგან და კბილისა ტკივილსა უშუელის და საოხ-
 ნეთა ტკივილსა და თავსა მალასისაგან ნამეტნავად გამოსწმედს.
 აიღე დარაფილფილი და აკირკარა, შამი და ზანჯაბილი სინი, ამათ-
 განი წონი ორ-ორისა დრამისა, და მდოგუი — ორისა დრამისა, 20
 პილპილი შავი — წონი სამისა დრამისა, დანაყენ ერთბირად, ანუ
 ცალკე-ცალკე, და დასცრნე. და მერმე შეურჩენე ერთმანერთსა და,
 რა მოგინდეს, აიღო ორისა წონი და ხუთისა დრამისა წონითა
 თაფლითა || შეზილო. და მერმე გაადგინო ოცისა დრამისა წყლითა 181r
 თბილითა. და მერმე იღარღარებდე და ასხმიდე ტაშტსა შიგან. 35
 ესე ღარღარა დიდისა წამლისა აღებისა ოდენსა ბალღამსა გამოი-
 ლებს, ასრე უნდა, რომე რა გაადგინო, მერმე სითბოსა დასდგა
 ერთთემ, რომე წამლისა ძალი კარგად გამოვიდეს წყალსა შიგან,
 კარგია და მარგებელი ნებითა ღ'თისათა.

რა კაცსა მალასი წაეკიდების, გასინჯე, თუ ძილი უფრო სჭირს, 40
 თუ ლუიძილი. თუ უძილობა სჭირდეს, თავზედან მუდამ ქალის

დედისა რძესა დააწუელდი, ანუ წითლისა თხისასა, და ხაშხაშისა
 შარბათსა ასუემდით, მარტივისა, და აგრევე ზუფასი შარბათსა, და
 თავზედა კიქისა კოტოში მოჰკიდოს და შუბლისა ძარლუი გაუხს-
 5 კოტოში მოჰკიდდე და შუბლისა ძარლუსა გახსნა უნდა. მერმე კარ-
 გად გასინჯე და ძარლუი ნახე, ყურსწინათ რომე ძარლუი არის, თუ
 ჩქარად ფეთქდეს, იცოდი, რომე სიცხე აქუს. მაშინ ყოველთა
 დღეთა ქერისა წყალი შეასუი ორმოცი დრამი, და ზედა ათი
 10 დრამი შაქარი მოაყარე, და ორი დრამი ნუშისა ზეთი ზედა დაასხი
 v და შეასუი, და საღამომდი უძემელად შეინახე და მერმე მიეც საჰ-
 მელი: თიკნისა კორცი || ანუ კრავისა ფერკები და აყირო, და თუ
 არა, საჰამდად რასაც მისცემდე — ნუშისა ზეთითა. მერმე რა
 ერთი კუირა გამოვიდეს, ესე მათაფუხი შეასუი სამჯერ კუირასა
 და კუირაშიგან სამსა კუირისა თავსა თუითოსჯერ.

მ ა თ ფ უ ხ ი ს ა ნ უ ს ხ ა. აიღე ყუითელი ალილა და ქუაბული,
 ალილა და შავი ალილა, ამლაჯი და ბალლაჯი, გურკისაგან გამორჩე-
 ული, თუითოსაგან შუიდი დრამი კმელი, იაი—ხუთი დრამი, ქინძი—
 15 სამი დრამი, უნაპი—ოცდათერთმეტი მარცუალი, თაბირინდი—თხუ-
 თმეტი დრამი, თირთვიჩი, თუ კმელი იყოს, ანუ კარისენა — ოთხი
 20 დრამი, თუ ნედლი იყოს—შუიდი დრამი, ყულაერთსა ქოთანშიგა
 ჩაყარე და ზედა ორი ლიტრა წყალი დაასხი. მერმე აიღე აფდომონი
 ოთხი დრამი და თხელსა სამოსელშიგა წაახუიე, და მერმე მაგა
 წამლებშიგა ჩააგდე და აღუღე მანამდი, საღამდი ნახეყარ მიიყა-
 როს. მერმე საცრითა გაწურე. მერმე აიღე ხიარი-შამბრისა გული

25 ათი დრამი და ერთსა წმიდასა ჰურჰელშიგა ჩადევე, და ამა მოღუ-
 ლებულისა წყლისაგან ზედა სამოცი დრამი, და დადგი, რომე დალ-
 ბეს. მერმე დაჟღლიმე კარგად და თხელითა საცრითა გაწურე, და
 182r რაცა საცერშიგა დარჩეს, იმავე ჰურჰელშიგა ჩაყარე და იმა მათ-
 ფუხისაგან ორმოცი დრამი დაასხი, || და კიდევე შექლიმე და კიდევე
 30 გაწურე თხელითა სამოსლითა. მერმე აიღე ლარიკონი და ლაჟუარ-
 დისა ქვა, დანაყილი და გაცრილი, თუითოსაგან თუითო დრამი, და
 ინდოური მარილი — ორი დანგი, მიყარე იმა მათფუხშიგან დანა-
 ყილი და გაცრილი, და ზედან თხუთმეტი დრამი ჯულაბი დაასხი.
 მერმე ყულა ერთპირად გაურიე, რომე გაერთდეს. მერმე ძილისა

35 ეამსა შეასუი და დაიძინოს, ვირემდი საქმობა დაიწყოს. და თუ
 აღარა დაიძინოს, დილასა აიღე თხუთმეტი დრამი ჯულაბი, მერმე
 ჯულაბსა ორმოცი დრამი წყალი გაურიე და საღამოსა, ზემო რომე
 დაგუიწერია, ისი საჰმელი მიეც. და ყოველთა დღეთა ცხუირშიგან
 აყიროსა ზეთი ჩაასხით და ქალის დედისა რძეცა ცხუირშიგა ჩაას-
 40 ხით. და ესე მათფუხი კუირისა თავსა თუითოსჯერ შეასუით.

ვერისნაკი კარსსა ჰქუიან. ამისი წუენი ცხურიჩი-
 გან ჩაუშუით ამა ნიშნითა: აილე კარსი ერთი მტკაველი, თავის
 კერძო ყუაველითურთ. მერმე დანაყე და წყალი გამოწურე მან-
 დილითა და დაღვე, რომე დაწმდეს. მერმე ქოთანშივა ჩაასხი და
 მუნამდი აღღვე, სადამდი თაფლივითა გასქელდეს. მერმე რა მო- 5
 გინდეს, აილე მისგან ნახევარ-დრამი ცივი და ქალის დედისა
 რძითა და იისა ზეთითა ცხურიჩივა ჩაასხი, და თავი თბილითა
 წყლითა დაიბანოს და ეშუელოს. ესე წამალი სამჯერ ქენ, მის მეტად
 ნუ იქ.

ბ. კარი მისამე! 10

ყოვლისა ფერისა თავის ტკივილისა

თავის ტკივილი მრავლისაგან იქნების, ყულა ცალკე-ცალკე
 დაგუიწერია ნიშ || ანი მისი და წამლები გუერდსა უწერია. v

აწ ესე იცოდით, რომე თავის ტკივილი მრავლისაგან იქნების, 15
 და თავი ოთხი არის: სიმკურვალისაგან — ისი ზაფრა იქნების, —
 სისხლისაგან, შავისა ბალღმისაგან — ისი სევდა არის — და ბალღ-
 მისაგან. მეხუთედ — სიცხისაგან, რომე სიცხეშივა სიარული მის-
 კირვებოდეს; მეექუსედ — სიცივისაგან; მეშუიდედ — ცასა ქუეშე
 წოლისაგან; მერვედ — ერთობ ძრიელისა ქარისაგან; მეცხრე, რომე 20
 მრავალჯერ დედაკაცსა თანა წოლილიყოს. ერთი — ნამეტნავისა
 შიმშილისაგან, ერთი — ღუინისა ბუხრისაგან, ერთი — შაკიკისაგან
 და ერთი ის არის, რომე ბრუ ესხმოდეს.

აწ მათი ნიშანი დავწეროთ ბრძანებითა ღ'თი- 25
 სათა. იცოდით, რომე თავის ტკივილი ოთხისაგან იქნების: სისხ-
 ლისაგან და კუერცხის გულისა — ნავლისაგან — და შავისა ნავლ-
 ლისაგან და თელგმისაგან (იგი ბალღამი არს).

თუ თავი სიმკურვალისაგან სტკიოდეს, მისი ნიშანი ესე არის,
 რომე მწოვედ სტკიოდეს, და ჩქარად და წალღა-უკუღმა უზნობდეს,
 და მუღამად კუნესოდეს, და თუალნი ანუ წითლად ესხნენ, ანუ 30
 ყუითლად, და სინათლისა ნახვა ეწყინებოდეს. მას კოტოში და
 ხელისა გაქსნა კარგად მოუტკდების. ღუინოსა ნუ ასუამთ, ზენაარ,
 და ნუცა მკურვალსა რასმე აკმევთ. საქმელი ყულა გრილი შეუწ-
 ყევით და რაცა გრილი ტლები იყოს, || ყულა ისი შემოსდევით 183r
 თავსა. და თავი რომე სიმკურვალისაგან სტკიოდეს, ანუ სისხლი- 35
 საგან, აფიონი ისუნოს ანუ ქაფური და უშუელის ბრძანებითა
 ღ'თისათა.

აწ ამა სიმკურვალისაგან ვისცა თავი სტკი-
 ოდეს, მისი სიფთხილე დავწეროთ. რომე სისხლი-

საგან სტკიოდეს, ისიცა სიმკურვალესა ახლოს ახლავს, ვისცა ესე
სენი და თავის ტკივილი სჭირდეს, ზენაარ, ფრთხილად იყოს. ასრე
ბრძანებს გალობაოზ, ვითა: ნურას ფერსა ტკბილსა საქმელსა
ნუ ჰამს, ნუცა მრღუიესა და ძნელსა ლუინოსა სუამს, თუარა დიდი
5 ზიანი დაემართების, რაცა საქმელი ჰამოს, ყუალა სუბუქი ჰამოს.
თუ მარხვა იყოს, აყირო, ჰაკუნტელი და თალგამისა საქამადი ჰა-
მოს. თუ ქსნილი იყოს, კრავისა, თიქნისა და ბუწისა კორცი ჰამოს,
და მუაქვე საქამადიცა კარგია, რომე შაქრითა მოატკბოს და აგრე
ჰამოს პურითა. და ლუინოსა ნუ სუამს, და თუ მოუნდეს, საღამო-
10 ყამსა შესუს, თეთრი და წმიდა, წყალგარეული ლუინო. მერმე
ლუინოზხედა ხილი ჰამოს: ბეე და ბროწეული. და მერმე დილასა
უზმამან იაროს ბევრი, ანუ ქუეთად ანუ ცხენითა. და ზედა-ზედა
აბანოს შევიდოდეს და აბანო ერთობ ცხელი არ უნდა იყოს, და
ფიცხლა გამოვიდოდეს აბანოთ და თავზედა ნელთბილსა წყალსა
15 ისხემდეს. და წელიწადშიგან ორჯელ კელსა გაიხსნიდეს: ერთ-
ხელ — შემოდგომათა, და ერთხელ — გაზაფხულ; კაცისა ძალსა და-
ხედენით და სისხლი აგრე აღინეთ. ესე რაცა სიფთხილე დავწე-
რეთ, მა || შინ უნდა, რომე თავისა ტკივილი ერთობ არ მორეოდეს,
v და თუ თავის ტკივილი ერთობ მორეოდეს, მაშინ ნუცა კორცსა
აჰმევთ და ნუცა ლუინოსა ასუამთ, ცეცხლისაგან და მზისაგან
20 ერიდებოდეს.

და თუ სიგრილისაგან სტკიოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე
ამა სიმკურვალისა თავის ტკივილისა ნიშანი რომე დავწერეთ, იგი
არცა ერთი იყოს, და თუალსა და პირშიგა სიწითლე არ იყოს, და
25 პირსა ზედა თეთრად იყოს და მაჯასი სუსტად უცემდეს. და სხუი-
ლად სისხლსა ნუ აღენ და ნუცა იმას უზამთ, რომე ამას ზემოთ
წამალი დავწერეთ. აწ რომე დავწეროთ ისი უყავით.

აიღე საბრი ოთხი დანგი, მასტაქი და შამიანდალი, აფსინთა,
რისა და ოშინდარი, დანაყილი და გაცრილი, თუითოსაგან ნახევა-
30 რი დრამი, საყამუნია, დანაყილი, ორი დანგი. ესე ყუალა ერთმა-
ნერთშიგა გაურეე და წყლისა ჰაკუნტელისა წყლითა შეზილე,
დამარცულე პილპილისა ოდენი და ჩრდილშიგა გააქმე. და მერმე
იმა კაცმან იფარეზოს, რაგუარაცა ფარეზისა წესია, და საღამოსა
ძილისა ყამსა მიეც, რომე შეჰამოს და ზედა ნელთბილი წყალი შეა-
35 სუი, დაიძინოს საღამდი საქმობასა დაიწყებდეს, მერმე გახსნის და
უშუელის.

და ესე წამალი შექვენ და ცხუირშიგა ჩაუშუი. აიღე
მწარე ოსპი და თაქუის ყუერი და ფარფიონი, თუითოსაგან თუითო
40 დრამი, და ზაფრანი — ნახევარ დრამი, და მუშუი — ერთი დანგი.
184r ესე ყუალა დანაყე და მტკიცითა აბრეშუმის საცრითა || გაცარ და
ლუინითა შეზილე, და ოსპისა მარცულისა ოდენი დაქენ და ჩრდი-

ლსა გააკმე, და შეინახე. რა მოგინდეს, აიღე ერთი მისგანი და გალესე წყლითა, და ცხუირსა და ყურშიგა ჩაუშუი, სიგრილისაგან თუ თავი სტკიოდეს, უშუელის ბრძანებითა ღთისათა.

თუ მით არ ეშუელოს, მერმე ესე წამალი ქენ.—აიღე პილ-პილი, მდოგუი, დაჰფიონი—ორი დრამი. ესე ყუელა დანაყე და ღუინითა აურიე, და სამოსლითა საფეთქელზედა დასდევ, და საკმელად სხუილსა ცერცუისა და ზეთისხილისა ზეთითა შეუწყევე, და სასმელად ძნელი ღუიწინო უნდა ასუას, და რა ხუთი დღე გქამოვიდეს, აბანოს წავიციდეს.

და ესეცა იქნების, რომე ამა თავისა ტკივილსთანა თავქედიცა გარდაევიდოს, — თავი რომე სიგრილისაგან სტკიოდეს და მერმე თავქედი გარდაევიდოს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე წყნარად სტკიოდეს და მწოდ ძილი მოევიდოს. მისი წამალი ესე არის, რომე ამას ზემოთ სიმჭურვალისა თავის ტკივილისა წამალი სწერია, და

საკმელი ისივე ამას შეუწყევით. მერმე რაგუარაცა ორი დღე გამოვიდეს, ჯუნდი ბედასტარი დაზილოს და ცხუირთა ისუნებდეს და თავზედაცა დაიცხოს. ფეტუი მოაჯალოს და მერმე მარილი გაურიოს, გაათბოს და თავზედა შემოიდვას და დიდსა ხანსა ნუ დაიძინებს. და თუ შეეძლოს, პირსა წაიგდებინებდეს და ნათელსა სახლშიგა დაჯდებოდეს. და მისი შაფი და ოყნა უნდა, რომე მუცელშიგა ნიადაგ რბილად იყოს და გახსნით ჰქონდეს. და მისი || საკმელი ყუალა ზეთისხილისა ზეთითა იყოს, და მუხუდო (დარიჩინითა შექნილი) ჰკამოს, და ხანდახან ქერისა წუენსაცა სუემდეს. ნიახურისა ფურცელი და ბაბუნაჯი და კმელი ზუფა, ესე სამივე ერთად მოხარშონ და, რა საკმელსა ჰკამდეს, ამისითა წუენითა ფერკთა დაიბანდეს და დაიზელდეს, რომე ტკივილი თავშიგან არა დარჩეს.

და ვისცა სიგრილისაგან თავი სტკიოდეს მუშკი და უდი ნაკუერცხალზედა დააკუმოს და ცხუირთა იკრჩოლოს და თავსა კარგად წამოიხუროს, რომე ორთქლი თავსა, ცხუირსა და პირშიგა შეუვიდეს. და რასაცა საკმელსა ჰკამდეს, ცოტა ნიორი და ცოტა ჰონდარი გაურიოს, აგრე ჰკამდეს. და სადაფსა ისუნებდეს ნიადაგ და ცხელი ნაცარი ტლედ შექნას ძმრითა და თავზედა შემოიდვას, კარგად მოუტდების.

ვისცა ესე სატკივარი სპირდეს, ცივსა წყალსა ნუ სუამს და ნუცა დედაკაცსთანა დაწვების, ორივე იფარეზოს და გულშიგა ნავდელსა ნურას ჩაუშუებს. მისი საკმელი: ცხურის კორცი მუხუდოსა წუენითა მოხარშონ და კამა და ზეთისხილისა ზეთი გაურიონ, და რასაცა საკმელსა ჰკამდეს, შიგან გაურიოს ანგიზოდი, ფილფილა, სათარი, ზირა, ქარუია. და კმელსა ლელუსა თაფლითა

ვისცა ესე სატკივარი სპირდეს, ცივსა წყალსა ნუ სუამს და ნუცა დედაკაცსთანა დაწვების, ორივე იფარეზოს და გულშიგა ნავდელსა ნურას ჩაუშუებს. მისი საკმელი: ცხურის კორცი მუხუდოსა წუენითა მოხარშონ და კამა და ზეთისხილისა ზეთი გაურიონ, და რასაცა საკმელსა ჰკამდეს, შიგან გაურიოს ანგიზოდი, ფილფილა, სათარი, ზირა, ქარუია. და კმელსა ლელუსა თაფლითა

5

10

15

20

v

25

30

35

40

კამდეს, მუცელსა დაუღობს. ასრე უნდა, რომე კმელი ლელუი
თაფლ-წყლითა დააღბოს და აგრე კამოს.

5 თუ სიგრილე ერთობ სკირდეს, კავკავისა ხარშო და ტრედის
კუნდისა ხარშო უნდა კამოს და მუხუდო, შექნილი საკამადად
წყლითა, და შიგან. ცერეცო გაურიონ და აკამონ სადაფითა. საქა-
185r მადო შექნან და ქმელი || ტარხუნა და ქარულია გაურიონ და აკა-
მონ. და კორცი მსუქნისა წითელი გამოარჩიონ და ის გამოარჩეული
ზეთისხილისა ზეთითა შეწუან და კამოს. და კაკისა და ბატისა
კორცი კამოს, კარგად მოუქდების.

10 სხუავე სიგრილისა თავის ტკივილისათუის
აიღე მასტაქი ერთი დანგი, და თეთრი თურბუთი, დაფხეკილი ქერ-
ქი ნახევარ დანგი და ზანჯაბილი ერთი დანგი, და ამათი წონი
შაქარი. მერმე დაიჭირე აყირყა და სათრი და ხარდალი და
ქაფრის ძირისა ქერქი, ცოტა-ცოტა ესე ყულა ჭუმლად დანაყე და
15 გაცარ, და სიქანგუბინი, რომე თაფლითა იყოს შექნილი, შიგან
გაურიე და მერმე თბილითა წყლითა გალესე და ილარდაროს.

მერმე გასინჯეთ, თუ ესე სატკივარი ხანდახან სტომაქიდაღმა
გამოვიდეს, დაიჭირე კამის ძირისა და ნიახურის ძირისა ქერქი, და
თესლი ორისავე, და ქაბრის ძირისა ქერქი და ანისონი, და ნანახვა
20 და სალიხა, და უსთუხუდუს ყარიყონი და პიტნა ველური. ეს ყულა
ერთიბრად მოხარშონ და ვარდის წყალი შიგან გაურიონ და ასუას,
და მასტაქისა ზეთითა სტომაქი და მუცელი დაიზილოს. და წყალი
მოადულოს და შიგან მასტაქი ჩაურიოს, და ისიცა შესუას. გულ-
ბაშქარი, ზირა, მასტაქსა კამდეს, ისიცა არგებს. და ძილისა უამსა
25 ფერკსა აზელინებდეს და კმელი ქინძი და სელი მოაკალოს, ცოტასა
იმასცა კამდეს. თუ ესე სენი თავშიგან იყოს, ყულასა გამოიღებს
და, რაცა ამას ზემოთ საკმელი სწერია, ისი შეიწყოს.

v || სხუა თავის ტკივილისა წამალი რომ სიგ-
რილისა განა სტკიოდეს. ესე გასახსნელი წამალი მიეც.
30 აიღე თურბუთი თეთრი ორი დრამი, იარაჯი, ფეყრა — ერთი დრამი,
ყარიყონი — ერთი დრამი. ესე ყულა დანაყე და თაფლითა მაჭუ-
ნად შექენ და აკმევდი.

თუ მან არ უშუელოს, ესე ტლე შექენ: აიღე ია, ვარდი და
ნელოთარი, თუ[ი]თოსაგან სამი დრამი, სანდალი თეთრი და წითე-
35 ლი, — თუ[ი]თო დრამი ხაშხაში — ერთი დრ[ა]მი და ნახევარი, თარა-
სა, თესლი — ერთი დრამი, ხატმი — ერთი დრამი, ზაფრანა — ერთი
დანგი, ყულა დანაყე და ერთმ[ან]ერჩი[ან] გ[ა]ქურიე, და წყლითა
ტლედ შექენ, შემოსდევე თ[ა]ქსა და უშუელოს.

თუ თავის ტკივილი სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს,
40 რომე თუალნი და პირი და შუბლი გ[ა]ქუიწითლდეს და წ[ა]მოკვებ-
დეს, კელისა მაჯა ს[ა]ქსედ და ძალიანად უფეთქდეს და საფეთქე-

ლნი ჩქარად სცემდენ. მას კელი გაუხსენ, ანუ საფეთქელნი და ანუ შუბლი, და ერგოს. და თუ ყმაწურილი იყოს, ყურნი უტრენით და ერგოს. თუ შეკრვით იყოს, გრილითა და სუბუქითა შარბათებითა გახსნან; და თუ შეკრვით არ იყოს, პირველად ყიფალი გქაიხსნან და ვარდის წყალი და ვარდის ზეთი კიქაშვიქაქან ჩაქსხან; და თუ ყინული იშობოდეს, ყანულითა გაქციონ, თუ არა ცივითა წყლითა შუბლსა და გულის პირსა შეიცხოს და შიგან სანდალიცა გქაიროს. საქმელი ყუელა გრილი და სუბუქი შეუწყევით¹, აფიონსა და ქაფურს ისუნებდეს, უ || ნაბისა შარბათსა სუე- 186 r. მდეს, რომე სისხლი დააწყნაროს.

სხუა წამლები სხუასა ქარაბადინ შიგა რაცა ეწეროს, 10
სადა თავის ტკივილისა წამალნი დასრულდებიან, იქი მონახე.

თუ თავის ტკივილი ზაფრიხაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ნამეტნავად თავი ცხელი ებას და ფერზედა ყუითლად იყოს, და თუალჩივაცა ყუითლად იყოს, და მაქა წურთლად და ჩქარად სცემდეს, და ერთობ სწყურდებოდეს, და პირი მწარედ ებას და უშრებოდეს, და კორცზედა დამკლდეს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე ზაფრისაგან არის. მას საქმელი ყუელა გრილი და ძმრიანი შეუწყევით, და ტყემლისა ლავაში წყლითა დაალბეთ, 15

ზედა მარილი დაყარეთ და შუბლზედა შემოსდევით, ანუ ახალი ქინძი დანაყეთ და მისითა წუნენითა თავზედა შემოსდევით. თუ ამან არ უშუელოს, ესე ტლე შექენით და შემოსდევით. — აილე ქერის ფქული, ზროხის მაწუნი, ერთმანერთშიგა გაურიეთ და ცოტა ძმარი და კუერცხისა ცილიცა შიგა გაურიოს, შუბლზედა შემოსდვას და ერგოს. და თუ სრულად თავი სტკიოდეს, თავი მოჭპარსეთ და აგრე შემოსდევით, და ერგოს. ბრძანებითა ღთისათა: 20

თუ სისხლი და ზაფრა ერთმანერთშიგა გარეოდეს და თავი მისგან ხტკიოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ფერზედა წითლად იყოს და სიყუითლეცა ერთოს, ერთობ სიმკურვალისაგან იქნების. მისი წამალი ესე იყოს, რომ ვარდის წყალი და ვარდის ზეთი და ძმარი, სამივე ერთმანერთშიგან || გაურიოს და ნიადაგ ისუნებდეს და, სადაცა სტკიოდეს, ზედაცა დაიცხებდეს. და საქმელი ზემოსათავის ტკივილისა სიმკურვალისა შეუწყევით, და სასუმელი² ანუ ტკივილისა და ანუ მყავისა ბროწეულისა წუნენი ჭულაბშიგა გაურიოს და იმას სუემდეს. v 30

და თუ მუცელშიგა შეკრვით იყოს, ანუ ტყემლისა და ანუ იისა შარბათსა შესუმიდეს და საზამთროსა წუნენშიგა ისრიმი და შაქარი გაურიონ და შეასუან და რა დაიძინებდეს, ბაზრაცუტუნისა წუნენი შაქრითა შესასუან. და რა ორი დღე გამოვიდეს, ქერის წყალი ასუან. და თუ ძილი არ ევიდებოდეს, ხაშხაშისა და ანუ თარას თესლი მოადულონ და ასუან. და თუ ესე სინი მარჯობ ზაფრისა- 35

- გან იყოს, მეავისა კიტრისა თესლი ანუ აყიროსა თესლისა წყალი შეასუან. და მისი საჰმელი აყიროსა საჰამადი იყოს, და ანუ ასპანახითა და ანუ ოსპითა იყოს, და ისრიმისა წუენსა ასმიდენ. თუ ძილი არ ეკიდებოდეს, ანუ თარას ღერისაგან და ანუ თუხმაქნისა
- 5 ფურცლისა საჰამადსა აჰმევედენ, და თუ საჰამადი მოინდომოს, ანუ სუმაყისა და ანუ კოწახურისა საჰამადი აჰამონ. და ლიმონისა წყალიცა კარგია, და მეავისა თურინჯისაცა კარგია. და ინდოური ხურმა ნუშისა გულისა წუენითა აჰამონ. ახლითა ერბოთა და შირბახტისა ზეთითა შიგან გაურთოს, კარგად მოუქდების.
- 10 და რასაცა კაცსა სიმკურვალისა თავის ტკივილი სჰირდეს, რაცა ამას ზემოთ დაგუიწერია, ეს საჰმელი და წამალი შეუწყევით. თუ უკეთ იყოს და საჰმელი მოინდომოს. წურილსა თევზსა,
- 187 π || ძმრითა შექნილსა, აჰმევედით და მასუკანით ან ღურეჯისა ანუ კაქბისა და ანუ კოქბისა და ან ქათმისა კორცსა აჰმევედით. და თუ
- 15 შეკრვით იყოს, შავისა ტყემლისა საჰამადსა აჰმევედით. მერმე წირანი დააღბეთ და მისი წუენი ასუით, და ოსპისა წყალიცა კარგად მოუქდების. და ინდოურისა ხურმისა საჰამადი აჰამონ, და მერმე ნუშისა გული დანაყონ წმიდად და ისრიმისა წუენშიგა გაურთონ და გალესონ, და შეასუან, და ერგოს. და მერმე თუხმაქნისა ფურცელ(ი) დანაყონ და მეავისა ბროწეულისა წუენშიგა
- 20 გაურთოს, ზედა პური მოაფშენას და აჰამოს.
- კაცსა რომე ჰკუა წაუფა და თავჰელი შეექნების, ისიცა სიმკურვალისა ავადყოფსა ჰგავს და სიმკურვალისაგან არის. თუ ჩჰარად უბნობდეს და მალედ, და ფერზედა ყუითლად და ანუ წითლად წამოჰქებებულ იყოს, იცოდი, რომე სიმკურვალისაგან არის და მისი სატკივარი თავსა და ტუინშიგან არის. თუ ნამეტნავად
- 25 გავარდეს და შესცდეს, რაცა ამას ზემოთ სიმკურვალისაგან თავისა ტკივილისა წამალი და საჰმელი სწერია, ისი შეუწყევ. და ასეთი წამალი შეუწყევ, რომე ძილი მოეკიდოს და ტანშიგა სისუელე
- 30 გამოჩნდეს. და ზემო რომე ხაშხაშისა ხასითი სწერია, ისივე ამა სენისათუის ქნას, — ისივე ნუშისა ზეთი და აყიროსა თესლისა წუენი და ისა ზეთი. და რაგუარაცა ზემო სწერია, იმა წესითა შეუწყევით. და რაცა მანახულისა ერგების, ისივე ამა სენსა ერგების. ასრე უნდა, რომე მუტელშიგა ნიდაგ რბილად იყოს და
- 35 შეკრვით არ იყოს. და ერბოთა გამომცხვარსა პურსა ნუ ჰამს.
- v ერთი თავის ტკივილი სხუა არის, რომე შიგნით გარემო || თავი სრულად ეწვოდეს, და რაგუარაცა მცბროვიალესა აგრე ათრთოლებდეს. ესე სატკივარი უფრო ვაჟსა კაცსა წაეკიდების. ესე მისგან იქნების, რომე ტუინისა საბურავი მდაბლად იქნების და
- 40 თუალსა სინათლესა აკლდეს. აწ მისი წამალი მოგახსენოთ. — მოიღე კუერცხისა ცილი და ვარდისა ზეთი, ერთმანერთ-

შიგა გაურიეთ და ყინულითა გააციეთ და თავზედა შემოსდევით. რაგუარაცა თავზედა გათბეს, ჩამოიღებდეს და კიდევე გააციებდეს და კიდევე შემოიღებდეს, და თუხმაქნისა ფურცელი დაწყალი აყიროსა ამა წყლებსაგან, რომელსაცა იშობებდეს, ვარდის ზეთითა ცივ-ცივსა თავსა შემოიღებდეს.

5

თავის ტივილი თუ შავისა ბალღმისაგან იყოს, რომელ არს სედა, მისი ნიშანი ესე¹ იყოს, რომე პირსა ფერი მოშაოდ სცემდეს და ანუ მომწუანოდ, და ძილი არ ეკიდებოდეს, და კეჟაშეცული იყოს, და თულაზედა წუწი უკმებოდეს და ცხურიცა უკმებოდეს. რა ესე ნიშანი ნახოთ, იცოდით, რომე შავისა ბალღმისაგან არის და სიკმისა და სიგრისისა. მას საჰამადი შეუწყევით: შექნილი ჯულაბი და თორხოლო კუერცხი იყოს; და მსუქნისა ქათმისა ხარშოსა ხურეტდეს, და რაცა მსუქანი კორცი იყოს ხარშოდ შექნილი, იგიცა კარგად მოუქდების, და ნუშის ზეთსაცა იკმარებდით საჰამად-შიგან. და მუდამად დედაკაცისა რძეს თავზედა დააწუელდით, და თბილითა წყლითა ფერკთა იბანდეს, და ვარდის წყალსა სუმიდეს, და თუ არ იყოს, არაყი ტრიფისა შესუას, იგიცა კარგია შაქრითა.

10

15

და || იის ძირი: ხატმი, ვარდი და ია საგებელზედა მოიყაროს, და ისუნებდეს რაცა სურნელი არის, და მათფუხი, აფთიმონი ააღებინოს რომე შავი ბალღამი გამოწმიდოს. და ნურასფერსა შეკვესა

188 r

საჰემოსსა ნუ ქამს. და თუ სტომაქშიგა სიღბე იყოს, მისსა საჰემოსსა ხარშოშიგა ვაშლისა წუენი გაურიოს ან გულბებისა, კარგდ მოუქდების. და თუ სტომაქშიგა ცოტად ცხლად იყოს, ასპანახი ან კიტრის თესლი ან აყიროს თესლი ან ქინძის თესლი, რომელიცა იშოვო, და თუ სამივე იშოვო, ხარშოშიგან გაურიონ, კარგად მოუქდების. და პური, რომე მაგრად გამომცხვარი იყოს და კმელი, დანაყონ და ჯულაბშიგან გაურიოს და შესუას, კარგია. და ნუშის გული და ცოტა კმელი ქინძი, ისიცა კარგად მოუქდების. და თორხოლოსა კუერცხსა ხურეტდეს და აყიროს თესლისა ზეთსა და იისა ზეთსა ყურშიგან იწობდეს და ტერფთა და საჯდომთა იმითა დაიზელდეს.

20

25

მერმე მოიღე ქათმისა ქონი, ახალი კარაქი და კბოსა წუივისა ტუინი, ერთმანერთსა შიგან გაურიოს, და თავსა შემოიდვას. და თუ სტომაქშიგან გრილად იყოს, კორცისა წუენსა ხურეტდეს და ზედა ძუელსა ღუინოსა სუემდეს. და დარიჩინსა ჰამდეს და თორხოლოსა კუერცხისა ყუითელსა ჰამდეს. და იისა ზეთი ცერეცოშიგან გაურიოს და თავზედა შემოიდვას და იმითა ტანიცა დაიზილოს. მერმე მოიღე შაქარი და დანაყე, და მოიღე ნუშის ზეთი და ხურმის წყალი, და ცოტა თაფლი ერთმანერთშიგა || გაურიე და თავსა შემოიდვას. და ესეცა იცოდით, თუ დახედნეთ, რომე მისი სტომაქი გრილად იყოს, ისივე ამასწინათი წამალი ქნას. კუერცხისა გული უცილოდ და იისა ზეთი და ცერეცოსა ზეთი ტლედ შექნას და თავ-

30

35

40

275

ზედა დაიდვას. და ხუარბლისა ნახარშსა¹ თაფლი და რძე გაურიე და შესუას, კარგად მოუქდების ბრძანებითა ლ'თისათა.

5 თავის ტკივილი თუ ბაღღმისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე თავი სტკიოდეს და პირზედა თეთრად იყოს, ყურსწინათ საფეთქელისა ძარღუეები სუსტად და წყნარად და რბილად უცემდეს და სხუილი იყოს და სქელი, და არა სწყურდებოდეს. მისი წამალი: მარზანგოში ვარდის ზეთითა მოადუღეთ და კიდევა სუას და კიდევა შეიცხოს თავსა, და ცეცხლის პირსა ჯდებოდეს.

10 სხუა თავის ტკივილისა წამლები, იქით მონახე, სადა ამისნი წამალნი დასრულდებიან, ამისსა ბოლოსა.

15 კაცო რომე ანაზღა წაიქცეს, ან ცხენი წამოექცეს, და ან მალლით ჩამოვარდეს და დაეცეს, ანუ ტუინი დაერყიოს და მასზედა ტკივილი დაემართოს თავისა, უწინა ყიფალი გაიხსნას. მერმე მოიღე მურტისა ზეთი და ვარდისა ზეთი, ტლედ ქენ და შუბლზედა შემოსდევ. და აქალისა ძარღუი გაიკსნას და თავზედა კოტუში მოიკიდოს. და ხილი კამოს, რომე მუცელი დაუღბოს.

189 r თუ ცხელება დაერთოს, აინაბუსალაბისა წყლითა ხუთი მუტკალი ხიარი-შამბარი² შესუას. და თუ სიმსიენე დაერთოს, წითელი 20 ესე ყუელა მსივანსა და თავზედა შემოსდვას.

25 თუ ამა სატკივარისაგან ტუინი დარყედეს, ორი მუტკალი უსთუხუდოს დანაყე და გაცარ, და ჯულაბითა შესუას. და მისი საკმელი ან ქათმისა და ან ბატკნისა ტუინი იყოს. და მერმე ბროწყელისა წყალი შესუას, რომე ტომაქსა ძალი მისცეს.

30 ტუინისათუ ის ვე, რომელი გააძლიერებს და გაადნობს ნოტიოსა ტუინსა შინა. — აიღე ზაფრანი და მასტაქი და კაქბისა ნავლელი, თუითო — დრამისა წონი, მუშკი — ორისა დანგისა წონი, ქაფური — ნახევარ-დრამისა წონი, დანაყე და დაცარ, და კამისა ნედლისა წყლითა შეზიღე, მარცულად შექმენ ვითა პილპილი და, ოდეს გიკმდეს, ქალის: დედისა რძითა ცხურთა ჩაასხი.

35 თავი რომელსა სტკიოდეს და ტუინსაცა იტკივნებდეს, ცერეცოსა ძირი წყლითა შეაგბე და იმით ბანდი.

თავსა თუ ბრუ ესხმოდეს, ბავრუკი წითელი მოგალე, ლუინითა გაადგინე, და ორთავე ცხურთა. უწოვე კოვზი ერთი.

40 თუ მოტეხილსა რამე, ან თავის გატეხისა და დანაყილობისა სატკივარი დართვოდეს, მურტისა ფურცელი, — დანაყილი და გაცრილი და გაწმედილი, — და მურტი ორივე სწორად ქნას და მტკივანზედა შემოსდვას.

თუ დანაყილი გასივებოდეს, ვარდის წყლითა დაიზილოს, გაკუეთილსა ერთად მოპყრის; და თუ ერთად ვერ შეყაროს, მერმე ფოლადისა ნემსითა შეუკერეთ. მერმე ესე მალამა შექენ და ზედა შემოსდეგ. — დაიჭირე საბრი, ანძარუთი და საკუმეველი, ამისგანვე ორ-ორი მიტყალი, და მალახუნი და მური წმიდა, ორისაგანვე ხუთ-ხუთი მიტყალი. ესე ყულა ჭუმლად დანაყეთ || და კუერცხის ცილშიგან გაურით და ზედან შემოსდეგით, და ამა გახეთქილსა სანდლისა და ფუფულისა მალამა მოსცხეთ.

5
r

აწ ესე დავწეროთ, რომე კაცსა სიტყუა ვიწყებოდეს და რასაცა შეინახევდეს, იგიცა ვიწყებოდეს. ესე სენი ტუინშიგა შეიქნების ორისაგან იქნების — სიმკურვალისაგან ან სიგრილისაგან, რომე ტუინშიგა სჭირდეს, და ან სინედლისაგან. ესე მისგან იქნების, რომე ტუინსა მისჭირვებოდეს. ამისი წამალი რაცა თავქედისათვის დაგუიწერაბ, ისივე ამას ერგების, და ვაჯი, რომე გაზრდილიყოს, ისიცა კარგად მოუქდების, და საკუმლისა მაჭუნიცა ერგების, და ქარიანსა ალაგსა ჯდომა აწყენს და ერიდებოდეს.

10
15

და თუ ცხრო და თავქედი არა სჭირდეს და წალმა-უკულმა სიტყუასა სტყორცნიდეს, ისი სიმკურვალისაგან და სიკმელისაგან იქნების მისი საქმელი ბატკნისა ფავ-ფერკისა ნახარში იყოს, და შაქრის წყალი შესუას, და ნუშის ზეთისა მალამა თავზედა დაიდვას. და ასეთი საქმელი შეუწყევით, რომე ძილი მოევიდოს. ესე სენი მანახულისა ჰვაეს.

20

თუ ტუინშიგა ცხლად იყოს, მას ბაანის მაჭუნი შეუწყევით. დაიჭირე ბაანი და ვაჩი, ზანჯაბილი და სოთი და დარაფილფილი, თუითოსაგან ოთხ-ოთხი დრამი. ესე ჭუმლად დანაყე და თავლითა მაჭუნად შექენ, და ორმოცსა დღესა კოლოფითა ქერშიგა ჩადვას, მერმე მისგან იკმაროს და ჰამოს ორ-ორი მუტყალი.

25

თავის ტკივილი რომე მზისაგან იყოს და სიცხეშიგან სიარული მისჭირვებოდეს და მისგან სტკიოდეს, მისი წამალი: ნიდაგ ტირიფისა ჩრდილსა ქუეშე დაწვებოდეს და ნედლისა ტირიფისა ფურცლისა წუენი და ძმარი და ვარდის წყალი, ქაფური და თეთრი სანდალი ერთმანერთსა შიგან გაურითს და შუბლსა შესცხოს, და ყიფალიცა გაუხსნას და შუბლიცა გაუხსნას.

30

თავის ტკივილი რომე ცასა ქუეშე წოლისაგან დემართოს. მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე თავის ტკივილშიგა სურდოცა შეექნას რა ესე წაევიდოს, ფარეზი უნდა ყოვლისა მჟავისაგან. და თუ თავის ტკივილი ერთობ მოუვიდეს და კმაცა ჩაპკდეს, ცოტად და რაგუარაცა დაიძინოს, ფერად-ფერადი სიზმარი ეზმანოს და ძილიცა ცოტა მოუვიდოდეს. მისი წამალი: ძმარი და ვარდის წყალი გაათბე და თავზედა შესცხოს, და ცოტა ჭუნდი ბადასტარცა გაურითს შიგა. ჭულაბი და თაფლი ერთმანერთსა გაურითს შიგა.

35

40

მერმე პიტნა და ყაისუმი წყლითა მოადღუღე, და ორივე ფერკი იმა წყლითა დაიბანოს და საკმელად ჭულაბშიგა პური ჩაყაროს და ჭამოს.

თუ თავის ტკივილი ქარისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე თავი ნიადაგ სუბუქად ჰქონდეს და ყურშიგან ქარი უშუო-
5 191 r დეს, და თავის ტკივილი ერთხელ მწუავედ || მოუვიდეს და ერ-
[თ]ხელ უფრო არა. მისი წამალი ესე არის: ყოველთა დღეთა თუითო ღრამი იარაჯი მიეც, რომე ჭამოს. მერმე მოიღე მარზან-
გოში, ბაბუნაჯი და ყაისუმი, სამივე წყლითა მოადღუღე და თავი
10 მისსა ორთქლსა ზედა დაიჭიროს და ზედა წამოიბუროს, რომე ორთქლი თავშიგა შეუვიდეს. და საკმელი ცოტა ჭამოს და, რაცა ჭამოს, მკურვალნი და რბილი ჭამოს.

თავის ტკივილი თუ მრავალჯერ დედაკაცსა თანა მისულაზედა დამართებოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ამასთანა სიკმეცა
15 დამართებოდეს თავსა შიგან. მისი ნიშანი ესე იყოს: თუალმან ბნელება დაუწყოს და პირიცა უგემურად შეექნას. მისი წამალი: წითლისა შაქრისა ფალუდავი შექნას და იისა ზეთი შიგან გაურიოს, და თავზედა ტლედ შემოსდებდით. და შარბათიცა შეასუით. და საკმელად მსუქნის ქათმისა ხარშო შეაქნევინეთ და
20 შიგან ზარაცა გაურიოს და აჭამოს. და იისა ზეთი და ნუშისა ზეთი ერთმანერთშიგა გაურიოს და ყელსა ზემოთსა თავსა შეიცხოს.

თავის ტკივილი თუ შიშშილისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს. — საფეთქელნი და ყელის ძარღუები უფეთქდეს და თუალნი ჩასცუივნოდენ და ფერიცა შესცლოდეს. ვარდის წყლითა და
25 ძმრითა ცხური დაიბანოს და მოკალული ქერი დაფქვას, თარასა, და შაქარშიგან გაურიოს, შექნას და აჭამოს. სანდალი, ქაფური და ვარდის წყალი ერთმანერ || თშიგან გაურიოს, ტლედ შექნას და მუღამად თავზედან შესცხებდეს. და პურსა ჭულაბშიგან ჩაჰყარიდეს და აჭმევდეს, ან კიტრისა გულსა აჭმევდეს; ან ქაფური და
30 ქაასინი და ძმარი, სამივე, ერთმანერთსა გაურიოს და აჭამოს პურიითა, და მშვიერი ნუ დაჯდების.

თავის ტკივილი, რომე დავარა ჰქუიან. თუ მისგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე, თუ გუერდი იქციოს, თავის ტკივილი მოუმატოს და მერმე უკმელად იყოს, მაშინცა სტკიოდეს. მისი
35 წამალი: აბიყუყა ააღებინოს, თუ ძალი ჰქონდეს და, თუ ძალი არა ჰქონდეს და ერთობ სუსტად იყოს, მაშინ მოიღე თარანგუბინი, თაბირინდი და ხ[ი]არნი-შამბარისა გული, და შარხინშიტი და ია, მოადღუღე და მისითა წუენითა შეასუი, რომე მუცელი გაუხსნას. მერმე ძმარი ვარდის ზეთშიგან გაურიონ და მუღამად თავზედა
40 შესცხებდენ, და პურსა შაქრის ჭულაბითა დააბლობდენ და აგრე აჭმევდენ.

სხუა თავის ტკივილი, რომე ბაიზარა ჰქუიან. მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე სრულად თავი ყელამდი სტკიოდეს. ესე ორისა ფერი-საგან არის: ერთი სიგრილისაგან და ერთი სიმკურვალისაგან. მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე, თუ სიმკურვალისაგან იყოს, თუალნი გაუწითლდენ და გამოლმა გამოუსხდენ. მისი წამალი || ალილა 192 r. უნდა მისცენ ტყემლისა შარბათითა და ვარდითა. 5

თუ სიგრილისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე კელი რომე შემოსდვას თავსა, ცივი იყოს, და არა სწყურდებოდეს, ღამით უფრო მტკიენეულად იყოს და ღღისით უფრო სუბუქად იყოს. მისი წამალი: აბი-შაბარი ააღებინონ და იფარეზოს, და ნარგისი და შასაფარლამი გარეშემო მოუყარეთ, რომე ისუნებ-დეს. და კელის მანდილი დაასოვლე თბილითა წყლითა და თავზედა შემოსდებდი და მუდამად კელ-ფერკსა უზელდი და საკმელი სწო-რი შეუწყვიტეთ. 10

სხუა თავის ტკივილი იქნების, რომე სიმკურვალისაგან სტკიო-დეს ანუ სევდისაგან ანუ ბევრისა მარხვისაგან. მისი ნიშანი ესე-იყოს, რომე პირი ასრე ცხელი ებას, თუ სთქუა, ცეცხლი ედებო-სო, და თუალშიგა წყალი უგუბდებოდეს და შუბლისა ძარღუნი გამოსხდომოდენ, და მუცელშიგან შეკრვით იყოს, და თავი ხან სტკიოდეს და ხან არა. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდდი, რომე სიმკურ-ვალისა და სიკმელისაგან არის და ვისცა ესე სენი სკირდეს, მას 20 კაცსა ასრე მართებს, რომე, რა აღდგომისა სამი ღლე გამოვიდეს, ძალზედან და ზომით და წესითა სისხლი გამოუშუას, მას უკანით აცალე, რომე ათი ღლე გამოვიდეს. წამალი ააღებინე ამა

წესითა: აიღე ყუითელი ალილა და შავი ალილა და ქუაბულუ-რი ალილა, გურკისაგან გამოღებული, თუითოსაგან შუიდ-შუიდი 25 დრამი, ია და ვარდი — თუითოსაგან ოთხ- || ოთხი დრამი, ძირთაფ-ლისა ძირი გაფხეკილი — ხუთი დრამი, ღრინქოლასა თესლი — ერთი დრამი, კარის-ენა — ათი დრამი, ბარამბო — ხუთი დრამი, აფთიმონი — სამი დრამი, კმელი აფსინდი — ორი დრამი, დანაყილი 30 ქინძი — ერთი დრამი, თაბირინდი, გურკისაგან გამოღებული, — ოცი დრამი, წითელი ჩამიჩი — ოცი დრამი, უნაპი — ოცდაათი

მარცხალი, პიტნა — ხუთი ძირი. ესე წამლები ყუალა ერთპირად წმიდასა ჭურჭელშიგა ჩადევ, ორი ლიტრა წყალი დაასხი, ერთსა ღამესა დააღბე, მერმე აღუღე მანამდი, რომე ნახევარზედა მიიყა-როს. მერმე წმიდითა სამოსლითა გაწურე, მერმე ამა გაწურვილსა 35 წუენშიგა გაურიე, მოიღე რევანდი, მასტაქი და ლაყუარდის ქვა, თუითოსაგან ნახევარ-დრამი, დანაყე და გაცარით, და შაქარი — ოცი დრამი. ესე ყუალა იმა წუენშიგა გაურიეთ და, ვისცა ისი სენი სკირდეს, შეასუით და აცალე, რომე გაწმდეს წამალი. მერმე ნელთბილითა წყლითა შაქრისა შარბათი შექენ და შეასუი, და 40

აცალე, რომე, თუ რამე მუცელშიგან იყოს, გაილოს. მერმე ცივითა
 წყლითა შაქრისავე ჟულაბი შექენ და შიგან ბაზრაცატუნი ჩაყარე
 და შეასუი, რაგუარაცა წამ[ა]ლიდალმა გამოვიდეს, მერმე ცოტა
 5 პური ჭამოს და სამი პირი თეთრი ლუინო შესუას. ესე წამალი
 ერთხელ შემოდგომაჩიგა მიეც და ერთხელ გაზაფხულ, და უზმამან
 193 r ათასი ბიჯი იაროს. მერმე მას უქანით მოილოს სიქანჯაბინი — ოცი
 ოთხსა დღესა ზედა ზედა, მერმე ოთხი დღე გამოუშუას შუა და
 კიდევე ამა წესითა იქმოდეს. და ნიადაგ იქმოდი ამა წესითა ზამ-
 10 თრის და ზაფხულის, და ღამით ტკბილსა ბროწეულსა ჩამდეს და
 დილეულად თბილითა წყლითა ფერკთა იბანდეს, და აბანოს შევი-
 დოდეს და თავსა ტუხტითა დაიბანდეს, და ტანი ანაკუეთითა და
 ძმრითა დააზელნოს და, რა თავი ტკივილსა დაუწყებდეს, ცხირ-
 ჩიგან იის ზეთსა ჩაუშებდით და კეთა იის ზეთითა შეუმწნას და
 15 ზოგ-ზოგჯერ ერბოსა და ქალის დედისა რძესა იცხებდეს. და, რა
 ხანი გამოვიდეს, აილოს ოცი დრამი თაბირინდი, ქერის წუენითა
 შესუას, და მერმე სუბუქი საკმელი ჭამოს და ცოტა ლუინო შესუას
 თეთრი.

20 სხუა წამალი ამავე სენისათუის: აილე ქაკუნტ-
 ლის ძირი, დაწურე და ვარდის ზეთი გაურიე და ცხირჩიგან
 ჩაუშუი.

სხუა ამავე თავის ტკივილისათუის: აილე
 გაუხურეტელი გუნდი, დალეწე და გული გამოართუი, წყლითა
 გაქენ და ცხირჩიგა ჩაუშუი, და თავი დაღმა ქნას და, რაცა სენი
 25 იყოს კეფაშიგა, გამოვიდეს და კოტოშიცა მოიკიდოს.

სხუა თავის ტკივილისავე: აილე ყუავის ტუინი,
 გაქენ წყლითა და მარჯუნისა მკარისა — მარჯუნით ჩაუშუი და
 მარცხენისა — მარცხენით ჩაუშუი, და ერგოს. ამავე წესითა მამ-
 30 ლისა და ჩიტისა ტუინი ქენ.

30 ნიშანი თავქედისა, რომე იმისთანა მუტფახი ცხრო გაერიოს
 და არასათუი არ გაეყაროს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე თავი
 მძიმედ ჰქონდეს და ენაზედაცა მძიმედ იყოს, და თუალეზი გაუ-
 წითლდეს და თავის ტკივილი ერთობ მოუვი || დოდეს. და ესეცა
 35 იქნების, რომე ხანი გამოვიდეს და უკეთ შეიქნას, ხანდახან რეგუნად
 უბნობდეს და ხანდახან არა. ესე თუ ასრე სჭირდეს, იცოდით, რომე
 ორისა ნიშანი არის — და თავქედი და ცხრო არის. მისი წამალი
 ესე არის, რომე ხალვათსა ადგილსა შეინახეთ, და დიდისა
 კმისა და დიდისა საუბრისაგან ფარეზად შეინახეთ, და მუდამად
 40 დედაკაცისა რძე თავზედა დააწუეღეთ. და თუ ძალიანად იყოს,
 გასაქსნელი წამალი მიეცი. და თუ სუსტად იყოს, ხილითა, წყლი-
 თა და შარბინითა, ქაფურითა და ვარდის წყლითა ქაასინის

წუენი, ხიარი-შამბრისა გული, ესე ყულა გასახსნელი შეუწყევით, თუითოსაგან თუითო მუტყალი გამოწურე და შეასუემლი სანად- 5
 დი ამა სენიდალმა გამოწმდებოდეს. და ასეთსა ნურას აკმევთ, რომე შეკრას. საკმელად ქერის კორკიტშიგან სინჯიტსა, იასა და სეფისტონსა მოადლელებლით და მას აკმევლით, და სასთაულზედა იასა და ტირიფისა ფურცელსა მოუყრილით და, რა მოიჯობინოს, წმიდისა ფქუილისაგან ატრიასა შეიქმოდით და მისსა წუენშიგა 10
 ჯულაბსა გაურევლით და აგრე ახურეტლით. და თუ შემოდგომანი იყუნენ, ასპანახისა საკამადსა აკმევლით, ვირე არა გამრთელდეს. ნუ გაუშუებთ, რომე ან ეუბნოს ვინმე, ან ისაქმოს რამე, ანუ სხუა რამე ქნას, მას ყულა აწყენს.

დ. კარი გომთხე
 უძილოზისა

თუ კაცსა უძილობა სკირდეს, ორჯელ დაემართების, ერთხელ 15
 სიბერისა დროსა და ერთი || ავად ჳოფაშიგან. თუ სიბერეშიგან 190 r წაევიდოს, რომე ძილი არ მოუვიდოდეს, საკმელი შეუწყევით მსუქნისა ქათმისა ხარშო და კავკავისა ხარშო და წურილსა თევზსა ძმრითა შექნილსა აკმევლით, და ბატენისა კორცსა აკმევლით; და 20
 ამა საკმელშიგა ცოტასა დარიჩინსა და თარას ფურცელსა ურევ-ლით, და მლაშე და მკავე საკმელი იფარეზოს.

უძილოზისათუის წამალი. ხაშხაშისა შარბათი ასუით და, თუ უფრო ძილი უნდოდეს, ნახევარ-დანგი აფიონი გაურჩიეთ და შეასუით, და თუ უფრო ძილი უნდოდეს, ერთი 25
 დანგი¹ გაურჩიეთ, და შეასუით.

თუ საძილოსა წამალსა იქმოდე, დაიჭირე ნიახურისა თესლი,— ორისა დრამისა წონი, და ხაშხაშისა თესლი, რომელ არს ყაყა- 30
 ჩოსა,— ერთისა დრამისა წონი, ლემის თესლი— ხუთისა დრამისა წონი. ესე დანაყენ და თაფლითა შეზილენ და, ოდეს გინდეს, ერთისა დრამისა წონი შეასუი წყლითა. და თუ გალუიძება გინ- 30
 დოდეს, ცხარი ძმარი თავსა ასხი და გაილუიძენს.

თუ კაცსა ავად ყოფისაგან უძილობა დაერთოს, ამისგან იქნე- 35
 ბის, რომე ტანშიგა სენი რამე შერჩომოდეს და ან ტუენშიგა ბუხარი რამე დარჩომოდეს. პირველად წამალი ჳამოს, რომე ისი სენი გაიღოს. და მერმე რაცა ამას ჳემოთ სიბერისა საკმელი სწერია, ისი შეუწყონ. და ძილისა დროსა ბარკალნი და მკლავნი შეუყრენ და მერმე ულოცონ და ეუბნონ, რომე არ დაიძინოს; და მოიღალოს, 35
 კარგი ლაპარაკი გაუხშირონ. და რა ხანი გამოვი || დეს და კარგად 40
 მოეწყინოს, ბარკალნი და მკლავნი გაუხსნენ, მერმე მოეცალენ, რომე მოისუენოს და დაიძინოს.

თავსა რომე გრუ ესხმოდეს

194 Ⴀ მისი ნიშანი ესე არის, რომე, რა აღგეს, თავსა ბრუ ესხმოდეს
 5 და ასრე Ⴀ ეგონოს, ვითამ მთადაბარი ყულა ბრუნავსო, წაქცევისა-
 გან ეშინოდეს და თუალნი უბნელდებოდენ, და ხანდახან კიდეცა
 შეზნდებოდეს და ჭკუაყა შეეცულებოდეს, და ბუზივითა თვალთა
 წინა რამე აუჩნდებოდეს და, თუ იჯდეს და თუ იდგეს, ასრე ეგო-
 ნოს, ყოველი მთა და ბარი ბრუნავსო. ესე სამისა ფერისაგან
 10 იქნების: ერთი სისხლისაგან, ერთი ზაფრისაგან და ერთი სევდი-
 საგან.

მისი ნიშანი და ვწერათ.—თუ თუალნი და ფერი წითელი
 იყოს და ყურსწინათ რომე ძარლუი არის, ისი სავსე იყოს და ძა-
 ლიანად ფეთქდეს, იცოდი, რომე სისხლისაგან არის. იმას თავზედა
 კოტოში უნდა მოჰკიდოს და მერმე ყითალი გაუხსნას, ანუ ისი,
 15 რომე ყურსწინათ ძარლუი არის, ისი გაუხსენ. და ფერკისა სათა-
 გულთა ძარლუებიცა გაუხსენ, თავზედა კოტოშიცა მოჰკიდე. და თუ
 ისი ყურისა ძარლუი არ ფეთქდეს და სავსე არ იყოს, ნუ გაუხსნი.
 და მკლავისა ყითალი გაუხსენ და ზედა ჭიქისა კოტოში მოჰკიდოს,
 და ასეთი შარბათები შეუწყვიეთ, რომე სისხლი დააწყნაროს; უნა-
 20 ბისა შარბათი და ისეთი უნაბიცა კარგი არის.

თუ ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე თავი ნა-
 მეტნავად ცხლად ჰქონდეს და თუალთა გარეშემო უყუთლოოდეს,
 და პირი მწარე ებას. რა ესე ნახო, იცოდი რომე ზაფრისაგან არის.
 მას ესე უნდა რომე უწინა ხილთა წყალი ასუას, რომე
 25 მუცელი დაუღბოს, და მერმე ბროწეულისა წუენშიგა ცოტა საყა-
 მუნია და შარიხიშტი გაურიეთ და შეასუთ, რომე გახსნას, თუ
 30 მასზედა კიდეცა არწყიოს, ისი სჯობს, და მასუკანით რბილი Ⴀ საჭ-
 მელი ჭამოს, რომე მუცელი კიდევ დაუღბოს. მერმე ისრიმისა და
 ლიმოსა შარბათსა სუმიდეს. და ამისი საჭმელი ისრიმითა და კოწა-
 ხურითა, და სუმაყითა და ბროწეულისა წყლითა იყოს, და ისრიმითა
 შექნილსა ჭათემსა ჭამდეს და თიკნის კორცსა და კაკაბსა და დურა-
 35 ჟსა ჭამდეს. მერმე ესე მათ ფუხი შეასუი: აიღე
 ყუითელი ალილა ოცდაერთი ღრამი, თაბირინდი — ოცი ღრამი,
 კმელი ქლიავი — თხუთმეტი მარცუალი, უნაბი — ოცდაათი მარ-
 40 ცუალი, კმელი ია — ხუთი ღრამი, წითელი ვარდი — ოთხი ღრამი,
 ქინძი — სამი ღრამი. ესე ყულა ერთპირად წმიდასა ქოთანშიგა
 ჩაყარე და ზედა ორი ლიტრა წყალი დაასხი, და ერთსა დღესა და
 ერთსა ღამესა დააღბე. მერმე ცეცხლზედა შემოდგი და აადუღე
 მანამდი, ვორე ნახევარ-ლიტრა დარჩეს; მერმე გაწურე, აიღე თაფ-
 40 ლი და შიგან გაურიე. და მერმე აიღე იმა წყლისაგან ასი ღრამი და

ჭურჭელშიგან ჩაასხი, მერმე აიღე თურბუთი დანაყილი და გაცრი-
ლი, შიგან გაურიე, და თხუთმეტი ღრამი შაქარი გაურიე, და სალა-
მოსა, ძილისა ჟამსა, შეასუი, ლუინისა და კორცისაგან ფარეზად
შეინახე. და გამოუშუი შუა-შუა სამი ღლე და იმავე წესითა კიდევ
შეასუი და უშუელოს ღმრთითა. და ამასუკანით ცოტასა აღილასა
გაურიევდით სიქანგუბინშიგან და აქმევდით. 5

თუ სევდისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ფერზედან
მოშაოდ და ტყუივისფერად იყოს და უძილობა სჭირდეს, და თავი
ცხლად არაჲ ჰქონდეს. თუ ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე || შავისა 195 r
ბალღმისაგან არის, რომელ არს სევდა. მას ასრე უნდა, რომე
გასინჯეთ, თუ გული უზნდებოდეს და ეშლებოდეს, ცერეცოსა 10
წყალი შეასუით, თბილი, და პირსა კარგად წააგდებინოს, კელი
ჩაიყოს და აგრე ამოიღოს. მერმე სამი ღლე მოსიუნოს ფარეზად
შეინახე ყოვლისა მჟავისა და წუელისაგან. მერმე მიეც ესე გასაქ-
სნელი წამალი აიღე საბრი, სკუნტრი და შამიანდალი, და მას-
ტაქი, აფსინდი და თეთრი საკუმელი, თუითოსაგან ნახევარ-ღრამი, 15
დანაყე და გაცარ, და ცივითა წყლითა შეზილე ერთპირად, და
პილპილისა თდენი აბიბი შექენ და ჩრდილშიგა გააქმე, და სალა-
მოდ მიეც, ვითა სხუისა დაგუიწერია მით წესითა.

იმავე სენისათუის. აიღე მუშვი ერთისა ქერისა წონი,
კალიის თესლი და წახანელიქი — ორისა ქერისა წონი, და ზაფრა- 20
ნი — ერთი დანგი, ჭურჭელშიგან ჩადე და ცოტა გემრიელი ლუინო
დაასხი ზედა, და ცოტად აღდე. მერმე ცოტასა ხანსა ცხურთა
წინა დაიჭიროს, რომელ ძალი ცხურთა და თავშიგან გაუვიდეს, და
მერმე შეასუით და უშუელოს ღმრთითა.

სხუავე წამალი იმა სენისათუის. — აიღე 25
გულბა შაქარი, უდიდა მასტაქი. ესე ყულა ერთმანერთსა შიგან
გაურიოს და შეასუას, და მოდუღებულთა ბაბუნაჯისა წყლითა
ფერტთა დაიზელდეს, და საკუმელად შექნილსა მუხუდოსა სათარითა
და დარიჩინითა ჰამდეს, და ღურაჯისა, კაქბისა და კოკბისა კორცსა
საჭამადად შექნილსა ჰამდეს. 30

3. კარი [მედიკსა]

შაპიკისა და ნახევარ-თავი რომე სტაიოდეს, ხან ერთკე და ხან მორანსა კარძსა

რამე კაცსა შაკივი დაემართ || ოს, იცოდი, რომე ორისა ფე- v
რისაგან არის: სისხლისაგან და ზაფრისაგან. თუ სისხლისაგან არის, 35
მისი წამალი ესე არის რომე სითყევა სტაიოდეს, იმა მკრით
ყიფალი გაუხსენ. და საკუმელად ოსპისა საჭამადი შეუქენ და შეუწ-
ყევით, ძმრითა, ზაფრანითა და ტაბაშირითა შექნილი. და წყლის

მაგიერად ხილთა წყალი შეასუთ, და უნაპისა შარბათსა ასუემდით. და ქათური, ვარდის წყალი, და ძმარი და სანდალი, ესე სამივე (!), წყლითა ვალესეთ და თავზედა, სადაცა სტკიოდეს, შესცხებდით.

5 ამავე წამლითა მჩუარი დაასოვლეთ და თავზედა შემოსდევით. და დილეულად ჯულაშიგან ბაზრაცატუნსა ჩაპყრიდით და შეასუემდით. და ნიდავ ვარდის წყალსა ისუნებდეს. სამსა დღესა ასრე შეინახე და მერმე ესე წამალი შეასუი, რომე ამას ზემოთ ბრუსათუი დაეწერეთ. ალილისა მათფუხი ისი შეასუით, და საქმელად ან ტყემლითა ან თუთუბითა ან კოწახურითჲ მკავითა შეუწყევით; თუ აყიროსა დრო იყოს, ნედლისა აყიროსა წუენითა საქმელშიგან გაუჩრევდით. მერმე ნედლი აყირო დანაყე და ზედა ცივი წყალი დაასხი, და მერმე გამოწურე და შიგან ჯულაბი გაუჩიროს, და ცივიცისა მუდამ ასმიდენ. დაიჭირე ხილთა წყალი, მერმე მოიღე თაბირინდი, ხიარი-შამბრისა გული და თარანგუბინი, თუითოსაგან შუიდ-შუიდი მიტყალი, იმა ხილთა წყალშიგან გაუჩრე და გამოწუროს, და ასუმიდენ.

10 თუ სიგრილისაგან იყოს, მაშინ ესე სიმკურვალისა ნიშანი, რომე დაეწერეთ, მისგან არცა ერთი სჭირდეს და პირის სახ || ეცა თეთრი ებას, და ტკივილი ცოტა-ცოტა იყოს. იმას აბიყუყია ააღებინეთ, და რაცა სიგრილისა თავის ტკივილისათუის დაგუიწერია, ისი უყავით.

15 სხუა ნიშანი: ნახევარ-თავი ზოგჯერ მარჯუენით სტკიოდეს და ზოგჯერ მარცხენით. ესე ორისა ფერისაგან ბქნების: ერთი სისხლისაგან და ერთი ზაფრისაგან. თუ სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე თავი სტკიოდეს და თავისა და ყელისა ძარღუები ადგომილიყოს, და ძალიანად და ჩქარად სცემდეს, და თუალებიცა გასწითლებოდეს და ფერზედა წითლად იყოს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდო, რომე სისხლისაგან არის. მისი წამალი: პირველად კელი გაუხსენ, ყიფალი, და მერმე გასახსნელი წამალი ააღებინე ტყემლისა შარბათითა. აიღე თარანგუბინი, შირიხიშტი და თაბირინდი, თუითოსაგან ხუთ-ხუთი დრამი, ასუით იმა ტყემლისა შარბათითა.

25 სხუავე წამალი იმა სენისათუის. აიღე ვარდო, ია და ქინძი, თუითოსაგან თუითო დრამი, და დანაყე ყუალაი და გაცარ. და აიღე ამა წამლებისაგან ერთი დრამი, და ერთი დრამი შაქარი გაუჩრე, და შეასუი მრავალთა დღეთა და უშუელოს დმრათითა.

30 თუ ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ნახევარ-თავი სტკიოდეს, და კელი რომე დასდვა, ცეცხლივითა ცხელი იყოს, და ნამეტნავად სწყურდებოდეს და პირი მწარე ებას. იცოდით, რა ესე ნიშანი ნახო, ზაფრა არის. მისი წამალი

ზაფრისათვის რომე გასახსნელი წამალი სწერია სუბუქები, იმითა მუცელი გაუხსენ და ა ა ტ || რეფული სიქანგუბინშიგან გაურიე და შეასუი. მერმე ყუიოლისა და ქუაბულურისა ალილისა წუენი, იის ზეთი. ნარდის წყალი და ძმარი ერთმანერთშიგან გაურიოს და თავზედა შემოსცხოს, და თუ კაცი მსუქანი იყოს, იარაჯი ფეყარა ოლარლაროს.

ამავე სენისათვის. თუ სიგრილისაგან იყოს, თავსა და პირშიგან სიწითლე არ იყოს. და თუ გრილი რამე ზედა დასდვა, ისი ეწყინებოდეს, ანუ ცივი ქარი ეწყინებოდეს; ისი ყოვლისა მჟავისა, გრილისა და მძიმისა საკმლისაგან ფარეზად შეინახეთ. მერმე ესე წამლები მიეცით: აიღე საბრი დანაყილი და გაცრილი, ათი დრამი, შამინდალი და მასტაქი და უსთუხუდუს დანაყილი და გაცრილი, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი, ნიახურისა წყლითა შეზილე და პილპილისა ოდენი დაამრგუალე და ჩრდილსა გააქმე, და ძილისა ჟამსა შეასუი სამი დრამი თბილითა წყლითა და დაიძინოს. და რა ადგეს დილასა, სადილობისა ჟამსა თბილი წყალი კიდევე შესუას, და საღამოსა ჟამსა საკმელი მიეც. ცერეცოსა წყლითა ცოტა ღუინო ასუი. და მერმე სამი დღე გამოვიდეს, თუ ეშუელოს კარგია, თუ არა კიდევე უყავ იმა წესითა.

სხუა წამალი ნახევარ-თავისა ტკივილისა. აფსინდი მოადლე და მისი წყალი დაახსი თავსა.

სხუა წამალი. აიღე იის ზეთი, კუერცხის ცილი და შაქარი, სწორი. ერთმანერთშიგან გაურიე და სითყეცა სტკიოდეს, იმა შქარსა ცხუირშიგა ჩაუწთეე სამი წუეთი. სხუა წამალი იმავე სენისა: აიღე ზაფრანი და ტაბარზადი შაქარი და დედაკაცისა რძითა იმავე || ცხუირჩიგა ჩაუშუი.

იმავე სენისათვის. წურბელი მოიკიდოს; და ერთი დღე კიდევე შუაშიგან გამოუშუას და კიდევე მოიკიდოს, მერმე ერთი დღე კიდევე გამოუშუას და კიდევე მოიკიდოს. სამჯერ ასრე ქნას, წინა-უქანა, და მერმე კულიავისა ზეთი შესცხე და უშუელოს ღმრითა.

აჟ ამას ჟუემოთ თავის ტკივილისა წამალნი ღავიწყნეთ

თუ სიმჭურვალისაგან თავი სტკიოდეს და მწოვედ უქურევდეს თავი, აიღე ქაფური და თაჭუის ყუერი, ზაფრანა და სონიჯი — ორორისა ქერისა წონი. და შაქარი კუტლელუი — ექუსისა ქერისა წონა, მუშვი ხალისი — ერთისა ქერისა წონა. ეს წამალნი მოგალენ იასამინითა ზეთითა ანუ ბერძულითა ზეთითა, და ყუავილთა ერბოთა შეაზავენ, და ღია დათქუიფენ, და შივშავსა ჩაახსენ, და ოდესაცა გინდოდეს, ცხუირთა უწთობდი.

5 იმავე სიმკურვალისა თავის ტკივილისათვის, ანუ თუალთა სისხლი იყოს, ანუ თუალნი ყუითლად ესხნენ. აიღე მური და არჯასპი და ზაფრანი, ესენი სწორნი წონნი ღუინოთა შეზილენ და კუერად. შექმენ და ჩრდილსა გააკმე, და ღუინოთა გაადგინე და თავსა სცხე თუალთა სიყუითლესაცა უშუელის.

10 თავი თუ ცხლად ებას, აიღე ბალბაქი და კამა, წყლითა შეაგბენ, და ნაგბოლი თავსა დასდევ. და წყალი თავსა დაასხი.

10 თავი ვის უკურვედეს და სტკიოდეს, ქუერცხის გულისა ნავდლისაგან იყოს. აიღე მარტიტელი და ჩუილად დანაყე, და ძმრითა გამოწურე და თავსა ასხი, და ნაწური მისი თავსა დასდევ.

15 თავისა ტკივილისათვის, || რომელსა დიად უკურვედეს და მცირედ სტკიოდეს, ესრე შეიზავების: აიღე საბრი და მასტაქი, მამითაი და აკირკარა, ესენი თუითო მიტყალი მოგაღენ, ძმრითა შეზილენ და საფეთქელსა დაჰკარ.

20 თავის ტკივილისათვის. ყრდელისა თესლი და ჭუნჯრუკი მონაყენ, გამოწურე და თავსა სცხე.

20 თავის ტკივილისათვის. კურდღლისა ნავდელ ღუინოთა ცხურითა უწთვე.

25 თავისათვის და თუალთა ტკივილისათვის. ნუში ტკბილი ნიგუზისა ზეთითა და იასამიგითა წმიდითა და თაფლითა თერთითა ესენი უზმამან ჰამოს.

25 თავის ტკივილისათვის ვე. ქინძისა თესლი და კელთა საღებავი ერთმანერთსა შეაწონე ასრე, რომე ერთიმეორესა არ უფრო იყოს, და ოდესცა ასტკივდეს, მოიპარსოს და დაიდვას, უშველის, თუ ღმერთსა უნდეს.

30 სხუავე თავისა ტკივილისათვის. კელთა საღებავი ძმრითა მოზილოს და ყურთა ზემოთ ყულაგან შემოიდვას და უშუელის, თუ ღმერთსა უნდეს.

35 სხუა თავის ტკივილისათვის. მერცხლისა ბუდე, რომელსა პირი აღმოსავლეთით ჰქონდეს, იგი ფიჩუსა ზედა ჩამოაგდე ქუეყანასა, ნუვის ეტყუი, და მას სახლსა ნუ იტყუი, და იგი მოგაღე და ძმრითა გაადგინე, და შუბლზედა სცხე, და დაესხენ მუნამდის, სადამდის არ შეშრეს, და რომელიცა ადგილი სტებდეს, იგი ადგილი მოუნაყე და თუალნი დაუჭირენ.

35 სხუა თავის ტკივილისათვის. წეროსა ნავდელ კატისა რძითა ცხურითა უწთვე.

40 თავისა ტკივილისათვის. მდოგუი, გუნდა და თაფლი 198 r ლი გაურიე. ერთმანერთსა, თავსა შემო || იდვას და ერგოს.

ვის თავი სიმკურვალისაგან მიიმედ ედგას, პირი გასწითლებო-
დეს და შუბლი ჰქაოდეს, ამას წითელი ქარი ჰქუიან. წამა-
ლი მისი ცხურითა საწობელი: აიღე აყროსა ზეთი და შა-
ქარი კუტლეული დრამისა წონი, და მაპირანი სინი, ჰულდულდი-
მაქი და აფიონი და ზაფრანი — ორ-ორისა დანგისა წონი. ესენი 5
დანაყენ და დაცარ, და ვარდის წყლითა შეზილე და მარცულად
დაქენ, და ოდეს გინდეს, ერთი მარცული მით ზეთითა ცხურითა
უწთევ, და თუ უნდეს, კულა ჩაუწთო, ერგოს.

ნიშანი სოტისა. ერგების, ვის პირი გაუწითლდეს, და ჰქუიან
მას ქარი წითელი, და ვის ჩიოდეს სიმკურვალესა, ტკივილსა და 10
სიმძიმესა თავსა, და ქავილსა თავისა და შუბლისასა. აიღე
ტკბილისა აყროსა თესლი, გაქურცენ და დანაყენ, და ზეთი
გამოჰკადე. და აიღე შაქარი ტაბარზადი და მაპირანი, და ჰოლდულ-
დიმაქი და აფიონი, და ზაფრანი, ამათგანი წონი ორ-ორისა დანგისა,
დანაყენ და დასცრენ, შარითა და ვარდის წყლითა შეზილო, და 15
მარცულად დაჰქენ, და ჩრდილსა გააკმო, და ოდეს გინდეს, აიღო
მარცული ერთი და გაადგინო ქალის დედისა რძითა, და ჩაასხა
ზედა დრამისა წონი იისა ზეთი, და ცხურითა ჩაუწთო, და ერგოს,
თუ ღმერთსა უნდეს.

ნიშანი სო[ო]ტისა. ერგების, ვისდა ტუინი გამკმარ იყოს. 20
აიღე ქუეჯითი, რომლსადა ქერქი არა შეკდილ იყოს, და თხილი,
და ნუში ტკბილი, და ნუში მწარე, და ფუსუკი, ამათგანი სწორი
ნაწილი. დანაყენ, და გამოულო ზეთი და უწთობდე ცხურითა
დღეთა მრავალთა, და ერგოს ვისდა ტუინი გამკმარ იყოს და თავი
ასუბუქებული იყოს. 25

|| თავი რომელსა სიმკურვალისა და სიცხისაგან სტიოდეს. v
აიღო მამითასა გამოწურვილი და კაკია, და ჰულდულდი და
ზაფრანი; ამათგანი სწორი წონი აიღო და დანაყენ, და ყრდელისა
წყლითა შესუარო და საფეთქელთა და შუბლსა სცხო.

ტლე თავის ტკივილისა ფიცხელისა და რომელი ვერ დაი- 30
ძინებდეს ღამით, სარგებელია ნებით ღმრთისათა. აიღო ბოსტ-
ნისა ყრდელი თეთრი, ნედლი, ძმრითა შეაგბო; და მერმე ყრდე-
ლისა თესლი და ლემისა თესლი თეთრი და სანდალი თეთრი, ამათ-
განი წონი ორ-ორისა დრამისა, და ხატკი თეთრი, — წონი დრა-
მისა ხუთისა, და ქერის ფქუილი, — წონი ათისა დრამისა, დანაყენ 35
ესე ყუალანი დანაყენ, დაცრენ, და მერმე იგი ყრდელი შემგბარი
დანაყო კიდე, და ესე დაცრილნი წამალნი თანა ჩაურთენ, და
ათისა დრამისა წონი იისა ზეთი ჩაურთე თანა, ან ვარდისა, და
მერმე ქაღალდსა ზედა გასცხე და თავსა შემოსდეგ, და თხელითა
მჩუართა შეუხუიე თბილად, გამოცდილი და კარგია, და ერგების 40
ნებითა ღმრთისათა.

თავისა სიციხისა და ტკივილისათუის. მოიღე ფაჩი, დარბანდი და ძმრითა ან ქალის დედის რძითა გალესე და შესცხე; თუ ეს არ იყოს, წყლითა გალესე და შესცხე, ერთობ კარგია და გამოცდილი.

- 5 ვის შავისა ნავლისაგან თავი სტკიოდეს და ხიმწოვითა ველთა რბოდეს, წამალი მისი.—აიღე ზეთი ატმისა და ქერმისა—ორ-ორი წუეთი, იასამიგი¹ ზეთი და ბერძული ზეთი—თხუთმეტი წუეთი, და თევზისა ცმელი დამდნარო, და ნჯვითი თეთრი—სამს-სამი წუეთი, და თავუის ყუერი—სამი ქერი, სოთი, და 10 199 r მარმიქი და ლუივისა თესლი—ხუთ-ხუთი ქერი, ხონიჯი, რომელ სამითა თითითა აიღო, თერია—ცერცუისა სხუილისა სწორი, და სამი მარცუალი დაფნისა და ქალის დედისა სძე, რაზომი გიკმდეს, ურთე ესე ყოველი შიგშავსა ჩაასხი და დიად თქუეფე, სამსა დილასა თუითო დრამისა წონი ცხუირთა ჩაუსხი. დაფნისა ფურცელი, სუდი, და მარმიქი და ტენცო—ესე შეაგბენ და მისსა წუენისა თავსა ასხემდი დიად. ღორისა ცმელი და ზოგია ერთგან დანაყენ და თავსა დაადნევე, და ღორისა ფლოდაგი შექმენ თავსა სდებდი, ატფობდი, და მსგეფსამდი სდებდი. და ქართულისა თავლისა თაფლწყალი შექმენ და მას ასუემდი.

- 15 სხუა წამალი ნავლიანთათუის და ველთა მორბედთათუის, გამოცდილი ბრძანებითა ღმრთისათა.

- 20 აიღე ხურისა წყალი და თივათერიისა წყალი, ქამეტრეისი წყალი, და გიისა მარცულისა წყალი, ბერძული ზეთი და იისა ზეთი; ესე ყოველი სწორად ყავ. იისა ზეთი, უფრორე ძუელი, ერთბო მცირედ და მუშვი—ორისა ქერისა წონი შეზილო, და უწინა 25 წრთობისა აფსინდისა და ქამეტრეისისა წყლითა და მელის-კუდისათა, ამათითა წყლითა თავსა ასხი დიად, მერმე უწთვე და ერგოს, კეკელა არს.

- 30 სხუა წამალი ნავლიანთათუის გამოცდილი. აიღე კაპისა ნავლელი და შავისა მამლისა ნავლელი, მელისა ნავლელი და ვაცისა ყვერულისა. ნავლელი, კარანფოლი და სოქი და ზაფრანი, ესენი ნახევარ მიტყალი, მუშვი—ქერისა წონი. ესენი შეაზავენ, შიგშავსა ჩაასხენ და მჩრორსა დაძფალ, თოთხმეტ დღე იყოს, მერმე გამოიღე და ნავლიანსა შუიდისა ქერისა² წონი 35 v || უწთვე სამსა დილასა, და ფურისა ხაეიწი თავსა დასდევ. იისა ზეთი — ერთი მიტყალი ასუი, მელის-კუდი და აფსინდი შეაგბე, თავსა ასხი დიად.

- 40 სხუა წამალი, ნავლიანთათუის გამოცდილი. აიღე სონიჯი ხუთისა დრამისა წონი, საბრი სკუტრი—ერთისა დრამისა წონი, ორბისა შავისა ნავლელი—ერთისა დრამისა წონი, ორი ქერი; ესე ყოველი შეზავე ტევანისა წყლითა და თეთ-

რისა ხახუისა წყლითა, შეზილე ცერცუისა ზომი, და უწინა ტფილი წყალი თავსა ასხი და ტფილითა წყლითა ცხურთა უწთვე.

სახელითა ღმრთისათა, წამალი ნავლიან-თათუის, რომელნი ველთა რბოდთან, [და]ქირვა არა ერგებოდეს, კორცთა იჭამდენ და შიშველნი ეიდოდთან. ესე წამალი არს ფრიად კეკელა უმიზეზოდ გაამრთელებს ნებითა ღმრთისათა: 5

აილე თავუისკმლისა ყუავილი, დანაყე. და წყალი მისი შარითა დაწურე, ანუ მაქათა, და დადგი ერთსა დღესა, და რომელ ზედა წყალი იყოს წმიდა. იგი თანგირათა შიგან მისწურე და კრძალვით ნელთა ცეცხლთა გბოლე, და უწყინოდ ურევედი; ესეზომ გბოლე, რომელ ვითა ძივთი შეიქმნას. უკუდგი, დანელდეს და მცირედ ტფილი ქიქისა ქურქელსა ჩაღე. თუ თანგირათა შიგან გაგრილდეს, ვერ მოჰკდი. და ოდეს გინდეს, აილე მისგანი ბაკილისა ოდენი და ქალის დედისა სძითა, საგრეხლითა ერთითა გაადგინე, და ცხურთა უსხი. ოდეს იქმოდე, მალლად პირუქულმართ დააწ- 15

ვინე, თავი ზე უკუ უეი || დე, პირსა რიკი ჩაუგდე, რომელ წამალი 200 r კორკსა არა ჩაუტდეს, და ტუინით წავიდეს: ვითა ჩაუსხა ყოველი წამალი და სცნა, რომელ ჩასრულ იყოს, სწრაფით წარმოჰმართე, ტფილსა წყალსა თავსა ასხემდი და პირსაცა შეასხემდი, ქელი დაუ- 20

ქირე და არონინე. და კულა ასხი წყალი და არორინე, სამჯერ-ოთხჯერ ქმენ ესრეთ, მერმე ჩრდილსა დააწვინე, გაისუენოს. სამსა დღესა ქმენ ესრეთ და ნახე, ნავლიანნი თუ შეიტყუა, რომელ ნავ- 25

ლედი და-რესუმულ იყოს, სამსა დღესა ნულარა უწთობ. მერმე დაუწყე ტბილთა წამალთა წთობასა ქალის დედისა სძითა, შაქარი და ზაფრანი სწორად შენაყენ სძითა, გაადგინენ და კარგად ფერი იქციოს, და ჩაურთე აბაშისა კაცისა ნავლედი, თუ იგი არა იყოს, იფთარისა ნავლედი, — ქერისა ერთისა წონი. სამსა დღესა ესე უწთვე ზედას-ზედა, და ლახტრთა წყალსა დილა-მწუხრი ასხემდი, რომელ ნიშანსა მიგცემ. აილე წყლისა ქუნიშა და ქუნი, და ქერი და ხესა, რომელსა კატა ჰქუიან, მისი წუერ-წუერი, და მარიაშობი- 30

და ბრძენიკი, რომელ არს მელის-კუდი, ლახტარი და პიტნა ველური, და ცერეცო, ესენი დიდითა ქოთნითა შეგბოლენ. და თავი მოჰყუინე, კარაქი თავსა ზედა დასდევ და, ვითა უშუებდეს, თბილსა წყალსა ასხემდი დილა მწუხრი, სამას სამოცდახუთი ათასი დაასხ. თუ არა იშუნდინოს, ნუ შეშინდები, ეგრევე უწთვე მრავალ- 35

ჯერ, ვითა პირველ გუითქუამს. თუ თხემი ოდენ დამწუარი არა იყოს, უმიზეზოდ გაამრთელდების. თუ დამწუარი იყოს, ნუ ჰქურნებ. საჭამადსა მკავესა აკრძალე და ღუინოსა, ცხურისა ხარშოსა სცემდი || და ვარიისასა, თაფლითა და ფორითა და კარაქითა ხავიწი, ფორისა სახურეტელისა თხელსა უქმოდით და ხურეტდეს. ოდეს 40

წამალსა უწობდეთ, შებლსა თითითა უკუზელდით. ვინ იხარკოს არა ინანოს, გამოცდილი არს, კეკელჲ. სახლსა უკაცურსა შეაგდეთ; თუ ძნელობდეს, შეკარ, უბნობად ნუ გასწყდები.

5 თავსა ანუ კორკსა, რომელსა ნავლელო მარადის სდიოდის. აიღე ბლოკისა თესლი და სპანძელისა თესლი, მოგალენ, და თავლი, — კოვზი ერთი, და ზეთი, — შუიდი კოვზი, ესენი შეზავენ და შეასუი.

10 შავ ნავლელიანთათუის, რომელი დიად ზრახვი დეს და რომელი ანაზ და უზრახვი იქმნებოდეს. ჰარმილისა თესლი და ორი ზარაფანი გრძელი და ზაფრანი, თუითო ნაწილი, ესე დანაყენ. და შესუმა, — ხუთისა ღრამისა წონი, ტფილითა წყლითა ასუი. წამალი ცოფთა ერგების; რომელი აღრითგან იყოს, სუას ყოველთა დღეთა, ვირე ჰნახო, თუ გაგრილებულიყოს, და შეატყუა, თუ სჯობს, მაშა ორსა დღესა შეასუი. და ოდეს კულა მოსჯობდეს, ხუთსა დღესა შუა ერთ სუას და გამრთელდეს.

15 თავსა, რომელსა, შაკიკი იყოს. აიღე ფურისა ნავლელი და საბრი, — სამისა ქერისა წონი, და ზაფრანი, — ხუთისა ქერისა წონი. ესენი იასამიგითა, ორისა ღრამისა წონითა, გააღვინენ და ორჯელ ცხუირთა უწოვე.

20 შაკიკისათუისვე. აიღე ოსპნი გაქურცნილი და შავისა კარისა ნაველსა ჩადევ, თოთხმეტსა დღესა ზე დაჰკიდე, მერმე გამოიღე და ჩრდილსა გააქმე, და იგი მარცხალი მოგალე, 201 r საბრი და ზაფრანი, ესე ორი ქერი, ორისა ღრამისა წონითა, ილისა ზეთითა ცხუირთა უწოვე, დღევ სამჯერ, და ერგოს.

25 შაკიკისათუისვე, რომელი უმჯობესი არს ყოველთა წამალთა. კეფალა გაუხსენ და სამსა დღესა იარაჯ-ფეკარასა ასუემდი, ძალსა დახედენ და ყუავილთა ერბო, ორი ნაწილი, და ზეთი ბერძული, ერთი ნაწილი, შივშავითა დათქუიფე, დღით სამჯერ უწოვე თუითო როგდან.

30 ვის შავისა ნავლელისაგან თავი სტკიოდეს. აიღე კაკაქისა ნავლელი და შავისა მამლისა ნავლელი, ორბისა ნავლელი და კრავისა ნავლელი, მელისა ნავლელი და ვაცისა ყუერულისა ნავლელი, კარანფოლი და სოქი, და ზაფრანი, ესენი — ნახევარ მიტყალი, მუშვი — ქერისა წონი. ესენი შეზავენ, შივშავსა ჩაასხი და მჩოროსა დაჰვალ, თხუთმეტ დღე იყოს. მერმე გამოიღე 35 და ნაველიანსა შუიდისა ქერისა წონი უწოვე სამსა დღელსა, და ფურისა ხაფიწი თავსა დასდევ, და იისა ზეთი, მიტყალი ერთი, ასუი. მელის-კუდი და აფსინდი შეაგბე, თავსა ასხი დიად.

40 თავისათუისვე, რომელსა ქედი შეუჰყარას და თავსა ზე ვერ აიღებდეს, რომელ არა იცოდეს ტკივილითა. აიღე ზროხისა ნავლელი და თიქნისა

დურიტა, და თეთრი ხაშხაში, საბრი, სკოტრი, ქერი, — ერთი, ჰაკუნ-ტლისა წყალი, — დრამისა წონი, ყუავეილთა ერბოთა წმიდითა ცხუ-რითა უწითოს სამჯერ.

თავი რომელსა სტკიოდეს. მთხუნველისა ტუინი ცხუირთა უწთევ.

თავისათუის და ყურთათუის და თუალთათუის. ღარღარა გამოიღებს ნო || ტიფბასა. აიღე მდოგუი, მოგა-
ლე, თაფლითა შეზილე, ძმრითა იღარღარე, ანუ ზანჯაბილი თაფლი-
თა შეზილე, ძმრითა გაადგინე, იღარღარე.

v
5

წამალნი თავის ტკივილისანი, მოსადებელ-
ნი, რომელნი ერგებნიან შეჭირვებასა და კუერ-
ცხის გულისა კუამლსა, ესრე შეიზავების:
მური და აფიონი, ესე თუითოსა დრამისა წონი, ჰიაყელა წითელი
და ქერისა ფქული, ესე ორ-ორისა დრამისა წონი; ესე გაადგინენ
შუბლსა და საფეთქელთა მოსდევ. თავი რომელსა სტკიოდეს შემო-
სადებელი: აიღოს ნემბი და შაშპრამი, და ველური მოლოქი და
მარილი, ერთგან დანაყნეს წურილად, და კუერცხისა გულითა შე-
ზილოს ფიცხლად და შუბლსა დასდვას ბანბითა ერგების.

10
15

თავი რომელსა სიგრილისა და ბალღმისა გან
სტკიოდეს. პილპილი ათი მარცუალი, მდოგუი, და სამი კბილი
ნიორი, ესე მოგალენ და თავსა მოსდევ.

თავი რომელსა უძრწოდეს ანუ ქელი. ყურდ-
გლისა ტუინი შეწუას და ჰამოს სამსა დილასა.

20

თავისა ნახევარი რომელსა სტკიოდის. სე-
ლისა ძირი წყლითა შეაგბე, და ღუინითა გააზავე და შეასუი. და
ესე დაუწერე: დავსწერ თავისათუის და უძღურებისათუის, ამინ,
ამინ. ქრისტემან სახელ. სდვას კაცსა მას.

თავისა ტკივილისათუის. ბავრუქი დაწუი და წური-
ლად მოგალე, და რწყულითა ღუინითა შეზილე. და აბანოსა შინა
თავსა დაიდვას.

25

თავისათუისვე ოსპნისა ფქული და ბროწეულისა ვე-
ლურისა ქერქი || ორივე დანაყე კარგად, თაფლითა შეზილე და
თავსა დასდევ.

202 r
30

თავისათუისვე. ერთი ნაწილი გამკმარი ვარდი, ერთი
ნაწილი ბალასანისა ზეთი, ერთი ნაწილი კატრანი, ესენი შეაზავენ,
თავსა დასდევ.

თავისათუისვე. ქრთილი გაქურდენ და ვარდი კმელი,
ესე დანაყენ და იისა ზეთითა შეაზავენ, თავსა და შუბლსა სცხებდი.

35

წამალნი თავისანივე, ცხუირთა საწთობელ-
ნი. ერგების, ვისდა პირი გაწითლებულ იყოს, და ჰქუიან მას
ქარი წითელი. და ვინ ჰრტინვიდეს სიმძიმესა თავისასა, სიმ-

ქურვალესა და ქავეილსა შუბლისასა, ესე ერგების: აიღე აყიროსა ზეთი და შაქარი კუტლელუი, დრამისა წონი, და მამირანი სინი, და პულდულდი მაქი, და აფიონი, და ზაფრანი — ორ-ორისა დანგისა წონი. ესენი დანაყენ და დაცარ, და ვარდისა წყლითა შეზილე, და მარცულად დაქენ, და ოდეს გინდეს, ერთი მარცულაი მით ზეთითა ცხუირთა ჩაუწოთ, და თუ უნდეს, კულა ჩაუწოთ და ერგოს.

5 ნიშანი საწოთბელი, რომელი ერგების ტკივილსა თავისასა ძუელსა და ტუინისა შეშლილობასა, და ცემასა საღმობისასა და ბრუსა სხმასა, და ყოველსა ტკივილსა თავისასა, რომელი შეექმნების შავისა ნავლისა და თელგმისაგან, ესე ერგების. აიღე 10 სონიჯი და ნიშადური, და წითელი ბავრუკი. ესენი სწორნი წონნი დაჰნაყო წურლიად და დასცრა, და ტკბილითა ნუშისა ზეთითა შეზილო, და ჰიქისა ჰურჰელსა ჩასდვა, და ზედა ნუშისა ზეთი ასხა, რომელ ზედა მოექცეს და ოდეს გინდეს, იქმარე, თითი დააწე და 15 სნეულსა || ცხუირშიგან გამოუსუი, დიად ძნელი არს.

საცხებელი ცხუირთა ერგების ტკივილსა თავისასა და ტკივილთა ძუელთა, რომელი შეექმნების თუალთა შიგან თავისა სინოტიისაგან, და ერგების სიბნელესა, რომელი სიზრქისაგან შეიქმნების. აიღო კარის. ძირი შავი და თეთრი, ოთხ-ოთხისა დრამისა წონი, შხამი და წითელი ბავრუკი, და თაჰუის ყუერი, — ორ-ორისა 20 დრამისა წონი, დაჰგალო და დასცრა, და ჰურჰელსა ჩასდვა, და ოდეს გინდეს, დანგისა წონი ორთავე ცხუირთა უბერე, ცხუირთა ცემითა¹ წამოლეუს თავისა სინოტიესა ძუელსა.

საწოთბელი მისთუისვე. აიღე საბრი სკუტრი, სონიჯი და წითელი ბავრუკი. ესენი სწორნი წონნი დაჰგალო და 25 დასცრა, და ბერძულითა ზეთითა შეზილო, და მითვე ზეთითა გააღვინო, და ოდეს თავსა ატკივნებდეს, ახალსა მთუარესა ანუ მცხრალსა, ცხუირთა უწოთს სამჯერ.

ნიშანი სოოტისა. ერგების ყოველთა ფერთა თავისა ტკივილთა შემთხუეულთა შაკიკისაგან, რომელ არს თავისა 30 ნახევრისა ტკივილი, და ვის ძილი გაჰკრთეს ღამით, და ვინ ჰრტინვიდეს ტკივილსა თხემისასა და სადრეკელსა, რომელ თხემსა და შუბლსა საშუალ არს, რომელ ყრმასა მცირესა უდრკების და ჰქუიან შას სარკინოზულად იაფუხ. აიღო აფიონი და ჰოლდულდი შაქი, მური და ზაფრანი, შაქარი და მანანგოში, ამათგანი სწორი 35 წონი დანაყენ და დასცრნე, და წყლითა შეზილო, და ოსპნისა ზომად მარცულად დაჰქნა, და ჩრდილსა გააკმო, და ოდეს გინდეს, 203 რ აიღო || მისგან ერთი მარცულაი და ქალის დედისა რძითა გააღვინო, და ზედა დრამისა წონი იისა ზეთი დაუერთო, და ცხუირთა ჩაუსხა. ესე მრავალჯერ ჰქნა, კეკელა აქს და გამოცდილი.

თავმტკივანი და შავისა ნავლისა უფალი, რომელი ველთა

გაიქცეოდის. აიღე მუშკი სამი ქერი, და თავუის ყუერი, — ხუთი ქერი, ლუივისა თესლი, — ოთხი ქერი, დანგისა წონითა, წყლითა გამოსწურო, და თხილისა ოდენი ყუავილთა ერბო და მისივე ზომი ბერძული ზეთი ამით ყოვლითა იგი მუშკი და თავუის ყუერი დაგლი- 5
ლი გაადგინოს და სამად გაჰყო, და სამსა დილასა ნელ-ტვილი უწოთ.

|| ნ ი შ ა ნ ი ლ დ ი მ ე ლ დ ი ს ა. ერგების თავისა ტკივილსა რომელი ვერ დაიძინებდეს ღამით. აიღო ბოსტნისა ყრდელი და ძმრითა [...], და მერმე ყრდელისა თესლი და ლემისა თესლი თეთრი, ამათგანი წონი ხუთისა დრამისა, და ქერისა ფქვილი, წონი დრამისა ათისა, დანაყნე და დასცრნე, და მერმე იგი ყრდელი შემგზარი 10
დანაყო კიდე, და ესე წამალნი თანა ჩაურთნე, და ათისა დრამისა წონი იისა ზეთი თანა ჩაურთო, ანუ ვარდისა, და მერმე ქალაღდა ზედა გაჰფინო და თავსა შემოსდვა ყოველგან, და თხელითა მჩური-
თა შეუხუთო ლბილად.

ნ ი შ ა ნ ი ს ა ც ხ ე ბ ლ ი ს ა. ერგების თავისა ტკივილსა ფიც- 15
ხელსა, რომელი არა უშუებდეს; და შაკისა, ტკივილ[ი]თა არა დაე-
ძინებოდეს. აიღო მამითასა გამოწურვილი და კაკია, და ჰულ-
დული და ზაფრანა, ამათგანი სწორი წონი აიღო და დანაყნე, და
ყრდელისა წყლითა შესუარო, და საფეთქელთა და შუბლსა სცხო.

ნ ი შ ა ნ ი მ ა რ ც უ ლ ი ს ა, რომელ არს ჰაბალ მუკლი. ერგე- 20
ბის ყოველთა ნოტიათა, და ახლათ ერგების დედათა, რომელნი
არა უძლებ იქმნებოდნიან ცმლისა სიდიდითა. აიღო საბრი სკუტ-
რი და მუკლი, აზრაკი, და საქფინაჭი, და შამიპანდალი, და ხალი-
ლაგი, კუერცხის გული და სორინიჭნი, რომელ არს ჰულბა, და
ზაფრანი და მახდიქი, და საყამუნია, ამათგანი სწორი წონი, დანა- 25
ყნე და დასცრნე, და პრასისა წყლითა შეზილო, მარცულად დაჰქნა
და ჩრდილსა გააქმო. შესუმა, წონი ორისა დრამისა წყლითა ტფი-
ლითა, სარგო არს, თუ ღმერთსა უნდეს.

ნ ი შ ა ნ ი მ ა რ ც უ ლ ი ს ა, რომელსა ჰქუიან ჰაბდაჰამი. ერ- 204 r
გების ყო || ველსა ტკივილსა სტომაქისა და თავისასა, და გასწმედს 30
ტანსა განწმედითა კეკელათა ყოვლისა ურვილისა და კრებულობი-
საგან. ერგების ჰაბუყთა და ბერთა, და აშუნდების ყოველსა ბუ-
ნებასა. და სარგებელისა არს აღებად ყოველსა ჟამსა, ოდესცავის
უნდეს. ერგების სინათლესა და გაუწმედს თუალთა, და აშუნს კუ-
ერცხის გულისა უფალთა ნავლისა და თელგმისათა. და ვის გუნი
იყოს, ესე მიიცვალებს ყოველს საღმობასა, რომლისაგანცა განწ- 35
მედა უნდეს, ტანსა ამას ყოველსა ქრგების.

აიღე იარაჯ-ფეკარი — წონი ხუთისა დრამისა, და ხალილაგი, 40
კუერცხის გული, და მარილი ნავთისა, და აფთიმონი, და აკრიტი,
და თურბითი თეთრი, და ფუკალადხირი, და აფსინდისა გამოწურ-
ვილი, და ზაფრანი, და ღარიკონი, და საყამუნია, ანტაქი შემწუარი,

და ვარდი წითელი, და მუქლი; ამათგანი თუითო მიტყალი შეკერი-
ბნე. ესე წამალნი დანაყენ და დასტრნე, შარითა და ძალის ყურძ-
ნისა წყლითა შეზილო, მარტულად დაჰქნა და ჩრდილსა გააკმო.
შესუმა მისგანი წონი ორისა ღრამისა ნელ-ტვილითა წყლითა, და

5

სხუა სუბუქი მათფუხი, რომელი უშუელის თავსა,
რომე სიმკურვალისაგან სტკიოდეს, და თუ მუცელი შეკრვით იყოს,
გახსნას. აიღე უნაბი და გავალო, თუითოსაგან კ'კ' (20-20) მარ-
ტული, და წითელი ჩამიჩი გურკისაგან გამოღებული, — კ' (20)
ღრამი, და კმელი ია, — სამი ღრამი, და კმელი ქინძი, — ერთი ღრა-
მი; შეყარე ეგე წამლები და ჩაყარე ქოთანშიგა და ზედა ნიახურისა
წყალი — ლიტრა ნახევარი წყალი — დაასხი და ერთსა დღესა და
ღამესა დააღბე, და მერმე ასრე აღუღე, რომე ნახევარ-ლიტრა დარ-
ჩეს.

10

15

v

აიღე ოცი ღრამი თაბირინდი, ჩადევე კურკელშიგა და ეგე
წამალი, წამალი თბილ-თბილი, ზედა დაასხი და დაზილე, ვირემდის
გაიქნას, და სამოსლითა მაგრად დაწურე და ოცი ღრამი წმიდად
დანაყილი შაქარი დააყარე, და კაცი ფრთხილად შეინახე, და შუა-
ღამესა ნელად გაათბე, და შეასურ, ცოტად გახსნას, და თუ არა,
ბევრი უშუელოს. რა გაწმდეს წამლისაგან, ოსპითა და ძმრითა
საჰამადი შექნე, და შიგან ქინძი და ნუშისა ზეთი გაურე, და სხუ-
ასა მწუანვეილსა ნურას გაურე. და მერმე შექაზმე ესე და შუბლ-
ზედა დასდევ. აიღე ქერის ფქული, ტუხტი და სტაფილოსა
თესლი, ერთმანერთისა ოდენი, წმიდად დანაყე და თეთრითა და

20

25

ძრიელითა ძმრითა აურვიე, და თუ აფიონი იშოვო, ერთი დანგი
გაურვიე, და ესე წამალი შუბლსა და საფეთქელსა დასდევ, და რა
გაკმეს, კიდევე გამოუცულიდი. და თუ კაცი ძალზედ იყოს და
სიმკურვალე მეტობდეს, მარჯუნისა კელისა ყიფალი გაუხსენ. თუ
სისხლი შავი და სქელი იყოს, სისხლი ბევრი გაუშუი. თუ წითელი
და თხელი იყოს, ცოტა გაუშუი. და ტირიფი შეუსუი, ია წყლითა
და კიტრის გულითა შეუსუი.

30

სხუა აბი. ესე არს პირველი ჰაბი ახრებადნა, და უშუელის
შაკიკსა, რომე ნახევარ-თავი სტკიოდეს, ფილენჯსა, და სტომაჰი
რომე სტკიოდეს და თავი ტრიალებდეს. აიღე საბრი სკუტრი, —
ხუთი ღრამი, ბალასანისა ხილი, და ბალასანისა შეშა, და სალიხა,
სუნფული, და ასარიონი, და რა სენი ანდუზია, და ათხარიტაკი,
რომელსა ვალამერუქი ჰქუიან, ზაფრანი, ბაშხტაკი, და მაზდაჰი, და
კმელი ოშინ[დ]არი, და მრგუალი ზარეგანდი, ინდოური მარილი, —
თუითოსაგან თუითო ღრამი, საყამუნია, ხარიკონი, და შამიპანდა-
ლი, — თუითოსაგან სამ-სამი ღრამი, ბასეაიჯი — ოთხი ღრამი, აფთი-
მონი, — ექუსი ღრამი. ესე წამლები დანაყე, გაცარ, და კალნაბისა

35

40

წყლითა გაურივე, და ჰაბიბი შექენ. და რა მოუნდეს, მიეც || ორი ჯამი და ზედა თბილი წყალი შეასუი.

ს ხ უ ა ჰაბი საბრისა, რომე უშუელის თავის ტკივილსა და სტომაქსა. აიღე საბრი სკუტრი სამი ღრამი, მახდაქი და კმელი ვარდი წითელი, თუითო ღრამი, დანაყე, გაცარ და ძაღლის ყურძნისა წყლითა შეზილე, და ჰაბიბი შექენ, და ჩრდილსა გაახმე, და მიეც ორი ღრამი.

ს ხ უ ა ჰაბი საბრისა. აიღე თურბუთი და ყუითელი ალილა, მახდაქი და წითელი ვარდი, — თუითოსაგან თუითო ღრამი, საბრი სკუტრი ამა წამლებისა ოდენი. ყუალა დანაყე და გაცარ, და ჰინდიბეისა წყლითა შეზილე ჰაბიბი შექენ, და ჩრდილსა გააკმე, მიეც ორი ღრამი და მერმე თბილი წყალი შეასუი.

თავის ტკივილისათვის. კლდისა შაღუნდარი და მისი წუენი გამოწურე და ცხუირთა უწთვე. ვენაჯისა მორჩი შტო და ფურცელა დანაყე, და შუბლსა შემოსდევე. მისთუისვე. — ლილა ცივითა წყლითა გალესე, და ცხუირთა უწთვე. ს ხ უ ა. — ცოტა წიწმატი დანაყე და ძმარი, ერბო და თაფლი, ყუალა ერთგან გაურივე, ტლე შექენ და თავსა შემოსდევე. ს ხ უ ა. — ცერეცო მოხარშე ძმრითა, ერთი მჭილი მარლი ჩაყარე და იმითა დაჰბანე.

მისთუისვე. — ბორაკი დანაყე და ძმრითა შუბლსა შემოსდევე, სახელითა ლთისათა დავიწყოთ და ვაკსენოთ განრყუნა თმისა და თავის ტყავისა, ტილისა და მქავანისა, თმის ლეწისა და მღიერისა, რომელსა ჰქუიან საჰფა, რომელი არს სრსუილი, და ყოველი რომელი წაეკიდების თმასა და ტყავსა შიგა თავისასა, და კორფლი, რომელი იქნების პირსა ზედა, შეტყუება მისი და ნიშანი მისი, კურნება და წამალნი მისნი ბრძანებითა ლთისათა.

დავიწყოთ და ვაკსენოთ || ბუნება თმისა და სით გამოიზრდების იგი და სარგო მისი.

თმისა ბუნება არს მკურვალნი და კმელი და გამოიზრდების სქელისა და ბოროტისა ნოტიოსა ორთქლისაგან, რომელი ღმერთსა დაუბადებია ბუნებასა შინა კაცისასა, რომლისაგან გამოვალს თმა და იქნების ესრეთ, რომე კურელნი არიან ტანსა შიგა და გარეთ ქერქსა შიგან. შედგების და შეიყრების ორთქლი იგი და ნოტიო ზედა ზედა, და მერმე მისგან თმა დაიბადების და გამოიზრდების ბრძანებითა ლთისათა.

და ბრძანა ღმერთმან რომელთამე ადგილთა ტანისათა ამოსულა თმისა სარგებელისათვის, და რომელთამე ადგილთა სიმშუენვარისათვის გამოავლინა, აგებულებისათვის კაცისა. და რომელი სარგებელისათვის არს, — წარბი და წამწამი არის, და რომელი სიმშუენვარისათვის დაჰბადა, — თავისა თმა, წუერი და უღვაში არის. და ძირი ყოვლისა თმისა ერთრიგი არის, და ყოველსავე

თმასა ცალკე-ცალკე ერთმანერთისაგან მეტოვნობა აქუს, და არს
 თავის თავისა მზლუარსა ზედა. იცოდით, რომე თავის თმა და წამ-
 წამი დედის მუცლითვე გამოჰყვების სახეობისა და სიმშუენვარო-
 ბისათუის, და წუერი თხუთმეტსა წელიწადსა უკანის გამოვა, და
 5 აგრევე უბეთა, რომელ არს საპარსავი. ამათ მეტოვნობა ამად
 აქუს, რომე მისსა უამსა გამოვალს, ოდეს დადგეს კაცი მამაცო-
 ბასა, და ამოვლენ ესე მისგან, როდეს შეიძრას წყალი ზურგსა
 შიგან. და ამა ნიშნითა იცნობების მეტოვნობა ამის წყლისა, რომე
 წუერთა და უბეთა თმა ამის წყლის მაგიერ ამოვალს. და ამით
 10 იცნობების, რომე რა ვაესა დაჰყუერვენ, ერთიცა თმა აღარ გამო-
 206 ორეა წუერთა და უბეთა. || და რომელსა სხუასა ალაგსა გამოუვა
 თმა, იგი იქნების ნამეტნავისა მოდნობისა კურელთა შიგან ტანისა-
 თა, და არა თმისა გუარი არს; თუ დაჰკლიჯოს, არ ეტკივნების,
 და თუ დაეხსნები და ერთობ გამოეხსნას, აწყენს. მაშინ იცოდი,
 15 რომე მეტი არის. და ესეცა იცოდით, რომელ წუერი სიმშუენვა-
 რისა სახეობისა და ჰაერ-შუენიერობისა კაცისა პირისათუის არს.
 და მერმე წარბნი და წამწამნი არიან ღონენი თუალისანი, არა თუ
 სიმშუენვარისათუი ოდენ არიან დაბადებულნი, არამედ, თუ წარბი
 არ ასხია, ვერ შეხედავს მზისთუალსა, და ვერცა კარგად შორს
 20 დაინახავს. და წამწამი ამისთუის არის დაბადებული, რომე თუალ-
 სა ინახავს და მიწასა, მტუერსა, და ბაყლსა არა ჩაუშუებს. და
 მერმე წარბი და წამწამი ისრე არ იზრდების, რაგუარაცა თავის
 თმა და წუერი, მაგრა ზოგისა კაცისა ალაგ-ალაგ წარბიცა გამოიზ-
 რდების, და კულად ყურისა ღრტილსა შიგანცა გამოვა ცოტა
 25 რამე თმა, და არს იგი მეტისა ნოტიობისაგან. და რომელსა კაცსა
 ყურისა თმა უფრო გრძელი ასხია, უფრო მზეგრძელი იქნების, და
 არს ესრეთ დასტურად, რომელსაცა კაცსა ყურისა თმა ემატების,
 ხანგრძლად დაჩეხების სოფელსა ამას შინა. და ამსგავსებენ მკურ-
 ნალნი თმასა მას ადგილსა, სადა მოვლენ თივანი და ყანანი ქუეყა-
 30 ნასა ზედა. ასრე ბრძანეს ბრძენთა, ვითა ამაზედა იცოდით, რომე
 რაგუარაცა უწყლოობა გააჰმობს ქუეყანასა ზედა ყანასა და თი-
 ვასა, აგრევე მეტი წყალი აწყენს. ამსგავსეს და თქუეს, ვითა თმა
 გაირყუნების და იკლებს ზრდისაგან, როდესცა დაჰკლდეს ნოტიო-
 35 სა || ღარიზისასა, რომელ დაჰბადა ღმერთმან საზრდოდ თმისათუის
 და იზრდების ამითა. და დაჰკლებს თავსა თმა და აღარ გამოუვა,
 და არს იგი სიმტიერე, რომლისა წამალი არ იქნების. და გაირყუ-
 ნების თმა კულა მისგან, რომელი იქნების ნამეტნავთა სქელთა და
 ბოროტთა და უბადლოთა, რომელი მივა ტყავისა კერძ. მაშინ
 40 იქტეს ბუნება მისი და დაჰკლდეს თმა, და მაშინ შეიქნას სნება მე-
 ლისა და სნება გუელისა, და ძირი მათი ერთი არს და გუარიცა,
 და განიცდებიან შეხედვასა შინა. და მათშიგან მეტობაცა არის და

დაკლებულობაცა, და ამისთვის დაარქუეს მას ს ნ ე ბ ა მ ე ლ ი ს ა. ამისთვის რომე დია წაეკიდების ესე მელსა. და სნება გუელისა ამისთვის დაარქუეს, რომე დააგდებს გუელი ორსავე ქერქსა, აგრევე თმა წაქდების ტყავსა თანა. და ესეცა იქნების, რომე თმა და წუერი და წარბი სრულად დასცუივდეს. და უბრძანებია ბრძენთა მკურნალთა, რომელნი გალიანოზს უწინ იყუნეს, იმა სენისათვის წამლები მრავალი. მაშინ გასინჯა და შეკრიბნა გალიანოზ და შემატნა მანცა თუითო-თუითო თავად. და ბრძანა გალიანოზ მიზეზნი მათნი ერთსახედ საკუთრად, ნიშანნი მათნი, და სახელი დაარქუა ნოტიოსა ახოლატნი ოთხნი, რომელნი არიან ოთხნი რეულნი ნივთნი და თუითან ნოტია ბალღამი და სისხლი არის. და მერმე უკანის გამოარჩია ვითა ყოველნი ახლატნი არიან, ნედლნი. რაგუარაცა თავლი რომე კელი მიჰყოს, და ნედლი და ნოტიო არის, აგრევე ისი არის, განა თავლი გუარად არის მკურვალი და კმელი. და ამა ახლატისა ნოტიისაგან იქნების სნება მელისა და სნება გუელისა, და დასცუივის თმა მისგან, რომე წითელსა ბალღამსა მკურვალსა და ბოროტსა სისხლი აერევის და შეიქნების მკურვალი და ნოტიო, || და გაბოროტდების, და მისგან დაჰკდების ომა. და თუ აერიოს შავი ბალღამი სისხლსა თანა, შეიქნას მეტი სიკმე, და ნოტიო, რომელი იყოს სისხლსა თანა, ამისგანცა წაქდების თმა და შეიქნების სნება მელისა და სნება გუელისა. და თუ შეერიოს მლაშე და ბოროტი ბალღამი სისხლსა თანა, და შეიქნას ეგრეთვე სნება მელისა და გუელისა. და სახელ-სდვა გალიანოზ ორთავე ერთი, და თქუა, ვითა ნოტია არს ღარიზი, მაგრა გამოურჩევია და დაუწერია ამა სენისათვის და უსწავლებია ცალკე ნიშანი ბრძანებითა ღთისათა.

ა წ ნ ი შ ა ნ ი დ ა ვ წ ე რ ო თ. ოდეს დაემართოს სნება მელისა და გუელისა კაცსა და თმა დაჰკდეს, ნახე და გაუჩხრიკე ისი ადგილი, სადაცა თმა დასცუივნოდეს, და იყოს ისი ადგილი შავად, იცოდი, რომე ნამეტნავისა შავისა ნავლლისაგან არს, ოდეს შერეოდეს სისხლსა თანა. და ოდეს ნახო ადგილი ყუითლად, იცოდი, რომე ნამეტნავისა ყუითლისა ბალღამისაგან არს, რომელ არს ზაფრა. და თუ ნახო ადგილი იგი თეთრად, იცოდი, რომე ნამეტნავისა ბალღამისაგან არს, სისხლსა თანა შერეულა, და მისგან არის. და თუ ნახო ადგილი იგი წითლად, იცოდი, რომე ტანისა სისხლისა განრყუნუილობისაგან არს, და იქმნას მისგან სნება მელისა ანუ გუელისა. და თუ ღიადმან ნამეტნავმან ტანი და თავი და პირი შეიჰყრას, ანუ იყოს მართ თუითან პირსა და თავსა შიგან ნამეტნავი რამე, ანუ სისხლისა და ბალღამისაგან და ანუ სევდისა და ზაფრისაგან, მისგანცა იქნების თმისა დაცუვნა, მაგრა არ არის სნება მელისა და გუელისა და არცა ნამეტნავთაგან იყოს, რო ||

5
10
15
207 r
20
25
30
35
40
v
297

მელნი მიცნებებან. განა იქნების სიუსურითა თმისათა მისგან, როგელ მივიდეს გამოზრდელი თმისა, რომელი ზრდის კეკლუცად. ესე იქნების გარდარეულად და დამეტებით და დააყრვენიებს თმასა. და ნიშანი ესე იცოდო, რომე ისი ადგილი ფერსა არა იქცევს, სადა

5 თმა დასცუენინა ბრძანებით ღ'თისათა.
და კულა დაჰკდების თმა სიგრილითა სნებისათა, როდეს გაგრძელდეს სნება კაცსა ზედა, მისგან რომე აღარა მიხუდეს საზრდელი თმასა, რომელი ზრდის. და სნებისა სიგრძისაგან დაუსუსურდეს და დაჰკდეს თმა, არცა ესე არის მისგან, რომელსა

10 სნება ჰქუიან მელისა და გუელისა.
თავისა თმისა კურნება, და წამალნი მისნი დავიწყოთ და მერმე დავწეროთ და ვახსენოთ ტკივილინივე, რომელნი დავურჩეს ამა სენისაგან, ბრძანებითა ღ'თისათა.

15 თუ ნახო სნება მელისა ანუ გუელისა კაცისა თავსა შინა, ყოვლისა ნამეტნავისა ნახო ნიშანი შავისა ბაღმისა, ანუ სისხლისა, თანდარეულად, მაშინ გაუხსენ ძარღვი კათოლიკე და მერმე, რა კელი გაუხსნა, მას უკანით ნახე ძირი თმისა დაჯდომილისა. თუ იყოს ნიშანი შავისა ბაღამისა, მას შეასუი მათფუხი აფთიმონისა და ღარიკონისა, რაგუარაცა სწერია ამ წიგნსა შიგან. და მერმე ასუი იარაჯი გალიანოზისი და ლოლადი და თადრიტონი, ანუ იარაჯი ასუი ქალანესი იმა წესითა, რომე დამიწერია მისი შესუმა ამა წიგნსა შიგან.

20 და თუ ნახო ნიშანი ნამეტნავისა წითლისა ნავდლისა და სისხლისაგან თანდარეულად, მაშინ შეასუი: 25 208 r მათფუხი ხიარი-შამბრისა||და იარაჯი ფეყრასა, ანუ შეასუი: ქაშთაჯთავანი ასტამტიკონისა,—წონი ორისა მიტყლისა. ესე კელისა გახსნასა უკანის შეასუი ხუთითა დლითა, ანუ უფროცა, ვირემდი კარგა ძალზედა მოვიდოდეს.

30 და თუ ნახო ნიშანი, რომე მარტივად ბაღმისაგან იყოს, მაშინ არწყევიენ წამლებითა ამით. — აიღე: ორი მიტყალი ქანგრაზდი და ორი მიტყალი ნიშასტაგი, დანაყე და თაფლითა შეზილე და შეასუი თბილითა წყლითა, ანუ შეასუი სხუათა სარწყეველთა წამალთაგან, რომელნი დამიწერიან წიგნსა ამას შიგან. და აფარეზებინე ზროხისა კორცისაგან, ცხურისა კორცისა და მსუქნისა ბატისა კორცისაგან, და თევზსა მლავესა და ახალსა და ყოველსავე მსუქანსა კორცსა აკრძალე, და აჰამე კორცთაგან: ვარია, თიკანი, ანუ კოკობი, და გლონბ, ანუ კაკაბი, და ღურაჯი.

40 და გალიანოზ დია ჰკურნის ამას მელისა სნებასა იარაჯფეყრათა. და შექმნა ძირიანად ესე იარაჯი ამის სნებისაგან და

რომელიცა ნამეტნავი ნახის დამეტებული, შერთნის წამალნი მის ნამეტნავისაგან გამოღებულნი.

და თუ ნახის ნიშანი შავისა ნავლისა, ჩაურთის შიგა შავი კარის-ძირა, — წონი იარაჯისა წამალთა, და ანუ აფთომონი ჩაურთოს იარაჯისა თანა, და მერმე შეასუის მისგან ორი მიტყალი, ანუ სამი, ძალსა ზედა სნეულისასა. ზოგჯერ შექნის მარცულად მუხუდოსა ოდენი და შეასუის მისგან ორი მიტყალი, ანუ უმცრო ვი[თა]ც[ა] [ძა]ლი ნახის სნეულისა.

და თუ ნახო ნიშანი, და იყოს წითლისა ნავლისაგან, მაშინ ჩაურთოს თანა საყამუნია, ანუ ლარიკონი, წონასა ზედა იარაჯისა წამალთასა, თუითოსა წამლისა წონი || და შერიოს იარაჯსა თანა და შეასუას მისგან ორი მიტყალი, ანუ უფრო, — ძალსა ზედა სნეულისასა.

და ნახო თუ ნიშანი ნანეტნავისაგან ბაღმისა იყოს, შერთოს შამი. ჰანდალი იარაჯისა წამალთა, — თუ[ით]ოსა წონი, და შეასუას მისგან ორი მიტყალი ანუ უმცრო.

და ოდეს ნახოს იგი და იყოს ახლათთა რეულობისაგან, შეურიეის ამა წამალთაგან იარაჯსა თანა, რაგუარცა დამიწერია მით წესითა.

და გასინქე, რა ჰქურნებდე, ვითა დამიწერია თუ ჩაურთივდე გალიანოზის იარაჯთა თანა, აწ შენ ასრე ქენ: რა შეპრთნე ესე წამალნი იარაჯსა თანა, თუ გერჩიოს, შექენ მარცულად მუხუდოსა ოდენი, და თუ გერჩიოს. შეზილე თაფლითა ორი მიტყალი და მიეც ძალსა ზედა სნეულისასა.

იკოდით, ვითა იარაჯი, გალიანოზისი და მსგავსი მისნი წამალთაგან დიდროანთა, რომელნი არიან თადარიტონი და იარაჯი ლოლოდია და ასტამტიკონი და ზოგ-ზოგი იარაჯები, რომელი დადვეს ამას ზედან, რომე იარაჯისა ფეყრასი დავეწერე, იმა[თ] უნდა [ა]მა სენისათუის წამლები. მაგრა, ზენაარ, ერიდე და ზედიზედა ნუ მისცემ, ხანდახან მისცემდი, და ხანდახან]მოუშეუბდი...] ქუემოთ წამალნი დაწერენ.

ზ. კარი მეზვიდე

გუბრისა, თავის მღიმრისა, სრსუილი]სა[, თავისა და ტვი]ნისათუის

სახელი]თა[ლსათა დ ვაკსენოთ კეთრი და მღიერო. შეიქნების თავსა და ტანსა და სახელი ჰქუიან მას მღიერსა რიტე, რომელი განრყუნის ტანსა და ქერქს დაკვდის, რა არს ესე ერთი [....]¹.

|| და შეასუი ამის მარცულისაგან. შექმნა მისი: ა.ი.ღე აფთი 209 r

მონი ოთხისა წონი, და შაჰიამანდალი და მარილი ინდოური, და
საკამენია და აფსინდი, თუითოსაგან — ორისა დრამისა წონი,
და ანზარუთი — სამისა წონი, და ღარჯონი — ხუთისა წონი, ნია-
ხურისა თესლი და ანისონი, სუმბული, და მასტაქი, ზაფრანი, და
5 გომიზი არაბი — თითო დრამისა წონი, და საბრი — ოცდათხისა
დრამისა წონი, დანაყოს კიდეს-კიდე, და შერიოს ერთად, და შე-
ზილოს მღუიღროსა წყლითა, ანუ კალნაბისათა. და შექმნას მარ-
ცულად, ვითა პილპილი, და შეასუას მისგან ორი მიტყალი ნელ-
ტფილითა წყლითა.

10 და ოდეს ესე შესუას, ორსა დღესა სხუასა საქამადსა ეკრძა-
ლოს და სპედბაგსა ხურეტდეს, და გამოიღებზ იგი ნამეტნავსა
შერეულსა. და მეტი იგი აშფოთებული ტანისაგან გამოვალს კსნი-
ლობითა და ამით ჰკურნე ადგილსა მას, რომლისაგან დასრულ
იყოს თმა. და იღარღაროს ფიკრასა იარაჯითა, ყოველთა დღეთა,
15 ზომად — ცხურისა კორკლისა ოდენითა, ანუ სამჯერ, რაოდენ
გასწმედს თავსა მისსა და ჩამოსწურავს, რომელი ყოფილიყოს
უბადოსა ნოტიისაგან. და ვითარ იარაჯი ფიკრასა ჩამოსწურავს
ნოტიასა, და გასწმედს თავსა და ტანსა ნოტიისაგან, და აღარღა-
რებინე ზოგთაგან იარაჯთა, რომელ დამიწერია თქმულსა შინა
20 მესამესა.

და იწყე კურნება თავისა ესრეთ: ოდეს იყოს
სნება მელისა მისსა შედეგად, ოდეს კელი გაგეხსნას და გასახს-
ნელი წამალი მიგეცეს, მერმე მოჰყუინე თავი, და მახუილითა
მოყუენასა კირითა სჯობს, და თუ კირითა არა გემარჯუებოდეს,
25 მახუილითვე იყოს. და მოჰპარსევდ მრავალჯერ. და ოდეს გინდეს
v კურნება, მოიღე სელისა მჩუ || არი და დაუსუი მას ზედა კირგად,
რომლისნდა დასრულ იყოს თმა იგი. და ესრე დააქლიშე, რომელ-
სისხლი გამოადგინო და გაწითდეს. მერმე მოიღე ხახუი ერთი ნარ-
გისისა, ანუ ნიორი ერთი, და მით დაუზილე ქლეშით კარგად, ვირე
30 შეძრას ძარღუი და ქცევად იწყოს. და ოდეს ზილო თავი, და ნახო
გაწითლებულად ადრე, მაშინ ცან, ვითა წამალსა ამას შეირგებს.
და თუ დაგუიანდეს სიწითლე მისი; მაშინ ცან, ვითა დააგუიანებზ
კურნებასა მისსა და არა შეიწყნარებზ ადრე.

და იყო, რომელ პირველნი მკურნალნი დასკრიდიან ადგილსა
35 მას, რომელსა დაჰქდის თმა, და მერმე დაუზილიან იგი ნიორითა
და ძირითა და მარლითა, და სცხე მას მერმე ნავდელი პილოსა,
და გაუშუი ერთსა დღესა და ერთსა ღამესა, და ოდეს გათენდეს,
დაჰბანე იასისა შემგებვარისა წყლითა, და სცხე მას ზეთი ბაანისა,
რამეთუ არს ესე კარგი.

შექმნა მარჯამათა, რომელნი ერგებიან სნებასა მას, და წამალნი მარტივნი მათგანნი, რომელ გამოსახეს პირველთა

იკოდი, ვითა ამას ტკივილსა პატივი ედვა პირველთა მკურნალთაგან, და ედვა მათ ამისგან შეწევნა, მაშა დადგეს მისთვის წამლები და ნახეს მას შიგან ზედვა კარგი და თქუეს, ვითარ შეიქნების ესე სნება გარყუნილისა ნოტიისაგან. მაშინ ჰკურნეს წამლებითა მკურვალებითა მიმწევარითა, ლატიფითა, და თუ რადმე იყოს, იყოს ნამეტნავისა წითლისაგან ნავლლისა, ანუ სისქისაგან. და უქმდეს ყოველსა საქმესა || ზედა წამალთაგან ლატიფთა, 210 r 10 რომელი გასწმედს, რაოდენ ძირი მისი ნოტიისა გარყუნილისა მლაშისაგან არის, და იგი მგზავსი არს მლაშისა წყლისა. და თუცა მლაშე არს გუარი მის წყლისა და ეგრევე წყალი მწარე, ვერ შეუძლონ სახელის-დებად თუნიერ მწარისა წყლისავე. და ესე სნება თუცა ნოტიისაგან არს, შერეული შავითა ნავლლითა ანუ შერეული ნავლლითა წითლითა, ანუ ნოტია არს შერეული ბალღმითა, მაშა იგი ნოტიისაგანვე არს. 15

და ჰკურნეს მკურნალთა პირველთა ამის სნებისათუეს წამლებითა ლატიფებითა, მკურვალებითა. და იყუნეს რომელთა ეშინოდა, თუ დასწუთას ტყავი, ოდეს სიმკურვალისაგან იყვის, შერიიან შიგან წამლები, რათა გატეხონ მით სიმკურვალე. და იგი ურევდეს ზეთსა ღარისასა ანუ ზეთსა ბერძულსა ცუილსა თანა, და უყვიან შიგა წამლები მკურვალები, რომელ ერგების ამას მელისა სნებასა. ოდეს სცხიან მას ადგილსა, რომელსა შინა იყვის ტკივილი და უძლიერესი უმკურვალესი ფარბიონი იყვის, დაგალიან და აურიან ზოგთა ამთზეთთა შიგან, რომელნი მიკსენებიან, და მცირედი ძმრისაგან, და უძლიერესი და უმკურვალესი ფარბიონი იყვის, დაგალიან და აურიან ზოგთა ამთა ზეთთა შიგან, რომელნი მიკსენებიან, და მცირედი ძმრისაგან, და მერმე სცხიან მას ადგილსა, რომელსა თმა დასარულ არიან. და უბრძანიან, რათა არა გასწყდეს მას ზედა დიად, და მერმე მოსწმიდიან. და შემდგომად უამისა კუალად სცხიან ესრეთ მრავალჭერ, ვიდრემდის ტყავი არა დაიწუის. და დანაყიან სპანძელი და მდოგუი, და დაგალიან ზეთსა თანა და სცხიან მას ადგილსა, რაოდენ არს მკურვალე და კარგი, განა სიმკურვალითა ფარბიონისაგან კიდევ არს. 30 35

ანუ აიღე პერული ზღვისა, და დაგალე ძმრითა და სცხე ადგილსა მას, რომელ არს წამალი ესე მასრობელი კარგი. ანუ აიღე კარის-ძირი შავი და თეთრი, ანუ ბავრუქი, და დაგალე ძმრითა ანუ ღარისა ზეთითა, და სცხე ზედა უამითი-უამად, ვითარად გამომისახავს შენდა. და ანუ დაუშობებ მას, არამედ ერთ დღე სცხე და მეორესა გაუსუენე ანუ აიღე თესლი სპანძლისა, დაგალე ძმრითა 40

ვითა პირველნი, ანუ აიღე ფურცელი ველურისა ტევანისა, ანუ თესლი მისი, დაგაღე ზეთითა ბერძულითა ანუ ღარის ზეთითა, და სცხე იგი მას ადგილსა. ანუ აიღე ზარაუანდი ანუ ავშნანი მრცხელთა, და დაგაღე ხირვასა ზეთითა, ანუ ბერძულითა, ანუ ღარითა

- 5 ძმარსა თანა, და მერმე სცხე ზედა.
- ანუ აიღე ერთი ხახუი ერთი ნიორი, დაგაღე ძმრითა და ზეთითა ბერძულითა და სცხე ზედა, ვითარ გამომისახავს შენდა. ანუ აიღე წუნწუზა ყუითელი, და დაგაღე ძმრითა და ზეთითა ბერძულითა მზესა, და სცხე მტკივანსა ზედა ანუ დაწუი თხისა
- 10 კლიკი, და დაგაღე ძმრითა და ზეთითა ბერძულითა, და სცხე მას.
- ანუ აიღე ჰანდალისა ფურცელი, დაგაღე ძმრითა და ზეთითა ბერძულითა, და სცხე მას ზედა, ანუ აიღე ფურცელი ლელუისა, დაგაღე ძმრითა, და მითვე ზეთითა სცხე მას. ანუ აიღე ნიშადურთა და მურდასანგი, დაგაღე ძმრითა, და მითვე ზეთითა სცხე. დასცხო
- 15 მას ადგილსა კატანი ანუ ზეთი ბერძული, და ძმარი. ანუ აიღე სკინტლი ტრედისა ანუ თაგუისა, დაგაღე, და მითვე ზეთითა და ძმრითა დასცხე მას ზედა. ანუ აიღე ერთი ნუში მწარე, დაწუი, დაგაღე, და მითვე ზეთითა და ძმრითა დასცხე. ანუ აიღე საკუმელი
- 211 r გუნდრუკი, დაწუი და ძმარსა ჩააგდე, და შუიდ დღე დაეხსენ, ||
- 20 მერმე დაგაღე და ურთე თანა ზეთი. ესე ანუ ძმარი, და სცხე ანუ აიღე კორკლი ცხურისა, რომელ ახლად ეკორკლოს, დაწუი და დაგაღე ძმრითა და კატრანითა, და სცხე.

ანუ აიღე ცმელი დათუისა ანუ ცმელი აფთრისა ანუ ლომისა, დაადნე და სცხე ამათგანი, რომელიცა გინდა. და ამათ ზეთთაგანიცა, რომელიცა გინდეს, ამათ სამთაგან იკმარე და კეკელა არს.

მაშინ უკუეთუ გინდეს, თუ დაალბო ამათ წამალთაგანი, ოდეს ჰკურნო და გეშინოდეს მას ზედა, ნუთუ დაუწყულლოს ადგილი იგი სითხითა ქერქისათა, ანუ სიმწარითა ყმისათა, მაშა

30 დაადნე ცუილი, რათა დაალბოს წამალი იგი და არა ავნოს. და უბრძანე სნეულსა, რათა დაიბანოს თავი კალნაბისა ფურცლისა ნაგბოლითა¹ ანუ ჰაკუნტლისათა, ანუ ჰულბითა, ანუ ჰანდალითა, ანუ ყოვლითა ამით, და გინდა ერთითა ამათგანითა, და ურთოს თანაბავრუკი, რაოდენ გასწმედს თავსა.

35 ანუ აიღე წყალი მლუიდროსა ორი სიქორაგი; და ჰალილაგი ყუითელი, და ფქუილი, — ათისა დრამისა წონი, შერიოს ერთად და დაიბანოს თავი, გააძლიერებს თმასა და ბაყლსა გასწმედს.

თავჯადა, რომ სრსული ივოს

40 წამალი სარგო ბრძანებითა ღთისათა საჭფაისათუის რომელი შეიქმნების თავსა. სცხო ნუშისა

ზეითთა, ანუ მდოგუისა ზეითთა, და საჰუა კულა იქმნების ნოტი-
ისა ბოროტისა განრყუნილობისაგან.

აიღე ნუშისა მწარისა ზეთი და მდოგუისა ზეთი, თუითო-
საგან ნახევარ სიქორაგი, და ერთი სიქორაგი ძმარი. აიღე შიადი
მამითასა და გუნდა ამათგანი, — თუითო სამი მიტყალი, და ფაილა-
ზაჰრაგი, — მიტყალი ერთი, და ძარლუი ყუთიელნი და ბავრუკი—
თუითოსაგან ნახევარ მიტყალი დაგალოს ერთგან და შეპრიოს
ზეითთა, და შექმნას მარჰამად, და სცხოს თავსა. არს კარგი საჰუა-
სათუის, რომელი იყოს თავსა, და მღიერისათუის და ტილისათუის
და ბაყლისათუის, და თუ გინდეს, ურთე ზედა ძმარი, ვირე გათ-
ხელდეს, და არს კარგი მელა სნებისათუისცა.

მისთუისვა

წამალი სარგო ბრძანებითა ღ'თისათა საჰ-
ფასათუის და კობასათუის, რომელ არს სრსუ-
ილი.

აიღე წუნწუბა და კალკატარინი და გომიზი არაბი, თუითო
ორი მიტყალი, და ნუში მწარე — მიტყალი ერთი, დაგალე და
შეზილე ლუინითა, და სცხე იგი. ერგების ესე მღიერსაცა და
ტილსა და ყოველსა მქავანსა, და ყოველსა, რომელი მიკსენებთ.
და ყოველი წამალი რომელი ერგების საჰფასა, ერგების იგი სრსუ-
ილსაც. და ოდეს საჰფა იოს თავსა ყმისასა, მაშინ ნახე და მუღა-
რითა ჰკურნე, არა დაუწყულდეს. და უფრო სარგო რომელ
ჰკურნებს საჰფასა, რათა გაუკუეთო ყმისა ორივე ძარლუი, რომელ-
ნი ყურსა უკანა არიან, და აიღო სისხლი იგი მისი ტფილივე და
სცხო თავსა, და ყმა ადგილს ტფილსა დასუი და შეასუი წამალი
ესე.

აიღე თესლი კამისა—დრამისა წონი, და ხალილაგი შავი —
თუითო სამისა დრამისა წონი, და შაქარი—ამათ ყოველთა წონა და-
ნაყენ და შეპროენ ერთად და უკუნთქას ერთკელ, და ყოველთა დლე-
თა ესრე შეასუემდი. და შეასუი კამისა ნედლისა წყალი შაქრითა,
და შეასუი სიქანგუბინი, და აჰამე კორცი მფრინველისა, და კორცი
თიქნისა, და ახალი თევზი. და აკრძალე მლაშე თევზი და ყოველი ||
მძიმე. და თუ იყოს ყმა ძლიერად და ტანი მისი სავსე იყოს, მაშინ
გაუხსენ მას ძარლუი კათოლიკე და შეასუი მარტყალი ასტამტი-
კონისა, და არ არის უფრო სარგო ყმისათუის, ვითარ სძე, ოდეს
წმიდა იყოს ზრდის ეამსა, და თავი მოჰყუინე კირითა, ვირე წარ-
ვიდეს მისგან დამპლობა იგი და დაუშურეს. და მერმე სცხე ზედა
წამლები. შედეგად კირისა. და უკეთუ ნოტია გადიდდეს თავსა და
გასქელდეს და მოწყლას სიმკურვალესა თანა, მაშინ აიღე.

5

10

15

20

25

30

212 P

35

სპეტი და მურდანანგი — თუითო ოთხისა წონი, და კუერცხისა გული, და ვარდისა ზეთი — სამი ასათირი. და დადნევე ცუილი ზეთითა მით, და დაგაღე წამლები, და შეზავე მით, ვირე შეიქმნას მაპრაამად, და სცხე თავსა დილა-მწუხრ, და გამრთელდეს, თუ ღმერთსა უნდეს.

5

სრსუილისთუისეჲ

წამალი სარგობრძანებით ღ'თისათა საქ-
ფასათუის.

10

აიღე გუნდა მწუანე, უჭურეტელი — ხუთისა დრამისა წონი და სიქორაგი ერთი, ფურთა ფსელი, და სიქორაგი ერთი ლუინისა ძმარი, შეკრიბენ ერთად და ქოთანსა ჩაასხი და შეგბოლენ. და დალბეს გუნდა და მერმე დაგაღე, და სცხე საქფასა, და იგი გააქ-
მობს და წაიღებს ნებითა ღ'თისათა.

15

ანუ აიღე გუნდა მწუანე უჭურეტელი — ათისა დრამისა წონი, და ნუში მწარე ურჩეველი — ხუთისა დრამისა წონი, დაგა-
ღე ძმრითა და დადევ მზესა, ვიდრე აფუეღეს, და [სც]ხე საქფასა.

20

v

ანუ აიღე გუნდა — სამისა დრამისა წონი, და უძოვარი-
სა თესლი — ორისა წონი, და წუმწუბა ყუითელი — ორი მიტ-
ყალი, და ამარტა წითელი და ზურუმბადი, თითოსა თუითო —
ნახევარ დრამისა წონი, ნიშადური და კეცი თორნისა, ძუელი, და
ნუში გამორჩეული და შამიპანდალი, ქონდარი || დამწუარი და
ძირნი ყუითელნი. სპეტი და მურდანანგი კაპრისა ძირისა, ძირი და
ძარღუნი მისნი, და ფურცელი ლელუისა კმელი და ძარღუი ლერ-
წმისა კმელი, ეანგარი და შაბი იამენი, და შიაფი, მამითასა მური,
და საბრი და ლუბანი. თუითო ნახევარ დრამისა წონი, კატრანი
და ფურცელი ზეთისხილისა, ბავრუკი და ზროხისა ნავლეი, ამათ-
განე თუითო მიტყალი, დაგაღენ ერთად წამლები და გაცარ, და
შეზილენ ძმრითა ლუინისათა, რათა შეიქმნას ვითა მაპრაამა, და
დადევ მზესა ანუ ლადრსა ზედა, ვირე შეერიოს იგი ერთგან. და
მერმე სცხე იგი, რამეთუ არს კარგი საქფასათუის, სრსუილისა-
თუის, და კუირტისათუის, და მქჷვნისათუის, და მლიერისათუის,
ქარტლისათუის და თმისათუის ოდეს დაჰკვდებოდის, და მელის
სნებისათუის და კეთრისათუის ოდეს სცხო ზედა, ერგების ესე
ამას ყოველსავე ნებითა ღ'თისათა.

35

და ვაქსენოთ ჭორფლი, რომელი იყოს პირსა, კორფლი პირსა
შეიქმნების სტომაქისა ორთქლისაგან და სისხლისა გარყუნილი-
საგან, უბადოსა საზრდელისა მაგიერ. და რომელი შეერიოს სის-
ხლსა თანა ძაროუთა შინა, რაოდენ ხატი კაცისა არს ადგილი

თხელი შერეული ტანსა თანა, და იგი არს, რომელ რაცა ტანსა შინა გამოჩნდების, ხატსა ზედა უფრო გამოჩნდების, მისგან რომელ ადგილთა რათვე ტანისათა სიმრთელესა შინა იყოს ანუ სნებასა. რამეთუ თავი და ხატი ზედათ არს ყოველსა ტანსა და სულსცემს ორთქლი ტანისა თავით კერძ, და გამოჩნდების ყოველი ფერი გარყუნილობისაგან, ოდეს ვერ მოიღნოს ტანსა შინა გამოჩნდეს უეჭუელად ხატსა შინა. და უფროსად შეხუდების ესე კორფლი დედათა და || ტან-უძლევათ. და იგი სიდიდითა ნამეტნავისათა არს, რომელი შეკრბების გუამსა შინა უძლებათასა გარდაწყუე-ლითა წესისათა, და დარჩეს იგი ნოტია და ნამეტნავი გუამსა შინა.

მა შინ 3 კურნე კორფლი დედათა, თუ სკირდეს (უკუეთუ უძლებობა არ გაბრკოლებდეს და ძნელი უსუსურება), მარცულითა მასტაქისათა და საბრისათა. შეასუი მისგან ორი მიტყალი ნელტფილითა წყლითა და შეასუი იარაჯი ფიკრასა და მარცული თესლთა ჟამ-ჟამ.

შექმნა მარცულისა თესლთაგან. — აიღე საბრი და მასტაქი. ნიახურისა თესლი და ანისონისა, კამისა და ნანახუა, მარილი ინდოური, და ალილაგი შავი — თუითოსა დრამისა წონი, და საბრი — ყოველთა წამალთა წონი, დანაყენ და შეზილენ ნედლისა თურინჯისა ფურცლისა ნაწურავთა წყლითა, და შექმენ მარცულად ვითა პილპილი, და ჩრდილსა გააკმე, და შეასუი მისგან ორი მიტყალი, ანუ ერთი, ნელტფილითა წყლითა. და არს მარცული ესე ყოველსა ჟამსა სასუმელი.

და შეასუი თურმუსისაგანი. შექმნა მისი. — აიღე ხალილაგი შავი და ყუითელი სწორად, ზანჯაბილი კმელი — ნახევარ ნაწილი, და შაქარი თეთრი — წამალთა ყოველთა წონი, დანაყენ და შერიე ერთად, და შეასუი ოთხისა დრამისა წონი ნელტფილითა წყლითა, ანუ უკუ-ირღუნიდეს ყოველსა ჟამსა ცივითა და გრილითა წყლითა. და ოდეს ნახო კორფლი ხატსა შინა განრყუნილობითა ყოველითა ფერისა ტანისათა, მაშინ გაუხსენ მას კათოლიკე, ანუ კეფალა, ანუ კოჭსა ზედათა რომე ძარღუი არს, და გაუშუი მის ზედა || ხუთი დღე, ანუ შუიდი დღე, ვირე გაძლიერდეს. და მერმე შეასუი დიდი ასტამტიკონი, თუ ძლიერად იყოს, თუ არა მცირე ასტამტიკონი შეასუი, ანუ იარაჯ-ფიკრასა შეასუი, და უკუეთუ გიმარჯოს ჟამმან, აფთიმონი შეასუი. ოდეს ტანი გაგეწმიდოს მით, რომელ მიკსენებია, და გაუძლიერე სტომაქი, რათა არა დაიჭიროს ნამეტნავი უკანას, და შეასუი ფანჯანგოში და წამლები რომელი გააძლიერებს სტომაქსა მათგანი, ვითა იტრიფელი და ფანჯანგოში.

20. ფანსკერტელი-ციციშვილი

წამლები საცხებელი პირსა ზედა ქორფ-
ლისათუის.

5 აიღე სპანძლისა თესლი და ჰუბაბი კიმპისა, და მასრდაქი
გარცხილი — თუთოთ ღრამისა წონი, და ზაფრანი — ნახევარ-
ღრამისა წონი, და სკინტლი მწლოკუისა და ჯოჯოკუთრისა, ორთა-
განვე — ნახევარ ღრამისა, და ბაკილასა ფქუილი, და ჰულბა შემგ-
ბვარი და ქრთილისა ფქუილი, თუთოსაგან თუთოთ — ორისა
10 ღრამისა წონი, და ნუშისა ტკბილისა ზეთი — სამი ასათირი, და
ნარიჩი — ერთი ასტარი დანაყენ ესე წამალნი და შეზილენ, და
ამით ზეთითა დასცხე პირსა ქორფლსა ზედა.

ანუ მოიღე ბაკილა დაფქული, და გერმა ფქვილი, ამათ-
განი თუთოთ — ოთხისა წონი, და აიღე ჰულბა და ქაშქი და შემგ-
ბოლე, ვირე შექშირდეს მისი წყალი. მერმე მოიღე ამის წყლისა-
15 გან და შეზილე მითა წამალი, და შექმენ მისგან კუერები და ჩრდი-
ლსა გააქმე. ოდეს გინდეს, დაგაღე მისგან კუერი ერთი, და უროჲ
თანა ზაფრანი, შერიე წყლითა და სცხე ქორფლსა ზედა.

ანუ აიღე ავშნანი — ხუთისა ღრამისა წონი, და კრილი—
ორისა წონი, იისა გული — ოთხისა ღრამისა წონი, და ჯარჯარი —
214 r სამისა || წონი, და ზაფრანი-ღრამისა წონი, დაგაღენ და შეზილენ
20 წყლითა, შექმენ კუერები, და ჩრდილსა გააქმე. ოდეს გინდეს,
დაგაღე და გაადგინე წყლითა, და სცხე ქორფლსა ღამით და დი-
ლასა მოჰბანე.

და ვაქსენო სიგონჯე და კურნება. მისი, რაოდენ სიგონჯე
25 თმასა დაჰქდის და გარყუნის ტანსა და შეიქნებოს სიგონჯე შავისა
ნავლლისა გარყუნილებისაგან, და ოდეს იგი გაირყუნას, ეგრევე
გარყუნის სხუათა ახლათა და თმა დაჰქდების თავისა და ტანისა
და წარბისა, და ყოველთა სნებათა შუათ საჩინო არს, და ხატსა
დაადუხჰირებს და შეასქელებს. და გარყუნის ფერსა, და გააჰყინავს
ისნლსა ადგილთა შინა ტანისათა. და სახელ-სდებენ. — სნება
ლომისა, რაოდენ აქცევს და შეშლის ხატსა და გარყუნის
ფერსა და ამსგავსებს ლომის პირსა: და არს, რომელ გა-ცა-ფიც-
დეს მის ზედა, და თითნიცა მოსცუივენ და კიდურნი ასოთანნი, და
კმასა დაჰქდის და გაუძნელებს ნაფასსა. და არს ტკივილი ძნელი
და გარყუნის მისითა გარყუნელობითა მამაციასა წყალსა. და ესრე
35 შექმნებინ, რომელ შვილიცა მისგან ნამოზი გონჯივე იყოს. და
ამისებრ სხუათა სნებათაგან ზრა შეხუდების, თუმცა დაიმსგავსა
სნებამან შვილი თუნიერ ამის სიგონჯისა.

და არა განერეს შვილი ამათი სიგონჯისაგან, რამეთუ ვერ
აქცევს სხუა სნება წყალსა მამაციობისასა თუნიერ ამისსა, და ძირი

ამის სნებისა საკუთრად მასშიგან იყოს, და უფრო, რომელ არს და შეხუდების ადგილთა გრილთა, რომელთა ჰაერი განრყუნილი იყოს და საჰამადთაგან სქელთა და გარყუნილთა მათგან ერთად დიადისა წუელისა ჰამა და კორცისა და ყველისა და ზროხის კორცისა და სუმა სასუმელთა სქელთა და შე-ცა-იქმნების ესე აბანოს შესულითა გონჯისა თანა და თანაჲდომითა, და მათ თანა ჰამითა და სუმითა. მაშინ ოდეს ნახო გონჯი ძლიერად, გაუხსენ მას ძარღვი კათოლიკე და ორთავე კოქთა, და გაუხსენ ძარღვი შუბლისა, და გამოულე ძარღვი მისსა ზედა. და უბრძანე, რათა აბანოს შევიდოდეს, დიად უზმა და დიდხანს დაჰყოფდეს მას შიგან, ვირე გაუთხელდეს სისხლი მისი. და ჰაერისა სიგრილისაგან წაიყვანე ჰაერად ტფილად, და იცოდე, რომელ ესე სნება უფროსად წაეკიდების სპანისა ქუეყანისა კაცთა, ანუ სხუათა ადგილთა ცივთა. მაშინ სცვალნე იგიანი ადგილთა სხუათა, მერმე სისხლისა გამოღებისა ეამსა შედეგად დღე რაოდენმე შეასუი წამალი გასახსნელი, ერთი ამათგანი — მატფუხი აფთიომონისა და ქაშთაჟი ასტამტიკონისა, და ამისა შედეგად შესაღი იარაჟი ჯალინოსისი ანუ ლოლადია, ანუ თიადარიტონისი; ანუ შესაუენე ესე წამალნი ერთგან შერევით ერთგზის ანუ ორგზის ამათ წამალთაგან, ვითა ძალი ნახო სნეულისა საზომსა მისსა ზედა, ვითაცა შეეძლოს აღება წამლისა. და ოდეს შეასუმიდუ თიადარიტროსსა, შესაუი აფთიომონისა შემგებარისა წყლითა, ანუ ტფილითა წყლითა, ანუ ჩამიჩისა შემგებარისა წყლითა. და ოდეს გაიშორო მისისა სისხლისა გამოღებისაგან და ამათ წამალთა შესუმისაგან, მერმე დასწუი ყურსა ზედათანი. ორნივე ეკრძნი და ეგრევე კისრით და წინათ, შუბლსა ზედათ, ჯუარედად, ერთმანერთსა დამართებით, და დასწუი ჰანჯარასა ძირი და ნებთა გასაყუფელნი, და ორთავე ფერკთა ტერფნო, და საფეთქელნი და ჩულრმუტი კისრისა. და ადგილები სხუაცა არს დასაწველები, რომელსა აჩენს და უთხრობს წიგნი იგი დასაწუეთა, რომელი დადვა პლატონ. და ესე ტკივილი ფიცხელ არს და ბოროტ და ვერ ეგების განრო || მა მისგან.

და თქუა ჯალინოზ კსენებასა მისსა, ოდეს აქსენნა გუელნი. ვითა: ნახა, რომელ განერა ვინმე სიგონჯისაგან ერთითა შესუსუმელითა, ღუინითა რომელსა შინა მომკუდარ იყო ჯარბი გუელი და ჩაეთხია მას შინა სხამი მისი, და დაეყო მას ყუიბრსა შინა, ვიდრემდის დამპალიყო და თქუეს ესრეთ, ვითა: ოდეს შესუა მისგანი, გაუსივდა ტანი გონჯსა მას და ჩამოსჩქულა გარე ქერქი მისი. მაშინ ბრძანა მისთუის ჯალინოზ მის თერიისაგან მიცემად, რომელი კორცთაგან გუელთასა შეიქმნების.

და ესრეთ თქუა ვითა: დიად სარგო არს მათთუის თერია. შედეგად მისსა, ოდეს მოიცალონ წამალთა დიდთაგან, მერმე შეა-

5
10
15
20
25
30
215 r
35
40
307

სუი თერია მუხუდოსა ოდენი. და ერგების მათ ბრძანებითა და
ღთისათა წამლები, მაჯუნები, მსგავსი თერიათა, ვითარად სიგზი-
ნია და შილთა, და ღუბაილი ქიბრითისა, რომელ არს მაჯუნი წუნ-
წუბისა, და ზოგი დიდი მაჯუნები და ესეთნივე დიდნი სხუანი, და
5 უბრძანე, რათა იბანებოდის წუნწუბისა წყლითა¹.

შ. კარი [მარვა]

მანახულიანი, და ნიშანი მისი, და წამალნი მისნი •უშალა ამა კარსა ზიზან სწერიან

თუ ესე სენი დაემართოს კაცსა, რომელსა ჰქუიან მანახულია,
10 იცოდით, რომე ტუინშიგა შეიქნების, ერთობ ავი სენი არის, იცო-
დით, რომე ესე სენი სეველისაგან დაემართების კაცსა. როზოამს
აქიმსა უთქუამს, ვითა ბალღმისაგან დაემართებისო და სისხლისა-
განო, და ჩუენჯა დავემოწმენით, მართლად უბრძანებია. ესე მის-
განცა იქნების, რომე დიდსა ჰამდეს || და ვერა მოიდნობდეს;
V ვერცა დიდსა და ვერცა ცოტასა.
15

ნიშანი მანახულიანი. გუერდები გაუსივდეს და
ქარი გაერიოს, და ზოგ-ზოგჯერ კაცსა ცნობა და ჰქუან შეეცულე-
ბოდეს, და ამას იტყოდეს, ვითა: არა მეშუელების რაო. ასრე ეგო-
ნოს, ან მოწამლული ვარო და ან გრძნეულთაგან ვარ ავადო, და
20 არას საქმესა არ დაუჭერებდეს, არცა არას წამალსა იქმოდეს. ასრე
ეგონოს, ვითა: ანუ დილასა მოგვუდები და ანუ საღამოსა ჟამსაო.
და ამას იტყოდეს: ვერ მოვრჩები, წამალსა რას ვაქნეო. და რა
აბოყინებდეს, ხან მქავე და ხან მყრალი სული გამოვიდოდეს პირი-
დადმა, და ხან სისხლისა გემო იყოს პირშიგა, და ზოგჯერ მამა-
25 ცობა მოედოს. რა ესე სენი ეცეს კაცსა ანუ დედაკაცსა, კარგად
შენახვა უნდა, რომე ამას სენმან არა მოარჩოს. ბევრი იქნების,
რომე თავი მოირჩოს, ამად რომე ასრე თქუას: ამა სიცოცხლესა
სიკუდილი მიჯობსო. ბრძენნი და ჰქუიანნი აქიმნი ამას იტყუიან
ამა სენისასა, ვითა: თირკუმელთა და სტომაქისა შლისაგან იქნები-
30 სო. და რა ესე სენი გამოაჩნდეს კაცსა, ნიშანი ესე იყოს, რომე
ძილი არ მოეკიდებოდეს და ჰკრთებოდეს ძილშიგა, თუ დღე იყოს,
ღამე ეგონოს, და თუ ღამე იყოს, დღე² ეგონოს; და ასრე ეგო-
ნოს, მაღლით ადგილიდადმა ჩამოვეარდებითო, ეშინოდეს და
ფრთხილდებოდეს. და ესეცა ეგონოს, ვითა: წყალშიგა ჩავეარდე-
216 რბიო, ანუ ვიწროსა || ადგილსა საღმე ჩამოვარდნილვარო. როზოამ
35 აქიმსა უთქუამს. — იყო ერთი კაცი ამა სენისა უფალი, რომე სახ-
ლით ვერა გამოიყვანდეს; უთხრიან, ვითა: გამოდიო. მან ასრე
უთხრის: რაგუარა გამოვიდე, ცა დამეცემის თავსაო. ესე სენი

რაცა გუითქუამს, ბალღმისაგან იქნების. და წინასა . ჟამსა ერთი
 კაცი ყოფილა ამა სენისა უფალი და აქიმნი ამას ეტყოდეს: გუით-
 ხარ რა სენი გკირსო. და იგი არას ეტყოდა. მერე რა გაამრთელეს,
 ჰკითხეს აქიმთა: გუებნებოლით, რატომ არას გუეტყოლიო. მან აგრე
 უთხრა: რა მეთქუა. ენა ჰკიქისა მეღვა და მისისა გატეხისაგან მე- 5
 შინოდაო. ერთი კაცი სხუა ვნახეთ ჩემსა ჟამშიგა, ამას იტყოდა:
 თავი არ მაბიაო. მერმე აქიმთა ეგრე თქუეს: ტყუვისო. მოიღეს
 ერთი მუზარადი და თავსა დაჰბურეს, მაშინლა ძლივ შეიტყუა,
 ვითა: თავი მაბიაო. რაცა ესე ნიშნები დავეწერეთ, თუ ესე სკირ-
 დეს, იცოლით, რომე ყულა ბალღმისაგან იქნების. პირველად 10
 ნახე, თუ კაცსა შიგან სიცხე იყოს, ქელი გაუხსენ, და თუ სიცხე
 არ იყოს, ისი მათფუხი მიეც. რომე მალასისათუის სწერია. და საჰ-
 მელი რაცა მისცე, სუბუქი მიეც, თიქნისა და ვარიისა და კრავისა
 კორცი, და თორხოლოსა კუერცხისა გული. და რაცა საჰმელი
 აჰამო, პიტნითა აჰამე, და ნელ-თბილითა წყლითა ნიადაგ თავსა- 15
 დაჰბანდი. და ფრთხილად შეინახე ყოვლისა ფერისა მჟავისა და
 წუელისაგან და აპოხტისაგან.

წ ა მ ა ლ ნ ი მ ი ს ნ ი . ყოვლისაგან უეკეთესი და მარგებელი
 წამალი ესე არის. — აიღე || მური — შუიდი ღრამი; და საბრი 7
 სკუნტრი — შუიდი ღრამი, ასარონი და მასდაჰი, დარიჩინი და 20
 ზაფრანი, და ბალასანისა ხილი, თუიოთსაგან — ერთი ღრამი და
 ნახევარი. ყულა სწორად დანაყე და გაცარ, და ცივითა წყლითა
 გაურიე, და მრგულ-მრგული აბიბი შექენ, ჩრდილშიგა გააჰმე,
 რა მოგინდეს, მიეც ერთი ღრამი და ნახევარი, თბილითა წყლითა
 შეასუი და უშუელის. ზედა ოშინდარისა სასუემელი შეასუი. მერმე 25
 შექენ ესე მაჰუნი, რომელსა დავეწერთ, და მიეც კუირაშიგა თუი-
 თოს ჰერ: აიღე კმელი წითელი ვარდი — ექუსი ღრამი, ყარა-
 მფული, სუმბული, მასტაჰი და ასარონი, თუიოთსაგან — სამი
 ღრამი, ბასბასა — ერთი ღრამი, კარფაე და ზარავანდი, თუიოთსა-
 გან — ორი ღრამი, ჭავზი ბუა — ერთი ღრამი. ესე ყულა დანაყე 30
 და გაცარ, ერთპირად აწონე. ამა წამლებისათვის ათისა ღრამისა-
 თუის ორმოცი ღრამი ამლაჰი აწონე, ისი ამლაჰი ჰოთანშიგა ჩაყა-
 რე, და ორი ლიტრა წყალი დაასხი და ადულე, რომე ნახევარ ლიტ-
 რა დარჩეს. მერმე გარდამოიღე და საცრითა გაწურე. ათისა ამ
 წყლისაგან ოცდაათი ღრამი ნაბადი შაჰარი გაურიე. მერმე დაღვე 35
 ცეცხლზედა მუნამდი, ვირე თაფლივითა გასჰელდეს. აიღე ცეცხ-
 ლით და ეგე დანაყილი წამლები ყულა შიგან გაურიე. მუნამდი
 შეზიღე, რომე გაერთდეს. ჰურჰელშიგა ჩადვე, და რა მოგინდეს,
 მიეც სამი ღრამი და ნახევარი ამა მაჰუნისაგან, ანუ თბილითა
 წყლითა შეასუე და ერგოს. 40

|| ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი მ ა ნ ა ხ უ ლ ი ა ს ა გ ა ხ ს ნ ი ს ა . 217 r

ა ი ლ ე უნაბი და სეფისტონი ქლიავი, თუითოსაგან ოცი მარ-
ცუალი, კმელი ია — სამი დრამი, ძირტკბილა — ორი დრამი, წი-
თელი ვარდი — ათი დრამი, ბასვიაჯი — რვა დრამი, ყუთიელი ალი-
5 გურკისაგან გამოღებული, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი, უსთუ-
ხუღუზის ყუავილი — ათი დრამი, აფთიმონი — ხუთი დრამი. ესე
ყუალა ქოთანშიგა ჩაყარე და ზედა წყალი დაასხი რვა უკია¹, და
შემოდგი ცეცხლზედა, და მანამდის ადღდე, სადამდის ორი უკია
10 დარჩეს, და გაწურე. მერმე აიღე თურბუთი — ერთი დრამი და
ნახევარი, ღარიკონი — ნახევარ დრამი, ლაჟურდის ქვა — ერთი
დანგი. ესე ყუალა დანაყე და გაცარ, და იმა მათფუხშიგა გაურიე,
და შაქარიცა გაურიე, და შეასუი მით წესითა, რაგუარაცა სხუისა
მათფუხისა დაგუიწერია.

მ ე რ მ ე ე ს ე მ ა ჯ უ ნ ი ქ ე ნ . — აიღე ტაბააშირი — ორი
15 დრამი, წითელი სანდალი — ერთი დრამი და ნახევარი, კალიის
თესლი და კაპრის თესლი, თუითოსაგან ერთი დრამი და ნახევარი,
ზაფრანა — ერთი დანგი, რაენის თესლი — სამი დრამი, მქაუნა —
ოთხი დრამი, თუხმაქანი — ოთხი დრამი, ბაამანი წითელი და თეთ-
რი — ოუთო დრამი, სუმბული — ერთი დანგი. ესე ყუალა
20 დანაყე და გაცარ, და ერთმანერთშიგა გაურიე, და მიერ ყოველთა
დღეთა ორი დრამი ჭულაბითა.

▼ იცოდით, რომე მანახულია სამისაგან იქნების: ერთი || სასისა
სიკმელისაგან, რომე ნამეტნავად სასა გამკმარ იყოს და მისი სიკმე
ყოველსა სტომაქშიგა შესულ იყოს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე
25 თუალნი ჩასცივიწოდენ და პირი გაშავებოდეს, და დღე და ღამე
მუდამ იზახდეს ქათამივითა. მისი წამალი ესე არის, რომე
ცხუირჩიგა მუდამ ლელოფრისა ზეთსა ჩაუშუებდენ, და საფეთქელ-
თა და საჯდომსა იმითა იზელდეს, და აფთიმონისა მათფუხი შეასუი.

შ ე ქ ნ ა მ ა თ ფ უ ხ ი ს ა . — აიღე შავი ალილა — ოცი
30 დრამი, კურკა გამოღებული, აფთიმონი — ათი დრამი, ჩამიჩი და
ქიჩმიჩი — ოც-ოცი დრამი, სანიმაქი — შუიდი დრამი, თურბუთი
თეთრი — ოთხი დრამი. ესე ყუალა სამითა ლიტრითა წყლითა
მოადღდე მუნამდე, ვიერ სამოც მუტყლად მოიყაროს. მერმე ერთი
მუტყალი ყარყიონი, ორი დანგი საყამუნია, ნახევარ დანგი შავი
35 ხარბაყი, ესე ყუალა დანაყე, იმა მატფუხშიგა გაურიე და შეასუი.
საკმელი მომსუქნო და მოტკბო აჰამე, ნუშისა ზეთითა მუდმად.
და ამას წინათ ზაფრანი, და უდი, და ელქირუმი¹ ცეცხლზედა
დააყუმიე, თავი ზედა წაიშუიროს, წამოიბუროს და აგრე იყარო-
ლოს, რომე ორთქლი კარგად შეუვიდეს. თევზისაგან, ყველისაგან
40 და ზროხის კორცისაგან იფარეზოს. რასაცა კარგი სული უდიო-
დეს, მუდამად ისუნებდეს, და კელიცა გაახსნევინოს, — ძარღუი,

რომე სელიმი ჰქუიან (ნეკსა და მისსა შედეგსა თითსა შუა არის მარცხენისა ხელისა) და ერთსა თუესა უკანის ბასალიკე გაუხსნას. და მუდამად აბანოს იბანებოდეს, რომე ესე წამალი შიგან მოღუ- 218 რ-
ლებულ იყოს ბაბუნაჯი || სისამბარი, აქლილმალაქი, სფანდი. ყაი- 5
სუმი შიგან მოღულებული იყოს და ამა მოხარულისა წამლები-
საგან თავზედა შემოიდვას.

სიჰინსათუის

მერმე ესე მაჯუნი შეუწყევ სეედი სათუის² —
აიღ ტაბაშირი — ორი დრამი, წითელი სანდალი — ერთი დრამი
და ნახევარი, თუხმაქანი, დარუნაჯი (ზანჯაბილსა ჰგავს), ზარამბა- 10
და, თუითოსაგან — თუითო დრამი, მარგალიტი გაუჭურებელი,
ქარბა და უმი აბრეშუმი, დამწუარი, თუითოსაგან — ერთი დრამი
და ნახევარი. ბაამანი წითელი და თეთრი სადაჯი, ჰინდი (ინდოურ-
სა სადაჯსა ჰქუიან), სუმბული, და ხარამფული — თუითოსაგან
ნახევარ დრამი, დარაფილფილი — ერთი დნაგი, რაზიანის თესლი — 15
ოთხი დანგი, მჟაუნა — ოთხი დრამი. ყულა დანაყე, გაცარ და
თაფლითა გაურიე. რა მოგინდეს, მიეც ერთი დრამი ერთსა კუირა-
სა ყოველთა დღეთა.

სხუა წამალი. — აიღე სეფისტონი და უნაბი და ქლი- 20
აგი — თუითოსაგან ორმოცდაათი მარტული, ია კმელი — ექუსი
დრამი, პასეაიჯი გაწმედილი და დანაყილი — თექუსმეტი დრამი,
ჩაყარე ქოთანშიგა, ნახევარ ლიტრა წყალი დაასხი და აღულე
ცეცხლზედა, ვიდრე ერთი უკია და ნახევარი დარჩეს. მერმე აიღე
ხიარი-შამბრისა გული — ოცდაათი დრამი, წყალი ზედა დაასხი
და გაურიე მანამდი, სადამდი გაერთდეს. მერმე კიდევ გაწურე 25
წმიდად, და ერთი უკია და ნახევარი შაქარი მოაყარე. მერმე
ცეცხლზედა შემოდგი, რომე გასქელდეს, და აგრე კურქელშიგა
ჩადევ, და მისცემდი, რა მოუნდებოდეს, და ეშუელოს ნებითა
ღთისათა.

თუ მანახულია სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, 30
რომე სისხლი დასქარბებოდეს ტანშიგან, და მორე || ოდეს. მისი
ნიშანი. — ყაცი დამჰლობილ იყოს და ორივე მკარი საფეთქელი
სტიკოდეს და ტანი გამკმარი იყოს გაშაეობოდეს. მისი წამალი.
— შუა ძარღვი გაუხსნას და სისხლი ნახოს, თუ წითელი იყოს --
ასოცდაათი დრამი გამოუშვას, და თუ შავი იყოს, სისხლი ორი 35
ზომა გამოუშვას. მისი საკმელი — ქათმის კორცი და თორხოლო
კურცხი, და მსუქნისა ბატკნის კორცი აჰამეთ და რასაცა აჰმევედ
და ასუმევედ, ყულასა მოტკბოსა აჰმევედი და ასუმედი, და მო-
ფარეხსაცა ასუმედით წყლიანითა ღუინითა, და წყლიანსა ღუინოსა

ასუემდით. თუ კაცი უცოლო იყოს, ცოლი შერთეთ, და თუ ქალი იყოს, ქმარი შერთეთ, და აფთიმონისა მათფუხი შეასუით, ააღებინეთ.

5 სხუა მანახულია არის, რომე მუდმად არა მოუვიდოდეს, სადამდი მთუარე არა გამობრუნდებოდეს, და რა მოუვიდეს, აფთიმონისა მათფუხი შეასუით, რაგუარაცა უწინა დაგუიწერია იმა წესითა.

10 წამალი მისი. — აიღე აფთიმონი, ათი დრამი, ბასვიაცი და ღარიკონი — ათ-ათი დრამი, შავი ხარბაყი და ინდოური მარლი — ორორი დრამი და ნახევარი, უსტუხუდოს — სამი დრამი და ნახევარი, იარაჟი ფეყარა — შუიდი დრამი. ესე ყულა დანაყე და მოფარუნსა მაჭუანშიგა გაურიე, და მერმე ორსა დღესა სამსა მუტყალსა მისცემდი.

15 აიღე მუფარუყარბი, წითელი ვარდი, ბადრანჯაბუს თესლი ყარამფული, მასტაჟი, ზაფრანა, ყურფა, ჭავჭი, ყაყულია, ნარმუში წითელი და თეთრი ბაამანი, ზარამბადი და რუნჯი, ბა-
219 r დარე — თუითოსაგან ნახევარ დარა, || მუშვი ერთი მუტყალი. ესე წამლები დანაყე და ერთად გაურიე, მასუკანით მოიღე ათი მარცული ალილა, ქუბული — თხუთმეტი დრამი, ამლაჟი დანაყე და სამსა ლიტრასა წყალშიგან ასთემიერთი აღულე, რომე ასი დრამი დარჩეს. მერმე ხუთი დრამი თაფლი შიგან გაურიე და მანამდი აღულე, რომე შესქელდეს. ესე წამლები შიგან გაურიე, და ყოველთა დღეთა თუითოსა თხილისა ოდენი აქამოს.

25 სხუავე თავქედისა ნიშანი. — რაჟამს კაცსა ზრზოლა მოუვიდეს და იმაზედა დასუსტდეს და გასივდეს და ცეცხლივითა შეიქნას, და თავი და წელნი სტკიოდენ და ზურგი, და ენაზედ შავი რამე გამოუჩნდეს, რა ესე ნიშანი: ნახო, იცოდი, რომე თავქედი არის. მერმე ნახე ესე სნეული, თუ შეკრვით იყოს, პირველად პატრუკი შეუდევ, მუცელი მითა გაუხსენ; და თუ შეკრვით არ
30 იყოს, ძარღვი გაუხსენ, და ქერის წყალი შეასუი, და შიგან დანაყელი ხაშხაში გაურიე დღე ორჯელ შეასუი და თუ გუნება შეკრვით იყოს, რა ქერის წყალსა შეასუემდე, ათი დრამი ჭულაბი და ორი დრამი ნუშის ზეთი გაურიე, და აგრე შეასუი. და თუ შეკრვით არ იყოს, სიქანგუბინშიგან ნურას გაურევე, და აგრე შეასუი. და

35 რა სამი დღე გამოვიდეს, შუბლი გაუხსენ. მერმე აიღე ნედლი ფურცელი, ტირიფისა და კაკბისა სკუნტელო, ია ნედლი ანუ კმელი, და ტუხტისა ფურცელი, დანაყე და ცოტა ქერისა ფქვილი და ძმარი გაურიე, და თავზედა ტლედ შემოსდევე. ვარდის ზეთი და

v
40 იმა || რი ერთმანერთსა გაურიე და თავსა ამითა დაბანდი, და ნიანიადავ ვარდის წყალსა თავზედა დაასხემდი, და იმა ვარდის წყალსა შეინახევი, და კიდევ დაასხემდი. თუ იმან ვერ უშუელოს, აიღე

ძმარი სამი ლიტრა, და ვარდის ზეთი — ათი ლიტრა, ერთმანერტ-
შიგან გაურჩე, და ყოველთა დღეთა იმითა თავსა დაბანდი, ერთ-
ხელ დილასა და ერთ ხელ საღამოსა. და იმა წყალსა კიდევე შეი-
ნახევდი და კიდევე დაბანდი, დიდჯერ ქენ ესე, ვირემდი გამრ-
თელდეს. და ყოველთა დღეთა ენასა გარდასწმედლი ამა წესითა:
აიღე ბაზრაცუნი და ბიისა გურკა, წმიდასა სამოსელშიგა გამო-
ჰკარ, ვარდის ზეთითა დაასოვლე და იმითა ენასა გარდასწმედლით,
და ეშუელოს ნებითა ღთისათა.

5

თუკაცსა სარსუმი წაეკიდოს (იცივე თავქე-
დი არის), ნიშანი ესე არის, რომე პირველად აწოდინებდეს და
თავი დაუმძიმდეს და ენაზედა თეთრი რამე გამოუნდეს. ნახე
ისი კაცი, თუ მუცელშიგა შეკრვით იყოს, პატრუკი შექენ გასახს-
ნელი და შეუდეგ, მუცელი იმითა გაურბილე, და მერმე ყიფალი
გაუხსენ და ქერის წყალი შეასუი, რაგუარაცა ზემო სწერია, ან
ისრე, რომე ბარსუმისა სწერია. მერმე აიღე ერეცუკი, ქუაბ-
შიგან ჩადევ და ზედა წყალი დაასხი, აღულე მუნამდი, რომე
წყალი გაწითლდეს. მერმე იმითა დღიე ორჯელ-სამჯერ კელნი და
ფერკნი დაჰბანენ, და ენა გარდაუწმიდე, რაგუარაცა სარსუმისა
სწერია ზემო იმა წესითა. მერმე აიღე კარგი ძმარი და შიგან
ვარ || დის ზეთი გაურჩე, ვარდის წყალი და სანდალი და ცოტა
ქაუური. ესე ყუალა ერთმანერთშიგან გაურჩე და ნიადაგ ცხუირ-
თა ისუნებდეს, და ამა სარსუმსა იგი უშუელის ღმრთითა.

10

15

220 r.

20

თ. კარი [მეცხრა]

სარასი და სეზანი, და სეზანი მისნი ყუალა ამა პარსა შიგან სწერია

25

ნიშანი სარასი. — იცოდით, რომე სარა ამას ჰქუიან,
მრთელი კაცი ანაზდუელად დაეცეს და დაბნდეს, და პირსა ლოშ-
ქარი წავარდეს, და ვერა შეიტყუას რა. რა ესე სენი დაემართოს
კაცსა, ყოვლისა ტებილისა. საკმლისაგან ფარეზად უნდა იყოს,
მაწუნი და რძეცა იფარეზოს, და რაცა საკამადი მაწუნისა და
რძისაგან შეიქნებოდეს, ყუალასაგან იფარეზოს. და ბევრისა ჰამო-
საგანცა იფარეზოს. წისქვილი რომე ბრუნვიდეს, და ანუ რაგინდარა
სხუა ბრუნვიდეს, ყუალასა ერიდებოდეს, მაღლიდაღმა გარდმო-
ხედვასაც უნდა ერიდებოდეს (ესე რაცა დაჯუიწერია); თუ არ
ერიდების, ყუალა აწყენს და მოუმატებს სარასა. და ცხელსა აბა-
ნოშიგა ბევრჯელ ბანა აწყენს, და ქარიანსა ალაგსა ერიდებოდეს.
და მრავალჯერ დედაკაცსა თანა წოლისაგანცა ფარეზი ქნას, და
მეტსა სიცივესა ერიდებოდეს და ლუინოსა ნუ სუამს, და საკმელი
რომე მეტად მსუქანი და მსუყე იყოს, ისიცა აწყენს. მაღალი ზა-

30

35

ბილიცა აწყენს, და ანუ ქუხილისა მაგიერი კმა ესმოდეს, ისიცა აწყენს. მზესა რომე დაეკვიროს, ისიცა აწყენს, და მუდამ რომე თოვლსა ჩასკურეტდეს, ისიცა აწყენს. და მწუნანვილთაგან აწყენს: v ქალამი, ნიორი, ბოლოკი და თალგამი. ზროხის კორციცა აწყენს, 5 ხახუი, ოსპი, ბაკილა და რაცა მწუნანვილი არის, ყუალა აწყენს, და უფრო — ნიახური. და რაცა სუელი ხილი იყოს, ფუფული, ესეცა ზიანი არის მისთვის. ნუცა დღისით დაიძინებს. თხის კორ- [ც]სა ნუ კამს. რაცა ამას ზემოთ დაგუიწერია, ვისცა სარა სკირდეს ყუალა აწყენს. ესე სენი სტომაქიდაღმა იქნების. რაცა ოთხსა 10 ნივთსა დამეტდების, ყუალა სტომაქშიგა შეიყრების; — ბალღამი, ზაფრა, ანუ სისხლი, და ანუ სეედა. ამათი ნამეტნავი შეიყრების სტომაქად და აღვალს ორთქლად თავშიგა, მიხუდების ტუინსა და მისგან იქნების დაბნედა. და თუ დიდხან აბანოს ცხელითა წყლითა თავსა დაიბანს, ტუინსა დაასუსტებს, და ერთი დაბნედა მისგანცა 15 იქნების. და სარასა პიტნისა შარბათი კარგად მოუქდების. თუ ეძინოს და თუ ელუიძოს, ნიადაგ სადაფსა ისუნებდეს, და ამას ზემოთ ფუფული და ხრდალი რომე სწერია, იმასცა ისუნებდეს.

იცოდით, რომე თუ კაცსა სარა დაემართოს, სამისაგან იქნების: 20 სისხლისაგან, ზაფრისაგან და ბალღმისაგან, და უფროსი — ბალღ- მისგან იქნების.

თუ სისხლისაგან იყოს, ფერი გაუწითლდეს და ერთობ წამოჭებდეს, და საფეთქელთა ძარღუეები ნამეტნავად საცხე იყოს და ძალიანად ფეთქდეს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე 25 სისხლისაგან არის. შუა ძარღუე გაუხსენ და ორსავე წუივსა კოტოში მოჰკიდე, და თავზედაცა მოჰკიდე კოტოში. და ასეთი შარბათები და საქმელი შეუწყევ, რომე სისხლი დააწყნაროს.

თუ ბალღმისაგან იყოს, და მისი ნიშანი 30 ესე იყოს, რომე პირისა სახე, ენა და ბაგენი გაუთეთრდენ. მისი წამალი. — პირველად აბიუყუია მიეც, რომე ამა სენისაგან თავი 221 r გამოწმიდოს. ამა წესითა, || რომე მუტყალნახევარი ტფილითა 30 წყლითა შეასუი, აბიუყუია და ნახევარმუტყალი ძმრითა იღარღაროს, და ცხურიჩიგა ამა წამალსა ჩაუშუებდით. აიღე აყირყარა — ერთი მუტყალი, და ფანჯანგუში.¹ — ერთი მუტყალი, ორივე დანაყე და გაცარ. მერმე მუყლი წყლითა დაალბე და ესე წამლები შიგან გაურიე, პილპილისა ოდენი დაამრგუალე, და ჩრდილსა 35 გააქმე. და რა მოთუითოსა ტფილითა წყლითა გაადგენდი და ცხურიჩიგა ჩაუშუებდი, და ესე ტლე თავზედა შემოსდევით.

აიღე ხუთი მუტყალი სონიჯი და ხუთი მუტყალი სოთი, და სამი მუტყალი აყირყარა, და სამი მუტყალი სადაფისა ფურცელი. ესე ყუალა დანაყე, და ერთი მუტყალი ზაფრანი დაალბე, და ესე 40 წამლები შიგა გაურიე და შეზილე. მერმე სნეულსა თავი მოჰპარ-

სონ და ზედა შემოსდენ სქლად და სწორად. მერმე ცომისა ლაგა-
წი გაათხელეთ და ზეთი მოსცხეთ, ცეცხლზედა გაათბეთ და თავ-
ზედა შემოსდევით იმა წამალზედა.

თუ ზაფრისაგან იყოს მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე თუალნი და პირისა სახე გაუყუროლდეს. მისი წამალი
ესე არის. — გრილითა შარბათებითა გახსენ, რომე ზაფრა
დააკლდეს. წამალი მისი. — მოიღე ყუთიელი ალილა უგურკო—
ათი ღრამი, სინჯიტი — ოცდაათი მარცუალი, თაბირინდი — ათი
ღრამი, ერთი პევშუი ქაასინისა თესლი. ესე ყულა სამითა ლიტ-
რითა წყლითა მოადულე მუნამდის. რომე სამოც ღრამამდე მოიყა-
როს. მერმე გამოწურე, და ამას უკანით აიღე ათი ღრამი თარან-
გუბინი და ათი ღრამი შირიხიშტი, იმა წამლებშიგა დაალბე, გა-
მოწურე და შეასუი, II და ზაფრანაქს], სანაიმაქიქს], და შაშთარაქს]
თუ მოუმატებ იმა წამალშიგა, ერთობ სჯობს, და ფუჩი დარბანდი
ძმრითა გალესე და შუბლზედა შემოსცხე. და საკმელად ვარია,
ანუ ისარიმითა ანუ აყიროთა ანუ ტყემლითა შექნილი, აჰამეთ და
ცივსა წყალშიგა ჩადგეს და თავზედაცა დაისხას ცივი წყალი. და
მწარისა კიტრისა წუენიცა შესუს, და თუხმაქანი წყლითა გალე-
სონ, გამოწურონ, და შაქრითა შეასუან. და ესე ტლე თავზედა
შემოსდევ. — აიღე წითელი ვარდი — ერთი პევშუი, ერთი პევ-
შუი ხატმი, ერთი ბევშუი ყაქბის საკუნეტელა, ერთი პევშუი ია
ფურის მაწუნითა და ქერისა ფქელილითა. ესე წამლები ერთმანერ-
თსა გაურთე, ტირიფის ფურცელი დანაყე, და მისი წუენიცა გაუ-
რთე, ცოტა ძმარიცა გაურთე, და სამისა კუერცხისა ცილა გაურთე
და თავზედა შემოსდევ.

სხუა წამალი ცხუირშიგა ჩასაშუებელი. — აიღე ნიშა-
ღური და ზაფრანი ერთი ღრამი, აფიონი ერთი ღრამი ძმარი —
და გალესეთ და ცოტა-ცოტასა ცხუირშიგა ჩაუშუებდით.

სხუა წამალი რაგურააცა მოუვიდეს. — აიღე იოდა-
სალები, ხუთი ღრამი, სოდი — ორი ღრამი, ზაფრანა — ორი ღრამი
დანაყეთ, და მერმე მოიღეთ წხანელაქი და ისიცა დანაყეთ, და ესე
წამლები შიგან გაურთეთ, ცეცხლზედა დააქუმეთ, ცხუირი ზედა
წაიშუიროს, თავსა დაბურეთ, რომე ორთქლი თავსა და ტუინშიგა
შეუვიდეს.

თუ ზაფრისაგან იყოს, ესე ტლე შემოსდევით: — აიღე ტა-
ბაშირი და სოქი სწორ-სწორი, კმელი ვარდი, ხარბანგი¹. ესე ყულა
დანაყონ და ქინძისა წყლითა ტლედ შექნან და თავზედა შე-
მოსდენ.

ნიშანი ხექდასი. — თუ სნეული ბუშად იყოს და გრძლად 222 r.
იწვეს, ცოტასა რასმე შეიტყუებდეს და ცოტასა უზნობდეს, ცოტა-
სა² დაიძინებდეს და თუალნი დაეკუხნენ, მუდამ ზახილი და საუ-

ბარი არა ესმოდეს, და რა თუაღნი აახუნეს, ფიცხლა დაიკუხნეს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე სექდა არის.

მისი წამალი. — ესე ოყნა ააღებინე: აიღე შამიანდალი არკონითა, ბარაკი. მარამბოტი, თეთრი ხარბაყი, თუითოსაგან —
5 ხუთ-ხუთი ღრამი, ორი ლიტრა წყალი დაასხი და ადულე მანამდის, ვიდრე ნახევარ-ლიტრა დარჩეს. მერმე აიღე სამოცი ღრამი და ოყნა ააღებინე, რაგუარაცა ოყნასა წესია. და რაგუარაცა გახსნის, კიდევ შეუღვას ოყნა. და საკმელად თაფლ-წყალშიგა პური ჩაყარე და იგი აჰამე, სამსა ღღესა ცხარი ძმარი და ვარდის ზეთი
10 თავსა შემოსდევინე.

მერმე ეს წამალი შექენ და ცხუირჩიგა ჩაბერე. — აიღე თეთრი მლოგუი, პილპილი, და ფარბიონი, და სონიჯი — თუითოსაგან ნახევარ ღრამი, თაჭუის ყუერი ერთი ღრამი. ესე ყუალა დანაყე და გატარე ერთმანერთშიგა გაურე და შეინახე, და
15 რა მოგინდეს, აიღე მისგან ნახევარ-ღრამი და ცხუირთა შეუბერე სტუირითა და უშუელის ღმრთითა.

თუ იმა სნეულსა თუალი მუდამ ღია ჰქონდეს და ვერას ჰკუასა ჩავარდეს, და ვერცა რას შეიტყუებდეს, ესე წამალი უყავ, რომე ამას ზემოთ სწერია. || და თავსა ესე წამალი უყავ,
v რომე აწ დავსწერთ. — აიღე ასკილი ასოცდაათი ღრამი, თაჭუის ყუერი და ფარბიონი — ათი ღრამი. ესე ყუალა დანაყე და ერთმანერთშიგა გაურე, და ყოველთა ღღეთა იმითა თავი შეუმწინე.

სხუა ნიშანი, თუ სექდა ეცეს კაცსა და ევრ შეიტყუას, თუ სექდა არის და თუ არაო. ნიშანი. — ესე ქენ: სასთაულზედა თავი დაუღვე და მერმე სასთაული გამოაცალე, და თავი უფრო მდაბლად დაუღვე, ვერა შეიტყუას რა და ასრე ეგონოს კაცსა, ვითა სძინავსო. დასძრა თუ შესძრა. და თუ დაიძახო, ვერა შეიტყუას რა. რა ესე სენი და ნიშანი ნახო იცოდი. რომე სექდა არის. მერმე კარგად გასინჯვა უნდა. თუ ისი
30 სენი სუბუქი არის. ეშუელეების, და თუ მძიმე არის, არ ეშუელეების. მისი გასინჯვა ესე არის; სნეულსა უჩქთიმე, ან ნემსითა უჩხულიტე, თუ შეიტყუას და პირნი ქნეს, იცოდი, რომე სუბუქი სენი არის და ეშუელეების, და თუ ვერა შეიტყუას რა, მძიმე სენი არის და არ ეშუელეების.

სხუა სექდა არას კიდევ, რომე ანაზ და მრთელი კაცი დაეცეს და დაზნდეს. გასინჯე, თუ პირისა სახე წითელი იყოს და ორნივე საფეთქელნი ჩქარად. უცემდენ, იცოდი, რომე სისხლისაგან არის, და ორნივე საფეთქელი გაუხსენ და ორივე ყითალი. და თუ ესე ნიშანი არ იყოს, ნუ გაუხსნისაფეთქელთა. და თუ პირი მწუანედ ებას, და ყელშიგა და მკერდშიგა ხურინვიდეს, ესე ოყნა ქენ, რომე ზემო სწერია. ამა ოყნასა ერთ-

ხელ დილასა და ერთხელ საღამოსა უზემდი ზედა-ზედან, || რომე- 223 r
ბევრი ბალღამი გამოვიდეს. მერმე ესე წამალი შექენ
და ცხუორჩიგა შეუბერე. — აილე ჯარის-ძირი თეთრი, და სონიჯი,
თუითოსაგან — თუითო ღრამი, დანაყე და გაცარ, და, რა მოგინ-
დეს, ნახევარ-დანგი დილასა და ნახევარ-დანგი საღამოსა მუდამ 5
ცხუორჩიგა შეუბერევიდი.

მერმე ესე მაჯუნე შექენ. — აილე ინდოურ-
ალილა, ამლაჯი და ბაილ-ლაჯი, გურკისაგან გამოღებული, თუითო-
საგან — ექუსი ღრამი, სონიჯი — ოთხი ღრამი, თურბუთი — ერთი
ღრამი, ბარამბო — ერთი დანგი, კიპერისი — ერთი ღრამი, პილპი- 10
ლა — ერთი ღრამი, ანისონი, ზანჯაფილი და დარაფილფილი,
თუითოსაგან — ორი ღრამი, ყულა დანაყე და გაცარ წმიდად,
მერმე აილე შაქარი — ათი ღრამი, და სპილენძის ჭურჭელშიგა
ჩადევ და ცეცხლზედა შემოდგი. და მუნამდი ადულე, რომე თაფ-
ლივითა შეიქნას. მერმე უკუმოდგი! ცეცილიდამა და ესე დანი- 15
ყილი წამლები გაურჩე, რომე გასწორდეს, და ქაშანურსა ჭურჭელ-
შიგა ჩადევ. პირსა სერა მოჰკარ, და ქერშიგა ჩადევ ექუსსა თუესა.
მერმე ამოილე და იკმარე იმა სენისათუის თუითო მუტყალი,
უფროცა და უმცროცა, რაგუარაცა სნეულსა შეეძლოს.

სხუა ნიშანი სეჟდასი — სეჟდა ამას ჰქუიან, რომე 20
მრთელი კაცი ანაზდა წაიქცეს და დაბნდეს. ესე სამისაგან იქნების:
ერთი — სისხლისაგან. მეორე — ზაფრისაგან მესამე — სეველისაგან.
ამა სენისა ერთი ნიშანი ის არის, რომე კაცი მრთელი იყოს რ
არა სჭირვებოდეს რა. და ძილშიგა კბილებსა იღრა || ჭუნებდეს, v
და ტანისა თრთოლება მოუვიდოდეს, და თავი და ტანი დაუმძიმ
დეს, და ყურნი შემოეიოდენ. რა ესე ნიშანი გამოჩნდეს, იცოდი, 25
რომე სეჟდისა ნიშანი არის.

სხუავე ნიშანი სეჟდისა. — ამა სნეულობაშიგან
თუ პირი გაუწითლდეს და მერმე იისფრად გარდაექცეს, იცოდი,
რომე სისხლისაგან არის. რა ესე ნიშანი გამოჩნდეს, ფერკისა ჩონ- 30
ჩხი გაუხსნას, და თავზედა კოტოში მოჰკიდოს, და მათადილისა
ოყნა უყოს, და მარჯუენით და მარცხენით ყიფალი გაუხსნას,
იგიცა კარგი არის.

კარი მათადილისა ოყნისა. — აილე თუხმი ქათანი (სელისა
თესლია). ოღბა. ყანტრიონი. წურილი ცერეცო, ჰასქი?, თუითო- 35
საგან — თუითო უკია, მასრიფარის? თესლისა გული — ორი უკია,
ლეღუი — ათი მარცხალი. ხუარბლისა ანაკუეთი-ორი უკია, კმელი
ბაბუნა — ორი უკია. ბეზანჯირისა გული ნახევარზედა დანაყილი —
ერთი უკია. შამი ჰანდალი; მუყლი, ჯავაშირი, საქბენჯი, სფანდა-
ნის თესლი. მწარისა ნუშისა გული ნახევარ დანაყილი, თუითოსა- 40
გან — ხუთ-ხუთი ღრამი, თეთრისა იისა ძირი, ლარიყონი, სანაიმაქი,

- თუითოსაგან — თუითო უკია, კმელი ხატმი — ორი უკია და ნახე-
 ვარი, უნაბი, სეფისტონი, თუითოსაგან — ოცდაათი მარტული, სა-
 დაფი — ერთი უკია, ჰაკუნტლისა ფურცელი, ქალამისა ფურცელი,
 თუითოსაგან — თუითო ბლუჯი. მოიხუენ ესე წამალნი, ერთად
 5 შეყარენ და შუიღსა რატრსა წყალშიგა აღლუე მუნამდის; რომე
 ორსა რატრზედა მოიყაროს, მერმე გაწურე, და ერთი უკია ავქამა,
 ორი ღრამი ბორა, ერთი ღრამი ინდოური. მარილი, ერთი უკია
 224 r თაფლი, ერთი უკია ზეთისხ || ლისა ზეთი, ორი ღრამი და ნახევარი
 რევანდი, ნახევარ უკია ნუშისა ზეთი, ერთი ღრამი ზროხის ნავლე-
 10 ლი, ესე ყულა იმა გამოწურვილისა წყალშიგა გაურიე, და ამისგან
 ან ოთხმოცი და ან სამოცდაათი ღრამი აიღე და ოყნა მიეც შე-
 შისა მილითა ასრე და ამა წესითა: მილი, სიგრძელ თითისა ოდენი,
 შექენ, ერთეე პირი ფართო იყოს მილისა, რომე წამალი კარგა
 ჩავიდეს, და ერთეე უფრო წურილი იყოს.
- 15 თუ პირსა ფერი მოყუუთანოდ დაუცემდეს და მერმე ზაფრა-
 ნის ფერად გარდაიქცეს, იცოდი, რომე ზაფრისაგან არის. კელისა
 შუა ძარღვი გაუხსენ და ყოველთა თუეთა კოტოშსა მოიკიდებდეს
 თავზედა და გრილსა ტლესა შესცხებდეს თავზედა.
- 20 გრილი ტლე ეს არის. — აიღე ხატმი და ია თუითო
 პევშუი, ქერისა ფქული — ორი პევშუი, კაკბის საკუნეტელა და
 ძალის ყურძენა, თეთრი სანდალი და ცოტა ქაფური. ესე ყულა
 დანაყე, და მერმე ტირიფისა ფურცელი დანაყე და მისი წუენი
 გამოწურე, და იმითა ტლედ შექენ და თავზედა შემოსდევ; და სხუა
 წამლები, რაცა პირველსა სექდასა კარზედა სწერია, ისიეე. იმას
 25 უყავ.
- თუ პირის სახე მწუანედ დაუცემდეს, იცოდით, რომე შავისა
 ბალღმისაგან არის. და ესე სენი მიყრილთა და ბერთა და სევდია-
 ნთა კაცთა უფრო დაემართების. თუ ამისთანა ნიშანი გამოჩნდეს,
 ნამეტნავის სიკმისა და სიგრილისაგან იქნების. წამალი მისი ი
 v || — ქუნდუსა და ხარბაყი სწორ-სწორი ქენ, დანაყე და გაცარ,
 30 სტუირითა ცხუირჩიგა შეაყარე და მულამად მულქსა, სადაბსა და
 შიმშატსა ისუნებდეს, ამისთვის რომე მისი სული ეცემის და
 კუაზედა უკეთე მოიყვანს.
- თუ პირისა ფერი მისსავე ფერსა და სახეზედან იყოს, არარი³
 დანაყეთ და ძმარი გაურიეთ, და თავზედა შემოსდევით.
- 35 თუ ასეთი სატკივარი მოუვიდეს, რომე იკრიქნეს და პირი
 ველარ აღრინოს, ეცადენით, რომე დანითა ჩაუყოთ და დაულრი-
 ნთ. ვაშლისა შარბათი გაქენით წყლითა და ცოტა ნუშის ზეთი
 გაურიეთ და პირშიგა ჩაასხით. კელი და ანუ ფერკი გაუხსენ, თუ
 საცოცხლო არის. შეიძრვის, და თუ საცოცხლო არ არის, წასული
 40 არის და აღარა მოეგუარებისა. ამა სენშიგან თუ რამე სხუა ნიშა-

ნი გამოჩნდეს, ამას არა ჰგვანდეს, მკუდარი იქნების. ესეცა იცოდით: რა ესე სენი დაემართოს, გასინჯეთ, თუ ყელშიგა ხურინევედეს, სიკუდილისა ნიშანი არის, და თუ არა ხურინევედეს. სიცოცხლისა ნიშანი არის.

თუ ვერა შეატყუა რა, ცოცხალია თუ მკუდარიო, რკინა გააკურე და თავზედა დასდევ, ასრე რომე თმა დასწუას. თუ საცოცხლო არის, დაიძრვის, თუ არა — მკუდარია და აღარა მოგეუბრების. თუ დაიძრას, მამლასანი შეასუან და არწყევინონ. მას უკანით რაგუარადაცა ჰკუათა მოვიდეს, გასინჯეთ. თუ სისხლისაგან არ იყოს და ზაფრისაგან ან სევდისაგან იყოს, ქათმისა ნაკრტნითა და სარწყველითა წამლებითა არწყევინეთ, ნაკრტენსა იარაჯ-ფეკართა || 225 რ დაასოვლებდეს, და პირშიგა აგრე ჩაიყოფდეს და არწყევდეს, და ზურგის ძულასა სადაფისა ზეთითა, ფარფიონისა ზეთითა და ფულფულისა ზეთითა დაიზღვდეს. და ხშირად თავსა იპარსვიდეს, თეთრსა მდოგუსა დანაყდეს და ძმრითა თავსა შემოიღებდეს, და თავსა თბილად შეინახებდეს. და ერთი შარბათი მაისრუდი; ითხუზი და დიდი თრიაყი პირშიგა ჩაასხით თაფლ-წყლითა, და რაგუარადაცა ჰკუათა მოვიდეს, ფიცხლა ოყნა აალებინეთ და გასახსნელი შარბათი მიეცით.

აწ ამა შარბათისა ოყნა ქენ. წამლები მისი. — აიღე შამი ანდალი, კანტრიონი, ანჯირა, სოსანი, მავზი, ესე ყუალა სწორ-სწორი ქენ. მერმე სამასითა დრამითა წყლითა მოადულე მანამდი, სადამდი ორმოც დრამად მოიყრებოდეს. მერმე ცოტა თაფლი და ცოტა ბორია¹ გაურიე და უკანასა კარშიგა ჩაასხი ოყნითა. ესე ამისთუის იქნების, რომე ზედადალმა წამბისა ალება არ შეეძლებს. და ამას უკანით ორმოცსა დღესა მწუანვილისა ძირისა წყალსა ასუემდით, რაცა ფილენჯისათუის წამალი დაგუიწერია, იმასვე ამას უზემდით. და საქმელი. — მარხვაშიგან: მუხუდოსა საჭამადი ზეთისხილისა ზეთითა შექნილი, და ხსნილშიგან ჰავჭაევისა ხარშო უეურკოთა ჩამიჩითა შეუქმოდით და აგრე აკმევდით.

ერთი სხუა სეჭდა კიდევე არს, მისი სიცოცხლე და სიკუდილი ძნელად შეიტყუების, თუ მკუდარია და თუ ცოცხალიაო. ბოლოდ ამითა შეიტყუების, რომე მდოგუი დანაყონ და თაფლშიგა გაა ურიოს და თავზედა შემოსდვას, და პატარა ზუფა პირშიგა ჩაუდვას, თუ ცოცხალია, დაიძრვის, თუ არა, — მკუდარი იქნების. თუ დაიძრას, ვაშლისა წუენითა ზოგჯერ ბრინჯსა და ზოგჯერ ატრიასა შეუქმოდენ და მას აკმევდენ, ამაღ რომე ძალსა უკეთ მისცემს.

სხუა სენი არს კიდევე, რომე ასბაუზსარ ჰქუთან, ამა სეჭდასა ახლოს ახლავს. ამისი ნიშანი ესე იყოს, რომე იმავე სეჭდასა ჰგვანდეს და ისრევე დაბნდებოდეს. ამისი ნიშანი ესე არის, რომე უძი-

5
10
15
20
25
30
35
40

ლობა სჭირდეს. მისი წამალი ესე არის; ბაბუნაჯი ქუნ-
ჯითისა ზეთითა მოადუღეთ, ვარდის წყალი და ძმარი შიგან გაუ-
რიეთ და თავზედა ტლეთ შემოსდევით ყოველთა დღეთა, და რაზ-
დენჯერცა მოსწყურდეს, იისა შარაბსა და ლელოფრისა შარაბსა
5 ასუემდით, და საკმელად ქერის კორკოტსა აკმევდით, და წამალი
ყულა პირველისა სექდასა უყავით.

ერთი სენი სხუა არის, ახლოსვე ახლავს სექდასა, სახელად
ახფაურარაჲი ჰქუიან. მისი ნიშანი ესე არის, რომე მუღამ ძილშიგა
იყოს, და რა გაელუიძებოდენ, წაზრახევდეს და წაღმა უკულმა
10 უბნობდეს მისი წამალი ესე იყოს: პიტნა ძმრითა მოა-
ღულე აზდენი ერთი, რომე ტანზედა სრულად ტლის შაგიერად
შემოსდვა, და სადა სიქანგუბინსა აკმევდი, და მისსა ფერკსა თბი-
ლითა წყლითა დაჰბანდი.

ერთი სენი სხუა არის, სახელად შიხუსი ჰქუიან. ასეთი რამე
15 სენი არის, რომე ანაზღეულად რამე წაეკიდების და წაეკეცვის
კაცი, და უსულოდ იქნების და სრულად მკუდარსა ეგვანების რომე
კაცმან გაჩხრიკოს, ვერას შეატყუებს, თუ მკუდარი არის და თუ
ცოცხალიო. მისი შენახვა მანამდი უნდა, სადამდი სიცოცხლე და
226 r სიკუდილი გარდაუ || წყებოდეს. მრავალი იქნების, რომე ჰკუა
20 წაუვა; ასრე რომე თავსა მოიჩიობს, ან ჩავარდების კლდესა ან
წყალსა ან ცეცხლშიგან. ამას გაფრთხილება უნდა, რომე არსად
ჩავარდეს. მისი წამალი. — ვარდის ზეთი და ძმარი სწორ-
სწორი ერთმანერთშიგან გაურიე, ცეცხლზედა გააცხელე და თავ-
ზედა შემოსცხე, და ისი ჰკუითა მოიყვინს. რაგუარაჲა ჰქუათა
25 მოვიდეს, აყირასა თესლისა გულისა ზეთი შაქრისა ჯულაბითა და
ქერისა წუენითა შეასუი, და ჰელი გაუხსენ, რომე ყიფალსა ჰქუე-
შეთ ძარღუი არის. და ასეთსა რასმე ასუემდით და აკმევდით,
რომე გულსა ძალი მისცეს.

ერთი სენი სხუა არის, ამავვე შიხუსისა
30 ჰგავს. ასეთი რამე წაეკიდების, რომე ნიშანი ყულა, მკუდ-
რისა დაედების, და უთალი გამოჰყერით ექნების და რომე კაცმან
თული დაუტუბოს, კიდევე გამოაჰყერს, ასრე რომე არა დაიძრვის
v და არას იტყოდეს, და ისეთი მკუდარივითა იქნების. მისი წამა-
ლი ისი ი არის, რომე ფარფიონი დანაყონ და იასამინისა ზეთი გა-
35 ურიონ და თავზედა შემოსდვან, მერმე შამი ანდალი ძმრითა მოადუ-
ღონ და ისიცა თავსა შემოსდვან. თუ ჰკუასა მოვიდეს, კარგია, თუ
არა — რკინა გაატურონ, და ესე რომე შამი ანდალი და ძმარი
დაეწერეთ. ისი ამა რკინაზედა დაასხან და მერმე ცხუირთა წინა
40 მიხუდეს.

ერთი სენი სხუა არის, სახელად სუბათ ჰქუიან. მისი ნიშანი

ესე არის, რომე ანაზღეულად კაცი წაიქცეს. არცარას იტყოდეს და არცარას ჭამდეს, და ასეთი მკუდარივითა იღვას. მისი წამალი ეს იყო, რომე თავი || მოჰპარსეთ და მერმე მოიღეთ ხაზმიანი ხარდალი და სადაფი. ესე ყულა დანაყეთ და ძმარშიგან გაურით, და თავზედა შემოსდევით. მერმე ზაფრანა და ჯავაშირი წყლითა გალესეთ და შებლზედა შემოსცხეთ, და გამრთელდების ღთისა შეწევნითა.

ესე რაცა ამას ზემოთ და სარასა ქუეშეთ სექდა და მისი შედეგი სენები სწერია, ყულა ერთგვარი არის. და რაცა სარასა და სექდასა წამალი ერგების, ისევე ამას ერგების.

ამა სენებშიგან რომე ამას ზემოთ სწერია, მისისა სიცოცხლისა და სიკუდილისა შეტყუება ერთი ესე არის, რომე რაცა ყელისა ძარღუები არის, ყულა ჭელითა მაგრად დაიჭირეთ, თუ ცოცხალია, დაიძრვის, თუ არა — მკუდარი არის. მეორე შეტყუება. — ისი კაცი პირდაღმა გარდააბრუნვით, თუ ორნივე ბლუჯნი გაიხსნას, და პირი ზურგისაკე მიიბრუნვოს, იცოდი, რომე მკუდარი არის.

ი. კარი [მართა]¹

ფილენჯისა, ლაყუისა და რაზასი. და ერთი სენი სხუა არის, იმას სახელად ხაღირი ჰაჰიან (ამას ჰაჰიან, რომე ველთ ჰაჰიითი მოელაზის), ერთი სენი სხუა არის, იმას თასნუჯი ჰაჰიან, და ერთი სენი სხუა არის, გზა ჰაჰიან, იმავთე თასნუჯსა აგავს. ერთი სენი სხუა არის ალვივაფანჯი ჰაჰიან.

ესე რაცა სენები დავწერეთ, გუარად ყუაღაა ერთი არის და ამათი წამალიცა ერთი არის.

აწ ნიშანი დავწეროთ. უწინ ფილენჯი დავწეროთ. ფილენჯისა² ნიშანი ესე არის, რომე კაცისა ტანისა ნახევარი დასუსტდეს და დაუბუშდეს და დამკლდეს. ესე ზაფრისაგანცა იქნების და სინედლისაგანცა. მისი მიზეზი ესე არის, || რომე ტუინი დაღმა ძარღუნი ჩამოვლენ ქუედა ტანშიგა სავალნი, და შიგა ღრუნი არიან ტუინიდაღმა ძალისა სავალნი, და ანუ ზაფრისა დამეტებული, და ანუ სინედლისაგანცა ძარღუჩიგა ჩაჭდების და ტუინისა გზასა დაიჭირავს, და კაცისა ტანისა ნახევარი დასუსტდების და დაბუშდების. თუ ორგნითვე დაბუშდეს, აღარა გამრთელდების კაცი, და თუ ერთსა მკარსა წაეკიდების, მას ეშუელების წამლებითა. ესე სენი ვისცა სჭირდეს, მას ჰგვანდეს, რომე ხესა

ცული ჰკრან და შტოები გაქმეს; მას ეგვანების, თუ ერთსა მკარსა
 სჭირდეს. თხუთმეტსა დღესა მშვიერი შეინახეთ, აბიულმათინ
 აკამეთ საკმელად, მუხუდოსა წუენი შეუწყევით ზეთისხილისა
 ზეთითა და ნიგუზისა ზეთითა შექნილი; კორცსა შემწუარსა აკმევ-
 5 დით, ცხურის კორცისაგან და ვარიის კორცისაგან, დურაჯისა,
 კაბისა, კოკბისა და გლონისა კორცისაგან. ამათგან რომელიცა
 გკონდეს, იმას აკმევდით. სასუმელად თავლწყალსა ასუემდით,
 ლინოსა ნუ ასუამთ, და მისი ტანი შემწუნ ამა ზეთითა, რომე
 აწ დავსწერთ. — აიღე ყაბასტი — ათი ღრამი, პილპილა, დარა-
 10 ფილფილი შუიდ-შუიდი ღრამი, თაქუის ყუერი — ხუთი ღრამი.
 ესე ყუალა დანაყე, და მერმე აიღე ნარგისისა ზეთი — ათი ღრამი,
 ესე წამლები შიგან გაურთე და სრულად ტანი იმითა შეუქმუნ, და
 იმ დღესა რომე მოისუნენოს, პილპილისა მაჭუნი მიეც — ორი
 ღრამი.
 15 მ აჭუნისა შექნიისა ნიშანი ესე არის. — აიღე
 კმელისა სადაფისა ფურცელი და ზარევენდი, აბულზარი || თაქუის
 ყუერი, ლოარტიკისა ძირი, მდოგუი, — თუითოსაგან ხუთ-ხუთი
 20 ღრამი, ზანჯაფილი, სონიჯი, ყუსტი პილპილი და დარაფილფილი, —
 თუითოსაგან ათ-ათი ღრამი. ყუალა ცალკე ცალკე დანაყე და გა-
 ცარ, და ერთმანერთსა შიგან გაურთე, და ნიგუზისა ზეთითა შეზი-
 ლე, და პერულ-მოკილითა თავლითა მაჭუნად შექენ, რაგუარაცა
 მაჭუნისა წესი არის. და ჰურკელშიგა შეინახე, და მისცემდი ამა
 სენისათვის. ესე მაჭუნი სეჭდასაცა უშუელის და ღრიანკალმან
 რომე უკბინოს, იმასცა უშუელის, და იმასცა უშუელის, რომე
 25 ტანი სრულად ემღერდეს და ძარღუები დამოკლებოდეს. და გრი-
 ლი სენი რაცა სჭირდეს, ყუალასა ოფლი გამოკგუაროს და გაამრ-
 თელოს.
 თუ არცა ამითა გამრთელდეს, ათსა დღესა მოისუნენოს ყოვ-
 30 ლისა წამლისაგან. მერმე ისივე პირველი წამალი მიეც, აბი, რომე
 სწერია საბრისა.
 თუ ანაზღელად მთელსა კაცსა წაეკიდოს ასეთი რამე, რომე
 ანაზდა ტანისა ნახევარი დაუსუსტდეს, მას აღარა ეშუელების რა
 და ნუცა სწამლებ. თუ ცოტად იყოს და ერთსა ასოშიგა იყოს,
 იმას ეშუელების.
 35 ესე აბი ასრე შექენ. — აიღე საბრი, სკუნტრი,
 და თაქუის კუერცხი, და მუშკი, ჯავაშირი, სპანდრინ თესლი და
 შამი ანდალი, დარიჩინი, აფიონი, — თუითოსაგან ნახევარ ღრამი,
 სუმბული და ზაფრანი, — თუითოსაგან თუითო დანგი, აფიონი და
 ჯავაშირი პრასის წყლითა. დაალბე ისი სხუა წამლები, დანაყილი
 228 r და გაცრილი, შიგან გ || აურთე და აბიბი შექენ პილპილისა ოდენი,
 40 და ჩრდილსა გააკმე, და რა მოგინდეს, ორი ღრამი მიერ თბილითა

წყლითა, რაგუარაცა სხუისა წამლისა სწერია მით წესითა. მას უკანათ სამსა ღღესა მშვიერი შეინახე, მერმე საკმელი შეუწყევ.

თუ ფილენჯი ნაკრობასა რაზედამე წაეციდოს. ანუ ცხენისა წაქცივაზედა, ანუ მადლით ადგილით ჩამოვარდნაზედა, ანუ კრძლითა და ისრითა დაკოდილობაზედა, ანუ არგნითა ცემანზედა, ესე წამალი ქენ და იმა ადგილზედა დასდევ. — აიღე ბატისა ერბო ორმოცდაათი ღრამი, ცეცხლითა დაადნევ, და შუიდი ღრამი ბერძული ზეთი გაურიე. აიღე ნონაფრისა ძირი, დანაყილი და გაცრილი — ათი ღრამი, ბალისა ხილი და მარამბო, დანაყილი და გაცრილი, — თუითოსაგან სამი ღრამი, კანაფის შეშა და მუყლი და ვაშაყი, დანაყილი და გაცრილი, — თუითოსაგან ათი ღრამი, და იმა ბატისა ქონსა და ზეთშიგა გაურიე, და რომელსაცა ადგილსა დაკრული იყოს, ისი ადგილი შეუმწენ და ეშუელოს.

სხუა წამალი რომე ცხუირშიგა ჩააბერონ. — აიღე საქბინაჯი ერთი ღრამი, მური — ნახევარ ღრამი, მუშვი; ბორკი და ზაფრანი, — თუითოსაგან თუითო დანგი, ქაფური და თაქუის კუერცი, წეროს ანუ ყორნისა ნავლეი — თუითო დანგი, ტაბარზადი შაქარი — ორი ღრამი და ორი დანგი, ყუალა დანაყე კარგად, რომე ფქუილივითა შეიქნას. რა მოგინდეს, აიღე მისგან ერთი დანგი, ქალის ღედისა რძითა გაურიე, ცხუირშიგა ჩაუშუი და ეშუელოს.

სხუა წამალი იმავე სენისა. — აიღე იარაჯი ფეკრა ერთი ღრამი, II მარტაქუში — ერთი ღრამი, შამი ანდალი, მუშვი, სონიჯი, წეროს ნავლეი და ქაფური — თუითოსაგან თუითო დანგი, დანაყე და გაცარ ფქუილივითა; მერმე აიღე მისგან ერთი დანგი, ცხუირჩიგა ჩაუბერე.

სხუა მისთუისვე, რომე ღარღარა ქნას. — აიღე ტენცო და მარტაქუში კმელი, და კანდუეი, სიბააჭი და აღტორი, თუთუბა. თაფლითა გაურიე და ღარღარა ქენ.

სხუა ფილენჯისა და მალასისა. — აიღე წუნწუბა, გიოს ფურცელი, ჭავაშირი, მატუეი, სპანდი — თუითოსაგან ერთი წილი, ნახევარ ჭურჭელი წყალი და ბერძული ზეთი; რაცა წამლებია ამათი ხუთი წონა ყუალა ასთომიერთი ადუღე, რომე ზეთისა მეტი არა დარჩეს, ნელად, რომე ზეთი არა დაიწუას, და რა მოგინდეს, ცხუირშიგა ჩაუშუი.

მაგავე სენისათუის. — აიღე კარისა ნავლეი, შაქარი, ზაფრანი და მუშვი, — თუითოსაგან ერთმანერთისა სწორი.

ყულა დანაყე და გაცარ, და ძუელით ერბოთა გაურიე და ცხური-
შიგა ჩაუშვი.

იმ ა ვ ე ს ე ნ ი ს ა თ უ ი ს . — ა ი ლ ე მარტაქუშტისა თესლი
და ცერეცოს თესლი, კანაფის შეშა, ყულა დანაყე და ლუინოშიგა
5 გაურიე, შეასუი და უშუალოს.

ნიშანი ლაყუსა. — ლაყუა პირისა და ასოსა გამრუდებასა
ჰქუიან. პირველად რა გამოჩნდეს, მისი ნიშანი. ესე არის; რომე პირისა
ძუალი ასტიკედეს და პირისა ტყავი ბრუშად ჰქონდეს, და გადუ-
ქვა და შებერვა ეძნელებოდეს, პირისა სახე და ყბა ემღერდეს.
10 მას პირველად საკმელი შეუწყევით: მუხულოსა წუენი ზეთის
229 r ხილისა ზეთითა და მწარისა წირანისა გულითა ტრედის ქუნდისა ||
და ჰეკეპისა ხარშო კარგად ერგების. და წყლისა ადგილსა თაფლ-
წყალსა სმიდეს, და პირშიგა მუდამ ჯავზი დაიჭიროს, და ასეთი
რამე წამალი უყონ, რომე ისი სენი გაილოს. ისი თაფლით არის,
15 რომე დილეულად უზმა ჰამდეს, და ბნელსა სახლშიგა დაჯდეს.
ჩინური სარკე¹ მუდამად კელთა უნდა ჰქონდეს.

და მ თ ი ლ ე მ ა შ ა და ზ უ ფ ა , კმელი სათირი და პიტნა,
ერთმანერთსა გაურიე და მარზანგოში (ქონდარი არის). ესე ყულა
წყლითა მოადულოს, და სადაცა სტიკოდეს, ზედა დაიდებდეს.
20 მერმე მელისა და ირმისა კორცი ასრე მოხარშონ, რომე ძუალსა
გაეყაროს. მერმე ზეთისხილისა ზეთითა დაზილონ, თავსა შემოიდ-
ვას და ერგოს. გა ლ ი ა ნ ო ზ ბერძენი ასრე ბრძანებს, ვითა: ამა
სენისა უფალსა კაცსა საკმელი ცოტა მისცენ, რომე ტანი გაუკურ-
დეს და მისი ძარღუები გახალვათდეს; მერმე ბაბუნაჯი, სათირი
25 და ველური პიტნა კარგად მოხარშონ, იმაზედა თავი წაიშვიროს
და თავსა კარგად წამოიბუროს, რომე მისი ორთქლი თავშიგან
გაუქდეს. და რაცა ფილენჯსა წამალი უნდა, ამასცა ერგების.

ნიშანი რაშასი. — რაშა იმას ჰქუიან, რომე კელი აუთრთოლ-
დების, და იქნების, რომე თავიცა უთრთოდეს, და იქნების, რომე
30 ენასაცა სტაცებდეს. ესე სენი უფრო დიდისა ლუინისა სუმისაგან
წაეიკდების. მას შიმშილი, წყურვილი და უქმობა კარგად მოუქდე-
ბის და თრთოლასა მოუკლებს. და ლუინისაგანცა ფარეზად უნდა
v შეინახოთ. და მლაშესა და გოგირდიანსა და წყალ || შიგა ჩაჯდებო-
დეს. და ვარდისა და მურისა ზეთსა ცოტა ძმარი გაურიონ და
35 თავზედა შესცხებდენ. მ ი ს ი ს ა კ მ ე ლ ი ; შემწვარი ცხურის²
ხორცი და ჩიტისა ზეთისხილისა ზეთითა და ანუ ნიგუზისა ზეთითა
(შემწუარსა ჰამდეს), და ჩიტისა კორცი და ხარშო, ოსპი და ჰათა-
მი, ერთად შექნილი, და შემწუარი კურდღელი და მისი ტუინი.
ესე ყულა კარგად მოუქდების. და წამალი ამისი რაცა ფილენჯი-
40 სათუის სწერია, ისივე ამას ერგების.

ნიშანი თასნუჯისა. — იცოლით, თასნუჯი ორი ფერი არის:

ერთი ესე არის, რომე კორცშიგან ხუილი შეიქნების, და მეორე მისგან იქნების, რომე კაცსა ტანი სისუელითა და ბალღმითა აეცეს-ბის და ძარღუები დაუშოკლდების. ერთი ესე იქნების, რომე ძარღუები სინედლითა დაიკალოს და სიკმითა აივსოს, და ხუილი ტან-მიგა მიგრბოს; და ერთი სხუა არის, რომე ერთპირად ტ ა ნ გ ი ა გამოჩნდეს, — ბალღმისაგან იქნების.

მ ი ს ი ს ა კ მ ე ლ ი — მუხუდოს წუენშიგა სათირი ქერია, იმითა შექნას საკამადი და ისი აკამოს, და ხარდალი და ხარდლის ზეთი, და ზეთისხილისა ზეთი, ესეცა მუხუდოსა წუენშიგა გაუ-რიოს და აგრე აკამოს. და თუ ერთობ სუსტად იყოს, კვაკვავისა და კაკბისა ხარშო აკამოს, და რაცა იმათსა გემოსა ჰგვანდეს, იმაშიგან სათირი, დარჩინი და ქერია გაურიოს, და აგრე მოადულოს და აკამოს.

თ ა შ ნ უ ჯ ი რ ო მ ე ს ი კ მ ი ს ა გ ა ნ ი ყ ო ს. — მუდამად თბილითა წყლითა იბანდეს და თბილითა იისა ზეთითა ასოთა იხელ-დეს, და || ი ა და ხატმი, და ქონი ქათმისა, და ზროხისა წუელისა ტუინი, იისა ზეთი, ნილოფრისა ზეთი, ყუითელი ცუილი, ესე ყუ-ლა მალამად შექნილი ზურგისა მძივსა და კისერსა შემოიდვას. და თუ თბილსა წყალშიგა ჩაჯდეს, იმა წყალშიგა ქერი. მოხარშოს, ია, ნილოფარი და თარას ფურცელი შიგან მოადულოს. და სასმელად ქერის წყალი და საზამთროს წყალი ერთმანერთსა გაურიოს, შაქ-რითა მოატკბოს, ნუშის ზეთი შიგან გაურიოს და შესუას. მისი საკმელი: რბილი საკამადი შეუწყვეით, ან თიენსა კორცი და ანუ სხუა კორცი აყიროთა შეუქენით, და აგრე აკამეთ. ანუ ასპანახისა საკამადი აკამეთ, და თუ ცხელემა არა სკირდეს, ვირისა რძე შაქ-რითა შეასუით, ყუალასა სკობს.

ერთი სენი სხუა არის, გზა ჰქუიან. — ესეცა თასნუქსა ჰგავს. ესე ორისაგან იქნების: ერთი სიკმისაგან და ერთი სინედლისაგან. ისი რომე სინედლისაგან გამოჩნდეს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ისი ხუილი მაგრად იქნების, ასრე რომე არ იძრვოდეს. ა მ ა ს ი ს ი ვ ე წ ა მ ა ლ ი უ ნდა, რომე თასნუქისათუის დაგუიწერია. ესე სენი სიგრილისაგან უფრო წაეკიდების. მისი წამალი: აფთრისა ქონი ზეთისხილისა ზეთითა გააღნონ და სრულად ტანსა შესცბონ, და თუ ამა შეცხებაშიგან ოფლი სდიოდეს, ფიცხლა-ფიცხლა მოიკოცდეს, რომე არა გაცივდეს.

სხუა ხენი არის, სახელად აღვივაფანჯ ჰქუიან. — ესე სენი ბევრისა ჰამისა და ბევრისა ღუინისაგან შეიქნების, რომე ვერა || იღნობდეს. მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ცოტა წაიაროს, და შურეს, და პირისა სახე გაუწითლდეს და მხიერულად იყოს. ისი ზაფრისა და სისხლისაგან იქნების. ანუ ფიცხლა კელი გაიხსნას, და ან წამალი აიღოს, რომე ზაფრა დააკლდეს. თუ ესე კაცი მკურვალად

იყოს, მისი სასმელი კმელი ქინძი ცივითა წყლითა და შაქრითა
 იყოს. მისითა სიგრილითა ახლათი ველარას ისაქმებს. ახლათი ოთხი
 რიგი არის. თუ ტანი გაუგრძელდეს და ქარი გამოჩნდეს, მისი
 წამალი გაზრდილი ვაჯი არის. რაცა ამას ზემოთ სენები დაგუიწე-
 5 რია და ფილენჯისა და ლაყუასა წამალი ერგების, ისევე ამას ერგების.
 ნიშანი იარაჯისა დიდისა გალიანოზისი. ერგების ფილენ-
 ნჯისა და ლაყუასა და ვინ შეხაშმებულ იყოს,
 და ასონი გამკმარნი ესხნენ და შენადგამნი,
 10 და ვერ შეიძვროდეს, და ვის ქელნი და ფერკნი
 მოჭთოლხუებოდიან და თრევით შეითრევედეს
 და ზე ვერ გაემართებოდის, და ვისდა მარჯუ-
 ენა კერძი მიღებულ იყოს ანუ მარცხენა და
 მაჯასი არა უკრთოდის, და ვის უნებელად
 15 ფსვლი გამოუვიდოდეს, ერგების მას ყოველ-
 სა რგებითა საჩინოთ ნებითა ღ'თისათა
 აიღე შამი. ანდალი და ღარიკონი, თაგუის ხახუი შემწუარი,
 ვაშაყი და საკამუნია, კარის-ძირი შავი, რომელ არს ფარიკონი, და
 აფარბიონი, ამათგანი — წონი ღრამისა თექუსმეტ-თექუსმეტისა,
 20 და ჭავაშირი და აფთიმონი [...]ტი, მუყლი, ეპუდი და აქამანდრეო-
 231 რსი, აფრასიონი და სალიხა, ამათგანი — წონი || ცხრა-ცხრისა ღრა-
 მისა, ზარევეანდი გრძელი, მური და საქბინაჯი, პილპილი შავი და
 დარაფილფილი, პილპილი თეთრი და კილანაჯი, ქალბანი და კას-
 ტარიონი და ფატრასალიონი, ამათგანი — წონი ოთხ-ოთხისა ღრა-
 25 მისა; საბრი, სკუნტრი და ზაფრანი, ამათგანი — წონი ხუთ-ხუთისა
 ღრამისა. შეპკრიბნე ესე ყოველნი წამალნი, დანაყნე და დასცრნე;
 და პერულმოქდილითა თაფლითა შეზილო, და კიქისა ჭურჭელსა
 ჩასდვა და შეასუა მისგან წონი ოთხ-ოთხისა ღრამისა, წყლითა
 ტფილითა, ანუ აფთიმონისა ნაგბოლითა, სარგებელისაა ნებითა
 30 ღ'თისათა.
 წამალი რომელი ერგების ფელენჯისა და ლა-
 ყუასა და ტანისა ნახევრისა მოფოლხუებუ-
 ლობას ნებითა ღ'თისათა.— აიღო შხამი გაქურცნილი,
 წონი ღრამისა, პილპილი შავი და პილპილი თეთრი, ამათგანი — წონი
 თუთო ღრამისა, და ტეგანა გარეული — წონი ორისა ღრამისა და
 35 ნახევრისა, მლოგუი — წონი ორისა ღრამისა, და სონიჯი — წონი
 ღრამისა. შეპკრიბნე ესე წამალნი, დანაყნე კიდეს-კიდე და დასცრნე
 შარითა, და შეზილო მარზანგოშისა წყლითა, და პილპილისა სწო-
 რად მარცულად დაქენა და ჩრდილსა გაკეპო, და ოდეს გიკმდეს,
 აიღო მისგან ერთი მარცულაი, და [...]უგდანთა შიგან გაადგინო
 40 მარზანგოშისა წყლითა ანუ ალავერტისა წყლითა. და იასამიგი
 ზეთი ჩაურთო თანა — ღრამისა წონი, და ცხუირთა უწოთ სნეუ-

ლსა, რომელსა ამათ საღმობათაგანი რამე სქირდეს, რომელ ნიშანი მიგუიციემა. კეკელა არს და ერგოს წებითა ღთისთა.

ნიშანი სოოტისა. — ერგების ლაყუსა და ფელინჯსა და მოფულხუებუ || ლობასა ტანისასა. სახელითა ღთისათა, —

v
5

აილო მური და საბრი, აკირკარა და სონიჯი, ზაფრანი და ჰულდულდი, და შხამი, და წეროსა ნავლედი და თევზისა ნავლედი, რომელსა ჰრქუიან შაბოტი, უძოვარი და ჯავშიარი, ამათგანი — სწორი წონი. დანაყენ ყოველნი და დასტრენ შარითა, და შეზილო ამითთა ნავლელთაგანითა, რომლითაცა ნიშანი მიგუიციემა, და პილპილისა ზომად დაქქნა, და ცხურითა ჩაუსხა მისგანი მარცული ერთი, ვითა პირველ ნიშანი მიგუიციემა, გამოცდილია და სარგებლისა, თუ ღმერთსა უნდეს.

10

ერთი სენი სხუა არის, ხადირი ჰქუიან. მისი ნიშანი ესე არის, რომე წელთქუეითი დაუბუშდეს, ასრე რომე ნაკებნსა ჰგვანდეს, და ველარა იძრვოდეს. ესე სენი ფილენჯისა და ლაყუსა გუარი არის, და ბალღმისა და სისხლისა სინედლისაგან დაემართების, და რომე ტუინიდაღმა ძარღუნი ჩამოვლენ ქუედა ტანშიგა, და იმაშიგა ბალღამი ჩაჭდების და ტუინისა გზასა დაიჭირავს, და ტუინი საქმობასა ველარა დაიწყებს და მისგან გამოჩნდების.

15

თუ სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე პირი გაუწითლდეს. მისი წამალი პირველად სუბუქითა წამლებითა გახსნას, მერმე კელი გაუხსნას — ბასალიყე.

20

თუ ბალღმისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე პირის სახე თეთრად ედგას და არა სწყურდებოდეს; და ღუეი ბევრი გამოვიდოდეს. იცოდით, რომე ბალღმისაგან არის. მისი წამალი:

25

აყირყარა და დარიჩინი დანაყენ და სიქანგუბინშიგან გაურიეთ და იღარღაროს. თუ ღუინისა მსუმელი იყოს, ღუინო სუას და არწყყიოს, თუ ღუინისა მსუმელი არ იყოს || აბანოსა იზანდეს და სამ-

232 r

ქურვალოსა იარაჯებნსა და გუარიშნებნსა ჰამდეს. ვისცა ესე სენი გამოაჩნდეს, ერთი ნიშანი ესე არის, რომე ასოები მუდამად მღერასა დაუწყებს, რა ესე დაემართოს, იცოდი; რომე ხადირი გამოჩნდების. აბანოს ებანოს ასეთსა, რომე ესე წამლები შიგან მოდუ-

30

ღებული იყოს. მოიღე ყაისუმში, პიტნა, ბაბუნჯი, იის ძირი; ესე წამლები შიგან მოადუღეთ და აგრე შიგან ჩაჭდეს, და რა აბანოთ გამოვიდეს, ესე წამლები ქუნჯითისა ზეთშიგან

35

მოადუღოს, და ტანი და წელქუეითი იმითა დაიზილოს. თუ ესე წამლები არ იშობოდეს, ზიბაყისა ზეთითა დაიზილოს, და იმითა ღარღარაცა აქნევიონ; და რაცა სამკურვალო საქამადი იყოს იგი აჭამონ. და თუ რწყევა შეეძლოს, წამლებითა არწყევიონ. და რაცა

40

ფელინჯისათუის წამლები სწერია, ამასცა ერგების ბრძანებითა ღთისათა.

ნიშანი მკრისა ტკივილისა. — რაჟამს მხარმან ტკივილი დაუწყოს, სამისაგან იქნებოს: ერთი სისხლისაგან, მეორე ბალღმისაგან, მესამე ნაცემობისაგან ანუ ცხენისა წაქცევისაგან.

5 თუ სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ჳელი დასდვა; ცხელი იყოს და გაუწითლდეს. ამას სუბუქი გასახსნელი წამალი ააღებინეთ — აიღე შირიხიშტი, ხიარი შამბარი, თარანგუბინი. ესე თბილითა წყლითა გამოწურეთ და შეასუთ, და ყიფალიცა გაუხსენ. გრილი ტლეები შეუქენ და მტკივანზედა დასდევ.

10 თუ ბალღმისაგან არის, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ტკივილი თავისა ფერთა იყოს და ფერზედა თეთრად იყოს. მისი წამალი: იარაჯ ფეკრთა ლარლარა აქნევიანეთ, და გასახსნელი ააღებინეთ; იარაჯი ჳალინოზისი, და მუცელიცა გაუხსნას ყუსტისა ჳეთითა, თბილ-თბილად, რაგუარაცა ლაყუსისა და ფელინჯისა სწერია, და თაფლითა პურსა ჳამდეს, დილეულად კამა და შაქარი ცეცხლშიგა ჩაყაროს და ისუნოს. თუ ესე სატკივარი ანუ ნაცემობისაგან, ანუ შიძისა აღებისაგან, ანუ ცხენისა წაქცევისაგან წაეკილოს, მისი წამალი — ვარდისა და იისა ჳეთითა დაიზილოს, თუ იმითა არ ეშუელოს, კოტოში მოიკიდოს. აიღე ხატმი 20 დანაყილი, ქერის ფქვილი, იისა ფურცელი დანაყილი, კუერცხის გული და ვარდის ჳეთი, ცოტა ძმარი, ყუალა ერთმანერთსა გაურიე და მტკივანსა ჳედა შემოსდევ. და ცოტა მუშია დანაყონ, შაქრითა გაატკბონ და შეასუნ, ცოტა ცხურის რძეშიგან გაურიოს და შემოსდვან ჳედა.

25 თუ გაუსივდეს და ფერადცა წითელი იყოს, კოტოში მოიკიდოს.

თუ სიმსივნე თეთრი იყოს ფერად, მდოგუი და სონიჯი დანაყოს და შიგან ჳიმბაყისა ჳეთი გაურიოს, და მტკივანსა ჳედა შემოსდვას.

30

ი. სხვა კარი

მისი რომე ასოები კაცსა მუღამად ემღერდეს

ამას მართებს, რომე ყინულიანისა წყლისაგან და ქარიანისა საჳმლისაგან, და ბევრისა ღუინისაგან იფარეზოს. და რაცა ადგილი ემღერდეს, ხამითა მჩურითა შეიხუევედეს, რომე ისი ადგილ გაუწითლდეს, და ყუსტისა ჳეთითა და ფარფიონისა ჳეთითა დაიზელდეს. და წყალშიგან მარილი ჩაყაროს და ოთხსა დღესა მზესა 35 გაუღვას, და მერმე ცხურისა ბუშტშიგა ჩაასხას || და იმა ადგილსა 233 რ დაიდვას. და საჳმელი რაცა ამას ჳემოთისა კარისა სწერია და ფი-

ლენჯისა, ისი შეუწყევით, და რაცა ფელინჯსა და ლაყუასა წამალი
ერგების, ამასცა ერგების.

თუ პიროსა სახემან ფეთქა დაუწყოს, ფელინჯისა ნიშანი არის.
თუ ბარკალმან და ფერკებმან ფეთქა დაუწყოს, იგიცა ფილენჯისა
და ხადირისა ნიშანი არის. თუ სრულად სტომაქმან ფეთქა დაუწყ- 5
ყოს, იგი თასნუჯისა ნიშანი არის (თასნუჯი იმას ჰქუიან, რომე
ქელები და ფერკები დაეკუანჩხოს). ვინცა მუდამად ნავლიანად
იყოს, შავისა ბალღმისა ნიშანი არის; ვისცა მუდამად ცხურითადა-
ღმა წყალი სდიოდეს, ნაზლისა ნიშანი არის (ნაზლა იმას ჰქუიან,
რომე სურდო თავიდაღმა სტომაქსა და გულშიგა ჩავიდეს). ამისი 10
წამალი, სადაცა სურდოსა წამლები დაგუიწერია, იქი სწერია, და
ამასცა ისივე ერგების...

ვისცა მუდამად აჭუელებდეს და ქუელითა სისხლსა ამოიღებ-
დეს, ვარამისა ნიშანი არის. ვისცა ქშინვა დაერთოს, ასრე რომე
წაირბინოს და ხრინვა ამოატანოს, ნაფასისა ნიშანი არის. ვისცა 15
ქუქუთონი მ[...] I გენ და ზურგი სტკიოდეს, სისხლისა ნიშანი
არის. ვინცა მართლად იყოს, და პირი უშრებოდეს, და მწარე ებას
და საქმელი არ მოუნდებოდეს, ყოლინჯისა ნიშანი არის. ვისცა
მუდამად ნაწყლი ჰქაოდეს და რა მოსავლეღად დაჯდეს, წუეთ
წუეთად სისხლი დაეარდეს, ბაბასირისა ნიშანი არის. ერთი ამის- 20
გან იქნების უკანასა კარისა ქავილი, რომე || კია დაესხმის. მისი
ნიშანი ესე არის, რომე ხანდახან აყიროსა თესლისა მსგავსი კია
ნიფხავჩიგა ჩაუვარდებოდეს.

ვისიცა ფსელი მყრალი იყოს, კურეებისა ნიშანი არის, ვისცა
თუალნი არა სტკიოდეს და ბუზივითა თუალთა წინა რამე უვლი- 25
დეს. შავისა წყლისა ჩამოსულისა ნიშანი არის. ვისცა შიგნითმუ-
დამად ყურნი ჰქაოდენ, ყურთა დადგომისა ნიშანი არის. ვისცა
თირკუმელი და ბატარა მუცელი სტკიოდეს, შირიმისა ნიშანი არის.
ვისცა ესე ნიშნები გამოაჩნდეს, თუ ფიცხლა სწამლებ, ადვილად
ეწამლების ნებითა ღ'თისათა; და თუ არას გაივლენ და უკუ-უშუებ, 30
გაძნელდების და უფრო ძნელად ეშუელების.

იბ. კარი

კარი თუალისა, ნიშანი მისი და წამალნი მისნი

ყუალანი ამა კარსა შიგან სწერია ბრძანე-
ბითა ღ'თისთა. — ღმერთმან თუალი დაჰბადა და შიგან სი- 35
ნათლე ჩადვა, და მერმე შუიღსა ფარდაგსა შიგან წაახუია. გარესა
ფარდაგსა სახელი შირჩიკი ჰქუიან, მეორესა სარქა ჰქუიან, მესა-
მესა ასათ ჰქუიან, მეოთხესა აღლ ჰქუიან, მეხუთესა ოთხრ ჰქუიან,

მეექუსესა ფასილ ჰქუიან, მეშუიდესა ჩაეღეჲ ჰქუიან. ღმერთმან
თუალი შუიდს ფარდაგშიგან გაამაგრა, რომე მავნემან მას არა
აწყინოს. თუალისა წყალი წუთხიანი მისთუის ქნა, რომე ნიადაგ¹
წმიდა იყოს, რომე არ აყროლდეს და სწმედდეს გარე. წამწამი
5 მისთუის უქნია, რომე ცრემლსა სწმედდეს და მზისა სინათლე
234 r შორს დაიჭიროს; თუ წამწამი || არ იყოს, მზე და ქარი ჩაუვარდ-
ბის. წარბი წამწამთა მეშუელად არის; მისითა ძალითა ხედვიდეს.
მარჯუენისა თუალისა სჯობს ძალი და სინათლე მარცხენისათუის.
როდეს მთუარე სავსედ იყოს, მაშინ მარჯუენა კაკალი სტკივის, და
10 რა ბუღეშიგა შევიდეს, მარცხენა კაკალი დაუწყებს ტკივილსა.

იკოდით, რომე თუალსა ფთხილად შენახვა უნდა და დიდი
ფარეზი უნდა საქმლისაგან და ყოვლისა საქმისაგან, დედაკაცსა
თანა წოლისაგან, გუიან ჰამისაგან, თოვლისა და ბევრის სითეთ-
რისა ჰურეტისაგან. სიარულისა და მწოვისა საქმლისა ჰამისაგან,
15 ოსპისა ხურმისა და მლაშისა ჰამისაგან ღუინისა, რწყევებისა, ბანისა
და აბანოშიგა ჯდომისაგან და მტუერისა და კუამლისაგან. თუ გინ-
და, რომე თუალი ნიადაგ კარგა და მთლად იყოს, ტერფი, საჯდომი
და ფერკი დაიზილოს იისა ზეთითა და ცოტა ცხურიშიგანცა ჩაის-
ხას. სიარული მწუანესა ადგილსა კარგია; წმიდასა წყალშიგა² იბა-
20 ნოს, ცოტასა ხანსა თავი ჩაყოს და თუალი ააღოს, რომე წყალი
ჩავიდეს, კარგია. და ბამბითა მუდამად [კამისა] წუენსა ჩაუშვებ-
დეს, და კამისა შტოთა თუთიასა ამოვიღებდეს, ნუშისა გული
გაფრცქენან და ამლაჯისა. ზეთშიგა გალესონ და თუალისა კი-
ლოზედა შესცხონ, ფრანგულსა დანაზედა ისრიმისა წუენითა გა-
25 ლესონ და თუალშიგა გამოავლონ. ბატარა ქათნისა ნაკუეთი ქათ-
მისა ქონშიგა გაურიონ, მერმე დაწუან, მისი კუამლი დაიჭირონ,
და ოქროსა ანუ ვეცხლისა მილითა თუალშიგა ამოავლონ. აქიმთა
უთქუამს თუალისა ტკივილი უფროსიცა სისხლისაგან იქნებდისო.
მისი ნიშანი ესე არის, რომე თუალშიგა ძარღუები დასისხლებულ
30 იყოს².

აწ ნიშანი დავწეროთ თუალისა ტკივილისა. რაცა კაცისა
თუალშიგა სატკივარი შეეჯ, ოთხისაგან იქნებდის: სისხლისაგან,
ზაფრისაგან, ბალღმისაგან და სევდისაგან. თუ სისხლისაგან იყოს,
მისი ნიშანი ესე არის: თუალი წითლად, მძიმედ და ცხლად ჰქონ-
35 დეს. თუ ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის: თუალი ჰქოლდეს
და ეწვოდეს და სიმძიმე სუბუქად იყოს.

თუ ბალღმისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის: თუალი უფრო
მძიმედ და წუწიანად ჰქონდეს და წითლად არა დია იყოს.

თუ სევდისაგან იყოს, ბალღმისა სიმძიმისაგან უფრო სუბუ-
40 ქად იყოს და სისხლისა და ზაფრისაგან უფრო მოსუენებით იყოს.
თუ სისხლისაგან იყოს, კელი გაუხსენ პირველსა დღესა, და

- მეორესა და ანუ მესამესა დღესა ჰიქისა კოტოში მოჰკიდე, რომე სისხლი მოიღოს, და იისა ყურსი მისცენ. და საქმელსა სუბუქად ჰამდეს, და კორცისა, ლუინისა და ყოვლისა მჭურვალისა საქმლისაგან ფარეზად იყოს. და რასაცა ჰამდეს, ჰინძსა გაურევდეს და ბნელსა სახლშიგა დაჭდეს და ფარდაგსა გაიბემდეს, ანუ ყუთთელსა ან შავსა და ან ლურჯსა, და მეტად ნუ დაიძინებს. და შარბათი ბროწეულისა და თესლი რისა || გინდა იყოს, და იისა შარბათი მისცენ. და შაფი, ბარუმი თუალშიგა გამოაელონ; და შაფი ყუთთელი და თეთრი არგებს. რა ერთი კუირა გამოჰიდეს, უღბოთა იქლილმალიქი ბაბუნაჯითა მოდულებულითა თუალი დაჰბანონ, და იმავე წყლითა ასპანახი დაასოვლონ და თუალზედა დაიდევას, და მუცელი ნიადაგ რბილად და გახსნით ჰქნას.
- ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, რ ო მ ე თ უ ა ლ ი მოხისხლვოდეს. თუალი დაღმა ქუქუთო გაათხელოს, და სისხლი გამოიღოს, და თუალი გააგრილოს. ესე აქიმმან ისი დაწერა. აიღე — ანძრუთი სამი დაღამი, და ნიშასტაგი — ერთი დაღამი და ნახევარი, სპარსული შაქარი — ორი დაღამი. ესე ყუალა დანაყე და გაცარ, და ერთხელ დილასა და ერთხელ საღამოდ თუალშიგა გამოაელებდი, მრავალჯერ ჰქნ ესე.
- თუ თუალი ერთობ სტკიოდეს და უხივდეს, ესე შაფი ალაი ამოავლე წ ა მ ლ ე ბ ი მ ის ი: აიღე სადაჯი, ჰინდი — ორი დაღამი და ნახევარი, სამყი რაბი — ორი დაღამი და ნახევარი, ნიშასტაგი და უმარული, თუითოსაგან — ოთხი დანგი და ნახევარი, ანძრუთი — ერთი დაღამი, ოქროსა წიდა! — ნახევარ დაღამი, ზაფრანი — ნახევარ დაღამი. ესე ყუალა დანაყე და აბრეშუმისა საცრითა გაცარ, და წყლის ჰაკუნტელისა წყლითა შეზილე, და თუ ისი არ იყოს, წყაროსა წყლითა შეზილე, და წურილად დამარცულე და ჩრდილსა გააკმე. რა მოგინდეს, ჰალის დედისა რძითა გალესე და თუალშიგა გამოაელებდი და უშუელოს, თუ ღმერთსა უნდეს.
- თუ ამითა არ იქნას და ტკივილი ერთობ იყოს, ყიფალი გაუხსენ. თუ გუნება შეკრვით იყოს, მატფუხი შექენ და მიეც. || რომე თავისა ტკივილისათუის სწერია.
- თუ არცა ამან უშუელოს, ესე წ ა მ ლ ე ბ ი შე ქ ე ნ: აიღე საბრი, სკუნტრი — ათი დაღამი, ყუთთელი ალილა, გურკისაგან გამოღებული და კმელი, ვარდი, თუითოსაგან — ხუთი დაღამი, ზაფრან — ნახევარ დაღამი. ყუალა დანაყე, გაცარ და წყაროსა წყლითა შეზილე, და აბი შექენ და ჩრდილსა გააკმე, და მიეც მისგან ძილისა ეამსა თბილითა წყლითა — ოთხი დაღამი, მით წესითა, რაგუარაცა აბისა აღებისა წესია,
- თუ თუალი ეწვოდეს და ჰქაოდეს, და რა ძილით გაიღუძოს,

5

V

10

15

20

25

30

235

35

40

331

თულთა. წყალი სდიოდეს, ისი წამლები, რომე ზემო დაგუსწერია, იგი უყავ და უშუელის.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი თ უ ა ლ ის ა, რომე თულშიგა სისხლი ჩაუვარდეს. — ა ი ლ ე ა ნ ძ რ უ თ ი, ბიისა კურკა, დანაყე, და ზაფრანა

5 დედაკაცისა სძითა გაადგინე, თულშიგა ჩაუშუი და ერგოს¹.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თულშიგან რომე სისხლი იყოს. — ბროწეულისა ქერქი, გუნდა და წილა დანაყე, ბერძული ზეთი [და] დედაკაცისა რძე ერთმანერთსა გაურიე, გაათბე, და ბამბითა ზედა დასდევ და ერგოს.

10 ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თულშიგა რომე სისხლი იყოს. — ა ი ლ ე ბორაყი და მური—სწორი, წყლითა გალესე, შიგან გამოავლე და უშუელის.

ი მ ა ვ ე ს ე ნ ის ა თ უ ის. — ზეთისხილისა შტო რბილი გალესე და თულშიგა გამოავლე და უშუელოს.

15 ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თულშიგა რომე სისხლი იყოს და ჰქაოდეს. — ბროწეული და პილპილი დაწუი, ერთმანერთშიგან გაურიე და უმითა თაფლითა თულზედა დასდევ.

v მ ის თ უ ის ვ ე. — ბროწეულისა ქერქი გალ || ესე ასრე რომე ფქუილად გარდაიქცეს, შიგან გამოავლე და უშუელოს.

20 თუ ზაფრისაგან იყოს, კოტოშიცა მოუქდების და ზაფრისა გასახსნელი წამალიცა მიეცით, და წითელსა შაფსა ამოივლებდეს თულშიგა, და შაფი ალა, ზემო რომე დაეწერეთ, ისიცა ამოავლე და უშუელოს².

25 თუ თული სიმკურვალისაგან სტკიოდეს, სივრილეშან უშუელოს. — ა ი ლ ე უმრული ორი ღრამი, ქათირა—ერთი ღრამი; ორივე ერთად დანაყე და აბრეშუმითა გაცარ, კუერცხის ცილა გაურიე. აბი შექენ და გააკმე და შეინახე, რა მოგინდეს, ქალის დედისა რძითა ანუ ვარდის ზეთითა გაქენ და გამოავლე.

30 ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი თ უ ა ლ ის ა, რ ო მ ე ქ ა ვ ი ლ ს ა უ შ უ ე ლ ის. — ა ი ლ ე მწუანე თუთია, წმიდად დანაყე და გაცარ, რაცა მოგინდეს, აზოხისა! წყალი დაასხი ზედა, მერმე მზესა გააკმე, იმავე წყლისაგან დაასხი ზედა, მზესავე დადგი სამჯერ, და აბრეშუმითა გაცარ, შეინახე, თულშიგა გამოავლე და უშუელის.

35 თუ ბაღღმისაგან იყოს. იმას წამალი მიეც, რომე თული ბაღღმისაგან გამოწმიდოს, და იარაჯი ფეყარა და აბიყუყია ეს კარგად მოუქდების.

40 ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, რ ო მ ე თ უ ა ლ ი ნ ე დ ლ ა დ ი ყ ო ს და ქუქუთო გასქელებული იყოს. — ა ი ლ ე გაუქურტელი გუნდა და ქალის დედისა რძითა გალესე, თულშიგა გამოავლე და უშუელის ღმრთითა.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, რ ო მ ე ს ი ნ ე დ ლ ე თ უ ა ლ ის ა გ ა ნ

გაწმიდოს — აიღე ტუხტის ფურცელი და დარისინი, პილპილი, ალილა დამწუარი სპილენძი — სწორ სწორი, დანაყე და II გაცარ, 236 თუალშიგა ჩაუდევ და გაწმიდოს.

სხუა წამალი თუალისა, რომე მალასისაგან იყოს და სისხლი იყოს შიგა. — აიღე წწმუერი და გალესე წყლითა, თუალშიგა ჩაუშუი. ამავე სენისა. — ვარდის ფურცელი და ყუავილი წყლითა გაქენ და თუალზედა დასდევ და ეშუელოს. 5

სხუა მისთუისვე. — აიღე სელი, დანაყე, და ფურისა ერბოთა გალესე, თუალშიგა ჩაუშუი და უშუელოს. 10

სხუა წამალი, რომე სინათლე მოკლებულიყოს ბალღმისა და თავის ტკივილისაგან. — ყორნისა სისხლი თუალშიგა ჩაუწთვე, ორჯელ სამჯერ, და მისი ფირტუი და თუალი თუალზედა დასდევ ძილისა უამსა, დილამდი გაუშუი, დილასა ოშინდარი აადუღებინე და იმითა თუალი და პირი იორთქლოს, მერმე თავი მოაპარსვინოს და მოხარშული ოშინდარი ზედა დასდევს და უშუელოს. 15

იმავე სენისათუის. — დედაკაცისა რძე შეადედე და ბუნტუსშიგან ჩადევ, მუნამდი ზილე, რომე ერბო გამოვიდეს. ერბო ამოიღე და ჭიქისა ჭურჭელშიგა ჩადევ. მერმე მარგალიტი დანაყე, ამას ერბოთა შეზილე, ნიადაგ თუალშიგა გამოავლე და ეშუელოს. 20

მისთუისვე. — მგელისა მძღნერი გამოარჩიე, რომე უფრო თეთრი იყოს, დანაყე წურილად და დაცარ, ცოტა ხორასანი გაურიე შიგა და ჭიქისა ჭურჭელშიგა ჩადევ, უმითა თაფლითა თუალშიგა ჩაუდევ და ეშუელოს. 25

იმავე სენისათუის. — დაიჭირე კუი და ფერკები დასქერ, დანაყე და გაცარ, და მისი წონა ქერის ქუილი აიღე, ზორაყი და ხუარასანი, რაცა იმას უნდოდეს, ძმრითა გაურიე და კუერები შექენ, და თიქისა ჭურჭელშიგან II აადუღე, რომე არა დაიწუას, მერმე დანაყე წურილად, ანუ თაფლითა და ანუ ზეთითა შეზილე, თუალსა დასდევ და უშუელის. 30

სხუა თუალისა წამალი, რომე თუალი სტკიოდეს. — აიღე მწითური ზორაყი და ხუარასანი სწორ-სწორი, და პილპილი — ერთისა წამლისა ნახევარი, დანაყე, გაურიე, დაცარ, თუალსა შიგან გამოავლე და უშუელის. 35

იმავე სენისათუის. — აიღე ზაფრანი, ვარდის ზეთი და კუერცხისა ყუითელი, ერთმანერთშიგან გაურიე, ბამბითა თუალზედა დასდევ და უშუელის.

მისთუისვე. — აიღე ძველი ლუინო და ტკბილი ზეთი, ერთმანერთშიგან გაურიე და ადუღე, თუალზედა დასდევ და უშუელის. მუავესა ნუ ჰამს, ლუინოსა ნუ სუამს. 40

ამ ავე ს ე ნ ი ს თ უ ი ს. — თეთრი საკუმეველი და კურცხის ცილი გაურთე, სამოსელზედა გაჰკარ, თუალსა და შუბლზედა დასდევ და უშუელის.

5 მის თუ ის ვე. — ბერძული ზეთი, საპონი და ხუარასანი ერთმანერთშიგან გაურთე. შუბლსა და თუალზედა დასდევ და ერგოს. თუ ერთობ მიიჭირვოს, დედაკაცმა რძე დააწუელოს.

10 ამ ავე ს ე ნ ი ს ა თ უ ი ს. — ელერთინისა ყუავილი, კმელი ვარდი, ორისავე ოდენი. თეთრი საკუმეველი და მური ერთპირად დანაყე და გაცარ და კუერცხის ცილითა შეზილე, კუერები შექენ, ერთობ გააკმე, და რა მოგინდეს, კუერცხის ცილითავე შეზილე და თუალზედა დასდევ და ერგოს. თუ სისხლი ბევრი იყოს, გუნდა დანაყე, დედაკაცისა, რძითა შეზილე, თუალზედა დასდევ და კუერცხისა ყუითელი მატყლითა ზედა დასდევ.

15 ამ ავე ს ე ნ ი ს ა თ უ ი ს. — თხისა ნავლელი უმითა თაფლითა შეზილე და გამოავლე.

ს ხ უ ა. — ყმაწვილისა ფსელი, ცოტა ღუინო ნელ-თბილი შიგან გამოავლე.

237 r თუ სევდისაგან იყოს, მას სევდისა გასახსნელი წამალი მიეცით, || იარაჯი ფეყარა და აბიყუყიაცა მიეცით. ესე აბი ყოველსა 20 თუალთა ტყვიელსა კარგად მოუტლების. წ ა მ ლ ე ბ ი მ ი ს ი: მოილე ორი დანგი საბრი, ორი დანგი შამი ანდალი, ორი დანგი მაჰმუდა, ორი დანგი აფსინთის თესლი და ორი დანგი მასტაქი, დანაყე და გაცარ, და ნიახურისა წუენითა აბი შექენ ცერცუისა ოდენი, და ჩრდილსა გააკმე და ჩანთქი, ასრე რომე კბილსა ნუ დაადგამს, და 25 ფარეზი უნდა, ისრე რომე საფარეზოსა შიგა სწერია.

სხუა თუალისა ტყვიელი, რომე თუალი გაუხვიდეს და ერთ-მანერთსა მიეკრას და დილეულად ვედარა ააღოს, სადამდიკელითა არა გაიხსნას. — ესე უფრო ვაჟსა კაცსა და ძუძუს. მწოვარსა დაემართების. რა ესე წაეკიდოს ძუძუს წოენაშიგა, დედა 30 ფარეზად შეინახეთ ყოვლისა ფერისა მძიმისა საჰმლისაგან. მ ე რ მ ე ესე წ ა მ მ ა ლ ი თუალშიგა გამოავლე ჩხირითა დილეულად და საღამოდ: ა ი ლ ე თუთია ქირმანული ნახევარ დრამი და ავანშიგა დანაყე, ჩაყარე საბრი ერთი დანგი და ორისა ქერისა წონა, აფიონი — ნახევარ დანგი, შაფი მამითა — ერთი დრამი, ზაფრანი — 35 დანგი და ორისა ქერისა წონა, ყუალა დანაყე და გაცარ წურვილად, ჰურტელშიგა შეინახე და რა მოგინდეს, თუალშიგა გამოავლებდი.

სხუა ტყვიელი თუალისა, ჯახულ აღფიონ ჰქუიან ამას, რომე რა მძინარე ადგეს, თუალი ერთმანერთსა შესწებვოდეს და ვერ 40 გააღოს, სადამდის კელი არა მოივლოს. მ ი ს ი წ ა მ ა ლ ი ესე ა რ ი ს ე, რომე თავსა ცხელითა წყლითა იორთქლებდეს და თბი-

ლითა წყლითა იბანდეს, და წითელსა შაფსა ამოივლებდეს, და
იისა და ხათმისა ტლესა თავსა შემოიდებდეს, ოსპისა, დოსა, ყვე-
ლისა და ზროხისა კორცისაგან იფარეზოს.

სხუა ტკივილი თუალისა, || თათრულად რამა ჰქუიან. მისი 5
ნიშანი ესე არის, რომე თუალი მღურიდ იყოს და სისხლითა აივ-
სოს, და ასრე ეგონოს, თუ თუალი მიწითა საესე არისო. ცრემლი
სლიოდეს და თუალი ვერ აალოს. მერმე ამა სენისა პირველ ყიფალი
გაუხსენ, ანუ შუბლისა. მ ე რ მ ე ი ს ი წ ა მ ა ლ ი მიეც, რომე
ამასწინათ დაგუიწერია, შაფი ალა რომე ჰქუიან, ისი არის. მერმე
ესე წამალი თუალსა შიგა გამოავლე. 10

ა ი ლ ე დამწუარი სპილენძი საბი დრამი, ოქროს წიდა — ერთი
დრამი, სამეცი არაბი, აფიონი, ზაფრანი, სადაჯი, ჰინდი — თუითო-
საგან ერთი დრამი, ერთმანერთშიგან გაურე, დანაყე და გაცარ,
და წუიმისა წყლითა შეზილე, აბი შექენ და გააკმე, რა მოგინდეს,
წყაროსა წყლითა გაქენ და ჩაუშუი და უშუელის. 15

სხუა ტკივილი თუალისა, ხურფა ჰქუიან. — მისი ნიშანი ესე
არის, რომე თუალშიგა ფეტუისა ოდენი, ან წითელი ან ყუითელი
ან ლურჯი გამოესხას, ან რომე ეცეს რამე, მისგან წაეკიდოს, ან
მიჭირებებათ ან ტანისა სიმკურვალითა, ანუ ნიადაგ რწყევითა.
მ ი ს ი წ ა მ ა ლ ი ი ს ი ა რ ი ს, რომე ყიფალი გაიხსნას და
დედაკაცის რძე ჩაიშუას თუალშიგა, და ტრედის კუნდსა ღლიაშიგა
ძარღუი გაუხსნას და მისი სისხლი ჩაუწოთ, და წითელი შაფი
თუალშიგა ამოავლოს, და მძიმე საკმელი და ღუინო იფარეზოს. 20

სხუა ნიშანი თუალისა ტკივილისა, რომე საბელ ჰქუიან. —
მისი ნიშანი ესე არის, რომე თუალშიგა წითელი ძარღუი გამოჩ-
ნდეს, და დედაზ[ა]რდილისა ბუდევითა გარდაეკრას, პირველად
თუალისა სიშავეზე და გამოჩნდეს და მერმე თეთრშიგა გამოვი-
დეს, რა || ესე ნიშანი ნახო, კელი გაუხსენ, ყიფალი, და უკანით 238 r

კეფაზედა კოტოში მოჰკიდე. მერმე მას უკანით გასინჯე, თუ თუა-
ლი ერთმანერთსა დაჰკრვოდეს. ზემო რომე ყმაწუილისათუის თუა-
ლისა წამალი დაეწერეთ, ისი უყავ; და თუ არა დაჰკრვოდეს ესე
უ ყ ა ვ. — ა ი ლ ე შაფი მამითა და ერთი წამალი, რომე გუელივი-
თა ჰრელი არის, მისგან ერთი დრამი და ნახევარი, მამირონი —

ერთი დრამი და ნახევარი, სადაჯი, ჰინდი, სუმბული თეთრი, ფილ-
ფილი და დარაფილფილი — თუითო დრამი და ნახევარი, ზაფრანი,
მური და აფიონი — ნახევარ-ნახევარ დრამი, წითელი სადაჯი, ყუა-
ლა დანაყე წმიდად და გაცარ, კურკელშიგა ჩაყარე, და, რა მოგინ-
დეს, თუალშიგა გამოავლე და უშუელის. მერმე ხარაჯი ფეყრა
მისცეს, რომე თავი გამოწმიდოს, და აბიყუყა მისცენ, და ნიადაგ
ღარღარა ქნას. და ცხუირსა ნიადაგ დასცემდეს,
ისე თი წამალი მისცენ. და მძიმე საკმელი იფარეზოს, 30

35
40

ბუხარი წაეკიდების, ხახუი, ნიორი, პრასა, ბაკილა, ოსპი, დიდი თევზი, ზროხის კორცი და ამათი მგზავსი ყულა იფარეზოს. და ლუინო, მაწუნი და დოცა იფარეზოს, და მტუერსა და კუამლსა ერიდოს, და ძილშიგა თავი მალლად დადვას, და ბევრსა ნუ მეტყუელებს, და თუალსა აიხუევდეს, და სინათლისა ქურეტა იფარეზოს და შავსა შავსა ამოივლებდეს.

5 სხვა თუალისა ტკივილი არის, ნახუნა ჰქუიან, წურილი და თეთრი გამოჟუვა თუალშიგა. მისი სატკივარი უფრო ცოტა არის. მისი წამალი: თეთრი საკუმეველი დაზილოს და თბილსა წყალშიგა ჩაყარონ, დაწურონ და იგი წყალი თუალშიგა გამოავლონ, და გინდა რა ნაველელი იყოს, თუალშიგა ისიცა ამოივლოს || და წამალი რომე ისრიმითა გავრდილი იყოს, ისიცა კარგი არის. და თუ ისი სენი ძველი იყოს და სხუილი, მისი აქიმი დასტაქარი იყოს, და შავი ყაისარი და შავი ჭანგარა მისთუის წამალი არის.

10 სხუა წამალი თუალისა, რომე ერთობ თუალსა ცრემლი სდიოდეს. თუ კილო მოჰკიდებოდეს, ნიადაგ ლუინითა იბანდეს, და ცოტა საბრი დაზილოს და ზედა დაიდვას. ასპანახსა ლუინითა დაასოვლებდეს და ნიადაგ ზედა დაიდებდეს. და შაბი ლუინითა მოადულოს და იმითა ისპანახი დაასოვლოს და დაიდვას. ყუელასა სჯობს. და ასეთი წამალი მისცენ, რომე ცხუირსა ჩალხა დასცემდეს, თავსა ხშირად იპარსვიდეს, და თბილითა წყლითა იბანდეს ტანსა, რომე ოფლი ედინოს. და რაცა წამალი ისრიმითა შენახული იყოს, თუალშიგა გამოივლებდეს.

25 სხუა წამალი თუალისა, რომე წყალი სდიოდეს. — აიღე ასურელი ძირა, დანაყე და თუალშიგა გამოავლე.

სხუა წამალი მისივე. — აიღე ოშინდარი ნელი, დანაყე, წყალი გამოწურე და თავლი გაურიე, გამოავლე და ეშუელოს.

30 სხუა მისთუისვე. — აიღე ახალი ღუმეა და ქონი, და ნაგოზი, და ცვილი, და ქინძი, ყუელა დანაყე და კუერი შექენ, თუალზედა დისდეე და ერგოს.

ამავე სენისა თუის. — აიღე ანდუზი!, ყელსა შეაბი და ტკივილსა უშუელოს.

35 სხუა წამალი თუალისა რომე ცრემლი სდიოდეს. — პიტნა დანაყე და გაწურე, წყალი შეასუე, და თუალშიგაცა ჩაუწთე და პიტნა აქამე.

ამავე სენისა. — აიღე ია, ძირითა გააკმე და დაგალე, თუალშიგა გამოავლე და უშუელის.

40 სხუა წამალი თუალისა, რომე ჯარბა ჰქუიან. — მისი ნიშანი ესე არის, რომე თუალისა ქუქუთო შიგნით გაუსივდეს და გაუწით-

ლდეს, და ანუ II გამოეჭეს და ჰქაოდეს, მისი წაძალი იგია, რომე 239
 ძარღუი გაიხსნას და დედაკაცსთანა დაწვებოდეს; ყურსი, სუფუფი
 იისა და ნაყო, ალილა, ესე ქამოს; და წითელი შაფი თუალშიგა
 გამოივლოს, და იარაჯი ფეყრა მისცეს, რომე თავი და თუალი
 გამოიწმიდოს, და რა ქავილი მოუვიდეს, მოიცრას.

5

ქაქათოსა გავრცეებისა

სხუა წაძალი თუალისა, ქუქუთო რომე გამოეჭეს. — აილე
 მერცხლისა ბარტყი, რომელსა ბუდეშიგა სამი იყოს, დაკალ და
 ახალსა ქოთანშიგა ჩაღვე, რომე დაიწუას. მერმე ამოილე და წმი- 10
 დად გალესე, შიგა უმარული გაურიე, მერმე დუმითა შეზილე და
 სპილენძისა მილითა თუალსა გამოავლე და უშუელის:

სხუა წაძალი თუალისა, რომე ბეწუი გამოვიდეს ქუქუთოსა
 შიგა. — პირველად გამოჰგლიჯე ბეწვი, და თხისა ნაველი ქალამისა
 წყლითა თუალშიგა გამოავლე და ჩაუშუი თმის მაგიერად.

ამავე სენისათუის. — გუელისა ძუალი გალესე და 15
 თუალშიგა გამოავლე, ერგოს.

ქაქათოსა დაწულუღებისათვის

სხუა წაძალი თუალისა რომე ტკივილი დაძუელუბულიყოს
 და ბევრი ხანი გამოსულიყოს და ქუქუთო დაწულუღებულიყოს 20
 და კაცებან იჩიელოს ერთობ მეტკიენებისო. —
 გაულე თუალი და ნახე, თუ ლელუის გულივითა რამე გამოჩენილი-
 ყოს, ესე წაძალი ქენ: პირველად ქუქუთო გამოუქციე და კმელითა
 შაქრითა დაფხიკე, რომე სისხლი გამოიღოს, მერმე ესე წა-
 ძალი შექენ და თუალშიგა გამოავლე. — აილე სადაჯი 25
 პინდი — სამი დრამი, სამეი არაბი — სამი დრამი და ნახევარი, ყან-
 გარა — სამი დრამი და ნახევარი, აფიონი — ერთი დანგი და ნახე-
 ვარი, ზაფრანა — დანგ-ნახევარი, დანაყე წმიდად და ვაცარ, ერთ-
 მანერთსა შიგა გაურ II იე და რაზიანას წყლითა შეზილე, აზი შექენ v
 და გააკმე. რა მოგინდეს, აილე ერთი აზი, წყლითა გალესე, შიგა
 გამოავლე და უშუელის. 30

თუალშიგა რომი თმა გავრცეების

ერთი თუალისა ტკივილი სხუა არის, რომე
 თუალშიგა თმა გამოუვიდეს. — მისი წაძალი იგია, რომე
 იარაჯი ფეყრათა და შამი ანდალითა ტანი დაიწმიდოს, და აზი
 ყუყია და იარაჯი ფეყრა ილარლაროს, და ცოტასა იტრიფალსა 35
 22. ფანასკერტელი-ციციშვილი 337

მოკმარებდეს, და წითელი შაფი ამოივლოს, და ისი თმა გამოჰგლიჯონ, და მაზარონისა ნაცარი ტლედ შექნან და ზედა დაიდვას. თუ ესე ქნა¹, კარგად მოუკდეს, და ზღვისა ქაფი ბაზრაცუნისა წუენითა შეიზილოს და იმა თმისა ნაბამსა ზედა დაიდვას.

5 სხუა თუალისა ტკივილი არის, შალირა ჰქუიან. — მისი ნიშანი ისი არის, რომე წამწამის ძირსა ქუქუთოზუნდა გამოვა ცოტად გრძელი და მსივანი. რა ესე გამოჩნდეს, ფიცხლა კელი გაიხსნას და გასახსნელი წამალი აიღოს. მერმე შაფი მამითა და გილი არმანი ქინძის წუენითა ტლედ ქნას და თუალზედა დასდვას, და მერმე ქერისა წუენითა მოიბანოს, და საგბიანჯი ძმარშივა გააღნოს, ტლედ ქნას და დაიდვას.

10 ერთი თუალისა ტკივილი სხუა არის, ღარაბ ჰქუიან. — მისი ნიშანი ისი არის, რომე ცოტა ჯინჯლიბისაგან უფროსი გამოვა ქუქუთოზუნდა. მისი წამალი იგია, რომე გასახსნელი წამალი აიღოს და კელი გაიკსნას, რომე ტანი გაწმდეს. მერმე შაფი მამისა, ზაფრანა და მური, საბრი და სადაფი დამწუარი, და სალიხა მუყლისა წყლითა ტლედ ქნას და ზედა დაიდვას და, რა ისი სენი დამწიფდეს და თავი გაუთეთრდეს, გამოურწყონ და გამოწმიდონ
240 r ბალაში. მერმე სადაფისა ფურცელი ნაცრითა დანაცოს და ზედა
20 დაიდვას ფურცელი მურხისა, და მური ორივე ერთად დაზილოს კივითა და თუალზედა დაიდვას.

იგჯლივისათუის

სხუა ნიშანი თუალშივა რომე იმჯლივი გამოუვა. — აიღე ბუზი, თავი მოკვეთე და ზედა შესცხე, მერმე თეთრი მატყლი
25 გაათბე, ზედა დასდევ და უშუელის.

სხუავე წამალი — თუალსა შივა ბეწუთ გამოვიდეს. — აიღე ყუავისა სისხლი, თავლი გაურიე და თუალშივა ჩაუშუი და უშუელის.

ამავე სენისა — ბატის ნავლელი თუალშივა გამოავლე და ერგოს.

30 ერთი თუალისა ტკივილი სხუა არის, სახელად ყარაჰა ჰქუიან. — მისი ნიშანი ისია, რომე თეთრზედა წითელი გამოუჩნდეს და შავზედა — თეთრი. მისი წამალი კელისა გახსნა არის და გასახსნელი წამალი, და წუეიზედა კოტომი მოჰიდოს, და შაფი თეთრი, აფიონითა შეკაზმული თუალშივა გამოივლოს და, თუ ტკივილსა უკლოს, მისი იმედი ჰქონდეს, რომე გამრთელდების, თუ ისი სენი გუიან
35 დამწიფდეს, ულბო და აქლილმალქი მოადულოს და მისი წყალი ჩაიშუას. და რაჟამ დამწიფდეს, თეთრი შაფი ანზრუთითა შექნილი ამოივლოს, რომე დაწმიდოს. და რა დაწმდეს, სადაფი დამწუარი და გარცხილი შივა ჩაიყაროს, რომე გააშროს. და რა გაშრეს, წითელი შაფი ამოივლოს.

თუალისა ვაღისა დანისათვის,

თუალსა თუ წყალი სდიოდეს, ისი ხივრილისა და ხინდლი-
საგან არის. მისი წამალი კელისა გახსნა არის და, წაშლისა
აღება. გრილი და ნედლი საკმელი იფარებოს, იარაჯი ფეყრა და
აბი ყუყუა ამისი წამალი არის, და კუთრისა თავსა თუითოსა სას-
მელსა იარაჯ-ფეყრასა სუემდეს, და მათფუხი ყანტრონი || შიგა
ჩაყაროს, და აგრე სუას. და შაფი მარაართი (!) თუალშიგა გამო-
ივლებდეს.

5
V

სხუა ნიშანი, რომე ცრემლი სდიოდეს. — აილე მწუანე
თუთია, დანაყე წმიდად და აბრეშუმითა გაცარ, მერმე აილე
ნედლი რაზიანა, დანაყე და გამოწურე, და მერმე თუთია წყალშიგა
გაურე და მზესა გააკმე. აილე მერმე გემრიელი წყალი, გამოწურე,
ზედა დაასხი და მზესა გააკმე. აილე ვარდის ზეთი, თეთრისა მამ-
ლისა ნავლელი და კაკბისა ნავლელი, შიგა გაურე. ყუალა გააკმე,
დანაყე და გაცარ, ჭურჭელშიგა შეინახე; რა მოგინდეს, თუალშიგა
გამოაელე, ყოველსა თუალისა ტკივილსა უშუელის.

10
15

თუალშიგა რამე ჩაუვარდეს

სხუა წამალი, რომე თუალშიგა რამე ჩაუვარდეს, —
ქალის დედისა რძითა თეთრი საკუმელი გაადგინონ და თუალშიგან
ჩაუწონონ და უშუელის, დიაცისა სძე, ზეთისხილისა ზეთი და
აფიონი ერთად გარიონ, თუალისა ტკივილსა გაამრთელებს და ნიკ-
რისსა შემოსდვან, უშუელის. თუ ყმაწურისა ფსელი სპილენძი-
სა ჭურჭელშიგა შეაგბონ, ასრე რომე მეოთხედი წაქდეს და საბი
წილი დარჩეს, თუალშიგან გამოაელონ, თუალისა თეთრსა გარდა-
ილებს. თუალი რომე ეწვოდეს და სტკიოდეს, ქინძისა წყალი დედა-
კაცისა სძითა თუალშიგა ჩაუშუას, დაუამებს.

20
25

სხუა წამალი, თუალშიგა რომე ხე ჩაუვარდეს. —
აილე ბორაყი, დანაყე და გაცარ, და ლურჯისა მატყლისა პატ-
რუკი შექენ, ბერძულსა ზეთშიგა ამოაელე, და ბორაყი ზედა მოა-
ყარე და თუალშიგა შეუდევე.

30

სხუა წამალი, თუალშიგა რომე მტუერი ჩაუვარდეს და
გათერთდეს! წამალი ესე ქენ, სხუა ამას ზემოთ ამისთანა
წამალი არა სწერია. თუ ძუელი იყოს და თუ ახალი თუალისა
სითეთრე, აილე წ. || ურილისა ყმაწუილებისა ფსელი, ჭურჭელ-
შიგა ჩაასხი, მუნამდი აღუდე, რომე გასქელდეს. მერმე აილე და
გააკმე, ცოტა მუშკი გაურე, წურილად დანაყე და საოქრომქედ-
ლოსა ქოთანშიგა ჩაყარე და ცეცხლზედა დადევე, რომე დადნეს და
ერთ ჭოთად შეიქნას. მერმე აილე და სალსა ქვაზედა გალესე, თუა-

241 r
35

ლშიგა გამოავლენ და ეშუელოს. ბრძენთა აქიმთა ამა წამალსა უპოვნელი თუალი დაარქუეს.

თუალისა მკურნალისათვის

- ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი თ უ ა ლ ი ს ა , რ ო მ ე მ ტ უ ე რ ი
5 ი ყ ო ს . — ა ი ლ ე თ ე თ რ ი ლ უ რ ი ნ ჰ ი ლ ა , რ ო მ ე ლ ი ძ ე უ ლ ი ი ყ ო ს და
წ მ ი დ ა დ ა ნ ა ყ ე , თ უ ა ლ შ ი გ ა ჩ ა ა ყ ა რ ე , თ უ ა ლ ი შ ე უ ხ უ ი ე და გ ა უ შ უ ი
ე რ თ ს ა ე მ ს ა . მ ე რ მ ე ნ ა ხ ე , თ უ უ შ ე უ ლ ო ს , კ ა რ გ ი ა , თ უ ა რ ა — დ ე დ ა -
კ ა ც ი ს ა რ ძ ე ნ ე ლ - თ ბ ი ლ ა დ გ ა ა თ ბ ე და თ უ ა ლ შ ი გ ა ჩ ა ა ს ხ ი , და ი ს ი ე ე
10 ლ უ რ ი ნ ჰ ი ლ ა ჩ ა ა ყ ა რ ე და ი მ ა წ ე ს ი თ ა დ ე დ ა კ ა ც ი ს ა რ ძ ე ჩ ა უ შ უ ი . თ უ
ა მ ი თ ა არ ე შ ე უ ლ ო ს , ა ი ლ ე მ ე ლ ი ს ა ყ უ ე რ ი და ყ ლ ე გ ა ა კ მ ე , დ ა ნ ა ყ ე ,
თ უ ა ლ შ ი გ ა ჩ ა ა ყ ა რ ე და ე შ ე უ ლ ო ს .

შავისა წალისა

- ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი თ უ ა ლ ი ს ა , რ ო მ ე ლ ი უ შ ე უ ლ ი ს
ყ ო ვ ე ლ ს ა ფ ე რ ს ა თ უ ა ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ს ა : თ უ მ ა ლ ა -
15 ს ი ს ა გ ა ნ ი ყ ო ს , თ უ ზ ა მ ა ს ტ ი ს ა გ ა ნ , რ ო მ ე ლ თ უ ა ლ შ ი -
გ ა ნ წ ყ ა ლ ი ჩ ა მ ო ვ ი დ ე ს , და მ ზ ი ს ა ჩ ა ს უ ლ ა შ ი გ ა ვ ე ლ ა რ ა ხ ე დ ვ ი დ ე ს და
ა ნ უ ლ ა მ ი თ . — ა ი ლ ე ა ნ გ ლ ი ს ნ ა ვ ლ ე ლ ი , არ წ ი ვ ი ს ნ ა ვ ლ ე ლ ი , ძ ე რ ი ს
ნ ა ვ ლ ე ლ ი , კ ა კ ბ ი ს ა , თ ე ვ ზ ი ს ა და ჭ ო რ ე კ ი ს ნ ა ვ ლ ე ლ ი , ყ უ ა ლ ა ე რ თ მ ა -
ნ ე რ თ შ ი გ ა გ ა უ რ ი ე , ა ი ლ ე გ ო მ ი ზ ი კ რ კ ო ს ა ო დ ე ნ ი , თ ე თ რ ი ს ა ხ ა ხ უ ი ს ა
20 წ ყ ა ლ ი , უ მ ი თ ა ფ ლ ი , რ ა ზ ო მ ი ც ა უ ნ დ ო დ ე ს , და კ უ ე რ ე ბ ი შ ე ქ ე ნ ,
გ რ ი ლ ს ა ა დ გ ი ლ ს ა შ ე ი ნ ა ხ ე , და რ ა მ ო ვ ი ნ დ ე ს , დ ე დ ა კ ა ც ი ს ა რ ძ ი თ ა
▼ გ ა ლ ე ს ე , თ უ ა ლ შ ი გ ა ო ო გ ა მ ო ა ვ ლ ე დ ი ლ - ს ა დ ა მ ო ს ა და ე რ გ ო ს .

- ს ხ უ ა ე ტ უ ა ლ ი ს ა წ ა მ ა ლ ი , რ ო მ ე თ უ ა ლ ს ა წ ი ნ ა ბ უ ზ ი ვ ი თ ა რ ა მ ე
ჩ ნ დ ე ს . — დ ე დ ლ ი ს ა მ ვ რ ი ნ ე ლ ი ს ა , ნ ა მ გ ა ლ ა ს ა ნ ა ვ ლ ე ლ ი , თ უ ა რ ა —
25 შ ა ვ ი ს ა ც ხ ე ნ ი ს ა ნ ა ვ ლ ე ლ ი თ უ ა ლ შ ი გ ა გ ა მ ო ა ვ ლ ე , ე შ ე უ ლ ო ს .

ს ხ უ ა ტ კ ი ვ ი ლ ი , რ ა მ ზ ე ჩ ა ვ ი დ ე ს , ვ ე ლ ა რ ა ნ ა ხ ო ს . — ა ი ლ ე
არ წ ი ვ ი ს ნ ა ვ ლ ე ლ ი და მ უ რ ი და თ ა ფ ლ ი , ე რ თ მ ა ნ ე რ თ შ ი გ ა გ ა უ რ ი ე ,
თ უ ა ლ შ ი გ ა გ ა მ ო ა ვ ლ ე და ე შ ე უ ლ ო ს .

- ს ხ უ ა თ უ ა ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ი ს ა წ ა მ ა ლ ი , რ ო მ ე
30 ხ ი ნ ა თ ლ ე მ ი ს ც ე ს — ა ი ლ ე ე რ თ ი კ ო ვ ზ ი თ ა ფ ლ ი , ა თ ი მ ა რ კ ტ უ ა ლ ი
პ ი ლ პ ი ლ ა , ხ უ თ ი მ ა რ კ ტ უ ა ლ ი გ უ ნ დ ა , გ ა უ ხ უ რ ე ტ ე ლ ი , ე რ თ ი ნ ა კ უ ე თ ი
ღ უ მ ა , ყ უ ე ლ ა ე რ თ ა დ შ ე ყ ა რ ე და ღ უ ი ნ ი თ ა ა ა დ ლ ე , რ ო მ ე ს ა მ ი ს ა
წ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ე რ თ ი დ ა რ ჩ ე ს , და თ უ ა ლ შ ი გ ა გ ა მ ო ა ვ ლ ე . ს ხ უ ა წ ა მ ა -
ღ ო . — ა ი ლ ე კ ბ ო ს ა ნ ა ვ ლ ე ლ ი და უ მ ი თ ა ფ ლ ი და მ უ რ ი ე რ თ მ ა ნ ე რ -
35 თ შ ი გ ა გ ა უ რ ი ე , თ უ ა ლ შ ი გ ა ჩ ა უ დ ე ვ და ე რ გ ო ს .

ს ხ უ ა თ უ ა ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ი , რ ო მ ე მ დ ი ე რ ი ი ყ ო ს და ს ი ს ხ ლ ი
ს ლ ი ო დ ე ს თ უ ა ლ ს ა გ ა ნ . — ა ი ლ ე ს ა მ ყ ი ა რ ა ბ ი და წ ი თ ე ლ ი ზ რ ი კ ი ,

დანაყე და კუერცხისა ყუითლითა შეზილე, თუალშიგა ჩაუდეე და უშუელის. ლუინისა, მხლისა და ყოელისა ფერისა კორცისაგან იფარეზოს.

სხუა ნიშანი თუალისა, რომე გარეთით ქვა, ანუ სხუა რამე სცემიყოს, თუალშიგა სისხლი იყოს და სისხლი შიგა მომკუდარი-ყოს. — ე ს ე წ ა მ ა ლ ი ქ ე ნ : ა ი ლ ე ტ რ ე დ ის კ უ ნ დ ი და მ ის ი ს ის ხ ლ ი ჩ ა უ შ უ ი. ა ი ლ ე ს პ ა ნ დ ის თ ე ს ლ ი და ი ა რ ც უ კ ი, წ ყ ა ლ შ ი გ ა და ა ლ ბ ე, და ნ ა ბ დ ის ა ნ ა ყ ე თ ი ა მ ა წ ყ ა ლ შ ი გ ა და ა ს ო ვ ლ ე, გა ა თ ბ ე, და ნ ა ბ ა დ ი ზ ე დ ა-ზ ე დ ა ს ა მ ს ა დ ლ ე ს ა თ უ ა ლ ზ ე დ ა და ს დ ე ე, დ ლ ი ვ ა თ-ჯ ე რ დ ა ს დ ე ბ დ ი. მ ე რ მ ე ა ი ლ ე ს ე ლ ი წ მ ი დ ა, || დ ა ნ ა ყ ე, თ ხ ის ქ ო ნ ი გ ა- 242 r 10 ა დ ნ ე ე და ა მ ა შ ი გ ა გ ა უ რ ი ე, ს ქ ე ლ ი თ ა ს ა მ ო ს ლ ი თ ა ზ ე დ ა და ს დ ე ე და ე რ გ ო ს.

თეთრისათვის

სხუა წამალი, თუალშიგა რომე თეთრი იყოს. — ა ი ლ ე ჯ ა ნ-გ ა რ ა და ო ქ რ ო ს წ ი დ ა, ლ ო რ ის ნ ა ე ლ ე ლ ი და ც ხ უ რ ის ნ ა ე ლ ე ლ ი, თ უ ი-თ ო ს ა გ ა ნ — ე რ თ ი დ რ ა მ ი, და ზ ღ ვ ის ქ ა ფ ი — ს ა მ ი დ რ ა მ ი, დ ა ნ ა ყ ე ყ უ ა ლ ა და გ ა ც ა რ, თ ა ფ ლ ი თ ა და ზ ი ლ ე, თ უ ა ლ შ ი გ ა გა მ ო ა ე ლ ე და ე რ გ ო ს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თ უ ა ლ შ ი გ ა რ ო მ ე თ ე თ რ ი ი ყ ო ს. — ა ი ლ ე ბ ო რ ა ყ ი, დ ა ნ ა ყ ე და ს ა მ ო ს ლ ი თ ა გ ა ც ა რ, ბ ე რ-ძ უ ლ ი ზ ე თ ი გა მ ო ა ე ლ ე და უ შ უ ე ლ ო ს.

ა მ ა ე ე თ ე თ რ ი ს ა თ უ ო ს Ⴚ. — ა ი ლ ე ჯ ა ნ გ ა რ ი ს ა მ ი დ რ ა მ ი, ო ქ რ ო ს წ ი დ ა — ო რ ი დ რ ა მ ი, ს ა მ ყ ი ა რ ა ბ ი — ო რ ი დ რ ა მ ი, თ ე თ რ ი ო შ ქ ი — ო რ ი დ რ ა მ ი, უ მ ა რ უ ლ ი — ო რ ი დ რ ა მ ი, დ ა ნ ა ყ ე და გ ა ც ა რ, და ს ა დ ა ფ ის ა წ ყ ლ ი თ ა შე ზ ი ლ ე, ა ბ ი შე ქ ე ნ; რ ა მ ო გ ი ნ დ ე ს, გა ლ ე ს ე, თ უ ა ლ შ ი გ ა გა მ ო ა ე ლ ე, უ შ უ ე ლ ის.

წამლის ივივილისათვის

სხუა წამალი — წამწამი რომე სცუიოდეს. — ნ ა ხ ე, ქ ე ქ ე თ ო-ში გ ა ს ი მ ა გ რ ე ა რ ის თ უ ა რ ა: თ უ ს ი მ ა გ რ ე ა რ ი ყ ო ს, ა ი ლ ე ვ ე ც ლ ის ა წ ი დ ა და ა რ ჯ ა ს პ ი, და წ ა რ უ რ ა ქ ი, თ უ ი თ ო ს ა გ ა ნ — თ უ ი თ ო დ რ ა მ ი-ყ უ ა ლ ა დ ა ნ ა ყ ე და ა ბ რ ე შ უ მ ი თ ა დ ა ც ა რ, თ ა ფ ლ ი თ ა შე ზ ი ლ ე, და ყ ო ვ ე ლ თ ა დ ა მ ე თ ა ქ ე ქ ე თ ო ზ ე დ ა და ს დ ე ე და უ შ უ ე ლ ის.

ა მ ა ე ე ს ე ნ ი ს ა თ უ ო ს. — ა ი ლ ე თ ხ ის ნ ა ე ლ ე ლ ი, თ ა გ უ-ის ს კ ი ნ ტ ლ ი, დ ა ნ ა ყ ე, თ ა ფ ლ ი თ ა შე ზ ი ლ ე, შე მ ო ს დ ე ე და უ შ უ ე ლ ის.

ა მ ა ე ე ს ე ნ ი ს ა. — ა ი ლ ე ბ რ ო წ ე უ ლ ის ქ ე რ ქ ი და გ უ ნ-და — ე ქ უ ს ი-ე ქ უ ს ი დ რ ა მ ი, წ ი დ ა — ე ქ უ ს ი დ რ ა მ ი, და ნ ა ე ლ ე ლ ი — ე ქ უ ს ი დ რ ა მ ი, კ ა ყ ი ა — ნ ა ხ ე ვ ა რ დ რ ა მ ი, ყ უ ა ლ ა წ ყ ა ლ შ ი გ ა ჩ ა ყ ა რ ე

და ააღუდე. და ვირე გამბრთელდებოდეს, ყოველთა დღეთა დაჰბან-
დი იმა წყლითა. მის თუ ისე. — ანდამატისა ქვა გალესე
წყლითა, ზედა დასცხე და თმა გამოოვიდეს.

V || სხუა წამალი თუალისა, რომე ქარგად
5 გაწმიდოს. — აიღე ოშკი, დიაცისა რძითა დაალბე, რა ქარგად
დალბეს, თუალშიგა გამოავლე და ეშუელოს.

მის თუ ისე. — აიღე თევზისა ნავლელი და დედაკაცისა
რძე, სწორ-სწორი გაურიე და სცხე.

წილისათვის

- 10 სხუა წამალი, თუალშიგა რომე წილი იყოს. — პირვე-
ლად, დედაკაცისა რძე თუალშიგა პატრუკითა ჩაუდევ და წილები
ამას ჰამასა დაუწყებს. მერმე ლურჯისა მატყლისა პატრუკი შექენ,
და თეთრსა ნავთშიგან ცოტა ამოავლე და თუალშიგა ჩაუდევ პუ-
რისა ჰამისა ხანსა, გაუშუი, მერმე ამოიღე და ცეცხლშიგა ჩააგდე.
15 ნახე, კმა თუ გამოვა, სამჯერ ქენ ისი პატრუკი და ამასთანა ლურჯი
მჩუარი დასდევ, მაგრად კუერცხი შეწუი და თბილ-თბილი ზედა
დასდევ, რომე არა დასწუას. მერმე ისი მჩუარიცა დაბერტყე, თუ
კმა გამოვიდეს, ერგოს.

თუალშიგან ტილისა

- 20 სხუა წამალი თუალისა, ქუქუთოშიგან რომე ტილი ჩაუვარდეს.
მისი ნიშანი ისია, რომე შავი და წურბილი იყოს და ტილსა ჰგვან-
დეს, არ არის ტილი, სენი არის. წამალი ესე ქენ: აიღე
აგაფოლის ძირი ორი დრამი და ზღაპლ-ჰეპლი — ერთი დრამი, და
ერთად შეზილე წყლითა. ისი ტილი გამოიყვანე ქუქუთოდამა,
25 მარილწყლითა გარეცხე ქუქუთო და ყოველთა დამეთა ქუქუთოზე-
და ისი წამალი მოაყარე და ეშუელოს.

ზორს ნახევან და ახლოს ვერა

- სხუა წამალი თუალისა, რომე ზორს ხედვიდეს და
ახლოს ვერა. — ამა სენისა უფალი ფარეზად შეინახე ყოვლისა
30 ფერისა მძიმისა საკმლისაგან: აპოხტისა, ზროხის კორცისა და
წუელისაგან. მერმე ისი თუალისა გახსნისა წამალი მიეც, რომე
243 I პირველად დავწერეთ, || ორჯელ უნდა მიცემა. მერმე ესე
წამალი შექენ. — აიღე ოქროსა წიდა ორი დრამი, ზღვის
ქათი — ორი დრამი და ნახევარი, დამწუარი სპილენძი — ორი
35 დრამი, წითელი და თეთრი მარილი, თუითოსაგან — ოთხი დანგი

და ნახევარი, ნიშადური — ნახევარ დრამი, დარაპილი — ნახევარ დრამი, ყარამფული — დანგ-ნახევარი, პილილა — ერთი დრამი, ქაფური — ერთი ქერისა წონა, ქერირა, ბორაყი და უმარული, თუითოსაგან — ოთხი დანგი. ერთმანერთმიგან გაურიე, დანაყე და გაცარ. მერმე აევანშიგა ჩაყარე და კარგად გალესე, ჭურჭელშიგა ჩაყარე და, რა მოგინდეს, თუალშიგა გამოავლე და ერგოს.

5

ხადვასა რომე მოუმატოს

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, რომე ნათელი მოუმატოს და ხედვასა უშუელოს, ცრემლსა და ქავილსა უშუელოს. — ა ი ლ ე მწუნანე თუთია და მრახი თუთია, თუითოსაგან — ხუთი დრამი, სადაჯი პინდი, გარცხილი, — ორი დრამი, დარაპილილა — ოთხი დრამი, ზანჯაფილი — ნახევარ დრამი, ყულა დანაყე და გაცარ, ზედა რაზიანას წყალი დაასხი ასთომიერთი, რომე ეყოს, ჭურჭელშიგა შეინახე და გააკმე. და ამა ნიშნითა შუიდექერ გაურიე რაზიანასა წყლითა, და ანუ სამჯერ, და რა გათაედეს, ასრე დანაყე, რაგუარა-ცა სურმა, ჭიქასა შიგა ჩაყარე და, რა მოგინდეს, თუალშიგა გამოავლე. თუ თუალი ერთობ ცხელი იყოს, ანუ სისხლითა სავსე, ნუ უზამ ამა წამალსა, ესე მჭურვალაა¹. სადაჯი პინდი ამა წესითა გააკმე: ა ი ლ ე ამისგან ათი დრამი, აევანშიგა დანაყე, ასი დრამი წყალი დაასხი და გაურიე კარგად და გაუშუი, რომე სქელი ძირსა ჩავიდეს. მერმე წყალი წასწურე და სხუა უმცროსი წყალი დაასხი, და კიდევე გაურიე და გაუშუი, რომე დაწმდეს. და ასრე გარერცე (1), რომ წამლისა ძალი გამოვიდეს. მერმე წყალი ჭიქაშიგან ჩაასხი და წამალი ძირსა წავა; რაცა ძირსა წამალი იყოს, ამოიღე და ისი არის გარცხილი. სადაჯი პინდი აენისა არ ვარგა, რაცა აევანშიგა ძირსა დარჩების, ისი არ ვარგა, ისი წყალი უნდა, ძალი იმა წამალშიგა იქნების, ისი წყალი ჭიქაშიგა ჩაასხი, და მერმე იმისსა ძირსა წმიდა ლეკი დარჩების და თუალისა წამლად ისი იხმარე.

10

15

20

v

25

30

35

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თუალნი რომე დაუზნელდენ და ხინათლე მოაკლდეს. მისი ნიშანი ასრე ჩნდეს, რომე საცერი არისო. რა ესე ნიშანი ნახო, ფარეზად შეინახე ყოვლისა ფერისა წუელისა, მჟავისა, ზროხის კორცისა და ოსპისაგან. და ისი მათფუხი მიეც, რომე ამას წინათ თუალისა წამლისა დაგვიწერია, ორჯელ მიეც. მ ე რ მ ე ე ს ე წ ა მ ა ლ ი ქ ე ნ. — ა ი ლ ე ოქროსა წიდა ორი დრამი, წერქვა — ორი დრამი, სადაჯი პინდი — ორი დრამი, თუთია ყუითელი — ორი დრამი, დამწუარი სპილენძი — ორი დრამი, ზაფრანა — ორი დრამი, თეთრი პილილა — ორი დრამი, დარაპილილი — ერთი დრამი; ყულა დანაყე და გაცარ აბრეშუმითა, ჭურჭელშიგა ჩაყარე, დილეულ და საღამოდ თუალშიგა გამოავლე და უშუელს.

სხუა წამალი. თუალისა; კაცსა რომე თუალსა მუნი შეიქნას, ენე წამალი ქენ. — ა ი ლ ე ანძრუთი თეთრი, ჭურჭელშიგა ჩაყარე, ზედა ვირისა რძე დაასხი, ასრე რომე დაფაროს, და მზესა დადევ 5 და გააკმე. მერმე წმიდად დანაყე, აბრეშუმითა გაცარ, თუალშიგა გამოავლე და ერგოს.

სხუა წამალი თუალისა, რომე ანუ მღიერი იყოს, ანუ მუნი 244 r. თუალშიგა. — ა ი ლ ე ტირიფისა ფურცელი, || ადღულე წყლითა და თავზედა დაასხი და უშუელის. თუ ზაფხული იყოს და თუ ზამ- 10 თარი, ოსპი ადღულე და მისითა წყლითა დაჰბანე.

სხუა წამალი თუალთა, რომე აკლდეს. — ა ი ლ ე ცხენის ნავ-
ლელი და ბოსტნეულისა თარას ყუაილი, გააკმე, დანაყე და გაცარ,
დაზილე, თუალზედა დასდევ, უშუელის. ა მ ა ვ ე ს ე ნ ი ს ა . —
თხის ნავლელი გამოავლე და უშუელის. ა მ ა ვ ე ს ე ნ ი ს ა . —
15 უმი თაფლი, ცერეცოსა წყალთა თაფლისა ოდენი, კაკბისა ნავლელობ,
სამივე ერთმანერთსა გაურჩე. მერმე ჭიქაშიგან ჩაასხი, ორმოცსა
დღესა მზესა გაუდგი, და ძილისა ეამსა თუალშიგა გამოავლე და
უშუელის. ა მ ა ვ ე ს ე ნ ი ს ა თ უ ი ს . — არწივის ნავლელი და
20 მური და თაფლი, ერთმანერთშიგან გაურჩე, გამოავლე და უშუე-
ლის.

სხუა წამალი, თუალისა სინათლესა უმა-
ტოს და, თუ თუალი მძიმედ იყოს, უშუელოს. —
აილე მარგალიტი, დანაყე, და დათუისა ნავლელი, კურდგლისა ხახა
ერთმანერთშიგა გაურჩე, დღევ ორჯელ თუალშიგა გამოავლე და
25 ერგოს.

სხუანი წამალი თუალთა ტყვილისანი, თუალთა, რომელსა
რიბელი იყოს. — ხეჭებო, რომელ არს ტბისა ლოფოთქინი, გინა
ქარქაში ძუელი, დაწუი, წმიდად მოგალე და გაცარ, და მტურერი
მისი თუალშიგა უბერე. დაუტევი მასვე ეამამდი, მერმე დედაკა-
30 ცისა რძე სცხე და ერგოს.

თუალთათუისვე, რომელსა თუალთა სტეხ-
დეს. — გუნდასა მატლი ნიგოზისა ზეთითა მოგალე და თუალთა
უწოვე.

მისთუისვე. — ნუში ჰამოი და ნიგუზისა ზეთი, იასამი-
35 გისა ზეთი და თაფლი თეთრი, ესენი ერთგან შერიენ და უზამან
ჰამოს.

თუალნი, რომელსა ნოტიად ესხნენ და ქუქუთონი უსივდენ. —
v სასრევითა კარგითა რკინა მოლესე, ნალესავსა ნუ გარცხი; || ქალსა,
რომელსა ყრმა მრთელი სწოვდეს, მისითა სძითა გუნდა უქურეტი-
40 ლი მას სასრევსა ზედა აღრისე და სცხე. და გუნდა უქურელო მო-

გაღე, წურილად, წშიდად დაცარ და ზროხისა ცმელითა მაგრად შეზილე, კუერად შექენ და თუალთა დასდეგ.

თუალთა თეთრისათუის. — კაკბისა ნავლელი უწთვე.

თუალთა ნათელი რომელსა მოაკლდეგ. — ქონდარი მო-
ნაყე, გამოწურე. თაფლი ურთე უგბოლაფი, რაზომი შეეტყუებო-
დეგ, თუალთა სცხე და ერგოს.

თუალთა მოკლებისათუის. — დედაკაცსა, რომელსა ყრმა
ესუას, პირველი რძე მისი მოილე, ნიორი ოთხად გაკუეთე, შიგა
ჩააგდე, დაყოს და თუალთა უწთვე, ერგოს.

თუალთა, რომელი მძიმედ ხედვიდეგ. — კაკბისა ნავლელი
და თაფლი, ბერძული ზეთი ძუელი და კამისა წუენი, ესე შეზავენ
და თუალთა უწთვე, და არწივისა ნავლელი დასდეგ, კეკელა არს.

თუალთა თეთრისათუის. — მერცხლისა მართუე ბუდისაგან
ამოიქუი, დაისწავლე და ნემსითა თუალნი ამოუწყენ, და ბუდესავე
ჩასუი. და მეოთხესა დღესა კიდევე ამოიქუი, თუალნი გაკურნებულ
იყუნენ, თავი წარკუეთე და გააკმე, მოგაღე წშიდად, გაცარ გუე-
ლისა ქერქი, ერბო და ღუინო ერთად შეზილენ, თუალთა ჩაუდეგ
და ერგოს.

თუალთათუის. — მელისა ნავლელსა თაფლი უგბოლ-
ველი თანა შეზილე და წოლისა ეამსა თუალთა იცხოს. თუალ-
თა, ვის თეთრი იყოს ბუგრისაგან. — ყარყატისა სკინტლი და
მოლი, ძალღის-ენა და ვირის-ყუერასა ძირი, ესენი ერთად მონა-
ყენ, მჩუარსა ახალსა შეჭკარ და წყლითა უწთვე. თუ [ა]ლთა
განათლებლისათუის. — თეთრისა მამლისა ნავლელი და
კალნებისა ცუარი კრიბე და ერთგან || შეზავენ, თუალთა უწთვე და
შე-ცა-ამ-სხურიე. თუ [ა]ლისა ტკივილისათუის. —
ღუინო და ძუელისა კუერცხისა გული და ზეთი უმარილო ერთად
შეზილენ, გაათბე, ბამბა ამოსუარე და დასდეგ. თუალსა, რო-
მელსა თეთრი იყოს. — ალიქი მარილი, გუნდრუქი და
ბავრუქი და ღილა; — ორი ნაწილი გუნდრუქი ყავ და სხუა —
თითო, მოგალენ და თუალთა უბერე.

მისთუისვე. — მელსა ყუერნი გამოუხუნ სიარითურთ,
გაკმენ, დაგალენ, მტუერად შექენ, თუალთა უბერე.

თუალთა ტკივილისათუის. — ხაქო თხათა სუელითურთ დას-
დეგ ზედა, ერთჯერ შუიდი მარცუალი, სპანძლისა თესლი ცოცხალი
თუალსა ჩაუდეგ, დაიძინოს, ტკივილი დაუცხროს. ეგრეთვე ყრმისა
წულისა ფსელი და ღუინო უწთოს და სამსა დღესა კურმუხისა
ძირი დასდეგ ქედსა. ძუელი ღუინო ტბილი, კუერცხისა გული და
ნიგუზისა ზეთი ნელ-ტფილი დასდეგ, ესე თუალთა მომძრალთა
ერგების, თუ ღმერთსა უნდეგ.

თუალთა, რომელსა სისხლი იყოს. — ბროწეული დაწუი, პილ-

დეგ ზედა, ერთჯერ შუიდი მარცუალი, სპანძლისა თესლი ცოცხალი
თუალსა ჩაუდეგ, დაიძინოს, ტკივილი დაუცხროს. ეგრეთვე ყრმისა
წულისა ფსელი და ღუინო უწთოს და სამსა დღესა კურმუხისა
ძირი დასდეგ ქედსა. ძუელი ღუინო ტბილი, კუერცხისა გული და
ნიგუზისა ზეთი ნელ-ტფილი დასდეგ, ესე თუალთა მომძრალთა
ერგების, თუ ღმერთსა უნდეგ.

თუალთა, რომელსა სისხლი იყოს. — ბროწეული დაწუი, პილ-

თუალთა, რომელსა სისხლი იყოს. — ბროწეული დაწუი, პილ-

პილი და უმგებარი თაფლი ზედა დასდევ, ერთჯერ ბროწეულის ქერქი მტუერად შექენ, თუალთა უბერე, ერთჯერ ღორისა ნავლე-ლი და თაფლი უგბოლავი დასდევ თუალთა.

- 5 წამწამთა, რომელსა თმა დაჰქდეს. — თხისა კორკლი და თა-გუისა ზოგალენ, თაფლითა გაადგინენ, წამწამთა სცხე და ნელად იპყარ თაფლითა.

წამალნი თუალთა საოლავენი
შავისა წალისა

- 10 წამალნი სხუანი თუალთა საოლავენი¹. ნიშანი
ქულპისა, რომელ არს საოლავეი, ნავლელოთა ერგების დაწყე-
V ბასა წყალთასა ჩამოსულასა თუალთაგან, და სიბნელესა ახ || ალსა
თუალთასა და ვის ნათელი მოელებოდის. — აილე ნავლელი თევ-
ზისა, რომელსა ჰქუიან შიბუტი, კაკბისა ნავლელი, დათუისა
ნავლელი, ქორისა ნავლელი, არწივისა ნავლელი და წეროსა ნავლე-
15 ლი, ამათგანი — სწორი წონი, და აილო ნედლისა კამისა გამოწურ-
ვილი ორი ნაწილი და შეურთო ამთ ნავლელოთა თანა, შივშავსა
ჩაასხა და მზესა დასდვა ორსა კუირასა, ოდეს კიქმდეს, იოლო
მითა. და ცან, ვითარმედ: 'ყოველნი ნავლელნი იძრვისთანი ერგე-
ბიან წყლისა ჩამოსულასა თუალთა შიგან, და უფრო ხოლო —
20 მფრინველთანი, რომელნი უმკეცეს არიან კორკისა მქამელნი; და
ოდეს გინდეს რომლისამე საოლავეისა შექმნა, ჯერ არს, რათა შეუ-
რთო თანა გამოწურვილი წყალი ნედლისა კამისა, ანუ წყლის
პიტნისა, ანუ ორივე, სარგო არს დიდად.

შისთონისა და ხედასა მონაბეხს

- 25 ნიშანი საოლავეისა, რომელსა ჰქუიან ქოლალაზი. ერგების
ყოველსა ტკივილსა თუალთასა და გაძლიერებს გუგათა, და გარ-
დასწმედს თუალთა და გამახუავს ხედვასა, და ერგების ყოველსა
ვენებასა, ვინ იკმარებდეს ყოველთა დღეთა. — აილო აკლიმი
ოქროსა და საოლავეი ასპაჰანი, რომელ არს სურმაგი, და ბადნავი
30 გარცხილი, ზ[ა]რნახი წითელი და თუთა ჰაშრი, სპილენძი დამწუ-
რი და საბრი სკუნტრი, ამათგანი — სწორი ნაწილი; სადაჯი ჰინდი
და ზაფრანი, ამათგანი — ორი ნაწილი, პილპილი და დარაფილფილი
და ნიშადური, ამათგანი — ნახევარ-ნახევარი ნაწილი, დანაყენ უწი-
ნა წამალნი ქმელნი და დასტრენ, და მერმე სხუანი დანაყენ და შეჰ-
35 რიენე ერთად და ჩაურთო თანა ნახევარ დრამისა წონი ლდაბისა
246 I კორკლი, და დაჰგალ || ნე, დღეთა მრავალთა ჰურჰელსა ჩასდვა და
ფქმარემდერ სარგებლისა არს დიდად.

მისთვისა

ნიშანი საოლავისა, რომელსა ჰქუიან რუშნა, გამმახუველი და გამწმედელი, რომელ თუალთა ზედა სიბნელე შეიქმნების და მღიერსა ქუქუთოთასა და ქუმნასა, რომელ მოაკლებს სინათლესა, და ტილსა, რომელი შეიქმნების თუალთა შიგან, და გარდასწმედს თეთრსა შემთხუეულსა ნებითა ღთისათა. — აიღე სადნაჯი და სპილენძი დამწუარი, ამათგანი — წონი ოთხ-ოთხისა დრამისა, აკლიმი ვეცხლისა — წონი ორისა დრამისა, საბრი სკუნტრი და ჟანგარა, პილპილი და დარაფილფილი, ამათგანი — წონი ნახევარ-ნახევარ დრამისა, შამი ანდალი და ნანახვა, ამათგანი — წონი ოთხ-ოთხისა დანგისა, დანაყენე ყოველნი, და დასცრნე, მერამე ავანთა შიგა ჩასდვა, დაჰგალო დღეთა მრავალთა და კურქელსა ჩასდვა, და მერამე ოღვეების, რომლისათუის ნიშანი მიგუიეცემა, კეკელა არს.

5
10

თაალთა სიხანელისათუის

15

ნიშანი საოლავისა, რომელსა ჰქუიან დინოზი. ერგების მიბურვილობას თუალთასა, სიბნელესა და ქუმნასა, და ქავილსა შემთხუეულსა წამწამთასა და ფრჩხილსა, შექნილსა სინათლესა შიგან. და არს ესე კორცი შეზრდილი თუალისა კილოთგან. ვიდრე ზედა სინათლედმდე. — აიღე სადნაჯი, რომელი არს დინოსი, ხუთი მიტკალი, დანაყენე ავანთა შიგან წყლითა, კუიარასა ერთსა ყოველთა დღეთა ორ-ორჯელ ნაყდე, რაზომცა გაქმებოდეს, წყალსა ურთვიდე. და შემდგომად მისსა ჩაუტოო მარილი, ანდარანი და ჟანგარა, დარაფილფილი და ბავრ[III]უკი სომხური, პილპილი თეთრი და პილპილი შავი, ამათგანი — თუითო მიტკალი. დანაყენე დღეთა მრავალთა და კურქელსა ჩასდვა, და ოდეს გინდეს, იქმარნე ნებითა ღთისათა.

20
v
25

მისივე ცრემლინა

ნიშანი საოლავისა, რომელსა ჰქუიან აქთარი უმცროსი, ერგების სიმკურვალესა, რომელსა ცრემლი მოექცეოდეს თუალთა. — აიღე მამითასა გამოწურვილი წონი ოთხისა დრამისა, დან ანძრუთი — მიტკალისა წონი, და გთირა — მისივე ზომი, დაჰგაღუნე და დასცრნე, და იქმარებდე სახელითა ღთისათა.

30

მისივე

ნიშანი საოლავისა, რომელსა ჰქუიან ბურუდალ ჰისრიმ, ერგების სიმკურვალესა თუალთასა, ცრემლსა გასწმედს ნებითა ღთისა-

35

თა. — აიღე ხალილაგი, კუერცხის გული და თუთია, ჰაშრი, დარაფილფილი და ზანჯაბილი, ამათგანი — წონი ხუთ-ხუთისა დრამისა და ნახევრისა, ქურქუცობისა ძარღუი, რომელ არს მღებ-
ვართა — წონი ორისა დრამისა და ნახევრისა. შეჰკრიბნე ესე წამა-
5 ლნი, და დაჰნაყო უწინა თუთია ისრიმისა წუენითა, და მერმე ჩაურთნე წამალნი, ზედა დაჰგალო ისრიმისა წყლითა კეკელად, და რაოდენცა გიკმდებოდეს, ურთვიდე ზედა ისრიმისა წყალსა. და ჰქმნა ესე დღეთა მრავალთა, ვირე გაკმეს და გასწორდეს გლა მისი, ჰურქელსა ჩასდვა და იოლევედ.

10 თეთრისათვის

ნიშანი საოლავისა, რომელი გასწმედს თეთრსა, შექმნილსა თუალთა შიგან. — აიღე ღორისა ნიკაფისა ძუალი და თიკისა ქოთანსა შიგა ჩადევე და თორნესა ჩადგი, და ზედა შეშა ჩაუგზენ,
247 r რომელ დაიწუას და გათეთრდეს ვითა კირი. და აიღე მისიგან
15 ხუთისა დრამისა წონი, და ეგზომი შაქარი ტაბარზადი, შაქარი დაჰგალნე წმიდად, და მერმე ჩაურთო თანა ორისა დრამისა წონი. ღდაბისა კორკლი, მუშკი, თუბუთი — დანგისა წონი, კულავე დაჰგალო წმიდად და ჰურქელსა ჩასდვა და იოლევედ მითა, და იწობდეცა მისგანსა თუალთა შიგან, კეკელა არს და გამოცდილი.

20 გუგათა და წამყანთათვის

ნიშანი საოლავისა შავისა, იკმარების სიმრთელისა ეამსა, გააძლიერებს გუგასა და ამოუვლენს წამწამთა, და აშუენებს თუალთა და ერგების ყოველთა კაცთა, და იკმარების ყოველსა ეამსა,
25 და უფრო ესე საოლავი დედათათუის არს. — აიღე სურმაგი, სპაჰანი წონი ათისა დრამისა და მოჰკალო იისა ზეთითა, კეკელად ჰავანთა ჩასდვა და ჩაურთო თანა სპილენძი დამწუარი — წონი დრამისა, და მამირანი — წონი ორისა დანგისა, და ნუში გაქურცნილი, დამწუარი — წონი ნახევარ დრამისა ესე
30 დაჰგალნე წმიდად, ჰურქელსა ჩასდვა და იოლევედ.

სინათლისა მოკლებისა

ნიშანი საოლავისა, რომელი ერგების მიბურვილობასა თუალთასა და ვისი სინათლე მოუსუსურებულაიყოს, და ვის აუჩნდებოდის თუალთა წინა მსგავსი თმისა და მუშლისა, და ვის ეშინოდის წყლისა ჩამოსულასა თუალთა. — აიღო ნავლელი კაქბისა წონი

ოთხისა დრამისა, და ნედლისა კამისა წყალი — წონი ათისა დრამისა, ტბილისა ბროწეულისა წყალი — მისივე წონი, და თეთრი თაფლი — ორისა დრამისა წონი, და ზაფრანი — წონი ორისა დანგისა, ჩაჰკრიბნე ესე შივშავსა შიგა და ზედა მოჰკრა. და უკუეთუ იყოს ზამთარი, დაჰკიდო მზესა ორმოცისა დღესა, და ღამით შინა შემოიღებდი და, თუ ზაფხული იყოს, დაჰკიდო ორსა კუიარასა, და ოდეს გიქმდეს, იოლო მითა, საკურთხეველი არს და გამოცდილი. r 5

მლიერისა და წამწამთა

ნიშანი საოლავისა ნედლისა, ერგების მლიერსა, რომელი შესკამს წამწამთა და დაჰყრის თმასა. — ა ი ლ ო ორისა ბროწეულისა ტბილისა წყალი და ორისა მუავისა, გამოწურე და დაწმიდე, და ჩაასხი შივშავსა შიგა კიქისასა და ჩაურთე შიგა ჰულდულდი მაქურა, ზაფრანი და კაბისა ნაეღელი და ქაფური, და დაჰკიდო მზესა, რომელ შესქელდეს და შეიქმნას ვითა თაფლი და, თუ ზამთარი იყოს, ადულო მკირითა ჰურკლითა. და ზოგნი მკურნალნი ჩაურთვენ თანა საბრსა, სარგებელისა არს. 10 15

თაღთა თმისათუის

ნიშანი საოლავისა, რომელ იოლეების თმისათუის, რომელ გამოვალს წამწამთა შიგან და სჩხუებს თუაღთა ნიადაგს. — ჯერ არს, რომელი უწინა დაჰკლიჯო თმა მანკაშითა ძირითურთ, და მერმე სცხო მწუანისა მყურისა სისხლი, და შემდგომად მისსა შესტყეპო ხალანითა, რომელსა თანა შეგეზილოს ლოფოთქინისა ბუდისა ნამწუარი ნაცარი, და ჰქნა ესე მრავალჯერ, და არა გამოუქდეს შიგან თმა. და შემდგომად ამისსა უოლო ამით საოლავეთა, რომელსა ჩუენ ვიტყუით. 20 25

მისთუისამ

ნიშანი საოლავისა, ერგების თუაღთა, ოდეს დაგეგლიჯოს მისგან თმა. — ა ი ლ ე წუნწუბა, კუერცხის გული და ანძრუთი თეთრი, და ქუთირქუინჩოფისა ძარლუი, მღებვართა ზაფრანი და პილპილი გრძელი, მარილი, ანდრანი და მამირანი, სონიჯი და საბრი, სკუნტარი, აფიონი და სპეტი ტყუივისა, და ხალილაგი, ქაფური და ზანჩაბილი, სინი, და ზღვისა პერული, ამათგანი — სწორი ნაწილი, დაჰგა||ლნე ყოველნი, რომელ შეიქმნას ვითა მტუერი, მერმე უოლო მითა, სარგებელისა არს. 248 r

ნიშანი საოლავისა, რომელსა ჰქუიან აქსირი მწუანე, ერგების
 თმასა, გამოსრულსა წამწამთა შიგან, ოდეს გამოჰგლიჯო მანკაშითა,
 და ფრჩხილისა ადგილსა, ოდეს ამოაგდო თუა-
 5 ლისაგან, და თუალთა მიბურვილობასა დასაბ-
 ლისა ქარსა. — აილო სურმაგი, სპაჰანი — წონი ორისა დრა-
 მისა, და შაბი იმენი — წონი დრამისა, ჟანგარა — წონი თორმეტისა
 დრამისა; დაჰვალო სუნმაგი (!) უწინა წყლითა კეკელად, რომელ
 10 შეიქმნას ვითა მტუერი, და ჰურჰელსა ჩასდვა, და ოდეს გიკმდეს,
 აილო საოლავისა წუერითა და დასდვა მას ადგილსა, სადა თმა გა-
 მოგეგლიჯოს, ანუ ფრჩხილისა ადგილსა, რომელ გამოგეწუადოს.
 ჟანგარა ძმრითა გარერცხე (!), დაგალე და თანა შეურიე, კეკელა
 არს.

დავიწყოთ თქუამად შიფთა და ღურულთა

15 ნიშანი ჩასახხმელისა აფრამატიკონისა, ერგების გურემასა
 ფიცხელსა და მჭდომსა მოკლეჩილსა, შედებულსა თუალთა მამათა
 და ყრმათასა. — აილო ანძრუთი გამოზრდილი ვირისა რძითა —
 წონი ხუთისა დრამისა, და შაქარი ტაბარზადი, ქათირა და ნიშაშ-
 ტაგი დიკისა, და სპეტი ტყუივისა, ამათგანი — წონი ხუთ-ხუთისა
 20 დრამისა, დაჰნაყნე და დასცრნე და ჩაასხი თუალთა, ოდეს გიკმდეს,
 იკმარო.

ნიშანი ჩასახხმელისა ვარდისფერისა, ერგების გურემასა მკურ-
 ვალსა და ერგების თუალთა ჩუილთასა, რომელთა გასივებოდის და
 სდიოდის მისუან წყალი მკურვალი. — აილე ანძრუთი წონი ორისა
 25 v დრამისა, და უსპნი (!) გაქურცნილი — ორი ნაწილი და დამლა-
 ხუნი — წონი ორისა დრამისა, დანაყნე და დასცრნე შარითა და,
 ოდეს გიკმდეს, იკმარო, რომლისათუის ნიშანი მიგუიცივია.

ნიშანი შიფთისა მწუანისა, ერგების საბლისა ქარსა და მღიერსა
 და ვის ფრჩხილი იყოს თუალსა. — ჟანგარი — წონი სამისა დრამი-
 30 სა, და სპეტი — ოთხისა დრამისა, გომიზი არაბი — წონი ორისა
 დრამისა, და აკლიმი ვეცხლისა — წონი ოთხისა დრამისა, და ვაშა-
 კი — წონი ორისა დრამისა, შაბი იმენი — წონი დრამისა, დანაყნე
 და დასცრნე შარითა; და დაალბო ვაშაკი ტეგანისა, წყლითა შეზი-
 ლო და ოსპნისა ზომად მარკულად შექქმნა და იკმარო.

35 ნიშანი შიფთისა, კურცხის გულისა, ერგების სიწითლესა, რო-
 მელი იყოს შიგნით მჭამელი, და სიმსივნესა, შექნილსა თუალთა
 შიგან. — ზაფრანი მითკალი და სუმბული — მიტკალი, სპილენძი
 დამწუარი — თორმეტი მიტკალი, და სადაჯი ჰინდი — მიტკლისა

ნახევარი, პილპილი შავი — ორი მიტყალი, და მური არაბი — წონი ორისა ღრამისა, და ანძრუთი — ორი მიტყალი, და გომიზი არაბი — ორი მიტყალი. შეკვრიბნენ ესე წამალნი, დაჰნაყნენ და დასცრნენ, წყლითა შეზილო და მარცულად დაჰქნა, და ოდეს გინდეს, აილო მისგან მარცული ერთი ქალის ღედისა სძითა გაადგინო და თუ-
 ლა უწითო, კეკელა არს. 5

ნიშანი შიაფისა, ეკმარების ყოველთა ტკივილთათუეს, რომელი იყოს თუალთა. — ვარდისა თეთრისა ფურცელი გამკმარი — წონი ღრამისა, და ზაფრანი—წონი ხუთისა ღრამისა, აფიონი—წონი ღრამისა, ნახევრისა, მური—წონი ღრამისა, და სამყი არაბი—წონი ხუთისა ღრამისა, დანაყნენ და დასცრნენ, შარითა ბადაგითა შეზილო, და მა...!. 10

ბ. [პარი მემოცე]

ნიშანი ბასლიკონისა ღიღისა.

ერგების ყოველსა ტკივილსა თუალთასა და ქმნასა, რომელნი ვერ დაიქნახვიდენ ღვამით, და ღღისით ვერას ხედვიდენ, და სიმ-
 ქურვე[ა]ლესა შემთხუეულსა და სულაქსა და რომელ ცრემლი მო-
 ექეოდეს, და ს[ა]რგებელია ნებითა ღ'თისათა. — აილო საბრი კურ-
 ტი და ე[ა]ნგ[ა]რი, და დ[ა]რ[ა]ფილფილი და პილპილი — ორ-ორი
 ღრამი, და ნიშადური — ერთი ღრამი, და ბავრუკი სომხური —
 ერთი ღრამი და ბადრ[ი]ნჯი — ხორმეტი ღრ[ა]მი, დანაყნენ ესე წამ-
 [ა]ლნი კმელნი უწინა, და მერმე სხუანი წამ[ა]ლნი || დანაყნენ და
 დაგ[ა]ლო და ქურქელსა ჩ[ა]სდვა და იოლვიდენ, ს[ა]რგებ[ა]ლნი იჴ
 ნებითა ღ'თისათა. 15

ნიშანი საოლ[ა]ვისა, ერგების თეთრსა, შექნილსა გუგათა შიგან
 ბუგრისა გზითა, ბრძანებით ღ'თისათა. — აიღე თუქია ინდოური
 და სურმაგი, ასპალანი და კლიმია ვერცხლისა, თუითო — ორი
 ღრ[ა]მი, და ვაცისა თქ[ა]ვისა ძუალი — ერთი ღრ[ა]მი და ნახევარი, და
 ზღუის პერული და ხალილაგი, ქაბული და ნიშადური, დარაფილ-
 ფილი და სლდბის (!) სკინტლი, ამათგანი თუითო ღრ[ა]მი შეკრიბენ
 ესე წამ[ა]ლნი, და დან[ა]ყნენ და გაცრენ შაქრითა და დაგ[ა]ლო კარგ-
 [ა]ლ და ჩ[ა]ურთო თანა მუშკი დანგის წონა, და კიდევ დაგ[ა]ლო,
 და ქურქელსა ჩასდვა და იოლვიდენ თუალთა, და კიდევ იწითო,
 კარგია და გამოცდილი. 20 282 ა

თუალთოხვე

ნიშანი საოლ[ა]ვისა, რომელსა ქუიან აფაშარი, დიდი და
 დიდისა სარგებლისა, გა[ა]ძლიერებს სინათლეს[ა] თუალთასა, ვინ 35

4 იოლვიდეს ნიადაგ, გაქაშქაგრებს გუვასა და გაქაფიცხებს ხედ-
 ვასა და გარდასწმედს მიბურვილობასა თუალთაგან და შეაშრობს
 5 ცრემლსა და ერგების საბქალსა ქ || არსა, და სარგებელსაქა ჰაბუ-
 კთა და ბერთათუის და ყოვლისათუის, ვინ იკმქარებდეს. და ესე
 10 საოლქაქვი საშოვალთა სიმქურვალისა და სიგრილისათუის, და
 სქქავს ძ ალსა თუალისასა და სიმრთელისავე გზასა ზედა, ნებთა
 ღთისათა. — ა იღე სურმქაქვი სპალნი, გარცხილი წყლითა, —
 ფორმეტი ღრქაქმი და მარეაშითა — რეა ღრქაქმი, და თუთია —
 15 თორმეტი ღრქაქმი, და შქარქალიტი უქურეტელი — ორი ღრქაქმი,
 სუმბული და სადაჭი ინდი; ამისგან თუითო ღრქაქმი, და მუშკი —
 ორის დანგი წონა, და ქაფური — ორი დანგი ჩასდე თუალთა, და
 კლიმა და სურმქაქვი აქვანთა შიგან უწინა დანქაქო კარგად და
 20 მერმე ჩქაქურთნე წამქალნი სხუანი, ზედა მუშკისა და ქაფურისა
 თუინიერ, და მერმე დაქაქლო წყლითა ვარდისათა დღეთა მრქაქქა-
 15 ლთა; რქაქვუქარქა გაქმებოდეს, ურთვიდე ზედა ვარდის წყალსა,
 და დაქაქლო, ვირე გაქმეს; და ქურქელსა ჩასდე და უოლვიდე.
 ოდეს კმდეს, ესე იკმქარების მრქაქქალთა დღეთა, და სქავს. თუა-
 ლსა ყოვლისა სნებისა და ტქივილისაგან, და ერგების, ვის თუალთა
 საბქალსა ქარი იყოს, რგებითა დიდითა, ნებთა ღთისათა.

20 მისიმა

283 რ. || ნიშანი საოლქავისა, რომელ არს ბურედი, ერგების სიმქურ-
 ვქალეს, რომელი იყოს თუალთა შიგან, და მსხუიპელსა და სულა-
 25 კსა, და ვის მეტი სიმქურვალე იყოს თუალთა შიგან, და სიწითლე
 სისხლისაგან და სარგებელისა არს. თუ იოლოს შემდგომქად ამათ
 სხუათასა ოლვათა ფიცხელთასა, დაქაქუდებს ტქივილსა მისქა და
 30 გაქაქარილებს კბენასა მიქსსა, სქარგებელია ნებთა ღთისათა. —
 ა იღე სურმქაქვი სპალანი ოთხი ღრქაქმი, და თუთია — სქაქმი
 ღრქაქმი, და თუთია მალმუდი, რომელ არს მწუანე, — ოთხი ღრქაქ-
 30 მი, და აქლიმი ვერცხლისა — ორი ღრქაქმი. შეკრიბენ ესე წამქალ-
 ნი და დაქაქლო ქინძის წყლითა ანუ ისარიმის წყლითა, დაქაქლო
 კარგად დღეთა მრავქალთა შედგმული, ვირე გაქმეს. მერმე ჩქაქურ-
 თო ზედა ორი დანგი ქაფური, და ქურქელსა ჩადქვას და იოლი
 მით, ვითა ნიშანი მიგუიციემქაქ, სარგებლისა ნებითა ღთისათა.

35 ნიშანი საოლქავისა, ერგების რომელი ვერ დაინქავიდედს,
 ვირე ახლოს არ მიეახლოს, ნებთა ღთისათა. || ა იღე ლუიძლი
 ვაცისა დიდისა, ზემო კერძი, და დაჩხულიბო ბრტყელითა დანითა
 მრქაქქალგან და ჩქაქუბყარე ყოველსა ნაჩხულესა ადგილსა დაქაქ-
 ფილფილი, და თორნესა ჩქასდე, რომელსა ერთობ ქურვიდეს. და
 ოდეს ნახვერქად შეიწუას, გამოწურე სისხლი და წყქალი, და

რომელი გამოვიდეს მისგან, ჩაქსი შიეშავსა შივან და იოლოს მისგან დილა-მწუხრი, კარგია და სარგებლიანი.

ღანაჲილნი წაგალნი თუალისანი

ნიშანი ღურურსა, რომელს ქუიან მლქია, თარგმანებული
ქამეფო, ერგების შკუმასა ფიცხელსა, რომელ შევემთხუევის 5
თუალშიგან და ფიცხლად შედებულობასა მისქსა, და სიმსიქენესა
და მსხუიპელსა შექნილსა, ნებითა ღთისათა. —

ა ი ღ ე ანძრუთი, გამოზრდილი ვიქრქისა რძითა, — ოცითა
დრამითა, და ტაბარზალი შაქარი და ზღუის პერული, თუითო — 10
სქამ-სქამი დრამი, და ნიშისტაქი დიკისა — ხუთი დრამი; შეკ-
რიბენ ესე წამალი ყუელქანი და დანაყენ კარგად და გაცრენ
შარითა, და ქურქელსა ჩადევ. და ოდეს გიგმდეს, ჩაქსი თუალ-
სა. კარგია ნებითა ღთისათა.

ნიშანი ჩასახმელისა წამლისა სხუისა, რომელსა || ქუიან 284 რ.
ბარმატიკონი, ერგების გუგასა ფიცხელს მკტიქენსა და მსხუპე]- 15
ლსა, მჭდომსა მოკლეჩილსა გარეგან თუალსა, და სიწითლესა
დიდსა და სიმსიქენესა, შექნილსა თუალთა შიგან. — ა ი ღ ე ანძ-
რუთი, გამოზრდილი ვირის რძითა, მრქაქვალჯერ, წონა ოცდაქ-
თისა დრამისა, და შიფი მქამითა, კუერცხის გული კარგი — სქამი,
დრამი, და აფიონი — ერთი დრამი. ზაფრანი დაგლილი — ერთი 20
დრამი, და ნიშისტაქი დიკისა — ორი დრამი, შეკრიბენ ესე წა-
მალი, დანაყენ და დაცრენ, და ჩაქსი თუალსა ექამსა კმქარე-
ბისასა და უშუელის.

ნიშანი ჩასახმელისა, რომელსა ქუიან ატრაფტიკონი უმტრო-
სი, ერგების გურემასა შემოკუეულსა ყრმქათა და მამათასა, რომელ 25
შექენების თანა სინოტიე და სიმსიენე, ნებითა ღთისათა. — ა ი ღ ე
ანძრუთი ოცდაქათი დრამი დქა შაფი მამითა — ოცი დრამი,
ზაფრანი — სქამი დრამი, წითლისა ვარდის თესლი — ერთი დრამი,
მი, შეკრიბენ ესე წამალი, დანაყენ და დაცრენ შარითა, და რა 30
მოგინდეს იქმქარე ნებითა ღთისათა.

მჯღომისა

ნიშანი ჩასახმელისა აფრამტიკონისა თეთრისა, ერგების
გურემასა და მჯღომსა მოკლეჩილსა. || შედებულსა თუალთა მამქა]-
თასა და ყმათქასა, ნებითა ღთისათა. — ა ი ღ ე ანძრუთი, გამოზრ-
დილი ვირისა რძითა. — ხუთი დრამი, და ტაბარზალი შაქარი 35
და ქათირა, და ნიშისტაქი დიკისა და სპეტი ტუუსა. ამქათგანი —
წონა ხუთისა დრამისა, დანაყენ ყუელქანი და გაცრენ. და ჩაქ-
სუა თუალსა ოდეს მოგინდეს.

23. ჟანაკერტელი-ციციშვილი

გარანტიის სპეციალური

ნიშანი ჩასახსმელისა ვარდის ფერისა, ერგების გურემასა მკურველსა და ერგების თულთა ჩუილთასა.

თეთრი შაფი

- 5 ნიშანი შაფისა თეთრისა, ერგების მკლომსა მოკლეჩილსა და მსხუეპლსა, საჩინოს თულთა ტეხასა. — აილე ანძრუთი თეთრი, ვირის რძითა გამოზრდილი — ექუსი დრამი, და ნიშასტაკი დიკისა — მისიეე ზომი, და გომიზი არაბი, ქათირა და ვერცხლისა აკლიმა, — თუითო ოთხ-ოთხი დრამი, სპეტი ტყუისა — ექუსი 10 დრამი, აფიონი — ერთი დრამი, გუნდრუკი — ორი დრამი, შეკრიბენ ესე წამალნი, დანაყენ და დაცრენ შარითა. და კუერცხის თეთრითა შეზილო, და ოსპის ოდენი მარცუალი შექენ და ჩრდილსა გააკეპე, და რა მოგინდეს, აილე მისგან ორი მარცუალი და კირჩხიბის ბუდესა შიგან გაადგინო ქალისა რძითა და უწყო 15 285 r თულასა მას ჩასახსმელსა. შე || მდგომად კარგიქა, ნებითა ღთისათა.

თეთრი შაფი

- ნიშანი შაფისა თეთრისა. ერგების ვითა უწინა. — აილე ანძრუთი გამოზრდილი თხუთმეტი დრამი, ქათირა — ნახევარ დრამი, აფიონი — ნახევარ დრამი, გუნდრუკი — 20 ერთი დრამი, სპეტი — ოთხი დრამი, გომიზი არაბი — ორი დრამი. დანაყენ, დაცრენ და კუერცხის თეთრითა შეზილე, მარცულად შექენ და ოდეს გიკმდეს. იკმარო ვითა პირველ, და უშუელოს.

25 შანგრიხა

- ნიშანი შიფისა, რომელსა კუიან დასლიმონი, ერგების საბლსა ქარსა და ვის გამოუჩნდენ თულთა ძარლუნი წითელნი. მლიერსა და და მიბურვილობასა თულთანსა. ვის დაფოლხუებოდენ წამწამნი, ნებითა ღთისათა. — აილე ქანგქარა ათი დრამი და სალიხა ტყუისა — ხუთი დრამი, და გომიზი არაბი — სამი-სამი დრამი, ქათ- 20 ირა და აფიონი, ვაშვი და მური — ორ-ორი დრამი, დანაყენ კმელნი და დაქალბენ გომიზნი. მუყელი და ვაშვი ტეგნის წყლითა, და მარცულად შექენ და ჩრდილსა გააკეპე. და აილე მისგან ერთი მარცუალი და კირჩხიბისა ბუდესა შიგან გაადგინე ქალისა რძი-

თა, და უოლრ მით თუალი, კარგია და გამოცდილი ნებითა ღ'თისა-
თა.

|| ა ი ლ ე ე[ანგარა ს[ამი დრ[ამი, სპეტი — ოთხი დრ[ამი, 7
აკლიმა ვერცხლისა — ოთხი დრ[ამი, და გომიზი არ[ამი — ორი 5
დრ[ამი. და შიბი ამ[ანი — ერთი დრ[ამი, დან[აყენ ესე წამ[ალნი
და დაცრენ შ[არითა. დაქ[ალბე ვაჟი ტეგნის წყლითა და შეზილრ,
და ოსპის ზომა მქარცუალი შექენ და იკპარო, რ[აგუ[არცა ნიშ[ანი
მგუეცემა.

თვალისა სიხანისა და კავილისა

ნიშ[ანი შიფისა წითლისა, რომელსა ქუიან ტარამიტეონი 10
დიდი, ერგების საბლსა ქარსა და სიბნელესა და წ[ამწ[ამთა დასუ-
ლასა და სიწითლესა, რომელი იყოს თუალთა შიგან, და ქაველსა
და მლიერსა და ცრემლსა. თუ ღმერთსა უნდეს. —

ა ი ლ ე სპილენძი დამწუარი თხუთმეტი მუტყ[ალი. და კალკ- 15
[ატ[არი დამწუარი — ოთხი დრ[ამი, და შადნ[აქი წითელი — თხუ-
თმეტი მუტყალი, დარაფილფილი და აფიონი, და მ[არილი — ორი
დრ[ამი. ზაფრანი — ნ[ახეც[არ დრ[ამი, და შიბი ამანი — ერთი
მითყ[ალი. დან[აყენ შადნაქი და სპილენძი, სამსა დღესა წყლითა
დაქ[ალბენ, და მერმე დან[აყენ სხუანი წამ[ალნი, დაცრენ შარითა,
და შეზილო ლუინითა ძეღლითა და მქარცულად ქნა, და რ[აგუარცა 20
გუისწ[აველებია, აგრე ქენ და უშუელს.

ზაფი ხუითელი

ნიშ[ანი შიფისა კუერცხის გულისა, ერგების სიწითლესა, რო- 286 r
მელი იყოს შიგნით მქ[ა] || მელი და სიმსივნესა, შექმნულსა თუალ-
თა შიგა. — აილე ზაფრ[ანი მითყ[ალი ერთი, და სუმფული. და. 25
სპილენძი დამწუარი — თორმეტი მითყ[ალი, და სად[აქი ინდი —
მითყლის ნახეკარი, და ანძრუთი — ორი მითყ[ალი, და პილიპილი
შ[აქი — ორი მუტყ[ალი, და გომიზი არაბი — ორი მუტყ[ალი.
შეკრიბენ ესე წამ[ალნი და დან[აყენ და დაცრენ, და წყლითა
შეზილე და მქარცულად შექენ. და რა მოგინდეს, აილე მისგან 30
მარცუ[ალი ერთი და ქალისა რძითა გაქადგინე და თუალსა უწთო,
კარგია და სქარგებელი ღ'თითა.

იბ. კარი ხურისა ტიკვილისა

...ნიშანი ესეა, რომე კაცი თავისა ფერზედა იყოს და ყური 249 r
მულამად ზაბილსა დაუწყებდეს. მისი წამალი, — მარზანგო- 35

შისა წყალი ბამბითა შიგან ჩაუწუეთე, კამისა ხე კმელი და სხუილი გამოარჩიე, ცოტა ბამბა დაახუიე წუერზედა და ქოთანშიგა დაასოვლე, მერმე ანთე სანთელივითა და ერთი წუერი ყურშიგა ჩაუღვე, სანთელი ვითა დაიწყებს წვასა და ქარსა გამოიღებს, რა ისი ხე დაიწუას, ნახე, თუ გამოსულიყოს, კარგია, თუ არა — მეორედ კიდევე უყავ.

5 უური, რომე სისხლისაგან ატკიოდეს. მისი ნიშანი ისია, რომე უური წითელი იყოს, და ცხელი გასახსნელი მიეცე და ყიფალიცა გაუხსენ, ვარდის ზეთი. და ძმარი გაურიე და თავსა და ყურსა შესცხე.

10 თუ ამითა არ ეშუელოს, ესე წამალი უყავ. — აიღე ყუითელი ალილა და ქუ[ა]ბული ალილა, თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი ღრამი. ორით ლიტრითა წყლითა მოადუღე მუნამდი, რომე სამოცი მიტყ[ა]ლი დარჩეს. მერმე აიღე ოცი ღრამი თარანგუბინი და გაურიე, ერთი ღრამი საბრი, ერთი დანგი საყამუნია დანაყე და ერთმანეთშიგა გაურიე და შეასუი.

15 თუ სიგრილისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ყურსა მძიმედ ესმოდეს და ფერზედა თეთრი იყოს, და კელი რომე დასდვა, ცივი იყოს, ამას აბი უყუია უნდა გასახსნელი, და სადაბი ზიბაყისა ზეთითა მოადუღე და ყურშიგა ჩაუშუი.

20 ს ხ უ ა. — კმელი ია, ხატმი და ბაბუნაჯი წყლითა მოადუღე. და ცოტა რა იდულოს, გარდმოდგი და ცოტა ვარდის ზეთი შიგან გაურიე, ყურსა და შაკიკზედა შესცხე.

25 A ს ხ უ ა. — შიმშატი და პიტნა ორივე ერთად ადუღე და მისი წუენი ტფილ-ტფილი ყურსა და შაკიკშიგან ჩაუშუი || და, რაცა ქარი იყოს, გამოილოს.

30 ზატარა, შავი ბოლოკი დაქარ წურილად და თაფლითა მოადუღე მუნამდი, რომე წყალი დაშრეს და თაფლი და ბოლოკი დარჩეს. მერმე იმი მატყლზედა დასცხე და ყურშიგა ჩაუშუი. თუ იმითა არ ეშუელოს, დაიჭირე ყაისუმი, მარზანგოში, ზამბუას ზეთითა. მოადუღე, მერმე ჭუნდი ბედასტარშიგა გაურიე და მუდამ ყურშიგა ჩაუშუებდი.

35 სხუა ნიშანი, რომე ყურშიგა რამე გამოუვიდეს. მჯღომი შიგნით იყოს თუ გარეთ, მისი ნიშანი ესე არის: თუ გ[ა]რეთ გამოუვიდოდეს, ტკივილსა დაუწყებს და ცხელება დაემართების და მძიმედ გაიგონებს, და ერთობ წვასა დაუწყებს. მისი წამალი. — აიღე შირიხიშტი, თამირინდი, ხიარი-შამბრისა გული და შეასუი ესე — თხუთმეტი ღრამი, და ნახევარ ღრამი საყამუნია გაურიე და ყიფალიცა გაუხსენ¹, თუხმაქანისა ლუბი კუერცხსა გაურიე და 40 ყურშიგა ჩაუშუი. თუ გამომავალი შიგნით იყოს, მისი ნიშანი ეს არის, რომე ნამეტნავად სტკიოდეს. რა ყურსა დახედო, რეგუნად

უბნობდეს, თავქედიაწივითა. ესე სენი საშიშარი არის. ამასცა სუ-
ბუქი გასახსნელი შარბათები მიეცით და ყიფალიცა გაუხსენ. ბაზ-
რყატუნისა ლუბი, კუერცხისა თეთრი ერთმანერთშიგან გაუროე,
ფარფიონი — ორი ქერისა წონა ქალის ღედისა რძითა გალესე და
შიგან გაუროე. მუდამად ყურშიგა ჩაუშუებლი.

5

ყურშიგა რომე წყლული იყოს, იცოდო, რომე ორი-
საგან იქნებოს: ერთი ახალი და ერთი ძველი. თუ ახალი
იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ბალღამი და სისხლი სდიოდეს.
მისი წამალი. — ცოტა მურღასანგი ძმრითა გალესე და მატყ-250 რ.
ლისა პატრუქი შექენ. ამაშიგა გამოავლე და ყურშიგა შეუდე.

10

ძველისა ნიშანი ესეა. — თუ ბაყლი გამოვიდეს მყრა-
ლი ყურისაგან, აილე რკინისა წილა. გააკურვე სამჯერ და სამსა
დღესა ისი ძმრითა გალესე, ბამბისა პატრუქი შიგან ამოავლე და
ყურშიგა მიეც.

ნიშანი ნაპრისა (ძველსა ყურის ტკივილსა ჰქუიან). ოდესცა
თეთრი და მყრალი წყალი გამოვიდეს ყურისაგან. — აილე ჭან-
გარა ერთი დრამი, ბზისა ხე დანაყილი და გამქმარი — ორი დრამი,
თაფლშიგა გაუროე და პატრუქითა მიეც.

15

ნიშანი ყურისა, რომე ბაყლი სდიოდეს. — აილე მწარისა
ნუშისა ზეთი. ცოტად გაათბე და შიგან ჩაუშუი. მერმე აბანე. ბანა
ასრე უნდა, რომე ყური აბანოსა თაფლზედა(!) დაიჭიროს მუნამდი.
ვირე დაალბოს შიგან რაცა მანკი იყოს, და ერთპირად გამოვა და
გამოწმდების. მერმე პატრუქი შექნას და ყურისა წყლელისათვის
რომე სწერია, იმითა ყურშიგა ჩაუღვას.

20

სხუა ყურისა ტკივილი, რომე კმელად სტკიოდეს და სხუა
ნიშანი არა იყოს. — აილე საბრა და ზაფრანა. თუითოსაგან —
ერთი დანგი. მყინვარი — დანგ-ნახევი, ოთხი მარცული მუხუდო
ტყავ-გაძრცული. ესე სამივე დანაყე, მერმე გალესული ქაფური
სამისა მარცულისა ქერისა წონა ამა წამლებშიგა გაუროე, ორი
დრამი იისა ზეთი და ამისი წონა ქალის ღედისა რძე შიგან გაუროე.
და მერმე წუეთ-წუეთი ყურშიგა ჩაუშუი.

25

სხუა წამალი. — აილე ანძრეთი, რბალად დანაყე, ნუ-
შისა ზეთი გაუროე, ცოტა თაფლიცა გაუროე, ყურშიგა ჩაუშუი.
მის თუისვე. — სამი წუეთი ბალასანისა ზეთი (თუ ის არ
იყოს — ზეთისხილისა || ზეთი ნახევი დრამი), თეთრი ნავთი გაუ- v. 35
როე და ისიცა ყურშიგა ჩაუშუი.

30

სხუა. — აილე საყამუნია ძმარშიგა გალესე მწარისა ნუ-
შისა ზეთითა, ისიცა ყურშიგა ჩაუშუი.

სხუა. — ჭუნდი, ბედსტარი ვარდის ზეთითა გალესე, და
ისიცა ყურშიგა ჩაუშუი. მის თუისვე. — დაიჭიროე ნიორისა
წუენი, ვარდისა ფურცელშიგან გაუროე, დანაყე და ჩაუშუი.

40

და ბალღამისაგან იქნების, რომე გაერთებულ იყოს ტკივილი. მ[ა]-
რთებს, რომე თავი აბანოშიგა დაიბანოს და ჭკუვის წამალი ქნას,
რომე მალასი გაეყაროს. თავსა და კეფასა კოტოში მოიკიდოს და
ცხუირისაგანცა სისხლი იღინოს.

სხუა, რომე! სიცივისაგან სტკიოდეს. — აილე ბატის ქონი, 5
ანუ ქათვისა, წმიდად დაადნე, და მერმე ქათვისა ნაველი გაუ-
რიე. აილე ერთი თავი ხახუი, გული გამოართვი, ესე წამალი
შიგან ჩაყარე, მხურვალისა || ერბოსაგან ერბო გაათბე, და ყურში- 7
გან საში წუეთი ჩაუშვი სამჭერ.

ამავე სენისათვის. — კანათისა ზეთი, წიფლისა ზეთი, 10
ანუ მწარისა ნუშისა, და ბატისა ქონი გაურიე და ჩაუშვი.

ამავე სენისათვის. — აილე ფეტვი და მ[ა]რილი, ყურ-
ზედა დასდევ.

სხუა ყურისა, რომე სიმსივნე წაგეღოს. — აილო აფიონი
დედაკაცის რძითა დაალბე, ვარდის ზეთითა გაათბე და ჩაუშვი. 15

სხუავე, რომე არა ესმოდეს. — ზროხისა ნაველ-
ლი თათლითა ყურშიგან ჩაუშვი.

ყურშიან რომე კმა გამოსცეს, — სადაფი ბერძულითა ზეთითა
ააღულე და ჩაუშვი.

სხუა წამალი, რომე ყურშიგან რამე ჩასძრომოდეს. მისი ნი- 20
შანი ისი არის, რომე მუღამად ჰქაოდეს და ერთობ ნამეტნავად.

მისი წამალი. — კორცი დანაყოს, და პატრუკი შექნას და
ყურშიგა ჩაიდებდეს, ერთი წამი გამოუშუას, რომე შიგან იყოს,
მისთვის რომე. რაცა ჩასძრომია, იმა კორცისა სულ ზედა დაეხუ- 25
ევის. მერმე წყნარად გამოზიდე. თუ გამოვიდეს, კარგია, თუ არა—
მეორედ კიდევე ქენ და გამოსწმედს. თუ ამითა არ გამოვიდეს,
იცოდი, რომე ერთობ შიგნით არის. მოილე ბატარა ატმის ფურ-
ცელი, დანაყე და გამოწურე. ცოტა ყურშიგან ჩაუშვი ქერამისა
კურკისა ზეთითა; თუ არა ცოტა საბრძო დანაყე და მისი წუენი
ჩაუშუა. 30

თუ ყურშიგა კვა ანუ სხუა რამე ჩავარდნოდეს და ერთობ
ყური სტკიოდეს. — და იმა მკარსა დააწეინე, სითყა სტკიოდეს,
და თავი კარგად დაარხიე. თუ არ გამოვიდეს, ჩქიფი, რომე ეკალსა
ამოიღებენ, ჩაყე და იმითა ამოიღე. თუ იმან არ ამოიღოს, ჩხირისა
წუერზედა გომიზი დააკარ. დააკირე ზედა და იმითა ამოიღე წმახი?, 35
|| და ცხუირთა შეაბერე და შეუკარ, დასცემს ცხუირსა და გააგდე-252 r.
ბინებს.

უკუეთუ ვისმე მძრომელი ყურთა ჩაუძრეხ, ორისა ქერისა
წონა საყამენია ძმრათა გაადგინე და ყურთა უწთე.

ნიშანი წამალთა, რომელი ეკუმევის ყურთა კიისა გამოღებისათვის.
გამოჰყავს ამას უმიზეზოდ ნებითა ღ'თისათა

5 აილო თეთრისა ლემისა თესლი და ვაშავი თეთრი, წმიდა, კეკელა, ამათგანი—სწორი წონი. და გომიზი—ერთი ნაწილი ზეთისხილისა, და ბავრუკი წითელი — ერთი ნაწილი. შეჰკრიბნე ესე წამალნი და დაჰნაყუნე, და აილო მისგანი ორისა დანგისა წოხი და ცეცხლსა შინა ჩაადლო, რომელ საცეცხურთა შინა იყოს, და ზედა ძაბრი გარდაარქუა. და წუერი ძაბრისა ზეით უყო და ყური ზედა მიუჰყრას, რომელსა შინა კია იყოს, და მუნამდი იპყრას, 10 ვირე საყუმეველი დაილიოს, და ჰქნა ესე შრავალჯერ, ვირე კია გამოვიდეს ყურისაგან ბრძანებითა ღთისათა.

ნიშანი გამოღებისა კიისათვის ყურისაგან, გამოცდილი. — აილო მარმარისა გამოწურვილი და ვარდისა ზეთი, ბოლოკისა ზეთი, ამათგანი — სწორი წონი. შეჰკრიბნე და შეჰკრივენე და უწთო 15 ყოვლისაგან ოთხი წთობა. და ჰქნა ესე დილა-მწუხრი, სარგო არს, თუ ღმერთსა უნდეს.

ნიშანი წამლისა, ერგების ტკივილსა ყურისასა და სიყრუესა შემთხუ[ე]ულსა. — აილო შაბი წითელი — წონი დრამისა და დაასხა ზედა ზეთი მკირედი ბოლოკისა, და ძმარი ცხარი ლუინისა 20 მჟავისა შერივნე კეკელად. უწთო ყურსა და ერგოს.

v ნიშანი სხუისა წამლისა, ერგების სიყრუესა ვის არა || ესმო- დის. რომელსა ჰქუიან ტარში. — აილო ბოლოკისა გამოწურვი- ლი — წონი დრამისა. და ურთო თანა ბავრუკი წითელი — წონი 25 დრამისა, ბოლოკისა ზეთი და ბალასანისა ზეთი. შეჰკრიბნე ესე და ერთმანერთსა გაურვიენე და უწთო ყურსა დილა-მწუხრი.

ნიშანი წამლისა, ერგების წყალსა და შალალსა, შექნილსა ყურსა შინა და სიყრუესა შემთხუეულსა მისგან. — აილე ვაშავი წმიდა, კეკელა,—წონი ნახევარ დრამისა, და ბოტომისა კევი—წონი ნახევარ დრამისა, გომიზი ზეთისხილისა — წონი დანგისა. და ნაყუნე 30 აჯანთა შინა, რომელ შეიქმნას ვითა ცვილი. და მერმე აილო ბოლოკი და დასთალო, მკირასა ფათილისა მგზავსი შეჰქნა, რომელ ყურსა ჩაეტეოდეს. და ესე წამალი მას გარე შესდვა და ყურსა ჩაუჰყრა.

35 ნიშანი წამლისა, რომელსა ჰქუიან მისრი, ერგების ყურსა, რომლისაგან გამოვიდოდის შალალი და წალა. — აილო ეანგარი კეკელა — სამი ნაწილი, და თაფლი, რომელსა წყალი არა მიახლე- ბულიყოს, — რვა ნაწილი, და ძმარი მჟავე — ოთხი ნაწილი. აად- ულვე. ვირე წავიდეს ოთხი ნაწილი, და შეეშავსა ჩაასხი. და ოდეს 40 გიკმდეს. ფათილისა (რომელს არს პატრუკი) გარე შესდვა და ყურსა ჩაუჰყრა, ერგოს.

ნიშანი სხუისა წამლისა, რომელი ერგების ტკივილსა უური-
სასა და ტუხასა მისსა, და ტროშსა, რომელ არა ესმოლის — აიღე
უძოვარი და დააღბო ყრმათა ფსლითა, და გასწყდე(!) სამსა დღე-
სა, მერმე უწოთ ყურსა და ერგოს.

ვის წყლული არა გაუმრთელდებოდის, რომე ||ლ ჰქუიან ნახ-253 რ 5
ორი, და ბავასირსა, რომელსა შალალი მოექცეოდის, და თუ უწოთ
შიგან ღორისა ნაველი, ერგების შივილსა და ბუვილსა. თუ უწოთ
შროშნისა ზეთი. ანუ ნუშისა ზეთი, გაზავებული ძმრითა, ანუ
ტეგანისა წყლითა. ანუ პრასისა წყლითა. ანუ აიღო ხახუი და გული
მისი გამოსთხარო, და იასამიგითა ზეთითა აავსო, და გაატფო 10
ცეცხლთა ზედა და უწოთ ყურთა, ანუ ქაბრისა წყალი, ანუ პიტ-
ნისა წყალი ძმარსა თანა, და სიმსივნესა მისსა მკურვალსა უწოთ
შინა იისა ზეთი, ანუ ვარდისა. ზეთი, ანუ შერივნე ცვილი დასპეტი
და იისა ზეთი და სცხო, ერგოს, თუ ღმერთსა უნდეს.

ნიშანი სხუისა საკუმეველისა, ერგებოჲ ჰიასა ყურისასა, თუ 15
ღმერთსა უნდეს: აიღო უძოვარისა თესლი, ლემისა თესლი და
ვაშაკი, ამათგანი — სწორი ნაწილი, დანაყნე და ცეცხლსა შინა
ჩასდვა საცეცხურთა, ძაბრი ზედა გარდაარქუა და ყური ზედა
მიუპყრა, და ძაბრისა სტუირი ყურსა | შიგან იპყრა, ვირე იგი სა-
კუმეველი დაილიოს, სარგებლისა არს და გამოცდილი. 20

ნიშანი საკუმეველისა, გამოიღებჲ ჰიასა ყურისაგან. — აიღო
მარმაჰუხისა გამოწურვილი და ვარდისა ზეთი; შროშნისა ზეთი,
და ბოლოკისა ზეთი, ამათგანი — სწორი წონი. შეჰკრიბნე და შეჰ-
რივნე, და უწოთ ყოვლისაგან ოთხი წთობა, და ჰქმნა ესე დილა-
მწუხრი. კეკელაა და გამოცდილი, თუ ღმერთსა უნდეს. 25

იღ. კარი [მეთოთხმეტე]

ნიშანი ცხუირისა

ღმერთმა მოწყალემან ცხუირი დაჰბადა საყნოსელად და სუ-
ლისა საბრუნველად. მისი საქმე ისი || არის, რომე ტუინიღამან
ერთი ძარლუი ჩამოვა და ორად გაიყოფის, ერთი ერთსა ნესტუშიგა
მოვა, და მეორე — მეორესა ნესტუშიგა, და ტუინი ავსა და კარგსა
სულსა იქიდალმა შეიტყუებს. იმა ძარლუთა გული ცარიელი არის;
თუ ისი მალასისაგან ანუ სურდოსაგან შეიკვრის, კაცი სულისა
აღებასა ვეღარას შეიტყუებს. 30

თუ კაცსა სენი ცხუირშიგა შეექნას, პირველად ესეა, რომე 35
რასაცა ისუნებდეს, სული არ ეცემოდეს. მისი წამალი ესე არის.
რომე ქელსაფქავი გააცხელოს, ზედა ძმარი დაასხას და ესე იორთ-
ქლოს. ანაკუეთი ძმრითა მოადულოს და ორთქლოს, აგრევე სონი-

ჯი ძმრითა აღუღებული და სონიჯი ძმრითა დასოვლებული მოაკა-
ლოს და ისუნოს.

სხუა ნიშანი კაცსა რომე ცხუირშიგა სული არა ეცემოდეს. —

- 5 თუ დედის მუცლით გამოპოლიყოს, არათფერითა წაშლითა არ
ეშუელების. თუ ახალი იყოს, აიღე ერთი ნალი და გააკურვე მწო-
ედ, მერმედ ძმარშიგა ჩააგდე და ცხუირი და პირი ზედა დაიკიროს,
რომე ორთქლი შიგან შეუვიდეს. ერთსა კუირასა ყოველთა დღეთა
ამას იქმოდეს სამ-სამჯერ და მუდამ სონიჯი ისუნოს; პილპილა,
10 ქუნდუსა, ორივე დანაყე, რეანზედა დააყარე, ყოველთა დღეთა
ისუნოს და ცხუირსა დააცემინოს. აბიყუყიაცა აალებინე, იარაჯისა
ლარღარა აქნევინე, თუ ამან არ უშუელოს, აიღე შამი ანდალი და
სონიჯი, თეთრი ხარბაყი — თუითოსაგან თუითო დრამი, დანაყე
წმიდად და წეროსა ნაველღშიგა გაურჩე, ცხუირჩიგა ჩაუშუ-
ყოველთა დღეთა, სადამდის გამთელდებოდეს. თუ ესე სენი ერთო-
15 ძნელი იყოს, ბორაყი შავი, ბორა, სონიჯი და ნაველი, რასაცა
იყოს, იმითა გარიოს და ცხ...¹.

254 რ. || ...ჰიღე შუბლზედა ასრე, რომე სისხლსა ნუ ადენ.

- 20 თუ მარცხენით სდიოდეს, ტყირაზზედა მოიკილოს. ამა ნიშნითა
ქენ, ბამბისა პატრუჯი შექენ და ცხუირშიგა შეუღევე. პატრუჯი
ზეთითა დაასოვლე, აანთე და კოტოშისა მოკიდებულზედა დასდევ,
და ზედა ჰიქა დაპბურე, ვირე დაიწვოდეს, და უშუელოს.

- 25 სხუა, რომე სისხლი დააყენოს ცხუირისა. — ქურათის წყალ-
შიგა თეთრი საკუმელი გაურჩე, ცხუირსა ჩაუშეი და უშუელის.
თუ სისხლი არ დადგეს, ჰაფური ძმარშიგა გაურჩე და
30 ბამბითა ცხუირშიგა შეუღევე. ქერისა და ოსპისა ფქული ძმრითა
გაურჩე, სამოსლითა შუბლსა შემოსდევ და უშუელოს.

თუ პირსა და ცხუირსა სისხლი სწორად გაედინოს ბუშტისა.
პირშიგა მჭდომი გამოსულა და აღარა დარჩების.

- 30 თუ ცხუირჩიგა სურდო სჭირდეს, ორისაგან იქნებოს:
სიმკურვალისა და სიგრილისაგან. თუ სიმკურვალისაგან
იყოს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე ცხუირიდალმა ხან თბილი და
ხან ცივი წყალი სდიოდეს. ამას შექამადი შეუწყონ ქერისა, შიგა
უნაბი, სეფისტონი და ხაშხაში იყოს მოდულეებული, და შარბათი
ხაშხაშისა სუას, რომე ცხუირთა დენასა უკლოს. რა ესე სენი შეექ-
35 ნას, საშსა დღესა მკურვალისა სასმელ-საკმპლისა და ლუინისაგან
იფარეზოს, და ქერისა წყალსა სმრდეს. და რასაცა საკმელსა ჰამ-
დეს, ქერის წყლითა და ბაკილას წყლითა შექნილსა ჰამდეს. და
თუთმაჯი, ანუ ატრია, ასპანახითა ანუ ნუშითა შექნილი ჰამოს.
40 მერმე ესე წამალი ქენ. რომე სურდო გულშიგა არა
ჩაუვიდეს. — აიღე ბროწეულისა ყუავილი. წითელი ვარდი, ოს-

პი და ქერქი ხაშხაშისა. ესე ვარდის წყლითა მთადულოს, ილარ-
ლაროს და პირ || შიგანცა დაიჭიროს და კიდევე წამოასხას. v

თუ ესე სენი სიგრილისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე
არის: თუალი და თავი მძიმედ კჭონდეს, და რაცა ცხუირიდალმა
წამოედინოს, ძნელად გამოვიდეს. ესე ჩალხა-ჩალხა თბილსა ფე- 5
ტუსა კეფაზედა დაიდებდეს, ძილისაგან, ბევრისა ლუინისაგან,
მეტისა საკმლისა და ბევრისა წყლისა სმისაგან იფარეზოს, და
ანისურსა ისუნებდეს, და მუშქსა და ლადანასა და სონიჯსა იყუმე-
ვდეს ასრე, რომე თავსა წამოიბუროს, სული ცხუირშიგა შეუვიდეს,
შარბათი ზუფასი სუას და ხუარბლისა კორკოტი თაფლითა ჭამოს, 10
და მოქალული და დანაილი სელი ფილფილითა და თაფლითა
ჭამოს, შემწუარი ტრედის ქუნდი და ჭავეკავი კარგად მოუტვდების.
სონიჯისა შარბათი, ზუფასა შარბათი და ხაშხაშისა შარბათი სურ-
დოსათუის კარგია. და აფლონია რუმი და თრიაყი ლათი, ესეცა
ერთობ კარგად მოუტვდების და გამოსწმედს. 15

თუ სურდო სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი. — თუალი და
პირი გაუწითლდეს, რაცა ცხუირიდალმა წამოსდიოდეს, ცხელი და
მწოვე, მოთხე და ყუითელი იყოს. ამას ზედა, თუ ცხუირი და ყელი
ეწვოდეს, ზაფრაცა არევია მაშიგა. თუ ამას შიგა ცხელემა დაერ- 20
თოს. თავმან ტკივილი დაუწყოს, სიმძიმისა ნიშანი არისა. ამისთუის
გაუძნელდეს, რომე სასასა გაახურებებს და ესეცა იქნებოს, რომე
თავისა ნახევარიცა ასტივიდეს.

თუ სურდო სიგრილისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე
პირისა და თუალისა ფერი მასვე ფერზედა იყოს, და თავი და ტანი
დაუმ || ძიმდეს. რაი ცხუირთა და ყელთა დაიწყოს მოდენა, მოთე- 255 რ.
თრე და სქელი იყოს და მყრალიცა იყოს. და თუ ამაზედდა ცხელემა 25
დაერთოს, ადრე ეშუელოს, ამად რომე სიცხე ბალდამსა მოხარ-
შავს. ამა ორისა ფერისაგან კმაცა წაულოს და საუბნარი, ცხუირ-
შიგა უბნობდეს და ცხუირშიგა ასრე გაქედოს, რომე ვერა ისუნებ-
დეს (1). თუ არა უწამლო და გაუგრძელდეს, გულზედა ჩამოვიდეს 30
და ნაზლად შეიქმნას. როგორაცა ნაზლად შეიქმნას, კუელაცა გაე-
რთოს. სიმჭურვალისა და სიგრილისა წამალი ესე არის, ასრე უნდა,
რომე პირველი სენი მოხარშოს; და სენისა მოხარშვისა ნიშანი ესე
არის, რომე რაცა ცხუირთა და ყელთაგან გამოვიდოდეს, გათხელ-
დეს, და თუ თხელი იყოს, გასქელდეს. 35

სურდო რომე სიმჭურვალისაგან იყოს, და რაცა სდიოდეს,
თხელი იყოს, მისი წამალი ესე არის. — ქერისა კორკოტი
შეუწყონ, შიგა უნაბი, სიფუსტანი და ხაშხაშისა შიგა ურიონ, და
ხაშხაშისა შარაბიცი შეუერიონ; და თუ სისხლი სქარბობდეს და ზაფ-
რაცა ერიოს, და ნამეტნაეად ცხლად იყოს, ფიცხლა კელნი გაუქს- 40
ნენ. ბა გ რ ა ტ აქიმმან ასრე ბრძანა, ვითა: პირველ ბანა, ასრე

რომე თავი ღარსა ქუეშე დაიჭირონ. მერმე კელი გაქსნან; თუ ცხლად იყოს და სისხლი არა სკარბობდეს, მესამესა დღესა უნდა გაქსნა კელსა.

5 სურდო თუ სიცხისაგან იყოს, ანუ სიგრილისაგან იყოს, ზურ-
გზედა არა უნდა წოლა. ამისთვის რომე სენი გულშიგა არა ჩაუვი-
დეს. სურდო რომე სიმკურვალისაგან იყოს, სამსა დღესა ნურასა
v სკამს, (და ნუცა ლეინოსა სუამს), ქერისა კო || რკოტისა მეტსა. და
სადამდის სურდოსაგან არა გამოვიდეს, კორციანსა ნურას კამს,
10 და საკმელი მისი ქერისა კორკოტი იყოს, და სხუილ[ი] ცერცუი
ნუშისა ზეთითა და ნესუსისა თესლი სხუილისა ცერცუსისა ფქუი-
ლითა და კიტრისა თესლისა გული ნუშითა; მაშა, — ქერქი გაყრი-
ლი და ასპანახი ნუშისა ზეთითა ანუ კარაქითა. სურდოსა ცხუირისა
დაცემა აწყენს და აშლის. და თუ ცხუირისა დაცემა იყოს, ასეთი
15 წამალი იყოს, რომე უკუაყენოს. სურდო რომე მკურვალე იყოს,
თავი დახურვით შეინახოს. და სიცივისაგან და ცივისა ნიავისაგან
თავი შეინახოს. და რა გინდა რა სწყურდებოდეს. ცივისა წყალსა
ნუ სუამს და ნუცა დია იძინებს, და ნურათა ღონითა დღისით ნუ
დაიძინებს, მეტადრე კამას უკანეს.

20 სურდოსა პირველზედა ბანა უშუელის, თუ სენი სუბუქი და
თხელი იყოს (თუ სურდო ძნელი იყოს, ბანა აწყენს). სურდოსა
მოხარშავს, უკანით აბანო უშუელის, ამაღ რომე მოხარშულსა
სენსა აღრე დაადნობს და გამოიყვანს. და თუ გასაქსნელი შარბათი
მოუნდეს, გასაქსნელი შეაწყვე, იისა შარბათი და უნაბი და სიბის-
25 ტანი, სათმის ძირი, ხათმის თესლი, ხიარისა შამბარისა გული, შირ-
ხიმტი. თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი მეტყალი. ამა ყოვლისაგან შარ-
ბათი შეაწყვე და შეასუი.

სურდოსა ცხუირისა ცემასა უკუაყენოს. მისი წამალი
ე ს ე. — აყარყარა, ყურფა, ჰაზუზი იაქი, მასტაქი, სუმბული, უდი
პინდი, ამბარი, თუითოსაგან — სწორ-სწორი. ყუალა დანაყე და
30 გაცარ, და ათისა მეტყლისა ვაშლისა შარბათშიგან გაურივე. ამის-
256 r-გან თუითო სუმა შუილ-შუიდი || დრამი შეასონ დილასა და სალა-
მისა. ესე ზაქარია შვილისა მამამადისგან მოგო-
ნილი არის.

სურდო თუ ყელშიგან ჩამოვიდეს, დარღარა აქნევი-
35 ნოს ოსპისა დ ბროწეულისა წყლითა. თუ ამან
არა უშუელოს და უფრო ძალიანი მოუნდეს, ხაშხაშისა ქერქი და
თესლი ოსპისა წუენითა მოხარშე და იმითა დარღარა აქნევი-
დეს. დარღარა სხუა ფერი: აბულასისა თესლი ნახევარზედა დანაყილი.
წითელი ვარდი, გულანარი, ხაშხაშისა ქერქი და ცოტა კმელი ქინძი
40 ვარდისა წყალშიგან აღულონ და აციონ, და იმითა დარღარა აქნე-
ვინონ.

თუ ღარღარამა არა უშუელოს, ესე შარბათი შე-
 სოს. — აიღე ხაშხაშისა თესლი ნახევარი ლიტრა, ოთხსა ლიტ-
 რასა წყალშიგან დაალბე, ერთსა დღესა და ღამესა ამყოფე, გამო-
 წურე და ნახევარზედა დანაყე. იმავე წყლითა მოადღე, სადამდინ
 ნახევარზედა მოიყაროს. მერმე კელითა მოზილე და გამოსწურე, 5
 და ერთსა ლიტრასა შაქარშიგან გაურივე, მანდამდისი ადღე, რო-
 მელ გასქელდეს. თუითოსა სმასა ათ-ათი ღრამი უნდა. და თუ ნედ-
 ლი და ახალი ხაშხაში იშოებოდეს, ესე თავი ხაშხაში შუიღსა
 ლიტრასა წყალშიგა დაალბე ერთსა დღესა და ღამესა, და მერმე
 ადღე, ასრე რომე სამი წილი და ნახევარი წავიდეს. მერმე აიღე 10
 და კელითა დაზილე და გამოსწურე. და მერმე ნახევარ[ი] ლიტრა
 შაქარი და ნახევარი ლიტრა მათფხოთაჯი, რომე ბადაგი ჰქუიან,
 ესიცა (!) გაურივე, მანდამდის მოადღე, რომე გასქელდეს. ამის-
 გან: შუიდ-შუიდი ღრამა შარბათი ქერისა წუენითა. და ზოგთა
 აქიმთა, ერთი ღრამი ქაფური, ერთი ღრამი ზაფრანი, და ერთი
 ღრამი მრავისა თესლი, ერთი || ღრამი გულანარი და ერთი ღრამი
 ფარფარას წუენი ამა შარბათშიგან გაურიონ. 15

სურდო, რომე ხიმკურვალისაგან იყოს და ერთობ აცხელებდეს,
 დილასა და საღამოსა ამა შარბათისაგან ასმევდეს. და თუ მუდამად-
 ცა სუმიდეს, არგებს. და ძილის პირსა ამა შარბათისაგან ღარღარაცა 20
 აქნევიან, და შარაბი ზუფაცა არგებდეს (ზუფას შარაბი ისი არის,
 რომე შარაბებისა რიგშიგან მოვა). და იაცა არგებს შაქრითა გაზი-
 დულიყოს. რა ხაშხაშისა შარაბმან სურდო მოხარშოს, ხაშხაშისა
 შარაბსა ნულარა [ა]სუამ, ზუფასა შარაბი ასუი თბილითა წყლითა.

და თუ ცხუირი შეიკრევდეს და თავშიგან მძიმედ და გაქედით 25
 იყოს, ბაფლი, რომე წამალია, ძმრითა დაასოვლონ და
 ცეცხლშიგან ჩააგდონ, და თავი ზედა ამყოფონ, რომე ამისი სული
 პირსა და ცხუირსა შეეღინოს. თეთრი სანდალი, დამწუარი სუქი
 და წისქვილისა ქვა, ნახევარზედა დანაყილი, ესე გააცხელონ,
 სანდალი და სუქი გაცხელებულსა ძმარშიგა გაურიონ და თავი 30
 დახურონ. და ზედა დაიკირონ, რომე ორთქლი ვერასათ გაუეიდო-
 დეს. ანაყუეთი გააქურდონ და ძმარშიგა ჩაყარონ, ასრე რომე იორ-
 თქლონ. წითელი ვარდი და წითელი შაქარი, და მურთისა ფურ-
 ცელი და ძირტკბილასა ფურცელი, ესენი ძმარშიგან გამოადღლონ
 და იორთქლონ. ბაბუნაჯი. ია და დანაყილი ქერი და ხაშხაში 35
 წყლითა მოადღლონ და იორთქლონ. და ამითა დაიბანონ და ცხელ-
 ცხელი თავზედაცა დაისხან. იმას რომე სურდო და ნაზლა მუდამად
 სკირდეს. ჰ[ა]ბიყუყუა ჩაანთქმევიანოს...¹ 257 r

|| ...ერთი გასახსნელი, რომე იმა ქირისაგან
 გამოიყვანოს. 40

ამაი აბისა წამლები. — აიღე საბრი, თურბუთი, რუბი,

სუსხი, თუითოსაგან — სწორ-სწორი, დანაყე და გაცარ, და ციესა წყალშიგან შეზილნე, და მგურგული აბები შეჰქმენ. თუითო ჩან-თქმა — ორ-ორი დრამი, ღამით წოლისა ეამსა ჩაანთქმევირო.

- სურდო რომე სიგრილისაგან იუოს, ფეტუი გააცხელონ და მჩუარისაგან გამოკრან და ცხელ-ცხელად კეფასა შემოსდვან მან-ღამდის, რომე სიცხე სასასა ჩაუვიდეს. ლუინისაგან და საქმელისაგან იფარეზოს, და თუ ერთობ მომშვიდეს, ცოტა საქმელი მომქურვლო აჰამონ, და ცოტა-გაცხელებული ლუინოცა ასუნა, რა გინდა რა მოსწყურდეს, წყალსა ნუ სუამს. და თუ მლაშე ეჰამოს და მასზედა მოსწყურდეს, ნუც მაშინ სუამს წყალსა. და თუ ერთობ მოსწყურდეს. ცოტა თბილი ლუინო სუას. ძილისაგანცა იფართილოს, ასრე რომე ნუ დაიძინოს ერთსა დღე-ღამესა, და ერგოს. ესე გასახსნელი ჰ[ა]ბი ცა შესუნა. ჰ[ა]ბის წამლები: — აიღე საბრი, მასტაქ[ი]: საბრი — ერთი დრამასა წონი, მასტაქი — ნახევარ დანგი, რუბისუსი — ორი დანგი და ნახევარი, კამას თესლი — ორი დანგი, შაქარი — ორი დანგი, მუყლი — ერთი დანგი; მუყლი ნიახურისა წყლითა გალესონ. ესე წამლები დანაყონ, გაცრან და ამა გალესულსა მუყლშიგან გაჰრიონ, და წურილი ჰ[ა]ბები ქნან. ესე ყულაი ერთი ჩასანთქმელი არის ძილის დროსა. მას უკან ცოტა წისქვილის ქვა გააქურონ, და ესე გაქურვებული ქვა ცოტა მწარე ლუინოშიგან || ჩააგდონ და იორთქლონ.

- სხუა წამალი ამა სურდოსა. — აიღე ბაზინი, აქილაღმელიქი, მარზანგუში, ამა სამთაგან სწორ-სწორი წყ[ა]ლშიგან მოადღუე. ამა მოადღუელისა წყლისაგან ცხელ-ცხელი თევზედა დაასხან და კიდუცა იორთქლოს. სხუა სონიჯიცა ძმარშიგან ჩადვას ერთსა დღე-ღამესა, მერმე ძმრისაგან გამოიღონ და ნახევარზედა დანაყონ, მჩუარშიგან გამოჰკრან და მუდამად ისუნებდენ, ამად რომე მისი სუნება ცხუირისა ძარღუებსა გაქსნის და ანისონიცა ისუნონ, სხუა უდიცა ისუნონ და ყუსტიცა, და თეთრი საკმელიცა (ცეცხლზედა დადვას და მისგანცა ისუნოს). და სონიჯიცა ცეცხლშიგან ჩააგდონ და ისუნონ, კამისა თესლი კმელი, ლელუი, ჩამიჩი, იისა ძირი, ესენი დანაყენ და თაფლითა აჰამენ.

- თუ ამა წამლებითა არა ემუელოს, ესე ზაუფისა შარაბი შეასუი. ამა ზუთისა (!) შარაბისა წამლები. — აიღე კმელი თეთრი ლელუი თხუთმეტი მარცუალი, ჩამიჩი, კურკა გამოლებული, — ოცი მარცუალი, ნიახურისა თესლი, კამისა თესლი, ია კმელი, ფარისა ოშანი კმელი, ზუუფა, თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი დრამი, იისა ძირი — ათი დრამი. ესე ყუელა წყლითა მოხარშე, როგორცა მართებს, რომე კარგად ძალი გამოსცეს; გამოსწურე ყოველსა დილასა მას ათი დრამი. ამას შიგა ორი მუტყალი მაჭუნი ზუფისა გალესე და შეჰრიე. სხუანი აქიმნი ამა ზუფისა შარაბსა

შიგან სამსა ღრამსა მრგულსა ზ[ა]რევეანდსა და ხუთ ღრამსა ფარ-
შიონსა უმატებდეს.

|| ზუფისა მაჭუნი ესე არის. — აილე ქმელი 258 r.
ზუფა, რუბი სუსი. ფარისაოშანი, თუითოსაგან — ათ-ათი ღრამი,
ყურდუმანი. პილპილი, თუითოსაგან — სამ-სამი ღრამი, მწარისა 5
ნუშისა გული მრგული, ზარევეანდი, ანჯარისა თესლი (კინჭარასა
ჰქუიან), თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი ღრამი. ყუელა დანაყე და
გაცარ, და თაფლითა მაჭუნი შექენ, როგორცა მაჭუნსა მართებს.

იისა შარაბი. — ია რომე თაფლშიგა გაზრდილიყოს, ესე
თაფლშიგა გაზრდილი ია იისა შარაბთა შიგა გარიყე, და გალესე 10
ორივე თბილითა წყლითა და შეასუი. მულასარიცა არგებს ამა სურ-
დოსა. თუ ქელ-ფერკი და გულისპირი და ტერფი და ყელი ამა
მქურვალთა ზუფებითა! [...] მუდამად ზელა უშუელის, ბაბუნე-
ჩისა ზეთი, ანუ მარზანგუმისა ზეთი, ანუ სადაფისა ზეთი, ანუ აბილ-
ყარისა ზეთი; კიპსა და საჯდომელსა ამა ზეთებითა ზელონ და თავი 15
საპონითა და მურდითა დაიბანონ, უშუელის.

სხუა. — სელი მოკალული და დანაყილი თაფლშიგა გაურძონ,
და ვითა თავი დაბანონ, ძარღუები ცხუირისა გაუქსნან და სურდო-
სა უშუელონ. სხუა. — აილე წითელი ბორა ხუთი ღრამი, მარი-
ლი — ერთი უკია; ორივე დანაყენ და მჩუარშიგა გამოკრა, მჩუარი 20
ტლახშიგა ჩადევ თიქისასა: სქელი ტლახი შექნა და მერმე ესე
გამოკრული მჩუარი მასშიგან ჩადევ, და ცეცხლშიგან ჩასდვა, სა-
დამდის ტლახი კარგან გაკმებოდეს. მერმე ცეცხლისაგან გამოი-
ღონ და მჩუარშიგა გამოკრული წამლები დანაყონ, და ლეინოსა
შიგან გაურიონ. და იმა ლეინითა || დაბანოს თავი. თუ მხურვალი v 25
ტლებიცა მოუნდეს. აილე მდოგუი ქმელი, ლელუი, მიწლორული
პიტნა, ფავსა რომე ჰქუიან (ძრ[ი]ელი წამალი არის). ამა ოთხისა
წამლისაგან სწორ-სწორი აილე. დანაყე, ტლედ ქენ ცივითა წყლი-
თა და თავზედა ჩამოსდევ. მისი საჰქმელი: ანაყუეთისა წუ-
ენი სელისა ზეთითა შექნას და შეჰკამოს. მისგან მუხუდოსა ფქუი- 30
ლითაცა და თაფლითაცა გაურიონ და ჰკამონ. სხუა საჰქმელი
ი. — ნიშანსტაკი გააღნონ წყლითა და შიგა ტრედის კუნდი და
ჩიტი დააღნონ; რომე გაღნეს და ხურჩიტონ.

კურთხეულ არს ღმერთი, გათავდა³.

|| თუ ცხუირშიგა ბოზიჩი გამოუვიდეს, მისი ნიშანი ესე არის, 259r 35
რომე ცხუირისა ნესტუი შეეკრას, შიგნით კორცივითა გამოუვა,
ქავილსა დაუწყებს და წვასა, ხან წავა და ხან გამოვა; ნახე, —
წითელია თუ თეთრი. თუ წითელი იყოს, პირველად ყიფალი გაუ-
ხსენ, სითცა ისი იყოს. მერმე ესე წამალი ქენ — აილე ეან-
გარა ორი ღრამი, ფიკუისა გომიზი — ხუთი ღრამი, დანაყე და 40
გაცარ. მერმე აილე ბერძული ზეთი და ცუილი — თორმეტ-თორ-

მეტი ღრამი, ერთმანერთშიგან აადულე და გარდმოილე. რომე ცოტად გაცივდეს; დანაყილი და გაცრილი წამლები შიგან გაურიე. ძუელისა ბამბისა პატრუკები შექენ, შემწენ იმა წამლებითა და შეუდევე ყოველთა ღამეთა.

5 ს ხ უ ა მ ი ს თ უ ი ს ვ ე . — ა ი ლ ე ჭ ა ნ გ ა რ ა დ ა ნ ა ყ ი ლ ი წ მ ი -
დად ერთი ღრამი, გზისა ხე, რომე გრაკი ჰქვიან, — ორი ღრამი,
ყოველთა დღეთა თაფლითა გარცხიდი იმა წამლებსა; მერმე თაფ-
ლითა მალამავითა შეზილე და ისიცა ბამბითა ცხურიშიგა შეუდევე.
10 რა გინდა ჭავილსა მოუმატებდეს, და ცხურიი ღუნიითა (თუ მაქარი
იყოს იმითა- დაბანოს და იმისთანა წამალივე შესცხოს ცხურიჩიგა,
რომე კორცი იყოს, იმა წამალმან მოსკამოს. აილე სპანდი ნახევარ
ღრამი, დანაყე რბილად. ღუნიოშიგა გაურიე; ისიცა ცხურიშიგა
შეუდევე.

15 თუ სურდო სისხლისაგან იყოს, მისი ნიშანი ის არის, რომე
ცხურიდალმა ცივი წყალი სდიოდეს და თუალები გაუწითლდეს.
ესეცა იქნების, რომე მეტითა სიწითლითა იის ფერად დასცემდეს
და ცხურიჩიგა უბნობდეს. მისი წ ა მ ა ლ ი . — პირველად ქელი
▼ გაიხსნას, ყიფალი; და აბანოს შევიდეს, რომე თ[ავი] || გაათბოს,
თავი ზედა წაიშვიროს და კარგად დაიბუროს, რომე ორთქლი თაგ-
20 სა და პირშიგა შეუვიდეს. და ყოვლისა მკევისაგან იფარეზოს.
მერმე ესე წ ა მ ლ ე ბ ი მ ო ა დ უ დ ე : მოილე ოცი ღრამი
სონიჯი, ათი ღრამი სეფისტონი, ჩამიჩი ხუარასნული, გურკა გამო-
ლებული, ოცი ღრამი კმელი ია, ასლისუსი, თუითოსაგან — ოთხ-
ოთხი ღრამი, თეთრი ლელუი — ათი ღრამი, ესე ყუალა სამსა ლიტ-
25 რასა წყალშიგა მოადულე. სადამდი ას სამოცდაათსა ღრამსა წყალ-
ზედა მოიყრებოდეს, მერმე შუიდი ღრამი ხიარი-შამბრისა გული,—
ათი ღრამი თარანგუბინი ერთსა სუმასა იმა მოდულეებულსა წყალ-
შიგა გაურიე, ვალესე, გამოწურე და შეასუი. თუ ამა სურდოსა
უფალი კაცი ვაჟი იყოს, ან კოტოში მოიკიდოს და ან ყურნი იცრ-
30 ნეს. საკმელად ქერისა კორკოტი შეუწყევით, სინჯიტი, სეფისტონი
და ლელუი შიგან გამოადულეთ, შაქარი გაურიეთ და აჭამეთ.

15 თუ სურდო სევდისაგან იყოს, მისი ნიშანი, — თუალები გამო-
უმრეს. ორივე თავისა შაყიყა ასტიკოდეს, თავის ტკივილშიგა უძი-
ლობაცა შეექნას, და ცხურიისა წანადენი ცეცხლივითა ცხელი
35 იყოს. ყოვლისა მკევისაგან იფარეზოს და მულამად ბანა და კარ-
გისა სუნება უნდა. მუცელიცა გაუხსნან აბი აშაიყონითა, და საჭ-
მ ე ლ ი : ' ქერის წუენი შეასუან, შაქარი გაურიონ. წყლის მაგიე-
რად გაზმანისა წუენი შეასუან შაქრითა. ამა საკმელშიგა, რომე
ქერის წუენი გუიოქომს, ს-ნჯიტი. ხაშხაში, ია და ვარდი მოადუ-
40 ლონ და აჭამონ. ანუ აბანოსა წყალზედა ანუ თბილსა წყალზედა
თავი დაიჭიროს?.

||...და ქაბრის ძირისა ქერქი დანაყოს, მოადულოს და ილარა- 260 r
რებდეს².

თუ ისი ენოსა სისუსტე სიკმისაგან იყოს, რძესა და იისა ზეთსა
პირშიგა იმდგუნებდეს და გამოასხემდეს, და დედაკაცისა რძესა 5
თავზედა მოაწუელინებდეს. ისიცა კარგია.

თუ პირშიგა მალაზა ჩამოუწევს (იგია რომე კორცმეტივითა
ენასა გამოუვა), და იკირე: შაბიამანო ოთხი დანგი, გულნარი
ათი დანგი, ქაფური და ნიშადური — თუითო დანგი. ესე ყულა
ერთპირად დანაყე და გაცარ. ენა რკინისა მილითა მოფხიკოს და 10
ზედა დააყაროს.

თუ სიმკურვალისაგან სიგრილე უფრო იყოს,
და იკირე: ერთი მწუანე გუნდა და წმიდად დანაყე, და ერთი
დანგი დანაყილი ნიშადური შიგა გაურიე, წყლითა სუმაყი და
გულნარი მოადულე, ისი გუნდა და ნიშადური შიგა გაქენ და პირ- 15
შიგა იმდგუნებდეს. ყოვლისა პირისა ტკივილისათვის თუთუბა და
ძმარი კარგია.

თუ ბაგე გაუსქდეს, ამასცა ბოასირი ჰქუიან, — ლელფარისყ
და იისა ზეთითა კიპსა და საჯდომსა იზელდეს, და ხიერი ბადრანგი
(ამას ჰქუიან რომე კატარი რაჟამ მოსწყუიტოს, იმასჲ ხუთიჲ 20
გამოვა) იგი ზედა დაიცხოს. დაიჭირე გუნდა დანაყილი და ნიშას-
ტაგი, უმარული და ქასირა, ესე ერთმანერთისა სწორად ერთად
დანაყე. ქათმისა ქონი, ვარდის ზეთი და წმიდა ცხილი ყუელად
ერბოთა მალამად ქენ, დახილე და ზედა დასდე. კუერცხისა ქერ-
ქსა რომე სხუა თხელი კიდევე ჰკრავს, იგი ზედა დაიკრას და 25
ყოველსა დამესა ჯულაბსა სმიდეს ბაზრაყატუნითა. და მიწი საკ-
მელი ქლაკები მოხარშული და თორხოლო კუერცხი იყოს და
ქერქისა წყალი ასპანახითა.

მისთუ ისევე. — აიღე ღორისა ფირტუი, ანუ სხუისა v
პირუტყუისა, და ხახუისა ქერქი, ორივე დაწუი, დანაყე, ქათმისა
ქონითა შეზილე და განეთქილსა ბაგეზედა შესცხებდი. 30

სხუა, რომე ბაგე და კბილისა ძირი გასქდეს, მისთუის კელი
გაიხსნას და კისერსა კოტოში მოიკიდოს, და ოსპი და სუმაყი პირ-
შიგა დაიჭიროს. მოცხარი დანაყილი ძმრითა მოადულოს, იმას
ილარდარებდეს და დაასხმიდეს. თუ ესე სენი ერთობ ძნე- 35
ლი იყოს, ერთი ნიშადურისა ყურსი ძმრითა გალესონ და ძმრითა
დაიჭირვიდეს, რომე სისხლი დაწმდეს, და პირსა გულაბითა დაი-
ბანდეს, და ვარდის ზეთი ტლედ ქნას და მტკივანსა დაიდვას, რომე
სრულად დაწმდეს. მერმე ოსპი, წითელი ვარდი და მოცხარი მო-
ადულოს და პირსა იმდგუმოს, მერმე დაასხას. მისი საკმელი: 40

24. ფანაკერტელი-ციციშვილი

ან ისრითა, ან ბროწეულითა, ან სუმაყითა, ან რაცა ამას ჰგვანდეს, ისი ჰკამოს. და რაცა ტკბილი საკმელი იყოს, ანუ რძისა, ყულა ფარეზოს.

- თუ კაცსა პირშიგა სენი შეექნას და პირი უყროდეს, — რაცა
5 ტკბილი საკმელი იყოს და ნიორისაგანცა იფარეზოს. თუ ტკბილი რამე ჰკამოს, ჯულაბითა პირი დაიბანოს. თუ ნიორი ჰკამოს, კბილისა ძირი ან თაფლითა და ან შაქრითა დაიბანოს, და პირსა ნიადაგ ძმრითა და გულაბითა გამოირცხიდეს და ჩხირითა გამოიკრკნიდეს, და მუსუნაგითა კბილსა გამოიკაზმიდეს (ზეთისხილისა ხესა ჰქუიან).
10 და ისი წამალი ქენ, რომე კბილები გაათეთროს და სული გამოიღოს. — და იქირე: ზღუის ხუითქი და ჩინურისა ნატეხი შუხარი მარილი და ანდარუნნი, თუითოსაგან — სამი მიტყალი, დამწუარი ქერი და სული დამწუარი, სუმბული და
261 r მოცხარი, აბულას და შაფი || იამანი დამწუარი და ძმრითა დამბა-
15 ლი, თუითოსაგან — ორ-ოლი მიტყალი, აყირყარა — ხუთი მიტყალი, სანდალი ფუფული, თუითოსაგან — ორი მიტყალი. ერთად დანაყოს და ამითა კბილისა ძირსა იზელდეს. ტყემალი მოხარშული და უხარშუი, ატანი და ნესუი უზმამან ჰკამოს და არგებს. ქერის ქერქი ცივითა წყლითა და შაქრითა არგებს, რომე იმითა კბილისა ძირი დაიზილოს, და რაცა საკმელი გახეთქილსა კბილისა ძირისა გუითქუამს, ისივე ამას შეუწყონ.

- სხუა ნიშანი კბილებისა, რაცა კაცსა ტკივილი დაემართების. — რაჟამ კაცსა კბილისა ტკივილი დაემართოს, ნახე ღრძილები. თუ წითლად იყოს და უსივდეს, სიმჭურვალისა ნიშანი არის. პირველად კელი გაუხსენ და კოტომიცა მოჰკიდე, და ვარდის ზეთი და ძმარი ორივე პირშიგა იმდგუმოს ზედა-ზედა, და ლუინისაგან იფარეზოს. საკმელი ძმრითა ჰკამოს და მოხარშული ოსპი აჰკამოს. თუ ამან არ უშუელოს, აიღე ქაფური, აფიონი და ქარქუეტის ძირი, თუითოსაგან — დანჯე, წმიდად დანაყე, ვარდის ზეთითა შეზილე, თითითა
30 ღრძილზედა დასდე და უშუელოს.

თუ სიგრილისაგან სტკიოდეს, ამა წესითა შეიტყობის. ცივი¹ წყალი პირშიგა ჩაიყენოს, თუ აწყინოს, იცოდი, სიგრილისაგან არის თუ არ აწყინოს, სიმჭურვალისაგან არის.

- თუ სიგრილისაგან იყოს, ესე წამალი ქენ. —
35 აიღე ქრიქნისა ძირი, ქარქუეტის ძირი და ქონდარი, თუითოსაგან — თუითო ღრამი, და პილპილი — ორი დანჯე, ყულა დანაყე და თაფლითა შეზილე, კურქელშიგა ჩადევი; რა მოგინდეს, აიღე, თითითა დასდე იმა ადგილსა, სადა სტკიოდეს, და ეშუელოს.

- Y ამავე სენისა. — აიღე პილპილი || ათი ღრამი, ქარქუეტის ძირი, ჩამიჩი და ზანჯაფილი, თუითოსაგან — ოთხი ღრამი, ბორაკი — ექუსი ღრამი, დანაყე და გაცარ წმიდად. თუ სიგრილი-

საგან იყოს, ღრძილზედა მოაყარე და უშუელის. გალიანოზს უბრძანებია, კბილი თუ შეკმული იყოს, ზანჯაფილი რომე დასდვა, უშუელის, მაგრა ზანჯაფილსა შენელება უნდა ძმრითა. ზანჯაფილი კბილზედა დასდვას და ძმარი ზედა-ზედა პირშიგა დაიჭიროს.

თუ კბილი ეძრვოდეს და ამოდება უნდოდეს, კარის-ძირა დანაყე, გალესე და კბილზედა დასდე, და ქაქურჯელად გამოიღოს. 5

სხვა წამალი, რომე ღრძილსა უშუელის, თუ წამკლარი და შეკმული იყოს და კბილებიცა დაამაგროს. — აიღე ბროწეულის გული და მისი ყუავილი, გუნდა ყუითელი, და საყუმეველი, თუითოსაგან — ათი ღრამი, წიდა — თხუთმეტი ღრამი ინდოური მარილი — ხუთი ღრამი; ერთად შეყარე, დანაყე და გაცარ. რა მოგინდეს, კბილებსა და ღრძილზედა მოაყარე და უშუელის. 10

სხუა წამალი, რომე ღრძილი და კბილები დაამაგროს. — აიღე მარილი და დანაყე, და მისი წონა თაფლი ერთმანერთსა გაურიე, შეზილე და აბი შექენ, და სამოსელშიგა გამოჰკარ და ცეცხლშიგა ჩადევ, რომე დაიწუას, და ისი მრგვლები გაერთდეს. მერმე ამოიღე ამისგან ერთი ღრამი დამწუარი მარილი, წყალი — ათი ღრამი, და ტენცო დამწუარი — ათი ღრამი, ალილა — ათი ღრამი, ბროწეულისა თაფი, ვარდი და ზეთისხილი, თუითოსაგან — ხუთი ღრამი, ყუალა წმიდად დანაყე და გაცარ, ერთმანერთშიგა გაურიე და პირი იმითა გამოირცხას. და ღრძილი შეაზელინე, და კუირამიგა თუითოსჭერ თაფლითა პირი გამოირცხას და უშუელის. 15

|| სხუა წამალი კბილისა, რომე მალასისაგან სტკიოდეს და იძვროდეს, მჭამელი შევიდეს და მძოვარი იყოს. — აიღე შავი ფისი და დინდგელი, და ზარიკი, წითელი ოსპი, წითელი ბორაკი, ყუავის-ყუდა და ქამატრიოსი, ყუალა დანაყე და გაცარ. აიღე ერთი კოვზი ბერძული ზეთი და ერთი კოვზი თაფლი. ესე წამლები გაურიე, კბილზედა შემოსდე და უშუელის. 20

სხუა წამალი, რომე კბილები ყუალა სწორად სტკიოდეს. — მოკალუელი ქერი ძმრითა დაალბე, მერმე ამოიღე ქერი და დაწუი, მერმე გალესე და კბილი და ღრძილები შეუმწენ და უშუელის. 25

სხუა წამალი კბილისა, რომე ჰეა შეექნას. — აიღე შავის თხის ბალანი, სპანდი და ქონი, დანაყე ერთად, გრძელი ქვა გაათბე და ესე წამლები ზედა დააკუმე, პირი ზედა დააჭირვინე, მატლი ჩამოყაროს და უშუელოს. 30

ნიშანი საყუმეველისა, გამოიღებს ჰეასა ღრძილთაგან, გამოცდილია ნებითა ღრძისათა. — აიღე ასურულისა პრასისა თესლი წონი ორისა ღრამისა, და გაჰყო სამ ნაწილად; და თუითო ნაწილი ჩასდვა საცეცხურთა შიგა ცეცხლსა ზედა, და გარდააქუა ზედა ძმარი. და პირი ზედა მიუპყრა, რომელ კუამლითა აღივსოს პირი 40

შიგან. ჰქმნა ესე მრავალჯერ და ჰია ყოველი გამოვა ღრძილთაგან
ბრძანებითა[ა] ღ'თისათა.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი, თუ ჰიისაგან კურელი იყოს. — ან თრიაყი
დიდი და ან თრიაყი არაბი შიგან შეიღვას და ერგების ნებითა
ღ'თისათა.

თუ კაცსა კბილნი ეძრვოდენ და ღრძილნი
სტკიოდენ, ესე წამალი მასცა უშუელის.

სხუა წამალი, რომე კბილისა ტკივილისაგან პირი გაუსივდეს. —
ა ი ლ ე იფნის ძირი და დანაყე კარგად, მარილი და ბერძული ზეთი
ერთმანერთშიგა გაურიე, პატრუქი ქენ და იმა წამლებითა ყურშიგა
შეუღვე, ტკივილსა ო და მალასსა უშუელის.

ამავე სენისა. — ა ი ლ ე მდოგუი და თაფლი, და სამი
გუნდა ცოტა ენდრო, და არჯასპი, ცოტა წიწმბი, ქონდარი და
ბორაკი, ყულა დანაყე და გაურიე, და კარგითა ძმრითა აადულე,
და ნელ-თბილად პირშიგა დააჰირვინე, და რაცა პირშიგა სენი
იყოს, უშუელოს და გაამრთელოს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი კბილისა, რომე იძვროდეს. — ა ი ლ ე ტუხ-
ტისა ძირი, ველური ტენცო და კარის-ძირა, ყულა ძმრითა აადულე
და პირშიგა დააჰირვინე.

სხუა წამალი კბილისა, რომე იძვროდეს და ღრძილები დას-
ცუთეს. ამისი ნიზეზი ბევრისა სისხლისა და მალასისაგან იქნების;
მართებს, რომე ენისა ძირსა სისხლი გამოუშუას. მ ე რ მ ე - ა ი ლ ე;
ცოტა თეთრი ერბო და მური და წიდა, ერთად თითითა ზედა დას-
დებდი და უშუელის.

ამავე სენისა. — ა ი ლ ე ბროწეულისა ქერქი, გაუხურე-
ტელი გუნდა, დანაყე და გაურიე, ზედა მოაყარე და ერგების.

სხუა წამალი კბილისა, რომე იძვროდეს და ჭანგი ეკიდებო-
დეს. — ა ი ლ ე: ტენცო და ლუინითა კარგად აადულე. ისი ლუინო
პირშიგა დაიჰიროს და ერგოს.

მისთუისე. — ა ი ლ ე: მური, რკინის წიდა და არჯასპი
და მარილი, დანაყე ერთად, ცოტა ფქულილი მოაყარე პირსა და
ღრძილზედა, და პირისაგან სისხლი გამოიღე. პირი ვირისა რძითა
დაჰბანე, ანუ ძმრითა, ანუ გუნდა და ბროწეულისა ყუავილი
აადულე და იმითა პირი დაიბანოს!

სხუა წამალი, რომე პირშიგა მძოვარი იყოს. — ა ი ლ ე მწუანე
გუნდა, მარილი, მურდასანგი და კირი, ტუხტის ძირი, პილპილი და
კულიაკი, ქარვა და ლილა, ბროწეულისა გული და ბორაკი; ყულა
სწორი დანაყე და ერთმანერთშიგა გაურიე თაფლითა და ძმრითა.

პირშიგა დაიჰიროს ესე წამალი[ი]; ო კბილი რომე ეძვროდეს, გაამაგ-
როს, და ღრძილი რომე შექმული იყოს, უშუელოს.

სხუა წამალი, რომე კბილშიგა მჭამელი იყოს. — ა ი ლ ე ალი-

ლა ერთი და ნახევარი, გუნდი—ერთი და ნახევარი; დანაყე და ერთმანერთშიგან გაურიე, შეზილე, პირშიგა დაიჭიროს და უშუე-ლის.

ამავე სენისა. — აიღე ქერის ფქული და ორი წილი მარილი, და ერთი, წილი თაფლი, ყუალა ლუწითა გაადგინე და შუიღსა დღესა მზესა დადგი. მერმე სამოსელშიგა წაახუიე და ცეცხლშიგა დაჰფალ საღამოდ, და რა გათენდეს, გამოიღე და წურილად დანაყე, და იმითა პირი და ღრძილი შემწენ. წყნარად და ეშუელოს.

სხუა წამალი კბილისა, ზოგჯერ ზტვიოდეს და ზოგჯერ არა. — აიღე ტუხტისა ძირი და ძმრითა აადღე, მერმე ისი ძმარი მიეც პირშიგა რომე დაიჭიროს, და ერგოს ბრძანებითქა ლთისათა.

სხუა წამალი კბილის ტკივილისა გამოდ-დილი. თუ სიგრილისაგან სტკიოდეს, აიღე აყირყარა, შამი ანდალი და გულნარი, ნახევარზედა დანაყე, ძმრითა მოადღე და პირშიგა დაიყენებდი, ერთობ კარგია და უშუელის.

თუ სიმკურვალისაგან სტკიოდეს, აყირყარა დანაყოს, გაცრას და ცოტა ქაფური გაურიოს, მასტაქითა დაზილოს და სადაცა სტკიოდეს, ზედა დაიდვას.

სხუა კბილისა ტკივილისათუის. — ბროწეულისა ქერქი და ვაშლის ქერქი¹ გარდის წყლითა მოადღოს და კბილთა იცხებდეს.

სხუა კბილისა ტკივილისათუის. — ფოხურის ძირი ძმრითა მოადღე და პირშიგა ჩაიყენებდეს.

კბილისათუისვე. — კაპრისა ძირი მოადღე და გუნდა მოგალე, მის ოდენი მარილი გაურიე და პირშიგა ჩაიყენებდეს, კბილისა ტკივილსა უშუელის და ქიასა მოჰკლავს.

ვის კბილნი ეძრვოდენ და დაცე || უივნასა ულამოდენ, ანუ მალლიდაღმა ჩამოვარდნილიყოს, ანუ დაცემულიყოს და დაეკრინენ. — უკურეტელი მარგალიტი დანაყე და ზედა მოაყარე, აყირყარა დანაყე და იგი გაურიე; შამი ანდალი ძმრითა მოადღე და პირშიგა იმდღემებდეს, ერთობ კარგი არის.

თუ ღრძილნი ქარისაგან სტკიოდენ, დიდი თრიაყი და ან აფლონია ზედა დაიდვას ღრძილთა ტლედ, და კბილისა ტკივილსაცა უშუელის, თუ სიგრილისაგან სტკიოდენ.

თუ ღრძილნი უკუებუენენ, კბილნი სტკიოდენ და სისხლი სდიოდეს ნიადაგ. — აიღე კარამფულისა გურკა, აყირყარა და გუნდა მწუანე, ბაბასა და ქაბაბა, და ბროწეულისა ქერქისა ყელი, ამათგანი — სწორი წონი. დანაყენე ყოველნი და დასტრენე, და ყურძნისა რუბითა შეზილო, მარტულად დაჰქმნა და გააქმო. და ოდეს გიქმდეს, ჩაიდვა მისგანი პირსა შიგა თუითო მარტული ერთი მეო-

რისა შედეგად. და პირსა, რა ლერწო მოექცეოდეს, წანერწყვიდეს ჟამითი-ჟამად. ესე არგებს ტკივილსა საოხნეთასა და გამოიღებს სინოტიესა პირისაგან, და დაქაიმებს სულსა პირისასა და ერგების კბილთა შეძრულთა ბრძანებითა ღთისათა.

- 5 ნიშანი რომე კაცსა ყბანი დაღმა სცუიოდენ. მისი ნიშანი ესე არის, რომე პირისა ტყავი გაეკიმოს, ასრე რომე ერთი თუალი ვერა დაიქუხოს და სული სუსტად ამოსდიოდეს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, ყბათა დაღმა ცუივნა იმას ჰქუიან. წ ა მ ა ლ ი ე ს ე ქ ე ნ, გამოცდილია და მშუელელი: პირველად აბულმათინი მიეც, რომე 10 ფელინჯისა სწერია, მერმე ღარღარა აქნევინე მდოგუითა და სიქან-ჭაბინითა, და ერთი ჯავახი ბუა პირშიგა დააპირვინე მუღამ და 264 რ. II ადაგ პირი ამა ზეთითა შემწუნ, რომე დაეწერთ:

- ა ი ლ ე: კოსტი, თაქუის კუერცხი, თუითოსაგან — ხუთი ღრამი, ფარფიონი — ერთი ღრამი, ყულა დაწყე და ღუინოშიგან 15 დაალბე ერთ ჟამამდე, მერმე აილე ბერძული ზეთი — ორმოცდაათი ღრამი და ამა ღუინოშიგან ჩაასხი. მერმე ცეცხლზედა აადულე ნელად მუნამდი, ვირე ღუინო დაშრეს და ზეთი დარჩეს. და იმა ზეთითა პირი და ყელი შეუმწუნ ყოველთა ღღეთა.

ივ. კარი [მეთაქვსმებტე]

- 20 ნიშანი ყოვლისა ფარისა ყელის ტივილისა და კაკისა და ხუნაყისა და ყელიდაღმა რომე სისხლი ამოსდიოდეს

- თუ კაცსა ყელის ტივილი დაემართოს, პირველად წმიდა ი ა კ ო ბ მოიკსენე, მერმე იცოდი, რომე ესე სენი ორფერი არის: ერთი ისი, რომე კაჯა გაუსივდეს და ყელი დაუჭიროს (ხუნაყი 25 იმას ჰქუიან; ესე ერთობ ავი სენი არის); მეორე ეს არის, რომე სასა ჩამოუწვების ანუ მარჯუნით ანუ მარცხენით ანუ ორგნითვე. და ხუნაყისა და სასისა წამალი ორისავე ერთი უნდა. რა ესე ნიშანი ნახო, ფიცხლა კელი გაუხსენ და რასთომცა შეეძლოს, სისხლი ადინე.
- 30 ესე სენი ორისაგან იქნებოის: ერთი სისხლისაგან და მეორე ზაფრისაგან. თუ ყელი და ენა გაუსივდეს, სიმსივნეზედა კელი დასდვა, იძროდეს და ერთობ წითელი იყოს, იცოდი, რომე სისხლისაგან არის. ამას ფიცხლა კელი და ენის ძირი გაუხსენ და სისხლი ადინე, რასთენცა შეეძლოს.
- 35 თუ ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე ფერზედა ყუითლად იყოს, კელი რომე დასდვა, მეტად ცხელი იყოს, და მაჯა V || ჩქარად უცემდეს. აგრევე, თუ ცხუირშიგა ჩაუვიდეს, გაუსივდეს და წითელი იყოს, ისიცა სისხლისა ნიშანი არის და ამასცა კელისა გახსნა უნდა.

წამალი ხუნაყისა, თუ ზაფრისაგან იყოს, — სირიხიშტითა ან მკავეისა და ან ტკბილისა ბროწეულისა წყლითა, ან ქასინისა წყლითა ხიარი-შამბარი ჩააღწონ და ამისგან სუას, რომე მუცელი გაწმიდოს.

აწ ღარღარა ქნას ამა წამლებითა. — აიღე: მური 5
წმიდა ორი მიტყალი, ზაფრანი — ერთი მიტყალი. ესე ორივე ტუხტის წუენითა ჩააღწონ და იგი იღარღაროს, და ხიარი-შამბარი ახლითა რძითა და ბორა ტუხტისა შარბათითა ჩააღწონ და ისიცა იღარღაროს. ლელუი და ულბო, ორივე მოღუღებული, და ამა წყლითა ხიარი-შამბარი გაქნილი იღარღაროს, და ზროხისა ერბოთა 10
და ლუინითა მოღუღებული ქალამისა წყალი იღარღაროს. მისი საკმელი ქერის წყალი იყოს და ან ანაკუეთისა წყლითა საკმელი შეუწყონ.

სხუა ხუნაყისა წამალი. — ქარბა დანაყონ და ხუნისი, ავშანი, გილი არმანი, ტინი, მახუმი და სამყი, ყულა- 15
თანწონი ქნან; ფაფრა დანაყონ და მისითა წუენითა იღარღარებდეს და ასხმიდეს გაუწყუედლად. და თუ სუსტად არ იყოს, ყიფალიცა გაუხსნას, ამისთვის რომე სისხლისა დაქარბებისაგან დაე-მართების.

თუ ამითა არ უშუელოს, ტლე შეიწყოს. 20
ტლისა წამალი: ბაჰმანისუხა, ტაბაშირი, ქაფური, კმელი ვარდი და უმარული, თუითოსაგან ორ-ოლი მიტყალი დანაყონ, ყულა ვარდისა წუენითა და ქინძისა წუენითა შეზილონ და შემოსდვან.

სხუა წამალი ხუნაყისა და ყელის ტკივი- 25
ლისა. — თუ პირისა და || თუალისა ფერი წითელი იყოს, პირ- 265 r.
ველსა დღესა ერთი-მკარი გაუხსენ და შეორესა სხუა, და სისხლი ადინე, რაზომცა შეეძლოს. მერმე აიღე ხარტუტის შარბათი

და თუთებისა და ბროწეულის წყალი გაურიე და ღარღარა აქნე- 30
ვინე სამსა დღესა. თუ არ დაუცხრეს, მერმე ამა წამლითა გუნება გაურბილე. აიღე უნაბი ოცდათერთმეტი მარცუალი, თაბირინ-დი — ოცი დრამი, კმელი ვარდი — ორი დრამი, ყულა ქუბაშიგა

ჩადევ, ორი ლიტრა წყალი ზედა დაასხი, ცეცხლზედა ადულე მუ- 35
ნამდი, ვირე ასი დრამი დარჩეს, და მერმე გაწურე. აიღე: ხიარი-შამბარი, გურკა გამოღებული, — შუიდი დრამი, თარანგუბინი —

ოცი დრამი, ესე წამლები იმა წყალშიგა გაურიე, დაალბე და გა- 35
მოწურე, და ნელ-თბილი შეასუი. რა ოთხი დღე გამოვიდეს, ესე წამალი შექენ: აიღე: კმელი წითელი ვარდი ოთხი დრა- 40
მი, მატუტაგი — ოთხი დრამი, კმელი ქინძი — სამი დრამი, ქოთან-შიგა ჩადევ, ზედა ორი ლიტრა წყალი დაასხი და მუნამდე ადულე, ვირე ნახევარი დარჩეს. მერმე აიღე, რომე დაწმდეს, და ღარღარა

ქნას დილეულ და საღამოდ ხუთ დღემდი. კორცისა და ლუინისაგან
ფარეზოს, და საკმელი მისი — ოსპი ანუ კაქუნტელისა ფურცე-
ლი ნუშისა ზეთითა და ხილისაგან აქამე ვაშლი,
ტკბილი ბროწეული ნუშისა ზეთითა შეზავებული; საზამთროს
5 წყალსა შაქარი გაურიე, მიეც და უშუელის ნებითა ღ'თისათა.

თუ ამა წამლებმან არ უშუელოს, ყელი ერთობ სტკიოდეს და
მაგარი იყოს, ფერკისა კოქისა ძარღუი გაუხსენ, სითყეცა ყელი
სტკიოდეს, იქით; და სისხლი გამოუშუი ასი ღრამი ანუ ნახევარ
7 ლიტრა. || ანუ კოტოში მოჰკიდე, ანუ მქარშიგა გამოუშუი იზომი,
10 რომე ზემო სწერა. მერმე ესე წამალი შეჰკაზმე
აიღე: ძმარი ნახევარ ლიტრა, ხარტუტი — მარცული ორმოც-
დათერთმეტი, ვარდი — სამი ღრამი, დანაყილი ქინძი და მოკალუ-
ლი ქერი, თუითოსაგან — თუითო ბლუჭი, ჭურჭელშიგა ჩადევ, ორი
ლიტრა წყალი დაასხი, მუნამდი ადღდე, ვირე ნახევარი დარჩეს.
15 მერმე გაწურე და ზედა-ზედა ღარღარა ქნას.

მერმე ესე წამალი ქენ, რომე მუცელი გაარბო-
ლოს. — აიღე: უნაბი ოცდაათი მარცული, კმელი ქლიავი —
ოცდაათი მარცული, თაბრინდი — ოცი ღრამი, ქინძი დანაყილი —
ერთი ღრამი, ქერი დანაყილი — ხუთი ღრამი, კატრის თესლი —
20 ოთხი ღრამი, ჭურჭელშიგა ჩადევ, ლიტრა-ნახევარი წყალი დაასხი
და მუნამდე ადღდე, ვირე ნახევარი დარჩეს. მერმე გარმოდგი, რო-
მე დაწმდეს, და ოცი ღრამი შაქარი გაურიე და დილეულად აადღ-
დე, ნელ-თბილი შეასუი.

აიღე: ორი ტკბილი ბროწეული და ორი შანარი ბროწეული,
25 ყულა ერთად შეზილე მისითა წუენითა და გაწურე, თხუთმეტ
ღრამი შაქარი გაურიე და ძილისა ეამსა შეასუი, და იმა დღესა
ყოვლისა საკმლისაგან იფარეზოს.

თუ იმა წამლებმან გახსნას, ერთობ კარგია; თუ არ გახსნას,
ესე პატრუკი შექენ: აიღე ბორაკი და მარილი, თუითო-
30 საგან. — ორი ღრამი, ერთმანერთშიგა გაურიე და ადღდე, ვირე
კარგა გასქელდეს. მერმე ამა წამლითა წურილი პატრუკები შექენ
და შეუდევე და უშუელის. მერმე ამა წამლებს თანა ოცი ღრამი
ქერის წყალი შეასუი, და ამა ქერის წყალშიგა გაურიე უნაბი და
ქლიავი, ნეხევარ-ღრამი ნუშის ზეთი, ოცი ღრამი შაქარი და სა-
266r. ღამოდ შეასუი; საკმელი იმა ქერისა || გან აქამეთ ნუშის ზეთითა.

35 თუ მწოდ სტკიოდეს და სხუა წამალი ველარა მოასწრან,
აიღე; რკინის წიდა ათი ღრამი, ძმარი — ორმოცდაათი ღრამი,
წყალი. — ნახევარ უკია, ერთად გაურიე, რომე კარგად დალბეს,
ცეცხლზედა გაქობებ, სამოსლითა გაწურე და ღარღარა ქნას ზედა-
40 ზედა

თუ ხიმჭურვალისაგან იყოს ტკივილი და თუალი და პარი

წითელი არ იყოს, ძარღუსა ნუ გაუხსნი. ა ი ლ ე ე ს ე წ ა მ ლ ე -
ბ ი: თეთრი ლელუი შუიდი მარტული და დაქარ, წითელი ჩამიჩი,
გურკისაგან გამოღებული — თხუთმეტი დრამი. ამაზედა ორი
ლიტრა წყალი დაასხი, ააღულე და გაწურე. მერმე თაფლი ოცი
დრამი და ხიარი-შამბარი თხუთმეტი დრამი ამა წყალშიგა გაურიე 5
და კარგად შეზილე; წმიდად გაწურე და ლარღარა ქნას. თუ ამან
არ უშუელოს, ე ს ე გ ა ს ა ხ ს ნ ე ლ ი წ ა მ ა ლ ი მ ი ე ც: აილე
საბრი და შამი ანდალო, თუითოსაგან — ნახევარ-დრამი, მასტაქი —
ოთხი დანგი, ოშინდარისა ყუავილი — ნახევარ დრამი, საყამუნია
დანაყილი — ორი დანგი, ყულა დანაყე და გაცარ და ცივითა 10
წყლითა ერთად შეზილე, აბი შექენ და გააქმე; საღამოდ თბილითა
წყლითა მიეც და უშუელის.

თუ ყელი გაუსივდეს და საკმელსა ველარა ჩაუშუებდეს,
აილე თბილი წყალი და პეტნა, თარას თესლი და შამი — ორ-ორი
დრამი, ყულა დანაყე, თაფლის წყალშიგა, გაურიე, სამაქერ შეასუი 15
და უშუელის.

თუ ყელი გაუსივდეს და თუ რამე ჩანთქას, ეტკივნოს, იგი
ავი სენია; კელი გაუხსენ და ცოტა სისხლი აღინე. მ ო ი ლ ე კ ა რ -
გ ი ძ მ ა რ ი, ვარდი ოსპი და ქინძი, თუითოსაგან — ხუთი დრამი,
და ამა ძმარშიგა ჩადევ და აღულე. მერმე ძმრითა და || რღარა 15
ქნას. კორცისა და ლუინისაგან იფარეზოს.

თუ კაცსა კმა მწოდ ჩავარდეს, კაკა ეწვოდეს და საკმელსა
ვერ ჰამდეს და ნერწყუსა წუეთ-წუეთი სისხლი ამოჰყვებოდეს,
იცოდი, რომე წყლისა სუმაშიგა წურბელი ჩაჰყოლია და ყელშიგა
მოჰკიდებია, სხუა სენი არ იქნების. მისი წამალი ე ს ე
ქ ე ნ: დააწვინე კაცი პირალმა, პირი აულრინე და ოქრომქედელ- 25
სა რომე წურილი და გრძელი მარწუხი აქუს, ისი ჩაუყავ და ამა
წურბელსა მოჰკიდე, და კარგად მოუქირე, რომე იმა წურბელსა
ეტკივნოს, და თავის მაგიერად გაუშუას და მოსწყედეს. მერმე წყნა-
რად და ქერკიანად ამოიყვანე, ასრე რომე არ მოჰკლა, და თუ 30
მოჰკლავ, მანკი რამე დარჩების. თუ ვერა ნახო და ვერცა მარწუხი
მიახუედრო, ა ი ლ ე ხ ა რ დ ა ლ ი, დანაყე და ძმრითა გაადგინე
და იმითა ლარღარა აქნევინე. ცოტა ნიშადურიცა დანაყე, წყლითა
გალესე და ყელზედა შესცხე. თუ არ ამოვიდეს, მ ო ი ლ ე ა ლ თ ი -
ს ა, ძმრითა გალესე და იმითა ლარღარა აქნევინე. მ ე რ მ ე მ ო ი ლ ე 35
ხახუისა და კაპრისა წუენი და ცოტა მარილი და ძმარი გაურიე,
იმითაცა ლარღარა აქნევინე. თუ არცა ამით იქნას, ცოტა სონიჯი

და მლოგუი დანაყე, ერთმანერთშიგა გაურიე, წყლითა გალესე
და შეასუი. თუ არცა ამით იქნას, აბანოშიგა აბანე, ასე რომე ყე-
ლამდი ჩაჭდეს დიდხანს. მერმე პირშიგა ცივი წყალი დაიგუბოს
და წურბელი გამოვიდეს. თუ გამოსულასა უკანის სისხლი არ 40

- დასწყდეს და კიდევ სდიოდეს, ამა წამლებითა ღარღარა აქნევიან: მოიღე ტბილისა და მკავეისა ბროწეულისა ქერქი, 267 F. გულნარი და სუმაყი, ოთხივე დანაყე, ძმარში || გაურიე, იმითაცა ღარღარა აქნევიან, თუ იმან არ უშუელოს, და იქირე 5 ბაზრაცატუნისა ლობი, და კმელი ია დანაყონ და ამა ლობიშიგა გაურიონ, ცოტა ქალის დედისა რძე გაურიონ და იმითა გულისპირი დაუზილოს. თუ იმან არ უშუელოს, აყიროს თესლისა ზეთი და იისა. ზეთი ერთმანერთშიგან გავურიეთ, და ცხელი ჭულაბიცა გაურიეთ და შეასუით. თუ ამა სენისა უფალი მუცელშიგა 10 შეკრავთ იყოს, მოიღე ქასანის წუნენი ათი ღრამი, შირიხიშტი — ათი ღრამი, ხიარი-შამბრისა გული, ერთმანერთშიგან გაურიეთ, ქასანის წუნენითა გამოწურეთ და შეასუით. თუ იმითა არ გაიხსნას, ესე ოყნა უყავ: აიღე იის ძირი, თეთრი ლელუი, სინიჯი, სეფისტონი, თუითოსაგან. — ოცი ღრამი, კმელი ხატმი — ხუთი 15 ღრამი, იის ზეთი — ოცდაათი ღრამი, ხიარი-შამბრისა გული — ათი ღრამი. ესე ყუალა დანაყე და გაცარ, ისი ზეთი შიგან გაურიეთ, და ოყნა უყავ უქანასა კარსა. თუ იმან არ უშუელოს, მოიღე კმელი ლელუი, სხუილი ცერკუი დანაყილი, ორითა თასითა წყლითა ორივე მოადულე, რომე ნახევარ მოიყაროს, გამოწურე და შეასუი.
- სხუა წამალი ამა სენისათუის. — აიღე ძირა ქირმანული, ნიშადური და ქაფური, სამივე დანაყე, ძმარსა და ვარდის წყალშიგა გაურიე დე ღარღარა აქნევიან.
- სხუა ნიშანი და წამალნი მისნი, თუ ყელიდაღმა სისხლი ამოს- 25 დიოდეს. — ესე კარგად გასინჯე, სასით ჩამოდის და თუ ყელიდაღმა ამოდის. თუ სასით სდიოდეს სისხლი, ისფერი იქნების, და თუ ყელიდაღმა და სხუათა ასოთაგან ამოსდიოდეს, ისი წითელი V და წმიდა იქნების. თუ პირშიგა სლოკინ || ითა ანუ დუქსთანა სისხლი ამოვიდოდეს, კაცი ფრთხილად შეინახე და წამალი 30 ესე. უყავ: — პირველად ღარღარა აქნევიან იმითა, რომე კაცისა ტკივილისა სწერია. თუ ზედასა სასასა და დუქსა სდიოდეს, იგი ავი არის. საკმლისაგან ფარეზად შეინახე. და თუ სლოკინითა ამოვიდოდეს, იგი სკობს; და ნუ გეშინიან, და წამალი ესე 35 ქენ. — პირველად ძარღუი გაუხსენ და მერმე აიღე ძმათა სისხლი, თეთრი, საკუმელი, ბროწეულის ყუავილი და ხაშხაში, სამყი არაბი, შმაგი, წითელი თიხა, თუითოსაგან სამი ღრამი, შავი ხაშხაში — ორი ღრამი; დანაყე და გაცარ, და რა მოგინდეს, მიეც სამი ღრამი. ზედა ბიისა სასუმელი შეასუი ცივითა წყლითა ათი ღრამი, და საკმელი ისრითა და ალტორითა, და მუზაფარი უკორცოდ 40 აქამე და უშუელის.

თუ სისხლი კუეღითა ამოვიდოდეს, ესე გონჯი სენია და ავბ. 5
 წამალი ესე ქენ. — აიღე რევანდი სინი და აფიონი —
 თუითო დრამი ბროწეულისა ყუავილი — ერთი დრამი და ნახე-
 ვარი, შავი ლელუი — ოთხი დანგი, ბერძული თიხა და სადაჯი
 პინდი — ხუთ-ხუთი დრამი, ქარაბა — სამი დრამი, ძმათა სისხლი
 და თეთრი საკუმელი — ნახევარ-ნახევარ დრამი, დანაყე და გაცარ,
 ქათირის წყლითა შეზილე, კუერები შექენ და ჩრდილსა გააკმე.
 რა მოგინდეს, მიეც ცივითა წყლითა სამი დრამი, და საკმელი
 ფუშრუკი მიეც ნუშისა ზეთითა.

თუ პირსა სისხლი წავარდებოდეს და ლუიძლთაგან სჭირდეს, — 10
 აქალი ს ა ძ ა რ ლ უ ი გ ა უ ხ ს ე ნ ; გულიდაღმა სდიოდეს და
 შეიტყოს — ბასალიყისა ძარლუი გაუხსნას და სისხლი ცოტა-
 ცოტა გამოუშუას, და დიდსა და მალასა საუბარსა ნუ იუბნებს,
 დედაკაცსა თანა წოლა აწყენს. ტკბილი საკმელი რაცა || იყოს და 268 r.
 ძველი ყუელი, ლუინო, ხურმა, ნიორი და ნიახური, ყულა იფარე- 15
 ზოს. თუ მეტად წყურვილი სჭირდეს, მისი საკმელი
 მელი ანუ კოწახურითა ანუ მოცხარითა და ანუ ისრიმითა იყოს,
 ანუ მკავანასა ფურცლითა, ან ვაზის ფურცლითა, ან მრავალძარ-
 ლუასა ფურცლითა, ან ყურფის ფურცლითა. მისი საკმელი ამითა
 იყოს, რომე შიგა ბატენისა კლიკი მოეხარშოს. თუ ცივება 20
 არა სჭირდეს, მოდუღებული რძე და ან უმარილო ყველი
 და დოღბაჯი ზროხისა, და ან რომე შიგა კლიკი მოეხარშოს, ამას
 აქმევდენ, და რაცა შექამადი ქათმისა იყოს და ქოაქი ბაღდადური
 შიგა ერიოს. რასაცა კაცსა ესე სენი სჭირდეს და სუსტად იყოს,
 თორხოლო კუერცხისა გული და ღურაჯისა და კაქბისა კორცი და 25
 სხუა ამისი მგზავსი კორცი საკმელად შეუწყონ, და დილა-დილათა
 ყურფას ფურცელისა წყალი და მრავალძარლუასა წყალი სუას,
 და ყურსი, ქარაფი და გილი მახთუმ ერთი ან ორი მიტყალი მის-
 ცენ, სისხლსა დასწყუეტს. თუ ცხელება მწოედ სჭირ-
 დეს, კიბორჩხალი ქერისა წყლითა მოდუღებული დილა-დილათა 30
 სუას და ახლითა აყიროთა წყალი ან ძაღლის-ყურძენას წყალი, ან
 გულაბისა წყლითა, რომელიცა კიქა ყოფილიყოს, იგი იმა კიქა-
 შიგა ჩაასხას და სუას. მისი საკმელი: აყირო, ასპანახი და
 ქერის წყალი იყოს, ნუშის გულითა შექნილი; დანაყილი უნაბი,
 ოსპი, ბია, ქერის წყლითა მოდუღებული, ერგების. და ქერის 35
 წუენსა გარეთი რაშიგანცა ესე წამლები ჩაყარონ, იგიცა კარგია.
 და თუ წყალსა სმიდეს, შიგა სამყე არაბი და თახბაშირი
 და გილი არმანი ჩაყარონ, ღამე გაარორინონ და დილ || ეულად v
 სუას ფურცელი მრავალძარლუასი, ხათმისა და ქერისა ფქუილი,
 დანაყილი და გაცრილი. ესე წამალი გულაბითა დაასოვლონ და 40
 ტლედ გულზედა დასდევს და ერზების ღ'თისათა.

ნიშანი : კუაღისა და ზიუი ნაფასისა, და კმა რომე წაუვი-
დეს, მისი, და სილისა და წაუბრისა

- თუ სიმკურვლისაგან იყოს და ფირტუის ტკივილიცა შიგა
- 5 გარეოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს. — წყურვილი ერთობ სკირდეს და პირი გაუწითლდეს და ქშინვიდეს. იცოდი, რომე ნაფასი ამას ჰქუიან. მას საკამე[ა]დი ასრე შეუწყონ, — ქერისა კორკოტი მოადუღონ და აკამონ ნუშის ზეთითა და თუ ძალი ქონდეს, მუცელი გაუხსნან და იის შარბათითა სინჯიტი და
- 10 სიფისტონი, შირიხიშტი, ხიარი-შამბრის გული, თარანგუბინი ზედა მოუმ[ა]ტონ და შეასუან. და საკამელი — მუხუდოს წუენი შეასუან სხელითა ცერცუითა და ნუშის ზეთიცა გაურონ. და მუღმად ია შაქრითა დაიჭირონ პირშიგა და საზელი შექნან ქათმისა და ბატის ქონითა და ზროხის ტუინითა, და იის ზეთიცა
- 15 გაურონ და ქალისა დედისა რძეცა გაურონ, და გული და გულის-პირი დაუზილონ. თუ ძალი არა ქონდეს, ქერის წუენი
- 269 r. შეასუან, სიფისტო || ნი და სინჯიტი შიგან მოადუღონ, და მერმე ცხელი ჭულაბი შიგან გაურონ და შეასუან.
- თუ ესე კუელა სურდოსა თანა იყოს, ესე წამელი შეასუ-
- 20 სუას, და ყოვლისა ფერისა მე[ა]ვისაგან იფარეზოს. მუღამ ცხელსა ჭულაბსაცა სმიდეს და საკამელი თალგმისა საქ[ა]მადი შეწყონ, და სტ[ა]ფილოცა შიგა გაურონ. სხელისა ცერცუისა წუენიცა შიგან გაურონ და ხანე[ა]მეი[ა]დ თხისა რძისა საქ[ა]მ[ა]დსაცა შეუწყობდენ.
- 25 და თუ ეჭუელდეს და ბალამსა ამოიღებდეს, და იჭირე მწ[ა]რისა ვაშლის წუენი და შიგა მ[ა]რილი გაურიე, და მით ლარლარა აქნეინე, რომე სტომეჰისა თავი ბალამისაგან გამოწმოდოს.
- თუ მუღმად გაუწყუელდ[ა]დ ეჭუელდეს,
- 30 და იჭირე ჩამიჩი და თეთრი საკმელი, წყ[ა]ლშიგა მოადუღე და გამოწურე, და ცოტა ნუშის ზეთი გაურიე და შეასუი ცხელი.
- თუ აჭუელდოს და ცოტა სისხლი ამოიღოს, და იჭირე ბამბისა გურკის გული — ხუთი დრამი, ძირა — ერთი დრამი, ორივე დან[ა]ყე და ნესუსის თესლისაგან სახურეტელი
- v ფუშრუკი შეაქნეინე. ესე ერთმ[ა]ნ || ერჩიგან გაურიე და შეასუი.
- 35 თუ კამელი ეჭუელდეს, ცოტა ქერი და ქერის ოდენი ქაფური ცხვირჩიგან ჩაუშუი.
- თუ წყურვილი ერთობ იყოს, და [ი]ჭირე მკუნის წუენი და შაქრითა გა[ა]ტკბე, და ვარდის წყალიცა გაურიე
- 40 და შეასუი.

სხუა ნიშანი ნაფასისა. — თუ კაცსა ნაფასი შე[ე]ქნას, იგი სიგრძლისა და ბალღმისაგან იქნების, ფირტუისა ძარღუეზი ბალღმითა აივსების და მისგან დაემ[ა]რთების. ნაფასი ამას ქუიან, რომე ქუელა და ხრინვა დაემ[ა]რთების, და პირზედან თეთრ[ა]დ იქნების. მისი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე ქუეით[ა]დ სიარული არ შე[ე]ძლებს; და ერთი ესე არის, რომე ჩექად წაიაროს, ხრინვა დაიწყოს; და ერთი ნიშანი ესე არის, რომე ცოტა აღმ[ა]რთი აიბი-ნოს, ერთობ ქუელა და ხრინვა დაიწყოს.

ა მ ი ს ი ა ქ ი მ ბ ა ა ს რ ე უ ნ დ ა. — მისი სწორი საკ-მელი შეუწყონ, რომე მისი სტომაქი ადღულოს, და მისი საკმელი ბერი მამალი იყოს ჩამდნარი, და მისი საკმელი — ზური ერთობ მაგრ[ა]დ გამომცხუარო და კამის წყ[ა]ლი შიგა გარეული მოზელა-შიგა, და ჰევევის ხარშო და კაკ[ა]ბი და ღურ[ა]ჭი და კურღლევი და შულის კორცი || და მელის ფირტუი, ესე ყუელა ამა სენისა წამ[ა]ლი არის. ამას ჰამდეს და მელისა და გრძლადისა ფირტუი გაქამონ და დან[ა]ყონ და შაქრითა აჰამონ და წყლისა ალაგსა თაფლ[ა]ლსა სმიდეს, და ასეთი საკმელი შეიწყოს, რომე შეკრვით არაოდეს შექნას.

და ა წ მ ი ს ი წ ა მ [ა] ლ ი ვ თ ქ უ ა თ. — რაცა მუცელ-შიგა არ შე[ე]კრვიდეს, მლ[ა]შე თეფზი და მლ[ა]შე ქაბრი და ბერის მამლის ხარშო, შიგა მასთირის თესლი ერიოს, და ჩაღუნდ[ა]რი და უღბო და ლელუი წყლითა მოადღუღონ. და თფილი წყ[ა]ლი შესუას. ჩამიჩი და უღბო წუ[ი]მის წყლითა მოადღუღელი იყოს, ამას სმიდეს და არგებს. და ერთი მაჭუნისე არს, რომე მუცელსა გაქსნის და ბალღამსა გამოიღებს, და ბალღმისა ქუელ-[ა]საცა არგებს, და სტომაქსა ძ[ა]ლსა მისცემს. — და ი კ ი რ ე ჩამიჩი უგურკო და ერთი ლიტრა ბაღდაღური მასტ[ა]ქი — ცამეტი. მუტყ[ა]ლი, თურბუთი — ოცი მუტყ[ა]ლი, ჯულბი — ხუთი ასთ[ა]-რი. ესე ყუელა ერთად გაურიონ, და თუ ყოველთა დღეთა ჰამოს ამისგან სამი მუტყალი, და თუ გას[ა]ქსნელ[ა]დ უნდოდეს, ათი მუტყ[ა]ლი აჰამოს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ნ ა ფ ა ს ი ს ა. — თუ ერთობ ქუელა სჭირდ || ეს და ქუელ[ა]სა უკნის ქშინვიდეს, ამისი ნიშანი, რომე გაუწყურტლ[ა]დ ექუელდეს, მაგრა შემოდგომასა და ზ[ა]მთ[ა]რს გაუქმირებს ქუელასა და ქშინვასა, კუამლი და ქ[ა]რიცა აწყენდეს. და რა დაწვეს, მაშინ უფრო ექუელდეს, და რა იდგეს და იჯდეს, არა დია. ამას სენისა უფალმან თ[ა]ქვი ფრთხილ[ა]დ შეინახოს წუე-ლისა, მუავისა და ცივისა წყლისაგან და მისი საკმელი ქათქამი და ცხურის კორცი შემწუარი, ცოტა-ცოტა გემრიელი ღუინო შეასუას.

და მ ე რ მ ე შე ქ ე ნ ეს ე წ ა მ [ა] ლ ი. — ფარსიონი და

5
10
270 r
15
20
25
30
v
35
40
381

ზუფა, და ფარსიოზანი, მატუჯი, დ[ა]რაზინის. თესლი და ანისონი
 და შავი ხურმა, თუითოს[ა]გან — ხუთი ღრამი, ჩ[ა]მიჩი — ოცდ-
 [ა]ათი ღრამი. და თეთრი ლელუი — ათ-ათი¹ მარცუალი ერთსა
 5 ქოთანშიგა ჩადევ და ზედა ორი ლიტრა წყ[ა]ლი დ[ა]სხი ერთსა
 დღესა და ღამესა, რომე დ[ა]ლბეს. მერმე ნელ[ა]დ აღვლევ, რომე
 ნახევარლიტრა დარჩეს. მერმე [ა]იღე ცეცხლით და გაწმიდე და
 271 რ. კულიავე შარსიოზანი, თუითოსაგან—ხუთი ღრამი, || პილპილი —
 ოთხი ღრამი, მ[ა]ტუჯი — ათი ღრამი, დან[ა]ყე, გაცარ და ერთ[ა]დ
 10 გაურ[ი]ე, თაფლითა შეზილე, მ[ა]ჭუნი შექენ და ქურქელშიგან
 ჩადევ, და მიეც უზმასა სამი ღრამი და ზემო რომე დაგუიწერია,
 ისი წამ[ა]ლი ორმოცი დრ[ა]მი თფილ[ა]დ შეასუი. ამა მაჭუნზედა
 ესე ქენ ხუთსა დღესა. მერმე მას უქ[ა]ნის მდოგუი მიეც თაფლითა,
 15 ზედა ცერეცოს წყ[ა]ლი შეასუი. მერმე თითითა არწყიოს და თფილი
 წყ[ა]ლი შეასუი, რომე არწყიოს და გაწმიდოს.

კაცსა, რომე ანახდუულ[ა]დ კმა ჩ[ა]უვარდეს

ამას თუ ფიცხლ[ა]დ არა სწ[ა]მლებ და ზანი გამოვია. აღარ ეშუ-
 ელებს. ესე გასინჯე, თუ სიმჭურვ[ა]ლისაგან იყოს, ფიცხლ[ა]და
 ბაზრაცუენისა ლაბა შექენ და შაქრითა აქ[ა]მე და ერგოს. და მისი
 20 საკმეელი მსუქ[ა]ნი ქათმის ხარშო იყოს და, თუ კორცსა არ ქამდეს,
 ასპან[ა]ხისა საკამ[ა]დი ქამოს, და თორხოლოსა კუერცხისა გულსა
 ან შაქრითა ან კარ[ა]ქითა ქამდეს; ან ჯულ[ა]ბი, ან ტკბილი ბრო-
 წეული და ლავზინა, — ესეცა ერგებ[ი]ს. და ჩ[ა]მიჩი უგურკო და
 25 ქმელი ლელუი, ხურმა და ჩ[ა]ლღუზა და სელი მოკ[ა]ლული და შაქ-
 [ა]რი გარეული, და ულბო და ნუშის გული, და ბაკილისა საკამ[ა]-
 30 დი და წყ[ა]ლი ბაკილისა, ესე კმასა ამა[ა]ტებს. || თუ ესე სენი სინე-
 დლი[ა]სა იყოს, ქალამისა საკამ[ა]დი არგებს, შიგან ანგუზდი ჩ[ა]უ-
 რიოს, და რ[ა]ცა საკამ[ა]დი ულბოთა იყოს, იმასცა გაურიოს, და
 საკამ[ა]დი რომე პრ[ა]სითა იყოს შექნილი, ესეცა არგებს.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი , კ მ ა რ ო მ ე ჩ ე [ა] რ დ ნ ო დ ე ს კ უ ე ლ ი ს ა -
 30 გ ა ნ . — მ ა ს გ ა ს ა ხ ს ნ ე ლ ი შ ე უ წ ყ [ე] ე : შ ი რ ი ხ ი შ ტ ი , ხ ი ა -
 რ ი ს შ ა მ ბ ა რ ი , თ ა რ ა ნ გ უ ბ ი ნ ი ; ე ს ე გ ო ლ ე ს ე და შ ე ა ს უ ი , და
 ყ ი ფ [ა] ლ ი ც ა გ ა უ ხ ს ე ნ . ყ ო ე ლ ი ს ა მ ე [ა] ვ ი ა ნ ი ს ა ა გ [ა] ნ ი ფ [ა] რ ე ზ ო ს
 და ა ბ [ა] ნ ო ს მ უ ღ [ა] მ [ა] დ ე ბ [ა] ნ ო ს . მ ე რ მ ე ა ი ღ ე ს ხ უ ი -
 ლ ი ს ც ე რ ც უ ს წ ყ [ა] ლ ი და ც ხ ე ლ ი შ ე ა ს უ ი თ ფ ი ლ ი თ ა წ ყ ლ ი თ ა ; და
 35 ს ა ზ ე ლ ი თ ა გ უ ლ ს ი პ ი რ ი დ ა ი ზ ი ლ ო ს და ჩ [ა] მ ი ჩ ი უ გ უ რ კ ო ა დ უ ლ ო ნ ,
 და ნ უ შ ი ს ზ ე თ ი გ ა უ რ ი ო ნ , და უ ზ მ ა ს ა ა ჰ ა მ ო ნ . და ს ა კ მ ე ლ ი —
 ფ უ შ რ უ ე შ ე უ ქ ნ ა ნ რ ძ ი ს ა , და ჯ უ ლ [ა] ბ ი ც ა გ ა უ რ ი ო ნ და კ უ ე რ ც ხ ის
 ყ უ თ ე ლ ი შ ა ქ რ ი თ ა ა ჰ ა მ ო ნ .

თუ ზახილ[ი]ს[ა]გან ანუ ხიმღერისაგან ჩ[ა]ვარდნივოს, — ა ი ლ ე ტბილისა ბროწეულისა ქერქი, ყუითელი ალილა, ორივე დან[ა]ყე და ფუშრუკი შექენ, და შიგან გაურთე, და ქასინის წყლითა ღარ-ღარა აქნევიანე.

თუ ენა გაუსივდეს, თხისა რძითა ღარღარა აქნევიანე, და მუდ- 5
მად ტინი მახთუმი მიეც, რომე ისუნოს. და გაცრილსა ფქვილშიგან დან[ა]ყილი || ვარდი გაურთე და მიეც. 272 r

თუ ამან არ უშუელოს, რწყევისა წამ[ა]ლი მიეც, რომე არწყევ-
[ი]ნოს.

თუ ამან ვერ უშუელოს, მ ე რ მ ე დ ა ი ქ ი რ ე: სამყი არ- 10
[ა]ბი და თეთრი ქათირა და გულინარი, ყუელა სწორ-სწორი, დან-
[ა]ყე და ამისი წონა შაქ[ა]რი გაურთე და აქამე, და ცოტა ჭულაბ-
შიგან გაურთე და შეასუი.

ს ხ უ ა. — დ ა ი ქ ი რ ე: ილქირუმი, სამყი არ[ა]ბი, გულინ-
[ა]რი, გილი ერპანი, თუითოსაგან — თუითო ღრამი. ესე ყუელა 15
დამ[ა]ყე და ბიის წუენშიგა გაუარე და შეასუი. თუ შ[ა]ნ არ უშუე-
ლოს, ე ს ე წ ა მ ა ლ ი შ ე უ წ ყ ე ვ. — დ ა ი ქ ი რ ე: ათ-ათი
ღრამი სიფისტონი, ოცი ღრამი ჩამიჩი, ოცი ღრამი იის ძირი,
ხუთი ღრამი თეთრ-წითელი, ათი მარცე[ა]ლი სინჯიტი. ესე ყუელა
ოცსა ლიტრ[ა]სა წყ[ა]ლშიგა მოადლე, საღ[ა]მდი ოცი მუტყ[ა]ლი 20
დარჩეს. მერმე გამოწურე, ათ-ათი ღრამი შირიხიშტი, ხიარი-შამბ-
რი და თარანგუბინი ერთ[ა]დ გაურთე, გამოწურე და შეასუი. და
მუდმად აბ[ა]ნოს იბ[ა]ნდეს და გულისპირსა იზელდეს.

|| სილისა

v

თუ სილი შე[ე]ქმნას კაცსა, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს. — მუდმად 25
აქუელებდეს და აქშინვებდეს და მუდ[ა]მ კორცი დნობაშიგან
იყუნენ, და ხანყამიერ[ა]დ² სისხლსა ამოილებდეს. ამა სენისათვის
ავი არის, რომე მუცელშიგა გახსნით იყოს; და თუ გახსნით იყოს.
ესე წ ა მ [ა] ლ ი მ ი ე ც: რომე შეერ[ა]ს: — სამყი აარ[ა]ბი,
მოკ[ა]ლული, და მრ[ა]ვე[ა]ლძარლუა დან[ა]ყე, და ტუტისა შარბათითა 30
მიეც; და თუ ამან არა არგოს, ხ[ა]რნუოჩი ნაპატი დან[ა]ყე და იგი
მიეც. და თუ ამაშიგან ან ცხრო და [ა]ნ ჭურვება მოუვიდეს, ქერის
კორკოტი, სინჯიტი, რომე შიგა გამოდლებული იყოს, იგი მიეც
აქლემისა რძითა. და საკმელ[ა]დ ახალი თევზი კუერცხის გულითა
მიეც და აქამე, თუ მაშიგან ცხელება არ გაუშუას, ბაზრაცუტუნისა 35
ლაბი შეასუი. ხაშხაშის შარბათი, შაქ[ა]რი, ქათირა და ია დან[ა]ყონ,
და იგი შიგან გაურთონ, და მუდმად ამას აქმევედენ (ლაბი ბაზრაცუ-
ტუნი ამას ქუიან, რომე ბაზრაცუტუნი ცოტათი წყლითა მოხარ-
შონ, — ამას ქუიან).

კუელისა

- 273 r იცოდი, რომე კუელა სამისაგან. იქნებ||ის: სიმჭურვალისაგან, ბალღმისაგან და სევდისაგან.
- თუ კუელა სიმჭურვ[ა]ლის[ა]გან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს
- 5 რომე ეკუელდეს და ფერდი სტეიოდეს, და ფერღშიგან სიმსივნე გამოჩნდეს, და ნამეტნ[ა]ვ[ა]დ სწყურდებოდეს, და ფერზედა ერთობ წითლ[ა]დ იყოს და ერთობ ქშინავდეს. რა ესე ნიშ[ა]ნი ნახო, იცოდი, რომე ვ[ა]რამი არის (ვ[ა]რამი ფერდისა სიმსივნესა ჰქუიან).
- მისი წამალი ესე იყოს. — ქერის კორკოტსა აკმევ-
- 10 დეს ჟულაბითა, და ლობიოსა ბაზარყატუნი გაურიეთ და მას აკმევდით. და ბაზარყატუნისა ლაბასა შაქრითა აკმევდით, და აყიროსა თესლისა ზეთი და ნუშის ზეთსაცა გაურევდით იმა აყიროსა ზეთშიგა და ჟულაბითა აკმევდით. და ესე რომე საზელი დაგუიწერია, იმით ფერდსა ყელ[ა]მდის დაუზელდით. და საკმელსა ქერის კორ-
- 15 კოტსა ჟულაბითა აკმევდით, და წყალსა ნუ დაუქირ[ა]ვთ, ასმევდით. და ამა საზელითა დაუზელდით ფერდსა ყელ[ა]მდის. — აილე თეთრი ცუილი, ქათმის ქონი და ბატის ქონი, სწორ-სწორი ქენ, და [ა]ილე ერთი თ[ა]ვი თეთრი ხახუი და ასრე მოხარშე რომე დადნეს, და[ა]ცუილი და ქონი გა[ა]დნევ და იმაშიგა გ[ა]ურიე და იმით დაუ-
- 20 ზელდი.
- v || ამას გარეთ ერთი კუელა სხუა არის, რომე ფერღშიგან სიმსივნე გამოჩნდების და ტკივილსა დაუწყებს. და კუელ[ა]სა ამას სახელ-
- [ა]დ ავრ[ა]მ-მარამ ქუიან. ესეცა ვარამისა ნიშანი არის.
- 25 და მისი ნიშანი ესე იყოს, ეკუელდეს, და რა ქშინვიდეს, მისი ძარღვები ს[ა]ვსედ იყოს და ფერ წითლ[ა]დ, და ნამეტნ[ა]ვ[ა]დ სწყურდებოდეს. ესეცა სიმჭურვ[ა]ლისაგან არს. მისი წამალი ესე იყოს. — ყიფ[ა]ლი გაუხსენ და ქერის კორკოტსა ჟულ[ა]ბითა აკმევდით, და ლაბი ბაზარყატუნი გაურიოს, ნესუ[ა]ის თესლისა
- 30 წუნიცა ჟულაბშიგან გაურიონ და სასმელ[ა]დ ამას სმიდეს, და საკმელ[ა]დ მაშა შეუქნან ნუშის ზეთითა და ამას აკმევდენ. ხილი თუ მოუნდეს, ტბილი ბროწეული ჰამოს¹.
- კუელა რომე ბალღმისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, თუ სთქუა: ქშინვიდეს — და ცხელება არა სქირდეს, არცა წყურვილი,
- 35 და ფერზედან თეთრ[ა]დ იყოს. მისი წამალი: თუ შე[ე]ქლოს, გას[ა]ხსნელიმიეც, და თუ არ შე[ე]ქლოს, ესე ზუფის წამალი მიეც, რომე სხვასა წამლებშიგა სწერია, და კიდევცა არწყევინე. და ს[ა]კმელად ასპან[ა]ხი მიეც ნუშის ზეთითა, და თბილითა წყლითა მუდამ იღარდაროს.
- 274 r 40 || თუ კუელა სევდის[ა]გ[ა]ნ იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე

ხანგრძლივად ეჭუელდეს და ქმინვა დ[ა] უძილობაცა სჭირდეს. მისი წამალი ესე იყოს. — მუღამ[ა]დ ცხელსა ჟულაბსა სმიდეს და ამას ზემოთ რომე საზელი დავსწერეთ, იმითა მუღამ[ა]დ ყელსა, ძუძუსა და გულისპირთა იზელდეს და ამა საზელშიგა ცოტასა ქაფურსა გაურევდეს, და მქ[ა]ვესა ნურ[ა]ს ქამს, და მაშა შე[ა]ქნევიან ნუშის ზეთითა და იმას აქმევდეს, და აბი სუალიცა შეუქენ და ენასა ქუეშე დაიჭიროს. მქარგებელია ნებითა ღთისათა.

სხუა ნიშ[ა]ნი კუეღისა. კაცსა რომე აჭუელებდეს და სისხლსა ამოიღებდეს და სისხლი შ[ა]ვი იყოს და შეკრული, იგი გულისაგან იქნების. და თუ ამა სისხლსა ბალ[ა]ში ეჭიროს, იგი ფირტუისაგან იქნების, და თუ ესე სისხლი ნამეტნ[ა]ქ[ა]ლ წითელი იყოს, იგი ფირტუისა ძარლუისაგან იქნების. თუ სისხლი ზედათ თ[ა]ქვითდალმა ჩ[ა]მოვიდოდეს, იგი ნიშ[ა]ნი იყოს — თ[ა]ქვი შაკიკისაგან(!) სტკიოდეს, და თუ სტომაქისაგან იყოს, — სისხლსა ამოტ[ა]ნდეს და გული ეშლებოდეს და კიდეცა არწყევდეს. და თუ ამა სისხლისა გამოტანებაშიგა || ქუეღა დაიწყოს, ლეიძლისა ნიშანი არის, და სად[ა]მღი ქ[ა]რგად არ აჭუელოს, სისხლსა არ ამოიღებდეს. ესე მისი ნიშ[ა]ნი იყოს, რომე ლეიძლშიგა ვ[ა]რ[ა]ში იყოს და ესე ნიშ[ა]ნი გამოჩნდეს, რომე დაგუიწერია. — ფიცხლა კელი გაუხსნას. თუ გულისაგან ან თ[ა]ქვის[ა]გან იყოს, ყიფ[ა]ლი გაუხსენ, და თუ ან ფირტუისაგან და ან სტომაქისაგან იყოს, ქუეშე ძარლუი ბას[ი]ლიეე გაუხსენ. და თუ გულის[ა]გან იყოს, ესე დარა აქნევიან: სხუილი, ცერკუი მოადლდე და მისითა წუენითა აღარღარებინე. და ამა საზელითა დაქაზელინე გულისპირი და ყელი. და თეთრი ცუილი, ქათმის ქონი და ბატის ქონი — სწორი, და ერთი თ[ა]ქვი თეთრი ხახუი მოხარშე ასრე, რომე დადნეს, და ქონი და ცუილი გაადნე და ამაშიგან გაურიოს, და იმით დაიზელდეს.

მერმე უგურკო ჩამიჩი ნუშის ზეთითა მოადლდოს და ყოვლთა დღეთა უზმასა აქმევდეს, და ახლითა რძითა და გამტკიცულითა ფქუილითა სახურეტელსა შეუქმოდენ და ამას ახურეტდენ, და კურების გულშიგან შაქ[ა]რსა გაურევდით და აქმევდით.

|| თუ ამა ტკივილშიგან ენა გაუსივდეს, თხისა რძითა ღარღარ [ა]სა აქნევიანდით, და წითელსა ვარდსა დან[ა]ყდით და გასწურვილით, და გამტკიცულსა ფქუილსა შიგა გაურევდით და გამოუცხოვდით და აგრე აქმევდით.

თუ არ ეშუელოს, სუბუქითა შარბ[ა]თებითა არწყევიანდით და ამა წამლისა ცა აქმევდით: სამყი არ[ა]ბი, ქათორა, გულ-ნიორა, ამ[ა]თგანი სწორ-სწორი დან[ა]ყე და გაცარ, და [ა]მა წამლებისა წონასა შაქ[ა]რშიგან გაურეთ და ქამონ ყოვლთა დღეთა. და ზოგჯერ თბილსა ჟულაბსაცა ასმიდი და თუ მან არ უშუელოს, მასტაქი არის ელაქირუმი,

ს[ა]მეი არ[ა]ბი და გულინარი, ფარისი და გილი ერმ[ა]ნი, თუითო-
 საგან თუითო ღრამი დამ[ა]ყე და გაცარ, და ბი[ი]ს წუენშიგან გაუ-
 რიე და აჰამე. თ უ ა მ ა ს ე ნ შ ი გ ა ნ კ მ ა ც ა ჩ [ა] უ ე ვ ა რ დ ე ს
 5 და კ[ა]ცსაცა აკუეღე ბდეს, მაშინ ბანეშა — ათი ღრა-
 მი, სიფისტონი — ოცი ღრ[ა]მი, ჩამიჩი, ზაბიბი, ხუ[ა]რ[ა]სანი —
 ოცი ღრამი, სოს[ა]ნი — ხუთი ღრამი, თეთრი ლელუი — ათი მარ-
 ცუალი [აიღე]; ესე ყუელა წამლები ორითა ლიტრითა წყლითა
 v მოადულე მუნ[ა]მდის, სამდის სამოც ღრამად || მოიყაროს. მას უკ-
 [ა]ნის ათი ღრამი ხიარი. შამბრის გული გაურიე და ათი ღრამი
 10 შირიხიშტი და ათი ღრამი თარანგუბინი ამა სამოცსა ღრამსა წყ[ა]-
 ლშიგან, დ[ა]ლბოს და დატყლიკოს, და გამოწეროს და შეასუას,
 და ამა წამალსა ბ ა ნ ვ ა შ ა ქუიან.

კუელა თუ სიმჭურვ[ა]ლისაგან იყოს, გრილი შარბ[ა]თი შეუ-
 წყონ იისა, და ლაბი ბაზრაყ[ა]ტუნისა, შარბ[ა]თი ხ[ა]შხ[ა]შისა,
 15 მარტო რომე მოედულოს. მისი ს ა ჰ მ ე ლ ი ქერ[ა]ის წუენითა
 მოდუღებული უნ[ა]პი და სეფისტონი იყოს, და სანდ[ა]ლი და გუ-
 ლაბი, ვარდის წყ[ა]ლი, ჭაფური და თ[ა]რ[ა]ის ფურცლ[ა]ის წუენი, და
 იის ფურცელი და ნელოფარი, ესე კიდეცა ისუნოს და გულისპირ-
 20 ზედა ტლედცა დაიდვას. და ი კ ი რ ე: ლობიო ბაზრაყატუნისა
 და ლაპო ბიის გულისა ტებილისა, და წუენი კიტრისა და აყიროსა,
 და ხურფასა ფურცლისა წყ[ა]ლი და ნიშქარი (ღერწმისა არს), თუი-
 თოსაგან — ოც-ოცი მუტყ[ა]ლი. დაიჭირე სამეი და ნუშის გული
 და შაქარი, თუითო — ხუთი ასთ[ა]რი, და ხაშაშის თესლი — ათი
 25 მუტყ[ა]ლი, შაქარი ტაბარზადი — ნახევარ[ა] ლიტრა; ესე ყუელა
 დან[ა]ყონ და ამა ლაპოებითა მოადუღონ ასრე, რომე თაფლის
 276 r. ოდენი შესქელდეს, და ამას მუდმად ჰამდეს. მისი ს ა ჰ მ ე ლ ი —
 ქერის წყ[ა]ლი შაქრითა, ბაკილითა, აყიროთა, ყურიფის ფურცლი-
 თა და თარსითა და ნუშის რძითა, ამით საჰმელი შე[უ]წყონ.

ს ხ უ ა კ უ ე ლ ის ა წ ა მ [ა] ლ ი: ა ი დ ე ერთი ჭ[ა]მი
 30 თაფლი და ერთი ჭ[ა]მი წყ[ა]ლი, და ცალი პევშუი ცერეცოს თესლი
 და ცოტა მასტაჰი, და ცოტა თეთრი საჰმელი და ცოტა სანეღებე-
 ლი. ესე ასრე მოადულე, რომე შესქელდეს — სამი ჭამი ერთზედა
 მოიყაროს, თბილ თბილი სუას და უშუელოს.

თუ სიგრილისაგან იყოს, და ი კ ი რ ე: ლობიო და აბურარ-
 35 შათი, და ლაპო სელის თესლისა, თუითოსაგან — ორმოცდა[ა]თი
 მუტყ[ა]ლი, და თ[ა]ფლი — ასი მუტყ[ა]ლი. ესე მოადუღონ ასრე,
 რომე გასქელდეს და მას თითითა ლოკდენ. დაიჭირე ლელუი ფუს-
 ტური ოცი მ[ა]რცუალი, ჩ[ა]მიჩი უგურკო — ოცი მუტყ[ა]ლი და
 ძირტეპილის ძირი ქერ[ა]-გამძერ[ა]ლი — მუტყ[ა]ლი ათი, და ფ[ა]-
 40 რისიაოშნი — ხუთი მუტყ[ა]ლი, ზუფა კმელი და კ[ა]მის თესლი,
 თუითოსაგან — ს[ა]მი მუტყ[ა]ლი. ესე ყუელა მოადუღონ წესიერ-

[ა]ლ და გაწურონ და ცოტა თ[ა]ფლი ურიონ, რომე გასქელდეს; ესე გამთბ[ა]რი დილა-დილათა დუალი მუშეთა მისცენ.

თუ ესე ქ[ა]ცი ტანზედა წმიდად იყოს და [ა]ნ სიგრილისა სინე-
ლლე სკირდეს, ამას ზემოთ რაცა შარბათი ამა || კარსა გუ[ი]თქომს, v
ყოვლთა დილათა მწ[ა]რისა ნუშისა ზეთითა მისცემდენ, ულბო და 5
კამის ძირი, ფარსიონი და ძირი ნიახურისა, და თესლიცა, ამ[ა]-
თგანი — ხუთ-ხუთი მუტყ[ა]ლი ამავე შარბათსა მოუმატონ, და
ესე მაჯუნე მისცენ: დაიპირე რუბისუსი და ზუფა კმელი
და ფარსიოზანი, თუითოსაგან — ათი მუტყ[ა]ლი, და ნუშის გული, 10
მწარე ზარევე[ა]ნდი მრგვალი, თესლი ანჯირისა, თუ[ი]თოსაგან —
ხუთი მუტყ[ა]ლი, თაფლი გაურიონ, და ერთი სმა შარბათი ოთხი
მუტყ[ა]ლი ქნან დ[ა] სუას. თუ ქერის წყ[ა]ლი ასუან, ხუარბალი და
მუხუდო და ქ[ა]მის თესლი და ასლსუსი ამ[ა]კუეთის წყლითა,
ულობო და ანჯურა, და ხურმა ამით მოადუღლო და თაფლი გაუ- 15
რიონ და აკამონ. და ზეთი აბუთელავი ზარავისა და ზეთი აყიროსა,
ზეთი ჩაღღუზასი, ესე ზეთი ჩა[ა]წუეთონ და მუხუდოს წყ[ა]ლი
ზეთისხილის ზეთითა და ან მწ[ა]რისა და ან ტკბილისა ნუშის გუ-
ლისა ზეთითა გარეული და მოდუღებული ჩაღუნდრისა წუენი
და [ა]ნ ქალამისა და [ა]ნუ მუხუდოს წყ[ა]ლი, ესე ყუელა კარგია.
და თევზი მლ[ა]შე პრ[ა]სითა და ცერეცოთა მოხარშული იყოს, 20
ესე ყუელა კუელასა დასწმედს.

წამ[ა]ლი კუელი სა: ხუთი მუტყ[ა]ლი ალილა დაქრას
წურილად და ორითა კუნჩხითა წყლითა მოადუღე და ასრე, რომე
ერთ კუნჩხად მოიყაროს, მერმე გაწურე და შაქრითა გა[ა]ტყბე და
ცხელ-ცხელი შეასუი, და არგებს ღ[ა]თითა,
|| ხხუა ნიშანი კაქისა, რომე ძნელად ჩაუშუებდეს სასმელ-277r 25
საქმელსა. ცუილითა და ერბოთა და იისი ზეთითა შექნილითა ყელსა
და მქ[ა]რთა და დაწუესა იზელდეს. საკამ[ა]დისა — თუ სიმკურვი-
საგან იყოს — რა ისი დაიზილონ, მე[ა]ვე დო ასუან ანუ ბროწეუ-
ლის წყ[ა]ლი.

თუ მისი სტომ[ა]ქი სიგრილისაქენ იყოს, ბოლოკითა და [ა]ნ 30
ბალასნის ზეთითა დაიზილოს, და გულანგუბინი ანისურის წყლითა
ჩა[ა]დნონ და მისგან ცოტა-ცოტასა აკმევდენ.

თუ კაკასა ქუ[ე]ითი სიმსიენე ქონდეს. ასე-
თი რამე მისცეს, რომე პარშიგა მუდამ მისდიოდეს, და ოსპითა
შეკ[ა]ზმული იყოს, თუხმაქნითა და აყიროს წყლითა და ბაზრ[ა]ყ 35
[ა]ტუნისა ლობოთა. და ცოტა ქ[ა]მის წყ[ა]ლიცა სუას და რუბი
სუას; სელი, ლეღუი, ხურმა, ულბო და რაცა მ[ა]თი მგზ[ა]ვისი
იყოს; მისგან ცოტა-ცოტასა აკმევდენ და [ა]რგებს. მას უქ[ა]ნის
ქერისა და ოსპისა ფქუილი ნუშის გულისა რძითა შექ[ა]ზმონ და
აქ[ა]მოს. უქ[ა]ნის მუხუდოს ფქუილი, ძირტკბილას ძირი და ხარ- 40

v დალი, და ძირი იისა. და ნუში მწარე, ხუმრა, ლელუი, თაფლი,
|| ამაჟა, ამისგან რაცა დაგუითულია, საქამალშიგან ჩაუყარონ და
რ[ო]ცა მოუნდეს, აჰამოს.

5 ნიშანი ყოვლისა ფერისა ნაზლასა და კუელისა¹. ამისი ნიშანი
ესე არის, რომე თავი და მკერდი გაუცივდეს და სრულად ტანი, და
კუელა მოუვიდეს. ფსელი და ძარლუი ნახე — მკურვლ[ა]დ და თუ
არა; თუ მკურვლ[ა]დ იყოს, კელისა სისხლი გამოუშუი, და თუ
წყურვილი სჭირდეს, ჭულ[ა]ბი შეასუი ცივითა წყლითა.
და ცისკრისა — ქერის წყალი შეასუი თხუთმეტი დრამი, და იის
10 სასმელი — თხუთმეტი დრამი, და ნუშის ზეთი — ორი დრ[ა]მი.
იმა დღესა მიეც საკმელი: ბაკილის წყალი ნუშის
ზეთითა და ქათმის ხორციითა სალ[ა]მოდ, ძილისა ექამსა, — იის
ფარგვარდა მიეც ოთხი დრ[ა]მი და დ[ა]იძინოს ქარგა.

15 ესე წამალი შექენ და ნიადაგ პირშიგან დაიჭიროს:—
აილე გაფურცქუნილი ნუში და ქათირა, ნიშასტ[ა]კი და ხაშხ[ა]ში,
თუითოსაგან — ხუთი დრამი, ტაბარზი შაქარი და მატუტაგი, თუი-
278 ოთსაგან — ათი დრამი, ყუელა დან[ა]ყე და გაცარ ერ || თობ წმი-
დად, და კუერები შექენ წურილი და ბრტყელი ამისგან. ამისგან
პირშიგან შეინახოს და ქარგა უშუელოს.

20 თუ კუელა ერთობ ბევრი იყოს და კუელასა
თანა ბალდამი ყვებოდეს და სნეული დამძიმდეს და სიმკურვ[ა]ლე
და წყურვილი ერთობ იყოს და გუნება კმელი იყოს, ესე წამ-
[ა]ლი მიეც. — აილე: ნუში და ფარისიოშანი და მატუტაგი,
და წყლის ჰაქუნტლის თესლი და რაზიანის თესლ[ი], თუითოსაგან—
25 ხუთი დრ[ა]მი, დან[ა]ყე და გაცარ ერთ[ა]დ და აილე სელი, წყალ-
შიგან დაქალბე, მერმე კოვზითა გაქენ და სამოსლითა გაწურე, და
მით ესე დან[ა]ყილი წამლები შეზილე და კუერები შექენ და გა-
[ა]ქმე, და ამისგა დღივ და დღივ თფილითა წყლითა გალესე და
შეასუი.

30 სხუა წამალი მკერდისა და კუელისა, რომე შეუქამ[ა]მ[ა]ქს
ისე აქიმსა იისი სასმელი. — აილე: ია თხუთმეტი დრ[ა]მი
და დ[ა]ქსხი ზედა წყალი ერთი ლიტრა, და ერთსა დღესა და
დამესა დაქალბე, და მერმე აღუღე, რომე წყლის ნახევარი დარჩეს.
მერმე სამოსლითა წმიდად გაწურე, და მერმე წყლის წონა შაქარი
35 v გაურიე, და ნელ-ტვილ[ა]დ აღუღე მუნ[ა]მდის, რომე || ჭულებივითა
შეიქნას. ქაფი აილე, მერმე ჰურტელშიგა ჩადევ და დილეულ[ა]დ
მიეც ოცი დრ[ა]მი თბილითა წყლითა და უშუელოს.

სხუა მ[ა]ქუნეი, რომე უშუელოს კუელ[ა]სა
და მკერდისა სიგრილესა და სიციხესა და სისხ-
40 ლიცა დაქაწინ[ა]როს, უზმასაცა მიეცემის და პურ-ნაჰამასაცა. —
აილე: ტბილი და მწიფე ბროწეული და ქერქისგან გამოილე,

მერმე ჭელითა გამოწურე წმიდასა ჭურჭელშიგან, მერმე სამოსლი-
თა გაწურე და ქუქაბშიგან ჩაქსხი, და ორი ზომა შაქარი გაურე
და ნელ-თფილად აღულე, და ქაფი მოქაღოს; და რა გასქელდეს,
აილე სამეცი არქაბი და ქათირა, თუითოსაგან — ხუთი ღრამი,
მერმე წამალშიგან ოცი ღრამი თფილი წყალი გაურიონ და
გაქენ, რომე დადნეს, და ბროწეულის წყალი ზედა დაქსხი და
ცეცხლზედან დადგი და აღულე, რომე გასქელდეს, და გაუშუა,
რომე გაცივდეს, და წმიდასა ჭიქაშიგან ჩაქსხი. და რა მოგინდეს,
მიეც ერთი ღრამი, თუ შეძლოს სქამი ღრამი და ზედან ნურას
აჰმეც. ესე გამოცდილია და უშუელოს.

|| ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა — ა ი ლ ე შ ი ნ გ ი ა რ ი ს 279 r.
თესლი და აყიროს თესლი, და კიტრის თესლი, თუითოსაგან —
ათი ღრამი, სამლარაბი და თუხმაქნი და მატუკი, თუითოსაგან —
ათი ღრამი, და თეთრი ქათირა, ნიშასტაკი და ტაპარზადი შაქარი,
თუითო — ოთხი ღრამი. ყუელა დანაყე და გაცარ და ერთად
შექენ, და ყუელასა წონი ტაპარზინი შაქარი გაურიე. და აილე
ბიის გული და წყალშიგან დაქალბე და მერმე სამოსლითა გაწუ-
რე, და ამა წყლითა ესე წამლები გაურიე, და კუერები შექენ და
ჩრდილსა გქაჰმე, და მისგან თუითოსა ენასა ქუეშე დაიდებდეს
და უშუელის.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა და მ კ ე რ დ ი ს ა, რ ო -
მ ე ჯ მ ე ლ ი ი ყ ო ს და მ ა გ [ა] რ ი. ა ი ლ ე: უნაბი ოცდაათი
მარტული და მატუკი — ორი ღრამი, და ზედა ორმოცდაათი ღრამი
წყალი დაქსხი, რომე დალბეს. მერმე აღულე, რომე ოცდაათი
ღრამი დარჩეს, და გაწურე და თფილი შეასუი უზმასა. და ზედა
ერთი ღრამი ნუშის ზეთი დაქსხი და საჰსა დღესა შეასუი ზედა-
ზედა. თუ იმით არ გამრთელდეს, აილე ხიარი-შამბრი, შემისაგან
გამოღებული და ხუარი სხული ჩამიჩი, კურკისაგან გამოღებუ-
ლი, — ოცი შარტული, ჭურჭელშიგან ჩადე და წყალი და-
ქსხი ორმოცდაათი ღრამი, და ერთსა დამესა დაქალბე გათენებ-
ქალბის, დილასა ცეცხლზედა დადგი, და რა ერთხელ აღულდეს,
აილე და გაწურე, და შიგან ათი ღრამი შაქარი გაურიე და თფი-
ლი შეასუი უზმოსა, რომე გაურბილოს და ქარი ამოიღოს და მკერ-
დის ტყვილსა უშუელოს. თუ ესე წამალი ვერ მოქმედებს,
ყოვლთა დილეულ ანაკუეთის წყალი შეასუი, ნუშის ზეთი — ერთი
ღრამი, და შაქარი — ოთხი ღრამი, და თბილი შეასუი უზმასა.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა. — ა ი ლ ე შ ი ნ გ ი ა რ ი ს 280 r
ლი ექუსი ღრამი, და გაფხეკილი და გაფრცქუნილი მატუკი —
შუიდი ღრამი, თუხმაქნი — ერთი ღრამი, ყუელა დანაყე და
გაცარ, და კუერცხის ცილითა გაურიე და კუერები შექენ ბრტყე-
ლი, და ენასა ქუეშე დაიჭიროს ნიადაგი და უშუელოს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ჳ უ ე ლ ი ს ა . — ა ი ლ ე მ ა ტ უ კ ი ო თ ხ ი დ რ ა მ ი , დ ა ნ [ა] ყ ე , გ ა ც ა რ დ ა ე რ თ მ [ა] ნ ე რ ჩ ი გ ა ნ გ ა უ რ ი ე , დ ა მ ი ს გ ა ნ უ ზ მ ა ს ა ც ა მ ი ე ც დ ა ნ [ა] მ ა ს ა ც ა პ ი რ შ ი გ ა ნ რ ო მ ე დ ა დ ნ ე ს .

5 ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა , რ ო მ ე ნ ა კ უ ე ლ ი ა მ ო ი ლ ო ს დ ა თ ი რ კ მ ლ ი ს ა დ ა გ უ ე რ დ ის ტ კ ი ვ ი ლ ი ს ა დ ა მ კ ე რ - დ ის ა დ ა ს ტ ო მ ა მ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი ს ა დ ა ბ უ შ ტ უ ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ი ს ა დ ა რ [ა] ც ა ფ ე რ ი ს ე ნ ი ს ტ ო მ ა მ ი ს გ ა ნ ი ყ ო ს , ყ უ ე ლ ა ს ა უ შ უ ე ლ ის . — ა ი ლ ე : პ ი ლ ბ ი ლ ი ო ც ი დ რ ა მ ი , ს [ა] მ ყ ი ა რ [ა] ბ ი — თ ე ქ უ ს მ ე ტ ი დ რ ა მ ი , ა ნ დ ლ უ ზ ი — თ ხ უ თ მ ე ტ ი დ რ [ა] მ ი , ნ ი ა ხ უ რ ი — თ ე ქ უ ს მ ე ტ ი დ რ [ა] მ ი , დ ა ნ [ა] ყ ე

10 დ ა გ ა ც ა რ , დ ა თ ა ფ ლ ი გ ა უ რ ი ე , რ ო მ ე გ ა ე რ თ დ ე ს დ ა მ ე რ გ ე მ ი ე ც ე რ თ ის გ უ ნ დ ის ო დ ე ნ ი დ ა ზ ე დ ა ც ო ტ ა თ ფ ი ლ ი წ ყ [ა] ლ ი შ ე ა ს უ ი დ ა უ შ უ ე ლ ო ს ¹ .

15 ს ხ უ ა კ უ ე ლ ი ს ა , რ ო მ ე ნ ა კ უ ე ლ ს ა თ ა ნ ა . ს ი ს - ხ ლ ი ა მ ო ი ლ ო ს . — ა ი ლ ე ა ხ ა ლ ი დ უ მ ა , თ ა ფ ლ ი დ ა ზ ე თ ი ხ უ - რ ა ნ ს უ ლ ი , ქ ა ხ ბ ა ნ ი — ა ს ი დ რ [ა] მ ი , ყ უ ე ლ ა თ ფ ი ლ ი თ ა ა დ უ ლ ე დ ა მ ი ე ც უ ზ მ ა ს ა , ო ც ს ა დ ღ ე ს ა ზ ე დ ა - ზ ე დ ა მ ი ე ც დ ა უ შ უ ე ლ ო ს .

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე . — ა ი ლ ე მ ა ტ უ კ ი , ა დ უ ლ ე კ [ა] რ გ ა დ დ ა წ ყ [ა] ლ ი შ ე ა ს უ ი , კ უ ე ლ ა ს ა დ ა ლ უ ი ძ ლ ის ტ კ ი ვ ი ლ ს ა უ შ უ ე ლ ის .

20 მ ი ს ი ვ ე . — ა ი ლ ე თ ა ფ ლ ი დ ა ვ ა რ დ ის ზ ე თ ი , ბ ა რ გ უ ე ტ ი (ქ ა ხ - ფ ა ნ ს ა ქ ე თ ა ნ) , დ ა კ უ ლ ი ა ვ ი , ე რ თ მ [ა] ნ ე რ ჩ ი გ ა ნ გ ა უ რ ი ე , ა დ უ ლ ე დ ა მ ი ე ც . თ უ მ [ა] ნ ა რ უ შ უ ე ლ ო ს , ა ი ლ ე თ ა ფ ლ ი დ ა . პ ი ლ ბ ი ლ ი , დ ა მ დ ო - გ უ ი დ ბ ა რ გ უ ე დ ი , ე რ თ მ ა ნ ე რ ჩ ი [ა] გ ა ნ გ ა უ რ ი ე ო დ ა მ ი ე ც დ ლ ი ვ ე რ თ ი კ ო ვ ზ ი დ ა უ შ უ ე ლ ო ს კ უ ე ლ ა ს ა ² .

25 ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა , კ [ა] ც ს ა რ ო მ ე ე რ თ ო ბ ა კ უ - ე ლ დ ე ს დ ა ს ი ს ხ ლ ს ა ა მ ო ი ლ ე ბ დ ე ს . — ა ი ლ ე : ო ს პ ი , ა დ უ ლ ე , დ ა ტ ბ ი ლ ი ვ [ა] შ ლ ი ი მ ა ო ს პ შ ი გ ა ნ დ ა [ა] დ ნ ე ვ დ ა კ უ ლ ი ა ვ ი თ ა მ ი ე ც , თ უ კ ა ც ი ბ ე რ ი ი ყ ო ს დ ა გ ო ნ ე ბ ა - გ რ ი ლ ი ა ნ უ ბ ა ლ დ მ ი [ა] ნ ი , ლ უ ი ნ ი თ ა ა დ უ ლ ე ; თ უ ვ ა ე ი დ ა მ ქ უ რ ა ვ [ა] ლ ი ი ყ ო ს , წ ყ ლ ი თ ა ა დ უ ლ ე დ ა მ ი ე ც .

30 ს ხ უ ა კ უ ე ლ ა , რ ო მ ე ს ი კ მ ე ლ ი ს [ა] გ ა ნ ი ყ ო ს . — ა ი ლ ე ტ ბ ი ლ ი ბ რ ო წ ე უ ლ ი , თ [ა] ვ ი მ ო უ ჯ უ რ ი ტ ე დ ა შ ი გ ა ნ ი ს ზ ე თ ი ჩ ა [ა] ხ ს ი , დ ა ნ ე ლ [ა] დ შ ე წ უ თ , რ ა ი ს ზ ე თ ი დ ა შ რ ე ს , კ ი დ ე ვ ე დ ა [ა] ხ ს ი , ვ ი რ ე კ ა რ გ ა დ შ ე ი წ უ ა ს ; მ ე რ მ ე — ჭ ა მ ო ს დ ა კ უ რ კ ა . გ ა ა გ დ ო ს .

35 ს ხ უ ა კ უ ე ლ ა , რ ო მ ე ე რ თ ო ბ კ ა ც ს ა ა წ ყ ე ნ - დ ე ს . — ა ი ლ ე თ ე თ რ ი ს ა კ მ ე ლ ი დ ა ქ ა თ ი რ ა დ ა ს ა მ ყ ი ა რ [ა] ბ ი დ ა მ ა ტ უ ტ [ა] გ ი , ყ უ ე ლ ა ს წ ო რ ი , დ ა ნ ა ყ ე დ ა მ ი ე ც ე რ თ ი მ უ ტ ჯ [ა] ლ ი , თ უ ა მ ა ნ ა რ უ შ უ ე ლ ო ს , ა ი ლ ე ა ნ დ ლ უ ზ ი დ ა ს ო ნ ი ბ ი — ს წ ო რ - ს წ ო რ ი , დ ა - ნ ა ყ ე დ ა თ ა ფ ლ ი გ ა უ რ ი ე დ ა მ ი ე ც , გ ა მ ო ც დ ი ლ ი ა რ ის .

40 281r ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი კ უ ე ლ ი ს ა დ ა ფ ი რ ტ უ ი ს ა . — ა ი ლ ე ე რ თ ი ბ ლ უ ჯ ა ფ ა ლ თ ე ნ ხ ე პ ა ს ი ა (ს პ ა რ ს უ ლ [ა] დ ბ ა ლ ბ ა ქ ე თ ა ნ) , ე რ თ ი ბ ლ უ ჯ ი ჩ ა მ ი ჩ ი დ ა ზ ე დ ა ე რ თ ი ლ ი ტ რ ა წ ყ [ა] ლ ი ო დ ა ა ხ ს ი დ ა

ადულე, რომე ნახევარი დ[არ]ჩეს, და წმიდად გაწურე, და ნუშის ზეთი გაურიე და უშუელოს.

მისივე, რომე გუერდი სტკიოდეს ანუ ფირტუზედა მღიერი იყოს. — აილე მატუჯი და ჩ[ა]მიჩი, და ჰაპორი და თეთრი ლელუი, სიფისტონი და უნ[ა]ბი, ნელოფ[არ]ის ფურცე-ლი — სწორი, და ერთი ლიტრა წყ[ა]ლი დაქასხი ზედა და ადულე, რომე ს[ა]მოცი დრ[ა]მი დარჩეს, გაწურე და დაქასხი ზედა ნუშის ზეთი ოთხი დრამი, და უშუელოს.

ს ხ უ ა, მ შ რ [ა] ლ ი ს ა კ უ ე ლ ი ს ა წ ა მ [ა] ლ ი. — აილე ერთი კოვზი სელი და მოკ[ა]ლე. და დან[ა]ქე ნუში, დან[ა]ქილი ერთი კოვზი თ[ა]ფლი — სწორი, ცოტა ადულე და აქ[ა]მე ს[ა]მი კოვზი ხუთსა დღესა.

ს ხ უ ა, კ უ ე ლ ი ს ა წ ა მ ა ლ ი ყოვლისა ფერისა კუელისა და უშუელისა. — აილე ერთი დრ[ა]მი ია. ხაშაში — ორი დრ[ა]მი, უნაბი — ათი დრამი, ლელუი და მატუტ[ა]კი — თუითო დრ[ა]მი, ერთ[ა]დ ქოთანშიგან ჩადეე, ზედა წყ[ა]ლი დაქასხი ნახევარ[ი] ლიტრა და ადულე მუნამდის, რომე ნახევარი დარჩეს, და ზედან ჭულაბი დაქასხი — თხუთმეტი დრამი, და ნუშის ზეთი — ერთი დრამი, და მიეც რ[ა]გუარცა წამლისა წესი არის, და უშუელოს ღ'თითა.

|| ნ ი შ ა ნ ი წ ყ უ რ ვ ი ლ ი ს ა მ ო გ ა [ხ] ს ე ნ ო თ. — თუ სტომაქი მისისა ძალითა სიბრთელეზედ[ან] არ იყოს და კლება რამე სენი დამ[არ]თებოდეს, და მერმე მისგან ლუიძლსა მისკირდეს და სისხლმან დენა დაუწყოს ლუიძლსა, მერმე ისი სისხლი დაიფ[ან]ტოს ტანშიგან და ძარღუშიგან, და მერმე მისგან ძალი დაემაქრთების ასოთა და რა ესე სენი დაემართოს და მერმე წყურვილი დაემართების, ტანსა და ყოვლთა ასოთა და ყოვლსა სიკეთესა ტანისასა წა- [ა]ქედნს და ავად გაკდის².

ჰა. [პარი ოცდამეერთი]

მ[ი]შანი ლარლართა,

რომელი გასწმედს თელგმასა თვისაგან, და თელგმისაგან, და მკერდისაგან და წამლისა სუმისა ადგილსა, და ყოფს ესე, და ერგების ესე ნოტიათა და თელგმის უფ[ა]ლთა და ერგების სიმძიმესა ენისასა და ტკივილსა ს[ა]ოხნითსა და კბილთ[ა]სა, ნებითა ღ'თისათა. — აილე: დარაფილფილი და აყირყარა, და ზანჯაბილი სინი — ორი დრამი. და მლოგუი — ორი დრ[ა]მი, პილპილი შ[ა]ქვი — ს[ა]მი დრ[ა]მი. დან[ა]ქე და გატრენ, და შეურთო თანა ხუთს დრ[ა]მი ბროწეულის მ[ა]რცულაი; და მერმე შეკრაბნე ესე წამ[ა]ლნი, და

- v აილო მისგან || და შეზილო ხუთითა დრ[ა]მითა თ[ა]ფლითა, და შე-
ზილო და გა[ა]დგინო ოციითა დრ[ა]მითა წყლითა ტფილითა, ღარ-
ღარა ქნას დ[ა] უშუელოს ღ'თითა.

უიისათუის

- 5 ნიშ[ა]ნი სხუისა ღარღარასა, ერგების სინოტიესა შეკრებულსა
თ[ა]ესა შიგან დ[ა] ტკივილსა ყიქისასა. — ა ი ლ ე მასდაქი ბერ-
ძული ერთი დრ[ა]მი, და მავიზაჯი, რომელ არს ზიზაბალჯაბალი, —
ერთი დრ[ა]მი, და აყირყარა — სამი დრ[ა]მი, მდოგუი თეთრი —
ორი დრ[ა]მი, დანაყე ყუელ[ა]ნი, და აილე მისგან ორი დრ[ა]მი და
10 თ[ა]ფლითა შეზილე და ცხელითა წყლითა გა[ა]დგინო და ილ[ა]რღ[ა]-
როს პირსა.

მარჩობალ უელისა

- ნიშ[ა]ნი ღარღარისა სხუისა. ერგების რომელ-
თა შეედვას ხენიკი, რომელ არს ს[ა]ლმობა მარჩობელი ყიისა, ნე-
15 ბისა ღ'თისათა. — ა ი ლ ე ვარდი კმელი, და ძირი თაფლისა, და
ოსპი გაჭურცნილი და შამბლითი — ათი დრ[ა]მი, ქოთანსა ჩ[ა]დევ
და ზედა წყ[ა]ლი დ[ა]სხი ბაღდადურითა — ორი ლიტრა, და დ-
[ა]გბო, ვირე დარჩეს ლიტრა-ნახევარი, და ღარღარა ქენ მით.

მისთუისვა

- 20 ნიშ[ა]ნი ღარღარასა სხუისა, ერგების ტკივილ-
სა ყიისასა, რომელსა ქუიან ხუენიკალ, ქალაბია, რომელ არს შ[ა]-
287 r რჩობელი და მალე მომკლველი. ესე ერგების || რგებითა ს[ა]ჩინო-
თა, გამოცდილია ნებითა ღ'თისათა. — ა ი ლ ე: ძაღლის მძღნერი
თეთრი (ვითა პირველ გუითქომს მისი ნიშ[ა]ნი) — სამი დრამი, და
25 პილპილი — ორი დანგი, და აყირყარა შამი — ნახევარ დრ[ა]მი,
დანაყენ და გატრენ, და ცხელითა წყლითა გა[ა]დგინე და ღარღარა
ქნას მრ[ა]ველჯერ.

მისივა

- ნიშ[ა]ნი ღარღარასა სხუისა, მღიერისა, ერგების ყოველთა
30 ტკივილთა ყიისათა, მარჩობელთა და მომკლველთა, და ამისი საქმე
გამოცდილია. — ა ი ლ ე: მერცხალთა დამაწურთა (1) ნაცარი, რომ-
ლისა ნიშ[ა]ნსა ვიტყუით, — ორი დრ[ა]მი, და ძ[ა]ლლისა გ[ა]ნ[ა]ვ[ა]-
ლი გამოწმედილი, — ორი დრ[ა]მი, და ქურქენიოფის ძირი მღებ-

[ა]რთა — ერთი დრ[ა]მი, და ქონდ[ა]რი ბერძული და აყირყარა შამი, თუითო — ორი დ[ა]ნგი; შეკრიბენ ესე წამ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ, და ხუთითა დრ[ა]მითა ღუინითა შეზილე, და ღარღარა აქნევინე და უშუელოს.

აუარსა

5

ნი შ[ა]ნი ღარღარ[ი]სა სხუისა, ერგების კუოკუირსა ჩ[ა]მორდომილსა და აიღებს მ[ა]ლე ნეზითა. ღ'თისათა. — აიღე: ალტრო დან[ა]ყილი ორი დრ[ა]მი, და ნიშადური — ერთი დრამი, და აყირყარა — ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი, და ქინძი კმელი დან[ა]ყილი — ერთი დანგი, დან[ა]ყენ || ესე წ[ა]მ[ა]ლნი და გაცრენ, და v 10 გ[ა]დგინე წყლითა და ღარღარა ქენ, და ეშუელოს.

შიისა

ნი შ[ა]ნი ღარღარ[ი]სა სხუისა, ერგების სიმსივნესა, შედებულსა ყიასა მკურვალსა. — აიღე: ხიარი-შამბ[ა]რი, გაქურცნილი, წყლითა ტკბილითა, და გაჟღელემო, გასწმიდო და შეურთო მას თანა ნახევარ პამკას თესლი, რომელ არს უკუდვა, და დრამის წონა თიხა ბერძული. ესე ყუელ[ა]ნი დან[ა]ყილი დაცრენ შრითა და შერიენ კარგად და ღარღარა ქნას. 15

ნაზლისა

სხუა ღარღარა, ერგების ყიასა შეიწრებულსა, რომელნი ვერ ჩანტქმიდენ ნერწყუსა სიმქისითა ყიისათა, რომელია სცემოდის ნაზლა ყიასა შიგა. — აიღე: ძირი ფ[ა]ფლისა გამოწურვილი ათი დრამი და ბიის გულისა ლაბა — ათი დრამი, ერთად შერიენ. მერმე ჩაქურთო თანა უმკია ერთი რძე, ერთი დრამი გომიზი არ[ა]-ბი. ერთი დრამი ქ[ა]თირა. ესე ორივე დ[ა]ნაყილი, დაცრილი ჩ[ა]-ურთო თანა და ღარღარა ქნას, მით დააყუდებს ტკივილსა. 25

ნი შ[ა]ნი ღარღარ[ი]სა, ერგების კმასა დასრულსა ყივილისაგან და სხუითა გზით, თუ ღმერთსა უნდეს. —

აიღე: ძირი თაფლისა, რუბი — ხუთი დრამი, და გომიზი არ[ა]ნი და ქათირა და ნიშასტაგი, || თუითო — ნახევარ დრამი, 288 პ დან[ა]ყენ და ს[ა]მისა კუერცხისა თეთრითა შეზილე, და ოცი დრამი 30 თფილი წყალი ჩ[ა]ურთე და გაურიო კარგად, და ღარღარა ქნას და უშუელოს.

ნიშანი ღარღარისა, ერგების სიმხივნესა ყოისასა, შექნილსა სიმკურჯლინს[ა]გან და შესდებოდეს სიწითლე, და ერგების ყოისა ყმათასა, ოდეს შე[ე]ღვე[ა]ს ბუგრი და ნერწყუს ვერ ჩანთქმი-
დეს. —

5 ა იღე: კომტკურისა და თ[ა]ვ-ფერკი მოკუეთო, დან[ა]ყო და გამოსწურო და გასწმიდო მისი წყ[ა]ლი — ოცი ღრამი, ტ[ა]პ[ა]ში-
რი — ოცი მ[ა]რტუ[ა]ლი და გ[ა]ქურიენ კარგად და ღარღარა
ქენ.

და ახლითა ღარღარებისა მათსა ლმობათათუის, რომელთაშე
მ[ა]რტოებითა, ვითა ბაზრაცატუნა, სპაბათა ანუ სძითა ოდენ მ[ა]რ-
ტოთა და ყოველთა ხიარი-შამბ[ა]რთა გაყლულემულთა, ვითა ქინ-
ძისა წყლითა, და ერგოს.

თავის ტივილინა, შაპიკის

ნიშანი ღარღარისა, ერგების ტკივილსა თ[ა]ვისა და შა-
კისა და ძელსა შექნილსა სინოტიესა. — ა იღე: იარ[ა]ჭი-ფეყა-
რა წონა ღრამისა, და მასდაქი და აყირყარა, თუითო — ნ[ა]ხეყარ-
ნ[ა]ხეყარ ღრამი; დან[ა]ყენ ესენი იარ[ა]ჭისა თანა და ურთე ცოტა
თ[ა]ფლი და შეზილე, და სასასა დააკარ. და ამას აბ[ა]ქოს[ა]შიგან
v იქმოდეს და აიღებდეს ტფილსა წყ[ა]ლსა ეამ-ეამ და ღარღარ[ა]სა
იქმოდეს და სარგებელია ნებითა ღ[ა]თისათა.

20 სახელითა ღ[ა]თისათა, ვახსენეთ წამ[ა]ლი პირსა ს[ა]დარგულ[ე]-
ბელნი, რომელთა ქუიანი მალდამ[ა]ლდა; ერგებიან ტკივილსა კბი-
ლთა და საოხნეთასა და ყოველთა ტკივილთა შედებულთა პირსა
შიგან, და ტკივილსა ღრძილთასა და ენისასა სიტყუითა გამოწუა-
ლილუალითა(!), თუ ღმერთსა უნდეს.

ნიშანი სადგუმებელინა, ერგების კბილთა და საოხნეთა
25 შეკრულთა და ვინ დაცემულ იყოს და სცემოდეს კბილთა
რამე გარეგნით, ერგების. — ა იღე: მუხის ქერკი საშრვ[ა]-
ლი, რომელი გარეგანსა ქერქსა შიგნითი არს, და, თუ იგი არ
იყოს, გუნდა უნდა მის[ს]ა ადგილსა, ერთი ნაწილი, და ტარითი
და ხალილაგი, კუერცხის გული, — თუითო ნ[ა]წილი, და[ა]კარ კა-
30 რიაშამი, — ერთი ნაწილი, და გაზმაზგი, რომელ არს აბატარფა, —
ერთი ნაწილი, და ავაშ[ი]ნრი სომხური, რომელ არს ქანრიბი, —
289 r ორი ნაწილი. შეკრიბენ ესე წამ[ა]ლნი, დანაცუნე || და დაქ[ა]სხი ზედა
ძელი ღუინო, ორი წამ[ა]ლთა ზომა, და ადულო ცეცხლთა ზედა,
ვირე წავიდეს მისგან უფროსი. და მერმე წაწურო და დაიგუბებდეს
35 დილა-მწუხრი დღეთა მრ[ა]ვე[ა]ლთა, ვირე დაყუდდეს ტკივილი და
ღამ[ა]გრდენ კბილნი და საოხნენი თვის[ს]ა ადგილსა.

კბილისა

ნიშ[ანი] სადგუმებელისა, ერგების¹ ტკივილსა ღრძილ-
თ[ა]სა და საოხნეთ[ა]სა და ტეხასა მის[ს]ა და ყოველსა
სნებასა, შემთხუეულსა საოხნეთა და კბილთა. — ა ი ლ ე: ქონ-
დ[ა]რი სპ[ა]რსული და კორდამონია ხუთი ღრამი, ქაბრის ძი- 5
რი — სამი ღრამი, აყირყარა — ორი ღრამი. შეკრიბენ ესე წაშ[ა]ლ-
ნი და დან[ა]ყენ ხოშრ[ა]დ, და დ[ა]სხი ზედა ცხარი ძმ[ა]რი და ადუ-
ლე, რომე ორი ნაწილი დარჩეს, და იმდგუაროს უამ-უამად. ესე და-
[ა]ყუდებეს ტკივილსა. და ჯერ-არს შემდგომად ამის მდგუმების[ა],
რათა იღრისოს კბილთა თერია, ფარუკი ანუ ფალონია, ანუ დიდ- 10
როვ[ა]ნთაგანი რომელნიმე, გუ[ი]ხსენებიან პირველ ვითა: თერია,
ფარუკი და ამ[ა]თი მგზ[ა]ესი.

ნიშ[ანი] სადგუმებელისა, ერგების ტკივილსა საოხნეთ[ა]სა. —
ა ი ლ ე: ქაბრის ძირი და ქერქი წონა || ათი ღრამი, და შამი ანდა- 5
ლი — ერთი ღრამი; და ქონდ[ა]რი სპ[ა]რსული — ხუთი ღრამი. 15
შეკრიბონ და დ[ა]გბო ძმრითა კარგად და წასწურო და ჩასდგა
შიგა-შიგა მცირედი აყირყარა და მური, და იმდგუარო იგი, სარ-
გებელია ღ'თითა.

ნიშ[ანი] სადგუმებელი, ერგების ტკივილსა პირი[ს]ა და
კბილთ[ა]სა. — ა ი ლ ო: დუღბისა ფურცელი და ანუ მისი 20
თესლი, დ[ა]გბო ძმრითა; ა ნ უ ა ი ლ ო: ნიორის ღერი და
მცირედი აყირყარა და მცირედი გუნდრუკი, და ჩ[ა]ურთო
ძმ[ა]რსა თანა და შეაგბო იგი. ანუ შეაგბო, რომელ ქუიან კი თუა-
ლიმარ ძმრითა, იმდგუაროს პირსა. ა ნ უ ა ი ლ ო ს: ხარტამი, რო- 25
მელ არს ქიაყელა, და შე[ა]გბო შროშნის ზეთითა ან ქუნჯითიქის
ზეთითა და წასწურო, და ჩა[უ]რთო ყურსა მის კერძისასა, რომელ
საოხნე სტკიოდეს.

კბილისა ღამაგანის

ნიშ[ანი] სადგუმებელისა, დ[ა]მაგრებს კბილსა, თუ ღმერთსა
უნდეს. — ა ი ლ ო: შ[ა]ბი წონა ერთისა ღრამისა, დ[ა]კარ მუფო- 30
ლის კურკა ნ[ა]ხევარ ღრამი, და შეგბოლო თაფლითა და ძმრითა და
იმდგურო იგი, მრ[ა]ველჯერ ესე, და დ[ა]მაგრებს დაფოლბუე-
ბულთა კბილთა, რომელთა რამე წაკიდებოდეს შიგ[ა]ნ || ანუ, გა- 290 #
რეგნით, ერგოს თუ ღმერთსა უნდეს.

პირისა სიმჟარალისა

ნიშ[ანი] სამდგუარებელისა, რომელი გასწმენდს პირისა სიმ-
ჟარალესა და დაუამებს სულსა და ერგების ღრძილთა მოფოლბუე-

ბულთა და გა[ა]მაგრებს კბილთა, რომელნი იძროდიან. — ა ი.ღ ე: ყ[ა]რ[ა]მფული და ბასბასა, და ყაყულია და ჯულინრი, და გაზმაზვი, რომელსა ქუიან აბდრაფა, და არს ესე ძეწნი, ამათგ[ა]ნი — თუიფო ნაწილი. დან[ა]ყენ და დაცრენ. და ძმრითა ცხართა შესუარო და იმდგურო მრ[ა]ვ[ა]ლჭერ, და ერგოს ღ'თითა.

პირისა მხამლისა

და წინთნი(!) ამათგანი წ[ა]მ[ა]ლნი, რომელნი ერგებიან ტვი-
ვილთა შედგმულთა პირისათა. ნიშანი ფილიდილონისა, ერგების
მკ[ა]მელსა, რომელი იყოს პირსა შიგან და კამდეს კორცსა ღრძილ-
თასა და ამოაგდებს კბილსა და საოხნეთა, და რომელი გასივებო-
დეს და კამდეს კორცსა. — ა ი.ღ ე: კაჟია თორმეტი ღრამი, ზ[ა]რ-
ნ[ე]ხი წითელი და ყუითელი — ექუსი ღრამი, და მურვიონი —
სამი ღრამი, და კირი უწყლო — რვა ღრამი და შაბი ამანი — ექუ-
სი ღრამი. შეკრიბენ ესე წამ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ, და ძმრი-
თა შეზილე და კუერ[ა]დ შექენ და ჩრდილსა გა[ა]კმე, და რა მოგინ-
დეს, აილე მისგან || კუერი ერთი და დან[ა]ყო, და მას მტკიე[ა]ნსა
ადგილსა ზედა და[ა]კრა, და ჯერ-არს, რომე გესლი [ა]გლო რკინი-
თა, რომელ კბილთა და საოხნეთა ძირსაშიგან იყოს შ[ა]ვი, მგზ[ა]ჭ-
სი კეცისა. და მერმე [ა]ილო ამის წამლისაგანი და მცირელი ძმ[ა]რ-
სა შერიო და განრყუნილთა ღრძილთა ადრისო ეამ-ეამად, და ესე
გაქ[ა]ზმ[ა]ვეს და გა[ა]მრთელებს ღ'თითა.

მისთუნისა

ნიშ[ა]ნი ფილდაფონისა, ერგების ჰნებათა, რომელნი ექაუსხე-
ნებიან უწინა მისა, თუ ღმერთსა უნდეს. — ა ი.ღ ე: ზარნ[ე]ხი ყუი-
თელი და ზარნეხი წითელი, თუითო — ექუს-ექუსი ღრამი, და კი-
რი — ათი ღრამი, დანაყენ და დაცრენ, და კუერად შექენ და გა-
[ა]კმე, და იკმ[ა]რე, ვითა ნიშანი მიგუიციემია.

მისიამ

ნიშ[ა]ნი სხუისა წ[ა]მლისა, ერგების გესლსა და მკ[ა]მელსა
შექნილსა პირსა შიგან, ნებითა ღ'თისათა. — ა ი.ღ ე: ზარნ[ე]ხი ყუ-
ითელი და წითელი, თუითო — ხუთი ღრამი, და კაჟია — ექუსი
ღრამი, და კირი უწყლო — ოცდარი ღრამი, დან[ა]ყენ და დაცრენ,
და სროსა წყლითა შეზილე და კუერ[ა]დ შექენ, და იკმ[ა]რე, რა
მოგინდეს.

მსხუიებლისა

ნიშანი წ[ა]მლისა, ერგების ყოველთა მსხუიებლთა და მჭდომ-
თა მოკლერილთა, რომელ შეიქნებიან პირსა შიგან და ენასა და
ღრძილთა, და || ერგების მსხუიებლთა, რომელ ყრმათა ჩუილთა 291 r
იყოს გარეგნით პირსა! — ა ი-ღ-ე: ვარდი წითელი დარჩეული, და 5
გახზუზგი და ჭულინ[ა]რი და ხალილ[ა]გი, და გუნდა და აყირყარა, შა-
მი, აშ[ა]თგ[ა]ნი სწორი; დან[ა]ყენ, დაცარ და აიღე მისგან თითითა
და დაქ[ა]კარ მას ადგილსა, სადა მსხუეპლი იყოს.

კბილისა

ნიშანი სხუისა წამლისა, რომელსა ქუიან სურთანხინი, — ერგე- 10
ბის ტყვიელსა კბილთ[ა]სა და საოხნეთასა შეძრულთა. — ა ი-ღ-ე:
ქურქენჩოფის ძირი მღებვართა და ჭულინ[ა]რი, თუითო -- ექუს-
ექუსი ღრამი, გუნდა მჭუანე — ოთხი ღრამი, და შაბი ამანი — ერ-
თი ღრამი, თუთუბა — სამი ღრამი, და ბროწეულის ქერქი — ოთხი 15
ღრამი. დან[ა]ყენ ყუელ[ა]ნი და გაცრენ, და იკმ[ა]რე ყოველთა ტყ-
ვილთათუის პირისათა.

უიისა და ხუნაყისა

ნიშანი წ[ა]მლისა, რომელსა ქუიან ანთრა, ერგების ტყვიელსა ყი-
[ი]სასა და ხუნაყსა, რომელ არს მ[ა]რჩობელი და ლოკაზათენი მომ- 20
კლველი. და არს ესე წამალი საჩინო მათ თანა, რომელნი ყიასა
ქურნებენ, და არს მისი საქმე ძლიერი. — ა ი-ღ-ე ნიშადური და
ქურქენჩოფის ძირი, ზაფრანი და ულდულდი, და მაშირონი სინი და
შაფი მაპითა, და მარილი და თუთუბა და ე[ა]ნგარა, ამ[ა]თგანი თუ-
ითო || — ორი ღრამი, და საბრი სყუტრი — სამი ღრამი, და ძალ- v
ლის განავ[ა]ლი — ერთი ღრამი, და ბროწეულის ქერქი — ექუსი 25
ღრამი, გუნდა — ხუთი ღრამი, დარ[ა]ფილფილი, ჭულინ[ა]რი, და
მურიტის თესლი და ვარდის ფურცელი და ქონდ[ა]რი სპ[ა]რსული,
ხალილ[ა]გი ყუითელი, და მური და შაბი ამ[ა]ნი, ნიახურის თესლი,
სუდი და ამამა, და ზანჯ[ა]ბილი და ანისონი, და [ა]რჯ[ა]სპი, კუშკა- 30
ვართა და მურდას[ა]ნგო, და ჭინარა წითელი და ყუითელი, ამისგან
თუითო ღრამი შეკრიბენ. ესე წამალინი დან[ა]ყენ და დაცრენ შა-
რითა, და ქურქელსა ჩ[ა]დევ, და რა მოგინდეს ამათ საღმობათა-
თუის ძნელთა, რომელ არს ხუნ[ა]ყი; — მ[ა]რჩობელი, მოკლვე[ე]-
ლი, — და ლოკაზათენი — მომ[ა]კუდინებელი, და შაფა, რომელ 35
არს მკლველი, რომელ შეშინდებიან მკურნ[ა]ლინი მისა კურნებასა.
აილო ამის წამლისაგან ღრამის წონა და უბერო ყიასა შიგან

სპილენძისა სტუირითა მრ[ავ]ლჯერ, და ესე ერგების, დაკსნის ტკივილსა და არს ესე წამალი მეფეთა საკურკლისა, და ს[ა]მარხვია და არა გამოს[ა]ჩენელი ყოვლსავე კაცისათუის; და ცან ესრეთ, და ჯერ-არს, რომე იმ[ა]რხოს ესე წელიწ[ა]ლთა შიგან, ოდეს იქმნას
5
292 r ცნოთ, ვითარად || ესე ტკივილი შეიქნების ურვილთა ურქვა-
თქან. და უთქომს გალიანოზს, ვითარქმედ ესე ს[ა]ლმობა
პ[ა]ტიჟია ღთისმიერი; და თუცა გალიანოზ უღმრთო იყო, განა
კულა მართალი თქუა.

10 ხიისათუის

ნიშანი სხუისა წამლისა, ანთრ[ი]სა უმცროსისა, და ერგების ტკივილთა შემთხვეულთა ყიასა შიგა ჩუილთა და ყმათა წურილთასა; ესე ს[ა]რგებელი არის დიდათ, თუ ღმერთსა უნდეს. — ა ი დ ე: ნიშანტ[ა]კი დიკისა ხუთი ღრამი, ტ[ა]ქ[ა]შირი — ერთი ღრამი,
15 ვარდის თესლი — სამი ღრ[ა]მი, ზაფრანა — ორი ღრამი, შაქარი — ოთხი ღრამი, ყაყუილა წურილი — ერთი ღრამი, ქ[ა]ფური — დანგის ნ[ა]ხევარი; შეკრიბენ ესე წ[ა]მ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ შარითა და კურნო ს[ა]ლმობათა ყმ[ა]თა ჩუილთა და წურილთ[ა]სა და რომელ ჰპირდეს პირშიგან, ს[ა]რგებელია ნებითა ღთისათა.

20 მინივა

ნიშანი ფილიდაფონისა სხუისა, ერგების სიმქურც[ა]ლესა ყი-
[ი]სასა და მსხუიებლსა შექნილსა ყიასა შიგან და მსხუებლსა ს[ა]-
ჩინოსა პირ[ი]სათუის. — ა ი დ ე: ზაფრანა და აყირყარა, თუითო —
v ორი ღრამი, და ვარდი წითელი კმელი, და[ა]ლბე, რომელ არს ||
25 კიზუე (!) და ძირი, თ[ა]ფლი და პიტნა მთისა, და შაქარი ტაპარზადი — ოთხი ღრ[ა]მი, ნიშანტ[ა]კი დიკისა — წონა ოთხისა ღრამისა, ყარ[ა]მფული და ტაფ[ა]შირი, თუითო — ნახევარ ღრამი; შეკრიბენ ესე წამ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ, და იქმ[ა]რე ტკივილისათუის პირისა და ყი[ი]სა.

30 მჯღომია

ნიშანი წამლისა, ერგების მჯღომსა მოკლერილსა და მსხუ-
ებლსა, რომელი იყოს ყიასა და ყელსა. — ა ი დ ე: ნიშანტ[ა]კი დი-
კისა ოთხი ღრამი, და ქინძი კმელი — ერთი ღრამი, ბიისა გურკა —
ერთი ღრამი, შაქარი ტაპარზადი — ერთი ღრამი; შეკრიბენ ესე
35 წამ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ, და შეინ[ა]ხე, ვითა ნიშანი მიგუ-
ცემია.

ნიშქანი წამლისა, ერგების ხუნქაყსა და ტყვილსა ყიქისასა და ყელისასა. — ა ი ლ ე: ნქველელი კარისა და ნიშასქატაკი დიკისა, ტაქაქშირი და ზაფრანი, აყირყარა და მური არქაბი, — თუითო ნაწილი; დანქყენ და დაცარ, და ყიასა შიგა უბერე სტუირითა, ვითა ნიშანი მიგუციემა.

5

კუკურისა

ნიშქანი წამლისა, რომელი სქაჩინოა მკურნქალთა თანა, რომელი ამღებელი არის კუკურისა, რომელი ფირტუის ნესტუთა შიგან ჩქამოვრდომილიყოს.

|| ...¹ დაქყენებს კმისა გამოსულასა და სქაქამქალდა და სასო- 293 r
მადსა ნებითა ლთისათა. — ა ი ლ ე: ნიშქადური ბალური, — წმიდა, 10
კარგი, — და პილპილი შავი და დარქაპილპილი, ამქათგანი სწორი ნაწილი; დანქყენ კიდეს-კიდე, დაცრენ და კურქელსა ჩქადევ, და რა მოგინდეს, აილე მისგან ნქახეყარ დრამი და უბერო სტუირითა, ვირე ჩქავიდეს ყიასა შიგან ღრმად და ეყიდოს კუიკუიურისა, და ესე ამქალღებს თქვისა ადგილსა და ამისი სქამე მქაქმინ სქაკუირ- 15
ქქელია და სარგებელისა ნებითა ლთისათა.

ნიშქანი წამლისა, რომელ არს გამგრილებელი ყიისა და პირისა, და ჭერ არს, რომე იქმქარო ესე წამქალი შემდგომქალ ამა წქამქალთა, რომელ ნიშქანი მიგუციემა. რქაქოდენ ეყურნების მით ყიასა და პირსა, და ესე სარგებელია სკურნებელქალ მსხუეპელისა და მჭდომისა, და უფრო ხოლო ყმქაწულითა და ჩუილთა პირსა, კარგია და გამოცდილი და სკურნებელი ნებითა ლთისათა.—

ა ი ლ ე²: ფურცელი ვარდისა წითლისა და რქჩუელი ხუთი დრამი, ხალილაგი ყუითელი — ორი დრამი, გუნდა მწუანე უქურეტელი — ერთი დრამი, გაზმაზგი, რომელ არს ჰაბატრაფა თეთრი, — 25
წონა დრამისა და ნახევრისა, და ჭულინქარი — ორი დრამი, და აყირყარა შამი — დრამის წონა, ტაქაქშირი თეთრი — სამი დრამი, და ალილა ძლითა ღებვის(!) — ორი დრამი, და ქერქენჩოფის ძირი მღებვართა — დრამი და ნახევარი, ჰაბაბა — დრამის წონა, და შაქქარი ტაქაქარზადი — ხუთი დრამი; შეკრიბენ ესე წამქალნი, დანქყენ და დაცრენ, და მერმე შეურთენ თანა კერტისა ერთისა წონა ქაფური, დაგქალე და კურქელსა ჩქადევ, და რა მოგინდეს, კურნე მით წქამღებითა, რომელ გუითქომს ყიქისა ტყვილქისათუის. კურნე მით ნიშნითა. ვითა მიგუციემა, რქაქოდენ არს ტყვილი მისი მტაქაქველი და შემქაქვირქეპელი. და შემდგომად მისა კურნე ამა 35
გამქაგრილებელითა წამქალითა, და ესე დქაცხრობს ტყვილსა და

294 r და[ა]ყუდებს და ერგების ყოველთა სნებათა, || შედებულთა ყიასა პირ[ი]სათა. და არს ესე ბ[ე]რედი შექნილი ყოველთა ტკივილთა-თუის პირ[ი]სათა და იცნას, ვის გამოუცდია ძალითა ღ[ღ]თისათა.

5 ნიშ[ან]ნი ბურედისა სხუისა, ერგების სელაკსა და მსხუებლსა და ამოზერისსა, რომელ გამოჩნდების პირსა ჩუილთა და ყმათ[ა]სა, ნე-ბითა ღ[ღ]თისათა. — ა ი ლ ე: ლილა, რომლითა სამოსელი შეიღებვის, და ტაპაშირი და გაზმაზგი და ჯულინ[ა]რი, ამ[ა]თგანი — ორი ნაწი-ლი, და შაქ[ა]რი ტ[ა]პარზადი — სწორი ამა წამ[ა]ლთა, დან[ა]ყენ, და ცრენ და ჩ[ა]ურთე თანა კერტის წონა ქაფური, და იკმ[ა]რო, ვითა 10 ნიშ[ან]ნი მიგუიციეშია, სარგებელ[ა] ნებითა ღ[ღ]თისათა.

[კბ. კარი ოცდა მეორე]

წამ[ა]ლი წყურვილისა

კაცსა! რომე წყურვილი ნამეტნ[ა]ვად სჭირდეს.—შარბ[ა]თი ისრი-მისა და შარბ[ა]თი რევაჯისა ერთობ მეტითა ცივითა წყლითა სუას, 15 და მერმე დააძინოს, რომე წყურვილი ვად[ა]უვარდეს. ამა ძილშიგა ესე შ[ა]რბ[ა]თები და ცივი წყ[ა]ლი შიგა გ[ა]უჯრდების და ამა სენსა მოკლ[ა]ეს. და ჩინური სხალი შექამოს, არგებს. აბი, რომე პირშიგან 5 დაიჭი[ა]როს, იგიცა არგებს. და ი ჳ ი რ ე: თესლი ღარსი, თესლი კიტრისა ბადრ[ა]ნგისა, და ტუბილისა აყიროს თესლი; ეს ყუელა და- 20 წმიდოს, თუითოსაგან — ხუთი მუტყ[ა]ლი, თუხმ[ა]ნი — ათი მუ-ტყ[ა]ლი, ქასრი — შუიდი მუტყ[ა]ლი: ესე ბაზარყ[ა]ტუნის ლოპოთა ჩა[ა]დნონ. და ი ჳ ი რ ე: საზამტრო და ტუბილი აყირო, და თესლი კიტრისა, ბადრ[ა]ნგ[ი]; ესე ყუელა სწორ-სწორი ვარდის წყლითა, 25 რომე დგომილიყოს, მას შიგან ჩა[ა]სხან, და ისრიმისა წყ[ა]ლი და მე[ა]ვის თურინჯისა, და ქერქი თურინჯისა და წყ[ა]ლი რევე[ა]ჯისა, და წყ[ა]ლი ლიმონისა, და წყ[ა]ლი ს[ა]მაცისა, ამისგან გარიონ შიგან თხაბაშირი და მისცენ, რომე-სუას. და ი ჳ ი რ ე: ჩამიჩი უგურკო და 30 გარეცხილი და ცოტა შაქ[ა]რი შიგან გ[ა]ურთონ, და წყ[ა]ლშიგან დაასოვლონ, რომე კარგად დალბეს და ენასა მოეციდოს, და მერმე 30 დაწურონ და, თუ კაცმან მეავე ითხოოს, ამა შარბათსა მეავე ბრო-წიულის წყ[ა]ლი გ[ა]ურთონ, რ[ა]ცა ოდენ მას მოუნდეს, იგი სად-[ა]ფითა და პიტნითა გა[ა]კვონ და შიგა ცოტა მ[ა]რილი და სუმფუ-ლი გაურთონ და, თუ კაცმ[ა]ნ ტუბილი ითხოოს, შიგან არა მეავე არ 35 გ[ა]ურთოს. დარიჩინი და უდი, და ზანჯ[ა]ბილი და ცოტა ფილფილი, და ცოტა ნუში, ესე ყუელა ერთად გა[ა]კვმე, ესე ცივისა კურკელში-გან ჩ[ა]ყარონ. თუ კაცსა წყურვილი და მახმური სჭირდეს, არგებს.

295 r || ნიშ[ან]ნი რომე სტომაქსა საჭმელი არ მოუნდებოდეს. ასრე უნდა

რომე იქით-აქათ იარებოდეს, ან საქმესა იქმოდეს, და მუხუდოს ფქვილითა ტანსა დაიბ[ა]ნდეს, არგებს ქაბრი ძმრითა და თალქაქმი ხ[ა]რლითა გალესული, ძმრითა შენ[ა]ხული, და ხახუი, ძმრითა შენ[ა]ხული, ქათაქმი სადაფითა და ნიორითა შექნილი. ესე თუ ჭამოს, მქაშინ; და თუ უსუნებდეს, მქაშინ ორჯელვე მოანდომებს 5
ს[ა]ქმელსა ისრიმითა ან ბროწეულის წყლითა, ან სუმყითა. და ზირთა შეუწყონ და შემწურ[ი]სა ქათმისა და შემწურისა ბ[ა]ტენისა და თფილ[ი]სა პურისა სული — ესენი საკმელს მოანდომებენ.

კაცი რომე ჭამდეს და ვერ ძღებოდეს. იქნების, რომე სიგრილისაგან იყოს; რ[ა]ცა ზემო სტომ[ა]ქისა სიგრილისა სწერია, ესეცა 10
იმა რიგისა იყოს. იქნების, რომე სტომ[ა]ქისა სიმკურვ[ა]ლისაგან იყოს, და თმისა ძირი რომე ღია იყოს, მისგანცა იქნების. და მას მუშაობა და მკირვება აწყენს, და ციკსა წყ[ა]ლსა ჩ[ა]ქდებოდეს და მურისა ზეთითა ტანსა იზელდეს, და შარბ[ა]თი ლიმონისა და რევჯისა და რ[ა]ცა ამათი მგზ[ა]ვისი იყოს, იგი არგებს. მისი საკ- 15
მელი, — კბოს კორცი და ზროხისა შიგანნი ისრიმითა და კოწ[ა]ხურითა და რ[ა]ცა ამ[ა]თი მკავე გავს. ამით შექნილი არგებს. გიშრრფეთი, რისა გინდა თ[ა]ვერჯი შემწუარი იყოს, და ხარშო ისრიმითა და ძმრითა რომე იყოს, ამისი მგზ[ა]ვისი რ[ა]ცა საკამადი იყოს, იგიცა არგებს. და მლ[ა]შე და მქალე საკმელი იფარეზოს. ესე სენი 20
დიდისა სევდის[ა]გან იყოს, რომე ტყირბისგან სტომ[ა]ქშიგან მისულიყოს. იგი უზმა თფილსა წყ[ა]ლსა სმიდეს და რბილსა და მსუქანსა საკმელსა ჭამდეს, და კუერცხის გული თორახულო და ბატისა და ქათმის კორცი, რომე იწოდეს და მას ქონი ჩასდიოდეს, იმით პურსა ჭამდეს. ეს ყუელა არგებს და რ[ა]ცა ამას გ[ა]ვეს, იგიცა; 25
და ალვა შაქრისა და ზეთი ნუშისა და მისი მგზ[ა]ვისი ყუ[ა]ლა არგებს. და იქირე: კორცი ბ[ა]ტენისა, თიკნისა მსუქნისა, ცერკუთთა და მუხუდოთა შექნან, და ცოტა ზირა გ[ა]ურიონ და ასრე აღუდონ, რომე ჩ[ა]დნეს და არა მოხარშოს. და ამა || ვე წუენითა კუნდი ტრე- v
დისა და ქათმისა. ისრივე მოხარშონ, და ამას ცოტა დარიჩინი და 30
ზულინჯინი და უდი დან[ა]ყილი ამას შიგა ჩ[ა]ყ[ა]რონ, და ამა წუენს ხურეტდეს და მათსა ადგილსა ცოტა ძუელი ღუ[ი]ნო შიგან გაურიონ, რომე სტომ[ა]ქი გა[ა]ცხელოს, და რაგინდარა მკავე ჭამოს, სევდისა ხალთსა სტომ[ა]ქიდაღმა გამოიღებს.

სხუა, რომე კ[ა]ცსა გულსა საკმელი უნდოდეს და სტომ[ა]ქი არ 35
ჩაუშუებდეს. ამა სენსა ყოველი კაცი შეიტყობს. ამა სენსა არ[ა]ბნი ჭულბაყარსა უზ[ა]ხიან, ქ[ა]რთულად კარი-მშიერი ქუიან, ამისთვის რომე კარსა ღია წაეკიდების. თუ ესე კაცსა შევექნას, მისი ძ[ა]ლი უნდა დაიწყ[ა]ლობოს და ასეთი საკმელი ჭამოს, რომე საქმელი მოანდომოს და კიდეცა ისუნოს (ზემოსა კარსშიგან ნახე), და ნია- 40
დაგ ნახარშითა კ[ა]ქასა ჩ[ა]ისოვლევედეს. ვისცა ესე სენი სკირ-
26. ფანასკერტელი-ციციშვილი. 401

დეს, ნიადაგ დაეცემოდეს და უქკუოდ გაკდებოდეს. მას ნუ დაქა-
ძინებენ, ნიადაგ მღუიძრად იყოს და თმასა გასწევდენ, რომე ძილი
არ მოეიდოს, და ყურსა მ[ა]ლლ[ა]დ შეკიოდენ, და უდი ცხუირსა
უკმიონ, და ციესა წ[ა]ქალსა და ვარდის წყ[ა]ლსა პირსა შეასხმიდენ,
5 რომე ქუქასა მოვიდეს და მოხარშულისა კბოს კორცისა ნ[ა]ხარშ[ს]ა
ახურეტდენ. ნიორი და სად[ა]ფის ფურცელი და ნიახური, პიტნა და
თურინჯის ქერქი, სუმბული და ზაფრ[ა]ნა მუშკითა დაზილონ, და
10 მისი საკმელი შიგან ჩა[ა]გდონ. და ი კ ი რ ე: ტრედის კუნდი ან
ქ[ა]ქ[ა]ბი და მოხარშე იგი მუხუდოთა და ცოტ[ა]თა ზირთა და ზე-
თითა, და ნიგუზის ზეთიცა ამა წ[ა]მლებშიგან ჩ[ა]ქურიონ. და ი კ ი რ ე:
რედი ნელდი, დარ[ი]ჩინი, ხელინჯნი, ნ[ა]ხევაარზედა დან[ა]ყე და
ესეცა იმა წ[ა]მ[ა]ლშიგა მოადლე, თუითოსგან ასთონიერთი, რომე
სული აედინოს. და მე[ა]ქვის ბიისა და ვაშლის წყალი, — ესეცა იმა
15 საკმელშიგა მოადლონ და ს[ა]დ[ა]ფი წურილ[ა]დ დაჭრილი, რომე
საჰამ[ა]დსა სული მისცეს!

[კბ. კარი ოცდა მესამე]

296 r || სახელითა ღთისათა და ვიწყოთ და ვახსენოთ
სტომაქი და აგებულება მისი და ბოყინებანი მისნი, საკმენი მისნი
და ადგილი მისი, და რაცა ტკივილი წაეკიდების, და რისაგან იქნების
20 ტიფ[ვ]ილნი და სალმობანი მისნი; ნიშანნი და წამალნი მისნი ყუელა
ამა კარშიგან სწერია ბრძანებითა ღთისათა.

სტომაქი დაბადა ღმერთმან ძარღუისა კმელისაგან და კუთისა-
გან, შიგნით კერძი არის კბილადი და მომკიდებელი, და არის ზედა
კერძი ფართო სტომაქისა, და არის სასულესა და კორკსა შედგმუ-
25 ლი, რომელსა შიგან არის ჩასაჯალი სასუამად-საჰამადისა. და შე-
[ე]დგმის სასულესა საბურავი და მას შიგან არის ძუალი, აბრუნეებს
და აძლიერებს და საჰამადსა მიდამო იყვანს და მისცემს სტომაქსა.
და ადგილი მისი უკანით კორკსა არის, სადა ქუდი არის, და მკერდსა
და ზურგის ძუალსა შუა. — სტომაქისა კერძოდ. და ადგილი სტო-
30 მაქისა, თუით იგი არის მკერდსა ქუეშე, მერმე ჩამოვლის სტო-
მაქისა ბოლოსა და ნაწლევეთა კერძ, და არის მობრუნებული. და
პირველ ნაწლევი შედგმული არის, დაკიდებული სტომაქსა და სა-
ხელი ჰქუიან თორმეტი თითი ნაწლევი. და მისთუის დაარქუეს თორ-
მეტითი, რომე ყოველისა კაცისა თუის-თუისთა თორმეტი თითი
35 არის სიგრძე. და მერმე მოეკიდების მას ნაწლ || ევსა ქუეშე და მას
v სახელად ჰქუიან ნაწლევი მამარხუელი. ზოგნი მკურნალნი უზახიან
ნაწლეესა თეთრსა. და საკმელი სტომაქშიგან ადუღლების და დაღ-
ნების, და გამოიწურვის საჰამადი სტომაქის[ა]გან იმა ნაწლევის
კერძოდ, რომელსა სახელი ჰქუიან ნაწლევი თორმეტითი. და მერმე

შე[ე]დგმის მისგან მათ ნაწლევთა კერძი, რომელსა ჰქვიან მამარ-
 ხუელი. და როდეს მივიდეს მამარხუელსა თანა, ჩაივდეს მისგან ძარ-
 ლუთა შიგან. ლუიძლისა თანა შედგმული არის, რომელსა სახელი
 ჰქუიან მასრიკა. და შეიკარებს მას ლუიძლი ძალთა შემკარებელთა,
 რომელ შექმნა ღმერთმან მასშიგან. და მით ჰქუიან ნაწლევთა მამარ-
 ხუელი, ამისთუის რომე არ დარჩების მას შინა მისგან, რომელი(!)
 მიიღებს ლუიძლი მის კერძ გამოწურვილსა მისისა საჭამადისაჲან.
 რომელი გავს ქაშქის წყალსა, რომელსა ჰქუიან ქაოლოსი, ლუიძ-
 ლისა ძარლუსა შინა, და ადულოს ლუიძლმან მეორედ და დაქმწი-
 ფოს, გამოუშუას, შეიქნას იქი სისხლად და მერმე გამოგზავნის ძარ-
 ლუთა შიგან ტანისათა. და მოეკიდების და შე[ე]დგმის მას მამარხუ-
 ელსა ნაწლევსა ქუეშე მისა ნაწ[ი]ლი სხუა და სახელი ჰქუიან ნაწ-
 ლევი წულილი. და მას წულილსა ნაწლევსა სხუა ნაწლევთა შე[ე]დგ-
 მის და მოეკიდების, რომელსა სახელი ჰქუიან ავარი. და მას ერთი
 პირი ათქს, არ-გამომცემელი, და არის იგი დიდი და ფართო და მა-
 შიგან ჩადის ნაყარი, და შეიქნების სკორედ მყარლად და, როდეს
 უნდოდეს, რომე გამოვიდეს მისგან იგი სკორე, შეიპყრას იგი კუთ-
 მან, რომელი ახლ[ა]ვს მას და გამოუღოს მას იგი სკორე და ჩამოუ-
 ტეოს იგი ნაწლევთა კერძი, რომელნი არიან მის ქუეშე, და სახელი
 ჰქუიან მას ნაწლევსა კოლონი. და არის იგი ნაწლევთა კოლინჯისა,
 და მისთუის ჰქუიან კოლონია. და არის იგი ნაწლევთა მოგრებილი და
 შედგმულად მოკიდებული ყოველსა ნაწლევსა, და მორელ(!) ყო-
 ველთა შინა ყურთა მუცლისათა კიჰსა ქუეშეთისა, ვირემდი ადგილ-
 თა შიგან ლუიძლისათა და ტყირბისა კიდურამდე, ვირემდი საზღუ-
 არმდე ზურგისა. და მოეკიდების ნაწლევთა ავართა და მივა თირ-
 ჯმელთამდის, და რომელნი არიან მიდამონი ზურგისა და ფერდისა-
 ნი. და მის ქუეშე სხუა ნაწლევთა არის მოკიდებული მის თანა, და
 სახელი ჰქუიან ნაწლევთა გამართული, და იგი ნაწლევთა არს, რომე-
 ლი მივა მისკენ უკანით. და მისგან გამოვა მჩორე საგურკველით.
 და გამოვარჩიენ და დაწვერე ნაწლევთა მათისა ადგილისაგან ბრძა-
 ნებითა ღ'თისათა.

აწ ვახსენით გუნება სტომაქისა და შერეულობა მისი: — სტო-
 მაქი არის გრილი და კმელი ამისთუის, [რომე] არის იგი ძარლუსა
 კმელისაგან, და მით დაიფინჯბის საჭამადი. და ძალითა სიგრილისა
 და სიკმელისათა ლუიძლისა და გულისაგან და ნ[ა]კვლისა სიმკურ-
 ვალისა ძალითა შეიწყნარებს საჭამადსა, და [ა]დულებს და მოხარ-
 შავს და დაა[ა]დნობს, ვითა ქოთანნი. და სტომაქი არ გუნებით არის
 მკურვალნი, მაგრა ყუითელი ნ[ა]კველი [კელმწიფებს სტომაქსა ში-
 გან და ისი ამკურვალებს და დაა[ა]დნობს საჭამადსა. წითლისა ნ[ა]კ-
 ვლისა სახლი ნ[ა]კველი არის, რომე ლუიძლზედა ჰკიდია, მაგრამ
 სტომაქზედა აქუს კელმწიფება, რ[ა]გუ[ა]რაცა მოგვისხენება.

აწ სტომაქისა საქმენი მოგახსენეთ. და მისი ხასიათი იგი არის, რომე შეიწყნარებს საქამადას, აღულებს და დაქამწიფებს. ვითა ქოთანნი. ვითა შეიქნას წმიდად და თხლად. ვითა წყ[ალი ქაშქისა. და მერმე ჩავლის იქით ლუილშიგან დაჭადულდების მეორედ კი-
5 დევე ლუილი. და რაცა წმიდა და კარგი არის, ამის ძარლუისაჲქან გაიყოფვის ყოვლსა ასოსა შიგან; და აღუდღების კიდევ. მაშინლა მისცემს ძალსა ტანსა და ასოთა. და რაცა ავი და ნაწურგი არის, ამას ტყირბშიგან გაგზავნის. სტომაქისა ზედაპირი ფართო არის და ქუეშე ვიწრო. ასრე უნდა- საქმელი, უწინ რომე-
10 ლიცა რბილი და ჩუილი იყოს, ისი ქამოს. და მას უკანით უფრო მძიმე ქამოს და, თუ უწინა მძიმესა და მაგარსა ქამს და მერმე რბილსა და ჩუილსა, ასრე იქნების. რომე ისი მაგარი საქმელი გასვლისა გზასა დაუქ[ორ]კ[ა]ეს და ისი ჩუილი ადრე დადნების და აიშლების. გზა არა აქუს გას[ა]ვლი, ასრე რ[ა]გუარცა წყალი და[ა]გუბო, და
15 აგრე დაგუბდების და დაიფანტვის ტანშიგან: სენად შეიქნების და წყურვილი მისგან იქნების. ლუილი უდიდებულესი არის სტომაქისაგან, თუცა სტომაქისა საქმენი უფრო არიან. და ამას იტყუიან.
297r ვითა... || ბუნებისა სახლი არის სტომქ[აქი].

აწ ესე მოგახსენოთ. თუ რასონ ფერი არის სენი სტომაქისანი. რვის ფერისაგან იქნების ტკივილი სტომაქისა: ოთხი მისგანი მარტივი არის და ოთხი მისგანი შედგმული. და მარტივი მისგანქანი შერეულობისაგან სიმკურვალითა და სიკმელითა, სიგრილისა და ნოტიისაგან.

აწ სასულისა მოგახსენოთ. და სასულე სავალი არის საქამადისა პირისაგან სტომაქით კერძო, და უდიდესი არის საქმე მისი და იქმს ორსა საქმესა, და არიან ორნი გზანი: ერთსა შიგან საქამ[ა]დი ჩადის სტომაქშიგან, და მეორე გზა არის სარწყეველი სტომაქთავე, რომე არწყევს. და უფრო არის საქმე მისი, რომელსა შინა ჩავა საქმელი. სავალი გზა რწყევისა ყოლა არ საქმარ არის. და იქნების,
30 რომე ორსავე სავალსა ტკივილი წაეკიდოს, საჩინოცა და უჩინოცა, და ეგების, რომე ერთი და ერთი ასტივდეს. თქუეს და გამოარჩიეს პირველთა მკურნალთა, ვითა კისრის ძუალთა შვეა ტკივილი, ანუ ორთა ანუ ერთსა სავალსა მას, რომელსა ჩ[ა]იქელის საქამ[ა]დი, და არს შედგმული სტომაქისა კიდურსა. და ისი რომე სასულეს ტკივილი წაეკიდების. რომე სასუმად-საქამადას ვერ ჩანთქმიდეს, და რასაცა ეცდებოდეს, ცხუირთათ წამოედინებოდეს, იგი სტომაქისა უსუსურობისაგან დაემართების. და სტომაქსა ოთხის ფერისა დამეტებისაგან დაემართების: სიმკურვალისაგან, სიკმელისაგან, სიგრილისა || და სინედლისაგან. თუ რომელიმე დამეტებულყოს, დაქ-
40 სუსტებს სტომაქსა და კულადა მიზიდავს საქმელსა. და თუ ოთხივენივთი გასწორებით იქნების, ტკივილი აღარ დაემართების, სასუ-

მად-საქამადსა აღვილად ჩ[ა]უშუებს. ასრე ბრძანებს გალიანე,
 ვითა: როდეს დასნეულდების სტომაქი, გულიცა დასნეულდების,
 და ამად რომე ახლოს ახლავს სტომაქსა, და სტომაქისა სინედლი-
 საგან და მისის ბუხარისაგან დასნეულდების ტუინიცა. და ესე ორნი
 ასონი არიან მთავარნი: გული და ტუინი. ესენი არიან მთავარნი 5
 ტანსა შიგან. და სტომაქისა ტკივილისაგან დასნეულდების გული,
 და დაემართების გულის ბნედა, და სულისა მალვა გუამსა შიგ[ა]ნ,
 კუნესა და წასულა ცნობისა, ამად რომე ტუინისა ძარლუი მოვა
 გულსშიგან, შედგმული იგი თავშიგ[ა]ნ; და სტომაქიდალმანცა და-
 ბნედა არა იქნების. ვირე ტკივილი გულად არ მიიწევის. და აგრევე 10
 ცნობისა წასულა და სულისა დამალვა, დაცემა და დაბნედა იქნების,
 ვირე ტკივილი არ მივა ტუინ[ა]ლ სტომაქიდალმან. და იცოდით,
 რომე გული და ტუინი დასნეულდების სტომაქის[ა]გ[ა]ნ. და თქუა
 გალიანე; ვნახე ერთი კაცი მეცნიერი, ბერძენთაგანი იყო, და
 როდესაც დაცარიელდის მუცელი მისი. მიიწივის ტკივილი მისი 15
 ტუინად და დაბნდის და დაეცის. და იყო იგი სიბოროტითა სტომა-
 ქისათა; დიდისა სიბოროტისა და აშლილობისა, აშფოთების[ა]გან
 ავიდის ორთქლი მისი ტუინად და მ[ა]ნ უყვის.

|| და... თქუა გალიანე: უფრო მაშინ დაემართებოდა. ოდეს 299r
 დიდად მარხული იყვის ან დიადსა საქმესა იქმოდის. ანუ გაგუ- 20
 ლისდის. და თქუა გალიანოზ: ვნახე და გავსინჯე სენი ესე და
 შევიგენ, რომე ტუინი დასნეულდების სტომაქისა შედგმულობითა,
 სტომაქისა და ტუინისათა: მაშინ როდეს გავსინჯე, ვაქამე საქმელი
 აღრე მადნობელი. ისე იგი იყო. რომე შევაქ[ა]მე პური წმიდა, მფუ- 25
 ანი, ასრე რომე მეორესა ქ[ა]მსა ანუ მესამესა დღესა რომე გამო-
 სულიყო. შექამოს იგი, მარტოდენი პური. სასმელსა ნუ სომს, თუ
 არ იყოს წყურვილი მის თანა და, თუ იყოს წყურვილი მის თანა, შე-
 ქამოს იგი პური ღვინოსა თანა თეთრსა. და ოდეს ვნახე კაცი იგი,
 რომე ასრე ვასწ[ა]ველე. ქნა და გამრთელდა ბრძანებითა ღ[ო]თისათა.

და თქუა გალიანე: ამას უკანით შეევასუი მას კაცსა ყოველთა 30
 წელიწადთა იარ[ა]ჯი ფეყ[ა]რა, ამისთუის რომე იარაჯი ფეყ[ა]რა
 გამწმედელი არის სტომაქისა და განმადლიერებელი. და დარჩა იგი
 კაცი, და დაყო ამას უკანის ოცი წელიწადი სიცოცხლესა შინა. და
 აღარ გამოუჩნდა ესე სენი ამისგ[ა]ნ კიდე. რომე რა საქმელი კამის,
 ელვა რამე გამოუჩნდის მუცელსა შიგან; როდეს დასნეულდეს, 35
 სტომაქი დასნეულდების, სხუანიცა მთავ[ა]რნი ასონი. და იქნების,
 რომე სტომაქი მარტოდ დასნეულდეს, და სახელი ქუიან სნება
 მარკისა, და გაიბერვის სტომაქი და აღდგების ორთქლი, ალვალს
 ტუინად და მისგან იქნების ცნობისა შეშლა, || დაბნედა და დაცემა. v
 აგრევე თუალსა მიხუდების, თუალსა დაუბნელებს მარკითა. შა- 40
 ვისა ბალღმისა მაგიერ იქნების და, თუ ჩამოიღებს სტომაქი ტყ[ი]რ-

ბისაგან შავსა ბალღამსა, იგიცა ადენს ორთქლსა და ავა ტუინად. და იგიცა შეშლის ცნობასა. და მერმე თულაშვიან ჩქამოვა, იქით თულასა დაქაბრმობს და იგი არის შქაქი წყალი.

5 და აწ ესე მოგახსენოთ, თუ სტომაქი დასუსტდების, საკამადასა ველარ აღულებს და ველარ მოხარშავს და გქაუშუებს, და ყვნა დაემართების. და რა ყვნა დაემართების კაცსა და გამრქავლდების, გარდაიარს მზლუარსა და კაცსა შესცულის, საფათერაკოდ შეიქნების.

10 და აწ ესეცა იცოდით. რომე რა კაცისა ასონი დასნეულდებოან, ერთი რომელიცა დასნეულდების, ამისითა ტკივილითა რომელიცა ახლოს ახლქავს ასო ასოსა. იმასცა დაქსნეულებს.

და აწ ესე მოგახსენოთ, რასდენ ფერქად დასნეულდების ანუ რქასთონ ფერი არის, თავი დასნეულდების სტომაქისაგან და აგრევე სტომქაქი დასნეულდების თქვისაგან.

15 და ოდეს დასნეულდეს საშოი. დასნეულდეს სტომაქი, და თუ ამად რომე საშო და სტომაქი ორივე ერთგუქარი არს, კმელისა ძარღვისაგან და კუთისქაგან. ზოგი ასო ასოსა მობმული არს და მისთუის დასნეულდების, და ზოგი ერთმანეთისა სიახლოითა ერთმეორესა დაქსნეულებს. და გული დასნეულდების ფირტუისა ტკივილისაგან, და ლუიძლი დასნეულდების სტომაქისაგან ამად, რომე
20 300r ლუიძლი სტომაქისაგან საკამადასა ველარ გაზიდქავს, მისკე, || და მისთუის დასნეულდების¹ ლუიძლი.

აწ ვახსენოთ თულათა ტკივილნი სტომაქისანი². ერთი ამათგანნი არის შავა ძაღლისა; ისი იგი არს, რომე კაცი ხარბად ჭამდეს.
25 ზომისაგან მეტსა, და მისი სტომაქი ველარ მოადნობს, დამქავლდების და მისგან იქნების ბოყინი და რწყევა, და ამოზიდვა ურწყულად და სლოკინი ბევრი, და განკსნა მუცლისა, რომელ იქნების სტომაქისა უსუსურობისაგან და მისისა სიფოლბუისქაგან.

და სხუა სენი, რომელი წაეკიდების, არის რვა ფერი: გარყუნის
30 ლებისქაგან, და შერეულებისაგან, ქცევისქაგან, და ერთი მისგან სიმსივნე ვითა დაუბელავითა, და მსგქავსნი მისნი, და სხუა დაქმუა სტომაქისა მრქავქალფერთა გქანრყუნისებათა, ანუ მარტივისქაგან, ანუ დამეტებისაგან, და სხუა წყლული და მქამელი. და აწ ჭუმლქად
35 ესე მოგახსენოთ სტომაქისა ტკივილი, რომელ გუქითქომს. შეიქნას სამსა ფერსა ზედა, რომელი სწერია ბოლოსა, რომელ არს ტკივილი ქურჭლისა და განკსნა მარტივისა.

აწ დაიწყოთ კსენებასა შავა თაღქლდებისასა; რომელ არს
30 სხუა ძაღლისა, რომელ წაეკიდების კაცსა მეტისა ჭამისაგან, და იქნების ესე ნამეტნქავისა გრილისა და მქავისაგან რყუნისობითა,
40 რომელი შეკრბების სტომაქშიგან, და გაუგრილდეს სტომაქი. და შავა სწორი იყოს გამართული, სისწორითა ახლტათათა და სიგრი-

ლთა რათამე შერევნითა. და შავა იქნების სტომაქისა პირისა ში-
 გან. გუარითა და უგუაროდ. და მით იქნების შავა სტო || მაქისა პირ- v
 შიგან, ამად რომე ტყირპიდალმან ერთი ძარლუი გამოვა და სტომაქი-
 სა პირშიგან მივა, და იარების შიგან შავი წაკვლელი, — სუბუქი 5
 არის და მექავე, და დაეხმის კიდურთა სტომაქისათა და შეიქნების
 შავა საკამადისაგან.
 და უთქუამს მკურნალთა და ცდილთა და იტყუიან, თუ ოდესმე
 დასკარბდეს სტომაქსა სიმკურვალე მეტი, ანუ მობრუნებითა მი-
 სითა, ვირემდის წაიღებდეს შავა საკამადსა სტომაქისაგან, რა 10
 შავა საკამადსა წაიღებს სტომაქისაგან, მაშინ უნდა, რომე დასუას
 იგრ ნამეტრავი სიმკურვალე და მიაბრუნოს, და სუას მისვე აღ-
 გილსა ზედა სიმექავითა შავასათა, რომელი გამოვა ტყირპისგან
 და იარების სტომაქშიგან: დამეტდეს ზომისა ანუ დაეკრის ბალ-
 ლქამი სტომაქსა, და დამექავდეს ისიცა, და სომს სიმკურვალესა 15
 სტომაქისასა. ისინი აშფოთებს და დამეტებს შავა. და გქაძალია-
 ნებს შავასა სიგრილუე და სიმექავე. და ესცა შავა დამეტებულ
 იყოს, მან კაცმან საკამადრ ვერ მოიდნოს ამისთვის, რომე სიმ-
 კურვალე მოკლებია და დაუსუსურებულა სტომაქი და დამეტებუ-
 ლა შავა, რომელ არს გრილი და მექავე, და გამრქველებულა შავა 20
 და დანელებულა სიმკურვალე. თუ სტომაქსა სიმკურვალე აკლია,
 საკამადსა ვერ მოადნობს კაცი. თუ თუხმაცა ამა შავასაგან შეიქნე-
 ბის. თუხმა ამას ქუიან, რომე ზომისაგან მეტსა ჰამდეს კაცი და სი-
 მკურვალე აკლდეს საკამადსა, ველარ მოადნობს და დამექავდების 301 r
 საკამადი. და სტომაქშიგან აყროლდების. || [...] და არა არის თუხ- 25.
 მა. ასრე უნდა, თუ მეტსა ჰამდეს კაცი. სიმკურვალეცა მეტი ჰონ-
 დეს, საკამადსა სიმკურვალე აღნობინებს. და წაევიდების ტყი-
 ვილი სტომაქსა, და სახელი ჰქუიან ბოლმოსი; და არის ესე ტყივი-
 ლი, რომელი გაქაქავრებს შავსა, წმიდა. და ესენი სქელია და 30
 გრილისა ბალქამისაგან იქნების. გამრქველებების სტომაქსა ში-
 გან ბალქამი, და ესე, რომელი გუქოთქომს, იქნების შავასა დამე-
 ტებისაგან. და წასულა შავასა იქნების შავასა სიგრილისაგან და 30
 ბალმისგან, რომელი წაიღებს შავასა.

და იყო ერთი კაცი მკურნალთაგანი გალიანოს წინათ, და
 სახელი მისი იყო ფარხიზონ ორისა (!) ამან. და რქუა 35
 ბალმისა მის, რომლისა წაიღებს შავასა, კიქისა მგზავსი არს
 ესე ბალქამი, რომელი დაშრეტს შავასა, და დაეჭართების მის-
 გან ბნედა ერთობ უსუსურობითა ძალისათა, ამად რომე ბუნებისა
 ცარიელისა. და იგი იქნების ბუნებისა შუა და საზრდელსა, როდეს
 მიიწიოს მის კერძო. და არს იგი ბალქამი და ნედლი. და თუ წაე- 40
 კიდოს სტომაქსა სიმკვლე და ამოაშროს ნოტიო და სინედლე სტო-
 მაქისა ძარლუთაგან, ვირე შედგეს იგი ზოგი ზომითა, მაშინ და-

ვიწრდეს და ვერ მიიწიოს საზრდელი მათ კერძ. მერმე აღარა მო-
ბრუნდეს სიმრთელისა მისგან ტანით კერძო, რომელ ყოფილიყო
სიმრთელესა ზედა. და თუ არა გამოჩნდეს სიკმელედ, არა ამოაშ-
როს, და იყოს გრილი და ნოტიო და სტომაქსა მაშინ ასრე ჰკურნე,
რომელსა მე დაგიწერო || ბრძანებითა ღთისათა.

v 5 დაიწყებ[მ] კურნებასა მისსა და უბრძქვანე სნეულსა ბანა წყლითა
ცხელითა აბანოს შიგან და ტკბილთა. და უბრძქვანე, რათა ჩაჯდეს
ცანდლისა თფლითა წყლითა, დღივ ერთხელ ანუ ორჯელ, ასრე
რომე ეკამოს რამე სუბუქი ქერქის კორკოტითა წყლითა ანუ ვი-
რისა რძე ანუ ფრინველთა კორცი და ანუ ვარიქითა. და აჰამე თვეზი
10 წურილი, რომელი ქუიანისა ადგილისა იყოს, ანუ სახურეტელი,
რომელი ზირაბაქსა ჰკუქანდეს. და უბრძანე, რომე დაიზილოს ტანი
ამოდ და რბილად იის ზეთითა და ქუნჯითის ზეთითა, და მერმე
ჩაჯდებოდეს წყალსა თბილსა და ტკბილსა, ე[ამიერ]ათ დაყოს, და
15 რ[ა]გუარცა ამოვიდეს, შეხუიევე სამოსლითა რბილითა, ვარდის
წყლითა, და დაეხსენ მცირედ ე[ამ]. შეუქენ ლახალახა ვარდის
წყლითა და მისოსნითა, და სულნელთა და რბილთა სცხებდი ასოთა
საქციელთა და მკერდსა მის[ს]ა. და ზურგსა დაუსხენ წინა სულელ-
ნი (!) ლახლახანი და ხენი, ვითა შროშანი და ვარდი, და ე[ამ]სა
მის[ს]ა უსუნებდეს.

20 თუ იყოს ე[ამ]ში, რომე იშობებოდეს წურილი მორჩი ვაზისა და
ახალი ფურცელი ვაშლისა და ბეისა, და ყოველი ფურცელი
სულნელი ლბილი, ვითა ვარდისა, თუ შეგეძლოს მისი შოება, რო-
დეს კურნებდე სნეულსა, დაუდებდი წინა, მისთუის რომე მისრულა
სტომაქსა, ძალსა მისცემს და სიმკურჯვალესა გასტეხს.

25 და რ[ა]გუარცა აბ[ან]ნოსგან გამოვიდეს, შეასუი ვირისა რძე, ასრე
302r რომე მოწუელონ მის წინაშე და აგრე შეასუი შუიდი ასთარი, ანუ
ცხრა ასთარი, ვითა დახედნე მი[ს]სა ძალსა ზედა; თუ ძალი ჰქონდეს,
ცხრა ასთარი შეასუი, და თუ ძალი არა ჰქონდეს, შუიდი ასთარი შე-
ასუი. და ურთე მას რძესა ერთი კოვზი თაფლი კარგი, ამისთუის
30 რომე რძესა გა[ა]სუბუქებებს და სტომაქზედა არლარ შედე[ლ]დების
და აღრე მოქარდების. მოქარვებისა ნიშ[ან]ი ესე არის, რომე რ[ა]-
გუარცა აბოყინოს, მოქარვებულ არის. და მერმე უბრძანე, რომე
მიწვეს მის[ს]ა საგებელსა ზედა ოთხსა ე[ამ]სა, ვითა იქნების უსუ-
სურად. და მერმე ჩასუი კიდევე აბანოს შიგან, რ[ა]გუარცა ზემო
35 სწერია მით წესითა.

და რა ნახო, რომე მოედნოს რძე, კიდევე შეასუი, რ[ა]გუარცა
გ[ა]მოვიდეს აბ[ან]ნოსგან. და თუ სტომ[ა]ქი მისი კარგ[ა]დ მოად-
ნობდეს რძესა, შეასმიდი დღივ სამჯერ ამა რძესა; და თუ კარგ[ა]დ
ვერ აღნობდეს, შეასუმიდი ორჯელ.

40 და თუ გეშინოდენ, ვითა ვერ მოადნობს რძესა, — სამჯერ; მა-

მინ ასმევედი ორჯელ პირველ რძესა და მეორედ ქაშქის წყალსა გარეულსა რძესა, რომელ არს ქერის წყალი. და რაჟქამ ნახო, სტომმაქი საკმელსა ინდომებდეს და იკიდებდეს საკმელსა, — და განდღიდდეს კმევა, აჟამე პური გრილი და უქდური, და კაჟბის კორცი, ან წურილი თევზი ქუიშიანისა და ქეიანისა ალაგისა, თუ უნდოდეს შემწეური და თუ უნდოდეს ზირაბაჯითა ამოდ.

და ნახე, თუ გაუნდლოს სტომმაქი და ტანი, მერმე ასუი || ლუინო ძეელი, სულნელი და კარგი, ანუ ლუ[ი]ნო ჩქამიჩისა ძეელი. წყალგარეული, ამისთვის რომე წყალსა ძარლუთამდის მიუწევს და გასტეხს წყალი სიმქურვალესა ლუინისასა, და არა სუას სასმელი სუბუქი, და შევალს ძარლუთა კერძ და გასტეხს ტკივილსა დაადსა ცოტასა შიგან და წეს[ს]ა სნებისასა. ესე არის საქმე მისი.

და თუ ნახო ამა სიკმესა თანა სიგრილე გარეული, მოუმატე სძესა ვირისასა თაფლი, რომელსა შეასმიდე; და ტანისა მისისა საზელი; ზეთი ნარდიონისა ანუ ზეთი მასტაქისა, და გაურიე ქაშქაშის წყალსა თანა მარცუალი პილილისა, და თევზისა სანაყლოდ ვერ აჟამე. და თუ მოერიოს სიგრილე სიკმესა. მაშინ იცოდი. რომე მისი კურნება ძნელი არის, ესე იგი არის, რომე ორნი მტერნი შეიყარნენ ერთსა კაცსა ზედა და გაძნელდეს მათი დაწყობა, მაშინ ღონე ესე არის, რომე სიგრილე მორეოდეს. მისი ღონე ესე არის წამლისა, რომე მოუმატოს ზელა და, რა ლუ[ი]ნოსა ასუმიდეს, წყალი ცოტა უყავ და თბილი, და უმეტე რძესა ვირისასა თაფლი და დაქელე იმა რძესა ქაშქისა წყალი, და უმატე ყოველსა ფერსა სიმქურვალესა და ჰკურნე მით, რომელნი დაგიწერნე და გასწავლო.

და ერგების მის[ს]ა სტომმაქსა, რომე სიკმე და სიგრილე მორეოდეს, მოიყვანე მსუქ[ა]ნი და მრთელი ყმაწურილი, და || იკრას სტომმაქსა მის[ს]ა ზედა, და ყმაწურილისა სიმქურვალე გააკურვებს ტანსა და სტომმაქსა კაცისასა და ძეელსა სიგრილესა და სიკმე-
ლესა.

და თუ მოერიოს სტომმაქსა კმელსა სიმქურვლე. მქამინ ნუ მიახლებ ნენულსა თანა თაფლსა, ნუცა პილილსა და ნუცარქას სხუასა მქურვალსა. და შეასუი რძე და ქაშქის წყალი, და ჩასუი აქანოს, რომელი ზემო დაგუიწერია. და დაუზილე ტანი ვარდისა და ანუ იის ზეთითა, და კურნებდი რძითა გრილითა და ასქუემდი წყალსა ცივსა.

და თუ სტომმაქისა სიმქურვალესა თანა ნოტიო გარეოდეს სინედლე, და უყავ საკმელად ქაშქის წყლითა, და ბრინჯი შეუქენ და აჟამე. და ხილთქაგან ბროწეული, ვაშლი და სხალი და ბიე აჟამე; და კორცთქაგან — კორცი კაჟბისა, გლონისა და ცოცბისა ზირაბაჯითა, ასრე რომე ცოტა სიმქვავე იყოს. ანუ სხუა რამე აჟამე ასეთი, რომე ცოტად მქავე იყოს. და ქამიხისა წყალი ასუი. და ნუ აჟამე

5
10
15
20
25
303 r
30
35
v
40
409

საქამქაქდსა ცხელსა, და ამაღ რომე გუიანად საქამქაქდთა შეკრვა ადგილთა სინედლისათა და გუიანად მისი სიგრილე სიკმელესა შინა ადგილთა სიმკურვალისათა.

5 და თუ იყოს შეცულა, ამოვარდნილობა სტომაქისა ნოტიისა და სიგრილისაყენ, და თუ უფრო სიგრილე სქარბობდეს, მაშინ აკამე სნეულსა საქამქადი ახლითა ქაშქის წყლითა. ბრინჯი შეუქენ, და-
[ასხი რუბი ბეისა და წუენი ყურძნისა უნდილისა, და დაყარე პილ-
პილი, ანუ || ქაშქის წყალი დაასხას ზედა ძქარიცა, და გქაურე
10 მარცუალი პილპილისა და შეასუი სიქანგუბინი ჟამ-ჟამ ნელ-თბი-
ლითა წყლითა. და ცოტა ქურქუმისა წყალი გქაურე, ანუ მუხუ-
ლოსა ოდენი და, თუ შეკრბეს სტომაქსა შიგქან ნამეტნ[აქი ნოტიო
მისგქან, რომელი დაიბადების სტომაქსა და ჩქამოვა სხუათა ასოთა-
გან, მაშინ შეასუი წამალი გასახსნელი ფრთხილ[ად იარქი ფეყ-
რისაგან ნელ-თბილითა წყლითა და ანუ ორი მუტყ[ალი საბრი ნელ-
15 ტფილითა წყლითა.

და თუ შე[ექ]ძლოს, სნეულსა ძალი გაუსინჯე, და თუ იყოს სტო-
მაქსა შიგან ბალლ[აქ]ი ნქამეტნ[აქ]ეად სქელი და არა მოვიდოდეს,
მაშინ შეასუი ქაშქის წყალი ცხელი, ანუ თაფლ-წყალი ცხელი და
არწყევინე.

20 და თუ იყოს იგი ბალლ[აქ]ი ნამეტნ[აქ]ეად სქელი და სტომაქი უსუ-
სურად, მა შ ი ნ მ ძიღე: ერთი მჯილი აფსინდი და ერთითა ლიტ-
რითა წყლითა მოადულე ასრე, რომე ნახევრა მოიყაროს. მერმე გა-
მოწურე და და[ას]ხი ზედა ორი კოვზი ანუ სამი კოვზი თაფლი და
ადულე მეორედ, და შეასუი სნეულსა და არწყევინე, ამისთვის რომე
25 სტომაქსა ძალსა მისცემს და გამოიღებს ნამეტნ[აქ]ესა სქელსა ბალ-
ლამსა.

და გუითქომსი მრქავალნი სატკივარნი სტომაქისანი, ნებითა
ღ'თისათა. და თუ წაეიდოს სტომაქსა სატკივარნი, გასინჯენ სენი
304 ასოთა მისთქანი, მატება და დაკლება, || მაშინ გასინჯე და ასრე
ჰკურნე.

30 გრილსა მკურვქალითა და მკურვქალსა გრილითა ჰკურნე, და
გქაქურვე და გქაქგრილე, და კურნე კმელსა ნედლითა და ნედლსა
კმელითა. და აგრეცა ქენ, ვითა ეწყობოდეს. და თუ იყოს და სქარ-
ბობდეს ამა ოთხისა ნიეთისაგქან, მაშინ გასახსნელითა დაბერტყე
და გამოიღე ნამეტნ[აქ]ი წყნარად მუდარობით და სიფრთხილითა
35 სენი იგი, რომელი იყოს სტომქაქშიგქანი. და უარესი იგი არის,
რომე მარტივად სიმკურვალე ანუ სიკმე ამფოთებდეს სტომქაქსა
შიგქან.

და ვახსენოთ, რომელი წაეიდების სტომაქსა და მუცელსა სიმ-
სიენე და ნასკულობა შიგანთა ძუალთა შედგმულთა შიგან ნამეტნ-

[აქვისაგ]ან, რომელი ჩამოვლის ლუიძლისაგ]ან. ანუ თ[აქვის]ა[გ]ან, ანუ ტყირბისაგ]ან, ანუ ზოგთა ასოთა ტანისათა.

და წამალთა ვთქუნეთ, თუ იყოს სიმსივნე სტომაქშიგან, წამალ-
ლთა¹, რომელი და[ა]დნობს სიმსივნეთა. არის სიმსივნე მკურვალის, 5
და შე ე ა ს უ ი წყ[ა]ლი ხ[ი]არ-შამბრისა და მულერდოსა წყალი.
აილე მისგ]ანი სამი ასთარი და და[ა]სხი ზედან ლიტრა ერთი წყ[ა]-
ლი და ადულე მუნ[ა]მდის, სადამდის ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. მერმე
დაწურე და აილე სიქორაგი ერთი, მღვირდოს წყ[ა]ლი გ[ა]ურთიე და
ადულე კიდევ ერთხელ. ანუ ორჯელ, მერმე გამოწურე და ჩაურთე
თანა ნახევარ დრ[ა]მისა წონა იარ[ა]ქი ფეხ[ა]რა, და შეასუი სნეუ- 10
ლსა, თუ ძა || ლი ქონდეს, და თუ სუსტად იყოს—ნახევარი შეასვი.

და თუ იყოს ს ი მ ს ი ე ვ ნ ე ფ ი ც ხ ე ლ ი და ს ქ ე ლ ი, შე-
ასუი სამისა მიტყალისა წონი ხიარვასა ზეთი ხიარი-შამბრისა
წყლითა მოდულებულითა; და ნიასურისა თესლი და ფარისიაშონი 15
მოადულე ერთგან კარგად. მერმე გამოწურე სიქორაგი ერთი და
დაასხი ხ[ა]რვისა ზეთი და შეასუი სნეულსა.

და თუ წაევიდოს ძარღუთა სტომაქისათა დასავალთა მისთა ნას-
კუილობა უსიმსივნოდ, მაშინ ჰქურნე იგი წამლებითა მწარებითა,
რომელი გაქსნის ნასკულობათა, რო მ ე ლ ა რ ს: იარ[ა]ქი ფეყრა.
და თუ აფთიმონისა მათბუხი, ანუ მათბუხი ირსასი, რომელ არს 20
ძირი შროშნისა და მოადულე ესე წამლები ხ[ა]რვი-შამბრითა, რ[ა]-
გუარაცა ზემო სწერია მით წესითა, და ჩაურთეთ თანა ირსა ორი
მუტყ[ა]ლი, და შეასუი იგი. დ[ა] ესე გაქსნის ნასკულობასა და ბერ-
ტყასა ნ[ა]მეტნ[ა]კესა და გ[ა]ილებს ბრძანებითა ღ[ა]თისათა.

და თუ წაევიდოს სტომაქსა წულული, ანუ მკამელი სტომაქსა 25
შიგან, მას ჰქურნე წამლითა, რომელი გასწმედს დამპლობასა და
შესკამს მომკუდარსა კორცსა. და ა რ ს ესე წ ა მ ა ლ ი: იარ-
[ა]ქი ფეყარა. შეასუი ესე სნეულსა და რაგუარაცა ნახო, რომე გა-
წმედს სნეული დაალობისგ]ან, და კორცისა მომკუდრისაგ]ან, მა-
შინ შეასუი მაწუნი ფურთა, ანუ ქერის წყალი. და ანუ ბროწეულის 30
წყ[ა]ლი, რომელსა ჰქუიან ნ ა რ ა ს შ ფ ა რ ა ჯ ი და ბეისა წყ[ა]ლი
და ჭავზას ფაშრაჯი. არიან ესენი ბროწეულისა, ბეისა და ნიგუზის
წყ[ა]ლნი.

|| და თუ იყოს სტომაქშიგ]ან ძარღუი გაწუუედილი, ანუ წულუ- 305 ო
ლი მკამლისაგ]ან, მას კურნე: წამლითა, რომელმ]ან .დ[ა]ქაქეშირის
იგი. გაწუუეტილი ძარღუი მით, რომელი დაეწეროთ ამას ქუემოთ. 35

ა წ მ ი ს ი წ ა მ ა ლ ი და ე ი წ ყ თ. აქრძ[ა]ლე ამა სენისა
უფალი საკმელსა მას, რომელი გუიან მოიდნობოდეს, კორცსა მა-
გარსა და მაგრ[ა]დ მოხარშულსა კუერცხსა, და ყველსა დიდსა. და
საკმელად აკამე მას კუერცხის გული თორხულო და კორცი მფრი-
ნეველთა და სახურეტელი ოსპისა, და კურნე ტყვიელსა წეს[ს]ა ზედან, 40

ვითა ნახო ზომისა ზედქან. და კურნე ყოველსა სენსა, რომელი იყოს გუართა წამალთა.

5 და თუ იყოს სტომ[აქ]ი გარყუნილი სიმკურვ[ა]ლითა ზაფრისა-
თა, მას შეეასუი წამ[ა]ლი ასეთი, რომე გაწმინდოს სტომა-
ქი ნამეტნ[ა]ვისაგქან, დაშრიტოს სიმკურვ[ა]ლუე. და შეასუი სიქან-
გუბინი იგი, რომელი გახსნის, და იგიცა, რომელი არა გახსნის. და
სიქანგუბინი იარქ[ა]ვისა თანა და საფარი, და ასუით თქ[ა]ფლ-წყ[ა]ლი
და ნიგუზის რუბი მოდუღებული თაფლითა, და შეასუი ქაშთაჯი,
რომელ იქნების საფრითა და ქათირითა (შექნა საფრისა²).

10 აწ სტომაქისა ტკივილი გამოცხადებით დაწვერნეთ რწყევისა და
აშლილობისა მისისა

v სტომაქისა ტკივილი მრ[ა]ვლისგქან იქნების. ერთად — ბევრისა
ჰამისგქან, ერთად — დედაკაცსა თანა მრავალჯერ დაწო || ლისგქან,
15 ერთქად ამისგქან, რომე მრ[ა]ვ[ა]ლი მკურვალი და მწოვი საჰამ[ა]დი
ეჰამოს ერთად — ძალიანისა და დიდის ლუინის სუმისაგქან, ერ-
თად — ყუითლისა წ[ა]ვლლისა სტომაქშიგქან დამეტებისაგქან, რომე
მისი სიმკურვალუე მორეოდეს; ერთი ფერი — ფერდისა სიგრილის-
გქან, რომე მრ[ა]ვ[ა]ლი სიგრილე შეყრილიყოს და იგი სტომაქსა
20 მიხუდების, და ერთი მისგქან გამოჩნდების სტომ[აქ]ისა ტკივილი,
ერთი — ვარმისგქან, რომე სტომაქს შიგქან გამოვა, იგი სიმსივნე
არს, რომე სტომ[აქ]შიგქან დაიბადების, და ერთი — წ[ა]მყენისა
ჰამისგქან, რომე ვერ მოედნოს.

25 თუ სტომ[აქ]ისა ტკივილი ბევრისა და წ[ა]მყენისა ჰამისგქან
იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე სტომ[აქ]ი სტიოდეს და კიდეცა
გახსნას, და მუცელსშიგქან უყურყურებდეს და წ[ა]წლევიშიგქან
ჩ[ა]ვიდეს ყურყური, და გულიცა უშალოს, და რაცა ჰამოს, არწყე-
ოს. გულისა შლისათუის ბროწეულისა და პიტნისა შარქაბი შეასუი.
ესე ტლე, რომე რწყევისათუის გუითქომს, შეუქენ და სტომაქზე-
30 დქან შემოსდევე. — ა ი დ ე: დანასკული შ[ა]ვი გურკისგქან დარჩე-
ული, წონი დრ[ა]მისა ორმოცდაათისა, აფსინდი და ქ[ა]რდი და სა-
ბრი, ამათგანი — წონა დრ[ა]მისა ხუთ-ხუთისა. ესე წამალნი კმელ-
ნი დანაყენ და დანასკულსა შეურთო, და ავანთა შიგან ჩასდვა და
ზედა მცირე ლუქინო აჰკურე და მუნამდი ნაყე, რომელ ვითა მა-
306 რ რამა შეიქნას, და დასდვა || სტომაქსა და მუცელსა, და მჩურითა
35 შეუხუიე, ერგოს ნებითა ღთისათა.

სხუა ტლე ვქანისა. — ა ი დ ე: ვარდი კმელი და შაბიამანი, და
გუნდა მწუნან და კაკია, და ლადანი და მასდაქი, ამათგანი — წონი
დრ[ა]მისა სამისა და თუთუბა — წონა დრამისა ოცდაათისა, და კუ-
კუმბრა და ჭულან — არი (რომელ არს ბროწეულის ყოვილი), და

აფსინდის თესლი, ამათგანნი — წონი ღრქამისა ოთხისა, ძივთი და
 ცუილი — რვა-რვა დრამი, მურტის ზეთი. — ოცდაათი ღრქამი;
 დანაყენ ესე წამალნი, დასკრნე და ძუელითა ერბოთა შეზილო, და
 მერმე ძივთი და ცუილი მით ზეთითა გაქადნვე, და ერთად შეზილო!
 და მოურიო კშირად, და სტომაქსა ზედა დასდვა და მუცელსა, და
 ერგოს, თუ ღმერთსა უნდეს. ამას უენის ყოველთა ღლეთა ესე
 ყურსი გული მიეცით. ამა ყურსისა შექნა აიღე: წითე-
 ლი ვარდი კმელი და გაცრილი, დანაყილი, ორქი მუტყალი, ინ-
 დოური უდი და მასტაქი, და სუმბული და სალიხა, ფუყა, უსხური,
 დარიჩინი, აფსანთანნი, თუითოსგან — თუითო ღრქამი. ყუელა
 დანაყე და გაცარ, და ამა წამლებისა წონა ძუელი ღუქინო გაუ-
 რიონ. და აჰამონ თუითო მუტყალი. მისი საკმელი: ნარდან-
 გითა ბროწეულისათა საჰამადსა შეუქმოდნი, და ზირა ქირმანისა
 გაურიონ, და ამას აჰმევედენ და ესე უშუელის ნებითა ღთისათა:
 და თუ დედაკაცსა თანა წოლისაგან სტოოდეს, მისი ნიშანი
 ესე იყოს, რომე სტომაქი მუდამ სტოოდეს, და მუდამ უფერულად
 იყოს და მკლედ იყოს. ესეცა იქნების, რომე სიყუითლე || დაემქარ-
 თოს და ერთობ ნამეტნავად უნდომად იქნების. მისი წამალი
 ესე მაჯუნი არის. მაჯუნი: ჰამონი სიქანჭუბინითა, უსულითა
 სიქანგუბინითა, ბროწეულითა. შიგან გაურიონ და აჰამოს სამი დრა-
 მი. სიქანგუბინი ზეთისა დრამისა მაჯუნშიგან გაურიონ და აგრე
 ჰამდეს, და ზედან სანელებელსა მოუყრიდით. და საკმელად
 ცხურის კორცი შეუწყვიეთ. და თუ ამაშიგან ცხელება დაერთოს,
 მაშინ ფუშურუქსა უნდა მიცემდე კამის თესლითა შექნილსა ერთსა
 ღლესა, და მეორესა რძითა შექნილსა, რომე შაქარი გარეულიყოს.
 და ზოგჯერ კორკოტიცა აქსამოს ნიგუზის ზეთითა, იგიცო კარგი
 არს.

თუ მკურვალი და მწოე საკმელი ექამოს და მისგან სტოო-
 დეს, მისი ნიშანი ესე იყოს, — მუდამ თქავი სტოოდეს და თქავი
 უბრუნვიდეს, და წყურვილი მწოედ სჭირდეს, და თქავი და პირი
 მწოედ ცხლად ედგას და სტომაქი სტოოდეს. და მისი წამა-
 ლი: პირველად პიტნისა შარაბი შეასუან, მას უქანით ყარამფუ-
 ლი, მასტაქი — სწორ-სწორი ჰენ და იმა პიტნისა შარბათშიგან
 გაურივე და იგი შეასუი. და ესე ტლე შეუწყონ და სტო-
 მქაჭედა დასდებდენ: კმელი ვარდი, და ||ბიის ყუავილი და თეთრი
 სანდალი, ამათგან — სწორ-სწორი წყლითა ერთმანერთშიგან გაუ-
 რიონ და ტლედ შექნან და სტომაქზედან შემოსდენ. და მისი
 საკმელი: კორცი — გლონი, კაქაბი და დურქავი. და თუ ღუი-
 ნოსა მსმელი იყოს, ცოტასა ხანსა ღუქინო დასმოს || და ყოველთა
 ღლეთა ღიმო შარბათი შესუას. და ტირიფის ფურცელსა ყოველთა
 ღლეთა ქუეშე მოუყრიდი. და ტირიფის ფურცელი დანაყეთ და

5

10

15

v

20

25

30

35

307 r

40

მისი წუენი დაიკირეთ. ქერ[ის] ფქული და ხატმი გ[ა]ქურიონ, და სტომაქსა ზედ[ან] დასდვან (და ხატმი ტუხტსა ჰქუიან).

5 თუ სტომაქსის ტკივილი დიდისა ლუჩინისა სმისაგ[ან] იყოს, მისი ნიშ[ანი] ესე იყოს, რომე მუდ[ამ] გულის ბნედა მოუვიდოდეს და ქუა შეუულით იყოს, და მაჯა, სტომაქი რომ უნახო, თუ სთქო —
10 ცეცხლი ედებისო, ასრე ცხელი იყოს, და სტომ[აქი] სტკოდეს. მ ა ს ე ს ე წ ა მ ა ლ ი უ ნ დ ა : სადა საქანგუბინითა, კმელი ვარდი — დანაყილი და გაცრილი. — ხუთი დრამი და ნახევარი, სუმაყი —
15 ღრ[აქმ]-ნახევარი (სუმაყი თუთუბსა ჰქუიან), ქინძის თესლი კმელი — ორი დანგი და ნახევარი. ესე ყუელა დანაყონ და გაცრან და სიქან-გუბინშიგ[ან] გაურონ და აჰამონ სამ-სამი მუტყ[ალი].

და ა მ ა ს ი ქ ა ნ გ უ ბ ი ნ ს ა ს ა ხ ე ლ ი ს ი ქ ა ნ გ უ ბ ი ნ ი
15 ს ა ფ ა რ ჯ ა ლ ჰ ქ უ ი ა ნ . მოილე: ბის წუენი ერთი ლიტრა და ერთი-
თა ლიტრითა ძუელითა ლუინითა მოადულე და ქაფი მოკადე. ასრე
ადულე, რომე თხელსა თაფლსავითა შეიქნას. ამა სიქ[ან]გუბინშიგან
წამლები გაუროე და აჰამე, და კელისა ბასალიყეცა გაუხსენ, კასანის
წუენიცა შეასუი და ქერის კორკოტიცა აჰამე. თუ ბიე არ იყოს,
20 ვაშლისა და ანუ ბროწეულისა შარ[აქი] მიეც, და საჰმელი შეუწყევე
მაშისა, და ნუშისა ზეთიცა გ[ა]ქურიეთ, და კელი გაუხსენ ბასალიყე;
ასრე რომე საჰმელშიგ[ან] ია, სინჯიტი, სიფისტონი მოდუღებული,
v და გაშ[ან]ის წუენიცა შეასუი სიქანგუბ || ინითა, და გულბა შაქარი-
ცა მიეც.

25 თუ სტომაქის ტკივილი ნ[ა]ვლდისა [და] სიცხისგ[ან] იყოს, მისი
ნიშანი ესე იყოს. — ამა სტომაქისა ტკივილისაგ[ან] გაცხელებაცა
დაერთოს და ხაფაყანიცა დაერთოს (ხაფაყ[ანი] გულის ძგერ[ა]სა
ქუიან). ამას ალილასა შარაბი შეუწყევით, შირიხიშტიცა გ[ა]ქურიონ
იმა წამლებშიგ[ან]. თუ ესე სტომაქისა ტკივილი ძუელი იყოს, თურ-
ბუთისა ყურსი შეუწყევით ამა წესითა, რ[ა]გუარიცა ყურსებშიგ[ან]
30 სწერია, და მუდამ დოსა ასმევდით ახლითა კარ[აქითა].

და ა წ ე ს ე წ ა მ ლ ე ბ ი შე ა ს უ ი თ : — მოილეთ რკინის წიდა
ხუთი დრამი. დანაყილი და გაცრილი, მერმე იგი შუიდჯერ გარეცხე,
მერმე გაქ[ან]ზე ზირა ქირმანი და ულბო ქასინი, სონიჯი, ნანხუა, ქა-
როა, თუითო მისგ[ან] — ექუს-ექუსი ღრ[აქი]. ესე ერთობლით და-
ნაყე და გაცარ, ამა წიდაშიგან გ[ა]ქურიეთ. მერმე მოილეთ ნიახუ-
35 რის ფურცელი გაჰმარი. ნანა და სადაფი, თუითოსგ[ან] — სამ-სამი
ღრ[აქი], იმავე წამლ[ებ]შიგან გაუროე. მერმე ნახევ[არ] ლიტრა დო
მოილე. ესე ჩაქუი ამა დოშიგ[ან] ჩადეე, ერთსა დღე-ღ[ამ]ენსა ამა-
შიგ[ან] იღვას, მერმე ისი გამოწურე და იგი დოი შეასუი. ამას უქნის
40 ამავე წამლებითა ესე დო ასუით, მ ი ს ი ს ა ჰ მ ე ლ ი : კორცი კრ[აქ]-
ვისა ან თოხლისა ბროწეულისა ნარდანითა შეუქმოდით და იმას აჰ-
მევედით. და თუ სწყურდებოდეს, მწარე კიტრი შაქრითა ჰქამოს.

და თუ წყურვილი დაერთოს და ცხელებაცა დაერთოს, ვაშლისა და ბროწეულისა შარაბსა ასმიდით. და საკამ[ა]დი ისრიმისა და კოწახურისა შეუწყვეით და, თუ ესე კაცი ერთობ დაეარდეს და შესუსტდეს, კაკაბისა, გლონისა, ანუ კოკბისა კორცსა აკმე[ვ]დე, || და გული- 308r
სა ძალსა მისცემს. და თუ ველარ იშოთ, ახალი თევზი ძმრითა 5
შეუქენით და მას აკმევიდით. თუ ამა სენისა ტყვიელზედა ანასდეულ[ა]დ ავისა საკმლისგან ნამყენ[ა]დ შეიქნას (ნამყენი ამას ჰქუიან, რომე რასაცა ჰამდეს, ველარ აღნობდეს), და გული ეშლებოდეს და პირი უგემურ[ა]დ ჰქონდეს, ესეცა იქნების, რომე იმაზედა რწყევა დაერთოს. თუ ესე წაეკიდოს, იმას წ ა მ [ა] ლ ი ეს ე მ ი ე ც ი თ: 10
ყუითელი ალილა — ოცი დრ[ა]მი. მუკაშრის მაგიერად დან[ა]ყე ინდოური ხურმა და ჩ[ა]მიჩი, თუითოსაგან — თხუთმეტ-თხუთმეტი დრ[ა]მი; სინჯიტი აილო, [...] თუითოსაგან — ოც-ოცი მარცუალი, სანმაქი, შასთარი, თუ[ი]თოსგან — ხუთ-ხუთი დრამი. ესე ყუელა 15
წამლები დან[ა]ყილი და დაუნაყელი სამითა ლიტრითა წყლითა ადულეთ მინდამდის, სადამდის მეოთხედი დარჩეს. მერმე ოცი დრ[ა]მი თარქანგუბინი, ათი დრ[ა]მი შირიხიშტი თბილითა წყლითა დაქალბე, და ქელითა გატყლიკე და გაწურე. ესე გაწურვილი ამა წამლებისა წუენშიგან გაურჩეთ და ამისგან ყოველთა დღეთა თუი- 20
ოლსა სმასა ათსა დრამსა ასმიდით.

კაც[ი], რომე სტომაქზედა სატკივრიაწად იყოს, — საკმელი ცოტა და სუბუქი ჰამოს, რომე ადრე მოიდნოს, მისი საკმელი სუბუქი ესე არს: დურქაქი ხარშოდ, და ჰავკავი და კოკობი. დარიჩინი და ქარუა, ზირა და, რაცა ამათ ჰვე[ა]ნდეს, ამით 25
ჰამდეს და ამა ხარშოსა. თუ სტომ[ა]ქისა თრთოლა მოუვიდეს, იმავე წამსა პირსა წაიგდებინოს, მერმე ზროხისა დოი რკინითა დამ[ა]ნთული თხიშიფირითა და ბროწეულის ყოვილითა შეასუას; ქურთხი, თხირთიზი, ქქარბი, || ამისგან — ხუთი მუტყალი ათსა 30
ასთარისა დოსა გაურიოს და ერთად ადულოს და შეასუას. და მისი საკმელი ან ბრინჯითა, ან ოსპითა, ქათმითა იყოს ისრიმითა შექნილი, ან რაცა ისრიმსა ჰვე[ა]ნდეს. ქათამი, დურქაქი, კოკობი — შემწუარი და ან ბროწეულის წუენითა შექნილი. გურუში, ხუზი მურდის შარბათითა ასუი, იგიცა არგებს. კურდლ[ი]სა, და კაკბისა და ჰავ- 35
ჰავისა კორციცა არგებს.

თუ საკმელი სტომაქშიგან დაუმიმდეს და ამა ზემოწერილ- 35
მან საკმელემბ[ა]ნ არა უშუელოს, შარბ[ა]თი მურდისა შეასუას და მასტაქისა ზეთითა სტომ[ა]ქსა იზელდეს, და ქათამსა პიტ- 40
ნითა და მურდისა შარბათითა ჰამდეს, ერთობ არგებს.

ხსუავე, რომე სტომაქსა სიმსივნე და მღიერი წაეკიდოს. ესე სე- 40
ნი ნახონ და გასინჯონ: თუ სისხლისგან იყოს, ბასიყის ძარლუი გაუხსნან. და რ[ა]საცა კაცსა ესე სენი სჭირდეს, მას გასახსნელი წამ-

ლქ] და პირსა წაგდებინება არა მოუტდების, და ნურ[ას] ფერსა
ნურ[ას] ჰამს ქერის წყლისაგან მტესა. მისი საკმელი ამით
შეიწყონ, და ან ბროწეულის წუენითა შექნილი საკმელი ოთხსა
309 r დღესა ჰამოს. მას უკანით ხუთი მუტყ[ალი] ხიარი-შამბ[არი] ქასინისა
5 და აინბუსალაბისა წყლითა. სამსა დღესა უკანით ესე ასუან: ცოტა
წყალი ნიახურისა და კამისა ხიარი-შამბ[რითა] და ქასინის წყლითა
გარიონ და ორი დანგი ზაფრ[ანი] ურიონ და შეასუან. ამას უკანის,
რა თორმეტი დღე გამოვიდეს, იმავე ქერის წყლითა, და კამისა და
ნიახურის ძირითა, და ნუშის ზეთითა გარიონ და შეაჰამონ ყურსი
10 ვარდისა; გამოცდილქა, არ[გებ]ს. დაიჭირე ვარდი წითელი ექუსი
მუტყ[ალი], და ასლისუსი და სუმბული ოთხ-ოთხი მუტყალი, იქ-
ლილმ[ალუქი], ბაბუნაჯი და ფუყა, ათხირი, თუითოსაგან —
15 სამ-სამი მუტყ[ალი], მისტაქი, ქარუა, თუითოს[ა]გან ორი მუ-
ტყალი. ესე ყუელა ჭუმლად დან[ა]ყონ და ლუინითა გაწუ-
რონ, და მისი ყურსი შექნან, თუითო ყურსი ორ-ოლი მუტყ[ალი]
იყოს. ესე შეჰამოს. და მისი საკმელი ჩალუნდრითა, ან ასპანახითა,
ან აყიროთა, ან ნუშის ზეთითა შექნილი იყოს.

თუ სტომ[აქი] სუსტ[ად] ჰქონდეს, კუერცხის გული თოლხო არ-
გებს.

20 თუ სატივიარი სტომაქისა და სიმსივნე აღუდდეს, სენი მოემ-
ტოს. ახ[ალი] რქე და თბილი წყ[ალი] შეასუას და კელითა სტომაქსა
იზელდეს.

თუ გუიან გახსნას. თბილ-თბილი წყ[ალი] და ჭულაბი შე-
ასუას. ლელუი კმელი და ჩ[ამიჩი] აჰამოს, და რაქ[ემ]ს გახსნას, თბი-
25 ლი წყ[ალი] და ჭულაბი შეასუას, რომე სტომ[აქი] გახსნას. და ასეთი
წამ[ალი] მისცეს, რომე მლიერი სტომაქისა წა[ა]კდინოს!. ასეთი წა-
მ[ალი] უყონ: დაიჭირე საკმელი და მოლოხონი, თუითოსაგან —
ხუთი მუტყ[ალი], ვარდი წითელი, ბროწეულის ყუავილი, გულანარი,
ქარბა, თუითოს[გან] ორ-ოლი მუტყ[ალი], გილი არმ[ანი] — სამი მუ-
30 ტყ[ალი], ესე ჭუმლად დან[ა]ყე, გაცარ, რუბი ბიქისა — ორი მუ-
ტყალი, და ან ვაშლის რუბი მისცენ, შეჰამოს.

და თუ ესე სიმსივნე ზაფრისგან იყოს, პირი უმწარდებოდეს
და მტკიენულქად იყოს. თუ ქერის წყლითა კიბორცხ[ალი] მოადუ-
v ლოს, || აყიროს წყ[ალი], და ბროწეულისა, კიტრისა და თუხამაქნისა
35 წყალი ესეცა ასუან, ლელუი კმელი და ჩ[ამიჩი] ჰამოს.

თუ სტომაქისა ტკივილი ერთობ ძუელი იყოს, თურბუთისა ყურ-
ხი მიეცით, მუდ[ამ] დოსა და კარ[აქსა] ჰამდეს. ყურს[ის]ა შექ-
ნა. — აიღე: რკინის წიდა ხუთი დრ[ამი], დან[ა]ყე და გ[ამ]ოროცხე
შუიღჯერ ასრე, რომე ქ[არ]გად გამოწმდეს. შერმე გ[ა]კმე და სამი
40 დრ[ამი] აწონე. შერმე დაიჭირე ძირა, ულბო, ქასინი, სონიჯი, ნანა-
ხუა, ქაროა, თუითოსგან — ექუსი დრ[ამი], და ყუელა დანაყე და

წიდასა შიგა გაურჩე. მერმე დაიჭირე ნიახური, პიტნა, ს[ა]დაბი, თუ-
 თოსგ[ა]ნ — სწორი. ამა წამლებშიგ[ა]ნ გ[ა]ურჩე. ცოტა პ[ა]რკი შე-
 კრე და ღო შიგ[ა]ნ ჩა[ა]სხი, წამლები შიგ[ა]ნ ჩაყარე და ერთსა
 დღე-ღამესა შიგ[ა]ნ იყოს. და მას უკნის გამოსწურე ღო და წამ-
 ლები ივმ[ა]რე. თუ მოიჯობინოს, ღომიგ[ა]ნ წამლებიგ[ა]ნ [ა]დღე, 5
 ღო შეასუი და წამლები გაყარე. წყლის მაგიერ[ა]დ კიტრი აქ[ა]მე
 შაქრითა. ესე ღო სამჭერ ქნას და ასუას. თუ ამით მოიჯობინოს, კარ-
 გია. თუ არა არგოს რა, ბამ[ა]ნი და თუდარი დან[ა]ყე ხუთი ღრამი
 და იმა წამლებშიგ[ა]ნ გ[ა]ურჩიოს. თუ წყლული ერთობ იყოს და
 პირი უმწ[ა]რდებოდეს და აცხელებდეს, ვაშლ[ა]სა და ბროწეულ[ა]-
 სა შარ[ა]ბი მიეც, ისრიმი და თუთუბა საკმელ[ა]დ შეუწყევე. და თუ 10
 ერთობ სუსტ[ა]დ იყოს, გლონი ანუ კაქ[ა]ბი ამაშიგ[ა]ნ მოხარშონ და
 აჭამონ. კოკობი და ახალი თევზი აჭამონ ძმრითა. თუ სხუა სენიცა
 იყოს, გული ეეროდეს, პირი უგემურ[ა]დ ქონდეს, ეგებ[ა]ს რომე
 რწყევ[ა]ცა დაერთოს, იმას ესე წამ[ა]ლი შეუწყევე. — აილე [ყუი- 310 r
 თელი ალილა ოცი დრ[ა]მი, ხურმა, ჩ[ა]მიჩი — თხუთმეტი დრ[ა]მი, 15
 სინჯიტი და ტყემ[ა]ლი, თუ[ა]ნთოსაგ[ა]ნ — ოცი მარცული, სანმაქი,
 შასთარა, თუითოსგ[ა]ნ — ხუთ-ხუთი დრ[ა]მი, ესე ყუელა სამსა ლი-
 ტრასა წყ[ა]ლშიგ[ა]ნ მოადღე, რომე ერთი დარჩეს. მერმე ორი
 დრ[ა]მი თარ[ა]ნგუბინი, ათი დრ[ა]მი შირიხიშტი ამა თაფლ-წყალში-
 გ[ა]ნ და[ა]ლბე და კელითა დაზილე, და გ[ა]ურჩე, რომე დაწმდეს, და 20
 ამა მოდულეზულსა წყალშიგ[ა]ნ გ[ა]ურჩე. ასრე შექენ, რომე ყუე-
 ლა ორი დრ[ა]მი შეიქნას, და კოლოფშიგ[ა]ნ ჩაასხი და
 ერთსა კუირესა² ცასა ქუეშე დადგი, და ზედა დაბურე. ერ-
 თისა კუირესა² უკნის ამ[ა]ყე წესითა ქენ. და მერმე ასთემერთი 25
 აყირყარა დან[ა]ყილი ამაშიგან გ[ა]ურჩე. მერმე ერთსა კუირე-
 სა კიდევე ცასა ქუეშე დადევ. მერმე დაწმიდე და ტლედ სტო-
 მაქედსა სამოსლითა შემოახუიე. თუ ამ[ა]ნ არ უშუელოს, იცოდი,
 რომე სტომ[ა]ქი დაწყლულეზულა. ამას ყურსი სუ მბული
 უნდა შეუქნან — დაიჭირე: სუმბული და ყასაბუზარიპ-
 რია, დარიჩინი და რეგ[ა]ნდი, სალიხა, ფუყა უსხული, თუითოსგ[ა]ნ— 30
 სამი დრ[ა]მი, ყუსტი, ფილფილი, თუითოს[ა]გ[ა]ნ — თუითო
 დრ[ა]მი, მუყლი — ს[ა]მი დრ[ა]მი, მასტ[ა]ქი — ორი დრ[ა]მი, აშა-
 ყი ერთი დრ[ა]მი; აშაყი წყ[ა]ლშიგ[ა]ნ ჩა[ა]გდე, რომე დადნეს.
 ესე წამლები შიგ[ა]ნ გ[ა]ურჩე და ყურსები შექენ, თუითო დრ[ა]მი
 ყოველთა დღეთა მიეც, რომე კამოს. 35

და ესე ტლე შექენ და სტომ[ა]ქზედა შემოსდევე. ტლისა
 წამ[ა]ლი: დაიჭირე: მუყლი ორი დრ[ა]მი და ნ[ა]ხევიარი, || v
 აშაყი — ერთი დრ[ა]მი, აბულბანი — ორი დრ[ა]მი და ნ[ა]ხევიარი,
 სუმბული — ერთი დრ[ა]მი, მასტ[ა]ქი — ს[ა]მი დრ[ა]მი, ცუილი —
 ერთი დრ[ა]მი, ნარდანის ზეთი — ერთი უყია. ცუილი, ვაშაყი, მუყ- 40
 27. ფანასკრტელი-ციცივილი

ლი, მასტ[აქი დან]აყენ, და ძუელსა ლუ[ინოშიგ]ან ესე სხუა წამ-
 ლები შიგ[ან გ]აქურიენ, და ნარდნის ზეთიცა შიგ[ან გ]აქურიე. საჭ-
 მელქად მუხუდოს წუენი შაქრითა [ასუი]. და 'აბ[ან]ოსცა ებ[ან]ოს.
 და სტომ[აქი რომე სუსტად იყოს და საჭმელსა არ აღნობდეს, აიღე
 5 ანისონი და წყ[ალ]შიგ[ან] მოადულე, და მერმე გაწმიდე. ისი წმიდა
 წყ[ალი] ორითა მუტყლითა ქიშიშითა კიდევ მოადულე და კიდევ
 დაწმიდე. მერმე ერთი მუტყ[ალი] ზირა არმელი დან[ა]ყე, იმა წმი-
 დასა წყ[ალ]შიგ[ან] გ[ა]ქურიე. და შეასუი. თუ ამან არ უშუელოს, ესე
 წამ[ალი] მიეც. — დაიჭირე ანდუზი, ზირა, თუითოს[ა]გ[ან] ორი
 10 დრამი. სუმბული, ყ[არ]აქმფული თუითოსაგან — თუითო მუტყ[ა]-
 ლი, ალიჭირემი — ერთი დრ[ამი]; წითელი ვარდი — ნ[ა]ხე-
 ვარ მუტყ[ალი]. ესე ყუელი დან[ა]ყე. სამი ამ[ა]თი წონა თ[ა]-
 ფლი ქენ და მ[ა]ჭუნი შექენ, და ყოველთა დღეთა სამი მუტყ[ალი]
 მიეც და უშუელოს ღ'თითა.

15 აწ ამას ქუემოთ სტომაქობა წამალნი დავსწერნეთ

რაცა სტომ[აქი]სა წამ[ალი]ნი არიან ყუელ[ანი] ამა კარშიგ[ან]
 სწერიან და სხუაგან ნუ ეძებ.

თუ სტომ[აქი]შიგ[ან] ძარღუი გაწყუედილიყოს, წამალი მისი ესე
 საფ[აქი] შეუწყ[ა]ე. შე ქ მ ნ ა ს ა ფ რ ი ს ა. — ა ი ღ ე საფარი წი-
 20 თელი კარგი სამი მუტყალი, და ქათირა და გომიზი სარკინოზული,
 311 რ ამათგანი — თუ || ითო მუტყალი, და ზაფრ[ანი] — ნ[ა]ხევეარ მუ-
 ტყალი. დაგ[ა]ლენ კარგად ცალკე-ცალკე, და მერმე შეკრიბენ და
 გამოზილენ არდის წყლითა ანუ მალურდოს წყლითა, შექმენ მარცუ-
 აღნი ვითარცა პილპილი და გაქ[მ]რეე ჩრდილსა. და შესასუმელი
 25 მისგ[ან]: მუტყალი ერთი გრილითა წყლითა.

და თუ ნახო სნეული ითუხმებოდის ნამეტ[ა]ვისა გრილისაგან,
 რომელ შეკრებოდეს სტომ[აქი]შიგ[ან] და აშფოთებდეს შავსა და
 კპობდეს მისი უფალი სიმეავესა და სიმძიმესა სტომ[აქი]შიგა; მაშა
 შეასუი გუარაშანი ძირასა ანუ ფანდადიკონისა, ანუ გუარაშანი,
 30 რომელ სახელსდებენ პილპილასა თეთრსა და შავსა, დარაპილპილ-
 სა', შეასუი რომლისაგანცა იყოს მუხუდოსი ოდენი ნელ-ტფილი-
 თა წყლითა.

და ვახსენენ წამლებნი, რომელთაგანნი ერგებიან, რომელი ახსე-
 ნ ა ა რ ო ნ მ ა ა მისა წიგნსა შიგა. და ამათ გუარაშანთაგანი, მაშა
 35 შეასუი მისა წამალსა 'შერეულისაგ[ან] თერიათა, ანუ სიჭაზინია, ანუ
 ამროსი და მგჭ[ა]ქსი იყოს მათ წამალთაგანი რეულნი. მაშა თუ
 ჰნ[ა]ხო წამეტნ[ა]ვი სტომ[აქი]შიგან სქლადა, დაუბერტყე იგი ქაშთა-
 ჭითა, რომელი იქმნების ქალითა და საბრითა, ანუ ასტან[ა]ქიკონითა
 უმცროსითა, ანუ უშუალესითა, ანუ იარ[ა]ქითა ფეყრათა. და თუ

იყოს სტომაქსა შიგ[ან] ქარი და იყოს მის თანა ბერვა, მაშინ უბრძ-
[ანე] დაბერტყა სნეულსა ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა. მ[ა]შინ შეასუი ქაშთაჯი
საქაბინჯისა. || თუ არ გინდოდეს გახსნა მისი და გინდოდეს გაძება
ქარ[ი]სა მისის[ა] სტომაქით, მაშინ შეასუი გუარიშთაგ[ან], რომელი
იქნების თესლებითა, ანუ, გუ[ა]რიშნითა არსასათა, ანუ გუარაშნი,
რომელი იქმნების ანჯუდანიითა შ[ა]ვეითა.

და თუ ნახო ღუიძლი, რომე დასნეულდეს სტომაქსა თანა, მაშა
შეასუი ფანდიკონითა და წამალი ქურქუმისა, ანუ კუერი აფსინ-
დისა, და რომელი მგზ[ა]ვისი იყოს მათი და რომელსა რევ[ა]ნდი ერი-
ოს, და წამალი იგი, რომელსა ჰქუიან მასკოფული, ანუ ზოგი მათ-
გ[ან]ნი, რომელი ვახსენო. მაშა, თუ ნახო სტომაქი უსუსურად დაე-
ცემოდის თუ[ნი] უსუსურობითა მისითა, ანუ იტრფული უმცროსი,
ანუ ფანჯანოში ანუ გუარაშანი ბალადურ[ი]სა და მგზ[ა]ვისი ამათ
წამალთა, რომელ დაგიწერო შენ. და დასდევ სტომაქსა ზედ[ა]
ეგერეთ მარამა შემკრველი, რომელ იქნების ვაზის ფურცლითა და
ვაშლის ფურცელთა, და ბეის ფურცლისა ლახლახსა თანა, რომელ
იქმნების ქიათა, და ყარამფულითა და ზაფრ[ი]ნითა და სულნელითა
წყლითა და ხალევი მასოისანსა თანა.

ნიშანი, რომელი გასწ[ა]ვლის სიმსივნესა მკურავ[ა]-
ლსა ზედა, რომელი იქნების სტომაქსა შიგა.
წურილი კურვება და მსწრ[ა]ფლ შეტყუება სტომაქისა სიმკურავ-
ლისა მისისა და წვისა მისისა, დამიწერია იგი
ამა პირველსა კარსა შიგა.

როდეს დაემართოს სტომაქსა სიმსივნე მკურვალი, მაშინ || გაუ-312 r.
ფრთხილდი, რათა-არა არწყიოს სნეულმან და არცა გახსნას. რო-
დეს დასნეულდეს და შეიქნას ესე სიმსივნე სტომაქსა შიგა, და თუ
დაემართოს ესე, არწყიოს და გახსნას, ავნოს ღიდად და დაუსუსურ-
დეს სტომაქი და ვერ მოიდნობდეს საქმელს[ა], ამისთვის რომე სიმ-
სივნე არ დამდნ[ა]რიყოს ჯერე და ვერცა გამრთელბულიყოს სტო-
მაქი. მაშ აქამე მისა უფალსა სახურეტელი ბალბასა და მსგ[ა]ვისი
მისი, რომელი დ[ა]ქალბობდეს მუცელსა სიამოვნითა, და შეასუი
ქაშქისა წყალი სიქანგუბინისა წყლითა ანუ სიქანგუბინი სადაგი.
მაშა თუ გინდეს დალობა მისისა მუცლისა, შეასუი მცირედი ხია-
რი-შამბრისაგ[ან] და სცხე მისა სტომაქსა გარეთ წამლები (იციით,
რად): აფსინდი დაგლილი და ნარდიოქისა ზეთსა თანა, და მისაოსა-
ნი და წყალი სულნელთა და ამოსაგან ღბილი, არა მკურვალი,
რ[ა]ოდენი იგი გაქაქლიერებს სტომაქსა და არა გაუტევებს სიმსივ-
ნესა, რათა დაიფანჩოს ზოგან სტომაქსა შიგა. და თუ შემატოს
წყურვილი და სიმკურვალე, აილე დრ[ა]ქამის წონა კიტრისა გრძელო-
სა თესლი, დაგალე და შეასუი არდის წყ[ა]ლი შაქრითა კუტლეუ-
ლითა, და სცხე სტომაქსა ზედა მარამათაგ[ან] გრილთა, და დასდევ

v
5
10
15
20
25
30
35
40
419

V ზედა გრილი მარამა, იგი რომელი შეიქმნების აყიროს ქერქითა, ანუ იგი რომელი შეიქნების პოხუერთა და || ბალქარჯისა || ფქუილითა და ოსპანის კალითა, ანუ კიტრ[ის] წყლითა, ანუ შაშპარმის წყლითა. და თუ გინდეს, რომელ დაუბერტყოს მისა უფალსა, მაშა შეასუი სიქანგუბინი მუტყალსა ერთსა თანა საბრსა მას ზომასა ზედა, რომელსა ნახო მისი უსუსურობა. მაშა უსუსურობისათუის დაქაქლე საბრისაგქან, და თუ ძალიანად იყოს, უმატე და შეასუი მის სიქანგუბინისაგქან, რომელ იქმნების საყამონითა, და ერგების ბრძანებოთა ღ'თისათა.

10 ძარინა და მუცლისა ბარვისათვის

სტომაქისა ტყივილისა და კიდურთა მუცლისათა, რომელსა შიგან აშფოთდებიან ქარნი შავისა ნ[ავლლ]ოსანი და გაბერ[ავ]ეს მას. მაშა ს ც ხ ო არჯასპათაგანი დაგლილი ძმრითა ცხ[არი]თა. ხე კამისა შემგებართაგან შემოსდევე გარეთ და ცან, რომელ სტომაქსა ოდეს დამეტდეს სიმკურ[ვალე], გაქაქოს ქარი მისგან, არა დადგეს სტომაქსა შიგა. და თუ დამეტდეს სიგრილე და აჯობოს სიმკურვ[ალეს]ა ბუნებისასა და ვერა შფოთდეს სტომაქსა შიგა ქარი, და იგი არის, რომელ დაქაქოხუებს. მას და არა იშვას მისგქან ქარი სტომაქსა შიგა და მუტყელსა მაგიერ უსუსურობისა სიმკურვ[ალის]აგქან, და ვერ გაქაქდებდეს მოდნობასა ნ[ავმეტნავის]ასა შეკრებულსა სტომაქსა შიგა, მაშა აშფოთდეს მისითა ქარი და იგი არს ვითა სიმკურვ[ალე] კლვასა ნ[ავმეტნავის]ასა. და ოდეს ნახო ქარი 313 r მუტყელსა შიგა ანუ მიდამო მისა აშფოთებული, მაშა შემოსდევე || ადგილსა მას წამლები, რათა გაქაქუაგოს იგი ადგილი და აძლიეროს 25 სიმკურვ[ალე] ბუნებისა. გაძრიელდეს და გაქაქოს ქარი ბრძანებოთა ღ'თისათა.

ძარინათუის

სხუავე წამალი ქარისათუის, რომელ აშფოთდებიან სტომაქსა შიგა და მიდამო მისა და გაბეროს მუტყელი. — აიღე: ლიტრა ერთი ზეთი კარგი, ანუ ზეთი ქუნჯითისა კარგი, და სჯობს, თუ იყოს ზეთი ბერძელი. და აიღე ანისონი და ნიახურის თესლი, და დოკო და კამის თესლი, და სონიჯიტი და ღარის თესლი, ამათგანი — სამისა მუტყელისა წონა, და ტეგ[ან]ა — ერთი კელი. და დანქაყენ წამალნი და დაქასხი ზედა ორი 35 ლიტრა წყალი და ჩაქაქდე შიგქან ტეგ[ან]ა და მარჯანგოში, და მერმე შეგბოლე, რომე ერთ ლიტრ[ად] მოიყაროს, და ურიე და დაქაქასხი წყალი ზეთსა ზედა, და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი ამო და

ლბილი, რომე წავიდეს წყალი და დარჩეს ზეთი. შერმე დაუზილე მუცელი და სტომაქი და ადგილნი, რომელსა შიგა იყუნენ ქარნი, და ოყნა უყავ მით მის ქარისა უფალსა და კოლინჯანსა და გრილი-სა უფალსა. და არს კარგი ს[ა]რგო ბრძ[ა]ნებითა ღ[ო]თისათა.

მაშა, ოდეს გინდეს ოყნისა ქნა, ურთენ თანა მკირედი თახუის ყუერისაგ[ან] და გამოილე ქარი ამოწოვნით მისიჲა უფლისაგან ცეცხლითა, რომელ დასდებენ მუცელსა.

აწ დავეიწყოთ და ვახსენეთ წამ[ა]ლნი შ[ა]ვისა ძალის[ა]ნი, || რომელსა ჰქუიან თოლიმოსი, რომელი იქნე-ბის სიგრილისაგ[ან] სტომაქშიგ[ან] საქამ[ა]-დისა და მუ[ა]ვეება. და იქმნების ესე ბაღ-მისა სისქისაგ[ან], რომელი შეკრბების მიღ-მოსა სტომაქისასა და ამისგ[ან] დამე[ა]რთე-ბის რწყევა სტომაქსა შიგან და ხლოყანი და გახსნა მუცლისა, რომელი წაეკიდების სტომ[ა]ქის[ა]გ[ან], და გამოხულა ხისხლისა, რომელი გ[ა]მოვიდეს სტო-მაქის[ა]გ[ან], რომელსა სახელი ჰქუიან გ[ა]ნჯნსა მარ-ტვისა, და წულულობან[ი], რომელნი იქმნებიან სტო-მაქსა შიგ[ან]. ამისნი კურნებანი და წამალნი ყუელ[ა]ნი ამას ქუემო სწერიან.

მაშა ჰკურნე ვის თანა იყოს შავა ძალისა საჰამადი[თა] [ქ]ონია-ნითა, ლბილითა კარ[ა]ქითა და ზროხის ერბოთ[ა], მსუქნითა კორცი-თა, და ტრედის მართუისა კორცითა და [თი]კნისათა; და შეასუი ლუიწრო ძრეელი, წმიდა, და და[ა]კლე მისი რევა.

და უხსენებია იოფკრატის წიგნსა მის[ს]ა, რომელსა სა-ხელსდებს აკორისიმოს, რომელი იქმნების იგი გარყუნის ბუნების[ა]გ[ან], და არს იგი შავა ძაღლისა და წაუქდეს მით შიმში-ლი ძნელი, და შესუმა ძრეელ[ის]ა და ძნელისა ლუინისა, ოდეს შე-ვიდეს ძარლუთა შიგა, გა[ა]ძლიერებს ტანსა, და [ა]ეყსებს ძარლუსა და გა[ა]ქურავებს სიგრილესა, რომელ წაეკიდების გარყუნის ბუნე-ბის[ა]გ[ან]. მაშა არა უქმს მას, რომელსა ჰკირდეს ესე სნება, მიახ-ლება საჰამადისა წურილისა და სუბუქისა. და აქამე საქამ-მ[ა]დი ქონიანი, ლბილი || და სქელი, და შეასუი სძე შემგბა-რი, რომელ დაუღბოს სტომაქი და გა[ა]ქონიანოს. და აქამე გული კუ-ერცხისა შემგბარი, ანუ შემწუარი პურითა. და აქამე საჰამადსა უკა-ნის გუარაშნები ჰ[ა]მოები: გუარაშნი ხუზი და ნარ-მუშვი, და სხუა-ნი გუარაშნი, რომელნი იყუნენ ამონი და სურენლინი.

და ვახსენო, თუ ღმერთსა უნდეს, რ[ა]ქედნ იგი აქცევს სიმჟურ-ვალესა ბუნებისასა და გა[ა]ძლიერებს მოღრობასა საჰამადისასა, ნ[ა]მეტნ[ა]ვ[ა]დ გ[ა]ნჯნრყუნილისასა. და ჰკურნე წასრულსა შავისასა, რომელსა ჰქუიან აკოლიმოსი, რომელ წაეკიდების ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა

5

v

10

15

20

25

30

314 r

35

40

განრყუნისაგან, რომელ გასქელდეს და შეკრებს სტომაქში-
გან და წაიღოს შავა. დაუსუსტდეს მისი ძალი მცირედისა საკმ-
ლისაგან [დაბნელებოდეს მისი პატრონი და დამკლდეს მცირედისა
საკვამაღისგან. და მცირედისა შავისაგან. მაშა, ოდეს დაბნდეს,
5 დაპკურე პირსა მისსა წყალი და სცხენ საცხებელნი სულნელნი
და მასოსანი, და სცხე სტომაქისა პირსა და სქელთა, რათა გაძლი-
ერდეს და წაქდეს მისგან იგი ბნედა.

აიღე: ბოკელი სქელი, აფუებული, და ჩაყარე მასოსანსა
შიგა, და უფლიმე კელითა, ანუ ჩაქაგდე მატმუხთა სულნელთა
10 კარგთა და სცხე მისა სტომაქსა ზედა, მაშა, ოდეს დაიყუდოს მის-
გან ბნედა, სცხე ზომასა მისა ორი კოვზი სიქინჯუბინი მუტყლითა
ერთითა და იარქი ფეჭარათა. თუ იყოს ძლიერი, დაგქალენ და
v ასუი მას შეგბოლივლისა, ზედა ურიე || კარგად და შეასუი კოვზი
ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა და გრილითა.

15 აწ წამქალნი დავიწყნეთ სტომაქისანი ბრძანე-
ბითა ღთისათა, სტომაქისა უსუსურობისა და სიგრილისათუ-
ხისა.

აიღე: გამოწურვილი წყალი ბეისა რვა კუსტი, და შეაგბო,
რომე ნახევრად მოიყაროს, მერმე დაწურე და დაქალსი ზედა კუსტი
20 ერთი თქალელი და შეგბოლე, რათა შეიქმნას ვითა თაფლი თხელი.
მერმე აიღე ორი უკია ყარქამფული და სამი უკია პილპილი, კილა-
მონი და ზანჯაბილი — თუითო უკია, დანაყე და დაგალენ კარგად,
და ჩაქალსი ქოთანსა შიგა და ურიე კარგად და აღულე; ერთი შესას-
მელი მისგან, — კოვზი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა.

25 რყუპისა და მუსლისა კსნილოზისა

შექმნა რუბისა, რომელი იქმნების პიტნათა, სარგო
დიადი. სიფოლხუე რომე იყოს სტომაქსა შიგა, და თხევა და კსნი-
ლოზა, რომელი იყოს მუცელსა შიგა. — აიღე წყალი ბროწეულ-
სა ტკბილისა და მქაქვისა, თუითო — სამი კუსტი, და წყალი პიტ-
30 ნისა ბოსტნეულისა — ორი კუსტი და ნახევარი, შერიე ერთგან
და შეგბოლე, რათა ნახევრად მოიყაროს. მერმე დაქალსი ზედა
კუსტი ერთი თაფლი და შეგბოლე, რათა შეიქმნას ვითა თაფლი
თხელი. და მერმე აიღე ანისონი და ქია, ამათგანი — თუითო ლიტ-
რა, და დაგალე მათგან კარგად, და დაქალსი ზედა და ურიე, და
35 იგულე და ეგრე იქმარე, ვითა პირველ.

315 r || შექმნა ბროწეულისა გამოწურვილისა, რო-
მელსა თანა ერევის წამლები სარგო კსნი-
ლოზისა მუცლისასა და თხევასა ძნელსა. —

აიღე: წყალი ბროწეულისა ტკბილისა ერთი მინდორა და შეგ-

ბოლე, რომე ნ[ა]ხევრ[ა]დ მოიყაროს, და და[ა]სხი ზედა სამი მინ-
დორა თაფლი და შეგბოლე, რათა შეიქმნას ვითა თაფლი თხელი-
და აილე პილპილი და ზანჯაბილი, და ყურფა სულნელი და სუმბუ-
ლი, ამათგანი — თუითო სამი უკია, დარაფილფილი და ყაყუილა,
და კილამონი და სალიხა, ამათგანი — თუითო ორისა დრამისა წონა,
და ჭ[ა]ევზი ბუა და ბალასნისა ხე, თუითო — დრ[ა]ქმისა წონა, და-
ნაყე და დაგ[ა]ლე კარგად. ჩ[ა]მოილე ქოთანნი ცეცხლისაგან და
და[ა]სხი ზედა წამლები, აურიე, რათა შეიზაოს ერთგან, და იგულე-
შესასუმელი მისგან: კოვზი ერთი გრილითა წყლითა.

5

მისთუისკა

კუერი მარ[ა]ნგოშისა, სარგო თხევისა ძნე-
ლისათუის, რომელ აშფოთდეს სტომაქისასა
მაგიერ დიდისა სნებისაგან, და ერგებისა მან-
კანაცსა, რომელი ათხევდეს მისა პატრონსა,
და სახელ-სდებენ მას ილაუსი, და ერგების ყოველსა
ტკივილსა გუამისასა. —

15

აილე: ნიახურის თესლი, და ანისონი და კილამონი, თუითო
ექუსი დრ[ა]ქმისა წონა, და აფსინდი — ოთხისა დრ[ა]ქმისა წონა, მური
და პილპილი, და აფიონი და თაქუსი კუერი, თუითო — ორი
დრამის წონა, დაგაღენ კარგად და შეზილენ წყლითა, და შექმნენ
კუერნი, თუითო — დრ[ა]ქმისა წონანი, და შეასუი კუერი ერთი
წყლითა.

v

20

რუავეისათუის

რწყევებისათუისვე სარგო. ერგების რწყევასა საჩინოსა, რომელი
აშფოთდების სტომაქის[ა]გან, და ნ[ა]ვლელი, და კარელად (!), რომელი
იყო სტომაქსა შიგნით და რომელი დაბნდებოდეს. და სტომა-
ქისა ტკივილისათუის და ყოველსა სნებასა, რომელსა ერგების
იარ[ა]ქვი ფეკარა. — აილე: კილამონი და შავრანა, და სალიხა გა-
მორჩეული და ბალასნის ლერი, და ფუკა ათხიარისა და ხირვა სურ-
ნელი, თუითო — ს[ა]მი უკია, დან[ა]ყენ გროზად და ჩა[ა]სხი ქო-
თანსა შიგა, და[ა]სხი ზედა ექუსი [უკია] წყალი და აილე ლიტრა
ერთი საფარი და და[ა]სხი ზედა წუიმისა წყალი, რომე დაფაროს
და დაგაღე. შუადღე ოდეს მ[ო]ვიდეს, დაცხეს, დაგაღე კარგად,
რომე შეშრეს. მერმე და[ა]სხი ზედა წყალი და გარცხე, რომე და-
[ა]მდეს. და მერმე და[ა]სხი იგი წყალი ზედა, და გააქმე საბრი, და
შეგბოლენ იგი წამალნი, რომე შექშირდენ. მერმე დაწურე მათი
წყალი და და[ა]სხი საბრსა ზედა და დაგ[ა]ლე კარგად. და უყავ

25

30

35

თანა მური, და ზაფრ[ანი და მასტაქი, თუითო — სამი უკია. და მერმე დაგ[ალენ კარგად და ჩა[აგდე კურქელსა შიგა. შესასმელი მისგ[ან: დრამისა წონი ანუ ორისა. რათაცა გინდეს, შეასუი, და 5 ოქმ[ანა[ნ] მისგ[ან] კუერს[ა] და ეგრე შეასმენ. ესე წამალი არს გამ-
316 რმელი შეკრებილ || იყოს სტომაქსა შიგა, და ეგრების ყოველსა, რომელ მიქსენებია თ[ა]ვის ტკივილისათვის.

წვისა და ცხროსთუის

10 შექმნა კუერისა, რომელი იქნების კიტრის თესლისა, სარგო; და წუა, რომელი იყოს სტო-
მაქსა შიგა და ცხროს ალიანი და წყურვილი. — აილე კიტრის თესლი, და კატკატოს თესლი და სატკბურის ძირი. თუითო — რვის დრამის წონა, და ქათირა — ოთხი დრამი, დანა[ყ-
15 ყენ და დაგალენ კარგა და შეზილენ კუერცხის თეთრითა, თხელითა და კუერსა შიგ[ან] იყოს თუითო დრამი. და შეასუი მისგან, ვის თანა იყოს ცხროს ბოროტი ერთი კუერი ქაშქის წყლითა. და ქმენ მის-
გ[ან] მარცუალი ვითა თხილი და უბრძანე სნეულსა, რომე დაიდებ-
დეს თუითოსა მის[ს]ა ენასა ქუეშე.

მისთუისვე

20 შექმნა კუერისა, რომელ იქნების ვარდითა და სუმბუ[ლი]თა, სარგო; წუა რომელი იყოს სტომაქსა შიგა და წყურვილისა. — აილე ფურცელი ვარდისა ექუსისა დრამისა წონა, სატკბურის ძირი და სუმბული, თუითო — ოთხისა დრამისა წონა, დანაყენ და გაცრენ, და შეზი-
25 ლენ ბადაგითა ანუ წყლითა, და შექმნენ მისგ[ან] კუერნი, თუითო — დრამისა წონა, და შეასუი ერთი კუერი გრილითა წყლითა. და ზოგნი მკურნალნი ურთვენ თანა სთუელთა ზედა კიმლისა გულსა.

მისთუისვე

30 შექმნა კუერისა, რომელ იქმნების ტაბა-შირითა, სარგო ცხროსა მკურვლისათურს და სტომაქსისა წუისათუის. და სხუიპელი, რომელი იყოს პირსა ყმათასა. — აილე ტაბაშირი შუიდი დრამისა წონა, და ვარდი კმელი ანუ ნედლი — რვასა დრამის წონა, დანაყენ, || დაგ[ალენ და შეზილენ ქინძის წყლითა ნედლისათა, და
35 ქმენ მისგ[ან] კუერნი ნახევარ დრამის წონანი, და ზოგნი კაცი აი-

ლებენ სამსა ღრამისა წონასა ვარდის ნედლსა და ღრ[ა]მის წონასა ტაბაშირსა, და დაგლენ და მით ურთენ, და ქმენ კუერი და შეასუნენ მისთვის, რომელ ვახსენებ პირველ.

მისთვისა

კუერი, რომელი იქმნების ვარდითა, სარგო 5
ბრძანებითა ღრთისათა ცხროთათუის და წვათათუის,
რომელნი იყუნენ სტომაქსა შიგა წყურვილი, და თხევა ძნელი და
თქ[ა]ქელი; შავასა თანა არს კარგი და გამოცდილი!—აიღე: ფურ-
ცელი ვარდისა ექუსისა ღრ[ა]მისა წონა, და სუმბული და ზაფრ[ა]-
ნი, ამათგანნი — ორი ღრამისა წონ[ა], სატებურის ძირი, და კიტ- 10
რის თესლი და თარანგუბინი, ამათგანნი — ს[ა]მისა ღრამისა წონა,
ქათირა და გომიზი სარკინოზული, თუითო — [ღრამისა წონა. და-
ნაყენ და გაცრენ, და შეზილენ ბადაგითა და ანუ [ნელ]ლითა წყლითა.
და შექმნენ კუერნი — წონა თუითო ღრ[ა]მისა. და [შექ]მნენ მარ- 15
ცულანი მუხუდოს ოდენი და შეასუი ძნელისა სნებისა უფალსა კუე-
რი ერთი ქაშქის წყლითა და ცხროსა უფალსა სიქანგუბინითა; და
წვა, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა ძნელი. — არდის წყლითა და
ნედლისა კამისათა, დაიჭიროს ერთი მარცული ენასა ქუეშე, არს
კარგი ნებითა უფლისათა.

მისთვისა

20

კუერი, რომელი იქმნების ქუშტითა, სარგო
მუცლისა ტკივილისათუის, რომელ იქმნების წვისა-
გ[ა]ნ, და თხევა, რომელ იქმნების ძნელი და
სლოყინი ძნელი და ნეპერი, რომელი იქმნების თხელი
სტო||მაქშიგა. — აიღე: ქუშტი, და სალიხა და ვარდი ნედ- 317 r
ლი, და მასტაქი და ზაფრანი, თუითო — ოთხის ღრამის წონა და- 25
გაღენ კარგად ბაზრაყატუნისა წყლითა ნედლითა და ქმენ კუერები,
თუითო — ღრამისა წონა, და შეასუი მისგან კუერი ერთი.

მისთვისა — გამოცდილი

კუერი, რომელსა სახელს-დებენ მასკულ[ა]ვი ლა-
მურღიანა, გამოცდილი. არა მოაგინებს, რომელ შესუმიდეს, 30
და და[ა]ძინებს და ერგების ბრძ[ა]ნებითა ღრთისათა მრ[ა]ველსა სნე-
ბასა და ტკივილსა, დასომს ტკივილსა სტომაქსისასა და ბოყინსა
მქ[ა]ვესა და სულსა, რომელი კირთ იღებდეს, და ტეხასა მუცლ-სასა
და ბრვასა და თქ[ა]ვის ტკივილ[თა] ძუელთა, და შეასუას მისგან და

- სცხოს შუბლსა ზედა და საფეთქელთა, აადგინოს ძმრითა და სცხოს, და ერგების ყურთა, ადგინოს მარგანგოშის(!) წყლითა და პიტნითა, და კურნოს მით და ერგების ტკივილთა კბილისათა, ოდეს დაფოლხუდენ, დასწყუედს სისხლსა და ერგების სურდოსა და ქუელ[ა]სა
- 5 ქუელსა; და წყულლობანი, რომელნი იქმნებიან ნაწლევეთა შიგან, რომელი გაიყვ[ა]ნებდეს მის[ს]ა ჰ[ა]ტრონსა შალალისა სისხლსა, და ცხროსა, რომელი შეიპყრობდეს ყოველთა დღეთა, დანკებელსა(!) და ქუემძრომელთასა ძნელსა. —
- 10 ა ი დ ე: თახუის ყუერი და მური, და სალინა და ბეჰქედი მეფისა, რომელ არს თიკა საბეჰქ[ა]ვეი, და ქერქი თ[ა]ვაკატისა და ძარლუისა, რომელ არს საფისაჯი, თუითო — ოთხისა დრ[ა]მის წონა, ზ[ა]ფრ[ა]ქ-ნი, და აფიონი და ლემის თესლი თეთრი და კუქუმბრა, ამათგ[ა]ნი — თუითო რვა დრ[ა]მის წონა, დან[ა]ყენ, დაგ[ა]ლენ კარგად, და ჩა-
- V [ა]გდე აფიონი და კუქუმბრა, ზაფრ[ა]ქანი ლუ[ი]ნ || ოსა კარგსა, და-
- 15 გალენ კარგად და დაცუიე ზედა წამლები და დაგალე, რათა შეიზაოს და ქმენ კუერები, თუითო — ნახევარ დრ[ა]მის წონა, და შეასუი რომლისათუის მიქსენებია კუერი ერთი ნელ-ტფილთა წყლითა.

წვისათუის

- 20 შექმნა სიქანგუბინისა, სარგო სტომაქისა წვისათუის და ცხროსა მკურავალისათუის. — ა ი დ ე: ნიახურის ძირის ქერქი და კამის ძირის ქერქი — თუითო ლიტრა, და თესლი ნიახურისა და კამისა, და ანისონი და ათხირისა ძარლუნი, ამათგანი — ხუთ-ხუთი ასთარი, ძმარი — რვა მინდორა, და თაფლი პერულ-მოჭდილი — ორი მინდორა, და ჩა[ა]დგენ თესლნი და ძირნი ძმარშიგან ერთი დღე და
- 25 ერთ[ი] დამე. და მეორესა დღესა შეგბოლე, რათა ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. მერმე დაწურენ და კიდე გამოიხუენ. ძირნი და თესლნი და გაუშუი, რომე გაგრილდეს. და მერმე და[ა]სხი ზედა თაფლი და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი, ამო და ლბილი, რათა შეიქმნას ვითა [თა]-ფლი თხელი, შესასმელი მისგანი — კოვზი ერთი გრილთა წყლითა
- 30 ანუ ქაშქის წყლითა, და უზმენ ზოგნი კაცი შეიკა ზაფრანსა სურნელებისათუის და არს კარგი, დასუამს ტკივილ[ს]ა, და ზოგნი არა ურთვენ არცა ანისონსა და არცა ათხირსა.

საღისა მოკლედ კაუთისათუის

- 35 ს ი ქ ა ნ გ უ ბ ი ნ ი, რ ო მ ე ლ ი ქ ნ ე ბ ი ს ი ს კ ი ლ ი თ ა, სარგო სტომაქისა ტკივილისათუის და სულისა მოკლედ დებისათუ-ის, და გუერდთა ტკივილისათუის, რომელნი ვერ მოიღწობენ სა-ქამადსა, და ბოყინისა მუ[ა]ვისათუის და ლუიძლისა და ტყირბისა

ტყვილისათვის. — აიღეს: ხახუი ისკილისა || ორი ლიტრა, და ზან- 318 r
 ჯაბილი, და კამის თესლი და ნიახურისა, მთისა ანისონი და აყირ-
 კარა, ზოფა, კმელი პიტნა და ქუშტი, და ასარიონი, ამათგანნი —
 თუითო უკია, პილპილი და ნიახურის თესლი და ძირა —
 თუითო უკია და დოკო და ნანახუა, და ქაშუმი და სუმბული, 5
 თუითო — ნახევარ უკია და ტეგანა ნედლი და კორდამონია, თუი-
 თო — ოთხის დრ[აქმის წონა, და პიტნა ბოსტნეული — კელი ერთი,
 ძმარი დიდი მე[აქვე — ექუსი ყუსტი, და თ[აფლი — ორი ყუსტი,
 და მახხუთაჯი — ყუსტი ერთი. დან[აყენ ერთად და ჩაყარენ ძმარ-
 სა შიგა, და გაუშუი სამ დღე, და მერმე შეგბოლენ, რათა ნ[აქხევრ[ა]დ 10
 მოიყაროს. და მერმე და[აქსი ზედა იგი მათუთხაჯი და შეგბოლე,
 რომე და[აქლდეს ნახევარი მათუთხაჯსა. და მერმე აილე და დაწუ-
 რე წამლისგან, და გაუშუი, რომე კარგად გაგრილდეს. და მერმე
 და[აქსი] ზედა თაფლი, და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი და აღუდე, 15
 რომე შეიქმნეს ვითა თაფლი თხელი, და ჩა[აქსი კარაბთა შიგა.
 შესასმელი მისგანი: კოვზი ერთი გრილითა წყლითა.

ხმურვალისაჲს

შექმნა სიქანგუბინისა, რომელი და[აქლბობს მუცელ-
 სა და ერგების ცხროსა მურვალსა და წურვილსა და ტყვილსა 20
 სტომაქსისა. — აიღე: სატკურისა ძირი და ფარასიაჲმანი, და
 კამის ძირი და [ზ]ოფა კმელი, თუითო — ოთხი ლიტრა, აფთიმონი
 და ნიახურის ძირი; თუითო — ორი ლიტრა, პიტნა წყლისა — ცხრა
 უკია, ღარიყონი და ისკილი, თუითო — ორი ლიტრა, ძმ[აქრი და
 თაფლი — ხუთი ყუსტი. დანაყენ გროშად და შეგბოლენ ძმრითა, v
 რათა ნახევრად მოიყაროს. მერმე დაწურე წამალთ[აქგან. ოდეს 25
 გაგრილდეს, და[აქსი მას ძმარსა ზედა თაფლი და შეგბოლე. რათა
 შეიქმნას ვითა თ[აფლი თხელი. მერმე აილე ცეცხლისაგან; და აილე
 საყამუნია ოთხი უკია, და ფარბიონი — რვისა დრამისა წონა, და-
 გალენ, დაცუენ მას სიქანგუბინსა ზედა და ურიე, რათა შეიხ[აქოს. 30
 შესასმელი: კოვზი ერთი.

მისთუისაჲ

შექმნა ჯულაბისა, სარგო ცხროსათვის და წურვილისა,
 და წუა, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა. — აიღე: ფურცელი ვარ-
 დისა ორი ლიტრა და ჩადეე ქუევერსა მწუანესა წმიდასა, და[აქს- 35
 ხი ზედა წუიმისა წყალი აღუღებული ანუ წყაროთა — ათი ყუსტი
 და შეკარ პირი მის ჭურჭლისა კარგად და გაუშუი ერთსა დღესა და
 ერთსა ღამეს, და მერმე დაწურე იგი ვარდი კარგად. და გამო-

წურვილი ფურცელი იგი აფრინე, და დაქასხი მას წყალსა ზედა ორი კუსტი თქაფლი და შეგბოლე, რათა ნ[ა]ხევერად მოიყაროს. მერმე ჩ[ა]სხი კარაბსა და და[დ]გი მზესა ორმოცსა დღესა. შესასმელი მის- განი: კოვზი ერთი გრილთა წყლითა. ანუ ქაშქის წყლითა.

5 ბისთუისკე

შექმნა გულანგუბინისა, სარგო. — აიღე: წყალი ვარდისა ნედლისა, გამოწურვილი, ხუთი უმკია, და ლუ[ი]ნო ძუელი, ამო, სულნელი, — სამი უკია, და ნიახურის თესლი და ძირა ქირამანი. ამათგანი თუითო — ორი დრამის წონი, ზაფრ[ა]ნი და სუმბული, 10 აქლიმალქი ამათგ[ა]ნი თუ[ი]თო — ექუსის დრ[ა]მის წონა, და სა- დაჭი და ქალია, თუ[ი]თო-თუ[ი]თო — ხუთი დრ[ა]მის წონი, და ირსა 319 r და შაქარი; თ || უითო — თორმეტი დრამის წონა, და ვარდი კმე- ლი — იზ დრ[ა]მის წონა, და ქარუა — ოთხი დრამის წონი, დანა- ყენ და დაგალენ კარგად, და ჩადევ კარაბსა შიგა და ჩ[ა]მოკიდე 15 მზესა ორმოცსა დღესა, შეხაროს ყოველთა დღეთა და ურიოს. და იგულე ექუს[ს]ა თუესა, და შესასმელი მისგ[ა]ნ: ორი დრამის წონა.

გულანგუბინი სხუა სადა[ა] გი. — აიღე ვარდი კმე- ლი ხუთი ლიტრა, და თაფლი გამოწურვილი, პერულ-მოკდილი — ათი ლიტრა, დანაყე ვარდი და ჩა[ა]გდე თქაფლსა, და ჩ[ა]სხი ჭურ- 20 ქელსა ჭიქისასა ანუ კოქასა მწუანესა, დადგი მზესა ორმოცსა დღე- სსა, და შეხ[ა]რე და ურიე ყოველთა დღეთა ერთხელ. და მერმე იგუ- ლე შესასმელი მისგ[ა]ნი, — ნიგუზისა ოდენი ქაშქის წყლითა.

შექმნა ყურძნისა რუბისა უნდილისა თაფლითა! ცხროსათუის და წყურვილისა, მუცლისა კსნილობისათუის — აიღე: ყურძენი 25 მე[ა]ვე უნდილი თხუთმეტი ყუსტი, მის[ს]ა წყალშიგ[ა]ნ და შეგბო- ლე, რომე ნ[ა]ხევერად მოიყაროს, და ჩა[ა]სხი შიგა თაფლი, და შე- უგზენ ქუეშე ლბილი ცეცხლი და შეგბოლე, რომე სამად ყუსტად მოიყაროს. მაშინ ცეცხლთაგ[ა]ნ აიღე ყაყუილა და ზაფრ[ა]ნი, თუი- თო — ორის დრ[ა]მის წონა, დაგალენ და დაცუენ ზედა, და ურიე, 30 რათა შეიზაოს. შესასმელი მისგ[ა]ნი: კოვზი ერთი კარგი.

ბისთუისკე

შექმნა სხუისა რუბისა ყურძნისა უმდილი- სსა. — აიღე: ყურძნისა უმდილისა წყალი. რაზომი გინდა, და შე- 35 v უგზენ ქუეშე ცეცხლი, რომე ნახევერად მოი || ყაროს. მერმე და- წურე და გა[ა]გრილე, და ადულე კულავე, და დაწურე მეორედ. და აიღე მისგან ხუთი ლიტრა და ლიტრა ერთი პერულ-მოკდილი თაფლი, და შეგბოლე ერთგ[ა]ნ, რომე შეიქმნას ვითა თაფლი თხელი,

და ჩა[ა]სხი კარაბასა, დადგი მზესა ორმოც დღე. შესასმელი მისგან: კოვზი ერთი გრილითა წყლითა, და იქმნების მისგა[ან] ერთი ფერი უთაფლოდ.

შექმნა ბეისა რუბისა, სარგო ცხროსათუის და წყურვილისა და მუცლისა კსნილობისათუის. — აიღე: გამოწურვილი ბეისა კარგისა ოცი მინდორა და შეგბოლე, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. და მერმე გაუშუი და გაისუენოს, და მეორესა დღესა დაწურე. და აიღე ძმარი და თაფლი, პერულ-მოკდილი, — თუითო მინდორა, და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი და შეგბოლე, რათა შეიქმნას ვითა თაფლი თხელი, და შესასმელი მისგა[ან]: კოვზი ერთი გრილითა წყლითა. და იქმნების უთაფლოდცა. 5 10

შექმნა ასისა რუბისა, სარგო სტომაქისა უსუსურობისათუის, მუცლისა კსნილობისათუის და თხევსათუის, და ტკივილთა ძნელთათუის. — აიღე: გამოწურვილი ასისა თესლისა² ოცი მინდორა, და მერმე შეგბოლე, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. და ოდეს გაგრილდეს, მაშინ გამოწურე, და და[ა]სხი ზედა მინდორა ერთი თაფლი, და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი და დაგბოლე, რომე შეიქმნას ვითა თხე[ლი] თაფლი. || შესასმელი მისგან: კოვ- 320 r ზი ერთი გრილითა წყლითა. და იქმნების უთაფლოდცა.

შექმნა რუბისა ვაშლ[ი]სა. — აიღე ვაშლი მქ[ა]ვე, რაზომი გინდა, დანაყე და გამოწურე, და შ[ე]გბოლე მისითა წყლითა ქოთანნი, რომე შეიქმნას ვითა თაფლი თხელი. 20

შექმნა მათოხთაჯისა. — აიღე ყურძენი შ[ა]ვი, რაზომი გინდა დანაყე, დაწურე მისი წყალი და შეგბოლე, რომე შეიქმნას ვითა თაფლი. 25

სიგრილისათუის

შექმნა თაფლისა შემგბარისა წყლითა, სარგო ლუიძლისა ტკივილისათუის და მკერდისათუის, და ყოველნი ტკივილნი, რომელნი იქმნებიან სიგრილისაგა[ან]. — აიღე: წყ[ა]ლი წყაროთა თორმეტი მინდორა და შეგბოლე, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. მერმე აიღე მისგან ექუსი მინდორა, და ურთე თანა ორი მინდორა თაფლი და შეგბოლე, რომე შეიქმნას ვითა თაფლი. და ზოგნი კაცნი უზმენ თანა ოთხსა მინდორასა წყალსა და ერთსა მინდორ[ა]სა თაფლსა, და ზოგნი ურთვენ თანა მცირედსა ზაფრანსა, და ზოგნი ურთვენ შაქარსა. 30 35

არუავიასათუის

და ვახსენოთ რომელი აქსენა არონმან მის[ს]ა წიგნსა შიგა. შექმნა ბროწეულისა რუბისა,

რომელი იქმნების პიტნითა, სარგო თხევისათვის და მუცლისა კსნილობისათვის და წვისათვის, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა. —

5 აიღე: გამოწურვილი ბროწეული ტკბილი და მე[ა]ვე, დანაყილი მისითა მიჯნითა — ორი ყუსტი, და პიტნა, ნედლი თაფლი¹ პერულ-მოკდილი, ამათგანი — თუითო ყუსტი. ჩა[ა]სხი ქოთანსა შიგა ერთგან და შეუგზუნ ქუეშე || ცეცხლი, რომე შეიქმნას ვითარცა თაფლი გამოწურვილი, და შეასუი მისგან კოვზი ერთი თ[ა]ფლი² გრილითა წყლითა ანუ ქაშქის წყლითა.

10 მისთუნსე

შექმნა რუბისა ბეისა, სარგო სტომ[ა]ქისა უსუსურობისათვის და მუცლისა კსნილობისათვის და წყურვილისათვის. — აიღე: გამოწურვილი ბეისა ორი მინდორა და ერთი თაფლი, და ნ[ა]ხევარ მინდორა ძმარი ლუინისა, შეკრიბენ ქოთანსა შიგან და 15 შეგბოლენ, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. მერმე აიღე ცეცხლის[ა]გქან. და აიღე ორი დრ[ა]მის წონა აელი ბუასა, და ოთხი დრამის წონა ყურფა, და პილპილი და დარაფილფილი, ამათგანი — თუითო ექუსის დრ[ა]მის წონა, და ზანჯაბილი — ათი დრამის წონა, დანაყენ ერთგქან.

სიგრილისა და საზამადისა
პარ მოდნოვისა

შექმნა ხანდიკონისა³, სარგო სტომაქისა სიგრილისათვის და რომელი საჰამადსა ვერ მოადნობდეს, და ბერთათვის, და ცხროსა 25 ოთხისა დლისასა და ლუიძლისა უსუსურობისათვის, და თირკმელთათვის, და უმჯობესი არის ესე ზ[ა]მთრის. — აიღე: ბადაგი კარგი, ამო, სურნელი, — სამი მინდორა, და მინდორა ერთი⁴ თ[ა]ფლი, და ზანჯაბილი — ხუთი დრ[ა]მის წონა, ჰელი და კაყუილა, თუითო — ორი დანგი და ნახევარი, ყარამფული — დანგის წონი, კილამონი — ორისა დანგისა და ნახევრისა წონა, დანაყენ, დაგალენ, და დაცუე 30 შესასმელსა მას ზედა, და ჰურჰელსა წმიდასა შიგა იგულე და იჰმარე, ოდეს გინდეს.

ჴვისათვის

321 r || შექმნა სასმლისა, რომელი იქმნების ვარდითა, სარგო და წვისათვის⁵, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა და 35 ცხრო — აიღე თ[ა]ფლი კარგი, პერულ-მოკდილი, ოცი ლიტრა,

და აიღე ვარდი ნედლი დაჯლიმული ოთხი ლიტრა, და შერეე თავ-
ლითა, და დადევ მზესა ორმოც დღე. მერმე იგულე მგზეფს[ს]ა
ერთსა. და მერმე აიღე ბად[ა]გი კარგი მთისა ორმოცი ლიტრა, და
მერმე აიღე მის თ[ა]ფლისაგ[ან] და ვარდისა რვა ლიტრა, და ჩა[ა]სხ
მას ბადაგსა ზედა, და დადევ გრილსა ზედა შუიღსა დღესა, და
ურეე კელითა ყოველთა დღეთა. და ოდეს გასრულდეს შუიღ დღე,
მაშა დაწურე ძონძითა წმ[ი]ლითა და იგულე შესასუმელი მისგან
უკია ერთი.

5

მისთუისვა

შექმნა სასმლისა, რომელი იქმნების თურინ-
ჯითა. — აიღე: ოთხმოცდაათი ფურცელი თურინჯისა და მოს-
წმინდე ძონძითა წმინდითა მიწა იგი, რომელი ზედა იყოს. და მერმე
და[ა]სხი ზედა ბადაგი, ამო სუნლენი(!), ორი კუსტი, და გაუტევე
შუიღ დღე. მერმე დაწურე კარგად და აფრინე ფურცელი იგი. და
აიღე კუსტი ერთი თავლი პერულ-მოკდილი და დაჯლიმე კელი-
თა, ვირემდის გაუთეთრდეს, — მერმე და[ა]სხი მას ბადაგსა ზედა
და ურეე, რომე შეიზაოს. და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი და შეგბო-
ლე, რომე შეიქმნას ვითა თავლი დამდნარი, მერმე აიღე წმიდასა
ქურჭელსა, და შესასუმელი მისგანი: უკია ერთი.

10

15

სასმელი, რომელი იქმნების კომშიშა. —
აიღე: კომში კარგი, მქ[ა]ვე, და გაქურცენ ქერქი მისი გარეთი ||
და შიგანი; დანაყენ და დაწურენ მისი წყალი. და აიღე ათი მინდო-
რა მისგან, და ბად[ა]გი ძუელი, კარგი — ხუთი მინდორა, შერეე
ერთგან, და[ა]სხი მას კომშსა ზედა, რომელ დაგეწუროს და გაუტევე
ერთსა დღესა და ერთსა ღამესა. და მერმე დაწურე კარგად. და მერმე
აიღე მცირედი წყალი, და[ა]სხი მას კომშსა ზედა, დაჯლიმე კე-
ლითა კარგად, დაწურე, და მერმე ჩა[ა]სხი წმიდასა ქოთანსა და აღუ-
ლე, რომე ნ[ა]ხევერ[ა]დ მოიყაროს. მერმე ჩა[ა]სხი, რომე დაჯდეს და
დაწმდეს, და გამოუცვ[ა]ლე სხუა ქურჭელი და ჩა[ა]სხი შიგა, რო-
მელ კულა დაჯდეს და დაწმდეს (ორ დღე ანუ სამ დღე). და მერმე
აიღე თავლი პერულ-მოკდილი, კარგი, — ორი მინდორა და ნახევა-
რი, ჩა[ა]სხი ორივე ქოთანსა. და აიღე ორი ღრ[ა]მის წონა ზანჯაბი-
ლი და ყაყუილა, ალი და კილაპონი. და ამათგანნი თუითო — ოთხის
ღრ[ა]მის წონა, და ყარამფული — ს[ა]ქმი ღრ[ა]მის წონა, დან[ა]ყენ
გროშად და შეკარ ძონძსა სელისასა წმიდასა. და შეკარ ზაფრ[ა]ნი
ოთხის ღრ[ა]მის წონა, და ჩა[ა]გდენ ქოთანსა შიგა და შეუგზენ ქუე-
შე მისა ცეცხლი, და გაუტევე უ[ა]ში ერთ[ი]. და მერმე აიღე ცეცხ-
ლის[ა]გან და და[ა]ღგი, რომელ გაგრილდეს. და მერმე აიღე ორისა
დანგისა წონი მუშვი, და[ა]ღგინე მითვე სასმლითა, ჩა[ა]სხი შიგა კა-

20

v

25

30

35

რაბასა, და იყოს იგი ნაკლული შიგა, და ერგების ბრძანებითა ღთისათა.

5 12 ლუიძლსა და სტომაქსა და წყურვილსა, დი
წუა, რომელი იქმნების სიკმელისაგან. მაშა, ესე
322 რწამლები რომელი დაგუიწერია ტკივილთა მკურვალთათვის, რომელ
მელ იქნებოან სტომაქსა შიგა, და თუ იყო მის თანა ცხრო ანუ
არ იყოს.

აჲა გუაროშნი იწყებიაჲ

10 დავიწყოთ გუაროშნები, — ბრძანებითა ღთისათა, — რომელი ერგებიან ტკივილსა სტომაქსასა, და დამუქვდებიან სპეციალად სტომაქსა შიგა მათგანი გუაროშნი ძირასა არის. ისე გუაროშნი
15 დია სოლიხისისა ერგების ბრძანებითა ღთისათა დიდსა სიგრილესა, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა, და ბოყინსა მუქვესა და ძალსა შავსა, და სლოყინსა, რომელი იქმნების
20 სისქავისაგან, წამეტნავისა ბალღმისაგან, და ცხრო ძუელი, რომელი იყოს. — აიღეთ: ძირა და ჩააგდეთ ძმარსა შიგა ერთსა
25 დღესა და დამესა, და ამოიღე და მოტყერვე თხუთმეტი ასთარი, და პილპილი, ზანჯაბილი, და ტეგნის ფურცელი და ბავრუჯი, ამთაგან
30 ანი თუითო — ოცი დრამის წონა, და შეზილე თაფლისა პერულ-მოკდილისა, რომელი შეკშირდეს, ვითა თაფლი, შეასუი სასმელი მისგან ჯულავის ოდენი ნელ-ტფილთა წყლითა ანუ ლუინითა წყალ-გარეულითა. და ურთვენ ზოგნი კაცი თანა ოდენ. იქ
35 მოდიან სალიხასა გამორჩეულსა და კილამონსა, და ყურფასა და ბალასნის ზეთსა, და სუმბულსა და მასტაქსა, ამთაგანი თუითო —
40 ოთხი დრამის წონი, და სჯობს. და ზოგნი კაცი ურთვენ შიგან ძმარსა ექუსსა უკიასა და ტეგნასა — ორსა უკიასა, და ბავრუქსა —
ერთსა უკიასა. დანაყოს და დაგალოს და შეზილოს თაფლითა და ივმაროს, ვითა პირველ. და თქუა ბახტიბო მკურნალ-
30 მან: დააკლოს ბავრუქისაგან ნახევარი.

მისთუიხჲ

v 12 გუაროშნი, რომელი იქმნების სამითა პილ-
პილითა; ერგების მასვე, რომელსა ერგების ძირასა. — აიღეთ:
35 პილპილი თეთრი და შავი დარაპილპილი, ამთაგანი — თუითო
სამი უკია, და ბალასნის ღერი — უკია ხუთი, სუმბული და ქამა-
მა — ოთხ-ოთხი დრამის წონა, ზანჯაბილი და ნიახური, და სასლი-
ოსი და სალიხა გამორჩეული, დარასანი და ასარიონი, ამთაგანი

თუითო — დრ[ა]მის წონი, დან[ა]ყენ და შეზილენ თაფლითა და შეასუი ბალღმიანსა სტომაქისა სიგრილისათუის. სახელ-სდებენ ამას: სამისა პილპილისა გუარიშნი.

სიგრილისათუის

თესლთა, — სარგო სიგრილისათუის — და ქართათუის და ბაღღ- 5
მისათუის, და ქარი, რომელი იყოს ღუიძლსა და ტყვირბსა. — ა ი ლ ე:
სალისა გამორჩეული და ამამა სუმბული, და ნანახუა და კამის თეს-
ლი, მთის ნიახურის თესლი და ზარევე[ა]ნდი გრძელი, და მასტაქი და
ისარიონი, და ცერეცოს თესლი და კულიაივი, ამათგანი თუითო —
ათი დრამის წონი: დან[ა]ყენ და დაგალენ, და შეზილენ თაფლითა. 10
შესასმელი მისგან ი: ორი დრამის წონი თ[ა]ფლ-წყლითა
ანუ ბაღ[ა]კითა წყალგარეულითა. ესე წამალი ერგების სიგრილესა,
რომელი იყოს ტკივილი ღუიძლისა და ჩ[ა]ქმოიღებს ფსელსა.
გუარიშნი კომშისა. — ა ი ლ ე: კომში კარგი და გაქურ-
ცენ გარეთ და შიგნით ოთხი ლიტრა, და გაკუეთე იგი კომში ოთხად 15
პატარად და ჩაყარე ქოთანსა შიგა, და დაქსხი ზედა ბადაგი, ანუ
ძმარი კარგი, ანუ || ძმარი ლუინისა. და ბაღ[ა]კი შემგბარი, ერთგან 323 r
დაგბოლე. და მერმე ამოილე ქოთნისაგან, დანაყე და ჩ[ა]ქგდე ტა-
ფასა შიგა და შეწუი, რომე სინ[ე]დლე მისი ამოაშროს. მერმე აილე
და დაქსხი ზედა თაფლი, და შეუგზენ ცეცხლი და ურეედი კარგად, 20
რომე არა დაეკრას ტაფასა ზედა. და აილე პილპილი და დარაპილ-
პილი, თუითო — ექუსის დრ[ა]მის წონა, და ჰელი — რვა დრამის
წონი, ზანჯაბილი — თორმეტი წონი, და ყაყულა, ყარამფული, თუ-
ითო — ოთხი დრ[ა]მის წონა, კილ[ა]მონი — ორი დრ[ა]მის წონა;
დანაყენ ესე ყუელანი და გაცრენ. და ალილე კომში იგი ცეცხლის- 25
გან და დაცუ[ი]ე ზედა იგი წამლები, შეზილე ამოდ, გაქათხელე
ვითა პური და გ[ა]უტევე ხუთ დღე, და თუნდა გ[ა]უშუი, რომე გა-
შრეს. მერმე გაკუეთე ექუს. პატარად და თუითო პატრი იგი იყოს
ოთხი დრ[ა]მის წონი. შესასმელი მისგან: ჰატრი ერთი და შეასუი
ზედა ლუიწო გარეული საკამადსა უწინათ და უკანისცა. 30

სტომაქისა გახსნისა

გუარიშნი აბალასისა, სარგო მუცლისა კსნილობისათუის და
თხევისათუის, რომელი იქმნების სიგრილის[ა]გან; და სტომაქისა- 35
თუის, რომელი არა მოადნობდეს ხკამადსა. — ა ი ლ ე: აბალასი
და ალილაგი შავი, და ბალილაჯი და ამალაჯი, და ტალი საფარი,
ამათგანი თუითო — ოცი დრ[ა]მის წონი, ყარ[ა]მფული და ყურფა,
და შავრანა, და ალი და აბალ ბალასანი, ამათგანი თუითო — თორ-
28. თანასკერტლი-ციციშვილი.

- მეტი დრ[ა]მის წონი, პილილი და დარაპილილი, ზანჯაბილი. ამათ-
 გ[ა]ნი თუითო — ათი დრ[ა]მის წონა, მასტაქი და კარდამონია, და
 კულიავი და ანისონი, და ძირა ქირმანი და სუმბული, და სალიხა გა-
 5 მორჩეული და ყაყულია ქუშტი, ამათგანი თუითო — ექუსის
 დრ[ა]მის წონი, და ქ[ა]ვჯი ბუა და ნიახურის თესლი, და ნანახუა,
 ამათგანი თუითო — ხუთი დრ[ა]მის წონი. მამისა — თუ[ი]თო წონა;
 დანაყე და გაცარ ცალკე, და აბალასისაგან ჩა[ა]გდე იგი ბადაგსა
 მათეულსა ერთსა დღესა და ერთსა ღ[ა]მესა და, ოდეს გამოილო, და-
 10 ნაყე კარგად და შეროე წამ[ა]ლთა თანა; და დაგ[ა]ლენ, რომე შე-
 [ე]რიენენ და მერმე შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე
 შეზირდენ, ვითა თაფლი¹ კშირი. და შესასმელი მისგან: თუ[ი]თო
 დრამის წონი.

მისთვისაჲ

- გუაროშნი ბალდურისა, სარგო სტომაქისა სიგრილისათუის, ღუი-
 15 ძლისა და წყლისა ყუითლისათუის, რომელი შე[კ]რფეს სტომაქსა
 და დაქლბობს მუცელსა. — ა ი ღ ე: შიტრაჯი და ზანჯაბილი. და
 პილილი და დარაპილილი, და ნიშასტაქი და ყურფა სულნელი და
 აელი, და ყარამფული და ნარ-მუშკი, და სადაჯი და უშაში კამისა,
 და ყაყულია და შ[ა]სტ[ა]ქი², და სუმბული და სალიხა გამოჩეული,
 20 და ნიახურის თესლი, ქ[ა]მის თესლი და ანისონი, ამათგანი თუი-
 თო — ექუსის დრ[ა]მის წონი, და თაქუის-ყუერი — ორი დრ[ა]მის
 წონი, და აფთიმონი — თუ[ი]თო ექუსის დრ[ა]მის წონი, საყამუნია—
 ათი დრ[ა]მის წონი, თურბუთი — თექუსმეტის დრ[ა]მის წონა, და
 324 ო ფ[ა]ნიდი—სამი ლიტრა, და[ა]დნეე ფანიდი მცირე[ა]დითა ბადაგითა.
 25 და სხუანი წამალნი დანაყენ, დაგალენ და გაცარენ, ერთგან შერიენ.
 და მერმე და[ა]სხ ზედა თაფლი და, რაზომ იზილეზოდინ, შეკშირ-
 დეს. ვითა კშირი თ[ა]ფლი. შესასმელი მისგან: ნიგუზისა ოდენი, ვის-
 თუის გასახსნელად გინდოდეს. და რომელსა სტომაქსა შიგან იყოს
 სიგრილე ანუ ღუიძლისა, მაშა აქამე ყოველთა დღეთა ჯულაჯის
 30 ოდენი ბადაგითა წყალ-გარეულითა ანუ აფსინდის წყლითა. შეგ-
 ბოლე მასტაქითა. და ნიახურის თესლი, ამათგანი თუითო — შუ-
 [ი]დი დრ[ა]მის წონი შეგბოლე და დაწურე მისი წყალი, და შეასუი
 იგი წამალი სიქორავითა ერთითა ამით წყლითა.

განახსნელი

- 35 სხუა გუაროშნი გას[ა]ქსნელივე (გინა დილასა შე[ა]სუა³, გინა სა-
 დამოდ). — ა ი ღ ე: პილილი შ[ა]ვი და დარაპილილი, და ზანჯაფი-
 ლი და ქ[ი]ლი და თურბუთი, და შიტრაჯი და ყურფა, და დარასინი

და საყაშუნია, ამათგანნი თუ[ითო — ოთხი დრ[ა]ში, და ფანილი—
ათი ასთარი: დანაყენ წამალნი და დაგქალენ მის თანა, რომე შეერიე-
ნენ. და და[ასხი ზედა თაფლი, დადგი ცეცხლსა ზედა, რომე დად-
ნეს. და დაცუე ზედა წამლები და ურიე, რომე შეირინენ. და იგუ-
ლე ქუევრსა კიქისასა და იქმ[არე. რა მოგინდეს, ორი დრ[ა]მის 5
წონი წყლითა თფილითა და, თუ გას[ახსნელ]ად გინდოდეს, ოთხი
დრ[ა]მის წონა შეასუი. და თუ იფ[არეზოს, გახსნ[ას] მუცელი
უტკივრ[ად] და უჭირველ[ად].

სიგრილისაგან

გუარიშნი ამბრისა (იქმარებდეს მეფენი და დიდებულნი, ოდეს 10
გარდადგიან სიგ[რი]ლისკენი, და ქასრე მეფე შესმიდა ოდეს და-
ბერდეს). — ა ი ლ ე: პალი. და ყაყულია და ბასბასა, ამათგანნი თუ-
[ითო — ოთხი დრამის წონა, დარაპილილი და ზანჯაბილი — ორი
ასთირი, კილ[ა]მონი — სამი დრამის წონი, უშნა — ორი დრ[ა]მის
წონა, და ყურფა, და ლემის თესლი და აფიონი, თუითო — დრ[ა]მის 15
წონი, ყარ[ა]მფული და ზაფრ[ა]ნი, ამათგანი თუ[ითო — ათის დრ[ა]-
მის წონა, ჟ[ა]ვზი ბუა — ხუთი თულავით, სუმბული. და მასტაქი
და ამბარი, ამათგანნი თუ[ითო — ორი დრ[ა]მის წონი, მუშკი —
დრ[ა]მის წონი, ბაღ[ა]გი — ათი ასთარის წონი; დაგქალენ წამალნი
კიდეს-კიდე, და[ა]დნე ამბარი ბალასანის ზეთითა, და ჩა[ა]გდე აფი- 20
ონი და ზაფრ[ა]ნი ბადაგსა. და მერმე დაგალენ და დაცუენ ზედა
წამალნი, რომე შეერიენენ. დაგქალე მუშკი, და და[ასხი მას ამბარ-
სა დამდნარსა და მერმე შერიე წამალსა თანა და, ოდეს შეზილოს
თაფლითა, დაურიე. მერმე, რომე შეირიოს ერთმ[ა]ნერთის თანა და
შეკშირდეს, ვითა თაფლი კშირი, და მერმე ჩადეე კიქისა ჭურჭელსა 25
ანუ ქუევრსა მწუანესა და იგულე სამსა თუესა. შესასუმელი მის-
განი: მუხუდლოს ოდენი წყლითა.

გუარიშნი მეფეთა, მოადნობს საჰამადსა და დაუამებს სტომაქსა
და ჩამოიღებს ფსელსა და დაუმაგრებს ლუიძლსა და სტომაქსა. —
ა ი ლ ე: ნიახურის თესლი და ნანახუა, და დოკო და ანისონი, და 30
აელი და მთის ნიახურის თესლი, და ყარ[ა]მფული და სალიზა, და
კილ[ა]მონი, ამათგანნი — ორი დრ[ა]მის წონი, სიდაჯი და კილ[ა] || 325 r
მონი, ამათგანნი — ორი დრ[ა]მის წონი, პილპილი თეთრი და ყურ-
ფა, ამათგანნი — ხუთი დრ[ა]მის წონი, დარაპილილი — შუიდი
დრ[ა]მის წონი, და პილპილი შ[ა]კვი და ზანჯაბილი, თუ[ითო — რუა 35
დრ[ა]მის წონი, და შაქ[არ]ი, — ამათი წონა. დაგალენ წამალნი და
შერიენ შაქარსა თანა. და იგულე კიქისა ჭურჭელსა შიგა. და შესა-
სუმელი მისგან: კოვზი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა. და შესჰამს
იგი ბალამსა და დაუამებს პირსა.

გუარიზნი კილამონისა, სარგო სტომაქი[ისათუის, გაქლიერებს
და გასწმედს და გაქსურნელებს. — აიღე: კილა-
მონი და ალვა დარისინი, ამათგანი თუ[ითო. — ექუს[ი] დრამის
წონი, და ყარქამფული და პილპილი, და ასარიონი და სუმბული,
5 ამათგანი თუ[ითო — ოთხი დრ[ამის] წონი, და ზანჯაბილი — უკია
ერთი, და პიტნა სულნელი — რვა დრ[ამის] წონა, და აელი და
ყურფა, თუ[ითო — ორი დრ[ამის] წონი, და მასტაქი და ანისონი,
და ნიახურისა და კამის თესლი, და სალიხა გამორჩეული, თუ[ი]-
10 თო — სამის დრ[ამის] წონი. დანაყენ, დაგალენ კარგად და შეზილენ
თაფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე იქმნას, ვითა თაფლი კშირი.
შესასუმელი მისგან; ჭულქავაზის ოდენი წყლითა.

მუსლინა გაცნისა

გუარიზნი ნარ-მუშკისა, რომელი აღბობს მუცელსა. —
აიღე: საყამუნია სამი ასთარი, და პილპილი, დარაპილპილი და
15 ზანჯაბილი, თუ[ითო — ექუსის დრ[ამის] წონა, და ყურფა და ნარ-
მუშკი, — თუითო ასთარი, და პაელი — რვა დრამის წონა, II და
V შაქარი — ორმოცდა ორის დრ[ამის] წონი, დანაყენ, დაგალენ, რომე
შეიზ[ა]ვენ. დაგალე საყუმუნია კიდე და დაცუიე წამალთა ზედა,
და დაგალე კარგად, რომე შეირივენ, და დაგალე შაქარი და შე-
20 რიე წამალთა თანა. და შესასმელი მისგან: დრ[ამის] ნახევრისა
წონი.

თუხმისა

გუარიზნი ფანდრიკონისა სარგო სტომაქისა უსუსურობისათუის
და ლუიძლისათუის, და ქარი რომე იყოს შიგა, და თუხმა და სჯა-
25 მადსა, რომე ვერ შოადნობდეს. — აიღე: ზანჯაბილი, და ნიახურის
თესლი და სუმბული ექუსი დრ[ამის] წონა, და ანისონი, და პილპი-
ლი და მასტაქი, თუ[ითო — ექუსის დრ[ამის] წონა, და ასარიონი
და ლიბნა, — ოთხი დრ[ამის] წონი: დანაყენ და დაგალენ პიტნა — ხუთი
დრამი და სადაჯი — სამი დრ[ამი], ძირა და აბალ ბალასანი, და სალიხა
30 გამორჩეული და აყირყარა, ამ[ათგან]ი — ორ-ორი დრ[ამის] წონა,
და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე შეზშირდენ, ვითა
თაფლი კშირი. შესასმელი მისგან: დრამის წონა წყლითა.

შექმნა წამლისა ასტამბონისა, სარგო სტომაქისა, და ლუიძლისა
გარყუნელობისათუის, და სისქისა და სიფიცხლისა ტყირბისათუის,
35 ცხრო ძნელი, და ძნელი ქარი რომე შიგნით იყოს. —

აიღე: ამამა ქუშტი და სუმბული, და სალიხა და მასტაქი, თუ-
ითო — თორმეტის დრამის წონი, და ზარევიანი გრძელი და ნიახუ-

რის თესლი, და ანისონი და ლაბანა, და ძირა ქირმანი, დოკო, და მთის ნიახურის თესლი და სასალიოსი, და ქაშუმი და ასარიონი, და აფსინთნი, და ანჯუდანი შ[ა]ვი, და პიტნა მთისა და შინაური, თუ[ი]- 326 r.
 თო — ოთხი დრ[ა]მი. დანაყენ და დაგალენ. და შეზილენ თაფლითა, რომე შეკშირდეს. შესასმელი მისგ[ან]ი: ერთი დრ[ა]მი წყლითა 5
 ტფილითა, ანუ ლუინითა წყალ-გარეულითა.

მისთუნსაჲ

შექმნა ამრისისა, სარგო სტომაქისა, რომელ არა მოიდნობდეს საქამადსა; და ტკივილსა ლუიძლისასა და ტყირბისასა და ტანისა სი- 10
 უსუსუსურისათვის. — ა ი ლ ე: დოკო და ძირა ქირმ[ა]ნი, და ბალას-
 ნის ღერი და სალიხა გამორჩეული, და კარდამონია და ფუყა ათხ-
 რისა, და ნიახურის თესლი, თუ[ი]თო — დრამის წონი, და მური —
 სამის წონი, პილპილი თეთრი და ქუშტი, და დარაპილპილი, თუ[ი]-
 თო — ნახევარ დრამი, ვაჩი და ზაფრ[ა]ნი, თუ[ი]თო — ორი დრ[ა]- 15
 მის წონი, და ბალღარი — ათი თუალკით; დანაყენ წამალნი და დაგ-
 [ა]ლენ კარგად, და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე
 შეკშირდეს. შესასუმელი მისგ[ან]ნ, ვითარცა დულევაზი, კარგია და გა-
 მორჩეული.

შექმნა ქურკუმისა წამლისა, სარგო ლუიძლის ტკივილისათვის და ტყირბისა და სტომაქისა უსუსურობისათვის და რომელი დას- 20
 ნეულდეს გრძელითა სნებითა, და შეკრებისათვის წყლისა მუცელსა
 შიგა და გაწმედისათვის ფერისა. — ა ი ლ ე: სუმბული და ზაფრანი,
 და სალიხა, თუ[ი]თო — დრამის წონი, და კილამონი და ქუშტი, და
 მური და ფუყა ათხრისა, თუ[ი]თო — თორმეტის დრ[ა]მის წონი,
 დან[ა]ყენ. დაგალენ კარგად! || და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკ-
 დილითა, რომელი შეკშირდეს. და შესასუმელი მისგ[ან]ნ: ნახევარ 25
 დრ[ა]მის წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.

სიგრილისა

შექმნა წამლისა აბაკისა, სარგო ყოვლისა ტკივილისა გრილისა-
 თვის, რომელ იქმნების სტომაქსა შიგა, და ლუიძლისა და ცხროსა
 მფერტყალ[ი]სა(!) ძუე ლისა, ცხროსათვის ყოვლთა დღეთა. —
 ა ი ლ ე: აბაკი, რომელ არს პიტნა, და პიტნა მთისა და მთის ნიახური- 30
 სა თესლი, და სასალიოსი, ამათგ[ან]ნი თუ[ი]თო — თორმეტი დრამი,
 ნიახურის თესლი, ჰაბა, თუითო—ოთხი დრამი, და ქაშუმი, თექუსმეტი
 დრ[ა]მი, და პილპილი — ორმოცდარვა დრ[ა]მი; დანაყენ, დაგალენ და
 შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე შეკშირდეს. შესასმე-
 ლი მისგ[ან]ნ: დრ[ა]მის წონა წყლითა 35

შექმნა დუბადისა, ამფრიდიასი, დიდი ბაღდური, სარგო სტომაქისა ტკივილისათვის და ცნობისა კლებულობისათვის, და ბრუსათვის და მაგიერ სტომაქისა შეშლისათვის ცნობისა და ძუელისა თქვის ტკივილისათვის და მკერდის ტკივილისათვის, ღუიძლისა 5 და ტყირბისათვის და თირკმელთათვის, და ბუნებისათვის განრყუნილისა, და ნიკარისათვის და საშოსა, ქარისათვის და გამოჩენისათვის სიგონჯისა, და ყოვლისათვის ტკივილისა, რომელი იქმნების შავის წავლლისგან. — ა ი ღ ე: სუმბული და შური, და სადაჭი და სალიხა, და ზაფრანი და აფიონი, ათხირი, რუვანდი და აბალ ბალი, 327 r და ყარამფული და აბალ ბალასანი, და ზანჯაბილი || და საბრი, და 10 მუყული და ბალასანის ზეთი, ამათქანნი — თუითო უკია, მასტაქი და ბაღდურის თაფლი, და ღარიყონი, ამათქანნი — რვა გურკის წონა, და ასარიონი — ორი უკია, კამის ძირის ქერქი — სამი ლიტრა, ძმარი — სამი კისტი, ჩაქაგდე კამის ძირი ამას ძმარსა შიგა სამსა დღესა, და ჩაქასხი ქოთანსა შიგა და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი, ექამი 15 ერთ დაყავა, მერმე დაწურე და ქერქი იგი დაყარე. და მერმე აიღე ლიტრა-ნახევარი თაფლი და ჩაქასხი მას ძმარსა შიგა და ცეცხლთავე ზედა დადგი და ადღე, რომე შექშირდეს ვითა თაფლი. და მერმე ჩქამოდგი ცეცხლთაგან. და წამქალნი იგი დაქაღენ და ზედა დაცუციენ, და დაურიე, რომე შეიზავოს. და იგულე ექუსა თუესა ჰიქისა 20 ჰურქელსა შიგა, რქაოდენ არს კეთილი, განანქათლებს გულსა კაცისასა და შეუმატებს ჰქუასა და გასწმედს ტანისსა ბაყლთა გარყუნითაგან. და შესასმელი სრული მისგანნი: დრამის წონი, უსუსურისათვის უმცრო; და არს ესე დადებული ს ო ლ ო მ ო ნ მეფისა:

25 ძეშლისა ტივილისა და სტომაქისა უსუსურობისა

შექმნა წამლისა მარგალიტისა, სარგო ძუელთა სნებათათვის და სილისათვის, რომელ არის გრძელი სნება, და სტომაქისა უსუსურობისათვის და ბავასირისათვის, რომელი იყოს საგურკეველსა, სუქილისათვის ტანისა.

30 ა ი ღ ე: მარგალიტი წურილი მრთელი უქურეტელი და ყარამფული, და პილაილი თეთრი, თუითო — ხუთის დრქამის წონი, და ძირა ჰირმანი, თიხა სომხური და კილამონი, თუითო — ექუსის დრამის წონა, || და აელი და ლაქი, და ხოლინჯანი, თუითო — რვა დრამი და კარის-ძირა შქავი, და თეთრი — რვავე წონა, მასტაქი და ტაბაშირი, თუითო ათი დრქამი და კულიაიე—თერთმეტი დრამის წონა, 35 ქინძი და ყურფა, თუითო — თორმეტი დრქამის წონა, ზანჯაბილი სინი — თექუსმეტი დრამი, გომიზი — ორი დრამი, და კანდი — ოცდაათი ასთარი. დანაყე წამლები, დაგალენ და შერიე კანდსა და ტაბარზადსა თანა. შესასმელი მისგან: ორი დრქამის წონა.

შექმნა წამლისა რკინის წიღისა, სარგო სტომაქისა სიგრილისხათუის და ქართათუის, ბავსირთა და თირკმელთათუის, მატეხისხათუის ზურგისა წყლისა და გაწმედისათუის ფერისა. — ა ი ლ ე: ალილაგი შ[ა]ვი და ბალილაჯი, და ამლაჯი და პილპილი და დარაპილპილი, ზანჯაბილი და ნიახურის თესლი, და კამის თესლი და ქინდი, და ქუნჯიტი და ზღუის პერული, და ნიშადური და ძირა, ამთგაქანი თუითო — ორის დრ[ა]ქმის წონა, თურბუთი და სანდაროსი თეთრი, და თუდრი თეთრი და ქურათის თესლი, და ჭარჭირის თესლი და თალგამის თესლი, და სტაფილონის თესლი, თუითო — ექუსი დრამი, თურინჯი — ოცდაათი დრ[ა]ქმი, ფურცელი კაპრისა — თურქამეტი დრამი, წიდა რკინისა ფანიდი, თუითო — ათი დრამი. და გალენ წამალნი და გაცრენ, და დაგქალე რკინის წიდა ქურათის წყლითა, და დგი, რომე შეშრეს ქურქათის წყალი. და მერმე შერიე წამალთა თანა და მოუსუი წამალთა ფურთა ერბოთა, და შეზილენ თაფლითა. შესასმელი მისგაქანი: ორი დრ[ა]ქმი ერთითა უკითა ქურქათის წყლითა ნედლითა, და არს ესე წამალი კარგი ბრძანებითა ღთისათა.

გოვანირისა და მართათუის

შექმნა ფანჯანოშისა, რკინის წიღისა, სარგო ბ[ა]ევანირისა ქართათუის და სტომაქისა სიგრილისათუის. — ა ი ლ ე: ალილაგი შ[ა]ვი და ბალილ[ა]ჯი, და ამლ[ა]ჯი, და შიტრ[ა]ქი ინდი, და ზანჯ[ა]ბილი და პილპილი, და სოდი სუმბული, თუითო — ათი დრ[ა]ქმი, ცერეკოს თესლი — ოთხი დრ[ა]ქმის წონი, და ყურფა — თორმეტი დრ[ა]ქმი; დანაყე წიდა რკინისა მქისედ, და ჩაქასხი ძმარსა შიგა ერთსა დღელამესა, მერმე გარცხე ორჯელ ძმრითა და თერქმეტჯერ წყლითა, და გაქაშრვე და შეკრიფე წამალთა თანა დანაყილთა, დაგქალენ ერთგქან, და მოუსუი ფურთ ერბო და თქაფლი, და შესასმელი მისგაქან: ორი დრ[ა]ქმი ლუინითა გარეულითა, და აჰამე საჭამ[ა]დი პოხილიანი და გაყ[ა]ვე მისგაქან ყოველი მლ[ა]ქმე და მე[ა]ქვე.

სტომაქისა, ლუიძლისა,

თირკმელთა სიგრილისათუის

შექმნა წამლისა გალინოშისი, სარგო ცხროსა ძუელისათუის, რომელი იყოს მხერტუელსა თანა, სტომაქისა სიგრილისათუის და ლუიძლისა და თირკმელთათუის. — ა ი ლ ე: პილპილი, ნიახურის თესლი, თუითო — თორმეტის დრ[ა]ქმის წონი, და ანჯუდანი — რვა დრამი, მთის ნიახურის თესლი — ექუსი დრ[ა]ქმი, პიტნა შინაური და მთისა, და აჰასა და სასალიოსი — ოთხი დრ[ა]ქმი, დან[ა]ყენ და შეზილენ თაფლითა. შესასმელი მისგაქან: ჯულქაქაშის ოდენი წყლითა.

ქსნილოზისათვის

- გუარაიში ბროწეულისა გურკისა მოტყრობილისა, სარგო მუცლისა ქსნილოზისათვის და სტომაქისა უსუსურობისათვის: — ა ი ლ ე: ბროწეულის მარცხული მოტყრობილი და თუთუბა, თუითო — 5 ექუსის დრ[აქ]მის წონა, და ქალი ნაპაქისა — ათი დრ[აქ]მის წონი, და ზანჯაბილი და ქინძი, და ნანახუა და კამის თესლი, და შაქ[არი] კუტ- 7 ლეული, || თუითო — ოთხი დრამი, დარაპილბილი, — დრ[აქ]მის წონი: დან[ა]ყენ, დაგ[ა]ლენ და შეზილენ, და შეასუი მისგ[ან] კოვზი ერთი ბე[ა]ვეშარითა ანუ გრილითა წყლითა.

10 შესაარაპი

- კამა, რომელი იქმნების ხ[ა]რმუბითა, მოიქმს სტომაქსა და შემკრავს მუცელსა. — ა ი ლ ე: ნიგოზი იამბუთისა და ძირი ჩაყრილი ძმრითა, მოტყრობილი, და აბალისი კმელი და ქალი ნაპაქისა, და თუთუბა და ქინძი მოტყრობილი, და კრკო და ბროწეულის თესლი 15 მოტყრობილი, და ყურფა მოტყრობილი, ამათაგ[ან]ი — თუითო უკია, და ქია — ოთხი დრ[აქ]მ., დან[ა]ყენ ერთგ[ან] და შეზილენ. სასმელი მისგ[ან]: კოვზი ერთი რდი ბანგესაჩითა, ანუ ბიე ავშარკითა, და სახელ-სდებენ ამ[ათ] წამალთა მაკალათა.

- შექმნა გუარაიშისა, სარგო ყრმ[ა]თა, რომელსა სისხლსა გ[ა]ი- 20 ყვ[ან]ებდეს და შალარსა. — ა ი ლ ე: ნიგოზი და შეწუი ცეცხლითა, და გატეხე, და აფრინე მისი ქერქი და აწონე მისგ[ან] ორი უკია, ერთი შაქ[არი] დან[ა]ყე და შერიე ერთგ[ან]. შესასმელი მისგ[ან]: ნიგუზის ოდენი გრილითა წყლითა; და არს კარგი და გამოცდილი ღ[ა]თითა.

- 25 შექმნა ფანჯანოშისა, სარგო ბავსირისა ქარისათვის და სისხლისა გამოსულისათვის, და არს გამოცდილი¹. — ა ი ლ ე: კამის თესლი და შაქარი, და ნანახუა და ნიახურის თესლი, თუითო — ხუთის დრამის წონა, და ყურფი — ოცი დრ[აქ]მი, და რკინისა წიდა — მ[ათ] წამალთა წონი, დან[ა]ყენ და შეზილენ ერთგ[ან] ქურთის წყლი- 329 ოთა და შექმენ, ვითა გუნდა, და შეასუი მისგ[ან]: ძრიელსა ორი || 30 მუტყ[ა]ლი შეასო, და უსუსურს — ერთი.

- შექმნა თურმასისა, ს[ა]რგო თუზმისათვის და სტომაქისა უბადოდ მოდნობისათვის, დაძმარებისათვის და ზიდვისა. — ა ი ლ ე: ალილაგი შ[ა]ვი და შაქარი, თუითო — თორმეტის დრ[აქ]მისა წონი, 35 დან[ა]ყე და შერიე ერთგ[ან], და შეასუი მისგ[ან] კოვზი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა იტარიფულისი უმცროსისა, სარგო სტომაქისა საფოლხისათვის და დიადისა ნოტიოსათვის, და ბ[ა]ვისირისა ქარისათვის და ფერისა გაწმედისათვის. —

ა ი ღ ე : ჰ[ალილაგი შავი და ბალილაჯი და ალაჯი თუითო ნაწილი და მოსუარე ფურთა ერბოითა, და შეზილე თაფლითა. შესასუმელი მისგან: ჟულაეზის ოდენი წყლითა.

იტრაფული უფროსი, სარგო სტომაქისა სიგრილსათუის, და ნოტია, რომელი იყოს შიგა და ბ[ავსირი, რომელი იყოს შიგნით და გარეთ, და გა[ატფობს ტანსა და აფეროვნებს კაცსა. — ა ი ღ ე : ალილაგი შ[ავი და ბალილაჯი და ალაჯი, და შიტრ[ი]ჯი და ნანახუა, და ნიახურის თესლი, ქონდ[არი სპარსული, ამათგანნი თუითო — უკია, და სუმბული და ალი, და ამამა, თუ[ითო — სამი დრ[ამი, და კილამონი და ნარ-მუშუკი, და პილპილი, დარაპილპილი და მარილი ინდოური, თუითო — ორი დრ[ამი, ხარდალი და ყურფა. თუ[ითო — უკია, ნიშადური — ნახევარ დრ[ამის წონა, ვაჩი — სამი დრ[ამი. და რკინის წიდა — სამი უკია; დანაყე, გაცარ და შეზილე ფურთა ერბოთა და თაფლითა. შესასუმელი მისგან: ჟულაეზის ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა წამლისა ბორასიანისა, რომელი იქმნების ფანითა, სარგო სტომაქისა სიგრილსათუის და || დიდისა ნოტიისათუის, რომელი იყოს შიგა და და[ა]ლბობს მუცელსა და გასწმედს სტომაქსა, და ის-მის პურსა წინათ და, უქ[ანისცა]. —

ა ი ღ ე : ალილაგი შავი და ბალილაჯი და ალაჯი, ამათგანი თუითო — სამი დრ[ამის წონა, და პილპილი და დარაპილპილი, და ბრანგი და საყამონია, თუითო — დრ[ამის წონა, ფანიდი — თორმეტის დრ[ამის წონა; და დანაყე წამალთა თანა და შერიენ ფანიდსა თანა და ურეე, და შექმენ გორგლნი, ვითა ნიგოზნი წურილნი. შესასუმელი მათგანნი: ერთი, თუნდა შექმით და თუნდა შესუმით, გრილითა წყლითა.

წამალი რომელი იქმნების ჰაბალისითა² და ანჯუდანიითა, სარგო სტომაქისა გაბერვისათუის და მუცლისა კსნილობისათუის ძუე-ლისა. — ა ი ღ ე : ანჯუდანი შ[ავი და ნანახუა, და ძირა ქირმ[ანი, თუითო — ოთხი დრამი, ზაფრ[ანი — სამი დრ[ამი, აბალსი—ხუთი ასთარი, და მასტაქი — ორი დრ[ამი; დანაყენ და შეზილენ თ[ა]ფ-ლითა. შესასუმელი მისგან: გუნდისა ოდენი [კ]რილითა წყლითა, და არის კარგი და გამოცდილი.

წამალი, რომელი იქმნების ბოსტნეულთა, ღუალო ძმ[აროსა თე-სლითა, სარგო სტომაქისა სიფოლსუსათუის და მუცლისა კსნილო-ბისათუის, და საკუთრად ყმათათუის. — ა ი ღ ე : თესლი ღუალო-სა ძმაროსა და გურკა ჩამიჩისა მოტყრობილი, თუ[ითო — ოთხის დრ[ამის წონი, და კურკა — ორი || დრ[ამის წონი, ნარქევა — ორი დრ[ამის წონი, შაქ[არი, ასთან; დანაყენ და შერიენ ერთგან. შე-სასუმელი მისგან: კოვზი ერთი წყლითა.

წამალი, რომელ იქმნების უპანიითა, სარგო სტომაქისა სიგრილი-

სათვის და კსნილობისა ძუელისათვის, და კუელისათვის, რომელი აშოთებდეს სიგრილისგან, და ერგების კიათა, რომელი იყოს მუცელსა შიგა. — ა ი ლ ე: უპანი, პილპილი და სონიკი და მლოგუი და ურფი, თუითო — ხუთი დრამი. დანაყე კარგად და შეზილე თაფლითა. შესასუმელი მისგანი: ჭულავაზისი ოდენი, და კუელის უფალმქან აილოს მისგან, ვითარცა მუხულო დაიჭიროს ენასა ქუეშე. და გრილქია უფალსა შეასუი ღუინითა წყალ-გარეულითა.

5
10
15
20
25
30
35
331
40

წაშალი, რომელი იქმნების ირსათა, სარგო სტომაქისა; გუნებისა გარყუნილისათვის, წყლისა შეკრებისათვის, მუცელსა დაქალბობს. — ა ი ლ ე: ირსა ოცდართხი დრამი, პილპილა — ოცი დრამი, ზანჯაბილი — თორმეტი ანისონი, და მასტაქი და კამის თესლი, თითო — რვა დრამი; დანაყენ და შეზილენ თაფლითა, რომე შეკშირდეს, ვითარცა თაფლი კშირი. შესასმელი მისგან გუნდისა ოდენი წყლითა.

შექმნა ჭადისა ინდოურისა. და არს უპანი სარგო სტომაქისა სისქისათვის და შავასისათვის და ზურგის ტკივილისათვის, და ბქავისირისა ქარისათვის და ქარისა მარგებელისათვის, და ოთხისა
V დღისა ცხროსათვის. — || ა ი ლ ე: უპანი და ქია, თუითო — დრამი. ვაჩი — სამი დრამი, ზანჯაბილი — ოთხი დრამი, მარილი ინდოური — ხუთი დრამი, ძირა ქირმქანი — ექუსი დრამი, შიტრიქი — შუიდი დრამი; დანაყენ და შერიენ და შეზილენ თაფლითა. შესასმელი მისგან: გუნდის ოდენი.

წაშალი, სარგო მუცლისა ტკივილისათვის, დაღობისათვის, და სახელ-ხდებენ ფალფალმუნი. — ა ი ლ ე: ალილაჯი და ბალილაჯი, თუითო — სამი დრამი, საყამუნია — ოთხი დრამი, ნანახუა და ნიასურის თესლი, ძირა და ყურფა, სურფა სურნელი, ამათაგქანი — თუითო დრამი, ფალფამუნი — სქამი დრამი, შაქარი, ფანიდი — ორი უკია; დანაყოს ერთგან და შერიოს. შესასმელი: კოვზი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა.

30
35

შექმნა გუარიშნისა ქარუასა, სარგო სტომაქისა ტკივილისათვის, და დანასკულობა, რომელი იყოს ღუიძლსა შიგა და სპამადისა არ მოდნობა. — ა ი ლ ე: ქარუა და ნანახუა, და ნიასურის თესლი და ზანჯაბილი, და ჩამიჩი გურკა გამოყდილი, და სასლიოსი, და აზის თესლი, თუითო — სამი დრამი, და ნუში მწარე — გამორჩეული ორთქაქე ქერქთაგქან — ექუსი დრამი, დანაყენ და შეზილენ თაფლითა შესასმელი: ნაპკას ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

გუარიშნი ხოლინჯნისა, დიდისა სიგრილისათვის, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა და ღუიძლსა, და გაქამებს ქარსა და მოადნობს სპამადსა და დაქამებს სტომაქსა. — ა ი ლ ე: ხოლინჯანი და ყურფა
331 r სურნელი, და პილპილი თეთრი, თუითო — ორი დრამი, || და ალი—
40 სამი დრამი, დარაპილპილი — ექუსი დრამი, დარისინი და ნარ-

მუში, თუითო — სამი დრ[ა]მი, და ზანჯაბილი — რვა დრ[ა]მი, და ნიახურის თესლი და ანისონი, და ძირა ქირმ[ა]ნი და ტალი, და საფარი, თუითო — დრ[ა]მი, ფანიდი, შაქ[ა]რი — სამი წამალთა წონი; დანაყენ და შერიენ. და შესასმელი მისი: ორისა დრამისა წონა.

წამალი, რომელი აგრილობს სტომაქსა და წაიღებს კსნილობასა ძუელსა. — ა ი ლ ე: ქია და ანისონი, და ნიახურის თესლი და კამისა, და ქონდ[ა]რი და აშა, და სუმბული და სალიბა გამორჩეული, და სოდი, ამათგანნი თუითო — სამი დრ[ა]მი, ზანჯაბილი, ხოლინჯანი, ამათგან[ი] თუითო — ოთხი დრ[ა]მი, და ათხირის ძირი და ნიახურის ძირი, და მარზ[ა]ნგო[მ]ი და ზიბაქი კმელი, ტეგჯანა, ამათგანნი — თუითო კელი. დაქასნი ზედა წყალი და შეგბოლე, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს, და აიღე მისგან უკია ერთი, დაასნი ზედა ორი კოვზი თაფლი და შეასუი სნეულსა.

5

10

სარწაველი

წამალი სარგო, ოდეს სტომაქშიგა აშფოთებდეს ნავდელი და ანუ ბალღამი, გინდოდეს რომე გამოიღოს თხევით. — ა ი ლ ე: ბ[ა]ქ-რუჯი და მარილი, და მდოგუი, თუ[ი]თო — დრ[ა]მი, დანაყენ და შეასუი ცერეცოს წყლითა, შემგბართა თაფლითა და ათხიე; ანუ აიღე ხ[ა]ტმი და თათმის თესლი, თუითო ნაწილი, დაგქალე და შეასუი ცერეცოს წყლითა შემგბართა და ათხიე.

15

20

წამალი სხუა, რომელი ათხევს. — აიღე კარისძირა თეთრი, დაგქალე, და აიღე მისგან დრ[ა]მის წონი, ანუ შ[ა]ვი კარისძირი დაგლილი — დრ[ა]მის წონი, და გქაქე ბოლოკი, და ცუთიე ზედა და აქ[ა]ქე ცერეცოს წყლითა, შემგბართა წყლითა და ათხიე. ანუ ა ი ლ ე: ძირი ნარგისისა სამი ანუ ოთხი, და შეგბოლე ცერეცოსისა თანა, და გამოწურე წყალი მისი ორი უკია, და შეასუი სნეულსა და სთხიოს. ანუ ა ი ლ ე: ორი დრ[ა]მის წონი ჭავზალკა, დანაყენ და შეასუი ცერეცოს წყლითა, და სთხიოს და გამოიღებს გუინსა. და რომელსა სტომაქსა შიგა იყოს ბალღამი და ნ[ა]ქეტნ[ა]ვი მოდულეებული დიდად ძნელი, მაშა. აიღე თევზი მ[ა]რილიანი და აქ[ა]ქე ბოლოკსა და თაფლსა თანა, და შეასუი ლუ[ი]ნო ამას ზედა ამოი და დიდი, და მერმე აიღე ნაგრტენი ერთი, ჩაუყავე პირსა და სთხიოს, და გასწმედს სტომ[ა]ქსა ნ[ა]ქეტნ[ა]ვითაგან, რომელი იყოს მას შიგან.

v

25

30

მისთუისვე. — ა ი ლ ე: ძარლუი კიტრის ძირისა, კმელი. — ორი დრ[ა]მი, დანაყენ და შეასუი თაფლითა, და ვახშამსა შედეგქალ დაათხევს უქირველ[ა]დ და გქამოიღებს სქელსა სტომ[ა]ქსიდან. აიღე თხუთმეტი მარცუალი მავიზაჩი, ჭაბლი, დანაყენ და შერიენ თაფლსა თანა, და შეასუი მას ზედა ცერეცოს წყალი შემგბარსა

35

და მცირედ ქუნჯითის ზეთი ზედა!; მერმე სთხიოს და გასწმედს სტომაქსა ნ[ა]მეტრ[ა]ვისგან, რომელი იყოს მას შიგან. ან უ ა ი ლ ე: კარის-ძირი და შექმენ მისგან შაფი, ვითა დანასკულის ოდენი. დაიჭიროს საგურკლესა შიგან და ათხიოს. და ჰკურნე სისხლსა. რომელი გამოვიდოდის სტომაქსისგან წამლებითა, რომელი დამიწერია 5 კელთა(!) შიგან, რომელსა შიგა მიკსენებთან სისხლის გ[ა]მოსუ- 322r ლ[ა]ნი.

და ვახსენეთ წამ[ა]ლნი, რომელნი არიან დასადებელნი სტომაქსა გარეთ, რომელნი შეწინდებიან სტომაქსა გარეთ, და ერგების სიმსივნესა მჭურვ[ა]ლსა, რომელი იყოს სტომაქსა შიგან, და მიგუ- 10 ასწავებს მას ზედა სიმჭურვ[ა]ლე და წყურილი, რომელი აუშფოთ-დების ამის უფალსა დიდი სიმჭურვ[ა]ლე. —

ა ი ლ ე: კალანზი და მოღურდო, და შეგბოლე ერთგან, და შემოსდე სტომ[ა]ქსა გარეთ, დაუზილე ვარდის ზეთითა. ან უ ა ი ლ ე: ბალარჯი ფქული და ვარდის ზეთი, და ფურცელი რომარაზისა, 15 დან[ა]ყენ და შერივენ ერდგან(!), და გ[ა]ტფე და შემოსდ[ე] სტომ[ა]ქსა გ[ა]რეთ. ან უ ა ი ლ ე: ქერქი ბროწეულისა და ოსპნი, და ქრთილი გამორჩეული და შეგბოლე, და წყლითა მისითა უცანდ-ლე მუცელსა. და ა ი ლ ე: ხ[ა]ვარტის ფურცელი, დანაყენ კარგად და დ[ა]ქსხი ზედა ვარდის ზეთი და შექმენ ვითა მარამა, და შემოს- 20 დე მუცელსა.

ან უ ა ი ლ ე: ფურცელი კატკატოსა და დანაყენ, და გ[ა]ურთენ ბალარჯის ფქულისა ვარდის ზეთი და შემოსდე მუცელსა და, თუ იყუნენ მანდა გზებ[ა]ნი სიმჭურვლისა ძნელისა მეტი, აილე ლემის ფურცელი ანუ საფისჯის ფურცელი, ანუ ქერქი აყიროსა ნედლისა, 25 დან[ა]ყენ, დაურთენ თანა ბალარჯის ფქული და დ[ა]ქსხი-ზედა ვარ-დის ზეთი, გ[ა]ქაგრილე და შემოსდე მუცელსა.

ან უ ა ი ლ ე: ასფიოში და ჩაქსხი გრილსა წყ[ა]ლსა, მაშა, ოდეს 30 აფუვდეს, დ[ა]ქსხი ზედა ვარდის ზეთი და შემოსდე მუცელსა. || ან უ ა ი ლ ე: სელის თესლი და ჩაქსხი ძმ[ა]რსა და წყალსა გრილ-სა და შემოსდე მუცელსა. და ერგების სტომაქსა, ოდეს დაუსუ-სურდეს. დალბეს მისითა მუცელი და აშფოთდე მისითა მუცელი და თხევა. — ა ი ლ ე: აფსინდი, ბაბუნ[ა]ჯი და ცერეთო, და სოდი და იქლილმალუქი, შეგბოლე² წყლითა კარგად და უცანდლე მისი- 35 თა წყლითა. ან უ ა ი ლ ე: ბაბუნ[ა]ჯი, აფსინთნი და გულინ[ა]ჯი, და სალიხა, და ქერქი ბროწეულისა, და სუმბული, და მარზ[ა]ნგოში, შეგბოლე მასოსნისა და შემოსდე მუცელსა, და დაუზილე ნარდი- [ო]ნისა ზეთითა ანუ მასტაქისა ზეთითა ანუ ზოგებითა ზეთითა.

შექმნა ლახლახისა, რომელი დაუამებს სტომაქსა და გ[ა]ქლიე- 40 რებს. — ა ი ლ ე: საბრი და ქია და აფსინდი და სუმბული, და ლომა-ნი და სოდი, და აბალასი და ქერქი ბროწეულისა, და გუნდა და ასი-

სა, ფურცელი კმელი, და ქაბული და არირა, და ალვა და თუთუბა, და ვარდი კმელი და ჭულანრი, და ნანახუა და ძირა, და ნიახურის თესლი, ამათგანნი, თუითო მჭილი. დანაყე, გაცარ და ჩაღვე კურკელსა შიგა და დაასხი ზედა მას ოსანი— უკია ერთი, და უკია ერთი ასის წყალი ნედლიქსა, და უკია ერთი ლუინო, და დაქასხი ზედა ზეთი რაზიქისა და ზეთი ნარდიონისა, და ჩაქასხი ქოთანსა შიგა და აღულე ლბილითა ცეცხლითა ორჯელ ანუ სამჯერ, და მერმე დაცუიე ზედა გრილები წამლები. და აიღე: მქატყალი ქუაბი ერთი, და ლდაქწე მას შიგა, და შემოსდე სტომაქსა. და აკამე საკამადთაქან 333 r
რომელნი იცნოდნი მაშუნენი მისნი, და მე გიხსენე შენ. და თუ 10
იყოს სტომაქსა შიდა სიმსიენე ძუელი და ფიცხელი, მაშა შეგბოლე ბაბუნაჯი და ულბოს თესლი. და სელის თესლი და აქლილმალუქი, პოხუერი, და შემოსდე მუცელსა და მოუსუი ზეთები მქურვლები, რომელი გაკსნის. შქაშა თუ იყოს სიმსიენე სქავალსა სტომაქისასა და ნახო, თუ უნდეს ცანდლები, მაშა, თუ ცანდალი ორთქვე ბქეთა შუა და ძუალსა ზურგისასა რქაოდენ მისი სნე-ბა ახლოს არს ზურგის ძუალსა. 15

მარამნი სტომაქისანი

აწ ვქახსენეთ მარამნი სტომაქისქანი, რომელნი დაიდებიან სტომაქსა გარეთ და ერგებიან ბრძქანებითა ღთისთა. 20

წამალი, რომელი ერგების ტკივილსა სტომაქისასა და სიფიცხესა ღუიძლისასა, სიმსიენესა და ღუბელსა, რომელი იყოს ღუიძლსა და სტომაქშიგა, და ამას მარამას სახელსდებენ— ფოლორტანი. — აიღე: ცუილი ოთხი ლიტრა, და ვაშკი — ორი ლიტრა, და გომიზი ნუშისა — ლიტრა ორთი, და იქლილმალუქი — ათი ასთარი, და ზქივთი და ლიბნე (არს კუქუმბრა), და მური და სოდი, და ირსა და კორდამონია, რომელ არს კულიავის კერი(!) და ჭავაშირი, ამათგანი თუქითო — თორმეტი ასთარი, და ზაფრანი და ნარდიონის ზეთი — ნახევარი ლიტრა, და ღუქილსა ამო და სულნელი, და მასოსანი, დარა ზომაშიგა, ზაფრქანი და მური, და ვაშაყი და ჭუავეაშირი. და ლიბენი — დაღებოდის. და დაადნე ცუილი ორთე თანა და გომიზსა თანა და ზიეთსა თანა. დანაყენ წამალი კმელნი და დაგქალენ ჩაყრილნი წამალნი, რომელნი მასოსანსა შიგა იყუნენ, და გარქიენ მათ შიგა, მდნართა შიგა; მერმე კმელნი იგი წამალნი დანაყილნი ზედა დაცუენ და დაურიე, რომე ერთად შეიზაოს და შექმირდეს, და შექმნქას მარამად. და ეგრე შემოსდე მუცელსა და ღუიძლსა და რომელსა ადგილსა იყოს სიმსიენე ფიცხელი და ძნელი. 35

შექმნა მარამისა, რომელი იქმნების ბოკილითა! — ერგების რომელი ქსნილად იყოს მუცლისაგან და გქაძლიერებს უსუსურსა სტომაქსა. — ა ი ლ ე: ბოკელი იელუსარემული და ფურცელი ასისა და ფურცელი ვაზისა ნედლისა, და კომში კურკა გქამოლებული, და სხალი, და სანდ[ალი] და ალვა, და ძირარა და ზაფრ[ანი], და ქერკი ბროწეულისა და კაკია, და ლადანა და მასტაქი, და საკუმელი და მური, ამათგ[ანი] — თუითო ნაწილი. დან[ა]ყენ კარგად და დაქსნი ზედა მასოსანი და ზეთი რაზიკისა, რაზომითა შეიზილებოდეს; და შექმენ მარამად და დასდევ სტომაქსა და ყოველსა ტანსა, რ[ა]ოდენ გაქაძლიერებს ტანსა უსუსურსა.

შექმნა მარაქმისა, სარგო, — მუცელი ოდესღა ქსნილად იყოს, და ერგების წყურვილსა მწოვსა და ძნელსა. — ა ი ლ ე: კომში და გაქურცენ და გაწმიდე და შეგბოლე ძმრითა. და ოდეს შეგბოლო, ალილე მისგ[ანი] და ბალასისაგ[ანი], და ლერწ[ა]ში შემგებ[არი] ლუინითა კარგითა. და ვაზის ყუავილი, და ასის ფურცელი და მარზან-გოში და მური, || თუითო — ოთხის დრ[ა]მის წონი, და ბოკელი — რვა წონი, და ქია — ს[ა]ქმი წონი, და დარირა — დრ[ა]მის წონი, დან[ა]ყენ კარგად ყოელანი, და ვირე შეირიოს, და დაქსნი ზედა კარდის ზეთი და ძმ[არი] ლუინისა კარგი, რაზომი დაქალბობდეს, და სცხე მუცელსა ზედა.

შექმნა მარაქმისა ფარვაქონისა, სარგო ტკივილითათვის ლუიძლისა და ტვირბისა. და სიფიცხე და ქარი ოდეს იყოს მას შიგა; და ერგების ტკივილსა გუერდისასა და თირკმელთასა, და საშოსა და ქანთელსა და ყოველთა ტკივილთა ძარღუთა კმელთასა. —

ა ი ლ ე: ცუილი და ბელეკონისა კევი, და მუყლი და ვაშაყი და კარდამონია და სოდი. ამათგ[ანი] — თუითო ლიტრა, და მაშია და სუმბული, და ზაფრ[ანი], მური და ლუბანი, და ბალ[ა]სანის ლერი, ამ[ა]თგ[ანი] — თუითო რვა დრ[ა]მის წონა, და ნარდიონის ზეთი ანუ რაზიკი — ორმოცი დრ[ა]მი, და ლუქინო კარგი და მასოსანი, რაზომი და დაქსოვლებდეს და შეიქმნებოდის მარამა და აქილე ვქაქი და წამლები ჩაყრილები, და მერმე² კავი იგი ჩაქაგდე; ოდეს დადნეს, ჩამოილე ცეცხლთქაგ[ან]. და დან[ა]ყენ სხუანი წამ[ა]ლნი, და ც[ე]ცხუიე ზედა და ურიე, რომე შეიზაოს, და მერმე სცხე ადგილსა მას, სადა იგი იყოს სიმსიენე, სიფიცხე.

შექმნა მარაქმისა ფილაროსისი, სარგო. ყოველნი რომელი მინსენებთან ამათვე სნებათათვის. — ა ი ლ ე: ზაფრ[ანი] ექუსი დრ[ა]მის წონი, და ცუილი — ორმოცი-დახუთი დრ[ა]მი, საბრი და ქია, და მუყლი და ვაშყი, და ზუქია, ამათგ[ანი] თუითო — ოთხი დრ[ა]მი, და ცმელი ბატისა — რვა დრ[ა]მი, და ზოფა თეთრი, — თექუსმეტი დრ[ა]მის წონი, და

ვარდის ზეთი, რაზომითა შეიზილებოდეს. და შექმნენ მარქაჟა. ვით-
[არცა პირველ გუ[ი]თომს.

შექმნა მარქამისა დიმაღტისოსისა, ხარგო ყოველთა ხიმხინენთა
ფიცხელთა, რომელი იქმნებობს სტომაქსა და ლუძლსა და ხხუათა
ასოთა და ღუბელსა, და სახელ-სდებენ ამას მარამაჟა იქლილმალუ-
ქისა. —

ა ი ღ ე: იქლილმალუქი ორმოცი დრქამის წონი, და ვაშქაქი. და
ბელეკონის კევი, ამათგანნი თუითო — ასი დრქამი, ცუილი —
ორქასი დრქამი, სუმბული — ოცი დრქამი, სოდი და კარდქაქონია,
ირსა და მური — თექუსმეტი დრქამი, ზაფრქანი — რუა დრქამი,
ნქარდიონის ზეთი, მასოსნი, რქაწომი ეყოფოდეს, და შექაქმე ვითა
პირველ.

შექმნა მარამისა და ნასფარმნიტონისა. არს ესე მარამა თეხლთა,
და ერგებობს, ვითა უწინა, და წყალსა ყუთელსა. — ა ი ღ ე: ულბო
კამა და ნიახურის თესლი და ნანახუა, ძირა და ირსა, ჭქაქვაშირქის
ძირი, თუითო — ექუსი სათრი, და ანისონი — ხუთი ასქარი, და
იქლილმალუქი — სამი ასთენი, და ცუილი და ცმელი ზროხისა ნედ-
ლი, თუქითო — ორმოცის დრქამის წონა, თქაფლი — ხუთი დრქა-
მი და ნარდიქონის ზეთი. რაზომი გინდოდეს, და დაქადნევე ცუილი
და ცმელი, ზეთი დაქასხი ზედა, თქაფლი, რომე დადგეს; დაწაქვენ
წამქალნი, დაცქუენ ზედა, ურიე, რომე შეიზქაოს და იქმქარე.

სტომაქისა

|| შექმნა მარამისა, რომელსა სახელ-სდებენ ასტამხიკონისა, ხარ- 335 რ
გო სტომაქისა, რომელი არა მოიდნობდეს საქამადსა, და უსუსუ-
რობისათუის. ლუძლისა და ქარისათუის. — ა ი ღ ე: ზაფრქანი ოთხი
დრქამი, საბრი — ორი დრქამი, ქია — ექუსი დრქამი, ფუაი აფსი-
თისა ბერძელისა — თორმეტი დრქამი, სუმბული და ლიბნა, თუი-
თო — ოთხი დრქამი. ნქარდიქონის ზეთი — ექუსი დრქამი, დაქაქ-
ლე წამლები და შერიე მით ზეთითა და დასდევ ტკივილსა.

შექმნა მარამისა იელუსარემულითა ბოკილითა, ხარგოი ღუბელ-
ქისათუის, რომელი იყოს სტომაქსა შიგა. — ა ი ღ ე: პური გერმაი
კარგი, აფუებული, და ჩაქაგდე წყალსა, და დაქალე: და აიღე
ულბო შემგებარი და ცმელი ბატისა, და ლემის ფურცელი ნედლი.
დანაყე ფურცელი და შეკრიფენ ერთგქან, და გქატფე ნარდიონის
ზეთი და მოუსუამს ადგილსა, და სცხე მას ზედა წამალი.

ჯეთაბი

აწ დაეწყოთ შექმნა ნარდიქონის ზეთისა] კარგისა, ხარგოი
მრქველისა ტკივილისათუის, და ტანისა, სტომაქისა სიგრილისათუის

და საშოსათუის და ლუიძლისათუიქს, და ლუინითა, და მოუსმენ გა-
რეთ და ოუნა ქმნენ ამით.—

- ა ი ღ ე : ბენდედანი მატყლითა და ერგების ქართა და კოლინჯთა,
ოღეს შეასუა მისგან ექუსი დრ[ა]მის წონი ცერეცოს წყლითა შემგ-
ბერთა, აბ[ა]ნოსა შიგა, და უწობენ ცხუირთა თ[ა]ვის ტკივილისა-
თუის ძუელისა, და ფერსა გა[ა]ფეროვნებს და ერგების ქანთლსა სი-
გრილესა და და[ა]ჩლობს შირიმსა, ოღეს ჩაესხას მისგ[ა]ნი სარ-
ცხუინელსა. — ა ი ღ ე : ყუსტი და ბალ[ა]სანი და სალიხა, ამათგა[ა]-
ნი — თუითო ოცდაათი დრამი, შავარნა — ოცი დრამი, და
დარაპილპილი — რვა დრამი. და ყარდამონია და ზანჯაბი-
ლი და მავიზაჯი და ალჯაბილი. ამათგა[ა]ნი — თუითო
ექუსი დრ[ა]მი, და სოდი — თერთმეტი, და ათარის ძირი
და ირსა — ექუსი დრ[ა]მი, ფრჩხილი სულნელი და ასის ფურ-
ცელი, და მარზანგოშის ფურცელი — ათი დრ[ა]მი; დან[ა]ყენ წამალ-
ნი მქისე გროშად და ჩ[ა]სახი ლუ[ი]ნოსა სულნელსა, ერთსა დღესა
და ერთსა ღ[ა]მესა, მთუარესა [ა.] და და[ა]სხი ზედა წყალი ლუინის
ოღენი, და და[ა]სხი ზედა ქუნჯითის ზეთი, ანუ ზეთი ბერძული;
ანუ რაზიკის ზეთი. რომლისგა[ა]გა[ა]ნი იყოს ათი ყუსტი; შეუგზენ ქუე-
შე ლბილი ცეცხლი უკუამლო, ექუს ეამ. მერმე აიღე ცეცხლისა-
გა[ა]ნი და დადგი, რომე გაგრილდეს. მერმე დაწურე მის წყლისაგა[ა]ნი
ზეთი, და აიღე ასარიონი, სუმბული და ამამი, თუითო — ხუთი
დრ[ა]მი, და სადაჯი — სამი დრ[ა]მის წონი, და მური — ათი დრ[ა]-
მის წონი; დანაყენ და ჩაყარენ ლუ[ი]ნოსა შიგა ერთსა დღესა და ერთ-
სა ღამესა. მერმე ჩა[ა]სხი. ქოთანშიგა და და[ა]სხი ზედა წყალი, რაზომი
ლუ[ი]ნი იყოს. და და[ა]სხი ზედა ზეთი იგი, და კამს, რომე იყოს
ქოთანი იგი წინასიკა და უკანა წმიდა, და || აიღე ქოთ[ა]ნი ერთი დი-
დი სპილენძისა და ჩა[ა]სხი შიგა წყალი, და ჩადეე ქოთ[ა]ნი იგი,
რომელსა შიგა იყოს წამალი, ქოთანსა მას სპილენძისასა, და შეუგ-
ზენ ქუეშე ლბილი ცეცხლი ექუს[ს]ა ეამ, რომე შეგბეს ზეთი წამ-
ლითა. მაშა, ოღეს შეგბოლო, ვითარად მისწავლია, მაშინ აიღე
ცეცხლისგა[ა]ნი [და] დადგი, რომე გაგრილდეს. და დაწურე ზეთი იგი.
ა ი ღ ე : ყარამფული და ფრჩხილნი სულნელნი, და ჯ[ა]ვზი ბუა, ამათ-
გა[ა]ნი თუითო — ოთხი დრ[ა]მის წონი, და ქუ[ა]რი — სამი დრ[ა]მი,
და ზუკია — ოცდაათი დრ[ა]მის წონი, და ბალასანის ზეთი — ნა-
ხევარ უკია; დან[ა]ყენ წამალნი კმელნი და ჩაყარენ ლუ[ი]ნოსა შიგა
ერთსა დღესა და ერთსა ღ[ა]მესა. მერმე ჩადეე ქოთანსა და და[ა]სხი
ზედა ზეთი და შეუგზენ ქუეშე, ვითარად გ[ა]მომისახ[ა]ეს შენდა.
და ა ი ღ ე : მუყლი და დაგ[ა]ლე ლუ[ი]ნოსა თანა და ჩა[ა]სხი ქო-
თანსა შიგა და უწინე, ვირე ჩამოიღებდე ცეცხლისგა[ა]ნი, და გაუ-
ტევე, რომე გაგრილდეს. და გამოწურე ზეთი იგი მის წყლისა და

წამლისაგანი, და წამლები იგი გქამოიღე კიდე და ზეთი იგი ჩაქსნი კარაბასა და აკმარე მას, რომელი ვაკსენე.

შეკმნა სხუისა ფერისა ნარდიოქონისა ზეთისა და ერგების პირველისავეებრ. — ა ი ლ ე: ბულბალასანი, ყუსტი და სალიხა. და ირსა, ამთგქანი — ხუთი ასთარი, და მური — ოთხი დრ[ა]მი¹ და უშნა — ექუსი და ნახევარი დრამი, და დარაპილპილი და ბლა||სნის ზეთი — თუითო ხუთი დრ[ა]მი, და ქური და მაზა ჯალჯალბი, ამ[ა]თგქანი — თუითო ორი დრ[ა]მი, ასრიონი — ექუსი დრ[ა]მი და სუმბული — სამი დრ[ა]მი, კუქუმბრა და კაპრი, თუითო — ხუთი დრ[ა]მი; დან- [ა]ყენ წამალნი კმელნი გროშად და ჩაყარენ ლუქონოსა ერთსა დღე-სა და ერთსა ღამესა. და აიღე მური, და ლიბანა და ქერი, და დაგქა- ლენ ლუინითა და ჩაქსნი ქოთანსა შიგა, და დაქსნი ზედა ორი მინ- დორა ზეთი ქუნჯითისა, და შეგბოლე სხუასა ქოთანსა შიგა ცეცხ- ლითა ლბილითა, ვირე წაქდეს ლუქონო და დარჩეს ზეთი. და მერმე აიღე ცეცხლისაგქან, დადგი, ვირე გაგრილდეს, და გამოწურე, და ჩაქსნი კარაბასა და იხმარე ვითა პირველ.

5
v
10
15

შეკმნა ზეთისა სოსანისა, სარგო სტომაქისა კეთელისათუის და საშოსათუის, დაქალბობს ძარღუთა კმელთა და აგრილებს. — ა ი ლ ე: სალიხა და ყუსტი, და ლიბნია და მასტაქი, და აბალ ბალასანი, ამთგქანი — თუითო უკია, ყარამფული და ყურფა, თუითო — ნახე- ვარ უკია, და ზაფრანი — დრამ-ნახევარი; დაქანყენ წამალნი გრო- შად და ჩაქსნი ქურქელსა ჰიქისასა, დაქსნი ზედა ყისტი ერთი ზეთი, და აიღე ფუკი შროშანისა თეთრისა და გამოჩეული მისისა ძირისგქან, და გაწმიდე მისისა მტუერისგქან და ჩაქსნი მის თანა, და დადე ადგილსა მას, სადა ნიავე ზემო ეცემოდის, რომელი სი- ცხითა სწორად იყოს, და გქაუტევე ექუს[ს]ა თუესა, და იკმარე, და იქმენ ზოგნი მკურნალნი ზეთითა და შროშნითა უწამლოდ.

20
25
337 r

შეკმნა ზეთისა კომშისა, სარგო ძნელისა სიმკურვლისათუის, რომელი იყოს სტომაქისა შიგა და ლუქონოსა შიგა, შეესუმის და მო- ეხმის, და შეერევის მარამათა შიგა. — ა ი ლ ე: ზეთი ქუნჯითისა სამი ყისტი და კომში დაქრილი, გამოწმედილი — რვა ყისტი, ჩადევე ქურქელსა ჰიქისასა და დადევე ოცდაათსა დღესა მზესა და იკმარე.

30

შეკმნა ზეთისა ხლისასა, სარგო ჭისავისა, რომელი იყოს სტო- მაქისა შიგა, და სისქე და ღრეკა ძარღუთა კმელთა. — ა ი ლ ე: მას- [ტ]აქი ექუსი ყისტი, დაგლილი, და დაქსნი ზედა ორი ყისტი ქუნჯითის ზეთი და შეგბოლე ქოთნითა ქოთანსა შიგა და იკმარე.

35

შეკმნა ზეთისა ასისა, სარგო სტომაქისა სიფოლბუისათუის, ტყირ- ბისა და უსუსურობისათუის. — ა ი ლ ე: სამი ყისტი ზეთი და ოთხი ყისტი ასის ფურცელი, დანაყე ფურცელი და ჩაქსნი ლუქონოსა და ზეთთა თანა (და ლუქონო რაზომი დაფარვიდეს ფურცელსა), და შეგ- ბოლე ცეცხლითა, ვირე წაქდეს ლუინო და დარჩეს ზეთი. მერმე და- 29. ფანასკერტელი-ციციშვილი.

40
449

წურე და აკმარე. და ზოგნი მკურნ[ა]ლნი ჩა[ა]გდებენ მუსარსა და ასის ფურცელსა ნელდსა.

შექმნა ზეთისა კუსტისა, სარგო, ოდეს შესუან მისგ[ა]ნ და მოუ-
სუნ, სტომაქისა სიგრილისათუის და ლუიძლისათუის და ცხროსა
5 მბერტყელისათუის, რომელი შეიპყრობდეს ყოველთა დღეთა და
V დაიცავს თმასა და აშუენებს, ოდეს იცხოს. || აიღე: ყუსტი ოც-
დაათის დრ[ა]მის წონა, დან[ა]ყე გრ[ო]შად და ჩა[ა]სხი ლუინოსა შიგა
ერთსა დღესა და ერთსა ღამესა, და და[ა]სხი ზედა მინდორა ერთი
ზეთი, და ჩადეე ქოთანსა, შეგბოლე ლბილითა ცეცხლითა, ვირე
10 წაქდეს ლუ[ი]ნო და დარჩეს ზეთი. მერმე აიღე ცეცხლისგ[ა]ნ და ჩა-
[ა]სხი კარაბასა შიგა, და იკმ[ა]რე. და ეგრევე არს შექმნა ირსასა
ზეთისა. და რომლისაცა წამლისა ზეთისა გინდოდეს ქმნა, ესრე ქმენ,
ოდეს არა ჰპოო რადმე შექმნილი.

შექმნა ზეთისა ქალნაჯისა. — აიღე: დარაბილპილი და ლიბნა,
15 და შიტრაჯი და ჯანჯაბილი, და ქინძი და ბრანგი, და კილამონი და
პილილაქი შ[ა]ვი, და ბალილაჯი და ამლაჯი, და ნიახურის თესლი
და სირას ენა, და ძირა ქირმენი, ამ[ა]თგ[ა]ნი — თუითო ექუსის
დრ[ა]მის წონი, ხიარი-შამბარი და ნარ-მუშქი, და ყურფა და მარი-
ლი ინდოური, და მარილი წითელი და სადაჯი, და აპლი, ამათგ[ა]-
20 ნი — თუითო სამი დრ[ა]მში, ტილი და საფრი, თუ[ი]თო — დრ[ა]მში,
თურბუთი და ქუნჯიტი, თუ[ი]თო — ოცი ასთარი, ფანიდი — ას
ოცი ასთარი, და ჩამიჩი გამორჩეული — ას ორმოცი ასთარი, და
სამი დრ[ა]მში ამლ[ა]ჯი; შეკრიფე ჩამიჩსა თანა და და[ა]სხი ზედა ათი
კუტ[ა]ლი წყ[ა]ლი, და ჩა[ა]სხი ქოთანსა და შეგბოლე, რომე დარჩეს
25 სამი კუტ[ა]ლი. მერმე დაწურე იგი წყალი და ჩა[ა]სხი სხუასა ქოთან-
სა, და ზედა და[ა]სხი ფანიდი, და ურიე ამოდ, და შეუგზენ ქუეშე
338 r ლბილი ცეცხლი, ვირე დადნეს. და დაცუიე ზედა წამალი და შეუგ-
ზენ ქუეშე, რომე შეკშირდეს ვითა თაფლი. მერმე და[ა]სხი ზედა
ზეთი და ურიე მცირედ. და აიღე ცეცხლისგ[ა]ნ და დაგაღე თურ-
30 ბუთი და დაცუიე ზედა, და მერმე ურიე და ჩა[ა]სხი ჭურჭელსა ქიქი-
სასა. და შესასუმელი გუარიშნ[ა]დ თუ გინდეს დრამის წონა ათ
დრამედის. დან[ა]ყენ სხუანი წამალნი, დაგ[ა]ლენ, დაცუიენ უწინვე
და ერგების მრ[ა]ვ[ა]ლთა ტკივილთა და ტან(1)ბერთა და სახელ-
სდებენ: გუნდნი მკაბუეებელი. და ითუალვენ ინდონი მას ადგილსა
35 თადრტისოსისასა. და ერგების სტომაქისა ტკივილსა, წყლულსა,
ტყირბსა და სიგონჯესა და შირიმსა, და ნასკულობა, რომელი იყოს
ლუიძლისა და სტომაქისა სნებასა. და გას[ა]ქსნელ[ა]დცა მისცემენ,
ვის უნდეს. ე[ა]მსა გაცხისასა იმარხოს წამალსა უწინა ერთი დღე,
ანუ ორი დღე. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ : სრული თორმეტი დრ[ა]-
40 მი, და გასწმედს ფერსა და ანათებს სახედ[ა]ვესა თუალისასა. და ერ-
გების ყოველსა ტკივილსა, რომელი წაეკიდოს მაგიერ ნოტიისგ[ა]ნ

და სიგრილისა. მოადნობს საქამადსა და გქათბობს სტომაქსა, ოდეს შეასუას მისგან ყოველთა ღღეთა თუითო მუტყ[ა]ლი¹.

თქუა მ ა ს [ა] რ ჯ ო მ ა ნ , ვახსენით ძალი საქამადთა სწორთა და მ[ა]თგანნი მძიმეა და სუბუქი, იგი არს რომელი მე ვნახე, ვითარად არა ერგების მას, რომელი მკურნ[ა]ლობდეს, უყეთუ² არა ცნას ძალი საქამადთა.

და ესე იცოდეთ, დალ[ა]თუ ღიდ არს ფერი საქამადთაგან, შე-
კრფების სამსა გუარსა ზედა. მ[ა]თგანნი ერთი — სქელი, სწორი
და სუბუქი. და მერმე გქაიყოფვის ყოველი ფერი მისგან სამსა
ფერსა ზედა. ს ქ ე ლ ი მისგანნი, ერთ სახე სრულ[ა]დ სისქითა:
ზროხის კორცი და მთის ვაცი და ყველი; და მფრინველთაგან —
კორცი სირაქლემისა და ბატისა; და თევზის[ა]გან — ზალამი და მა-
რამი, რომელ არს გუელ-თევზი, რომელი დაიდებოდეს და სქელობ-
დეს ზღუის თევზის[ა]გან. მაშა, ესე ნაწილი, რომელი საქამადსა
სქელისაგან. და რომელი ამათისა უკანაგანი არს, ნ[ა]წილსა მეორი-
სასა ს ი ს ქ ი თ ა — კორცი ცხურისა და თხისა; და წყლის მფრინ-
ველთა თევზთ[ა]გან, შეიემი(!). და რომელი ამათგან უკანა არს
ს ი ს ქ ი თ ა — კიტრი და ნესუი, და ლელუი და დანას კუდი; და
თევზთ[ა]გან: ლიბნა და ჭარბათი; და ზღუის თევზთ[ა]გან — საქარ-
ანდნი, დარიქსო და ფარსიკი, დასიფაჯი. და საქამ[ა]დისაგან ს წ ო -
რ ი ს ა—კორცი თიქნისა; და ტრედის კუნდისა და ვარიათა. და კაკბი-
სა და ფავახტასა; და წყლის თევზთ[ა]გან—შაბუტი; და ზღუის[ა]-
გან — ნიზლი და ბუნაჯი. და რომელი ამათ უკანაგანნი არს ს ი ს -
წ ო რ ი თ ა და ს ი ს ქ ი თ კ ე რ ძ — კორცი ტარიგისა და ქათ-
მისა. და კუერცხი შემწუარი, რომელი ამას უქანაგანნი არს ს ი ს -
წ ო რ ი თ ა და ს ი ს უ ბ უ ქ ი თ კ ე რ ძ — სძე ახალ-წუელილი,
მ[ა]წუნი და ერბო ფურთა და ცხუართა. და ს[ა]ქ[ა]მ[ა]დისა ს უ ბ უ -
ქ ი ს გ [ა] ნ და გ ე მ ო ვ ე ნ ი ს ა—წყალი ქაშქისა, წყალი ბროწეული-
სა ტბილისა და წყალი აყიროსა შემგბრისა, და თაფლ-წყალი შემ-
გბარი, შაქრის წყალი და||ბოკილისა, და შაქარი კუტლეული და
ფაშრიქათი, და სიქანგუბინი. რომელი ამას უქან[ა]განნი არს ს ი -
ს უ ბ უ ქ ი თ ა და ს ი ს წ ო რ ი თ ა კ ე რ ძ—ქაშქის წყალი მის[ა]
თესლისა თანა შემგბ[ა]რი, და კორკოტი ქრთილისა და იფქლი, ოდეს
შეგბოლო, ერდგან და აყირო შემწუარი და შემგბ[ა]რი, და თათამი
და თათანი, რომელ არს ქუშაჯი, და სახურეტელი ოსპისა, და ბრო-
წეული მისა თესლისა, და რომელი ამ[ა]თ ორთ[ა]განნი არს სისუბუქი-
თა. მაშ, თევზი წურილი ქვიანისა ადგილისა და კუერცხის გული თორ-
ხულო. და კორცი ასკატისა და კუქუმბრისა, რომელ არს ტოლოჟინი.
და ცან, ოდეს იყოს³ კაცსა თანა კურეგება ძნელი, კ[ა]ქს, რომე

5
v
10
15
20
25
339 r
30
35

აკურნო მას საქამ[ა]დითა სუბუქითა. და ოდეს იმარხოს, სიძნელე ტკივილისა ჰკურნო იგი სუბუქებითა მისგ[ან], ვითარ[ა]დ ქაშქის წყა-
ლი. და ვინსენო შენ ადგილისა ცხროსასა კიდე ამისგ[ან], და შეასუი
5 თ[ა]ფლ-წყლთა კურეებისა ე[ა]მსა, რომელი ეპოებოდეს მისა კურ-
ვებასა თანა სიმქ[ა]ვესა. მაშა, ოდეს ტკივილი გ[ა]უგრძელდეს, აქ[ა]-
მე რომელი უსქე იყოს საქ[ა]მადისა სუბუქისაგ[ან], და ნუ გარდა-
ხუალ სისქით კერძ.

და გეყოფის შენ, რომელი მიხსენებია ამ[ა]თგ[ან]ნი ამას ადგილსა.
და ცან, ვითა საქ[ა]მ[ა]დი ყუელა ოთხსა ბუნებასა ზედა არის: მის-
10 გ[ან]ნი ნედლი, და მისგ[ან]ნი კმელი, და მისგ[ან]ნი მკურე[ა]ლი, და
მისგ[ან]ნი გრილი. და ს[ა]ქ[ა]მადსა ყუელას შიგა არს სინ[ე]ლდე. მაშა,
ოდეს იწონო, ზოგი ზოგისგ[ან] იყოს, მისგ[ან] ნედლი და მისგ[ან]
V || კმელი. მიშა. საქ[ა]მ[ა]დისგ[ან]. რომელ არს სინედლე, სძე ახლად-
მოწუელილი და თევი ახ[ა]ლი წყლისა, ვითარად ბუნგი და კურ-
15 ცხის გული, და ქაშქის წყ[ა]ლი და მალუფია, და სარამკი და ეგეთ
გუ[ა]რი საქამადსა, რომელსა შიგან არს სიმკურე[ა]ლე, ვითა ბრინ-
ჯი და დარა, და ოსპნი და კრკო.

და საქ[ა]მადნი გრილნი, ვითა კიტრი და ისრიმი, და აპინდაბი და
ეგეგუარი. და საქ[ა]მ[ა]დნი მკურე[ა]ლნი, ვითა მფრინველთა კორცი
20 და ბატისა, და თაფლი და დანას კუდი; და სასმელნი მკურე[ა]ლნი,
და ნიგოზი და მხალთ[ა]გ[ან], ვითარად სპანძილი და ტეგნა, და რო-
მელი ემგზავსების მათ. და ცან, ვითა საქამ[ა]დი იქმს ნოტი[ა]სა შიგა
და სიმკურე[ა]ლესა, და წამალთა შიგა და სიმკურე[ა]ლესა შიგა და სიგ-
რილესა არს უფრო ძლიერი!

25 აბ. [კარი ოცდამეხუთე]

აწ კარი სლოკინისა ღავიწუოთ და მოგ[ა]ხსენოთ

ხუთისა ფერისგ[ან] იქნების, რომე სტომაქსა დასჰარბდეს: ერთი—
სიგრილისა და სინედლისაგან, რომე ნამეტნ[ა]ე[ა]დ შეყრილიყოს
სტომაქსა შიგა, მეორე — ქარისგ[ან], რომე გაბერ[ა]ეს სტომაქსა,
30 მესამე — ახლათისგ[ან], რომელი შეიქნების სტომაქისა პირსა, მე-
ოთხე — სტომ[ა]ქისა ცარიელობისა სიკმელისგ[ან], რომელი წაე-
კიდების და დიდისა რწყევისგ[ან], მეხუთე — ნ[ა]მეტნ[ა]ე[ა]ისა გახს-
340 რ ნისგ[ან]. დაიბადების სტომაქსა შიგ[ან] სიმკურე[ა]ლე და სიკმელე, ||
და დეარდეს კუთი სტომაქისა ერთმანერთისა ზედა, და მერმე შეი-
35 ძრვის და მისგ[ან] იქნების სლოკინი. და თუ სტომაქისა პირსა სიმ-
სიენე წაეკიდოს, მისგ[ან]ცა იქნების სლოკინი.

აწ ესეცა იცოდით, ყოველი ფერი სლოკინი სისავსისა და ცარიე-

ლობის[ა]გ[ა]ნ წაეკიდების. აწ ასრე იცოდით, თუ სიმკურვლისგ[ა]ნ იყოს და სიკმელისგ[ა]ნ, იცოდით, რომე ცარიელობისგ[ა]ნ არის; და რომელი ნოტიისა და სიგრილისაგ[ა]ნ იყოს, იგი სის[ა]ესისაგ[ა]ნ მოგასწ[ა]ვებს. და თუ წაეკიდოს სლოყინი მეტისა მკურვლისა ჰამითა ანუ პილპილისა ჰამითა, ესეცა კიდევ სტომაქისა ცარიელობისაგ[ა]ნ არის. და ჰკურნე მას, რომელი იყოს სლოყინი სის[ა]ესისგ[ა]ნ, რომელი იქმნების ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა დამეტებულობისგ[ა]ნ და სიგრილისაგან, და ერგების მას, რომელნი დაგიწერნე აწ.

წამალნი ხლოყინისანი, ბრძ[ა]ნებითა ღ'თისათა. — ა ი ლ ე: მუტყალი ერთი ტევნის თესლი და დანაყე, და შეასუი სნეულსა ღუინითა მციერდითა. და იყოს ღუ[ი]ნო იგი დიდად წმიდა, ძუელი და თხელი, ანუ იყოს ღუ[ი]ნო იგი ჩამიჩისა კარგი და ძნელი. ანუ აიღე მციერდი მარზ[ა]ნგოშისაგ[ა]ნ ნედლისა, ანუ ტევნა ნედლი, და შეგბოლო წყლითა, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. და მერმე და[ა]სხი ზედა მისგ[ა]ნ სიქორავი ერთი, და შეასუი კოვზითა ერთითა თაფლითა. მაშა, თუ იყოს სტომაქსა შიგა ნამე[ლ]ტნ[ა]ვი სქელი, კშირი, აიღე ღრ[ა]მის[ა] წონი ბ[ა]ერუკი კარგი, დაგალე და გ[ა]დადგინე² თაფლითა წყლითა სიქორ[ა]გსა შიგა, და შეასუი ვის სპირდეს სლოყინი, ანუ შეასუი მუტყალი ერთი გუარიშნი ძირასა ნელტფილითა წყლითა, ანუ ნახევარ მუტყალი, და შეასუი ეგე გუარი, ვითა ფანდალიკონი. და ანუ გუარიშნი პილპილისა, ანუ გუარიშნი თესლთა, ანუ სიჯაზინია, ანუ ფალონია სპარსული და თეთრი, და შეასუი წამალთა რეულთ[ა]გ[ა]ნ კიდე გუარიშნთაგ[ა]ნ ვითარცა თხილისა ოდენი.

ანუ ა ი ლ ე: ნიახურის თესლი და ანისონი და ძირა ქირმანი, ამათგანნი — თუითო ღრ[ა]მის წონა. დანაყე და დაცარ და გაადგინე თაფლითა, და შეასუი სნეულსა მისგ[ა]ნ მიტყალი ერთი ნელტფილითა წყლითა.

ანუ ა ი ლ ე: ძმ[ა]რი იგი, რომელი იქმნების ისკილითა, და შეასუი მისგ[ა]ნი კოვზი ერთი ნელტფილითა წყლითა.

ანუ ა ი ლ ე: ანისონი ღრ[ა]მის წონი, დაგალე და გა[ა]დგინე თაფლითა, და შეასუი ნელტფილითა წყლითა.

და ცან, ვითა ესე წამლები ერგების სლოყინსა, რომელი წაეკიდების ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა სქელისა და გრილისგ[ა]ნ, და სლოყინი, რომელი იქმნების ქარისაგან. და ჰკურნე სლოყინსა, რომელი წაეკიდების ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა ძნელის[ა]გ[ა]ნ და საფრისაგან, და გაწმიდე იგი სიქანგუბინითა ანუ ნელტფილითა წყლითა, და შეასუი მუტყალი ერთი იარ[ა]ჯი ფიყრისაგან || სიქანგუბინითა, რომე კსნილობა შე- 341 r ექმნას.

და ჰკურნე სლოყინსა კულა წამლებითა, რომელ ცხუირსა დასცეს, რ[ა]ოდენ ცხუირსა დაცემა წაიღებს სლოყინსა, და იგი არს,

5
10
15
v
20
25
30
35
40
453

რომელი შესძრავს ტანსა და წაიღებს მისითა ძრევითა ქარსა სტო-
მაქისაგან და კიდე გამოიღებს მის ადგილისაგან, რაოდენ სტო-
მაქი შედგმულ არს თქვენსა. ეგრეცა ერგების სლოყინსა წყრომა
და შიში, საურჩავეი, ესე წაიღებს დიდად რაოდენ შედგმულ არს
5 სტომაქი ტუინითა, და ტუინი ადგილი არს გაგონებისა.

და ერგების ბრძანებითა ღთისათა შეკრვა თითთა ფერკისათა
და კელისათა, და ცან ვითა სლოყინი, რომელი წაეკიდების ტანსა
ცარიელობისგან და დიდისა თხევისაგან, და ანუ ცხროსა მჭურვ-
ლისაგან, რომელი შეკრავს მისითა სიმჭურვლითა და სივმელითა
10 პირსა სტომაქისასა. და არს ესე რამე, რომელი წაეკიდების სტომაქსა
დიდისა ცხროსგან, და სიმჭურვლისა და შეღრეკს სტომაქსა, ვითარ-
ცა ტყავისა, რომელი მიაქაზლო ცეცხლისა და შეღრეკს სლოყინი
იგი, რომელი წაეკიდების სტომაქისა სიმსივნის[ა]გან. და, მაშა,
15 ყოველი მიხსენებია სლოყინისათუის ამას ადგილსა, ძნელი არს
საკურნებლად და არა არს დარჩომა, მაშა, თუ წამალსა უბრძანებ-
დე, უბრძანე მისა პქატრონსა, რომე გრილებითა არა შემკრველითა.
v ლბილებითა, ვითა ქაშქის წყლითა და ბაზრაცა||ტუნა და აყიროს
წყალი ყუელა შაქრითა და ზეთი ვარდისა შაქრითა.

და ცან, ვითა არა გამიტევეს მჭურნ[ა]ლთაგანთა კსენება ესე
20 გუარისა სლოყინისა, რაოდენ არს ძნელი, და ეგაგების(!) მისგან
დარჩომა. მაშა, ჰყურნე, რომელსა წაეკიდოს მისგან მავიერ სიმ-
სივნისა მჭურვლისგან, ოდეს არა იყოს მის თანა ცხროი, რომე
ხიარი-შამბრის წყლითა და მცირედი კამის წყლის[ა]გან.

ქარი და ნიშანი ბოყინისა

25 თუ ბოყინი მე[ა]ვე იყოს, ბალღმისაგან არს. მას ზირა ქირმნისა
გუარიშნი შეუწყევით და მჭურვ[ა]ლსა, რბილსა და მსუქანსა საჭა-
მალსა აკმევდით.

თუ ბოყინი მურ[ა]ლი და მწ[ა]რე იყოს, იგი: ზ ა ფ რ ი ს ა გ ა ნ
იქნების. იმას საბარჯილისა საქანგუბინი შეუწყევით, და ს ა კ მ ე -
30 ლ ი: ძმარშიგან პური ჩქუყარეთ და იგი აქ[ა]მეთ, და მაშიგან სა-
თრი დანაყონ და შიგან გაურიონ (თეთრსა მინდორისა ქონდრისა
(!) ჰქუიან, რომელი პრტყელი ფურცელი ესხას).

ერთი ბოყინი კიდევე იქნების, მესამე, ან დიდისა ლუინისა სმი-
[ა]გან, რომე სტომაქსა ლუინისა სმა მისკირდეს, ან ბალღამისგან,
35 რომე სტომაქშიგან დაგროებულიყოს, და ან მწოე და მჭურვ[ა]ლი
საკვამალი. რომე ექ[ა]მოს. ა მ ა ს ესე შეუწყევით: სამჭერ
თბილი წყალი სუას ზედა-ზედა და [ა]რწყევინოს. მეორესა და მე-
342 r ს[ა]მესა დოესა ამას იქმოდეს. || და ერთი ბოყინი სხუა არის, რომე
ნ[ა]მეტნ[ა]კად სიგრილე მორეოდეს და სტომაქზედა აბოყინებდეს.

მას ესე შეუწყევით:—ქმელი კამა დანაყეთ და თბილსა წყალშიგან ჩაყარეთ და სამსა დღესა იგი ასუთ, და საკმლისა მქაგეირად ჩამიჩი აქამეთ, და საკმელსა გუიან-გუიან აქმეველით. რაზომცა უკმელად არის, იგი უჯობს. და თუ ამან არ უშუელოს, ესე ყურსი შეუწყევით: ქონდარი ორი ღრამი და ნახევარი, რასანა, ფუთანაჟი გქამქონ, თუითოსქაქან — თუითო ღრამი და ნახევარი; და საღოფის ფურცელი — ერთი მუტყალი, და ქონდარი — ნახევარ მუტყალი. ესე ყუელა დანაყეთ და გაცარით, მერმე თბილითა წყლითა ერთგან შეზილეთ. მერმე ყოველთა დღეთა თუითო მუტყალი აქამეთ თუითო მუტყალითა ზირა ქირმქანითა. თუ ამა ბოყინსა? იგი ცხელება და წყურვილი დაერთოს, ამას ესე შეუწყევით: — დილა-დილათ თბილსა წყალსა ასმიდით და არწყევინებდით. და ყოველთა დღეთა საკმელად ქერის კორკოტი შეუწყევით ჭულაბითა, და ცოტა ნიგუზის ზეთიცა გაქურიონ, და ბაზრაცუატუნსა შაქართა შეასმიდენ, და ბროწეულისა წუნესაცა ასმიდენ შაქრითა. თუ ამა სენშიგან ყქანა დაერთოს, ამა ყვანაშიგან ბოყინი გაქუბშირდეს. და ან კაცსა კელი გაეხსნას და მახედა დართოდეს და ნამეტნქანისა კამისაგან, რომე მრქავალი ექამოს, და ამაზედან ესე სენი დართოდეს, ამისი წამალი ძნელი იქნების, მაგრა თუ წამალი უყოთ, მას ყუელა რბილი და გრილი და ნედლი შეუწყევით. და იგი შარაბი შეუწყევით: ბიზრაცატუნი, ამაყა, თარანგუბინი || შეუწყევით (ბაზრაცატუნი ამქაყა კატკატოსა ჰქუიან დი თუხმაჟინიცა მას ჰქუიან).

პარი და ნიშანი იზასი

იზა ამას ჰქუიან, რომე სტომაქშიგან საკმელი დალპეს და დამქავედეს და აყროლდეს. ამისი წამალი სტომაქშიგანცა კარსა ბევრი სწერია. მას ასრე უნდა, რომე ფიცხლად არწყიოს და სტომქაქი დაწმიდოს.

თუ სტომქაქი ცხლად ჰქონდეს, წყალი ცოტად გაათფოს, ამით არწყიოს, და იგი ნახევარზედა გამთბარი წყალი ბევრი სუას, რომე სტომქაქი გაწმიდოს.

თუ სტომქისა წუა დაერთოს და გამოუჩნდეს, ჭულაბი შეასუას, ცოტა, რომე იგი წუა ხილითა დასუას. თუ მწოედ სწყუროდეს, ჭულაბი კიდევე შეასუას კაცსა, რომე ესე თაზა სჭირდეს. ნურქასა ჰამს, იფარეზოს და დაიძინოს და უჩუმოდ იყოს, რომე იგი ხლათი წავდეს. თუ მეტად მოსწყურდეს, თხაფაშირი დანაყოს და ბროწეულის წყლითა გარიოს და ცოტა-ცოტა ისრიმის წყლითა შეასუას მქავისა ბიესა წყლითა, და აგრევე გარეულისა ვაშლისა წყალი სუას და ექაზის ფურცელი ან ჩუილი რქა ჰამოს, არგებს.

თუ ამას უკნის კიდევ არწყვიოს, ამა წამლებშიგან ცოტა აბურ-
შატი გქაუროს და აგრე შეასუას. — და ი ჳ ი რ ე: ვაშლი მექავე,
ძმრითა მოხარშენ, ან ცეცხლშიგან შეწუი, წითელი ვარდი და გუ-
ლინარი და აფსინთნი ცოტათა მასტაქითა და მურდის ზეთითა და
5 ვქარდის ზეთითა, ესე ყუელა გარიონ და ტლედ და სტომაქზედა
დასდვან.

თუ ავად გაქდეს და ჰქუა წაუვიდეს, კორცისა ნახარში და შარ-
ბქათი მუშეისა და შარბქათი პიტნისა სამივე ერთად გაურეონ და
343 რ ასუან: თუ კაცისა სტომაქი გრილად და ნელლად იყოს, პირსა
10 თქაფლ-წყლითა წაქაგდებინოს, რომე სტომაქი გქაუწმიდოს და
მერმე უღისა ყურსი ჰამოს.

იკოლით, რომე აიზა ბევრისა ჰქამისა და ნქამყნისა სქაქქამქა-
დისგან იქნების. მისი ნიშქანი ესე არს, რომე გახსნით იყოს და
კიდევცა არწყვიენებდეს, და ცივი ოფლი გქამოუვიდეს და ფერკნი-
15 ცა გქაუციოდენ, მკუდრისა ფერი დაედვას, და გრძლად არწყვიე-
ნებდეს. თუ მუცელი გახსნით არ იყოს. ერთობ დაძნელდეს, რა
ყქანა დაუწყოს, დასუბუქდეს. ესე ვაქსა და ყმაწურილსა კაცსა
უფრო დაემქარებების: ზქამქარს უფრო მძიმედ იყოს, შემოდგო-
მაშიგან უფრო საშიშოი იყოს. მისი წამქალი: ასეთი რამე
20 შეასუას, რომე არწყვიენოს, რომე სრულად გამოწმდეს სტომაქი.
სტომაქისა გქამოწმედისა ნიშქანი ისი არის, რომე წყქალი სუას და
ალარა არწყვიოს, და თუ არწყვიოს — წმიდა. მისი წამქალი:
ყურსი ტაბქაშირი შეუწყოს. თუ ნარწყვიე კარგი იყოს და თეთრი,
ყურსი უდი შეუწყვიეთ ვაშლისა და ანუ კომშისა შარბქათთა.

თუ რწყევცა მოყუითანო იყოს, გულინარი, გილი ერმქა-
25 ნი, სამყი არქაბი, მოკალული, დანქაყილი, მისი შარბქათი აქქამეთ
დასაქმელი თუთუბა შეუქნან, ანუ კამისა და ისრიმისა ზირათა მოღუ-
ლებული. თუ¹ ისრიე იყექანდეს, არა უკუვარდეს და ფერქად ნე-
ლი(!) მოყუითანო იყოს, მას ესე წამქალი შეუწყევც: —
30 დაიჭირე სალიხა, ჩქამიჩი და სამყი არქაბი, მოქქალული, თუითო
v მისი — ორი დრქამი, ხაშქხაში ერთი მუტყალი; ხაშხაში დანაყე და
ბიის შარბათითა აქამე. თუ ამან არ უშუელოს, ესე წამალი შე-
უწყევც. — დაიჭირე თუხმი ქუაა, თუხმი რევსა, თუხმი შასთარა. თუ-
ითოსგან — სქამი დრქამი, ვარდი და ტაბაშირი, სამყი არაბი და
35 გილი ერმქანი, თუითო — დრქამი და დანგ ნქახევარი; ტაბაშირის
მეტი და გულინარის მეტი სხუა წამალი მოქქალე და ორჯელ ბიის
შარაბითა მიეც, რომე ჰამოს.

ს ხ უ ა. — და ი ჳ ი რ ე: ქქირჯირის თესლი და ხქატმის თესლი,
თითო მისი — ორი დრქამი, შქარვი — ნახევარ დრქამი, კამის თეს-
40 ლი, ჭაბლანგი, ბოსტან ფლულის თესლი, გილი ერმქანი, ტაბაშირი,
სამყი არქაბი, გაზქამაზუ, — თუქითო დრქამი, ხირიხო — ერთო

მუტუც[ალი, არმელი ლუქი, სამყი არ[ა]ბი, ისიცა მოქალე, და ისი სხუანი დან[ა]ყენ და ჰამენ ბიის შარაბითა. ქია, ტაბაშირი, ორივე დანაყე ვარდის წყ[ა]ლშიგან გქაურეი და მიეც, რომე ჰამოს. და თუ რწყევა ბევირი იყოს, ფერკები შეუქარ მუტლშიგან და კოტო- 5
 შიცა მოიქიდოს. თუ ერთობ რეტად იყოს, ფუშრუქი შეუქენ ქერის კორკოტისა. თუ ფერკსა თაშნუეი წაეკიდოს და ფერკებსა შემოზო-
 დოს და მოუდრეკს, ესე ზეთები, რომე გუითქომს, მით ფერკები დაუზიდოს. თუ არ უშუელოს, ბატარა სამოსელი რძეშიგან დ[ა]ა-
 სოვლე და ცხელი შემოხუეი. და საქმელი რა მოუნდებოდეს, ბიე 10
 და ბროწეული აქ[ა]მე. რაზომიცა ძილი მოუვიდოდეს, დაიძინოს: რომე მოიმატოს. თუ ამან წამალმ[ა]ნ რწყევა არ გაწყუიდოს, || ესე 344 r
 წ ა მ ა ლ ი შ ე უ წ ყ ე ე ი თ : — დ ა ი კ ი რ ე : თეთრი საქმელი და თეთ-
 რი ვარდი, — თუითო მუტუც[ალი, ქაბაბა, ყაყულია, — თუითოსა-
 გან თუითო დრ[ა]მი, ქაფური და მუშკი, და ყარამფული; მისგან ქე- 15
 რის მარცხელის ოდენი, დანაყე და ყურსა შექენ. ყოველთა დღეთა თუ[ი]თო მისგან თუითო მუტუც[ალი პიტნის შარ[ა]ბითა. ს ა კ მ ე -
 ლ ი : ზარბაეი შეუწყევი ვარიის კორცითა. თუ ესე სისუსტისაგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი, რომე ფერი მწუანედ სცემდეს და პირისა სახე
 თეთრ[ა]დ იყოს, და ტანზედა მკლედ იყოს. წ ა მ ა ლ ი შ ი ს ი : კო- 20
 ტომი მოიქიდე და ლუიძლზედა ტლ[ე]ები შეუწყევი და შემოსდევი.

33. [კარი ოცდამეექვსე]

სახელითა ლთისათა დავიწყოთ გული და ვახსენოთ აგებულება მისი და საქმენი მისნი და ხასიათი მისი ტანშიგან.

აწ დავიწყოთ. ასონი ტანისანი მრ[ა]ველნი არიან, თუითოსა 25
 ცალკე-ცალკე აქუს და მიაჩნია საქმობა და სახლი ტანისანი. მაშა, ასონი ტანის[ა]ნი მთ[ა]ევარნი ოთხნი არიან, რომელთა ხა-
 სიათნი და სარგონი³ დიდნია ტანსა შიგან. პირველ[ა]დ — ტუინი, რომელსა შიგან არის ჳკუა და მეცნიერობა, შეტყობა ტანისა ძრვისა
 და ცნობა მისი; გ უ ლ ი, რომელსა შინა არს ქარი სიციცხლისა და 30
 სიმკურვ[ა]ლე ბუნებისა და ლ უ ი ძ ლ ი, რომელსა შინა არის || სა- v
 ზრდელი და მისგან ჩ[ა]მოვა ყოველსა ტანსა და მისგან იზრდე-
 ბის, და ყ უ ე რ ნ ი, რომელსა შიგან არს ს[ა]ველ[ა]ლი თესლ[ა]სა. და
 გუიხსენებია ჩუენსა ნათქომსა შიგან ტუინისა, ჳკუათათუის ხუთთა, რომელსა შიგან არის, კორკისათუის და მკერდისათუის⁴ და ფირ- 35
 ტუისათუის და სხუათა ასოთა შედგმულთათუის, და ვთქუათ იგიცა ადგილნი და საქმენი მისნი.

აწ მოვახსენოთ გულისა. გული ასო არ[ა]ის დიდი და საქმე მისი

- აგრევე, და არის ტანსა შიგან საქმენი და ხასიათნი მისნი, და არის მოქავარი ასოთა ტანხსათა. და გული დაბადა ღმერთმან კორცისაგან, ვითა კუთისა და ძარლუისა კმელისაგან, და ადგილი მისი არის მარცხენით კერძა და ჩამოკიდებული ფირტუთა და საბურ[ავი]
- 5 არის ზედა. და ჰქვავს აგებულება მისი ცეცხლსა მგზებარქა სიმკურავლითა, რომლისა არის აგებულება მისი, ქუეშეთ სქელი და ზედათ წურილი. და ჰქვავს აგებულება მისი თესლსა კურტუმისასა ანუ მუხუდოისასა, რომელსა ძირი მისი სქელი და წუერი მისი წურილი.
- 10 და კიდური გულისა მიბრუნებულ არის მარცხენით კერძო, ტყირბიქსა პირისპირ, და კიდურთა მისთა დასერული არის, და მას შინა ასონი არიან, და გუარნი არიან — ერთი მარჯუენით და ერთი მარცხენით. და მას ორნი ყურნი ასხენ, თუითოსა გუარისანი: ერთი მარჯუენით და ერთი მარცხენით. || მარჯუენით სისხლი დგას და მარცხენით ქარი სიცოცხლისა, დაიარების მას შიგან სისხლი ლუიძლი-
- 345 r 15 სავან, რომელი აბია ძარლუი ლუიძლისგან გულისა ყურსა მარჯუენისასა დიდითა შედგმულობითა მისითა და გუნება გულისა არის მკურავალი და კმელი, არა ერთრიგად უფრო დამეტებული სიმკურელით კერძო, და არის ბუნებით შეზავებული. და ძალი მისი და ხასიათი ისი არის, რომე მისგან იძრვის და ძარლუნი მის ძალითა
- 20 ფეთქენ. და მისგან დაიფანტვის ქარი სიცოცხლისა ყოველსა ადგილსა ტანისასა ბრძანებითა ღ'თისათა, და მას შიგან იქნების მხიარულება და სიცილი, და მაშიგან არის წყრომა და გაგულისებანი, კმუნვა და შეწყენა. და ორნი ძარლუნი გულისაგან და მას შეადგმან ორნი საბურ[ავი]ნი, და იარების ერთსა მას შიგან ძარლუისა
- 25 მისხლი ყოველსა ძარლუშიგან, და მეორესა მას შიგან იარების ქარი სიცოცხლისა, რომლისაგან არის ფეთქა და ძრვა ძარლუთა. და დასნეულდების გული აგრე, ვითა დასნეულდების სხუანი ასონი ტანისგან თვის-თვის მაგიერად ერთმანერთსა ძალითაცა, რომე ერთი ასო დასნეულდეს, მეორესაცა დაქანსეულებს მისი სნება. და არს
- 30 ესეცა, რომე გული დასნეულდების ლუიძლისაგანცა და ტუინისაგანცა და სნებათა სტომაქისათაცა, და სნებათა ფირტუისათაცა, დასნეულდების სხუათა ასოთა სატკივრისაგან, და დასნეულდების ქამსა სუქათისასა და ქამსა დაბნედისა ადგილთა ტუინისა სნებათქან, დასნეულდების ლუიძლისაგან, რომე სისხლი დასჭარბდეს და მიქროს გულამდის, ააფოთებს მას, და მიიწიოს ლუიძლისა ძარლუისგან ლუიძლის მაგიერ. და თქუეს, ოდეს მოვიდეს სიკუდილი, იქცეს ბუნება გულისა და გარყუნას და გამოვიდოდეს სული, და საღამდის სატკივარი გულამდის არ მიაწეეს, რას გინდამე სატკივარი იყოს, სნებისგან თუ ცემისგან და დაკოდლებსგან, საღამდი სატკივარი გულსა არ ეცემის, სული არა
- 40 განმოვა. რაქამცა სატკივარი გულზედღან მივა, გაირყუნების და

გამობრუნდების გუნება გულისა და ამოვა სული ბრძანებითა ღმრთისათა.

და გუინ[ა]ხვ[ა]ნ მრ[ა]ვ[ა]ლნი კაცნი, რომელთა დაემართოს სნება ტუინისა და ცნობა წაუვიდა და დაზნდა, და მრ[ა]ვ[ა]ლთა დღეთა არ მოვიდა ჰკუასა და არცა შეიძრა, და არ მივიდის ცნობასა, არც არა იკსოვნიდის და არცა მოკუდის, ვირე არ დაეხსნას და არა დასწყნარდეს ნაფასი გულისა მისისა და ძგერა მისი, და არა დაუსუსურდეს ძალი სიცოცხლისა მისისა სიმკურველითა, რომელი იყოს გულსა შინა, დარჩეს იგი, რომელი წაეკიდოს ღუიძლსა შიგ[ა]ნ მისა განრყუნა და სნება მრ[ა]ვ[ა]ლთა დღეთა არ მიიწიოს გულით კერძო, და ოდეს მიიწიოს მის კერძ, მოკუდეს იგი კაცი.

და ეგრეცა კულა როდეს წაეკიდოს სხუათა ასოთა შიგან სატკივარი. არ მოკუდეს კაცი, ვირე არ მიიწიოს სატკივარი გულად. და მოკუდების კაცი სიხ[ა]რულითაცა დიდითა და წყენითაცა დიდითა, ამად რომე, თუ ერთობ გაეხარებთან გულსა ნ[ა]მეტნ[ა]ვითა სიხარულითა, შესუსტდების და ველარ და[ა]მ[ა]გრებს სულსა და ამოუშუებს სულსა და მოკუდების სიჩოლფორტითა მისისთა. და აგრევე ოდესცა შეზინდების გული, ველარ დაიქირ[ა]ვეს სულსა, გამოუშუებს, და მოკუდების შიშითაცა კაცი და სიხარულითაცა ამა რიგითა, რომე გუითქომს, მრ[ა]ვ[ა]ლნი კაცნი. და მოკუდებთან ამა სახითა ისინი, რომელნი იყუნენ ჯაბანი და კრდ[ა]ლი გულითა. და წაეკიდების გულის ტკივილი ვითა სხუათა ასოთა ტანისათა სამთა გუართა სნებათგ[ა]ნ: ანუ ჰქევათა არეულებისათა, ანუ სიმსივნითა, რომელსა ჰქუიან სნება ჰურკლისა, ანუ სნებისაგ[ა]ნ, რომელსა სახელი ჰქუიან გახსნა მარტივისა. და რომელი წაეკიდოს გულსა შიგან სნება გახსნისაგ[ა]ნ მარტივისა, მაშა მოკლ[ა]ვეს იგი ადგილადვე. და ესე იგი არს, რომელი დაემართოს გულსა ცემულობა ანუ გააობილება რამე. და თუ წაეკიდოს გულსა შიგან მისა ანუ საბურ[ა]ვესა მისისა შიგ[ა]ნ სიმსივნე მკურგ[ა]ლი, მოკლას მასვე წამსა. და თქუეს ესეცა, თუ იყოს მის თანა სიმსივნე ზოგთა ადგილთა, რომელი ავნებდეს და მიხუდებოდეს გულსა, იგიცა მოკლავს კაცს. და თუ წაეკიდოს კაცსა ბნედა ამის სნებისაგ[ა]ნ, რომელი გუითქომს, || და მივიდეს გულშიგან სატკივარი იგი და გაძლიერდეს და გადიდ[ა]დეს სატკივარი იგი, მ[ა]შინცა მოკუდების კაცი. და წაეკიდების ბნედა ცარიელობისგ[ა]ნ კაცსა, ოდეს დაც[ა]რიელდეს გუამი, დაუსუსურდეს სიმკურგ[ა]ლე ბუნებისა და მიაწიოს გულით კერძ, და დ[ა]ბნენდეს იგი კაცსა. და იქნებისცა ბნედა და დიდისა სის[ა]ვესისაგ[ა]ნ, რომელი იყოს სტომაქსა შიგ[ა]ნ ანუ ყოველსა ტანსა სიგრილე მეტი სის[ა]ვესისაგან, მაშინ მობრუნდეს და მოიწიოს იგი გულ[ა]დ და მოარჩოს. და ნიშ[ა]ნი, რომე იყოს სიმართელესა ზედა. თუ გული სიმკურვალისკენ იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე მაჯა ჩქარად უცემდეს და

მფოთად და გულმწყრ[ა]ლ[ა]დ იყოს, და ოდეს გასწყრეს, ვერ დაი-
სუას გულის წყრომა მისი და ამა გუნებისა პ[ა]ტ[რ]ონ[ი] იყუნენ.
ტანითა კმელნი, და თუ მოერიოს მისისა ბუნებასა ზედან სიმკურვ-
[ა]ლუ და ნოტიო, და მოვიდეს იგი ლუიძლისგან გულ[ა]დ და, შეზი-
ლოს და გასწორდეს.

5

აწ გულისა სინედღესა მოგასწ[ა]ვებს და სიმრთელესა. თუ გუ-
ლი სინე[ლ]დლის კერძო იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე მაჯა
ლბილ[ა]დ და დამლედ უცემდეს, აჩქარდეს და არ დასწყნ[ა]რდეს

10

გულის წყრომისგან, და ტ[ა]ნი მისი იყოს ლბილი, ნუ თუ მოერიოს
ლუიძლსა მისა სიკმე და შე[ე]რთოს გულსა და გასწორდეს, ვითა

347 r.

რომელი ვთქუი. და თუ გული სიმკურვ[ა]ლისა და სიკმელისკენ
იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე || მაჯა მალედ და ჩქარ[ა]დ
უცემდეს, და წურილად, და იყოს ნაფასი მისი ფიცხელი, რომელ

15

არს ქშინვა, და მკერდისა და მუცლისა და თმა მრავლ[ა]დ ესხას, და
საქმეზედა ფრთხილი იყოს და ჩაუქად გაგულისდებოდეს რას გინ-
დ[ა]მე ზედან, და იყოს ძალიანი და არ დასწყნ[ა]რდეს გულ[ი]ს

20

წყრომისგან. და იცოდით, გულმწყრალობა სიმკურვლისა ნიშ[ა]-
ნი არის და დაწყნ[ა]რება სიკმისა ნიშ[ა]ნი არის. და თუ მოერიოს
სიმკურვ[ა]ლუ და ნოტია გულსა მის[ას], მაშინ ნიშ[ა]ნი ისი იყოს,

25

რომე მკერდსა და მუცელსა მის[ს]ა თმა უფრო ცოტა ესხას, ვირე
სიმკურვალისა და სიკმელისა უფალთ[ა]გან. და გაგულისება მალე
იყოს და აგრევე ადრე დასწყნ[ა]რდეს. და იყოს ძარღუთა მისთა

25

ფეთქა ს[ა]ვსედ და სხუილად და ფართოდ, და სწრაფით იყოს მის
თანა სწორად აღგილსა ნოტიისასა სიმკურვ[ა]ლესა თანა. და თუ

30

მოერიოს სიგრილე და ნოტიო გულისა ბუნებისა ე[ა]მსა სიმრთელი-
სასა, მისი ნიშ[ა]ნი ისი იყოს, რომე მაჯა რბილ[ა]დ და სუსტად
უცემდეს და სრულსა და ძრე[ა]ზედან მძიმედ იყოს, წყლტუი იყოს

30

ტანზედა და თმა არა დია ესხას ტ[ა]ნზედ[ან], და არცა მოშურნე
იყოს და არცა გაგულისდებოდეს, სიგრილ[ი]სა და ნოტიის[ა]გან.

35

და თუ იყოს გული სიკმისა და სიგრილ[ი]სკენ, მაშინ იყოს ძარღუ-
თა მისთა ფეთქა სწორად და წყნარ[ა]დ, და იყოს იგი ფეთქა სიკმე-
ლისა ალაგსა თანა საკუთ[ა]რ და აღგილთა გულისა ძარ[ი]ლუთა თანა,

35

და გაგულისდებოდეს. და ოდეს გაგულისდეს, ვერ დაესუას გულ-
[ი]ს წყრომისა, და იყოს მოშურნე, და იყოს თმა მისი ცოტა, და იყოს
წყლტუი. ესე ნიშ[ა]ნი არს გულ[ი]სა სიმრთელისა უფალთა. და

40

აქიმი მეცნიერი უნდა, რომე შეიტყუას გონება კაცისა სიმრთელესა
ზედან და აგრევე სნეულისა გამოარჩიოს გუნება, და კარგად გა-
სინჯოს შექნა და წაყიდება სნეებისა, და შეიტყუას სიდიდე და სიმ-
ცრო სენისა, და გამოიკითხოს სნეების[ა]გან, და მერმე ვკითხოთ

40

მას უქნის და შეუტყუოთ, რომელი შესულიყოს გულსა ზედან სნე-
ბისაგან ანუ წაყიდებისაგანი.

460

და აწ ვახსენოთ კურნება და წამლები მისი.

ღებელი მუშისა, სარგო ბრძანებითა ღ'თისთა. ძვერისათვის
 გულისა და შიშისათვის, და ტანისა ზრახუნისათვის და მ[ა]კრტობისა-
 თვის, და ყოვლისა ტკივილისათვის, რომელი აშფოთდების 'შავისა 5
 წ[ა]კვლისგან. — ა ი დ ე: ზურუმბადი და დარუნაჯი, და მარგა-
 ლიტი წურილი, უქურტელი, და ქარაბა და ბასადი, — თუითო
 დრ[ა]მი, და აბრეშუმი ხამი — დრამ-ნახევარი, და უშინა — ორი
 დანგი, და ბამანი თეთრი და წითელი, სადაჯი, სუმბული, ყაყულია
 და ყარამფული, თუითო — დრ[ა]მი და ნახევარი, და თაქუის-ყუე- 10
 რი — დანგის წონი, და დარაპილბილი და ზანჯაბილი, თუითო —
 ორი დანგი, მუშკი — ნახევარ გურკის წონი. დაქერ || აბრეშუმი მა- 348 r
 კრ[ა]ტლითა წურილად, რომელ შეიქმნას ვითა მტუერი. მერმე შექ-
 რიბე იგი მარგ[ა]ლიტი და ბასადი ავანსა შინა, დაგ[ა]ლუ კარგ[ა], და-
 დანაყენ სხუანი წამალნი ცალკე-ცალკე, და შეკრიფენ ერთგან და და- 15
 გ[ა]ლენ, და შეზილენ თაფლითა ცეცხლ-არანახულითა, და შეასუი
 მისგან დიდისა მუხუდოსისა ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა წამლისა კეისრისა, სარგო ბრძანებითა ღ'თისთა; გული-
 სა ძვერისათვის და ქართა უბედოთათვის, რომელნი აშფოთდებიან
 სტომაქსა და მუცელსა შიგა, და ერგების ცხროთათვის ძველთა და 20
 სტომაქსისათვის, რომელი საკამადსა ვერ მოადნობდეს, და სისხლი-
 სა და ბაღმისა ამოყრისათვის და ზოყილისა ძნელისათვის, და
 ღუიძლისა და ტყირბისა ტკივილისათვის, და ტეხისათვის მუც-
 ლისა და თ[ა]ვის ტკივილისათვის, და საკლ[ა]ვისა წამლისათვის,
 და ავთა წ[ა]კბენთათვის. — ა ი დ ე: თახუის-ყუტრი და სატკბურის 25
 გამოწურვილი, და სალიხა და ყუსტი, და დარაპილბილი და კუქუმ-
 ბრა, და აფიონი და ზ[ა]ფრ[ა]ნი, და სუმბული, თუითო — სამი წონა,
 და ჯ[ა]ვაშირი — დრ[ა]მის წონა, და მუშკი და ზურამბ[ა]დი, და
 დურანაჯი და მარგ[ა]ლიტი, უქურტელი, თუითო — წ[ა]ხევარ 30
 დრ[ა]მი, და მური — რვა წონი; დან[ა]ყენ წამალნი ცალკე-ცალკე
 და შეკრიფენ ერთგან, და დაგ[ა]ლენ კარგად, და შეზილენ თაფ-
 ლითა. და შესასმელი: მუხუდოს ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა შიღთისა, რომელი იქმნებინს ოქროთა, სარგო ყოვლისა
 გულის ტკივილისათვის და თ[ა]ვისათვის, და ღუიძლ 5
 სათვის, და მკმუნეარეობისათვის და ნია- 35
 დ[ა]გისა მარტობისათვის, და შიშისათვის და
 სურვისა ტანისა უმიზეზოდ. — ა ი დ ე: აფრაბუნი და
 აფიონი, თუითო! — ოცი წონა, პილბილი და თეთრის ღუმის თეს-
 ლი, და ძირა ქირმ[ა]ნი, და ბასადი, და მარგალიტი, თუ[ი]თო—ოთხი 40
 და ნახევრისა წონი, და დარაპილბილი თეთრი, და აყირყარა, ყა-
 რამფული და სადაჯი, და აზრაქუშნი, და აჩარ-ფაჩანი და სუსტა,

- ბუნდრი და ელი, და სუმბული და ასრიონი, თუითოსაგან — ოთხი წონი, და საფისაჲს თესლი და ჭავაშირი, და ქუშტი და საქაბინჯი, და მასტაქი და ფაენია, და ცერეცოს თესლი და ფუ[ა]კა კალნ[ა]ბისა, და აბალქისი მეგუიპტური, და იქლილმალუქი, თუითო — ორი წონი, და ოქრო და ვერცხლი, თუითო — ოთხი დანგი და ნახევ[ა]ქრი, ზაფრ[ა]ნი და ქაფური, თ[ა]კუის-ყუერი, თუ[ი]თო, — სამი წონი, და უძოვარის თესლი — რვა წონი, და ზარეც[ა]ნდი მრგვალი და ბალასნის თესლი, თუითო — შუიდი წონა, და ირმის რქა — დრ[ა]მის წონა, და კალნ[ა]ბი ბერძული — ექუსისა და ოთხისა დანგისა წონი; დან[ა]ყენ, რომელნი კმელნი იყუნენ ცალკე-ცალკე და გაცარ, ჩაყარენ ნედლნი ლუინოსა ძუელსა კარგსა, ანუ ბადაგსა, და დაქლიშე ოქრო და ვერცხლი ქლიბითა, ვირე შეიქმნას ვითა მტუქარი, და შერიე წამ[ა]ლთა დაგლილთა თანა, დაგ[ა]ლუ კარგად, და ჩაყოილნიცა დაგ[ა]ლენ კარგად და შეზილენ თაფლითა, და შესუმა, ამა ს[ა]ლმობათათუის რომელ გუ[ი]თქომს, — რეენდისა ზომა და უფროსი. მისი შესასმელი: ნახევარ მუტუ[ა]ლი თფილითა წყლითა.
- 349r || და ერგების ტკივილსა გულისასა დევალ-მუშვი დიდი, ტკიბი; და ეგრე მისთვის დევ[ა]ლ-მუშვი მწ[ა]რე, და ერგების უკეთეცა.
- სხუა წამ[ა]ლი გულისა ძგერისა, ბერვისა და ჭყურილისათუ-
- 20 ის, — ა ი ლ ო: თურინჯი, რ[ა]ზომი გინდეს, და გაქურცენ ქერქი მისი. კურცხის გული, რაზომ თხელ[ა]დ გეგბოდის, და გა[ა]კვო ჩრდილსა, და აილო მისგ[ა]ნი წონი დრ[ა]მისა ათისა, და კილ[ა]მონი, ზანჯ[ა]ბილი და აშყაყული, ამ[ა]თგ[ა]ნი — წონა დრ[ა]მისა ოთხისა, და რეც[ა]ნდი სინი, და მაზდაქი, ზაფრ[ა]ნი და სუმბული ბერძული, ქაშუტიბარი, ამ[ა]თგ[ა]ნი — წონა დრ[ა]მისა ორ-ორისა და ნახევრისა, და ჭავი ბუა — ხუთი. შეკრიბენ ესე წამალნი, დან[ა]ყენ, დასცრენ და პერულ-მოკდილ[ი]თა თაფლითა შეზილო და ქურჭელსა ჩასდვა. და ოდეს გიკმდეს, იკმარო. შესუმა მისგ[ა]ნ: წონა დრ[ა]მისა ორისა წყლითა ნელ-ტფილითა, ერგების ღ'ითთა.
- 30 ა წ გ ა მ ო კ რ ე ბ ი თ დ ა გ ი წ ე რ ო გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი, თუ რ[ა]ზომ ფერი არის და ხ[ა]ფუნისა, რომელ არის გულის ძგერა.
- გულის ტკივილი მრ[ა]ველისგ[ა]ნ იქნების: ერთი — სიგრილისგ[ა]ნ, რომე სტომაქსა სიგრილე მისკირდეს, ერთი — რომე ნამეტ-
- 35 ნ[ა]ვ[ა]დ სიკმე მორეოდეს, ერთი — ბ[ა]ლმისგ[ა]ნ, ერთი — სისუსტის[ა]გ[ა]ნ, რომე მუდ[ა]მ გული შეუსუსტდებოდეს. თუ სიგრილისგ[ა]ნ იყოს, მისი წამალი და ნიშ[ა]ნი ეს იყოს, რომე ფერზედ[ა]ნ თეთრ[ა]დ იყოს, და ზოგჯერ! მკუდრის ფერი დაედებოდეს და ქშინვაცა სკირდეს, ხანდახან ჭყუაცა შე[ე]ცულებოდეს.
- 40 ტკივილის[ა]გ[ა]ნ, რომე ნ[ა]მეტნ[ა]ვ[ა]დ შესუსტდეს. მისი წა-
- v მ ა ლ ო: ძლიერი² || ძუელი ლუინო ასუით, მისი ტანი ან ბალასნის

ზეთითა, ან ქუნჯითის ზეთითა შეზილეთ, და მუშკი შაქრითა აკამეთ, და სურნელსა მწუანვილსა უსუნებდეს. მერმე სოდი და თოფ-
ალახი ორივე დან[ა]ყე, ვაშლისა შარბათსა შიგან გიაურთე და მიეც,
რომე ჭამოს. მერმე ესე შარბ[ა]თი და ესე წამ[ა]ლი-
ცა ასუი, და გულზედან ტლედ დასდევ. და საკმელ[ა]დ შემწუ-
არისა ტრედისა კუნდსა აკმევდი და ზოგჯერ¹ ცხურის კორცსა ჭამ-
დეს შემწუარსა. და გულის ტკივილისათვის ესე დევალ-მუშკი შე-
უწყონ და აკამონ, რომე დევალ მუშკებშიგან სწერია.

თუ ესე გულის ტკივილი სიკმის[ა]გან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე
იყოს, რომე ამა სნეულ[ი]სა კორცნი დნებოდენ და ფერზედანცა გა-
ყუთილდეს და ცხელებაცა დაერთოს, მაჯასა ზედ[ა]ნცა მძივდ
სცემდეს და ტკივილიცა მწოედ სკირდეს. მისი წამალი ესე
იყოს, რომე ქაფურისა ყურსი შეუწყევით, რომე ყურსებშიგან
სწერია მით წესითა, და კიდევე ქაფურისა ყურსი ვაშლისა წუენითა
გულზედ[ა]ნ დასდევით, და თეთრი სანდალიცა გაურთონ. სამ დღემ-
დი ესე შეუწყევით, სამსა დღესა უენის ესე ყურსი შეუწყევით, ქე-
რისა კორკოტითა აკ[ა]მეთ ესევე ქაფურისა ყურსი და თბილითა
წყლითა იბანდეს¹. და საკმელი მისი: ქერის საფუარი შექნან ნუშის
ზეთითა და ზედან შ[ა]ქარი მოაყარონ, და იგი გიაქმოუცხონ და აკ-
მევდენ.

თუ ესე გულის ტკივილი ბ[ა]ლდმისგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე
იყოს, რომე ფერზედ[ა]ნ ერთობ თეთრ[ა]დ იყოს და გული ნ[ა]მეტნ-
[ა]ვად || სტიოდეს. თუ ამა ტკივილსა ყოლინჯიცა დაერთოს, მო-
ღე: მუშკი დანგ-ნახევარი, და ერთი სასმელი ჭულაბი შექენ, და ესე
მუშკი შიგან გიაურთე და შეასუი. თუ ამა წამალი მ[ა]ნ ვერ
უშუელოს, მოიღე: სუმბული, ყარამფული, სოდი, ყუსტა,
დ[ა]რიჩ[ი]ნი, უფული², თუითოსგან — თუითო დრ[ა]მი, ტკივილი
ვაშლისა წუენი გიაურთე და გულზედ[ა]ნ ტლედ გარდაქარა.

თუ ესე გულის ტკივილი ხისუსტისგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე
იყოს, რომე გული მუდმ[ა]დ უძგერდეს და დაუსუსტდეს. მისი
წამალი: თეთრი სანდალი, ქაფური, ვარდის წყლითა ტლედ შექე-
ნით და გულზედ[ა]ნ გარდაქარით, და ნ[ა]ხევარ დანჯე მუშკი გია-
ურთონ და შეასუნან. ორი მუტყელი დაევალ-მუშკი ორჯელ გაღესონ
და შეასუნან. მერმე მას უენის თბილი წყალი შეასუნან.

თუ გულის ტკივილი სიგრილისგან იყოს, ესე წამალიცა
აკ[ა]მეთ: სადაფისა ფურცელი ნიგუზის ზეთითა, ცოტა თ[ა]ფლი
გიაურთონ და აკამონ, რომე გული გიაქმუხიარულოს³.

ხაფანისა წამალი, რომელ გული მუდ[ა]მ უძგერდეს. ხ[ა]ფანისა
ნიშ[ა]ნი იგი არის, გული ასრე უძგერდეს, ამას ჰვე[ა]ნდეს — ქათამ
ფეთქსო, რომე კელი დასდვა, და მწოედ⁴ უძგერდეს. ესე ორისგან
არის: ერთი — სიგრილისგან, ერთი — სიმკურვალის[ა]გან.

- თუ სიმკურე[ალის]გან იყოს, მისი ნიშ[ანი] ესე იყოს, — და ხან[ექ]სიერ[ად] გულის ძგერ[ა]შიგან ცხელებ[ა]ცა მოუვიდოდეს და ძგერა გ[ა]უწყუე[ტ]ლად იყოს. მისი წამ[ა]ლი: ყურსი, ქაფური შეუწყევით ამა წესითა, რომე ყურსებშიგან სწერია. ესე ყურსი ვაშლის წუნენითა შეასუით და ერთხელ საქ[ან]გუბინი ბაზრულ[ი]თა. თუ ამა სატკივარშიგან-ცოტა სევდაცა დაერთოს ლოდადისა, მაჭუნი შეუწყევით, და თუ კორცხედა ცხლად იყოს, ბასლიყისა ძარლუი გაუხსენით და მუდ[ა]მ ახალი დო ყინულითა გ[ა]უღესეთ და შეასუით.
- 10 თუ ესე ხ[ა]ფაყ[ა]ნი სიგრილის[ა]გან იყოს, და მისი ნიშ[ანი] ესე იყოს: ვერზედ[ა]ნ მუდამად თეთრ[ა]დ იყოს და კორცშიგანცა მუდ[ა]მ[ა]დ ცივად იყოს, გუნებ[ა]ზედ[ა]ც შფოთად იყოს, და გულზედან მუდ[ა]მ[ა]დ ეშინოდეს, მუდ[ა]მ[ა]დ ნ[ა]ველიან[ა]დ იყოს. ამას მათფუხი აფთიმონი შეუწყევით. მას უკანით მუშკის ყურსი შეუწყევით, რომე ყურსებშიგან სწერია, და სუმბული ამა ყურსებშიგან მოუმატონ და დევალ-მუშკისა მაჭუნითა აქ[ა]მონ.
- 15 თუ ესე გულის ტკივილი სიცხისგან იყოს და მისი სტომაქი ცხლად იყოს, მას გრილი მთა ადგილი უნდა, რომე შეუწყონ; და ვარდისა წყ[ა]ლსა და ქაფურსა უსუნებდეს. მისი მოსუენება მით იქნების: თუ ცხელსა აღ[ა]გსა იყოს, მთ[ა]სა გ[ა]ვიდეს სჯობს; თუ მთ[ა]სა ვერ გ[ა]ვიდეს, გრილსა სახლშიგან დაჯდეს და ნილოფარი და სანდ[ა]ლი, ვარდის წყალი და ქაფური, და გრილი ხილი, რ[ა]ცა იყოს, მას ისუნებდეს, ერგოს. და ფურცელი ტირიფისა გარცხილი, სადაცა დაიძინოს, გარეშემო შემოუყარონ. და შარბათი სანდლისა და ყურსი ქაფურისა ასუან, და მისი პერ[ა]ნგი სანდლისა წყლითა და[ა]სოვლონ და აგრე ჩა[ა]კუან, || ხანდახან ვარდისა წყლითა შეასოვლებდნენ, რომე სული ახალ-ახალი უდიოდეს. თუ წყურვილი სპირდეს და აწყენდეს წყალი მქავისა ბროწეულისა და წუენი ტყემლისა, და წყალი ინდოურისა ხურმისა და წყალი ისრიმისა, და წყალი მქავისა თურინჯისა, ესე ყუელა ერთმანერთსა სწორი ქნას, რაცა ამას შაქარი მოუნდეს, იმათ ოდენი, სადამდის გასქელდებოდეს, ცივითა წყლითა გარივე და აგრე ასუემდენ. წყალი თენმაქნისა, წყალი მქავისა კიტრისა, ესე ამა სენსა ერთობ ერგების და, თუ ყურსი ქაფური ურიონ, იგიცა სჯობდეს.
- 30 თუ ცივება არა სპირდეს, ზროხისა დოც ანგებს. მისი საქამადი ჭულაბითა, კარგითა ღვინითა გარეული იყოს პურსა, იმითა გააცივებდეს და ჰამდეს. თუ ესე ველარა იშოვოს, ცივსა წყალშიგან პურსა ჩაყრიდეს და ჰამდეს ღვინისა წყლითა. და მქავისა ბროწეულისა წუენი წყალსა გაურიონ და იმასშიგან პური ჩაყარონ, და იგიცა ერგების. წურილი თევზი ძმრითა მოხარშული და ს[ა]ქამ[ა]ლი, რომე

ისრიმითა და რევაჭითა იყოს, და ანუ რაცა ამას ჰგავს, და პირსა წაიგდებინებდეს.

თუ იგი სენი სიგრილისაგან იყოს, მისი ნიშანი იგი იყოს, რომე პირსა თეთრი და ლურჯი იყოს. თუ სიცხისაგან სჭირდეს, [ესე] სენი უფროს ძნელი იყოს, მას მუშკისა და ამბრისა სული 5
ერგების და ლლიასა ტლე, გულსა დაიდვას დოლ-მუშკი. ნუშა- 5
დრე(!), მუფარე კმელი. ესე მისცენ და ზედა ცოტა || გემრიელი 5
ლუინო ასუნა. და მისი საკმელი შემწუარი იყოს და 5
ასეთი კორცი, რომე შიგან სიმსუქნე არა იყოს; ჰავკავისა და ტრე- 5
ლისა კუნდი ნიგუზისა ზეთითა შემწუარი, ქონდრითა და დარიჩინითა 10
ჰამდეს.

თუ ცხელებისაგან მივარდნილიყოს და დასუსტდეს, ჰაფური და ვარდის წყალი, სანდალი და კიტრი და ბადრანგი, ესე გააციოს და ცოტათა მუშკითა ისუნებდეს, და ცივი წყალი გულაბითა გულზედა ისხას და ჰაკასაცა იმითა ჩაისოვლებდეს. თუ ესე ვარდის წყალი, და 15
თხელი და წმიდა ლუინო, და ზროხისა კორცისა ნახარში, თუ ამას ჩაალბობდეს; ყიაშიგან იგი სჯობდეს.

თუ ესე სენი სიგრილისაგან წაეიდოს, მუშკსა ნიადაგ ისუნებდეს. ლუქონა, რომე გამთბარი იყოს, გული-მუშკითა ყიასა ჩაიწობდეს და ყაღისა ტლე გულსა დაიდვას, ტფილ-ტფილი, არგებს. 20
წყალი ლიმონასა მყავისა ბროწეულისა წყლითა გარეული იყოს, შიგან პური ჩაყაროს, და ჰამოს თევზი წურილი ძმრითა და ისრიმისა წყლითა მოხარშული. და საჭამადი. რეავაჭითა და ისრიმითა, და ან რაცა იმისი მსგავსი იყოს, იმითა შეუწყონ.

თუ ესე სენი სიგრილისაგან სჭირდეს, პირისა ფერი თეთრად, ლურჯად და კალის ფერად ჰქონდეს. თუ სიგრილისაგან იყოს იგი ფერი, უფრო ძნელია მისი სენი. მას მუშკისა და უდისა სული არგებს, და ყაალისა ტლე გულზედა დაიდვას, არგებს ნებითა ღმრთისათა. 25

|| სხვა გულისა ტკივილისა, რომე სიგრილისაგან იყოს. მისი 352 r
წამალი: აიღე მაყულისა შეშა, დაწუი და ზედა ტაშტი დაბურე, 30
რომე კუამლი არსით გავიდეს. და მერმე ისი მური, რომე ტაშტსა მოეკიდოს, დაფხიკე და ლუინითა შეასუი, თუ უშუელოს ღმრთითა. თუ ამან ვერა უშუელოს, აიღე: ტენცო და წყლითა ადუღე, თაფლი გაურივე და შეასუი უზმასა ასი ღრამი, და უშუელოს. 35

თუ ამან ვერა უშუელოს, იცოდი სიმკურვლისაგან არს ტკივილი ერთობ. მისი წამალი: აიღე ზაფრანი და ჰაფური, დანაყე, გალესე და შეასუი, და უშუელოს. თუ ბალდამი იყოს, გულზედა ჰარისა ნავდელი, თაფლწყალი გაურივე და შეასუი.

სხუა წამალი გულისა: ადუღე საკმელი და კულქია- 40
30. ფანასკერტლი-ციციშვილი. 465

ვი, შეასუი წყლითა სამჭერ. ამავე სენსა მიწა და წყალი გაურივე. ერთმანერთშიგან სნილენძისა თასითა, და სამი მარცუალი ქერი ჩა-
ავდე შიგა და შეასუი, და ირბინოს და უშუელის.

5 სხუა, რომე ანას დად გული ასტკივდეს და პირსა წყალი წავარდეს, იგი ქიქისაგან არის. ერთი თავი ნიორი დაუნაყე და ძმარი გაურქივე და შეასუი, და უშუელქის.

10 სხუა წამალი გულისა და სტომაქისა. — აიღე: კულიავი და პილპილი, და ქაქური, წიწმატის თესლი, თუითოსაგან — ორი დრა-
მი, დანაყე და გაცარი წმიდად. შეზილე და ერთსა დღესა და ღამესა
10 მიეკ თუითო კოვზი შუილ დღემდის, უზმა შეინახე და ყოვლისა
მეავეისაგან] ფარეზი შეინახე, და უშუელოს.

v || სხუა წამალი გულისა. და სტომაქისა. —
აიღე: ვაშლი ხუთი დრამი, და ბაე — ხუთი დრამი, და ავანშიგან-
დანაყე წმიდად, და თაფლი გაურივე. და აიღე ბროწეულისა ყუ-
ვილი ორი დრამი, დანაყენ და გაცარ, და შიგან გაურივე, და ქურ-
15 კელსა შიგან ჩასდვა, ცეცხლზედა ერთხელ აადღე. აიღე თუითო
კოვზი, უზმასა სამსა დღესა აჰამე და უშუელოს.

სხუა წამალი: ბროწეულისა წყალშიგან კალი გაურივე, შე-
ასუი, და გულზედაცა დასდვა და უშუელოს.

20 გულისა ტკივილი, რომე სიმჭურვალისაგან იყოს. — მისი წა-
მალი, გრილი შარბათები: სანდალისა შარბაქი და ყურსი
ქაფური შეასონ, თეთრი სანდალი ვარდისა წყლითა გალესონ და
კოტა ძმარიცა გაურიონ, და კოტა ქაფური მეავე ვაშლისა წყლითა
გალესონ და ისიცა შიგა გაურიონ, მერმე ქათნისა ნაკუეთი ამას
25 შიგან ხანჯამიერად დაასოვლონ და გულზედა დასდვან, და გრილი
ყურსებისა შეასუნან, და ყურსი ტაბაქირი შეასონ.

გულის ტკივილი, რომე სიგრილისაგან იყოს. — კოტა მუშკი და
უდი კოტ-კოტა, და კოტა ამბარიცა კარგისა ძლიერსა ღუინოსა
შიგან გალესონ და შეასონ, და ღალისა ზეთი გულზედა ტლედ. ესე
30 სამფერი წამლები შიგა გაურიონ და გულზედა ტლედ შეუდვან. თუ
ამან არა უშუელოს, დაიჭირე ყუსტი, სუნბული, სოდი, დარიჩინი,
353 r სუჭი, ესე ოთხი დანაყე, მურტისა წყლითა დაასოველ და კოტა ||
დევალ-მუშკიცა შემოსდვან ტლედ.

დევალ-მუშკისა წამალი. წამალი ესე არის: აიღე
35 აესანთინი, მური, საბრი და რევანდი, თუითოსაგან — ორ-ორი
დრამი, თაქუის-ყუერი და მუშკი, — თუითო დრამი, და ნანხუა და
ზაფრანი, და ნიახურისა თესლი, თუითოსაგან — ოთხ-ოთხი დრამი,
სუმბული და სადა ჯანდი, თუითოსაგან — ორ-ორი დრამი. ესე ყო-
ველი დანაყონ და გაცარან, და კოტასა კარგსა თაფლსა შიგან შე-
40 ზილნე. ამა შეზელილისა წამლებისგან თუითოსა მას თუითო მუტ-

ტყალი ბატონისა ენა, რომე მრავალ-ძარლუა ჰქუიან, მისა წუნენშიგან გალესონ და შეასონ.

გულს ტკივილი, რომე ნამეტნავად სიმკურვალისაგან იყოს, და აცხელებდეს და გული უძგერდეს, და აწყურებდეს, და გული უსუსტდებოდეს და სტკიოდეს, და პირი გაუწითლდეს და მოქუხებით ჰქონდეს. — ესე შარაბი სანდალი შეასუი და კელი გაუქსენ, შუა ძარლუი, და ცოტა სისხლი ადინე. ამა შარაბისა სანდლისა წამლები ეს არის: აიღე გაკლბული თეთრი სანდალი ოცდაათი ღრამი, ასსა ღრამსა ისრიმისა წუნენშიგან და თხუთმეტსა ღრამსა და ერთსა ლიტრასა წყალშიგან დაალბე ერთსა დღელამესა, მეორეს დღესა აადღულე მანდამდის, რომე ორი წილი დააკლდეს და მესამედრ დარჩეს. მერმე ო კელითა შეზილე, ქათონისა ნაკუეთითა დაწურე. მერმე ერთი ლიტრა შაქარი გაურივე, ნახევარ ღრამი ზაფრანი მჟუარშიგა გამოკრული შიგა ჩაავდე და ადულე. და პერი ართუი და ადულე მანდამდის, ვიკემ გასქელდეს. ხანკამიერად მოკრული ზაფრანა კელითა დატყლიჭე, რომე ძალი კარგა გამოსცეს. ათი ღრამი თაბაქშირი დანაყილი, ნახევარ მუტყალი ქაფური ამა შარაბათშიგა ხუთ-ხუთი ღრამი ვაშლისა შარაბათი გალესე და შეასუა.

5
10
v
15
20

თუ პირისა ხახე ყუითლად ჰქონდეს და შაქა ჩქარად უცემდეს, ნავალი და შარდი ყუითლად იყოს. და პირი უმწარდებოდეს და სწყურდებოდეს ასრე, რომე წყლითა არა გაძლებოდეს, და მალვით აცხელებდეს, იცოდი, რომე სენი ზაფრისაგან არის. მისი წამალი ესე ყურსი ქაფური არის: აიღე ქაფური, ტაბაქშირი, წითელი ვარდი, ლულუფარი (ქაფური — ორი ღრამი, და სხუათაგან — ოთხ-ოთხი ღრამი), ტუნხმაქანი, კიტრის თესლი, შანხიარისა თესლი, რომე მრუდად გავრძელდების, აყიროსა გული, თუითოსაგან — სამ-სამი ღრამი, ქოქისა თესლი, ქასნისა თესლი, თუითოსაგან — ორ-ორი ღრამი, და ნახევარი, თეთრი სანდალი — სამი ღრამი, და შემწუარი და დანაყილი კირჩხიბი — ორი ღრამი, რუბისუსი ო — ერთი ღრამი, ზაფრანი — ორი დანგი. თარანგუბინი — ათი ღრამი, ქასირა — ურთი ღრამი და ნახევარი, კმელი ქინძი — ღრამი და ნახევარი. ამა ათსა ღრამსა თარანგუბინსა შიგან ცოტა წყალი გაურივე და კელითა შეზილე და ქათონითა გასწურე. ესე წამლები ყუელა დანაყე, გაცარ და შიგა გაურივე, და ყურსებრ შექენ. თუითოსა მას ხუთ-ხუთი ღრამი ბაესა(!) კურკისა წუნენშიგან გაურიონ და თითი ალოკონ, და თუ თითითა ვერა ლოკდენ, ცოტასა დოსა შიგან გალესონ და ასონ.

25
30
35
35
r

შარაბი, რომე წყურვილი დააწყნაროს. — აიღე: მკავე ბროწეულისა წუნენი და ტყემლისა წუნენი, და საზამთროსა წუნენი და ნარინჯისა წუნენი, და ისრიმისა წუნენი, თუითოსაგან — სწორ-სწო-

40

რი, ასთონი შაქარი გაურივე, სიმჟავე გატეხოს, მანდამდინ აღულე, რომე გასქელდეს. ამისგან თუითო შარბათი — ხუთ-ხუთი მიტყალი — ცივითა წყლითა ასუი.

5 სუფუფი, რომე გულისა ტკივილი დააწყნაროს! და სიმკურვალე გასტეხოს. — ა ი ლ ე: წითელი ვარდი, ტაბ[ა]შირი — ორი ღრამი, კმელი ქინძი — ოთხი ღრამი, ჭაფური — ერთი დანგი; ესე ყუალა დანაყე და გაცარ. ამისგან თუითო მუტყალი ვაშლისა შარბათშიგა
v გა || ურიონ და ალოკო[ნ].

10 ს ხ უ ა ს უ ფ უ ფ ი. — აილე უქურეტელი მარგალ[ი]ტი, ქარბა, ბასდი, ლისან-ლუსვარი, თეთრი შაბი, გილი მზატუმი, თუითოს-გან — თუითო მუტყალი, სუქი — ნახევარ მუტყალი, წითელი შაქარი — შუიდი მუტყალი, და ყუელა დანაყო და გაცარან. ამისგან შარბათი ორი მუტყ[ა]ლი ე[ა]შლისა შარბათშიგა გაურიონ და ლო-კონ.

15 ტლე გულბ ტკივილისა, რომე სიმკურვალისაგან იყოს. — ა ი ლ ე: ტაბ[ა]შირი, ჭაფური, თეთრი სანდალი გაქლიბული, წითელი ვარდი; ყუალა დანაყონ და ვარდისა წყალშიგა გაურიონ, ტლედ ქნან და გულზედა დასდვან.

20 ტ ლ ე კ ი დ ე ვ ე. — კმელი ია — ერთი პევშუი, ქერის ფქუი-ლი — ერთი პევშუი, დანაყე და გაცარ, ლისან-ისაერისა ფურცე-ლი, კლდისა ყურძენა და ძაღლისა ყურძენა, ბაზარკატონასა ლუბი, ესე სამი ერთმანერთშიგა გაურივე და ხუთისა კუერცხისა ცბლი, ფქვილები და წამლები ერთმანერთშიგა გაურივე, და ტლედ შე-ქმნა და გულზედა შემოსდვა, სიცხესა გამოიღებს და გულისა ტკი-
25 ვილსა დააწყნარებს. ესე ტლე ჯ ა ლ ი ნ ო ზ ი ს გ ა ნ მოგონილია და გამოცდილი.

გულისა ტკივილი, რომე სიგრილისაგან იყოს, მ ი ს ი ნ ი შ ა ნ [ი]
355 r ესე არის: პირისა სახისა ფერი მოთეთრო || და ტყუე[ი]სა ფერად მოსცემდეს, აწოდინებდეს მკარშიგან და ტანშიგანცა მძიმედ იყოს
30 და ადგომა ეძნელებოდეს, და ცეცხლისა² და მზისა სიტფო იამებოდეს, მუშისა სულიცა — რომე მკურვალეა — იამებოდეს. რა ესე ასრე იყოს, იცოდი, რომე ესე სიგრილისაგან არის. პ ი რ ვ ე ლ
ა ი ლ ე: ცოტა მუშუი და ამბარი, დანაყე და ერთსა თასსა კარგსა ლუინოსა შიგა გაურივე და შეასუი. და ესე ნოშდარო მაჭუნიცა აქა-
35 მე. ნ ო შ დ რ უ ს წ ა მ ა ლ ი ესე არს: აილე წითელი ვარდი ექუსი ღრამი, სოთი — ხუთი ღრამი, ყარამფული, მასტაქი, სუმბუ-ლი, ასარიონი, თუითოსაგან — სამ-სამი ღრამი, ყუფა, ზარნაბი, ზა-ფრანა, ბაზბაზი, ყაყულა, ალი ჯავზი. თუითოსაგან — ორი ღრამი; ყუალა დანაყენ და გაცარ და ნახევარ ჩარეკი ამლაჯი გაწმენდილი
40 ორსა ლიტრასა წყალსა და ნახევარსა შიგან ჩადევ, და მოხარშე მანდამდის, რომე წყლისა ორი წილი დააკლდეს და ერთი ღარჩეს.

მერმე ისი ამლაჯი ჯელითა კარგად დაზილე და დაწურე. ერთი ლიტრა თაფლი იმა წამლებშიგა გაურჩივე, მანდამდის ადულე, რომე გასქელდეს. მერმე ესე დანაყილი წამლები შიგა გაურივე და მაჭუნად შექენ; ამისგან თუითო ჭამა: ორი დრამი. ესე მაჭუნი სიგრილისაგან რომე იყოს, გული სტიქოოდეს, უშუელის, და გული რომე შეუსუსტდეს, ძალასა მისცემს.

v
5

სუფუფი, რომე სიგრილისაგან იყოს გულისა ტკივილი. — ა ი ლ ე: პიტნა, ქარაბა მოკალულო, ბასდი, და თეთრი შაბი მოკალულო, სოდი, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი, მრგული ზრევეანი, დ[ა]რუნჯი — ნახევარ-ნახევარი დრამი, მუშკი — ერთი დანგი, სუმბული, მარგალიტი, — თუითო დანგი. ესე წამლები ყუელა დანაყე, დაცარ და ოცსა დრამსა შაქარშიგან გაურივე. ამისგან: თუითო სამ-სამი დრამი ავსინთინდისა შარაბითა.

10

ავსინთინისა შარაბი ესე არის: — ა ი ლ ე: ავსინთინი ხუთი დრამი, წითელი ვარდი — თხუთმეტი დრამი, სუმბული — ორი დრამი, თურული — ორი დრამი, ყუელა ერთსა ლიტრასა წყალშიგა აადულე, სადამდისცა ნახევარზედა მოიყაროს, გამოსწურე და ოცი მუტყალი წითელი შაქარი გაურივე და ცოტად მოადულე. ამა სუფუფისაგან სამი დრამი ათსა დრამსა ავსინთინისა შარაბშიგა გაურჩივე, აგრე ასუით.

20

გული, რომე სიგრილისაგან ხტკიოდეს, მისი ტლე. — ა ი ლ ე: სუმბული, სოდი, ყამბილი, ყულა სხუილი, წურილი, კმელი ხათმი, წითელი ბორა, სონიჯი, თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი მიტყალი, ყულა წურილად დანაყე; ჰ[ა]ქამა — შუიდი მიტყალი — ესეცა დანაყე, და ყულა გაცარ. კარ || გსა ძრიელსა ღუინოშიგა გაურივე და მოადულე, და თბილ-თბილად გულზედა ტლედ შემოსდე. ესე ტლე ჯ ა ლ ი ა ნ ო ზ ი ს გ ა ნ მოგონილი არის.

356 r
25

წამალი გულისა ტკივილისა, რომე სიგრილისაგან და ბალდმისაგან იყოს, და გასახსნელი წამალი ეკირებოდეს. — ესე გასახსნელი მიეცით: აილე თურბუთი, აფთიმონი, ღარიკონი, უსტუხულოსი, — თუითოსაგან სწორი, და ცოტ-ცოტა იარაჯ-ფეყარა — ორი დანგი და ნახევარი, ჰუდი ჰინდი — დანგი და ნახევარი; ყულა დანაყე და გაცარ და ცოტა ტფილსა წყალშიგან დაზილე, და ჰაბები შექენ... ამა ჰ[ა]ბისა თუითო ჭამა: ორი დრამი და, თუ უფრო ძალიანი უნდოდეს, სამი დრამი.

30

სხუა ჰ[ა]ბი ჯალიანოზისი ამავე ტკივილი-სათუის. — ა ი ლ ე: თურბითი, აფთიმონი — თუითო დრამი, შაჰმანდალი, ღარიკონი, ჰ[ა]ქრალ არმანი, თუითოსაგან — დანგი და ნახევარი, საკამუნია — ერთი დანგი, მილჰინაპტი — ერთი დანგი, შავი ხარბაყი — ნახევარ დანგი, უსტუხულოსი — ორი დანგი, მა-

35

უელი — ერთი დანგი; ყუალა დანაყე და გაცარ, თბილითა წყლითა აბები შექენ. ესე ყუალა ერთი შარბქათი არის.

გულისა ტკივილი, რომე სიმკურვალისაგაჲ აყოს, და გახაკსნენ-
V ლად ეპირებოდეს, მას უშუელის ესე გასაკსნელი. — || ა ი ლ ე :
5 თურბითი და აფთიმონი, სანიმაქი, შაპთარა, მასტაქი, წითელი ვარ-
დი, ია, ქაბული ჰალილა, ყვითელი ჰალილა, ამასირა — თუითოსა-
გან ცოტ-ცოტა დანაყე და გაცარ და თბილითა წყლითა აბები შე-
10 ქენ. აილე ხუთი დრამი ხიარი-შამბრისა გული, ხუთი დრამი შარი-
ხიშტი, თბილსა წყალშიგა გალესე და გამოწურე და ამა ჰქაბებშიგან
ორი დანგი ამაშიგა ჩაადნე და შეასუა. თუ ამითა არა გ-
მ ო წ მ დ ე ს, ესე ჰქალილისა სუფუფები მიეც. —
ა ი ლ ე : ალილა ქაბული და შავი ჰქალილა, ამლაიჯი, ფალანჯ-მუშკი,
15 ბადრანჯობისა თესრი(!), უსდუხუდოს ლისან-ისავარი, რომე გვე-
ზუვანი არის, გილი არმანი, აფთიმონი, უდი ჰინდი, სოდი, ყარამფუ-
ლი, კმელი ჰინძი, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი, ქარბა, ბასდი
უხარშავი, აბრეშუმე დამწუარი, ჰაჯალ-არმანი, თუითოსაგან —
დრამი და ნახევარი, ბაზარყატუნი, თუხმეჰანი, აყიროს თესლისა
20 გული, თუითოსაგან — ხუთ-ხუთი დრამი, ყუელა დანაყე და გაცარ;
ამა წამლებშიგან თუითოსა მისგან თუითო მიტყალი ათსა დრამსა
ლისან-ისავრისა შარბათშიგა გაურიონ და თითთა ალოკონ.

ლისან-ისავრისა ნიშანი ესე არის. — აილე ლი-
357 r სან-ისავრი, რომე გვეზუბანი, არის, ოცდაათი დრამი, ბათრინჯისა ||
ფურცელი — ხუთი დრამი, სუმბული, სადა ჩიანდი; თუითოსაგან —
25 ორ-ორი დრამი, ამლაიჯი დანაყილი, თუითოსაგან — ოთხ-ოთხი
დრამი. ესე ყუალა სამსა ლიტრასა წყალსა შიგა მოადუღე. სადამდინ
მესამედი დარჩეს გინა ნახევარ ლიტრასა ზედან მოიყაროს, გამო-
წურე და ნახევარ ლიტრა შაქარი გაურივე, მანდამდის ადუღე, რომე
30 გასქელდეს. ამისგან ათ-ათსა დრამსა ყოველთა დილათა უზმასა ვარ-
დისა წყლითა ასუემდი.

ესე დევალ-მუშკი, რომე ამა სენსა უძუე-
ლის. — აილე მასტაქი, დარიჩინი, ყარანფული, სუნბული, სუქი,
ქაბაბა, დარიჩინი, ჯავზი, ყაყულა, სოთი, თურინჯაისა ქერქი, უხარ-
შავი უდი, ზაფრანი, დარქაპილილი, ბადრანჯისა თესლი, ფალანჯ-
35 მუშკისა თესლი, მარზანგუშისა თესლი, ზანჯაბილი, თუითოსაგან —
ხუთ-ხუთი დრამი, მუშკი — ორი მუტყალი. ესე ყუალა დანაყე და
გაცარ. ქაბული ალილა ნახევარზედა დანაყილი ერთსა ლიტრასა
წყალშიგან ერთსა დღე-ღამესა დააღბონ, მეორესა დღესა მოადუ-
ღონ მანდამდინ, რომე ორი წილი დაიკლოს. მერმე გამოწურონ და
40 ერთსა ლიტრასა თაფლშიგა გაურიონ და მოადუღონ, სადამდის გას-
ქელდეს. მერმე ესე დანაყილი ესე წამლები შიგა გაურიონ. ამისგან

თუითო ჭამა: თუითო მიტყალი, ათი || დრამი ტკივილისა ვაშლისა v
შარბათი გაურიონ და თითითა ალოკონ.

ჯ ა ლ ი ა ნ ო ზ ბ რ ძ ა ნ ა : გულისა ტკივილი რომე იყოს, ესე
წამალი ერთობ ერგებისა.

ტ ლ ე , რ ო მ ე გ უ ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ს ა უ შ უ ე ლ ს ი , 5
რომე სიგრილისაგან იყოს. — აილე ქალამის ფურცელი,
დანაყე ერთი ბლუჯი და გამოსწურე, და აილე ერთი მუტყალი ზაფ-
რანი, ერთი მუტყალი სუმბული, ერთი მუტყალი სოდი, ერთი
ცალი პევშუი მუხუდოსა ფურცელი. ესე წამლები დანაყე, ამა ქა-
ლამისა წუენითა გაურივე და თბილ-თბილად ტლედ გულზედა დას- 10
ლევით.

ს ხ უ ა ტ ლ ე ი მ ა ვ ე გ უ ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ს ა . —
ა ი ლ ე : ქაქუნტლისა ფურცელი, ერთი მუქა დანაყე და წუენი აარ-
თუი, ცალი პევშუი ხუარბლისა ფქუილი, სონიჯი, ხათმი, ბაბუნაჯი,
აქლილმელიქი, თუითო ცალი პევშუი და ცალი პევშუი ჰულბა, 15
ყუალა დანაყე და გაცარ და ქაქუნტლისა წუენშიგან გაურივე და
გულზედა ტლედ შემოსდეგ. თუ მან არა უშუელოს, ესე ტლე შეუ-
წყევ. — აილე ნიახურისა თესლი, ქიარა ქირმენი, ყაყულა, ხუბაზისა
თესლი, ყაისუმი, დიდისა ცერცუისა ფქუილი, სელისა თესლი, თუი-
თოს || აგან — ხუთ-ხუთი მუტყალი. ესე ყუალაი დააფქუილე და 358 r
კარგსა ლეინოსა შიგან მოადლე, თბილ-თბილი ტლედ შემოსდეგ. 20

გ უ ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ ი . რ ო მ ე ს ი მ ქ უ რ ვ ა ლ ი ს ა გ ა ნ
ი ყ ო ს . — ა ი ლ ე : ჰიალამი, წითელი ვარდი, თრამაზი, მურტისა
ფურცელი, მარავისა ფურცელი. თეთრი ვარდი, ქაქუნ[ა]ჯი. ძალის
ყურძენი, ყუელა სწორ-სწორი, ყუელა დანაყე და ძალის ყურძე-
ნასა წუენშიგან გაურივე და ცივად გულზედა შემოსდეგ. 25

მ ე ო რ ე ტ ლ ე , რ ო მ ე ს ი მ ქ უ რ ვ ა ლ ი ს ა გ ა ნ გ უ -
ლი ს ტ კ ი ღ დ ე ს . — ა ი ლ ე : ჰამამა, მალარი, კანტორიონი,
თეთრი სანდალი, აყაყია, სინიმაქი. მარყაშისა. ხუნისიაოშინი, ყაფი-
ტი, ესე ყუალა დანაყე და გაცარ და ახლ[ი]სა ქინძისა, წუენითა
გაურივე და გულზედა შემოსდეგ. 30

მ ე ს ა მ ე ! მ ქ უ რ ვ [ა] ლ ი ს ა . — ა ი ლ ე : ვარდისა წყალი ათი
მუტყალი, წნორის ფურცლისა ოფლი, რომე არაყი ბედი ჰქუიან,
[არაყი ქასინიქ], თუითოსაგან — ათ-ათი დრამი, და სამნივე ერთ-
მანერთსა გაურივენ. ს ხ უ ა . — აილე ფუფალი, მამისა, მამირანი
ჩინი, ფუჩი დ[ა]კრანდი — სწორ-სწორი, წურილად დანაყე, და 35
ქერისა ფქუილი — ცალი პევშუი; ესე ყუალა ერთმანერთშიგან გა-
ურივე და გულზედა ტლედ შემოსდეგ ცივად-

თუ გული უძგერდეს. — ა ი ლ ე : შამთარა, სუქი, ქაქუნ[ა]ჯი,
ყანბილი, ქაბიდარია, ლიასან ამალი, სუმაყი — ხუთ-ხუთი დრამი, || v
თუხმაქანი, ნარინჯი, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი, სუეარ, თაბა- 40

შირი — სამ-სამი დრამი. ესე ყულა დანაყე წურილად, ქამაფეტრო-
სისა წუენშიგან გაურივე და გულზედა შემოსდევე. და ერთი სუმა
ლოცა შეასუი, და თუ ზაფხული იყოს, ყინულითა გააცივე და აგრე
შეასუი.

- 5 გულისა წვა, იცოდით, რომე სიმკურვალისა და სიკმისაგან იქ-
ნებოს. თუ აქიმმანი შეატყოს, რომე ზაფრისაგან და სევდისაგან
[იყოს], ისი ზაფრა და სევდა თუ ერთმანერთშიგან გაერევის², ორი-
სავე სიკმე ერთმანერთსა მიემატების და ისი დასწუავს. თუ ესე შეი-
ტყუა, ერთგან გარეულიყოს, იცოდი, რომე სიმკურვალისაგან და
10 სიკმისაგან იქნების და ნურაფერსა საკმელსა და სასმელსა და წა-
მალსა ნუ ანდობ მკურვალსა. მისი წამალი, სასმელი და საკ-
მელი და შარბათები ყუელა გრილი შეუწყევით. სანდლის შარბათსა
ისრიმის შარბათის მაგიერი შარბათი შეასუით, ყურსი ქაფური, ყურ-
სი ტაბაშირი ყინულითა გაცივებული. თუ ტკივილიცა დაუწყოს,
15 მაშინ გრილი ტლევები დასდევან გულზედან. წამლები ტლისა.—
აილე თეთრი სანდალი, ქაქუნ[ა]ჭი, — თუ[ი]თო მუტყალი, აფიონი
359 r — ერ[თ]ი დანგი, ტაბაშირი — მუტყ[ა]ლი || და ნახევარი, ვარდი
დანაყილი და გაცრილი — ორი მუტყალი. ესე ყუ[ა]ლა ათ მუტყ-
ლითა ვარდისა წყლითა შეზილე, და გულზედან შემოსდევე ტლევითა,
20 ესე ტკივილსაც დააწყნარებს და სიმკურვალესაცა გამოიღებს.

თუ ამა ტლემან არა უშუელოს, [აილე]: უფ-
ულ ო ხუთი მუტყალი, კმელი კოწახური — ხუთი მუტყალი, ვარ-
დი კმელ[ი] — ხუთი მუტყალი, ქაქუნ[ა]ჭი — ხუთი მუტყალი,
სანამჭი, წითელი სანდალი და ქალაქულ, — თუითოსაგან ხუთი
25 მუტყალი, კმელი ია — ხუთი მუტყალი, ფარფარას წუნითა შე-
სუარონ და ტლედ გულზედან შემოსდევან.

თუ მან არა უშუელოს, აილე: ბაზარყატონისა ლაბა,
სადა-ჯაინიდი ჰინდი, ნიშასტაქი, ქერის ფქვილი, ყანტარიონი, ორი-
ვე, თუითოსაგან — სამ-სამი მუტყალი, ბასნ — ოთხი მუტყალი,
30 ესე ყულაი დანაყილი და გაცრილი ათ-ათი მუტყალი ვარდის წყლი-
თა შეზილე და შემოსდევე ქათნისა ნაქუეთითა, ღმრთისაგან უშუე-
ლის.

სხუა წამლები, მისივე. — ყურსი ზარაშავად, რომე
ყურსებშიგან სწერია, დოთა გალესონ და ყინულითა გააციონ და შე-
ასონ.
35

v თუ ამა არა უშუელოს, გულაი ოფი სუან || მითვე
წესითა. თუ მან არა უშუელოს, — ყურსი ქაქუნ[ა]ჭი. თუ
მანცა არა უშუელოს, — ყურსი ჰუდი. თუ მან არა
უშუელოს, — ტაბაშირი ყურსი ღმრთისა განგებითა სრულად
40 უშუელის.

სხუა მისივე წამლები, ყურსი უფული. — აიღე: ტაბაშირი, თეთრი სანდალი, თუითოსაგან — ოთხ-ოთხი ღრამი. აფიონი, ღრამ ნახევარი, ქაფური — ორი ღრამი, ქაქუნ[ა]ჩი — ხუთი ღრამი, კმელი ვარდი — შუიდი ღრამი, სადაჯი ჰინდი — სამი ღრამი, სუქი — ხუთი ღრ[ა]მი. ესე ყუალაი ცალკე-ცალკე დანაყე, ვარდისა წყლითა შეზილე. თუითო ყურსი მუტყალი-სა ნახევარი შექმნან და გააკმონ ჩრდილსა, თუითოსა ღრამსა დოსა შიგან გალესევედეს და შეასუემდეთ.

სხუა წამალი მისი, მუხუდა თურმუსი. — დაიკირე აყაყა ხუთი ღრამი, აზუზმაქი — ხუთი ღრამი, ხარნუბი, შა-გურ[ი], ღინაბტური, — თუითოსაგან სამ-სამი მუტყალი, ბაზარყა-ტუნი — სამი მუტყალი, — აფიონი — დანგ-ნახევარი. ესე წამლები დანაყე და ძმრითა შეზილე; და სიქანქუბინითა შეასუე, მიტყალ-ნახევარი თუითო ყურსი, თუ მან არა უშუელოს.

ყურსი ჯალღეზა, წამლები მისი. — დაიკირე 15
ჰამამა, || ხატმისა თესლი, ქასნის თესლი, ბაზრამბოს თესლი, ვა- 360 r
ნაშუშვი(!), თუითოსაგან — სამ-სამი ღრამი, ყაყულა სხუილი და წურილი, კმელი ვარდი — ყუალასაგან ღრამი და ნახევარი, აირსო-სის ძირი — ხუთი ღრამი, ქამფეტოს, ქამადრეოსი, ქისტბარქისტი, თუითოსაგან — სამი ღრამი. ესე ყუალა ცალკე-ცალკე დანაყე, 20
მერმე ჰინაბუს ლაბის წყლითა შეზილე. და მუტყალ-ნახევარი თუითო ყურსი შეასუან ათითა ღრ[ა]მითა სიქანქუბინითა, დოთა გალე-სონ — აგრე სუან.

ამა გულისა წვისა წამლებშიგა ხატმისა გურკა ერთობ კარგად მოუქდების. 25

სხუა სუფუფი გულისა წვისათვის. — ტაბ[ა]შირი უშუელის, რომე გული ცხლად იყოს და ეწვოდეს. მისი წამლები. — აიღე წითელი ვარდი კმელი, ტაბ[ა]შირი, თუითოსაგან — სამი ღრამი, კმელი ქინძი — ორი ღრამი, ბისქარბა, თუითოსაგან — ნახევარ ღრამი, ქაფური — ერთი დანგი. ესე დანაყე, გაცარ და ორითა ღრამითა სიქანგუბინითა საფარჯალითა შეასუე. 30

სხუა სუფუფი მის წვისავე. — დაიკირე: გილერმანი, კმელი ქინძი, — თუითოსაგან თუითო ღრამი, ქაფური — ნახევარ დანგი; ესე ყუალა დანაყე, გაცარ ერთ || პირად, ზროხისა დოთა შეასო. v
35

სხუა სუფუფი მისვე სენისათვის, წამლები: — აიღე ღრენჯი და ლისიონ-ისაერი, თუითოსაგან — ექუს-ექუსი ღრამი, დანაყე და გაცარ და ერთმანერთსა გაურივე, და გაცივებულითა დოთა შეასუე.

სხუა სუფუფი მისვე სუნისათვის, სუფუფი ქარბა, მისი წამლები: — დაიკირე ქარბა, ხუენი, საო- 40

შოანი, — თუითო ღრამი, თურუნჯი — ნახევარ ღრამი, ფალანჯა, მუშკის თესლი — ნახევარ ღრამი, დანაყე და ზროხისა დოთა გაღე-
სე და შეასუი.

5 მისივე წამალი, სხუა სუფუფი არისტოტე-
ლისა, დიდისა ალექსანდრესთუის, შექნა ამი-
სი, წამალი. — დაიჭირე ყურფა, სადაჭაინდი ინდი, ალი ასარონი,
მასტაქი, ალილა მუტული, ფალანჯა, ნარ-მუშკი, აშნან, — თუითო-
საგან თუითო მუტყალი, ქაფური, ყაყულა, თუითოსაგან — ორ-
10 ვარდისა წყლითა გაღესე და შეასუი.

სხუა სუფუფი მისთუისე: — აიღე უნაბი, გააკმე და
361r გააღლე, მისი წუენი სამი მუტყალი, აბულას, მასტაქი, კრკო, ბა-
დრნაჯაბოია, ნანხუა, დარუნაჯ, || ზარნაბა, თუითოსაგან — ნახევარ
მუტყალი. ესე ყუალა დანაყე და იმა უნაბისა წუენშიგან გაღესე.
15 ერთსა კვირასა ასუემდი, უშუელოს ღმრთითა.

თუ სიმკურვალისაგან გული ხტქიოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს,
რომე გული უბნდებოდეს და უძგერდეს, და კელი, რომე დასდვა
გულისა პირსა, ცხელი იყოს, და ნამეტნავად სწყურდებოდეს და
რასაცა გრილსა სდებდე, იამებოდეს. მისი წამალი. — შარბათი
20 ტყემლისა შეასუით, და კოწახურისა შარბათსა შეასმიდით, და ის-
რიმისა შარბათსა შეასმიდით, და შარბათი რევასა შეასუით, და —
ყურსი ქაფური, და ყურსი რევანდი, და ყურსი ქაქუნაჯი, და ყურსი
ტაბქაშირი. და თუ ამან არა უშუელოს, ყურსი ვარდისა შეასუით,
სიქანგუბინითა შეასუან; და თუ ამან არა უშუელოს, .

25 სუფუფები: სუფუფი აიარასა, სუფუფი კოწახურისა,
სუფუფი ქაქუნაჯისა, სუფუფი ტაბქაშირისა, სუფუფი გილარმა-
ნისა, სუფუფი ტანმხთიმისა, სუფუფი ქარბა, სუფუფი იის ძირისა.

სუფუფი პირსა. — აიღე იისა ძირი ხუთი ღრამი, სუმბუ-
ლი — სიმი ღრამი, კოწახური კმელი — ხუთი ღრამი, ტაბქაშირი —
30 v ოთხი ღრამი, რევასი — ხუთი ღრამი; || ესე წამლები ყუალა დანაყე
და გაცარ, და ვარდისა წყლითა გაღესე და შეასუი და უშუელის
ღმრთითა.

სხუა, სუფუფი კოწახურისა. — დაიჭირე კოწახური
კმელი ხუთი ღრამი, რევა — ხუთი ღრამი, ტაბქაშირი — ოთხი ღრ-
35 მი, კმელი ვარდი წითელი — ხუთი ღრამი, ზარნაბი — ხუთი ღრ-
მი; ყუალა დანაყე და გაცარ და სიქანქუბინითა შეასუი. ესე ერთი
სრული შესასუმელი არის.

სუფუფი ქაქუნაჯისა. — დაიჭირე ქაქუნაჯი ხუთი
ღრამი, ყამბილი — ხუთი ღრამი, ნარ-მუშკი — სამი ღრამი, რეა-
40 ნის თესლი — ხუთი ღრამი, ზარნაბი — ოთხი ღრამი, რყევაქის
თესლი — ხუთი ღრამი; ესე ყუალა ცალკე-ცალკე დანაყე და გაცარ

და ბაზარკატონასა წყლითა შეზილე. თუითო შარბათი მიტყალ-
ნახევრისა და სიქანქუბინითა გალესე და შეასუი.

ს უ ფ უ ფ ი ტ ა ბ [ა] შ ი რ ი ს ა . — დაიჭირე ტაბ[ა]შირი ოთხი
დრამი და ნახევარი, წითელი ვარდი კმელი — ხუთი დრამი, ქაფუ-
რი — ორი დრამი და ნახევარი, სუმბული, ტაბი — სამ-ნახევარი, 5
თუხშაქანი — ოთხი დრამი; ესე ყულელა ცალკე-ცალკე დანაყე და
გაცარ. თუითო — მუტყალ-ნახევარი ბუზურითა სიქანქუბინითა
შეასუას.

ს უ ფ უ ფ ი გ ი ლ - ე რ მ ა ნ ი ს ა . — დაიჭირე გილ-ერმანი სამი|| 362r
დრამი, ტანიმხთუმი — სამი დრამი, ქინძისა თესლი — ხუთი დრა- 10
მი, თეთრი ვარდი კმელი — ხუთი დრამი, ბაზარყატუნი — ოთხი
დრამი, ლისენამლისსა თესლი — ოთხი დრამი, იისა ძირი — ოთხი,
რეანისა თესლი — ოთხი დრამი და ნახევარი, რევანჯი — ხუთი დრა-
მი; ესე წამლები ცალკე-ცალკე დანაყე და გაცარ. მისი შესუმა:
ორი დრამი სიქანქუბინითა. 15

თ უ მ ა ნ ა რ ა უ შ უ ე ლ ო ს , ყ უ რ ს ი ქ ა ქ ი ნ [ა] ქ ი ს ა . —
დაიჭირე ქაქინ[ა]ქი ხუთი დრამი, სუმბული — ხუთი დრამი, იისა
ძირი — ხუთი დრამი, მასტაქი — ხუთი დრამი, წითელი ვარდი --
ხუთი დრამი, თეთრი ვარდი — ხუთი დრამი, კოწახური — ხუთი
დრამი, კრკოსა კოკობი — ხუთი დრამი, თუხში რეანისა — ხუთი 20
დრამი, ბანაეშა — ხუთი დრამი; ესე ყულელა ცალკე-ცალკე დანაყე
და გაცარ, ბაზარყატონისა წყლითა შეზილე და ყუერი შექენ და
ჩრდილსა გააქმე. თუითო ყურსი: ორ-ორისა დრამისა სიქანგუბინი-
სათა შეასუი.

ყ უ რ ს ი ვ ა რ დ ი ს ა . — ვარდისა კმელი — შუიდი დრამი, წი- 25
თელი, დაიჭირე თეთრი ვარდი — შუიდი დრამი, ნიახურისა თეს-
ლი — ხუთი დრამი, ქინძისა თესლი — || ხუთი დრამი, ქაბრისა ძი-
რისა ქერქი, რეანის თესლი, თუშსაბჩა — ხუთი დრამი, მასტაქი —
ხუთი დრამი, მრავალ-ძარღუასა თესლი — ხუთი დრამი, ქინძისა 30
თესლი — ხუთი დრამი, რეანისა თესლი — ხუთი დრამი, ტაბ[ა]ში-
რი — სამი დრამი. ესე ყულელა დანაყე, გაცარ და ვარდისა წყლითა
შეზილე, და თითო ყურსი ორი მიტყალ-ნახევარი შექენ. გალესე,
სიქანგუბინისა ბუზურითა შეასუი.

პზ. [პარი ოცდა მუშვიდი]

[ფირტუისა] 35

სახელითა ღმრთისათა დავიწყოთ ფირტუისა აგებულება და
საქმენი მისნი, სატყვიარნი მისნი, და ნიშანი მისნი, და წამალნი
მისნი.

მოწყალებთან ღმერთთან დაბადა ფირტყუი სუბუქისა რასაგანმე
კორცისა და სისხლისა, წყლისაგან, ძარღვისაგან. და არის საბურა-
ვი გულისა, ამისთვის რომე გულსა საზიანო არა მიახლდეს რა, და
ბალღმისა და სინედლისა ალაგი არს. როგორაცა ღუიძლი სისხლი-
5 სა სახლი არს და ტყირიბი სევდისა სახლი არს, აგრევე ფირტყუი
ბალღმისა და სინედლისა სახლი არს, ამისთვის რომე გულსა და
ღუიძლსა აგრილებდეს. ფირტყუიდაღმან ორნი ძარღუნი გამოვლენ:
ერთი გულსა შეედგმის და ერთი ღუიძლსა, და იქიდაღმან სიგრი-
10 ლე და სინედლე მისდის გულსა, და ღუიძლსა უგრილებს და იძრ-
ვის. თუმცა ფირტყუი არა იყო, გულისა და ღუიძლისა სიმჭურვალე
სრულად ტანსა დასწუავს, მაგრა ისი უგრილებს ნებითა ღმრთისა-
თა.

363 r || ფირტყუისა ტყივილი ოთხისაგან იქნების: ბალღმისაგან, ზაფ-
რისაგან, სევდისაგან და თხელისა სისხლისაგან. თუ სისხლი და ზა-
15 ფრა დასჭარბდების, საბმი გქამოჩნდების. მისი ნიშქანი ისი არის,
რომე ეკუეღდეს, გულს-პირი და ორთქავე ბეჭთა შუა სტკიოდეს.
ცხელება თუ სიგრილისაგქან იყოს, მარცხენქემქან გუერღმან ტყი-
ვილი დაუწყოს, და კუელა ნქამეტქნქვად იყოს და ბალღმსა ამოი-
20 ღებდეს სისხლიანსა. ისი სისხლი ერთობ წითელი არ იყოს, წყქა-
ლივითა იყოს. თუ ესე ნიშქანი ნახო, იცოდი, რომე ფირტყუი დაშქ-
ვებული არის.

თუ საბმი გამოჩენილიყოს, მისი ნიშქანი, წა მქალი ესე ქენ:
ხაშხაშისა შარბქათი და ნარი შარბქათი, ვარდისა ყურსი ამას ისუ-
ნებდით დილეულქად უზმასა; და თუ მან არა გამოწმიდოს, იის
25 შარბათსა ასმიდით წამლიანსა; თუ ცხლად იყოს, სანდლისა შარქა-
ბიცა ასუით.

მერმე ესე ტლე შეუწყევით: გრილი ტლექეპი
ორთქავე ბეჭთა შუა დასდევით. თუ გულზედან ცხლქად იყოს,
აიღე ერთი პევშუი კლდის ყურქენი (კაკბის სქაქუნეტელსა ჰქუიან,
30 აილამ ჰქუიან სპარსულად) და ძალისყურქენა, ხატმი; ქერის ფქუ-
ილი, კუერცხის ცილი, და მაწონი გქაქურიე ერთმანერჩიგქან და
გულზეღქან შემოსდევ სამოსლითა.

v თუ² ღამით-ღამე აცხელებდეს და სწყურდებოდეს, ყურსი ტქამბა-
შირი მიეც და სიქანგუბინი ბუზური მიეციით.

35 თუ სიგრილისქაგქან იყოს, მაჯუნი ასთქიმყონი შეუწყევით და
აბი სოალი. თუ ღამით ასრე აქუელდეს, რომე არ დაიძინებდეს, ესე
ა ბ ი შეუწყევით. — ა ი ღ ე: მური მაქი ორი ღრამი, ძირტკბი-
ლი — ორი ღრამი, შქავე საქმელი — სამი ღრამი, აფიონი — ერთი
დანგი. დანქავე და გქაქურიე ბაზარყატუნისა ლაბქაშიგქან, და აბეპი
40 შექენ და ჩრდილსა გაქაქმე, და ღამით ენასა ქუეშე დაიდებდეს,
წუნენსა ჩანთქმიდეს. და ამა საზელელითა იზელდეს. — აიღე ბატის

ქონი. ქათმის ქონი, ზროხის ფერკის ტუინი, სელის ზეთი და თეთრი ცუილი — ამა ქონებისა წონა, და დაქადნოს და მალამ[ა]დ შექმნას. მერმე თეთრი ხახუი შეწუას და გამოწუროს, და შიგ[ა]ნ გ[ა]უროოს, და გულის-პირნი, მკერდი, ძუძუნი და ფერკის ტერფი ყუელა ამით იზილოს, და იარ[ა]ჭი-ფეყ[ა]რ[ა]ცა შეასუი, მიტყ[ა]ლნახევ[ა]-რი შეასუი ნებითა ღ'თისათა.

5

მაჭუნი ასთიმიყონი, არგებს ნებითა ღ'თისათა ფირტუისა ტკვილსა, და ფირტუშიგ[ა]ნ რომე ხაბში იყოს, ვარ[ა]ში მქუან. ესე საბში სამგ[ა]ნ იქნების, შუაშიგ[ა]ნცა იქნების, ზურგზედ[ა]ნცა იქნების და კიდურზედ[ა]ნცა იქნების. ამავე სამსა უშუელის და რ[ა]ცა სიგრილის[ა]გან სენი შეყრილიყოს ფირტუშიგ[ა]ნ, ყუელ[ა]სა გამოიღებს და!...

10

... მათბუხსა უნდოდეს მიცემა. ისი მათბუხი მიეც, რომე ზემო დაგუიწერია.

364r

ს ხ [უ] ა მ ა თ ბ უ ხ ი, რომელი უშუელის ფირტუისა და გუერდის ტკვილსა. — ა ი ლ ე: ძირტკბილა ოთხი დრამი, თეთრი ჩ[ა]მიჩი — ოთხი დრ[ა]მი, უნ[ა]პი და სეფისტონი — თერთმეტ-თერთმეტი მარცუალი, თეთრი ლელუი — შუიდი მარცუალი; ყუელა ერთსა ქოთანშიგ[ა]ნ ჩადეე და ზედა ორი ლიტრა წყ[ა]ლი დაქსი და ადულე ნელად, რომე ას დრამად მოიყაროს. მერმე გაწურე და კიქაშიგ[ა]ნ ჩაქსი და შეინახე, და მიეც რ[ა]ცაგუარცა ზემო სხუისა წამლისა სწერია.

15

20

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ფ ი რ ტ უ ი ს [ა]. — აილე ლელუი და ძირტკბილა, ადულე, შეასუი და უშუელოს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ფ ი რ ტ უ ი ს ა და კ უ ე ლ ი ს ა. — აილე ძირტკბილა და კორცხილა, ადულე წყლითა და ერთად შეასუი, მკერდსა გასწმედს, ფირტუსა, ლუიძლსა და გუელ[ა]სა უშუელის.

25

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ფ ი რ ტ უ ი ს ა და კ უ ე ლ ი ს ა. — აილე პრასა, ან შინაური და ან გარეული, და წყლითა ადულე, გაწურე და წყლისა ნ[ა]ხევრის ოდენი ტკბილი ლუინო გ[ა]უარიე და ნ[ა]ხეგ[არ] ლიტრა თ[ა]ფლი პერულ-მოკდილი. მერმე ადულე, რომე გასქელდეს. რა გასქელდეს, აილე და შეინახე. და რა მისცემდე, თფილ[ა]თა წყლითა გალესე და მიეც. და ათსა დღესა მარილიანისა და მეს[ა]ვისა საკმელ[ა]ს[ა]გან ფრთხილად შეინახე, და ს[ა]კმელი თხის კორცი ანუ კორკოტი მიეც, და ასფარისა თესლი და ან კან[ა]ფითა რძითა შექაქამე და უშუელოს ღ'თითა.

30

35

ს ხ უ ა წ [ა] მ ა ლ ი ფ ი რ ტ უ ი ს ა. — აილე თ[ა]ფლი, კარ[ა]ქი, პილპილი, და ზეთი, და კუერ[ა]ი || თუ ერთობ კმელი კუელა სკირდეს, მ[ა]შინ თურამეტი დრ[ა]მი გუელ[ა]ში შეასუი ცივით წყლითა, და ს[ა]კმელი მკურგ[ა]ლი შეუწყევ, ძირტკბილ[ა]სა და აყირ[ა]ლსა ნუმის ზეთითა აკმევდით.

v

40

ს ს უ ა ე ე ნ ი შ [ა ნ ი . — თუ ამა სენმა კაცი დაჭიროს, ნახე და გასინჯე! თუ ნაჯუელი შ[ა]ვი ანუ ერთობ ყუითელი იყოს. რა ესე ნიშ[ა]ნი ნახო კაცშიგან, იცოდი, რომე ფირტუზედ[ა]ნ მკდომი არის. და თუ გაგრძელდეს ესე ს[ა]ტრქ[ვარი], და ცხელება და ჩხუერა არა დასწყენ[ა]რდეს, ოც დღემდის ამა წესითა იყოს. იცოდი, რომე ავი ნიშ[ა]ნი არის. და რა ესე ნიშ[ა]ნი სენი გამოჩნდეს და შიგნით ისი მკდომი არ გასქდეს, და არცა სული უდიოდეს, და ჭაჭა-შიგან ხრინვიდეს, და პირი გ[ა]ქუწითლდეს და თუალნი ღრმად უკუსტუივდენ, იცოდი, რომე სიკუდილი მოსწურვია. თუ გ[ა]რეთით კორცი წითელი იყოს და გ[ა]ქუსივდეს, კოტოში მოაკიდებინე. ან უ ა ი დ ე : მდოგუი, ლედუი, ერთ[ა]დ დან[ა]ყე და ზედა დასდე, რომე და[ა]მლიეროს, ნუთო(!) და[ა]მლიეროს და მითა ჩამოეხსნას. და მკურვ[ა]ლისა სასმელ-საჭმლის[ა]გან და წამლისა ფრთხილ[ა]დ შეინახე. გალიანოს აქიმსა უთქომს, თუ უმეცარი აქიმი რა ამისთანასა სენიანსა კაცსა ნახ[ა]ქვს, აგრე ჰგონია, თუ სიგრილისგან არისო, მკურვალსა წამალსა მისცემს და კაცსა მოკლავს. ამას კარგ[ა]დ შეტყუება და გასინჯვა უნდა. თუ...².

365 r ...||[თუ] ბასალიყე და მე რ მე ესე მათ ფუხი შექენ და მიეც. — აიღე: ძირტებილა კმელი ოთხი დრამი, თეთრი ლედუი — ცხრა მარტული, უნ[ა]ბი — ოცდაერთი მარტული, ხუარ[ა]სნული ჩ[ა]მიჩი — ოცი დრამი, კურკა გამოღებული, სეფსიტონი — ოცდათერთმეტი მარტული, კმელი ია — ოთხი დრამი; ყუელა ერთსა კოკობშიგან ჩადევ და ზედა ორი ლიტრა წყ[ა]ლი დაქასხი, ადულე, რომე ას დრამად მოიყაროს, გაწურე და გ[ა]ქურიე ხი[ა]რი-შ[ა]მბ[ა]რი ათი დრამი, და გ[ა]ქენ და გ[ა]წურე, და თხუთმეტი დრ[ა]მი ჭულ[ა]ბი გ[ა]ქურიე, და თფილ-თფილი შეასუი სხუის მ[ა]ტბუხის წესითა, და უშუელოს ღთითა.

სხუა ნიშ[ა]ნი ფირტუის ტკივილისა, გუერდი სტკიოდეს და წიბოთ ქუეშე სხხულიტდეს, და კმელ[ა]დ ეკუილდეს და ცხლად იყოს, და გუერდი წიბოთურთ სტკიოდეს. — რა ესე ნიშ[ა]ნი ნ[ა]ხო, იცოდი, რომე ფირტუი სტკივის ფიცხლ[ა]დ. ყიფ[ა]ლი და ბასალიყე გაუხსენ იქით, სათცა სტკიოდეს. თუ წიბოთ ქუეშეთ სტკიოდეს და გუერდი სტკიოდეს, და წყურვილი სჭირდეს და ცხლ[ა]დ იყოს, მაშინ ესე მ[ა]ტბუხი მიეც, — აიღე: პილპილი ოცი დრამი, ს[ა]მყი არ[ა]ბი — თექუსმეტი დრამი, ანდაუზი — თოთხმეტი დრამი, ქრუია — თექუსმეტი დრ[ა]მი; ესე ყუელა დან[ა]ყე და გ[ა]ქუარ, და პერულ-მოკდილითა თაფლითა შეზილე და მისცემდი გუნდის ოდენსა. და ზედა ცოტა თასი თფილი წყ[ა]ლი შეასუი და უშუელის ღთითა. მე რ მე : ქერ[ა]ს წყ[ა]ლი მიეც შ[ა]ქრითა და ნუშის ზეთითა, || რომე ნ[ა]მეტნ[ა]ვად აქუელდეს, და სისხლსა და ბაღდაძისა ამოიღებდეს, მას უშუელის. მისი წამალი: აიღე ასთ[ა]მი-

ყონი და ზერევიანი გრძელი, და სუმბული ინდი, აყირყარა, ბა-
 ზბაზა, სოდი, ზირა ქირშ[ანი], უსთუხუდუოსი, ზარამბადი, ზარნაბი,
 სალიხა, უდი, ბალას[ანი], აბი ბალას[ანი], ხაზმიონი — თუითოს-
 [ა]გ[ან] სწორ-სწორი, ყარ[ა]მფული, ფილენჯა, მუშკი, უდი ინდი,
 მუშკი თუმბული, თუითოს[ა]გ[ან] — დრამ-ნ[ა]ხევ[არი], ნ[ა]რჩირი, 5
 ნარ-მუშკი, ბასბასა, ზაფრანი, კორდმანა, რევ[ან]დი ჩინი, თუითოს-
 გ[ან] — ორი დრამი, ჯ[ა]ვზი ინდი, ინდოური ნიგოზი, მისი გული
 ხუთი დრ[ა]მი; ესე წამლები ცალკე-ცალკე დანაყე და გაცარ. და
 ესე ნიგოზი დან[ა]ყე და არ გს[ა]იცრების. და ესე წამლები ერთად 10
 შეყარე და ნუშის ზეთითა შეზილე, ს[ა]მი წონა ამისი თაფლი პე-
 რულ-მოკდილი მაჭუნი შექენ; მისგ[ან] შექმა ყოველთა დღეთა: თუ-
 ითო ნიგუზის ოდენი უზმამან სალ[ა]მოსა.

სხუა ნიშ[ანი] ფირტუის ტყვილისა. რა ფირტუი ასტივედეს, მი-
 სი ნიშანი ესე არს, რომე კაცსა ცხელება დაერთოს და სული უგუბ-
 დებოდეს, და პირი ანუ ერთენ და ანუ ორგნითვე გს[ა]უწითლდე- 15
 ბოდეს, და მერმე მკერდი ასტივედეს, და სიმძიმეცა დაერთოს, — რა
 ესე ნიშ[ანი] ნ[ა]ხო, იცოდი, რომე ფირტუის ტყვილია. მას ესე
 წამ[ა]ლი უყავ: პირველ[ა]დ ყიფ[ა]ლი გაუხსენ...! 336 r

...[კუერ]ცხის გული ყუითელი ერთმანერთიგ[ან] გს[ა]უერიე და
 აჰამე. თუ ამით არ გამრთელდეს, აილე შ[ა]კვი კევი, დან[ა]ყოს და 20
 პირმიგ[ან] ჩ[ა]იყაროს, და ზედა წყ[ა]ლი შეასუას და უშუელ[ის]
 ღ'თითა.

სხუა ნიშ[ანი] ფირტუის ტყვილისა. რა ფირტუშიგ[ან] სენი და-
 ემ[ა]რტოს, მისი ნიშ[ანი] ესე იყოს, რომე ენა გს[ა]უესქელდეს და 25
 კორკოტივითა გამოყაროს ენ[ა]სა ზედა, ძუძუი და ლუიძლი ჩაღმა
 ზიღვიდეს, და პირისა დუეი მკავე იყოს ან მწარე, ან ბალლ[ა]მი
 ერთოს, ზურგსა და ბეჭთა შუა სატივიარი იყოს, და გუერდი სტიო-
 დეს, ერთობ ქშინვიდეს და არა დაეძინებოდენ, და რა გაილუიძოს
 და რაცა გუნებაშიგ[ან] სდებოდეს, ყუელა და[ა]კვიწყდებოდეს, კე- 30
 ლისა თრთოლა, და კმელი კუელა დაემ[ა]რტოს. ამა სენისა უფალსა
 მართებს, რომე ამოდებისა წამალი უყოს, რომე მაძლ[ა]რმან ამოი-
 ლოს საღამოსა, და მერმე დილ[ა]სა უზმამ[ან] ამოილოს. ამა ნიშნითა
 პირველ[ა]დ ბოლ[ო]კი აჰ[ა]მე, მერმე წიწმ[ა]ტი, მერმე შეასუი
 თფილ-თფილი წყ[ა]ლი და არწყიოს, და ერგოს. და ვინცა არ უყუ-
 როს ამისთანასა სენსა და ესე არა ქნჳს, ამას წაეკიდოს სენი გუერ- 35
 დისა ტყვილი. და შ[ა]კვი ზაფრა, და ცხრო, და არცა იცოდეს და და-
 ვიწყდეს, და საკმლითა არა გაძღეს.

გათქვედა კარი ფირტუისა ბრძანებითა ღ'სთა.

სახელითა ღ'თისათა. დავიწყოთ ლუიძლი და აგებულეობა მისი, საკმენი მისნი და გუნება მისი, და სარგონი ტანსა შიგ[ან], მისი სენი და ს[ა]ტივარნი და წამალნი მისნი ყუელა ამას ქუმეოთ || სწერია ჩარიგებით, ძებნა არ უნდა ბრძანებითა ღ'თისათა. —

ლუიძლი ასოი არს მთ[ა]ვარი ტანისა შიგან ვითვე ტუინი¹ და გული, და ვითა ტუინსა შიგ[ან] არს ძალი სულისა და გულისა, ძალი, რომელი გაზრდის ტანსა და ანუ აძვებს(!) ბრძანებითა ღ'თისათა, ამისთვის რომე ჩასდის² სიწმიდე საკამადისა და შეიქნების სისხლად. და დაიფანჩვის ყოველსა ტანსა შიგ[ან] და იქნების საზრდელ[ა]დ ტანისა.

აგებულეობა ლუიძლისა სისხლისაგან და ძარლუთ[ა]გ[ან] არის; სისხლი — სქელი, გ[ა]ყინული მრ[ა]კ[ა]ლთა ძარლუთა შერეულა სქელთა. ღ[ა] არს ლუიძლი სახლი სისხლისა, და არს შიგ[ან] სიმკურვალე ბოროტი სისქესა თანა, და არიან შიგან მზლუარნი და არიან კიდურნი სამნი: ერთი ლუიძლისა ზედათ და ორნი ქუეშეთ. და კიდური, რომელი ზემოთ არის შემკრებელი, და ადგილი მისი მარჯუნით კერძო — შუა სტომაქსა და ფერცხალთა, პირისპირ გულისა ეზოთა და მუცელისა ფერთხელსა ზემოთ. და არს დადებულ სტომაქსა ზედა. და ას ხ ე ნ ო რ ნ ი პ ი რ ნ ი: ერთი კორცთა და ტყ[ა]ვთა კერძო და ერთი სტომ[ა]ქით კერძო შიგნით, და იგი გა[ა]ხურეებს სტომაქსა³ სიმკურვ[ა]ლითა მისითა. და უკეთესი საქმე ლუიძლისა ისი არის, რომე მიზიდ[ა]ვს საკამად[ი]სა სიწმიდესა მისკენ, რომელ არს სტომაქსა შიგან.

და ას რ ე ა რ ის ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ ა ღ ' თ ი ს ა თ ა. სტომაქი აადულებს და და[ა]დნობს საკმელსა და მისცემს ნაწლევსა, რომელსა მამარხუელი ჰქუიან. და მერმე იქიდადმან ამოზიდ[ა]ვს⁴ || ლუიძლი და მოკრებს მისკენ მით ძარლუებითა, რომელი ლუიძლისაგ[ან] შედგმულ არს. მას ნაწლევსა არს იგი, რომელსა უზახიან მასარიკა, რომელი მიიწევის მის კერ[ძ] სიწმიდე საკამადისა. და არს იგი სიწმიდე მგზ[ა]ვს ქ[ა]შქისა, რომელ არს წუენი ქერის კორკოტისა, მას ეგვ[ა]ნების სიწმიდე საკ[ა]მ[ა]დისა. მაშინ იზიდ[ა]ვს ძალთა შემოკრებულთა და რა მიიყვანოს შიგ[ან], ღ[ა]ყენოს ძალითა ღ[ა]ყენებლითა ბრძანებითა ღ'თისათა. და მერმე მოადნობს ძალთა მ[ა]მდნობელთა და მერმე შეიქნების სისხლ[ა]დ, და მერმე გ[ა]იყოფვის იქიდ[ა]ლმ[ა]ნ. ლუიძლი, რაცა წმიდა და კარგი სისხლი არს, ძარლუთა მისცემს და ყოველსა ასოშიგ[ან] გაგზ[ა]ვენის, და რაცა ავი და სქელი სისხლი არის, და ოძას ტყ[ა]ვშიგ[ან] გაგზ[ა]ვენის. და არს ძალი ლუიძლშიგ[ან] ოთხნი ღარზანი, რომელთა სახელები ჰქუიან: მამკრებელი და დამკ[ი]რ-

ველი, შამდნობელი და გამცემელი. ესე ყოველსა ასოშიგან არის, მ[ა]გრა სტომაქსა და ლუიძლშიგან უფრო არის. ა მ ა ს ლ ა რ ი ზ ი ჰ ქ ე უ ი ა ნ . და მათ შიგან პირველნი საქმენი სალსა ოთხნი არიან დაიწყებს ლუიძლი და გასცემს სიწმიდესა სისხლისასა, რომელ არს საზრდელი და სუბუქი გულთა და სტომაქით კერძო, და არს ესრეთ, ვითა იგი არიან უფალნი ასოთა ტანისათა. და მერმე მისცემს დანარჩომსა სისხლისასა სხუათა ასოთა ტანისათა, რომელ არს საზრადელი ძალთა ბუნებისა მისისათა. და გაყოფს შუა ასოთა ზედა ზომისებ ამისთუის, არა შევიდეს მ[ა]ვენე ლუიძლსა შიგან და არა მიიქციოს მისგან დიდისა საქ[ა]მადის[ა]გ[ა]ნ, და ზოგათა მიზეზთ[ა]გ[ა]ნ არ უკუდგეს ლუიძლი მისთა საქმეთ[ა]გ[ა]ნ, რომელი ზემო ვახსენე. ანუ იქცეს შერეულობა ასოთა და არა დაშუნდეს მას, რამეთუ მიიწიოს მის კერძო იმა სისხლის[ა]გ[ა]ნ, რომელი იგი არს საზრდელი, და ლუიძლისა საქმისაგ[ა]ნ. და ოდეს მოადნოს სიწმიდე საქ[ა]მ[ა]დისა, ამოაწოს და შექმნას სისხლად. და მერმე მისცეს ყოველთა ასოთა, დაცარიელდეს მისგან ძალთა გამოცდელისათა ოფლ[ა]დ და ოფლისა თანა, ანუ ფსლად. ფსელსა თანა უფროს გამოიღოს და გან[ა]ვ[ა]ლსა თანა ბრძანებითა ღთისათა.

5

v

10

15

და გულისთქმისა საქმენი და ძალნი ლუიძლის[ა]ნი ამა ზემოთ დაგუიწორია და ზოგსა აწ მოგახსენებთ ამას ქუემოთ. და მოგახსენო მისი რეულობა, და ანუ რასთენ, და ანუ რასთომი არის შედგმული ტ[ა]ნით კერძო. მ[ა]მდნობელი, დამპირველი, შემკრებელი და გამცემელი, — ესე ოთხნი არიან ტანსა შინა მოქმედნი საქმის[ა]ნი და ჰქუიან ლარიზი. და გარყუნა მ[ა]თი არის მ[ო]კონება ძნელი. და ძალი შემკრებელი არის მკურვ[ა]ლი და კმელი, და სიკმის[ა]გ[ა]ნ სიმკურვალე უფრო სკარბობს. და ძალი დამპირველი არის კმელი და გრილი და მისი სიკმე უფრო სიგრილის[ა]გ[ა]ნ. და ლუიძლი მ[ა]დნობელი არის მკურვ[ა]ლი კმელი და ბოლოსა...ლბილი, და სიმკურვ[ა]ლე უფრო სკარბობს მის[ს]ა სიკმესა და სილბოსა. და ძალი გამცემელი არის გრილი და რბილი, და მისი სილბო უფროსი მისისა სიგრილისაგ[ა]ნ, მ[ა]გრა ძალი შემკრებელი არის პირველ[ა]დ, და თუ უკუდგეს და არ საქმობდეს და არ შემოკრიბოს საქმელი მისითა წესითა, მაშინ უკუდგებიან სხუანიცა ძალნი მ[ა]თისა საქმობის[ა]გ[ა]ნ, და თუ დაუსუსურდეს ძალი დამპირველი და ველარ დაიპირვიდეს საქამადსა, უკუდგების ბუნებანი და ველარ მოადნობს საქამადსა. და არიან ესე ორნი ძალნი სამსახურისა ზედ[ა]ნ მ[ა]დნობელისათუის და მ[ო]დნობ[ა]ნი არიან სრულნი საქმენი და უკეთესნი.

20

25

368 r

30

35

და თუ უკუდგეს ძ[ა]ლი მდნობელისა მისისა საქმისაგ[ა]ნ და ვერ მოადნობდეს, და არ შეიქნას ბუნებასა შინა საზრდელსა წმიდის[ა]გ[ა]ნ სარგებელსა, და არა შექნას საქ[ა]მ[ა]დის სისხლად და არა გაზრდის კარგად, და თუ დასწყნ[ა]რდენ სამნი ძალნი და დაუსუ-

40

სურდეს ძალი გამცემელი, რომელ არს ბოლო ამა ოთხთა ძალთა, და უკუდგეს საქმეთა მისთქაქან, დარჩეს იგი ბუნებსა შიგან და გარყუნეს ბუნება იგი.

და გუითქომს, ვითა ღუიძლი არის სახლი სისხლისა და იგი არს
5 საზრდელი ყოვლისა ტანისა და მით იზრდების ყოველი ტქანი, და მოვნქანნეთ ოთხივენი ნიეთნი ტქანსა შიგან, რომელ არიან: ზაფრა და სისხლი, შევნქველელი და ბალღამი. მაშა, თუ უკუდგეს ზაფრა
v მი || სისა საქმობისქაქან და აღარ საქმობდეს, რომე წაეკიდოს რამე, განრყუნას მისითა სიძნელითა ზქაფრა, რომელი ნქველელი
10 არს საყოფელი ზაფრისა და ოდეს უკუდგეს ტყირბი მისისა საქმ-
სქაქან რათმე მიზეზითა და გქანრყუნითა რათმე, რომელი წაეკი-
დოს, მქაშინ გქანრყუნის მისითა მიზეზითა შქავი ნავლელი
ამისთუის რომე ტყირბი არის სქახლი შქავისა ნავლისა, . და
ოდეს უკუდგეს ღუიძლი მისთა საქმეთაგქან და რომე წაეკიდოს
15 რამე, აიშლების და განირყუნების ოთხნივე ნიეთნი ტანისანი. და თუ
წაეკიდოს რამე მიზეზი ყოველსა ნქაწილსა ღუიძლისასა, მაშინ
უკუდგეს ტანი ყოველთა საქმეთაგქან. და თუ შევიდეს რამე მიზეზი
ღუიძლსა შიგან, დიდი თუ ცოტა, აგრევე ტანსა შიგან შევა მიზეზი
მითვე ზომითა, ამისთუის რომე ტანისა მეფე ღუიძლი არს.

და თუცა მოიდნოს ღუიძლქან საზრდელი და არა აილოს ნავ-
ლელქან ნაწილი მისი, რომე შევიდეს შიგან, იქნების იგი სისხლი
შერეულად და ნქველელსა თანა, და ანუ შქაქვად ნავლად ანუ
ბალღამად. და იქნების ღუჯალად, რომელი აღუდდეს ერთად და არა
გქაირჩევის, წაეკიდების მისგქან ღუიძლისა ნქაწილს სიმსიენისქა-
25 გან და ნაკულეებისაგქან ანუ განრყუნითა ნიეთთა.

იცოდეს ესეცა, — წითელი ნქველელი სისხლი არს ახალი. აი-
ლებს ნქველელი სისხლსა ღუიძლისქაქან და შეიქმს ზაფრად. და
შქავი ნქველელი არს სისხლი სქელი, და არს თხლე სისხლსა, რომე
369 r დაქარჩების ღუიძლსა შიგან რომე მისცემს ღუიძლი ტყირბსა, და
30 იარებსა ტყირბსა შიგან და იქმნების შავად ნქველლად, მეჟვედ,
ამისთუის რომე ტყირბი სეხლი არის შქავისა ნქველლისა, და მის-
ცემს ღუიძლი ქოტიოსა სისხლისასა თხელსა და არს იგი ბალღამი
მრთელი, და იგი არის საზრდელი ტანქისა დქა არის იქგი თეთრი.
და არის თუით საზრდელი ძარღუთა შიგა, მიაწევს ასოთ კერძ ტანი-
35 სათა, ამისთუის რომე ასონი ტანისანი იზრდებიან ამის ნოტიოსქა-
გქან. და ამათ თანა იზრდების ამისგქანვე ფირტუი, და ნქაწლევნი
და თირკმელნი, და ამათ თანა სხუანიცა ასონი, რომელნი იზრდე-
ბიან მისგქან.

და იცოდით ესეცა, რომე ბალღამსა საყოფელი არქა აქუსი ტან-
40 სა შიგან, რომე ესე თქუას კაცმან, ვითა ესე არის საყოფელი ბალ-
ღამისაო, და იცოდი ესეცა, რომე მოდნობანი ოთხნი არიან ტანსა

შიგან. პირველად ზაფრა სიმკურვალისა]გან სტომაცსა შიგან, რომე მოადნობს საკამადსა და შეიქნების ვითა ქაშქის წყალი, და მეორედ — ლუიძლსა შიგან, რომე აზრობს ნოტიოსა და შეიქნების სისხლად, და მესამედ — ძარლუთა შიგან, რაყამს მივიდეს იგი სისხლი ლუიძლისა]გან; რასთონცა იარების იგი შიგან ძარლუთა, გათხელდების და გასუბუქდების, და მეოთხედ, — რომელნი იგი იქნებიან მოდნობანი ძარლუთა შიგან, რომელსა სახელსა დავსდებთ მოდნობასა სულნელსა.

და ოდეს მივიდეს იგი საზრდელი ლუიძლსა შიგან || ასოთა კერძ; მაშინ მოადნობს ყოველ ასო, რომელი მივიდეს მისგან. წეს[ს]ა მის[ს]ა ზედა შექნას მისისა ბუნებისასა ღარიზისასა და შეიქნების იგი საზრდელად მისთვის და ძალად. და ყოველი ესრეთ იქნების ბრძანებითა ღთისათა ტანსა შიგან ქალითა ღარიზისათა.

და იცოდით ესე, რომე ყოველნი მეცნიერნი კაცნი ამა ზედა ემოწმებიან, რომე გუარნი და საქმენი მოდნობისანი სამნი არიან. და არა და[ა]ყენეს მოდნობა ოთხსა ზედა, ამაღ რომე სამნი არიან. განა იცილებდეს, — მოიდნობის, ვითა ძარლუთა შიგანცა არის. და თქუეს, ვითა — არა იარების სისხლი ძარლუთა შიგან, ამისთვის თქუეს, ვითა სამი ფერი არის მოდნობა, და ზოგთა ფილოსოფოსთა ასრე თქუეს, ვითა ძარლუისა ბუნებისაგან არისო, რომელი უსისხლოდ არა ოდეს არისო. და თუ და[ა]კლდეს სისხლი მისი, შემოკლდეს ძარლუი მის კერძ სხუთა ასოთაგან, იცოდი — ლუიძლისგან და იცოდი, რომე ოფლი და ფსელი, ნ[ა]მეტრ[ა]ვი მოდნობა, რომელი საზრდელი არს ასოთა. და არის ასრე, რომე აიღოს ყოველმან ასომ[ა]ნ საზრდელი მათი, მოადნონ და აიღონ ძალი მ[ა]თი, რაცა უნდოდეს. და რაცა მეტი იყოს, გ[ა]უშუან, რომელი აღარა უნდოდეს, და გ[ა]უქლონ. და გ[ა]მოვა იგი ოფლად და ფსლად. და ესე არს სრულ მოდნობანი. და თუ დამეტდეს იმა ნოტიოსა სისხლისაგან, რომელი დარჩეს ლუიძლსა შიგან, მოსცემს თირკმელთა, დააბურებს ამ[ა] სისხლისა და ქონისაგან, და მერმე გამოვიდეს ქანთლისაგან სარცხუინელშიგან და არს იგი ფსელი.

და გუითქუამს და გუიკსენებია, სა[ა]ლ[ა]ომ[ა]ნცა გამოვა ფსელი, მაშინ თუ ნახო ფსელი მკურვალად ანუ ვრილად, ანუ ნოტიოდ და სქელად, ანუ თხლად, ანუ გამოვიდეს რომე ნ[ა]მეტრ[ა]ვით[ა]გან, მაშინცა რომე გამოვალს იგი ლუიძლის[ა]გან თირკმელთა და ტყირბის[ა]გან და ნაკლულის[ა]გან და თირკმელთა. ძარლუის[ა]გან და ქანთლის[ა]გან. ამისთვის ვნახ[ა]ვით ფსელსა ჭიქითა. ცნა მისთვის ამა ადგილთა ასოთათუის და ადგილსა ძარლუთასა, რომელნი გამოვლენ ლუიძლის[ა]გან, ამისთვის რომე მივიდეთ და ქურვებათა და ძირთა მისთა ყოველთა, რომელნი ლუიძლისგან არის. და არს იგი ესრეთ ამისთვის, რომე გამოსწმედს ასოთა შიგნითგან ნამეტრ[ა]

ვისა ნოტიქისაგან, რომელი იგი დარჩების ნამეტნაეისა სისხლის-
გან. მცირედისა არის იგი საზრდელი ასოთა ვარეთ, და იგი იქნე-
ბის ოფლად და გამოვქალს ტანსა ვარეთ. რასთომი იქნების იგი, იქ-
ნების თიარკელთა შიგან ფსლად, და გქამომირჩევიო, რომელ შეი-
ყოფვის ამას ადგილსა.

- 5 და ვახსენოთ ნიშქანი იგი, რომელი მოგუასწავებს სრულსა
ზედქან ძუელსა მკუიდრთა ლუიძლსა შინა კაცთასა ჟამსა სნებისასა
და რომლისა გამოთ იცნობების სნებანი, და სიგარქენი ზომასა ზედან
v სიმრთელისა ჟამსა, რომელსა აქცევს || და აბრუნებს მეცნიერებთა
10 მისთა შქათ კურნებქათა მკურნალობისათა, დარჩეს ესრეთ, რომე
რეულობანი და ბრუნვანი ლუიძლისქანი კაცთა სნეულთანი, აგრევე
მრთელთა კაცთანი არიან რეულობქანი და ქცევქანი ლუიძლისქანი,
და ზოგთა კაცთა ლუიძლი არს უფრო მკურნქალი და ზოგთა არს
უფრო კმელი.
- 15 აწ დავიწყოთ ლუიძლისა ნიშქანთა და მოვახსენოთ, — თუ კა-
ცისა ლუიძლი მკურნქალი იყოს, მისი ნიშქანი ესე იყოს: ძარღუნი
სქავსენი იყუნენ და ფართონი (და ფერზედან წითლქად იყოს და
მოყუითანოდ) და უცემდეს. ამისი უფქალი კაცი იყოს, ახალმოწი-
ფულობისა ჟამსა — ზაფრა მეტი დაესხას, თმა მუცელსა და ტანსა
20 მისსქა მრქავქალი. რა ესე ნიშქანი ნაზო, იცოდო, რომე მის კაცისა
ლუიძლი მკურნქალი არს. და იგიცა იქნების, რომე ესე ნიშქანი
სჭირდეს კაცსა, კულა მისი-სიგრილისაქენ იყოს და უკუდგეს ლუი-
ძლი საქმეთა მისთქავქან. და თუ მრთელისა კაცისა ლუიძლი სიგრი-
ლისქენ იყოს, მისი ნიშქანი ესე არის, რომე ძარღუნი წითლქად
25 იყუნენ, მრგუქალნი და სხუილნი, და სუსტად სცემდენ. ესერა სი-
გრილესა მოგუასწავებს სიგრილესა ზედან. და თუ იყო ზოგთა
კაცთა გულსა მათსა რეულობა მკურნქალი და არ გასწორდენ ლუი-
ძლისა მისისა სიგრილესა თანა სიმკურნალე, და აწყინოს ლუიძლსა
და იყოს ჟამსა სიმრთელისასა. და თუ იყოს კაცისა ლუიძლი სიკმელ-
სა ზედან, მისი ნიშქანი ესე არს, რომე სისხლი ცოტად იყოს და
371. r ძარღუნხ კმელნი || და მრგუალნი, და ვთქუა, ძარღუთა წურილქად
30 და სუსტად იყოს და ტანზედქანცა კმელი იყოს. და ნიშქანი მისი,
რომელსა ლუიძლი ნოტიო იყოს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე სისხ-
ლი მრქავქლქად ედგას, ძარღუნი? — ლბილნი. და თუ იყოს გული
ნამეტნქავქლქად სიკმისაგან და არა გასწორდენ ლუიძლისა ნოტიოსა
თანა, მაშინ მოუსუსტურდების და დასუსტდების ლუიძლი ნოტიო.
- 35 და თუ იყოს კაცისა ლუიძლი მკურნქალი და კმელი, იყოს მისი
უფქალი ერთობ თმიანი სიმკურვლისქავქან და გქაუსქელდეს სისხ-
ლი სიკმისქავქან და გაუმრავლდეს ზაფრა სიკაბუკისა ქქამსა; და
ოდესცა გარდაკდეს სიკაბუკისა ქქამი, გაუმრქავლდეს შქავი ნქავ-
ლელი, რომელ არის სევდა: და, იყოს ასრე ამისთუის,

რომე წავა სიკვამლისა სიმკურვალე, დამეტლების შავი წიკ-
ლელი და იყოს ძარღუთა მისთა ფეთქა წუთრილად და ჩქარად. და-
სუსტდა ამად, რომე დამეტლების შიკვი წიკვლელი და სიკვამ და სი-
გრილე. და თუ იყოს რეულობა კიდევე, ლუიძლისა მისისა უფალსა
რეულობისაგანვე ლუიძლსა ავნოს და აქციოს მისისა ბუნებისაგან-
გან, დაუსუსტრდეს საქმეთა რეულობისაგან ლუიძლისა.

და ნიშანი, რომელი გასწავლისა სინედლეს და სიგრილესა
ლუიძლისა რეულობისა. მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე მუცელსა
მისსა ცოტა თმა ესხას, და იყოს სისხლი მისი თხელი და ბალღმი-
ნი. და იყოს ტანსა და ძარღუთა მისთა შეღრეკილობა || ადგილთა
სიგრილისათა, მკაცრა არა აგრე, რომე ჰრულად სიგრილისა და სი-
კმელისა უფალსა, ამისთვის რომე ლუიძლსა მისსა რეულობანი
გრილად და კმელად არიან. და იყოს ძარღუთა მისი შემოკლებული
ადგილთა საქმეთაგან სიგრილისა და სიკმელისგან; და იცნობების,
რომელი მიხსენებია შინა რეულობანი ლუიძლისანი, რომელნი წაე-
კიდებიან სნებისაგან, და აწ დავიწყოთ და ვახსენოთ სნებანი;
ლუიძლისა შინა სნებანი და სატიკვარნი, კურნებანი და წამალნი
მისნი ამას ქუემოთ სწერია ბრძანებითა ღთისათა.

იციოდით, რომე ლუიძლი დასნეულდების სამისა ფერისაგან
ვითა სხუათა ასოთა ტანისათა. მისგან ერთსა, რომელსა სახელი
ჰქუიან მგზავსნი წიწილთანი, ესე წაეკიდების რვისა ფერისა-
გან, რეულობისა ოთხთა თქვეთაგან: ოთხნი იქნებიან მარტივნი
და ოთხნი შედგმულნი, — დამეტებისგან ნივთთა. ამისთვის ხა-
ხელს-სდევს მგზავსნი წიწილთანი. და არიან სნებანი, რომელნი
წაეკიდებიან ასოთა შიგან მარტივად ტანისათა, ვითარ და
არიან ძარღუთა კმელნი, კორცი და ტყავი, განა ესენი ერჩევიან
გინა სიკვამლისაგან, ანუ სიგრილისაგან ანუ სიკმელისაგან,
ანუ ნოტიოსაგან. მაშა, მისთვის სახელი დამარტივებს მარტივი და
მისთვის, რად დაემართოს წაკიდებულებისაგან ანუ ქვეულე-
ბისაგან შერევნითა მარტივად ანუ შედგმულად.

და მითქუამს || რვა ფერი გარყუნა რეულობა, რომელნი წაეკი-
დებიან, არა ერთხელ დამიწერია მაშა, ესე პირველ სნება სნებათა-
გან, — დასნეულდების ლუიძლი და წაეკიდების სნება ჰურკლისა.
და არს ესე მეორე გუარნი სნებათა და სახელი ჰქუიან ელია, რო-
მელი იქნების ასოთაგან შედგმულთა და ორისა ფერისაგან, ანუ
სამისა ფერისაგან, ანუ უფრო; და არს ესე ლუიძლი, და გული და
სტომაკი, ორნი კელნი და ორნი ფერკნი, და სხუანიცა ძაონი, რო-
მელნი არიან ტანსა შიგან, და თუ წაეკიდოს ამით ასოთაგანსა სიმ-
სივნი ანუ ნასკულობა, მას ჰქუიან სნება ჰურკლისა. დასნეულდე-
ბის ლუიძლი თუითონა მარტივად და არს ესე, დამიქნების შიგან
ლუიძლისა გაკუეთილობა ანუ გაპებულობა რამე, და იქნების

v
10
15
20
25
30
35
372 r

წყლული; და ეგების ესეცა, რამე, ესე გარეთ ცემისგან წაეკიდების ანუ ხლტომისაგან. და იქნების, რომე წაეკილოს შიგნით ძარლუთა სენი, ანუ წყლული, ანუ დაქრა რამე. ამას სახელი ჰქუიან განქსნა მარტივისა.

5 და იცოდით, ყოველი გუარი სნებათა ჩენილ არის სამთა გუართა შიგან, და შეყარონ მეცნიერნი მკურნ[ა]ლნი, რომელნი იყუნეს გალი ი ა ნ ო ზ ს წინათ, ამისა რვისა ფერისა, რომელ იქნების განრყუნილობა ორ გუარად, — და სის[ა]ვისისაგან და სოუსუსურისაგან. 7 თქუა გალი ა ნ ო ზ, ვითა: უსუსურობა || იქნების განრყუნისაგან 10 ოთხისა ფერისაგან, იქნების მქარტივისაგან, და იქნების ოთხისა ფერისაგან განრყუნილობისა ნ[ა]მეტნ[ა]ვითა, რომელ არს სისავეს.

და იცოდით, უფროსნი სნებ[ა]ნი წაეკიდებიან ლუიძლისა გ[ა]ნრყუ[უ]ნისგან, რეულობის, და წყალი ყუნელი იქნების ქეუელობისაგან ლუიძლისა რეულისა და განრყუნისა მის[ა]გან. და მე ვახსენო ბრძანებითა ღ[ა]თისათა მიზეზნი მისნი. ყუითელი წყ[ა]ლი და სიმსივნე მის თანა და სხუა სენი არცა გამოჩნდების ამა ყუითელსა წყალსა თანა, სიმკურელისაგან იქნების. ამისმ[ა]ნ უფალმ[ა]ნ პოვის სიმკურვ[ა]ლე ღიდი და ძნელი, და იქნების ასრე რომე სიმკურვ[ა]ლე ლუიძლსა გაქტურვებს და აშფოთებს, რომელი სიმკურვალე არს მას შიგან. 20 და მისგან დამართების ლუიძლსა წყლული ძნელი. და მისი ნიშ[ა]ნი — ფსელი იყოს ყუითელი ზაფრანის ფერად, ძარლუნი სცემდენ ჩქარ[ა]დ და ზედა-ზედა, და საკვამადი არ მოუნდებოდეს. დამიწარ[ა]ი სტომ[ა]ქისა წიგნსა შიგან, რომე ნ[ა]მეტნ[ა]ვი სიმხურვ[ა]ლე ს[ა]ქამ[ა]დსა არ მოანდომებს.

25 აწ სიგრილისა ვთქუათ, თუ ბაგენი და ენა თეთრებსა და სისხლ-ზედან მცირედ იყოს და არა სწყურდებოდეს ერთობ, და ფსელი მისი იყოს თეთრ[ა]დ და ბალღამიანად, იცოდი, რომე სიგრილე მორეენია. ლუიძლისა ერთ[ა]დ ნიშ[ა]ნი ესე, რომე თუ ძარლუნი სუსტ[ა]დ სცემდენ და საკმელი კარგ[ა]დ მოუნდებოდეს და მოშივდებოდეს. 373 ი იქნების საქამ[ა]დისა უნდომობა სტომ[ა]ქისგანცა || და ლუი- 30 ძლშიგანცა, და სტომ[ა]ქის[ა]ცა ლუიძლის[ა]გან დაქემართების¹. და იყოს ლუიძლშიგან მძიმედ და ფერი პირისა მისისა გ[ა]ირყუნას, პირსა წყ[ა]ლი მისდიოდეს, ანუ გაშ[ა]ვდეს პირზედან. და თუ გაყუთლდეს მრღუიედ, ესე ყუელა სიგრილისაგან იქნების.

თუ ლუიძლი ნოტიობისგან სტკიოდებ, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, 35 რომე პირი უსივდეს და უბზინვიდეს და არა სწყურდებოდეს, და თუ წაეკილოს ნოტიოსა თანა სიმკურვ[ა]ლე და მოეწყუროს სიმკურვლისა გზ[ა]თა, რომელი იქნების რეულობისა შედგმულობისაგან, რომელი ვახსენეთ, ვითა იქნების დამეტებისაგან ნოტიოსგან გ[ა]ნრყუნა ლუიძლისა უსუსურობა და ესე იგი არს, რომე 40 ნოტიო დამძიმდების ძალსა ზედ[ა]ნ ღრთისასა და დაქუსუსურებს.

და მისი ნიშ[ანი] ესე არის, რომე ძარლუნი სცემდენ ნელ[ა]დ და უსუსურ[ა]დ, და ფსელი მისი იყო თხელი და ფერი წყლისა უგვ[ან]დდეს. და სითხეცა ესე მოგუასწ[ავ]ელის სიკმესა ზედ[ან]. და პირი უშრებოდეს, და უღრკებოდეს შინაგ[ან]ნი მუცლისა მისისა ტყ[ავ]ი, და არს ესე ტყ[ავ]სა შიგნით ლეიძლის კერძო და წური-
 ლად² მოფსიძდეს და თხელსა, და ენა უკმებოდეს და მძიმედ ედგას და არა სწყურდებოდეს. და თუ წაეციდოს ამის თ[ან]ა სიმკურც[ა]ლე რეულობითა შედგმულთათა, მაშინ წყურვილი დაემართოს ძნელი. და იყოს ძარლუთა მისთა შფოთ[ა]დ და ღრეკით. მაშინ იცოდი, რომელი დაგუფერია ზემო ნიშ[ანი], ო რომელი გ[ან]რყუნსგ[ან] რეუ-
 ლობისა მიგასწ[ავ]ელის დიდსა და გ[ან]რყუნასა ზედ[ან] ნოტიობი-
 სასა და სიძნელისგ[ან] სნებთა და სიუსუსურეთა მისთა, და ესე იგი არის, რომე მ[ი]გასწ[ავ]ელის გრძლ[ა]დ მოდნობასა ლეიძლისა საზრდელისასა, ანუ ადრე მოდნობა მისი. მ[ა]შინ შევიგნოთ ძალი სნებისა და უსუსურობა მისი.

5

v
10

და იცოდით, ესე რომელსა ჰქუიან სნება ჭურჭლისა, წაეციდების ლეიძლსა შიგ[ან] და სხუათა ასოთაცა შინაგ[ან]ნთა, და რა დაემ[ა]რ-
 თების რეულობისა გარყუნილობითა, განა წაეციდებიან მაშინ ტვი-
 ვილნი მრავ[ა]ლნი თუით მისითა საკუთრობითა. მ[ა]თგ[ან]ნი ერთი—
 სიმცირობითა, — სიდიდე და სიმქისე და სილბო და სიღუბქირე
 აგებულობისა მისისა, და არს ესრეთ, რომე იყოს ასო იგი, რომელი
 უნდა მრგულ[ა]დ, და აგებულეობასა შინა მას[ს]ა იყოს გრილ[ა]დ.
 დაემ[ა]რთების მას კულა სიმსივნე და ნასკულეობა დიდი.

15

20

და აწ ვ[ა]ხსენოთ ნიშ[ანი], რომელი წაეციდების ლეიძლსა —
 ხიმსივნე და ნასკულეობა, ყოველი მიზეზი მთხი და წამლები მისი.
 წაეციდების ლეიძლსა სიმსივნე ზედასა კერძსა და ანუ ქუეშესა
 კერძსა, და იყოს სიმსივნესა თანა სიმკურც[ა]ლე. იქნების სიგრილევცა
 და იქნების ნასკულეობაცა ლეიძლსა შიგან, და იქმნების სიმსივნე
 კუთსა შიგან ლეიძლისასა. და მე გასწ[ავ]ელო და მოგახსენო ყუელა
 თუითო-თუითო ბრძანებითა ღ[ო]თისათა.

25

პირველი ნიშ[ანი] სიმსივნისა, რომელი იქნების ო ზედას კერძო
 ლეიძლისა შიგ[ან]. ადგილსა შემკრებელისასა; ნიშ[ანი] ესე არის,
 რომე მ[ა]რჯუენით კერძი მძიმედ ედგას, გაბრჭუთალოს ლეიძლთა
 შუა, ვირე უღლამდი, და ცოტად ექუელდეს. ამისთუის არის ესე,
 რომე ზედა კერძი ლეიძლისა არის სტომაც[ა]სა და მკერდსა შუა, არის
 და ჰქუიან ჭურჭელი სულისა, და ზოგნი კ[ა]ცნი იტყუიან, ვითა ლეი-
 ძლო შედგმული არის მათი.

374 r
30

35

და თუ სიმსივნე მკურც[ა]ლი იყოს, მისი ნიშ[ანი] ესე იყოს, რომე
 პირველად რა დასნეულდეს, ენა წითლად და ცხლად ედგას, და
 მერმე უქნის შავ ფერ[ა]დ გარდაეკ[ე]ცეს ამოღ² ვირე სრულ[ა]დ შ[ა]-
 ვ[ა]დ გარდიკ[ე]ცეს და ს[ა]კმელზედ[ან] უნდოად შეიქნას, წყურვი-

- ლი მოემ[ა]ტოს და არწყევდეს ყუითელსა. პირველ[ა]დგი, რომე და-
 5 სნეულდეს და მერმე იქციოს შ[ა]ვისა ნ[ა]ველლისა კერძო, გაუფიც-
 დეს და შეკრას მუცელი, ვირემდის ლუიძლი დაუსუსტდეს დასტუ-
 რად, ანუ წაეიღოს ცხრო მკურვ[ა]ლი, ამად რომე ლუიძლსა ზედა
 კერძი ახლოს ახლ[ა]ვს გულსა. და ჰგ[ა]ვს ესე ცხრო, რომელი წაე-
 კიდების კაც[ი]სა სტომაქსა ანუ ყუერთა, სიმსივნე მგზ[ა]ვისი მ[ი]ს
 ცხროსა ძნელისა, რომელი იქნების ნ[ა]მეტრ[ა]ვისა გ[ა]ნრყუნის-
 გ[ა]ნ ბორბტისა. ესე არს ნიშ[ა]ნი, რომელი წაეკიდების სიმსივნე
 ზედა კერძსა ლუიძლისასა.
- 10 და თუ იყოს, სიმსივნე ქუეშე კერძსა ლუიძლისასა სიმკურვლი-
 v სგ[ა]ნ, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, || რომე ს[ა]კამ[ა]დისა ჰამად და[ა]-
 კლდეს და არა ემშეოდეს, და გამრ[ა]ველდეს და გ[ა]უდიდდეს ზაფრა
 და სწუყურდებოდეს ერთობ. რა სუნთქევდეს, ტკივილი უფრო
 ცოტა იყოს, მისგ[ა]ნ რომე კერძი ლუიძლისა სიმძიმე უფრო ცოტა
 15 იყოს კაცსა შიგ[ა]ნ, და იქნების ესეცა, რომე ზოგთა კაცთა ადგილი
 ლუიძლისა უფრო ახლოს არს ეზოთა მკერდისთა და სტომაქსა შუა,
 და მისი რა სულთქვიდეს, უფრო ადრე-ადრე სუნთქვიდეს, და რა
 სუნთქვიდეს, უფრო ფიცხლად ეტკივნებოდეს.
- და თუ წაეკიდოს სიმსივნე ლუიძლსა ზედათ კერძო, — სიმსივნე
 20 მკურვ[ა]ლი, — და ანუ მას ქუეშეთ, რა დაიჭირო მისი ფსელი, ზემო
 რომე სიმკურვლისა სწერია, ისი მონახე, და მით შეიტყუე.
- და თუ იყოს სიმსივნე კიდევ სიმკურვალის[ა]გ[ა]ნ, მის[ს]ა უფალ-
 სა-და[ა]კლდეს წყ[ა]ლი და დაუმცირდეს ნ[ა]ველელი, და სიმკურვ[ა]-
 ლე, და სტომაქსისა მისი[ს]ა იყოს ტკივილი ფხარქნისა მგზ[ა]ვისად.
- 25 თუ სიმსივნე იგი ფიცხელი იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე
 კელი დასდევ ლუიძლზედან, და რომელი იყოს ლუიძლსა შიგ[ა]ნ,
 მრგვალი და მაგ[ა]რი იქნების, და თუ [ა]რა გამოჩნდეს მრგვალი
 და მაგ[ა]რი, და არცა ტყ[ა]ვი მისი იყოს სქელი, მ[ა]შინ სიმსივნე
 ლუიძლისა მისისა ცოტა იყოს. თუ რამე სიმსივნე იყოს კუთსა შიგან
 30 ლუიძლისასა, იყოს მაშინ გრძელი, ვითა აგებულობა კუთისა გამო-
 375 r ჩნდეს და არა ავნოს ლუიძლისა საქმეთა, მ[ა]გრ[ა] || ცოტა რომე
 ავნოს. მაშინ თუ რამე იყოს მის[ს]ა სიახლოესა და ლუიძლის[ა]გ[ა]ნ,
 და კუთი ლუიძლისა სტომაქსა ზედათ იყოს და ლუიძლი ტყ[ა]ვისა-
 კენ დიდი და ფაფენილი, მ[ა]შინგან შედგმული მისისა სიფიცხისა-
 35 თუის და ზოგთა ადგილთ[ა]გ[ა]ნ იქნების უსქე, მივა ზოგი ამის კუთ-
 ისაგ[ა]ნ, მიიწევის ეზოთა კერძ, რომელსა სახელი ჰქუიან აფარტისი.
 და არის ესე ზოგი შემკრებელი, რომელსა შიგ[ა]ნ იქნების წყ[ა]ლი
 ყუითელი. და არს იგი ეზო შეკრებული ყოველთა ნ[ა]წილთა ჩ[ა]-
 40 მავ[ა]ლთა. ამ[ა]ლდების იგი სამკუთხად კუთის[ა]გ[ა]ნ, ვირე მიიწე-
 ვის ტყ[ა]ვ[ა]მდის. და არს იგი, რომელი წაეკიდების, მგზ[ა]ვისი კორ-
 ცთა თხელთა. და მისთვის არ გამოჩნდების სიმსივნე, რომელი იყოს

ტანსა შიგან ლუიძლიასა გარეთ, ანუ თუ სიმსივნე იგი გადიდ-
დეს, ანუ დათხელდეს ტყავი.

სხუა ნიშ[ანი] ლუიძლის ტკივილისა გამოკრებული, ადვილ[ად]
შეს[ატყუებელი]. — თუ ფერზედ[ან] ყუითლ[ად] იყოს და ფერ-
წმიდად იყოს, რ[ა]გვ[არ]ც პირველ, და პირი უშრებოდეს და 5
სწყურდებოდეს და პური არ მოუნდებოდეს, რა ესე ნიშ[ანი] ნ[ა]ხო,
იცოდი, რომე ლუიძლის ტკივილი არს. რა ლუიძლი დასენიანდების,
ლუიძლი ვერ მოადნობს საკმელსა. მისთვის არ მოუნდების ს[ა]კმე-
ლი. თუ უნდოდეს, ლუიძლი რომე მრთლ[ად] შეინ[ახოს] კაცმ[ან],
მ[ა]ქლ[არი] რა იყოს ერთობ, ნუ მუშ[ა]ობს, და მაშურილი და ოფ- 10
ლიანი ცივსა წყალსა ნუ სომს, თუ მ[ა]შურილი მუშაობს || და
ანუ მ[ა]შურილი და ოფლიანი ცივსა წყალსა სომს, ესე შეაქს ლუი-
ძლსა ავსა სენსა. v

და თუ ლუიძლი სიმკურვლისგან სტკიოდეს, მისი ნიშ[ანი] ესე
არს, რომე პირი ნიადაგ მშრ[ალი] იყოს და ენა ყუითელი და გუნება 15
შეკრავით იყოს. რა ესე ნიშ[ანი] ნ[ა]ხო, იცოდი, რომე სიმკურვლი-
სგან არს. მისი საკმელი ასრე შეუწყვევ: ქერის
წყალი და ქასინის წყალი ნუშის ზეთითა, და საკმელ[ად] — თარა
და ასპანახი, და კ[ა]კუნტლისა მხ[ალი], ესე ძმრითა და ნუშის ზეთი-
თუ აქ[ა]მე და ნედლი ქინძიცა ჩაყარე შიგა. თუ ერთობ სუსტ[ად] 20
იყოს და ამ[ან] ძალი ვერ მისცესა, მერამე ვარიას, ღურეჯს, კაც[ა]ბსა
და კოკობსა, თიქ[ან]სა, რომელსაცა იშობედე, იმას აკმევდი. და
მკურვალსა საკ[ა]მ[ა]დსა ნუ აკმევ, და წურილი თევზი ნუშის ზე-
თითა აკ[ა]მე. თუ ხილი მოინდომოს, ბროწეული და ვაშლი აკ[ა]მე
ცოტა, და უქერქოდ ბიე და თეთრი ყურძენი, და ცოტა სხალი, და 25
ბროწეულ[ის] მეტი ყუელა კლებით აკ[ა]მე, და ბროწეული უფროსი
ქ[ა]მოს. და გარეთ ესე წამალი დასდევე. — აილე
თხის ბალანი და მურტი, თუთოს[ა]გან — ოცი ღრ[ამ]ი, მასღ[ა]ქი
— ხუთი ღრ[ამ]ი, სუმბული — სამი ღრ[ამ]ი; სუმფული და მასტ[ა]-
ქი კარგად წმიდად დას[ა]ყე და ერთმ[ან]ერჩიგან გ[ა]ქურივე. და 30
ბიის ზეთი ანუ მასღ[ა]ქისა — ასი ღრ[ამ]ი, და ცუილი — ოცი
ღრ[ამ]ი, ცუილი და ზეთი და[ა]დნევე და წამლები შიგან გ[ა]ქურივე
და ს[ა]მოსლითა ზედ[ან] დასდევე. რა ლუიძლი გატფეს, სამსა ღლესა
უზმასა ოცი ღრ[ამ]ი სიქინჯ[უ]პინი შეასუი || წყლითა და გაზაფ- 376 r
ხულისა დამდეგსა და ზაფხულის[ა] სისხლი გ[ა]მოუშუას ბასალიკის- 35
გან, ანუ აპლდრისაგან, და რევანდი შეასუი.

თუ ლუიძლი სიმკურვლისაგან იყოს და ძარღუნი ს[ა]ვესედ იყუ-
ნენ, კელი გ[ა]უხსენ და გამოუშეი სისხლი, და ქერის წყალი შეა-
სუი ნუშის ზეთითა და სიქ[ან]ჯ[უ]ბინითა. და ზირბაჯი შ[ა]ქირან[ად]
შექენი, ძმრითა, ნუშის ზეთითა აკ[ა]მე. მერამე ესე წამ[ა]- 40
ლი შექენ: აილე კმელი წითელი ვარდი — ს[ა]მე ღრ[ამ]ი, სუმ-

ბული — ორი ღრქამი, აქლილმქალიქი — ღრქამ-ნქახეკქარი, ირი-
ცუქი ყქუქვილი — ღრქამ-ნქახეკქარი, ათხირი — ღრქამ-ნქახეკქა-
რი, მასტქაქი — ერთი ღრქამი, მქარბა — ერთი ღრამი, კოწქახური
5 კმელი — ორი ღრქამი, ყუელა დანქაყე და გაცქარ, და კუერები
შექენ და ჩრდილსა გაქაქმე. სიქქანქუქინითა გქალესე და შეასუი,
და ლუიძლზედან ვარდის ზეთი დქასცხე.

სხუა წამქალი ლუიძლისა, სიმქურველესა უშუელიხ. — აიღე:
რევექანი ერთი ღრქამი, ლუქი — ორი ღრქამი, ტქაბქაშირი —
ორი ღრქამი; ყუელა დანქაყე და გაცარ და ექუსქად გაყქავ, და
10 თუითოსა დილსა თითოსა წილსა სიქქანქუქინშიგქან გქაურევიდი,
და ქასინის წყლითა გქალესევიდი და შეასმევიდი, და ეშუელოს
ღთითა.

თუ ლუიძლი სიგრილისაგქან სტიოდეს, მისი ნიშქანი ესე
იყოს: პირსა ფერი გქამოუცვლდეს და სითეთრისკენ იყოს; პირ-
15 [ის] სქახე ცოტქად კიდეცა უსივდეს თეთრად და წყურვილი არა
სქირდეს, და შარდი თეთრი და თხელი იყოს, ენა თეთრი და გუნება
რბილად იყოს || რა ესე ნიშქანი ნქახო, იცოდი, რომე სიგრილი-
სქაგქან არის. წამალი ესე შექენ. — აიღე: კმელი წითელი
ვ ვარდი და სუმფული, და მასდაქი და მურტი კმელი, ოშინდქარი
20 კმელი რაზინა და ანისონი, თუითოსაგქან — სამი ღრამი, რევექან-
დი სინი — ხუთი ღრამი; ესე ყუელა დანქაყე და აბრეშუმითა გა-
ცარ და კუქერები შექენ, თუითო — ღრქამი და ნქახეკქარი, და
გაქაქმე, და თუითო კუერი დანქაყე და სიქქანქუქინითა შეასუი.
და ესე ზედა დასდევე. — აიღე: ზქაფრქანი ერთი ღრქა-
25 მი და მური საბუღრიკა, რომელ არს ლერწმის გული ათხარი,
ვადმერუქი და კიპერისი, და მასდაქი და სუმფული, თუითოსგქან—
სამი ღრამი; ყუელა დანქაყე და წმიდად გაცარ, და ლუინითა გქა-
ურიე და გარეთით დასდევე. გრილისა საკმელისსქაგქან ფარეზი იყოს,
და ყოვლქისა ფერქისა წყლისაგქან და ცივისა წყლისგქან და მძი-
30 მისა საკმლისა, ბაქსიმქანიდი და ლუინო და შემწუარი. სასმელქად
კარგი ლუინო მიეც.

თუ ესე ლუიძლის ტივილი სიკმისსქაგქან იყოს, მისი ნიშქანი
ესე იყოს, რქომე ერთობ დამქვლდეს კაცი და კორცშიგქან ნაცრის
ფერქად იყოს, და პირქის სქახეზედან შქავ ფერქად იყოს; და მუ-
35 ცელშიგქან შეკრვით იყოს. და თუ კიდეცა გქახსნქას, მაგქარი გქა-
იყვექანოს ცოტა, და ძნელად მოიაროს და პირი კმელქად ებქას, და
წყურვილი ცოტა სქირდეს. მისი წამალი. — ქქამა მოადღე
კარგად, მერმე გქამოწურე და შქაქარი გქაურიე, აღღე და წყლქის
377 r მაგქერქად იმას ასმიდი, და ბრქინქისა წქუენითა ცომი მოზილოს,
40 გქამოაცხოს და მას აკმევედეს, და ნუშის ზეთშიგქან შქაქქარი გაუ-
რიოს და მით აკმევედეს. თუ ზქაფხული იყოს, წნორსა ქუე-

შე და[ა]წვენი და წნორისა ფურცელსა დაუგებდეს, და ერთსა ჟიურესა ბუზურსა სიქ[ან]გუბინსა აკმევედით, და იმა ადგილსა, სად-
[ა]ცა სტკიოდეს, კელქის მანდილსა ცივითა წყლითა და[ა]სოვლებ-
დეს და ზედა დასდებდეს.

თუ ცივის წყლის[ა]გან ღუიძლი სტკიოდეს, მწ[ა]რითა ნუშის 5
ზეთითა შემწენ ყოველთა დღეთა, და ნ[ა]ხევარ ღრ[ა]მსა ნუშის
ზეთსა წა[ა]გებლი ყოველთა დღეთა. თუ ან[ა]სდელულად მ[ა]რჩუნა
გუერდი ასტკიოდეს, კულა არა სტკივებოდეს. იცოდით, რომე ღუიძ-
ლის[ა]გან, არს, ფიცხლა სამსა დღესა ქერქის წყ[ა]ლი შეასუი ნუ- 10
შის ზეთითა და სიქ[ან]ჩ[უ]ბინითა ზედა-ზედა. თუ მან არ
უშუელოს, აიღე: უნ[ა]ბი თხუთმეტი მ[ა]რკული, რ[ა]წიანა—
ერთი ღრ[ა]მი, ძირტკიბილა — ნ[ა]ხევარ ღრ[ა]მი, ჩ[ა]ლდევ ქ[ო]თანში-
გან, და[ა]სხი ნახევარ[ა] ლიტრა წყ[ა]ლი და ადუღე, რომე ორმოც
ღრ[ა]მ[ა]დ მოიყაროს. მერმე გ[ა]მოწურე და ოცი ღრ[ა]მი შაქ[ა]რი
გაურიე და შეასუი, და უშუელოს ღ'თითა. 15

თუ ღუიძლი ნი[ა]დაგ სტკიოდეს! და საკმელსა მოსწყედეს და მარ-
ჩუნისა გუერდს[ა]კენ სჩხურდეს და ტკივილი გ[ა]უგრძელდეს,
ესე წამალი ქენ და უშუელოს ღ'თითა არ[ა] თუ ღუიძლსა, არამედ
სხუასა სენსაცა, და საქნელ[ა]დ აღვილი არს. — მოიყვ[ა]ნე დიდი 20
ტ[ა]ხი და შინა შეაგდე, რომე მოჭუას. და [ა]იღე ნეხუი და ქ[ა]თ[ა]ნ-
შიგან II გამოკარ, და ქოთ[ა]ნშიგან ჩადე. და ზედა[ა]ნ წყ[ა]ლი და-
[ა]სხი. ერთსა ღამესა დადგი და დილასა ადუღე, და ზედა ოცი
ღრ[ა]მი შაქ[ა]რი და[ა]ყარე, და ნ[ა]ხევარ ღრ[ა]მი ზ[ა]ფრ[ა]ნი. და
ცისკარსა შეასუი და უშუელოს ღ'თითა.

თუ სიმსივნე და მღიერი იყოს ღუიძლზედან. ნ[ა]ხე — მუცლის- 25
აკენ. არის თუ ზურგისაკენ. თუ წყურვილი ერთობ სჭირდეს, სიმ-
ჭურვ[ა]ლისა არს. წამ[ა]ლი ესე შექენ. — პირველ[ა]დ ბას-
[ა]ლიკე გაუხსენ და ხუთსა დღესა ზედა-ზედა ქერის წყ[ა]ლი მიეც
ამა ნიშნითა: აიღე ქერის წყ[ა]ლი ორმოცი ღრ[ა]მი, და-
[ა]სხი ზედა ნუშის ზეთი ოთხი ღრ[ა]მი, სიქ[ან]ჩ[უ]ბინი — 30
თხუთმეტი ღრამი, და შეასუი. საკმელი კოწახური თა
აქ[ა]მე და ესე წამალი ზედა დასდევ. — აიღე:
კაკის საკუნეტელი დარატიტიელ და დანაყე, სწორი ვარდის წყ[ა]-
ლი და[ა]სხი და გაწურე. აიღე თეთრი და წითელი, სანდალი, დან[ა]-
ყე კარგა. შიგან გაურიე. აიღე ორი ქოთი ქათნისა ნაყენით, იმა 35
წყალშიგან ჩადევ, აიღე, ერთი ზედა დასდევ, რა ისი გაკმეს, მეორე
დასდევ ამა წესითა, რომე მოუშლელ[ა]დ იყოს წამალი.

თუ შეიბუო მართლ[ა]დ, რომე მღიერი და სიმსივნე ჰიპოსიკენ
იყოს, ესე მოიჭირე, რომე კარგითა სუბუქითა საკმელითა გ[ა]არბი- 40
ლო, რ[ა]გუარცა ღარიყონი, თურბუთი და ალილალა არიან და მ[ა]-

თი შეფერებული, და საკმელად მიეცე ქაქუნტელი ბ ა ლ ი ე კ, ნუშის ზეთითა აჭამე და უშუელოს ღ'თითა.

378 r თუ სიცოფისგან ღუძლი სტკიოდეს, აიღე პილპილი ოთხი დრ[ა]მი, და ყუსტი — ერთი. დრ[ა]მი, ორმეტი დრ[ა]მი; და ნაქყე და გატარ და ღუინითა შეასუი.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი ღ უ ი ძ ლ ი ს ა. — აიღე შუშმის ზეთი ორი უკია და წა[ა]ლი და[ა]სხი, და კოვზითა ურეე, რომე გათერთდეს და შეასუი.

10 ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი ღ უ ი ძ ლ ი ს ა. — აიღე ორმოცდა[ა]თი დრ[ა]მი ოშინდრის ყუავილი და ნუშის ყუავილი, ერთითა კოვზითა წყლითა შეასუი და უშუელოს ღ'თითა.

სხუა, თუ ღუძლი ღუინის[ა]გან სტკიოდეს. — აიღე ბ[ა]ტკანის ღუძლი და ღუ[ი]ნითა გალეს[ე] და დადგი, რომე დაწმდეს, და შაქ[ა]რი გ[ა]ურეე და შეასუი, და უშუელოს.

15 სხუა წა[ა]მ[ა]ლი ღუძლისა, თუ სიმკურვლისგან სტკიოდეს, თუ სიგრილისგან თუ ღუინისაგან, თუ სიმსივნისა და მღიერისგან სტკიოდეს ყუელ[ა]სა უშუელს. — აიღე: აყროს თესლი და კიტრის თესლი, და რეანის თესლი და ვარდის კაქაპის თესლი, და წყლის ქაქუნტლის თესლი, რაზიანის თესლი და ანისონი, თუითოსგან — ოთხი დრ[ა]მი; ავ[ა]ნშიგან და ნაქყე წმიდად. და მერმე აიღე რეგ[ა]ნდი სინი ერთი დრ[ა]მი, ულიონის ძირი — სამი დრ[ა]მი, ბერძელი თიხა — ოთხი დრ[ა]მი, და ძმათა სისხლი — ორი დანგი, ს[ა]ღებ[ა]ვის ყუავილი — ოთხი დრ[ა]მი. ესე და ნაქყე ცალკე-ცალკე, დატარ; და აიღე ნუში ორმოცდა[ა]თი მარტუალი, გაფრკქუენ, და ნაქყე წმიდად, და რაცა ესე წამლები არის, ამათი ზომა შაქარი.

20 აიღე მწარე ნუშის ზეთი ორი დრ[ა]მი, იის ზეთი — ოთხი დრ[ა]მი, ამა ყუელასა წამლების ოდენი თ[ა]ფლი წმიდა ჩა[ა]სხი წმიდასა ქო-

25 თანშიგან, ესე წამლები იმაშიგან ორ გ[ა]ურეე, ერთხელ ადუღე, და მერმე აიღე ცეცხლით. ქაშანური ფარჩულა აიღე და შიგნით ნუშის ზეთითა შემწუნე, და მერმე ესე წამლები ჩა[ა]სხი, და პირზედა

30 სერა მოქაქარ და ქერშიგან ჩაფალ სამსა დღესა, და რა მოგინდეს, აიღე სამი დრ[ა]მი და კათხ[ა]შიგან ჩ[ა]დევ, და ზედა ოთხი დრ[ა]მი ვარდის ზეთი და[ა]სხი, და თფილითა წყლითა გაქენ და შეასუი.

და შუადღემდის ნურ[ა]ს აქმევ და მერმე ბატკნის კორცი აჭამე, და საჭამ[ა]დი ტკბილი აჭამე, ღუ[ი]ნო — თეთრი, ტკბილი, და წყ[ა]ლი —

35 გრილი, და ყოვლისა აპოხტისა, მე[ა]ვისა წუელისა და თევზისგან ფარეზ[ა]დ. შეინახოს.

ამას ქუემოთ წამ[ა]ლნი დავწერნეთ ღუიძლის[ა]ნი. მაშინ ქუერ-
ნე, რომელი გ[ა]ნრყუნილისა ბუნებისგან იყოს, ანუ სიმკურვლის-
[ა]გან, ანუ სიგრილისაგან, ანუ ნოტიოსგან, ანუ სიკმელისგან

მარტივად, მით რომელ შიშუნდეს წამ[ალთგ]ან დასაბამთ[ა]გ[ან],
 მ[ი]თ რომელნი კიდე იყუნენ მის სენისგ[ან] და ძალსა სნეულისა, და
 კამს[ი] ესრეთ, რომე ჰკურნო მკურვალი გრილითა და გრილი მკურვ-
 ლითა, და ნედლი — კმელითა, კმელი — ნედლითა. და ჰკურნო რომე-
 ლი მისგ[ან] იყოს შედგმული, მით რომელი ერგოს მას, რომელი წი- 5
 ნა- აღმდგომი იყოს სნევისა. და არს იგი, რომელი ჰკურნო, რომელი
 გ[ან]რყუნისა ბუნებისგ[ან] იყოს. სიმკურვ[ა]ლის[ა]გან ნ[ა]მეტ-
 ნ[ა]ვის თანა წამლებითა, || რომელთა გ[ა]გრილოს სიმკურვალე და- 379 r
 წ[ა]ილოს ნ[ა]მეტნ[ა]ვი იგი. და მე დაგიწერო შენ წამლები იგი ამას
 თქმულსა შიგა, და გ[ა]მოფარჩიო მისგ[ან]ი, რომელი შემწე იყოს, 10
 და ლხინება პოოს, თუ ღმერთსა უნდეს.

ე რ გ ე ბ ი ს ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ ა ღ თ ი ს ' თ ა მ ი ს თ უ . ი ს ე ე ,
 რ ო მ ე ლ ი წ ა ე ა კ ი დ ო ს ღ უ ი ძ ლ ხ ა შ ი გ [ა] ნ გ [ა] ნ რ ყ უ ნ ი ს ი ს ა ბ უ -
 ნ ე ბ ი ს ა ს ი მ კ უ რ ვ ლ ი ს ა გ [ა] ნ მ ა რ ტ ო ღ . ო დ ე ს შ ე ა ს უ ა მ რ [ა] ე [ა] ლ -
 ძ ა რ ღ უ ი ს ა წ ყ ლ [ი] ს გ [ა] ნ შ [ა] ქ რ ი თ ა ტ ა ბ ა რ ზ [ა] ღ ი თ ა ო რ ი თ ა მ უ ტ ყ ლ ი - 15
 თ ა , ა ნ უ შ ე ა ს უ ი მ უ ტ ყ [ა] ლ ი ე რ თ ი ტ ა ბ ა შ ი რ ი გ რ ი ღ ი თ ა წ ყ ლ ი თ ა , ა ნ უ
 შ ე ა ს უ ი მ ა წ უ ნ ი ფ უ რ თ ა , ა ნ უ თ ი ხ ა ს ო მ ხ უ რ ი — მ ი ტ ყ [ა] ლ ი ე რ თ ი
 გ რ ი ღ ი თ ა წ ყ ლ ი თ ა , ა ნ უ შ ე ა ს უ ი ს უ ტ ლ ი შ ა ქ რ ი თ ა ტ ა ბ ა რ ზ ა ღ ი თ ა ა ნ უ
 ქ ა შ ქ ი ს წ ყ ლ ი თ ა შ ა ქ რ ი ა ნ ი თ ა . და აქ [ა] მ ე ს ა ხ უ რ ე ტ ლ ი ო ს პ ნ ი ს ა , და
 ა ს უ ი თ ს ა ს მ ე ლ ი ბ რ ო წ ე უ ლ ი ს ა , შ ა ნ ა რ ი ა ნ უ ბ ო კ ი ლ ა ს ა წ ყ ა ლ ი მ [ე] ა ვ ი - 20
 ს ა ბ რ ო წ ე უ ლ ი ს ა წ ყ ა ლ ს ა თ ა ნ ა , და შ ე ა ს უ ი ბ ა ვ ს ა რ ჭ თ ა თ ა ნ ა უ ნ [ა] ბ ი ს ა
 ა ვ ს ა რ ჭ ი , და ვ ა შ ლ ი ს ა ა ვ შ ა რ ჭ ი და ქ ლ ი ა ვ ი ს ა ა ვ ს ა რ ჭ ი . და ი კ მ ა რ ე ნ ,
 რ ო მ ე ლ ნ ი მ ი ხ ს ნ ე ბ ი ა ნ ს ნ ე ბ ი ს ა ძ ა ლ ს ა ზ ე და , ვ ი თ ა რ ც ა ნ ა ხ ო ს ნ ე უ ლ ი ,
 და რ ა თ ა ღ ღ ე თ ა ი ყ ო ს და ე [ა] მ ი ი ყ ო ს , ო დ ე ს და ს ნ ე უ ლ ე ბ უ ლ ი ყ ო ს . 25
 და თ უ ი ყ ო ს მ ი ს თ ა ნ ა ძ ნ ე ლ ი ს ი მ კ უ რ ვ [ა] ლ ე და ი ყ ო ს ე [ა] მ ი ს თ უ -
 ლ ი ს ა , და ი ყ ო ს ს ნ ე უ ლ ი ი გ ი ჰ ბ უ ე ა დ , მ ა შ ა უ ბ რ ძ [ა] ნ ე და შ ე ა ს უ მ ი -
 ღ ე ს წ ყ [ა] ლ ს ა გ რ ი ლ ს ა უ ზ მ ა .

და ჰკურნე, რომელსა სქირდეს იგივე სიმ-
 კურვლე, და მარმებითა გრილებითა. — || აიღე: v
 კატაქტო, დაწაყე და დაქასხი ზედა ვარდის ზეთი, დაქაქარ ღუ- 30
 [ი]ძლსა ზედა. ანუ აიღე მრ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღუი და ჩა[ა]გდე წყალსა
 გრილსა შიგა, და დაქასხი ზედა ვარდის ზეთი, და შემოსდე ღუიძლ-
 ზედა. ანუ აიღე კუერციხის გული და დაასხი ზედა გრილი წყალი,
 ანუ ვარდის ზეთი და ურიე, რომე შეიზაოს და შემოსდე ღუიძლსა
 ზედა, და ჰკურნე ამით მ[ა]ლ[ა]მებითა პირველ გ[ა]მოჩენ[ა]სა ამის 35
 სნევისასა, და ჰკურნე გ[ან]რყუნასა ღუიძლთ[ა]სა ბუნებისასა,
 ოდეს იყოს სიმკურვლის[ა]გ[ან], და დაძუელდეს მარმებითა, რომელ-
 ნი უგრილე არიან ამ[ი]სა.

მარამა, რომელი ერგების გ[ან]რყუნასა ღუიძლისასა ბუნებისა
 სიმკურვლისგ[ან], ოდეს დაძუელდეს. — აიღე: ფურცელი ვ[ა]რ- 40
 ღისა კმელისა და ფურცელი იისა კმელისა, და სანდ[ა]ლი თეთრი,

ამათგანნი თუითო — ოთხი ღრ[ა]მის წონი, და ქაფური და ზაფრ[ა]-
ნი, თუითო — ნ[ა]ხევარ ღრ[ა]მის წონი, და ნ[ა]ყე და გაცარ, და დაგ-
[ა]ლე ზაფრ[ა]ნი კიდე ცალკე, და და[ა]სხი ზედა ვ[ა]რდის ზეთი, და
შეკრიფენ ერთად, და და[ა]სხი ზედა წყ[ა]ლი ბადრნაჯისა და აყო-
5 როსა გამოწურვილი, ანუ გამოწურვილი ვარდისა, ანუ მლუიროსა,
ანუ წყ[ა]ლი კატკატოსა. და აიღე ქალი ოსპნისა ანუ ბოკელი დაგ-
ლილი, ამათგანნი თუითო — ათი მუტყალი, შეკრიფენ და შერიენ,
ვიღრემდის შეიქმნას მარამად. და მოსცხე ქარტსა ზედა და ანუ
სხუასა რ[ა]ს ზედა, და შემოსდეგ ღუიძლსა ზედა; თუ სცხო, იყოს
10 გრილ[ა]დ, და თუ ზ[ა]მთ[ა]რი იყოს, გა[ა]ტფე. და ზამთ[ა]რს
38Jr ესე ცა ურთე. — აიღე: მცირედი მასოსნი, ანუ¹ || რაზიკი, და
არს ესე მარამა სარგო ყოვლისა² სიმსივნისათუის მჭურვ[ა]ლისა,
რომელი შეიქმნების ღუიძლსა შიგა.

და თუ იყოს გ[ა]ნრუენა ღუიძლ[ი]სა ბუნებისა სიმკურვლის-
15 გ[ა]ნ³ და სიკმელისა, მაშა ჰკურნე მას რაითვე გრილებითა ლბილე-
ბითა, რომელი გა[ა]გრილებდეს ღუიძლსა და გა[ა]ნელლებდეს გა-
რეთ და შიგნით. და შე[ა]სუი სძე ვირისა შუიდი ოდენ ასთ[ა]რი
ორსა თანა მიტყალსა შაქარსა კუტლეულსა ანუ მცირედსა თ[ა]ფლ-
სა თანა. ანუ შეასუი წყ[ა]ლი ქაშქისა ამითვე შაქრითა, ანუ
20 მათგანი, რომელი უხსენებია არონ მისთა, წიგნთა შიგან. და
დასდეგ ღუიძლს ზედა მარმები იგი არონისი, ვითარ[ა]დ უხსენებია
რგომნი მ[ა]თნი სიმკურვლისათუის.

მაშა, თუ იყოს სიმსივნესა თანა სიმკურვლისგან და უსუსურო-
ბისგან ძალისა⁴, მაშა შეასუი სძე მათათა თხათა ფსელსა თანა, და
25 თუ იყოს სიმკურვლე ძნელი, მაშა ნუ შეასუამ ფსელსა, და თუ იყოს
სიმსივნე, ანუ ნასკულობა, ანუ ქარი ზედასა კერძა ღუიძლსა, მაშა
ჰკურნე მას შესასმელებითა წამლებითა, რომელი ჩამოიღებს ფსელ-
სა, და მე ვაკსენო იგი, თუ ღმერთსა უნდეს, ადგილსა მას.
სადა ვ[ა]კსენო შირიმი მას თანა, რომელსა ს[ა]ხელ-სდევს ჩა-
30 მომღებელი თესლისა. და წამალი იგი, რომელსა სა-
ხელსდებენ ასურულად დედაჯრაა. და ესე
არს წამალი საქურქლისა და მათგანი: ღუბე-
დი ლაქისა და ღუბედი ქურქუმისა, და ფანდალიკონი და ამროსია,
და სიჭინია და თერია, და ღუბედი ქიბარითისა, რომელ არს წუმ-
35 v წუბა, მაშა, რომელი მიკსენებია ამათგანი, ერგების, სიმსივნესა ||
სქელსა და ძველსა სიმხურვალისაგან კიდე; და არიან ესე წამალნი
კარგნი, გა[ა]ძლიერებენ ღუიძლსა. და ნუ შეასუამ, ვირე არა ჰნახო
ფსელსა შიდა სნეულისა სიმძიმე. და შეასუი მისგანი კულა მატმუხი
აფსინდისა. და შეასუი პირველ გამოჩენასა ტკივილისასა ღუბედი
40 ქურქუმისასა შემგებართა ძირთა თანა, და იარაჯი ფეყრასა ძირისა
წყლითა. და შეასუი წყლითა კამისა ნედლისა და ნიახური თაფლსა

თანა. მაშა, ოდეს ჰნახო ლუიძლს. შიგან ზედასა კერძსა სივილი
 მკურვალე, რომელი შექმნილი იყოს სისხლისაგან, და ჰნახო სნეუ-
 ლი ძლიერად და უამი შეგწევდეს და რასა კბილსა იყოს მაშა გაუ-
 კსენ ძარღუი კათოლიკე, ანუ ეფალა, ანუ ბასილიკე, და დას-
 დევე ლუიძლსა ზედა გარეთ კალნაბი შემგბარაი მღუირდოსა 5
 ფურცელსა თანა, დანაყე შეგბ[ო]ბასა შედეგად და ღაქს ზედა
 ვარდის ზეთი და დასდევე ლუიძლსა ზედა.

თუ ლუიძლი სიგრილისგან სტკიოდეს, მიხი წაქმალნიჲ ჰკურ-
 ნე, ოდეს იყოს გქანრყუნისა ლუიძლისა ბუნებისა სიგრილისაგან,
 რომელი იქნების მარამებითა, რომელი ახსენა არონ ამას თქმულ-
 სსა შიგა, ვითა ერგებიანო ამას ტკივილსა ლუიძლისასა, ანუ მით მა-
 რამითა, რომელსა სახელ-სდებენ ასტ[ა]მხიკონი. მაშა, ოდეს იყოს
 გქანრყუნა ლუიძლისა ბუნებისა სიმკურვლისგან, ნ[ა]მეტნ[ა]ვი ნო-
 ტიონი, შეასუი სუელი და შაქ[ა]რი ტ[ა]მბარზ[ა]დი, რ[ა]ქოდენი ამ[ა]ს
 სნებასა უნდეს გაგრილება და დაბერტყა. ანუ შეასუი ერთი სიქორ-
 გი მულურდოს წყალი და ქაქნ[ა]ვი მუტყლითა ერთითა, ს[ა]მ-
 რითა კარგითა, თუ იყოს ძლიერ[ა]დ; და თუ იყოს უსუსურად —
 დაუმტრო მისგან ზომასა ზედა ძ[ა]ლისა მისისა მ[ა]ტებასა და 381 r
 ნაკლულეზასა, ანუ აიღე: ორი ასთ[ა]რი ხიარი-შამბარი და ჩა-
 [ა]გდე სიქორაგსა ერთსა მულურდოსა წყალსა და ქაქნაჯსა ტფილ-
 სსა, ს[ა]ლდ[ა]მდის დადნეს შიგან, და შეასუი მას. ანუ შეასუი ხიარ-
 ჩამბრი(!) ორი ასთ[ა]რი და არდის წყლითა. ანუ კამის წყლითა ეგ-
 რევე პირველისაებრ. ანუ შეასუი ნ[ა]ხევეარ მიტყ[ა]ლი იარ[ა]ქ-
 ჯი ფეყრა ორსა ასთარსა ხიარი-შამბარსა თანა, ანუ სიქორგითა ერ-
 თითა მულურდოს წყლითა. და თუ იყოს გქანრყუნა ლუიძლისა ბუ-
 ნებისა მაგიერ სიგრილისა და სიკმელისგან, და იყოს მუცელი
 კმელად, მაშა შეასუი სიქ[ა]ნგუბინი და ქ[ა]ევამირი და ვაშყი, რომ-
 ლისგანცა გინდეს, შეასუი ერთი მუტყ[ა]ლი ტფილითა წყლითა.
 ანუ აიღე: ქ[ა]ევამირი და ვაშქი და სიქბინჯი. — თუითო — ნ[ა]-
 ხევეარ ღრ[ა]ქმი, და ნიახურის თესლი და ანისონი, ამათგანი თუი-
 თო — ნ[ა]ხევეარ მუტყლისა წონი, დან[ა]ყენ ერთგან და შეზიდენ
 წყლითა, და შექმენ მარტულად ვითა პილბილი, და შეასუი მისგანი;
 თუ ძლიერ[ა]დ იყოს — ორი მუტყ[ა]ლი, თუ უსუსურად იყოს —
 ერთი მუტყ[ა]ლი, საზომისაებრ ძ[ა]ლისა მისისა და უსუსურობისა
 დასდევე ლუიძლსა ზედა გარეთ. ზოგი მარამა მკურვ[ა]ლი და რბილი,
 რომელი გიხსენო შენ მისგან, რომელი დაუწერა არონს. და
 შეასუი წამლები მაჭუნები, ვითარ[ა]დ: — ღუბადი
 ქურქუმისა და ღუბადი ლაქისა, ამროსია, წამ[ა]ლი იგი, რომელსა
 სახელ-სდებენ კოფი მეფისა ანუ ფანდიკონი, მაჭუნნი ანუ გუა-
 რიშნი ფანდიკონისა, რომლისგანცა შეასუა ზომი მუ- 40

- v ხუდოსა ანუ ზომი || თხილისა კამისა ძირისა წყლითა და ნიახური-
სა, მგებრისა წყლითა, ანუ თფილითა წყლითა საზომსა ზედა.
- და ვახსენო ნასკულობა და სიმსივნე და ქარნი, რომელნი გაბე-
ვენ ლუიძლსა და ნუთუცა წაევიდოს იგი შ[ი]გ[ა]ნ ზედასა ლუიძლსა.
- 5 და ნუთუ წაევიდოს შ[ი]გ[ა]ნ ზედასა ლუიძლსა და ნუთუ წაევიდოს
შიგ[ა]ნ შიგნით ძარლუათა ლუიძლისათა, მაშა ჰყურნე, რომელი იყოს
შიგნით, რომელი იყოს ლუიძლსა, რომლითა გა[ა]მოილოს გას[ა]ხსნე-
ლებითა და იარ[ა]ჭი ფიყრათა, ანუ ქაშტაჩისა ასტამბიკონისათა, ანუ
მარცუალი სიჭმინჯისა, ანუ ზეთი ხ[ი]რვასა, იარ[ა]ჭი ფეკრ[ა]სა თანა
- 10 შესასუმელი, ამ[ა]თგ[ა]ნი — ორი მუტყ[ა]ლი ძრეელ[ი]სათუის, და
უსუსურ[ი]სათუის — უმცროსი.
- და თუ იყოს სიმსივნე ხლდომისაგ[ა]ნ და ანუ გუმულებისა,
მაშა დასდევ ზედა მარამა მურდა საფარიმისა. შ ე ქ მ ნ ა მ ი ს ი . —
ა ი ლ ე : მურდა საფარ[ი]ში წონა ოთხისა დრ[ა]მისა, ალვა და ზაფრ-
15 [ა]ნი, და აბულლარი და დ[ა]რირა მური, და მასტაქი, ამათაგ[ა]ნი
თუითო — სამი დრ[ა]მი, და ცუილნი და მასოსნი, დარზიკის ზეთი
ამათგანი თუითო—სამი დრამი, დან[ა]ყენ კმელნი და დაგ[ა]ლენ, და
შეკრიფენ და და[ა]დნვე ცუილი, რაზომი ეყოფოდეს. სოსნისა ზეთით,
რომე შეიქმნას მარამა[დ]. და და[ა]სხი ზედა რაზიკის ზეთი. მაშა,
20 ოდეს დადნეს, უმ[ა]ტე ზედა წამლები, და და[ა]სხი ზედა მასოსნი.
და მერმე ურიე, რომე შეიზაოს და შე[ი]ქმნ[ა]ს მარამად, მერმე
სცხე ქარტსა ზედა და შემოსდევ ზედა ლუიძლსა. ა ნ უ ა ი ლ ე მ უ-
მია და და[ა]დნვე რაზიკისა ზეთითა, და სცხე ოლ[ი]უიძლსა ზედა. ოდეს
სიმსივნე მისი იყოს გურემულობისაგან დაცემულობისა, მაშა, თუ
25 იყოს სიმსივნე იგი მკურვალად, და ს დ ე ნ მ ა რ [ა] მ ა ვ ა რ დ ი -
ს ა შ ე ქ მ ნ ა მ ი ს ი : — აილე ვარდი ნელი, თუ გეპოებოდის,
და თუ არა — მაშა კმელი შემგბარი ხუთი ასთარი, დაგ[ა]-
ლე და აილე ს[ა]მი კომში და გაქურცენ შიგნით და გარეთ, და შე-
გბოლე ძმრითა, და მერმე დაგ[ა]ლე და შეკრიფე ვარდსა თანა, და-
30 გ[ა]ლე, რომე შეიზ[ა]ოს, და და[ა]სხი ზედა ზეთი ვარდისა, და ვარდის
წყ[ა]ლი ურიე, და აილე სანდ[ა]ლი და ბოკელი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო—
ათი დრ[ა]მი, დაგ[ა]ლე, დაცუიე მას ზედა და ურიე, და და[ა]სხი
ზედა მასოსნი, და მერმე დასდევ ლუიძლსა ზედა, და არს ესე მარამა
კარგი, ერგების ლუიძლსა სიუსუს[უ]რესა და სიმკურვლესა მის[ა]სა.
- 35 და ჰყურნე ლუიძლისა წამლებითა შემკრველითა, ვირემდის არა
ნახო შიგა სიკმელე და სიმკურვლე ბოროტი. მაშა, ოდეს ნახო ში-
გ[ა]ნ სიკმე და სიმკურვლე, მაშინ ჰყურნე რომელითა ლბილებითა.
მაშა, ოდეს არა ნახო შიგა სიკმელე და სიმკურვლე, მაშინ ჰყურნე
წამლებითა შემკვრელებითა, და შესასმლები და საცხებლები. და
40 ოდეს იყოს სიმსივნე ლუიძლსა შიგა და მაგიერ სიგრილისგან, მაშა
დასდევ გარეთ მალამა ფილარიოსისი, ანუ მარამა ატ[ა]მბიკონისა,

ანუ მალქამა ფალარიქონისა, ანუ შქარქამა საფრმატუნისა. და დაგუ-
იწერია იგი, სადა გქამოგულისახქეს სტომაქი. და დაეწეროთ, რო-
მელი უხსენებია არონს წიგნსა შიგან მისსა.

|| და თუ იყოს ტყვილი ღუიძლისა შიგა შქაქიერ სიმციარქიხ-
გქან ღუიძლსა აგებულეობისა. მაშა ნუ ჰკურნებ, ჰკურნე! სა-
სომქად-საქამქადითა სუბუქებითა. და ესრეთ მოგუასწავებებს მას
ზედა, ვითა მისი უფალი არს უსუსური მოდნობასა ზედა და თუით
ტანადცა უსუსური. და ჰკურნე სნებასა, გახსნა შქარტივისა, ვით-
არად კუეთა ძარლუისა და გაპებულეობა, რომელ წაეკიდოს ღუი-
ძლსა შიგა წამლებითა შემკრველითა, რომელ მოსწყუედს სისხლსა,
რომელი იგი მიხსენებია თქმულსა შიგქან სისხლის დენისასა და
ერგების მისთუის. — აილე ვარდი კმელი დაგლილი — დრამის წონი,
და შეასუი გრილითა წყლითა, ანუ აილე დქამის წონი ჟულანრი
დაგლილი, და შეასუი ნელ-ტფილითა წყლითა, ანუ შეასუი მურდი
ან აფაშქარჯი და ანუ ბავშარჯი ანუ ავშარჯი გრილითა წყლითა ანუ
შეასუი დიაკოდა, და სცხე ღუიძლსა ზედა გარეთ მარამა იგი, რო-
მელი იქმნების ვარდითა კმელითა. და ცან; ვითა ღუიძლი ისწრქა-
ფის დაწყნარებასა წამლქისასას. პირველ ოდეს წაეკიდოს მას სნე-
ბა. და ცან, უსწრფე აწყნარებს წამალსა სხუათა ასოთა შიგან.
რქაოდენ არს იგი სისხლი სისხლისა, და იქცევის იგი გამოწურვილ-
სა საჭამადსასომადსა, და შებგოლგქის შედეგქად მოადნობს სტო-
მაქსა. და არს ასო ესე ლბილი, მკურვქალი, და ძარლუები ფართოი,
დქაწყნარებს რომელთქავე ძალთა მისთა. მაშა, ოდეს დაძველდეს
შიგქან სნება გქანრყუნისგქან ბუნებისა, ანუ სიმსიენისგქან^ნ || ვერ
შემძლებელ არს გამრთელებად და უფროსა, რომელსა წაეკიდოს
ესე, შეიქმნას მუცელსა მისსქა ყუითელი წყალ.

და ვახსენოთ კურნება ყუითლისა წყლისა. იქცევის წამლები
ყუითლისა წყლისა ზომისაებრ ქცევისა მისისა და კურნება მისი
არს ძნელი და მარცხე. ვერ გასძლებს დაწყნარებასა წამლისასა,
და ერგების ყოველსა ფერსა მისგქან, ოდეს არა იყოს მის თანა
სიმკურვლე ძნელი ქაშთქაქი, რომელ იქმნების საქაბინჯისგქან რო-
ბარზჯითა და ქაქანაჯითა. ანუ შეასუი ალილაგი ყუითელი მულურ-
დოს წყქალსა თანა და ყურძენსა თანა. ესე მაშინ შეასუ, როდეს
მისი მუცელი კმელქად იყოს. ანუ შეასუი სამი ასთქარი ფსელი
თხქათა მულურდოსა წყლითა და ყურძნითა. მაშა, თუ იგი არა ერ-
გოს, შეასუი სძე გარე თხათა და ფსელი მქათი.

მაშა, ოდეს ნქახო სნეულსა შიგა ნიშქანი ხიჯრილისაჲ, და ეწყუ-
რებოდის და აბქოყინებდეს მქაქვედ, და დიდად აშვებდეს საჭამად-
სა და გუიანქად მოიდნობდეს, და ერგებოდქეს მკურვქალი, რომელ
შემოსდებდე ზედა, მაშა შეასუი სიქბინჯი, ანუ გუქარიშნი ირსასი,
ანუ გქატმუხი ძირათა, ანუ ათხირი. მერმე შეასუი სძე გარე თხათა

და მ[ა]თივე ფსელი. მაშა, თუ იგი არა ერგოს, დასწუი, რომელიცა უფრო სარგო იყოს, დაწუა. და ცან მას, რომელი იქმნების კორცსა შიგა და კუთსა, სახელ-სდებენ ბერძენნი ყუითელსა წყალსა¹.

...ვაფი ოფოსი(!). და თქუა არონმან კურნებასა შიგაქნ

5 ტკივილსა ლუიძლისასა. ოდეს ნახო სიმსიენე მკურვ[ა]ლი, თუ წაე-
v კილოს || შიგაქნ ლუიძლსა, და შე[ა]ტყო იგი ნიშნებითა, რომელი მიხსენებია, რომლითა შენ მი[ი]გასწ[ა]ო მას ზედა, და ნახო ტანსა შიგა სის[ა]ქსე და სნეული ძლიერ[ა]დ, და ჰაბუკი და ე[ა]ში მშუნ-
10 დი(!), მაშა გაუხსენ მას ძარლუი ბასალიკე მ[ა]რჯუნენისა კელისა და კათოლიკისა ფესუი გაუხსენ ნებსა გარეთ, რომე და[ა]სუბუქო სისხლი ლუიძ[ი]სგან და წ[ა]ულო იგი სის[ა]ქსე. და მიმბეგებია(!) მრ[ა]ველჳე წიგნსა ჩემსა შიგან, ვითა სიმსიენე მკურვ[ა]ლი, რომელსაცა ასოსა შიგაქნ იყოს, იქმნების იგი შეკრებისგაქნ სისხლისა მის ასოსა შიგა. მაშა, პირველ ოდეს ჰკურნო და სცე[ა]ლო იგი ად-
15 გილ-ადგილ[ა]დ, დენითა სისხლისათა და[ა]სუბუქო.

კურნება მეორე, გახსნა წამალთა გ[ა]ს[ა]ხსნელითა. და ნახო

მას ადგილსთა ასოთა შიგან, თუ იყოს იგი სიმსიენე მკურვ[ა]ლი პირსა შიგაქნ, არა გ[ა]მოვიდეს იგი წამლებითა, რომელნი ჩ[ა]მოს-
წურავენ ბალამსა; და თუ იყოს სიმსიენე იგი სტომაქისა შიგან, არა

20 შევძრ[ა]თ იგი თხევითა, და თუ იყოს სიმსიენე იგი ნ[ა]წლევეთა შიგან, მაშა გუიქმს, რომე გამოვილოთ იგი გასახსნელითა. და ეგრეთე, თუ გამოჩნდის ზედასა ლუიძლსა შიგაქნ ანუ გარეთსა კერძა ზურგისა მისისა, გ[ა]მოვილოთ იგი წამლებითა, რომელ გამოიღებს

25 ფსელსა. და არა გუიქმს ჩუენ შესმა წამლისა რომელი დაულობობს მუ-
ცელსა. და თუ იყოს იგი სიმსიენე კიღურსა ლუიძლისასა და ქუე-
შე კერძა, არა შევძრათ იგი წამლითა, რომელი ჩ[ა]მოიღებს ფსელ-

384 r სსა, განა წამლებითა გასახსნელითა, რომელი მის || მაგიერ მოიღნოს იგი სიმსიენე, რ[ა]ოდენ ჩუენ თუ შევისწრ[ა]ფოთ, მით უწინა მოა-
30 დნოს სიმსიენესა, დავ[ა]მძიმებთ მას ასოსა. განა დავიწყოთ და მო-
ვაქციოთ ნ[ა]მეტრ[ა]ვი იგი, რომელი ჩამოიწურვის მის ასოსა მსიენისა კერძ სხუად ადგილად, დ[ა]ქ[ა]სუბუქოთ ტანი, რომე შეგუეძ-

ლოს კურნება მისი, და ვკურნოთ კულა პირველ გამოჩენასა, ვიდრემდის მიაწიოს წამალი იგი შემკრველები გარეთ და შიგნით. და

35 მით ვიქმთ ამს, რომე დავ[ა]ყენოთ, რომელ არა და[ა]წყნაროს ნ[ა]-
მეტრ[ა]ვი იგი, რომელი იქმნების მას შინა და არა დაუსუსტრდეს. და მერმე მისა შედეგად ურთოთ მათ წამალთა შემკრველთა ზოგი

წამლები, რომელი გახსნის მას ზედას-ზედა. და ვაქციოთ ზედა-ზე-
და, ვითა ნახო სნებისა მოღნობისაგან, ვიდრემდის ჰკურნო ბო-

40 ლოსა მისა მისგაქნვე, რომელი ჰკურნე პირველ, და ეგრეცა ჰქმენ კურნებასა ტკივილსა ლუიძლისასა. პირველ ერთ — მარ[ა]მებითა შემკრველითა, ოდეს იყოს შიგა სიმსიენე მკურვ[ა]ლი. და ურეი

თანა რავე წამალთ[ა]გ[ა]ნ სულნელთა, რომე გაუძლიერო იგი ასო, ვითარად მარამა იგი, რომელი იქმნების პურსა ჩაყრილსა ლეინითა. და შიგან სუმბული და აფსინდი, და სანდალი და ვარდი, და ბალარჯის ფქვილი, და შემოსდევე ზედა რამე, რომელ შეუქრას და გ[ა]უძლიეროს. და კომშის ზეთითა, ანუ ასის ზეთითა, ანუ ქიას ზეთითა, და აკ[ა]მე საკამადი გრილი და სუბუქი ადრე || ამოსადნობელი, ვით[ა]რ[ა]დ: ქაშქის წყალი, სახურეტელი აყიროსა და თათმისა, და ანუ ბალბასა, ანუ სახურეტელი კალნ[ა]ბისა, ანუ მულერდოსა. და ცან, ოდეს იყოს სიმსივნე სისხლისა ძნელისაგ[ა]ნ, და შეასუი, წამალთ[ა]გ[ა]ნ სიქ[ა]ნგუბინი შექნილი კამის ძირითა, და წამ[ა]ლნი, რომელი იქმნებიან ვარდითა და სუმბულითა, რომელი დამიწერია კარსა სტომაქისასა. და ჰყურნე მით, რომლითა დამწიფდებოდეს სიმსივნე იგი. და ნუ კურნებ პირველ[ა]თვე, რომელ გახსნას და და[ა]დნოს ასო. რ[ა]ოდენ ასო ნედლია კიდე, რომელი ნახო ნიშ[ა]ნი მოდნობისა, ჰყურნე წამლებითა, რომელ გახსნის ნასკულობასა და გასწმედს პირსა ძარღუისა. მაშა, თუ იყოს კიღურსა ლუიძლისასა და ქუემოსა ბაგესა მის[ს]ა სიმსივნე, აკრძალე მას გასახსნელსა და საკამ[ა]დთა მათგანი — ქასინი და ჭინჭრ[ი]ს თესლი, ანუ ნიშასტ[ა]კი, ანუ ზოგი წამლები, რომელი იქმნების ნიშასტ[ა]კითა და აფთიმონითა, ანუ ზოგი წამლები, რომელი უძლიერესი არს. მაშა, თუ უნდეს, ოყნა უყავ მით, რომელი უძლიერესი იყოს.

და თუ იყოს იგი სიმსივნე ზედა ლუიძლსა ანუ გარეთ ზურგსა, მაშა ჰყურნე მას წამლებითა, რომელი ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა შედგმის, ოდეს შეიპყრობდეს ტკივილი მოდნობასა შიგა. ისგნი(!), სუმბული და მთის ნიახურის თესლი, და ნანახუა და სხვა, რომელი დაგიწერო შენ, რომელნი || ერგებიან მათგანნი. მაშა, ოდეს ნახო ტკივილი და შეისწრაფოს მოდნობასა, მაშა ჰყურნე წამლებითა, რომელი გახსნიდეს ნასკუსა და ჩ[ა]მოიღებდეს ფსელსა, ვით[ა]რად მიხსენებია და გამომისახ[ა]ვეს კურნებასა შიგან სიმსივნისა მკურნალ[ი]სასა, რომელი წაეკიდების ლუიძლსა შიგა, და აყევბის მის თანა ცხრო და ნიშ[ა]ნი, რომელი მიასწ[ა]ვებს ზედა სიმკურვლესა ძნელსა. მაშა, თუ წაეკიდოს ლუიძლსა შიგ[ა]ნ სიმსივნე ფიცხელი და დაძუელდეს შიგ[ა]ნ, და ცან, ოდეს იყოს კიღურსა მის[ს]ა მას თხელსა, მაშა იგი არა გამართელდეს. და ეგრე იტყუიან მეცნიერნი, რომელი ჩუენ გუინ[ა]ხ[ა]ვეს და რა და[ა]რჩომილა მისგ[ა]ნი ერთიცა და უფროს ქ[ა]ცთავანსა, რომელსა ესე წაეკიდოს, შეექმნ[ა]ს მუცელსა მის[ს]ა ყუითელი წყ[ა]ლი. და ერგების სიფიცხესა მის[ს]ა, რომელი იქმნების ლუიძლსა შიგა, ოდეს დაძუელდეს ყოველი წამლები, რომელი გახსნის ნასკულებასა და ძარძუათა(!) და მარაშ[ა]თგ[ა]ნი, რომელ არს ლბილი. და ერგების მისთუის წამლები, რომელნი ერგებიან

სიფიცხესა ტყირბისასა. და ერგებიან სიუსუსურეს ლუიძლ[ი]სასა, ოდეს არა იყოს შიგა სიმსივნე და [ა]რცა ცხროი. ყუელა წამლები, რომელ მიხსენებთან კარსა შიგ[ან] სტომაქისასა, რომელნი ეძიებენ სიუსუსურესა სტომაქისასა, და ოდეს აიღებდეს მას წამალსა, ურთვიდეს თანა ღახლ[ა]ხსა, შეგბოლოს ლუინითა და შემოსდებდეს

5
V ლუიძლსა ეამ-ეამ; და ეამ-ეამ აიღოს იგი || წამალი და დან[ა]ყოს, და ურიოს ცულისა თანა დამდნარსა და ნარდიონ[ის] ზეთითა, და სცხოს ლუიძლსა ზედა. და შეასუი წამლები, რომელ ჩამოიღებდეს ფსელსა და გა[ა]ძლიერებდის ლუიძლსა. და მე დაგიწერო შენ იგი, თუ ღმერთსა უნდეს.

10

შექმნა კუერისა ვარდითა და ლაფთითა, ერგების სიმსივნესა მკურვალსა და ცხროსა!. — ა ი ღ ე: ბერბარისი ოთხი ღრამი და მარ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღვის თესლი. ქია და ტაბაშირი, თუითო — ორი ღრ[ა]ში. დან[ა]ყე და გაცარ და შეზილე წყლითა, და შექმენ კუერი, თუითო — ღრ[ა]ში. შესასმელი კუერი ერთი ქაშქის წყლითა და სიქ[ან]გუბინითა.

15

კუერი ტაბაშირისა ცხროსა მკურვლისათვის და სიმსივნისა მკურვლისა და სტომაქისა ტკივილისათვის. — ა ი ღ ე: ტ[ა]ბაშირი ექუსი ღრამი და ვარდი ნედლი და კმელი — ოცი ღრ[ა]ში, და კრილი — სამი ღრ[ა]ში, და ქათირა — ორი ღრ[ა]ში და ზაფრ[ა]ნი — ორი წონა დ[ან]გისა, — დაგ[ა]ლე კარგად და შექენ კუერები ორ-ორი ღრ[ა]ში. შესასმელი მისგან: კუერი ერთი სიქანგუბინითა.

20

კუერი ანისონისა, ხარგო სიმსივნისა მკურვლისა ლუიძლისასა და ცხროს[ა] და გახსნის წ[ა]სკულობასა. — ა ი ღ ე: ანისონი და აფსინდი, და ას[ა]რიონი და ნიახურის თესლი, და ნუში მწარე და მასტ[ა]ქი, და სუმფული და სადაჯი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ღრ[ა]ში, ლაფთი და საბრი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ორი ღრ[ა]ში. დან[ა]ყე, დაგალე და შეზილე აფსინდის წყლითა შემგბრითა, შექენ კუ[ე]რი, ვითა პირველ შესასმელი მისგ[ა]ნი: ერთი || კუ[ე]რი უკითა ერთითა

25
38წ
30 სიქანგუბინითა.

კუერი ზ[ა]რევე[ა]ნდოსა ხარგო სიმსივნესა ლუიძლისასა და სიფიცხესა მის[ს]ა და სიმსივნესა სტომაქისასა. — ა ი ღ ე: ზ[ა]რევეანი თხუთმეტი ღრ[ა]ში, და ლაფთი — თორმეტი ღრ[ა]ში, ნიახურის თესლი და ნან[ა]ხუა, და ქია და ანისონი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ორი ღრ[ა]ში. დან[ა]ყე, დაგალე და შეზილე წყლითა, და შექმენ კუერი — ერთი მუტყალი. შესასმელი მისგ[ა]ნ: კუერი ერთი სიქ[ან]გუბინითა.

35

კუერი აფსინდისა, გახსნის ნასკულობასა ლუიძლისასა სტომაქისა და ტყირბისასა და ცხროსა ძუელსა, და ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა. — ა ი ღ ე: აფსინდი და ასარიონი, და ნიახურის თესლი და ანისონი, და ნუში მწარე გამორჩეული, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო ნაწილი დან-

40

[ა]ყე და დაგაღე, და შეზილე წყლითა და შექმენ კუერები, თუითო მუტყ[ა]ლი, შესასმელი მისგ[ა]ნი ნელ-ტფილითა წყლითა.

კუერი ლ[ა]ქისა, სარგო მისთუესვე. — ა ი ღ ე: ლაქი და ფოა, და ანისონი და ნიახურის თესლი. და აფსინდი და ასრიონი, და ნუში მწარე გ[ა]მორჩეული, და ქუშტი და ასრიონი, და ზარევე[ა]ნდი გრძელი და გამორჩეული, წურვილი ლუფთისა ანუ მისანი ძარღუნი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ხუთი ღრ[ა]ში. დან[ა]ყე და შეზილე წყლითა და შექმენ კუერები, — თუითო მუტყ[ა]ლი. შესასმელი მისგ[ა]ნი: კუერი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა ღუბადისა, სარგო სიფიცხესა ძუელსა ღუიძლსა შიგა და ტყირბსა გახსნის ნასკულობასა და ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა და და[ა]ჩ-შობს შირიმბა, რომელი იყოს თირკმელთა შიგ[ა]ნ. — ა ი ღ ე: ლაქი და ღოკოი, და მთის ნიახურისა || თესლი და ძირა ქირმ[ა]ნი, და ზანჯაბილი, თუითო — რვა წონი, და ქამაფიტოსი და ზუფა კმელი, თუითო — ოთხისა დანგის წონა, სუმბული — თორმეტი წონა, და ჰინტიანი და რევე[ა]ნდი მრგვალი, თუითო — ღრ[ა]ში, და საბრი — ც[ა]მეტი წონა, და ასრიონი — შუიდი წონა, და ენდრო — თხუთმეტი წონა, და ბალასნის თესლი და სალიხა, და ქია და ყასაბიდარაა, და ქერი, თუითო — ზ'(7) წონა და ნახევარი, გუნდრუკი — ს[ა]ში ღრ[ა]ში და ნახევარი, დარაპილილი და ზარევე[ა]ნდი გრძელი. თუ[ი]თო — შუიდი წონი, და ს[ა]ტკებურ[ი]ს ძირ[ი]სა გამოწურვილი — რვა წონა, და რევე[ა]ნდი და ჯადა, და ათხირი, თუითო — ორი წონი. პილილი და ქუშტი, თუითო — ათი წონა, და სასლიოსი — ს[ა]ში წონი. დან[ა]ყე და დაგ[ა]ღე, დაზილე თ[ა]ფლითა პერულმოკდილითა, რომე შეიქმნას კშირად. შესასმელი მისგ[ა]ნი: ჯულუზის ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა ღუბადისა უმცროსისა ლაქისა, სარგო სიგრილისათვის ღუიძლისა, სტომაქსათვის, და სიფიცხე, ოდეს იყოს მას შიგა და დაძუელდეს, და გახსნის ნასკულობასა ღუიძლისასა და თირკმელთ[ა]სა. — ა ი ღ ე: ლაქი და ქუშტი, და ბალადარი და თურმუსი, და ულბო და პილილი, და ზ[ა]რევე[ა]ნდი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ორი წონა. დანაყენ და დ[ა]გ[ა]ღენ კარგად, და შეზილენ თ[ა]ფლითა პერულმოკდილითა, სად[ა]მდის შეხშირდეს. და შეს[ა]სმელი მისგ[ა]ნი: ღრ[ა]შის წონა აფსინდის წყლითა შემგბრითა.

შექმნა ღუბადისა ქურქუმისა, სარგო ღუიძლისა უსუსურობისათვის და ტყირბისა და სტომაქსათვის, და სიფიცხე, რომელი იქმნების მას შიგა, || და ტკივილნი ძუელნი და ყუიფილი წყალი და გახწმდეს ფერსა. — ა ი ღ ე: სუმბული და ზაფრ[ა]ნი და სალიხა. ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ორი ღრ[ა]ში, და კილ[ა]მონი და ქუშტი, მური და ფუკა, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — დრამი, დაგ[ა]ღენ კარგად და შეზილენ თ[ა]ფლითა პერულმოკდილითა შესასმელი მისგ[ა]ნი

5
10
15
20
25
30
35
387
40
501

ნი; დრ[ა]მის წონა ნიახურის წყლითა და ანისონითა და ქიითა შემგ-
ბრითა.

შექმნა კოფისა, სარგო ბრძანებითა ღ'თისათა, მკერდისა ტკივი-
ლისათვის, ღუიძლისა და კუელისათვის, — ა ი ღ ე: ჩამიჩი გამორ-
ჩეული კარგი — ოცდა ხუთი დრ[ა]მი, ზაფრანი და სუმფული, და
5 სალიხა და კილამონი, ამ[ათ]განი თუითო დრ[ა]მი, და კასბადირარარა
და ფუკა ათხირისა, და კევი ბელეკონისა. ამ[ათ]გ[ან]ი თუითო — ორი
წონი, ქური, ბასდი — ნ[ა]ხევ[ა]რ[ი]ს წონი; დანაყენ და დაგალენ,
და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა თექუსმეტისა დრამისა
10 წონითა, შესასუმელი მისგან მითვე წესითა, რომე პირველ დაგუ-
წერია.

შექმნა ათანასიასა, რომელი იქმნების მგლისა ღუიძლითა, სარ-
გო ყოვლისა ტკივილისა ღუიძლისასა და მუცლისასა, და წყლუ-
ლობანი, რომელნი იქმნებიან ნ[ა]წლევათა შიგან, და ტყირბისათვის
15 და ტკივილთა ძარღუთა კმელთასა გარეთ, დაფუჩეუბა ტანისა, ოდეს
სტხო ზედა ვითა მარამა; და შეკრ[ა]ვის მუცელსა და გასწყუედს
წეს[ს]ა დედათასა, და ერგების ტკივილსა თირკმელთასა, და ქარნი
რომელნი იქნებიან ქ[ა]ნთელსა შიგა, და კუელისათვის, და ნ[ა]მეტ-
ნ[ა]ვი რომე შეკრბეს მკერდსა შიგა, რომელნიმე სთხვევიან სისხლ-
20 სსა და რბოსათვის, და რომელთა ძარღუთა გაუფ[ა]რ[თ]ო[ვ]დებოდეს,
და მდინარისათვის. ოდეს დ[ა]სლდა ზედა მარამავითა; მით სახელს-
სდევს ამას წამალსა ამით სახელითა, რ[ა]ოდენიცა ვინ შეასუა მის-
განი, განარინოს იგი ღმერთმან ამ[ათ]გ[ან]ი, რომელიცა სკირდეს. —
ა ი ღ ე: ზაფრ[ა]ნი, მური და აფიონი, და თაქუის ყუერი და ღემის
25 თესლი, და ქუშტი და კორდამონია, და ნარქევა და ღუფთის ძირი,
ანუ გამოწურვილი მისი, და მგლ[ი]ს ღუიძლი და რქა თხისა დამ-
წუარი. და სუმბული, ამ[ათ]გ[ან]ი თუითო ათი წონი; და ჩა[ა]გდე
ღუიქნოსა დ[ა]მესა ერთსა, დაგ[ა]ლენ, და რომელი კმელი იყოს,
დან[ა]ყე, და შეკრიფენ ერთგ[ან]ს, დაგ[ა]ლენ, დაქასხი ზედა თქაფ-
30 ლი პერულ-მოკდილი და შეზილე. შესასუმელი მისგან; მუხუდოსა
ოდენი ნელ-ტვილითა წყლითა.

შექმნა ათანასიასა სხუთა სარგო კოლინჯისა ტკივილისთუ[ი]ს და
და უფსამოდისათვის, და გამოსრულისა სისხლისა და საშოისა ტკი-
ვილ[ი]სათვის, და ტყირბისა ტკივილისა და ღუიძლ[ი]სათვის, და
35 სტომაქისა და შეჭირვებისათვის. — ა ი ღ ე: ზაფრ[ა]ნი და თაქუის
ყუერი, და ლიბნე და ნარქევა, პილპილი და აყირყარა, ამ[ათ]გ[ან]ი
თუითო — ოთხი წონა, და ზღუის პერული და ღემისა თეთრისა
თესლი, და ზურუმბ[ა]ლი და დარუნაჯი და თხის რქა მარჯუენა დამ-
წუარი, და სუმბული და ხ[ა]კ[ა]რტ[ი]ს თესლი, და აფრიბუნი, ამ-
40 [ათ]გ[ან]ი თუითო — ორი დრ[ა]მი, დან[ა]ყენ და დ[ა]გ[ა]ლენ კარ-
გად, და შეზილენ თქაფლითა პერულმოკდილითა და იგულე ექუს

თუე. შესასმელი მისგან: ნაქვეარ მუტყალი ნელ-ტფილითა წყლითა.

|| შექმნა ათანახიასა, რომელი შექმნა ახფაღფადისმან, სარგო 388 რ. თ[ა]ვის ტყვილისათვის, და წარეულობა ცნობისა და წყლოუბა(!), რომელი იქმნების ნაწლეეთა დაბნედასა და ქანთიქლითა ტყვილ-სა და უფსმ[ა]დობასა, რომელმ[ა]ნ დაბნიდის მისი უფ[ა]ლი დიდისა-ტყვილისაგან, და ქუემძრომელთა კბენილისათვის და რომელნი სთხევენ შალასა ფირტუისგან. — ა ი დ ე: სუმბული და ასარიონი, დუკო და მთის ნიახურ[ი]ს თესლი, დარაპილპილი და თაქუს ყუე-რი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ოთხი წონა, და აფიონი და ანისონი, და ლიბნე და შეფის გუირგუინისა, და თივა კაცისა, ძირისა ქერქი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — ექუსი წონა, ზ[ა]ფრ[ა]ნი, მური და ნიახურის თესლი, და ლემის თესლი, ამ[ა]თგანი თუითო — ორი წონი; დან[ა]ყენ და დაგ[ა]ლენ, და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, და დაიგულე ექუს თუე. შესასმელი მისგან — მუხუდოს ოდენი.

შექმნა წამლისა ქუშტისა ხარგო სიფიცხბათვის, და ნასკულობისა და სიმხივისა, რომელი იქმნების ღუიძლსა შიგა, ტყირბსა და სტომაქსა, და ქარი, რომელი დ[ა]სქრ[ა]დეს მუცელსა შიგან და ტყვილინი, რომელნი წაეციდებთან დედათა, და დაძუელდეს. — ა ი დ ე: კილ[ა]მონი და სალიხა ორი ასთ[ა]რი, ზ[ა]ფრ[ა]ნი და ზურუმბადი, და სუმბული, ამათგანნი თუითო — დრ[ა]ქმი, ქუშტი — შუიდი წონა, ანისონი და ნიახურ[ი]ს თესლი, და ათხირი და მური, ამ[ა]თგანნი თუითო — ოთხი წონა, ასარიონი — ს[ა]ქმი ასთ[ა]რი. დან[ა]ყენ და დაგ[ა]ლენ კარგად, და შეზილენ თ[ა]ფლითა პერულ-მოკდილითა. და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ ო: ნახეარ || მუტყალი ნელ-ტფილითა წყლითა.

შექმნა წამლისა ჭინტიანისა, ხარგო სიფიცხბათვის და ქშულობათვის, და ტყვილი, რომელ წაეციდების ღუიძლსა შიგა და სტომაქსა და ტყირბსა, და ტყვილსა თირკმელთ[ა]სა და ცხროსა ძუელისათვის. — ა ი დ ე: ჭინტიანა და პილპილი, ამ[ა]თგანნი თუითო — ათი წონა, და ქუშტი თეთრი, სად[ა]ჭი და სუმბული, და ზ[ა]რევეანდი, ამ[ა]თგანნი — უკია. დან[ა]ყენ, დაგ[ა]ლენ კარგად და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა. და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: დრამის წონა ტეგნის წყლითა შემგბარითა.

შექმნა წამლისა რევეანდისა, ხარგო ყოვლისა ფერისა ღუიძლსა ტყვილისათვის და სტომაქისათვის, და გახსნის, ნასკულება-სა. — ა ი დ ე: რევეანდი და ბერძული აფსინდი ათისა წონა, და გომიზი სარკინოზული, სუმბული და ზ[ა]ფრ[ა]ნი, და ტეგნის თესლი და ნიახურის თესლი, ამ[ა]თგანნი თუითო — ორი წონა, და სადაჯი — დრ[ა]ქმის წონი, და სტ[ა]ფილოვანის თესლი, და საბრი — ხუთი წონი, მური და მუშკი, თუითო — დრამის წონა, და თაქუს ყუე-

რი ოთხი დრ[ა]მის წონი. დან[ა]ყენ და დაგ[ა]ლენ, შეზილენ თ[ა]-
ფლითა პერულ-მოქდილითა. შესასმელი მისგან ი; დრამისა
წონა უღბოსა წყლითა შემგებრითა.

- 5 შექმნა წამლისა რეცქან დითა, ერგების სი-
ფიცხესა ღუიძლისასა ძუელსა დ[ა] ტყირბსა.
და გახსნის ნასკუთა და ერგების ცხროსა ძუელსა და
უსუსურსა სტომაქსა და სიმკლესა, რომელი წაეკიდების სტომაქსა.
- 389 r. სწავლა ღუიძლისა ტყვილისა და ნასკულობისა, ო. რომელსა
ღუიძლი სტკიოდეს, და აქ[ა]მე საქ[ა]მ[ა]დთაგანნი, რომელი სუბუქი
10 იყოს და მოსადნობლ[ა]დ კარგი, და აკრძალე კორცხ და ღუინო. და
ოდეს იყოს მის თანა ცხრო, და თუ წაეკიდოს ღუიძლსა შიგან სი-
ფიცხე, ანუ ნასკულობა, და არა იყოს შიქს თანა ცხრო, და [არცა
სიმკურვლე, მაშა შეასუი წამლები; რომელი გახსნის
ნასკუსა და გააბუამს ძარლეთა ღუიძლისათა. მ[ა]თგან ი: ზერ-
15 ეცქანდი გრძელი და მრგვალი, და ქუშტი, ლაქი და ენდრო, და აფ-
სინდი და ასრიონი. და შეკრიბე, რომელსა მისცემდე, რომლისა
იყოს გემოი მისი მწარე და იყოს შემკრველი, ვითა მისხენებია, რო-
მელნი ერგებიან სიფიცხესა და ნასკულობასა, რომელი იქმნების
ღუიძლსა და ტყირბსა და სტომაქსა. შეასუი, შეგბოლე და დასდე
20 ზედა მალამა ფარიქუმისა და მგზ[ა]ვისი მისი, და ჰქმენსა ჰქ[ა]-
მ[ა]დი მისი, რომელი სუბუქი იყოს და მალედ მოსადნობელი,
და შეასუი ღუინო ძუელი წყალ-გარეული და არა თუ დიდად ძუე-
ლი იყოს; და არქუა, რომე ებნებოდეს(!) უქამით-ჟამ წმიდითა და
ამოთა. და თუ წაეკიდოს ღუიძლსა შიგან სიუსუსურე ძნელი და
25 არა იყოს. თანა სიფიცხე და არცა სიმსიენე, და გეშინოდეს ყუითლი-
სა წყლისაგან და წაეკიდოს მისგან კსნილობა მუცლისა, რომელი
გახსნის სისხლსა და შალალსა, და ანუ სისხლი უდნობელი მგზ[ა]ვ-
სი წყლისა, მაშა ჰკურნე მას წამლებითა სუნლე-
v ნითა(!): მათგანნი — სუმბული და სალიხა შეგ||ბოლე, და შე-
30 ასუი სნეულსა მის წყლისგან მით წამლებითა, რომელ მ[ი]ხსენე-
ბიან, რომელნი ერგებიან სიუსუსურეს ღუიძლსა და სტომაქისასა-
და შეგბოლე ღუინითა და შემოსდე ღუიძლსა და სტომაქსა, და
ანუ დაგ[ა]ლე და გაცარ, და შერიე მასოსანსა თ[ა]ნა ანუ ღუინოსა
თანა, და რაზიისა ზეთსა თანა, და დარირა; და მერმე აღდუღე და
35 აილე მუტყლი წმიდა და მოუსუი მას შიგა და შემოსდე ღუიძლსა
და სტომაქსა, და მერმე აილე იგი ნაძირი, გა[ა]ხმე და დაგ[ა]ლე
დაცუიემისა შედეგად, და შემოსდე ზედა მარამა, რომელ იქნების
ბოკილითა და კომშითა, და რომელ იქმნების ქინძის ყუავილითა. და
აქ[ა]მე ს[ა]ქ[ა]მადი, რომელი გაუძლიერებდეს ღუიძლსა; მათ-
40 განნი — ასკატკისა კორცი და სიქაბ[ა]კი კორციითა, რომელსა თანა
დასნეულებულ იყოს, ყარ[ა]მფული და კილამონი, და მასტ[ა]ქი და

ზაფრ[ანი] (და იყოს სიქაბაჯი იგი უპოხილო), ანუ ზოგიერ ს[ა]ქამ-
[ა]ლი, რომელი იქნების სულნელებითა, და მუზ[ა]ფ[ა]რი ასკატისა,
და პური აფუებული; და ხილთ[ა]გ[ან] — ბროწეული და ბიე; და
სასუმელთ[ა]გ[ან] — მაშა ანუ ლუინო სულნელი და [ა]კრ[ა]ლე
ს[ა]ქ[ა]მ[ა]ლი სქელი, რომელსა გუიანად მოიღნობდეს.

5

და თუ წაეკიდოს განრყუნა ლუიღლსა შიგან და ვერა იქმნ[ა]ს
მისგ[ან] ყუითელი წყალი, მაშა ჰკურნე წამლებითა, რომელმ[ა]ნ
გ[ა]მოიღოს ყუითელი იგი წყალი ფსლითა დიდად და ქამ-ქამად გა-
ს[ა]ხსნელთა; და არა იყოს იგი გას[ა]ხსნელი ძლიერ[ა]დ, რომე 390 r
არა აენოს ლუიღლსა. და გაამრ[ა]კვლოს ბანა აბ[ა]ნოსა შიგა, და დაუ- 10
ზილე ტ[ა]ნი მისი ზეთებითა გამტვართა, და დაუთე ლუიღლსა
ზედა კალნ[ა]ბი დაგლილი და ბ[ა]კრუკი, და დასდეგ ზედა მარმები,
რომელი გამოიღებს ყუითელსა წყ[ა]ლსა. მ[ა]თ გ[ა]ნ ი — მარამა
რომელი იქმნების ზროხათა სკორითა და თხის კურკლითა, და ზოგ-
ნი წამ[ა]ლნი, რომელნი ერგებიან. მასვე შეასუი სძე ველუ- 15
რისა თხისა მრ[ა]კვალსა დღესა უსაქმლოდ და უსუმელ[ა]დ, და
შეასუი ყოველთა დღეთა ორი უკია ფსელი აქლემისა და თხისა —
ერთითა კოვზითა ხალილ[ა]კითა ყუითლითა, დაგლილითა, ანუ კოვ-
ზი ერთი. სუმბული და ნიახურის თესლი და ანისონი დან[ა]ყენ
ერთგ[ან] და გატრენ და შეასუი ფსლითა მით. და ჩანთქ[ა]ს ყოველ- 20
თა დღეთა ორი დრ[ა]მის წონა საქაბინჯი, და შეასუი მისა შედეგად
სძე აქლემთა და თხათა.

ჯაშტაჯი, სარგო ტკივილ[ა]სა ლუიღლსასა, და გახსნის მუცელსა
კარგად. — ა ი ლ ე: თურბუთი დაგლილი (ს[ა]მი დრ[ა]მი, იარ[ა]ჯი
ფეკრა საბრითა შექნილი — ორი დრამი, ს[ა]ყ[ა]მენია — ოთხი 25
დრ[ა]მი, დ[ა]ნ[ა]ყე და დაგ[ა]ლე, დ[ა] თფილითა წყლითა შეზილე
და მისგ[ან] შექმნენ გორგ[ა]ლნი, და შეასუი ორი შესასუმლ[ა]დ.

პატრუკი დას[ა]ჭირებელი. — ა ი ლ ე: ნიახურის თესლი და ს[ა]-
ნძილის თესლი, და პრასის თესლი და ანდრენი მ[ა]რილი, სიქანბინ-
ჯი, თუითოსგ[ან] — ხუთი დრ[ა]მი. დ[ა]ნ[ა]ყე და დ[ა]გ[ა]ლე და შეზი- 30
ლე სიქ[ა]ნგუბინითა, და მისგ[ან] შექმენ პატრუკი ვით[ა]რცა გრკო
და სნეულმან იპურ[ა]ს.

წამ[ა]ლი, რომელი გამოიღებს შავსა ნ[ა]კვ[ა]ლსა. — ა ი ლ ე:
აფთიმონი ბერძელი კაირჯი — ს[ა]მი დრ[ა]მი, მ[ა]რილი — ორი v
დანგი, შამიანდ[ა]ლი — ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი, დან[ა]ყე, და შეზილე სი- 35
ქ[ა]ნგუბინითა, და შეასუას მას, რომელ აშფოთებულიყოს შ[ა]ვი
ნ[ა]კველი, — ორი მუტყ[ა]ლი.

ჯაშტაჯი რევე[ა]ნდისა, ლუიღლისა ტკივილისა და ტყირბისა, და
გახსნის ნ[ა]სკუთა და გამოიღებს ყუითელსა წყ[ა]ლსა სღვით. —
ა ი ლ ე: რევე[ა]ნდი და მური, ქური და სიქაბინჯი, და ვაშკი და ქია, 40
ლუბნი და საბრი, თაკუის ყუერი, ამ[ა]თგ[ან]ი თუითო — უკია, და

505

ჯინტიანა და ფოა, ლუქი და ქუშტი, და პილპილი, ამ[ათგ]ანი — ს[ამ]-ს[ამ]ი უქია, კილ[ამ]ონი — ორი ფერი, ზ[ა]ფრ[ა]ნი და სუმ-ბული — ორ-ორი ღრ[ამ]ი, ნიახურის თესლი და ანისონი, ძირჲ, თუითოსგ[ა]ნ — ღრ[ამ]ის წონა. დან[ა]ყენ და შეზილენ კალნ[ა]ბისა წყლითა, და შექმენ გორგ[ა]ლი, ვითა პილპილი; და შესასუმელი: ორი ღრ[ამ]ი ტფილითა წყლითა.

წამ[ა]ლი კუმას მკრინვისა, გ[ა]ნრყუნილისა ბუნებისათვის და ლუიძლისა სიმხინვისათუბ, და[ამ]ვ[ა]გრებს სტომაქსა და დასწმედს ფერსა. —

10 ა ი ღ ე: ალილ[ა]გი შ[ა]ვი და ქია, თუითოსგ[ა]ნ — ოცდახუთი ღრ[ამ]ი, და ზანქ[ა]ბილი და კილ[ამ]ონი, თუითოსგ[ა]ნ — ათი ღრ[ამ]-მი, პილპილი თეთრი — თოთხმეტი წონა, და ტალის ფ[ა]რა — სამი წონა, და ხოლინქ[ა]ნი — ათი ღრ[ამ]ი, ლუინო ადუღებული, ნ[ა]რ-მუშე — ექუსი წონი, აფსინდი გ[ა]მწურვ[ი]ლი — ხუთი წონა,

15 ლუ[ი]ნო ადუღებული და მასოსნი, რომელ არს შროშნის ლუ[ი]ნო, რაზომნ. შეზილნეს წამ[ა]ლის დანაყენ წამალენი და შეზილენ კარ-გ[ა]დ. და[ა]დგინე მასონითა და ლუინითა ადუღებულთა, და შექმენ მარკულ[ა]დ, ვითა პილპილი და შესასუმელი მისგ[ა]ნი: ორი წონა წყლითა ნელ-ტფილითა.

20 შექმნა წამლისა, რომელი შეიქმნა ასკილაკედოს, და ერგებხს ესე ლუიძლის ტკივილსა და გახსნის ნასკუთა, და ერგებხს წყალსა ყუიოელსა. —

391 r ა ი ღ ე ჟ [ი]ნტიანა და ქამფიტოსი, და ორ ფარისი[ა]ონი და ნია-ხურის თესლი, და შამიანდ[ა]ლი და მდოგუე, გრძელის კიტრ[ი]ს

25 თესლი და ჟ[ა]ვ[ა]შირ[ი]ს ძირი, და ასკოლოკანდრონი და ბეკედი მეფისა, და ენდროი და ველურის ნიახურის თესლი, და ზარეგ[ა]ნდი და გრძელი პილი(!) თეთრი, სუმბული და ყუსტი, და სპ[ან]ძილის თესლი და ლუფთი, და ნაროს თესლი და პიტნა წყლისა, სონიჯი და და ქამ[ა]დ[ა]როსი, და მუშე ტარმაშირისა, თუითოსგ[ა]ნ — ათი

30 ღრ[ამ]ი; დან[ა]ყენ და დაცრენ და შეზილენ თ[ა]ფლითა პერულ-მო-კდილითა, რომე შეიქმნას ვითა თაფლი ქვირი. შესასუმელი მისგ[ა]ნ: წიფლისა ოდენი წყ[ა]ლ-გარეულითა ლუინითა, ესრეთ — ქოჯლინოს, რომელ-ესე არს წამ[ა]ლი დაცდილი.

შექმნა ლუბადისა ქურქუმითა ქალიანოზისა, ს[ა]რგო ძუელთა

35 ტკივილთ[ა]გ[ა]ნ, რომელი იყოს ლუიძლსა შიგან, არს კარგი და გამოცდილი?²

ა ი ღ ე: ზაფრ[ა]ნი თორმეტი ღრ[ამ]ი, და ფოა და მოდასრონი, და დოკო და მთის ნიახურ[ი]ს თესლი, და მური, თუითოს[ა]გ[ა]ნ — ოთხი ღრ[ამ]ი, სუმბული — ექუსი ღრ[ამ]ი, ყუსტი, სალიხა, ათხ[ი]-რი, ბალასნის თესლი, თუ[ი]თო — ღრამის წონი, და ენდროი — ორი ღრ[ამ]ი, და ძირ-ტკბილ[ი]სა გამრწურვილი და კოლიონი, რო-

მელ არს ჯადა, და ლუფთი, თუითოსგან — სამი დრ[ა]მი, ბალას-
ნის ზეთი — ექუსი დრ[ა]მი; დან[ა]ყენ და დაცრენ და შეზილე თქა-
ფლითა პერ[ულ]-მოკდილითა, რომე შეიქნ[ა]ს ვითა თქაფლი კშირი.
შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ : ნიგუზიხ ოდენი თფ[ი]ლითა ერთითა
უქ[ი]ითა ლუ[ი]ნო! შემგბრითა.

5

შექმნა კაშტასა წაშლისა, ხარგო სიფიცხისათუთ, რომელ დაძუ-
ელდეს ძარლუსა შიგან და გახსნის ნასკუთა.—[ა]იღე: ყუსტი და
ლუფთი, და თურმესი და ულბოი, და პილპილი,—ათი-ათი დრ[ა]მი,
დან[ა]ყე და დაგ[ა]ლე, || და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ : ორი დრ[ა]მი
კოვზითა ერთით ხანდიკონითა შეზავებული, ანისონის წყლითა და
ქიათა და სუმბულითა შემგბრითა. ან უ ა ი ლ ე : რევ[ა]ნდი ორი
დრ[ა]მი, ყუსტი და პილპილი, და ულბოი და ლარის თესლი, და
თურმესი — ორ-ორი დრ[ა]მი კოვზითა ერთითა ხანმიკონითა, ანი-
სონითა. წყლითა სუმბულითა.

v

10

მის თუ ის ვე. აიღე: ყუსტი ორი დრ[ა]მი, და ლაფი—დრ[ა] 15
მის წონა, დ[ა]რაბილპილი — ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი, დ[ა]ნაყე და დაგ[ა]-
ლე, და შეასუი, ვითა პირველ, და ერგების.

აიღე: ყუსტი და ასრიონი, და ჭინტიანა, — თუითო ნაწილი,
დან[ა]ყე და დაგ[ა]ლე. შე ს ა ს მ ე ლ ი : კოვზი ერთი; რომელსა
აქურვებდეს — ნელ-ტფილითა წყლითა, რომელსა თ[ა]ნა იყოს
ჭურვება — თაფლითა ლუინო შემგბრითა ბერძულითა.

20

მის თუ ის ვე. — აიღე: ლიბნე სამი წონა, ყუსტი და მას-
ტ[ა]ქი. გომიზი ნუშისა და კინა, და თარის თესლი გ[ა]მორჩეული,
თუითოსგან — ორი დრ[ა]მი, და პილპილი — დრ[ა]მის წონა, და
აფიონი — ოთხის გურკისა ოდენი, დან[ა]ყე და გაურიე ერთგან,
და შეაფუშრუე ულბოსა წყლითა და შერიე თქაფლითა პერ[ულ]-
მოკდილითა. და შე ს ა ს მ ე ლ ი : დრ[ა]მის წონა თაფლითა ლუი-
ნო-შემგბრითა და ცერეცოს წყლითა ბერძულითა, ქიათა შემგბრი-
თა.

25

30

წამალი, ძარგოი სიფიცხისათუთ, რომელი იყოს ღუიძლსა ში-
გან, და ნასკუთათუთ. შექმნა მისი. — აიღე: თესლი კამისა
თორმეტი დრ[ა]მი, და მთის ნიახურის თესლი და ანისონი, და ნუში
მწარე გამორჩეული. სუმბული და აფსინდი, თუითო — ოცდაათი
დრ[ა]მი, დან[ა]ყე და დაგ[ა]ლე, და ცერი და შერიე თქაფლითა პერ- 35
[ულ]-მოკდილითა, ვირე შეიქმნას ვითა თქაფლი კშირი. და შე-
ს ა ს მ ე ლ ი მ [ი] ს ი : ორი დრ || [ა]მი ხანდიკონითა გარეულითა, ას- 392 r.
რიონის წყლითა და აფსინდითა შემგბრითა.

მის თუ ის ვე. — აიღე: ლუქი, პიტნა, ბოსტინისა და ლაფთი,
დარისინი და ჯადა, ყუსტი და ყარქამფული, პილპილი და ზარე[ა]ნ- 40
დი გრძელი, ქამდრიოსი და სუმფული, ჭინტიანი და ნიახურ[ი]ს-
თესლი, და სპ[ა]ნძლის თესლი — ათი დრ[ა]მი. დან[ა]ყე და გამოზი-

40

ლუ თ[ა]ფლითა და შექენ კშირი. შესასმელი მისგან: ვითა თხილი ინდოური თაფლითა შემგებრითა ღუინოსა თანა.

5 და ერგების გუინიანსა. — აიღე: სამისა გურკისა ოდენი ზერე-
ვანდისა გრძელ[ი]სგან და მრგულისგან, დაგვალე და შეასუი
მისგან იგი, რომელი ვსახსენე, იგი, რომელი შიგან იყოს სნება
ქურვებასა თანა, შეასუი წყლითა, და რომელსა თანა იყოს ქურვე-
ბა — ღუინითა გარეულითა. ანუ შეგბოლონ ხანდიკონი წყლითა და
დაწმდეს მისგან ორი უკია, და შეასუი სამსა დღესა უზმასა და
ერგოს.

10 მარამი ღუიძლისა და სტომაქისა, სიფიცხესა და[ა]ლბობს და
შერ[ა]ვეს მუციელსა, რომელი კმნილ[ა]დ იყოს უსუსურობისაგან
ღუიძლისა. — აიღე: ბოკელი კმელი — ოთხი დრ[ა]მი, და ქია და
და აფსინდი, და საკმელი, თუითოსგან — ორი დრ[ა]მი, მური და
საბრი, შავრ[ი]ნა და ალვა, და კაკია, თუითოსგან — დრ[ა]მის წონი,

15 და ლადნი — ორი დრ[ა]მი, კომში გაქურცნილი ქერქისგან და
გულისა, შემგბ[ა]რი ღუინითა — ექუსი დრ[ა]მი, და დაას[ნ] კუი —
ორმოცი თუალვით, და ცუილი — რვა დრ[ა]მი. ზეთი ნარდისა, ვარ-
დი ეგზომი, რომელ შექმნა მით მარამა. და ჩა[ა]გდე დანასკული და
პური ღუინოსა შიგან, და აიღე კომში გაფრცქუნილი ქერქისა და

v
20 გულისგან, და შეგბოლე ღუინითა, ო ვირე დამწიფდეს. და დან-
[ა]ყე კარგად და შეაზ[ა]ყე დანასკულსა და პურსა თანა, და დაგვალ-
ლე, ვირე შეი[რ]ივნენ, დაადნვე ცუ[ი]ლი ზეთითა და დან[ა]ყენ,
სხუანი წამალნი, და დაცრენ და და[ა]სხი ცუილსა გამდნარსა ზედა
ზეთი და შეკრიბენ ყოველნი ავ[ა]ნსა შიგან და დან[ა]ყენ კარგად,
რომე შეი[რ]ივნენ. და მოსდევ მჩუარსა ზედა და შემოსდევ ღუიძლსა

25 და სტომაქსა ზედა.

მარამი, რომელი ერგების უსუსურობასა ღუიძლისასა, რომელი
მუცილით კსნილ[ა]დ იყოს და გავიდოდეს, ვითა კორცსა ნარცხსა. და
გახსნა იყოს სტომ[ა]ქისგან, და რომელი ჩ[ა]მოიწურვის მის თანა
ნ[ა]მეტრ[ა]ვისგან, რომელი იგი ჩამოიწურვის მისგან თვისგან

30 სხუათა ასოთგან. — აიღე: ბ[ა]ვერუი და ვ[ა]ზის ყუავილი, და
ვარდი კმელი და საბრი, და შ[ა]ბი, კაკია და გუნდა, და ბროწეულის
ყუ[ა]ვილი და აფსინდი, თუითოსგან — სამი დრ[ა]მი. და სუმბუ-
ლი, სოდი და ზაფრ[ა]ნი — ორ-ორი დრამი, დანისკული — რვა
დრ[ა]მი, ცუილი — ოცდათექვსმეტი დრ[ა]მი, და ზეთი ასისა ანუ

35 კომშისა, რ[ა]ჭომი ეყოფოდეს, ვირე შეიკმნ[ა]ს მარამა. და დაგვალე
წამლები ყველა კარგად. მ[ა]შინ და[ა]დნვე ცუილი ზეთითა, მერმე
შერიენ ერთგან და შექმენ მარამა, და შემოსდევ ღუიძლსა და სტო-
მაქსა ზედა.

სხუა მარ[ა]მა. — აიღე: ძირა და ბროწეულ[ი]სა ყუავი-
40. ლი, — თუითოსგან მარ[ა]მას წონა, და ბოკელი იელუსრემული —

ოცი დრ[ა]ში, მური და კაკია, და შაბი იაენი და ლადანი, და საკმე-
ლი, თუითოსგან¹ — ორი დრ[ა]ში, და ცუილი — თორმეტი დრ[ა]-
ში. დან[ა]ყე წამლები კარგა, დადენენ² ცუილი. კომშისა ზეთითა და
გარნაქ!³ წამ[ა]ლნი ერდგან და შეაზ[ა]ბვენ კარგად, რომე შეიქნ[ა]ს
მარ[ა]მად, და მჭურითა დასდეე ლუიძლსა და სტომაქსა ზედა. — 5

|| სხუა წამ[ა]ლი სიმსივნისათვის მჭურვლისა, ოდეს იყოს ღუი- 393 r
ძლსა შიგ[ა]ნ და სტომაქისა კურვება. — ა ი ღ ე: საბრი და საკმელი,
და ვარდი კმელი, სუმბული და ზაფრ[ა]ნი, — თუითოსგან ს[ა]ში
დრ[ა]შის წონი, ცუილი — რვა დრ[ა]ში. აილე წამლები, დაგ[ა]ლუ
კარგად და და[ა]დნეე, და შექმენ მარ[ა]მა და დასდეე ლუიძლსა და 10
სტომ[ა]ქსა ზედა.

მარ[ა]ში, რომელი იქმნების დარსა თესლითა, სიფიცხისათვის,
რომელი იყოს ლუიძლსა შიგ[ა]ნ და ტყირბ[ა]ისა გ[ა]მოჩინისათვის,
წყლესა ყუითლისა. — ა ი ღ ე: დარის თესლი რვა დრ[ა]ში, და ცუი- 15
ლი და რატინა, რომელ არს თეთრი საკმელი, და ცმელი ყურისა,
თუითოსგან — უკია ერთი, და აკინა(!) და ქორი, თუითოსგან —
თუითო დრ[ა]ში, და ვაშკი — ექუსი დრ[ა]ში, და ჰ[ა]ვერუკი — ხუთი
უკია, ზეთი, რომელ მალმასა ეყოფოდეს; დაგ[ა]ლენ, წამ[ა]ლნი, და
ცმელი და ცუილი და[ა]დნეე, და კინა, და შექმენ მარ[ა]ში და იკმ[ა]- 20
რე, ვითა გ[ა]სწავლო, თუ ღმერთსა უნდეს.

მარამა, რომელი იქმნების იელუსრემულ[ა]თა ბოკილ[ა]თა, სარ-
გო სიფიცხისათვის, რომელი იყოს ლუიძლსა და ტყირბსა ში-
გ[ა] და ლუბელ[ა]ისგან, და გახსნის სიფიცხესა და და[ა]დნობს შა-
ლალსა და გ[ა]მოიღებს. — ა ი ღ ე: ბოკელი იელუსრემული ოცი 25
დრ[ა]ში, და გომიზი ნუშისა — თხუთმეტი დრ[ა]ში, ვაშკი და ქორი—
ათ-ათი დრ[ა]ში, მ[ა]კრდი[ა]ნის ზეთი ანუ ზეთი ბერძული, და ცუილი
და დიდური საკმელი — ოც-ოცი წონი, და ცერეცოი და ბაბუნ[ა]-
ჯი, და სელის თესლი და ულბოი, იქლილმ[ა]ლუქი, ყუსტი და ფო-
ხურეი, თუითო — ორი დრ[ა]ში, და ლელუი, და ლიტრა ერთი ღუ-
[ა]ინო, დან[ა]ყენ წამ[ა]ლნი კმელი და ჩა[ა]გდე ლუ[ა]ინოსა შიგან, და

დაყ[ა]ვე ერთი დღე და ერთი დ[ა]მე. მერმე დაწურე და ნაწური მისი 30
ცალკე დადგი. მერმე აილე იგი ბაკილა და დაგ[ა]ლუ ლუინითა, და
შექმენ კუერნი დიდნი და გააქმენ. და აილე ქორი და ვაშაკი, და
ჩაყ[ა]რე ლუინოშიგან და გარიე კუერსა თანა, და შეგბოლუ დანას-
კული ლელუსა თანა ლუინითა, და მერმე დან[ა]ყე, და და[ა]დნეე ცუ-
ილი და გომიზი. დიდოური საკმელი ზეთითა, და შეკრიბე ერთგან 35
და ურიე, რომე შეიქმნას მარამ[ა]დ, და იხმ[ა]რე, ვითა პირველ გას-
წ[ა]ველუ.

მარამა, რომელსა იქმენ შამინაღდ[ა]ლითა(!) ამისგანეე, რომე-
ლი გუიხსენება. — ა ი ღ ე: შამინაღდ[ა]ლი თოთხმეტი დრ[ა]ში, და
თურბუთი და საყ[ა]მუნია, და აფრიბუნი, თუითოსგან — რვა- 40

დრ[ა]მი, და ცერეცოს თესლი და მ[ა]რილი მწარე, და საბრი და ნ[ა]ვ-
 ლელი ზროხისა ინდოური, და სონიჯი და მავიზ[ა]ჯი მთისა, პილპი-
 ლი და ზანჯ[ა]ბილი და, ყუთიელი ალილა და მაზრიონი, და ბალილ-
 [ა]ჯი, თუითოსაგ[ა]ნ — თორმეტი დრ[ა]მი, ქორი და ვაშყი, ქ[ა]ქვ[ა]-
 5 შირი და სიქაბინჯი, თუ[ი]თო — შუიდი დრ[ა]მი, აფთიმონი; ბ[ა]ვ-
 რუჯი და წუნწუმა, თუითო — ც[ა]მეტი დრ[ა]მი, ულბო და ბაბუნ-
 [ა]ჯი, სელის თესლი, თუითო — ათი დრ[ა]მი, და კუქუმბრა და ცუო-
 ლი, თუითოსგ[ა]ნ ათი ასთინი. და[ა]დნვე წამ[ა]ლნი, რომელ კმელნი
 იყუნენ, ზროხისა ერბოთა და ჩა[ა]გდე, რომელი ჩ[ა]საგდებელი იყოს
 10 ლუინოშიგ[ა]ნ, და დან[ა]ყენ, რომელნი კმელნი იყუნენ და
 გაცრენ და დან[ა]ყენ, და გ[ა]ურეინ ერთ[ა]დ, რომე შეიქნ[ა]ს
 მარ[ა]მა. მერმე სცხე ლუიძლსა და სტომ[ა]ქსა ზედა, რომელ გ[ა]მო-
 იღებს ყუთიელსა წყალსა. და ვის უნდეს, რომელ მუცელი გახსნას
 394 v და ვერ შეძლოს წამ[ა]ლის შესმა, იცხოს სტომ[ა]ქსა ზედა და გახსნის.
 15 მარამა აფსინდისა, სარგო, უსუსურობისათვის ლუიძლისა და
 სტომ[ა]ქისა. — ა იღე: აფსინდი და ქია, და სალიხა გ[ა]მორჩეული,
 საკმელი და სუმბული, და ლიბნე, რომელ არს კუქუმბრა, — სამ-
 ს[ა]მი დრ[ა]მი, მური და ბალ[ა]სნის თესლი, ასრ[ი]ონი და მეფის
 გუირგუინი, ზაფრ[ა]ნი და სალიხა ურჩევ[ა]ლი, და ღერი ბალ[ა]სნი-
 20 სა, თუითოსგ[ა]ნ — დრ[ა]მის წონა, ქორი და საბრი, თუითო — ხუთი
 დრ[ა]მი, ცუილი თეთრი — ხუთი უკია; და[ა]დნვე ნარდ[ი]ნის ზეთი-
 თა, დან[ა]ყე და დაგ[ა]ლე წამლები, და შერიე ერთგ[ა]ნ, შექმენ მ-
 რ[ა]მად და სცხე მუცელსა.
 მარ[ა]მა, რომელი შექმნ[ა]ნ ლელუითა, ს[ა]რგო სიფიცხი[სა],
 25 რომელი იყოს ლუიძლსა და ტყირბსა შიგ[ა]ნ და უშუელის — ა იღე:
 ლელუი ორმოცი დრ[ა]მი, ქორი და ვაშყი, თუითო — რვა დრ[ა]მი,
 მუხუდოსა ფქუილი და სპ[ა]ნძილისა ფქუილი, და ულბო და ფქუი-
 ლი, ქისნეა, და თურმუსი, სელის თესლი და მეფის გუირგუინა, ბა-
 ბუნ[ა]ჯი და ცერეცოი დაფქუილი, თუითოსგ[ა]ნ — ს[ა]მი დრ[ა]მი.
 30 ჩა[ა]გდე ლელუი ლუინოსა შემგ[ა]რსა შიგან და დაყავ ერთი ღღე
 და ერთი ღამე, და შეგბოლე, რომე დამწიფდეს; მ[ა]შინ დაწურე
 მისგ[ა]ნ ლუინო და ჩაყარენ, [რო]მელნი წამ[ა]ლნი არიან მას ლუი-
 ნოსა, რომელი ლელუისგ[ა]ნ დაგწუროს, დაგ[ა]ლენ, რომელნი
 კმელნი წამ[ა]ლნი არიან და შეკრიბენ ერთგ[ა]ნ, და დაგ[ა]ლე ბაბუ-
 35 ნ[ა]ქის ზეთითა, რომე შეიქმნას მარამად, და დასდევ ადგილსა მტკი-
 ვანსა.
 მარ[ა]მა, რომელი იქმნებს კორდ[ა]მონი[ა]თა, სარგოი ტკივილ-
 v თა ძუელთა, რომელი იყოს ლუიძლსა და სტომ[ა]ქსა შიგა და
 ტყირბსა; სიფიცხე და სიგრილე, რომელი იყოს მას შიგან.
 40 ა იღე: კორდ[ა]მონია და სუმბული, და ამამა და პილპილი, და
 სალიხა გამორჩეული, გუნდრუჯი და სყირყარა, ქორი და ვაშყი, და

ლუია, მური და კუქუმბრა, და აბილ ბალქასანი, ზქარევექანდი გრძე-
ლი, ლადანი და ყარქამფული, თუითოსგან — ოთხი ღრქამი, ზქა-
ფრქანი — ღრქამის წონა, ასრქონი და ლუია, და ბალასნის ზეთი
და ზროხის ცმელი, თუითოსგან — თუითო ღრქამი, და მწქარისა
ნუშისა გომიზი და ცუილი, თუითო — ათი ღრქამი. დაგქალე და
დაქადნევე ცუილი ნქარღქინისა ზეთითა და იქმქარე, ვითა გასწქაქ-
ლე.

5

მარქამა ხარგო უსუსურობისათუის ღუიქლისა და კურევისა-
თუის სტომაქისა. — ა ი ღ ე: საბრი, აფსინდი და ლუია — ოთხ-ოთხი
ღრქამი, და ვარდი კმელი — სამი ღრქამი, სუმბული — ორი ღრქა-
მი, და ზაფრქანი — ღრქამის წონა; დანქაქე და დაგალე კარგქად,
და დაქასნი ზედა ნარღქინის ზეთი და მასოსნი, და შეაზავე მით
და სცხე სტომაქსა ზედა.

10

მარქამა ჭუნდი ბედასტრისა, რომელ არს თაქუის ყუერი, სქარ-
გო სიმსივნისა ფიცხლიქსათუის, რომელ დაქუელდეს ღუიქლსა და
ტყირბსა შიგა, და ყუითლისა წყლისა შექარებისათუის, და გქამოი-
ღებქს წყელსა. ფსელსა შიგან.

15

[ა] ი ღ ე: თახუსი ყუერი უქია ერთი, და ბალასნის ზეთი და მისი
თესლი, ყუსტი და ჭქავაშირი, ცუილი და ნაძუის გომიზი, ღუია და
მარზანგოში, საბრი, კუქუმბრა და სუმბული, ბალქასნის ღერო და
საკმელი, თუითოსგან — სამი უქია, სოდი და ზარევექანდი გრძე-
ლი. || თუითოსგან — შუიდი უქია, და კინა, ზაფრქანი, და კორდ-
[ან]ონია, თუითოსგან — ექუსი უქია, ცუილი — ოთხი ლიტრა, და
ნარდანის ზეთი — სამი ლიტრა. დანქაქენ, რომელნი კმელნი წა-
მქალნი იყუნენ, და ჩაქაგდე ნელლი ღუინოსა შიგა, ვირე გახსნას
ღუინომან. დაქადნევე ცუილი ზეთითა და შექარბენ ერთგან, და შე-
ქმენ მარამა, ვითქარად სხუანი მარქამქანი, და სცხე ღუიქლსა და
ტყირბსა, და ერგების, [თუ] ღ'ოსა უნდეს.

20

395 r

25

სხუა ნუსხა ღუიქლის ტყივილქისა, რომე დაწერა ბუსით აქი-
მქამან მოქარქინელმან და მისცა გრიგოლს ვარმის შვილსა. კარ-
გქად მოუხდა და გაქამრთელა ღუიქლის ტყივილისგან ორმოცა
დღესა ზედა, და ცალქე-ცალქე დაუწერა. წქამლები, სასმელი და სა-
კმელი, ყოველთა დღეთა ორმოცამდის უნდა უზმიდეს(!).

30

თუ სიმჭურვალისგან ღუიქლი სტკიოდეს, მისი ნიშქანი ესე
იყოს, რომე ზურგი დქამქარქუნა ბეჭი და კელი მძიმედ ედგას, და
მქარქუნესა გუერდსა სჩხუერდეს, სადა წიბოები დაეღევის იმა ად-
გილსა, და მქარქუნესა მქარსა დაწვეს, ერთობ ტყივილი დაუწყოს
გუქერდქან და კიდეცა გაქაცხელოს. ღუიქნო, და რქაცა მჭურვქა-
ლი იყოს, ყუელქამან აწყინოს, და ზქამთრის უფრო უუნდენით(!)

35

40

511

იყოს, ამისთვის რომე რქაგუარცა მოწა ცივი იქნების, აგრევე კაცი
 ცივი იქნების: მას ასრე შქართებს, რომე ზამთრის სასმელი აილოს
 5 ბროწეულის, კოწახუორისა და სიქქანგუბინი, ყოვლთა დღეთა რო-
 5 შიგჯან სიმკურვლისა რომე სწერია, ისე; და ზქამთრისა ესე ქნას. და
 რა გაზაფხული(!) დადგეს, ესე წამლები ქნას ორმოცსა დღესა, რომე
 აწ დავსწერთ, რომე დღიძლი გაქაძლიეროს და სენი გაილოს. და
 ისი სიცხე, რომე დღიძლსა, ზურგსა და გუერდსა შიგჯან არის. სიმ-
 10 კურგქალე გაილოს, და ტქანი დაქალბოს. და გაქასუბუქოს და გულ-
 10 სა ნქავლელი უკუყაროს.

პირველქად სახელი ღქისა ვახსენოთ და მერმე ესე აქარრი
 15 შევექმნქათ და მივესცეთ. — აიღე: წითელი ვარდი სქა-
 15 ში დრქამი, კოწახური ანუ მისი წყქალი — ოთხი დრქამი, აყიროს
 თესლი, თუითოსგქან — სქამი დრქამი, და აქამყი არქაბი, ლერწმის
 20 თესლი და ქუშტის თესლი, თუითოსგქან — ორი დრქამი, ტაპაში-
 რი; თეთრი სანდქალი, — თუითო დრქამი, კმელი ქინძი — ნქახე-
 20 გქარი დრქამი. დანქაქე და გაცარ, და აიღე შირიხიშტი ხუთი დრქამი,
 და თუ შირიხიშტი არ იყოს, მისი სანქაცქლოი, თქარანგუბინი
 და ანუ წითელი შაქქარი ქენ და ამა წამლებშიგქან გქაქურიე. და
 3-6 25 ბაზარქაქტუნისა ლაბა გქაქურიე და კუერები შექენ, გქაქმე, და
 მერმე ხუთსა დღესა აიღე თუითო კუერი ამა ნიშნითა. დანქაქე
 წმიდად და ქიქქაშვიგქან ჩაქსხი. აიღე ბროწეულისა სიქქანგუბინი
 ათი დრქამი, და უნბის სასმელი ანუ ნელოფრისა სასმელი, ერთ-
 3-6 25 მანერჩიგქან გქაქურიე, ორმე გაერთდეს, და მერმე დაქასხი ცივი
 წყქალი ოცდაათი დრქამი და შეასუი. და რა შესუსას, ცხენითა ია-
 როს, და მერმე აბქანოს შევიდეს კუიქრეშიგქან ორქელ — ორშა-
 ბათსა. ანუ შაბათსა, და ხუთშაბათსა, თფილსა წყქალშიგქან ჩა-
 30 ჯდეს და კარგად დაიზილოს, და ბევრი წყქალი დაქასხან, და ოსპი-
 თა და ქერის ფქუილითა ტქანი დაიზილოს. და რა გქამოვიდეს, იის
 ზეთითა ტქანი შემქენ და რა გამოვიდეს, ცხუირთა იის ზეთითე ის-
 უნრს, დაწვეს და თფილქად იყოს. და შუიდ დღე საკმელი მისცეს
 პური სქაფუერიანი და სქაქქამქალი, — ზირაბაჯი ვარიისა უზაფ-
 რანოდ შაქრითა და ბროწეულის მარცულითა. ასქანახი და აყირო
 ნუშის ზეთითა, და პური — ას ორმოცდაათი დრქამი, და კორცი —
 35 ორმოცი დრქამი. საქქამქაქდსა გარეთ ხანი რომე გამოვიდეს, დღინო
 მიეც ერთისა წლისა — სამოცი დრქამი, და იმისი ზომა წყქალი შე-
 ასუი. და თუ მოსწყურდეს, სხუა კარგი სასმელი შეასუი, ასრე რომე
 არ მოსწყურდეს და რა დაიძინოს, საღამოდ ნელოფრის ზეთითა
 ცხუირი დაუზილე. რა ესე წამლები ქნას, მერმე ხუთსა დღესა კარუ-
 40 რა ნახე. თუ გამოჩნდქეს, რომე კარილშიგქან გარბილებულიყოს,
 ანუ გათხელებულიყოს, მერმე შექმენ ესე ვახსნისა

წ ა მ [ა] ლ ი . — ა ი ლ ე : ქაბული ალილა ხუთი დრ[ა]ში, ლავჯ[ა]რ-
დის ქვა გარცხილი — ნ[ა]ხევარ დრ[ა]ში, შაქ[ა]რი — ხუთი დრ[ა]ში, v
დან[ა]ყე, გაცარ და ერ[თ]მ[ა]ნერჩიგ[ა]ნ გ[ა]ქურე, და მე[ე]ქუსესა
დღესა, ცისურისა, ესე წამ[ა]ლი მიეც, და ზედა თ[ა]ფლ-წყ[ა]ლი შე- 5
სუი, და აც[ა]ლე, რომე წამ[ა]ლი გაწმდეს. მერმე შეასუი ჯულბი
თხუთმეტი დრ[ა]ში, ორი დრ[ა]ში ბაზარყ[ა]ტუნი და ცივი წყ[ა]ლი —
ოცდაათი დრ[ა]ში, და პური მიეც ვარიითა, ზომა რომე მეტი არ
ქამოს, და ზირაბჯი ძმრითა და შ[ა]ქრითა.

და თუ გინდოდეს, რომე უფრო გახსნას და
ტ[ა]ნი კარგად გაწმდეს, აიღე: ქაბული ალილა დან[ა]- 10
ცილი და გატრილი ერთი დრ[ა]ში, ოშინდ[ა]რი — ერთი დრ[ა]ში
დან[ა]ცილი, ბარდა (რომე თრინჯ ბ[ა]ლ[ა]ხსა ჰქუიან) და სათრი, თუ-
ითოსგ[ა]ნ — ოთხი დანგი, ანისონი, და ლავჯარდის ქვა, და აფთი-
მონი, კმელი ქინძი, თუითოსგ[ა]ნ — ოთხი დრ[ა]ში, ინდოური შ[ა]ვი 15
შ[ა]რილი და პ[ა]სვიგი, და უსთუხედუსი, ჭამ[ა]ნდრიოსი, ქ[ა]მფი-
ტოსი, თუითოსგ[ა]ნ — ორი დანგი, საყ[ა]მუნია ბიითა შემწუარი ანუ
ვაშლითა — ერთი დანგი. ყუელა დან[ა]ყე, გაც[ა]რ და ერთმ[ა]ნერ-
ჩიგ[ა]ნ გ[ა]ქურე, და ყუელ[ა]სა ოდენი შაქ[ა]რი დან[ა]ყე და გ[ა]ქუ-
რიე, დილ[ა]სა მიეც შუიდი დრ[ა]ში, და ნელოფრისა შესასმელი ოცი 20
დრ[ა]ში თფილითა წყლითა შეასუი და იყოს, რომე გაწმდეს, მერმე
აიღე თხუთმეტი დრ[ა]ში შაქ[ა]რი და ორი დრ[ა]ში ბაზარყ[ა]ტუნი
და გ[ა]ქურე ოცდაათი დრ[ა]ში ცივი წყ[ა]ლი და მიეც. ცოტა ხ[ა]ნი 3:7 r
რა გ[ა]მოვიდეს, პური მიეც || ვარიითა კლებით, რომე სტომ[ა]ქი
სუბუქ[ა]ლ დარჩეს. ნუცა მჟავესა ჰამს, ნუცა ლუინოს სომს. მეორე-
სა დღესა, რომე ცხელგება იყოს კაცსა თანა ანუ წყურვილი, ქერის 25
წყ[ა]ლი მიეც სამსა დღესა, ყოვლთა დილეულ — ორმოცი დრ[ა]ში.
ოცი დრ[ა]ში სიქ[ა]ნქუბინი გ[ა]ქურე ანუ თ[ა]ბ[ა]რჩინდისა სასმელი
და, თუ ერთობ წყურვილი იყოს, ბაზარყ[ა]ტუნი ქენ ამა წესითა,
მიეც ვალმერუქისა თესლი და შანგაროს თესლი, თუითოსგ[ა]ნ — 30
ს[ა]ში დრ[ა]ში. წმიდად დან[ა]ყე და დ[ა]ს[ა]ხი ზედა ორმოცდაათი
დრ[ა]ში წყ[ა]ლი და კარგ[ა]დ გაქენ, და სამოსლითა გაწურე და და-
[ა]სხი სიქ[ა]ნქუბინი ათი დრ[ა]ში, ნელოფრისა სასმელი — ხუთი
დრ[ა]ში სამსა დღესა. და თუ თ[ა]ვი სტკიოდეს, აიღე ხაშხაშისა გო-
მიზი, ნელოფ[ა]რი და ქერის ფქული, და აყაროს თესლი, თუითოს-
გ[ა]ნ — ორი დრ[ა]ში, და თარის თესლი, თეთრის ტუეტის ყუავი- 35
ლი, თუითოსგ[ა]ნ — ერთი დრ[ა]ში; დან[ა]ყე, და ზედა დასდევ და
უშუელოს. და რა ოცი დღე გ[ა]მოვიდეს, ერთსა დღესა მოისუენოს
და სალ[ა]მოდ ებ[ა]ნოს და გულ-ამოდ იყოს. და, მივსცეთ ერთსა
დღესა დილეულ ცოტა საკმელი ვარიითა, ასრე რომე სალ[ა]მოდ
მშიერი იყოს. 40

და რა გათენდეს, ესე მათბუხი მიეც. —

ა ი დ ე: უნ[ა]ბი და ქლიავი კმელი — ათი დრ[ა]მი, და თაბირინდი
 კურკისგან გამოღებული, თუითოსგან — ხუთი დრ[ა]მი, შ[ა]ქვი
 v ალილა — ხუთი დრ[ა]მი, || აფთიმონი, ოშინდარი და კარის-ენა,
 პარნ[ა]მოს ფურცელი, ია, ნელოფარი, წითელი ვარდი, უსტუხუდუ-
 5 სი — შუიღშუიდი დრ[ა]მი, ელერთნ[ი]კი (ე[ა]რდის ქაქ[ა]ქია)' და
 ქაშორის თესლი, და აყიროს თესლი, შანგიარი, პასე[ი]კი, ამლ[ა]ქი
 და ბალილაჯი, თუითოსგან — ორი დრ[ა]მი, ანისონი დ[ა]ა რაზია-
 ნა — თუითო დრ[ა]მი, პიტნა — ხუთი ძირი, ლერწ[ა]მი — ერთი
 ბლუჯი; ყუელა ერთად ქოთანშიგან ჩაყარე და ორი ლიტრა
 10 წყალი დ[ა]ასხი და ცეცხლზედა შემოდგი, და აფთიმონი სამოსელ-
 შიგან წახუე და წაშლესშიგან ჩადე და ადღე, რომე ას ოცდა-
 [ა]თი დრ[ა]მი დარჩეს. მერმე გაწურე და აიღე ხიარი-შამბ[ა]რი კურ-
 კისგან გამოღებული — ხუთი დრ[ა]მი, გაქენ და შიგან გაურე, და
 მერმე გაწურე, და აიღე ლ[ა]ქე[ა]რდის ქვა — ერთი დრ[ა]მი, შ[ა]ქვი
 15 მ[ა]რილი — ერთი დანგი, საბრი სკუტრი, მუყელი აზრ[ა]ყი და ქ[ა]-
 თირა, თუ[ი]თოსგან — ხუთის ქერის წონი, დან[ა]ყე ყუელა და ამა
 წამლებშიგან გ[ა]ურე. აიღე ჭულ[ა]ბი და ნელოფრის სასმელი,
 დ[ა]ასხი ამა მატუხზედა და შეასუი. და რა წამლით გამოვიდეს,
 აიღე ოცი დრ[ა]მი ჭულ[ა]ბი. გ[ა]ურე ორი დრ[ა]მი ბაზრ[ა]ყ[ა]ტუნე
 20 და ოცი დრ[ა]მი წყალი, და მიეც, რომე შეასუას.

მერმე პური აქ[ა]მე ვარ[ი]თა და ბროწეულითა, და ღუიძლ-
 ზედა ესე წამალი დასდევ გარეთ. — ა ი დ ე:
 კაქბის საყუნეტელი, ვარდი ნეღლი ანუ კმელი, თეთრი ს[ა]ნდალი,
 3:8 r ნელოფარი და იქლილმ[ა]ლუქი, თეთრი ყუსტი, თუითო(!) თუითოს-
 75 გან — ოთხი დრ[ა]მი, შუშმის ფურცელი და ქერის ფუქილი, თუი-
 თოსგან — ორი დრ[ა]მი. ყუელა დან[ა]ყე და გაეარ, და ოთხი დრ[ა]-
 მი ბაზრ[ა]ყ[ა]ტუნე გ[ა]ურე მთელი, და ცისკრისა უზმოსა, რ[ა]ქ[ა]მ
 მოგინდეს, ვარდის კაქაქი ან ბაზრ[ა]ყ[ა]ტუნის წყლითა და ქათნის
 კოთიფა გარეთით ზედა დასდევ და უშუელოს.

30 მერმე ოცდაოთხსა დღესა ქერის წყალი
 შეასუი, სამსა დღესა ზედა-ზედა, დღივ(!) ორმოცი დრ[ა]მი,
 და ნელოფრისა სასმელი შეასუი. და რა ორი ქ[ა]მი გ[ა]მოვიდეს,
 ამა ქერის წყალზედ[ა]ნ აიღე ოცი დრ[ა]მი ბროწეულისა სიქ[ა]ნ-
 35 ჯ[უ]ბინი, და დ[ა]ასხი ოცდაათი დრ[ა]მი ცივი წყალი, გაქენ და შეა-
 სუი. და ოცდარვასა დღესა შექენ ესე წამლე-
 ბი. — ა ი დ ე: ქ[ა]ყუნტელი ერთი ბლუჯი, და ან[ა]კუეთი, სამოსელ-
 შიგან გ[ა]მოკრული — ს[ა]მი დრ[ა]მი, მ[ა]ტუკი — სამი დრ[ა]მი,
 ლელუი დაქრილი — შუიდი მ[ა]რკუალი, ია და ნელოფარი, თუი-
 თოსგან — ოთხი დრ[ა]მი, ქერი დან[ა]ყილი და გაკრილი — ათი
 40 დრ[ა]მი. ყუელა ერთსა ქოთანშიგან ჩადე, ზედ[ა]ნ ერთი ლიტრა
 წყალი დ[ა]ასხი და ადღე მუნ[ა]მდინ, რომე ნ[ა]ხევე[არ] ლიტრა

დ[ა]რჩეს. მერმე გაწმიდე და გ[ა]ქურიე წითელი შაქ[ა]რი ოცი დრ[ა]-
მი, და შირბხიტის ზეთი — ათი დრ[ა]ში, და ბორაკი — ერთი დრ[ა]-
ში, ყუელა ერთმ[ა]ნერჩიგ[ა]ნ გ[ა]ქურიე და შუა გაყ[ა]ვ, და მიეც ნ[ა]-
ხევ[ა]რი ერთსა დღესა და ნ[ა]ხევ[ა]რი მეორესა დღესა, მოისუნოს ||
და აბ[ა]ნოს შეიყვ[ა]ნე.

v
5

თუ ამ[ა]ზედა სიმძიმე ჰქონდეს თ[ა]ევზედა ანუ ტანზედა, კათო-
ლიკე ძარღუი გაუხსენ, რომე შ[ა]ვი და სქელი სისხლი გ[ა]ქმოვიდეს.
შეკარ და მეორედ კიდევე გ[ა]ქმოუშუი სისხლი ორჯელვე, ასი დრ[ა]-
მი გ[ა]ქმოუშუი, და მერმე¹ შეკარ. და ოცდაათსა დღესა

10

ესე წამ[ა]ლი ქენ. მოიყვ[ა]ნე წითელი თხები, რომე თუ-
ლები ლურჯი იყოს, და მიეც საჭმელად თივა ელერთნ[ი]კი და აღ-
რინული და კარის-ენა, და რ[ა]ცა გემრიელი ბალახი იყოს, აქ[ა]მე;
და სალ[ა]მოდ თუითო ბლუჯი მოხ[ა]რშული ქერი დაქუყარე, და

15

მერმე მოწუელე ოთხასი დრ[ა]ში და ორ[ა]დ გაყ[ა]ვ². აილე ნ[ა]ხევ[ა]-
რი და ქოთ[ა]ნშიგ[ა]ნ ჩაქსხი. და ჩაყ[ა]რე ორი დრ[ა]ში მარილი და
თხუთმეტი დრ[ა]ში სიქ[ა]ნჩქუბინი, ერთმ[ა]ნერჩიგ[ა]ნ გ[ა]ქურიე. აილე

20

ხუთი შტო ლელვისა (!), რა მოკუეთო, რძე გ[ა]ქმოვა, დადგი ცეცხლ-
ზედა ნელა და ადულე. და აილე ამა შტოებმსგ[ა]ნ ერთი ანუ ორი.
მერმე აილე სამოსელი და ქოთნის პირზედა დასდეე და გაწმიდე, რომე

25

მტურერი არ ჩ[ა]ვიდეს. და ფრთხილად იყ[ა]ვ აღუღებ[ა]შიგ[ა]ნ,
რომე არ გარდმოვიდეს. და ნიად[ა]გ ურევდი ლელვისა შტოთა და
სიქ[ა]ნჩიგ[ა]ნ დასდებდი ქ[ა]მითა. შენთ[ა]ნა რა ამოვიდოდეს, ზედა

30

დაქ[ა]სხმიდი ათსა დრ[ა]მსა და ურევდი. დაქ[ა]სხი ათი დრ[ა]ში და
ოცდაათ დრ[ა]მამდის ასხმიდი. მერმე აილე ცეცხლით, და აილე მ[ა]-
რილი და ორმოცდაათსა || დრ[ა]მსა ზედა ერთი დრ[ა]ში მ[ა]რილი 399 r

35

დან[ა]ყე და ჰუ[რ]ქველშიგ[ა]ნ ჩ[ა]დეე. მერმე რძე ქოთნითა³ მ[ა]რილ
ზედაქ[ა]ნ გაწურე, ყველა ქოთ[ა]ნშიგ[ა]ნ⁴ დ[ა]რჩების, და წუენი ქო-
თ[ა]ნშიგ[ა]ნ ჩ[ა]ვეა. და რა შეიტყო, რომე მ[ა]რილი დადნა და გ[ა]-
ქუერთდა რძე შ[ი]გ[ა]ნ, შეასუი. სამოცი დრ[ა]ში. ათსა დღესა ამა

40

ნიშნითა მისცემდი.

და ოცდაათე ქუსმეტესა დღესა შექენ ესე
სუფუფი. რომე გახსნის. — აილე: შ[ა]ვი ალილა და
ქაბული ალილა კურკისგ[ა]ნ გამოღებული, თუითოსგან — ერთი
მუტყ[ა]ლი, და შანგარის თესლი და კოწახურისა, წითელი ვარდი
და ლუქი, თუითოსგან — ერთი დრ[ა]ში, ელერთნ[ი]კი და ქაშთარის
თესლი, ოშინდ[ა]რი და კარის-ენა, უსთუხუდუს, თუითოსგ[ა]ნ —
ნ[ა]ხევ[ა]რ მუტყ[ა]ლი, ჰურადამჰოს თესლი და ქინძი, თუითოსგ[ა]ნ
— ნ[ა]ხევ[ა]რ დრ[ა]ში, რევ[ა]ნდი, სინი და ლაყვ[ა]რდის ქუა და ან-
სონი, თუითოსგ[ა]ნ — ორი დანგი, შ[ა]ვი მ[ა]რილი — ერთი დანგი
და ნ[ა]ხევარი, და ს[ა]ყ[ა]მუნია და აფთიმონი — თუითო უკია დან-
[ა]ყე, გაცარ და ერთმ[ა]ნერჩიგ[ა]ნ გ[ა]ქურიე. მიეც შუიდი დრ[ა]ში

45

შექარი, გქუერიე შუიდი ღრქამი და აგრე მიეც, და ზედა შეასუი
 ამა რძისგან ასდაათი ღრქამი. ო რ მ ო ც დ ღ ე მ დ ი ს ა მ ი ს
 მ ე ტ ს ნ უ რ [ა] ს მ ი ს ც ე მ . და ს ა ჰ მ ე ლ ი ზ ი რ ბ [ა] ე ი მიეც
 ანუ ქათმის კორცითა, ანუ თიჯნის კორცითა, ზომითა; ნიადაგ უსუ-
 5 ნოს ვარდსა და იასა, სქანდალსა და ნელოფარსა. იმა დღესა, რო-
 v მელ რძისა შარბ[ა]თი სუას, ცხენზედა ნუ შეკდების, || ნუცა ქუ[ე]-
 ითად იარების, ნუცა თბილსა წყ[ა]ლშიგან ჩასომ. გქაუშუი, რომე
 მოისუენოს. ამა წამ[ა]ლშიგან ანუ ე[რ]თხელ[ა] ანუ ორჯელ ტქანზე-
 დან ნელ-ტვილი წყ[ა]ლი [ასხ]მევიწოს. და რა ესე შარბ[ა]თი გაქა-
 10 თქოს, კუირფშიგან ერთხელ ანუ ორჯელ ებ[ა]ნოს, ან უ ტ ვ ი ლ -
 ს ა წ ყ ა ლ შ ი გ [ა] ნ ჩ ა ჯ დ ე ს ა მ ა წ ე ს ი თ ა . — ა ი ღ ე :
 ნელოფარი და ხაშხაშის ბუდე, ია და აყიროს თესლი, ტუხტის ყუა-
 ვილი ანუ ფურცელი, თუითოსგან — ხუთი ღრქამი, წყ[ა]ლშიგან
 აღულე, და მერმე ამაშიგან ჩაჯდეს. ორშაბათსა და ხუთშაბათსა
 15 და შაბ[ა]თსა აბ[ა]ნოს შევიდეს. ნახე, გუერდი თუ სტქიოდეს, ანუ
 თუ გუერდშიგან სიკმელე იყოს, ე ს ე წ ა მ [ა] ლ ი ქ ე ნ . — ა ი ღ ე
 იის ზეთი ხუთი ღრქამი, ცუილი და იის ზეთი დაქაღნევ, და კაპის
 ხაჰმელი ხუთი ღრქამი ზედა დაქასხი, კარგად შეზილე, რომე გა-
 ერთდეს, და მერმე სამოსელზედან გაქაქარ და ზედან დაქსდევე გუ-
 20 ერდზედან. ცხუირი და ბაგე იის ზეთითა და ანუ ნელოფრის ზეთითა
 შემწენ და უშუელოს ღოთითა.

მერმე ამა ყუელ[ა]სა თანა, რომე დაწერილი არის, ე ს ე ქ ე ნ
 ო რ მ ო ც ს ა დ ღ ე ს ა ს რ უ ლ [ა] დ ყ უ ე ლ ა წ ა მ ლ ე ბ ი .
 რა გაქათაო და შევიდეს გაზაფხულისა ბუნება გაზაფხულისა ბუნე-
 25 ბქაშიგან, და კაცისა ბუნება დაიფანტოს და სიკმელე ჩქავიდეს.
 400r მართებს ასეთი წამლები მისცე, რომე ტანი გაქარბილოს. || რა
 ზაფხულისა ბუნებქაზედა დაჯდეს ამა ორმოცსა დღესა იქით, და
 ზაფხული დადგეს, ქერის წყ[ა]ლი შეასუით ორმოცი ღრქამი. ქერის
 წყ[ა]ლშიგან გქუერიე ნელოფრისა [...]ძლითა — ათი ღრქამი,
 30 უნქაბი — ოცი-მქარტუალი, აყიროს თესლი — სამი ღრქამი, მოკ-
 ლული და დაწქაყილი, და მერმე შეასუი. ვიდრე ქერის წყ[ა]ლი შე-
 სუას, ცხენითა ცოტა იაროს. და რა აბ[ა]ნოს რიგი იყოს, აბ[ა]ნოს
 შევიდეს. და თუ წყლისა ჩქაქდომისა ექამი იყოს, იმა ნიშნითა
 წყ[ა]ლშიგან ჩაჯდეს, რომე ზემო სწერია. რა აბ[ა]ნოთ გაქმოვიდეს,
 35 პური მიეც ჭმა ზომითა, რომე ზემო სწერია. მქარხუასა და ხსნილ-
 შიგან სასმელი და საჰმელი ამა წესითა მიეც, რომე ზემო სწერია.

თუ სტომქაზედა საჰმელი შერჩეს, მანგიარის თესლი მიეც
 დაწქაყილი, რომე წქაილოს. თუ შეიტყო ამა ყუელ[ა]სა საჰმეზედა,
 რომე სიმჰურკლევე იყოს ღუიძლშიგან, ე ს ე წ ა მ ა ლ ი მ ი ე ც
 40 — ა ი ღ ე : ათი ღრქამი ბროწეულისა სიქქანქუბინი, ხუთი ღრქა-
 მი ნელოფრისა სასმელი, დაქასხი ორმოცი ღრქამი წყ[ა]ლი და შეა-

სუი, ვითა ზემო სწერია. და თუ ზაფხული ცხელი იყოს და კმელი, აგრე თქუეს აქიმთა: ზაფხულის ერთობ სიცხე დასწოვს, კაცსა სინედლესა და სიკმესა ზედა გარდააყენებს, რაქაგუარცა ცეცხლმან ნედლი შეშა პირველქად გაქკმოს, მერმე დაწუას, აგრევე კაცისა ბუნება დაიწვის. თუ ასეთსა წამქალსა არ მისცემ. რომე გაქანედლოს გონება, რაქაგუარცა ზაფხულმან დასწუას, — || და სიქმისგქან გარდააყენოს. 5 v

რა შემოდგომა მოვიდეს და აცივდეს, ბუნება ყოვლისა კმელისა საქმლისგქან ფრთხილქად შეინქახოს, და ნიადაგ ქუ ლქაბი შეასუი — ოცი დრქამი. ანუ ტფილითა წყლითა ანუ პარდაპიისა და უნქაბისა სასმლითა, ანუ ცოტა შეისუენოს. თუ კარგი დქარი იყოს, ცხენსა შექდეს და იაროს; თუ ცივი იყოს, ნუ შექდების; და წყქალსა და აბქანოშიგან შემოდგომისგქან მქაშინ უფრო მოვიდოდეს. და თფილი წყქალი ასრე შექაზმოს, რომე ზემო სწერია. და რა გამოვიდეს აბქანოთ, რომე ზემო სწერია, ისი სასმელი და საქმელი მისცეს, და თქავი ფრთხილქად შეინახოს სიცივისაგან, რომე ნაზლა არ შეექნას. შემოდგომისა დღენია, თქავი, ცხური და ბაგე შემქწენ იისა და ანუ ნელოფრისა ზეთითა; ყოვლისა კმელისა საქმლისაგან ფრთხილქად იყოს. რა ზამთრისა გუნებქაშიგქან შევიდეს, ასეთი სიქმელი მიეც, რომე სტომქაქი გაქაქლიეროს, თუ სტომქაქი ძლიერია, ლუიძლი და ტქანიცა ძლიერი იქნების. მიეც ცისქრისა ნარდამნისა სასმელი; თუ სტომქაქი სუსტად იყოს, ნუ მისცემ ამას და ბიისა სიქქაქუბინი მიეც, ანუ ამა სასმელებისა რომე სტომქაქი გქაქძლიეროს (ზემო სწერია) ცისქარსა მიეც. რა შესუას, ცხენითა ან ქუეითქად იაროს, მერმე აბქანოს შევიდეს, და რა გქამოვიდეს, აბქავე წამლებსა უსუნოს, რომე დაგუიწერია, და ისი ლუინოი და სასმელი, რომე ზემო სწერია. თუ საქმელი მოუმატო, პური, კაკბისა და ბქატქნისა კორცი. || რა მოემშოოს, მქაშინ მისცეს; რა მშოიერი იქნების, სტომქაქი ძრეილი იქნების. უქეთუ მოუქდების, — ლუინოცა იმა ნიშნითა, რომე ზემო სწერია. და სიმთელე ლქნ მისცეს. 20 25 30 401 r

ათ. კარი [ოცდა მეცხრა].

სისხისა

დავიწყოთ და ვახხენომთ სისხა, სამივე ფერი, საქმენი მისნი და შეშლქანი მისნი. 35

და გქამოვარჩოთ სამივე ფერი სისხა ცალქე-ცალქე თუითო-თუითოსა ფერსა ზედა. და ყუითელი წყქალი მისგქან შეიქმნების

მუცელსა და ტანსა შიგან და სისხსა მას ჰქუიან. ამისთუის შეიქნების
 ყუითელი წყალი, რომელსა ჰქუიან სისხსა, რომე უკუდგების ძალი
 მადნობელი, რომელი იქნების ლუიძლისგან და საქმეთა მისთა]-
 5 გან, რომე არა მოადნობს გამოწურვილსა მას, რომელი ჰგ[ავს ქაშ-
 ქის წყალსა, რომელსა მისცემს სტომაჰი ლუიძლსა, რომე ადღულოს
 მან და შეიქმნას სისხლად. და თუ არ ადღუდეს, არ შეიქნას სის-
 ხლად, და მისცეს ტანსა უდნობად. შეიქმნების იგი ავი დუბადი სა-
 ზრდელი ტანისა, და გაგრილდეს მისგან ტანი ზედა-ზედა მ[ან]ამ-
 10 დი, რომე წყენა შეზლოს(!) მასშიგან. მაშინ შეიქნას საზრდელი გან-
 მრყუნელი ტანისა და გ[ა]იფ[ან]ჩოს ყოველსა ტანშიგან. კორცსა და
 15 კუთსა, და მ[ა]შინ გასივდეს ტანი. || კაცისა დ[ა] ოდეს თითი დ[ა]ა-
 კირო, დაეფლას, და თითზედა შემოჯდეს სიმსიენე, ზედათ. რაცა
 სიმსიენე ბ[ა]ლმისგან იქნების, ამის თანა იქნების, დამეტებულსა
 და განრყუნისგან. და არს ერთი ფერი, რომელსა სახელი ჰქუიან
 20 ბ ა ს რ ა ნ ა, და ბერძნულად ა ბ ა ს რ ა კ ი, და არ[ა]ბულად ს ი ს ხ ა,
 და ქართულად წ ყ ლ ი ს ა მ ს მ ე ლ ს ა ჰ ქ უ ი ა ნ.
 ნიშ[ან]ი მეორისა ფერისა სისხისა, რომელსა ჰქუიან ტ[ა]ბლი.

დ[ა] ოდეს დაუსუსურდეს ძალი მომდნობელისა და ვერ მოად-
 20 ნოს საზრდელად, და თუცა მოადნოს, ავად და უსუსურად, და
 თუ მოადნოს საზრდელისაგან, რომელი ლუიძლშიგან იყოს, მის-
 ცეს ტანსა გინა ცოტა, ანუ დიდი. და თუ ვერ მოადნოს, მისგან შე-
 აქციოს ლუიძლშიგან ძარღუთ კერძო ნ[ა]წლევისათა. და არიან იგი
 ნ[ა]წლევი, რომელთა შიგან დიან საზრდელნი, რომელსა სახელი
 25 ჰქუიან მ ა ს რ ი კ ა. გასქელდების იგი ნაწლევეთა შიგან და დაიბადე-
 ბის მისგან ორთქლად, და გამოვა მისგან ზედათ ორთქლი, გარეთ
 კერძო ნ[ა]წლევეთა. მაშინ შეზირდების შუა ნ[ა]წლევეთა შესამო-
 სელთა. და იყოს იგი ორისა ფერისა წყლისაგან და არ მოერიოს ად-
 გილსა მის[ს]ა ქარი. მაშინ შეინასკოს შიგან ორთქლი და იყოს ნ[ა]-
 მეტნ[ა]ვი, რომელი იქნების მისგან სენი ქარისა. და იქნას მისგან
 402 ო წყ[ა]ლი ყუითელი და სახელი || ჰქუიან ტ ა ბ ლ ი, და ბერძულად
 30 ტ ო ვ ე ნ ი ს. და სახელი ჰქუიან. ტ ო ა ვ ო თ ბ ა კ რ [ა] ტ ი ს გ ა ნ,
 შეკრება წყალისა კმელიისა — მისი ნიშ[ან]ი;
 და რა კელი დაჰკრა მუცელსა, ტ[ა]ბლისა(!) კმა
 გ[ა]მოვიდეს.

აწ დავიწყეთ მეს[ან]მისა ფერისა სისხისა, რომელ არს ზევი. და
 35 თუ იყოს ესე ქარი ნ[ა]მეტნავი მშრ[ა]ლი ორთქლი, მაშინ შეიყაროს
 შუა ნაწლევეთა და იქმნას წყ[ა]ლი ყუითელი და მიქსა შესამო-
 სელსა(!), მაშინ შეიძვრის წყალი და დაუწყებს მუცელი ჰყუირილ-
 სა. სახელი ჰქუიან ტ ი კ ი, და ბერძნულად ა ს ფ ი ტ ი ს ი, და სპარ-
 სულად ზ ი ყ ი. სრულად გასივდების თ[ა]ვეით ვირე ფერკთ[ა]მდის,
 40 და ერთი ფერი ესე არის.

აწ დავიწყით და ვახსენოთ მის ნ[ა]მეტნავისა, რომელსა შეაკციევს ლუიძლი ნ[ა]წლევეთა შიგა. და შეიქმნების მისგან წყალი ყუითელი, მერმე გამოვიდეს ნ[ა]წლევისაგან და მივიდეს საგურჯლესა შიგან, და იქნების მისგან, რომე ზაფრა შეიქნების მისთა საქმეთაგან. და საქმენი მისნი არიან ნ[ა]წლევისა და მუცელსა შიგან, და ლურის ნაწლევისაგან მუცელსა და ნ[ა]წლევეთა შიგანცა მოიდნოს, რომელი შიგან იყოს, და და[ა]ცხროს მისითა სიმკურვალითა და გა[ა]ძოს ნ[ა]მეტნ[ა]ვი ნედლი, რომელი იქმნების მუცელსა შიგან და ნ[ა]წლევეთა მან[ა]მდი, რომე გამოიღოს გან[ა]ვალთანა და განწმოდოს მისგან ტანი მისითა სიმკურვალითა. და იქნების იგი ქ[ა]მსა ღრიზისასა. და თუ || მოიქცეს რეულობა ლუიძლისა, გაირყუნას და დაუსუსტრდეს, და ვერ მისცეს მის თანა საზრდელი ნ[ა]ქლელსა და ვედარცა რა ნ[ა]ქლელმ[ა]ნ გასცეს ვერარა, და ვერ გა[ა]ძოს რომელ ნ[ა]წლევისა მუცელსა შიგან იყოს, და გასქელდეს. მაშინ რომელი გამოვიდეს ნ[ა]წლევისგან, ლუიძლისგან, და დადგეს ადგილსა მის[ს]ა და არა გამოყვეს გან[ა]ქლელსა, მერმე გამოჩნდეს. მისგან ორთქლი და გამოვიდეს კურელთათ ნაწლევეთგან, და შეიქმნას იგი შუა ნ[ა]წლევეთა და შესამოსელსა მის[ს]ა ორისა ფერისა წყლისაგან ზომისაებრ, რომელი შეიშუნდენდეს განრყუნასა ძეულსა.

და აქა დავიწყით და კურნებთა წამალნი მისნი. 20

და დავიწყით კურნება რვათა ფქერთ[ა]გან გ[ა]რყუნილისა ბუნებისაგან, რომელი წაევიდების ლუიძლისაგან, რომელი იყოს მისგან მარტივად ანუ შედგმულ[ა]დ, და დავეწროთ კურნება თუითოსა მათგან[ს]ა, საქ[ა]მადნი მისნი და წამ[ა]ლნი მისნი ბრძანებითა ლ'თისათა. 25

და ჰკურნე მას, რომელიცა გარყუხილის ბუნებისგან იყოს, ანუ სიმკურვლისგან, ანუ სიგრილისგან, ანუ ნოტიისგან, ანუ სიკმელისაგან მარტივად წამ[ა]ლთა მათგან, რომელნი შეიშუნდენდეს საქ[ა]მადთ და შეწყობითა ძ[ა]ლსა ზედა სნეულისასა. ასრე უნდა აქიმისაგან, რომე ჰკურნოს მკურვალსა გრილითა და გრილსა — მკურვლითა, და ნედლსა—კმელ[ა]თა და სკმელსა—ნედლითა და ჰკურნე მით წამლითა, რომელი მშუველელი იყოს სენისა. და არის იგი წამალი, რომელი სიმკურვლისაგან იყოს. დამეტებული წამლებითა, რომელმ[ა]ნ გა[ა]კრილოს სიმკურვ[ა]ლე და გაიღოს ნ[ა]მეტნ[ა]ვი სიმკურვ[ა]ლისა. 30 403 v 35

აწ სამისავე ფერისა სისხისა ნიშ[ა]ნი გამოკრებით დავეწროთ და მოგ[ა]ხსენოთ ცალკე-ცალკე.

პირველ[ა]დ ტაბლი რომე ქუიან, ისი ზრის, რომე მუცელი გ[ა]უდილდეს და კიპი გამოეკ[ა]ეს, და კელი რომე დაკრა ტ[ა]ბლი-

ლური ქერვის თესლი, ანისონი, შინჯურის ქ ქვერვის თესლი, ველურის სტ[ა]ფილოს თესლი, თუითოსგან — ორი ღრ[ა]მი; დან[ა]ყე და გაცარ და ერთმანერჩიგან გაურიე; მიეც, რა მოგინდეს, — ორი ღრ[ა]მი, თუ არ შეეძლოს, — ერთა ღრ[ა]მი წყ[ა]ლ-ღუინითა, რომე წყ[ა]ლი გამტფარი იყოს.

5

|| სხუა ზ[ა]მასტისევე, რომე სევედასა უშუე 404 რლოს. — აილე მაზარიონი, ძმრითა და[ა]ლბე, ამოილე და გა[ა]კმე. და აილე, რაცა იმა ეამ მოგინდეს, თურბუთი და აფთიმონი — თუითო ღრ[ა]მი, ანისონი, ქერვის თესლი, ყუითელი ალილა, თუითოსგან — ერთი ღრ[ა]მი და ნახევარი; დანაყე და გაცარ, და წყალ-გარეულითა ღუინითა მიეც ორი ღრ[ა]მი.

10

სხუა აბი ზამასტისა. — აილე მაზარ[ი]ონი, და[ა]ლბე ძმრითა, ამოილე და გა[ა]ხმე. აილე მაგისგან ათი ღრ[ა]მი ყუითელი ალილა, ათი ღრ[ა]მი პილპილი და ზანჯაბილი და ქირმ[ა]ნული კულიავი, ნანახუა, რაზინის თესლი, თუითოსგან — ორი ღრ[ა]მი დან[ა]ყე და გაცარ და ქ[ა]ლმის წყალი გ[ა]ურიე, და აბები შექენ. რა მოგინდეს, მიეც ორი ღრ[ა]მი და უშუელოს.

15

სხუა წამალი ზამასტისა, ვისცა ქელ-ფეკი გ[ა]უსივდეს და სხუა ასოები, სმა-კ[ა]მა არერგებოდეს და კმებოდეს. — აილე კირჩხიბი, ფერკები დასქერ და და[ა]გდე, მერმე აღუდე, ღუინითა ანუ მსუქნითა კორცითა აქ[ა]მე და უშუელოს.

20

იმ[ა]ვე სენისა. — აილე კ[ა]რის—ძირა ნ[ა]ხეც[ა]რი ღრამი და ღუინითა შეასუი და უშუელის. აილე იმა კარის-ძირასაგან სამი ღრამი, სამოსელშიგან ჩადევ და ცხურის კორცითა აღუდე, და აქ[ა]მე, და გაწმიდოს ზამასტი და გ[ა]ამრთელოს.

25

მისთუისთვე. — აილე ფენა და დანაყე. წყლითა შეასუი და უშუელოს.

სხუა წამალი ზამასტისა. — აილე ქერი და მოკალე, მერმე¹ დან[ა]ყე, რომე კორკოტი შეიქნას, და აღუდე წყლითა, რომე წებოვითა შეიქნას, მერმე გარეთით და[ა]სდე და უშუელოს.

30

|| იმ[ა]ვე სენისა. — ბატისა ქონი დან[ა]ყე და იმ[ა]ვე წესითა ქენ.

v

იმ[ა]ვე სენისათუის. — აილე: ძმ[ა]რი, წითელი ბორკი და პილპილი. ავ[ა]ნშიგან ჩადევ და კარგად დან[ა]ყე, და გ[ა]ქურიე და გ[ა]უშუი, რომე ჭანგი მოეკიდოს. მერმე აილე ჭანგი, და კარგად გალესე, და შესცხოს და უშუელოს.

35

აწამა სენისა საქმელი დავწეროთ. თუ ზიყისა სისხა იყოს, მისი მაჟა და სტომაქი მკურგალი იქნების. მას ქასინის და ახლისა კამისა წყ[ა]ლი და აბუსაღბისა წყლისა ასმიდეს, და ბროწეულისა წყლითა სიქანგუბინსა ასმიდეს. და თუ მუცელში-

40

გ[ან] შეკრვით იყოს, ამა წყლებშიც[ან] ცოტა ხიარ-შამბ[არი] გაუ-
რიე და შეასუი, რომე გახსნას; და ბაკილ[ის] წყალი ორმოცდაათი
მუტუ[ალი], ან შირხიშტითა და ან შაქრითა შეასუი და ერგების და
ესეცა გუინახეს, რომე ბროწეულისა ჰამ[ა]წა და დედაკაცსა ესე სენ-
5 გამოუჩნდა და აქიმთა ღია გ[ა]ქუქუირდა. და ერთი სხუა იყო, რომე
ბევრისა ბოლოცისა ფურცელი ექ[ა]მა სიქ[ან]გუბინითა, და ესე სენი
მასცა გამოსჩენოდა.

ამა სამისვე . ფ ე რ ი ს ს ი ს ხ ი ს ა ს ა კ მ ე ლ ი ა ს რ ე
შ ე უ წ ყ ე ვ ი თ . მ ო ი ლ ე : მ[ა]წ[არ]იონი, ანუ კმელი ანუ ნედლი.
10 და ცომზედა მოაყ[არ]ე და დ[ა]ზილე, და იგი ცომი ვ[ა]რიებსა(!) აქ-
[ა]მოს ათსა დღესა. და ათსა დღესა უქნით თუითოსა ხაშროდ შეუქ-
მოდი და აქმევდი სნეულსა.

და ერთი წამალი სისხისა კარგი ისი არს, —
მ ო ი ლ ე : ძერანას ფურ[ა]ნი[ის] ფურცელი, და სამსა დღესა ძმ[არ]-
15 შიგ[ან] დაქალბეთ, და ამოიღეთ. და ორმოცსა დღესა ჩრდილსა
405 ორმოცსა, მერმე დანაყე და გაცარ. და მისგან შესმა: ყოველთა
დღეთა თუითო დრ[ა]მი ღუინითა, კარგი და გამოცდილია.

ამას ქუემოთ დაგიწერნე წამ[ა]ლნი, რომელნი გ[ა]ქმოლებენ ყუ-
ითელსა წყ[ა]ლსა და და[ა]ლბობს მუცელსა და გახს-
20 ნის ნასკულეობასა, და უშუელი ს[ა]მს[ა]ვე ფერსა
სისხისა. — ა ი ლ ე : რევანდი შუიდისა დრ[ა]მისა წონა, სიქ[ა]-
ბინჯი ქორა და ვაშაქი, და ხალილ[ა]გი ყუითელი, ამ[ა]თგ[ან]ნი თუ-
ითო — ათი დრ[ა]მი, ლუქი — შუიდი დრ[ა]მი, ქ[ა]ქ[ა]შირი და

მ[ა]წ[არ]იონი — ოთხი დრ[ა]მი, თურბუთი — ოცდა ოთხი დრ[ა]მი,
25 სუმბული და ბასეაჯი და საბრი, ამ[ა]თგ[ან]ნი — ხუთი დრ[ა]მი, ქია—
ორი დრ[ა]მის წონა, ამლ[ა]ჯი — ოთხი ასთარი. ჩა[ა]გდე ვაშ[ა]ქი და
სიქაბინჯი და ჭავაშირი დაგლილი ღუინოსა კარგსა შიგა, რაზომი
დაფარეიდეს, ერთსა ღამესა, და დან[ა]ყენ წამ[ა]ლნი დაგ[ა]ლენ და

გაცრენ, დაცუთე მათ ზედა, და დან[ა]ყენ ყოველნი ერთგან, რომე
30 შეეზოს; და შეზილე და შექმენ გორგლად. შესასმელი მისგ[ან]ნი
ორი დრ[ა]მი ნელ-ტფილ[ი]თა წყლითა.

პუითლისა.

წამ[ა]ლი სარგო ყუითლისა წყლისათუის, და ოდეს
შეასუა აქლემისა რძითა, გ[ა]ქსნის ნასკუთთა
35 და ერგების დუიძლის ტკივილსა და სტო-
მაქსა. — ა ი ლ ე : აფთომონი, საბრი, თუითოსგ[ან] — ექუთის წონა,
და ღარიყონი — ოთხი წონა, და მთის ნიახურის თესლი და დოკო,
v თუითო — ორი წონა, ანუ || დრ[ა]მის წონა. დაგ[ა]ლოს და წყლითა
ტფილითა გა[ა]დგინოს და სუას.

შექმნა წამლისა მაზარიონის წყლითა, გამოიღებს წყალსა
საყუთელსა გუამისგან კაცისა, და არს
ძლიერი. — აიღე: მაზარიონი, რომელი ძმარსა ჩაყრილი
იყოს, გააკმე, და თურბუთი და აფთიმონი, თუითოსგან — დრამის
წონი, ანისონი და ნიახურის თესლი და ალილგაგი ყუითელი,
თუითო — ნახევარ დრამი, დანაყე და დაგალე; და შესასმელი მის-
გან ორი წონი ნელ-ტფილითა წყლითა.

5

წამალი, რომელი ერგების წყალსა ყუი-
თელსა და გემოიღებს სულითა. — აიღე: სიქაბინ-
ჯი წონი ასთინისა, ქაქეაშირი და ზარეგანდი გრძელი, და ვაშაქ-
ცი, თუითო — წონა დრამისა, თურბუთი და მაზარიონი, თუითო
ამათგანნი — ორი წონა, დაფთი და ჯაშა, და ბალთარაქი და შამ-
იანდალი, და ლუბუკი, თუითო ამათგანნი — წონა დრამისა, და
თაგვის ხახუა — ორი დრამის წონა; დანაყენე ყოველნი და შეზი-
ლენ ლუინითა ძუელითა, და გქუტევე შეიღსა დღესა, დაწურე და
შეასუი სნეულსა შეიღსა დღესა სქამ-სამი უკია უზმასა, და ერგე-
ბის, თუ ღმერთსა უნდეს.

10

15

წამალი, რომელი იქმნების ლელუითა. —
აიღე: ლელუი კარგი და ჩაქადე ქუნჯიტის ზეთსა, ანუ ბერძელსა
ზეთსა. დანაყე ვერთი დღე და ღამე, და მერმე ამოიღე და გქაქმე.
და აიღე ფურცელი ანდლისა, ანუ ძარლუნი მისნი, ანუ ცმელი მისი,
დანაყე, დაგქალე და უჰყარ. შუა ლელოსა, და შეაქქამე სნეულსა
მისგან ორი ანუ სამი, და შეასუ მას ზედა წყალი ნელ-ტფილი,
და დაუზილე ტანი ზეთითა ბერძელითა და ბევრუკითა || და ლუი-
ნითა კარგად. და შეუხუიე ტანნი კარგად ფიცხლად, და გქამრთელ-
დეს წყლისგან ყუითლისა ძალითა ოთისათა.

20

406 r

25

ჯაშტაჯი სიქაბინჯთა, ხარგო ყუითლისა წყლისათუის და სტო-
მქაქისა ტკივილისათუის და ფერდთა და ქართათუის, რომელი წაწ-
წყეთა იყოს, ზურგის ტკივილისათუის და შქარგებელი ლუიძლისა—
აიღე: სიქაბინჯი და საბრი, და ქორი და გომიზი, და ლარიყონი,
თუითოსგან — თუითო წაწილი; დანაყე და შეზილე ქაქენაქისა
წყლითა, და შექმენ მარტულად ვითარცა პილიპილი, შესასმელი
მისგან: დრამის წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.

30

წამალი, რომელი შეიქმნების აფთრინგითა, რომელ არს მაზ-
არიონთაგანნი, ხარგო ყუითლისა წყლისა, გამოიღებს სულითა და
არს ძლიერი წამალი. — აიღე: მაზარიონი და ჩაქადე ძმარსა, და
დაწყოს დღე და ღამე. ამოიღე და გააკმე, დაგქალე და შეზილე
ძმრითა, და შექმენ კუერად და გააკმე ჩრდილსა. მერმე აიღე კუე-
რი და სპილენძი დამწუარი, და ანისონი, — თუითოსგანნი ნაწილი
ერთი, დაგქალე და შეზილე შურტყულისა წყლითა, რომელი არს

35

40

ქაქნაქი ნედლი. და შექმენ მარტულად ვითა პილპილი. და შესასმელი-მისგან: ორი მქარტული ცერეცოს წყლითა შემგებრითა.

v
5 წაშალს ქურისა, სქარგო წყლისა ყუთიფლისათუის, და მრთელ-
თაცა ოდეს შეასუან, ერგოს, — აიღე ქური, თეთრი შამინდალი
და ლქარიყონი, და საყამუნია, — ამქათგანი თუითო || ნაწილი,
დანაყენ და შეზილენ ლუინითა, და შექმნენ მისგან გორგალნი
წურილნი, და შეასუი მისგან ოცდაერთი ანუ ოცდაათი ლუინითა
წყალ-გარეულობითა, ანუ ნელ-ტფილითა წყლითა, პურისა უწინა ანუ
უკანა.

10 ქაშტაქი მახაროინისა, სარგო ყუთიფლისა წყლისათუის. —
აიღე: მახაროინი ძმქარსა ჩაყრილი, და ალილქაგი ყუთიფელი,
თუითოსგან — ოცი ღრქამი, პილპილი და ზანქაბილი, ძირა და
ქირმენი, და ნანახუა და ზირის თესლი, თუითოსგან — ორი ღრქამი.
დანაყენ და დაცარ, და შეზილე კალნაბისა წყლითა, და შექმენ
15 გორგლქად ვითა პილპილი; შესასმელი მისგან: ორი ღრქამი წყლითა
გრქილითა და ტფილითა, შეკრავს.

15 ქაშტაქი აფრიბოქნისა, სარგო ყუთიფლისა წყლისათუის და
ზურგის ტყვიფლისა და ფერდთათუის, და რომელი სულსა ვერ
იღებდეს. და ერგების მრთელსაცა, ოდეს აიღონ პურისა უწინა ანუ
უქანა.

20 აიღე: აფრიბონი და ქია, თუითოსგან — ოთხი ღრქამი, საყ-
ამუნია და ლარქიყონი, თუითო — ხუთი ღრქამი, შამი ანდქალი—
სამი ღრქამი, საბრი და აფთიმონი, თუითო — ათი ღრქამი, და აფ-
სინდის გამოწურვილი, ანუ ფოკი მისი და ქური, თუითოსგან —
25 ხუთი ღრქამი, ნიშადური — ღრქამის მქანეგარი, ღრქამიპილპილი—
ორი ღრქამი, ანისონი — ოთხი ღრქამი, სუმბული — ათი ღრქამი
დანაყენ და დაცარ, და შეზილე ქალნაბისა წყლითა, და შექმენ
გორგალნი წურქილნი ვითა პილპილი. შესასმელი მისგან:
ოცდაერთი — პურისა უწინა ანუ უქანა ნელ-ტფილითა წყლითა.

30 ქაშტაქი, რომელი იქნების ტრედისა სკინტლითა, და გამოიღებს
ყუთიფელსა წყალსა სტომქამისგან. — აიღე: სკინტლი ტრედისა,
ძიგუინისა და აფრიბონი, თუითო — ორი წონა, და სპილენძი დამ-
წუარი — ექუსი წონა, და ტეგნა ქმელი — ოთხი წონა; დანაყენ
და დაგალე, და შეზილე ლუინითა, და შექმენ მქარტულქად ვითა
პილპილი. და შესასმელი მისგან: ღრქამისა წონა ნელ-
ტფილითა წყლითა.

35 შექნა ქაშტაქისა ძლიერისა, რომელი გამოიღებს ყუთიფელსა
წყალსა. — აიღე: სიქამინჯი თორმეტი წონა, ვაშყი, საბრი და
ქორი, თუითო — ოთხი წონა, ლარქიყონი — ხუთი წონა, მური —
სქამი წონა, ფარბიონი — ორი წონა; დანაყენ და შეზილე ბურტყ-

ლისა გამოწურვილითა, და შექმენ მქარცულად ვითა პილპილი.
შესასმელი მისგან: ორი წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.

წამალი ჭულბუსისა. ყუთილხა წყლისათვის და გახსნისა. —
აიღე: აფრაგუნი ღრქამის წონა, დაგვალე და დაცუეიე კუერცხსა
ზედა და შეახურიტე.

5

შექმნა წამლისა ისკილქისა, სარგო ყუთილხა წყლისთუქს. —
აიღე: ისკილი შემწუარი ლიტრა ერთი, და ლუინისა სურნელთქ-
გან — ოთხი ლიტრა, დაგბოლე ქვისა ქოთანსა შიგან; ადღე,
რომე დარჩეს ლქიტრა ერთი. მერმე აიღე და შეასუი მისგან კოვ-
ზი ერთი წინასა დღესა. და მერმე რა დღევ ურთევდი თუითოსა
კოვზსა ექუს დღემდის, მერმე აკლებდი ექუსსა დღესა თუითო
კოვზსა, ვირე მოიყაროს ერთ კოვზად.

10

v

წამალი, რომელი გქმოდებს წყალსა ყუთილხა. — აიღე:
წიდა სპილენძისა, ყუსტი და მქაზქარიონი, და ანისონი, თუითოს-
გან — ღრქამის წონა, დაგვალე და შეასუი ყოველსა დღესა
ორქის გურკის ოდენი ნელ-ტფილითა წყლითა.

15

მისივე წამალი. — აიღე: აფრიბონი ოთხი ღრქამი, ძირა
და ულბო, და ტეგნა, თუითოსგან — ორი ღრქამი თაფლითა შემ-
გბრითა ლუინოსა თანა. აიღე მქაზარიონი და პიტნა და სუმბული,
თუითო — სქამი ღრქამი, და დაქასხი ზედს ლიტრა ერთი წყალი,
დაგბოლე, რომე მოიყაროს მქაზერქად, და ყოველთა დღეთა
შეასუი უზმასა უკია ერთი; კარგიქა და გქამოცდილი.

20

ანუ შეასუი: ნედლითა ბიტნისა წუენითა ორი უკია უზმა
შუიღსა დღესა თფილითა წყლითა, ანუ შეასუი ყოველთა
დღეთა მუხუდოს ოდენი თირია კარგი პიტნისა წყლითა ან ნიახუ-
რის წყლითა შემგბრისგან ოცდაერთსა დღესა, და აქამე ყოველ-
თა დღეთა შუან დღე ერთი საქამადი, ანუ ცხრა ქამ — კმიადი
პური, ზირა ბაყითა ანუ ქუნჯისტის ზეთითა, და ბანე ყოველ-
თა დღეთა ბაქრუქისა წყლითა და წუმწუბისა
წყლითა, და ცერეცოს წყლითა, და ჩაქადღე მას წყალსა შიგან
კაპრის ძირი, შაბი და მქარილი და მწაქრე ბქერუქი, და შექმენ
ამისგან. და წაიყუქანე აბანოს და ტანი დაუზილე ქიბრითითა და
ბქერუქითა, და ოდეს ოფლი გამოსცეს, მაშინ დაქასხი ზედა მის
შემგბრისა წყლისგან, რომელი მიხსენებია, და დილქასა შეასუი თე-
რია. დაბანა იყოს მისი ღამე, მას უწინა, რომელ მოედნოს საქამ-
მადი. ოდეს აქმევდე, ცხრა ქამ აქამე, და ჩამოიბერტყოს მის
წყლიისგან ბრძანებითა ღთისათა.

25

30

408 r

35

თუ იყოს ლუიძლსა შიგან მისსა ხიფიცხე და ნასკუი, და თუ
არა შექმნილიყოს წყალი მისსა მუტელსა მას უქანის შეგბო-
ლე: გუირილა, ცერეცო, სელის თესლი, ულბო და მარზანგოში,

სუმბული და სოდი, და იქლილმ[ა]ლუქი, აფსინდი და ადახირი და
ვ[ა]რდი კმელი, სალიხა და უდალბალ[ა]სანი შეგბოლე წყლითა
კარგად და შემოსდევე ლუიძლსა და ტყირბსა. ოდეს შიგჯან ნას-
კუი იყოს, დაუზილე ტანი ამა ზეთითა, რომელ გუიხსენებია ამას
5 წიგნსა, და ერგების ესე. და ასდევე ლუიძლსა და ტყირბ-
სა ზედა ზოგთა მარქამ[ა]თ[ა]გჯანი', რომელ გამოგიცხადო შენ,
რომელი ერგებოდის მისგან.

და თუ იყოს სიფიცხე ესთენი, უსუსურობა, შეგბოლენ წამ[ა]ლ-
ნი, რომელი გუისწ[ა]ვლიან შენდა. და თუ არა იყოს მის თქანა
10 ცხროი და თუ იყოს მის თანა ცხრო სიფიცხესა თანა, თუ არა იყოს
უსუსურობა, მა[შ]ინ შეგბოლენ სუმბული და ათხირის
თესლი, და ჩ[ა]მიყი კმელი, სოდი და ყურფა სურნელი. და აფსინ-
დი ლუინითა სულამრთა, და შემოსდევე ლუიძლსა ზედა. და და-
ზილენ წარდი თქანულქიას. ზეთითა, ანუ კომშის
15 ზეთითა. და აილე ქია და საკმელი, აფსინდი და ვარდის ფურც[ე]-
ლი, და სოდი, ზოგი შემოსადებელი შქემნენ, და დან-
[ა]ყენ, და ზედა მოუსუი მას ადგილსა, რომელსა შიგჯან სიფიცხე
იყოს, და ქმნას იგი, ვირე გამრთელდეს.

ანუ დასდევე მარამა, რომელ გამოგიჩინო შენ, თუ ღმერთსა
20 უნდეს.

მარქამა, სარგო ყუთილსა წყლისათვის, და საკუთრად, რო-
მელ ქარის[ა]გჯან იყოს. — აილე²: სპილენძისა წიდა ორი უკია,
და თხის კორკლი — შუიდი უკია, და ზროხის ცმელი — ერთი
უკია, და თხისა კორკლი, დაგალე, და წიდა შეგბოლე ფსლითა
თხისათა, ვირე შესქელდეს, მერმე ჩა[ა]გდე ცმელი და ზეთი, ბერ-
ძული ეგზომი, რომელი ეყოფოდეს, და და[ა]დენვე მას თანა. მერმე
და[ა]სხი მცირედი ძმ[ა]რი და თ[ა]ფლი, რომელ შეკშირდეს, ვით-
[ა]რცა კშირი თ[ა]ფლი, მერმე დასდევე ერთ სახედ მუცელსა.

მარამა, სარგო ყუთილსა წყლსა. — აილე: სკორე ზროხისა
30 და კორკლი მთისა თხისა, დაგალე, და შეგბოლე სძითა წყ[ა]ლგა-
რეულითა. მერმე ჩა[ა]გდე შიგჯან ზროხის სკორისა ნას[ა]მლის
ოდენი წუმწუბა ყუითელი, დაგალე ერთგან და გ[ა]ურე, დასცხე
მით მუცელსა.

სხუა მარამა, მისივე, — აილე: თალაგმის თ[ა]ვი, ბ[ა]ვერუი
35 და პიტნა, მდოგუი, გომიზი ნუშისა და მასტაქი, თუითოსგან
ნ[ა]წილი ერთი; დაგალე და შერიე ერთგან ზეთითა ბერძულითა
და ლუინითა, სცხე მუცელსა.

409 r || მარამა აფრიზონისა, სარგო ყოვლისა სენისა, და სნებისა გრი-
ლისგან, რომელ შეხუდეს ლუიძლსა, და სტომაქისა და ტყირბისა
40 სიფიცხისა და სიმსივნისა ძნელისა.

აილე: აფრიზონი საპი უკია, და ტეგნა ველური და სპ[ა]ნძი-

ლის თესლი, კორდაქმონია და ქავქავშირი, თუთოსაგან — უკია ერთი, ავშანანი და ცუილი, თითოსგან — ოთხი უკია, და აყირყარა — ორი უკია. და პილილი თეთრი — სქამი უკია და ნახევარი, ისილი — ორი უკია, ნქარდიონის ზეთი ანუ ნაძვისა — ლიტრა ერთი; და დანაყე წამლები, დაქადნე, რომელი დასქადნობელი იყოს, და გქაქურიე, ვითა გასწავლო, და იქმარე. 5

მარქამა, რომელი იქნების ვერძისა კურკლითა, სარგო ყუითლისა წყლისათვის და ხიმაინისა ღუძლისა და სტოქამქისა. —

ა ი ღ ე : ზიფთი და დრღური(!) საკმელი, თუთოსგან — ორი ლიტრა და ნქახევქარი, და შამიანდალი და აყირყარა, ქავქავშირი და ანჭურქის თესლი, თუთოსგან — სამი უკია, და კაბრის ძირისა ქერქი და საკმელი, და ირსა და ცმელი ზროხისა, და ნქახუწნი სპილენძისა ყუითლისა და ნიახურის თესლი, და შქატყლი, რომელი იყოს ორთა ფერკთა შუა ცხუარისა, რომელ დაეხუევის თუესა მისა(!), და მთისა თხისა კორკლი, კარდაქმონია და ძირა ტბილი, და სოდი, თუთოსგან — ექუსი უკია, და ლარის თესლი და ულბო შემგმქარი, და ნაძვის ზეთი, თუთოსგან — ნქახევქარი ყუსტი, და ცუილისაგან — ლიტრა ერთი, და ნქაძვის გომიზი — სქამი ლიტრა; დანაყე წამალი || და დაგქალენ და დაქადნე; 10

რომელი დასქადნობელი იყოს, და შექმენ მარქამად, ვითა სხუანი მარქამანი. 15

თუ სისხა ზიფთი სქირდეს და შეკრვით იყოს, ყურსი რევქანდი შეასუი ლაფთისა წყლითა — ხუთი დრქამი, ყქარიყონითა შეასუი ხუთი დრქამი მქაზრონი, ამქათქანი ყოველთა კუირეთა — დრქამი ორი და ნქახევარი, სიქქანგუბინითა, უსულითა შეასუი. სქაცხები ამისი: გოგირდი, ამლქაქი, მქალუქი, ხქატმი, ბაბუნქაქი, იქლილმქალუქი, ბორა, თუთოსგან — ორ ორბი დრქამი, ცალკე-ცალკე დანაყეონ და გაკრან, და თბილითა წყლითა შეზილონ და სცხონ. 25

ლქემისა ზისხისანიშქანი ერთი ესე არის: ყელი გქაუჭურილდეს და მუცელი გქაუსივდეს, და კორცსა და ტყაქსა შუა წყლითა აიგოს, წუიენი, მქალქენი და თუალქისა ქუქუთონი გქაუსივდენ, მქაქა მშუილდის საბელიეთა გაგრძელდეს და წურილქად და ჩქაქრქად სცემდეს და მქალიანქად იყოს. მქათბუზი ხიარ-შამბრისა შეასუი. თუ ძალი არა ქონდეს, ყურსი რევქანდისა კუირეშიქან შეასმიდი, და აბი მქაზქარიონსა შეასმიდი კუირეშიქან, და სიქქანგუბინი უსული თუითოსქერ კუირეშიქან. 30

ს ხ უ ა ს ქ ა ც ხ ე ბ ი . — ა ი ღ ე : ლქახუასტქაქი, ფარფონი, გილი ერმანი, ფქუილი, თოფალხი, სქამისა წლისა ნეხუი ცხური-სა, — ძუელი ბორა, ამქათქანი თუითო — მუცელი, დანაყენ [...] და ანუ თბილითა წყლითა სცხონ. 40

ლ. [კარი ოცდა მათე]

სახელითა ღ'თის[ა]თა დავიწყოთ და ვახსენოთ ნ[ა]ვლელი, აგე-
410r. ბუღება მისი, ნაქმენი მისნი, ს[ა]რგებელი || მისი და ზიანი მისი,
ტკივილნი მისნი და წაშ[ა]ლნი მისნი.

5 ნავლელი სახლია წითლისა ნ[ა]ვლლისა, და არის მისი სარგო და
ხასიათი ტ[ა]ნშიგან, როდესცა სწორ[ა]დ და უშფოთებლ[ა]დ იყოს
და არა გარდაქდეს მზლუარსა მის[ს]ა ბუნებისასა. წითელი ნ[ა]ვ-
ლელი არს ძ[ა]ლიანი და მკურავ[ა]ლი, და კმელი და სუბუქი, ბორბო-
ტი და ფერ-ყუითელი და გემო-მწარე, და ხასიათი მისი ისი არის,
10 რომე ამკურავლებს სტომაქსა და ლუიძლსა და მოადნობს, რაცა
მაშიგან არის, და დ[ა]სკურის სისხლისა ძარლუთა შიგან, და დახალ-
ს[ა]ეს(!) და დ[ა]სუბუქებს, ვირე გაწმიდოს ტანისა სისხლი; შეხ-
რის გას[ა]ვ[ა]ლსა და ფსელსა, და ჩაიღებს მისითა სიმკურავლითა და
სისუბუქითა, საჩუქითა(!) გახსნის, რ[ა]ც არა დიოდეს, ტანსა შიგან,
15 და გ[ა]მყოიღებს ნოტიოსა განრყუნილსა ტანიდალმ[ა]ნ ოფლ[ი]თა და
მოდნობითა. სისუბუქეთა, რომელი იყოს კურელი ტანსა შიგან,
იქიდალმ[ა]ნ გამოიღოს ოფლითა, არა აწყინოს რა და გაქაძლიე-
როს ტანი, და შეკრ[ა]ეს ალ[ა]გთა, რომელ ხუდების შესაკრ[ა]ვ[ა]დ.
აშ[ა]დ რომე არ დაფოლბუდენ ასონი და არა აენოს ტანსა. ესე არს
20 სარგო და ხასიათი წითლისა ნ[ა]ვლლისა ტანსა შიგან.

ესე წითელი ნ[ა]ვლელი მისგან არის, რომე ლუიძლსა სკ[ა]მდეს
სისხლ[ა]დ შეიქს, და მისგან ახალ და თხელ და სუბუქსა გამოარ-
ჩევს ლუიძლი და ნ[ა]ვლელსა მისცემს, და ნ[ა]ვლელი წითლ[ა]დ ნ[ა]ვ-
v ლ[ა]დ შეიქს, რომელ არს ზ ა ფ რ ა, წი[ლ]ნი მკურნ[ა]ლნი უზახ-
25 დეს ნ[ა]ვლელსა კისასა, უმცროს[ს]ა ბუშტუსა დ[ა]არქუეეს კისა
დიდი. ფსლისა და ნ[ა]ვლლისა სახლი ლუიძლი არის. მისი საკიდი
ნ[ა]ვლელი ამისთუის შექმნა ღმერთმან, რომე აკრ[ა]იბოს ნ[ა]ვლელი
ლუიძლი[ს]გან — ნ[ა]მეტნავსა ახალსა და სუბუქსა სისხლსა.

და თუ დამეტდეს, რომე სიმკურავლისგან, და აშფოთდეს წი-
30 თელი ნ[ა]ვლელი და შეიცვ[ა]ლოს მისისა ბუნებისაგან, და შეექნე-
ბის მისგან მრ[ა]ვე[ა]ლი სენი. თუ დამეტდეს და დალპეს, შეექნების
მისგან ცხროი მკურავ[ა]ლი და ძნელი, რომელ იქნების შუა ერთ
დღე გ[ა]მყოშუებით. და თუ შეიყ[ა]როს სტომაქისა პირშიგან, მის-
გან იქნების მკურავლის სტომაქისა ტკივილი და თუ მივიდეს რო-
35 მელსამე ასოსა შიგან, შეიქნას შიგან მკ[ა]მელი და [...] სიძვივე
მკურავ[ა]ლი და ძნელი. და თუ მივიდეს ნ[ა]წლევთა. შეიქნების მის-
გან წყლული ძნელი და ტკივილი ძნელი; [...] აშფოთდების ნ[ა]წ-
ლევთა შიგან კოლინჯი ძნელსა ტკივილსა თანა. და ესე იგი არს,
რომე დაემ[ა]რთოს ძარლუთა ზედათა და ნ[ა]წლევთა კრულობა,
40 და მან მიიწიოს ნ[ა]მეტნ[ა]ვ[ა]ნ ნ[ა]წლევთა კერძო და აშფოთდეს
კოლინჯი მრ[ა]ვეალსა ტკივილსა თანა. და რომელ იქნების მისგან,

ვ[ა]ხსენოთ იგი სხუასა ადგილსა, ამისთვის რომე წ[ა]ვლელი იგი მოსწოვს წითელსა წ[ა]ვლელსა ლუიძლისგ[ან] და მოარჩევს სისხლისგ[ან].

მაშა უნდა, რომე შევიტყოთ, თუ როდეს და ანუ რა კალიბად დაუსუსურდების წ[ა]ვლელი, ანუ შეიქნ[ა]ს || მაშინა ნასკულობა 411 r და იქცეს მას შუა, და ისი, რომე წ[ა]ვლელი ამოსწოვოს ლუიძლისა- 5 გ[ან], ვერლ[ა]რ გ[ა]მოსწოვოს, და დ[ა]რჩეოს შეიგ[ან]ვე წ[ა]ვლელი ლუიძლისა. და შეაქის(!) მსნანა(!), და შერიოს სიბოროტე წრთლისა წ[ა]ვლელსა სისხლისაგ[ან] და საკ[ა]მ[ა]დსა, რომელი გაყოფს ლუიძლი ტანსა შიგან, და გაყუთილდების ტ[ა]ნი მისგ[ან]. და იქნების ესე სიყუთილე მისგ[ან], რომე ლუიძლსა და წ[ა]ვლელსა შიგ[ან] ძარლუი- 10 არის საველელი და ისი შეიკრვის და დანასკუდების სისხლისა სქელ[ა]რისაგ[ან], და მისგ[ან] დაიფ[ა]ნტვის ტანშიგ[ან] წითელი წ[ა]ვლელი, და თქუეს მრ[ა]ვ[ა]ლთა მკურნ[ა]ლთა, რ[ა]ცა დაემ[ა]რთოს წ[ა]ვლელსა და შეხუდეს სიფიცხისგ[ან] ანუ უსუსურობისგან, დასნე- 15 ულდების ლუიძლი მისგ[ან]. და არის თქმული პირველთა მკურნალთაგ[ან] ესე. სხუათა მკურნ[ა]ლთა ასრე ბრძ[ა]ნეს, ვითა არ ეგრეთ არის ეგეო, რომელ მ[ა]თ თქუესო, ჩუენ რომე შევიტყუით და გამოვარჩიევთ.

შეიქნებების ყუითელი ოთხისა ფერიისაგ[ან] და არ[ა]ს აწყენს ყ[უ]ითელი იგი ლუიძლი(!). იგი ლუიძლსა 20 შეიქნების; ყუითელი წ[ა]ვლელი წითლისა წ[ა]ვლელისა სქელისგ[ან] თუით მოიდნობს მგზ[ა]ვსკ[ა]დ ბუნებისა. შინა და ცხროს სიმკურვ[ა]ლესაცა ძნელსა თანა გ[ა]მოჩნდების მეშუიდესა დღესა და არს იგი დღე საშიში სნეულისათვის. თუ გ[ა]მოვიდეს გარეთ, ქერქსა შიგ[ან] გაყუთილდების მით ტანი, ამისთვის გ[ა]მოვ[ა] || ტანით 25 კერძო, რომე გაძრიელდების ბუნება ძნელისა მკურვლისა და ბოროტისა, და დ[ა]რჩეების ტყ[ა]ვისა ზედა მისგ[ან], რომელი იყოს სქელი, და არა შეექძლოს ბუნებისა გ[ა]მოღებასა მის[ა]ს. ოფლითა თუ გ[ა]მოვიდეს ტყ[ა]ვის კერძ, უნდა რომე დაიდინოს ამოდ და წყნარ[ა]დ ე[ა]მ-ე[ა]მ, და გაწმიდოს ტ[ა]ნისგ[ან] ყოველი ყუითელი 30 ბრძანებითა ღთისათა.

და იქნების ყუითელი ქუემძრომელთა წ[ა]კბენთ[ა]გ[ან]ცა, რომე უკბინოს ქუემძრომელმ[ა]ნ და გაყუთილდეს მისგ[ან] ტ[ა]ნისა ფერი, და შეიქნას ვითა იარყ[ა]ნი. და უთქომს გალიანეს, ვითა: ვნ[ა]- 35 ხე ერთი კაცი გაყუთილდებული და ვკითხვ, რ[ა]ისგ[ან] არის; და მ[ა]თ მითხრეს, ვითა: ქუემძრომელმ[ა]ნ რ[ა]მ[ა]ნმე უკბინა. შეე[ა]სუი რამე წამ[ა]ლი, და დარჩა კაცი იგი, და წ[ა]ვიდა მისგ[ან] ყუითელი. და იქნებისცა კულა ყუითელი წ[ა]ვლლისა უსუსურობისგ[ან], და ვე- 35 დ[ა]რ შეეძლების გაყოფა, ვითა პირველ შეექძლო. უსუსურობა ამას ჰქუიან, რომე წ[ა]ვლელი ს[ა]ვესე არ იქნების, წ[ა]კლული იქნების.

მ[ა]შინ შე[ე]რთვის ნ[ა]ველეი სისხლსა და დაიფანჩოს ტ[ა]ნსა ში-
ქან, და გ[ა]ყუითლდეს მითცა ტანი. და იქნების კულა სიყუითლე
ძარლუთა ნასკულობისაგან, რომე ველ[ა]რ იაროს ნ[ა]ველემ[ა]ნ,
ვითა იარებოდა უწინა. და იაროს ძარლუთა ზედათა და შე[ე]რიოს
სისხლსა, და გაყუითლდეს მისგანცა ტ[ა]ნი. და ესე არს საქმე წით-
412 რლისა ნ[ა]ველისა, რომელი იქნების სის[ა]ვისსგან ორნივე ერთი-
თა წესითა. დასწეულდეს ლუიძლი მისი თანა და იქნების სიყუით-
ლე გ[ა]ნრყუნისგან და ტკივილთა ლუიძლისათა.

10 ვთქუა და მოგახსენო ნიშ[ა]ნი მ[ა]გისი, თუ
ღმერთსა უნდეს.

და ყუითელი, რომელი იქმნების ცხროსა ძნელსა თანა, ისი ასრე
იქნების, რომე უწინა ცხრო შეექნების მკურვ[ა]ლი, რომელ არს.—
ერთსა დღესა რომე მოუვა და ერთსა არ მოუვა, და მეს[ა]მესა კი-
დევე მოუვა. ესე ცხრო ზაფრისგან იქნების. უწინა ამა წესითა წა-
15 კიდების და მერმე მეშუიდესა დღესა აშუოთდების და გაყუითლ-
დების კაცი. და ისი დღე საშიშარ[ია] იმა სნეულისათვის. ამავე წე-
სითა ქუემძრომელთა ნ[ა]კებნისგან დაემ[ა]რთების ყუითელი, და
ესრე ეგვ[ა]ნების დაყოფილობისგან ნ[ა]ველისა და მისისა სის[ა]ვის-
სისგან და იგი იქნების ნ[ა]ველისა უსუსურობისგან. და იქნების

20 ესეცა, რომე არ გაყუითლდეს ტ[ა]ნი კაცისა. უკეთესი ისი არის
და კარგი, და არ მოსცდების ლუიძლი მის[ს]ა საქმესაგან და გამრ-
თელდების კაცი იგი სნეული, მაშინ ოდეს შეასუა წამ[ა]ლი გრილი
და გამოილოს ფსლითა, ანუ შეასუა გას[ა]ხსნელი და მით გამოილო.

და იქნების ესეცა, რომე თუით თვისითა გუნებითა დასწეულდ-
25 ბის ლუიძლი სიმკურვ[ა]ლისგან ანუ სიგრილისგან. ოდეს დასწე-
ულდების კულა ლუიძლი ტყირბისა სნეულებისგანცა ანუ ს[ა]კუთ-
რ[ა]დ ტკივილისგან მისისა, არა შეერთოს მას ზედა რომელ მოა-
დნოს სისხლი და გარყუნას შიგა. და მიიწ[ა]ოს ტ[ა]ნის კერძო და
უქც[ა]ოს ფერი ტ[ა]ნსა შ[ა]ვ ფერად, ანუ სპილენძის ფერად, ანუ

30 ტყუის ფერად. და მ[ა]შინ იქნების მისგან სიყუითლე და ესე სი-
გრილისაგან და ტყირბისგან იქნების.

და დაემ[ა]რთების ლუიძლსა ტკივილი მკურვლისა საკმლისა და
სასმლისგან, როდეს დასკვ[ა]რბდეს ლუიძლსა, მ[ა]შინ აღულდების
სისხლი ლუიძლსა შიგან და იქნების გ[ა]ნრყუნა სიმკურვლისა ბუ-
35 ნებისგან, და გაყუითლდების კაცი. და არ არის ესე ყუითლისა
ნ[ა]ველისაგან, მ[ა]გრა ლუიძლისა სიმკურვლისა ტკივილისაგან
იქნების.

და ვთქუა კიდევე ნ[ა]ველ[ის] ა ს ე ნ თ ა შე ტ ყ უ ე ბ ი ს ა,
როდეს შეიკრას. ძ[ა]რლუი ქუეშე კერძ[ო]სა, ძ[ა]რლუნი ნ[ა]ველი-
40 ს[ა]ნი ს[ა]ველნი, და ვეღარ იარებოდეს ნ[ა]ველი მისისა გზის-
გან, დაიფანჩოს ყუითელი ტანსა შიგან, და გაუთეთრდეს მის-

გან ნაკვლელი და ფსელი. და თუ იყოს მისისა პატრონისა პირი მწარე და ნამეტნავად სწყურდებოდეს სიბოროტითა ნავლლისათა წითლისა. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე ქუეშე სავქალი ნაკვლისა შეკრული არის დამ ზედათ იარების.

და თუ შეიკრას სავალი ზემოთა ნაკვლისა და იარებოდეს ქუეშეთ ძარლუქითე და სავქალიქითე და დაემართოს სიყუითლე, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე მისისა უფლისა ო ფსელი იყოს ვითა წითელი თიჯა, და უცემდეს შავად და განუყუითლდეს განსავქალი. და თუ შევიდეს ნაწლევთა შიგან, და აშფოთდეს მისგან ტკივილი კოლინჯისა ძნელქისა. და ესე ძარლუთა დანსავალთა ნასკულეობა იქნების უსუსურობითა და ნაკვლისა სისქისგან, ჩაიჭრების პირებსა სავქალისასა, დაჩრების შიგან, და ამა შიგან იქნების ნასკულობა სავალთა ნაკვლელისათა.

აწ ვთქვათ კურნება მისი და წამლები მისი. როდეს დაიპირო ფსელი და დასდგა და ნახო, ყუითელი იყოს და სქელი, და იცოდი, რომე სიმკურვალე და ზაფრა დამეტებულა.

აწ წამალნი მისნი დავიწყეთ. — აიღე: ალქიჯი ყუითელი ათი მუტყლი, და საყამუნია — ორი დანგი, თუ უსუსურად იყოს! დანგის წონა, მერმე ჩაქაგდე [...] წონი ასთინისა, ტარანუჯანიშისგან ათი ასთინი წყალი, და დაგალე ალილქიჯი კარგად, და საყამუნია, და დაჯლიმე ტარანაჯუშინი, გაწმინდე და უყავ თანა ალილაგი და საყამუნია, და შეასუი.

ანუ შეასუი: ერთი მუტყლი ღარიყონი, დაგალე და შეასუი მცირედითა თაფლითა, ტფილითა წყლითა, და არს იგი წამალი გამომღებელი წითლისა ნაკვლისა და სიმკურვალისა. და აქამე სახურეტელი, რომელი იქმნების კორტუმითა. მაშა თუ იყოს მის თანა ცხროი, და ნუ გაქსწორებ წამლითა გრილითა. და თუ არა იყოს ცხრო, მაშა შეასუი წამალი, რომელი გახსნის ნასკულთა, მისგანი — იარჯი ფეკრასა, კამასა და დარდსა თანა, და სიქაბინჯი ერთგან და არა იგი წამალი, რომელი შეასუიან ნასკულთათუის. და თუ იყოს მის თანა ცხრო, მაშა წამლებითა გრილითა, რომელ შეასუიან ყუითლქისათუის და სიმკურვლქისა, მისგან — სიქორქიჯი ერთი დაწურვილი კამის წყალი, დარდისა კუტლელუსა შაქარსა თანა, ანუ სიქორქიჯი ერთი მალურდის წყალი. შაქარსა კუტლელუსა თანა, და თუ იყოს სიცხე ძნელი, მაშა შეასუი ქაშქის წყალი კუტლელუსა შაქარსა თანა.

ანუ შეასუი: სუელი შაქარს თანა თუითოსა, თუ იყოს ძლიერად — მოქოქი ერთი სიქორქასა ერთსა კურტუმისა წყალსა თანა. და თუ უსუსურად იყოს, უმცრო შეასუი მისგან მისსა ძალსა ზედა.

ანუ შეასუი: სიქორ[ა]გი ერთი ქაშუთის წყალი კუტლე-
ულსა შაქარსა თანა, და აქ[ა]მე მხ[ა]ლთაგ[ა]ნი — არდი და ხ[ა]ვარტი
და კატკატო, და ხილთ[ა]გან — კიტრი და ბროწეული. და შეასუი
სიქ[ა]ნგუბანი, და აქ[ა]მე თათმისა საკმელი, ანუ აყირისა მაშა, ესე
5 რომელ იყოს ყუითლისაგ[ა]ნ და სიმკურველი[ა]საგან. ანუ შეხრიდეს
414 რ ემსა მკურველსა, და თუ იყოს სნეული ჰ[ა]მეული, || იყოს მის თანა
ცხრო, ანუ სიკმელე მუცლისა, და ესე, რომელ გამოსახეს მკურ-
ნალთა იარკელთა, ვიმა რისტნელთა, მაშა გალი-
ანოზ და რომელნი იყუნეს უწინარეს მის[ა]ს, იგინი ჰკურნებდეს
10 თუითეულსა წამლებითა მკურველებითა, საკუთრ[ა]დ წამლებითა
ამით. და რომელმე იყო გამონახუა მ[ა]თი უფრო წარმ[ა]რთებული,
და არე ქუეყნისა მ[ა]თისა უფრო სქელი იყო ჩუენისა ქუეყნისასა,
და ვგრე იტყოდეს, ვითა — ყუითელი იქმნების ნასკუისგან, რო-
მელ შეხუდის ნაველსა ანუ ღუიძლსა შიგა სისხლისა სისქისაგან,
15 რომელ იქმნების წითლისა წ[ა]ვლი[ა]საგ[ა]ნ და სქელისა. და თუ არა
იყოს ღონე, რომელი არა შეასუიან წამლები ბოროტი მწ[ა]რე, რო-
მელ გახსნის ნასკუთა. და და[ა]დნობს სისქესა და გ[ა]მოიღებს ბრძა-
ნებითა ღ[ა]თისთა.

თქუა არონ მან, ვით[ა]რმედ ოდეს იყოს ყუითელი მაგიერ
20 წ[ა]ვლისა სიფიცხისაგან და ღუიძლისა, და თუ იყოს სნეული
ძლიერად ე[ა]ში და წელიწადი კაცისა და შემშნდომი, მაშა გაუხს-
ნას მას ძარღვი მკლ[ა]ვისა.

წამალი სარგო ყუითლისათვის, და არს ესე, რომელი გახსნის
ნასკუთა და გახსნის მუცელსა. — აიღე: საბრი შუიდი დრ[ა]მი,
25 ქია — ოთხი დრ[ა]მი, ღარიყონი და ბასბაჟი, კურტუმი და აფთი-
მონი; თუითო — ორ-ორი დრ[ა]მი, საღ[ა]ჭი, სალიხა გ[ა]მორჩეული
v და სუმბული, თუითოსაგ[ა]ნ ||—დრ[ა]მის წონა. დან[ა]ყე და და-
გ[ა]ლე, და შეზილე თ[ა]ფლობთა, ვირე შეიქმნას ვითა თ[ა]ფლი კში-
რი, და შესასმელი მისგ[ა]ნ: ორი დრ[ა]მი, თუ არ იყოს
30 ცხროი — ღუინითა წყალგ[ა]რეულითა.

წამალი გუინიანისათვის. — აიღე: საბრი შუიდი დრ[ა]მი,
წ[ა]ძუის თესლი გ[ა]მორჩეული — ორი დრ[ა]მი, პილპილი —
დრ[ა]მის წონი, ჩ[ა]მიჩი კარგი გამორჩეული — ნახევარი დრ[ა]მი,
საყ[ა]მუნია — დრ[ა]მ-ნახევარი: დან[ა]ყე და დაგალე. შესასმე-
35 ლი მისგ[ა]ნ: დრ[ა]მის წონა ს[ა]მითა მუტყლითა ძმრითა და
უკითა მაქამახითა შეზ[ა]ვებული, კამის წყლითა ადუღებულთა.
და იკმ[ა]რე საყამუნი[ა]სგ[ა]ნ, რომელ შემწუარ იყოს პურითა ჰურ-
პელსა შიგა.

მისთუისე. — აიღე: ჩ[ა]მიჩი გ[ა]მორჩეული და ძირა,
40 თუითოსგ[ა]ნ — ექუსი დრ[ა]მი, პილპილი — ოთხი დრ[ა]მი, საყ[ა]-
მუნია შემწუარი — ს[ა]მი დრ[ა]მი და ნ[ა]ხევარი, და ე[ა]მის თეს-

ლი — ორი დრ[ა]მი. დან[ა]ყენ, [და გაცრ]ენ. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს -
გ [ა] ნ: ერთი დრ[ა]მი და ნახევარი ძმრითა და ჰეკამაქითა და ას-
რიონის წყლითა და სფსინდითა შემგებართა.

მ ი ს თ უ ი ს ე ე . — ა ი ლ ე : საბრი და წუმწუმა ყუითელი, თუ-
ითოსაგან — ს[ა]მი დრ[ა]მი, სალიხა გამორჩეული — ორი დრ[ა]მი, 5
მი, დან[ა]ყე და დაგ[ა]ლუ. და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ [ა] ნ: ორი
დრ[ა]მი ორსა კოეზსა ხანდიკონსა თანა გარეულსა კამის წყალსა
შემგებარსა.

მ ი ს თ უ ი ს ე ე . — ა ი ლ ე : დრ[ა]მის წონა წუმწუმა ზღუისა,
დაგ[ა]ლუ კარგად, და ერთითა კუერცხითა ამოუზავე და შეახურო- 10
ტე სნეულსა.

მ ი ს თ უ ი ს ე ე . — ა ი ლ ე : აფრიმონი და აფთიმონი, საბრი და
მთის ნიახურის თესლი, — თუითო ნაწილი, დაგ[ა]ლუ ერთგან. და
შ ე ს ა ს მ ე ლ ი || მ ი ს გ [ა] ნ: დრ[ა]მისა წონა, ანუ ორი დრ[ა]მი 415r
ზომასა სნეულ[ი]სა ძალზედან, ანისონისა შემგებრისა წყლითა ანუ 15
სუელითა.

მ ი ს თ უ ი ს ე ე . ოდეს შეხუდეს ღუიძლსა სიმკურვლისაგან სუე-
ლი.— ა ი ლ ე : თხათა სძე სამი ლიტრა, და კირტიმისაგან—ორი მჯი-
ლი, დან[ა]ყე კურტუმი და ჩა[ა]გდე შიგან, და დაჟღლიმე კელითა
კარგად. და მერმე დაწურე და ნაწურ[ა]ვი აფრინე, და გ[ა]უტევეე- 20
სძე იგი ერთსა ლ[ა]მესა. და ოდეს გათენდეს და დაკუ[ა]თებულ
იყოს, დაწურე მისი წყალი და ჩა[ა]ურთე შიგან. მცირედი თაფლი
და დრ[ა]მისა წონა ინდოური მარილი, და შეასუი წყ[ა]ლი იგი, რა-
ზომ შესმიდეს. და ზოგნი კაცნი მკურნ[ა]ლთ[ა]განნი ჩა[ა]ურთვენ თა-
ნა გურკისა ოდენსა საყაშუნისა შემწუარსა, რათა გარე დიად გა- 25
იყვ[ა]ნებდეს.

წამ[ა]ლნი, რომელნი იერგებიან გუინსა მ[ა]რტონი და გამოიღე-
ბენ უტანჭველად, მათგანნი: აფსინდი და ასრ[ი]ონი, სუმბული და
ვაჩი, ხატმი და ღარიყონი, ენდრო და ბალასნის ღერი, და ჭანტიანა
და ქუსტი, და ზ[ა]რეკვანდი. შეასუინ ესე მ[ა]რტივად ანუ რეულად, 30
და დანაყილად ანუ შემგებარ[ა]დ. შეასუი თაფლ-წყლითა ნელ-ტვი-
ლითა, და გასწმენდს გუიანისაგან ტანსა. და გასწმენდს ტანსა და
გახსნის ნასკუთა გოანისაგან, და არა მას გოიანსა, რომელ იყოს
ცხროსა თანა და ძნელსა სიმკურვ[ა]ლესა ღუიძლისასა. და მათ
კუერთ[ა]გან, რომელ იქმნების ვარდითა, შეასუი არდის წყალი. 35

წამ[ა]ლი, რომელი გ[ა]მოიღებს გოანსა გასვლით². || — ა ი ლ ე :
საყ[ა]მუნია, ასრბი, ღარ[ი]ყონი, ბ[ა]ერუკი სომხური შემგებარი, ყოვ-
ლისაგან თუითო ნაწილი, დაგალე და შეასუი. და შე ს ა ს მ ე -
ლ ი მ ი ს გ [ა] ნ: დრ[ა]მისა წონა თ[ა]ფლითა შემგებართა და
წყლითა ტვილითა.

წამალი, რომელი გახსნის ნასკუთა და გამოიღებს გოინსა³ — 40

აიღე: ნუში მწარე გაწმენდილი ორი ღრ[ა]მი, აფსინდი, ანისონი, სუმბული და ასარიონი, თუითოსგ[ა]ნ — ღრ[ა]მის წონა, დან[ა]ყე და დაგაღე. და შესასმელი მისგან: ღრ[ა]მის წონა და, რომელსა არა აცხროებდეს, თაფლ-წყლითა შემგბარითა.

5 მისთუისვე. — აიღე: ასარიონი და აფსინდი, თუითოსგ[ა]ნ — რვა ღრ[ა]მი, კამა და ანისონი, და ნიახურის თესლი და ნუში მწ[ა]რე გაწმენდილი, თუითოსგ[ა]ნ — ო[თ]ხი ღრ[ა]მი, დან[ა]ყე. და შესასმელი მისგან: ღრ[ა]მის წონი; თუ მოგინდეს, შექმენ
10 კუერად ნელ-ტფილითა წყლითა.

მისთუისვე. — აიღე: ფარისიარშანი კმელი და დან[ა]ყე, და შე[ა]სუი ანისონის წყლითა შემგბრითა ღრ[ა]მის წონა. და ანუ აიღე ფ[ა]რისიარშნისგ[ა]ნ კმელისა რამე და შეგბოლე, და მაშინ უბრძანე სნეულსა, დაიბანოს მით, და ნახო, რომელ გ[ა]ვიდეს გოინი წყალსა თანა.

15 მისთუისვე. — აიღე: ბროწყელის ქერქი ოთხი ღრ[ა]მი, და ამარტა ყუითელი — ორი ღრ[ა]მი, დაგ[ა]ლე და აიღე მისგან, რაზომი აიღოს ცერმ[ა]ნ შენმ[ა]ნ, და შეასუი ს[ა]მი უკია ანუ ორი უკია ვირისა სძითა. ანუ აიღე: ნაწურ[ა]ვი ღვ[ა]ლო ძმაროსა(!)

416 r — ორი უკია, და შეასუი ღუინითა; ანუ აიღე ნაწურ[ა]ვი ბოლოკი-
20 სა ორი უკია, და ნახევ[ა]რი ღრ[ა]მი ბ[ა]ვერუკი, და უკია ერთი სურ-
ნელი ღუინო, და შეასუი. და სნეული ცანდალსა ზედა დაქადეს და ნახო შენ ყუითელი.

ანუ აიღე: შეხმი და ენდრო, თუითოსგ[ა]ნ — ორი ღრ[ა]მი, დაგ[ა]ლე და შეასუი მისგან კოვზი ერთი თაფლითა და ნელ-ტფი-
25 ლითა წყლითა. ანუ აიღე [...] ღრ[ა]მის წონი, დაგ[ა]ლე და გ[ა]აღ-
გინე თაფლითა, და შეასუი სნეულსა, და ათხიე, რომელ გამოიღოს გოინი თხევითა და გახსნის ნასკუთა.

ანუ აიღე: ენდრო და დაგ[ა]ლე. და აიღე მისგან კოვზი ერთი და შეასუი მას უკითა ერთითა ღუინითა და ნახევარ უკითა აბეკამაქითა ურვილითა. ანუ აიღე ნიგოზი საროსა ორი ღრ[ა]მი,
30 და სალიხა გამორჩეული — ღრ[ა]მის წონა, დან[ა]ყე და შეასუი ღუინითა ძუელითა. და მერე უბრძანე შეკერა, ვირე ოფლი გამო-
ვიდეს და ფსას გოინი.

ანუ აიღე: მური, პილპილი და სპეტი ძაღლისა — თუითო
35 ნაწილი, დაგ[ა]ლე კარგად, და შეასუი კოვზი ერთი ღუინითა კარ-
გითა გაურეველითა, და უბრძანე გაბანა აბ[ა]ნოს, და თუცა იყოს თანა ცხროი.

ანუ აიღე: სამი ღრ[ა]მი თათმისა თესლი და ღრ[ა]მის წონა
v შხამი, და დაგ[ა]ლე კარგად. მერმე შეასუი ყუელა წყლითა და
40 თაფლითა შემგბრითა, და ათხიე, რომელ გამოიღოს გოინი თხევითა.
ანუ აიღე ჰანდალი ერთი და მოკუეთე მრგულად, დაქაფარინე მისი

თესლი, და ააგეს მისი მუცელი ლუიძნითა, და დადგი ნაკუერცხალსა ზედა, ვირე აღუდდეს. მერმე დაწურე და შეასუი იგი, გახსნის მუცელსა და გამოიღებს გოინსა, და არს იგი ყუითლისა წყლისათვის კარგი.

ანუ აიღე: სპეტი ძაღლისა, რომელსა ექ[ამოს ძუალი, რომელ-იგი იპოების პირველ სთუელთა. დაგქალე და შეზილე, და თაფლითა შეალოკე ოთხისა დრ[ამისა წონა ოთხსა დღესა, და გამოიღებს იგი გოინსა. 5

ანუ აიღე: შხამი და ირსა, რომელ არს ღვ[ალო, ძმრივ ბოსტნეული, ამათგ[ანი თუითო ნაწილი, დაგქალე და გქადგინე ძმრ[ითა და თაფლითა, და შეასუი სნეულსა მისგან სქამი დრ[ამი კოვზითა ლოკით. მერმე შეასუი უჯანის თაფლ-წყალი უკია ერთი და გქამოიღებს გოინსა. 10

ანუ აიღე: ქუნდრეში და ლუფთი, — ამ[ათგ[ანი თუითო ნაწილი, დან[აყე და დაგქალე, და შეასუი დრ[ამის წონი თაფლ[ითა, და ჩაბერე ცხუირთა მისგანვე. ანუ აიღე ჰუბუკი, რომელ არს პიტნა წყლისა, დანაყე და დაგალე, და შეასუი ორი დრ[ამი ლუიძნითა წყალგარეულთა სამსა დღესა, ანუ ოთხსა, ანუ შეგბოლო || უგლელად და შეასუი მისისა წყლისაგან შუიღსა დღესა. 15

ანუ აიღე: რქა ირმისა დამწუარი ოთხისა გურკისა ოდენი, და წუმწუბა — ერთისა გურკისა წონა, დანაყე და დაგალე, თაფლითა შეზილე და შეასუი ლუიძნითა. ანუ აიღე ბოლოკი ფურკლითურთ, დან[აყე და დაწურე, და აიღე მისისა წყლისგან ორი უკია და შეაზ[ავე მის თანა უკია ერთი ურწყო ლუ[ინო, ჩა[აგდე მას-შიგან დრ[ამის წონა ბ[ავერუკი დაგლილი, და გქა[ტფე მცირედ და შეასუი. და იყოს იგი ცანდალსა ანუ აბ[ანოს შიგან, და არს ესე დაცდილი და კარგი. 20

ანუ აიღე: დრ[ამის წონა ულბოი, დანაყე და შეასუი წყლითა და თ[აფლითა და დ[ასუი ცანდალსა ანუ აბ[ანოსა. 25

ანუ აიღე: ორი დრ[ამი ზაფრ[ანი, დაგალე, და შეასუი ორითა უმკითთა ვირისა რძითა. ესე დაცდილი არის. და თუ იყოს გოინი თუალთა შიგან და ტანი წშიდად, მაშა ჰკურნე ამით წამლითა, რომელ დაგუიწერია. 30

წამლები, საწოთბელი გოინიანთათვის, რომელ იყოს თუალთა შიგან. — აიღე: მარკულეები სონიჯისა დაგალე, და მერმე დან[აყე დიაცისა სძითა და უწთვე. და ესე გახსნის ნასკუთა და გასწმედს გოინსა თუალთ[ა]გქანს. 35

ანუ აიღე: დიაცისა სძე და ცხარი ძმ[არი, გქატეხე ცოტ[ად და უწთვე.

ანუ აიღე: კორდამონია და დაგქალე, და ჩა[ასხი დიაცისა || v

სძესა ერთისა ერთსა ლ[ა]მესა, და ოდეს გათენდეს, დაწურე და უწოვე მით.

5 ან უ ა ი ლ ე: რატბასა ძარლუი, დანაყე და დაწურე, და და-
[ა]სხი ზედა რაზიკის ზეთი, და გა[ა]ტვე ცოტად და უწოვე, და ესე
არს გამოცდილი, ან უ ბ რ ძ [ა]ნ ე, რომელ ძმ[ა]რი ცხუითად უკუ
ახურეტინოს. ან უ ა ი ლ ო ს: კაუნტლისა ნაწურ[ა]ვი და თუალსა
ჩ[ა]უწიოს. ან უ ნ [ა]წ უ რ ვ ი: მრ[ა]ვ[ა]ლ ძარლუისა წყლ[ი]სა,
რომელი დგას. ან უ ა ი ლ ე: ძირი აღრონისა, დაწურე და უწოვე
10 მით. ან უ ა ი ლ ე: მისგ[ა]ნივე კმელი, დაგ[ა]ლუ და ჩა[ა]გდე სძესა
შიგან ერთსა ლ[ა]მესა, გათენებ[ა]მდის, მერმე დაწურე და უწოვე
მით, და გამოიღებს გოინსა, ბრძანებითა ღ'თისათა.

15 ან უ ა ი ლ ე: ნაწურ[ა]ვი ჰანდლ[ი]სა ფურცლ[ი]სა, და გა[ა]ტ-
ვე და უწოვე მით. ან უ ა ი ლ ე: ჰანდალისა, დაგ[ა]ლუ და ჩაბერე
ცხუითა, და ერგების ბრძანებითა ღ'თისათა ვის თანა იყოს გოი-
ნი, და რომელმ[ა]ნ შესუას აფსინდისა შემგბრ[ი]სა წყ[ა]ლი და ასა-
რიონისა, და პიტნისა, და ტეგნისა, და რომელ[ა]ნი საჰამადსა ჰამდეს
ლატიფსა და ახალსა, გამოიღებს იგი გოინსა. და ნიაღ[ა]ე გ[ა]ნებო-
დეს აბ[ა]ნოს შიგ[ა]ნ. და ჯუმლ[ა]დ ყუელა მწარე წამალი, რომელ-
იგი გასწმედს და გახსნის ნასკუთა. და ერგების გოინისა გახს[ა]ნა
20 ძარლუისა, რომელ არს ენასა, ქუეშე, და გუეყოფის ესე, თუ ღმერ-
თსა უნდეს, რომელ გუითქომს და გუიხსენებია გოინისა ნიშ[ა]ნი
და წამ[ა]ლი.

გასრულდა აქ[ა]მდის თქმული მეჩუი დმეტე ნებითა
ღ'თისათა.

25 ლა. [ძარი ოცდა მეთერთმეტე]

418 r || სახელითა ღ'თისათა დავიწყოთ ტყირბისა, და აგებულეობა
მისი, საქმენი მისნი და სარგონი, და ხასიათნი მისნი, სატკივარნი და
წამალნი მისნი.

30 აგებულეობა ტყირბისა. არის სისხლ[ი]სა თხელისაგან გაყინული-
სა. და არის შ[ა]ვი ნ[ა]ველელი მისგან, ამისთუის რომე შ[ა]ვი ნ[ა]ვე-
ლელი სისხლი არის სქელი, გამოვალს, ლუიძლისაგან და შევა ტყირბ-
სა შიგან და მით იზრდების ტყირბი. და აგებულეობა ტყირბისა მისი-
სა სისხლისაგან არის, და გაქსოვილი არის ძარლუთა, და ფერი
ტყირბისა არის შ[ა]ვი, დასცემს, მწუანედ, და არს უფრო სქელ და
35 უთხე ლუიძლისაგ[ა]ნ. და იგი სითხე არს შ[ა]ვი ნ[ა]ველელი და არს
უფრო თხელი ტყირბისაგ[ა]ნ, და იგი ზრდის ტყირბსა, ლუიძლსა,
საზრდელსა; სისხლისაგან ტყირბისა უთხე არს.

და ტყირბი ბუნებოს არის გრილი და კმელი და ვითა შ[ა]ვი ნ[ა]-
ველი. და აღგილი ტყირბისა და არის მკერდსა ქუეშე მ[ა]რცხენით,

პირის-პირ ლუიძლისა, და არს შედგმული მუცელსა. და ეზონი, რომელნი ჩ[ა]მოვლენ, ნ[ა]წლეეთა, და დადვა ლმერთმან, რომლისა დიდებულ არს სახელი მისი, მ[ა]რცხენით კერძსა, ამისთვის, რომე გაქადიდოს ს[ა]რგო და ხასიათი ტანშიგან. და გუნება გულისა არს მკურვალი და კმელი, არის დაკიდული ტყირბსა ზედასა კერძ[ო]სა, დაკიდებული მარცხენით კერძო. და ლუიძლ[ი] არის მკურვ[ა]ლი და ნედლი. მისა სრულობასა სისწორე ჰყვების, და არის დადებული მ[ა]რცხენით. და ნ[ა]ვლელი არის მკურვ[ა]ლი და კმელი, და ადგილი მისი არს ლუიძლზედან. მაშა, ესე ყოველნი ასონი მკურვ[ა]ლნი არიან. და ტყირბი მარცხენით ამისთვის დადვა ლმერთმან, რომე ასო არის გრილი და კმელი და სქელი, ამისთვის რომე გ[ა]გრილოს გულისა, ლუიძლ[ი]სა და ნ[ა]ვლ[ი]სა სიმკურვ[ა]ლე და არა აენოს მ[ა]თგან სიმკურვ[ა]ლემ[ა]ნ სტომაქსა და ტანსა. და ტყირბისა(!) ორნი საქმენი აქუნან თანა: ერთი, რომე შემოკრებს სისხლსა ლუიძლისაგან მრლუიესა, რომელ ჩადის მისკენ და იზარდების მისგან, და და[ა]სუბუქებს სიმრლუიესა და სიმძიმესა სისხლისასა. ღმრთისა შეწევნითა და[ა]სწმედს სისხლსა. და ოდეს მრ[...].ულს სისხლი სიმრლუიესა ლუიძლისაგან, და მოიდნოს მისისა საქ[ა]მ[ა]დისაგან კიდე და შეიქნების გემო მე[ა]ვე სისუბუქითა მისითა, მ[ა]შინ იგემოს ტყირბმ[ა]ნ მისგ[ა]ნ და გ[ა]ქუშუას სიმე[ა]ვე იგი სწორი გუნებითა სტომაქის კერძო, ამისთვის რომე გა[ა]გრილოს მისითა სიმე[ა]ვითა სტომაქი და შეანელოს საქ[ა]მ[ა]დი, მაშა, შ[ა]ვი ნ[ა]ვლელი დიდი სარგო არს ტანშიგან, ამისთვის რომე შ[ა]ვი ნ[ა]ვლელი საძირკული არის სამთა. მათ სხუათა ბ[ა]ლლ[ა]მისა, სისხლისა და ზაფრისა || და გა[ა]ძრიელებს ყოველსა ტანსა, და გა[ა]ფიცხებს, და არს გრილი და კმელი სქელი და მე[ა]ვე: გაგება მისი ქუეშესა კერძ[ო]სა არის და ანდომებს საქ[ა]მ[ა]დასა სტომაქსა. და რომელი შესრულ არს ტანშიგან, მისგ[ა]ნ, მისგ[ა]ნ უფრო მცბრომელი და უმდაბლესი, და[ა]სომს და და[ა]წყენარებს მისითა სიგრილითა სულსა, გულსა და ტუინსა ბრძანებითა ღ[...].თისათა.

ოდეს დაძუელდეს შ[ა]ვი ბალლ[ა]მი, რომელ არს სევდა, ტყირბშიგან და[ა]მეტებული შეექნების მისგან. ოთხისა დღისა ცხრო, რომელ ერთსა დღესა მოუვა და ორსა დღესა გ[ა]ქუშუებს, და მეფთხესა დღესა კიდევე მოუვა. ესე ცხრო შ[ა]ვისა ბალლამისა არს. და თუ ჩ[ა]მოვიდეს ტყირბშიგა ასოჩიგან, გასქელებების და გამ[ა]გრდეს. შეიქნების მისგ[ა]ნ სარტანი, რომელსა ჰქუიან დახანაზირაცა. მისგან შეიქნების, რომელ არს ღორთელი, რომე ყურის ძირსა და ყელსა გამოვა, და გამოიღებს პირსა. სამსა, ოთხსა წელ[ი]წადა იქნების გაუმრთელებლად. და სხუა ტყვილი, რომელი წაეკიდების წუივთა და კუთშიგან, ჩაარბენ ძარლუნი და გ[ა]იბეროს და გ[ა]ქუდილდეს. ამა სენსა სახელი ჰქუიან ბერძულად

v
5
10
15
20
419 r
25
30
35
40
537

კ ი რ ს ო ს ი. კულა გამოჩნდების და შეექნების მისგან სიმსივნე ფერკთა და წუიეთა შიგან და სახელი ჰქუიან პ ი ლ ო ს ა.

7 და თუ გამოვიდეს ქერქსა შიგან, გამოაჩინოს სრს[უ]ილი || და მსხუერპლი დასდაუბჰირებელი(!). და თუ ჩ[ა]მოვიდეს ნ[ა]წლევთა 5 შიგან, შეიქნას წყლული და გაკუეთოს ნ[ა]წლევით. და თუ ჩ[ა]მოვიდეს სტომაქსა შიგან, აშფოთდენ ქარნი. და თუ დაიფანჩოს სრულ[ა]დ ტანშიგან, მაშინ დაძუელდეს და გამოჩნდეს მისგან გონჯი. და თუ ჩ[ა]მოვიდეს გულშიგან, გამოუჩნდეს მის[ს]ა ჰ[ა]ტრონსა მკმუნვარეობა, დაღრეჯა, კუნესა და ჰირი. და თუ გ[ა]ვიდეს და შე- 10 ვიდეს ტუ[ი]ნშიგან, შეექნების მისგან ბნელა, რომე დაებმოდეს კაცი.

აწ ვახსენოთ ტყირბი. დასნეულდების სამისა ფერ[ი]საგან: ისი რომე ყოველსა ტანშიგან დაიფ[ა]ნტვის, მისგან როდეს წაეკიდოს მისგან ტყირბსა, და ამისგან შეიქნების რვისა ფერისაგან გან- 15 რყუნა, რომელ წაეკიდების ტყირბსა მისგან სნება ჰურკლი[ს]ა, [რო]მელსა ჰქუიან გახსნა მ[ა]რტივისა. და მითქომს [და დამიწე]რია ს[ა]მთა ფერთა მათ, რომელნი გამოაჩენენ სენსა. და ტყირბსა შიგან გ[ა]მოჩნდების ამა სნებისაგან სიმსივნე და სიფიცხე, და უნდა მეც- 20 ნიერებით შეტყუება, რომე გარედამ[ა]ნ კელითა ნახო და დასდვა ზედა და შეატყო, თუ ტყირბი გადიდებულაო. და იცოდი ესეცა, რომელ ვის ტყირბი უსივდეს, ფერი მ[ა]ტრონი[ს]ა მისისა იყოს სი- შ[ა]ვით კერძო და იქცეს.

და თუ დამჰლდეს ტ[ა]ნი, და იყოს სისხლი მისი ნ[ა]მეტნ[ა]ვად შ[ა]ვი და არეული გ[ა]ნრყუნისაგან, და თქუა, აოფ ბ ა კ რ ა ტ ი ს - 420 მ ა ნ, რომე ოდესცა გ[ა]უდიდდეს ტყირბი, და დაუშლდეს ტანი; || 25 ოდეს დაუმცირდეს ტყირბი, გ[ა]უსუქდეს ტანი, ესე არიან ნიშ- [ან]ნი და სნებ[ა]ნი ჰურკლისანი.

და ოდეს დაემართოს სნება, რომელ არს განსკნა მ[ა]რტივისა ტყირბშიგან ანუ სხუათა ასოთა, რომელ იქნების წყლული შიგან, ანუ გაკუეთა ძარღვისა ანუ გაპობა ძარღვისავე, მაშა ამას გასწ[ა]- 30 ვლით მას ზედა, რომელი გამოიყვანდეს სისხლითა, ერგების მას კუერი ბროწეულისა ყუავილისა შექნილი აყაყითა და მოლხუანითა.

და ოდეს წაეკიდოს ტყირბსა ამისთანა სენი, დასნეულდების მისგან სტომაქი და თირკმელი და სხუანი ასონი მრ[ა]ვალნი; და დასნეულდების ტყირბი მისგანცა, როდეს დაუსუსურდეს ძალი 35 შემკრველისა, რომელი შეკრებს ტყირბსა შიგან სისხლსა ღუიძლი- საგან, და გ[ა]უშუას ღუიძლ[ა]ნ ყოველთა ადგილთა ტანისათა და დაემართოს მისგან ყუითელი, რომელი სცემდეს სიშ[ა]ვით კერ- ძო. ანუ შეხუდეს ტყირბსა შინა სენი და ოდეს გაირყუნას ძალი გამცემელისა, მ[ა]შინ მივა მრ[ა]ვალფერნი ტყირბის[ა]გან სტომაქსა 40 ანუ სხუათა ადგილთა უქ[ა]მოდ იარა პირზედა, მ[ა]შინ მისგან იყოს

გულისა შლა, შ[ა]ვისა ნ[ა]ველლისაგ[ან], და ოდესცა გაჩნდეს იგი უპირბის(!) ზედან და არცა ე[ა]მსა ნ[ა]წლევთა შიგან, მ[ა]შინ გ[ა]ვიდეს იგი გ[ა]ნაე[ა]ლსა თანა ვითა შ[ა]ვი ძივითისა (!) ნ[ა]წურ[ა]ვისა.

და თუცა არ წაეკიდოს მას გულ[ი]სა შლა, რომელ ვახსენე მის გარყუნისაგ[ან] გამცემელ[ი]სა, და იყოს შ[ა]ვისა ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა ნ[ა]ველლისაგან, და სიმრ[ა]ველე მისი შეიყრების ტყირბსა შიგან უსუსურობისაგან მომდნობელისა. უსუსურობისგ[ან] ვერ შეიძლებს მოდნობასა, რომელი ტყირბსა შიგ[ან] იყოს, და შეკრბენ მაშინგან ნ[ა]მეტნ[ა]ვენი, და შეიყარნენ და წაეკიდების მისგ[ან] განრყუნა რეულობისა მ[ა]თისა, რომელი სიმრთელე ძალთა ბუნებისა სიმრთელისათა და განრყუნა მისთა, რომელი დიდად წაეკიდოს სიმსივნისაგ[ან] ფიცხლისა და სქელისაგ[ან], რომელი-იგი წაეკიდოს ტყირბშიგან, გამ[ა]გრდების და არა დადნების. და გ[ა]მოვიდეს მისგ[ან] ორთქლი გრილი და მიიწიოს ლუიძლთა კერძო, გაირყუნას და შეიცვალოს მისითა ბუნება ლუიძლისა, და შეიქმნას მისგ[ან] ყუითელი წყალი. და მიტყომს ყუითელი წყ[ა]ლი, და არა იქნების სხუისა გ[ა]ნრყუნისაგ[ან] ლუიძლისა, ცან მისგ[ან] ტკივილი ლუიძლისა ანუ სხუისა ტკივილისაგ[ან].

და ოდეს ნახო ძალი შემკრებელისა, რომელ არს ტყირბშიგან უკუდგომილი მისისა საქმისაგ[ან], მაშინ იცოდი განრყუნა და ტკივილი ტყირბისა მეტისა სიგრილისაგ[ან] არის. და თუ ნახო ძალი მამდნობელისა, რომელი ტყირბსა შიგან არის უკუდგომილი მისისა საქმისაგ[ან], მაშინ იცოდი, რომე წაეკიდების მის მაგეირ განრყუნა სიგრილისაგან, ამა[დ] || რომე ძალი მამდნობელი და ძალი შემკრებელი სიმკურვლის[ა]გან იქნების. ძალი შემკრებელი იქმს მის[ა] საქმესა სიმკურვალითა და ძალი მამდნობელი იქნების ნოტიოსა, მკურვლითა მით საქმობენ, შეკრებს და მოიძნობის. და თუ ნახო ძალი გამცემელისა უკუდგომილი მისისა საქმისაგან ანუ განრყუნ[ა]დ საქმენი. მისნი, მაშინ იცოდი, რომე შეხდომისაგ[ან] კიდე უმიზეზო იყოს, სიგრილისა და ნოტიოსგ[ან] არის.

და თუ ნახო ძალი დამკვირველისა უკუდგომილი და მისისა საქმისგ[ან], მ[ა]შინ იცოდი, სიკმელისაგ[ან] წაეკიდებია განრყუნა ბუნებისა.

და იცოდით, რომე ტყირბსა შიგან ძალი აგებულეობისა ოთხნი არიან და არცა ტანსა შიგან ას[....] ასონი არიან, რომე ესე ოთხნი ძალნი არა იყუნენ შიგ[ან] შეკრებულ, მადნობელი და დამკვირ[ა]ვი და გამცემელი ბრძანებითა ღ[ო]თისათა.

და ამას ძალსა რაცა სენი დასქ[ა]რბდების, მის ნიშ[ა]ნსაცა მოგახსენებ. აწ ესე იცოდით, რომ ტყირბშიგ[ან] რაცა სენი შეევა, ექუსისა ფერისგ[ან] იქნების, მისგ[ან] ერთი — ს ი მ ს ი ვ ნ ე, და [შეო-

v
5
10
15
20
421 r
25
30
35
40
539

რე) — ნასკუთა შიგ[ან] ძარლუთა, და არს ესე სნება
პურკლისა; მეს[ამე] — რომე შიგნით, რომე ძარლუი
გაეკუთების; მეოთხედ — შიგნითა ტყირბისა
ძარლუი გაიპობის; მეხუთედ — რომე ტყირბსა ში-
გან წყლული წაეკიდოს, და არს იგი სნება გან-
ქსნა მარტივისა.

v და აწ ვახსენოთ კურნება მისი. დავიწყოთ. || პირველ[ად] კუ-
რნება სიმსივნისა და სიფიცხისა, რომელი წაეკო-
დების ტყირბსა შიგან, ამისთვის რომე დიდი და ბოროტი სატყივა-
რი არის, და სხუცა, რომელიცა სენი შეიქნების მივას მისს[ა]
ბუნებასა ზედან. ოდესცა ნახო ტყირბი მსივნად, იცოლი, რომე
რ[ა]კუარცა გარდაღმ[ა]ნ უნდა წამალი, აგრევე შესასმელიც
გუინდან. ლეიძლსათუის რომე დაეწერეთ, მისგან უფ[რო] ძალიანი
წამ[ა]ლი უნდა ტყირბსა. რა მივიდეს მკურნ[ა]ლი საკურნებლ[ად],
წყნარ[ად] და მეცნიერებით უნდა დაწყება, შეიტყუას ბუნება კა-
ცისაცა და სნეულისაცა და ასოსაცა, შეიტყუას დასტურად, რომე
მელსა ადგილსა და ანუ რა სენი იყოს, მაშინდა დაუწყოს კურნება.
შეიგნეს [. . .], რომელი წამ[ა]ლი უკეთე აშუნდების, ისი უყოს.
და ძალი შეიგნოს სნეულისაცა და წამლისაცა, დღივ და დღივ სინ-
ჯევეს.

იცოლით, რომე ტყირბი სქელი და გრილი არის, და ბრძენი(!)
და მისნი წამალი ყოელი მკურვ[ა]ლი და კმელი არიან და სუ-
ბუქნი, ამისთვის რომე რაცა ტყირბსა სატყივარი დაემართების, არს
მას შიგან სისქე, სიმძიმე და სიგრილე. მისთვის უნდა წამალი ძა-
ლიანი, და უკეთესი წამალი მისი იგი არს, რომელსა შიგ[ან] იყოს
ძალი ნასკუთა გახსნისა. და ზოგთა შიგ[ან] იყოს სიმწარე. და იცო-
ლით, რომე¹ ნასკუთა ტყირბისათა, და ან რაცა სენი არის ტყირბსა
შიგან, რაცა წამალი მწარე არის, ისი გახსნის ნასკუთა და სენსა
ტყირბისასა [. . .].

422 r ...|| მუტყალი ერთსა დღე დამესა ცოტასა ძმარში-
გან და[ა]ლბე და მერმე კელითა გაჭყლიტე, და მერმე კმელი სა-
და[ა]ფისა ფურცელი ძმ[ა]რშიგ[ან] მოადუღეთ, მერმე ესე მუყლი და
უშაკი შიგან გ[ა]ურთეთ და ტყირბზედა შემოსდევით, და თუ იმა
წამალმ[ა]ნ არ უშუელოს და ტყირბი გ[ა]მ[ა]გრდეს, ესე მათ-
ბუხი მუფ[უ]ილი შეუწყევით ასრე, რ[ა]კუარცა
მათბუხებშიგან სწერია. მერმე ამა მათბუხშიგან კმელი ლელუქ და
ბაზრუთი (კიტრის თესლსა ჰქუიან) გამო[ა]დუღეთ, ამისთვის რომე
ამა ტყივლისა შ[ა]ვი იარყ[ა]ნი ჰქუიან. ესე შავი იარყანი ამისთვის
იქნების, რომე ტყირბი სევდისა ს[ა]ხლი არის და უსარგებლო.
ლეიძლი ყუელასა ტყირბისკენ გაგზ[ა]ვნის, და ტყირბი სისუსტის-
გან ვერ მოადნობს, იგი სენ[ა]დ გარდაიქცევის. და ტყირბი გა-

დიდების და გამაგრების ამისთვის, რომე ძალი არა აქვს ისი ავი სისხლი მოიღნოს. მერმე იგი ავი სისხლი ტყიარბისა ძარღუში-გან დაიფანტვის. მერმე, ვითაცა ტყიარბისა ძალი არა აქვს მისითა სისუსტითა, ყოველსა ასოსა შიგან დაიფანტვის. მერმე შ[ა]ქვად იარყნად გარდაიქვევის. ესეცა იცოდი, შ[ა]ქვსა იარაყანსა და ყუი-თელსა იარაყანსა შუა ნიშ[ა]ნი არის.

5

თუ გინდა, რომე შეიტყო შ[ა]ქვია იარყ[ა]ნი და თუ ყუითელიაო, რ[ა]ქგუარცა ესე მათბუხი მუფუიდი შეასუა, და-ხედენ წ[ა]ქვლელსა ტანშიგან. თუ ტყივილი მ[ა]რჯუნით იყოს, იცო-რი, რომე ყუითელი იარყ[ა]ნი ლუიძლზედ[ა]ნ იქნების.

10

|| თუ თ[ა]ქვი სტკიოდეს, დენა შ[ა]ქვი იყოს, იცოდი, სევდისგან არჩის და შავი იარყ[ა]ნი ჰქუიან. მას ქ[ე]ლი გ[ა]ქუხსენ, მ[ა]რცხნით ბასლიყე, და ესე მათბუხი შეუწყევ. —

v

აიღე: ალილა ყუითელი უგურკო ათი მუტყალი, თუ-ითოსგან(!) ათი ღრ[ა]მი, ბასთრა — შუიდი ღრ[ა]მი, კა-რის ყუავილი, ყანტარონი (ამას ჰქუიან, რომე მზისა პირსა გარ-დაერთხვის, წურილი ფურცელი არს და მწუნან), ამ[ა]თგან —

15

ხუთ-ხუთი მუტყალი, ბასე[ა]ქი — ოთხი ღრ[ა]მი, ხარბაყი — ს[ა]მი, ჩ[ა]მიჩი უგურკო — ოცი ღრ[ა]მი, ტყ[ე]მალი — ოცი მ[ა]რცუალი, სინჯიტი — ოცდაათი მ[ა]რცუალი. ინდოური ხურმა — ოცი მარცუ-

20

ალი. ამა წამლებშიგან რაცა დას[ა]ნაყელი იყოს, დან[ა]ყონ და რ[ა]ცა არ დანიყებოდეს, ს[ა]ქმსა ლიტრ[ა]სა წყალშიგან მოადუ-ღონ მ[ა]ნ[ა]მდის, ს[ა]დ[ა]მდის ს[ა]მოც მუტყლად მოიყაროს. მაშინ

ორმოცდაათი ღრ[ა]მი აფთიმონი და ერთი მუტყალი ყ[ა]რიყონი, ერთი მუტყ[ა]ლი თეთრი თურბუთი, ერთი ღრ[ა]მი იარ[ა]ქი ფეყრა [..] | მერმე ესე ყუელა წამლები დან[ა]ყონ, და გაცრან და ამა

25

მატბუხშიგან გ[ა]ქუერიონ. მერმე ათ[ა]დ გაყონ და ათსა ღლესა იმას სმიღენ. ამა² სატკივირისა პ[ა]ტრ[ო]ნსა³ [თუ] ერთობ სუსტ[ა]დ იყოს, ასრე რომე ამა წამლისა ალება არ შეეძლოს, ქასინის წყ[ა]ლი ნედლის

ქ[ა]მის სიქ[ა]ნგუბინითა ან სიქ[ა]ნგუბინი ბუზერი შეასუან. თუ ამა სენისა პ[ა]ტრონსა ერთობ სიმკურც[ა]ლენ სკირდეს, კაპ-

30

რის ყურსი შეუწყევით. ამა ყურსისა წამ-ლები. — მოიღე: კაპრის ძირის ქერქი და აბუყალუ[ა]ნტი, თუ-ითოსგან — ათი ღრ[ა]მი, ისყილი, ყ[ა]ნტრ[ო]ნი — შუიდი ღრ[ა]-მი, გრძელი ზურ || და, სად[ა]ფის ფურცელი, და ვაჩი და სონიჯი,

423 r

თუითოსგან — ს[ა]ქმ-ს[ა]მი ღრ[ა]მი, უში — ს[ა]ნი ღრ[ა]მი. ესე უშიყი ძმრითა დ[ა]ქლბე და გალესე. ესე წამლები დან[ა]ყილი შიგან

35

გ[ა]ქუერი და ყურსები შექენ, თუითო ყურსი — ორი ღრ[ა]მი. თუ-ითოსა ყურს[ა]სა თუითოსსა ღ[ა]მეშიგან სიქ[ა]ნგუბინშიგან გალე-სევდით და შეასმიდით ერთხელ სიქ[ა]ნგუბინისა უსულსა ასმიდით.

თუ ამა სატკივირისა პ[ა]ტრონ³ სუსტად იყოს,

40

541

და არა შეეძლოს და არცა ცხელება იყოს, მოიღე: ოცბი დრ[ა]ში აქლემისა რძე, ერთი დრ[ა]ში შ[ა]ვი ალილა და ორი დრ[ა]ში აფთიმონი, ნ[ა]ხევარი დრ[ა]ში ინდოური მარილი. ესე ყუელა დან[ა]ყე და იმავე რძეშიგ[ან] გ[ა]ქურიე და შეასუი: სი-
5 ქანგუბინშიგ[ან] პური ჩ[ა]უგდე, აქ[ა]მე, და კაქარიცა აქ[ა]მე ძმრი-
თა.

და თუ ამა ტკივილშიგ[ან] ცხელება და ერთოს, ცხელი მას ესე ყურსი შეუწყევით: — გაზმა-
ზუ, რ[ა]გუარცა ყურსებშიგ[ან] სწერია. ანუ ესე ყურსი შე-
10 უწყევით; მისი წამლები.. — აბულ ყალყ[ან]ტი, გაზმაზუ (იმას ჰქუიან, რომე გუნდშიგ[ან] სხუავე გუნდა იღვას), თუბთოს-
გ[ან] — ათი დრ[ა]ში, ქასინის თესლი, ქალალის თესლი (ს[ა]ლღებ[ა]ე-
სა ჰქუიან), თუთოსგ[ან] — ხუთ-ხუთი დრამი. ესე ყუელა დან[ა]ყე
და ყურსად შექენ კამის წუენითა, თუითო ყურსი — ს[ა]მ-ს[ა]მი
15 დრ[ა]ში.

თუ ამა სენის პ[ა]ტრონი ყმაწუილი იყოს და ესე წ[ა]მალი არ მიეცემოდეს, ან ორსული დედ[ა]კაცი იყოს, და ან ასეთისა გუნებისა იყოს, რომე წამ[ა]ლი არ შექამოს, ესე
20 ტლე შეუწყევით და ტყირბზედ[ა]ნ დ[ა]სდე-
ვით; — კმელი პიტნა და ბორა, თუითოსგ[ან] — სწორ-სწორი, უშყი — ექუსი დრ[ა]ში უშყი ძმ[ა]რშიგ[ან] დ[ა]ლბე, და გალესე³,
v ო და ესე წამლები შიგ[ან] გ[ა]ქურიეთ და ტლედ შექენით და ტყირბ-
ზედან შემოსდევით.

და აწ ვიწყოთ ტყირბისა სენთა საკმლისა შეწყობად. და საკმე-
25 ლი მქ[ა]ვე და ტკილი ასრე შეუწყევით. — თუ ხ[ა]რმოდ შექნან, იგოცა მუხუდოთა და ქაბრითა შექნან, ნიახურითა და სად[ა]ფითა შექნან — არგებს. ქასინი, ნიახური და ბოლოკი და მისი ფურცელი და სიფანდან, ესე ყუელა ერთად ზეთის ხილ[ა]სა ზეთითა შექენ, ახულ აბუთალხაზრა ძმრითა შენ[ა]ხული ქ[ა]მოს, და კორცი რომე
30 ქ[ა]მოს, — ჩუილი და კარგი. დურ[ა]ჭი, კოკობი, ქ[ა]ვექ[ა]ვი ხ[ა]რ-
მოდ⁴ შექნილი ზირათა არგებს. ვისცა ესე სენი სკირდეს ესე პური არ [. . .]. დაიქ[ა]რე ფქუილი ლ[ა]იტრა და ნახევარი, და თეს-
ლი ს[ა]ფინდონისა, [ფქუილისა მეს[ა]მედისა ოდენი: და მეს[ა]მე-
დი. კიდევ თესლი კარგად [. . .] დანაყონ და ფქუილშიგ[ან]
35 გაურიონ გაცირილი, და მოზილონ [და გა]მოაცხოონ, რომე გახმეს, და ხილისა აღ[ა]გსა ქ[ა]მდეს, თუ ძმრითა ქამოს[...].

და⁵ ესეცა იქნების, რომე ტყირბი სტკიოდეს, და ფე[რ]ი გაუ-
ყუითლდეს და კელი და ფერკი გ[ა]ქუსივდეს, და კაცსა სისხა ეგო-
ნების, და არ არ[ა]ს სისხა. მეტისა ტყირბისა სიგრილისგ[ან] იქნე-
40 ბის, მას მქურვალი და მწოე საკმელი და ლუინო უშუელის, და ტკილი და მქ[ა]ვე ავად მოუქდების. ამ[ა]ს ასრე უნდა:

მკურველსა და მწოვესა ს[ა]კ[მ]ელსა კ[ა]მდეს, და ლუ[ინ]ოს ს[უ]ემ-
დეს, იარებოდეს ცხენითა და ქუ[ე]ითადცა და კმელსა ლელუსა
ძმრითა და[ა]ლბობდეს და მას კამდეს. და მას ზედ[ან] აბ[ა]ნო და
მუშაობა კარგად მოუკდების.

|| წამ[ა]ლნი ტყირბი[ა]ნი, რ[ა]ცა ნასკუთა გახსნიან და ტყირ- 424 r
სა გა[ა]მართებენ. მ[ა]თ გ ა ნ წ ა მ [ა] ლ ნ ი : ძირი კაპრისა არს, 5
შიგან სიკმელე და გუნდისა ძარღუი არის კმელი და მკურვალი და
ზარივანდი არის მკურვალი და კმელი, და აფსინდი არის კმელი და
მკურვალი, და ველური სპ[ა]ნძილი არის მკურველი და მომწოვო,
და ნედლი დაჯადა არ[ა]ის მკურველი; და ველური ძირა. რომელსა
ჰქუიან კორდამო[ნ]ია, ვაშყი და ასრ[ა]იონი, და წამლები ტყირბისა 10
არიან მრ[ა]ველნი, განა მე გ[ა]მოვ[ა]ჩინე მ[ა]თგან, რომელნი კმა
გეყოფიან, თუ ღმერთსა უნდეს.

მაშ[ა] პირველად ჰკურნე ტყვილისათუის ტყირბისა [გახ]სნი-
თა ძარღუათათა, რომელთა ჰქუიან კათოლიკე, და [...]იფ[ა]ლი და 15
ბასალიკე. და დენა სისხლისა თუ ნ[ა]ხო მის თანა, ადგილი უყავ
წამალთა კმელთა თანა, რომლითა ჰკურნებდე. წამალნი ლბილნი-
ცა, რ[ა]ოდენ ჰკურნებდე, თუ ტყირბს პირველი წამლებითა კმელე-
ბითა მარტოდ ავნო სინედლესა ბუნებბისა, მას რომელ არს ტყირბ-
სა შ[ი]გან, და შიში არის გაკმობად ტყირბი; და არა დაიკიროს წა- 20
მ[ა]ლი და არა გამრთელდეს. და მის თუ ის მარამა, რომელი
იქნების ლელუთა და ვაშქითა, და უღბოთა და ძმრითა, და დადება
ზედა ტფილთა, რომელ იქმნების გურილითა და კალნ[ა]ბის ფურ-
ცლითა, და კაპრის ძირითა, და უმჯობესი რომლითა ჰკურნო ტყირ-
ბი.

ოდეს იყოს სნეული ძლიერად, და აქლემთა ფსელი || და სძე v
მათი, რ[ა]წომი შეეძლოს სმა, შეასუი. და თუ უსუსურად იყოს, 25
მაშინ დაუკლე, და ოდეს ნახო ტყვილი და დაეწყოს მოღნობასა,
და ნახო იგი თხლედ, რომელ გ[ა]მოვ[ა]ლსა(!) წყ[ა]ლსა შიგა, მაშა
ჰკურნე წამლებითა ძლიერებითა და ფიცხლითა, რომე გ[ა]მოიღოს
იგი ლეიძლისგან და ტყირბისა, და მოიქცეს მის კერძ ძალი ბუ-
ნებისა ბრძანებითა ღ[ა]თისათა, და მე გაგონო შენ, თუ ღმერთსა უნ- 30
დეს.

წამალი, ს[ა]რგო სიფიცხისა, რომელ იყოს ტყირბსა და გ[ა]ნკს-
ნის ნასკუთა და ჩ[ა]მოიღებს წოტრასა და ფსელსა, [სახ]ელი ჰქუიან
წამალი სუმბულისა. — ა ი ლ ე : სუმ[ბ]ული და ზარვეჯანდი, და ძირი 35
კაპრისა და ყუსტი, თუითო — ს[ა]მ-ს[ა]მი ღრამი, ზაფრ[ა]ნი —
ორი წონა, ვაჩი და ს[ა]ლინა გ[ა]მორჩეული, თუითო — ო[თხ]ი წონა.
დან[ა]ყე, დაგ[ა]ლუ და შეზილე თ[ა]ფლითა, რომელ [. . .]
დეს ვითა კობრევი. და შესასმელი მისგან: ღრ[ა]მის წონი კაპრის
ფურცლის წყლითა და აფსინდისა შემებრისა წყლითა.

წამალი, სარგო ტყირბისა და ღუიძლისა და ზიმსიენისა და ყუ-
თლისა წყლისა, და სტომაქის ტყვილისათვის, და თირკმელთა, და
გონისა, და კუეღასა ძუელსა, და ქუემძრომელთა ძნელად ნაკ-
ბენსა. და არის სახელი ამისი წამალი ს უ მ ბ უ ლ ი.

5 აიღე: სუმბული, და ყუსტი და სალიხა გამორჩეული, თუი-
თო — ორი წონა, და ამარტა სამი წონა, პილპილი და ნიახურის
425 ოთხი, ვაჩი და ლანდაკოკო, და ირსა და ბალანისა ღერი, ო
ამათგანი — თუითო ღრამი, კაპრის ძირი — ოთხი წონა, ჩა-
მიჩი გემორჩეული გურკისგან — ხუთი წონა; დაწაყე და დაგა-
10 ლე და შეზილე თაფლითა პერულ-მოკდილითა. შესასმელი
მისგან: ორი წონა კაპრის ფურცლისა წყლითა და პიტნითა,
სიქანგუბინითა გარეულითა.

შექმნა და მორძათუისა(1), სარგო საკურნელობისათვის, რო-
მელი იყოს ღუიძლსა და ტყირბსა შიგან, და სიგრილისათვის
15 სქაშოსა, და მეთხისა ცხროსათვის, და კუეღისა ნელლისათვის,
და ტანისა სიმგმუნეარისათვის, გონისა და ასოთა სიფიცხისა-
თვის.

აიღე: უძოვარის თესლი ღრამი და ნახევარი, საყმელი და
ქია და ბალანის თესლი, სალიხა გემორჩეული და მეფის გურიგუი-
20 ნი, ზაფრანი და სუმბული, თუითო — ათი წონა, რევანდი და
ზარეევანდი, თუითო — ოცი წონა და ზურუმბადი და დარუნა-
ჯი, თუითო — ოთხი წონა, ზანჯაბილი და ყუსტი და აფიონი, თუი-
თო — თორმეტი წონა, ყარამფული — ექუსი წონა, კარისძირა,
თეთრი და ვარდი კმელი, თუითო — ექუსი ასთონი, სოდი — ათი
25 ასთონი, საბრი და პილპილი, თუითო — თოთხმეტი ღრამი. დაწ-
აყე და დაგალე, და შეზილე თაფლითა პერულ-მოკდილითა, ვირე
გასქელდეს. და შესასმელი მისგან: ორთ ღრამის წონი
ნელ-ტფილითა წყლითა.

წამალი, სარგო ტყვილისათვის ტყირბისა და ღუიძლი-
v სა. აიღე: ზარეევანდი გრძელი და კაპრიის ძირი, ანუ ფურცე-
30 ლი მისი, თუითო — თორმეტი წონა, და შატრაქი — რვა წონა.
დაწაყე და დაგალე, და შეზილე თაფლითა. შესასმელი მის-
გან: ღრამის წონა სიქანგუბინითა წყალ-გარეულითა. და თუ
გინდეს, გამოზილო ცხარითა ძმრითა და შექმენ მისგან კუერი
და გააქმე ჩრდილსა, და იკმაყე, ვითა გითხარ.

35 შექმნა კუერისა ენდროსა, სარგო სიფიცხისა ტყირბისასა და
ღუიძლისასა და ცხროსა ძუელისა. — აიღე: ენდრო თორმეტი
წონა, და კაპრის ძირის ქერქი, ზარეევანდი გრძელი და ირსა,
თუითო — ორი წონა დაწაყე და დაგალე, და შეზილე სიქან-
გუბინითა, და შექმენ მისგან კუერი და გააქმე ჩრდილსა. შესას-

მელი მისგან: დრამის წონა აფსინდისა წყლითა და კაპრის ფურცლისა.

შექმნა კუერიისა, სარგო მისთუისე. — აიღე: ისკილი შემწუარი და კორდამონია, და ქავაშირი, თუითო — ოთხი წონა, ვაში და ხატმი და თალგმის თესლი, თუითოსგან თორმეტი წონა. დანაყე და დაგალე და შეზილე ძმრითა, და შექმენ მისგან კუერი და გააკმე ჩრდილსა. და შესასმელი მისგან: ორი წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.

მისთუისე. — აიღე: შხამი და ისკილი შემწუარი, ქავი- 10
ვიშირი და კაპრის ძირი, თუითო — ხუთი წონა, და ზაფრანი შვი-
ქნილი, რომელსა ჰქუიან ქურქუმი, — ორი და ნახევრის წონა. და-
ნაყე და დაგალე, და შეზილე || სიქიანგუბინითა. და შესასმე- 426 r
ლი მისგან: დრამის წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.

მისთუისე. — აიღე: თესლი ფანჯანგოშისა ოთხი წონა, 15
და პილბილი თეთრი, სუმფული, და ვაში, და კაპრის ფურცელი,
თუითო — ორი წონა... დანაყე და დაგალე, და შეზილე ძმრითა,
და შექმენ მისგან კუერი. და შესასმელი მისგან: ორი
წონა საქანგუბინითა.

მისთუისე. — აიღე: ვაში და სუმბულისა ხილი, თუითო — 20
რვა წონა, და კაპრის ძირი და კურტუმი, და ქური და ისკი-
ლი, ყანტრიონი და ისკილი შემწუარი და პილბილი თეთრი, თუით-
ო — ოთხი წონა; დანაყე და დაგალე, და ძმრითა შეზილე, და
შექმენ კუერად. შესასმელი მისგან: ორი წონა.

მისთუისე — აიღე: მური და ყუსტი, თუითო — ექუსი 25
წონა, სუმბული და კაპრის ძირი, ქავივიშირი: და ენდრო და ვაში,
თუითო — ოთხი წონა; ირსა და ჯადა, თუითო — სამი წონა, და-
ნაყე და შეზილე ძმრითა ანუ წყლითა, და შექმენ კუერი შესას-
მელი მისგან: ორი წონა.

წაშალი სარგო ტყვილიქისა ტყვირბისასა და სტომაქისასა, და 30
სიფიცხე ოდეს იყოს მას შიგან, დაიცხროს. — აიღე: ირსა
ექუსი წონა, და კაპრის ძირი — რვა წონა, მური — დრამის წონა,
ჩამიჩი და თალგმის თესლი, თუითოსგან თუითო ნები. დანაყე
და ჩაქადე ძმარსა და წყალსა შიგან, და შეგბოლე კარგად, და და-
წურე. და აიღე მის ძმრისგან ორი უკია და შეასუი სნეულსა მის- 35
გან ორსა დღესა.

მისთუისე. — აიღე: ლელუი და ჩაქადე ძმარსა ცხარე- v
სა, და შუიდი დღე დაყოს, და შეაქამე მისგან ყოველთა დღეთა
სამ-სამი კოვზი, და ახურიტოს მის ძმრისაგან.

ანუ აიღე: ყურფა ოთხი წონა, და სონიჯი: — ორი წონა; 40
დანაყე და შეზილე თაფლითა, და შეასუი ყოველთა დღეთა კოვ-
ზი ერთი.

5 ანუ აიღე: ნიგოზი ნაძუისა, რომელ არა მწიფე იყოს, და აბალული, და შეგბოლე ძმრითა, ვირე ნასამლ[ა]დ მოიყაროს, და შეასუი მის ძმრისგ[ა]ნ ყოვლთა დღეთა, რაზომ შეეძლოს და ძალი ჰქონდეს. ოდეს სუმიდეს, მიწვეს გუერდსა მ[ა]რცხენასა. და აიღე მისგ[ა]ნ ნაწურვი, და სცხეს მკლ[ა]ვისა მ[ა]რცხენასა და და[ა]კარ ზედა ძონძი [. . .] სამსა დღესა.

ანუ დაგ[ა]ლე: კატატოსა თესლი და შე[ზილენ] ძმრითა წყალ-გარეულითა.

10 ანუ აიღე: კაპრის ძირის [. . .] ორი წონა, და ცერეცოს თესლი და ირსა, თუითო ექუსი დრამის წონა, და მლოგუი — ორი წონა, მური — შუიდი წონა. დან[ა]ყენ და დაგ[ა]ლე, და ძმრითა და თ[ა]ფლითა შეზილე, და შესასმელი მისგან: ორი წონა. და სცხე მისგ[ა]ნ ტყირბზედა.

15 ანუ აიღე: ზარევა[ნ]დი ორი წონა, და[ა]გ[ა]ლე და შეასუი შუიდსა დღესა სიქ[ა]ნგუბინითა.

ანუ აიღე: ღაფთი ორი წონა, დაგ[ა]ლე და შეასუი აფსინ-დისა შემგბრისა წყლითა.

ანუ აიღე: ქერქი აყროსა ნედლისა, გა[ა]კმე და დაგ[ა]ლე, და შეასუი მისგ[ა]ნ დრ[ა]მის წონა ძმრითა.

20 ანუ აიღე: ზარევა[ნ]დი და ყუითელი ხალილაგი, დან[ა]ყენ
427r და შეასუი კოვზი ერთი აქლემისა ფსლითა შუიდსა || დღესა, ანუ ნეზუისა თხისა რძითა, ანუ ნელ-ტფილითა წყლითა.

25 ანუ აიღე: ცერეცო და დაგ[ა]ლე, და შეასუი კოვზი ერთი აქლემისა ფსლითა, სიქორგითა ერთითა, და ერგების ყუითელსა წყალსა, შეკრებასაცა მუცელსა შიგან.

30 ანუ აიღე: კაპრის ფურცელი და ვაშვი, და ყანტრონი და ღუფთი, და აბული და ქრთილი გამორჩეული, ამ[ა]თგ[ა]ნი — თუითო ნ[ა]წილი. და შეგბოლე წყლითა და ძმრითა კარგად, და შეასუი სნეულსა ყოვლსა დღესა უკია ერთი, და შემოსდებდი ტფილ[ა]დ ტყირბზედა, და და[ა]სდევცა ტყირბზედა მ[ა]რ[ა]მა ლბილი, რომელ იქმნების ცუილითა და ზეთითა და ბელეკონისა კევითა.

35 ანუ. თუ ნახო სნეული ძლიერ[ა]დ, გაუხსენ ძარლუი ბასი-ლიკე მ[ა]რცხენისა კელისა, ანუ გ[ა]უხსენ ძარლუი იგი, რომელი ნებისა ზურგით არის. ანუ აიღე წყ[ა]ლი მვედელთა, რომელსა ში-გ[ა]ნ რკინა მკურვ[ა]ლი ჩ[ა]დვიან, და შეასუით იგი ტფილად შუილ-სა დღესა ორ-ორი უკია.

40 ანუ აიღე: აყრო წურილი, და გა[ა]კმე და დაგალე, და შეასუი სნეულსა შუიდსა დღესა სიქ[ა]ნგუბინითა. და უმჯობესი წამალი ტყირბისათუის — დაწუა მის ძარლუისა, რომელ მკლ[ა]ვ[ი]სა მ[ა]რცხენისა არს, და ერგებისცა ტყირბსა, *რ[ა]ც არა ტფილი შე-მოსდვა.

ლიმედი, სარგო ნებთა ს[ა]ლთოთა ხიმსივნესა ტყირბისასა და ხიფიცხესა ძუელსა. — ა ი დ ე: ბაბუნ[ა]ჭი და ცერეცო, და სელის თესლი და უღბო, და პოხუერი და კაპრის ფურცელი, და წყლისა ხახუი და აბალული, და კალნ[ა]ბის ფურცელი და ჭაყუნტლის ფურ[ც]ელი, ამ[ა]თგ[ა]ნი — თუითო პეცუში, და ძმ[ა]რი ცხარი; რაზომნი წამალნი იყუნენ — სამი ნაწილი, და შეგბოლე კარგად. და მერმე შემოსდეე ტყირბსა ტფილად. და მერმე დაუზილე ცერეცოს ზეთითა ანუ ბაბუნ[ა]ჭისათა, და დასდეე ზედა მარამა.

v 5

ა ნ უ ა ი დ ე: ლელუი კარგი ოთხი უკია, და ვაჟი და საბრი, ქერი, ამ[ა]თგანი — თუითო უკია, და ჭავიერი და სიქ[ა]ნჭ[უ]ბინი, და უპანი მყრ[ა]ლი, თუითო — ოთხი უკია, და უღბო შემგბარი და კორკლი თხისა. ნეზუისა, თუითო — ს[ა]ქი უკია, და ცხარი ძმ[ა]რი, რაზომი შ[. . .]. დეს. და მერმე ჩა[ა]გლე ლელუი ძმარსა შიგან და სხუანი წამალნი], დან[ა]ყენ, და ჩაყ[ა]რენ ძმარსა შემგ-ბ[ა]რსა ლელუსა თანა, [დანა]ყე ლელუი იგი შემგბრითა მით ძმრითა კარგად, და და[. . .] ამა წამლითა თანა კარგად, ვირე შეიქ-ნას მარამა ს[. . .]. მერმე შემოსდეე ესე მარამა ტყირბსა ზედა ვ[. . .]ბოს, და მოიქცეს მისა აგებულეობასა ზედა, [თუ ღმერთსა] უნდეს.

10

15

შ[ა]რამა ხიფიცხისა დიდისა, რომელი იყოს ტყირბსა შიგან. — ა ი დ ე: ვაჟი. და ქური, და ირსა და ზროხისა ცმელი, თუითო — ექუსი წონა, და კუქუმბრა დ[ა]მდნ[ა]რი და საკმელი, და ჭ[ა]ვაშირი და ბარაზადი, თუითო — რვა წონა, პილპილი — ას ორმოცდაათი მ[ა]რტული, ცულილი და ძივთი კმელი, თუითო — ოცი წონი, შაბი და იემენი, წუმწუბა და მური, თუითო — ათი წონა, და აყირყარა და ძირი კაპრისა, თუითო — ხუთი წონა, ზაფარ[ა]ნი და კარდამონია, ამამა და ნარდანის ზეთი, თუითო || სამი წონა. დაგ[ა]ლე კარგად დ შეზილე ძმრითა ვითა მარამა, და და[ა]სხი ზედა ნარ-დ[ი]ონის ზეთი, და დაგ[ა]ლე, ვირე შე[ე]რიოს ერთად, და სცხე ტყირბსა ზედა.

20

25

428 r

30

მარამა მის თუ ის ვე. ა ი დ ე: კარდამონია და მლოგვი; და აყირყარა და უღბო შემგბ[ა]რი, ამ[ა]თგანი — თუითო ნ[ა]წილი; დან[ა]ყე კარგად და შეზილე ძმრითა და ბერძულითა ზეთითა, და უბრძ[ა]ნე ბანა აბ[ა]ნოსა, და მერმე და[ა]სდეე ზედა მარამა.

ა ნ უ ა ი დ ე: ვაჟი და ქური და მური, — თუითო ნ[ა]წილი, და დაგ[ა]ლე ძმრითა ცხ[ა]რითა, და სცხე ტყირბზედა და დასდეე ზედა შამა [. . .] და გასწყედ, ვირე თუალი დავარდეს; და ოდეს დავარდეს, მეორედ კულ[ა]ვე შემოსდეე ზედა.

35

მის თუ ის ვე მარ[ა]მ ა. — ა ი დ ე: თალგმის თესლი და აყირყარა და კაპრის ძირი, თუითო—ო[თხი] წონა, და კარდამონია—დრ[ა]მის წონა, და ზიბაკი შექნილი] უკია, კირი —

40

ოთხი წონა; დაგქალენ წამქალნი კირისაგან [. . .] დე [. . .]
და შერიე და ზიბაკსა თანა, და მერმე კირი დაქაცუიე ზედა და
დაგქალე, რომელი შევექრიოს ერთქად, და შემოსდევე ტყირბსა.

5 ანუ აიღე: უღზო და მდოგუი, და ბალქირჯის ფქუილი,
ამქათგქანი — თუითო — ნქაწილი. დაგქალე და დაქასხი ზედა
ძმქარი, და შეგბოლე დჷ ურევი, ვირე შეიქნას მარქამი და დას-
დევე ტყირპზედა.

10 მისთუისევე. — აიღე: ლელუი კარგი ათი და ჩაყარე მმარ-
სა ერთსა დაქამესა, და მერმე შეგბოლე კარგად, და წასწურე ძმქა-
რი, და იგი დანქაყე კარგად. მერმე აიღე მისი წუენი და ქაქპრი
დაგლილი, და შერიე ლელუსა თქანა, და უბრძქანე სნეულსა — შე-
ვიდეს აბქანოს და ჩაჯდეს || წყალსა ტფილსა შიგან, და მერმე
V იცხოს იგი მარამა. და შეგბოლე ძმქარი და ლუინო, ვირე შეკშირ-
დეს, და სცხე სტომაქსა.

15 ანუ აიღე: პოხუერი და სელის თესლი, ანუ უღზო და ბა-
ლარჯის ფქუილი და შეგბოლე მქათგქანი, რომელი გინდა ძმრითა,
და სცხე ტყირპზედა.

20 ანუ აიღე: ლელუი და შეგბოლე ცხქართა ძმრითა, და და-
ნქაყე კარგად, და აიღე ვაშუი და ქური, და კაპრის ძირი და მაზა-
რქიონი, ამქათგქანი — თუითო ნაწილი; დანქაყე და დაგქალე,
და შერიე ლელუსა თანა, და დაქაქარ ტყირბსა ზედა.

25 მარამა, რომელსა ჰქუიან სქახელი ადაბქ...].
— აიღე: გომიზი, რომელი გამოესხმის მუხასა და კარ[. . .]
არი, რომელსა არ ცემულიყოს წყქალი, ლიტრა ერთი [. . .]. გო-
მიზი იგი ჩადევე წაფთა და ცეცხლთა ზედა დადგი, [. . .] დნეს.
მერმე დაგქალე კირი, დაქაცუიე ზედა, და შერიე ერთად და
[. . .] უი მჩუარსა ტფილქად და დაქაქარ ტლირპზედა და
შეინქახოს ერთ ქქამ, მერმე ჩქამორცხოს.

30 მქარქამა სხუა, სიმსივნობა ტყირბისა და წყლისა ყუითლისა და
სტომაქისა ბერვთა, და ტყივილიქისა საზარდულისასა და ძუეღლიქ-
ისა ნაქრთქისასა. — აიღე: ცუილი და გომიზი ნაძუისა, და ძივთი
კმელი და შაბიემქანი, ამარტა და კირი, რომელსა წყქალი არ ცემუ-
ლიყოს, მური და ზიბაკი, თუითო — ორი უქია. დაგქალე წამლები;
და ზიბქაქი ძმრითა დანქაყე კარგქად, მერმე, და შერიე ერთქად, და
35 დაგქალე კარგქად ვირე შეკშირდეს ვითა თქაფლი. მერმე შემოს-
დევე ტყირბსა, დაქადნვე ცუილი ზეთითა, დაქასხი და იქმოდი ეგრე.

429 r || მარამა, რომელი ეგრეების ყუითელსა წყალსა და ტყირბის
ტყივილსა. — აიღე: ცუილი და ვაშუი, და ბელეკონის კევი, —
თუითო უქია, და მქარზქანგოში — ოთხი დრქამი, და ირსა — ორი
40 წონა, ქქაქქაქშირი და ზროხის ცმელი, და ანისონი და წანახუა, და
ზროხის ნქაქდელი, თუითოსგან — ორი წონა, და სელის თესლი —

ხუთი წონა, პილპილი — ოთხი წონა, და ულბო — ხუთი წონა, და
თაფლი — ოთხი წონა, და ღვინო დიდად ძნელი — უკია ერთი. და
დაქაღნვე ცუილი ბერძულითა ზეთითა ძუელითა, რაზომად წამ[ა]-
ლი გაიდგინებოდეს, და გა[ა]ტვე ღვინო თ[ა]ფლითა და ჩ[ა]ერთე
კევი ბელეკონისა, და ცმელი დაქაღნვე, თანა სხუანი წამ[ა]ლნი და- 5
გ[ა]ლენ კარგად, მერმე შექმენ მარა[მა], დააკ[ა]რ მუცელსა და ტყირბ-
სა ზედა.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე . — ა ი ღ ე : ზეთი ლიტრა ერთი, და ცუილი —
ოცი დრ[ა]მი, წუმწუბა და ბავრუკი და შაბიემანი, თუითო — ს[ა]მი 10,
უკია, და ბერძული ზეთი, რაზომისგან შეიქნებოდეს მარამა. და
დაქაღნვე ცუილი და ზიფთი ზეთითა, და სხუანი წამ[ა]ლნი დაგ[ა]-
ლენ და დაქ[ა]სხი ზედა, და შექმენ მარამა და სცხე ტყირბს ზედა.

მარა[მა] ასფილფიდისა, ზ[ა]რგო ყოვლისა ტყივილისა ძუელისა,
რომელი იყოს ტყირბსა და სტომაქსა შიგა. — ა ი ღ ე : ზიფთი ნელ- 15
ლი — ოცი წონა, და ცუილი და ძუის(!) გომიზი, ბ[ა]ერუკი და წუმ-
წუბა ყუითელი, თუითო — ლიტრა, და მავიზაჯი და აყირყარა, თუი-
თო — ოთხი უკია, და ძმრისა თხლე, დამწუარი ნახევარ, ქილაჯი
და ურფი; ქილ[ა]ჯი — ერთი, დაბარზადი — შუიდი წონა. და წამ-
ლები დაგ[ა]ლენ კარგად, და მერმე || დაქ[ა]სხი ზედა ღვინო ძნელი, v
და დაგ[ა]ლენ თანავე. დაქაღნვე ცუილი და ზიფთი ზეთითა, რ[ა]ზო- 20
მიცა მარა[მა] შეიქნებოდეს, და შერიე ერთად და კურნე მით.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე . — ა ი ღ ე : ვაშყი და ჩაქაღნვე ძმარსა, და გ[ა]უ-
შუი, რომე გადნეს, მერმე სცხე ტყირბსა ზედა, და ზედა ბამბა და-
[ა]კარ.

ა ნ უ ა ი ღ ე : ქაკუნტელი და შეგბოლე ძმრითა, მერმე გამოი- 25
ლე ძმრისგან და დან[ა]ყე, და დაქ[ა]სხი ზედა ერბო ფურთა და
შემოსდევე ტყირბსა ზედა.

ა ნ უ ა ი ღ ე : კალნ[ა]ბი და შეგბოლე ძმრითა ცხ[ა]რითა, და
შემოსდევე ტვილი ტყირბზედა. და აიღე იგი კალნ[ა]ბი, დან[ა]ყე, და 30
დაქ[ა]სხი ზედა ერბო. და [დაგა]ლენ, ერთგან, და დასდევე სიმსივნესა
ზედა, რომელი იყოს ტყირბსა ზედა ანუ სტომაქსა.

ა ნ უ ა ი ღ ე : აყიროს ფურცელი და შეგბოლე ძმრითა, და მერ-
მე დაქერ, და დაქ[ა]სხი ზედა ერბო, და აღუდე, და დასდევე სიმსი-
ვნესა ზედა.

შ[ა]რ[ა]მა ტყირბისა ტყივილისა, გ[ა]მოცდილი. — ა ი ღ ე : კირი 35
შემწუარი, უწყლო, და აყირყარა, და არჯასპი, თუითო — ნახევარ
უკია, და ქ[ა]პრის ძირისა ქერქი — ერთი უკია. დან[ა]ყე და დაგ[ა]-
ლენ, და ზედა დაქ[ა]სხი ლიტრა ერთი თ[ა]ფლი და ცოტა ძმ[ა]რი
ცხარი, რ[ა]ზომი იყოფოდეს. მერმე შერიე ერთგან და დაქ[ა]კარ
ტყირბს[ა] ზედა ძონძითა ზომასა ზედა ტყირბისასა, და ეკრძაღენ 40
მუცელსა და ღუიძლსა, რომელ არა მისწუდეს. მაშა, თუ ნახო. სნე-

ული ძლიერად, დავო ზედა ე[ა]ში ერთი, და თუ უსუსურად იყოს, დავოს ნ[ა]ხევარ ე[ა]ში.

430 r || მარამა, სარგო ტკივილი[ი]სა ტყირობისა, და ასომს წყურილსა.

5 — ა ი ლ ე: ბალ[ა]რჯის ფქუილი, გამოზილე იანბუთისა გამოწურე-
ლითა და გასწყედ, ვირე აფუვდეს. და მერმე დან[ა]ყე ძმრითა და
შეგბოლე, და დაასხი ზეთი ცერეცოისა და მცირედი ბ[ა]ვრუეი დაგ-
ლილი. და ურევდი და დასდევე ტყირობსა ზედა.

10 შექმნა კუერისა ფიკრასა, რომელი შეიქნების კაპრითა, ტყირობ-
სა. — ა ი ლ ე: ქერქი კაპრის ძირისა ოთხი ასთინი, და ზარევეანი
გრძელი — ორი ასთინი, და ვაშეი — ოთხი ასთინი, დან[ა]ყე და
დაგ[ა]ლე, და შეზილე ძმრითა და შექმენ კუერი. შესასმელი მის-
გან დრ[ა]ქმის წონა სიქანგუბინითა.

15 შექმნა კუერისა, ტკივილისათვის ტყირობისა, — ა ი ლ ე: ირსა
ოთხი წონა; და პილილი თეთრი და სუმფული, და ვაჩი, თუითოს-
გან — ორი წონა, დაგ[ა]ლენ წამალნი, ჩა[ა]გდე ვაშეი ძმარსა, რა-
ზომი დაფაროს. მერმე დაგალე და შერიენ თანა წამალნი დაგლილნი,
და შექმენ მისგან კუერი, და შეასუი დრ[ა]ქმის წონი სიქანგუბინი-
თა. და თქუა: ვინ ესე წამალი შექმნა? შეეასუი სამსა დღესა წამ-
20 [ალი] ესეთელსა, და მაშინ გ[ა]აბეს მუცელი მისი და არა პოეს მას
შიგან ტყირობი.

ლბ. [პარი ოცდა მეთორმეტი]

სახელითა ღ'თისათა დავიწყოთ ნაწლევი, და აგებულეობა
მისი და საქმენი მისნი, და თუ რ[ა]სთენ ფერი არის კსნილობა მუც-
Y ლისა, || ანუ წყლულეებ[ა]ნი, რომელ წაეკიდებიან ნ[ა]წლევთ[ა] ში-
25 გ[ა]ნ, ქცევ[ა]ნი და ტეხანი და ტკივილნი მისნი, და ნიშ[ა]ნი მისნი,
და მიზეზნი მისნი, რომელნი იქმნებიან ნ[ა]წლევთა შიგან, და ნიშ-
[ა]ნი კსნილობისა და წ[ა]მალნი მისნი ყუელა ამა კარსა შიგან სწე-
როსა.

30 და შეექნების მუცელსა კსნილობა ოთხისა ფე-
რისა გ[ა]ნ (თუცა მრ[ა]ველნი არიან, მაგრა თ[ა]ვი ოთხი არის),
მისთვის რომე კსნილობა მუცლისა იქნების სტომ[ა]ქისგან ანუ
საგურკველი[ი]საგან, ანუ იყოს ძ[ა]ლითა უსუსურობისათვის. ამა
ოთხთა ძალთ[ა]გან, რომელნი იყუნენ ამათ ადგილთა, ისი ძ[ა]ლი
რომელიმე მოუსუსურდების და მისგან იქნების. ძალნი ესე არიან:
35 ძალი შემკრებელი, დამჭირველი, მამდნობელი, და გამცემელი. თუ
ესე ოთხნი ძალნი თუითოსა შიგან სწორ[ა]დ არიან, კაცი უსენოდ
იქნების; და თუ მოუსუსურდების, მუცლისა კსნილობა შეექნების.
ერთი მისგანცა იქნების, რომე ნ[ა]წლევიგან წყლული რამე შე-
ექნას, ანუ გ[ა]მოებ[ა]ს რამე ნ[ა]წლევთა შიგან. წყლული რომე

შეიქნას — ერთი მკურე[ა]ლ[ი]თა და ცხართა საკმელა[ა]ქან იქნე-
 ბის, ერთი მეტისა ქ[ა]მისგან, ერთი წამ[ა]ლთა სიფიცისგან. და
 თუ იყოს სტომ[ა]ქსა შ[ი]გან, ისი წყლულისა მ[ა]გიერ იყოს, ამის-
 თუის რომე იარების შიგან და დაფრეწს სტომ[ა]ქსა და სადასა რაცა
 მას შიგან იყოს, გასულთ დამწუარა იგი კარსა სტომ[ა]ქსასა და 431r 5
 იქნების სტომ[ა]ქსისა უსუსურობისგანცა. და სილბო, რომელი წაე-
 კიდების მას შიგან გ[ა]ნრყუნისგან სიგრილისა და სინედლისა-
 გან და მობრუნდეს მას შიგან, რომელ დაიქ[ი]რვილდეს საქ[ა]მ[ა]ლ-
 სა მის მაგიერ, რომელ შეკრბების სტომ[ა]ქსა შიგან ნამეტ[ა]ვისა
 არეულებისგან, ბალმისა, ანუ ნ[ა]მეტ[ა]ვისა ავისა და სქელისა 10
 ბალმისგან, რომელსა ჰქუიან შეთლა-ქ[ა]ლბი. და ჰამდეს ერთობ
 და გ[ა]სვიდოდეს ერთობ. ესე მ[ი]სგან იქნების, რომე სტომ[ა]ქი და
 ნ[ა]წლევენი დაუღებვიან და შეექნების გ[ა]ლესილად. ესე იქნების
 მისგან, რომე მრ[ა]ნ[ა]ლგერ უნდოშ[ა]ლ გ[ა]ვიდოდეს, და იქნების ესე
 მეტისა ქ[ა]მისგან. და რა ჩაყ[ა]როს კაც[ა]ნ მრ[ა]ნ[ა]ლი საკმელი 15
 და დახუდეს სტომ[ა]ქი უსუსური, და ვერ დაადნობს საქ[ა]მადსა,
 მერმე მ[ო]უძღლებს ძალი გამცემელსა და ანუ არწყევინებს, ანუ ქუე-
 ვით გ[ა]იყუანს, და რომელი დარჩების მისგან ანუ ნ[ა]წლევეთა ში-
 გან, წყლული რამე გ[ა]მოჩნდეს, მით იქნების უსუსურად ძ[ა]ლნი
 ნ[ა]წლევეთ[ა]ნი. 20

და წყლულობა იქნების მრ[ა]ვლისა მიზე-
 ზისგან. და არს მიზეზი: ანუ ახალისა ნ[ა]მეტ[ა]ვისგან ანუ
 შეკრბეს ნ[ა]წლევეჩიგან, რომე ნ[ა]მეტ[ა]ვი თუხმის მაგიერ[ა]დ და
 შეიცვალოს მისგან ბუნება ნ[ა]წლევეთა ანუ საქ[ა]მადთა ფიცხელ-
 თ[ა]გან და ტბილთა. [ანუ წამლისა ძნელისაგან]. 25

და იქნებისცა ნ[ა]მეტ[ა]ვისა სქელისა ბალმისაგან რომე გა-
 გულისოს ნ[ა]წლევენი და გა[ა]ძოს ძალმან ბუ || ნებისამ[ა]ნ, და აქ-
 ციოს ალაგ-ალაგ, გ[ა]მოილოს ნ[ა]წლევეთ და და[ა]წყულუროს. v

და იტოდით, ყოველი მუცლისა ქსნილობა მის მაგიერ იქნების
 და ზოგი სხუისგანცა იქნების. ანუ იყოს ესე სენი ზემოთა ნ[ა]წ-
 ლევეთა შიგან, ანუ ქუეშეთა ნაწლევეთა სხუილთა, და იქნების, რ[ო]-
 მე ორთ[ა]ვე ნაწლევეთა შიგან წაეკიდოს. 30

და, თუ საგურკლესაგან წაეკიდოს, ამა მიზეზი-
 თა იქნების, რომე საგურკველი შიგნით გასივდების და მოიზიდ[ა]ეს
 ნ[ა]მეტ[ა]ვისა საგურკლისა სატივიარსა და შეყრ[ი]ს მას შიგან. 35

შეხრ[ი]ს საგურკველი ყოველსა ყამსა, და [ა]ქ[ა]ლს ტეხა
 ანუ გასულა. და იყოს საგურკველსა შიგან სიმსიენე მგუველად მით,
 რომელ [.....] წაიკიდება. სიმსიენესა თანა. ესე იქნების ნ[ა]მეტ[ა]ვისა
 [.....]ვისაგან ანუ მეტისა გ[ა]ნრყუნისგან. ამისგან შეიქნების
 [.....] ზიარი, და თუ იყოს საგურკლესა შიგან ქარისაგან მა[.....] არ
 გ[ა]მოყვეს განავალსა თანა.

და თუ წაეკიდოს სიფოლხუისაგან, მაშინ გა-
მოვიდეს საგურკველი ტეხისა თანა. და უფრო შეხუდების ყმათა სა-
გურკველსა ფესუისა სინედლ[ი]სგ[ან] და უსუსურობისგ[ან], იყოს
5 ტეხა და ყვანა საგურკლესა წ[ა]მეტნ[ა]ვისა და ძნელ[ი]სა სიმსივნისა-
გან, რომელი იყოს საგურკლესა შიგან. ესე ამით შეიგენ, რომე ვის
432r საგურკლე ეწვოდეს და ასრე ეგონოს, ვითა მარილი ანუ ბ[ა]ვრუკი
მიტო შიგა, დაემართოს მ[ა]ს უ[ა]მსა || ტ[ე]ხა და ყვანა, და არს
ტეხა და ტკივილი საგურკლესა შიგა. და თუ ქ[ა]ვეილი სკირდეს უკა-
ნასა კარშიგან, ტეხა ბავსირისა ნიშანი არის. ტეხა და ტკივილი თუ
10 სკირდეს უკან[ა]სა კარსა, გაპობილობისგ[ან] ანუ წყულულობისგ[ან]
იქნებოს. და ყოველი სენი, რომელი წაეკიდების საგურკლესა, ტეხა-
სა თ[ა]ნა ყვ[ა]ნისგ[ან]. იყოს. და მიზნეზი მისი არის თუხმა და სხუაცა,
რომელი წაეკიდოს ამას შიგან ყვ[ა]ნისგან.

და თუ წაეკიდოს ყვანა ლუიძლისაგ[ან], მაშინ
15 იგი იყოს უსუსურობისგ[ან] ლუიძლისა ძალისგ[ან], ამაღ რომე ლუი-
ძლისა ძალი მოუსუსურდების და ვერ ააყენებს საზრდელსა ლუიძლ-
სა შიგან, რომე მოიძნოს კარგად. მ[ა]შინ გამოვიდეს ძარღუნი, ში-
გ[ან] წ[ა]წლევთ კერძო უდნობელად და გ[ა]ვიდეს ყვანით, და და-
გუიწერია იგი კარსა ლუიძლისასა. და იყოს ერთი ფერი ყვ[ა]ნის-
20 გ[ან]. დიდისა ძალისა გამცემელისგ[ან], გ[ა]ძალიეროს და გამოვიდეს
ყოველი წ[ა]მეტნ[ა]ვი ტ[ა]ნისგან შეკრებული, ავი რ[ა]ცა იყოს ტანსა
შიგან ანუ სტომაქსა შიგან. და იყოს იგი წ[ა]წლევთა ანუ ლუიძლსა
ანუ ზოგთა ადგილთა გუამისათა, და გაწმდეს მისგან ტანი. და არს
ესეცა, რომე წაეკიდოს ცხროსა შიგან ძნელსა და სხუათა შიგან
25 v სნებათა ძნელთა, მაშინ შეხ || რას ბუნება მისითა ძალითა და გა-
მოვიდეს ძალი, და იყოს ნამეტნ[ა]ვი გუამსა შიგა ყვ[ა]ნითა ანუ
რწყევითა, ვითა გამოვიდეს ფაშთაჟსა თანა. კიდე მისგან, რომელი
ფაშთაჟსა შეასწრ[ა]ფებს ბუნება გამოღებასა მისსა. და არს იგი
ნამეტნ[ა]ვი; რომელი დაძულდეს გუამსა შინა და იგი ვამოიღებს
30 მას. ბუნება ბრძანებითა ღთისათა ტყირბისაგან, და თ[ა]ვისგან და
ლუიძლისგ[ან] და სხუათა ადგილთა ტანისათა, მისგან, რომელი იყოს
ყვანა გუამსშიგან, გინა იგი არს, რომელმან გაბერტყოს გუნების-
გ[ან] დამწუარი იგი ლუიძლისა კარ[.....].

აწ ნიშ[ან]ი ვახსენოთ ყვ[ა]ნისა, რომელი იქნების წ[ა]წლევთა
35 წულულებსგან, რომელი იქნების ძალთა დაყენებისგ[ან] მისთა
საქმეთ[ა]გ[ან]. და ასრე უნდა, რომელი შეიგნას საქმე ყოვლისა ფე-
რისა. და იცოდო, რომე საქმე სტომაქისა მოდნობა არის საკამა-
დისა, და საქმე ლუიძლისა — მოდნობისავე საქ[ა]მადისა, და საქმე
გულისა და ფირტუისა არს სული, და საქმე ტუინისა გაგონება არის
40 ცნობისა, და იცნობების საქმე ზოგთა ფესუთა ტანისათა: და ოდეს
ნახო ზოგი ფესუი უკუდგომილი მისისა საქმისაგ[ან], იცოდო, იგი

წაიღებინაგან არის და იგი მიგასწავლის ადგილსა სნებისასა 433 რ
 ზედა, და მიწასწავლის სნებასა ზედა მისა მაგიერად, რომელი
 გამოვიდეს კაცისაგან ბერტყასა ზედან, და იყოს იგი ორსა პირსა
 ზედან, მით. რომელი გამოვიდეს ზოგთა ნაწილი ასო-ტანად. ნუთუ
 გქამოვიდეს, რომელი იგი იყოს მას შიგან წამეტნავისგან, და 5
 რომელი გამოვიდეს ასოსა ნაწილისაგან მას შიგან, გამოიღებს
 ზოგსა ტყავსა წაწლევისასა, და გამოიღოს ზოგი, რომელი იყოს
 წაწლევათა შიგან ბალღმისაგან და სისხლისა და წავლლისა. მის-
 წაწლებს მისგან ჰკუისგან ასოსა, მათ რაოდენ ასოთგან რომელი
 იყოს. ადრე შეიტყუებდეს მისგან წაწლევი, რომელი არის ძარ- 10
 ლუთა კმელთაგან, და რომელი იყოს და ადრე დაიჭირვიდეს სნე-
 ბასა. და აგრევე სტომაქი და არა ყოვლი ასო ტანისა შეიტყუებს
 სნებასა და მისწაწლებს სნებასა მაგისგან ადგილთა ასოთა. მაშინ
 უნდა იცნას სენი — ზეითი ანუ ქუეითი, ანუ მარჯუენით ანუ
 მარცხენით, ანუ უქნით ანუ წინათ. მაშინ ყუელ[ა]სა გასწავლის 15
 სნებასა გუამისასა ნიშნებითა ამით საჩინოთა. და ესე იგი არს, რო-
 მელი ასოთაგან ასო არის. და მათ შინა ნიშნები არის და ამით
 გარეთ იცნობების და სახელ-სდებენ მკურნალები: მ ს რ [ა] ფ ლ
 შ ე ხ ღ ო მ ა.

და გასწავლის ნიშნითა || თუ ქატი ფერზედ[ან] ყუითლ[ად] v 20
 იყოს და ბაგენი თეთრად ედგენ, იცოდნი, რომე ლუილი სიგრილის-
 კენ გარდაქცეულია. და თუ ფერზედ[ან] მოშაოდ იყოს, იცოდნი,
 რომე ტყირბი გარდაქცეულა მისისა სიგრილისკენ. და თუ თუალნი
 გაუყუითლდენ, იცოდნი, რომე წავლლისა სწავლასა შიგან ნასკუი
 შექნილა. იცოდნი, რომე ესე ნიშნები გასწავლის, რაცა შიგნით 25
 გუამშიგან სენი გამოჩნდების. და არს ადგილსა მათსა ხუთი ნიშ-
 [ანი], და არს სნებასა ამას ზედან ორი ცნობა ანუ სამი.

და თუ იყოს ტკივილი კიბისა ზემოთ სტო-
 მაქისაკენ, იცოდნი, რომე ტკივილი და სნება წელთა ზემოთ
 წაწლევათა შინა არის. 30

და თუ იყოს ტკივილი კიბისა ქუეშეთ, იცო-
 დნი, რომე ტკივილი და სნება ქუეშეთა წაწლევათა შიგან არის. [...] 35
 და დიდი ტკივილი დამეტებისგან წამეტნავისა იქნების [...], რომე
 წულლინი წაწლევი ასტივდებიან. და [თუ წაეკიდოს ყვანა,
 ყვანასა წინათ ერთითა ქამით, და მერმე იყვანდეს, იცოდნი, რომე
 ისი სენი ზემოთა ნაწლევათა შიგან არის. და თუ სისხლი გამოვიდეს,
 წმიდა იყოს, ქუემოსა ნაწლევათა სისხლისაგან ზემოსა უწმიდე იქ-
 ნების. და გქამოვ[ა]ლს არეული წავლელსა თანა.

და თუ იყოს ყვანა ქუემოთა ნაწლევათა,
 მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე ასტივდების ერთსა წამსა, დაუ- 434r
 წყებს ყვანასა და გქამოყვებენ თანა სისხლი და ბალღამი, და თანა 40

დ[ა]რეული და ქონიცა გამოყვების, და არა იყოს მის თანა სკორე და იქნების, რომე გამოვიდეს სკორე მარტოდ ანუ სისხლსა თანა, ამისთვის რომე სკორე შეისწრა[ფ]ებდეს და გამოვა სისხლსა თანა, და უფროსჯერცა გ[ა]მოვა სისხლი მარტოდ. და იცოდი, რომე ნაწ-
5 ლევთა წუთილთა არა უც ქონი. და თუ გ[ა]მოვიდეს სისხლი სქელი და ქონი გამოყვეს თანა და ქონსა თანა ნ[ა]ვლეღივითა, რომე ტყ[ა]ვ-
სა გვ[ა]ნდეს, იცოდი, რომე ქუემოთა ნ[ა]წლეღთა შიგან არის წყლუ-
ლი.

და გამოვ[ა]ლს ზოგთა ნ[ა]წლეღთ[ა]გან, რომელ
10 წაეციდოს ყვ[ა]ნისგ[ა]ნ, ამისთვის ს[ა]გურკლისგ[ა]ნ რ[ა]სთენიცა გ[ა]ქუმრ[ა]ვლდეს ყვ[ა]ნასა თანა ტეხა. და რა გ[ა]მოვიდეს მისგ[ა]ნ, მის თ[ა]ნა მაგრა გ[ა]მოვიდეს ცოტა რამე. და ესე, რომელი დაე-
წერეთ, უქანით თუ იყოს, იცოლით, რომე წითლისა ნ[ა]ვლქ[ა]ნისგან არის ბოროტისა.

და თუ წაეციდოს ზოგთა ნ[ა]მეტნ[ა]ვისგ[ა]ნ
15 ს[ა]გურკლესა ანუ ნ[ა]წლეღთა ყვ[ა]ნა, მაშინ იგი არ დაქ-
წყლულდეს, ვირემდი არ გარდიქცევის წითლ[ა]დ ნ[ა]ვლქ[ა]ნად.

აწ მისი ნიშ[ა]ნი მოგახსენოთ: დაუწყოს საგურკლემ[ა]ნ ტყივი-
v ლი, სიმძიმე და გ[ა]მოვიდეს მისგან რამე, თანა || დარეული სისხ-
20 ლიანი. და გ[ა]მოვიდეს სისხლი სწორ[ა]დ და ცალკე-ცალკე სკორესა. და თქუეს ზოგთა მკურნ[ა]ლთა, ვითა შირიმი გამოვა უქანისა კ-
არისგანო ტეხითაო. ვითა გამოვა სარცხუინელისაგან. და გალია-
ნოზ ასრე ბრძანა, ვითა ტყივილი არის, არვის უნ[ა]ხ[ა]ვეს, არცა
ვის ასმიაო.

და თუ სისხლი ღუიძლი[ი]სგან იყოს ყვანასა
25 თანა უტკივრად, და სისხლი იგ გუ[ა]ნდეს! ახალსა კორცი-
სა ნარეცხსა. ოდეს გამოვიდეს ამას თანა ს[.....], იცოლით, რომე
დამპირველი ძალი დაუსუსურებულა და მისგან არს. და თუ მის-
გან იყოს, ერთი [ნი]შანი ესე არის, რომე ქაშქის წყალსა ჰგვ[ა]ნდეს,
30 და ერთი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე, თუ ღუიძლისაგ[ა]ნ გამოვიდეს,
რომე უკუდგეს ყვანა ორ დღე ანუ ერთ დღე, და დავუბდეს, მერმე
გ[ა]მოვიდეს უტკივრად.

და თუ ღუიძლი დასუსტდეს და დაფოლხუ-
დეს და ძნელად, მაშინ გამოვიდეს იგი ფიცხლა და მსწრაფლ. და
35 თუ იყოს ნ[ა]წლეღთა ზედათა ყვანა წამლებითა შესასმ[ე]ლებითა, და
შეუწყობდი საქამადსა. და თუ იყოს ამის თანა ქუემოთა ნ[ა]წლეღ-
თა, მას ჰკურნე ოყნებითა.

აწ გამოკრებით და გამოცხადებით დავეროთ ნიშ[ა]ნი სიაჩისა,
435r რომელ არს ყვანა. ესე სენი უწინა თ || ავსა და ტუინიდალმან დაე-
554

მართების. ასრე იქნების — უწინა სურდო დაემართების და ნაზლა შეექნებობს, და მერმე ყვეანა დაემართების. ამისი ნიშანი ესე იყოს, რომე დილეულად გახსნით იყოს და მერმე კიდევე იკლოს. რა ესე ნიშანი ნახო, იცოდი, რომე ტუინიდაღმან იქნების. მას შესაკრავი წამალი არ უნდა, თუ არა — კაცსა დაწაზიანებს და მოკლავს. მას ასეთი წამალი უნდა — პირველად თქვი და ტუინი გაქმრთელოს და მაშინდა ტან-მუცელი.

ამისი წამალი ესე არის, რომე ნიადაგ პირადმა ძწვეს და თქვიცა მალქად ედვას. [...] სხუისა ნაძლისა წამალი დაგუიწერია, ისი უყო, რომე თქვით სურდო გამოწმიდოს და გაქმრთელოს. და შემკრველსა წამალსა ნუ მისცემთ და ყოველსა დილასა პირსა წაიგდებინოს, და რაცა დაქმით სენი დაგროვდეს სტომაქშიგა, იგი გამოწმიდოს. და მერმე იგი ნაზლითა წამალი შეუწყონ, და ძმარი თუ ისუნოს, ტუინსა ძალი მისცეს; და თუ ჭამოს, სტომაქსა აწყინოს. და ბევრსა წყალსა ნუ სომს, მეტადრე ყინულიანსა. თუ ტუინი გრილად ჰქონდეს, რაცა თქვის ტკივილისა გუითქომს, იგი იწამლოს; რაცა ზემო სურდოს წამალი დაგუიწერია, იგი უყავით, რომე თქვი გამოწმიდოს.

თუ სიაჯი დაემართოს, რომელ არს ყვანა, და თუ ამა თანა ისალი გამოჩნდეს, რომელ არს სისხლის ყვანა. || რა ესე სატკივარი გამოჩნდეს, თქვი და გული, და ლუიძლი და სტომქვი კარგად შეინახოს. ბევრი იქნების, რომე ამა სენსა წამალი არა მოეციდოს, და სჯობს, რომე წამალი არ მისცეთ. სიაჯი მას ჰქუიან, რომე ხშირად წამალი მისცენ. ისრი(!) გახსნით იყოს, ასრე უნდა რომე მისი სტომაქი და ღარიზისა ძალი შეინახოს, არა მიაჭიროს რა. და ესე წამალი მისცენ: ნახარში კორცისა და კუერცხი თორახულა. ამისი ძალი ტანშიგან შერჩეს და სხუა წამალი არ მოუნდეს. ამისთანა მისცენ, რომე სხუა სენი აღარ გქუერიოს და ისი სენიცა გაიღოს. თუ წამალი მისცენ, რომე წელი არ დაფრიწოს. და რაცა წამალი მისცენ, ისიცა ნახევარზედა დამყილი, ისი ჭამშიგან ჩაყარონ და ბიისა და ან ვაშლისა და მრქვეალ-ძარღვისა წყლითა დაზილონ და აღრე-აღრე, ცოტა-ცოტა მისცენ.

თუ წელი ასტკივდეს, ბაზრაცატუნი და სელი, და თესლი შასთარქამისა და თესლი მურისა, და მრქვეალ-ძარღვისა. ესე ყუელა სწორ-სწორი შექნან, და ამქთქანი სამი მუტქალი თფილსა წყალშიგან ჩქასხან, რომე ლობრი მოეციდოს, და ორი მუტქალი ვარდის ზეთი ზედა დასხი და შეასუთ, ნახევარ-მუტქალი რექანდი, ჩინი და ერთი მუტქალი ამა წამლებსაგან დამყონ და გაცრან, და ვარდის ზეთითა მქვეისა ბროწეულსა შეასუას, და თუ ციეება სჭირდეს და წყურვილი, ესე წამლები ყუელქასა სჯობდეს.

436r და თუ ცივება არა სჭირდეს, || ძუელი ღუინო და ან ღოი დაშან-
თო და ასუან, არგებს.

თუ სისხლის ყვანა ზაფრისგან იყოს, მისი ნიშანი ისი არის:
წაქვალი, რკოცა გავიდედს, ყუითელი იყოს და სტომ[აქი ეწვოდეს,
5 მას მატბუხი მიეცით ყუითლ[ისა ალილისა ინდოურითა ხურმითა,
რომე მუცელი გახსნას და გამოწმიდოს. ქერქიანად მოხარშული-
სა ქერისა წყალი ასუან და სუტუფისა თესლი ბროწეულის წყლი-
თა თხაფაშირისა ყურსითა მისცენ, ერგოს. — და იჭირე: ერთი
10 ჩარეჟი ქერის ქერქი და ერთი ჩარეჟი ხაშხაშის თესლი, ესე ერთსა
ღამესა წყლითა დასოვლებული შეინახონ და მერმე დანაყონ და
გამოწურონ. და მერმე ისი წყალი მოადუღონ და დაშანთულსა დოსა
გაურჩიონ, და შეასუან.

თუ ღუიძლისაგან იყოს ესე სისხლის ყვანა,
წაქვალი, მისი ნიშანი ესე იყოს. თუ წაქვალი თეთრი იყოს, ღუიძლისა
15 სიგრილისაგან იყოს. თუ მასიქისგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს,
რომე წაქვალი წურთლ[ად გამოსდიოდეს. თუ ღუიძლისა სისუს-
ტისგან იყოს იგი ყვანა, ახლისა კორცისა წარეცხსა გვანდეს. ისი
თეთრი გახსნა და ყვანა მით შეექნების, რომე ღუიძლსა სიცხე
აღარა ჰქონდეს. და მას მაჭუნი ფილფილი ძუელით ღუინითა შეასუან,
20 ერგოს. და ქაბრი ძმრითა შენახული, და ბოლოკის ფურცელი მისი
საჭმელი შეიქნებოდეს გურკისა, ისიცა არგებს, შიგან კმელი ანგი-
ნოზი ერიოს და ქაქუნტელი ხარდალითა მო || კალული. ესე სენი
მას ბქიდაღმა სჭირდეს. მისი წამალი ესე არის. — დაი-
ჭირე ბროწეულის ყუაილი და წითელი ვარდი, ყურთხი, მასტაქი,
25 თუითოსგან — ხუთი მუტყალი, ზაფრანი — ერთი მუტყალი და
ერთი მუტყალი ბიის შარბათი, ესე შეასუან, მისი საჭმელი: კა-
ვაბი, კოკობი, ქაქვქაქვი შემწუარი, და შარბათი მურდისა, — ესე
ყუელა არგებს.

თუ ესე სტატვიარი ღუიძლი სასუსტისგან
30 იყოს, მისისა წაქვალისა ფერი კორცისა წარეცხისა გვან-
დეს. მას ღუინო, პური და კორცი ყუელა აწყენს, და ქერქ-გამძურ-
ალისა ქერისა წყლისა საქამ[ადი შეუწყევდეს [...] და ან ორი და ან
სამი. ესე შარბათი სცადონ და არგებს: [...]რა,
ქერქ-გამძურ[ალი ფეტუი ქერის ქერქით მოღწელებული] და გა-
წურვილი. თუ ესე სტომაქმან მოადნოს [...] თანასა აქმევდით
35 ამა რიგითა. შეიქმოდით: ფეტუი [.....] ქერქი სწორი ერთ-
მანერთსა გაურთონ, და ოცი ასთინი წყალი ქნან, და იმით მო-
დუღონ, ასრე რომე მებთხედი [.....] მოსწყედეს და თხის ღუიძლი
შეწუან და მესაუნას თესლი დანაყეთ და გაცარ და ზედა მოაყარე
40 და ქამოს. და უგურკო ჩამიჩი ქამოს, და დაშანთული დოსუას,
ესეცა ერგოს.

თუ ესე ს[ა]ტკივ[ა]რი გ[ა]უძნელდეს, საჯი
ქნას. ასეთი წამალი არ[ა]მცაჰამოს, რომე შეკრვიდეს. წამ[ა]ლი
ესე ქნას:—თესლი თუხმისა, თესლი მალოქისა ქერქ-გამოდრობი-
ლი, თუითოსგ[ა]ნ — ხუთ-ხუთი მუტყალი, ბასბასა, სამყი არ[ა]ბი,
თუითოსგ[ა]ნ—ათი-ათი || მუტყ[ა]ლი. ესე ყუელა მოკალონ და და-437r 5
ნ[ა]ყონ, და ათი მუტყ[ა]ლი გილ-ერმანი დან[ა]ყილი ამასვე გაურო-
ოს, და სამი მუტყალი მურდის შარბ[ა]თი შეასუას.

აწ ერთი წამალი სხუა არის, რომე მუცელსა შე-
კრ[ა]ვეს და ტანსა კმელად შეინახ[ა]ვეს. და იკირე: თესლი თხუთ-
მეტისა ტუხტი[ა] და თესლი მოლოქისა, ორივე ქერქ-გამოდრობილი 10
და დან[ა]ყილი, და ბაზრაცუნნი, და თესლი მურისა, და თესლი
შასფარლ[ა]მისა. ესე სწორ-სწორი ერთ[ა]დ შეყარონ და მოკალონ,
და დან[ა]ყონ და ვარდისა ზეთითა დაზილონ და თბილითა წყლითა
სამი მუტყ[ა]ლი შეასუათ.

თუ ესე სისხლ[ი]ს ყვ[ა]ნა ლუიძლის გ[ა]ნიყოს 15
და ლუიძლის გ[ა]ნი სდიოდეს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს,
რომე მუცელსა და წელ[ისა] ტკივილი არ იყოს და აგრე სისხლი
სდიოდეს. [....] გ[ა]ხსნით იყოს და არცა შეკრვით. თუ ორსა ღღესა
შეიკრ[ა]ს და მერმე კიდევე გახსნას, რა ესე ნიშ[ა]ნი გ[ა]მოჩნდეს,
იცოდი, რომე ლუიძლსგ[ა]ნ სდის სისხლი. 20

მისი წამალი ესე არს. — და იკირე: გილ-ერმ[ა]ნი
და თხ[ა]შაშირი(!), სამყი არ[ა]ბი მოკ[ა]ლული, თუითოსგ[ა]ნ — ათი
მუტყ[ა]ლი, ხუნი, სიაოშნი და საკმელი, თუითოს[ა]გ[ა]ნ ორი მუ-
ტყალი და ნახევარი. ესე მურდის შარბათითა შეასუან სამი მუტყ[ა]-
ლი. იქნების, რომე ისი ლუიძლ[ი]სა სისხლ[ი]სა ყვ[ა]ნა ლუინისა 25
თხელსა გვ[ა]ნდეს და ზუითქონი და მყრ[ა]ლი იყოს, || არ არს ხილ-
თი, ესე ან წყურვილისგ[ა]ნ ან გრძელსა გზასა ევლოს სრცხევიგან,
მისგ[ა]ნ სისხლი დაიწვის და ისი არს. მისი წამალი გრილი საკმელი

უნდა. დიღეულად — ცივი წყალი და შ[ა]რბ[ა]თი ხაშხაშისა,
და ცივი ქერისა წყალი და რ[ა]ცა ამას გ[ა]ვეს (ბევრი ავ[ა]დ იქნე- 30
ბის, რომე ისი ყვ[ა]ნა მღწლიოდეს, მწუანე[ლ] დამკლბოდეს და
ლუიძლისაგან სენი არ იყოს), ყურსი ქაფური და ყურსი თხაფაში-
რი. ესე ისალი რომე სკირდეს, ასეთი შემკრველი წამალი უნდა მის-
ცენ, რომე ხან-ხან ორი გერში კიდევე ყვებოდეს და აღრე არა შეკ-
რ[ა]ს. მისი საკმელი: წურილი თევზი ძმრითა. შექნილი და 35
ნიშასტ[ა]კი, ს[ა]მყი არ[ა]ბითა და შემწუარი ნუშის გული.

თუ ისი ისალი ძარღუჩიგ[ა]ნ იყოს, კელი არ გ[ა]იხსნას, მისგ[ა]ნ-
ცა იქნების. კელ[ის] ძარღუი აქალი გაიხსნას და ს[ა]კმელი სუბუქი
ქ[ა]მოს და ასეთი, რომე წყნარად შეკრას, და მრ[ა]ვე[ლ]-ძარღუას
წუენი და ფურცელი [თ]უხმ[ა]ქნისა, ღ[ა] რ[ა]ცა ამისი მგზ[ა]ვისი 40
არის, იგი აქ[ა]მონ. და ნიდაგ ასალითა ან პირსა წ[ა]იგდებინოს, ან

ბუსირითა ან¹ ამას გარეთ კაცს² სისხლი ბევრი წაუვიდეს, ქააცი-
სა ტანნი დაღბეს, მისთუის რომე ღუიძლი ავად იყოს და არაართ³
ლარიზი(!) ავად ქონდეს და ძალი მოღებით და დამცვირდეს, და
საქმელსა ვერ იღნობდეს, და მუცლიდალმა სისხლი სდიოდეს, ანუ
5 438 რეწყუასა ამოყუეს, ან სადა ტანიი⁴ გავიცივდეს და მუცელი აუსივ-
დეს, და მაჯა აღარა სცემდეს, სისხლი მუცელშიგან გავა⁵ მავდეს.
ამას ასრე უნდა უწამლოს, რომე გაიღოს.

ერთი სისხლის ყვანა ამისგან იქნებოს და
ყოვლითა ასოდალმან სისხლი გავმოვიდეს, ძარღუებშიგან
10 ნამეტნავი ხილთი შეგროვდების და იმა ნამეტნავისა ტანი ვერ
შეინახავს, და ძარღუებშიგანვე მივა, და ძარღუიდალმან იმავე
ღუიძლიშიგან მივა, და ღუიძლიდალმან შტობშიგან და მასიყმი-
გან მივა, და მერმე წელეშიგან ჩავა.

ერთი სისხლის ყვანა მისგან იქნებოს. ერთი
15 სხუა არის [...] ავი ხილთი. სტომამ⁶ შიგან შეიყაროს და რა
ცა სტომამ⁶ შიგან სავმელი იყოს, დააღპოს და წაქაღუნოს, და
სტომამ⁶ შიგან აღარ შეინახოს და გავა⁵ შოროს, ისიცა სისხლისვე
ყვანასა [...] შეიქს. მისი ნიშანი ესე არის, რომე ჰიპსა გარე-
შემო გრენდეს, და რასთენჯერცა მოსავლე⁷ აღ დაჯდეს, გონჯი და
20 ქარიანი გავიყვანოს. და რავ⁸ გამოჩნდეს ესე ყვანა, ორსა-სამსა
დღესა იყვანდეს, და მერმე უკუკრთეს და ხანი გავმოვიდეს, და
ქაცასა ასრე ეგონოს, მეშუელაო. და ოც დღემდის კიდევე გამო-
უნდეს, და ესრე ეგონოს. ახალად შემექნაო, და ისივე სენი არის.
მისი წამალი. — მისი წამალი ისი არის, რომ შვიტყოს,
25 რომე სტომამ⁶ და ღუიძლსა ძალი აქუს რა. თუ ღუიძლსა და სტო-
მამ⁶ ძალსა ძალი არა ჰქონდეს, ასეთი რა მისცეს, რომე ორივე ძალზედა
ვ მოდგეს. || თუ ისი სენი⁹ კიდევ მოლმოდეს და შვიტყოს, ან შარ-
ბათი აფსინთავნი, და ან იარჯი-ფეჯარათა, ან გუარიშ¹⁰ ანი ბისა,
რომე მუცელი გაწმიდოს, ან დიდი ატირფალი დილეულად, ან საქ-
30 მობდეს, ან იარებოდეს, ნიდაგ ტანსა იბანდეს და იზელდეს. თუ
სტომამ⁶ სუსტად ქონდეს და საქამ¹¹ დისა დნობა არ შეეძლოს და
სიგრილე მორეოდეს, და სისხლი¹² ყვანა მისგან შექნოდეს, ჰა-
კუნტელი, მხალი და მლა¹³ თევი ჰქამოს, და მერმე არწყიოს ან
ხარდალითა ან ცერეცოს წყლითა, ან თა¹⁴ ფლითა ან [...] რათა არ-
35 წყიოს, რომე სტომამ⁶ პირი გაეხსნას, [გამრთელდეს და იარჯი-
ფეჯარა შეასუას, რომე სტომამ⁶ გამორცხას, და გუარიში ხუზი
სტომამ⁶ ძალსა მისცემს. მისი საქმელი: ტრედის კუნდი და ჰამ¹⁵-
ავი შემწუარი დარიჩინითა და ზირათა, და ფილფილითა, — სტო-
მამ⁶ ძალსა მისცემს.

40 თუ ესე სისხლი¹² ყვანა სტომამ⁶ ხიცხისგან და ზაფრისა
გამოჩნდეს, მისი ნიშანი წყურვილი და პირი¹⁶ სიმწარე არ¹⁷ის.

მისი წამალთ: რუბი ბიისა და რუბი მე[ა]ვისა ბროწეულისა. ესე ორივე ერთად შეასუით. და ან რუბი ისრიმისა ან ბიისა, ან რუბი რე-
ვაჯისა ან ვაშლისა რუბი. ამა რუბისა შარბქათებისა ერთი მუტყ[ა]-
ლი თხაფაშირის ერიოს, სჯობდეს. და გუარიშანი სუმაყისა ცა არ-
გებს. თუ კურგება არა სჭირდეს, გაწურვილი ღო დაადუღონ || ან 439r5
რკინითა ან ქვითა, და თხაფაშირისა და მე[ა]უნასა თესლიცა ერგოს.
და თხისა რძე ან წუემის წყლითა ან სუმყისათა ასუან. ერთად¹
ადუღონ, რომე წყალი აადუღოს და რძე დქარჩეს; ისი რძე ისრი-
მისა რუბითა მისცენ. და მისი ს ა ჯ მ ე ლ ი: სუმყითა მოხარშუ-
ლი კლიკები იყოს. და თესლი ბროწეულ[ის]ა საქ[ა]მ[ა]დად შექნი-
ლი ნუშითა და მოხარშული ქასინის ძმრითა დაასოვლოს და აქ[ა]-
მოს. და ფურცელი მრ[ა]ვე[ა]ლძარღუასა იძ[ა]ვე რიგითა ქ[ა]მოს, და
ბაჟილა ძმრითა მოხ[ა]რშული და თოლხო კუერცხი, და სუმაყი და
ისრიმი კმელი, აბულასი, ესე ყუელა ამქვე ზემოსა წესითა აქ[ა]-
მონ.

10

15

სისხლ[ის] ყვანა, რომე ღუძლ[ის]ა და ან სტომ[ა]ქისგან იყოს,
მას მოხარშული კუერცხი აწყენს. აფიონი და ბაზრულ ბალქაჯი
ზაფრ[ა]სა გაქსქელებს და ძალსა მოკიდებს, და ერთობ ეშინოდეს;
თუ ღონე არ იყოს რა — ჟუნდი ბედასტარი ზაფრქანითა მისცეს.
თუ ბალქაქში გარეოდეს, დაიჭირე მქარილი და ანდარანი — ასი
მუტყლი, დაღეწონ და მოკალონ და ცხელსა ძქარი დაქასხან. და
ქალგამიგან ორჯელოდე. დაიჭირე თესლი ბროწეულისა მოქ[ა]-
ლული და სუმ[ა]ყი და გაწმედილი, თუითოსგან — ოც-ოცი მუ-
ტყალი. ესე ყუელა დან[ა]ყონ და გარიონ, და მარილისა ალაგსა ამას
აქმევდეს, და დღესა და ღამესა წინათ ან მე[ა]ვე ბიე და ბროწეუ-
ლისა გული ქამოს, რომე შეკრ[ა]ს. || მისი ს ა ჯ მ ე ლ ი: კაკობისა
და კოკობისა ხარშო იყოს.

20

25

v

სხუა სისხლის ყვანა, რომე შიგნით სტომაქსა გარეშემო წური-
ლი და თეთრი მღიერი გამოეხხას და მისგან იყოს სიაჯი. მისი
ნიშანნი ესე არის, რომე სტომ[ა]ქით ავი სული ამოსდიოდეს, და
ქ[ა]მ[ის] უენის სტომ[ა]ქი ეწოდეს და სტკიოდეს. ესე მე[ა]ვისა ქ[ა]-
მისგან წაეკიდების და რ[ა]ს[ა]ცა ქ[ა]მდეს², უდნობი გქავილოდეს,
და მწოედ სწყურდებოდეს. თუ ამას თანა სხუა სქატყე[ა]რი არქა
სჭირდეს რა, ბასლიყესა ძარღუი გქაუხსენით, და ან წუივისა კოტო-
ში მოკიდოს, და ქერქის წყლითა რომე აბულასი და ხაშხაშის თეს-
ლი მოდუღებული იყოს, მას ქ[ა]მდეს. და ყოვლთა დღეთა თუითო
მუტყალი სამყი არქაქი და ბაზრაყ[ა]ტუნი, ორი მუტყლი ვარდის
ზეთითა და ცივი წყალი გქაურიონ და შეასუან. თუ ბაზრაყ[ა]ტუ-
ნი ან მრ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღუას თესლი და შასფარლქამის თესლი ესე
წყლ[ითა] მოადუღონ, და შიგან ვარდის ზეთი უწოთ; და მის-
ცენ მისი ს ა ჯ მ ე ლ ი: ქერი და ან ბრინჯი მოქ[ა]ლული ნუშის

30

35

40

გულითა და მე[ა]უენას ფურცლითა მოღუღებული, და შიგა ამა მო-
კლულისა ნუშის ზეთი ჩა[ა]წონ. და მისი საკმელი: დან[ა]ცილი
ოსპი, და ისრიმისა და სუმაყის წყალი, დო მუავე გაწურვილი, დამ-
[ან]თული, და კმელი პური და ბრინჯი მოკ[ა]ლული. ამისთანა საკ-
440r მელი შეუწყონ და აკ[ა]მონ. || თუ ამა სენსა უენის სილი და დიცი
5 გამოჩნდეს, არა ეშუქ[ა]ლების რა.

თუ ის[ა]ლი სტომ[ა]ქშიგან შემოსულიყოს და სევდისა ნიშ[ა]ნი
გ[ა]მოჩნდეს, ფიცხლ[ა]დ კელი გ[ა]უხსენ და ტყირპზედა კოტოში
მოკიდოს, და სუფუფი ბროწეულისა გურკითა მისცენ ამა
10 რიგითა შექნელი: გამკმარი ბროწეულისა გული—ათი მუ-
ტყალი. და ბამ[ა]ნი წითელი მოკალული — ორი მუტყლი, ზარ-
ნაბი — ერთი მუტყალი, მოკ[ა]ლული სად[ა]ფის თესლი, შასფარ-
ლ[ა]მი მოკ[ა]ლული, ბრინჯი მოკ[ა]ლული დან[ა]ცილი, თუითოს-
გ[ა]ნ—ათი მუტყ[ა]ლი. ამისგან ს[ა]მი მუტყ[ა]ლი ერთი სმა შარბ[ა]-
15 თი არის. მისი საკმელი ასრე შეუწყონ: — დაიკირე
გურკა ბროწეულისა ათი ასთ[ა]რი, ჩ[ა]მიჩი შ[ა]ვი—ნახევ[ა]რი ლიტ-
რა. ესე ორივე დანაყონ და ძმრითა და წყლითა დაზილონ, და მერმე
დაწურონ და ცოტა მარილი და სათრი შ[ი]გან ჩაყარონ, და პურსა
ამით კ[ა]მდეს.

20 სხუა სენი, რომელსა ბქუიან ღუსანათხრია. ისი ისალი წელისა
მღიერისგან შეიქნების. ინდონი აქიმნი ამა სენსა ღუსანათხრსა
უზახიან. თუ ისი ისალი წელისა მღიერი არ იყოს და ღუიძლისგან
იყოს, ღუსანათხრი მას ბქუიან. თუ შიგნით წელშიგან ძარღუი გ[ა]-
უხსნა, ისლრსა სისხლი გამოუჩნდეს და უფროსი ერთი წყლისა მუს-
25 თახამი იყოს. ღუსანათხრი სისხლი არის. პირველ[ა]დ ასეთი
v წამ[ა]ლი || მისცენ, რომე ისი წელები გარცხას, და ს[ა]ტი-
ვარი იყოს, ისი გ[ა]მოწმიდოს და წელის პირი შ[ა]ვი შეექნას, სა-
დაცა სტივის. მერმე ასეთი წამ[ა]ლი მისცენ, რომე ისი გამრთელ-
დეს. ისი მღიერი წურბილსა წელშიგან იყოს, ესე ბაზარც[ა]ტონის
30 ლობი, და ლობი სელისა, ისი მღიერიანი წელი ამა ლობრებითა გარ-
ცხან.

თუ ზაფრა და ხილთი მალე იმა წელშიგან თუ გაეტევოს, მისი
წამ[ა]ლი ხ[ი]არბ-შამბ[ა]რი არს, ქასინისა და ან აბუსალბისა წყლი-
თა; და ცოტა ზაფრ[ა]ნი შიგან ერიოს, ერგოს. თუ ხილთი მლ[ა]-
35 შე იყოს და ან სევდისა იყოს, წაუაროს. და მისი წამ[ა]ლი:
ალილა შ[ა]ვი და ყუითელი არ[ი]ს. თუ ესე სენი ძველი დამპ[ა]ლი
იყოს, თ[ა]ფლ-წყლითა და ჯუღბითა და იარ[ა]ჩიფეკრათა გარცხ[ა]ს
და დო გაწურვილი ქვითა დაშ[ა]ნთული მისცეს; და ახალი რძე
დაშ[ა]ნთონ ისრივე, ისიცა ერგოს. და მისი საკმელი: ქათ-
40 მისა და თხის ქონი და ბრინჯი იყოს, ან ფეტუი დან[ა]ცილი და იმა
ქონითა შექნელი არგებს. იმა წყ[ა]ლშიგან, რომე მისთუის საკ[ა]-

მ[ა]დი შექნ[ან], შიგა დან[ა]ცილი ხაშხაშის თესლი ჩ[ა]ყ[ა]რონ, და ცოტა ნიშანტ[ა]კი მოქ[ა]ლული იმა წყ[ა]ლშიგან ჩაყ[ა]რონ და შექ-
 ნან, არგოს. და ოსპი ქერქ-გამძურ[ა]ლი წყლითა მოადუღოს და
 წყ[ა]ლი წასწურონ, და კიდევე მოხარშონ, და მერმე წასწურონ და
 გახსნან; და მერმე დაიჭირე: შექნენასა ფურცელი || და 441r 5
 მრ[ა]ვე[ა]ლძ[ა]რლუას ფურცელი, ზურფისა და წყ[ა]ლი სუმაყისა, და
 ქონი თხისა და ან ბატისა, და მოქ[ა]ლული ნუშის გული. ესე ყუელა
 მოადუღონ, ერთობ ერგების. ბრინჯი და ბ[ა]ტენის ფერკები ერთად
 მოხარშონ და ცოტა სამყი ურონ, ესეცა კარგია. და კუერცხის
 გული თორხულო და წმიდა ს[ა]მყიცა არგებს, მისთვის რომე პური 10
 მოზილონ ამა წყ[ა]ლშიგან, ტუტა და სუმ[ა]ყი მოხარშონ და ნუშის
 გული, ან ბიის წყლითა ან სუმ[ა]ყითა, ან მე[ა]კვის ბროწელ[ა]სა
 წუენითა, რგი საჭ[ა]მადლ შექნან. თუ კორცი მოინდომოს — დუ-
 რ[ა]ჭი. კაკ[ა]ბი და ან კოკობი, ან კოწახურითა ან მოცნ[ა]რითა
 შექნილი ჰამოს. და ყუელა კმელი და შემწუარი არგებს, და კიდეცა 15
 მოაწყურებებს. ესე ყუელა თუ მოადუღონ და სიმლ[ა]მე წ[ა]ქულონ,
 აგრე გა[ა]კმონ და აგრე შეწუან — ერთი მუტყ[ა]ლი ორითა მუტყ-
 ლითა აბულ[ა]სითა და ორი მუტყლი პრ[ა]სის თესლი. ესე დან[ა]-
 ყონ და გაცრან, ძუელსა ისალსა არგებს. და ვისცა ბ[ა]ვე[ა]სირი 20
 სჭირდეს, მასცა არგებს. თუ ძარღუებისათვი გახსნით იყოს და სი-
 ნედლისაგან სჭირდეს, ძარღუები და[ა]სუსტოს. და გახსნას ორიაყი
 დიდად, ფალონია რუმე და ფალონია სპ[ა]რსი მურდის შარბ[ა]თითა
 და მისცენ. და მისი საჭმელი: შემწუარი კაკ[ა]ბი და კურდ-
 ლელი, და ქ[ა]ვე[ა]კი და შუელი შემწუარი, და ქალმი შექნილი. რა 25
 მოხარშონ, წუენი წასწურონ და კიდევე მოადუღონ და მესამეზედა
 ბრინჯი || ჩაყარონ და ისი საჭამადლ შექნან. და ყალდ(!) კამა შექ-
 ნილი თხისა ქონითა, შექნილი ანგიზონითა ყარ[ა]მფულითა აქ[ა]-
 მონ.

სხუა ნიშ[ა]ნი ყვ[ა]ნისა, რომელსა ჰქუიან სიაჯი. ესე ორისა ფე-
 რის[ა]გ[ა]ნ იქნების. ერთი დუმვი(!) არს, ისი სისხლისგან არის. 30
 ერთი — ხუთი ფერი არის, ნიშ[ა]ნი სიაჯისა ერთი ესე არის, რო-
 მელ წელჩიგან გამოებმის რამე და ნ[ა]წლევთა გახურეტს. ესე
 მისგან დაემართების, რომე ან მკერდზედან ან სხუასა ასოსა შიგ-
 [ა]ნ ბედნიერი გამობმულიყოს და შიგნით სისხლ[ა]ს ყვ[ა]ნა მისგან
 იყოს. და რომე მუტელშიგან იყვ[ა]ნდეს და საჭმელი არ მოუნდე- 35
 ბოდეს, მისი წამ[ა]ლი ესე იყოს, რომე ბასილიყისა
 ძარღვი გ[ა]უხსნას და ცოტა სისხლი გ[ა]მოუშუას, და ოსპის საჭ-
 [ა]მ[ა]დი შეუწყევით და [ფ]ერდზედა ესე ტლე შეუწყევით
 და დასდევით. — მოიღე: სანდ[ა]ლი და სოდი ვარდისა
 წყლითა და ცოტა ქაფური, ესე ერთმანერჩიგან გ[ა]ურჩიონ და 40
 მით ენა გარდაკოცონ. მერმე იმ[ა]ზი გამო[ა]დუღონ წყლითა და

გამოწურონ, და პირველი წუენი გა[ი]სხან, და სამეითა და მე[ა]ვისა ბროწეულისა წუენითა მოადულონ, მას უქნით წუერილი თევზი ძმრითა შეუქენით და ამას აქმევდით, და ლუინისგ[ა]ნ აფარეზებინე.

სოდი თოფალხსა ჰქუიან, და იმ[ა]ზი — მე[ა]უნასა, და უმეი — თუთუბ[ა]ს.

- 5
ერთი ფერი ყვ[ა]ნა სხუა არს ლუიძლ[ი]სა სისუსტისაგან. და იქ-
442r ნების ლუიძლსა. ასთონიერთი ძალი არა ო ექონების, რომე სისხლი შეინახოს, მისგან დაემ[ა]რთების. მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე უწინა იყვ[ა]ნდეს წყალსავითა, და მერმე სისხლ[ა]დ გარდაექცეს.
10 უქნის დანავალსა რომე დახედნეს, წელთა ნახუეწივით რამე გავიდოდეს, ამისგან დაემ[ა]რთების. სენისა სიმწოვისაგან იქნების და სენისა სიმწოე — ნ[ა]წლევეთა სიმწოვისა. და უმეცართა კაცთა ასრე ჰგონია, სხუისა კორცისა ნახუეწი არისო. და აქიმთა ასრე შ[ა]რთებს, ყოველთა დღეთა ნ[ა]ევ[ა]ლსა დახედვიდენ. თუ წელთა ნახუ-
15 ეწმან ყოველთა დღეთა უფრო და უფრო იმატოს, ავი ნიშ[ა]ნი არის და არაფერი წამ[ა]ლი არ მოეკიდების, და ნუცარ[ა]ს სწ[ა]მლებთ. თუ ყოველთა დღეთა წელთა ნ[ა]ხუეწმ[ა]ნ იკლოს, იცოდი, რომე კარგი ნიშ[ა]ნი არის და არაფერი წამ[ა]ლი არ მოეკიდების, ერთად ამისთვის დაემ[ა]რთების, კაცი კელსა გაიხსნის,
20 დაჩუეული იყოს, არღარა გაეხსნას; და ერთ[ა]დ ამისთვის — კაცი ცხუირთა სისხლისა დენასა დაჩვეულებიყოს და მერმე შეკროდეს, მერმე იგი ძარღუჩიგან დაიფანჩვის, და მერმე იქიდალმ[ა]ნ ნ[ა]წლევიჩგ[ა]ნ ჩ[ა]ვა, და სიმწოვითა ნ[ა]წლევეთა დახუეწს და ნ[ა]წლევისაცა დაქწუელილებს. ნ[ა]წლევი სამი არს: ერთი ზე-
25 მო, ერთი ქუემო და ერთი შუა. თუ ესე სენი ქუემოსა ნ[ა]წლევი შიგ[ა]ნ იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე ესე წელ[ი]სა ნ[ა]ხუეწი სხუილ-სხუილი გამოვიდოდეს. ო თუ ესე სატკივათი შუათა ნაწლევეთა შიგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს: წელთა ნ[ა]ხუეწი წებოვითა იყოს; თუ ზემოსა ნ[ა]წლევისა შიგ[ა]ნ იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე
30 იყოს, რომე წელთა ნახუეწი წურილი იყოს და პ[ა]ტ[ა]რა მუცელი და კიბი სტკიოდეს. და თუ ქუემოსა ნაწლევიჩგ[ა]ნ იყოს, ს[ა]პ[ა]რ-ს[ა]ვი სტკიოდეს.

ჯ[ა]ლინოზ აქიმი ამას იტყუის: რ[ა]გუარცა ყვ[ა]ნა მოუვიდეს, თუ აღრე-აღრე და გაურჯელ[ა]დ იყვ[ა]ნდეს, ესე სენი ზემოთა ნაწ-
35 ლევიჩგან იყოს. თუ ცოტად აზიდვებდეს და ჯდომამიგ[ა]ნ რჩიდეს, შუასა ნ[ა]წლევიჩგ[ა]ნ იყოს; და თუ მწოედ აზიდვებდეს და მწოედ რჩიდეს, ზემოთა ნ[ა]წლევიჩგ[ა]ნ იყოს.

ერთი ყვ[ა]ნა სხუა არის, სახელ[ა]დ აყაყი ჰქუიან. ესე მისგ[ა]ნ იქნების, რომე ნ[ა]ველმოიგ[ა]ნ ნ[ა]მეტნ[ა]ევ[ა]დ ზაფრა შეყრილი-
40 ყოს, რ[ა]გუარცა ტყირბი სევდისა სახლი არის და იქი შეიყრების, აგრე ნ[ა]ველი ზაფრისა სახლი არს და იქი შეიყრების. ესე ორისა

ფერის[ა]გქან დაემ[ა]რთების. ერთი მისგან, რომე ნ[ა]ველღიგქან ზაფრა ერთობ დამეტდეს, რ[ა]გუარცა ნ[ა]ველღიგქან ზაფრა დას-
ქ[ა]რბდების და იქი აღარა დაეტევის, მერმე იქიდ[ა]ლმ[ა]ნ ნ[ა]წლე-
ჩიგქან ჩ[ა]ეა და ნ[ა]წლეესა და[ა]წყულულებს. ერთი ფერი ყვანა
მისგან იქნების, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს. — რ[ა]გუარცა 5
რ[ა]სს კ[ა]მდეს, ისითსვე მოუღნობელსა გ[ა]ვიდოდეს, და ნ[ა]ველისა
ფერი II მომწუანო იყოს, და ნ[ა]ვე[ა]ლი ცხელი იყოს და ორთქლი 443 r
ასლიოდეს. რ[ა]გუარცა ესე ნიშ[ა]ნი ნახო, იცოდი, რომე ესე ყვ[ა]-
ნისა სენი ყუითელი ზ[ა]ფრისგან არ[ა]ს. ამისი წამ[ა]ლი: მუჟლი
ას[ა]ლი იყოს, რომე შეიკრის და სენისგან გამოიყვანოს. 10
აწ რომე ყვ[ა]ნა ავისა საკ[ა]მლისგან და დიდისა საკ[ა]მ[ა]დისგან
და დიდისა ლუინისგან იყოს, რომე ზემო თ[ა]ვესა პირველი ნიშ[ა]-
ნი დაგუიწერია, და ესე ბევრისა და მწოვისა და მქ[ა]ვისა ს[ა]კ[ა]-
ლისგან დაემ[ა]რთების.

ერთი ფერი ყვ[ა]ნა სხუა არის, რომე კაცი პირვე- 15
ლ[ა]დ კარგისა კ[ა]მასა დაჩუეულიყოს და მერმე ისი ველ[ა]რ იშო-
ოს, მძიმესა და მწოვისა საკ[ა]მ[ა]დსა კ[ა]მდეს. ამისი ნიშ[ა]ნი ესე
იყოს. — პირველ[ა]დ ყვ[ა]ნა დაუწყოს, მერმე წელთა ნ[ა]ხუეწი-
ვითა დაუწყოს ყვანა ისი ნ[ა]ხუეწი თეთრი იყოს და ან სისხლ[ა]დ
გარდაეკეს. მერმე ყვ[ა]ნა მას უენის კიდევ ნაცრის ფერ[ა]დ გარ- 20
დაეკეს. ამ[ა]წუდა ნულარა ირჯები, ვერ[ა]ს წამალსა უზამთ. და
ერთი ფერი ყვ[ა]ნა სხუა იყოს, რომე ბალღმისგან იყოს. ესე სენი
სურღოსგან და თ[ა]ვისგანცა დაემ[ა]რთების, რომე ნ[ა]წლევი-
გან ჩ[ა]ვიდა სიმწოვითა. ამ[ა]ნცა და[ა]წყულულოს ნ[ა]წლევი. მერმე
ესე ყვ[ა]ნა დაემ[ა]რთოს, რომე მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს: იყვ[ა]ნდეს 25
ფერ[ა]დ-ფერ[ა]დსა, და ზედ[ა]ნ ქ[ა]ფივითა ადგეს და კორცისა ნ[ა]-
ხარშივითა. ესე ყუელა ბ[ა]ლღმისგან და სიგრილისგან იყოს.

ერთი ფერი ყუ[ა]ნა სხუა არის, რომე ნ[ა]წლევი II დააწყულ- v
ნეს და ყვ[ა]ნა დაუწყოს. თუ ესე ყვ[ა]ნა დაემ[ა]რთოს, სიცხისა-
გან იყოს. ამისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს—მუღ[ა]მ[ა]დ იყვ[ა]ნდეს და აცხე- 30
ლებდეს. და მუტბილი ცხელება იყოს (მუტბილი ამას ჰქუიან,
რომე კორცთა აღნობდეს და თმასა აყრევიწებდეს), ესეცა და[ა]-
წყულულებს. ამისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე იყვ[ა]ნდეს, რომე ნა-
ხარშისა ქ[ა]ფი არ[ა]სო. ამა სენშიგან შიში არ უნდა.

ერთი ფერი ყვ[ა]ნა სხუა არის, რომე ს[ა]კ[ა]ო- 35
ნისა ხუითქსა გვ[ა]ნდეს. თუ ამა სენშიგან ცხელებაცა
იყოს და სრულ[ა]დ მუტელი სტყიოდეს. თუ დასრულსა(!) ასოში-
გან მქურვ[ა]ლ[ა]დ იყოს და სიმქურვ[ა]ლე მორეოდეს, და
სიმქურვ[ა]ლისგან სუსტად იყოს, და ნ[ა]ვე[ა]ლი მწუანე კალი- 40
ბი იყოს, და წელთა ნ[ა]ხუეწი სხუილ-სხუილი იყოს, მისი ნი-
შ[ა]ნი ესე იყოს, რომე ნ[ა]მეტრ[ა]ვისა სიცხისგან სკირდეს. აწ ამა

სენზიგ[ან] აქიმსა ასრე მქართვებს, რომე სქამ დღემდის წამალსა ნურქას აკმევს, ამისთუის რომე წამლისა უკმელობა მრთელზე-
 5 დან დაქაყენებს. მერმე მაზედ[ან] გამოჩნდების თუ სიძვერელის-
 გ[ან] არის, თუ სიგრილისგ[ან], თუ ანასდ[ათ]. პირველსა დღესა
 აქიმი მიხუდეს და წამალი შეასუას, ველარ შეიგებს, თუ რისგ[ან]
 არს და მრ[ავ]ელი ზიანი ეცემის. მერმე თუ სიგრილ[ის]გ[ან] იყოს,
 444 r ოთხსა დღესა უქანის პური ლუინოშიგ[ან] ჩაქუც[არ]ეთ და იგი
 აქამეთ, და ნუცა წყალსა ასომთ და || ნუცრ[ას] ფერსა გრილსა
 აკმევთ. თუ ესე პური და ლუინო დაშუენდეს — კარგი, და თუ არა
 10 არლ[არ] დაშუენდეს — ნურლ[არ] აკმევთ, და რ[აც]ა მწოე სპ[ა]-
 შადი იყოს, ყუელ[ას]გ[ან] იფ[არ]ეზოს. თუ აკმევთ, მუცელშიგ[ან]
 კოლინჯ[ად] გარდაქევეის. და ნუცა წუელიანსა რ[ას] აკმევთ,
 ნუცა ნიორიანსა; ესე იცოდით, თუ მ[ა]წუნსა და ნიორსა აკმევთ,
 სხუსა ს[ა]ტკივარსა გამოაჩენს. და ხანქამიერ[ად] ძმრიანსა აკ-
 15 მველით. და სც[ად]ედ. თუ ძმრიანი დაშუენდეს, აკმევლით; თუ არა
 დაშუენდეს, ნუ აკმევთ.

წამალი ყვანისა, რომე საკმელსა კ[ამ]დეს და ისითსავე უდ-
 ნობსა გ[ა]ვიდოდეს და ნ[ა]წყლიცა ეწოდეს, და ნ[ა]ქელი მოყვი-
 თქანო იყოს, და ანუ მოწითქანო, და სწყურდებოდეს და ჰიბი ბო-
 20 ქუნქამდის ყუელა სტიოდეს, შიგნით კიდეცა ეწოდეს, მისი
 წამლები: ყურსი ტ[ა]პ[ა]შირი შეუწყევით. და წამლები
 მისი. — მოიღე: ტ[ა]პ[ა]შირი, წითელი ვარდი, ს[ა]მყი არაბი,
 ზირშივი. ესე ს[ა]მი — სწორ-სწორი დან[ა]ყე, ისრიმისა შარბ[ათი]
 ანუ ბროწეულისა შარბ[ათი] ანუ ბიისა შარბათი შეასუით. მისი
 25 საკმელი: ნარდანი და ისრიმის წუენი საკ[ამ]ადად შეაქნევიან და
 იგი აქამე, ნ[ა]რდ[ან]ი კმელი ბროწეულისა თხის ქონითა აკამე. თუ
 ამა საკმელსა ვერ კ[ამ]დეს და სუსტად იყოს, კურდლ[ის]სა კორცი
 აქამეთ. ან კაბისა, ან გლონი, ან კოკობი; რომელიცა იშობოდეს,
 v იგი აქამეთ, და ახალი დოცა შეასუით || და ოსპისა საკ[ამ]ადი შე-
 30 უქენით და მ[ა]ყე გაწურვილი მანუნი შიგან გაურით და იგი აკა-
 მეთ. თუ მ[ა]ყე მოუნდეს, კმელი ბროწეული კამოს.

თუ ესე ნ[ა]ქელი ცოტა-ცოტა იყოს, და ტკივილი ერთობ
 მწოედ იყოს, და ჰიპსა გარეშემო მწოედ სტიოდეს, და ამა ყვანასა
 ზაიარი ჰქუიან. და ესეცა ნ[ა]წლევისა წულულისგ[ან] დაემ[არ]-
 35 თებობს. მისი წამლები: ასფოში მოც[ა]ლული, თუხმ[ა]ქ[ან]ი
 მოც[ა]ლული, ს[ა]მყი არაბი მოც[ა]ლული, ს[ა]მივე სწორ-სწორი
 დან[ა]ყე, და მერმე ვარდის ზეთშიგ[ან] დაალბეთ, შეაქამეთ. და
 ს[ა]ქმელი ცოტა აქამეთ და რ[აც]ა ოდენ აქამთ, ბრინჯისა სა-
 40 კ[ამ]ადი ნიშ[ა]სტაკითა. და თხის ქონი უმ[ა]რილოი შიგ[ან] გ[ა]-
 ურთეთ. თუ ამით არ უშუელოს, მუყლი ასი შეუწყევით,
 და ესე ჰატრუვი შექენით და ქუეშეთლამ[ან] ააღებინეთ. მისი

წამლები: თეთრი სკამელი და ხუნი სიომანი, სკამცი, აფიონი სწორ-სწორი დანაყვეთ და კუერცხის გულითა შეზილეთ, და პატრუქად შექენით გრძლად, ხურმისა გურკის სისხოთა, და მერმე ჩრდილსა გააკმეთ, და აღებინეთ ესე პატრუკი, უშუელის ზაიაჩრისა სკატკივარსა.

5

თუ გსურჯელად იყვანდეს, არც რა სტკიოდეს, და არცა ეწოდეს, და არცა სწყუროდეს, მისი წამალი ესე იყოს, — ქუნდრუსა გუარიში შეუწყევით, და წამლები მისი: თეთრი სკამელი, პილილი, ნანახუა, სუმბული, მასტაქი, ანისონი, ხამიუდი(!), გულინარი სწორ-სწორი დანაყვეთ და გაცარ და თაფლითა || გუა- 44 5r10 რიშად შექენ, ყოვლთა დღეთა სამ-სამსა დრამსა აკმევდით. სკამელად ჩიტი და შინაური ქათამი აკამე. ზოგჯერ მოხარული და ზოგჯერ შემწუარი; და თუ ამა სენშიგან კიდევ სწყუროდეს და კიდევ აცხელებდეს, ბროწეულისა სუფუფები შეუწყევით. და ყურის გულინარი შეუწყევით და ძმრითა მოხარულსა კუერცხსა აკმევდით, და წურილსა თევზსა მოხარულსა აკმევდით ძმრითა.

15

ამა ზემოთი სამი წელთა ნახუეწი დაესწროთ. რომე ხშირად წელთა ნახუეწსა იყვანდეს და ასრე. რომე ხშირად აღებოდეს და დაცდებოდეს, ასრე ეგონოს — გამოიყვანსო და არ გაიყვანდეს, და თუცა გაიყვანოს, ცოტა და ბალღმიანი და თხამლიცა ერიოს. ამა სენსა ყუელასა შაფმან უშუელოს (შაფი პატრიკსა ჰქუიან, რომე ზემო სწერია). თუ ამა სენშიგან ესე წაეიდოს. რომე მოუნდებოდეს და ვერ დაცდებოდეს, ამისი წამალი ესე იყოს. — ხიარი-შამბრისა გული ოცი დრამი და შირიხიშტი, ესე ყუელა ვარდის წყალშიგან დაალბოს და კელითა გატყლიჯოს და გამოწუროს, და ნელტფილითა უზმასა ასუას, რომე ოთხი-ხუთი კარგად გაიყვანოს და სენისგან გამოიყვანოს. კორცსა ნუ აკმევთ და ნუცა ლუინოსა ასმევთ. ლუინო და კორცი ამა წყულსა გააკმობს. და საკამელი ბრინჯისა შეუწყევით, ანუ ოსპისა, ასრე რომე სამჯერ ოსპი მო || აღუღეთ წყლითა, სამივე გარდაასხით, მეოთხედ თუთუბითა შექნან და თხისა ჰონიცა გაურთეთ და ამას აკმევდით. თუ ნამეტნავად იყვანდეს, ეს ტლე შეუქენ (და) შემკრველი და მუცელზედან გარდააქრან. — მოიღე: სუქი, აყლი, მაზუა. გულინარი. სანდალი კმელი, ბროწეული, წითელი ვარდი და ბროწეულის ქერქი მესქისა. ესე ყუელა დანაყვეთ კმელად. წნორის ფურცელი. ვაშლისა და ბიის ფურცელი ყუელა გააკმეთ, დანაყვეთ და ამაშიგან გაურთეთ, და ძნელითა ლუინითა ტლედ შექენ და მუცელზედან გარდააქარ. და ხილი ბევრი აკამეთ, შემწუარიცა და უწუარიცა უზმასა. და საკმელსა უქანის ხილსა ნურას აკმევთ. და ბიის შარაქი სამფერსა წელთა ნახუეწსა უშუელის და ყენასა ყუელასა არგებს.

20

25

30

35

40

5 აწ დავიწყნეთ წამალნი, სარგონი ზემოსა წაწლებინსანი. — აიღე: ასფიოში, რომელსა ჰქუიან ბაზრაცატუნა, გომიზი, თუითო — ორი წონა, და ქია — დრამის წონა. დაგვალე ქია და გომი-
ზი და გარიე ბაზრაცატუნსა თანა, და შეასუი სნეულსა მორდიან-
ფაშაკრჩით გრილითა წყლითა.

ანუ აიღე: და შეასუი ორი წონა ბაზრაცატუნი გამტვარი
დილა-მწუხრი.

10 ანუ შეასუი: დრამის წონი შაშარმის თესლი, მორდიან-
აფშაკრჩი გრილითა წყლითა დილა-მწუხრი.

ანუ შეასუი: ორი წონა შაკრვის თესლი მთისა გრილითა
წყლითა, ანუ მორდიან-აფაშარაჯი.

446 r || ანუ შეასუი: ნახევარ სიქორგი ბაზრაცატუნისა ნედლისა
: 5 წყალი, რომელსა ჰქუიან მრავალ-ძარლუი, მცირედითა ვარდის
ზეთითა.

ანუ აიღე: და შეასუი მუხუდოს ოდენი სპარსული ბა-
ლუნია გრილითა წყლითა

ანუ შეასუი: სპი წონი წაბლი დაგლიღი მორდიან-ფა-
შარკითა გრილითა წყლითა.

20 მისთუისვე. — აიღე: თუთუბა და მორადია ცმელი, თუი-
თო — ორი წონა, და გომიზი, და ჰუმადის თესლი და ლუბაბი კა-
პიმისა, თუითო — დრამი. დანაცე კარგად და შეზილე მრავალ-
ძარლუისა ნედლისა წყლითა. და შექმენ კუერნი, ვითა დრამისა
წონი. და მისგან კუერი, შესასმელი, ერთი გრილითა წყლითა მის-
წყუედს სისხლსა და შეკრავს მუცელსა. და დასომს სიბოროტეს
25- წითლსა წაქვლისასა.

ანუ შეასუი: თხათა სძე, შემგბარი, ესრეთ. — აიღე სი-
ქორგი ერთი ახალი თხისა და სიქორგი ერთი წყალი. და ერთგან
შეგბოლე, ვირე წაქდეს წყალი და დარჩეს სძე, და შეასუი.

30 ანუ აიღე: ბრინჯი გაწმედილი და შეგბოლე. და დაწურე მი-
სი წყალი სიქორგი ერთი. და დაასხი მას ზედა სიქორგი ერთი
სძე და შეგბოლე, ვირე წაქდეს წყალი ბრინჯისა და დარჩეს სძე,
და შეასუი იგი. ანუ შეასუი დრამის წონა ტართითი სძითა შემგბ-
რითა.

35 ანუ აიღე: დრამის წონა წაბლი სძითა შემგბარი და შეა-
სუი.

ანუ აიღე: დურიხა ყურდლისა — კოვზი ერთი, და კოვზი
ერთი ვარდის ზეთი, და აურიე ზეთსა შემგბარსა თანა და შეასუი
v სიქორგი ერთი ბრინჯის წყალი. და || კრთილისა. რომელსა შიგან
40 შემგბარი იყოს აფშართიჯისაგან. თუ იყოს მას ელებასა თანა

ქურეება, მაშა შეასუი კუერი ტაბაშირისა გრილითა წყლითა, და შეასუი აფშართიჯასგან წყლითა გრილითა.

და თუ იყოს ქუემეთა ნ[ა]წლეეთა შიგ[ან], მაშა ჰქურნე ოყნე-ბითა და ერგების მას ბრძანებითა ღ'თისათა.

ა ი ღ ე: ბრინჯი და ქრთილი გამორჩეული, თუითოსგან — ორი მჯილი, და შეგბოლუ კიდეს-კიდე; და აილე მთისა წყლისგან თუითო სიქორგი და სპეტი — ორი წონი, და ქარტა ეგდენივე და დაგ[ა]ლუ კარგად. და აილე ორისა კუერცხისა გული და გა[ა]ტფე და შერიე ერთ[ა]დ, ვირე შეიქნას ვითაცა მარამა, და და[ა]სხი ბრინჯისა, ქრთილისა წყალსა ზედა, დაურთე თანა მცირედი ვარდის ზეთი და ოყნა უყავ მით. 5 10

ოყნა, სარგო წულულებითათვის, რომელი იყოს მუცელსა შიგან და სისხლ[ა]დ იყვ[ან]დეს, და მას სახელ-სდებენ ბერძენ[ნი] დოსინატრია. — ა ი ღ ე: ცმელი ნეზუისა თხისა და თირკმელთა ახალი და შეგბოლუ ქაშქსა თანა. მერამე აილე მისგან ქაშქის წყ[ა]-ლი და მას თირკმელთა ცმელსა ორი სიქორგი, და აილე ბრინჯისა შემგბრისა წყ[ა]ლი და ვარდის ზეთი, ამ[ა]თგანი — თუითო სიქორგი და კაკია დაგლილი, — ნახევარი დრ[ა]მის წონა, და გომიზი არ[ა]ბი, დაგლილი. და დედათა სპეტი დაგლილი. ამ[ა]თგანი თუითო — დრამის წონა. || და მერე ერთგან დაურთე. ვირე შეიქნას ვითა მარამა, და ოყნა უყავ მით. 15 447 r 20

ან უ ა ი ღ ე: სიქორგი ერთი წყალი ფარსიანდრულისა ნედლისა, და ნახევარი სიქორგი ვარდის ზეთი, და ოყნა უყავ მით. და ქმენ საქ[ა]მადად მის ღვ[ა]ლო. ძმროსა წუენი ნუშის ზეთითა და თესლი ბროწეულისა და და[ა]სუნლენე, რაზომ შეგეძლოს. და აქ[ა]მე ხილ-თ[ა]გ[ან] კდმში, და შეასუი კალი ლებრასა. რომელ არს ფშატი. მაშა, თუ პოო საურ[ა]ვი ძნელი, შეასუი ყოველთა დღეთა სიქორგი ერთ[ი] ფურთა მაწუნი და უმ[ა]ტე იგი, რაზომ ნახო მისი ძალი, ქარენისა პურსა თანა ღ[ა]გლილი. 25

და კურნე, რომელი იყოს მაგიერ საგურკლესა. ოდეს შეხუდეს მას შიგან სიმსიენე მკურგვ[ა]ლი, მალურდოს წყლ[ი]თა და ვარდის ზეთითა. და შერიო ერთგან და და[ა]სდევ საგურკლესა ზედა. 30

ან უ ა ი ღ ე: ჯ[ა]რჯ[ი]სთის წყლისაგან, რომელ არს თიქა, და შერიე ვარდის ზეთითა და დასდევ საგურკლესა ზედა.

ან უ ა ი ღ ე: ქრთილისა კალი და წყალი რობაზჯისა, და შერიენ ერთგან და დასდევ საგურკლესა ზედა. და თუ წაეიდოს საგურკლესა შიგან სიფოლზუე, აილე სირ-ვ[ა]შლისა ფურტელი და ვ[ა]რდის კმელი, და ოსპნი და ქერქი ბროწეულისა ტკბილისა, და შეგბოლენ ერთგ[ა]ნ. და უბრძ[ა]ნე სნეულსა. ჩაჯდეს მას შიგან. და თუ იყოს საგურკლესა შ[ი]გან დაწუა კიდე სიმსიენისგ[ან]. მაშა აილე ვარდი კმელი და ოსპი, და შეგბოლუ და დაგ[ა]ლუ და და[ა]სხი ზედა 35 40

V ცოტა მალურდოს წყლისგან, და II შეაზ[ა]ვე და შექენ მარამა და დასდევ საგურკლეს ზედა. ანუ უყ[ა]ვ ვარდსა და ოსპსა თანა რამე თუთუბისაგანი, და შეგბოლე, და შიგან ჩ[ა]ქდეს.

5 ანუ აიღე: კუერცხის გული და მცირედი მასტაქი თეთრი, და ვარდის ზეთი, და შექმენ მარამა და დასდევ საგურკლესა ზედა, და თუ შეხუდეს საგურკლესა გაპებულემა, მაშა ჰკურნე სპეტისა მარმითა.

10 და თუ შეხუდეს საგურკლეს შიგა ტეხა ქარისა მ[ა]გიერ და მოსწვიდეს საგურკლესა შიგა, მაშა შეასუი ბაზრაცა-ტუნა და ურფა მომტყურ[ა]ლი. და თუ წაეკიდოს საგურკლესა შ[ი]გ[ა]ნ ბ[ა]ც[ა]სირი და გასივდეს, და-ნ[ა]ყე პრ[ა]სა, და[ა]სხი ზედა ერბო ფურთა და დასდევ საგურკლესა ზედა.

15 ანუ უკუე: მიეც მუყლი, ანუ კაპრის ძირი, და ჰამოს სკატა-კი და საქ[ა]მ[ა]ლნი სუბუქნი და კურნე რომელი ვლებისგან იყოს, მ[ა]გიერ უსუსურობისა ნ[ა]წლეეთა და სტომ[ა]ქისა; ჰკურნე ამით გუარიშნებითა, რომელი იქნების ბროწეულის თესლითა. შეასუი მისგან ორი წონა მორდი და ანფაშაჯარსა თანა და დასდევ გარეთ მუცელსა მარ[ა]ქმა.

20 აიღე: ბოკელი იელუსრემული ათი წონა, ჩა[ა]გდე მასოსანსა თინა და აიღე აფსინდი, კაპრი და ალვა, დარიჩა, თუთითო — ორი წონა, და ქია — ოთხი წონა, და ცუილი თეთრი — ს[ა]მი უკია, და ნარდანის ზეთი და ქუნჯითის ზეთი და ვარდის ზეთი, ამათგანი —

448r 25 სწორ-სწორი, რაზომი ეყოფოდეს, ვირე შეიქნას მარამა. და და[ა]ლ-ნევ ცუილი და ზეთები, და წამ[ა]ლნი დაგაღენ II და შერიე ერთ-გ[ა]ნ. მერმე დასდევ მუცელსა ზედა და სტომ[ა]ქსა.

30 და რომელი ვლებისაგან იყოს მ[ა]გიერ წულილ-თა საქ[ა]მ[ა]ლთა და წაეკიდებოდეს მ[ა]თგან ყვ[ა]ნა და ძალი მრთე-ლი იყოს, უჯა(!) მისი ესე არს, რომელმცა კოკასა ჩა[ა]სხათ თაფ-ლი და არღარ[ა]მცა გამოვიდა თ[ა]ფლი, ვირე წყ[ა]ლილა ჩ[ა]ასხა, გამოვიდეს. მაშ აქ[ა]მე საქ[ა]მ[ა]ლნი სქელი, ვითა ზროხის კორცი წლისა, რომელი სქელი იყოს ჰამადთ[ა]გან, რომელმ[ა]ნ შეკრ[ა]ს მუცელი და უსუბუქე.

35 და რომელი იყოს მაგიერ საქამ[ა]ლთა მრ[ა]ველთა, მ[ა]შინ ნუ შეკრ[ა]ვ, ვირე გ[ა]უწმდეს მუცელი. და დაუამე სტომ[ა]ქი ვარეთ კუერიითა; რომელსა ჰქუიან დისფრა მატუნი, რომელ არს კუერი თესლთა.

40 წამ[ა]ლი, სარგო წყლულისათუის, რომელი იყოს ნ[ა]წლეეთა შიგ[ა]ნ და ჰცევა ძნელი და ტეხა, რომელი არა მოიდნობდეს საქა-მ[ა]ლსა. — აიღე: სირ-ვაშლის თესლი კმელი ორი უკია, კამის თესლი, და ანისონი, და ნანახუა, და ლემის თესლი, ამ[ა]თგანი თუი-

თო — უკია, და აფიონი — ექესი წონა, დანაქე და შეზილე ლუი-
 ნითა, და შექმენ კუერი, თუითო — ნახეჯარ ღრქამის წონა, და
 დამქარხე ექეს თუე და შეასუი მისგან კუერი ერთი გრილითა
 წყლითა.

კუერი, სქარგო მუცლისა კსნილობისა და ქცევისათუის, და 5
 თხევთა, და სტომაქის ტკივილისა. — ა ი ლ ე: ჯულანრი და სუმბუ-
 ლი და სქალიხა გამორჩეული, თუითო — ორი წონა, და აყირყარა,
 ზანჯქაბილი და პილპილი თეთრი, და დქარაბილი, და ყარქამ-
 ფული და საქმელი, თუითო — ღრქამისა || წონა, ქია, გამოწურვი- v
 ლი ვაცის წუერისა და კაკია, თუითო — ორი წონა, ზაფრქანი და 10
 ყუსტი, და კუქუმბრა, თუითო — ოთხი წონა, ვარდი ქმელი — ოცი
 წონა, დანაქე და შეზილე წყლითა და შექენ კუერი, თუითო —
 ღრქამი. დაურთვენ, თქანა ზოგნი მქურნქალნი სირ-ვაშლსა, თუ-
 თუბსა და სადაქსა, თუითო[ს] — ნახეჯარ ღრქამსა.

კუერი აფიონისა, სარგო მუცლისა კსნილობისა და ქცევასა და 15
 ტეხასა. შეასუი და ოყნა უყო მისგქა მქვქალ-ძარღუასა ნედლისა
 წყლითა. — ა ი ლ ე: აფიონი რვა წონა, მური და ზარევენდი, და
 ზაფრანი და ტაბაშირი, და ტარნაჯუბინი, სალიხა და მეფის ბეჭედი,
 თუითო — სქამი უკია. და ფუქალი ამბუთისა — ოთხი უკია, და
 ლუბანი, და ამამა, და შიპი ბოსტნისა, თუითო — ორი უკია, და 20
 ქერქი მუხისქა, და კაკია, და ჯულინარი, და ფარისიოშნი, და ტაბა-
 შირი, და თირანჯაბინი, სქალიხა და მეფის ბეჭედი, თუითო — სქა-
 მი უკია; დაგქალე და შეზილე ლუინითა სურნელითა და შექმენ
 კუერქად, თუითო — ღრქამის წონად. და შე ს ა ს მ ე ლ ი: ღრქა-
 მის წონა გრილითა წყლითა. 25

კუერი მისთუისვე. — ა ი ლ ე: გამოწურვილი ვაცის
 წუერისა და ჯულინქარი, და კაკია და ბროწეულის თქვი ამქათ-
 გქანი თუითო — ექესი ღრქამი, და ფილაზაჯი — ოთხი წონა,
 მური და ლუბანი. თუითო — ორი ღრქამი; დანქყენ და შეზილენ
 მურდანასა გამოწურვილისა და შექმენ კუერნი. შე ს ა ს მ ე ლ ი 30
 მისი: ღრქამის წონა ბევაშირითა!

შექმნა მარცულისა, რომელი შექრქავს მუცელსა — ა ი ლ ე:
 || აფიონი შემწუარი, თახუის კუერი და ფილაზარჯი; ანისონი და 449r
 ჯულინქარი, და ოსპი მოტყრობილი, და ბროწეულისა მქვექისა და
 ტკბილისა მქარცუალი მოტყრობილი — ოთხი ღრქამი. და თეთრი 35
 ლემის თესლი — ორი ღრქამი, გუნდა და ბროწეულისა ქერქი,
 თუითო — ღრქამი. დანქყე და შექმენ მარცულად კითა პილპი-
 ლი; და შე ს ა ს მ ე ლ ი: თერთმეტი თუალვით ზომასა ზედა, ვი-
 თქაქა ნახო ძალი სნეულისა.

კუერი მისთუისვე. — ა ი ლ ე: ქერქი. თივა ვაცის ძირისა 40
 და თეთრის ლემის თესლი, თუითო — სამი ღრქამი, კაკია და გომი-

ზი, და ქათირა და შაბიამენი, და ყურძნის ყუაეილი, ვარდი, თუთუ-
ბა და ქია, იამბუთისა ხილი და ლუბნი, თუითო — ორი ასთ[ა]რი.
აფიონი — ს[ა]მი დრ[ა]მი, ვაცის წუერის გამოწურვილი, ჭულინ[ა]-
რი და ფილაზარჯი, და ბალასი, გუნდა და ქარტა დამწუარი და ფქუ-
ილი გერმანდი, თუითო — ერთი ასთ[ა]რი და ორი დრ[ა]მი, ზუკი
და ზაფრ[ა]ნი, თუითო — ორი დრ[ა]მი, ტეგნის თესლი და ტაბაში-
რი, და ნიახურის თესლი და დოკო, თუითო — ს[ა]მი დრ[ა]მი. დან-
[ა]ყენ წამ[ა]ლნი და შეზილენ ვაზის ფურცლისა წყლითა ან მურ-
დან-ფაშარჯითა, და შექმენ კუერ[ა]დ დრ[ა]მის წონა და იკმ[ა]რე.

5

10 კუერი შესაკრავი მუცლ[ი]საჲ — აიღე: გუნდა
და ვარდი, და კაკია და სიავ[ა]რდანი, სოდი, ლიბნე, ლუბნი, აფიონი
და გომიზი, თუითო — უკია, აბალ[ა]სი და ლე[ა]ლო, ძმ[ა]როს
თესლი, თუითო — ორი უკია; დან[ა]ყენ და შეზილენ ლუინითა კარ-
გითა. დაურთე მცირედი რაზიკი და შექმენ კუერი. შესასმელი:
15 დანგ-ნ[ა]ხეგარი.

17 V || კუერი მასკატუნისა, სარგო მუცლისა
ქსნილობისათუის. — აიღე: გომიზი და ჭულინარი, და კა-
კია და ვაცის წუერისა გამოწურვილი, თუითო — სამი დრ[ა]მი, და
ფილაზალჯი, ლიბენი და მასკატუნი, თუითო — დრ[ა]მი, ვარდის
20 ნედლი[ა]სა გამოწურვილი — უკია ერთი, და აბლისი — ოთხი დრ[ა]-
მი, დან[ა]ყენ და შეზილენ (და) ნედლისა გამოწურვილითა, და
შექნენ კუერნი, თუითო — დრ[ა]მი. შესასმელი მისგან: კუე-
რი ერთი ასის წყლითა შემგბრითა დაწურვილითა.

25 შექმნა თაკუის-ყუერისა შ[ა]რტულისა, სარგო მუცლისა ქსნი-
ლობისათუის, ქცევისა და ზიდვისა ძნელსა და ცხროსათუის, რო-
მელი ყოვლთა დღეთა მოუვიდოდეს. — აიღე: თაკუის-ყუერი და
მური, თუითო — ორი დრ[ა]მი, აფიონი და ანისონი, თუითო —
ორი დრ[ა]მი, და თეთრის ლემის თესლი — ს[ა]მი დრ[ა]მი, ნიახუ-
რის თესლი — რეა წონა; დან[ა]ყენ და შეზილენ და ლუინითა შექნენ
30 შ[ა]რტულად, ვითა პილპილი. შესასმელი შუიდი მარტუალი ანუ
ხუთი ნელტფილითა წყლითა. და მისაჲ შედეგად შეასუას ზედა ბუფ-
შარა(!) ანუ მურდიან ასფარჯი, და ერგების.

35 მ[ა]რტუალი ცხროსათუის. — აიღე: თეთრის ლე-
მისა თესლი და ნიახურის თესლი, და ანისონი, თუითო — ოთხი
წონა, ზაფრ[ა]ნი და ანისონი, თუითო — ს[ა]მი დრ[ა]მი, მური და
თაკუის-ყუერი, თუითო — ორი წონა, დან[ა]ყენ და დაგალენ, და
შეზილენ ლუინითა და შექმენ მარტულად. შესასმელი მის-
450r გან: შუიდი შ[ა]რტუალი, || ანუ ხუთი ანისონის წყლითა და ძირა-
თა შემგბრითა.

40 მისთუისვე. — აიღე: ნიახურის თესლი და ნანახუა, და
თეთრის ლემის თესლი, კულიავი და ნერექუა, ანისონი და მური,

აფიონი, თუითო — დრ[ა]მი. შექმენ, ვითა პირველვე და იქმ[არ]ე
ეგრევე.

შექმნა მქარცულისა თივა-კ[აც]ისა, სარგო ზიდვებისათუხს, და
ქცევისა და ცხროსათუის ყოვლთა დღეთასა, და შეკრ[ა]ვს მუცელსა,
დ[ა]ცხრობს ტკივილსა. — ა ი ღ ე: ქერქი თივა-კაცის ძირისა და თე- 5
თრის ლემისა თესლი, თუითო — ოთხი დრ[ა]მი, მური და აფიონი,
ზაფრ[ა]ნი და თახუის-ყუერი, თუითო — ხუთი დრ[ა]მი, დან[ა]ყენ
და შეზილენ ლუინითა, და შექნენ კუერ[ა]დ ანუ მქარცულად. შე-
ს ა ს მ ე ლ ი: ორი დანგი, და თუ მარცულნი იყუნენ; — ხუთი ანუ
შუიდი. 10

შექმნა მქარცულისა მუცლი[ს]ა კსნილობისათუის ძუელისა.—
ა ი ღ ე: გუნდა და ბროწეულის თ[ა]ვი, ჭულინ[ა]რი და თუთუბა, ხი-
ლი იამბუთ[ი]სა, ლუბნი და მური, გომიზი და ზაფრ[ა]ნი, თუითო —
სამი დრ[ა]მი. დან[ა]ყენ და შეზილენ ასისა ნედლისა გამოწურვილი- 15
თა და შექმენ მარცული. ვითა პილპილი. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს-
გ [ა] ნ: ორი დრ[ა]მი, და შეასუი მისა შედეგად ორი უკია აბალასი-
სა წყლითა.

შექმნა მარცულისა მურითა, დასამჭირავი საგურკლისა, რო-
მელ შეკრ[ა]ვს მუცელსა და ერგების ზიდვასა. — ა ი ღ ე: მური და
ლუბნი, ზაფრ[ა]ნი და აფიონი — თუითო ნაწილი; დაგ[ა]ლუ და 20
შეზილუ კუერცხის გულითა და შექმენ, ვითა გრკოი, || და დაუპყ-
[არ] შუა მკერდი; ოდეს აიღებდეს, მოუსუას საგურკლესა ვარდის
ზეთი, და დ[ა]იჭირო, მერმე ღ[ა]მე ყოველ და დილასა მკერ[ა]დსა მას
მოზიდნეს და გამოიღოს.

შექმნა წამლი[ს]ა დას[ა]მჭირებელი საგურკლისა მატყლითა, ერ- 25
გებს კსნილობასა მუცლისასა. — ა ი ღ ე: შაბიამენი, ლუბნი და ზა-
ფრ[ა]ნი, და მიწა ლუბნისა და ფიაზალაჯი, და თაქუის-ყუერი, არდი
და აფიონი, გომიზი არ[ა]ბი, — თუითო ნაწილი. დან[ა]ყენ და შეზი-
ლუ, და ჩ[ა]უყავ შიგა მ[ა]ტყლი იგი და გ[ა]უტევე, რომე გაქმეს. და
აიღე .ღამე ყოველ და დაიჭიროს საგურკველსა ეგრეთვე მკედიანი. 30

წამ[ა]ლი, რომელ ერგების მისი ვე. — ა ი ღ ე:
თქაქუის-ყუერი, აფიონი, თეთრის ლემის თესლი, ზაფრ[ა]ნი, ასრ[ი]-
ონი და მური, ამათგ[ა]ნი — თუითო ნაწილი. დან[ა]ყენ და შეზილენ
თ[ა]ფლითა და დან[ა]ძეღლე ექუს თუე. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა -
ნ ი: მუხუდოს ოდენი გრილითა წყლითა. 35

მის თუის ვე. — ა ი ღ ე: ლიბნეა და ვარდი კელი, და აბალა-
სი, და თივა-კაცი, გუნდა და სუმბული, და თეთრის ლემის თესლი,
მური და ნანახუა, და ნიახურის თესლი და აფიონი, თუითო — ორი
დრ[ა]მი, სად[ა]ჭი და ყ[ა]რ[ა]მფული და ქია, თუითო — დრ[ა]მი.
დან[ა]ყენ და დაგალენ და შეზილენ თ[ა]ფლითა. შე ს ა ს მ ე ლ ი 40
მ ი ს გ ა ნ: მუხუდოს ოდენი. ვის კსნილობა მუცლისა სჭირდეს და,

ზიდეა, ლუინითა ძუელითა სულნელითა და[ა]ხურიტე სახურეტელი, რომელ იყოს მე[ა]ვე. ესე წამალი რა დაძუელდეს, და სჯობს, შეასმენ ადგილსა ფულუნისასა.

451r მის თუ ის ვე წამალი. || აიღე: თაქუის-ყუერკი, ზა-
5 ფრ[ა]ნი და აფიონი, და ძირა თივა-კაცისა, და თეთრ[ი]ს ლემის თეს-
ლი და ნიახურის თესლი, ზურუმბადი და დარუნ[ა]ჭი, სუმბული,
ლ[ი]ბენი, გუნდა უქურეტელი, მური და კაკია. თუითო — ორი წონა.
დან[ა]ყენ და შეზილენ თაფლითა და შეასუი მუცლის ტკივილ[ი]სა-
10 ლუ[ი]ნო ძუელი და იქს საქმესა ფოლონიისასა.

შექმნა მ[ა]კლიაფრასა, ზიდევისათუის და სისხლისა. — აიღე:
სპანდი და შატი, რომელ არს ჰურფი თეთრი, მოტყრობილი, —
ოთხი ასთრი, და ძირა ძმ[ა]რშიგან ჩაყრილი, მოტყრობილი, თუი-
15 თო — თორმეტი დრ[ა]მი, ქია — ოთხი წონა. დალი შ[ა]ვი —
დამწუარი, და ერბო ფურთა — რვა დრ[ა]მი. დან[ა]ყე-და, შეასუი
კოვზი ერთი ბევაშარგითა.

შექმნა ღუბედისა ხარნუბისა, რომელ არის იამბუთი, და შე-
კრ[ა]ვს მუცელსა. — აიღე: კალი ნაბკისა და თუთუბა, და ბალ[ა]-
20 სი და ხილი ამბუთისა, და კრკო და ბროწეულ[ი]ს თესლი მოტყრო-
ბილი, ამ[ა]თგანი — თუითო ნ[ა]წილი. დანაყე და შეასუი კოვზი
ერთი გრილითა წყლითა.

კუერი, რომელი იქნების ზაფრ[ა]ნითა, ერგების გუ[ა]მისა ტკი-
ვილსა და ქუელ[ა]სა, რომელ სისხლსა ამოყრიდეს დედ[ა]თა წესს
დენ[ა]სა. — აიღე: ჭულინ[ა]რი და კარტი, და თუთუბა და გრკო
25 შემწუარი, და ნაბკის კალი — რვისა დრ[ა]მის წონა, ძირა ძმ[ა]რ-
შიგან ჩაყრილი, მოტყრობილი, და გუნდა. შეწუას და ჩ[ა]ყ[ა]როს
ძმარსა ტფილ-ტვილად, ვირე გაგრილდეს, თუითო — ოთხი დრ[ა]-
v მის წონა, || და მურდიანი კმელი — რვა დრამი. დან[ა]ყენ და შეზი-
ლენ ვაშლისა აფშარგითა, ანუ ნედლისა მრ[ა]ვეალ-ძარღუისა წყლი-
30 თა და შექმენ კუერი. და მისი შესასმელი: ერთი დრ[ა]-
მის წონა.

კუერი, რომელ ერგების ვარდითა მუცლისა კსნილობისა და
სისხლის დენისა. — აიღე: ფურცელი ვ[ა]რდისა, აფიონი და
კაკია, გომიზი და გამოწურვილი მრ[ა]ვეალ-ძარღუისა ნედლისა, და
35 ფილზარჯი ჰინდური, ამათგ[ა]ნი — თუითო უკია, და გამოწურვი-
ლი ვაცის წუერისა და ჭულინ[ა]რი — თუითო უკია, და გ[ა]მო-
წურვილი ვ[ა]რდისა ნედლისა. დან[ა]ყე და შეზილუ ვარდისა გამო-
წურვილითა, შექმენ კუერები, თუითო — დრ[ა]მის წონი. შესა-
სმელი: კუერი ერთი გრილითა წყლითა.

40 კუერი კსნილობისათუის ძუელისა. — აიღე: გუნდი და ხილი
ათლისა, და აფიონი, — თუითო ნაწილი. შეზილუ წყლითა და შექმენ

კუერი ანუ მ[ა]რცუხლი, და შეასუი მისგან ორი დანგი გრილითა წყლითა.

კუერი, რომელი იქნების საღაფითა დამწუარითა, ერგების მუც-
ლიქა ტივილსა და კსნილობაჲსა და კუელასა, რომელთ იქნების
სისხლისა ამოყრისაგან და გასწუედს სისხლსა ერთითა შეხმითა. — 5

ა ი ღ ე: საღ[ა]ფი და მური, და თუთუბისა გამოწურვილი, და ძირა
თივა-კაცასა, და მასკულ[ა]ვი ქუეყნისა, ამთგანი თუითო — ოთხი
წონა, და რქა ირმისა დამწუარი, და გუნდა შემწუარი ძმრითა, და
ქერქი საროსა ხისა დამწუარი, ამ[ა]თგანი თუითო — ექუსი ღრ[ა]-
მი, და ყუაევილი ვაზისა, და ძარღვი ვაცის წუერისა, და აფიონი 10
შემწუარი, და კაკია შემწუარი. თუითო—ხუთი ღრ[ა]მი, ამ[ა]ლასი 452r
შ[ა]ვი — თექუსმეტი ღრ[ა]მი, თუთუბა — თოთხმეტი ღრ[ა]მი, და
ქერქი ბროწეულისა შემწუარი — ათი წონა, თუთუბა შემწუარი—
ორი კერტისა; დან[ა]ყენ წამალნი და შეგბოლე ლუინითა ფეროვ-
ნითა, რაზომ ეყოფოდეს წ[ა]მალსა, მერმე დაგალე და შექმენ კუე- 15
რები. შე ს ა ს მ ე ლ ი: გრილითა წყლითა ღრ[ა]მის წონა.

მუცლისა კსნილობისათუის, შეკრ[ა]ვს მიწიფებით. — ა ი ღ ე:
გაზმაზგი, რომელ არს ნიგოზი, ტარფასა და თუთუბა, და აბალასი
შ[ა]ვი, თუითო — ოთხი წონა, და კაკია — ორი ღრ[ა]მის წონა, აფი- 20
ონი — ღრ[ა]მის წონა; დან[ა]ყენ და შეზილენ ცერეცოს აფშ[ა]რ-
ჯითა, და შექმენ კუერი, თუიფო ღრ[ა]მი. შე ს ა ს მ ე ლ ი: კუერი
ერთი ბევშ[ა]რიჯითა და ასის წყლითა შემგბრითა ორითა უკითა.

წამალი ახფააღფადისისა და ძუელთა მუცლის კსნილობისა. —
ა ი ღ ე: მორდიან ფ[ა]შარიჯი — ექუსი აქსტი, და თუთუბა—ლიტ- 25
რა ერთი, და ლიტრა ერთი თ[ა]ფლი; შეგბოლე თუთუბა ასისა გა-
მოწურვილითა, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყ[ა]როს, და ჩა[ა]სხი ზედა
თ[ა]ფლი და შეუგზენ ქუეშე ცეცხლი, და ურიე წმიდითა კოვზითა,
რომე შეხშირდეს ვითა თ[ა]ფლი. და შეასუი მისგან კოვზი ერთი
გრილითა წყლითა.

მის თუის ვე. — ა ი ღ ე: კუერცხი ერთი, რა დადვას; და გა- 30
კურიტე და გამოიღე რომელი შიგან იყოს, და აავსე ზეთითა ბერ-
ძულითა, და აავსე პილბილითა დაგლილითა, და [ა]ავსე გუნდითა
დაგლილითა და ფქუილითა. || და შექენ მისგან კუერები დიდ-დიდი v
და გა[ა]ქმე. და აქ[ა]ქმე სნეულსა, რაზომ გასძლებდეს. და არა შეა-
სუას ზედა წყალი. 35

მის თუის ვე. — ა ი ღ ე: გუნდა მწუანე და ბროწეულის
ქერქი, და თუთუბა და პილბილი, — თუითო ნაწილი; დან[ა]ყენ და
შეზილენ კუერცხისა თეთრითა. და აიღე ერთი ბროწეული და მო-
კუეთე თ[ა]ვი, და ჩა[ა]გდე წამ[ა]ლი იგი, დადგი ცეცხლთა ზედა და
ღ[ა]ბურე თ[ა]ვი მისი ცმელითა, და გ[ა]უშუი, რომე შეგბეს. და გა- 40
ქურცენ ქერქი მისი და აქ[ა]ქმე სნეულსა რაზომი შეეძლოს, და არა

სუას ზედა წყალი, და გამრთელებულან ამა წამლითა მრ[ა]ვალნი
კაცნი.

5 მისთუისვე: — აიღე: გუნდა უკურეტელი, აფიონინი და
ველურის ნიახურის თესლი, — თუთო ღრ[ა]მი; დან[ა]ვენ და შე-
ზილენ წყლითა, და შექმენ გორგლად ვითა პილპილი. შესასმე-
ლი მისგან: შუილი მ[ა]რცუალი ანუ ათი.

10 მისთუისვე. — აიღე: ველურის ნიახურის თესლი და ხილი
ათალისა, თუთუბა და აფიონი, — თუთო ნაწილი: დაგ[ა]ლენ და
შეზილენ მურდიან-ფ[ა]შ[ა]რ-ჩითა, და შექმენ მარცუალი და შეასუი
ვითა პირველ, და არს უძლიერესი.

მისთუისვე. — აიღე: თხათა სძე და ანუ ფურთა, აღულე
და გა[ა]გრილე, რომე ნას[ა]მლ[ა]დ მოიყ[ა]როს, და მიეც სნეულსა;
რომე მრ[ა]ვე[ა]ლთა დღეთა შესუ[ა]ს.

15 მისთუისვე. — აიღე: ოდეს თანა ზიდვა იყოს და სისხლი
რეული: აიღე კურეტნი და შეგბოლე ძმრითა და აქ[ა]მე მისგან; და
სჯობს, თუ ურიო თანა შესაქრ[ა]ვი წამალი, და ერგების წყლულო-
ბასა მ[ა]ს. — აიღე ნაც[ა]რი სად[ა]ფისა — ოთხი მუტყალი, და
453r გუნდა — ორი მუტ || ყალი, და პილპილი — მუტყალი ერთი, და-
გ[ა]ლე და გაცარ, და[ც]სუიე საქამადასა ზედა და შესასუმელსა, და
20 ერგების.

მისთუისვე, ყვან[ა]სა — აიღე: უკია ერთი ვარდის
ზეთი და მრ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღუის თესლი — ორი მუტყალი, და ორი
უკია წყალი, შერიე ერთგან და შეასუი. ანუ აიღე: გამოწურვი-
ლი კატკატოსა — უკია ერთი და შეასუი. ანუ მართალი კატკატოი
25 შეაქამე. ანუ შეასუი: ყოვლთა დღეთა ორი უკია გამოწურ-
ვილი მრ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღუისა. ანუ გამოწურვილი ფარისიანოშანისა.
ანუ აიღე: ორი ღრ[ა]მი გომიზი არ[ა]ბი, დაგ[ა]ლე კარგად და
შეასუი უკ[ა]ითა ერთითა ბავსარჩითა, გრილითა წყლითა: გარეუ-
ლითა. ანუ აიღე: ჩ[ა]მბიისა გურკა და მოატყრე, და შეასუი
30 ორი კოვზი გრილითა წყლითა. ანუ ორი ღრ[ა]მი სპ[ა]ნძილ[ა]ის
თესლი ველურისა, ორი ღრ[ა]მი ძირა, ორივე მოატყრე, და ორი
ღრ[ა]მი შაქარი შეკრიბენ ერთგან და შეასუი გრილითა წყლითა.

და თუ ნახონ ნ[ა]წლევათა შიგან ძალი ბალღამისგან ანუ ნ[ა]-
35 ვ[ა]ლი გ[ა]ნრყუნილი, აიღე: ალილ[ა]გი ყუთიელი — ორი ნაწი-
ლი, და სპანძილ[ა]ის თესლი ველური — ნ[ა]წილი ერთი, და მცირე-
დი შაქარი. დაგაღე და შეასუი კოვზი ერთი.

ზიდვისა ძნელსათუის. — აიღე: მრ[ა]ველ-ძარღუის თესლი
და შერიე წყლითა და ვარდის ზეთითა, და შეასუი დღევ ვარდის
ზეთი, და გა[ა]ტფე და მოუსუი საგურკლესა. და აიღე ცერგცოს
40 თესლი, ანუ მისი ღერი, და სელის თესლი და ულბო, შეგბოლე და
ჩ[ა]ქდეს შიგა.

|| დ[ა] ერგების მუცლ[ი]სა კსნილობასა, რომელ იქნების ტეხა ძნელი, და ზიდვასა. რომელი ოყნა უყო ქაშქის წყლითა და ვარდის ზეთითა, და კუერცხის გულითა შეყრიბო ერთგან და ოყნა უყო. ან უ შე გ ბ ო ლ ე: ბრინჯი თიკნისა თირკლითა ცმელითა და დაწურე მისი წყალი ქოთნისგან, — ორი ოდენ სიქორავი, და [ც]ცივი მას ზედა თიჯა საბეკდვისა, და ოყნა უყავ მით. ან უ ა ი ლ ე: მრ[ა]ველ-ძარღუისა გამოწურვილი — ორი სიქორავი, და ურთე კუერი, რომელი იქნების ქარტითა დ[ა]მწურითა, და არიე და ოყნა უყავ მით.

კუერი, რომელი იქნების ქარტ[ი]თა დამწურითა, ტკივილისა ძნელისათვის, რომელი იქნების ნ[ა]წლევათა შიგა და დაძულდეს. — ა ი ლ ე: ქარტა დამწურარი — ათი ღრ[ა]მი, და ამარტა ყუითელი და წითელი, და სპილენძის წიდა და შაბიემანი, და კირი შემწურარი წყლისა ნახული, დუღვაშარი, ამ[ა]თგ[ა]ნი თუითო — [ნახევარი] ღრ[ა]მის წონა, ზაფრ[ა]ნი და აფიონი, თუითო — თორმეტი წონა; დაგ[ა]ლენ კიდე და შეკრიბენ ერთ[ა]დ, რომე შეიზ[ა]ვენ მრ[ა]ველ-ძარღუისა ნედლისა გამოწურვილისა. და შექმენ კუერები, თუითო — ოთხი ღრ[ა]მი, და გა[ა]კმე ჩრდილსა. და ოდეს გიკმდეს, დაგალე და ოყნა უყავ მით ს[ა]მითა ღრ[ა]მითა, და ყმათა — ერთი ღრ[ა]მის წონა მრ[ა]ველ-ძარღუისა წყლითა ანუ კატკატოსა წყლითა. არს ესე წამალი სარგო წყლულთა ძუელთა, რომელი იყოს წელშიგან.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე. — ა ი ლ ე: მისგანი ათი ღრ[ა]მი, და წუენი ვაცის წუერისა და კაკია, და კირი შემწურარი, რომელსა წყალი არა ენახოს, და ამარტა || წითელი და ყუითელი, და სპილენძის წიდა და შაბიემანი, დუღვაშარა ანუ ნიგუზის ავშარა, და ფალაზარავი. მ[ა]თ-გ[ა]ნი თუითო — ხუთი ღრ[ა]მი, აფიონი და ზაფრ[ა]ნი, თუითო — ორი ღრ[ა]მი; დაგალენ და შეზილენ მორდიანფ[ა]შაჯართა, და ქმენ კუერი, თუითო — ოთხი ღრ[ა]მი, გა[ა]ხმე ჩრდილსა და ოყნა უყავ მით (კითა გამოგისახო შენ) და ლუინითა შემგბრითა ანუ მრ[ა]ველძარღუისა წყლითა ზომასა ზედა სნეულისა ძალსა დღეთა მისთა.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე. — ა ი ლ ე: წიდა სპილენძისა დამწუ[ა]რი და ამარტა წითელი, ამათგანი თუითო — ხუთი წონა, კაკია — ხუთი წონა, დუღბასაჯარი — ს[ა]მი ღრ[ა]მი, და ლუინისა თხლე დამწუ-არი — ღრ[ა]მის წონა. დან[ა]ყე და შეზილენ მორდიან-სფაჯართა, და ოყნა უყავ მრ[ა]ველ-ძარღუისა წყლითა ანუ ფ[ა]რისიარშანითა.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე. — ა ი ლ ე: გუნდა დამწუარი, ქარტა დამწუარი და ბოკელი იელუსარემული, დამწუარი, ამარტა წითელი, თუითო — ხუთი ღრ[ა]მი, ამ[ა]რტა ყუითელი — ოცი წონა, დუღბასაჯარი — ს[ა]მი ღრ[ა]მი, კაკია — ხუთი წონა, თხლე ლუინისა დამწუ[ა]რი და სპეტი, თუითო — ხუთი ღრ[ა]მი, კირი წყალ-უნ[ა]ხ[ა]ვი — ათი

წონა, და მართაქი — ს[ა]მი წონა; დან[ა]ყე ცალკე-ცალკე და შეკ-
რიფენ ერთგან, და შეზილენ ძუელითა ლუინითა, და შექმენ კუე-
რები, თუითო — ოთხი წონა, და იქმ[ა]რე ქ[ა]მსა დიდსა ტკივილი-
სასა; ულბო წყლითა შემგზარითა და სელის თესლითა, და კუერცხის
5 გულითა და ვარდის ზეთითა ოყნა უყავით, და ოდეს და[ა]ყუდოს
v ტკივილი, შეასუი ლუ[ი]ნითა || და ერგების.

მისთვის წამალი, რომელსა იქმ[ა]რებდა არონ მისისა კარგობი-
სათვის. — ა ი ლ ე: ამარტა ყუითელი — ექუსი წონა, და კირი უწყ-
ლო — ოცდა[ა]თი წონა და ქარტა დამწუარი — თერთმეტი წონა;
10 დაგალენ და შეზილენ მრ[ა]ვ[ა]ლ-ძარღუისა ნედლისა წყლითა, და
ოყნა უყავ მით წყლითა ანუ ფარისიაოშნის წყლით.

და წამალი, რომელნი ერგებიან წყლულობასა ნაწლევთასა. —
ჰუყნა უყავ თიჯითა სომხურითა და ანუ მეფისა ს[ა]ბეჭდ[ა]კითა,
ანუ კაქიათა, ანუ მართქითა, ანუ სპეტ[ა]კითა, ანუ კრილითა, ანუ
15 ფასირჯითა, ანუ გუნდრუკითა, ანუ ვაცის წუერისა გამოწურვილი-
თა, ანუ მატყლითა წიდიანითა დამწურითა გამოწურვილითა, ძმრი-
თა ანუ ქარაბათა. და ერგების, ვის კსნილობა სქირდეს, მუცლისა
ბანა აკირკარ[ი]სა წყლითა და ხეთა ფურცლითა, და ვაშლითა, შემ-
გზბრითა, რომელნი შეკრვიდენ. და სნეული თუ უსუსური იყოს, მაშა
20 ურთე მას წყ[ა]ლსა თანა პური უფოვ[ა]რი, ანუ მასოსანი. და სურ-
ნელეზი შეგზოლოს იგი, ყოველი დაიცანდლოს მით, ვიდრემდის
დაჯდეს ცანდალსა შიგა, აპკურებდენ თ[ა]ქსა მის[ს]ა წუთ-წუთ
გრილსა წყალსა, და ერგების.

მისთვის, ოდეს უსუსურად იყოს — მარ[ა]მა, რომელი იქნების
25 ბერძულითა პურითა. — ა ი ლ ე: ბოკელი ბერძული და ასის ფურ-
ცელი ნედლი და გ[ა]წის ყუაველი, კომში ანუ ვაშლი გამორჩეული
შიგნით და გარეთ, და ძირა და სანდალი, ალვა და დარირა, ზაფრ[ა]-
45r ნი და ქერქი ბროწეულ[ი]სა, და კაქია და ლადანი, და || მასტაქი
და გუნდრუკი, და მური, ამ[ა]თგანი — თუჯო ნაწილი; დანაყენ
30 და და[ა]სხი ზედა მასოსანი და რაზიკი, რაზომი მარამად გამოიზი-
ლებოდეს, და შემოსდევ მუცელსა გ[ა]მოსულისა შედეგ[ა]დ ც[ა]ნ-
დ[ა]ლსა.

წამალი, რომელი ერგების კსნილობასა მუც-
ლისასა და დაწუასა ძნელსა და წყურილსა. —
35 ა ი ლ ე: კომში და გამოარჩიე შიგნით და გარეთ, და შეგზოლე
ძმრითა. და აილე აბალასი და ხილი მის ლერწმისა, და აილე ყუა-
ველი კაპრისა და ფურცელი ასისა და ფურცელი მარზანგოშისა,
ამ[ა]თგანი თუითო — ოთხი წონა, და ბოკელი იელუსარემული —
რვა წონა, და დ[ა]რირა — ოთხი დრ[ა]მი; დან[ა]ყენ და და[ა]სხი
40 ზედა ვარდის ზეთი და ძმ[ა]რი, რაზომითა მარამა გამოიზილე-
დეს, და შემოსდევ მუცელსა.

სახელითა ღ'თისათა დავიწყოთ კოლინჯი და ნიშანი და სატკი-
ვარნი მისნი, კურნებანი და წამ[ა]ლნი მისნი.

ვახსენოთ ნ[ა]წლეენი, სახელ რომელსა ჰქუიან კოლონი, 5
ადგილი მისი და რეულობა მისი, ს[ა]რგონი მისნი და საქმენი მისნი,
და რომელი რაცა წაეიდების სენი მ[ა]ს შიგან ყოველთა სენთა,
რომელნი მას შინა წაეიდების, და მიზეზნი იგი, რომელნი იქმნე-
ბიან მისგან, და მეცნიერება და შეტყუება, რომელი გასწ[ა]ვლოთ
მათ ზედა, კურნებანი და წამლებნი მისნი.

|| დათუალვით ნ[ა]წლეენი არიან ექუსნი და გაიყოფვის ორსა 10 v
ადგილსა შიგან. ზოგნი ზემოსა მუცელსა შიგან არიან უბემდის, და
სამნი მათგანი მუცელსა ქუეშე არის, უპესა, ქუეშეთ საგურკლემ-
დის, და სქელი ჰქუიან ზემოსა, ნ[ა]წლეენი წულილნი; და ქუემო-
სა ჰქუიან ნაწლეენი სხულინი და გინა სქელინი. და ასრე 15
იცოდით, პირველ ნ[ა]წლეევი გამოზრდილ არის სტომაქით და შე-
დგმულა მას ნაწლეესა, რომელსა სახელი ჰქუიან თორმეტი თი-
თი. და არს ნაწლეევი ყოვლისა კაცისა მისითა თითითა თორმეტი
თითი — თვისა ნაწლეევი და შედგმული. მერმე სამნი ნ[ა]წლეენი
სხუანი არიან და შედგმული მას თანა და სახელი ჰქუიან მამარ-
ხულინი. და არს იგი ნაწლეევი შედგმული და მოკიდებული ძარ- 20
ღუთა, და მას შიგან იქცევის და დასწმედს საქამადსა, რომელი
მგზავის არს ქაშქის წყლისა, და ბერძენნი სახელ-სდებენ მას
ქოლოსი, და არს იგი ნაწლეევი შედგმული, დამოკიდებული
ძარღუთა შიგა ლუიძლისათა, მაშინ იქცევის რომელსა შიგან ჩადის 25
სტომაქისაგან მის კერძ, და წაიღებს იგი ძარღუები ლუიძლისაკენ
და ჰქუიან ამას მასრიკა. და მისთვის დაქრქუეს მამარხული,
რომელ არა დაქრჩების რა შიგან არასთანა არა. და ესე ამისთვის
იქნების, რომე ლუიძლი ამოსწოვს და ამოაშრობს რომელი მოვი-
დეს მამარხიან || საქამადისა სიწმიდე, რომელი ჩაქადის სტომა- 456 r
ქისგან და არა მისგან არარა. და მერმე ამისა შედეგად ნაწლეევი იგი 30
რომელსა სახელ-სდებენ ნაწლეევი წურილი დგრძე-
ლი და ახლავს ახლოს უპესა და გვანან ს[ა]ქმენი მისნი ერთმან-
ნერთსა. და ზოგი უგრძე არის ზოგისიგან. და პირველი ნ[ა]წლეევი,
ქუემო რომელ არს უპით კერძო და რომელსა სახელი ჰქუიან 35
აური, და მისთვის ჰქუიან ესე სახელი, რომე ერთისა პირის მეტი
არ აბია. და არს ესე ნ[ა]წლეევი ფართო და მოკლე. და მერმე მისა
შედეგად (და) არის ნ[ა]წლეევი და სახელი ჰქუიან კოლინჯისა.
და არს ესე შედგმული მის თანა და მოეფინების ესე ნ[ა]წლეევი ქუე-
შე მუცელსა და იქცევის მ[ა]რჯუენით და მ[ა]რცხენით, წინათ
მუცელსა და უკანით, ზურგით კერძით და ყოველთა ადგილთა 40

ფერდისათა. და მისთვის ქუიან კოლინჯი სის[ა]ვისითა მისითა. და მისა შედევად და სხუა წაწლები არს ქუემოთ შედგმოლი მის თანა, რომელსა სახელი ჰქუიან წაწლები გამ[ა]რთული, და არს შედგმოლი კოლინჯის თანა და მ[ა]რთებითა. და ემგზ[ა]ვისებისცა

- 5 მ[ა]რთ წაწლებითა სისქითა ს[ა]რგოთა და ქცევითა სიმოკლითა, სიგრიძითა, მოდრეკით და გამ[ა]რთებით დიდად, ამისთვის რომე მიწიონ მას კერძ წამლები ოყნებითა და ერგების მით უყრნებითა ქუეით კერძით. და ყოველნი წაწლები ამის თანა არის, რომელი დაგიწერეთ, მაგრა თუითოსა და თუითოსა საქმე ცალკე-ცალკე
- 10 v არის, და არს შედგმოლი ყოველივე მ[ა]რლუთა || კმელთა და გრილთ[ა]გან, არის სიგრილითა და უფრო თხელი არის და უფრო ვიწრო, და არა უც ქონი ადგილსა მისისაგან სიმჭურვლითა ზედათა მუცლისათა, და ქუეშენი წაწლები უფრო სქელნი არიან და უგრილე, და შიგან ქონი უც და ადგილამდის უგრილე არს. და ადგილი კოლინჯისა მ[ა]რცხენით ტყობისა სიახლოესა არის, და არ გამოჩნდეს უწინა, — მ[ა]რცხენით გამოჩნდების, და მერმე იქცევის და წამოვა მ[ა]რჯუნით კერძო ლუიძლისა სიახლოესა. და მერმე ადგების იმა ადგილით და ჩიარს წინათ კერძოსა თირკმელთა, ვირემდის მიიწიოს გარსსა ქუეშე მუცლისასა სიახლოესა. და მერმე ადგების ყუერთა
- 20 ქუე[ა]ით და ძირსა ბარკლისასა და დაიწყებს იქით ტკივილსა და სიარულსა წად-უკუ.

- და ვახსენოთ, შიგან რომელი წაეკიდების საკუთრისა ტკივილისაგან, ვითარ[ა]დ წაეკიდებიან ყოვლთა ადგილთა და ასოთა შიგან ტანისათა, რასთენჯერ წაეკიდების მაგის თანა სნება იგი, რომელსა
- 25 სახელი ქუიან განცხნა მ[ა]რტივისა. და წაეკიდების წაწლებითა შიგან სიმსივნე და ნასკულობა, და წაეკიდების იგი ზოგი ნაწლებითა შიგან გაბებულებისა და წყლულობისაგან მ[ა]თგანი სნება, რომელი არს განცხნა მ[ა]რტივისა. და მე მოგახსენო ორისა ფ[ა]რისაგან, რომელი წაეკიდების || წაწლებითა შიგან. და შეიტყუე წაწლებითა კოლინჯისათა და ერთი ორისა ფერისაგან, რომელი წაეკიდების წაწლებითა შიგან, არის რვისა ფერისაგან განრყუნისობისა რეულისა ოთხისა ფერისაგან. მისგან მარტივი არის: სიმჭურვლე, სიკმელე, და სიგრილე და ნოტიო. თუ ესე ოთხნი სწორ[ა]დ შედგმოლნი იყუნენ, მ[ა]შინ წაწლები მრთლ[ა]დ და კარგად იქნებიან, და თუ აიშალოს და დაშლეს რომელიმე, მაშინ გამოჩნდეს და წაეკიდოს შიგან სიმსივნე და ნასკულობა, რომელსა სახელი ჰქუიან სნება
- 457r 30 კუ რ კ ლ ი ს ა .

- და ერთი საქმე კოლინჯისა ესე არის, რომე განავალსა დაუქირ[ა]ვის წაწლებითა შიგან; რომელი წაწლები ზემოთ არიან, მას შიგან დაიჭირვის. რომელი წაწლები ზემოთ არიან სტომაქისაგან (და) მერმე იგი გასცემს ზედა-ზედა საგურკლის კერძო, და გამოუ-
- 40

ღოს საგურკლემან ძალითა გამცემელთა, რომელ არს მას შიგან. და სნება კუთისა უკუაყენებს ნაწლევთა მისსა საქმისაგან სიმკურვლისაგან და განავალ[ი]სა გზასა დაიჭირ[ა]ეს და დაენასკუის და არა გამოუშუებს განავალსა, და დასწულდების მისგან. და ზოგსა წაეკიდების თანა სენსა, რომელ წაეყიდების მას სნებისა თანა. და ამავე რიგითა სქელ[ი]სა და მიმისა ბალღმისაგანცა დაემართების, რომე ჩ[ა]მოვა ნ[ა]წლევთა შიგან და დ[ა]ელობვის. და დაუჭირავს გზასა გან[ა]ვალსა, დ[ა]ა[ს]წულეებს, || ანუ დადგების ქარი წელთა შიგან და მბერ[ა]ვი დაუქშავს სავალსა განავალსა და არა გამოუშუებს განავალსა წუეულებისაგან. და ესე ოდეს წაეყიდოს. უკუაყენებს ნაწლევთა მისთა საქმეთ[ა]გან და მისთუის ვაკმების განავ[ა]ლი ნ[ა]წლევთა შიგან სიმკურვლისაგან, ანუ სიგრილ[ი]საგან, ანუ სიკმელისაგან, ანუ ნოტიობისაგან, ანუ იქნების საკამ[ა]დისაგან, რომელი კამოს. კმელი და შე[ი]ქნას მისი გან[ა]ვალი კმელი. და თუ არა წაეყიდოს განრყუნა რეულთა. ნამეტნ[ა]კეთაგან ნ[ა]წლევთა შიგან, და თუ წაეყიდოს ნ[ა]წლევთა შიგან! კოლინჯისათა ნ[ა]მეტნ[ა]კეთისაგან, მაშინ იქნების იგი მგზ[ა]ესი ნოტიოსა საკ[ა]მ[ა]დისაგან, შეკრებს სტომანქსა შიგან, ანუ შიგან დაიბადოს ნოტიო, დალპეს და შეიქნას მისგან ჰია გრძელი და ქუდდენა, რომელი ჰგავს აყიროს თესლსა, და დაუჭიროს სავალი ნავალისა და არა გამოვიდოდეს ასრე, რ[ა]გუარცა უწინა გამოვიდოდა.

ნოტიოსა მისგან, რომელი იქნების გრძელი ჰია და აყიროს თესლისა რომე გე[ა]ნდეს, ზოგი სიმკურვლისაგან იქნების. და ზოგთა მკურნალთა ასრე თქუეს, რომელი იყუნეს გალიანოს წინათ, ვითა ზოგი შირიმი იქნების ნ[ა]წლევთა შიგან კოლინჯისათა, ვითა იქნების ოთხისაგან ფერისა. ერთი ფერი იქნების ბალღმისა მტკნარისგან || სქელისა, დაეკრვის მას ალაგსა და აშფოთდების მისგან ტკივილი ძნელი, და დაუჭირ[ა]ეს ფსგლსა. და მეორე ფერი იქნების ქარ[ი]სა მბერ[ა]ვისაგან, რომელი ზემო დაეწერეთ, გაბერ[ა]ეს ნ[ა]წლევთა და შეკრ[ა]ეს სავალსა ნ[ა]ვალისასაცა და ფსლისასაცა. და მესამე ფერი იქნების წითლისა ნ[ა]ვლისაგან, რომე ჩ[ა]მოიღუაროს ნ[ა]წლევთ კერძ კოლინჯისათა. შეკრებს წითელი ნ[ა]ვლიანი განავალსა და გა[ა]კმობს წითელი ნ[ა]ვლიანი, გამოიღებს ნ[ა]ვალსა საგურკლ[ი]საკენ, მაგრა, თუ დამეტდების წ[ი]თელი ნ[ა]ვლიანი მისითა სიმკურვლითა, გაკმობს განავალსა და შესწოვს და გა[ა]კმობს ნ[ა]წლევთა შიგან. და შეიქნების მისგან კოლინჯი, რომელი იგი დამიწერია, განავალისა სიჭმისაგან და ბალღმისა მტკნარ[ი]საგან გრილისა და ქარისა ბერვისაგან, და თუითოსა და თუითოსა ცალკე-ცალკე ნიშნები, რომე მისწ[ა]ვლოს იგი ნიშნები ზედა-ზედა.

და რომელი იყოს ბალღმისაგან სქელისა,

5
 v
 10
 15
 20
 25
 458r
 30
 35
 40

იყოს მისი უფალი ტანზედან მძიმედ. რაუ[ა]მ გამოიღოს მის-
მ[ა]ნ უფალმან ბალლა[ა]ში, შეექნას მოსუენებით ტანშიგან და გუნე-
ბაზედან.. და თუ იყოს ქარისაგან ბერვისა, იბეროდეს და უნდოდეს
5 გარეთ გასულა, და რა დაჭდებოდეს, აზიდევბდეს და არ გავიდო-
v დეს ქარი [ი]გი, დ[ა]ბ[რ]უნდეს ყელისაკენ, და თუ იყოს კმელისა გა-
ნ[ა]ქვლისაგან, მას სტკიოდეს ასრე, ვითა მძიმე რამე იარების || ნ[ა]-
წლევთა შიგან, და ეგონოს, ვითა გაიპოვვის ნაწლვეი ქუემო. და თუ
უყოს ოყნა და გავიდეს გან[ა]ქვ[ა]ლი კმელი, მაშინლა მოისუენოს
ამოდ და კარგად.

10 და თუ იყოს კოლინჯი წითლისა ნ[ა]ვლი-
საგან, 'მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე ასრე ეგონოს,
ვითა რკინთა ნ[ა]წლევთა რამე მკრისო. და ამას ტკივილი უფრო
ძნელი იყოს სხუითა ტკივილთა კოლინჯისათა. სწყურდებოდეს ერ-
თობ და ითხოვდეს წყალსა. და იქნების ესეცა, რომე შეერთვის
15 ქარი განავალსა თანა კმელსა და ბალლამსა, და[ა]უსუსურებს ძალ-
სა გამკემელსა ნ[ა]წლევთ[ა]სა სიგრილისაგან და სიგმელისაგან. მა-
შინ როდეს იმატოს და გარდ[ა]ვლოს მზღუარი ბუნებისა მისისა, და
იქნების შისგან ტკივილი მგზ[ა]ესი კოლინჯისა, მ[ა]გრა არ არს კო-
ლინჯი, მაგრა სატკივარი გ[ა]ვს კოლინჯსა. სიმსივნისაგან კოლინჯი
20 იქნების რომე გას[....] ნ[ა]წლვეი კოლინჯისა. და არს იგი სიმსივნე
ნ[ა]წლევთა [....] და სახელი ჰქუიან კოლინჯი. და იქნების ესე
სიგრ[ი]ლ[ი]საგან, ამაღ რომე ტანი მისი გრილი იქნების და შიგან
ქონი. და ყოველი იგი ბრუნ[ა]ვს კაცთა შიგან და აგებულებისა
ნ[ა]წლევთასა ზომა დადებისა და საზრდელი კაცთა. და მით გაგრ-
25 ძელდების კოლინჯი კაცთა თანა, და რაცა ქამი დახანი გამოვა, იმა-
459r ტებს და იმატებს || სატკივარი კოლინჯისა უსუსურობითა ნ[ა]-
წლევისათა, რომელი წაეკიდების გ[ა]ნრყუნა რეულობისაგან, რომე
ისწრ[ა]ფოს შეწყნარება ნ[ა]მეტნ[ა]ვისა და ვერა გასძლოს მოდნობა
მისი. და თუ იყოს შიგან ნ[ა]მეტნავისაგან, მაშინ იმიზეზოს მისითა,
30 აშფოთდეს მით ტკივილი და იყოს ესე ტკივილი ზომისგან მეტრ და
სისქესა, ბარისასა(!) და სიმცირე მისი სიდიდითა და სინაკლულითა.
გ[ა]ქვ[ა]თ[ა]ვეთ ნიშ[ა]ნი კოლინჯ[ი]სა.

აწ კოლინჯსა თანა თუ უფსმელობა წაეკიდოს და ტკივილი ძნე-
ლი, და იქნების რომე აშფოთდეს და ერთობ არწყევდეს, და ამაღ-
35 ლება ტკივილისა ძნელისა და ღუიძლისაკენ და ტკირბსა, და ჩავი-
დეს უბესა და ზურგსა, და თირკმელთა და ზოგთა ნაწლევთა მუც-
ლისათა, და ესრე მოიგონა მრ[ა]ვეალმან რეგუენმა მკურნალმან,
ოდეს ნახონ ტკივილი კოლინჯისა და მივიდეს თირკმელთა სიახ-
ლოესა, ეგონის თირკ[მ]ელთა ტკივილი, და არ არის
40 კოლინჯისა ტკივილი!. მაგრა გალიანოზ გამოარჩია
მათ შუა ნიშანი, რომე შეიგნეს მკურნალმან და გამოარჩიოს ტკივი-

ლი კოლინჯისა და თირკმელთა. იცოდით, თუ თირკმელი სტკივის, წყნარ[ა]დ და დაყუდებით სტკივის მისა ადგილსა; და ტკივილი კოლინჯისა იარების შიგან კიდურთა მუცლისათა. ესე არს ნიშანი მათ შუა. || ერთი ესე არის, რომე ოყნა აალებინე. და თუ თირკმელი სტკივის, მოუმატებს ტკივილსა, ამისტუის რომე ნაწლევსა აავსებს და დაქაქმძიმებს თირკმელსა და ატკივნებს. და თუ კოლინჯი არის, ოყნა ნ[ა]წლევთა და[ა]ლობს და და[ა]მებს სატკივ[ა]რსა კოლინჯისასა, და გახსნას მისი უფალი, და იშუნდინოს ოყნა. და ტკივილი კოლინჯ[ი]სა უძნელე არის ტკივილსა თირკმელთასა, თუცა ტკივილი თირკმელთა არს ძნელი. იქნების, უფალმ[ა]ნ კოლინჯისამან არწყუიოს ბალღ[ა]ში და ნ[ა]ველეო, ანუ გახსნას, და თირკმლისა ტკივილისა უფალსა არა წაეციდოს ესე.

ნი შ[ა]ნი კოლინჯისა ილუზისა, რომელი წურ[ი]ლთა ნაწლევთა შიგან შეექნების, რომელ არს წურილნი ნაწლევნი უბესა ზემოთ მუცელსა შიგან სტომაქის კერძ. მას შიგან გამოჩნდების ესე კოლინჯი ილუზი (ბერძულ[ა]დ ამას იტყუის: ღ'თო შეიწყალე). და არს ესე სატკივარი უბოროტესი სხუისა კოლინჯისაგან. წაეციდების ნასკულობისაგან, რომელი იქნების ნაწლევთა შიგან წულილთა. და უკუდგებიან მათთა ადგილთაგან ქუემონი ნაწლევნი საქმეთა მისთაგან, და არს ესე სნება მკლველი უფრო სხუისა კოლინჯისაგან. ძნელად მორჩების ამას კაცი. და წაეციდების მისა უფალსა ყვანა და გაყრ[ი]ს ქი[ა]სა — აყიროს თესლსა. და იქნების ესრეთ, რომე დაეკშვის სავალი, რომელი ჩადის გან[ა]ქვალო ქუემოთ კერძო, ვერ შეუძლოს. ქუემონი ნაწლევნი საქმობენ და არა ერგების ამას ოყნა, ამისტუის რომე ს[ა]ტკივარი ზემოთა ნაწლევთა შიგან არის. და იყოს ამისი სატკივარი ნასკულობისაგან წურილთა ნ[ა]წლევთა. და კიდევ დამართების ესე სენი მისგან, რომელ გან[ა]ქვალი გაკმეს შიგან ზემოთა ნაწლევთა. და იქნებისცა ბალღმისა სქელისა მტკნარისაგან გაკმეს მისა ალაგსა და დაეკრას, და დაკმას სავალი. და იქნების კიდევ სიმსიენისგან და მსხუეპელისგან, წაეციდოს მას ნაწლევსა შიგან მიზეზი იგი, რომელი გა[ა]ქმობს განაქვალსა მათ ნ[ა]წლევთა შიგან, იქნების სიმკურვლისაგან და სიკმელისაგან, და ანუ სიგრილისა და სიკმელისაგან. გაკმების განაქვალი მას ნ[ა]წლევთა შიგან. ან საკმელი კმელი ექ[ა]მოს, მისგან დაემ[ა]რთების. რომე ს[ა]კმელსა კმელსა ქ[ა]მღეს. და მისგან გაკმების განაქვ[ა]ლი მას ადგილსა შიგან, და სახელი კქუიან ბერძულად ილუზი (ამას იტყუის: ღ'თო შეიწყალე). და ზოგნი კაცნი სახელ-სდებენ — მყრ[ა]ლი, და ზოგნი სახელ-სდებენ — ას, ვითამცა ძნელიაო.

|| ნიშანი ჯაშასა, რომე ყოლინჯსა მგავს, ახლოს ახლავს, და არა არის ყოლინჯი: ესე სენი ორ[ი]საგანვე იქნების: სიმკურვალისა და სიგრილისაგან, თუ სიმკურვალისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს,

რომე ძალად პირიდალმა ქარი გამოვიდოდეს მყარალი ბოყინითა. და ისი ქარი, რომე პირით ამოვიდეს, კუამლსა ჰგვანდეს. მას გასახსნელო მათბუხი მიეც, მერმე ხილთა წყალი მიეც ტყემლისა შარაბითა.

5 თუ. სიგრილისაგან იყოს, პირიდალმა სული მჟავე ამოვიდეს. წა-
მალი მისი შარაბი უსული, შეუწყევ იარჯი-ფეყარაცა, გაური-
ვე შიგან ორი ღრამი. რეანი და ბედანჯარიცა გაურივე და აჰამე.
როგორაცა გახსნასა საჰმელი მჟურვალი აჰამე, ქიშმიში და ჩამირი
აჰამე.

10 სხუა ნიშანი მისივე. — თუ ესე [სენი] ერთობ სქელი-
სა ქარისაგან იყოს და ანუ გრილისა საჰმელისაგან, ანუ ბევრისა
ცერეულისა და ოდოშისა ჰამისაგან[5], ანუ ახლისა თევზისა და ოს-
პისა ჰამისაგან, და ანუ ლობიოსაგან, ანუ ღიდისა ლუინისაგან[5], ანუ
დოსა და მაწონისა და მჟავისა ჰამისაგან, თუ ამათსა ჰამასა ზედა
15 გამოჩენილიყოს, მისი ნიშანი ესე არის, რომე პირველად ამა ზე-
მოსა ჰგვანდეს და მერმე კოლინჯად გარდაეჰქეს. მას წამალი ყუა-
ლა კოლინჯისა შეუწყევით.

წამალი კოლინჯისანი.

461r || და აწ წამალი და კურნება დავწეროთ კოლინჯ[ი]სა. და ერგე-
ბის კოლინჯ[ი]სა პ[ა]ტ[რ]ონსა ჯდომა ცანდალსა შიგა და მერმე
20 ოყნა, და შეასუას კოლინჯ[ი]სა ტკივილისათვის,
რომელი იყოს ბალმისა მაგიერ და ქარისა მბერ[ა]ვისაგან, ორი
მუტყლი ქაშთაჯი სიჰაბინჯისა შეასუი ერთსა დღესა, და გაუტევე
შუადღე და, თუ უსუსური იყოს, მაშინ უმცრო, ვითა ნახო სნეულისა
ძალი. და თუ იყოს ძლიერი, ოთხი ღრ[ა]მი ხირვასა ზეთი ანუ
25 სამ[. . .], ვითარაჲლ ნახო სნეულ[ი]სა ძალი და შეასუ ხუთსა დღესა
ანუ შუიღსა დღესა, ვირემდის გახსნას ადგილი იგი. და შეასუი
მრ[ა]ველსა დღესა თუითო სიჰორგი, ანუ უფრო, უღბოს წყალი და
კუტუფი და უღბო შემგბარი. და შეასუ ზეთი ხირვასა ძირთა შემ-
გბართა.

30 ანუ აიღე: ხოლინჯანი და სალხსა, და კილამონი, ამათგანი
თუითო — ორი ღრამი: დაგალოს და შეგბოლოს წყლითა, ვირემ-
დის ნახევრად მოიყაროს, და მერმე დაწუროს მის წყლისაგან სიჰორ-
გი ერთი და და[ა]სხი ზედა ზეთი, და შეასუი მას ე[ა]მსა ქაშთაჯი
ნარ-მუშკისა ორი მუტყლი ანუ ერთი ყოვლთა დღეთა, და ანუ
35 დილით შეასუი.

ანუ შეასუი: ორი მუტყლი ქაშთაჯი მასტაქისა და საბ-
v რ[ი]სა.

ანუ შეასუი: ქაშთაჯი თესლთა.

|| ანუ შეასუი: იარჯი-ფეყარასაგან ორი მუტყლი შერეული-

თა ფსლითა ანუ ტფილითა წყლითა, ანუ ნელ-ტფილითა, ანუ შეასუი: ნახევარქი] დრ[ამი] იარჯი-ფეკრა სიქორგითა ერთითა, კამის წყლითა და ნიახურისათა, და ათხირი და ანისონი ორითა მუტყლითა ანუ სამითა ხირვას ზეთითა.

და კურნე, რომელი იყოს ქარისა მაგიერ ტყვილი კოლინჯისა, 5
წამლითა ამით. — ა ი ლ ე: კულიავი და ძირა ქირმენი,¹ და ზანჯა-ბილი. და ანისონი და კამის თესლი, და ნიახურის თესლი, და [.....] ქუშენი, ამ[ათ]ვანი — თუითო მჭილი ანუ უმცრო, შეგბოლუ წყლითა, რომე ნახევრად მოიყაროს. დაწურე მისგან სიქორგი ერთი დიდი და ურეე თანა ორი კოვზი თაფლი და მცირედი ზეთი ნუშისა მწარისა. შეასუი, რქაოდენ არს კარგი ბრძანებითა ღთისათა. და ესე წამალი გ[ა]ტფობს მუცელსა და და[ს]ომს ტკივილსა, და გ[ა]ძლიერებს ნ[ა]წლევეთა და ჩ[ა]მოიღებს შირაკსა ქნისისაგან, და მოადნობს რომელი იყოს ნაწლევეთა შიგა ნამეტნ[ა]ვისა ქარისაგან.

და დაიწუე პირველ ოდეს კურნებდე ამით ოყნითა. — ა ი ლ ე: 15
ულბო ორი მჭ[ი]ლი და ნიახურის თესლი მჭ[ი]ლი ერთი, და თერთმეტი ლელუი, ანუ უფრო, და მჭ[ი]ლი ერთი ფშ[ა]ტი და მჭილი ერთი ცერეცო, და მჭილი ერთი გუირილა. და მჭილი ერთი სელის თესლი. დანაკრული ერთი || პოხუერი, და მჭილი ერთი კუტუვი, დაქ[ა]სხი 462r
ზედა წყალი და შეგბოლუ. რომე ნახევრად მოიყაროს. მერმე და- 20
წურე წყ[ა]ლი მისი ტამტს შიგან და დაქ[ა]სხი ზედა სიქორგი ერთი ქუნჯითის ზეთი და ნახევარ სიქორგი თქ[ა]ფლი, დრ[ა]მის წონა ბ[ა]ვრუკი, დრ[ა]მის წონა მ[ა]რილი, ანუ უფრო, ვითცა ნახო სნეულისა ძალი, და შერიე ერთგან და [ა]ქსევე საოყნებელი და ოყნა უყავ მით. და თუ არა დაქ[ა]ლბოს მუცელი მისი პირველ. შქამინ ოყნა უყავ 25
მეორედ, რქაოდენ არს ესე ოყნა ლბილი. მაშა თუ გაძლიერდეს ქარი და სიგრილე შიგან ტკივილსა კოლინჯისასა და გამონელდეს, ა ი ლ ე: სიქაბინჯი და ჭავაშირი, და ქური, ამათვანი თუითო — ორი დრ[ა]მი, კ[ა]მის თესლი და ულბო—თუითო მჭ[ი]ლი. და ცერეცოს თესლი და გუირილიქს ღერი, და დაქ[ა]სხი ზედა წყალი და შეგბოლუ, 30
რომე ნახევრად მოიყაროს. და გამოწურე მისი წყალი — ზომი ერთისა ოყნისა, და დაქ[ა]სხას ზედა ორი სიქორგი ნიგუზის ზეთი, ანუ ბელეკონის თესლიქს ზეთი, ანუ ბერძელი ზეთი, ანუ ქუნჯითის ზეთი, და მარილი და ბავრუკი, თუითო — ორი დრ[ა]მი, და ოყნა უყავ მით ტფილად. 35

ანუ ა ი ლ ე: ულბო შემგებ[არ]ი სამი სიქორგი, და სიქორგი ერთი ქუნჯითისა ზეთი, და სიქორგი თაფლი და მცირედი შროშანის ზეთი. შეკრიბე ერთად და ოყნა უყავ მით. || ანუ ა ი ლ ე: შამი- 4
ანდალი და თაკუის-ყუერი, თუითო — გურკის წონა, და ორი კოვზი კატრქანი და მცირედი თაფლი, შეაზავე ერთგან და შერიე პირველ- 4
თავე საოყნებელთა თანა, რაოდენ არს კარგი.

ერგების ხამსა ფერსა კოლინჯსა, რომელი ქარისაგან არს, და გან[ა]ვლისა სივმელისაგან და ბალღმისაგან. და თუ და[ა]სხა მუცელსა ზედა ცერეოს წყალი და უცანდლე მით გუიროლითა და მარილითა, და ქრთილითა გამტფარიითა, ანუ მ[ა]რილითა და 'ჩავა-შირითა, ანუ თითითა შეკრიფე და გა[ა]ტფე, და უცანდლე მით, და დაიდიცა რომელ შეასუან კოლინჯისა უფალსა შაქრითა და ქუნჯ-
 5 [ი]თის ზეთითა. და ნახე ოდეს კურნებდე, ე[ა]ში და ძალი სნეულისა და ტკივილი, და აქმენ ზომასა მისა მატებასა და დაკლებასა. მა-
 10 შა, თუ წაეკიდოს კოლინჯისა თანა თხევა დიდი და წყურვილი ძნე-
 ლი, მაშა შეასუი მ[ა] ი ბ ე ჰ ი ანუ სიქანგუბინი, რომელ იგი და[ა]ლ-
 ბოს მუცელი. ანუ იგი, რომელ არა და[ა]ლბობს, და ნარფაშარჯი
 სადაგი, ანუ ნარფაშარჯი შექმნილი. წამალსა თანა, და დაიკევ ძალი
 15 სნეულისა, მაშა, თუ ნ[ა]ხო თხევა და საურ[ა]ვი, და ტკივილი მეტად
 ბოროტად იყოს, მაშა გაუტევე ძირი კურნებისა, და კურნე იგი,
 რომელ წაკიდებულ იყოს. მაშა, თუ ულხინოს, რომელ იგი წაკიდე-
 463r ბულ იყოს, ჰკურნე სნეულსა წამლებითა გამტფარიითა, რომელი გან-
 ქსნის კოლინჯსა წამლებითა მკურვლებითა. და თუ ნახო ტკივილი და
 20 გაძნელებულ იყოს სნებისა უფალსა შიგა, და თანა უძლურება იყოს,
 მაშინ შეასუი ფლონია ბერძული ანუ სპარსული — მუტყ[ა]ლი
 ერთი, ანუ ზოგი წამლები, რომელი ჰგავს ფლონიასა, ზომა, რომე-
 ლი ნახო ძალი სნეულისა. და მით შეეასუამთ ფლონიასა და მგზ-
 [ა]ვს[ა] მის[ა], რომე დაიძინოს სნეულმან და ულხინოს ტკივილსა
 25 მის[ა]. მაშა, ოდეს დაუჭდეს ტკივილი, ჰკურნე ტანი სნებისა, რ[ა]-
 ოდენ თუ შენ შეასუა წამლები მკურვლები ბოროტები ე[ა]მსა ძნე-
 ლ[ი]სა ტკივილისასა, ავნოს.

და უქმს მეცნიერსა მკურნალსა წაკითხულსა, რომე დიდად შე-
 ხედნეს სნეულისა საქმესა და წაკიდებასა, და ძალი სნეულისა და
 30 მიზეზი სნებისა და ზოგი, რომელი უქმს დაუტრევა სნეულისა, და
 კურნოს ზომასა ზედა, ვითა ნახოს მის თანა.

და ჰკურნე კოლინჯი, რომელ იქნების წითლისა ნ[ა]ვლისაგან —
 ა ი ლ ე: გურილა და სიფისტონი, და სელის თესლი და პოხუერი,
 შეკრული ძონძსა შიგა, და სიქორგი ერთი ზეთი ქუნჯითისა და ორი
 35 დრ[ა]ში მ[ა]რილი და თაფლი შეკრიფენ ერთგან. და ოყნა უყავ მითა.
 და ე[ა]მ-ე[ა]მ ოყნა უყავ ტფილოთა წყლითა და ზეთითა, და აქ[ა]მე
 v სახურეტელი ბალბასა და შეასუი დრ[ა]მის წონა იარჯი || -ფეკრასა
 ხიარი-შამბრისა წყლითა.

ა ნ უ ა რ ლ ე: ორი ასთრისა წონა ხ[ი]არი-შამბარი და სიქორგი ერთი
 40 კამისა წყ[ა]ლი და არდისა, და ურიე თანა ხიარი-შამბარი და გამო-

წურე. და ურთე თანა იარჯი-ფეკრა და შეასუი. და თუ გინდეს, რომე გახსნა, — და ნახო ესეში და ძალი მაშუნდე იყოს, მაშინ შეასუი დრ[ა]მის წონა იარჯი-ფეკრა და ურთე თანა დანგის წონა ს[ა]ყამუნია. და ჩ[ა]მოიღებს იგი წითელსა წ[ა]ვლელსა. და თუ ნახო წითელი წ[ა]ვლელი და სიმკურვალე ჩ[ა]მოვიდოდის კსნილობასა თანა, ანუ თხევასა თანა, მაშინ შეასუი მის წამლისა თანა სძე აქლემისა და სძე ვირისა, ანუ სუელი.

5

და კურნე ტკივილი, რომელი წაეკიდოს ნაწლევთა შიგან მათ, რომელნი უპესა ზედან არიან წამლებითა, რომელ გახსნის ნასკულობასა და წ[ა]იღებს სიმსივნესა მკურვალსა; მათგანი — ზეთი ხირვასა, ხიარი-შამბარსა თანა და იარჯი-ფეკრა, თუ იყოს სიმსივნისა და ნასკულობისა.

10

და თუ არა ნახო ნიშ[ა]ნი სიმსივნისა და ნასკულობისა, მაშინ ჰკურნე კოლინჯისა წამლებითა, რომელ დამიწერია შენდა, ოდეს იგი მაგიერ ქარისა და ბალღმისა, და გან[ა]ვლისა კმელისა. და ნიშ[ა]ნი, რომელი მიასწ[ა]ვებს მაგიერ სიმსივნესა, — დიდად წყურვილი და საურ[ა]ვეი, დაქცევა მისისა უფლისა. ერგების კოლინჯსა ფლონია, დაგუიწერია კარსა ლუიძლისასა.

15

წამალი ძნელისა ტკივილისათვის კოლინჯისა, || და ერგების კოლინჯისათვის ოდეს იყოს წ[ა]წლევსა ნამეტნ[ა]ვისაგან ანუ ბალღმისაგან, და განავალი, ოდეს გაკმეს ნაწლევთა შიგან. — შეასუი: ორი დრამისა წონა იარჯი-ფეკრასა, ანუ შუიდი დრ[ა]მის წონა ზეთი ხირვასა, ორითა უკითთა ცერეცოს წყლითა, და ხოლინჯანითა და ტევნითა შემგებართა. და ოდეს ნახო მის თანა სიმსივნე მკურვ[ა]ლი, ანუ წ[ა]მეტნ[ა]ვი მდგური წ[ა]წლევთა შიგან, მაშინ შეასუი ოთხი წონა მრ[ა]ვალძარლუას წყალი და ნახევარ უკია ვარდის ზეთი ორითა უკითთა ნელტფილითა წყლითა.

464r

20

25

მიხსთუ ესე. — თუ შეასუა ორისა დრამისა წონა მათ წამალთ[ა]გან, რომელ მიხსენებთან, ყუითელსა წყალსა ცერეცოს წყლითა შემგებრითა, და შემოსდეგ გარე იგი წამლები, რომელ დაქალობს და გაქსნის, მათგანი — ცერეცო და გუირილა, და სელის თესლი და პოხუერი შემგებარი.

30

და ბერვისათვის, და ქარი რომელი წაეკიდოს კოლინჯსა შიგამგლისა სპეტი შეზილოს თ[ა]ფლითა და შეასუას წყლითა. ანუ აიღე მისგანი და ჩადე მგლისა ტყავსა და შემო[ა]ქრ[ა]ს მუცელსა. და თქუა გალიანოზმ[ა]ნ, რ[ა]მეთუ! ერგების ტკივილთა კოლინჯისათა სპეტი ძალღისა თეთრისა, და ოდეს დაგალო და შეზილო თ[ა]ფლითა და ალოკო სნეულსა, და ერგების ბერვისათვის, რომელ წაეკიდოს კოლინჯსა შიგან. || და აყირონი წურილი, ოდეს გაქაქმენ და დაგ[ა]ლენე, და შეასუა მისგანი, რაოდენ ერგების კოლინჯსა დაქცევასა ძნელსა, რომელ იქმნების წ[ა]წლევთა შიგა. და

35

v

40

წაიღებს კოლინჯს დიდად წყ[ა]ლი პიტნისა შემგებრისა, ოდეს შე-
სტუა სამსა დღესა ზედა-ზედა.

5 მისთუისვე. — აიღე: ხოლინჯ[ა]ნი და შეგბოლე და შეა-
სუი მისი წყალი. ანუ აიღე ტოლოჟინი, დაკალ და შეგბოლე მარი-
ლითა, და ცერეცოთა შეასუი და აქ[ა]მე მისი კორცისაგანი.

ანუ აიღე: ოფოფი, დაკალ და შეგბოლე მ[ა]რილითა და ცე-
რეცოთა და შეასუი მისი წყ[ა]ლი და აქამე მისი კორცი; და მოწ-
მობენ ამაზედა ზოგნი მკურნა[ლ]ნი, ვითა ერგების ბუნებასა არა
მაგიერ რეულობისა.

10 მისთუისვე. — მღირდველი, ოდეს გა[ა]ქმო, დაგალო და შე-
ასუა შემგებრისა ცერეცოს წყლითა.

მისთუისვე. — აიღე შუიდი დრ[ა]მი ურფი და ორი დრ[ა]-
მი სფანიდი, და[ა]დნევე წყლითა, და უკია ერთი ქუნჯითის ზეთი შე-
რიე ერთგან და შეასუი.

15 მისთუისვე: — ერგების აბ[ა]ნოს ბანა წყლითა წამლითა
და ლბილებითა გასახსნელითა შემგებრითა. და დასუამს ტკივილსა
კოლინჯისასა ტფილი წყალი, ოდეს და[ა]სხმიდე მუცელსა ზედა, სა-
და იგრძნობდეს ტკივილსა. და თუ იყოს მუცელსა შიგა მისსა ჰია

465r და | აშფოთებდეს ტკივილსა ნ[ა]წლევეთ[ა]სა, მაშინ შეასუი წამლე-
20 ბი, რომელ გამოიღოს ჰია იგი. და არიან მარტივენი ესე წამალნი და
მოკლევნ ჰიასა. მისგანი: შიპი, აფსინთი და თურმუსი, და ყუსტი,
სონიკი და ურფა, და ქერქი ბროწეულ[ი]სა ძირქ[ი]სა ტკბილისა და
მე[ა]ქისა, და კუნდუსი და ვარნ[ა]ბო, და სარჩ[ა]სი და ბრინგი, და
კოფეული, და ქინძის თესლი, ქონდ[ა]რი და ფოლი. ყუელა ესე წამ-
25 ლები მოკლ[ა]ვეს ჰიასა, ოდეს შეგბოლოს წყლითა, ვირემდის ნ[ა]-
ს[ა]მლ[ა]დ მოიყაროს, და შეასუი მის წყლისაგან. ანუ აიღე: მისი
წყალი და ჩა[ა]გდე შიგა ბ[ა]ვერუკი და მ[ა]რილი; ოყნა უყ[ა]ვ, და
ესეცა მოკლ[ა]ვეს ჰიასა, და თუ დაგ[ა]ლო ზოგი ამ[ა]თგანი, და შე-

30 შეაზ[ა]ო ზროხისა ნ[ა]ვდლითა, და სცხო უპესა ზედა და მრგულიე
მუცელსა, მოკლ[ა]ვეს და გამოიღებს ჰიასა.

ჰიისა. — აიღე: ქუშტი ოთხი დრ[ა]მი, სონიჯი დაგლილი, თუ-
რინჯ[ი]ს სარჩ[ა]სი, ამათგანი თუითო — ს[ა]მი დრ[ა]მი, და კოფე-
35 ლი — ხუთი წონა, თურბუთი — რვა წონა, დანაყე და შეაზ[ა]ვე;
და შესასმელი მისგანი; ოთხი წონი ანუ ექუსი წონი ცოტათა ძმრი-
თა და აბეკაქითა, ანუ ღუინითა, ანუ თხათა სძითა. და შეინახე
v ერთი დღე და მშვიერი და | წვეს. და შეასუი მეორესა დღესა და
სული არა ისუნოს მისი.

40 მისთუისვე (არის გამოცდილი). — აიღე გული თურინჯისა
და თურბუთი. თუითო — ოთხი წონა, ინდოური მ[ა]რილი? —

ს[ა]მი ღრ[ა]მი, ყუსტი—ეჭუსი წონა, დან[ა]ყე; და შესასმელი მისი: ხუთი ღრ[ა]მი ანუ ეჭუსი თხათა სძითა. და ოდეს მეოთხე დღე იყოს, შეასუი კულავე თხათა სძე.

ერგების ტკივილთა კოლინჯისათა, და ოყნები ლბილები და ეამ-
ეამ ოყნები ძნელები, რომელი ერგების მისგან. — ა ი ღ ე: უპანრ
სულნელი და ჯავაშირი, და ლიბენა, ზაფრანი და აყირყარა, დაბარ-
ზადი, სიქაბინჯი, თუითო — ოთხი უყია, ზიფთი ნედლი — ხუთი
წონა; დანაყე კარგად და თაფლი დ[ა]სხი ზედა, ლუინო და სოსნის
ზეთი, რაზომ დ[ა]დნო. ვირე გათხელდეს. მერმე ოყნა უყავ.

მისთუისვე. — ა ი ღ ე: ზიფთი ნედლი — სამი ღრ[ა]მი და
აფიონი — ღრ[ა]მის წონა, და კატრ[ი]ნი — სამი ღრ[ა]მი, დაგ[ა]ლუ
და დ[ა]სხი ზედა ლიტრა ერთი ტეგნის ზეთი, და ერბო თხათა —
სიქორგი ერთი, შერიე ერთგან და ოყნა უყავ.

მისთუისვე. — ა ი ღ ე: საბრი და აფიონი, თუითო — ორი
წონა, ერბო ფურთა, და ზიფთი ნედლი და კატრინი და თაქუს-
ყუერი, თუითო — ოთხი წონა, დაგ[ა]ლუ და შეზილე, და დ[ა]სხი
ზედა სიქორგი ერთი ლუინო, და ოთხი ღრ[ა]მი ტეგნის ზეთი, და
ოყნა უყავ მით.

წამ[ა]ლი, რომელი ერგების კოლინჯსა და
ძარღუსა ნასისასა, და ნიკრისსა და ტკივილ-
სა ს[ა]ქ[ე]ვლისასა, || რომელ იქმნების ნამეტნ[ა]ვისა პე-
რულისაგან სქელისა, და ერგების ბ[ა]ვისირსა წამ[ა]ლი ესე ასა-
დებელი. — ა ი ღ ე: ბ[ა]ვრუჯი და მარილი, თუითო — ორი ღრ[ა]-
მი, შ[ა]მპიანდალი — ერთი ღრ[ა]მი, დან[ა]ყე და შეზილე თ[ა]ფლი-
თა ადუღებულთა, და გ[ა]უტრევე, გაგრილდეს. და შექმენ შაფა
გრძელ-გრძელი და მიეც ერთი, და აიღოს.

შაფი, რომელი ერგების სნეულთა და მრთელთა
და ბავასირსა შიგანსა და ტკივილსა კოლინჯისასა, ქარსა გრილ-
სა, რომელი ერგების ქუე უბესა. — ა ი ღ ე ასდაუნი და ანძრუთი,
თუითო — ოთხი წონა. ბ[ა]ვრუჯი და კილე, თუითო — ღრ[ა]მი,
უშნანი მრცხელთა — ს[ა]მი წონა; ანდ[ა]ლი — ორი წონა, სანდ[ა]-
ლი და შაფი, მამისა, ვაშქი, და ინდოური მარილი, თუითო — ხუთი
ღრ[ა]მი. დან[ა]ყე და შეზილე ძმრითა და შექმენ შაფი ვითა კრკო,
და მოუსუას ზედა ვარდის ზეთი, და აიღოს სნეულმ[ა]ნ მისგან ერთი,
და, თუ დასწუას საგურკ[ა]ვლი, მაშინ ჰკურნე ოყნათა ცხუართა ერ-
ბოთა, ანუ ვარდის ზეთითა და კუერცხის გულითა.

შექმნა შ[ა]ფისა. — ა ი ღ ე: ნიახურის თესლი და სპანძილისა
და ქურთის მარცუალი, მ[ა]რილი ტაბაჩხარი და სიქაბინჯი,
თუითო — ხუთი წონა, ბ[ა]ვრუჯი — ორი ღრ[ა]მი; დან[ა]ყე და შე-
ქმენ შაფი და მიეც სნეულსა და აიღოს.

მისთუისვე. — ა ი ღ ე: სიქაბინჯი; ახანი და უპანი სურნე-

5

10

15

20

466 r

25

30

35

40

- ლი, თუითო — დრ[ა]მი, ალილ[ა]გი ყუითელი და შ[ა]ვი, თუითო — ხუთი წონა, ნიახურის თესლი, ანისონი და ნანახუა, პიტნა და ძირა ქირმენი ||; კულიავი, ქონდ[ა]რი სპარსული, ურფა და უძოვარის თესლი, თუითო — დრ[ა]მი, თაქუს-ყუერი და ბარბიონი, თუითო — 5 დრ[ა]მის წონი. სალიხა, კილ[ა]მონი და სუმბული, ასრიონი, ყაყუილა და ყარამფული, ზაფრ[ა]ნი და ქია, და ბელეკონის კევი, გუნდრუკი, ვაჩი და და ზ[ა]ნქ[ა]ბილი და დ[ა]რაპილპილი, — თუითო დრ[ა]მი, მ[ა]რილი ინდოური — ორი დრ[ა]მი, მური და კუსტიბარი, თუითო — ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი, ძმ[ა]რი და საყამუნია, თუითო — ოთხი 10 წონა, თურბუთი თეთრი კარგი — თხუთმეტი წონა, შამიანდ[ა]ლი — ოთხი წონა, ს[ა]ბრ[ა]ნი სკუტრი — ოცი წონა. დან[ა]ყე, გაცარ და შერიე ერთგან, და შერიე კალნ[ა]ბის წყლითა. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: ორი მუტყელი ნელ-ტფილითა წყლითა უზმასა, და იმარხოს ერთი დღე, ერგების ზურგსა და ქარსა სქელსა, და გახსნის 15 ნასკულობასა და ტკივილსა საქციელ[ი]სასა და დაქალბობს მუცელსა, და არა დაქალბობს სტომამქსა.
- ქაშთათაჯი, დიდად სარგო! ძალითა ღ'თისათა. აკმარებდა მას მ ა ს ა რ გ ო მკურნალი თ[ა]ვესა თუის[ს]სა, და საყუთარნი მისნი და სხუანიცა მრ[ა]ველნი კაცნი, და პოეს სარგო და ადვილი. ერგების 20 ხამისათუის და ბერვისა, რომელი იქმნების მუცელსა და სტომამქსა და ყოველსა ქარსა და ბავასირსა, და ტკივილსა საქციელთასა და კოლინჯსა, და გახსნის ფსელსა და დაქალბობს შირიმსა, და გაქალიერებს ძალსა გამცემელსა სტომამქსა შიგა, და ზურგის ტკივილსა და ძარლუსა? [...] ||...ნასისასა, და ნიკრისსა, და ბალღმისა სი- 467r გრილესა. — ა ი ლ ე: ალილ[ა]გი შ[ა]ვი და ბალილ[ა]ჯი, და ამლაჯი და ქური, თუითო — ოთხი დრ[ა]მი, ნიახურის თესლი და ანისონი, კაშა სპარსული, კულიავი და ნანახუა, ქონდ[ა]რი და შიტრაჯი ინდოური, და უძოვარის თესლი, სორინჯი თეთრი და მარ[ი]ლი ნ[ა]ვეთისა, ქია და ვაშქი, თუითო — დრ[ა]მის წონა. ზანჯაბილი და კილამონი, კაკულია, ვაჩი, სუმბული, ზაფრ[ა]ნი და სალიხა, თუითო — 30 ნახევარ დრ[ა]მი, საქბინაჯი — სამი წონა, შამიანდ[ა]ლი — დრამ-ნახევარი, ფანიდი თეთრი და თურბუთი, თუითო — რვა წონა, საბრი — თორმეტი წონა; დანაყე წამლები და გაცარ ცალკე-ცალკე, და მერმე დანაყე ქია, საბრი და ნ[ა]ვეთის მარილი. მერმე შეაერთენ 35 ერთგან წამალთა თანა, რომელნი დაგენაყენენ, და ზაფრ[ა]ნიცა თანა. და მერმე აიღე ვაშაქი, ქური და საქბინაჯი, დან[ა]ყე და ჩაქადე წყალსა ქურათისასა ერთსა ღ[ა]მესა. მერმე დაქალე და შერიე წამლები თანა. შეზილე და შექმენ მისგან კუერი ქაშთაჯი, და შექმენ მ[ა]რკუალი ვითა პილპილი, ანუ უმცრო. და ოდეს იქმოდე, მოი- 40 სუი გელზედა ნიგუზის ზეთი. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: ორი მუტყელი ნელ-ტფილითა წყლითა. და ესე წამალი გახსნის მუცელსა

სისწორითა და სილბოთა, და არს სარგო მისი დიდად ძ[ა]ლითა
 ღ'თისათა და არს კარგი და გამოცდილი ესე წამ[ა]ლი. გამოარჩია
 მკურნალმ[ა]ნ მ ა ს ა რ ჯ ო და შეასუა და გამოცადა, და მისთვის
 არს მადლოვნ[ა]დ და ესრეთ თქუეს: კარგთა და დიდთა წამალ-
 თქ[ა]ნანი არს ესე.

v
5

თუ კოლინჯისგ[ა]ნ მუცელი შეკრული იყოს, ესე მაჯუნს
 შექენ და მიეც. — ა ი ლ ე: საყამუნია, ანდაქი და თურბუთი, ყარამ-
 ფული და აკაკია¹ და დარ[ი]ჩინი, თუითო — ნახევარ დრ[ა]მი, ზან-
 ჯაბილი, ამლ[ა]ჭი და ქ[ა]ვეზი ბუა, თუითოსაგან — ორი დრ[ა]მი,
 თეთრი შაქ[ა]რი — სამოცი დრ[ა]მი. ყუელა დან[ა]ყვე ცალკე-ცალკე,
 მერმე ერთად გ[ა]ურთიე, კურკელშიგ[ა]ნ ჩადევ და, რა მოგინდეს,
 მ[ა]გა სენისათვის მიეც შუიდი დრ[ა]მი და უშუელოს.

10

თუ ბ ა ლ დ მ ი ს ა გ ა ნ ი ყ ო ს — წ ა მ ა ლ ი: პირველად ცე-
 რეცოს წყ[ა]ლი შეასუი, მერმე ამოაღებინე. მერმე ესე წამ[ა]ლი
 მიეც. — აილე ლარიყონი, მუყლი, აზრ[ა]ყი, თაჯუის-კუერცხი,
 ჯაეაშირი, შამიანდალი, თუითოსგან — ერთი დრ[ა]მი, საბრ[ი] სკუტ-
 რი — ოთხი დრ[ა]მი; ყუელა დან[ა]ყვე და გაეარ, და ჰეკუნტლისა
 წყლითა გაურთე და აბები შექენ პილპილისა ოდენი, ჩრდილსა გა-
 [ა]ქმე და ძილისა უამსა მიეც ორი დრ[ა]მი თქ[ა]ფლითა და წყლითა,
 რ[ა]გუარცა სხუისა წამლისა სწერია.

15

20

ლდ. კარი [ოცდა მეთოთხმეტი]

ნიშანიჲ ზიისა

იცოდით, რომე რა ჰია შეექნას კაცსა, სამფერი იქნების: ეოთი
 გრძელი; ერთი მოკლე და ერთი აყიროს თესლ[ი]ს მაგიერი. და აწ
 აქიმი ასრე მეცნიერი უნდა, რომე შეატყოს, თუ რომლ[ი]სა. საქ[ა]-
 მა[ა]დისა ჰამითა დაემ[ა]რთების. აწ ესე იცოდით, რომე ერთი
 ნანახუისა ჰამითა¹ დაიბ[ა]ლებს, ერთი — ქერის პურ[ი]ს ჰამითა,
 ერთი — კეცეულის პურისაგან, ერთი — ბევრ[ი]სა კიტრის ჰამისა-
 გან და რძისაგან, ერთი — მკლ[ი]ს ზროხის კორცის ჰამითა, ერთი—
 მუდამ მსუქნისა ს[ა]ქ[ა]მ[ა]დის ჰამითა და ერთი — ოღოშისა და
 უმწიფარისა ხილისა და სხუილ[ი]ს ცერეცუისა, მუხუდოსა და ქერ-
 [ი]საგან, ბრინჯისაგან, ლობიოსაგან, ამას რომე მრ[ა]ვე[ა]ლსა ჰამ-
 დესკ მთრვლი(!) მისგან დამ[ა]რთების და ბევრ[ი]ს ხახუის ჰამისაგან-
 ცა. აწ ესე მოგახსენოთ, რ[ა]ცა ჰიისაგან მუცელსა გამოსწმედს:
 ნიორი, წიწმ[ა]ტი, ნიგოზი ბრ[ა]ნგი, ქულდარე² ბრ[ა]ნგი, ქუაბული,
 აბნილი, ალილა ინდოური, ნიგოზი, ნიშ[ა]დური, სონიჯი, ალთეთი,
 ელქირუმი, ფილფილი, დ[ა]რჩინი და ბროწეულის ქერკი.

25.

468r

30

35

აწ ნიშ[ა]ნი დავწეროთ ისა, რომე გრძელი და წითელი ჰია იქ-

- ნების. ისი სტომაქშიგან იქნების და, რ[ა]საცა კაცი ქ[ა]მს, იმასვე ისი ქია ქამს, და კაცი მისთვის დამკლდების, დასუსტდების. და იმას ქუემოთ რომე ქია არს წურილი, ისი მისთვის იქნების წურილი, რომე ისი ზემო ქია საქმელსა არ გ[ა]უშუებს და ს[ა]ქმელი
- 5 ცოტა მიხუდების, მეს[ა]მე ქია იმას ქუემოთ სხუა არს, რომე ძმ[ა]რშიგან წურილი ქია არს, იმას ჰგავს, და იმას უფრო ცოტა საქმელი მიხუდების, მისთვის არის წურილი. და თუ აქიმი ორგუნე-ბ[ა]დ იყოს და ვერა შეატყოს რა, — ქია არს თუ სხუა სენიო, —
- v გასინჯე, თუ || ლ[ა]მით პირს თფილი წყალი მოსლიოდეს და გული
- 10 ეშლებოდეს, და კბილებს აკირებდეს და აღრაქუნებდეს; რა ესე ნიშ[ა]ნი ნ[ა]ხო, იცოდი, რომე დასტურ[ა]დ ქია არის. წ ა მ ა ლ ი მ ი ს ი: პირველ[ა]დ სამსა დღესა ნიგოზი და რძე აქ[ა]მე, რომე ყუელა ერთად შეიყაროს, და მერმე ზედა წამ[ა]ლი შეაქ[ა]მე უზმასა, მეოთხესა დღესა რომე ყუელა დაჯოცოს.
- 15 ა წ გ რ ძ ე ლ ი ს ა ქ ი ი ს ა წ ა მ ა ლ ი. — დაიჭირე დარუნაჯი და აბანილი, თუითოსაგან — თუითო დრ[ა]მი, დან[ა]ყე და დილეულად ძმრითა მიეც, რომე ქამოს. ს ხ უ ა. — დაიჭირე ყ[ა]მბილი და ხუარ[ა]სანი და ტუტის ძირ[ა]სა ქერქი, ბროწეულისა ძირისა ქერქი, დან[ა]ყე თუ დარი(!) ორფერი — წითელი და ყუითელი — თუითოსგან ორი დრ[ა]მი. დან[ა]ყე და გაცარ და მიეც. თუ კიდევე დარჩომილიყოს, დაიჭირე ბრ[ა]ნჯი ქუაბული ორი დრ[ა]მი, თურბუთი და ალილა — თუითო დრ[ა]მი, ინდოური ნიგოზი — ორი დრ[ა]მი, ნიშ[ა]დური — ერთი დრ[ა]მი. ესე ყუელა დან[ა]ყე ისრივე პირველსა დღესა სძე და ნიგოზი აქ[ა]მე და მერმე ესე მიეც, სრულ[ა]დ გამოწმიდოს.
- 25 აყიროს თესლისა ჰიისა წამალი. — შუიდსა დღესა ნიგოზი ძმ[ა]რშიგან ჩადეკ, მას უკანის დანაყე ისი და ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი ქულდ[ა]რე და ნახევარ დრ[ა]მი ყამბილი, ნიორი და ვაშყი — ნ[ა]ხევარ
- 369r დრ[ა]მი, მიეც თაფლითა დილეულა. ესე გზასა გახსნის და ერძსა ||
- 30 ანუ ორსა გამოიღებს. მერმე ესე მიეც, რომე ბუდითურ[ა]დ გამოიღოს. — დაიჭირე ბრ[ა]ნჯი ქაბული — შუიდი დრ[ა]მი, ხუარ[ა]ს[ა]ნი — სამი დრ[ა]მი, აბანილი — სამი დრ[ა]მი, ყამბილი — ხუთი დანგი, თურბუთი — ორი მუტყალი, ამლ[ა]ჯი — ორი მუტყალი, შამიანდ[ა]ლი — ორი დანგი, ტუტის ძირი და ბროწეულის — სამ-ს[ა]მი
- 35 მუტყალი, ნიშადური, სონიჯი, ალითითი — ორ-ორი დრ[ა]მი; რ[ა]ცა დ[ა]ს[ა]ს[ა]ს[ა]ყელი იყოს, დან[ა]ყე; რ[ა]ცა ას[ა]დლუღებელი იყოს, ადულე; და ერთად გაურთე. და ერთი დანგი საყამუნია გაურთოს, და შაქრითა გა[ა]ტყობს, და შეასუას და გამოიღებს ბუდითურთ, გამოცდილი არს.
- 40 სხუა წამალი წურილი[ა]სა ჰიისა. — და იჭირე: წყლ[ა]ს პიტნა, დან[ა]ყე და მისი წუენი დაიჭირე. აიღე ნიახურ[ა]ს თესლი, და-

ნ[ა]ყე ხუთი ღრ[ა]ში და იმა წყ[ა]ლშიგან გ[ა]ქურიე, დაქმრგუალე, ლუინითა მოადულე და შეასუი. თუ ამან არ გამოწმიდოს, დაიჭირე თურმუსი ინდოური, ნრგოზი და ბრ[ა]ნგი ქუაბული, თუითოსაგან სამი ღრ[ა]ში, პიტნა შინაური, ქაბარდანა, ხარნაუბ[ი], თუითოსაგან—
ორ—ორი ღრ[ა]ში. დან[ა]ყე და თაფლშიგან გაურიე და მიეც. 5

სხუავე კიისა წამალი. — ა ი ღ ე: მწარე ყუსტი—ოთხი ღრ[ა]ში, სონიკი — ორი ღრ[ა]ში, პადრ[ა]მპოე — სამი ღრ[ა]ში, შარსხა—ოთხი ღრ[ა]ში, თურბუთი — ათი ღრ[ა]ში; დან[ა]ყე და გაცარ. რა მოგინდეს, ოთხი ღრ[ა]ში რძითა შეასუი და ზედა ძმ[ა]რი შეასუი, უშუელოს და გაწმიდოს. 10

|| სხუა წამალი მიხივე, გამოცდილი. — ა ი ღ ე: თირმუზის გუ—ლი და თურბუთი, თუითო — ოთხი ღრ[ა]ში, ინდოური მარ[ა]ლი — ორი ღრ[ა]ში, მწარე ნუში — ექუსი ღრ[ა]ში; დან[ა]ყე და გაცარ. რა მოგინდეს, მიეც ს[ა]ში ღრ[ა]ში და ზედა სძე შეასუი. 15

სხუა წამალი. — ა ი ღ ე: ხუთი თ[ა]ვი ნიორი, დან[ა]ყე და ფქუილი გ[ა]ქურიე, კუერები შექენ და გამოაცხუე. აილე ვერბო და ცეცხლზედა დადგი და მერე შიგან ჩადეე და კარგად გაატფე, შეაქ[ა]მე და უშუელოს. 15

ს ხ უ ა. — აილე ტენცო და მ[ა]რილი, ერთმ[ა]ნერჩიგან გაურიე და თ[ა]ფლ-წყლითა შეასუი. 20

მაგავე სენისათვის. — ა ი ღ ე: პიტნა, გაწურე, ძმ[ა]რშიგან გაურიე, შეასუი და უშუელოს. — აილე პიტნა, კარგად დან[ა]ყავ, წყ[ა]ლი გამოწურე, ძმ[ა]რი გ[ა]ქურიე და შეასუი, და კიას მოკლ[ა]ვეს. 20

სხუა წამალი კიისა, რომე მუცელს შიგან იყოს. — ა ი ღ ე: ოშინდ[ა]რი და ტენცო, და ქალამის თესლი, დან[ა]ყე ცალკე, თაფლი გაურიე, მიეც ორი კოვზი, მერე მმარ-წყალი შეასუი, ანუ კარგი ღუ[ი]ნო. ცხრა ეამამდის უზმა შეინახე, მოკლას კია და უშუელოს. 25

მის თუ ის ე ე. — ა ი ღ ე: ქონდ[ა]რი და წყლითა აძღლე, თაფლი გაურიე, შეასუი და კია მოკლას. 30

მის თუ ის ე ე. — ა ი ღ ე: ტრედის სკინტლი და ხუარ[ა]ს[ა]ნ[ა], დანაყე წმიდად და წყლითა შეასუი, და უშუელოს ღ'თითა. 30

ნიშ[ა]ნი, კაცსა რომე ტანი და სტომ[ა]ქი გაუგრილდეს. — ეისცა ესე დაემ[ა]რთოს, თუითანცა ცივისა გონებისა იყოს, || ე ს ე წ ა მ ა ლ ი ქ ე ნ. — აილე ფარვარდა, ზანჯაბილი — სამი ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე და გაცარ; დილეულად ადრე უზმამა სამი ღრ[ა]ში დანაყე და გაცარ, პირშიგან ჩ[ა]იყაროს. თუ ბერი კაცია, — ძლიერი ლუინო შეასუას, თუ ვაჟია — თფილი წყ[ა]ლი. თუ სტომ[ა]ქი მძიმე იყოს და საკმელი ვერ მოადნოს, ორი ღრ[ა]ში ზანჯაბილი მიეც და ზედა ადუღებული ღუ[ი]ნო შეასუი. თუ მოწიფული იყოს, თაფლ-წყ[ა]ლი შეასუი, და თუ მოსწყურდეს — სიქანჯაბინი შეა- 470r 35

თაფლ-წყ[ა]ლი შეასუი, და თუ მოსწყურდეს — სიქანჯაბინი შეა- 40

სუი ორი დრ[ა]ში თფილითა ღუინითა, რომე წყურვილი მოკლას. და საკმელი მიეც მუქური(1), შიგან გაურიე ცერეცო, ზანჯ[ა]ბილი და დარიჩინი.

5 სხუა რომე გუნება გაცივებულიყოს და კოლინჯი ეცეს შიგნით, გაცივდეს სტომაქი და თირკმელი. — ყოველთა დილეულ[ა]დ მიეც უზმასა ხუთი დრ[ა]ში ანდუზი გაზრდილი და ზედა თფილი წყ[ა]ლი შეასუი, რაცა შეეძლოს. და საკმელი მუხუდოს წყ[ა]ლი მიეც, და შალგამი ადულე და წყალი გა[ა]სხი შალგამზედა, და[ა]სხი ანუ ბერძული ზეთი, ანუ სელისა ზეთი, მდოგუი და ბოლოკი, და 10 მაძღრ[ა]დ ნუ აკმევე.

ნიშ[ა]ნი ორ[ი]სა, რომელი იქნების მუცელშიგან და სტომ[ა]ქ- შიგან. — ესე ორ[ი]სგან იქნების: ან ქარისგან და ან სქელისა ბალ- 15 დმისაგან. ესე ენასცა შესტაცებს, და ანუ ზურგი სტკიოდეს ანუ სხუა ასო. || რა ესე ტკივილი დაემ[ა]რთოს, რომე ორი ჰქუიან, შე- 15 ქენ ესე წამალი და მიეც. — აიღე: თაფლი და ფურის ერბო, თუთოსაგან — ოცდაათი დრ[ა]ში, მარტანში — ორი დრ[ა]ში, ბალუშტ[ა]კი — ხუთი დრ[ა]ში, ნიგოზი — ათი დრ[ა]ში, დან[ა]ყე და თ[ა]ფლსა და ერბოშიგან შეზილე, ერთი დილ[ა]სა და ერთი საღამოდ მიეც ნიგუზის ოდენი.

20 მ[ა]გ[ა]ვე სენისა. — აიღე: კული[ა]ვი და საკმელი — სწორი, ღუინითა ადულე, შეასუი და უშუელოს.

სხუა წამალი ორისა. — აიღე: ერთი ლიტრა თ[ა]ფ- 25 ლი და ნიგუზის ზეთი — ლიტრა-ნახევარი, ღუინო — ნახევარ[ი] ლიტრა. დან[ა]ყე ნიორი ზომით, ადულე და მიეც სამსა დღესა უზ- მასა. თუ ვაჟი კ[ა]ცი იყოს — ზამთ[ა]რს მიეც, თუ ბერი კ[ა]ცი იყოს — ნიადაგა.

მისთუისვე. — აიღე: შ[ა]ვი ნ[ა]ვეთი, ადულე კარგად; გ[ა]- 25 უშუი, რომე გაწმდეს, სამსა დღესა ზედა-ზედა შეასუი და უშუე- ლოს.

30 მისივე. — აიღე: ნარ[ი]ს ეკ[ა]ლი, წყლითა ადულე, გაწურე და ფურის ერბო გ[ა]ურე და შეასუი.

ამავე სენისა. — აიღე: ნელოფრ[ი]ს ძირი — ერთი 35 დრ[ა]ში, დან[ა]ყე, გაცარ და ტფილითა წყლითა შეასუი. სხუა. — აიღე თაჯუის-კურეცხის ბალუშტ[ა]კი, ქუშტი, ფილენჯა, მუშკი, და- რაპილპილი, სუნგრევიდ და თაფლი, ყუელა გაურიე და ს[ა]ნ[ა]- ყელშიგან დანაყე, ანუ ვირისა ანუ თხისა რძითა შეასუი, და უშუე- ლოს.

სხუა. — აიღე: ჭაკუნტლის ძირი, ანდუზი, სინგრუი, პილ- თენი, თუთოსაგან — ერთი მსალ[ი], ჭურჭელშიგან ჩადევ და წყ[ა]- 471r40 ლი || და[ა]სხი, და ადულე, რომე სამისა წილისაგან ერთი დარიჩეს,

აიღე და გაწმინდე. შიგან ნაბთი შაქ[არი] გაურიე, ხუთსა დღეს ზელა-ზედა შეასუი.

სხუა, რომე გახივდეს და მლიერი შეექნას ერთსა ადგილსა, ესე წამალი ქენ. — ა ი ღ ე: სელი. და ვაზი და ტუხტი, ყუელა დანა[ყე]. აიღე ცუილი და იის ზეთი, დაქაღნვე ერთმანერჩიგან გაურიე და სამოსლითა შეკარ და ზედა დასდევ, სადა სიმსიქენე იყოს და უშუ- ელოს.

სხუა, რომე ხაში გამოიღოს, რომე იქნების სქელი მალასი, და ქენ ესე წამალი, რომე ფიცხლ[ად] ეშუელოს. — ა ი ღ ე: სელის ზეთი — ასი დრ[ამი], სამად გაყავ და თუითოსა დღესა თუითო მიეც ლუინითა, და კაცი ტფილად შეინახე.

მისივე. ა ი ღ ე: ნიგუზის ზეთი ერთი კუანჩხი, ანძრუთი — ოთხი დრ[ამი], თუ კაცი ძლიერ[ად] იყოს, თუ არა და — ორი დრ[ამი], დანა[ყე], გაცარ, შიგან გქაურიე და მიეც, რომე შესუას.

მისივე. — აიღე: შქაქი ცერტვი — ორი ლიტრა, მერმე დაქა- ხი წყ[ალი] — ოთხი ლიტრა და ადულე მუნჯამდის, რომე ცერტვი და წყ[ალი] გასწორდეს. მერმე წყ[ალი]ვე დაქასხი, თორენსა შიგან ჩადგი და ნელად ადულე დილამდინ: და აიღე ანძრუთი — ხუთი დრ[ამი], მრქავალ-ძარღუასა თესლი — ოცი დრ[ამი], დანა[ყე] და გაცარ; და აიღე ფურის ერბო — ოცდაათი დრ[ამი], გაწმედილი ცუილისაგან, და უმი თაფლი — ორმოცდაათი დრ[ამი]. ყუელა ერ- თაქად გაურიე. ამისაგან. || კამოს! და ცურტვის წყლისაგან სუას ნე- ლი, ვირე ბუნება გაიხსნას. მერმე სრულად აქამე, და ცერტვის წყ[ალი] ზედა შეასუი, რაცა შეძლოს. ესე გამოცდილია, მქაგრა გახსნის წამალსა. უფრთხილე წინას[ა]ცა და უქანისცა.

მისთუისვე — ვისცა ზურგი სტეიოდეს ხ[ა]მისაგან (ხაში სქელი მქადასია, რომე კაცისა ძუალი და ასო დაევიროს). — აიღე მრგული ღვედვი შუიდი მქარცუალი, ხურმა — რვა მქარცუალი, ნარჩის ექალი — ოთხი დრ[ამი]. ესე ერთად ადულე წყლითა, რომე მქახევირ[ად] დარჩეს. და გაურიე შიგან შირბქატის ზეთი ასი დრ[ამი], სამად გაყავ და თუითოსა დღესა თუითო მიეც უზმასა, და უშუელოს.

სხუა შუცლი[ისა] და გუერდის ტკივილ[ისა], თირკმლ[ისა], წი- ბოსა, სტომაქისა, ნახუელი ამოიღოს და გქუილდეს. — ა ი ღ ე: ინდოური მასლაქი თექუსმეტი დრ[ამი]. ანდუზი — თხუთმეტი დრ[ამი], დანა[ყე], გაცარ, და კარგითა გემრიელითა თაფლითა გქა- ურიე, მრგულეები შექენ, თუითო — გუნდის ოდენი. რა მოგინდეს, მიეც თუითო დრ[ამი] და ზედა ტფილი წყ[ალი] შეასუი, და უშუე- ლოს.

სხუა წამალი, რომე კაცსა ენა მოედოს და ვედარ უზნობდეს. — ა ი ღ ე: ტუეტის ძირჩის ქერქი, ადულე, და ტუეტის ოდენი ხურ- ვა. ზ. ფანასერტელი-ციციშვილი.

5
10
15
20
v
25
30.
35
40
593

- მა, ამათ ოდენი ღუმეა, დანაუე ს[ა]მივე წმიდად და დასდევ, სადაცა
 472r სტკიოდეს, თფილ[ის]ა ადგილსა შეინახე და უშუელოს.
- სხუა ორისვე, რომე სენი იარებოდეს და ზურგი სტკიოდეს. —
 აიღე: ძრეილისა ლუინის ბრკე და ქერის ფქვილი წმიდა, და
 5 ბრკითა გაურიე, დასდევ, სადა სტკიოდეს, ხუთჯერ და უშუელოს!.
- მ[ა]გავე სენისათუის. — აიღე: ახალი რძე და ლუინო-
 შიგან გაურიე, შეასუი და უშუელოს. სხუა ორისვე — ვის-
 ცა წელი სტკიოდეს, ანუ ფერკი, ანუ ძუძუი, სენი წელშიგან ჩ[ა]-
 ვიდეს. — აიღე: შ[ა]ვი ნ[ა]ვითი და ადულე, და იმის ოდენი ლუინო
 10 ადულე და ერ[თ]მ[ა]ნერჩიგან გაურიე. და ათი თ[ა]ვი ნიორი დან[ა]-
 ყე და გაურიე და აბ[ა]ნოს შეიყვ[ა]ნე, მიეც და უშუელოს.
- სხუა. — აიღე: მსუქნის ცხურ[ი]სა კორცი, მოხარშე და მიეც
 მისი ზომა პური, და გემრიელი ლუინო მიეც დილასა და სალ[ა]მოდ.
 ესე² წამალი ქენ: აიღე ხუთი დრ[ა]მი თეთრი ნ[ა]ვითი, და
 15 ლუინო გაურიე და შეასუი შუიდსა დღესა ზედა-ზედა, და უშუე-
 ლოს.

ლე. [კარი ოცდა მეთხუთმეტე]

- სახელითა ღ'თისათა ვახსენოთ თირკმელი და ადგილი მისი და
 აგებულეობა მისა და ს[ა]ვენებელი მისა და წამ[ა]ლნი მისნი ბრძ[ა]-
 20 ნებითა ღ'თისათა.
- აგებულეობა თირკმელთა. კორცისაგან არის შერეული ძარღუთა
 რათმე კმელთა, და მას შიგან სისხლი არს მგზ[ა]ვესი წყლისა სითხი-
 v თა, და რ[ე]ულეობა მისი || სწორი და განა(!) არის სიგრილისა კერ-
 ძო, და მისაწ[ა]ველის მას შიგა, რომელ არის რამე სიგრილისაგან
 25 მისისა ადგილისაგან. და არის ერთობ ქონიანი და საზრდელი მისი
 არის სისხლი თხელი. და კორცი მისი არა მკურე[ა]ლი არის, ვითა
 გული, და არს კორცი მისი ფოლხუი. და ესე ყუელა მ[ო]საწ[ა]ველის
 სიგრილისა კერძო და სინოტრ[ი]სა კერძო, და სისწორისავენ არის.
 და ადგილი თირკმლისა შიგნით კერძო და ზურგით კერძო კრ[ა]ვეს
 30 პირისპირ უბესა ქუეშეთ — ერთი მ[ა]რჯუნით და ერთი მ[ა]რცხე-
 ნით, — და ზურგის ძალსა. და ძარღუი იგი, რომე ნდომისა წყ[ა]-
 ლი იარების, შედგმული არის და მით ძარღუნი იგი, რომელსა ში-
 გან ფსელი იარების, იგინცა მათკენ შედგმულნი არიან. და სარგე-
 ბელი მ[ა]თი ტანშიგან იგი არს, რომელსა აიღებენ სისხლსა მგზ[ა]ვეს-
 35 [ს]ა წყლ[ი]სა, რომელ-იგი არს ძირი ფსლისა, და შესმენ მას, რომე-
 ლი იყოს შიგან ქონიანი, და იზრდებიან მით; და გაუშუებენ მას, რო-
 მელსა შიგან არა იყოს ქონი ძარღუთა შიგან და ქანთლისათა კერძო,
 და გამოვალს სარცხუენალ[ი]სგან ფსლად. და სარგებელი კულა მა-
 თი იგი არს, რომელ შესძრ[ა]ვეს ადგილსა შავასასა და ჩ[ა]უშუებს
 40 ყუერს კერძ.

და წაეკიდებიან სნებანი, ვითა წაეკიდების ზოგთა ასოთა || ტა- 473r
ნისათა სამისა გუ[ა]რისაგან; მისგან რვა ფერად გარდაიქვევის:
ოთხი მ[ა]თგანი შედგმული და ოთხი მ[ა]თგანი სიმკურვლე არის,
ანუ სიგრილე, ანუ სიკმელე, ანუ ნოტია. და დ[ა]მეტდეს და გარ-
დავლოს მზლვარი ბუნებისა მ[ა]თისა, და განრყუნას იგი და უკუ- 5
აყენოს მისისა საქმისაგან.

ა წ ნ ი შ [ა] ნ ი დ ა ე წ ე რ ო თ ნ ე ბ ი თ ა ლ ' თ ი ს ა თ ა .
თუ ფსელი თეთრი იყოს, დედაკაცსა თანა მისულ[ა]ზხედა უნდომ[ა]დ
იყოს, იცოდით, რომე სიგრილისგან არის და ზურგისა უსუსურო- 10
ბისა. და უფრო ესე სენი ბერთა ქ[ა]ცთა წაეკიდების. და თუ იყოს
სიმკურვლისაგან, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე ფსელი წითელი
იყოს ანუ ყუითელი, ესე მისგან იქნების, რომე სიმკურვლე დასწუ-
ავს შ[ა]ვასა და მისგან მრ[ა]ვე[ა]ლი სენი შეექნების, მაშვიან და[ა]-
კლდების ქონი. და დაემართების კულა სნება თირკმელთა — სიმ- 15
სიენე და ნასკულოზა, რომელსა ჰქუიან ს ნ ე ბ ა კ უ რ კ ლ ი ს ა .
და იქნების ესე მისგან, რომე ჩ[ა]მოვიდეს შვიან ნამეტნ[ა]ვი, და
შეექნას ნასკუად და სიმსიენედ. და იქნებისცა ქარ[ი]საგან, რომე
ჩ[ა]იკრების მას შვიან და გაბერ[ა]ეს და დაქშ[ა]ეს სავე[ა]ლსა მ[ა]თსა.
და ველარ გასძლოს ბრუნვა და შეექნების შვიან შირიმი და დაე- 20
კრჩუას ძარლუნი მისნი. და თუ იყოს მისა აგებულეობასა სიმცრო
ანუ სიდიდე, და გარდასრული მზლუ[ა]რსა ბუნებისა || მისისა, ვითა
რ[ა]გუ[ა]რცა წაეკიდების თ[ა]ვესა, ლუიძლსა და გულსა, და სხუათა
ასოთა შვიან წყლულება და მკმელი გაპოზულება და გაკუეთულება
ძარლუისა. და გახსნა პირისა ძარლუისა წაეკიდების, და ქუიან ამა 25
სენსა გ [ა] ნ ხ ს ნ ა მ [ა] რ ტ ი ვ ი ს ა . და აგრევე დაემ[ა]რთების ესე
სენი თირკმელთა და ძარლუთა შვიან, რომელ არს ს[ა]ვე[ა]ლი ფსლი-
სა, შირიმიცა. და აშფოთდების მისგან სენი მგზ[ა]ვესი კოლინჯისა. და
სხუა წაეკიდების კიდევ კოლინჯისაგან, სიახლოვითა მისითა კოლინ-
ჯისა ნ[ა]წლევისაგან[ა].

ა წ გა მ ო ვ ა რ ჩ ი ო თ მ ა თ შ უ ა ნ ი შ [ა] ნ ი კ ო ლ ი ნ - 30
ჯ ი ს ა . და თირკმელთა ტკივილი არ იძრვის და თვისა აღ[ა]გსა სტი-
ვის[ა], და კოლინჯისა ტკივილი იარების და ბრუნ[ა]ვეს ზე-ქუე, წად-
უკუ და მუცელშიგან, და უძნელესი ს[ა]ტკივარი არს და თირკმელ-
თა ტკივილი[ი]საგან, მაგრა თირკმელთა ტკივილიცა ძნელი არს. და
ერთი ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე თირკმელთა ტკივილიშვიანცა და კო- 35
ლინჯისაგანცა, ორისგანვე წაეკიდების რწყევა სპ[ა]მ[ა]დისა, მაგრა
კოლინჯისა უფალსა უფრო არწყევინებს ნ[ა]ველესა და ბალლ[ა]მსა,
და საკამ[ა]დლსაცა ერთობ არწყევს ნ[ა]ველესა თანა. და რა არწყევს
თირკმელი მტკივ[ა]ნი?...

და რა თირკმელნი შირიმი დაემ[ა]რთოს კაცსა, პირველად 40
თეთრსა დაუწყებს ფსმასა და მრლუიესა, და როდეს გა||უძნელდეს 474r

და დაუწყოს ტკივილი, და დაუწყოს ქუთშიანსა ფსმა. და ერთი ნიშანი ესე არის, მათ შუა რომე ოყნა აღებინოს, თუ კოლინჯი არს — დაშუენდების და დაუამებს ს[ა]ტკივარსა, და თუ თირკმელი სტკივის — ოყნა მოუშ[ა]ტებს სატკივ[ა]რსა თირკმელთა, ამისთუის რომე

5 თირკმელი ნაწლევთა უყნით არის. და რა ოყნა [ა]ავსებს, და მიაჭირებს ნაწლევი თირკმელსა და ატკივნებს. და წამ[ა]ლი კოლინჯისა ერგების თირკმელთა ოყნა[ს]ა გარეთ და წამ[ა]ლი თირკმელთა ერგების კოლინჯსა. და აგრე საქ[ა]მ[ა]დისა შეწყობაცა ემგზ[ა]ვსების ერთმანერთსა. და რომე თირკმელთა შიგან შირიმი იყოს, უფრო

10 გრძლად იქნების მისი ს[ა]ტკივარი აღ[ა]ვობად კოლინჯისგან. და უნდა შირიმისა უფალსა შეასუა წამ[ა]ლი, რომელი ჩამოიღებს ფსელსა. ისი წამ[ა]ლი არის, რომელსა სახელი ჰქუიან [...]] მეფეთა, ანუ სიჭრ[ა]ნ[ა]ჭი, ანუ სხუა, რომელი დამიწერია ლუიძლისა ქ[ა]რსა და ამას ქუემოთცა სწერია.

15 და აწ დაგიწეროთ და მოგახსენოთ სხუა ნიშანი შირიმისა, რომელი იყოს თირკმელთა შიგან ანუ მისთა ძარღვთა შიგან, რომელი არს ფსლ[ი]სა ს[ა]ვ[ა]ლი ქანთლისა კერძო. უფროსა, რომელსა თირკმელთა შიგან შირიმი წაეკიდების, ახალ მოწიფულობასა და კაბუკობისა ეს[ა]მსა დაემ[ა]რთების და

v 20 ყმ[ა]წურილსა უფრო ქანთელსა შიგან, რომელსა || დაემ[ა]რთების და თირკმელშიგან, რომელსა წაეკიდების შირიმი, ნამეტნ[ა]ვისა სქელისა ბალღმისაგან იქნების, და შედგების თირკმელთა შიგან, ანუ ს[ა]ვალსა ფსლ[ი]სასა. აადღებებს კაბუკისა სიმკურველ და მოკრებს მისა ნოტიოსა და გაქკმობს და შეიქნების შირიმად. და შირიმი,

25 რომელი იქნების თირკმელთა შიგან, არის წითელი, და ქანთელი არს თეთრი და ღიდი. და სახელ-სდებენ მას მილობით. და რომელი თირკმელთა შიგან იყოს, მას რქუიან მილი. და წაეკიდების კულა თირკმელთა დუბელა, და ჰქუიან სნება კურკლისა. და როდესცა დაემ[ა]რთოს კაცსა გრილი ცხრო, მაშინცა გამოჩნდების ტკივილი თირკმელთა ამა ცხროსა თანა. და თუ გინდოდეს, თუ შეიტყო, თუ ღუბელა სჭირს თუ არ[ა]ო, და[ა]წვინე გუერდზედან სნეული, მერმე ჰკითხე, თუ ზედასა კერძსა სიმძიმე და ტკივილი არს, თუ არა., თუ არ იყოს ტკივილი, კულა სხუასა გუერდზედა გარდა[ა]ქციე და ჰკითხე, თუ სიმძიმე და ტკივილი არს ზედასა კერძსა. თუ არა თქუას, ვითა

30 სიმძიმე და ტკივილი არსო, იცოდი, რომე ღუბელა არს. და მისი ნიშანი ესე არის; და არა გაუგრძელდეს, ვირე არ გაიპოს და სისხლი და ბალღ[ა]მი წავიდეს ფსელსა თანა. მაშინ როდეს გამოვიდეს იგი სისხლი და ბალღ[ა]მი ფსელსა თანა, დაემ[ა]რტოს, წავიდა ტკივილი. და რაქ[ა]მს ნახო ესე ნიშანი, ფიცხლა ჰქურნე წყლული

40 და ნუ და[ა]გუიანებ. || და თუ და[ა]გუიანებ, იცოდი, რომე არ გამორთელდეს კიდევ დიდითა პირითა, ამისთუის რომე თირკმელნი

ფოლხუნი არიან და ღრმად არიან. და რა დაწყულედების წამალი ძნელად მოეკიდების, თუ ადრე არ სწამლებ. რა ნახო სისხლი გა-
მ[ა]ქვ[ა]ლი ფსელსა თანა, იცოდი, რომე თირკმელისაგან არის. მისნი
ძარღუნი გ[ა]იკუეუებიან დასტურად შიგნით და გარეთ. ნიშანი
ესე იცოდით.

5

აწ. მ[ა]თი ნიშ[ა]ნი მოგახსენოთ. თუ გარესა ძარ-
ღუისაგან იყოს ისი, სისხლი სიგრილი[ი]საგან იქნების, ანუ სიმკურე-
ლისაგან წაეკიდოს ძარღუსა შიგან და მოზიდოს და გაკუეთოს. და
იქნების მისგანცა, რომე მოიჩიოს ქარი ნ[ა]წლევეთა შიგან თირკმელ-
თასა, გაიბეროს და გაიპოს ანუ [...]ძარღუნი სისხლითა გაიპოს და
გაიხსნას პირი ძარღუისა მ[ა]თისა. და მე გამოვ[ა]ჩინო მ[ა]თი ნიშ[ა]-
ნი, თუ რომელი გამოვა ძარღუთადალმა, ანუ რომელი გამოვა დუ-
ბელასაგან. და აწ მოგახსენო მათი ნიშანი. თუ ძარღუისაგან გამო-
ვიდეს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე ანასდა და ფიცხლა გამოვა,
და არა გამოყვების ბაღლ[ა]მი მის თანა, რომე თირკმელთა წყლული-
საგან გამოვა და არა იყოს მის თანა ცხრო, და არცა სიგრილე, ვი-
თარად წაეკიდების დუბელასაგან. და რომელი სისხლი თირკმელ-
თ[ა]გან გამოვა, რომე დუბელა იყოს შიგან, უწინა ბაღლ[ა]მნი და
მერმე ბაღლამსა უენით ზოგი ნაწილი || თირკმელთა ფსელსა შიგან
მგზ[ა]ვისი წურილ[ა]დ დაქრილისა კორცისა [გამოვა]. თქუა გალია-
ნოზ, — ენახე რომელი გამოვიდა ფსელსა თანა თირკმელთადალმან
გრძელი რამე, მტკ[ა]ველი ერთი და უფროცა; გვანდა თმასა. და
წაეკიდების თირკმელთა ამის თანა სენი ძალისგან დამპირველი[ი]სა,
რომელ არს თირკმელთა შიგან, და გავს სისხლსა თხელსა და ცალკე
ძარღუისაგან გაკუეთილსა და არცაღა წყლულისგან არის. და ჰგავს
მას, რომელი გამოვალს ლუიძლისგან, როდეს დაუსუსტრდეს ძალი
დამპირველისა, რომელი იგი გავს ახალი კორცისა ნარცხსა და
თხელი[ა]. და რომელი გამოვალს თირკმელისაგან, უფრო სისხლიანი
არის და უფრო სისხლსა გავს; და გავა უწინა, სადამდის მოიდნობ-
დეს თირკმელი, და აილოს საზრდელი ამა წყლითა.

10

15

v

20

25

30

და აწ ესე დაწეროთ, რომე სენბა წაეკიდების კაცსა თირკმელ-
თა უსუსურებთაგან. და ამა სენშიგან მკურნ[ა]ლნი სახელს იტყუ-
იან სენბა მ[ა]ქვ[ა]ლი. და ამისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე
რ[ა]ქვ[ა]მცა ესე სენი დაემ[ა]რთოს კაცსა და ფსელსა ვერ იპირვიდეს,
ესე თირკმელთა უსუსურობისაგან იქნების. და გავს ესე მუცლისა
კსნილობასა და უზ[ა]ხიან ზოგნი მკურნ[ა]ლნი სენბა წყურ-
ვილ[ი]სა. ამისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე რაქვამცა ამა სენისა
უფ[ა]ლმან კაცმან წყალი სუ || ას, იქივე ადგილებად მოფსას, ვითაცა
რა წაეკიდების შვიათ თალქაბალსა შინა. და ოდეს ჰ[ა]მოს მისმან
უფ[ა]ლმან საქმელი, იქივე აღ[ა]გობად გავიდეს და არ გაძლებოდეს.
და ზოგნი მკურნ[ა]ლნი სახელ-სდებენ დავარა, და ამგზ[ა]ვისეს

35

476r

40

წყალსა გრილსა. და ოდეს ჩ[ა]იკრეს რომე შიგან და მიბორბალოს
 და დაქ[ა]რგოს ადგილობისაგანვე, და მით სახელ-სდევს ესე სახე-
 5 ლი, რომე რაყამცა შესუამს წყალსა, ირბოლოს ძარლუთა შიგან და
 გავიდეს ფიცხლ[ა]დ მასვე წამსა. და სახელ-სდებენ კულა ასურუ-
 ლითა ენითა დ [ა] ბ ი ნ ტ ი ა. და მიზეზი ამისი იგი არის, რომელნი
 ძარლუნი ჩ[ა]მოვლენ ლუიძლისაგან თირკმელთა კერძ, ზედათ კერძი
 მისი უფართე არის, და რომელი ქუემო და ქუემო დავიწრდების,
 10 ვირე მივიდეს თირკმელთა კერძო. და აგრე დაბ[ა]და ლმერთმან
 (რომლისა სახელი მისი დიდებული არს) სარგო ტანისათუის. და მი-
 სი სივიწრესა შიგან ორნი საქმენი არიან; იგი არს, რომე დადგების
 სისხლი იგი, რომელი ჩ[ა]მოვალს ლუიძლ[ი]საგან, თირკმელთა კერძ,
 ვირე მოიღნოს თირკმელშ[ა]ნ სისხლი იგი, და აიღონ ქონი იგი სა-
 ზრდელ[ა]დ მათთვის. დაიშუაშუას(!) ფსელი ზედა-ზედა სივიწრესა
 მისა, ამისთვის რომე არა და[ა]ქმძიმოს ქანთელსა ზედან და არა
 15 გა[ა]ქმძოს. თუ გინდა, ესე სნება დაემ[ა]რთების თირკმელთა უსუსუ-
 რობისაგან. რაქ[ა]მს თირკმელი || დაუსუსურდეს, ველარ შეეძლოს
 ფსლისა დ[ა]ქმძირვა ადგილსა მისა შიგან, ვირე ჩ[ა]მოვიდეს ზედას-
 ზედა, ანუ არ მოიღნოს ამა ძარლუმან. აწ რომე მისა ადგილ[ი]საგან
 20 უკუდგეს და დაფოლხუდეს და არ გასძლოს დამკირვა ფსლისა, ვითა
 დას[ა]ქმძირვი. და უწინა ჩ[ა]მოვიდეს მას ეამსა, რომელ მიიწიოს მათ
 კერძ. და წყურვილი იგი, რომელი წაეკიდოს იმა სნებასა შიგან, იგი
 არს, რომელი წაეკიდების სხუათა სნებათა შიგან.

და ი ქ ნ ე ბ ი ს წ ყ უ რ ვ ი ლ ი მ რ [ა] ვ ლ ი ს ა ფ ე რ [ი]-
 ს ა გ ა ნ . იქნების წითლისა ნ[ა]ველლისაგან, რომე შეკრებულ იყოს
 25 სტომაქსა შიგან და ცხროსა შიგან, წყურვილი სიბორტითა მისითა.
 იქნების ს[ა]ქ[ა]მადისა მლ[ა]შისაგანცა, რომე მლ[ა]შე ს[ა]ქ[ა]მადი
 ექ[ა]მოს და მოაწყუროს კაცი. და თუ შესუსას წყალი და გაძღეს,
 დასუას წყურვილი, და თუ არა] — დამძიმდეს სტომ[ა]ქი. და ერთი
 30 ფერი წყურვილი სნებასა შიგან წაეკიდების და არა გარდაუვარდეს
 წყურვილი რასთონცა შე[ე]ესუსას მის უფალსა, და არა დ[ა]რჩეს
 წყ[ა]ლი მის[ს]ა სტომაქსა შიგან უსუსურობითა. და თირკმელთა
 დაუსუსურდებიან, ვირე არ გასძლოს დამკირებად, რომელი იმას
 შიგან წყლისაგან [არს]. და ისწრ[ა]ფოს ჩასულა ქანთელთა კერძო,
 არა გარდაუვარდეს წყურვილი მისითა. და ოდეს დაცარიელდენ
 35 თირკმელნი ნოტიოსაგან, შეძრას და მოკრიფონ ძარლუთა შედგ-
 477r მულ[ა]ქიგან || მათ თანა ლუიძლ[ი]საგან ნოტიო ძალითა შემკრებე-
 ლითა, რომელი-იგი მათ შიგან არს, და მოკრ[ი]ფოს იგი ძარლუისა
 ნოტიოსა ლუიძლისაგან. ოდეს დაცარიელდეს, მოკრებს ლუიძლი
 ოდეს ნოტიოსა, ვირე მოიწიოს სტომაქისა პირსა, მაშინ სთხოოს
 40 სტომაქსა პირმან ნოტიო სასულესა და აშფოთდეს წყურვილი, და
 ესე იგი არს თხოვნა, რომელი არა იაუგებენ თირკმელსა ძარლუ-

თქვან, და იქნების ტანსა შიგან მოდნობა საქამ[ა]დისა მისგან ფიცხ-
ლად, მოდნობა ნოტიოსა ტანისა, რომელი არს შიგან და არს ვითა
შავა ძაღლ[ი]სა. და თქუა გალიანოზ, ვითა ესე ფერი შეასაგან
არის, და უფრო იწყნარებს წამ[ა]ლსა შავისა ძაღლ[ი]საგან, ამისთვის
რომე შავა ძაღლ[ი]სა იქნების სიგრ[ი]ლ[ი]თა, სიმე[ა]ვითა, და იქნე- 5
ბის იგი სიმწ[ა]რითა და გახუმითა ტანისა კურელთათ, და არა და-
[ა]ყენებს მას შიგან, რომელი იყოს ნოტია. და უბრძანა გალიან-
ნოზ კურნება ამის შავისა გამოჩენისა წამლითა ქონიანითა, რომე
დაქმას კურელები ტანისა იმათ, რომელ არა დადნეს ფიცხლი.

და ვახსენოთ ტკივილნი თირკმელთანი და კურნებანი მათნი, 10
და ვის სტკიოდეს თირკმელი განრყუნითა სიგრილისათა, ზეთებითა
რბილებითა და ამ[ა]ნოთა რბილითა და ტანი იყნითა, რომელ იქნე-
ბის ზეთებითა. — კულაცა დაგუიწერია და აწცა იცოდით, რომე

კოლინჯი და თირკმელთ ტკივილი ერთმ[ა]ნერთსა გავს. მათ შუა 5
ერთი ნიშ[ა]ნი ესე არს, ვისცა თირკმელი სტკივის, მას ნაწლევნი და

მუცელი არ სტკივის; და ვისცა კოლინჯი სტკივის, მას ნაწლევნიცა 15
სტკივის და მუცელიცა. და ვისცა თირკმელი სტკივის, მასი ნიშ[ა]ნი
ესე არს, რომე კაცი ცხლად იყოს და სწუქურდებოდეს და წელი
სტკიოდეს. გალიანოზ თქუა, ბევრნი აქიმნი მოტყუედეს ჩემსა

ქ[ა]მშიგან, რომე ვისცა კოლინჯი სკირდა, თირკმელთა ტკივილი 20
ეგონა: და თუ თირკმელ[ი] სტკიოდა — კოლინჯი. და აწ ესე ნიშნე-
ბი მით დაგვიწერია, რომე მ[ა]რტ[ა]ლი ამით შეიტყოთ, კოლინჯ[ი]ა
თუ თირკმელთ ტკივილი.

აწ დავიწყეთ კურნება თირკმელთა ტკივილისა და შირიმი, რომე 25
იყოს თირკმელშიგა, წამ[ა]ლნი მისნი: — ამა იყნითა კურნო.

შექმნა მისი. — ილიე: ერბო ფურთა და ნიგუზის ზეთი, და ქუნ-
ჯითის ზეთი, და მწ[ა]რის ნუშის ზეთი, ამ[ა]თგანნი — თუთო ნახე-
ვარ სიქორგი, და მ[ა]თ ოდენი უღბოს წყ[ა]ლი და ცერეცოს შემგბ-
რის წყ[ა]ლი, შეკრიფე ერთგან და იყნა უყ[ა]ვ მით ტფილად, ანუ 30
ზეთებითა მარტოთა. მაშინ ესე ყონა ერგების სიგრ[ი]ლესა და სი-

კმელესა, რომელ წაეკიდოს თირკმელთა შიგა, და, ანუ სიახლო[ი]ესა 478r
მისა დაუმ[ა]ტებს წყალს. და ჰკურნე, რომელი იყოს განრყუნისა

რეულობისა მკურელ[ი]საგან, რომელ შეასუა სძე ვირისა, ანუ აქ-
ლემისა ზომასა ზედა, ვითა ნახო ძალი სნეულისა. და იყნა უყავ
წყლითა და ქუნჯ[ი]თისა ზეთითა ტფილად, ანუ წყლითა, ანუ იის
ზეთითა და წყლითა, ანუ ვარდის ზეთითა და წყლითა. გა[ა]ტფე 35
მცირედ და იყნა უყავ მით.

და კურნე, რომელსა წაეკიდოს თირკმელთა ტკივილისა მაგიერ!
ქარისა სქელ[ი]საგან მბერ[ა]ვისა იყნებითა, რომელ ერგებიან კო-
ლინჯსა.

და ჰკურნე რომელი იყოს თირკმელთა შიგა ღუბელა. — შე-
 მოსდევ ზედა გარეთ მაღმეები ღბილები და შეასუი
 წამლები გახეთქასა უწინა, მათგანნი, რომელ შეასუა ზეთი ნუშისა
 5 ულბოს წყლითა შემგბრითა, ანუ ლედლისა წყლითა, ანუ სიფისთო-
 ნის წყლითა. და თუ ნახო სიმსივნე მკურვალი და ძნელი, მქაშინ
 შეასუი მრ[ავ]ალ-ძარლუ[ა]სა წყ[ა]ლი და დასდევ ზედა გარ-
 რეთ მარამა მათგანი. — აილე: ფურცელი ულბოსა,
 შეგბოლე, ანუ კალნაბისა ანუ პოხუერ[ი]სა. და[ა]სოვლე ქუნჯითის
 ზეთითა და შემოსდევ ზედა გარეთით. მაშინ თუ წაეკიდოს მას სიმ-
 10 სივნესა თანა უფსმელობა, || მაშინ შეასუი ხიარიშამბრ[ი]სა წყალი
 მცირედითა ნუშის ზეთითა და მცირედითა მუღირდოს წყლითა. და
 შეასუი ესე წამალი: — აილე ქათირა და ნაძუის თესლი,
 თუითო — ოთხი დრ[ა]მი, და ნარქევა — რვა წონა, და კრილი —
 სამი წონა, ზაფრ[ა]ნი — ორი წონა. დან[ა]ყე და შეზილე გრილითა
 15 წყლითა და შექმენ კუერი, თუითო მუტყლი. შესასმელი მის-
 გან: კუერი ერთი გრილითა წყლითა, და ერგების სიმსივნესა თირ-
 კმლისასა ოდეს გახეთქილიყოს და შალალი გამოსრულიყოს. შეასუი
 კუერისაგან მცირედითა თხათა სძითა და შემგბრითა წყლითა, და
 ოყნა უყავ სძითა ტფილითა და ზეთითა. და თუ ქსნილობა შეექმნას
 20 მუტყელსა მის[ს]ა, მაშინ შეასუი მუტყლი ერთი მრ[ავ]ალ-ძარლუ[ა]სა
 თესლი და მიტყ[ა]ლი ერთი ნარქევა გრილითა წყლითა. და კურნე,
 რომელსა სისხლი გამოსდიოდეს თირკმელთ[ა]გან. აფშარჩებითა და
 წამლებითა, რომელი შეკრ[ა]ვის [მუ]ტყელსა და შეკრ[ა]ვის სისხლსა და
 მარმებითა შემკრვლებითა. მარამა მ[ა]თგანნი. რომელი იქნების ვა-
 25 ზის ყუაველითა და ასითა, და ვაშლითა, და კომშითა, ანუ კომში შე-
 ქნას მარამად მცირედითა ძმრითა და მცირედითა ვარდის ზეთითა და
 შემოსდვ[ა]ს თირკმელთა ზედა გარეთ. და კურნე სნება
 479r იგი, რომელი და[ა]ფოლხუებს თირკმელთა, ||
 პირველ ოყნებითა ღბილებითა, და შეასუი მრ[ავ]ალ-ძარლუის თეს-
 30 ლი ვარდის ზეთითა და წყლითა გრილითა. და აქ[ა]მე კორკი თიკ-
 ნისა, რომე გაქმლიერნეს თირკმელნი მისნი და დაინასყუნენ ძარ-
 ლუნი და გასუქდეს. და შექმენ სპედაბ[ა]გი და შეასუი შესასმლები
 სუბუქები, რომელ შეასწრაფოს, რომელი ექ[ა]მოს, და ჩასცეს ძარ-
 ლუშიგან და გ[ა]ქლიეროს და გარდაეჭრეს წყურვილი მისი. და კურ-
 35 ნე შეკრებით რათვე ღბილებითა ქონიანითა, და შეასუი სძე შემგ-
 ბ[ა]რი.

რომელი ახ[ს]ენა არონ წამლები, რომლები ერგებიან ტკივილ-
 თა თირკმლ[ი]სათა, ორი ფერი მისგანი, რომელი ერგების შირიმ-
 სა. ამისგანი, რომელი ერგების სიმსივნესა და ტკივილსა ქანთლისა-
 40 სა, მაშინ, რომელი იყოს სიმსივნისაგან და წყლულობისაგან, მაშინ
 წამლები მისი დასომს ტკივილსა და და[ა]ლბობს. და ესე წამლები

ჩემოიღებებს ფსელსა და უმაღლე მიწევის და უძრეველ; და რომელნი წამალნი შირიმისათვის, რომელი თირკმელთა შიგა იყოს, კიდევანი არს მისგან და უძრეველ, რომელი დაქანდნობს შირიმსა და დაქალწობს კიდევ, რომელ წამლები იყოს ესე მკურვალნი და ძნელი, და უფროსი ესე წამლები დაუმეტე — სიმწარე იყოს. 5

კსენება წამალთა, რომელნი ერგებთან სიმსივნესა და წყლულობასა თირკმელთასა, ო შექმნა კუერისა ანდრამაჭუისა, სარგო სიმსივნისათვის, რომელი იქნების თირკმელთა და ქანთელსა შიგა. — ა ი ლ ე: სელის თესლი და კიტრის თესლი, და ნარქევა და ქათირა, თუითო — ორი ღრქამი, ფქუილი გერმა — ოთხი ღრქამი; დანქაყე და შეზილე გრილითა წყლითა და შექმენ კუერები, თუითო — ორი ღრქამი. შ ე ს ა ს მ ე ლ ი: კუერი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა. 10

კუერი, სარგო სიმსივნისათვის და წყლულობისა, რომელი იქნების თირკმელსა და ქანთელსა შიგა და უფსმელობისა. — ა ი ლ ე: კიტრის თესლი ექუსი წონა, და კატკატის თესლი, აფიონი და თეთრის ლემის თესლი, თუითო — სამი წონა, ნიახურის თესლი — ექუსი წონა, და ველურის კიტრის თესლი, და ზაფრანი, თუითო — სამი წონა, და სალიხა — ოთხი წონა, და ნუში მწარე გამორჩეული და ტბილი, თუითო-თუითო თერთმეტი. დანქაყე და შეზილე ღუინითა, და შექმენ კუერები თუითო ნახევარ ღრქამი. შ ე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: კუერი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა. 15

კუერი, სარგო ღუიძლისა ტყვილისა, რომელი იქნების ცემულობისაგან ანუ მკდრომისაგან, და სიმსივნე, რომელი იქნების თირკმელთა შიგა და ქანთელსა, და ვინცა ვინ სისხლსა ფსმიდეს — ა ი ლ ე: თეთრის ლემის თესლი, ნიახურისა და კამის თესლი, თუითო ო — ექუსი წონა, და ქაქანაქის თესლი — ოცდახუთი თუალ-ვით, ზაფრანი და ლიბნე, და თესლი ირსასა, და ნუში მწარე, აფიონი და მური, თუითო — სამი წონა, შადქაქი — ექუსი წონა; დანქაყე და შეზილე ღუინითა. და შექმენ კუერი და დაქიგულე ექუსთუე. შ ე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: ღრქამის წონა. 20

კუერი, სარგო სიმსივნისა თირკმელთა და ქანთელისა. ა ი ლ ე: კიტრის თესლი მომტყურალი სქამი ღრქამი, ველურის კიტრის თესლი და ნუში მწარე გამორჩეული, თუითო — ხუთი წონა, ნაყუი მომტყურალი — სქამი წონა, ნიახურის თესლი — შუიდი წონა; დანქაყე და ღუინითა შემგებრითა შეზილე და შექმენ კუერი მისი. ს ა ს მ ე ლ ი: ღრქამის წონა. 25

კუერი, სარგო სიმსივნისათვის და წყლულობისა, რომელი იქნების თირკმელთა და ქანთელსა, გქამოცდილი. — ა ი ლ ე: ჭულ-ქაქვი გამორჩეული და ნუში მწარე გამორჩეული, და კიტრის თესლი მომტყურალი. თუითო — სქამი წონა, კატკატოს თესლი, ზაფრანი და ველურის კიტრისა თესლი, და აფიონი, თუითო — 30

ექუსი წონა. ნიახურ[ი]სა და ლემის თესლი, თუითო — თორმეტი დრ[ამი]; დან[ა]ყენ და შეზილენ ლუინითა შემგებრითა, და შექმენ კუერი, თუითო — დრ[ამი]. და შესასმელი მისგან: კუერი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა და თაფლითა.

5 კუერი, სარგო თირკმელთა ქ[ა]ნთელთა და სისხლის დენის. —

v || აიღე: ქერქი, თივა, კაც[ი]ს ძარლუსა შემწუარი, და ანისონ[ი] შემწუარი, ნიახურის თესლი მომტყურ[ა]ლი, თუითო — სამი წონა, და ნარქვეი შ[ა]ქვი მომტყურ[ა]ლი ექუსი წონი, ქათირა და ზაფრ[ა]-

10 ნი და თეთრის ლემის თესლი, თუითო — ორი წონი, მური გამორჩეული — თორმეტი წონა. დან[ა]ყე და თაფლითა შეზილე, ლუინითა შემგებრითა, და შექმენ კუერები, თუითო — დრ[ამი]. და შესასმელი: კუერი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა.

მისივე. — აიღე: ნაჭუი გამორჩეული — ოცდაათი თესლი, და ნუში მწარე გამორჩეული — ოცდაათი, დანასკუდი და არიონი — 15 თხუთმეტი, და ქირა — ოთხი წონი, ს[ა]ტკებურ[ი]ს ძირი გამოწურვილი — ორი წონა, ზაფრ[ა]ნი — დრ[ამის] წონი. დან[ა]ყენ და შეზილენ ლუინითა შემგებრითა და შექმენ კუერები, თუითო — დრამი. და შესასმელი მისი: კუერი ერთი.

20 მისივე. — აიღე: ზაფრ[ა]ნი და უძოერ[ი]ს თესლი, და ველურ[ი]ს კიტრის თესლი, და აფიონი, თუითო — ექუსი წონა, და თეთრ[ი]ს ლემის თესლი. და ნიახურ[ი]ს თესლი, თუითო — თორმეტი წონა, კიტრის თესლი — ოცი წონა, ნუში გამორჩეული — ოცი თულავით. დან[ა]ყენ და შეზილენ თაფლითა, რომე შექშირდეს. და შესასმელი მისი: ორი დანგი ნელ-ტფილითა წყლითა.

25 შექნა წამლისა, რომელი გამოიღებს ფსელსა და გასტეხს შირიმბა, რომელი იყოს ქანთელსა შიგა და განსნის ნასკულობასა, რომელი იყოს ლუიძლსა და ტყირბსა შიგა. — აიღე: დოკო და რევანდი,

481r ფუკა ათხირისა და ბალასნის || თესლი, ანისონი, სუმფული, ზთრნი, ფოა და მოი, ნიახურ[ი]ს თესლი და ქამაფიტოსი, პიტნა წყლისა და

30 ჭინტიანი, და ს[ა]ტკებურის ძირი და ფარისიოშანი, ქამანადრიოსი და ნიორი, მთისა ზარევ[ა]ნი გრძელი და მრგვალი; და ნანახუა, ქია და ირსა, და ქონდ[ა]რი მთისა, დარისინი, კულიავი და სასლ[ი]ოსი, და კაბრას ძირისა ქერქი, ყ[ა]რ[ა]მფული და ძირა, კამის თესლი და ისკილოი შემწუარი, მდოგუი და სპ[ა]ნძილის თესლი, მური და შხამი, ნ[ა]-

35 ეუსის თესლი, — თუითო ნაწილი, დან[ა]ყენ და შეზილენ თ[ა]ფლითა პერულ-მოკდილითა, რომე შეხშირდეს. და შესასმელი მისგან: ნიგუზისა თდენი ნიახურისა შემგებარისა წყლითა.

წამალი, რომელი ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა ყუითელსა. — აიღე: რევ[ა]ნიდი და ფუკა, ათხირისა და ბალ[ა]სნის თესლი, ანისონი და 40 სუმბული, სალ[ა]ჭი და სალიზა გამორჩეული, კილ[ა]მონი და მოი, და ფოა, ზაფრ[ა]ნი და ასრიონი, ვაჩი და ნიახურ[ი]ს თესლი, ველუ-

რისა ქამაფიტოსი და ნანახუა, — თუითო ნაწილი. დანაქყენ და შე-
ზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა, და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს -
გ ა ნ : დოქამის წონა ფარისაიოშნისა წყლითა და სატკებურის ძირის
წყლითა შემგებართა.

წამალი, ხარგო თირკმელთა ტკივილისათუის და ღუძღისა, და 5
ტყობისათუის, და უფსემლობისათუის, და ვაჯალ შუა ფახილისა-
თუის, და ფერდთა ტკივილისათუის. — ა ი ლ ე : ირსა, ასრიონი, v
მოდო და ველურქის ნიახურის თესლი, ანისონი და სალიხა, სატკბო-
რქის ძირი, სუმბული, თქაქუის-ყუერი, პიტნა წყლქისა და პიტნა
ბოსტნეული, ისკილი შემწუარი, ვაჩი და შხამი, და აკირკარა, დარა- 10
პილპილი და ველურის კიტრქის თესლი, დოკო და აშამა, ზუფთი და
უსთუხუდუსი, ჯადა და ტეგნის თესლი, კამის თესლი, სასლოსი და
ქერქი კაპრის ძირისა, და ზარევექანი გრძელი და მრგვალი, ზანჯა-
ბილი, ჯინტიანა, აფიონი, ლარქის თესლი, ქუშტი და ნანახუა. —
ამათგანი თუითო ნაწილი; დანაქყენ და შეზილენ თქაფლითა. შე- 15
ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ : დრქამის წონა ძირათა წყლითა შემგებართა.
და ერგების ტკივილსა თირკმელთასა და ქანთლისა, ოდეს შეკრიფო
ერთგან, ვითქარქად გამოგუისახქავს. ა ნ უ ა ი ლ ო : ერთი ამქათგა-
ნი, დაგალო და შეზილო თაფლითა და შეასუა. ანუ შეგბოლო, შეა-
სუი მის წყლისაგან და დაქაჩუილოს შირიში თირკმელთა შიგა და 20
ქანთელსა შიგა. და გახსნის ნასკულობასა. რომელი იყოს ღუძღლსა
შიგა, და დაქადნქობს ნქამეტნქავსა სქელსა და ქშორსა.

წამალი, რომელსა ჰქუიან ღუქქარტი, ხარგო თირკმელთა
ტკივილისათუის და უფსემლობისათუის და ყოვლისა ტკივილისა
ქანთლისა. — ა ი ლ ე : აკირკარა, ქუნჯქითი და პილპილი თეთრი, და 25
ანჯუდანი და ბომონი, რომელ არს ჰასი, და კასბადირარა, ძირა და
ჯინქრქის თესლი და ნიახურის თესლი, და ტეგნა ნედლი, და ველუ-
რის ნიახურის თესლი || — თუითო უქია, სადქაქი ორი უქია, სუმბული 482r
სამი უქია, დანაქყენ და შეზილენ თაფლითა პერულ-მოკდილითა,
და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს ო : დრქამის წონა. ხანდიკონითა და კამის 30
წყლითა, და ვის თანა იყოს ცხრო — მაშინ წყლითა შეასუი.

წამალი, რომელი გქამოიღებს ფსელსა და დაქაჩლობს შირიმ-
სა და ერგების სიმსივნესა ფიცხელსა, რომელი იქნების თირკმელთა
და ქანთელთა შიგა. — ა ი ლ ე : ასრიონი, ფოა და ველურის ნიახუ- 35
რის თესლი, თუითო — ორი წონა, ვაჩი და დოკო, ანისონი და ბა-
ლქანის თესლი, ნიახურის თესლი და ქათირა, თუითო-თუითო
წონა. დანაქყენ და შეზილენ თაფლითა. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ :
დრქამისა წონა ღუინითა წყლიანითა.

შირიშისთუისვე. — ა ი ლ ე : ათი ღრიანქალი ცოცხალი, ჩაქადე
ქოთანსა ახალსა და დაგოზე ცომითა. და გაქაქურვე თორნე წალმითა, 40
მერმე ამოიღე ნაქუერცხალი და ნაქაქრი თორნისაგან და ჩადეე იგი

ქოთანსა შიგა და გარდაგოზე ზედა თიკითა. და დაუტევე ზედა, რომე გაგრილდეს. მერმე გამოიღე იგი ქოთანი და ამოიხუენ იგი ღრიანქალნი, დაიგულენ, და ოდეს გიკმდეს, დაგქალე მისგან ორი კერტი და შეასუი ხანდიკონისა წყლითა, და დაქალობს იგი შირიმსა და გამოიღებს თუითო პ[ატ]რ[ა]რად. და ცან, ვითა ღრიანქალი წინააღმდგომი არს შირიმისა, რომელი იქნების თირკმელსა და ქანთელსა შიგა, ვითქარქად ჭურცი გუელისა, რომელი წინააღმდგომი არს წქამქალთა ქუემძრომელთაგან.

v
10 || მისთუისვე. — აიღე: ხუთი ღრიანქალი ცოცხალი და ჩქაგდე კარბასა შიგა, და დაქასხი ზედა ზეთი ბერძული ანუ შროშანი, რომე დაფაროს. და დაკიდე მზესა მჭურვალსა შუიღსა დღესა. მერმე გამოიღე იგი ღრიანქალი, დაწურე, დააფრინე, და იგულე იგი. ოდეს გინდეს, აიღე მის ზეთისაგან და მოუსუა სარცხუინალსა, და გარეთ მოუსუა ბუშტუსა და თირკმელთა წინათ და უყნით. და
15 აიღე მისგან მატყლითა, და არქუი სნეულსა, რომე დაიჭიროს საგურკლესა შიგა.

მისივე. — აიღე: ქერქი კაპრისა ძირისა და შხამი — თუითო ნაწილი, დანქავენ და შეზილენ თაფლითა. და შესასმელი
20 მისი: დრქამის წონა ღუინითა წყალ-გარეულითა.

ანუ აიღე: კაპრის ძირის ქერქი, ნიორი და შხამი — თუითო ნაწილი, დაგალე, ვითა დაქალბოს შირიმი.

და თუ გეგონოს სავალსა ფსლისასა სისხლი არს განყინული და იყოს მის თანა უფსმელობა, მაშინ შეასუი ესე წამალი საქანგუბინითა ანუ ღუინბთა წყალ-გარეულითა, და ერგების მტკნარებასა სისხლიქასასა, და გაყინულობა მისი თირკმელთათ და ქანთლისა.
25 ნიქადაგად სმა სიქანგუბინისა ტფილქისა ანუ სუმა ზოგთა წამალთა, რომელ ჩამოიღებენ ფსელსა სიქანგუბინითა. ანუ შესუმა ყურდლქისა ღურიტისა ცერეცოსა ნაცარსა თანა და გუირილქისა წყალი და ტეგნისა შემგებარქისა, და მოუსუსა ზედა ზეთი.

483r || მისივე შირიმისა, რომელი იყოს თირკმელთა შიგა, — მარამა
30 ნი იგი, რომელ ერგებიან ყუითელსა წყალსა და ჩამოიღებენ ფსელსა, და ერგების სიმსივნესა ფიცხელსა, რომელი იქნების თირკმელსა და ქანთელსა. მარამანი იგი, რომელ დაქალბობენ სიფიცხესა, რომელი-იგი დამიწერია შენდა კარსა ღუიძლქისასა და სტომაქისასა
35 და ტყირბისასა. და ერგების უსუსურობასა თირკმლისასა. და მარამანი, რომელნი იხსნებიან, თუ ერგებიან უსუსურობასა ღუიძლისა და სტომაქისასა და კსნილობასა მუცლისასა, და ერგების ტყივილსა თირკმლისასა. კურნება ლბილები გასახსნელი სიმსივნისა ცანდილ(!) და მოსუმა ზეთებითა, და ნიადაგ ბანა აბქანოსა და სკამადი, რომელი არა აშუს ნქამეტნავი სქელი. მათგანი ასკატქი და ვარიები, და შესასმელი რომელი იყოს სუბუქი და თხელი. და

ტკივილისათვის თირკმლი¹სა, რომელი მიხსენებია, გაფ²ართება მ³ათი ძარღუთა, რომელ ჩ⁴ამოვლენ ლეიძლით თირკმელთა კერძ, რომელი გამოვალს შიგა ფსელი ქანთლით კერძ, და რომელი იგი მიხსენებია მისი უფალი, ეგზომი ფსას, ვირე ფსელი გამოვიდეს, და ნუ თუცა გამოვიდეს მ⁵ისგან მღრუიე სისხლი.

5

და ერგების მისთვისე — სავ⁶ამ⁷ადი, რომელი შიგან იყოს, სიმქისე, ვითარ⁸ად ბრინჯი და მიზუჯი მფრინველისა და მფრინველი ფა⁹შ¹⁰არჩითა, და ხილთ¹¹აგან || ბიე და ბროწეული, და სანმელთ¹²აგან შემკრველთა—ლუინო ჩ¹³ამიჩისა, და წამ¹⁴ალთაგან,— რომელნი მუცელსა შეკრვენ და სისხლსა, მათგანი მარამა ანუ შესასმელი, ანუ სავ¹⁵ამ¹⁶ადი შეკრებით, რომელნი მიხსენებიან, რომელ ერგებიან უსუსურობასა ლეიძლისასა და სტომაქისასა. მაშა იგი ერგების უსუსურობასა თირკმლისასა და რომელი გამოვალს სისხლისა ნიადაგისა თირკმლისაგან მრთელი. მაშა ნუ აყენებ მას წამლებითა, განა გაუხსენ მას ძარღუი კათოლიკე და აკრ¹⁷ალე სავ¹⁸ამ¹⁹ადი გუიანად მოსადნობელი, დიდად წყრომა და სიძვა. და ერგების ტკივილსა ორთქლ²⁰ისასა, რომელი-იგი მიხსენებია, ვითა იქნების წყურილსა თანა, და დიდად ფსმა. მაშა იგი იქნების თირკმლისა უსუსურობისაგან, ვითარ²¹ად კსნილობა მუცლისა, რომელი იქნების დიდისა სიღბოსა ნაწლევთ²²ასა და შავა ძალლისა, რომელი ვახსენეთ, თუ გადიდდების წყლისა სმისაგან და არა მრავონოს ფსმამა და თხევამან სავ²³ამ²⁴ადსა უჯნის.

v

10

15

20

და ერგების მათ მურდიან-ფ²⁵ამ²⁶არჩი, და ანუ ბეკ²⁷-ფ²⁸ამ²⁹არჩი, ანუ წუენი ღოღო ძმროსა, ანუ კატკატოსა. არ მიახალოს წამალთაგანი, რომელი ჩ³⁰ამოიღებდეს ფსელსა, განა ოფლი გამოუღე, რაზომი შეეძლოს. ქუეყანა უფხრე და შიგან ცეცხლი დაუგზენ. და ამოიღე || ცეცხლი; მერმე ჩაყარე შიგან ტირიფი, რაზომ არ დაიწუას, და ჩასუი შიგან და გამოყოს თ³¹ავი მისი, რომე გამოეცეს ოფლი და აერის სული ეცემოდის. და ერგების მარამათაგან. — აიღე: კალი ქართლისა და ძმარი, და ვარდის ზეთი, და შერიე ერთგან და შემოსდევე მუცელსა. ანუ აიღე: ყუავილი ვაზისა და კატკატო, დან³²აყე და შემოსდევე მუცელსა, და ერგების შეკრებით, ყოველი მარამა რბილი. რომელი მიხსენებია, თუ ერგების ქსნილობასა მუცლისასა და ნ³³ავ³⁴ელსა და ბალღამსა, და ერგების მ³⁵ათი შესმა აფშარჩისა, რომელი იქნების პიტნითა, და კუერი იგი, რომელი იქნების პიტნითა ნედლითა, რომელი დამიწერია სტომაქისა კარსა. და ერგების მათ განხსნა ძარღუისა. და ერგების მ³⁶ათ წამლები სათხევარი და ნიადაგ ჩაყრილ³⁷ისა დანასკუდისა სუმა ანუ ყურძნისა, ანუ სხლისა, და მურდიანი. და ყოველსა ზედა შემწე ღმერთი არს, და დიდებულ არს სახელი მისი.

25

484r

30

35

40

სახელითა ღ'თისათა დავიწყოთ ბუშტუისა, რომელ არს ქანთელი და აგებულებოდა მისი და ბუნება მისი, და სარგო მისი და რომელნი წაეციდებიან სნებათ[ა]გან, და მიზეზნი მისნი, და ნიშანი მისნი, კურნებანი მისნი, და წამალნი მისნი.

5
V ო და სახელ-სდებენ პირველნი მკურნ[ა]ლნი ქანთელსა — პარკი ფსლისა, და სახელ-სდებენ ნ[ა]ველელსა — პარკი ნ[ა]ველლისა წითლისა, და აგებულებოდა ქანთლისა, სადა-იგი, თხელი ძარღვი კმელსა წურილისაგან და ბუნებასა მის[ს]ა შევალს, ზოგი სიგრილე და
10 ადგილი მისი ქუემო თირკმელთ[ა]გან, და იგი ძარღუები შედგმულია მის თან[ა]ვე, და მას აქუს პირი კიდურისა სავ[ა]ლი. არის ერთი ზეით, რომელ ჩ[ა]მოვალს ფსელი, და ერთი ქ[უ]ევით არს, რომელსა შიგა გასდის ფსელი, და წაეციდების მას შიგა სნეულება, ვით[ა]რად წაეციდების ზოგთა ასოთა ტანისათა; შიგა — სნება ს[ა]მთა
15 ფერთა სნებათაგან, რომელსა სახელ-სდებენ მკურნ[ა]ლნი — ქცევა ბუნებისა არს რვასა ბუნებასა ზედა: ოთხი მისგანი — მარტივი და ოთხი — შედგმოლი. და სნება იგი, რომელსა სახელ-სდებენ გახსნა მარტივისა, მკ[ა]მელი და წყლული, და გაწყუედა ძარღვისა, და გახსნა პირ[ი]სა ძარღვისა, და გაება
20 ძარღვისა. და გამოშთარგმ[ა]ნებია კიდე ამის ძარღვისაგან საკუთრ[ა]დ, რომელ წაეციდების ქანთელსა შიგა სნებათაგან დიადრე, რომელ წაეციდების შიგა ორი ფერი, მისგან გამოსრულა ფსლისა ანუ კრულობა მას შიგან ფსლისა, რომელ არა გამოვიდოდის მას ჟამსა, რომელსა უკმდეს გამოსულა და სწოთოდის. და იქმნების იგი
485r 25 წოთმა ორისა, ფერისაგან. ერთად: კუთისა უსუსურობისაგან, ო რომელ შედგმულ არს ქანთელსა; დაფოლხუდეს და გამოვიდეს მისგან ფსელი წოთმით, ვითარად გამოვიდეს საგურკლისაგან ტეხით და ზიდვით. ოდეს დაფოლხუდეს კუთი იგი შედგმული საგურკლითა და არს იგი, რომელ შედგმულ არს ქანთელსა და საგურკლესა, ერთი
30 კუთი ერთმ[ა]ნერთისა შემწე არის სიმრთელისა ჟამსა. ოდეს ფსმიდეს, კარგად ფსას სიმრთელითა მით კუთისათა. დაკვეიდეს და გახსნიდეს ჟ[ა]მსა მაშინ, ოდეს დაფოლხუდეს პირი ქ[ა]ნთლისა და ვერ და[ა]ყენოს ფსელი, და წაეციდების კრულება ცხროსა მიზეზისაგან. სიმსივნე, რომე წაეციდოს სარცხუინელსა შიგა და დაეკშას ს[ა]ქ-
35 ვალი და არა გამოვიდეს, და არს ესე საჩინო, არა უნდა მ[ა]ს სწ[ა]ველა, ანუ გამოვიდეს ძირსა სარცხონელისასა შიგნით და დაეკშას ს[ა]ქ-ვალი ფსლისა და მიგუასწ[ა]ვებს მას ზედა. და დიდი ტკივილი, რათა პოებდეს სნეული და მაგიერ. რომელი გამოვალს, მისგან ფსელი ზედა-ზედა, ვითა გამოვალს ღუბელასაგან ანუ მჭდომისაგან.

40 და გიკმს შენ, რომე სცნა ადგილი იგი, სადა არს სნება. იგი რომე

შეიტყუა, თუ ზეით არის, ანუ შუა არის, ანუ ძირსა, ვითარად ხუ-
 დების, რომე სცნა ნ[ა]წლევთა შიგა, რომელი გამოვიდის მისგან
 და ადგილი იგი, რომელი იგრძნ[ო]ბდეს || სნეული ტკივილსა. ეგრე-
 ვე მიგუასწ[ა]ვებს ზედა ტკივილსა ქანთლისასა, რომე გამოვიდეს
 მისგან, რომელ სცნა ს[ა]რცხუინელისაგან გამოვალს ანუ ქანთლ[ი]-
 საგან. და სცნა, თუ რომლისა ადგილისაგან გამოვალს, ანუ რომ-
 ლისაგან იქნების შიგან. მაშინ რომელი გამოვიდეს სარცხუინელისა-
 გან ტკივილსა უკანის, ცან, ვითა ქანთლისაგან არს. და ოდეს გამო-
 ვიდეს ფსელი და სტიოდეს, ცან, ვითა ქანთლისა და სარცხუინლ[ი]-
 საგან არს და მიგუასწ[ა]ვებს სნებათა იღუშ[ა]ლთა ზედა. მაშინ
 ოდეს იყოს წყლული თირკმელთა შიგა და გამოვიდეს ფსელშიგა
 მგზ[ა]ვისი ფოლხუისა. და ოდეს იყოს იგი ქანთელსა შიგა, მ[ა]შინ
 გამოვიდეს იგი რეულად ფსელთა მრლუიედ. მაშინ ოდეს იყოს იგი
 ძირსა სარცხუინელისასა და არა ერიოს რა მის თანა, და თუცა ერი-
 ოს ცოტა. ზ.ა.შ, თუ იყოს ტანსა ს[ა]რცხუინელისასა, მ[ა]შინ არა ერ-
 გების, თუშკა არა ერია ფსელსა თანა, რომე გამოვიდეს ფსელსა უწი-
 ნა და მერზე გამოვიდეს ფსელი. და თუ ვერა ცნას აქიმ[ა]ნ ნიშ[ა]-
 ნი სენისა, ვერა კურნოს.

და იქნების მესამე ფერი ფსლისა შეპყრო-
 ზა. მაგიერ სიმსიენე კუთისა, რომელი შედგმულ არს პირსა ქან-
 ლისასა და გასიედეს და დაეკშას სავალი ფსლისა და ვერ შეუძლოს ||
 ფსმად დაყენებითა საქმისა ქანთლისათა.

და მეოთხე ფერი შეპყრობა ფსლისა, მაგიერ
 სიმსიენე, რომელ წაეკიდოს ნაწლევსა და რომელ ახლდეს ქანთელ-
 სა. სადა არა გამოვიდეს ფსელი, და მიგუასწ[ა]ვებს მას ზედა, რომ-
 ელ შენ არა ნახო ნიშანთ[ა]გან, რომელ მიხსენებია, და მაგიერ
 წაკიდება, რომელ წაეკიდოს ნაწლევთა შიგან სიკმელ[ი]საგან ანუ
 სხუა რა.

და მეხუთე ფერი, მაგიერ უსუსურობა ქან-
 თლისა. რომელი დაუსუსურდეს და ვერა შეძლოს, რომელ დაი-
 კიროს ტანი და გამოვიდეს ფსელი და არა გამოვიდეს ქანთლისაგან,
 ვირე არ დაიკიროს ტანი და დაწუროს და გამოვიდეს შიგან რაცა
 იყოს.

და იყოს მეექვსე ფერი შეპყრობა ფსლი-
 სა უსუსურობითა ქანთლისათა. დაუსუსურდეს მის ასოსა სნებითა,
 რომელ გა[ა]ძლ[ი]ერებს მას და არა გამოვიდეს ფსელი, და მიგუას-
 წ[ა]ვებს მას ზედა, რომე იკითხო სნეული, თუ ცემულ იყოს ანას-
 დეულად ზურგსა მის[ს]ა, ანუ ეცეს რამე, ანუ პოვბდეს ტკივილსა
 შიგნით, მაშინლა გითხრ[ა]ს, თუ ყოფილიყოს რა. მისგან საცნობელ
 იყოს იგი, მაგიერ ზურგისაგან და ძარლუისა კმელისაგან, იგი რომ-
 ელ გ[ა]აძლიერებენ ქანთელსა, და ავლებენ შიგან ძრვასა და გრძნო-

- v ბასა. და დაუსუსტურდეს || ქანთელი მისსა საქმისაგან, და არა იგრძნას სიმძიმე, რომელი იყოს მას შიგა, და არა იპყრას მის თანა, რომე გამოვიდეს ფსელი.
- 5 და იყოს მეშუიდე ფერი ფსლისა შეპყრობა მჯდომისაგან, რომელი გამოვიდეს ქანთლისა კიდურსა შიგან და მიგუასწ[ა]ვებს მას ზედა, მაგიერ ნიშანი მქდომისა და სიმძიმე მისი და ადგილი, რომელსა ჩიოდეს სნეული და რომელ გამოვიდეს შალალი რეულად ფსელთა.
- 10 და იყოს მერვე ფერი ფსლისა შეპყრობა, მაგიერ ნამეტნ[ა]ვი ანუ შალალი ჩ[ა]მოიწუელოს და შეკრფეს სავალსა ფსლისასა და შედგეს მას ადგილსა და არა გამოვიდეს ფსელი. და მიგუასწ[ა]ვებს მას ზედა, რომელ ნახო. თუ გამოსრულ იყოს ქანთელსა უკანა გუაშსა შიგნით მქდომი და გაპებულ იყოს, და გამოსრულიყოს მისგან შალალი და სისხლი და მას შე[ე]კრას წყალი.
- 15 და ოდეს სცნა იგი და შეატყო, ვითა მუნით ჩ[ა]მოსრულ არს შალალი და სისხლი და დამტენარა სავალსა ფსლისასა, ანუ ცემულ იყოს ზურგსა მას ადგილსა, რომელ ქანთელსა უკანით არს ცემულობა, ანუ გაეწყუიდოს მუნ ძარღვი და წავიდეს სისხლი და შევიდეს და დადგეს სავალსა ფსლისასა და არა გავიდეს.
- 20 და იყოს მეცხრე ფერი ფსლისა კრულობისა. მაგიერ შირიმისაგან, რომელი ჩ[ა]იჭრეს სავალსა ფსლისასა ქანთლისაგან. და მიგუასწ[ა]ვებს მას ზედა მით ნიშნითა, რომელი მიხსენებია ქანთლისა კარსა, რ[ა]ოდენი შირიმი იქნების თიკმელსა და ქანთელსა შიგა, და უმეტეს, რომელი შეხუდების
- 25 შირიმი კაბუკთა და რომელ ქანთელსა შე[ე]ქნებოდის ყმასა. და მიგუასწ[ა]ვებს შირიმსა ქანთელსა შიგა ყრმისასა, ოდეს პირველ წაეკიდოს მას, ფსმიდეს თხელად და თეთრად მგზ[ა]ვსად წყლ[ი]სა, და მიწყით ჰქონდის სარცხუინელი მისი და ნიაღვ[ა] თ[ა]ვ-აღებულად დგეს სარცხუინ[ე]ლი მისი. მაშინ ოდეს ჩ[ა]მოვიდეს შირიმი
- 30 იგი სარცხუინელსა და დაეკშას სავალი ფსელსა და არა გამოვიდეს ფსელი, და იქნების იგი საჭამადთა სქელთ[ა]გან და რეულთ[ა]გან, და მიგუასწ[ა]ვებს ფსლ[ი]სა კრულობისასა, მაგიერ შალალისაგან ანუ სისხლ[ი]საგან, ჩ[ა]მოიწუელოს სავალსა ფსელ[ი]სასა, დაეყენოს შიგა და დამტენარდეს. მაშინ შეასუა ზოგი წამლები, რომელი ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა. მათგანი — სიქანჯაბინი და წამ[ა]ლი მეფისა საქურკლისა, ანუ ზოგი მისგან, რომელი გუიხსენებია წიგნსა შიგა, რომელ ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა. შეასუი მისგან მრ[ა]ველ[ა]ლქერ და ერგების შირიმსა. და ცან, ვითა ქანთელი იქმს ბუნებისა საქმითა და შიგან არს || სულისა საქმე, რ[ა]ოდენ შეეღმის ერთი ფესუი და
- 40 დაიჭირ[ა]ქვს სჰქციელსა. და რა სწადდეს კაცსა ფსმა, დაიჭიროს და გამოვიდეს, რომელი შიგან იყოს. მაშინ უნდოდის კაცსა, რომე

დაქვეყნოს ფსელი და დაიკიროს იგი ფესუი კიღურმან ქანთლისა-
 მან და არა გამოვიდეს მისგან. და ეგრე დაქმნა, რომელსა დიდე-
 ბულ არს სახელი მისი. და ძრვა მისი ფესუსა მქაგიერ ძარღუი
 ქმელისაგან, რომელ-იგი მივა მას კერძ, მქაგიერ ზურგის ძუალ-
 თქან, და იგრ. ფესუი არს, რომელი ავლებს შიგან ძრვასა. მშა, 5
 ოდეს ეცეს მას ძარღუი კმელსა მას და ტუინსა, რომელ არს ძარღუი
 კმელსა, რომელ ავნოს ცემულობისგან ანუ სიმსივნისაგან, ანუ
 ზოგი რომელ წაეკიდოს შიგან, ავნოს მას ანუ ძუალსა ყელისასა-
 მაშინ მანენ მისი მოქაწიოს ფესუსა ქანთლისასა და დაუფლობუ-
 დეს, ანუ დაიკიროს და დაეხშას. მქაშინ იცნობების, რომელი შენ- 10
 და მიხსენებია და გამომისახავს, რქაოლენ დამქირება ქანთლისა-
 ფსელსა. და ზოგნი საქმენი მისნი არიან მკუდარნი, და რომელიმე
 არს საქმე ფესუსა, რომელ შედგმულ არს ქანთელსა თანა გრძო-
 ბისაგან, და ძრვისაგან არს სულისა საქმე. და წაეკიდების ქანთელსა
 დილისა ტკივილისაგან ანუ სიმსივნისაგან, რომელსა შიგან იყოს სიმ- 15
 კურვლე ძნელი. მქაშინ გუეყოფის, რომელ გუიხსენებია შენდა
 ქანთლისა საქმე.

|| და აწ ვახსენოთ კურნება მისი და წამლები მისი. და კურნე, 488r.
 რომელი იყოს ქანთელსა შიგან სნება, მაგიერ
 გქანრყუნა ბუნებისაგან გრილისა ზეთებითა მკურვლითა. მქათგა- 20
 ნი — ზეთი რქაწიკი, და ზეთი ბანისა, და ზეთი ნარდისა, და ზოგე-
 ბითა ზეთებითა მკურვლითა მოუსუას ქანთელსა ზედა. და კურნე
 ქიმედითა მკურვლითა, რომელსა გარეთ დასდებენ, რომელ შეგ-
 ბოლვენ ტფილითა წყლითა. და ოყნა უყავ ოყნითა ლბილითა, რომ- 25
 მელ იქმნების ულბოთა და ქუნჯითქის ზეთითა, და ოხქარქე კურნე-
 ბა მისი გქამორჩევისა შენისა ჟამსა, რომელსა შიგან კურნებდეს და
 ძალი სნეულისა ხქარქებითა შენითა. და კურნე ორქითა დრქამითა
 ასფოშითა და ვარდის ზეთითა, ანუ მქუტყალი ერთი კიტრის თეს-
 ლი გრილითა. წყლითა, ანუ კიტრისა გრძელქისა თესლი გრილითა
 წყლითა. და აქამე ორივე კიტრი და შეასუი მიტყალი ერთი ტაბა- 30
 შირი გრილითა წყლითა, რომე დასუქას სიმკურვქალე იგი. და მი-
 გუასწაქებებს განრყუნასა ზედა ბუნებისასა სიმკურვლისა, სიმკურ-
 ვლე წყლისა და სიწითლე მისი. ნუთუცა იყოს წყალი ყუითელი,
 მომწუანე და სწვიდეს მისითა გამოსულითა, და ოდეს ჰამოს სავქა-
 მქადი გრილი, და ელხინოს და შეაშუნდებოდეს. 35

და კურნე. რომელი ქანთელსა შიგან იყოს, და სიმსივნე მკურ-
 ვლითა წამლებითა, შესასმელებით, რომე და დაქანობდეს სიმ-
 სივნეს. მქათგანი — წყალი ხიარი-შამბრისა და წყალი მელის-
 ხისა. და დაქანდეს სიმსივნესა გარეთ კალნაბი ვარდის ზეთითა.

და კურნე. რომელი წაეკიდოს შიგა მაგიერ გაყინვა სისხლისა 40
 და ანუ შალალისა, ანუ შირიმისა, წამალთგანი — სიქაბინჯი და
 39. ზ. ღანასკერტელი-ციციშვილი. 609

წამალი მეფისა საკურკლისა და წამლები, რომელი მიხსენებია წიგნსა შიგა, რომელი ჩქამოიღებს ფსელსა.

მაშინ, თუ გაგრძელდეს ტკივილი ქანთელსა შიგა მეტად, მაშინ
კურნე პირველ წამლებითა, რომელი უღბინებდეს
5 ტკივილსა შესასმელითა და საცხებლებითა. მათგანი — შეასუი
ფალონია, და ათინასია და მასკულ[ა]ვის კუერი, და მოუსუი ზედა
მის კუერიანგან, რომელი მას შიგან ერთვის, და აფიონი და შ[ო]პ-
სხურებზე შიგა კუერი მასკულ[ა]ვისა და კუერი მ[ა]რდიოსისა და
კუერი იბალოსისა; და მ[ა]რტივთა წამალთაგანი, რომელი ჩქამოი-
10 ლებდეს ფსელსა, ვითა — ანისონი და მთისა ნიახურისა თესლი, და
დოკო და არმელის თესლი, ნანახუა და ათხარი, დან[ა]ყე, რომელი
გინდეს, და შეასუი შემგებ[ა]რი მისი წყ[ა]ლი და შეკრიფე ერთგან
და უყავ შიგა რევანდი და ლუქი, ამათგანი — თუითო ნაწილი, და
შეგბოლე და დაწურე წყ[ა]ლი მისი სიქორგი ერთი, და და[ა]სხი
15 ზედა ორი მუტყ[ა]ლი ხირვას ზეთი; ანუ შეასუი ძირთა წყ[ა]ლი —
489r სიქორგი ერთი, შემგებ[ა]რი — ნახევარ დრ[ა]მის წონა, ლაქის წა-
მალი, მამრუსია ანუ სიქანჯაბინი, ანუ ზოგი წამლები; რომელი ჩქამოიღებს ფსელსა.

მაშინ, თუ ქვა დიდი იყოს შირიმში და არა და-
20 დნებოდეს ამით წამლებითა, და დაეკვას სავალი
ფსელსა, მაშინ ჩაყავ მილი, რომელსა სახელი ჰქუიან ვანტირი,
სარცხუინელსა შიგა და უკუძალე, რომე გამოვიდეს ფსელი, გაუ-
ბოს და გამოუღოს ქვა, თუ შეეძლოს.

და კურნე, რომელსა იყოს წყლული ქანთელსა შიგა
25 წამლებითა ღბილებითა; მათგანი — კუერი ნარქევი-
სა, და შეასუი ასფიოში ვარდის ზეთითა. და ოყნა უყავ ოყნებითა
ღბილებითა, მათგანი. — წყლითა და ზეთითა ანუ სძითა, და ვარ-
დის ზეთითა, ანუ ზეთითა და სძითა და ბატის ცმელითა. და შეასუი
კუერი ერთი, რომელი იქნების ქაქნაჯის მარკულითა — წონა მუტ-
30 ე[ა]ლისა — გრილითა წყლითა. მაშინ, თუ არა ერთგოს იგი, შეასუი
სძე თხათა შემგებ[ა]რი წყლითა ანუ ვირის სძითა.

და კურნე, რომელი იყოს სიფოლხუე და სიუსუსურე ქანთელსა
შიგა წამლებითა ძლიერებითა გარეთ და შიგნით. და არს ესრეთ,
ვითა წამლებსა სურნელებსა; ზოგი შემკვრველი არს და იგი გაქ-
35 ტობს და შეკრავს, მათგანი — წამალნი მარტივნი: კილ[ა]მონი
და სხუანი წამალნი.

v || სხუა ნიშ[ა]ნი შირიმისა და ფსლისა დაყენებისა და ფსმაშიგან
რომე ხარცხუინალი დაეწოდეს, და ყუერის კაკალი რომე სტიო-
40 დეს, მისი და ფიტყისაცა, რომე თიაქარი ჰქუიან (ყუელა ამა კარ-
შიგან სწერია).

აწ დავიწყეთ შირიმისა, რომე ბუსტსა შიგან იყოს. არა ერთისა-

გან არის, ოთხისა ფერისაგან არს, ერთი დიდი არს და მეორე მომ-
 ცრო არს, და ერთი რბილი არს და ერთი მ[ა]ქ[ა]რი არს. ამათ შიგან
 რომელიცა უმცრო არს, იგი უფრო სატკივრანია, ნ[ა]ქ[ა]ტრ[ა]ნად
 რომე სარცხუინელსა გზასა დაიჭირ[ა]ვს და არა გამოუშუებს ფსელ-
 სსა. მეორე ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე ამა სენისა ჰ[ა]ტრონი ერთობ 5
 სუსტად იყოს; და ესეცა იყოს, რომე, თუ მარჯუენითა გარდაბრუნ-
 დეს — მ[ა]რცხენით ეტკივნოს, და მ[ა]რცხენით გარდაბრუნდეს —
 მარჯუენით ეტკივნოს, და ხანჯამიერად ფსელსა დაუჭირვიდეს.
 თუ მეს[ა]მე ქვე იყოს, რომე ხანჯამიერად თუითოსა ასოსა შიგან 10
 ტკივილი უვლიდეს და ტკივილი ერთობ ნ[ა]ქ[ა]ტრ[ა]ნად იყოს. თუ
 მეოთხე იყოს და დიდი იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე მისით
 ადგილიდანან ტკივილი დაიძროდეს და სხუაგან სტკიოდეს, და
 ტკივილი მწოედ იყოს და ბუშტუეი გ[ა]ქუსიოდეს. ესე ავი ნიშ[ა]ნია, 15
 რომე ბუშტუემან ქ[ა]ვეილი დაუწყოს და ფსელი ნ[ა]წუეთ-ნ[ა]წუეთი
 გ[ა]ქმოვიდოდეს. || ესე სატკივარი ორისაგან არის: ერთი სიმკურე- 490r
 ლისაგან და ერთი სიგრ[ა]ილისაგან. თუ სიმკურელ[ა]საგან იყოს, მისი
 ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე კორცხედა და სტომაქხედა ერთობ ცხლად
 იყოს და კიდეცა სწყურდებოდეს. ა მ ი ს ი წ ა მ [ა] ლ ი ე ს ე ი ყ ო ს :
 თუხმაქნისა წუენი ჟულაბითა შეასუი, და ბრინჯისა წუენი, და კამის 20
 წუენი საქ[ა]მადლად შეუწყევით, და სტომ[ა]ქი ნუშის ზეთითა დაუ-
 ზილეთ. თუ ესე სენი სიგრ[ა]ილისაგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს:
 არა სწყურდებოდეს და ფსმ[ა]შიგან არა სტკიოდეს, და ეგების ნ[ა]ქ-
 მეტრ[ა]ნად. გრილი ეკამოს და მამინ დაუწყოს ტკივილი ბოქუენ- 25
 მ[ა]ნ. მ ი ს ი წ ა მ ა ლ ი ე ს ე ი ყ ო ს : მ ო ი დ ე : ს ო დ ი და მ წ ა ქ-
 რე ნუში, ყუსტი და სუმბული, ფილფილი და სალიხა, თუითო —
 ორ-ორი ღრ[ა]მი. ესე ყუელა დან[ა]ყე, გაცარ და ასთონიერთი
 თ[ა]ფლი, რომე ამას მოუნდებოდეს, მოადლუე, ქაფი მოკადე და ესე
 წამლები შიგან გ[ა]ქურთეთ, და ყოველთა დღეთა თბილსა წყ[ა]ლ-
 შიგან ჩასმიდი და თბილსა წყ[ა]ლსა ზედაცა ასხმიდით, თუ ესე! საქ- 30
 მელი მოსძულდეს, ნესუსის თესლ[ა]ს გულ[ა]საგან საფუარი შექენით
 და აქ[ა]მეთ, და ტკბილი ნუშიცა აქ[ა]მეთ ხილად.

ბუშტუისაგან შირიმში რომე იყოს; მისი წამალი მეტად-
 რე ყმაწურლობასა რომე სჭირდეს: — ნესუსის || v
 თესლ[ა]სა გულისა წუენსა ასმიდით მრ[ა]ველ[ა]დ, მუხულოსა წუენსა 35
 ამაშიგან გ[ა]ქურევედით, ასუით, და მერმე ულბოს თესლი და ხ[ა]ტ-
 მი. ესე წამლები წყლითა მოადლუნ და ამა ს[ა]ტკივარსა მ[ა]ტრონი
 ყმაწურილი იყოს. ამაშიგან ჩასუით. მერმე რ[ა]გუარცა ამა წყლისა-
 გან გამოიყვანოთ. ბაბუნ[ა]ჩის ზეთი, ქ[ა]თმის ქონი, ყუითელი ცვილი
 ერთმანერთსა შეადლუეთ, და მერმე დაზილეთ და ბუშტუსა და ბოქ- 40
 უენზედა ტლედა შესცხეთ. და თუ ამა წამლებმ[ა]ნ არ
 უშუელოს, ნიახურის თესლი, კამის თესლი — სწორ-სწორი —

მოადუღე წყლითა, და მერმე გამოწურეთ, და ცოტა ნუშის ზეთი
ამაშიგან გაქურთეთ და აგრე აქ[ა]მეთ. აწ, თუ ესე სენი დიდსა კაც-
სა სკირდეს, მოიღე ათი კელი სოსანი, იგი წყლითა მოადუღეთ და
გამოწურეთ, და ქ[ა]ცი მას შიგან ჩასუთ; მერმე — რ[ა]გუარცა
5 [იმა]წყლისაგან გამოვიდეს, და მერმე მოიღეთ ბაბუნაჯი და სოსა-
ნის ზეთი და ცუილი, რ[ა]გუ[ა]რცა ზემო დაგუიწერია, ასრე მოადუ-
ღეთ, და ბოქუენზედა შესცხეთ.

თუ ამ სატკივრისაგან სარცხუინელშიგა სიმსივნე დაერთოს,
ასრე რომე ძნელად მოფსმიდეს და კიდეცა სტკიოდეს და აკივლებ-
10 დეს, და მერმე, ზემო რომე საზელი დავსწერეთ, იგი ს ტ უ რ ი თ ა
491r ამოდ-ამოდ || სარცხუინელშიგან ჩა[ა]სხით, რომე და[ა]ლბოს. თუ
ამა წამლებშიან არ უშუელოს, მაშინ გამოართვი,
თუ დიდი ქვა იყოს. თუ კაცი ღუინისა მსმელი იყოს და ღუინოსა
ვერ დასთობდეს, და ტპილსა ღუინოსა სმოდეს, და ცოტასა რძე-
15 საცა გაურევდით. და ესე მაჯუნნი შეუწყევით. —
მოიღე: ქუნდრუ ხუთი დრ[ა]მი ფალედი — ოცი დრ[ა]მი; ზაბიბი
ხუარასანი — ოცდაათი დრ[ა]მი. ესე ყუელა დანაყე და ქაშანურსა
ქურპელშიგან ჩადევით, და მიწასა შიგან დაფალით; და ოცსა დღესა
მიწასა შიგან იყოს, მერმე ამოიღეთ და ყოველთა დღეთა ხუთსა
20 დრამსა შესქ[ა]მდეს. და ტრედისა სკინტლი წმიდად დან[ა]ყონ და
გაცრან და სხუილსა ცერცუისა წუენშიგან გ[ა]ურიონ, მერმე დად-
გან მან[ა]მდის, [სადა]მდის კარგად დაწმდეს. და მაჯუნსა უკნით ესე
შეაქ[ა]მეთ: ქუნდრუ თეთრი და ფალედი (კრკო არს), და ზაბიბი
ხუ[ა]რასანი (წითელი ჩ[ა]მიჩი არს).

25 აწ ქვა რომე ბოქუენშიგან იყოს, მისი წამალი, ს[ა]ქმეღ[ა]:
ცხურ[ა]ის კორცის წუენი და მჟავესა ღუინოსა ასმიდით ჭულაბითა,
და ბოლოყასაცა აქმევდით ძმრითა. თუ ესე საქ[ა]მ[ა]ლი მოსძულდეს,
ქაქუნტელი მოხარშონ ცხურის კორცითა და იგი აქ[ა]მონ პურითა.

491v და ზოგჯერ || ნესუსის თესლისა საფანელი შექნას, ამით ფუშრუკი
30 შექნან და იგი აქ[ა]მონ და ახურ[ა]იტონ. თუ ბევრ[ა]სა ს[ა]ტკივრისა-
გან ბოქუენი უსიედეს, თუ ძალიანად იყოს — ბას[ა]ლიყე გაუხსნან
და ლბილი ტლ[ა]ეებიცა დასდევით, და ბარკალზედა კოტოშიცა მო-
კიდეთ. თუ ამა წამლებითა არ დაცხრეს, მოიღე:
ნესუსის თესლი და კიტრის თესლ[ა]ის გული ხუთ-ხუთი დრ[ა]მი, და
35 ფარისიაოშინი — ორ-ორი დრ[ა]მი, ნიახურის თესლი, კამის თესლი,
თუითოსაგან — სამი დრ[ა]მი, ნუშის გული და ზროხის მჩორე კმე-
ლი, დან[ა]ყილი და გაცრილი, და იასამინის ზეთი. ესე დან[ა]ყილი
წამლები ამ ზეთშიგან გ[ა]ქურთიეთ და ყოველთა დღეთა სამ-ს[ა]მი
დრ[ა]მი ნიახურის წუენითა შეასუთ. თუ ამა წამალშიან

40 ვერ უშუელოს, და ესე ქვა ქუემო ბუშტუშიგან იყოს და
ვერ უშუელოს, მეშირიმე მან ამოართუას.

თუ ესე ქვა ბუშტუშიგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს: წელთა შუა ტკივილი დაუწყოს და ხანაქმეიერად სისხლსა მოფსპიდეს. და ყოველთა დღეთა სქარცხუნინელისა წუერიდამან ქუიშისა მაგიერად სისხლივითა გამოვიდოდეს. ესე სენი ვაყებს და ყმაწურილებსა და ემქარებებს და აგრევე ბერთა, და მქიყრილთა კაცთა უფრო დაე- 5
 მქარებებს. მისი წამალ — მმაჯუნი ბუშური შეუწყევთ. და ესე 492f
 სხუავე წამალი ქვისა იმა ეამსა, რომე ყურძენი გაშქადეს, ახალი ქოთქანი მოიღე და გარცხე. ერთი ოთხისა წლისა თხა იშოე და ღაქლკევეინე და აცალე, რომე სისხლი ცოტად ედინოს. მერმე სხუა სისხლი ამა ქოთანშრგან დაიჭირე ასთორმეთი, რომე სისხლი 10
 თხაშიგან. კიდევე დარჩეს. და თავსა წმიდად მქანდილი შემოქარ და რამით ცასა ქუეშე დადგი, და დილასა მზესა დადგი, სადამდის გაკებოდეს. მერმე ესე ქვა, რომე ან ბუშტუშიგან ან ბოჭუნშიგან შექნილიყოს, ცოტა გამკმრისა სისხლისაგან ამოიღე. თუ დედქა- 15
 ცი იყოს — უფრო დიდი; და თუ ცოტა კაცი იყოს ან ვაჟი — უფრო ცოტა. დანაქე და გაცარ და ლუინოშიგან გქაურეი და შეასუი. თუ ასეთი დრო იყოს, რომე სისხლი არ იშოებოდეს, აჯარალიუდი დან- 15
 აქონ, ნიახურისა წყლითა შეზილონ, ყოველთა დღეთა თხილის ოდენი, და აკმევიდი. თუ ფსმაშიგან სარცხუინალი ეწოდეს, რაცა მქანე არის, ყუელქსაგან ფარეზი უნდა, მოწო- 20
 ვისა საჭამქადისაგანცა. და მოტეობსა და რბილსა სქაქამქადსა ქამდეს (აჯარალი უდი ურთაგავას ჰქუიან). და ბუშური მაჯუნი შე- უწყონ, რქაგუქარცა მაჯუნებშიგან სწერია. ამასცა აკმევი- 20
 დით. — მოიღე ტყეურისა თესლი || და სტაფილოს თესლი, თუი- თოსაგან — ორ-ოლი მუტყალი, თაფლშიგან გქაურეით და ერთსა 25
 კუირესა აკმევიდენ. მეორე წამალი. — ნიახურის თესლი და სტაფილოსა თესლი, თუითოსაგან — ათი დრქამი, პილილი და ხოლინჯანი, თუითოსაგან — შუიდი დრამი. დანაქე და ცოტასა თაფლშიგან გაურეი, ყოველთა დღეთა სამი მუტყალი აქამე. თუ 30
 ამან არ უშუელოს: ნესუსის თესლისა და კიტრის თესლისა გული, ქადუნანის თესლი, სტაფილოსა თესლი სწორ-სწორი, გილი- ერმანი, სამყი არქაბი და მოლოხუანი, თუითოსაგან — სამ-სქამი 30
 დრქამი, აფიონი — სამი დრამი, ნიახურის თესლი — ორი დრქამი; და ყოველთა დღეთა თუითო ყურსი ათსა დრამსა იის შარბათშიგან გალესე და ერთი კოვზი ნუშის ზეთშიგან გაურეი და შეასუი. 35
 ამა წამლებსა გარეთ მქაჯუნებიცა არის ასეთი, რომე შეასუთ, ქვასა დაფშუნის და დალეწს და გაქებებს.

ფსლისა დახანეზისა და თირაქელთა კივილისა.

მქაჯუნი, რომელსა ჰქუიან ორმისი. ერგების, ვის ფსმა გაუქნელ- დების და გაყოფილობასა ლუიქლიქსა და ფქაწლისასა, — ნესტუ- 40

თაჲთის. ვის ფსელი უწითოდის, და ერგების, ვინ ჭრტინვიდეს ტკი-
ვილსა თირკმელთა და ბუშუტისასა ბრძანებითა ღმრთისათა.

- 493r -- || ა წ ე: თესლი დოკოსა, რევენდისანი, ფუკა, ალაღხირი, და
5 ბალ-ბალასანი და აღხირ[ი]ს ძირი, ანისონი და სუმბული ტბი, თა-
ხუის-ყუერი და ზაფრანი, ნიახურის თესლი და სალიხა, ქუშტი
მწარე და ასრიონი, ფ[ა]ტრს[ლიო]ნი, ნანახუა და ჭამფატოსი, ნაჲუი
გაქურცნილი, მური და ჭინტიანე ბერძული, და ძირი თაფლისა, და
10 ძირი აფრასიონი, და ენდრო მღებვართა და საკურდიონი, რომელ
არს ველური ნიორი, და მასდაქი ბერძული, ზ[ა]რევე[ან]დი გრძელი
და მრგვალი და ქაქან[ა]ჯის თესლი, ამას ყოვლსა სწორი შეკრიბენ.
ესე წამალნი დან[ა]ყენ და გასცრენ, და შერიენ, თ[ა]ფლითა შეზი-
15 ლენ და ჭურჭელსა ჩადევ, და შეასუი მისგან, ვის ღუიძლი სტკი-
ოდეს — წონა დრ[ა]ქმისა ერთისა აფრასიონისა ტაბიხითა, და ვის
დაეყენებოდის ფსელი — წონა დრ[ა]ქმისა ერთისა ქამაფიტოსისა
ტაბიხითა. და ესე სარგებლისა არს ამის ყოვლისათუის, რომელ
ნიშ[ა]ნი მიგუიციებია ნებითა ღ'თისათა.

ფსებას მოუხატავს მებას უხუაღის

- ს ხ უ ა მ [ა] ქ უ ნ ი მ ი ს ი ე ე. — აიღე ფატრსლიონი და ასრი-
ონი, ფოა და მოდაკო, და ანისონი, და ნიახურ[ი]ს თესლი, და ბალ-
20 ბალ[ა]ს[ანი] — სწორ-სწორი; დან[ა]ყენ, დაცრინ და თ[ა]ფლითა შე-
ზილე და შეასუი წონა დრ[ა]ქმისა ორისა ტვილითა წყლითა.

- სხუა მ[ა]ქუნი ფსლისა და ქვისა, რომელი იყოს თირკმელთ ში-
5 ვ გა, გამოცდილი. — || აიღე დოკო და რევენდი, სინი და ბალ-ბალა-
სანი, და ათხირ[ა]ს ძირი, ანისონი და სუმბული, ზაფრ[ა]ნი და ნია-
25 ხურ[ი]ს თესლი, სალიხა და ქუშტი, ასრიონი და ფატლასრიონი,
ქამაფიტოსი და ტენცო, კმელი მური და პიტნა მთისა, და ჭანტიანე
ბერძული, ძირა და თქფლს(!) ძირი, ქამანდროსი და აფრასიონი, და
საკურდიონის (რომელ არს ველური ნიორი), ზარევე[ან]დი გრძელი,
ნანახუა და კულმუხი კმელი, და თაკუის-ყუერი და ქამონი ქირმენი,
30 და ფოი, და ზოფერა, და ქაბრის ძირის ქერქი, ყ[ა]რ[ა]მფული, ყ[ა]-
მის თესლი და თ[ა]ჯუის-ხახუი შემწუ[ა]რი, რომელსა ჰქუიან ბასა-
ლალასკილი, და მდოგუი¹ თეთრი, ამის ყოვლ[ი]საგანი — წონა თუი-
თო დრამისა, და ნაჲუი გაფრცქუნილი — ორმოცდაათი. შეკრიბენ
ესე წამ[ა]ლნი, დან[ა]ყენ და დაცრენ, და თ[ა]ფლითა შეზილე, ჭურ-
35 ჭელსა ჩადევ, შეასუი მასრელი მითყ[ა]ლი ერთი, ვის ფსელი დაყე-
ნებოდის ნიახურ[ი]ს წყლითა ანუ [...]ველისა ნედლი[ს]ა წყლითა,
ანუ ბოლოკის წყლითა². და ვინ ჭრტინვიდეს ტკივილსა თირკმელთა-
სა და იყოს შიგან ქვა, შეასუა ამის წაშლისაგანი ანისონის შემგბ-
40 რის წყლითა. და ვის ფსელი უწითლოდის, შეასუი ღუინითა რეუ-
ლითა...³.

|| სახელითა ღ'თისათა დავიწყოთ და ვახსენოთ კეთრი და ხურ- 496r
ხილი და მლიერი.

და შეიქნების თ[ა]ვისა და ტანსა, და სახელი ჰქუიან მას მლიერსა
რიტი, რომელი განრყუნის ტანსა, და ჰერქსა დავხდის. და არს ესე 5
ერთი ფერი სურსილი, და ქურტი — დაპება ფრჩხილისა,
და ბუგრი და ზოგი, რომელი გამოჩნდების ტანშიგან. და გაე-
ცხადებიან კაცსა ამათნი მიზეზნი და იქნებიან სისხლისაგან, როდეს
გაირყუნას, რომელნი დაიბადებიან გარყუნითა საქ[ა]მადთაგან და
ანუ განრყუნითა ვორცთა კამადთ[ა]გან. და ესე იგი არის, რომელ- 10
სა არა მოიძნობს სისხლი, რომელ არის საზრდელი: ასოთა შინა ტა-
ნისათა მოდნობითა კარგისათა. დაიბადებიან მათგან ესეთნი ტი-
ვილინი.

და მომიხსენებია და დამიწერია ამა წიგნსა შიგა მრ[ა]ველ[ა]ლქერ,
ვითა მოდნობა იქნების სტრმაქსა შიგა და რომელიმე ლუიძლსა ში- 15
გან, და ზოგიმე ყოველთა ასოთა შიგან ტანისათა. და ესე იგი არს,
რომე ყოველი ასო იღებს თვისა საზრდელსა და აქცევს, და შეიქს
თვის-თვისა გუარსა ზედა. და სახელს-სდებენ მქურნ[ა]ლნი მოდნო-
ბასა, ამისთუ[ი]სა რომე ს[ა]ქ[ა]მადი დაიქცევის და || შეიქნების 1
სისხლად, და სისხლი იქნების კორცად, ტუ[ა]ვად და ძუალ[ა]დ კმე- 20
ლად, და სხუანი ასონი შეიქნებიან. და არიან მქურნალნი, რომელსა
სახელს-სდებენ ძალბადნობელი; და არიან მათგანი სხუანი,
რომელსა სახელს-სდებენ ძალი მომქცეველი. მ[ა]წინ, ოდეს
მიიწევის სისხლი ტუ[ა]ვეით კერძო ზრდად, და იყოს გ[ა]ნრყუნილი
სისხლი იგი, მ[ა]წინ დაიბადოს სენი იგი ზომასა ზედსა ძირისასა, 25
რომელი განრყუნის მის[ს]ა საზრდელსა.

და თუ იყოს გ[ა]ნრყუნილობა ბალღამიანი, შეექნების მისგან
ქეტი.

და თუ იყოს განრყუნილობა დამწუარი შავისა ნავდლისა, შეიქ-
ნების მისგან მხუევიარი შავი. 30

და თუ იყოს ნოტიოსაგან ძნელისა და მლაშისა, და შიგან რეუ-
ლობა ზაფრისა იყოს, შეიქნას მისგან მქავ[ა]ნი და მლიერი და
სურსილი. და იქნების ესე ნამეტნ[ა]ვისა ზაფრისა დამეტებითა,
რომელი-ესე მისგან შეიქნების დიდებითა და სიმცირითა მისითა. 35
შეიქნების მისგან მრავ[ა]ლნი სნებანი და იქნების კურნება ზომასა
და ქცევასა მის[ს]ა ზედა და ოდეს იყოს იგი ნ[ა]მეტნავი მქურვალი,
ძნელი || და თხელი გუარად წითლისა ნ[ა]ვედლისაგან, შეიქნას მისგან 497r
ბუგრი.

და ოდეს იყოს ნამეტნ[ა]ვი იგი სქელი ბალღ[ა]ში და კშირი, და
შერეული შ[ა]ვისა ნ[ა]ვედელსა თანა, და იყოს შიგან სიგრილე, შეიქ- 40

ნას მისგან კუ ი ს ტ ი . და ოდეს იყოს იგი ნ[ა]მეტნ[ა]ენი ნოტიონი
ბოროტნი¹ და კმელნი . და მლ[ა]შე, შერეული წითლითა ნ[ა]ვლლითა
და ბალღმითა, და იქნას მისგან მ ღ ი ე რ ი . და თუ სიკმე სჭარბობ-
დეს და დაქაქლდეს ნოტიოი მისგან, შეიქნების მგზავსი სურსილი-
სა, რომელსა სახელი ქუიან რ ა ტ ა ნ ი, რომელი შეიქნების წით-
ლისა ნ[ა]ვლლისაგან, რომელი ახლოს ახლ[ა]ვის შ[ა]ევსა ნ[ა]ვლელსა,
და შეიქნებინა სურსილნი მყრ[ა]ლნი ნოტიოსაგან ბოროტისა შერეე-
ნითა ნ[ა]ვლლისა წითლისათა და ნოტიოსა მლაშისა მრ[ა]ვ[ა]ლ ქცე-
ულეებისაგან. და შეიქნების კულა ნოტი[ი]სა ბოროტისაგან სურსი-
ლი სქელი და ფიცხელი.

და ოდეს იყოს იგი ნ[ა]მეტნ[ა]ევი სისხლისაგან და წყლისა ბალღ-
მი[ა]ნისა, შეიქნა[ა]ს მისგანაცა კეთრი.

და ოდეს იყოს რეულობა ნ[ა]ვლლისა, შეიქნას მისგან მ ხ უ ე ვ -
ა რ ი შ [ა] ვ ი მის თანა, რომელი ზემო || დავეწრეთ ამავე კარსა
შიგა. და იქცევის ზომასა ზედა სიდიდითა და სიმცროთა, დაუპობს
ფრჩხილთ[ა]ცა, რომელსა სახელი ქუიან თ [ა] გ უ ი ს კ ბ ი ლ ი . იქ-
ნების სიბოროტითა შ[ა]ქისა ნ[ა]ვლლისათა და სიკმელითა მისითა.
ოდეს შე[ე]რიოს სისხლსა თანა საზრდელსა და მიიწიოს იგი ასოთა
კიდურისა კერძო.

აწ ესეცა იცოდითა, რომე, რაცა ესე სენები დავწერეთ, კეთრ[ი]-
სა და ბუგრისა არენი და სისხლისა დენა და ამა სხუისა, ყუელ[ა]-
სათუის საწატრელი არს სისხლის დენა ამა სხუისა ყუელ[ა]სათუის.
და ბუგრისათუის — ძარღუისა გახსნა, ამაღ რომე სისხლი წყლ[ი]სა
ბ[ა]ლღმიან[ი]სა მგზ[ა]ვესი იქნების.

და ოდეს კეთრი შე[ი]ქნებოდეს, უწინა გამოვიდეს სურსილი,
რომელსა ქუიან რ[ა]ტანი. მერმე უკნის შეიქნას კეთრ[ა]დ ანუ შეი-
ქნას მხუევრად(!) შავად, და მერმე შეიქნას კეთრ[ა]დ. ბრძ[ა]ნებენ
მყურნ[ა]ლნი კეთრ[ი]სათუის ძარღუისა გახსნასა კათოლიკისასა. და
თუ კეთრი იყოს ფერ[ა]დ კორცის ფერი, რბილი და ბალღმიანი
იყოს, მ[ა]შინ ნუ გაუქსნი ძარღუსა მ[ი]ს[ს]სა და ნუ გამოიღებ მისგან
სისხლსა. ესე ტკივილნი ერთ სახედ საფას გარეთ || საწატრელ
[ა]რს მისთუის გაწმედა. თუ ყოველთა წელიწადთა იყოს საფა, მას-
ცა კარგად მოუქდების ძარღუისა გახსნა. და იცოდი, რაცა დავწე-
რეთ, ყუელა ტყ[ა]ვესა შიგან იქნების და კიდურთაგან მეტი და კიდუ-
რი დაიფანჩვის ტყავსა და კორცსა შუა.

და როდეს უნდოდეს კეთრისა უფალსა შეტყუება, ასრე ქნიან,—
პირველ[ა]დ საღ[ა]ცა კეთრი იყუის, ნემსითა მოჩხულიტიან. და თუ
გამოვიდის სისხლი, იმედოვნად იყუნიან კურნებასა მის[ს]სა, და თუ
არ გამოვიდის — არა კურნიან. და ესე ტკივილი მისგანაცა წაეკიდე-
ბის, რომე მადნობელი ძალი დაუსუნურდეს, რომელი გარეთ ასოთა
შიგან არს.

და იცოდით, რომე უნდა ამ კეთრსა წამალი. და შეასუი, რომე შიგნითა გაწმიდოს, და მერმე საცხებელი გარეთ მოაყარე, უნდა წამეტრწავსა ტანისაგან გამოღება და გამოწმედა, რომლისაგან იქნების იგი სნება.

და თუ იყოს ესე წაკიდება წითლისა წამლისაგან ცალკე კეთრისაგან, მქამინ ნახე ბუნება იგი სნეულისა და ქუეყანა იგი, რომელსა შიგან სნეული წვეს, და რასა ზედან აგებულის იგი. და ტანი || მისი თუ ნახო, და იყოს ქუეყანა მკურვალი, და სნეული იყოს ქაბუკი, და საქამქამდი დოსა, სასმელი მისი მკურვალის იყოს. მქამინ დაუბერტყე ტანი მისი, რომელი იყოს წამეტრწავი წითლისა წამლისა. ამით წამლითა კურნე, — რომელი იყოს წითლისა წამლისა, ამით წამლითა, კურნე. — აიღე იარჯი-ფეყარ-საგან შექნილი ერთი მუტყალი, და ერთი დანგი საყამუნია და ნახეყარი მუტყალი ღარიყონის, და ორი მუტყალი ალილავი ყუთიელი, ესე წამლებნი დანაყენ ერთგან და შეასუი ნელ-ტვილითა წყლითა. და თუ გინდეს, შექენ გორგლად და შეასუი ზომით ძალსა ზედა სნეულისასა. და თუ იყოს სნეულება ბუნებით მკურვალის, შეუქენ გრილი, და შეასუი სუელი სასმელი — ერთი ოთხითა მუტყლითა შაქრითა. და თუ ნახო სნეული უსუსურად, მქამინ დაუკლე ამისგან და ესე წამალი ერგების გოინსაცა, რომელ არს იარაყნი.

და თუ იყოს და წახო სნეულსა ზედა ნიშანი შავისა წამლისა, და იყოს სნეული წყემ-შერეული, და ქუეყანა იყოს გრილი და კმელი, და საქამქამდსა მას ქამდეს, რომელისაგან შეიქნების შავი წამელი, — თუ ესე ნიშნები ნახო, მქამინ, შეასუი მქატბუხი აფთიმონისა და || იარჯი-ფეყარა, და იარჯი ღალინოზისი; და იარჯი-ფეყარა — თუ ძალი ქონდეს სნეულსა — ორი მუტყალი მიეც, და არ ქონდეს ძალი — ერთი მუტყალი მიეც. და აქამე კორცთაგან, ზემო რომე სწერია, მათგან — აყიროსა და თათმისაგან, და გული კუერცხისა თორხულო; და შეასუი გუარიშნი თურმუსისა, და უბრძანე — შევიდოდეს აბანოს ყოველთა დღეთა.

და კურნე საჭფასათუის წამლითა ამით. — აიღე: ძარღუი ყუთიელი და გუნდა, თუითო — ორი ღრქამი, დაგალენ და შეზილენ ძმრითა და ვარდის ზეთითა, და სცხე; და უბრძანე ბანა ასის წყლითა და ვარდის ზეთითა. და შეგბოლოს, ანუ მზესა გაატფოქს, და ეგრე იბანონ, და სცხე ესე სცხებელი. — აიღე სანდალი თეთრი და კოპოსრე, და დაგალე მცირედი ზაფრანა, ანუ შაბი მამითა, და ქაფური და ჭულვაბი შერიე ერთგან და სცხე ტანსა ზედა, რაოდენ არს კარგი და გამოცდილი.

ამთრი და სრული რომი მოწიხ და ძირი ზრებოდეს

5 **წ[ა]მ[ა]ლი**, რომელი ერგების სურსილსა, ხაფასა, და მღიერსა,
 და ქერქი რომელსა აკლებოდეს და კეთრისათვის. — ა ი ლ ე: წუმ-
 7 წ[უ]შა ყუითელი და ნაქლიბი ყუითლისა სპილენძისა, რომელსა
 უკმიან შაბი და ულბო და ყ[ა]რ[დ]ამონია, თუითო — ოთხი დრ[ა]მი,
 სონიჯი და ლედლის || ფურცელი კმელი, თუითო — დრ[ა]მი; და-
 10 გ[ა]ლენ და შეზილენ ძმრითა, ვირე შეიქნას ვითა თ[ა]ფლი აღუღე-
 ბული კშირი, და გა[ა]ტფე ცეცხლითა, ვირე შეკშირდეს. მერმე ჭურ-
 ქელსა ჭიქისასა ჩაღევ, და ოდეს გინდეს, იკმ[ა]რე. მ[ა]შინ გაბ[ა]ნე
 სნეული ასის წყლითა, მერმე სცხე მისგან, რ[ა]ოდენ არს სარგო
 ამის ყოვლისათვის, რომელ მიხსენებია.

შაბანისა

15 **წამალი**, რომელი ერგების მასვე, რომელი
 გუ[ი]ხსენებია. — აილე კალკად[ა]სი და წუმწუშა ყუითელი,
 და კალატრ[ა]ნი, და არჩასპი მწუ[ა]ნე და შაბი თეთრი, გომიზი არა-
 ბი, — თუითო ნაწილი. დან[ა]ყენ და შეზილენ ძმრითა, და შექენ
 კუერი და გა[ა]ქმე ჩრდილსა, და ოდეს მოგინდეს, დაგ[ა]ლენ მის-
 გან და შეზილენ ძმრითა, და სცხე ტკივილსა ზედა. ქმენ ესე ზომისა-
 ებრ, ვითა ნ[ა]ხრო ძ[ა]ლი სნეულისა და სიფიცხე ტყ[ა]ვისა მისისა.

20 **მისთუისვე**, — აილე წუმწუშა ყუითელი და კაკია, და გუნ-
 დრუჯი და ს[ა]ბრი, და მამითა და ნ[ა]ქლიბი სპილენძისა — თუითო
 ნაწილი. დაგ[ა]ლენ და შეზილენ ძმრითა და სცხე ზედა.

მისთუისვე. — აილე ჭანგარი და ზროხის კმელი სწორად,
 დაგ[ა]ლენ სწორ[ა]დ, და სცხე მას ადგილსა, სადა ტკივილი იყოს.

25 **მისივე**. — აილე ნაქლიბი სპილენძისა ყუითლისა და კარის-
 500r ძირი შ[ა]ვი და მწუანე და ყუითელი, დამწუარი და მართქი || და
 რურია, გამორჩეული თ[ა]ვისა და ფრთეთაგან, და ამ[ა]რტა წითელი,
 თუითო — ოთხი დრ[ა]მი. დაგ[ა]ლენ და შეზილენ კ[ა]ტრნითა, ვირე
 შეიქნას ვითა მარ[ა]შა. მერმე მობ[ა]ნე ადგილი იგი კეთრისა და
 ძმრითა, ნიორითა. მერმე სცხე ესე წამალი, რ[ა]ოდენ არს ლატი-
 ფი, აქევეს ტყ[ა]ვისა გუარს[ა]ვე თუის[ა] ზედა.

30 სრულინსა, მღიერისა და შაბანისა

წ[ა]მ[ა]ლი, რომელი წაიღებს სურსილსა და კეთრსა და მოხწყუ-
 ელს ზხუიბელთა და კუ[ი]რტთა და ბავასირსა. — ა ი ლ ე: სპილენძი
 დამწუარი და შიტრ[ა]ჯი, და ამარტა ყუითელი, კლიმა და ქვა კი-
 რისა, დამწუარი უწყლო, თუითო. — დრ[ა]მი. დან[ა]ყენ, დაგ[ა]ლენ
 35 ყმისა ფსლითა ანუ ძმრითა, და დაკიდე მზესა შუიდსა დღესა; და
 ოდეს შეშრეს, უგე ფსელი ანუ ძმ[ა]რი. მერმე მობ[ა]ნე ადგილი იგი
 ძმრითა და ბ[ა]ვერუკითა, და ეგრე სცხე წამალი.

მისთვის. — აიღე ვერცხლის წიდა და მურდასქანგი. და აპარტა წითელი და წუმწუბა, და ქალის განაქალი კმელი, თუითო — ოთხი ღრამი, კლიმა და ქანგარა, თუითო — ღრქამი. დაგქალენ ძმრითა და ზეთითა, ვირე შეიქნას მარამავითა, და სცხე მას ადგილსა; და ერგების ამათ გუართა, ვითა მღიერსა, საფსა და კუირტსა. 5

ბანისა მღიერისათვის.

წამალი მღიერისათვის, რომელი ტანს გამოჩნდეს. — აიღე: ბავრუკი სომხური დამწუარი და წუმწუბა || ყუითელი, თუითო — ლიტრა, მარტული ღარსა — ოთხი უკია, დანაქვენ და შეზილენ წყლითა და ძმრითა, და სცხე ტანსა სნეულსასა. 10

წამალი მქაქანისათვის, დიდისა ოფლისათვის. — აიღე: ნიახური ნელი და პიტნა ნელი, და დაწურე, და აიღე მათათა წყალთაგან სიქორგი ერთი, და სიქორგი ერთი ზეთი და სიქორგი ერთი წყალი, და შეგბოლე, ვირე წაქვიდეს წყალი. და მერმე სცხე იგი აქანოშიგან. 15

მისთვის. — აიღე გუნდა — ათი ღრქამი, და იქსრიმი — ნაქხეაქრ-ლიტრა; დანაქვენ გუნდა და შეკრიბე ერთად, და შეგბოლე, ვირე წაქდეს წყალი და შეკვირდეს წყალი. მერმე დაგქალე ზეთსა შიგა და სცხე აქანოშიგა სნეულსა. 20

მისთვის. — აიღე ცმელი ბატისა, გუნდა და შაბიამანი, და დაქალენე ცმელსა თანა, და სცხე ადგილსა მტკივანსა.

მისთვის. — აიღე თესლი სქანძილიქსა, დაგქალე ძმრითა ცქარითა, ვირე შეიქნას მქარამავითა, და დაიღვე ფრჩხილზედა და კუირტსა ზედა, და გამრთელდეს. 25

მისთვის. აიღე სქანძილიქს თესლი, დაგქალე კარგად ზროხის ნაქვლელსა თანა. მერმე სცხე ფრჩხილზედა ანუ კუირტსა ზედა ყოველთა დღეთა, დღივ — ორ-ორჯელ, ან სქამქერ, ან ოთხჯერ.

სურსილისათვის, რომელი იყოს პირსა, ერგების. || — აიღე: იფქლი, და დაქასხი ქუეყანასა, და აიღე ასტამი რკინისა და გაქაქურვე, დასდევ იფქლსა, რომე ზეთი გქამოვიდეს, და სცხე მრქაქალქერ. 30

ვახენოთ წამალი მარტივნი, რომელნი ერგებიან საფსა, სურსილსა და კუირტსა, კეთრსა და ფრჩხილსა ძლიერსა და მქაქანსა. — აიღე: წუმწუბა ყუითელი, დაგქალე ძმრითა და სცხე. 35

ანუ აიღე: ნიშქადური ან მქარილი, დაგქალე ძმრითა და სცხე. და ვის მღიერი და მქაქანი სჭირდეს, გქაიბანოს ლუქიქსა წყლითა ან ვეძითა.

ანუ აიღე: ფურცელი ზეთისხილისა და შეგბოლე ძმრითა და წყლითა, და გქაიბქანოს მით, ანუ ზეთისხილისა წყლითა.

ანუ აიღე: ფურცელი ლელუისა, შეგბოლე წყლითა და გქაიბქანოს მით.

5 ანუ აიღე: ფურცელი ნედლისა ლერწმისა, შეგბოლე ძმრითა, და [ა] გქაიბქანოს.

ანუ აიღე: შ[ა]ბი გუნდა კალქადისა, რომელი გინდა, დაგ[ა]ლე ძმრითა და სცხე მით, და დაუტევე ერთ ე[ა]მ, მერმე გაბქანე მით.

10 ანუ აიღე: ექანგარა, დაგ[ა]ლე ძმრითა და სცხე.

ანუ აიღე: კატრანი და შერიე ძმრითა, და სცხე.

ანუ აიღე: ძმარი და ზეთი, შერიე და სცხე მით.

ანუ აიღე: შიტრქაქი, დაგ[ა]ლე ძმრითა და სცხე მას, რომელი მიხსენებია, და ცან კეთრისათვის, რ[ა]ოდენი შიტრქაქი და

15 დ[ა]რა მოსწყლვენ ტყავსა.

ანუ აიღე: პერული ზღუისა, დაგ[ა]ლე ძმრითა და სცხე.

წამქალი, სარგო კეთრისა და ს[ა]ფხასათუის და ზოგათათუის, რომელ შიხსენებია. — აიღე: შამიანდალი; დაგ[ა]ლე ძმრითა და

v ბერძულითა ზეთითა, და სცხე ||.

20 ანუ აიღე: ბქავრუკი და დაგ[ა]ლე სიქანგუბინითა, და სცხეთ ყოველსა, რომელნი მიხსენებია, ვითა მქ[ა]ქვანს და მლიერს.

ანუ აიღე: ფურცელი ქაპრისა კმელი, დაგ[ა]ლე ძმრითა და სცხე ზე[და],

25 ანუ აიღე: ძალლ[ის] გქანქავალი ან ავშნანი მერცხ[ა]ლთა, დაგ[ა]ლე ძმრითა, და სცხე.

ანუ აიღე: ფურცელი იელისა და შეგბოლე ძმრითა და წყლითა, და ცოტა ზეთი დაგაღე, და გაბქანე მლიერი და მქ[ა]ქვანი მით.

30 ანუ აიღე: სიქორგი ერთი მე[ა]ვის ბროწეულის წყალი და ბქავრუკი — ათი წონა, სიქორგი ერთი ზეთი ბერძული; შეგბოლე, ვირე შექშირდეს, და სცხე; იგი კარგია.

ანუ აიღე: მავაზჯი მთისა, და დაგ[ა]ლე ზეთითა, და სცხე.

35 ანუ აიღე: გუნდა ალილქაქი და ბალილქაქი, და [ა] ამლქაქი — თუითო ნაწილი; შეგბოლე ეგრევე მისებრ ძმრითა და მითვე ზეთითა, და სცხე მით და ცან, ვითა შეკრებით ესე წამლები ერგებიან, ამისთვის რომელ მიხსენებია. ასფისაგან კიდე, იგი რომელ ვთქუით, იქნების იგი წითლისა ნ[ა]ველლისაგან, რაოდენ არიან იგი კმელნი წამალნი მკურქალნი და ლატიფნი, და კურნება კუირტისა, ოდეს გაირყუნას და ვერა კურნო მით, რომელი მიხსენებია, მოკუეთო

40 თო სისხითა მკურვლითა და მოსწყუილო თითითა ანუ რკინითა. და

ეგრე სცხე მას წამალთ[ა]გ[ან], რომელნი მიხსენებიან, და ერგების, თუ ღ'თსა უნდეს.

|| სხუა ხურხილისა. ესე ორისა ფერისგან იქნების: ერთი ს ა- 502r
ფ ა შ ი რ ი ნ ა ქუიან, და ერთსა გ ა რ [ი]ს ა ფ ა-შ ი რ ი ნ ა, პირზე-
დ[ან] გამოესხმის და მერმე ტანშიგან მივა, და საფა თქ[ა]ვზედ[ან]
გამოესხმის. 5

წ ა მ [ა] ლ ი მ ი ს ი. — თუ საფა კმელი იყოს, ყურ[ი]ს ძირსა
ძარღუი გაუხსნას და მისი სისხლი თ[ა]ვზედა შესცხოს. ს ხ უ ა წ ა-
მ [ა] ლ ი. — და[ი]ქირე დან[ა]ცილისა ხუარბლისა ქერქი და ფურცე- 10
ლი ქ[ა]კუნტლისა, ორივე მოადღულე ამითა ძმრითა, და წყლითა მო-
დუღებულთა თ[ა]ვესა და პირსა იბ[ა]ნდეს.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი — ს[ა]დ[ა]ცა სურსილი იყოს, ყუელ[ა]სა
უშუელის. — და[ი]ქირე ზარდაჩუბა, ინა და ზარე[ა]ნდი, გრძელი,
და ქერქი ბროწეულისა. ესე ყუელა დან[ა]ყონ და თავსა ტლედ შე- 15
მოსდეს[ან] ვარდის ზეთითა. ჩ[ა]მდნარი კორცი, ყველი და წუელა,
ნიორი და ხაბი, ესე ყუელა იფ[ა]რეზოს. მ ი ს ი ს [ა] კ მ ე ლ ი: ან
ისრიმი, ან აყიროს ან ასპ[ა]ნახისა, და რ[ა]ცა ამ[ა]თ მი[ა]გავს, იგი
შეუწყონ.

და გარისი მიხგან წაგვიდების, რომე სისხლი წამკლ[ა]რიყოს,
სტომ[ა]ქი აღარ შეინ[ა]ხ[ა]ვს და გარეთ გამოყრის. მ ი ს ი წ [ა] მ ა- 20
ლ ი: აილოს იის ყურსითა და იტრიფულითა წურილითა, შაშორი-
თა და სანიშაქითა ხილის წყალი, ინდოური ხურმა, — ესე შეასუას
და პირველ[ა]დ კელი გაუხსნას, და საკმელი შეიწყოს; რ[ა]ცა[ა]საფა-
სი შირინასი სწერია; წამლები, რომე დაზელილ იყოს. — დაიქირე
მ[ა]ნდღუში მუტყალი ორი, ზარევე[ა]ნდი გრძელი — ოთხი მუტყალი, 25
ზარდაჩევი და ჟავა მკუდრი — ორი მუტყალი. ესე ყუელა დან[ა]-
ყონ და გაცრან, და ერთად გ[ა]ქურთონ და ძმრითა ცოტად და[ა]ლ-
ბონ, და ვარდის ზეთითა ჩააღნონ. ესე ან შზის პირსა ან ამ[ა]ნოს ში-
გა, ან ცეცხლ[ი]ს სითბოსა ტლედა დაიდვას.

ერთი წამ[ა]ლი სხუა არის, ესე ფხ[ა]ნასა და ქავილსა უშუელის. 30
— დაიქირე თესლი რევ[ა]ქისა ათი მუტყ[ა]ლი, და მწ[ა]რისა ქლია-
ვისა გურკისა გული — ათი მუტყ[ა]ლი, და ჟავა მკუდრი — ერთი
მუტყ[ა]ლი, მ[ა]რილი — ერთი მუტყალი; ესე ძმრითა და[ა]სოვლონ
და მაწუნსა გ[ა]ქურთონ, და შემოსდვას ტლედ. თუ მლიერი არ ესხას
და ქავილი აგრე იყოს, თესლი ხ[ა]მხ[ა]მისა წმიდადა დამ[ა]ყონ და 35
ძმრითა ჩა[ა]ღნონ და ტანსა იცხოს.

კარი მლიერისა. რ [ა] ც ა კ ა ც ს ა მ ლ ი ე რ ი გ ა მ ო ე ს ხ ა ს
თ [ა] ვ ი თ ფ ე რ კ თ [ა] მ დ ი ს. ძნელი მლიერი ოთხ ჩივი არს:
ერთსა უ მ რ ა ქუიან, მეორესა ნ ა მ ლ ა, მეს[ა]მესა — ათაშ-
ფ ა რ ს ა, მეოთხესა. — გ ვ რ ა ს ი ა. 40

თუ უმრა იყოს, მისი ნაშ[ა]ნი ესე იყოს. — ნიად[ა]გ ბყილი(1)

- სდიოდეს, ქ[ა]ოდეს და ეწოდეს, ღ[ა] ტყ[ა]ვითა მოსქ[ა]მოს, და მლიერი კმელი და შავი გამოვიდეს, და ცოტად სული უდიოდეს. ესე სიმკურვლისა და სიკმისაგან იქნების. მისი წ[ა]მალ ი: — პირველ[ა]დ კელი გაიკნანს და სისხლი ბევრი გამოუშუას, და ოსპი
- 5 ქერქშემძურ[ა]ლი და ფურცელი მრ[ა]ვ[ა]ლ ძარლუასა დან[ა]ყოს, და ფქუილსა. გ[ა]ურითს, ტლედ ქნას, და ზედა ღ[ა]იდვას; და საკმელ ი: გრილი და ნ[ე]დლი შეუწყოს, და რაცა ერთსა დღისა ცივებასა და დივისა ცხროს საკმელი სწერია, ამასცა || ისი შეუწყევით.
- 7 თუ ნაშლა იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს. — წურილსა მ[ა]რტუ[ა] [ა]ლსა გ[ა]ვენდეს, ერთმანერთისა სიახლოესა იყოს და ადგილსა იცვლიდეს, და ქ[ა]ოდეს და ეწოდეს. მისი წ[ა]მალ ი: — უწინ კელი გაიხსნას, მერამე სანდალი და გილი ერმანი, და ომრილოი აფიონი და შავი შამისა ვარდის წყლითა გალესოს და ძმრითა გ[ა]ურითს, და ზედა შესცხოს. ეს[ე]ცა სიმკურვლისა და სიკმისა არის, და საკმელი ისევე ზემოსა შეუწყევით.
- 15 თუ ათარშფარსა იყოს ამა ზემოსა, ესე ურიე არის. მისი ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე წყ[ა]ლი სდიოდეს, ქ[ა]ოდეს და ეწოდეს. კელ[ა]ს გახსნა ამასცა უჯობს და გ[ა]რშემო გილი ერმანისა და ძმრისა ტლე შემოსდვ[ა]ს და ფერომ[ა]რულისა მალამა შემოსდვას.
- 20 თუ გავრსია იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს, რომე წურილი და მ[ა]გ[ა]რი იყოს. ისი სევდისა და ბალღმისაგან იქნების, რომე ზაფრ[ა]სა გაერევის. მისი წ[ა]მალ ი: — მუხუდო ქერის წყლითა მოხარული აქ[ა]მოს, და რ[ა]ცა საკმელი სევდასა მოუმატებდეს, მისგან ფარეზი ქნას.
- 25 სხუა წამალი: — აილე ბერძული ზეთი და ძმ[ა]რი, პირდაპირ, და მურდას[ა]ნგი, დან[ა]ყე და შიგა გ[ა]ურიე, აღულე და შესცხე, საღ[ა]ცა სჭირდეს. [...].
- 508r || სხუა. — აილე: სპანდის თესლი ათი ღრ[ა]მი, თეთრი საკმელი — ერთი ღრ[ა]მი, შაქ[ა]რი — ორი ღრ[ა]მი, საბრი — ნახევარ ღრ[ა]მი, დან[ა]ყე და ს[ა]ტრითა გაცარ. აილე კუერცხის ცილი და მით აბები შექენ და შეინახე და, რა მოგინდეს, დ[ა]ლზე ანუ ცილითა ანუ თაფლ[ა]თა, და ზედა დასდევ და უშუელოს.
- 35 სხუა წამალი, რომე გაუმრთელე ბელი იყოს. — აილე: წითელი ყუავისკუდა და ბორკი, დან[ა]ყე და თ[ა]ფლი გაურიე, და დასდევ ზედა და უშუელოს.
- სხუა, რომე? გაუგრძელდეს. — აილე: ნიგოზი და ჯინჯუელი, და დან[ა]ყე წმიდად, გ[ა]ურიე და ზედა დასდევ.
- სხუა. — აილე ხურმა შუიდი და აყიროს თესლი, დან[ა]ყე ერთ[ა]დ და მ[ა]ტრუკითა დასდევ და უშუელოს.
- 40 სხუა, რომე ღრმ[ა]ლ წასულ იყოს და წამალი

ვერ დასდვას, ესე წამ[ა]ლი ქენ. — აიღე: გიოსის თესლი და გუელ-თევზის ნ[ა]ვლელი, და ზედა დასდევ და გამოიღოს.

სხუა. — აიღე: დინდგელი და უ[ა]ნგარი, ვაჟყი, ქალბანა, თეთრი საკმელი, ქონი, კულ[ა]ივი, ცხურ[ა]ის ნ[ა]ვლელი და სელის ზეთი, აღუღე; მლიერსა და დაკოდილსა ყუ[ე]ლ[ა]სა უშუელის.

3

სხუა, რომე მ[ა]ტლი ჩ[ა]ხუვარღეს. — ფურისულასა ყუავილი დან[ა]ყე და თაფლ-ძმ[ა]რი გ[ა]ქურიე და ზედა დასდევ.

|| სხუა, რომე გესლი იყოს და სიმსივნე ქონღეს. — აიღე: მრ[ა]ვ[ა]ლ-ძ[ა]რლუ[ა]ს თესლი და ტენციო, დან[ა]ყე და ზედა დასდევ.

10

სხუა, რომე სენი ამოიღოს. — აიღე: ქათირა ოთხი ღრ[ა]ში, მურდ[ა]ს[ა]ნგი და ანძრუთი, თითო — ორი ღრამი, ყუელა დან[ა]ყე. აიღე: ნახევარ ღრ[ა]ში ბარგუტო, ოთხი ღრ[ა]ში ცუილრ, და[ა]ღნე, წამლები შიგან გ[ა]ქურიე, აბები ქენ, გ[ა]ქმე და, რა მოგინდეს, ბერძულითა ზეთითა და[ა]ღნე და დასდევ მლიერ-ზედა.

15

სხუა, რომე შიგან ფუტური იყოს და ავიკორცი. — აიღე: კიქა ოშნანი, დან[ა]ყე და უმითა და თაფლითა გაურიე, და დამ[ა]ლი კორცი შექამოს.

ანუ აიღე: ძუელი პილპილი და ძმ[ა]რი გაურიე, და დასდევ ზედა.

20

სხუა, რომე მლიერი გა[ა]კმოს. — აიღე: მური და შაბი — სწორი, ცხვ[ა]რისა ლუელი და ვირის ქაჩაჩი, დაწუნენესენი; და აიღე იმა დამწურისაგან ორი წამლის წონა. ყუელა დან[ა]ყენ და გაურიენ, და მლიერზედან მოაყარენ და უშუელოს.

25

სხუა, ს[ა]ცხებელი იმისი, რომე ტ[ა]ნზედა მრგუ[ა]ლ-მრგუ[ა]ლი გამოუვიღეს. — აიღე: ბაილა და თირმუზის ფქული და ქერის ფქული, და ძმ[ა]რითა შემწუნ ტანი. და უშუელოს, თუ პირზედან იყოს, ერთი მუტ[ა]ლი თეთრი ს[ა]ყმელი და ექუსი ნუში გ[ა]ფრცქნისი, დან[ა]ყე, გაურიე და მით პირი დაბანოს შუიდსა ღღესა, და უშუელოს.

30

|| სხუა ნიშ[ა]ნი მლოქიასი (იმას ქუიან; რომე კორცი აუბორც-ღებიან და ქავილი მოუვა). რა ესე სენი დაემ[ა]ქრთოს, იცოდი, რომე ს[ა]მისიგან იქნების: სისხლისა, ზაფრისა და ბაღმისაგან.

509r

თუ სისხლისა და ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე, დილეულ[ა]დ ცხლად იყოს და მწოდ ქაოდეს, და ცივსა წყ[ა]ლშიგა ჩ[ა]ქრომა კარგად მოუსუნებდეს. მისი წამ[ა]ლი: პირველ[ა]დ კელი გაუხსენ; მერმე აიღე თაბირინდი და ქლიავის ჩირი, და წყლითა მოადულე და მისი წყ[ა]ლი შეინახე. მერმე აიღე ალილა ყუითელი — ორი ღრამი, იარ[ა]ქი-ფეყარა — ორი ღრ[ა]ში, და დასდევ და გაცაზ, და ამა თაბირინდის წყლითა და სიქანჯაბინითა

35

40

შეზილე, და აბები შექენ პილბილის ოდენი და ჩრდილსა გა[ა]კმე, და მიეც, რომე შექამოს, და ზედა თფილი წყ[ა]ლი შეასუი, ვითა წამლისა წესია.

5 თუ ეხე მლოქია ბაღღმისხაგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი. — რა გამო-
ესხას, მოთეთრო იყოს და ლამით ერთობ აწყენდეს. მისი წა-
მ[ა]ლი: აიღე კმელი ტენცო ორი ღრ[ა]ში, ცომი მჟავე — ორი
ღრ[ა]ში, ტაბ[ა]შირი და წითელი ვარდი კმელი — ნახევარ-ნახევარი
v ღრ[ა]ში, ქაფური — ნახევარ ღრამი დან[ა]ყე, ერთმანერთიგან გაუ-
რიე და მჟავისა ბროწეულის წყლითა შეასუი || თუ მან არ უშუ-
ელოს, ესე ქენ. — აიღე: ატორი, წყლითა და[ა]ლზე და გა-
10 წურე; აიღე იმა წყლისაგან ოცდაათი ღრ[ა]ში, გიოს ხილი — ერთი
ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე, გაცარ და მაგა წყალშიგან გაურიე, და უზმასა
შეასუი და უშუელის.

მისი ე. — აიღე პილბილი ოცდაათი მ[ა]რტული, დან[ა]ყე და
გაურიე და ერთსა კუნჩხსა ლუინოშიგან და შეასუი,

15 სხუა წამ[ა]ლი, რომე მაგ[ა]რი მღიერი გახეთქოს. — აიღე სელი
და ტრედის სკინტლი, დან[ა]ყე და გაც[ა]რ, ცოტა ქ[ი]ქა დან[ა]ყე და
შიგან გაურიე, და ერთბირად რძითა მოზილე და ზედა დასდეგ.

სხუა¹, რომე მღიერი ერთობ იყოს. — აიღე ცუილი ოთხი ღრ[ა]-
20 ში, ცხურის კურკლი — ოცი ღრამი, ბევეანის გომიზი — ოცი ღრ[ა]-
ში, ზროხის ქონი და ბარგუეტი და კარ[ა]ქი, თუითო — ოცდაათი
ღრ[ა]ში, გაურიე, და ზედან შემოსდეგ, და ერგოს.

სხუა სპელნი, რომე დაედების რბილსა მღიერსა ზედა, რომე
იყოს ფერკსა ანუ ბარკალსა, ანუ სხუასა ტანსა. — აიღე: ბერძუ-
25 ლი ზეთი და ფურისა სკორე, და ბარამბო დანაყილი, ყუელა გაუ-
რ[ი]ე ძმრითა და დასდეგ გასივებულზედა.

სხუა სპელნი მღიერისა და გახივებულისა. — აიღე კმელი ლე-
510r ლუი მწუნანე ოცი მ[ა]რტული, აღულე, რომე კარ || გად დადნეს, და
და[ა]სნი ზედა შირბახტის ზეთი, შუშია — ოთხი ღრ[ა]ში, ერბო და
ბერძული ზეთი — ორ-ორი ღრ[ა]ში, გაურიე და დასდეგ ზედა.

30 ნიშ[ა]ნი მქ[ა]ლმისა ავის ე[ა]მისა, თხალუმ ქუიან. იცოლი რომე
ორფერია: ერთი ზიდი და ერთი ცოტა. და სამფერ[ა]დ იქნების:
ერთი წითელი, ერთი მომწუნანო, და ერთი შ[ა]ვი. ესე უფრო რბილ-
სა ალაგსა გამოვა, ან ყურის ძირსა, ან ძუძუს, ან საზარდულსა, ან
ლლიასა, ან ბარკალსა; ეს ერთობ მძიმე და ავი სენი არის. კ[ა]ცსა

35 აშლის და რწყევ[ა]სა და[ა]წყებინებს, და გულის ძარღუსა დაიქირ-
[ა]ეს. მერმე გულზედა მივა და გულის ძგერ[ა]სა და[ა]წყებინებს,
მწოდე გა[ა]ცხელებს და თ(ა)ვის ტკივილსა დაუწყებს. და ზოგჯერ²
კუუაცა შე[ე]იულების. და რა პირველ[ა]დ გა[ა]ცხელოს, კელი ვ[ა]-
უხსნას. თუ დასწრას(1), მისი წამ[ა]ლი — გრილი შარბ[ა]თები შეუ-
40 წყონ, რომე გულ[ი]ს ძგერა და[ა]წყებ[ა]როს: სანდალის შარბ[ა]თი,

ან მე[ა]ვის თურინჯისა, ან ლიმოს შ[ა]რბ[ა]თი. ესე ყუ[ე]ლა კარგია. და ქაფურისა სანდ[ა]ლსა და ვარდის წყალსა, ნილოფარსა და იასა ისუნებდეს. და მისი ს[ა]კმელი: ღურქაჟი ან თიქაქნი ოსპითა შექმნილი. თუ შ[ა]გ[ა]რი იყოს, ჩხირსა უსემდი წუერზედა, რომე დამწიფდეს და გათხელდეს, და თბილითა წყლითა მოიბ[ა]ნდეს, რომე ში[ე]გა სისხლი არ მოკუდეს. || თუ გული უძგერდეს, თფილთა წყლითა იბანდეს, რომე შიგა ბაბუნაჟი იყოს მოღუღებული, რომე გულიდალმა იქი მივიდეს, სადა გამოსულა და წ[ა]მლები დასდვას, რომე დალბეს; რ[ა]ცა წამალი ხ[ა]რჯისა ვთქუით დასაქმწიფებელი, ისივე ამას უყოს. ქაფური, ს[ა]ნდალი ვარდის წყლითა გალესოს და გულზედა შეიცხოს. ს[ა]კმელი ყუელა გრილი აქ[ა]მე ძმრინანი, შაქრით გამტკბარი. თუ სიციხის გული იყოს, ტირიფის ფურცელსა საგებელზედა მოიყრიდეს და ზედა დაწვენიდეს, და ყინული და თოვლი საგებელზედა მოუწყევით და გრილსა ტლე[ე]ბსა შემოსდები. თუ ს[ა]რჩომი არს, დამწიფდების და გასქდების, თუ [ა]რა — წასულია. თუ გ[ა]მოირწყოს: ქ[ა]ლამი მოხარშე ზროხის ქონითა და შემოსდ[ე]ვ; დ[ა] რ[ა]ცა დამ[ა]ლი კორცია, მოსკ[ა]მს, და მთელსა გამოზრდის. მ[ა]შინ ძმრითა მობ[ა]ნოს და თეთრსა მ[ა]ლ[ა]მსა სდებდეს, რომე გამრთელდეს.

სხუა მკდომი ხარჯ და თაუნ ქუიან. — მისი ნიშანი ისი არს, რომე კორცი გაუსივდების და გა[ა]ცხელებს. თუ აღრე დამწიფდების ხარჯ მას ქუიან, თუ გუიან გამოირწყვის, თაუნ მას ქუიან. ხარჯ, რომე გამოირწყოს, მას უენის || ასეთსა წაქ[ა]ლსა ნუ დასდებ, რომე ერბო, ქონი და წყალი ერიოს შიგა, და ისი მსიქანი ან თ[ა]ფლ-წყლითა და ან ლეინითა დაბ[ა]ნოს. ესე წამალი ქენ, რომე ისი მსივ[ა]ნი და[ა]მწიფოს. და ბიის გურკისა გული და მძალე დაძულებული ნიგოზი, და საფუ[ა]რი მე[ა]ვე და ფურცელი ქალმისა, და ხ[ა]რდალი და სკინტი ტრედისა; ესე ყუელა ერთ[ა]დ დაწაყონ და მალამად ქნან, და დასდვას, დაქმწიფებს მალამა. დიახილუნი, ლოპო ხარდალისა და საბონი და ლელუი დან[ა]ყილი, ესე გარიონ; ესე კიდეცა დაქმწიფებს და კიდეცა გამოწყავს.

ნიშანი ყოვლ[ი]სა ფერისა მუნისა. — მუნი ორფერია: ერთი სიბერის ეამსა გამოესხმის და ერთი ყოველსა კაცსა სწორ[ა]დ. თუ ბერსა კაცსა გამოესხას, ერთობ ძნელია. ვისცა მუნი შე[ე]ქენას, სისხლი გამოუშუის, მერმე შ[ა]ტბუხი მიეც — სათ[ა]რ[ი]სა წყალი: აიღე სათარი ს[ა]მოცი ღრ[ა]მი, და ალილა დანაყილი, გაცრილი—ხუთი ღრ[ა]მი, შაქარი—თხუთმეტ[ა] ღრ[ა]მი; ყუელა ერთმანერჩიგან გაურეე და კუირეშიგან თუითოსჯერ ასმევილი.

v
5

10

15

- 20

511 r

25

30

35

v მისთუისვე. — აილე თეთრი გოგირდი ასეთი, რომე || ცე-
ცხლშიგან არ ჩასულიყოს, და ცხმახტ[აგი], მარილი, მუხის ნაცარი,
ყუითელი საკმელი, თვითო — ხუთი დრამი; დან[ა]ყე, გაცარ, და
5 ძმ[ა]რი გაურიე და შემწენ — ან ცხელსა მზეშიგან, ანუ აბ[ან]ოში-
გან.

მისივე. — აილე ვერცხლის წიდა და ცამხ[ა]ტ[ა]გი და კმელი
სოსანი; გრძელი ზარევანდი, კალას ქვა, ვერცხლის წყალი და ოშ-
ნანი, და თეთრის ძ[ა]ლლის ნავ[ა]ლი, მურდას[ან]გი, ყუითელი ზირ-
10 კი, წითელი გუნდა, ე[ან]გარა, ომრ[ი]ლო; ყუელა სწორად დან[ა]ყე
და გაცარ, და ბერძულითა ზეთითა გაურიე და შემწენ—ანუ ტფილ-
სა ღ[ა]რშ[ი]გან, ანუ აბ[ან]ოშიგან.

მისთუისვე. — აილე შამი[ან]დალი, ცმახი და სანდალი, ზა-
ფრანი, თვითო — სამი დრამი, სპ[ან]დისა თესლი — რვა დრ[ა]მი,
15 ვერცხლ[ის]ა წყ[ა]ლი — ორი დრ[ა]მი; დან[ა]ყე, გაცარ და ბერძუ-
ლი ზეთი გაურიე და სცხებდი.

მისივე, რომე წყ[ა]ლი ს დ ი ო დ ე ს. — აილე ვერცხ-
ლის წიდა, მურდ[ას]ანგი, ყუითელი საკმელი, და მუხისა ნაცარი,
დამწუარი ცამხი, გოგირდი, — სწორი ერთმანერთისა; დან[ა]ყე, გა-
20 ცარ და ერთმანერჩიგან გ[ა]ურიე. მერმე ძმრითა, ზეთითა გაურიე
და შემწენ აბანოსა ანუ მზეშიგან.

მისთუისვე, რომე წყ[ა]ლი ს დ ი ო დ ე ს. — აილე
512r მამირონი, ვერცხლის წიდა, მურდასანგი — სწორ-სწორი, || ბერ-
ძულითა ზეთითა ან ძმრითა სცხე — ანუ თფილსა ღლესა ანუ აბ[ა]-
ნოშიგან.

25 სხუა წამ[ა]ლი მუნისა. — აილე ჯარის-ძირა, დან[ა]ყე
და გაცარ; და აილე ზეთი და გოგირდი, და ძმარი გაურიე, გა[ა]თბე
და შემწენ, და უშუელის.

კარბ ყუავილისა. აბულა საფასი ქუიან ყუ[ა]ვილ-
სა.

30 რა ყ[უ]ავილი გამოლმოდეს, მისი ნიშ[ან]ი ესე არის, რომე ზურ-
გი და ტანისა ტყავი ასტკივდეს, და ცხურიი ქ[ა]ოდეს, და ძილში-
გან ეშინოდეს, და ჭაჭაშიგა მღიერი გამოესხას და ქაოდეს, და პირი
მოტკბო ებას და ცრემლი მოსდიოდეს. თუ ის ყვა[კ]ილი [ი]ისფერი
503r და ანუ შ[ა]კვი გამოვიდეს, ავი || ნიშანი; თუ წურილი, მ[ა]გარი და
35 შ[ა]კვი იყოს იისფერისა, ისი უარესია. თუ ის ყუავილი ბრტყელი
იყოს, და ერთმ[ა]ნერთსა მოკიდებული და ხშირი იყოს, ავი ნიშანი
არის. ერთი წითელი იქნების, ერთი ყუითელი, ერთი თეთრი. და
თეთრი სჯობს სხუასა, და ქ[ა]ლის ფერიცა ავი არის.

40 მისი წამალი ესე არის. — რაქ[ა]მ მისი გამოსხმა შე-
იტყო, ფიცხლა² სისხლი გამოუშუას. და ნახევარი ოსპი და ნახევარი
ქერი, ორივე ქერქამაძურალი, ერთად მოაღულოს და მის[ს]ა წყალ-

სა დილა-საღამოთა სმიდეს. თუ ესე საქმელად არ უნდოდეს, სამუ-
დამოდ დილასა წუ რ ი ს ა (!) წყალსა ქამდეს. და საღამოსა —
ძმრისა და ნუშისა გულითა ოსპი მოადულოს და შაქრითა გ.ა.]
ტბოს, და აგრე ქამოს. და თარსა ლერი ან ძმრითა ან ისრმიითა
მოადულონ, და შიგან შ.ქ.]არი და ნუში გაურბოს, და ქამდეს. 5

თუ მისი სტომქაქი კმელი იყოს და შეკრეით იყოს, წყალი აყი-
როსა, საზქამტროსა და კიტრისა, და ლობო ბაზრავატუნისა და წყა-
ლი ბროწეულისა ამას ასმიდეს, რომე გახსნას.

თუ კაცსა ყოვილი გამოესხას და გამოსხ-
მამდის ვერ მოასწრას კელის გახსნა, ნულარ გა- 10
უხსნის და ტანსა თბილად ჩაიციუას, რომე ოფლი გამოუვიდეს, და
ისი ყოვილი ადვილად გამოესხას. თუ ესე ყოვილი ძნელად გა-
მოესხას, ქერისა წყალი და კმელი ლელუი და კამის თესლი ერ-
თად მოადულოს და სუას, და ან მქართოდ ოსპი მოადულოს და მი-
სი წყალი სუას, და ქამისა თესლი და ლელუი მოადულოს და გა- 15
წუროს, და იმას ასმიდენ მუღქამ.

თუ ისი ყოვილი გუიან და მწიფდეს, ბაბუნაქ-
ჯი დია ხქამი, იქლილქალუქი ანქვეთი და ია, ესე ყუელა მოა-
დულონ და მისი ორთქლი იორთქლოს, რომე თქესა და ტანშიგან 20
გქაუჯდეს, და ისი ყოვილი ფიცხლა დაქწიფდეს. და რა ორთქლი
დაქილიოს, მერამე ტირიფის ფურცელშიგან ჩაქწინონ, და ვარდი
წითელი დანქაყონ და გაცრან, და ფეტუის ფქვილი გაურბონ და
მისქესა ტანისქამოსქესა მოაყარონ.

თუ ესე აბალა ძნელად ქმეზოდეს, ტანზედა
წმიდითა ბამბითა მქარილ-წყალი მოავლონ, და მურდასანგი—წმი- 25
დად დანქაყილი — ტანსა წაუსუან, რქაგუარცა მქარილისა სწერია.
პირველად ვარდი და ოსპი მოადულონ და ცოტა მქარილი და ქაბ-
რი იმა წყალსა ურიონ და სცხონ.

თუ კაცსა ასბა სქირდეს, მას შარბთი შე-
უწყონ — აყიროსა წყალსა. და საზქამტროსა და კიტრსა ბა- 30
ზრავატუნისა შქარბათისა აღქაგსა ესე შეუწყონ. თუ უნდოდეს,
ცივსა წყალსა ხშირად სმიდეს. რა ესე სენი გაქმოჩნდეს, ბროწეუ- 504r
ლისა წუენი ხირიხიშტითა შექსუქან, ზაფრასა მოაყლებს; და თქ-
ვი ასრე შეინახოს, რომე ამა სატიკვარშიგა მუცელი არ გაეხსნას.
დაიჭირე ვქარდი წითელი, თხქაქაქშირი, გილი, მახთუმი, სუმიცი 35
მოქქალული, მოცხარი გაწმედილი და თესლი მქაუნასა, და ხაშხა-
შის ქერქი, ესე ყუელა დანქაყონ და გაცრქან, და ერთმქანერჩიგან
გაურბონ და მისგან სქამი მუტყალი ბიისა შარბათითა შეასუან.

სხუა ნიშანი ყუვილისა. გალქიანოზ ასრე
ბრქანებს. ვითა ყოვილი იმა მიზეზითა იქნების. იმა სისხლისაგან 40
იქნების, რომე ყმაწუილი დედის მუცელშიგა ქამს. და ისი სისხლი

ისი არის, რომე დედაკაცსა წესი წაეკიდების, რომე ყოველი ტანი გაწმილოს, და მერმე აქ[ამ]ოს და ყმაწუილისა ჰიბი დაღმაა. და მეორე ნიშანი ისი არის, რომე ერთობ გაცხელდეს, სამსა დღესა და სამსა ლ[ა]ქმესა ცხელებასა შიგა იყოს უკლებად, და წელნი და ზურგის ძუალნი სტკიოდეს.

5

ა ბ უ ჰ ე რ ბ რ ძ [ა] ნ ე ბ ს , ვ ი თ ა მ ა თ ი მიზეზი ესე არს — ერთობ სისხლისა და სინედლისაგან იქნების, რომე ტანსა მოერიოს. და მისი ნიშანი, რომე პირი გაუწითლდეს და თუალი და თავი მძიმედ იყოს, ყოველი ტანი აივსოს. რა ესე ნიშ[ა]ნი ნახო, იცოდო, რომე ყოვილი გამოუევა, || სხუათა ბრძენთა აქიმთა უბრძ[ა]ნებია, რ[ა]კუარცა ყურძენი დასწურო, აღუდდეს, და ქაფი მოიგდოს, და თხლე ძირსა დარჩეს და დაწმდეს, იმავე სახითა კაცისა სისხლი აღუდდების და დაწმდების, და ყოვილი გარეთ გამოევა. და მისი მიზეზი ზოგსა ყმაწუილისა წაეკიდების და ზოგსა ბერსა. და ყმაწუილისა გუნება ძრეული იყოს და სისხლი სქელი, ძნელ[ა]დ გაწმდეს და ძნელ[ა]დ გამოესხას, წავიდეს და სიბერესა მიიწოს. და ყმაწუილისა სისხლი თხელი იქნების და ფიცხლა გაწმდების, და ყოვილი ფიცხლა გამოევა, რ[ა]კუ[ა]რცა კარგი ლუინო ძნელ[ა]დ აღუდდების და ძნელ[ა]დ გაწმდების.

v

10

15

20

25

505r

30

35

ნიშანი სხუა, რომე ყოვილისა უკნის ცხრო და ემართოს. — პირველ[ა]დ ძარლუი გ[ა]ქუხსენ, ყიფ[ა]ლი ანუ ბ[ა]სილიყე, და რაცა შეძლოს, ის სისხლი გამოუშუას. და თუ პირველად ყოვილი გამოუვიდეს, ნულარა გაუხსნი. და მერმე ყოვილისა გამოჩენასა უქნის ქერის წყალი მიეც. რომე უნაბითა და ოსპითა იყოს შენელებული, და ს[ი]ქ[ა]ნ[ა]ქ[ა]ბინი შექენ დან[ა]ყილისა ხიარ[ი]ს თესლითა, და ცერეცოს თესლითა შექენ და შეასუი. და თუ სისხლი არ გამოუშუა, ქერის წყლისა და სხუისა გრილისა საკმლისაგან ფრთხილ[ა]დ იყოს. მერმე ესე წამალი ქენ და მიეც || რომე აღუდოს და სრულ[ა]დ გამოყაროს. — აიღე: დან[ა]ყილი ოსპი — ათი დრ[ა]მი, ქათირა — ხუთი დრ[ა]მი, ლაბლაბის თესლი — ს[ა]ქმი დრ[ა]მი; ყუელა ერთსა ქოთანშიგან ჩადევ, წყ[ა]ლი და[ა]სხი ლიტრა ნახევარი, და აღუდე, რომე ს[ა]ქმისა წილისაგან ერთი დარჩეს. და გაწურე წმიდად, შიგა ცოტა ერბო გ[ა]ქურიე და შეასუი. მ[ა]გრა ყოვილისა ფერისა წამლისაგან პირველი წ[ა]ქმ[ა]ლი ქენ. ესე წამ[ა]ლი შექენ და თუ აღშიგან შეუდევე, რომე არ გამოუვიდეს ყოვილი. — აიღე: ალტორი და ვარდის წყლითა და ძმრითა და[ა]ლბე, და ცოტა მე[ა]ვის ბროწეულის წყ[ა]ლი გ[ა]ქურიე და თუალშიგან შეუდევე.

ს ხ უ ა . — აიღე თუთია, დან[ა]ყე და გაცარ, და ნედლისა ქინძისა წყ[ა]ლი შიგა გ[ა]ქურიე, და ცოტ[ა]დ მოადუდე და თუალშიგან

გამოავლე. და თუალი შეინახოს, რომე ყოვილი არ გამოუვიდეს. ნედლისა ქინძისა წყალი თუ[ა]ლშიგან ჩ[ა]ეშუას.

თუ თუ[ა]ლშიგან ყოვილი გამოუვიდეს, ესე წამ[ა]ლი შე-
ქენ და თუალშიგან ჩ[ა]ეშუთევ. — აიღე: საპანური 5
სურმისა ქვა და სალესველზედან დაფშენიტე. მერმე აიღე კმელის
ქინძის თესლი და სხუილ[ა]დ დან[ა]ყე და თფილითა წყლითა და-
[ა]ლზე და გაწურე. შიგა ცოტა ქაფურიცა გ[ა]ქურთე და იმავე სალე-
სველზედა დ[ა]წათვე და კარგად გალესე ერთად, და თუალისა
მილითა ჩ[ა]ეშუთევ. || იცოდი, რომე ამა სნეულებაშიგან v
პირველ[ა]დ კაცსა შიში ეცემის და გული აერევის, და იგოროს 10
იქით-აქათ. რა ესე ნ[ა]ხო, ღონე ქენ, რომე ფიცხლ[ა]დ გამოიღოს
ყოვილი. — აიღე: ერთი ბლუჯი ოსპი გარცხილი, ერთი ლეღვი
დაქრილი და ადულე წყლითა და გაწურე. და აიღე ლუქი დან[ა]ყი-
ლი და გატრილი — ს[ა]ქმი დრ[ა]ქმი, შიგან გ[ა]ქურთიე და მიეც, რომე
შესუას. და გონება გაურბილე თარანგუბინითა და ქლ[ა]იავითა. შუ- 15
იღსა დღესა უკანის ფრთხილ[ა]დ შეინ[ა]ხე, რომე გონება არ გაე-
ხსნას და არ დაშ[ა]ლოს ესე სნეულება. ბოლოსა, რა გათქაქედების,
თუითან გახსნის გონებასა და ისი ყოვილი შიგნით დ[ა]რჩეს. და,
რა გამოვიდეს ბოლოსა ხანსა, იგი გახსნის. მიეც ბიე, სხალი და
მე[ა]ვე ბროწეული. თუ გახსნა გამ[ა]გრდეს, მიეც ტაპაშირისა 20
ყურსი, რომე მე[ა]უნასა თესლითა შექნილი იყოს ამა ნიშნითა.

ნიშ[ა]ნი ყურსისა — აიღე ტაპაშირი და თეთრი აპალსი,
და კმელი ვარდი, კოწახური, სამყი არ[ა]ქმი მოქ[ა]ლული, და ზაფ-
რ[ა]ნი, თუითო — ს[ა]ქმი დრ[ა]ქმი, სომხური თიჯა — ს[ა]ქმი დრ[ა]ქმი,
დაბეჭდული თიჯა — ხუთი დრ[ა]ქმი, მე[ა]ქუნას თესლი — ექუსი 25
დრამი. დან[ა]ყე და გაცარ, და ბიის წყლითა გაურთე და ყურსები
შექენ. რა მოგინდეს, მიეც ერთი მუტყ[ა]ლი, ანუ ერთი დრ[ა]ქმი, —
რაცა სნეულსა შე[ე]ძლოს, — ხსლისა და ანუ მე[ა]ქვისა ვაშლისა 506r
წყლითა. და თუ ოყნა უნდოდეს, გ[ა]რცხილი ოყნა შექენ და
ს[ა]ქმელი: კმელი ოსპი, კერ[ა]ქმი და აყირო აქ[ა]ქმე, და ყოვლისა 30
ფერისა კორცისაგან ფარეზ[ა]დ შეინახე. და ნუ მისცემ ნუცა ვარი-
ძსა, ნუცა დურ[ა]ქსა, ნუცა სხუასა ხორცსა, ვირე გაწმდეს ტანი
კარგად ცხროსა და ცხელებისაგან.

რა ნ[ა]ხო, რომე ყოვილი გაცმეს, ესე ტლე შექენ და
დ[ა]სდევე ამა ნიშნითა. — აიღე: ვაზაფხულისა ფქუი- 35
ლი და ქერის ფქუილი, ფეტვის ფქუილი, ზაფრ[ა]ნი, კმელისა ლერ-
წმის ძირი მოხ[ა]რული და ნიშასტ[ა]ქი; ყუელი დან[ა]ყე, გაცარ და
ვარდისა წყლითა. გ[ა]ქურთე, შექენ და სადაცა მოგინდეს, დასდევე.

და თუ პირშიგან ყოვილი გ[ა]მოუვიდეს. — ანუ ცხუირისა
წუერშიგან, პირშიგან, ბიის კურკა დ[ა]ქვირინე, ან ზაზრაყატუნისა 40
ლაბა, და ცხუირი გაწმიდე შიგან ვარდის ზეთითა და არამცა ყოვი-

- ლიანსა ტანსა ზეთი მიხუდეს, არცა პირველ და არცა უკნის, და თუ
 v ზ[ა]მთრისა ე[ა]მსა ესხ[ა]ს ყოვილი და ერთობ სიცივე იყოს, წინათ
 ცეცხლი დაუგზენ შ[ა]ყულისა შეშითა, ან ტირიფისა, ან მუხისა. ||
 5 მასოიას შვილი ბრძ[ა]ნებს, მისი წამ[ა]ლი ისი
 არის, რომე სისხლი გაუხსნას, და თუ სისხლი ვერ გახსნას, კო-
 ტოში მოიკიდოს. და თუ აღსა ამა წესითა უშუელოს,
 რომე მღიერი არ გამოვიდეს. — აიღე: ვარდის
 წყალი და ალტორის წყალი და ბროწეულისა, ერთმ[ა]ნერჩიგან
 10 გ[ა]ურჩიე და თუალსა შიგა ჩ[ა]ქუწთევ. თუ თუ[ა]ლ შიგან
 ყოვილი იყოს, აიღე: ასპანური სურმა და ქინძის წყლითა გა-
 ქენ და თუალშიგან ჩ[ა]ქუწთევ, ანუ კმელი ქინძი ბროწეულის წყლითა
 გაქენ, და თუ[ა]ლშიგან ჩ[ა]ქუწთვი. და სა[კ]მელი: — ოსპი მიეც
 ბერძულითა ზეთითა გარცხილი; და ხილ[ი]საგან ვაშლი და სხალი
 15 მიეც. და რა შეიტყო, რომე ყოვილი გამოეხსას, დან[ა]ყილი შ[ა]ირი-
 ლი შუშმის ზეთშიგან ჩ[ა]ყ[ა]რე, და ცხურიშიგან იის ზეთი ჩ[ა]ქუ-
 შთვი. თუ პირსა ნ[ა]ყოვილები აჩნდეს და ბაყი
 წაეკიდოს პირსა და ტანსა, თუ გინდოდეს მისი გაწ-
 მელა, აიღე: ბარგუეტი და ბორკი, დან[ა]ყე და ძმრითა გაქენ, პი-
 რი შემწენ და გაწმიდოს.
- 20 მისივე. — აიღე ტ[ა]ხისა ღორის მძღნერი და დაწვი, და
 ვარდის ზეთი გ[ა]ურჩიე და პირი მით შემწენ, და უშუელის. თუ
 შ[ა]ყვი იყოს პირზედა ოსპივითა, აიღე ყუითელი საკმელი და ხურ-
 მა, დან[ა]ყე და მით პირ[ი] შემწენ.
- 507 r || თუ კაცი ღუინისაგან გან[ა]წყენდეს და ერ-
 25 თობ პირი გ[ა]ქუყუითლდეს და გ[ა]ქუსივდეს, ა[ი]ღე ინა და წყლითა
 ადულე, დადგი, რომე დაწმდეს, და გ[ა]ქურჩი ტაპარზი შაქ[ა]რი და
 ნუშის ზეთი, და ერთსა ღამეს მასკულ[ა]ვსა ქუეშე დადგი, დილ[ა]-
 სა შეასუი და უშუელოს.
- 30 სხუა წ[ა]მალი ბაყისა. — ბაყი ამას ქუიან, რომე კაც-
 სა პირსა, ანუ ტანზედა, დაუფოლხუდეს და გათეთრდეს. — აიღე
 მდოგუი და წიწმ[ა]ტის თესლი სწორი, ანუ წყლითა ან ძმრითა
 გ[ა]ურჩიე, შესცხე და უშუელოს.

კარი თიისა და ხ[ა]ნწირ[ი]სა:

- 35 თია იმას ქუიან, რომე ტუ[ა]ვსა და კორცს შუა იყოს მრგვალი
 და გორვიდეს. იქნების, რომე მაგ[ა]რი იყოს და კმელი; და იქნების,
 რომე რბილი იყოს. თუ ტუ[ა]ვსა და კორცსა შუა იყოს, მისი უკე-
 თესი დ[ა]სტ[ა]ქრობა არის, რომე გამოილოს. სხუა წ[ა]მ[ა]ლი
 მისი. — დაიკირე აშუი კლითა, ძმრითა დაზილე და ზედა შემოს-
 დევ, და იმ თ[ი]ისა ზომა ტყუია ზედა დასდე[ა]ს ს[ა]მსა დღესა,

საბრი და აზუიზ (:) და აყაყა; თეეზის წებო ქალალზედა ტლედ ქნას და ზედა შემოსდვას, და ქალალსა გარეთ ისივე ტყუია დას-
დევ[ა]ს.

თუ ხანაზირა იყოს, იმავე თიისა მაგიერად გამოვია. ისიცა მაგა-
რ[ია], თია კი იძრვის; და ხანაზირა მ[ა]ქ[ა]რი იქნების, არ იზრვის. და
ხანაზირა უფრო ყურის ძირსა გამოვია. თუ აღრე-აღრე არ სწ[ა]მ-
ლებ, დაწყლულდების და პირსა გამოილებს; ს[ა]მსა, ოთხსა წელი-
წაღსა იქნების. რა გამოჩნდეს, ესე წ[ა]მ[ა]ლი ქენ: — სქელ-
სა და მქ[ა]ვისა საკმლისაგან ფარეზი ქნას, და ნიადავ პირსა წ[ა]ი-
გდებინებდეს. ლ[ა]მით საკმელსა ცოტ[ა]სა ქამდეს და || წამ[ა]ლიცა
აილოს ქათმისა და ბატისა. ტლე ქნას და ზედა შემოსდვას, და მა-
ლამა დიახილენი შემოსდვას. ძირი სოსნისა და ზიეთი, და ზარე-
ვ[ა]ნდი მრგულ[ა]ლი, ესეცა მ[ა]ს[ა] მალ[ა]მასა მოუშ[ა]ტოს, და ამას მო-
იქიროს, რომე სიმსინე არ მოემ[ა]ტოს.

5
v
10

სხუა სპელანი, რომე ყურს უქ[ა]ნა მღიერი გამოუვიდეს ანუ
ბ[ა]ნაზირა. — აიღე: ტრედის სკინტლი, დან[ა]ყე და აღულე თაფ-
ლისა წყლითა, დასდევ ზედა მღიერსა, გახეთქოს და უშუელოს.

15

სხუა სპელანი, რომე სისხლისაგან იყოს,
ანუ ზაფრისაგან. — აიღე: ძაღლის-ყურძენა და მოკალუ-
ლი ოსპი, ორ[ი]ვე ერთად დანაყე, და ქინძის თესლისა წყალითა გა-
ურიე, და ვარდის ზეთი დ[ა]ქსხი, დასდევ, და უშუელოს.

20

სხუა, რომე მკერდზედა თია ანუ სხუა სე-
ნი გამოჩნდეს. — აიღე: ბერძული ზეთი თორმეტი დრ[ა]-
მი, ბარგუშტი — ორი დრ[ა]მი, დინდგელი — ათი დრ[ა]მი, გალესე,
ქაურ[ი]ე და ზედა დასდევ.

სხუა სპელანი თიისა და დამწურისა. — აიღე:
ლორის ქონი და ბორკი, თაფლი და კრილი; ყუელა გაურიე და სპე-
ლნი შექენ, და დასდევ ზედა და უშუელოს.

25

მისთუ ისევე. — აიღე: ცხურის ქონი, დ[ა]დნევე, და კულ-
[ი]ავი შიგან გაურიე, და დან[ა]ყილი ზედა დასდევ და უშუელოს.
სხუა. — აიღე წარის სკორე, ცუილი და ზროხის ზარცი, ერთმა-
ნერთიგან გაურიე და უშუელოს.

30

სხუა სპელანი, რომე თია ანუ სხუა სენი
გამოუჩნდეს || ყელზედა და სხუასა ადგილსა.
აიღე: მურდ[ა]ს[ა]ნგი ზუთი დრ[ა]მი, თეთრი საკმელი, ქალბანა და
ვაშვი, თუითოსგან — ათი დრ[ა]მი, სინგური — ს[ა]მი დრ[ა]მი, გო-
მიზები, დ[ა]დნევე. სხუა წამლები დანაყე და გაცარ, და აიღე შირ-
ბახტისა და ბერძული ზეთი, რომე წამლებს ეყოფოდეს; მერმე
წ[ა]მლები ყუელა ერთად გაურიე, ცოტა აღულე, აიღე და, რა მო-
გინდეს, და დ[ა]სდევ მღიერზედა და უშუელოს.

5. 7
35

ნოზანი მკარდისა ღ[ა] შავასა

პირველად მკარდისა ნოზანი დაწეროთ. კაცისა მკერდი დაბ[ა]-
 და ღმერთმან ოცდაოთხი ძუალი. და მკერდს ქუეშეთ გულისა და
 5 ღუიძლისა ადგილი არის, და ბუდე გულისა და ღუიძლისა გუერდ-
 სსა ზედა აბია. და იმა ბუდესა, რომე ისი სენი დაემ[ა]რთოს, იმას
 ეკეში ქუიან. და იმ[ა]შიგან, რომე სენი დაემართების ისი მლიერი
 იქნების მკურც[ა]ლი. და, რა ისი ბუდე მიკრვით იყოს გუერდსა,
 ამას მლიერი გამოუვიდეს, იმას შავა ქუიან. თუ იმა ბუდესა მლი-
 10 ერი არა სკირს, იმას ეკეში კქუიან; და თუ მლიერი სკირს, იმას
 შავა კქუიან. თუ გუერდზედა იყოს ანუ გუერდსა შუაზედა, იმას
 ფილაროს კქუიან. რა ესე ყუელა ნიშ[ა]ნი გამოჩნდეს, სნეულსა
 v კითხე || — გუერდი დაკოდილივითა არის, თუ არა. თუ დაკოდი-
 ლივითა სტკიოდეს, იცოდი, რომე მლიერი არის და შავა ქუიან, და
 15 რა კუელა მოუვიდოდეს, ცხელი სული ეცემოდეს და სულსა ვერ
 იქცევდეს.

ერთი ფერი სხუა არის, რომე შავა - არს და ისი უფრო ძნელი
 არს, და მისი ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე პირველ[ა]დ ერთობ ნ[ა]მეტ-
 20 [ა]ქვად აკუელოს და მერმე წყნარად. თუ სენი და ფეთქა ერთობ
 იყოს და ძარღუებშიგან სიცხე არ იყოს, ამა სენისა ძალი გასინჯე,
 მკერდი და გუერდი გაუსინჯე: თუ სენი მკერდშიგან უფრო არს,
 თუ გუერდშიგან, და თუ ბუდესა შიგა. თუ წიბოზედა იყოს, იმას
 ფალარდმან ქუიან, რომელ ითარგმანების მკურც[ა]ლი მლიე-
 რი. და თუ მკერდზედან იყოს, იმას შავა ქუიან. და სხუა ნიშ[ა]ნი
 25 არს უფრო საკუირველი. სნეულ[ისა] ღუეი ნახე, თუ წითელი იყოს,
 იცოდი სისხლისაგან არს; და თუ ყუითელი იყოს, ზაფრისაგან არს;
 და თუ თეთრი იყოს და ქაფიანი, ბალდმისაგან იქნების; თუ მოშ[ა]ო
 და მოზნელო იყოს, სევდისაგან იქნების.

და შავისა ოთხი ნიშ[ა]ნი არს: პირველი ესე,
 514r რომე სულსა ვედარ იქცევდეს და კუელა ერ[ა]თობ იყოს, და გუერდი
 3a დაკოდილივითა სტკიოდეს. და ისი რომე სულსა ვერა იქცევს, იგი
 სენისა სიმაგრისაგან იქნების. და ნ[ა]მეტ[ა]ვი კუელა სინედლისა-
 გან იქნების, რომე მკერდს შიგან შეგროებულ იყოს. და გუერდი
 დაკოდილივითა რომე სტკიოდეს, ისი დაკეცილსა ბუდისაგან იქ-
 ნების და ერთობ სიცხისაგან იქნების, რომე ბუდე შეიყაროს, და
 35 ბუდე გაქცხელოს. და ვისცა შავა დაემ[ა]რთოს, თუ თხუთმეტ
 ღღემდის და ანუ ოც ღღემდის არ მოკუდეს, არა ევნების რა. და
 ერთი სიმრთელისა ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე ერთობ ღუეი მოსდიო-
 დეს, მკერდი გამოწმდების. ღ[ა] მეორე ნიშ[ა]ნი შავასა ესე არს,

რომე ერთობ ძნელი სენი არს და ავი. პირველად რომე ქველა სკირდეს და მკერდი ქუელისაგან გაწმდეს; ამას ს უ მ ღ უ ლ ი ქ უ ი ა ნ . ბ ა გ რ [ა] ტ ა ქ ი მ ი ა ს რ ე ბ რ ძ [ა] ნ ე ბ ს : ვისცა ესე სენი დაემქართოს, თუ თხუთმეტსა დღესა არა გამართელდეს, ერთობ ძნელ არს იმა სნეულისა საქმე. თუ პირველად ბალღმქისა დაიწყოს ამოღება, იცოლი, რომე დარჩეს; და თუ უფრო დამძიმდეს; იმისი იცოლი, რომე სენი ფირტუშიგან ჩქავა. და მეორე ნიშანი ესე არს, რომე ღუეი სქელი და ბალღამიანი ამოვიდეს, ისი დაქაებულნი არ იყოს, ისი დამწუროსა სისხლისაგან არის. და ისი რომე გულის ბუდე არს, ისი სისხლი იმასვენ დაიზიდავს. რა ამისთანა სენი ეცეს კაცს, მქართვებს, რომე ბასილიკე ძარღუი გაიხსნას და, რააა შეიქმლოს, სისხლი გამოუშუას იმა მკრისავენ, სათცა სენი იყოს. და თუ ძალი არა ქონდეს, ნუ გამოუშვებს. მერმე ესე წამალი მიეცე. — აიღე უნაბი და სიფისტონი, — თუითო თუითო ორმოცდა თერმეტი მქარცუალი, ხუქარასანი — ოცი ღრქამი, თეთრი ხქამხქამი — შუილი ღრქამი. ესე დანაქე და ქურქელშიგან ჩადევ და ზედა ორი ლიტრა წყალი დაქასხი, ერთსა დღესა და ღქამესა გაუშუი, მერმე ადულე მქანქამდის, რომე ნახევარი დარჩეს. და, რა დაწმდეს, კიქაშიგან ჩქასხი, და შეასუი დილეულად — ოცი ღრქამი. მერმე ქერქის წყალი სნეულქისათვის სუბუქია და ქქარგი, და სენი გაწმილოს. იმა სასმელს წინათ ქერქის წყალი შეასუი. თუ ღუეი ადვილად ამოილოს, ისი წამალი შეასუი, რომე! დაგუიწერია. და თუ გუნება შეყრვით იყოს, აიღე: ხიარი-შამბრი უშმისაგან გამოღებული — ოთხი ღრქამი, ამა სასმელშიგან [. . .] ათი ღრქამი და კარგად შეზილე ხიარი-შამბრი, მერმე გაწურე და ხუთმეტი ღრქამი იისა სასმელი ჩქასხი და ნელ-თბილად გაქტვე, და სალქამოდ შეასუი. და თუ ხიარი-შამბრი [. . .], მერმე გაწურე. თხუთმეტი ღრქამი შქქარი ხიარი-შამბრისა სანქცლო არის. თუ დიდი კაცი იყოს და ვაჟი იყოს, სამი ღრქამი ია ქენ და ათი ღრქამი შქქარი. და ზუ სენი ერთობ გუერდისავენ ოზიდვიდეს, სუბუქი იყნა შექაზმე ამა ნიშნითა. — აიღე: უნაბი და სიფისტონი, თუითო — ოცდაერთი ღრქამი, ქერქის კორკოტი — თხუთმეტი ღრქამი, ქაქუნტლის ძირი — ოცდაათი ღრქამი (თუ ძირი არ იყოს — ფურცელი) ყველა ქურქელშიგან ჩადევ და ზედა წყალი დაქასხი ნახევარ ლიტრა და ადულე, რომე ნახევარ ლიტრა დარჩეს და დაწმდეს. და მერმე იის ზეთი გაურიე — თხუთმეტი ღრქამი, მქარილი და ბორკი დანქყილი, თუითო — ორი ღრქამი. ყუქელა ერთმქანერჩიგან გაურიე და ორქად გაყქავ, ნახევარი ერთსა დღესა და ნახევარი მეორესა დღესა მქილეზინე. და მერმე ესე წამალი შექენ და გარეთით ზედა დასდევე. —

5
v
10
15
20
25
30
35
40
683

ა ი ღ ე : იის ზეთი — თხუთმეტი დრ[ა]მი, ქათირა — სამი დრ[ა]მი, თეთრ სუილ — ექუსი დრ[ა]მი, ვარდის წყალი — ორმოცდაათი დრ[ა]მი; და ქინძის წყალი — ორმოცდაათი დრ[ა]მი. ქათირს გარეთ ყუელა ქვ[ა]ბშიგან ჩაყარე, ვირე სუილი დადნებოდეს. მერმე ქათირა დან[ა]ყე და შიგან გქაურე, რომე გაერთდეს. მერმე აიღე სქელი სამოსელი და ვარდის წყალი გაურე, და ესე წამ[ა]ლი ზედა გქაპარტყელე და მკერდზედა დასდევ. იმა სამოსლის ოდენი სამოსელი დან[ა]სოვლე || და ზედა დასდევ, რომე წამ[ა]ლი ნედლ[ა]დ შეინახოს. დ[ა]მით და დღისით ესე წამ[ა]ლი ოთხჯერ ქენ. თუ ერთობ სენი გაგრძელდეს, ესე წამ[ა]ლი ქენ. — ა ი ღ ე : ქერის ფქუილი და ტუხტის ძირი, და კმელი ია და ქათირა, თუითოსგან — ათი დრ[ა]მი. ყუელა დან[ა]ყე და იის ზეთი გაურე, და იმავე წესითა მკერდზედა დასდევ. და საკმელი აქ[ა]მე: აყირო და პურის ფუშრუკი, და ბაკილის წყალი და ანუ ნუშისა, და ანუ შირიხიშტისა ზეთი, და ქინძი — ახ[ა]ლი იყოს და თუ კმელი — და უშუელოს ღთ'ითა.

სხუა კარი და ნიშ[ა]ნი ზურგის ტივილიცა და მოდრეკისა და არჰანისა, რომელ არ[ს] თეძოთა ტივილი

ესე სენი რომე დაემ[ა]რთოს ქ[ა]ცს, იქნების, რომე შიგნით დაემ[ა]რთოს ქ[ა]ცსა, და იქნების, რომე გარეთ დაემ[ა]რთოს და მოდრეკიოს. გარეთ დაემ[ა]რთების: ანუ ჩამოვარდნისაგან ანუ წიხლ[ი]სა კრვისაგან, ანუ ცემისაგან. და თუ შიგნით წაევიდოს, მისი მიზეზი ესე არის, რომე ბაღმისაგან ქარისა და სიგრილისაგან დაქეპართოს. თუ მიზეზი გარეთ იყოს ზურგის მოდრეკისა, სუილი და შირბ[ა]ხტის ზეთი ერთმანერთიგან || გაურიო და ადულო, და იმით ზურგი შემწენ ყოველთა დღეთა და ფართოთა სამოსლითა შევარ, და გაემ[ა]რთვის. თუ შიგნით იყოს, იცოდი, რომე ქარისა და ბაღმისაგან იქნების. ესე წამ[ა]ლი შექენ. — ა ი ღ ე : საბრი სუტრი — ათი დრ[ა]მი, ყუითელი ალილა — ხუთი დრ[ა]მი, ზანჯაბილი — დრ[ა]მ-ნ[ა]ხევ[ა]რი; ყუელა დან[ა]ყე და გაცარ, ქურთის წყლითა აბები შექენ პილპილის ოდენი, ჩრდილსა გაქცმე; რა მოგინდეს, მიეც ორი დრ[ა]მი და ნახევარი ტვილითა წყლითა, რ[ა]კუარცა სხუას წაქმლებს უნდა. მერმე შექენ ესე მაჭუნი, რომე გამოცდილია.—აიღე ასრიონი, სუმფუელი, მასდ[ა]გი, დარიჩინი, თუითო—ხუთი დრ[ა]მი, მურა—ათი დრ[ა]მი, ღურანჯი, წყლის ქაუენტლის თესლი, თუითო—სამი დრ[ა]მი. ყუელა დან[ა]ყე და გაცარ და თაფლითა შეზილე და რა მოგინდეს, მიეც ერთი დრ[ა]მი

თფილითა წყლითა, ანუ თხისა ანუ ვირისა რძითა — ორმოციითა ღრქამითა, და უშუელოს.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი მ ი ს ი ე ე . — აიღე ანდუზი: და ბოლო-
კი, დანაყე და ბერძულითა ზეთითა შეზილე, და ცოტა ცუილიცა
გაურიე, დასდევ, სადა სტკიოდეს, და უშუელოს. || თუ ესე სენი

v
5

ეცეს, რომე ქუიან არკნისა, ასოსა ტკივილსა ასრე გაეყაროს,
ბარქალსა დაემქართოს და ქუსლამდის ჩავიდეს. რა ესე სენი
ქაცსა ეცეს, ფარეზად შეინახე ყოვლისა ფერისა მექავისა, წუე-
ლისა და თევზისაგან. მერმე ესე წამალი ქენ. —

10

აიღე: საქაბინჯი და ვაშუი, ჯავქაშირი, მუელი, აზარყი, სქან-
დის თესლი, შამქანდალი და საბრი, თუითო — ერთი ღრქამი.
გომიზები დაქალბე ქურთის წყლითა. და სხუა წამლები
დანაცე, გაცარი და ქურთისავე წყალშიგან გაურიე, და აბები შე-
ქენ და ჩრდილსა გაქაქმე, და, რა მოგინდეს, მიეც ორი ღრამი და
ნახევარი თფილითა წყლითა. და თუ ამან ვერ უშუელოს, შექენ
ესე ოყნა. — აიღე: ყოვისკულა — ოთხი ღრქამი, მიზურა
და ბორკი, ქაბრქი ძირი თეთრი, ქარის-ძირა, სპანდის თესლი, სუ-
რინჯინი და აყირყარა, თუითოსგან — სქამი ღრქამი, შამქანდალი,
მაზრიონი, თუითო — ღრამი, ასფარის თესლი და ცერეცო, თუი-
თო — ათი ღრქამი, ერთსა ქუაბშიგან ჩადევ და ზედან ორი ლიტ-
რა წყალი დაქალბე მქანქამლი, რომე ორქალსი ღრქამი დარჩეს. მერ-
მე გაწმიდე, დაქალბე ზედან სუმფელის ზეთი — ოცი ღრამი, და

15

517r

მეორესა და უშუელოს.
კაცსა რომე ზურგი მოსდრეკოდეს ან ზურგის მძივი მალღად
შეექუიროს, ან გულსა კოვჯი გამოსჯდომოდეს. მას აქიმნი ლი-
ხურფარსა უზახიან. პირველქალ პირსა წქაიგდებინოს და, რა-
ცა ფალიჯისა წამალი გუითქომს, იმასცა ისი შეუწყოს, და,
რაცა ნაფაზისა წამალი დაგუიწერია, იმასცა ერგების. და მკურ-
ვლქისა წამლებისა ტლე ქნას, რომე გახსნას. ესე არს ისი
მკურვალი და გასახსნელი: ჯავქაშირი, საქაბინჯი,
ულბო, მუქლი; ესე ყუელა¹ გარიონ. ძალიქანი წამალი
ესე არს: ფურცელი საროსა და აბალი და ფურცელი ხისა ღა-
რისი, აშინა, რასინა და ვაჩი; ორივე დანაცე და საროს წყლითა
მოადუდე, და ტლედ ქნას. დაიჭირე რასინი, აბალი, ვაჩი — ნახე-
ვარზედან დანაცყილი, — ლუინითა მოადულონ, რომე მალამად შე-
იქნას და მუყლიცა შიგა ჩაქადნოს; და ამას სატივიარზედა ტლედ
დასდვას და უშუელოს.

25

30

35

|| სხუა წამალი არყნისა. — თუ ესე შეიტყო, რომე სისხლი
მეტი იყოს, ფიცხლა კელი გაუხსენ, და მერმე პირსა წქაიგდეთი-
ნოს და გასქანსნელი წამალიცა მისცეს, რომე გაწმიდოს. თუ

v

40

ნიშ[ანი] ჰ[ო]ს, რომე ისი სენი შიგა შედედებულიყოს, ამა ალაგსა
თბილიცა და ცივიცა წყ[ალი] და[ა]სხან და, რომელიცა უკეთე მო-
უკდეს, იმას ასხამდენ; და დღე რომე ცივი იყოს. თუ ამა სენშიგა
ზაფრა გამოჩნდეს, პირსა წ[ა]იგდებინოს, მე რ მე გას[ა]ხსნე-
ლი წამ[ა]ლი მისცენ და ესე ტლე[ე]ბი შექ-
ნან: ასპ[ა]ნახი, ახლითა რძითა დან[ა]ცილი შემოსდეს[ა]ს, და ბაზ-
რ[ა]ყატუნი, ძმრითა ტლედ ქნას და შემოსდეს[ა]ს.

ახუავე გას[ა]ხსნელი ტლე. — ფურცელი ქალმისა მოხარშუ-
ლი და დან[ა]ცილი ერთისა უმისა კუერცხის გულითა და ძმრისა
ლუვითა(?) და ცოტასა ქერის ფქვილითა და ვარდის ზეთითა არე-
ული ერთ[ა]დ ტლედ ქნას. ლობიო დან[ა]ცილი და მოხარშული,
ისიცა ერგების. თუ ისი სენი ბალღმის[ა]გან იყოს, პირველ[ა]დ გუ-
ლანგუბინი მისცეს კამის თესლ[ა]ითა, და მისი საკმელი — მუხუ-
დოს წუენი. და ოთხისა დღისა უენის კრურშიგა(?) ნახოს: თუ გ[ა]-
მომტებურისა ნიშ[ანი] იყოს, მელესული(?) მისცენ ბედნაჯრისა ზე-
თითა. თუ შეიძლებდეს და ზაფხული იყოს, პირსა წ[ა]იგდებინოს,
და მაჯუნი რამირან — ორი მუტყ[ა]ლი — ყოვლთა დღეთა დილე-
ულ[ა]დ შესუას და ერგების. ქუნჯუთი და სელი და ულბო დან[ა]-
ყონ, ღუმითა ტლედ უყონ, თაფლი გაურეონ და ტლედ დასდვას
ორსა დღესა. და თუ გაშრეს, ბაბუნაჯითა შესოოვლოს(!) და კიდე-
ვე დაიდვას ნახარში მ[ე]ც[ე]ლსა. გოგირდიანსა წუენშიგა ჩა[ა]ს-
ხ[ა]ს და შიგა ჩაჯდეს, და მე რ მე ისი ზემო ტლე[ე]ბი
მაშინ ქნას: — დაიჭირე ბაბუნაჯი, იქლილმ[ა]ლუქი, ზატმი,
ულბო, თუითო — ოცი მუტყ[ა]ლი, მუყლი აშუი, ჯავ[ა]შირი, თუი-
თო — ათი მუტყ[ა]ლი, და თხის თ[ი]რკმლ[ი]ს ქონი და ბატისა ქო-
ნი, და ზროხის წუივის ტუინი და თაფლი და[ე]რბო, თუითო — ათ-
ათი მუტყ[ა]ლი, და ხუთი მუტყ[ა]ლი ცუილი, და ძმარი ოცდაათი
მუტყ[ა]ლი, და ერბო — რაცა მო[ა]უნდეს. რაცა კმელი იყოს, ისი
დან[ა]ყონ; ღუინითა ცუილი, ქონი და ერბო დაზილოს, და ისი
სხუა წამლები იმა ძმრითა ჩ[ა]ადნოს. და მე რ მე ყუელა ერთ[ა]დ
გაურეოს და ტლედ ქნას. და შაფი, რო შე არ ყნის აგან
ზურგე სტკიოდეს, — და იჭირე: საქაბინჯი, ჯავშირი,
მუყლი, აშუი, ზანჯაბილი, ანძრუთი, სურინჯინი, ბორა, შიყაყული,
მ[ა]რილი ინდოური, ჯუნდი, ბედსტარი, ყუსტი, ზარამბ[ა]დი, ზირა,
ფურცელი სადაფისა, ანისურ[ი]ს თესლი და ქ[ა]მისა თესლი; ესე
ყუელა თუითო წონა ს[ა]მისა მუტყლისა ტლედ ქნას.

სხუა სენი არის, რომე ორთ[ა]ვე ბეჭთა შუა თევზივითა კორ-
ცი წაუწვების. მისი წამალი: აიღე ზანჯაბილი და მიეც და-
ნ[ა]ცილი ღუინითა. თუ მან არ უშუელოს: აიღე აველუ-
კისა ძირი, დან[ა]ყე და ღუინითა შეასუი, და უშუელოს.

კარი პატრუკებისა განსახსნელისა და შესაპრავისათა

- პირველი პატრუკი, რომე სენი სიმკურვლისა იყოს, უშუელის.
 — აილე წმიდა თაფლი — შუიდი ღრ[ა]ში და დადგი ცეცხლზედა და წყნ[ა]რად აღუღე, და ურიე, რომე არ დაიწუას. მუნამდის 5
 აღუღე, რომე || მე გავითლდეს და გასქელდეს, მერმე აილე შ[ა]რილი 519r
 და ბორკი, თუითო — ღრ[ა]ში, და თ[ა]ფლშიგა გაურიე. და აილე ცეცხლისაგან] და კელები ზეთითა შემწენ და პატრუკები შექენ. რა შედება მოგინდეს, შემწენ და შეუღევე. თუ ისი ჩამოვიდეს, სხუა შეუღევე იმა წესითა. 10
- ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ კ ი. — აილე საყამუნია ერთი დანგი, ზროხის ნ[ა]ველი — ხუთი ღრამი, კარის ქონი — სამი ღრამი, ბორკი და შ[ა]რილი დან[ა]ყილი, თუითო — ღრ[ა]ში, ტუეტი დან[ა]ყილი და გატრილი — ერთი ღრამი; რ[ა]ცა დას[ა]დნობელი იყოს — და[ა]ნდევე, დას[ა]ნ[ა]ყელი — დან[ა]ყე და შიგან გაურიე. და ერთ[ა]დ აღუღე, რომე გასქელდეს. მერმე ძუელისა ქალ[ა]ლდისა პატრუკები შექენ და იმა წამლებშიგან ზედა და[ა]სხი და გა[ა]შრევე. და, რა მოგინდეს, ზეთითა შემწენ და შეუღევე, რ[ა]გუარაცა წესი არის პატრუკისა. 15
- ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ კ ი. — აილე ერთი კოვზი თაფლი, და თაგუისა ცურკლი, და ტრედისა სეინტლი, ქერიჭი, ბორკი; დან[ა]ყე და თაფლი გაურიე, და აღუღე, რომე გასქელდეს, და პატრუკი შექენ და შეუღევე ვისცა სქირდეს, და უშუელოს. 20
- ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ კ ი. — აილე ბოლოკი, და პატრუკი ქენ და შემწენ ძუელ[ი]თა ბერძულითა ზეთითა. 25
- სხუა პატრუკი, რომე უშუელოს ზიდებასა. — აილე მური და ზაფრანი, აფიონი და თეთრი საკმელი — სწორი; დან[ა]ყე და გაცარ, და კუერცხის გული გაურიე, პატრუკები შექენ და, რა მოგინდეს, შეუღევე.
- ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ კ ი ი მ ა ვ ე ს ე ნ ი ს ა, გ ა მ ო ც დ ი ლ ი. — აილე უმარული და ქათირისა ძირი, თეთრი საკმელი და სამყი არ[ა]ბი, ნიშასტ[ა]კი და აფიონი, და ძმათა სისხლი, თუითოსაგან — თუითო მუტყ[ა]ლი. დან[ა]ყე და წყალი გაურიე, და მკედისა პატრუკები შექენ ჰურმის კურკის ოდენი და შეუღევე. პატრუკსა წინათ საჯდომსა შიგან ცოტა თაფლი შეუღევე; თუ გინდოდეს, ესე პატრუკები დან[ა]ყენ და გაურიე დედაკაცისა რძითა და ვარდის ზეთითა, და ოქნა შექენ და შეუღევე. 30
- სხუ[ა] პატრუკი გახსნისა, რომე გამოიღოს ბალღამი და შავი ზაფრა. — აილე: შამიანდალი და ბორაკი, თუითო — ღრამი, თურბუთი — ორი ღრამი, მამული — ერთი ღრამი; ყუელა დან[ა]ყე და 40

გაცარ, და წითელი შაქ[არი გაურიე, პატრუკი შექენ და შეუღევ, და უშუელოს ღთ'ითა.

- 520r || სხუა პ[ატრუკი, რომე უშუელის ერთობ ზიღებებასა და ტვი-
ვილსა მუცლისასა. — აიღე: მური ერთი ღრ[ამი, აფიონი — ორი
5 დანგი, საკმლისა ფქულილი და აკაკია — ნახევ[არი ღრამი, ზაფრ[ა]-
ნი ერთი დანგი. ყუელა დან[ა]ყე წურილად და წყალი გაურიე, და
შეზილე, რომე ცუილიეითა შეიქნას, და დაქერ ბაკილ[ი]სა ოდენი
და მედისა პ[ატრუკები შექენ და ზედა და[ახ]უიე. და ერთი წუე-
რი შორს დაიკირე. რომე გახმეს, და რა მოგინდეს, შემწენ ბერ-
.10 ძულითა ზეთითა და შეუღევ, და უშუელოს.

მღ. [პარი ორბეოცდა მეოთხე]

პარი სტომაქისა, რომე აეშ[ა]ლოს, და რ[ა]ს[ა]ცა ჰამდეს,
ამოიღებდეს

- მას ესე წამალი შეუწყევ. — აიღე ტყემლისა
15 სასმელი და შეასუი. თუ ისი არ იყოს, აიღე თუთუბა და ვარდის
წყალი და ცივი წყალი, თუითოსგან — ათი ღრამი, ერთმანერჩიგან
გაურ[ი]ე და გაუშუი, რომე თუთუბა დაღბეს. მერმე გაწურე და
შეასუი თუითოჲერ, რომე ჩ[ა]ნთქმიდეს. და თუ რწყევავე მოუვი-
დეს, წიფლისა ქერქი აცოხნინე ნ[ა]ხევარი ღრ[ამი, დ[ა] ჩ[ა]ნთქას
20 და გული დ[ა]აწყნაროს. მერმე შექენ ესე წამლები და
სტომ[ა]ქზედა დასდევ. აიღე: კალის თესლი, მასდაქი და
v კულიავი, თუ||ითოსაგან — სწორ-სწორი, დან[ა]ყე და გაურიე კარ-
გითა ღუინითა, და სამოსლითა სტომაქზედა დასდევ. და აგრევე
მისი პირდაპირი ზურგზედა. და რა გაშრეს, კიდევ და[ა]სოვლე და
25 დასდევ, და უშუელის ერთობ რწყევასა და სტომაქსა გ[ა]ძლიე-
რებს. მერმე შექენ ესე წამ[ა]ლი და ღუიძლზედა
დასდევ. — აიღე: ქერის ფქულილი და ალტორი თეთრი, და
ხაზნაში და წითელი ვარდი, ყუელა დან[ა]ყე და ერთმანერჩიგან
გაურიე, და ვარდის წყლითა შეზილე, და სამოსლითა ღუიძლზედა
30 დასდევ. რა გაქმეს, სხუავე დასდევ, და უშუელოს. და თუ მან ვერ
უშუელოს და წყურვილი სჭირდეს, ესე წამ[ა]ლი ქენ და
შე აქამე. — აიღე: ფშატი — ჟურკისაგან გამოღებული მოკა-
ლული, თუხმაქანი მოკალული, თუითო — სამი ღრ[ამი, ალტორი
მოკ[ა]ლული — ოთხი ღრ[ამი, ტაბაშირი — ერთი ღრამი, კმელი
35 ქინძი და ვარდი. — სამ-სამი ღრამი; დან[ა]ყე; გაცარ და ერთმანერ-
ჩიგან გაურიე. და აიღე მისგან ორი ღრამი და და[ა]სხი ათი ღრამი
ბის სიქანჯაბინი, ორი ღრამი ვარდის წყალი, ოცდა[ა]თი ღრ[ამი
ცივი წყალი და შეასუი უზმოსა, და შუადღესა უკანის პური აქ[ა]-
521r მე ალტორისა მუზაფრითა და მოკ[ა]ლულისა || ნუშისა ზეთითა,

შიგან ქინძი და პიტნა და ზედა ცივი წყალი შეასუი, ლუინოსა ნუ მისცემ.

და თუ მუცელი შეეკრით იყოს, შექენ ესე წამალი და მიეცე. — აიღე: თარანგუბინი ოთხი დრ[ა]მი და დაქსხი ზედა ორმოცი დრ[ა]მი წყალი და კარგად გაქენ, რომე გაერთდეს, და სამოსლითა გაწურე. მერმე გაურიე ქულაბი თხუთმეტი დრამი და შეასუი; და ესე წამ[ა]ლი შექენ და გარეთით სტომაქზე და დასდევე. — აიღე: კმელი ვარდი და ქერის ფქვილი და ალტორი, თუითო — ხუთი დრამი, გუნდა, თეთრი სანდალი, ბროწეულის ყუავილი¹, თუითო — სამი დრამი, თეთრი ტულტი — ოთხი დრამი, დან[ა]ყე და გაცარ, და ხუთითა დრამითა ვარდის წყლითა გაურიე და უზმასა სამოსლითა სტომაქზე და დასდევე, და ზედა-ზედა უცუღლიდო.

და თუ არცა ამით გამრთელდეს, ესე წამლები შექენ. — აიღე: მე[ა]ციხის ბროწეულის მარცხალი ოცი დრამი, მასდაქი — ერთი დრ[ა]მი, ქოთანშიგან ჩადევე და დაქსხი ზედა წყალი ას ოცდაათი დრამი, ნელ[ა]დ აღდევე, რომე ნახევ[ა]რი დარჩეს. მერმე აიღე კალის თესლი — ერთი დანგი, ესე წურილად დან[ა]ყე და გაცარ, და შიგან გაურიე. და თუითო || პირი ჩ[ა]ნთქმევიინე, რომე რწყევა დაქაწუნაროს. ესე წამლები, რომე აწ დავესწერთ, შექენ და გარეთ სტომაქზე და დასდევე. — აიღე: სოქი, ანუ მწუანე გუნდა², და დამწუარი სუმფული და მასდაქი, და ზაფრანი და ბარ[ა]ქმბო, ოშინდ[ა]რი და კალის თესლი, თუითო — ორი დრამი, მუშვი — ორი დრამი: დან[ა]ყენ და გაცარ³ და გემრიელითა ძელითა ლუინითა გაურიე, და თბილ-თბილად სამოსლითა ზედა დასდევე სტომაქზე და უშუელოს ღ'თითა.

**ნიშანი და წამალი, რომე კაცი ბალღმისაგან
ქონივიდეს და იხვ[ა]ნდეს**

თუ ბალღამსა იყვ[ა]ნდეს, ერთობ და დასუსტებულებიყოს და ეშინოდეს, თუ მოყუდებინოს. მისი წამალი. — აიღე: მწუანე გუნდა და ქერის პური — სწორი, და დაწუი. მერმე დან[ა]ყე და გაცარ და აქამე. და ერთი პირი ძმარი შეასუი და შეეკრ[ა]ს. და თუ ამოვიდეს, ესე წამალი ქენ. — აიღე: კანაფის თესლი, დან[ა]ყე და წყალი გაურიე, და კარგად გ[ა]ქუშუი, რომე გაწმდეს; შეასუი და დაქაყენოს.

იმავე სენისათუის. — აიღე: ვაშლი, ნეღლი იყოს || და თუ კმელი, აღდევე და წყალი მიეცე, რომე შეასუას და დაქაყენოს.

იმავე სენისათუის, რომე ცხელები საგან

ამოიღებდეს ბალღამსა. — ქალი თბილსა ლუინოსა შიგან გაურ[ი]ე, შეასუი და უშუელოს.

სხუა, რომე ერთობ აბოყინებდეს. — პიტნისა წყალი გაურიე მეს[ი]ვესა ბროწეულისა წყალშიგან, შეასუი და უშუელოს.

5 სხუა, რომე სიცხისაგან ბალღ[ა]ში არ დადგეს. — აიღე: სოსნის ფურცელი ბითა და ლუინითა, ადუღე და სტომაქსა და მკერდსა დასდევ. თუ ამან არ უშუელოს, ერთი ბროწეული მეს[ი]ვე და ერთი ტბილი გაწურე, ზაფრანა გაურ[ი]ე და შე[ა]სუი, და უშუელოს.

10 სხუა წამალი გულისა და სტომაქსისა. — აიღე: ზეთი და ცუილი, ერთ[ა]დ და[ა]დნევ, რომე გათხელდეს. აიღე მდოგვი და კარგად დან[ა]ყე, და ცუილსა და ზეთში გაურიე და კარგად შეზიღე, რომე გაერთდეს, და გარეთ დასდევ გულსა² და სტომაქზედა, და მითვე კელი და ფერკი შემწენ და უშუელოს.

v დასწყნარდეს, აიღე საღაფი || და ზეთი, და ადუღე, მერმე მკერდი³ შეუმწენ.

15 იმავე სენისათუის, — პიტნა ადუღე კარგად და მისი წყალი თაფლითა შეასუი, და უშუელოს.

მისთუისვე. — ტენცო ადუღე და მისი წყალი თაფლითა შეასუი და უშუელოს.

20 და თუ გაგრძელდეს სლოკინი, აიღე აგური, დან[ა]ყე წურილად, ორი დრამი პირშიგან აღებინე და ზედა ცივი წყალი შეასუი, რომე ჩა[ა]ღებინოს და უშუელოს.

სხუა მისივე. — აიღე წიფლის ქერქი და მასდაქი ერთად, და წყლითა ადუღე, და წყალი შეასუი და უშუელოს.

25

მ. [პარი ორმოცდა მესუთე]

პარი და ნიზანი სარწყველისა წამლისა, რომე სტომაქში
გაფრიდოს ბალღისა და ზაფრისაგან⁴ და
ამოაღებინოს ზიით

30 ესე წამალი ქენ და მიეც — აიღე: ტენცო და ა[ა]დუღე კარგა, გაწურე და თაფლი გაურიე, და ცოტა მარილი და[ა]ყარე და შეასუი. მერმე ფრთითა ამოაღებინე.

სხუა მისივე. — ბოლოკი დან[ა]ყე ნახევარზედა და ძმრითა აქამე, და ცოტა მარილი და ცოტა თფილი წყალი შეასუი ზედა,
523r დაიყენოს და || მერმე არწყიოს. თუ ერთობ ამოიღოს და აწყი-
35 ნოს, ქერისა პური აქამე ძმრითა და და[ა]ყენოს.

სხუა, რომე შავი ზაფრა და ყუითელი ბალღამი ამოიღოს და ცხროსაცა უშუელოს. — აიღე: ბოლოკი, და ცოტად დან[ა]ყე, და

მისგან 'ოცი ღრამი [აილე]' და ცერეცო — ათი ღრამი, ინდოური მარლი — ხუთი ღრამი, ერთსა ქოთანშიგან ჩადევ და სამი ლიტრა წყ[ა]ლი და[ა]სხი და [ა]ადლე, რომე დარჩეს ერთი ლიტრა, და გა[ა]ცივე და ცოტა თაფლი გაურიე და მიეც სამი უნაჩხი. და მერმე გრძლად ფრთითა არწყევინე და გაწმდეს.

5

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ა მ ო ლ ე ბ ი ს ა . — ა ი ლ ე : ბოლოკი და თაფლი და ძმრითა მიეც, რომე ქამოს. მერმე ტფილი წყალი შეასუი ბევრი, მერმე ცოტა მოიცადოს და აგრე არწყიოს.

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ა მ ო ლ ე ბ ი ს ა . — ა ი ლ ე : სპანდის თესლი და ასორიკისა თესლი სამ-სამი ღრამი, დაწაყე და გაცარ. და აილე სიქანჯაბინი, და[ა]სხი ზედა ბოლოკის წყალი, ცოტა ადლე და ზედა და[ა]სხი და მიეც, რომე შესუს და თითითა არწყიოს.

10

ს ხ უ ა წ ა მ ა ლ ი ა მ ო ლ ე ბ ი ს ა . — ა ი ლ ე : ბოლოკი ვიფრეცენ; აილე შავი კარის-ძირა, დაქერ წურილისა ლილისა ოლენი, მერმე მოქურტიტე, ბოლოკი და კარის-ძირა შიგან ჩადევ, და ქურტელს შიგა ჩადევ ანუ სიქანჯაბინი და[ა]სხი, ანუ თაფლი, რომე დაიფაროს, და ერთსა ლამესა გაუშვი. დილასა ამოილე და კარის-ძირა გაუბრე და ბოლოკი აჰამე. მერმე აილე ცერეცო მოდულეული, ამა თაფლშიგან გაურიე, რომე ბოლოკი იყოს, და ბევრი შეასუი. მერმე ფრთითა არწყევინე და, რა გაწმდეს, შინა დაიძინოს და, რა გაილუიძოს, კარგი საქმელი შეუწყევ, რაგუარაცა მართებდეს.

v

15

ს ხ უ ა ვ ე . — ა ი ლ ე : თაფლი და ძმარი, ერთად დადევ და გ[ა]ურიე და შე[ა]სუი. მერმე ცერეცოს წყალი შეასუი და ფრთითა არწყევინე, ვირე გაწმდებოდეს.

ს ხ უ ა ვ ე , რ ო მ ე ბ ა ლ დ ა მ ი ა მ ო ი ლ ო ს . — ა ი ლ ე : ასპრისთესლი და გული, დანაყე და ცერეცოს წყლითა. გაურიე და შეასუი. ხანი გამოუშვი და კიდევ ცერეცოს წყლითა შეასუი, და ფრთითა არწყევინე, ვირემდის გაწმდებოდეს და მისისა წესისა საქმელი აჰამე.

25

ს ხ უ ა რ წ ე ე ვ ი ს ა . — როდეს რწყევა გინდოდეს, სამსა დღესა აფ[ა]რეზე მაწუნისაგან და მე[ა]ვისაგან, მერმე დანაყე ერთი მუტყალი ზაფრა და როუ, II და თაფლითა შეზილე და შეაჰამე დილეულად. და თუთოსა თას[ს]ა თბილსა წყალსა შესმიდეს და გულსა აუშლის, და [ა]რწყევინებს. რ[ა]სთონჯერცა შესომს თბილსა წყალსა, იგთონჯერ არწყევინებს. თუ სამი მარტული აბისალტან გაურიოთ შიგან, შაშინ ქუიითცა ას[ა]ქმებინოს. და რა წამლისაგან გამოვიდეს, ბაზრაცატუნისა წყლითა შესუს მითვე წესითა, რომე ზემო სწერია. აბესალტანსა ქერქი შე[ა]ძრევ გარეთით და გ[ა]აჰე, და შიგნით თხელი ცილა აკრ[ა]ვს, იგიცა შე[ა]ძრევ, თუ არა — კაცსა აწყენს.

30

524r

35

40

სხუავე რწყ[ე]ვისა წამალი. — თუ გინდოდეს, რომე ადვილად აწყინოს, ნესუის ძირი დან[ა]ყეთ და ლუინითა შეა-
ლუით, და არგებს და ადვილად არწყევინებს.

მ3. [ტარი ორმოცდა მეთხუთსე]

ნიშ[ანი], რომე ოფლიანე[ან] ცივი წყ[ალი] სუას და აწყინოს

5

რა კაცი ერთობ გასჭილი იყოს და მაშურალი, და დაოფლიანე-
ბულიყოს, ანუ ცხენიან[ა]დ ანუ ქუეით[ა]დ, და ცივი წყალი შესუას,
ანუ აბანოთ თფილი და ოფლიანი გამოსულიყოს, და ერთობ მაშუ-
v რ[ალი] იყოს და ცივი წყალი შესუას, სტომაქისა და გუ[ლ]ერდები-
10 სათუის ეწყინოს, რომე სულისა ქეცეასა შიგა აწყენდეს. იმა
სენისა წამ[ა]ლი ესე ქენ. — აიღე: წითელი ვარდი
ოთხი ღრამი, ქერის ფქული და ტუყტი — ორ-ორი ღრამი, და მას-
დ[ა]ქი — ერთი ღრამი დან[ა]ყენ წურვილად და ერთმანერჩიგა გაურიე,
და ვარდის წყლითა შეზილე და ქათნითა, სადცა სტკიოდეს, დასდებ-
15 დი. და რა გაქმეს, კიდევ უცვ[ა]ლონ ზედა-ზედა. მერმე ესე
სუფუფი შექენ და მიეც. — აიღე: ანისონი ერთი
და მასდ[ა]ქი ორი დანგი, პიტნა — ს[ა]მი ღრამი, შაქ[ა]რი — ათი
ღრამი; ყუელა დან[ა]ყე და ერთმანერჩიგან გაურიე, და ყოვლთა
დღეთა უზმასა მიეც სამი ღრამი, ზედა ცივი წყალი შეასუი. რა წა-
20 მალი წავიდეს, მერმე პური აქამე შემწურისა ბატკნისა და ქათმისა
კორცითა, და ნადულები წყალი შეასუი ცივი, ვირე არ გამრთელ-
დეს. და ლუინოსა ნუ შეასმევ, და სხუისა მძიმისა საკმლისაგან
ფრთხილ[ა]დ შეინახე და უშუელოს ლ'თითა.

მ8. [ტარი ორმოცდა მეთხუთსე]

25. ტარი და ნიშანი ლუნომა რომე აწყინოს

525r თუ კაცმ[ან] ბევრი ლუინო სუას, აწყინოს; პირი || გაუყუითლ-
დეს და გაუხივდეს. მისი წამალი. — აიღე: ინა და წყლითა
ადულე, მერმე დადე, რომე დაწმდეს. და გაურიე ტაპარზი შაქ[ა]-
რი და ნუშის ზეთი, და ერთსა ღამესა ცასა ქუეშე დადგი, და დილა-
30 სა და შეასუი და უშუელოს.

სხუა წამალი, რომე ლუიძლი ლუინისაგან სტკიოდეს. — აიღე:
ბატკნის ლუიძლი, გაქენ ლუინითა და გაუშუი, რომე დაწმდეს, და
შიგა შაქ[ა]რი გაურიე, შეასუი და უშუელის. იცოდი, რომე ლუინო-
ნაწყენისა ქ[ა]ცისათუის შაქრისთანა სხუა წამ[ა]ლი არ არის და
35 ყოვლსა ლუ[ი]ნო-ნ[ა]წყენსა შაქ[ა]რი უშუელის.

პარი და ნიშანი კარლუეზისა დამოკლებისა

დაკოდითა, ანუ სხუითა საქმითა, რა ესე დაემ[ართოს, თუ ერთ-
სა ასოსა შიგა იყოს და თუ სრულსა ტანშიგან, იმა სენსა თატრუ-
ლად ნასიკ ქუიან. იგი არს, რომე ანსდად ეცემის, დღივ და 5
დღივ უარ იქნების. თუ ან[ა]სლდეულ[ა]დ ეცეს, ეს წამალი ქენ,
რომე ფელენჯისა სწერიი. მერმე ისი ასო კარგად და-
[ა]ხელინე ქელითა და ფერკითა და შემწენ ყუსტის ზეთითა. კოს-
ტის ზეთისა ნიშანი ესე არის. — აიღე: კოსტი და
თაქუის*—|| კუერცხი, თუითო — ხუთი დრამი, ფარფონი — სამი v
დრამი; ყუელა დან[ა]ყე და ქურქულშიგა ჩაქსხი, და დაქსხი ზედა 10
ლუ[ი]ნო ასი დრამი, ბერძული ზეთი; ქუაბშიგან ჩაქსხი და ნელ[ა]დ
აღულე მანამდის, რომე ლუ[ი]ნო დაშრეს და ზეთი დარჩეს. მერმე
აიღე წმიდითა ს[ა]მოსლითა და გაწურე, და, რა მოგინდეს, ამა ზე-
თითა შემწენ. და თუ დღივ და დღივ ცოტა ეცეს ესე სენი, ნუ იქ
ამა წამალსა, ესე ქენ. იმას სხუისა მიზეზი მეტისა სიმუჯრვლო[სა]
მეტად რომე მუცელი გახსნიო იყოს, ანუ ბევრისა ამოღებისაგან, ამა 15
სამთ[ა]გ[ა]ნ წაიგდების, რომე დღივ და დღივ ცოტა ეცემოდეს,
ადვილი არს, ყოველთა დღეთა თფილსა წყალშიგა ჩაქდეს. მერ-
მე ესე წამ[ა]ლი ქენ და შემწენ. — აიღე: იის 20
ზეთი ორმოცდა[ათი] დრ[ა]მი, აყიროსა — ოცდაათი დრ[ა]მი, და
ერთმანერჩიგა [...]! და, რა წყლითა გამოვიდეს, იმით შემწენ. და
ს[ა]ქმელი მიეცე: — ახალი თევზი და თორხულო კუერცხის
გული, გოჭისა და თივნის კორცი და უშუელოს.

* ქვედა და გვერდით ამაზე მიწერილია იმავე ხელით, უფრო წვრილად,
შემდეგი: „სხუა მ[ა]ლ[ა]მა, უშუელის, რომე ქ[ა]ცსა ძარლუი დაუმოკდეს. — 25
აიღე მუცლი ათი დრამი, ქ[ა]თმისა და ბატის ქონი და ხარის წუივის ტუნი,
თუითო — ნახევ[არ]ი ლიტრა. მუცლი დაქალბე თფილითა წყლითა და სხუა და-
[ა]დნე და ავანშიგან ჩადე და გ[ა]ქურთე. და მუცლი ზედა მოაყარე და გაქენ. და
რა მოგინდეს, სამოსლითა ზედა დასდევ და ძარლუზედა შემოსდევ.“

სხუა მ[ა]ლ[ა]მა, რომე ძარლუი გ[ა]ქუსივდეს. — აიღე 30
მუშის გული და მ[ა]რტუშის ფურცელი ნედლი, და დან[ა]ყე ორივე აქ[ა]ნში-
გ[ა]ნ; და სამოსლითა ზედა შემოსდევ და უშუელოს.

სხუა მალ[ა]მა, რომე კაციისა ძარლუი ანუ გაბურტეილი
იყოს, ანუ გაწყუეტილი, ანუ ძუალი გატეხილი, და ფსელი
წ[ა]უვი დოდეან უწდილდ(!) თუ ყუერი სტაკიოდეს, თუ უკო-
ნ[ა]ნასა კარსა სქელი წელი გამოვიდეს. — აიღე მურღუს[ა]ნ- 35
გი ოცდაათი დრამი, და სროხის ქონი, თუითო — ოთხმოცი დრამი, პელეკო-
ნის გომიზი, და თეთრი საქელი, თუითო — ოცდაათი დრამი, ბერძული ზეთი,
ძმარი და ნაეთი — სწორ-სწორი, ბარგუეტი — თხუთმეტი დრამი, ცული, გო-
მიზი და ზეთი. კარგა აღულე, და სხუა წამლები ლუიწითა. აღულე, ოთხსა დღესა
გაუშვი, მერმე გაურთე ერთად და, სადაც სტყოდეს, დასდევ და უშუელობ ღთითა. 40

526r თუ ძარღუი დამოკლდეს კაცისა დაკოდისაგან ანუ სხვისა მიზე-
 ზისაგან. — ა რ დ ე: თელქის ძირის ქერქი და ტუყტის ძირის ქერ-
 5 გაურთიე. და აილე ცოტა ბარამბო, იგიცა შიგა გაურთიე და ადულდე,
 რომე გასქელდეს. და აილე სელი უმი, ადულდებულშიგან გაურთიე.
 მერმე აილე თიკნის ტყაქვი, ესე წამლები იმაზედა გაქაგრტყველ
 და დასდევ იმა ალაგსა, სადაცა მოკლე იყოს და სტკიოდეს. თუ
 10 დიდხქან გაუგრძელდეს, ერთობ გაქაგრძელებს ძარღუსა ზომისაგან
 ცოტასა ზქანსა. და თუ დიდსა ხანსა დასდებ, ერთობ გაქაგრძელებს
 ძარღუსა და უშუელოს ღ'თითა.

მთ. [პარი ორემოცდა მეცხრა]

15 პარი და ნიშქანი სნეულისა, რომე უბანდეს და სულსა ვერ
 იღებდეს — ვერ უბდმა და ვერ გაღმა, და ვერა უბიტაოს —
 ვერ უბარდის წასულა და ვერცა ნავალინსა.

რა ესე სენი გამოჩნდეს, იცოდი, რომე ავი სენი არის. ესე სენი
 ორისა მიზეზისაგან იქნების: ანუ კაცი დაქარიელებულა და ძალი
 წასულია და მისგან არს, ანუ გონჯი სენი ზაფრა შეგროებულა
 სტომაქშიგან და მისგან ავი სული ეცემის და მისგან არს.
 20 რა ესე სენი გამოჩნდეს, სნეულსა ფიცხლად უშუელე
 და გასინჯე. და მაჯა ნახე; თუ დასუსტებულყოს, მოი-
 5 ქირვე, რომე ანუ პურ-წყალი აქამო, და ანუ ბროწეული-
 სა, და ქერის წყლითა პური აქამო. || და თუ სტომაქი სუსტად არ
 არის, იცოდი, მისგან იქნების, რომე სტომაქშიგან სენი დაგროვე-
 25 ბულა და იქიდალმა გულსა სცემია. მას მიეც თხუთმეტი ღრამი სი-
 ქანჯაბინი ცივითა წყლითა. და თუ მუცელი შეკრვით იყოს, მას
 ტბილის ბროწეულის წყალი მიეც ჭულაბითა. და თუ მუცელი
 გახსნით იყოს და მისგან წაეკიდოს, მას ალტორი მიეც, ანუ ბიის
 30 სასმელი, და ნიადაგ, კარგი რამე უკმეი წინა, ვარდის წყალი, სან-
 დალი და ჭაფური ცხურითანა დაქაქირვინე, ვაშლისა და ბიესაცა
 ისუნებდეს, და ბიე ცოხნოს და ქერქი გაქაგდოს, და წუენი ჩანთ-
 ქას, და უშუელოს ღ'თითა. თუ სულსა ვერ იქცევდეს, აილე თათ-
 რული ელევანი (თათრათ(!) მოვა, და აფთიმონისა მგზავსი იქნე-
 35 ბის), მისგან ოცი ღრამი, ჩქამიჩი — ორმოცდა სამი ღრამი, ცე-
 რეცო — ათი ღრამი; ჩადევ კურკულშიგა და წყალი დაქასხი
 ექუსი უკია, და ადულდე, რომე ნახევარი დარჩეს. და მერმე გაწურე
 და გაურთიე თაფლი ოცი ღრამი. და² კიდევ ადულდე, რომე გასქელ-
 დეს. რა მოგინდეს, მიეც უზმასა ათი ღრამი და უშუელოს ღ'თითა.

**ნიშანი სნეულისა, რომე ანასდად ეცეს რამე და სნეზას შიგა
ენა გაუშ[ავ]დეს ანუ გაუუიოთლდეს**

ესე წამ[ა]ლი || ქენ: თავზედა დედაჲცისა რძე¹ დაქ- 527r
წუელინე. მერმე ესე წამალი შექენ და თავზე-
და დასდევ. — აიღე: თარა და აყიროს ნაფრცქუენი, და კა- 5
ბის საკმელი, ტუცტი, კიტრი, ია (თუ კმელი იყოს და თუ ნედლი) —
ერთმანერთის ოდენი გაურიე და ზედა ვარდის წყ[ალი] დაქსხი. და
თუ ერთობ სიკმელე და სიცხე იყოს სნეულსა თანა, ცოტა ქერის
ფქუილიცა გაურიე, სქლ[ად] შეზილე და სამოსელზედა გაქაბრტყე-
ლე და თავზედა დასდევ. თუ სიმთელეშიგან წაეკილოს ესე სენი, 10
ესე წამლები თ[ა]ევზედა დაქსხი. შექენ. —
აიღე: კმელი ია ხუთი ღრამი, ნელოფრის ყუავილი — ათი ღრა-
მი (კმელი იყოს თუ ნედლი), ბაბუნაჯი (კმელი იყოს თუ ნედლი) —
ათი ღრამი, თარას თესლი — ხუთი ღრამი, ქერის კორკოტი — ათი 15
ღრამი, და ქუაბშიგან ზადევ, ჯედა ათი ლიტრა წყ[ალი] დაქსხი;
აღულე, რომე ექუსი ლიტრა დაქრჩეს. მერმე თავზედა დაქსხი დი-
ლეულ და საღაქმოდ. წყალი შეინახე, ნიადგ გაქათობდი და ამა
წესითა უზმიდი. და თუ არ უშუელოს, თხისა რძე გაურიე
და ასრე ასხემიდი და უშუელოს ღთითა, და წყალსა ნუ გაქცუ- 20
ლებს, მუდამ მქასეე დაქსხემდია, რქაგუქარცა სწერია.

|| ნიშანი, რომე კაცსა ძარღუეზი გაუხსივდეს

რქაქვამ კაცსა ძარღუე გაუხსნა და გაუხსივდეს, და სხუისა რას-
ცა მიზეზისაგან იყოს, რომელ გაუხსივდების, მერმე იმა სხუისა მთე-
ლისაგან გაუხსენ და სისხლი გამოუშუი ასთომი, რომე არ დასუსტ-
დეს. თუ სისხლ[ი] შ[ა]ვი იყოს და სქელი, კარგად გამოუშუი. მერმე 25
სიქანჯაბინი ასუი ცივითა წყლითა. მერმე აიღე: ბაზრაცატუ-
ნი ოცი ღრქამი და დაქსხი წყალი ორმოცდა ათი ღრქამი, გაქენ
კოვზითა, რომე გაერთდეს. მერმე აიღე გაცრილი ქერის ფქუილი
და იმა წყლითა ცომი შექენ, და დასდევ გასივებულსა ძარღუსა ზე-
და. და თუ გაქმეს, ზედა-ზედა უცვ[ალ]ე. 30

თუ მით არ გამრთელდეს, ესე ქენ, ისე აქიმსა
უბრძ[ან]ები ა. — აიღე: ერთი ბლუჯი ფქუილი წმიდა და
ორი ბლუჯი ქერის ფქუილი, და თფილი წყ[ალი] გაურიე, და თხე-
ლითა სქამოსლითა ზედა დასდევას გასივებულსა ალაგსა, გხსნის.
და პირსა ერბო დასდევ. მერმე ესე წამ[ალი] დასდევ და ნიადქ 35
უტულიდი სა²...

528r. ...ვითა შეიქნას, ძუელი ბამბა შემწენ ფურის ერბოთა, და ესე ზედა მოაყ[არე] და შეუყარ სამსა დღესა, ანუ თხის ტყ[ავი] დაწუი, დაკოდლზედა დასდევ და მ[ა]გრ[ად] შეუყარ, ვირე სხუისა წ[ა]მ-
5 ლისა ღონე ქნა, ესე კარგია და მშუელელი.

თუ ახალი მღიერი იყოს სიმკურვლისაგან, ანუ საჯდომზედა, ანუ მკეცსა რასმე ეცხინოს, ანუ დამწუარი იყოს, შექენ ესე თეთრი მ[ა]ლაშა და დასდევ ზედა. — აიღე: თეთრი უმ[ა]რილო — ხუთი ღრ[ა]მი, მურდას[ა]ნგი — ერთი ღრ[ა]მი,

10 ორივე ავ[ა]ნშიგან ჩადევ, დან[ა]ყე. და მერმე აიღე თეთრი ცუილი ოთხი ღრ[ა]მი, ვარდის ზეთი — ათი ღრ[ა]მი, ორივე ერთ[ა]დ აღუ-
ლე; თფილ[ად] ავ[ა]ნშიგან იმა წამლებსა შიგან დ[ა]სხი, გაქენ, ვირემდის გაცივდებოდეს. მერმე აიღე ორი კუერცხის ცილი, ზედა დ[ა]სხი. გაქენ, ვირემდის გაცივდებოდეს, და ჭურჭელშიგან ჩ[ა]-
15 დევ. და რა მოგინდეს, ძუელითა ბ[ა]მბითა ზედა დასდევ; და თუ ვიყარ იყოს დაკოდლი, პ[ა]ტრუჯი შეუდევ.

სხუა მალაშა თეთრი, რომე უშუელოს ყოვლსა ფერსა მღიერ-
სა, რომე სიცხეშიგან გამოუვიდეს, ანუ გაწფულ ანუ ზაფხულის.
v თუ ისრითა || იყოს და თუ შუბითა, ან კრმლითა ან დანითა, თუ
20 ღრმა იყოს თუ არა, თუ ახ[ა]ლი იყოს თუ ძუელი, ყუელ[ა]სა უშუ-
ელის, კორცა ამოზრდის და მღიერსა უშუელის. — აიღე: უმა-
რილო ათი ღრ[ა]მი, ანძრუთი — ს[ა]მი ღრ[ა]მი, მ[ა]მირონი — ერ-
თი ღრ[ა]მი; დან[ა]ყე და გაცარ. მერმე აიღე თეთრი ცუილი და ქათ-
მის ქონი, თუითოსაგან — შუიდი ღრამი, ბერძული ანუ შირბახ-

25 ტის ზეთი — ათი ღრ[ა]მი, ყუელა ერთ[ა]ირ[ა]დ დან[ა]ყე და ავ[ა]ნ-
შიგა ჩა[ა]სხი, და დან[ა]ყილი წ[ა]მლები ზედა მოაყ[არე] და გაქენ
ერთობ ქ[ა]რგად. მერმე ჭურჭელშიგან ჩადევ და შეინახე, და, რა
მოგინდეს, დასდევ მღიერსა ზედა. თუ ერთობ ღრმა იყოს, პ[ა]ტ-
რუჯითა შეუდევ წამ[ა]ლი ძუელითა ბამბითა, და თუ ღრმა არ

30 იყოს, ბამბითა ზედი დასდევ ერთხელ დილ[ა]სა და ერთხელ სალ[ა]-
მოდ და უშუ[ე]ლოს.

529r || სხუა მალაშა თეთრი, რომე კორცი ამოწ[ა]რდოს ცხელთა დღითა
მოწიფულისა კ[ა]ცხსა. — აიღე: ომრელი გარციხილი ნახევ[არ]
ლიტრა, თეთრი ცუილი — ნახევ[არ] ლიტრა, ან შირბახტის ზეთი
35 ან ბერძული — ორი ლიტრა, კუერცხის ცილი — ერთი ლიტრა;
ცუილი და ზეთი დან[ა]დნევ და კუერცხის გულშიგან გ[ა]ურის,
ცოტასა ომრელსა ზედა დ[ა]სხმიდი და გაურევდი, გაქენ და შეი-
ნ[ა]ხე. და, რა მოგინდეს, რ[ა]გუ[ა]რცა წესია, მიეც და უშუ[ე]ლოს.

|| სხუა მალ[ა]შა თეთრი, რომე უშუელ[ა]ს ყოვლსა ფერსა და-
40 კოდლსა და დამწუარსა მღიერსა. — აიღე: მურდა[ა]სანგი ერთი

წილი, ძმ[ა]რი და ვარდის ზეთი, თურთოსგან — ორი მისი წონა, მურდას[ან]გი ძმრითა მოადლე და ავ[ან]შიგან გაქენ, ვირე გას-
ქელდეს. მერმე ვარდის ზეთი დაქასხი და მ[ან]დაქმდის გაქენ, რომე
კარგად გათეთრდეს; შეინ[ახ]ე და, რა მოგინდეს, ძუელითა ბაჰბი-
თა დასდე.

5

და თუ გინდოდეს, რომე თეთრი მალ[ა]მა წითლ[ა]დ შეიქნას,
აილე ყუითელი საკმელი, დან[ა]ყე და გაცარ, და მ[ა]ლ[ა]მ[ა] ზედა
მოაყ[არ]ე და დაზილე. და გაწითლდების, უშუელის, რომე თ[ა]ვზე-
და მუნი და მლიერი იყოს იმას.

სხუა მალ[ა]მა წითელი ტყუ[ი]ისა, რომე კორცხა მატოს და
მლიერი გა[ა]კვოს. — ა ი ლ ე: სინგური ხუთი ღრ[ა]მი, და დამწუ-
არი ტყუია, ომრილო, ვაშყი და ქ[ა]ვ[ა]შირი, და მასდაქი და ვერცხ-
ლის წიდა, თუითო — ორი ღრ[ა]მი, ფიჭუის გომიზი და ქალბანა,
თუითოსგან — ათი ღრ[ა]მი, ევანის გომიზი — ხუთი ღრ[ა]მი; ესე
წამლები ყუელა ავ[ან]შიგან წურ[ი]ლ[ა]დ დან[ა]ყე და აბრ[ე]შუმი-
თა გაცარ მერმე აილე ირმის თირკმლის ქონი, ანუ შინ[ა]ურის ზრო-
ხისა ქონი და მურტის ზეთი, და თუ ისი არ იყოს, ნარკი || სისა —
ათი ღრ[ა]მი, და ათი ქონი; ყუელა ერთ[ა]დ აღულე და ავ[ან]შიგან
ჩა[ა]სხი, და ბერძულითა ზეთითა გაერთენ ასრე, რომე წ[ა]მ[ა]ლსა
ეყოფოდეს. მერმე ესე დან[ა]ყილი წ[ა]მლები შიგან გაურიე; დაზი-
ლე და, რა მოგინდეს, ძუელითა ბამბითა დასდე.

10

15

v

20

სხუა მწუ[ა]ნე მ[ა]ლ[ა]მა, რომელი უშუელის მლიერსა, რომე
გაგრძელდეს და სხუა სენი გ[ა]ერიოს. — ა ი ლ ე: ქ[ა]ნგარა დამ-
წუ[ა]რი, ტყუია, ომრელი, თეთრი საკმელი, მური, მურდას[ან]გი,
ქ[ა]ვ[ა]შირი, მასდაქი, თუითო — ოთხი ღრ[ა]მი, ფიჭუის გომიზი,
ბელეკონისა გომიზი, თუითოსგან — რვა ღრ[ა]მი; დან[ა]ყე და გა-
ცარ. და აილე ზროხის თირკმლის ქონი გამდნ[ა]რი, სოსნისა ანუ
ბერძული ზეთი — რვა ღრ[ა]მი, ზეთი და ქონი ქოთ[ა]ნშიგან ჩ[ა]-
დევ და აღულე, და ისი წ[ა]მლები შიგან გ[ა]ქურიე, რომე გაერთდეს
და შეინ[ახ]ე. და რა მოგინდეს, დასდე ძუელითა ბამბითა, რ[ა]გუ-
არცა წესია.

25

30

სხუა მალ[ა]მა მწუანე, უშუელის, რომე მლიერშიგან სული და
ბალღამი იყოს და ყროდეს, და არ გამოვიდეს, და გახეთქა ვერ
შემ[ა]რთო და წამლითა გინა, რომე გა[ა]მრთელი. — ა ი ლ ე: ქ[ა]ნ-
გარა ათი ღრამი, და ქ[ა]ლის ქვა მღებ[ა]რთა, ანძრუთი, შუშ[ა]ქი
და მურდას[ან]გი, თუითო — ხუთი ღრ[ა]მი, დანაყე და გაცარ. და
აილე შირბახტის ზეთი ოცი ღრ[ა]მი, და ძმ[ა]რი — ათი ღრ[ა]-
მი, გაურე და აღულე თბილ-თბილ[ა]დ, [ა]ქ[ა]ნშიგა ჩა[ა]სხი
და იგი წ[ა]მლები ზედა მოაყარე, და კარგად გაქენ. და, რა მოგინ-
დეს, დასდე ძუელითა ბამბითა. თუ ღრმა იყოს, კ[ა]ტრუკითა ჩ[ა]-
უდევ, სული და ბალღამი ამოიღოს და გა[ა]მრთელოს.

530r

35

40

647

სხუა მალ[ა]მა¹, რომე გა[ა]კმოს ძუელი მღიერი და თუ სხუა ფერი ავი კორცი გამოვიდეს, ისიცა მოსჭ[ა]მოს. — ა ი ლ ე: ე[ა]ნ-გარა ორი ღრ[ა]ში და ფიჭუის გომიზი და ქალბანა, — ხუთ-ხუთი ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე და გაცარ. და აილე ცუილი შუიდი ღრ[ა]ში და ბერძულითა ზეთითა დაქადნევ, და დან[ა]ყილი წამლები შიგან გაურჩე და დაზილე, და შეინ[ა]ხე. და რა მოგინდეს, დასდევე, რ[ა]გუ-არცა წესი არს.

5
10
V სხუა მალ[ა]მა მწუნანე, რომე კორცი მოსჭ[ა]მოს და ბაყლი გა-წმიდოს, და მატლსა და კრკილსა უშუელოს,, და თუ თეთრი იყოს მღიერშიგან გაქაწითლოს და გაქამრთელოს. — ა ი ლ ე: თაფლი და დაქადნევ, მერმე აილე ცეცხლით და ურჩე აზომი ე[ა]ნგ[ა]რა, რომე ქ[ა]რქაქივითა გასქელდეს, და, რა მოგინდეს, ზედა დასდევე ძუე-ლითა ბამბითა.

15
20 სხუა შ[ა]ვი მალ[ა]მა² მშუელელი, რომე მრ[ა]ვე[ა]ლი ხანი გამო-სულიყოს და მღიერი არ გამრთელეზულიყოს. ე ს ე ქ ე ნ.— ა ი ლ ე: მურდას[ა]ნგი ცხრა ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე წმიდად და შეინახე, და და-[ა]სხი ზედა ბერძული ზეთი — ორმოცდაათი ღრ[ა]ში, და აღულე, ვერე მურდას[ა]ნგი დადნებოდეს. და მერმე აილე ცუილი და შ[ა]ვი ფისი, თუითო — ათი ღრ[ა]ში, ამავე ქოთანშიგა ჩადევ. მერმე აილე თეთრი საკმელი ათი ღრ[ა]ში, ანძრუთი, ფიჭუისა გომიზი, თუითო— ხუთი ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე და გაცარ, ჩ[ა]ყ[ა]რე, რომე ქოთ[ა]ნი ცეცხლზევე იყოს, კარგა გაურჩე, და აილე ქოთ[ა]ნი, ჩ[ა]დევე, და შეინახე, და დასდევე რ[ა]გუ[ა]რცა წესია.

25
30
531r
30 სხუა შ[ა]ვი მ[ა]ლ[ა]მა³ რომე უშუელის ყოვლსა დაკოდილსა, დი-დი იყოს თუ ცოტა, ზამთრის ანუ შემოდგომისა; თუ ახალი იყოს მღიერი, ფიცხლ[ა]დ გაქამრთელოს და ბალღ[ა]ში არ და[ა]ყენოს.— ა ი ლ ე: მურდას[ა]ნგი, ძმათა სისხლი და ანძრუთი, თუითო — ხუთი ღრ[ა]ში, ყუითელი საკმელი — ორი ღრ[ა]ში, დან[ა]ყე და გაცარ. და აილე ბერძული ზეთი თხუთმეტი ღრამი, ანუ შირბ[ა]ხტის ზეთი, ანუ ფურის ერბო, იმის ოდენი|ერთსა ქოთანსა შიგან ჩ[ა]დევე და ჩა-ყარე შიგა ს[ა]ქში ღრ[ა]ში ფისი, და აღულე, ვირე დადნეს ფისი. მერ-მე თფილი აქ[ა]ნშიგა ჩა[ა]სხი და გაურჩიე, რომე გ[ა]ერთდეს, და შეინ[ა]ხე; და რა მოგინდეს, ძუელითა ბამბითა, რაგუ[ა]რცა წესია, ქენ და ცხელსა დროსა ნუ უზ[ა]მ, ერთობ ზიანია.

35 სხუა შ[ა]ვი მალ[ა]მა⁴, რომე კორცი აკლდეს, გამოწ[ა]დოს; თუ მღიერმ[ა]ნ თმა დაშოს(!), თმაცა ამოიღოს. — ა ი ლ ე: ფისი და ფი-ჭუისა გომიზი, — თუითო წილი, და ცუილი — ერთი და ნ[ა]ხევე-რი წილი, გაურჩე ერმ[ა]ნერთსა შიგან და აღულე, ვირე გასქელ-დებოდეს; შეინ[ა]ხე და, რა მოგინდეს, დასდევე, ვითა სწერია ისრი(!).

40 ს ხ უ ა მ ა ლ [ა] მ ა — ბ ა ს [ი] ლ ი კ ო ნ ი, რომელი იქნების

ოთხისა წამლისაგან, კორცსა გაზრდის. — აილე¹ შ[ა]ვი, ფისი, ცუბ-
ლი და ფიკუის გომიზი, ესე სწორ-სწორი თუითოსა დრ[ა]მისა, და
ს[ა]ქმი ზომა და ნახევ[ა]რი ბერძული ზეთი, დან[ა]ყე ერთ[ა]დ და
გაურიე, რომე გაერთდეს; შეინ[ა]ხე, და, რა მოგინდეს, მიეც ძუელი-
თა ბამბითა.

5

სხუა მ[ა]ლამა, რომე ქუიან კ[ა]რორი², რომე უშუელის მღიერ-
სა, კორცმეტსა, რომე გამოსულ || იყოს, ანუ ძუელი იყოს და გა-
ტეხილი, ნ[ა]ლექი შიგან დარჩომილიყოს; თ[ა]ქვიგან და თუ სხუასა
ასოსა შიგან. — ა ი ღ ე: კალის ქვა მღებვართა, ვაშვი, მურდას[ა]ნ-
გი და კურდღლის ძუალი დამწუარი, და ე[ა]ნგარა, თუითო — ათი
დრ[ა]მში, კირი — ხუთი დრ[ა]მში; ყუელა დან[ა]ყე და გაცარ, და ერთ-
მ[ა]ნერჩიგან გ[ა]ურ[ა]იე; მერმე ისი მღიერი ძმრითა მობ[ა]ნე და ესე
წ[ა]მლები ზედა მოაყარე; და ძუელი ბ[ა]მბა დასდევ ზედა, რომე
სრულ[ა]დ მოსკ[ა]მოს, და უშუელოს. მერმე გახსენ და ე[ა]ნგ[ა]რისა
მაღ[ა]მა დასდევ და უშუელოს.

v

10

15

სხუა, თუ მღიერშიგან ბ[ა]ქელი იყოს და მღიერისა პირი შეკრუ-
ლიყოს, გახსნა გინდოდებ, თუ ძუელი იყოს და თუ ახალი. — აილე
უნ[ა]ბი კურკითურთ ოცი დრ[ა]მში, დან[ა]ყე წმიდად, და აილე ანძ-
რუთი, ანცხოტის თესლი და ე[ა]მჭი, თუითოსგან — ხუთი დრ[ა]მ-
ში, სელი და საპონი — ათი დრ[ა]მში, ყუელა დან[ა]ყე და ქოთანშიგა
ჩა[ა]სხი, და ზედა და[ა]სხი რძე — ასი დრ[ა]მში³, და ნელ[ა]დ აღუღე,
რომე ქოთანი არ დაიწუას, რომე ს[ა]ქმისა წი[ა]ლისაგან ერთი დარ-
ჩეს, და გაუშუი, რომე გაცივდეს. და აილე ძუელი ბამბა და ზედა ||
და[ა]ყარე, და მღიერზედა დასდევ დილასა და სალ[ა]მოდ, ვირე
მღიერის პირი გახსნას და გაწმიდოს. და რა მღიერი გაიხსნას, სხუი-
სა მშუელელისა და კარგისა მ[ა]ლ[ა]მისაგან დასდევ.

20

532r

25

სხუა, კ[ა]ცი რომე დაკოდონ და თუ მღიერო იყოს. — თუ ესე
უწინა დაწერილისა წ[ა]მლებისაგან მზასა არ იყოს, ესე ქენ ფიცხ-
ლად. — ა ი ღ ე: კულიავი ათი დრ[ა]მში და მოკ[ა]ლე, და აილე ნიგო-
ზი თუ[ა]ლვით ათი და მისითა ხეკებითა დაწუი ორივე, და წმიდად
დან[ა]ყე. და აილე ოცი დრ[ა]მში ერბო და და[ა]დნევ. მერმე ესე და-
ნ[ა]ყილი წ[ა]მლები შიგა გაურიე, ძუელითა ბამბითა ზედა დასდევ,
და თუ ზ[ა]ქმთ[ა]რი იყოს და თუ ზაფხული, თუ ამა წამლებისა ღონე
არ იყოს, უშ[ა]უე[ა]ოს.

30

35

სხუა მალ[ა]მა, რომე შეიქნების სპილენძისა, რომე უშ[ა]უელის
ძუელსა და ახალსა მღიერსა და კორცი ფიცხლა მოიღოს. — ა ი ღ ე:
დამწუარი სპილენძი და ე[ა]მჭი, და თეთრი საკმელი და ე[ა]ნგარა,
თუითო — ოთხი დრ[ა]მში, ფიკუის გომიზი — ათი დრ[ა]მში; დან[ა]-
ყე და წმიდად გაცარ. მერმე აილე ბერძული || ზეთი და ღორის ქო-
ნი გამდნ[ა]რი ას ოცდაათი დრ[ა]მში, ცუილი — ასი დრ[ა]მში, ერთ-
მ[ა]ნერჩიგა გაურიე და ნელ[ა]დ აღუღე, ვირე ცუილი დადნეს. მერ-

v

40

649

მე ცეცხლით აიღე, დან[ა]ცილი წამლები ყუელა შიგა გაურიე და შეინახე, და ქენ, ვითა სხუა მალ[ა]მა.

5 სხუა მშრ[ა]ლი მალ[ა]მა, რომე მღიერი აფხოს ბაღმისაგან. და გაწმენდა უნდოდეს, ესე შექენ და ზედა მოაყ[ა]რე და გა[ა]მრთე-
ლოს. — ა ი ლ ე: ანძრუთი ოთხი დრამი, ძმათა სისხლი, ბროწეუ-
ლის ყუავილი, საკმელის ფქუილი, თუითოსგან — ორი დრ[ა]მი;
ყუელა დან[ა]ყე, გაცარ და ერთმ[ა]ნერჩიგან გაურიე და, რა მო-
გინდეს, მღიერზედა; მოაყ[ა]რე; თუ ძუელი იყოს და თუ ახალი,
უშუელოს.

10 სხუა კმელი წამ[ა]ლი, რომე ფიცხლ[ა]დ გა[ა]მრთელოს მღიერი. —
ა ი ლ ე: საბრი და საკმელის ფქუილი, ბროწეულის ყოვილი —
ოთხი დრ[ა]მი, დანაყე და გაცარ, და, რა მოგინდეს, მღიერზე-
და მოაყ[ა]რე და უშუელოს.

15 სხუა მალ[ა]მა, რომე უშუელოს მღიერსა. — ა ი ლ ე: მურდას-
[ა]ნგი, დან[ა]ყე და გაცარ, და და[ა]სხი ზედა ბერძელი ზეთი, და
ძმ[ა]რი გაურიე და, რა მოგინდეს, მიეც ვითა სხუა მალამა იმა წე-
სითა.

533r || სხუა, რომე ქუიან დახილონი, რომე უშუელოს მღიერსა. —
ა ი ლ ე: ბაზრაყატუნი და ბარ[ა]მბო, და ტუყტი ველური, შუშმი, სე-
ლის ალმუზია, თუითო — ნახევარ[ი] ლიტრა; და აიღე მურდას[ა]ნგი

20 ს[ა]მი ნუკია, დან[ა]ცილი და გაცრილი; და და[ა]სხი ზედა ს[ა]მი
ლიტრა ზეთი და ნელ[ა]დ ადულე, და კარგ[ა]დ გაურიე, და ალმუზი
ზედა და[ა]სხი, რომე გასქელდეს. და შეინახე და ქენ, ვითა სხუისა
სწერია იმა წესითა.

25 ნბ. [კარი ორემოცდა მეცამეტე]

ნიშ[ა]ნი, რომე სისხლი და[ა]ყენოს, რ[ა]ქუთაჲ ააცი დაკოდონ
ისრითა, ხრამლითა, შუბითა ანუ სხუითა აბჯრითა, და
სისხლი ვერ და[ა]ყენონ.

30 თუ გინდოდეს, რომე სისხლი და[ა]ყენო, ესე წამ[ა]ლი
ქენ. — ა ი ლ ე: ანძრუთი და ძმ[ა]თა სისხლი, და საკმელის ფქუი-
ლი და ბროწეულის ყოვილი, თუითო — ხუთი დრ[ა]მი; ყუელა ერ-
თ[ა]დ დან[ა]ყე და გაცარ, და, რა მოგინდეს, დაკოდილზედა და[ა]-
ყარე და ზედა ძუელი ბ[ა]მბა დასდევ.

35 ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი ს ი ს ხ ლ ი ს ა , რ ო მ ე ვ ე რ დ [ა] -
ყ ე ნ ო , — ა ი ლ ე: ნიშასტ[ა]კი, დამწუ[ა]რ[ი] ბური, და თუ იქ არ
იყოს, დამწუარი ნიშასტაკი, და ორი მისი წონა || ერბო გაურიე და
v ზედა დასდევ, და და[ა]ყენოს.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი გ ა მ ო ც დ ი ლ ი , რ ო მ ე ს ი ს ხ ლ ი

და აყენოს. — აიღე: არჯასპი და შაბი, და მწუანე გუნდა და ბროწეულის ცხვირი, ანუ ქერქი, სოთი (კიბერისია), თუითო — ხუთი ღრ[ა]ში, მური და ძმათა სისხლი, თუითო ღრ[ა]ში; დან[ა]ყე და გაცარ, და, რა მოგინდეს, ზედა და[ა]ყარე და უშუელოს.

სხუა, რომე და აყენოს სისხლი, — აიღე: გაურცნელი მ[ა]ტყელი და კურდღლის ბეწუი, და ძუელი ფარდ[ა]გის ნაკუთი, სწორ[ა]დ დაწუი, დან[ა]ყე და გაცარ, და წყლურზედა და[ა]ყარე, და ძუელი ბაბბა დაზღევ, შეუკარ და უშუელოს.

სხუა, რომე უშუელოს სუბუქსა და კოდილსა. — აიღე: ძმ[ა]თა სისხლი და ს[ა]მყი არ[ა]ბი, თუითო — ხუთი ღრ[ა]ში, ანძრუთი და მური, თუითო — ს[ა]მყი ღრ[ა]ში, თეთრი საკმელი — ორი ღრ[ა]ში; დან[ა]ყე და გაცარ, და, თუ დაკოდილი დიდი იყოს, შეკერე ნემსითა და აბრეშუმითა, და ესე წამლები შიგან ჩ[ა]უყარე, და ძუელი ბ[ა]მბა დასდევ და შეუხვიე, და უშუელოს.

მაგრა და || კოდილი პირე[ვ]ელ გარცხე ამა წე- 534 r.
სითა: აიღე: ბაბბა ანუ ქათნი, თუილსა წყ[ა]ლშიგან დასოვ-
ლე და გაწმიდე.

სხუა წამ[ა]ლი, რომე და კოდილისა გახსნილი სისხლი და[ა]ყენოს. — აიღე: ს[ა]მყი არ[ა]ბი, დან[ა]ყე და მოაყარე. და და[ა]ყენოს; ანუ თეთრი საკმელი, ძმათა სისხლი (ბალ[ა]ხია), ანუ არჯასპი დან[ა]ყე, მოაყარე და და[ა]ყენოს.

სხუა, რომე სისხლი და აყენოს. — აიღე: ვაშლი, შუა გაკუთე, და მელნი(!) ნაღულები დაქასხი და დასდევ ზედა და უშუელის; ანუ წითელი ნაბ[ა]დი დაწუი და და[ა]ყარე, და უშუელის.

მისთუისვე. — დაიჭირე ქათ[ა]მი ცოცხალი და გამოსწუადე ფრთები, დაწუი, დასდევ და უშუელოს.

ნდ. [პარი ორგეოცდა გეთოთხმეტი].

ნიშ[ა]ნი, რომე კაცი უხ[ა]შიანითა ისრითა დაკოდონ

რა კ[ა]ცი უხ[ა]შიანითა ისრითა დაკოდონ, ესე წამ[ა]ლი ქენ, გამოკდილია. და ესე წამ[ა]ლი ქენ: კაცისა კისერი რომე დაილევის, ორი ძუალია იქი — მალლ[ა] კისერსა და ზურგის ძუალსა შუა; ყოვლსა კაცსა მალლ[ა]დ ეჩუენების ისი ძუალი; მ[ა]ლლსა ძუალსა ქუემოთ და ზურგის ძუალსა ზემოთ რომე თითი დასდვა, || ჩ[ა]ჯდების შიგა. ერთი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე ორს[ა]ვე ძუალსა შუა არის ისი ადგილი ფრჩხილის ოდენი სიგრძე და განი, — მოკუეთე. და ერთი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე დაკოდისა პირი გა[ა]ბერვინე და გამოჩნდების ისი აღ[ა]ეგი. რა გაკუე-

5
10
15
20
25
30
v
35
851

თო, ამოსწოვე, რომე მისი სენი და შხ[ამი] იქით ამოიღოს და ყუი-
 თელი წყ[ალი]; თუ არა ტუინშიგან გქავა და კაცსა მოკლ[ავ]ს, ვირე
 ტუინშიგან არ გავა, ვერ მოკლ[ავ]ს. რა ნახო, ამოწოვნილი ადგილი
 რომე გათეთრდეს, სხუა შხ[ამი] აღარ ამოდიოდეს, ესე წამ[ალი]
 5 შექენ, რომე თ რ ი თ ი ს ქუიან, და დაკოდოილზედა მოაყ[არ]ე, მე რ-
 მე აიღე: ძმათა სისხლი და ანძრუთი, თეთრი საკმელი, ს[ამ]ყი
 არ[ამ]ი; დან[ა]ყე და მოკუეთილსა აღ[ა]გზედა მოაყ[არ]ე და ზედ[ა]ნ
 ძუელი ბამბა დასდევ, სხუასა ნულარ[ას] უზ[ამ], ესე გა[ამ]რთელებს.
 ის რ ის ა ა ლ ა გ ს ა ე ს ე წ ა მ [ა] ლ ი ქ ე ნ; ანუ წყლითა ანუ
 10 ღუინითა დაკოდოილი მობანე. აიღე ქ[ა]პოეტის თევზის ნ[ა]ველი,
 535r ერთი ნ[ა]ველი, ანუ შ[ა]ვის ყოვისა ნ[ა]ველი, || ნ[ა]ველისა წონა,
 მისი ქონი და ქათმის ქონი — ათი ღრ[ამ]ი, აფიონი — ერთი ღრ[ამ]-
 მი; ყუელა დან[ა]ყე (ავ[ა]ნშიგან ნუ დანაყ, ქვისა ავ[ა]ნშიგან დან[ა]-
 ყე, მისი ჭანგი ავია), გაურე და ცოტასა ქოთ[ან]შიგან ჩ[ა]დევ და
 15 აღუდე, რომე გაერთდეს. ძუელსა ბამბაზედა გასცხე და ზედა დას-
 დევ. ს[ა]მსა დღესა იყოს. ანუ დღევ ს[ა]მჭერ უცვ[ალ]ე. მის მეტსა—
 ნუ. და ყუითელსა წყ[ალ]სა გამოიღებს და რა[ც]ა სენია, და ქ[ა]ცსა
 იხსნის ღ'თითა.

თუ გინდოდეს, რომე ესე წამ[ალი] შენ თანა იყოს, აბები შექენ
 20 და გა[ა]ქმე. და ქაღალდსა შიგა შეინახე და, რა მოგინდეს. წყლის
 ქაუნტელის წყლითა მ[ა]ლ[ა]მა შექენ და ზედა დასდებდი. ამას
 სპილენძისა კურკლითა ნუ შეინ[ა]ხ[ა]ვე და ნუცა დანაყ. რა ესე წამ-
 ლები სამსა დღესა დაკოდოილზედა იყოს. მას უქნის, თუ სიცხისა
 დრო იყოს, თეთრსა მ[ა]ლ[ა]მისგან დასდებდი, რომე ქუემო სწერია,
 25 დღევ ორჯელ. თუ შემოდგომა და ზამთ[არ]ი იყოს, შ[ა]ვი მალ[ა]მა
 დასდევ იმ[ა]ვე წესითა, მშუელელია და ქ[ა]რგი.

ს ხ უ ა წ [ა] მ [ა] ლ ი მ ი ს ი ვ ე . რ [ა] გ უ [ა] რ ც ა ის [ა] რ ი
 v გა მ ო ი ლ ო ს . — ისი ალაგი მოკუეთე და გა[ა]გდე. || იმა ადგილსა
 კაცისა ნ[ა]ველი დასდევ ახალი, და, თუ ბალლ[ამ]ი გამოსდიოდეს
 30 და ვერა ქნას. ისივე პირველი წამ[ალი] ქენ, რომე ყოველმან კაც-
 მან იცის და უშუელოს.

წმ. [პარი ორმოცდა მეთხუთმეტი]

ნიჟანი ყოვლისა ფერისა დამწურისა

რა კაცი დაიწუას, შექენ ესე მალამა და დასდევ. — ა ი ღ ე : კი-
 35 რი, რომე შუიდეკერ გარცხილი იყოს, — ოთხი ღრ[ამ]ი, ქაუნტლის
 თესლი, ქაღმი, და ცუილი, თუითოსგან — ს[ა]მი ღრ[ამ]ი, ვარდის
 ზეთი — ექუსი ღრ[ამ]ი; ცუილი და ზეთი ცეცხლითა და[ა]დნევ, და
 სხუა წამლები დან[ა]ყე, გაცარ და შიგან გაურე. თუ ცხელი იყოს,
 ვ[ა]რდის ზეთი ქენ ბერძელისა ზეთის მაგიერად და შეინახე, და

სხუა წამლები. და, რა მოგინდეს, დასდევ დამწუ[არ]ზედა და უშუ-
ელოს.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი მ ი ს ი ე ვ . — ა ი ლ ე : გუნდა და ჯანგიანსა
რკინაზედა დასდევ, რომე ორივე გალესოს: ჯ[ან]გიცა და გუნდაცა.
და აილე მურდას[ან]გი და ანძრუთი, დან[ა]ყე და გაურიე ერთ[ა]დ,
და იმით შემწენ და უშუელოს. 5

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი დ ა მ წ უ რ ი ს ა . — ა ი ლ ე : ბროწეუ- 536r
ლის ქერქი, დაწუი და წმიდად დან[ა]ყე, და დედა[ქ]აცისა რძითა
დამწუარი(!) შემწენ, და ისი დამწუ[არი] წ[ა]მლები ზედა მოაყ[არ]ე.

ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი დ ა მ წ უ რ ი ს ა . — ო ს პ ი დ ა [ა] ლ ბ ე 10
წყლითა და გაქენ და სცხებდი. ანუ: ტრედის სკინტლი ზეთითა
სცხე, და დაწუი და დან[ა]ყე და უშუელოს. ა გ რ ე ვ ე : ქ[არ]ის ნ[ა]ყ-
დელი და თეთრი მ[ა]ლ[ა]მ[ა]ცა ქ[არ]გი არის. და თუ სხუა წა-
მ[ა]ლი ე ე რ მ ო ა ს წ რ ა : კუერცხისა ერბოი და კარ[ა]ქი და-
ზილე ერთ[ა]დ და ისი შესცხე. ერთობ კარგია. 15

ნს. [ტარი ორჯეოცლა მითეჟმსმებე]

პარი და ნიშ[ანი] ხელისა ფრჩხილებსა რ[ა]ცა სანი
შე[ე]ქნას

თუ ფრჩხილები სტიოდეს და ნები გაუსქდეს, აილდე: ბიის
გული, დან[ა]ყე კარგად და გაცარ. მერმე აილე ოშნანი და დან[ა]ყე 20
ასრე, რაგუ[არ]აცა სურმა, ერთმ[ან]ერჩიგან გაურიე და მით კელი
დაიბანოს. თუ ქათირა გაურიო შიგან, ისიცა ქ[არ]გია.

სხუა, რომე ფრჩხილები გაუსქდეს. — აილდე: ბარცუნაჟი ყუი-
თელი და ტენცო წყლის პირისა, და ქარუა, ნიორი და ჟირაჟი, და
ამბარაბ ტუტაჟი და საქ[ა]მონია, და თეთრი საქმელი, ძალღის ნ[ა]-
ვ[ა]ლი და ტრედის სკინტლი; პირველ[ა]დ დან[ა]ყე ამროს ძირი, 25
რ[ა]გუ[არ]აცა ფქული, და სხუანი შიგან გაურიენ კარის ფსლითა,
რომე გასქელდეს, მერმე დაქსხი ზედა მქარი და ქ[ა]ცის ფსელი
და დოი, და კიდევე გაურიე და ცეცხლს პირსა დადგი, რომე გატფეს.
რა გატფეს, რომე კელი არ დასწუას, და რა ასეთი იყოს, ისი თი-
თები შიგა ჩ[ა]უყვ[ა]ვ; მტკივ[ა]ნი ნიაღ[ა]გ[ა]დ თფილად შეინახე. რა 30
გაქათბოს, გაქაქმელოს. შენ ესე წამ[ა]ლი ქენ, რომე
გა[არ]ბილოს. და კარის ფსელსა დაქსხმევი, რომე არ გაქმეს
წამ[ა]ლი. ორსა დღეს და ორსა ღამესა წამ[ა]ლშიგან შეინახე კელი,
რომე ფრჩხილი გარბილდეს, რ[ა]გუ[არ]აცა სხუა ტანია. მერმე და-
[ა]ბ[ა]ნინე წყლითა, და აილდე ნემსი და დათხ[არ]ე 35
ფრჩხილი, და გამოჩნდების, — რომელი ავია და რომელი ქ[არ]-
გი. ავი და დამ[ა]ლი გაქაგდე. მერმე აილდე: ქახუ[არ]ი მ[არ]ი-

ლი და დან[ა]ყე წმიდად, და კარგითა ძმრითა გაურჩე და ფურცლი-
თა დასდევ ფრჩხილებზედა და შეუხუიე, და გაუშუი ოთხსა დღესა.
537r თუ ერთობ || ეწოდეს, დაუსიოდეს, ნები ცივსა წყალშიგან დაიჭი-
როს მუღღამ[ა]დ. რა წამლები გავმეს, ზედა გაუხსენ, და დასდევ
5 კელზედა ახალი კუპრი. ისი წამალი კელსა გაუმრთელებს და კუპ-
რი ფრჩხილებსა გ[ა]ზრდის და გა[ა]მრთელებს.

ანახდა რომე ფრჩხილი წ[ა]ვ[ა]რდეს რასგანმე მიზეზისა. —
ა იღე: ინა და სელის ზეთი გაურჩე, და დასდევ, ერთობ მრთ[ე]ლ-
სა ფრჩხილსა გამოიღებს.

10 ტუ ტერფი გაუსქდეს — პირველ[ა]დ ალილისა მ[ა]ტბუხი შე-
უწყევე. მას უენის ერთსა კუირესა ხილთა წყალსა ასმიდი და მუღამ
სახელითა იხელდეს. — ა იღე: ცუილი, ისი ზეთი, ზროხის კლიკი,
ბ[ა]ტის ქონი, ტირიფის ფურცელი, დან[ა]ყე და ამაშიგან გაურჩე,
და ინავითა ფერკზედა შესცხე, და მუღღამ[ა]დ ქაქუნტლისა ფურ-
15 ცელი წყლითა მოადუღე და კუერცხის ცილა გაურჩე, მალ[ა]მად
შექენ და ზედა შემოსდევ.

ფერკი რომე დაუოფლიანდეს და უყროლდეს, მისი წამალი. —
ა იღე: მური და წყლითა მოადუღე, და ფერკი შიგან ჩაუყ[ა]ვე. და
ფერკი მუღამ თფილსა ზროხის სისხლშიგან ჩაუყავ, და დუმაცა დან-
20 [ა]ყე, და წყალშიგან გაურჩე და ფერკზედა შემოსდევ.

ნზ. [პარი ორმეოცდა მჩვიდმეტი]

v. || პარი და ნიზანი ჟოვლისა ფერისა სიმსივნისა

სახელითა ღ'თსათა დავიწყოთ და ვთქუათ სიმსივნეთა ფერნი და
ნასკუთანი, რომელი წაეკიდების ყოველთა შიგან ადგილთა ტანისა-
25 თა და იცოდით, სიმსივნისა გუ[ა]კრი ორისა ფერისაგან არის. შეკრე-
ბით და კიდევ დამიწერია ამას ზემოთ სიმსივნენი ამა წიგნშიგან.

იკოდით, რომე სიმსივნენი სამნი არიან და მათგან დაიბადებიან
ზოგნი ტყვილნი. მათგან არის სნება სნ ო, მგზ[ა]ვესი ნაწილთანი,
რომელ არიან მ[ა]რტიენი; მათგანი სნება და შედგმულნი, რომლისა
30 სახელი ქუიან სნება გურკლისა. და მათგანი სნება განკსნა მ[ა]რტი-
ვისა, რომელი წაეკიდების ყოველსა შიგანთა კერძოთა ადგილთა ტა-
ნისათა. მგზ[ა]ვესნი ნაწილთანი არიან, რომელსა სახელი ქუიან მ[ა]რტი-
ტიენი, მისგან რომელ არის მგზ[ა]ვესი მის ნაწილთა. და შიგან სნე-
ბანი ესე ფერნი არიან, რომელნი წაეკიდებიან შიგანთა კერძოთა
35 ტანისათა კაცსა, და[ა]ქცევენ ბუნებისა. იქნების ესე სნება სიმკურ-
ვლისაგან, სიგრილ[ი]საგან და ნოტი[ი]საგან.

538r || და ესე მოგახსენოთ, რომლისა სნებისა ჭურკლისა ქუიან, ისი
წაეკიდების სიმსივნისაგან და ნასკულობისაგან შიგნით, სავალთა

ასოთა, რომლიცა ძალი და საქმე ერთმანერთშიგან იარების. ერთი ფერი იქნების, რომე სიმჭურელისაგან და წითლისა ნაქელლისაგან და სისხლისაგან. ესე შეკრავს სავალსა და ენასკუის. მეორე სიგრილიცაგან ანუ ბალღმისაგან ანუ შქაქისა ნაქელლისაგან; მესამედ იქნების ჳიქისაგან, რომელ არს აყიროს თესლისა მგზავსი, და სპარსულად ქუიან ქუდუდნა. და მეოთხედ იქნების შირიძისგან. ამათგან იქნების ნასკულობა შიგანთა ასოთა ტანისათა და დაელობვის სქაქალთა შიგან ასოთასა და უკუაყენებს საქმესა მისგან. უკუაყენებს და ესე არს სნებანი ჳურჭლისანი. და კულა სნება ჳურჭლისა, რომელი წაეკიდების აგებულებისაგან ოთხთა ნიეთოქაგან დამეტებითა, და აგრევე დაკლებითა მისითა, მისისა საზომისა წესსა-ზედა მისისა ბუნებისასა, არცა დამეტდეს და არცა დაქაქლდეს. სწორად იყუნენ მისა სქამძღუარსა ზედან კაცი მართლად და კარგად იყოს. და თუ დამეტდეს და ანუ დაქაქლდეს მისსა გუარისა ზომასა || ზედა, მაშინ გამოჩნდების ესე სენი, რომელსა ქუიან ჳურჭელისა სნება. განკნა მქარტივისა, რომელ არს წყლულება და გაპებულება, და გაკუეთილი და გახეთქილი და მოჭრილი; და რომელი გარეთ ასოთა წაეკიდოს, ამოუქვარდეს ანუ გაეპოს.

და იცოდით, რომე ამა წიგნსა შიგა მრავალგან დაგუიწერია ნიშანი ასოსანი თავთქავად და სენი ფერად-ფერადნი, და გამოგუიჩივია, გაგუიყოფია ცალკე-ცალკე ასოი და სენი მისთა მზღუქართა და სენტა, და ნიშანი მათი და წქამქალნი მათნი და კურნებანი მათნი. და მისთუის დაეწერეთ ესე ნიშანი აქა კიდევე, რომე ერთიარად არის, და წქაიკითხოს და ახლად გაიგონოს და კარგად დაისწალოს მეცნიერებით მით ყოვლისა ასოსა, და შეატყუას ადგილსა ასოსა და სნებისასა ბრძანებითა ღთისათა.

და მოგუიხსენებია სხუქანცა ამა წიგნსა შიგა, ვითა ერგების სიმსქენესა თუალისასა კუერცხისა თეთრი და წქალი უღბოსა და რძე დედათა, და დაგუიწერიაცა, რომლითა იკურნების სიმსიენი შიგანთა ასოთქანი რომელნი იყუნენ ლუიძლსა || და სტო-539რ მაქსა და თირკმელთა და ტკირბსა, და ფირტუსა და გულშიგან, და ყოველნი გუარნი მათნი ჳომასა ნისა ზედან, რომელიცა შეაშუნდეს ბუნებასა მისსა ზედან, რომელიცა ასოი იყოს. იცოდით დასტურქად, სიმსიენე იქნების გრკალსა შიგან ლუიძლისასა და ყურქიფრთა მისთა. და დამქიწერია ჳურნება მისი, რომელ გამოიღოს ფსელსა შიგან და აგრევე ყოველსა ასოსა. დაგუიწერია თქვე და თქვე მისსა მზღუარსა ზედა მისი კურნება ბრძანებითა ღთისათა.

დაგუიწერია ესეცა, თუ რქაგუარ უნდა კურნება სიმსიენესა პირქელქად რომე გამოჩნდეს, და მერმე მას უქნით რაგუარ უნდა, ყუელა გაჩენით დაგუიწერია ამა წიგნსა შიგან, და უნდა პირველ

გამოჩენასა სიმსივნესა კურნო წაპლებითა შემკრველითა, ვირე არ შეიწყნ[არ]ოს ნამეტნ[ა]ვი, ვირე არ ჩ[ა]მოიწუელოს მის კერძოდ, რომელთა კურნებდე მათ ქ[ა]მსა მოდნობასა სიმს[ი]ვნისასა და დამ-
5 წიფებასა მის[ს]ა, რომლ[ი]თა კურნო და აქციო ადგილით-ადგილ-
[ა]დ და რომელ კურნო განრყუნისათუის ბუნებოჲა კიდე მისისა
წ[ა]კიდებულობისაგან.

v და არს ესრეთ, რომელი იკურნების მკურვ[ა]ლი გრილ || ითა და
გრილი მკურვლითა, და ნედლი კმელითა და კმელი ნედლითა, და
10 კურნო ზომასა მის[ს]ა ზედა სიდიდისა და სიმცროსასა, დამეტებისა
მისისა და დაკლებისა მისისა.

და იგი, რომელსა კურნო განკსნა მ[ა]რტივისა ზომასა ზედა წაკი-
დებისა მისისა მისგან მათ, რომელი უკუეყენოს და დაუამოს და
დაუმშეიდოს, თუ ღმერთსა უნდეს.

ნიშქანი სიმსივნისა აჲა იფუხვის ბრძანებითა ლ'თისათა

15 იცოდით, რომე სიმსივნენი რ[ა]სთენ ფერნიცა არიან, ყოველნი
აქა სწერიან, ყუელანი გამოგუიჩჩევიან ამა ადგილსა და დაგუი-
წერია.

გუარნი სიმსივნეთანი მრ[ა]ვ[ა]ლნი არიან. დ[ა] აწ ყუელა თ[ა]
და თ[ა]ქ მოგახსენოთ. არს სიმსივნე მკურვ[ა]ლი, და სიმსივნე კმე-
20 ლი და ძნელი, და შეკრებულნი, სიმსივნე მ[ა]ქვ[ა]ლი, ადგილით-ად-
გილ[ა]დ, რომელნი წაეკიდებიან წყლულსა თანა, და სიმსივნე, რომ-
ელი იქნების ქარის[ა]გან მ[ა]ქვ[ა]ლისადა, გაბერვა და ფერნი მისნი
ქცეულნი არიან, რომელიმე არის¹ წითელი, რომელიმე არის მწუანე
და რომელიმე შ[ა]ვი, და რომელიმე ყუითელი, და რომელიმე თე-
540r თრი. და ყოველივე ესე არის ზომასა || ზედა ნ[ა]მეტნავისასა. და

25 იქნების ესე მისგან, როდეს იქნებიან ნამეტნ[ა]ვისა მ[ა]რტივისაგან
მეტებითა, და რომელიმე იქნების რეულობითა ნამეტნ[ა]ვითა. თუ
იყოს რეულობისა ნამეტნ[ა]ვისაგან, იყოს ფერი მისი მრლუიე Ⴚ
ძალიანი, რომელი იყოს რეულობისაგან ორისა ბუნებბსა ნამეტნ[ა]-
ვისაგან, ან სამისაგან, ანუ ოთხისაგან და სიმსივნეთა თანა, რომელ-
30 თა თანა იქნების ტკივილი და სიმსივნე არის, რომელთა თანა არის
ტკივილი. და იგი შეიქნების სიმკურვლისაგან წითლისა ნ[ა]ქვლისა
ანუ სისხლისაგან. და რომელი სიმსივნე იყოს, ფიცხლა ემ[ა]ტებო-
დეს ზედა-ზედა. იგი არის შ[ა]ვისა ნ[ა]ქვლ[ი]საგან ანუ ბალღმისა-
გან. და თუცა იყოს სიმს[ი]ვნე წ[ი]თლისა ნ[ა]ქვლისაგან ანუ სისხ-

35 ლისაგან, იყოს მასშიგან ტკივილი, ვირემდის იყოს-სიმკურვლე მას-
შიგან; არ და[ა]კლდეს² მისგან, მერმე გაფიცდეს, რაჟ[ა]მ წ[ა]ვიდეს
სიმკურვლე.
და იცოდით ესეცა, რომელთა გამოჩნდეს სიმსივნეთა ნარჩობა

ტანსა შიგა, ანუ გარეგნით ანუ შიგნით, ანუმე(!) იყოს იგი ნამეტ-
 ნ[ა]ვისა. ჩ[ა]მოწვეულისაგან იმისა კერძ, რომელი იყოს სიმსიენე, || v
 ანუ ცემულობისაგან, რომელსა ეცეს. რამე გარეთ ანუ შიგნით, და
 მოიჩჩოს მისითა სისხლი მისგან მის ასოსა შიგან და გაუსივდეს.
 ანუ იქნების ასოსა უსუსურობისაგან, რომე დაუსუსურდეს, ვეღარ 5
 შეიძლოს მოღწობად, რომელიცა შ[ა]რთებს მას მოღწობა, და გან-
 რყუნას მას შიგან იგი, და შეიქნას მისგან სიმსიენე გრილი და კმე-
 ლი. ანუ იქნების თუხმისაგან. შე[ე]ქნას ესე განრყუნა საზრდელისა-
 გან და დაიბ[ა]დების მისგან. არს მისგან სიმსიენე ფერკთა, რო-
 მელსა ქუიან სნება პ ი ლ ო ს ა. და იქნას კულა სიმსიენე, რომელსა 10
 სახელი ქუიან ფ ო ს ი ო ს ი, და შეიქნების კულა მისგან საგურ-
 კლეშიგან ბავსირი და ცხუერთა შიგანცა ბავსირი და სხუიპელი,
 რომელი გამოჩნდეს ტანსა გარეთით და ანუ შიგნით.

და ნ[ა]მეტნ[ა]ვი იგი, რომელი ჩ[ა]მოვა ასოთა შ[ი]გან და შეიქს
 მისგან სიმსიენე, მაშა არს იგი ნამეტნ[ა]ვი ბოროტი და შეიქნების 15
 ყოველსა ტანსა შიგან და გასწმედს მას ბუნება რომელიმე ადგილ-
 თა ტანისათა და ჩ[ა]მოგზ[ა]ვენოს რომელთაქმე ადგილთა ტანისათა,
 რომელსა ი იყოს სიუსუსურე, მაშინ შეიქნას მისგან სიმსიენე, და ესე 541r
 იქნების ნამეტნ[ა]ვისა ჩ[ა]მოსულისაგან მცხსა შიგან; ანუ არა მისსა
 ქ[ა]მსა, ანუ ზოგთა ასოთა შიგან. და თუ იყოს განრყუნილობა პირ-
 ველ მისულასა მის[ს]ა, და ზოგაქმე გაირყუნიების, ჩ[ა]ქ[ა]ქიმე მიწი-
 ოს ნამეტნ[ა]ვი იგი მის თ[ა]ნა. და იცოდით, რომე იქცევან ფერნი
 ნამეტნ[ა]ვიანი, რომელთაგან იქნების სიმსიენე. თუ იყოს იგი ნ[ა]-
 მეტნ[ა]ვი მკურავ[ა]ლი და ბოროტი და დაიბ[ა]დების მისგან ანასდა
 სიმსიენე მკურავ[ა]ლი, და ქუიან იმა სიმსიენეს ეკალი(?). ესე შეიქ- 20
 ნების სისხლისა ბოროტისა ნამეტნ[ა]ვისაგან, ანუ სიმსიენე შეიქნე-
 ბის, რომელსა ღურჩ ქუიან. ესე შეიქნების სისხლისა და წითლისა
 ნაკულლისა ბოროტისაგან. თუ იქნას ჩ[ა]მოწურვა ზედა-ზედა, შე-
 იქნას მისგან ღუბელა. და იქნების ესე ღუბელა თუხმისაგან, რომე
 ნამეტნ[ა]ვისა ზედა-ზედა ქ[ა]მითა, რომე ვეღარ მოიღწოს საკმელი, 30
 და შეკრბეს სტომაქისა პირსა ანუ ადგილთა გულლისა ეზოსათა და
 შექ[ა]ქნების მისგან ღუბელა. v

და ერთი მისგანცა შეიქნების ღუბელა, რომე ქ[ა]ცსა თ[ა]ქვედა
 სკირდეს, და საკმელსა ქ[ა]მდეს, და იმა თ[ა]ქვედისაგან ვერ მოი-
 ღწობდეს, და დარჩების მის თ[ა]ქვედისაგან შვასისა(!) და მკერდ- 35
 შიგან ანუ ფირტუშიგან, და შეიქმნას მისგან ღუბელა. თუ დაუსუ-
 სურდეს ზოგი ადგილი ტანისა და ვერ მოიღწოს საზრდელი და შე-
 კრბეს იგი ზედა-ზედა, და შეიქნას მისგან ღუბელა და სიმსიენე იგი,
 რომელი შეიქნების ყოველსა ტანსა შიგან, რომელსაგან არს ერთი
 ფერი ყუითლისა წყლისაგან. რომელსა ქუიან ბ ა შ რ ა ნ ა. და იგი 40
 არ სტივის, ასრე რომე ღორთელი და სარატანი, რომელ იქნების

იგი ავისა საზრდელისკაცან. და იქნების ერთი ფერი სიმსიენე ქა-
რისა მბერვისაგან, რომელ შეერევის სისხლსა ბოროტსა თანა, და
მგზავს მის ქარსა მბერვისა, რომლისაგან იქნების სიმსიენე ქარისა
542r ზამბისასა, რომელ მოადნობს საქამქადასა და გააქმლიერებს ტან-
5 სა. და არს ისი ქარი ჩრდილისა ლაქტიფი და სუბუქი.

და აწ სიმსიენისა ნიშანი დაფეროთ, შეტყუების და ცნობების.
სიმსიენე როდეს ნახოს მკურნალმან. ფერთა უნდა იცნას, და აგრე
კურნება მით იქნების ნაქვითა და შეტყუებითა სნებისათა. ნიშანი
10 და შიქან სიყუითლე ერიოს, მაშინ იცოდი, რომე ძნელად [არს]
ტკივილი. და შეიქნების ამად, რომე ესე იქნების სისხლისაგან ანუ
წითლისა ნაკვლისაგან, ანუ იქნების ორისგანვე — შერევნითა სი-
სხლისაგან და წითლისა ნაკვლისათა. და უძნელესი ტკივილი,
რომე წითლისა ნაკვლისაგან იყოს, მისგან იქნების. და კელი დას-
15 დვა, მწოვედ ცხელი არ იყოს და ბოლოდ ცხელი იყოს, და ფერი
ყუითელი იყოს. და მწოვედ სტკიოდეს. და იარებოდეს ადგილით-
ადგილად. და ესეცა იცოდით, რომე ესე მარტოდ წითლისა ნაკვლ-
ლისაგან არ იქნების, მაგრა იქნების წითლისა ნაკვლისა და სისხ-
ლისა ერთმანერთსა შერეულობითა.

და თუ იყოს სიმსიენე სისხლისაგან, ნიშანი ესე იყოს, რომე
v ფერდი(!) უფრო წითელი იყოს || და ტკივილი უმცრო იყოს. თუ
სიმსიენესა თანა წყულუება გამოჩნდეს. შიქანი უფრო ტკივილი
დაუწყოს. ოდეს იგი მიზიდოს მის კერძ, რომელი ჩამოიწურვის,
ისი რომელი მისგან სიმსიენე შექნილა. და თუ იყოს სიმსიენე ფოლ-
25 ხუი და არა იყოს შიგან ტკივილი. იცოდი, რომე ბალმისაგან არს.
და თუ იყოს სიმსიენე ფოლხუი და მერმე ქვასავითა მაგარი იყოს
სიკმითა, იცოდი, რომე შიქანისა ნაკვლისაგან არის. და იქნების
მას შიგან თუითო ფერი სიმსიენე ზომასა ზედან ნამეტნავისასა,
მატებისა მის და დაკლებისა, და რეულობისა. და შეკრბების იგი
30 ერთსა სიქნლსა ზედან, ვითა თქუან სიმსიენე არის ტანშიგან. და
სახელ-სდებენ სიმსიენესა მას სიმსიენე, რომელი ჩამოიწუროდეს
მისგან, რომე ანუ არა ჩამოიწუროს ანუ სტკიოდეს, და რომელი შე-
ვიდეს სიქნალთა ტანისათა, და დაეკშვის მისგან სიქნალი ვითა
ქვისაგან, ანუ ქარისაგან. ანუ მატლისაგან, ანუ აყიროს თესლისა-
543r გან. ოდეს დაეკშვენ სიქნალნი გუამისანი || შიქანისა საქმისაგან,
35 სახელსდევით მათ დაკშულობა.

იცოდით. რომე რაცა სიმსიენისა რეულობა დაკუიწერია. ძირი
ყუელასა სისხლი არის. რომელი-იგი დულს და იქნების ხშირად და
სქელად ანუ თხლად, ანუ შეერევის წითელსა ნაკვლელსა და იქნე-
ბის იგი მკურნალნი ანუ გრილი და კმელად. და არს იგი შიქანი ნიქ-

დელი. ანუ იქნას თხელი წყ[ა]ლივითა და არის იგი ბალღამი. და
 დაიდების კულა მრ[ა]კალსა ფერსა ზედა. და ესე არიან მიზეზნი
 თუითო ფერთა სიმსივნეთ[ა]ნი, რომელნი იქნებიან ტანსა შიგა. და
 ოდეს გაგრილდეს სისხლი იგი და გაყინოს, და გარდაქვლოს ბუნე-
 ბისა! მისისა საზრდელსა თანა, მაშინ იშვექს მას ასოსა შიგა, რო- 5
 მელსა შიგა იქნების ღორთელი და სარატანი და სხუაცა, რომელი
 მიხსენებია მისგან, რომელსა სახელ-სდებენ მ[ა]ქვასასი და შაფადი
 და სიმსივნენი კმელნი და სქელნი. და თუ შე[ე]კრიოს სისქესა თანა
 და სიგრილესა, რომე სიძნელისაგან იყოს, მისგან სარ[ა]ტანი ასო-
 თა შიგან კმელთა ძარლუთა თანა, და შეიქნების სარატანი ნედლი. 10
 და არის და უფრო დაემ[ა]რთების სარატანი ასოთა შიგან კმელთა
 ძარლუთა || თანა, და შეექნების სარატანი ძუძუთა შიგან და სარ- 15
 ცხუინალსა დედათასა და სარცხუინალსა მამათასა, ამად რომე არიან
 იგი ძარლუთა კმელთაგან. და იქნების კულა ხანდახან ნაწლევთა ში-
 გან, და შეიქნების მისგან წყლულება ნაწლევთა შიგან. და არს 15
 ტკივილი, რომე მისი გამრთლება არ იქნების. და უთქომს ა ო ფ ი ს
 ბ ა გ რ ა ტ ს, ვითა წყლულება ნაწლევთა შიგან შ[ა]ვისა წ[ა]კვლ[ა]-
 საგან იქნებისო. და უფროსი ისი არის, რომე ღორთელი შე[ე]ქნე-
 ბის ყელსა ზედან და მკერდსა ზედა, რომელი იყოს ამათ სიმსივნე-
 თაგანი, რომელი იყოს მას შიგან ტკივილი. იცოდით, რომე აღარ 20
 გამრთელდების იგი, თუ არ გაუყუეთ და არ გამოართომ, და ანუ
 ასეთსა წამ[ა]ლსა არ უზ[ა]მ, რომე და[ა]ლბოს კორცი და და[ა]მწი-
 ფოს წამლებითა ბოროტითა. მერმე მარ[ა]ქებითა ქ[ა]მართელოს
 ასეთითა, რომე მოაშროს და გამოზ[ა]რდოს კორცი. და რომელი იქ- 25
 ნების სისხლისაგან ანუ წითლისა წ[ა]კვლ[ა]ს[ა]გან, იგი შეიწყნ[ა]-
 რებს, უადვილფა, გამრთელდების, და თუ გაუეთოს ძარლუი, მაშინ
 კურნოს წამლებითა გრილითა და შემკრველითა.

|| აწ წამ[ა]ლნი დავიწყნეთ მისნი, მათგანი 544r

საცხებელი. მას ზედა წყ[ა]ლი რობარაზაჯი-
 სა და ქაქან[ა]ჯი, რომელ არს ანკუფი. დასდვას 30
 ზედა ანუ სცხოს სანდლითა წითლითა: ანუ აილოს რამე მცირედი,
 რამე ზაფრ[ა]ნი ანუ შაფი მამით[ა]სა და დაგ[ა]ლოს ერთგან, და
 შერიოს არდის წყლითა და სცხოს ზედა. და თუ იყოს შიგა სისქე
 და სიფიცხე. მაშა კალნაბისა წყლითა და რობარ[ა]ჯისათა. და დას- 35
 დვა მას ზედა და გას[ა]ქსნელი ასუა მას ზომასა ზედა, რა ნახო
 ძალი მისი.

მატბუხისაგან ხიარ-ჩ[ა]მბრისა და ალილა-
 გისა, და ჩ[ა]მიჩი და სუელი, და კურტუმი და შაქ[ა]რი კუტლ[ა]-
 ული, ანუ საბრის წყლითა და შაქრითა, და წყ[ა]ლი მულურდოსა.—

აილო მისგან სიჭორ[ა]გი ერთი და ადულო, და აილო მისგან ორი კოვზი საბრის წყლისაგან და ორი მუტყ[ა]ლი შაქ[ა]რი, შეკრიფე და შეასუი ერთ სასმლად. და ასმილი ესრეთ ერთსა დღესა, და მეორესა გაუშუებდი, ვირე გამრთელდეს.

სიმსივნისა

- 5 და აჭ[ა]მე და ახურტიე სახურეტელი თათმისა და სახურეტელი ოსპისა, და სახურეტელი აყიროსა და ხავ[ა]რტისა, და უყ[ა]ვ ესე ყოვლისა სიმსივნისათუის, რომელი იქნების სიმკურესისაგან და ბოროტისა ნამეტნ[ა]ვის[ა]გან.
- v || და თუ გამწელდეს ტკივილი სიმს[ი]ვნისა, მაშინ დაუწყე კურნება მით, რომლითა დასუა ტკივილი. ოდეს იწყოს გამოჩენასა მის[ს]ა გრილითავე შემკრვლითა, რომელი მითხრობია შენდა, რომელ დაუშუას ტკივილსა და შეკრ[ა]ს ადგილი, რათა არა შეიწყნ[ა]როს ნამეტნ[ა]ვი იგი, რომელ არს ძირი მისი. და ამათ წამ[ა]ლთა გრილი თიხა სომხური სცხო ზედა გრილითა წყლითა და
- 15 ვარდის ზეთითა. ანუ აიღე: ვ[ა]რდი კმელი და ოსპი — თუითო ნაწილი, და შეგბოლე და დაგაღე, ვირე. მარ[ა]მავითა შეიქნას, და ვარდის ზეთი თანა დასდვა მას ზედა.

თირკმელთა

- ანუ მოუსუი: მურდას[ა]ნგი გარცხილი ქუეყ[ა]ნ[ა]სა ზედა
- 20 ანუ ურცხელი მოუსუი ვარდის ზეთითა და სცხე ზედა.
- და კურნე რომელი იყოს ნასკულობისაგან შიგა ზოგათა ასოთა ტანისათა, მ[ა]თგანი — ქვა, რომელი იქნების თირკმელთა შიგა, და ქანთელსა, და ჭიასა, და ქუდუდანი, რომელ არ[ს] ჭია (იგი მგზ[ა]ქესია აყიროსა თესლისა, რომელი შეიქნების
- 25 ნაწლეეთა შიგან), და ქარი იგი, რომელი იქნების შიგან საქციელთა,
- 545r და კურნე მათგანი თუითო ზომი. რათა ნახო რეულად, || შეაშუნდებოდის.

ხრისა

- და კურნე ჭია აყიროს თესლი, რომელნი იქნებიან მაგიერ
- 30 ნორტ[ი]ისა გარყუნილისა წამლებითა, რომელ მოკლ[ა]ვეს. წამლები მწარე — აფსინდი და საბრი, და შია და თურმოსი, და მუხუდოს წყალი შემგბარისა მისა ქერქსა თანა, და ჭადა და ვაშქი. და წამლები მწარე გროში, რომელნი ერგებიან მას წყალი ბროწეულის ხის ქერქისა და ქერქი თუთის ძირისა.

და წამლები, რომელი მოკლ[ა]ეს ჰიასა აყიროს თესლსა, მისგან ყ[ა]მბილი(!) და ურფა და ზოგნი, რომელნი გუიხსენებინა მისთვის.

შირიმს შიგა.

და შირ[ი]მი, რომელი იქნების ნამეტნ[ა]ვისა სქელისაგან, მაშინ კურნე, თუ შეგეძლოს წაშლითა სუბუქითა, რომელ გამოაღოს ფსელი მით, რომელ დაგუიწერია ლუილისა კარსა და თირკმლისასა და ქანთლისასა. მისგანი სიქაძინია და ასი და დადუქიბროთისა ძირითა წყლითა. და ნიახურის თესლი და ანისონი, და მთის ნიახურის თესლი — თუითო ნაწილი. შერიე ერთჯაქ და დანაქყე, და შეზილე თაფლითა და შეასუი მისგან ორი მუტყ[ა]ლი ანუ სამი, ანუ ზოგითა წ[ა]მლებითა, რომელ მიხსენებია შენდა. მაშინ უკუე გაგრძელდეს მისი კურნება, || მაშინ გაქაქე და გამოილე.

და ოდეს გასუქდეს კ[ა]ცი და გადიდდეს მისი ცმელი, რომელ გარდავლოს მისი მზლუ[ა]რი ბუნებისა და დაუშძიმდეს მისი ტანი, და ოდეს საქმესა იქმოდის, სულსა უპყრობდეს და რაბოდ შეიქნას, და უკუდგეს საქმისაგან და ძრკისაგან. მაშინ კურნე იგი წამლებითა და საქ[ა]მ[ა]დებითა სუბუქებითა კმელუბითა, მისგანი — დუბადი ლაქისა და გუარიშნი ზირასი და პილპილისა. და სიქაზინია და ზოგი მაჭუნები, რომელ არს ამისეე გუ[ა]რისა. და დაუზილე ნარდინის ზეთითა და იასამნითა აბ[ა]ნოს შიგა უზმასა, რ[ა]ოდენ გაქკმოს ესე. და არა შეევიდეს აბ[ა]ნოსა კმულე, რ[ა]ოდენ შესულა კმელისა აბ[ა]ნოსა შიგა და გაქსუქებეს. და უბრძ[ა]ნე, რომე იმარხოს და იარებოდეს და ზედგეს. და აქ[ა]მე პური თაფლითა და ძმრითა და ზეთითა და ხარდალითა (რომელ არს მდოგუე), და ზოგი, რომელ მიხსენებია წიგნსა ჩემსა, რომელ არს ლატიფი; და თუ აქმევდე კორცსა, მ[ა]შინ აქ[ა]მე მფრინველთა, ვით[ა]რად ასკატკი და ვ[ა]რია და კუმბარი (რომელ არს ტოლოჟინი), და მფრინველი ველისა. და შეკრებით კურნო ყოველი ნამეტნ[ა]ვი გასახტსნელითა და ყოველი ნასკულობა გახუპითა და || ყოველი ნაკლული და უსუსური, რომლითა უმ[ა]ტრო მას შინა და გაუძლიერო, რ[ა]ოდენ უსუსურობა რომლისა იქნების ბუნებისა ქცევისაგან. მაშინ გაკეთე(!) იგი ქცეულობა, რომელ წაეკიდა და გარყუნა ბუნებისა და დასუსურა(!) ტ[ა]ნი, და თუ ქმნილ იყოს იგი სიმეურვლისაგან, ანუ სიგრილისაგან, ანუ სიკმელისაგან, ანუ ნოტიოსაგან. და თუ არ იყოს იგი უსუსურობა მ[ა]გთერ ქცეულებისაგან ბუნებისა, და იყოს იგი ნამეტნ[ა]ვისაგან, რომელი შორეულ იყოს ტანისადა, და მისწ[ა]ვებს მას ზედა სისქითა ფსლისათა და უნებლობითა გამოჩენისა მისისათა და

მცირედ უსუსურობითა ტანისათა საქმისა კერძ. შ[ა]შინ გაუწმიდე ტანი მას ე[ა]მსა ქაშთ[ა]კითა, რომელ გამოიღებს ნამეტნ[ა]ვთა და გაუძლიერებს სტომაქსა.

5 მისგანი. — შ[ა]რტუ[ა]ლი ასთ[ა]მხიკონისა და იარ[ა]კი-ფეყ-რქისა, შ[ა]რტუალი მასტაქისა და საბრისა, და შ[ა]რტუალი ბუდუ-რისა, რომელი იქნების მასტაქისაგან და საბრისაგან, და ნიახურის თესლი და ნანახუა, და ალილაგი შ[ა]ვი, ამ[ა]თგანი — თუითო ნა-წილი, და საბრი — სამი ნ[ა]წილი, დან[ა]ყე, დაგ[ა]ლე და შეზილტ თურინჯის წყლითა და შეასუი მისგან ორი მუტყალი საკ[ა]მ[ა]დისა პირველ და შემდგომ[ა]დცა, და თუნ || და კმულმან.

v
10 და ვ[ა]ქცენენ წამ[ა]ლნი, რომელნი ერგებიან სიმსივნესა შეკრე-ბით.

წამალი, სარგო სიმსივნისა მხურვლისათვის

მორავლისა სიმსივნისა

და ცეცხლითა დამწურისათვის და რომელი გამოჩნდების ტანსა
15 შიგა, და მხხუიძლები, რომელსა ქუიან სახელ[ა]დ წითელი და სპ[ა]რსულ[ა]დ სურიჯა. — აიღე: კირი და ჩადეე ქურჭელსა წმი-დასა, და და[ა]სხი მას ზედა წყალი და ურიე; და უშუი ე[ა]მი ერთი და გაისუნოს, და დაღუარი წყ[ა]ლი მისი. და შეიღჯერ ესე და[ა]-სხი და მერმე გაღუ[ა]რო და გაუშუი, რომე გაქმეს. და ოდეს. გაჯ-
20 მეს, აიღე მისგან ოთხი უკია და ფურცელი ჭაკუნტლისა ნედლისა და ანუ კალნაბისა — ორი უკია, დან[ა]ყე ცალკე-ცალკე რ[ა]გუ[ა]-რაცა მარ[ა]მა, და დასდეე მსივ[ა]ნსა ზედა ს[ა]მ-ს[ა]მჯერ, ვირე გა-ქურდებოდეს. ედვას და აიღებდი და სხუასა დასდებდი. ან უ აიღე
25 პური საფუერისა და ჩ[ა]გდეე წყ[ა]ლშიგა. და აიღე ფურცელი ლე-მისა ნედლი, ანუ მულურდოსა, ანუ ზავარტისა, ანუ არდისა, — ნაწილი ერთი პურისაგან და ნაწილი ერთი ფურცლისაგან; დან[ა]ყე
547r და დაგ[ა]ლე ვარდის ზეთითა, ვირე შეიქნას ვითა მარამა. || და მერმე დასდეე სიმსივნეს მას მკურვალსა და სხუასა, რომელი მი-სხენება. ან უ აიღე: ქერქი ბროწეულისა და ოსპი, და ვ[ა]რდი
30 კმელი, — თუითო ნაწილი, და შეგბოლე, ვირე დაჩუღეს(!) და და-გ[ა]ლე, ვირე შეიქნას ვითა მალამა. და ურიე თანა ცოტა ბალ[ა]ქ-რჯის ფქუილი და ვ[ა]რდის ზეთი, და შექენ მარამ[ა]დ და დასდეე სიმსივნესა.

წამალი, ს[ა]რგო ყოვლისა მკურვლისა სიმ-
35 სივნისა. — აიღე: მურდან[ა]ნგი და სპეტი, თუითო — ხუთი მუტყალი, და ფურცელი მღირდუსა ნედლი — ათი დრ[ა]მი; დან-
[ა]ყე ცალკე-ცალკე ვითა მარ[ა]მა, და შეკრიფენ და და[ა]წთვე ზედა ვ[ა]რდის ზეთი, და შექენ მარ[ა]მად და დასდეე ზედა მსივ[ა]ნსა.

წამალი, სარგო კირჩხიბისათვის ოდეს იყოს წყლული. —
 ა ი ლ ე: ფქუილი გერმა, და გუნდრუკი და სპეტი დედათა, — თუი-
 თო ღრქამი, თიჯა საბეკლდევისა ანუ სომხური — ორი ღრქამი, და
 თიჯა გარცხილი — დრამის წონა; დანაქე და დაგქალე ქარგად,
 და შეკრიფე და შექენ მარქამად და ვარდის ზეთითა, და კურნე 5
 დილა-მწუხრი. და თუ კირჩხიბი იგი ნელლი იყოს წყლულად, მაშინ
 დაგალე უზეთოდ, და დატუე ზედა, რქაოდენ ესე წამალი გამო-
 ზრდის ყოველსა წყლულობასა და გაქაშორებს. v

მზარვლისა

წამალი, სარგო სიმსივნისა მკურვლისა და ცეცხლისა დამწუ- 10
 რისა. — აილე გული კუერცხისა და შერიე ვარდის ზეთითა, ვირე
 გათხელდეს, და დასდევ ზედა.

და ერგების სიმსივნისა მკურვალსა, რომელი იყოს თუალსა ანუ 15
 ზოგთა შინა ასოთა ტანისათა. — ა ი ლ ე: აინდაბე და დანაყე, და
 ურიე თანა ბალქარჯის ფქუილი დაცირილი, და კუერცხის გული დი
 ვარდის ზეთი, და შექენ მარამა და დასდევ, ანუ აილე კირი გარცხი-
 ლი და შეხქაქე ვარდის ზეთითა და დასდევ ზედა.

წყლულისა

წამალი საცუეღნი წყლულთა ნელლთა ზედა, რომელი არა 20
 გაშრებოდის, მაშა გაქაშროს და შეკრიბოს. — ა ი ლ ე: გუნდრუკი
 და ჭულინრი, და ზარევენდი გრძელი ანუ მრგუალი, და საბ-
 რი და დამოლოხუანი — თუითო ნაწილი; დანაქე, დაგქალე და
 დატუე მას ზედა დილა-მწუხრი, ოდეს გინდეს, თუ შეკრბეს და
 დამციოდეს წყლულისა ადგილი, მაშა დაქასოვე წამალი ვარ- 25
 დის ზეთითა და დასდევ ზედა დილა-მწუხრი.

დავალის ხორცისა

წამალი, რომელი შესჯამს დამალსა კორცსა და გამოზრდის 548r
 კორცსა და გაქაშრობს წყლულსა. || ა ი ლ ე: ანძრუთი და საბრი
 და შიფი მამითასა, — თუითო ნაწილი; დანაქე და დაგალე, და და-
 ტუე წყლულსა ზედა მისგან! დილა-მწუხრი, და დაქაქარ ზედა სე- 30
 ლის მჩუქარი.

წამალი, რომელი გამოზრდის წყლულსა და გაქაშრობს. —
 აილე: გუნდრუკი და მური და ანძრუთი, თუითო — ორი ღრქამი,
 ვაშყი და მამითა, და დამოლოხონი და ჭულინრი, თუითო — ღრქა- 35
 მი, დანაქე და დაგქალე, და დატუე წყლულსა ზედა; დაქანეე

ცული ზეთითა ბერძულითა და დაცუიე ამა წმ[ა]ლსა ზედს, და ურიე, ვირე შეიქნას ვითა მ[ა]ლამა, და კურნე დილა-მწუხრი.

მარამანი

5 შექნა მარ[ა]მისა ბასილიკონისა, ს[ა]რგო ფიცხლისა სიმსივე-
ნისა, და დაქადნობს ღორთელთა. — აიღე: ფისი და რათინა, და
ცული და ზეთი ბერძული, და ცმელი ბატისა, ამ[ა]თგან თუითო —
ლიტრა, და კევი ბელეკონისა — ოთხი მუტყ[ა]ლი, და[ა]დნეე ფისი
და რათინა, ცული, ცმელი და ზეთი ესე ერთგან, მერმე ჩ[ა]ურთენს
10 შიგან კინა და ბელეკონის კევი, და ურიე, ვირე დადნეს და შეზაოს,
და შექენ მარ[ა]მ[ა]დ და კურნე მით მსივ[ა]ნსა მას, და და[ა]კრევედი
ზედა სელის მჩურითა დილა-მწუხრი. და მარამა ესე დაქადნობს
v ყოველსა სიმსივენსა, რომელი იყოს || ტანსა შიგა, და არა არს ამას
შ[ი]გა საეპუი.

15 შექნა. მარ[ა]მისა ოთხითა წამლითა. ესე და-
[ა]ლ[ა]ბობს სიმსივენსა, რომელი იყოს ძირთა ყურ[ა]სათა. — აიღე
ცული და რათინა, და ცმელი ზროხისა და ფისი, — თუითო ნაწი-
ლი. დან[ა]ყენ ერთგან და შექენ მარამად, და კურნე მსივ[ა]ნსა მით
დილა-მწუხრი. და ესე მარ[ა]მა და[ა]ლბობს სიფიცხესა სიმსივენისასა,
რომელი იყოს ს[ა]რცხუნელსა დიაცისასა.

20 შექნა მარ[ა]მისა, რომელსა ქუიან მოციქულთა² ს[ა]რგო ყოვ-
ლისა სიმსივენისა ფიცხლისათუის, და და[ა]მწიფებს და და[ა]ლბობს
ღორთელთა და ერგების დუბელსა. — აიღე ქური ს[ა]მი ასთ[ა]რი,
და ვაშქი — ხუთი ასთ[ა]რი, და ჯავაშირი — ორი ასთარი, და გუნ-
დრუკი — ს[ა]მი ასთ[ა]რი, მურდას[ა]ნგი — ოთხი ასთარი, მური და
25 კინა, თუითო — ორი ასთ[ა]რი, და ცული — ლიტრა ერთი, და რა-
თინა — თოთხმეტი ასთ[ა]რი, და ე[ა]ნგარა — ორი ასთ[ა]რი, და ზა-
რევე[ა]ნდი — ს[ა]მი ასთ[ა]რი, და ზეთი ბერძული — ექუსი ლიტრა;
დანაყენ რომელნი კმელნი იყუნენ, და გაცარ. და[ა]დნეე ქური და
ვ[ა]შქი, და ჯავაშირი ძმრითა, და მერმე დაგ[ა]ლენს; და აგრევე მურ-
30 დას[ა]ნგი დაგ[ა]ლე კიდე, და ეანგ[ა]რი კიდე, და [ა]წთვე ზედა ს[ა]-
მი წთობა ძმ[ა]რი, და დაგ[ა]ლე, ვირე შეიქნას მარამ[ა]დ. და[ა]დნეე
ქალბანა და ცული და რათინა, და დაგ[ა]ლე ზარევე[ა]ნდი მ.³

ნმ კარი [ორგეოცდა მეთვრამეტე]

საკლავთა წამალთა, მკურნალობა გუელისა, ბრახისა
და ცოფიანისა უშალასი⁴

35

აწ მოგახსენოთ გუარნი წამალთ[ა]ნი, რომელთა გუ[ა]რ[ა]დ მ[ა]რ-
თებს მოკლვა კ[ა]ცისა, მაგრა იქცევის და იქნების იგი წამ[ა]ლი და
საკლ[ა]ვ[ა]დ მ[ა]თგან ერთისა, რომე საკ[ა]მ[ა]დსა თ[ა]ქსა დაბუროს

და ხანი გამოვიდეს, იქცევის გუნებასა და იმად შეიქნების წამლ[ა]დ ს[ა]კლ[ა]ვ[ა]დ; და რძე, როდეს დაძველდეს და გაირყუნას; და კორცი, როდეს მკურვლსა თორნესა შესწუა და დაბურო თ[ა]ქსა და შიგან გაცივდეს. ზოგი საჰამ[ა]დი, რომელი ჰამოს კაცმ[ა]ნ და დაემ[ა]რთოს გულისა შლა და გახსნა მუცლისა. და არის ასრეცა, რომე 5
საჰამ[ა]დისა გუარსა შინა წამ[ა]ლი იყოს, და იქნების, რომე წაეციდოს რამე და განრყუნას სიტბემან. და ჰურჰელი იგიცა, რომელსა შინა იყოს რამე, და სხუაცა მრ[ა]ვ[ა]ლი, რომე იქნების, რომე განრყუნას რეულობამან და წაეციდოს საჰ[ა]მ[ა]დისა რამე, და იქციოს ბუნება და გაირყუნას საჰ[ა]მ[ა]დი და შეიქნას საკლ[ა]ვად წამლად. 10
|| ანუ იყოს წამ[ა]ლი იგი მკურვალი და ძნელი, დაქადნოს მისითა სიმკურვლითა და სიძნელითა ქარი, რომელ არს გულშიგან, და გააქუროს მუნ[ა]მდის, რომე დადნეს სისხლი და ჩ[ა]ქოვიდეს გულისა კერძოდ. და სიძნელითა მისითა გაუსივდეს გული კაცისა და მოკუდეს. და იცოდით, რომე მკურვ[ა]ლი წამ[ა]ლი უადრე მოკლ[ა]ქს კაცსა, ვირე გრილი. და რომელი გრილი წამ[ა]ლი მოკლ[ა]ქს კაცსა, იგი მისითა სიგრილითა დაქაფუშუებს ასოთა. 15
და გუინახ[ა]ქს ჩუენ, როდეს შესუ[ა]ს კაცმან აფიონი ანუ ლემი, ანუ შიფი, ზირკის თესლი (რომელ არს თივა-კაცი), ესენი დაქაფუშუებენ, იქნების, რომ არ მოკლას, და იქნების, რომე მოკლ[ა]ს. და რომელი მკურვ[ა]ლი არს წამ[ა]ლი, საკლ[ა]ვი ისი არს, ერთ[ა]დ: 20
ბალდური და ფ[ა]რფიონი და ფიში. თუ მათგანი შესუას, შეიპყრ[ა]ს ს[ა]ქტივ[ა]რმან და ბნედამან და ცხუერთა სისხლ[ა]ქს ღენამან, ანუ მოკლ[ა]ს მსწრაფლ:
ქინძის წყ[ა]ლი მოკლ[ა]ქს, კმელი არს და გაყინ[ა]ქს სისხლსა გულისათა. და რომელსა შეხუდეს ესე, ნიშ[ა]ნი მისი ესე არის: კმა მიკდეს და წაუტდეს ცნობა მისი. მ ა შ ა პ ი რ ე [ე] ლ დ ა ი ო წ ყ ე კ უ რ ნ ე ბ ა მ ი ს ი . — ა ი ღ ე : ცერეცო და შეგბოლე, დაწურე წყ[ა]ლი მისი და შერიე თანა ჰუნჯ[ა]თი და შეასუი, დასთხოოს, ანუ ათხიე თფილითა წყლითა. და შეგბოლე აფსინდი და დაწურე წყ[ა]- 30
ლი მისი, და შეასუი ერბო და ანუ კუერცის გული და ხ[ა]ქ[ა]რტის ნ[ა]წური. და ესე კურნე ამით საკურნებელითა. და იტყუიან, ვითა წყ[ა]ლი მრ[ა]ვ[ა]ლ-ძარღუასა ოდეს სუა, მეტ[ა]დ მოკლ[ა]ქს. მ[ა]ქმინ კურნე ამითვე საკურნებელითა.
|| ფარბიონი — გრილი არის და კმელი, ვითა ლემი და აფიონი, და ძ[ა]ლითა — ეგრევე. და ოდეს ვინ შეჰამოს ამ[ა]თგანნი, 35
შეიპყრ[ა]ს ბრუმ[ა]ნ და თუალნი დაუბნელნეს(!) და ბოყილი შე-
[ე]ქნას, და გაუგრძელდენ კელნი და ფერკნი. და არს რომელ სისხლსა გაყინ[ა]ქს და გულსა მის[ა]ს, და შეასქელებს და შეიქნების ვითა ს[ა]კლავი. მ ა შ ა დ ა ი ო წ ყ ე კ უ რ ნ ე ბ ა მ ი ს ი : დაათხიე ცე-
რეცოს წყლითა და ბაბუწ[ა]ჭითა, და სიფისტონითა და თ[ა]ფლითა. 40

და შეასუი ერბო ფურთა ღუინითა, და შეასუი წამლები მკურცვა-
ლი, ვითა — თერია და სიგზინია და ღუბედი ქაბრისა.

5 ღეში — ოდეს შესუას კაცქან, და დაქათრობს და გაუწითლებს
პირსა, და სურვი(!) და კმუნვა შექედვას. მქან შინ და იწყე
კურნება მისი: პირველ თქვლ-წყალი და ცხურისა სძე
ახალ წუელული, ანუ ზროხისა ახალი, თფილი, ანუ ცეცხლთა ზედა
გაქტფე. ანუ აიღე: ხახუი და შეგბოლე ღუინითა და შეასუი-
მა შინ, თუ ათხევედე: აიღე ბოკილი და ბქერუქი და შეგ-
ბოლე; და შეასუი, ვირე სთხიოს. და თუ არა სთხიოს, ეგრე სჯობს.
10 და მკურცვალი და ლქატიფი ქქარგი არის მისთუის, და თერია და
სიქზინი კარგია მისთუის. და საფიზი ოდეს შესუას კაცქან,
557r ხუქლება შექქნებს. მქან ერგების მას თხევა. ათხიე აფ-
სინდისა შემგბრისა წყლითა და თქვლ-წყლითა. და შეასუი პილ-
პილი და თახუის ყუერი, და ტეგნა და მდოგუი; დაქაყენ ესენი ერ-
15 თქიდ და გაქადგინე ძმრითა, შეასუი და ცხურითქა უწთვე.

აფიონი — გრილი არის და კმელი და ესე დაქაფურუებს კელ-
თა და ფერკთა და გაქსქელებს სისხლსა, რომელ ტანსა შიგან ვე-
ლარ დიოდის. და ფხანაცა შექქნების, და ოდეს იფხანოს, სული
აფიონისა უდიოდეს. მქან დაიწყე კურნება მისი თხევითა ქუნ-
20 ჭითისა ზეთითა და ქქამის წყლითა და თქაფლითა წმიდითა. და ესე
შეგბოლნე ერქიდ და შეასუი და სთხიოს. და ოყნა უქაქ ძნელითა
ოყნითა ესევითქარითა. — მოიღე წყალი კამისა და ლელუი, და
შეგბოლნე. და აიღე წყალი მისი და ჩაქაგდე მას შინა ბქერუქი—
დრქამის წონა, და მკირედი თქაფლი და ტეგნა: და ზოგქან ურთვენ
25 თქანა ანდალსა — დრქამის წონასა, და შეგბოლვენ. და თხევისა
შედეგად და უქანა უზმენ. ასრევე უქაქ შენცა. და შეასუი მერმე
სიქანგუბინი და მკირედი მქარილი თანა ნელ-ტფილითა წყლითა.
ანუ შეასუი: თქაფლი ნელ-ტფილითა წყლითა, ანუ ღუინო
v აფსინდისა წყლითა შემგბრითა, ანუ დაგქალე || მკირედი კილაძო-
ნი და შეასუი მიტქალი ერთი მისქანი ძმრითა და ტფილითა
წყლითა; და ანუ აიღე: ბქერუქი — დრქამის წონა, პილპი-
ლი და თაქუის-ყუერი, თუითო — ნქაქექარ დრქამი. და შეასუი
სიქანგუბინითა და ტფილითა წყლითა. ანუ შეგბოლე:
ქონდქარი და შეასუი ღუინითა, და უწთვე ცხურითაქა, რომელ შე-
35 ძრქას ტუინი მისი და გაქალუიძოს მისულეებისაგან.

ფიში. — უფრო სწრაფით მომკლველი შხამი არის სხუათქანსა.
და არს, თუცა დასცეს სულქან ქაქცი და გამოწურვილი მისი, თუ
ისქარსა ზედა მოუსუა და რასცა დაქასუა, მოკლქავს. მქან ნი-
შქანი მისი ესე არის. — რომელსა იგი ესუას, ბაგენი დაუსიედენ
40 და ენა. და ცოტქანი ვნქაქენ მისგან დარჩომილნი. და პირველ
ოდეს დაუწყო კურნება, ათხიე. და აიღე: თესლი თალგამისა და

შეგზოლე. და მოილე წყ[ა]ლი მისი და და[ა]სხი მას ზედა ლუინო და
ერბო. და მერმე მოილე მუხის ქერქი და შეგბოლე. და და[ა]სხი ზედა
ლუ[ი]ნო იგი. და შეასუი უმჯობესი ამა წამ[ა]ლთ[ა]გან, და უფრო
სქარგო მისთვის. — დავალმსკი, რომელ არს მუშისა მქაქუნი. და
ქვა იგი, რომელსა სახელ-სდებენ ფაზარი, მოუსუას იგი, და შეა- 5
სუა მისი წყ[ა]ლი და ერბო ფურთა ძეული, კარგია. || და რომელნი 558r
ამას წამ[ა]ლსა შეასმენ, ორსა ე[ა]მსა შიგა არა მოკედენ. და შიში
არის მას ზედა გრძელისა ასნებისაგან. და ერგების კულა წამ[ა]ლი
იგი. რომელსა სახელ-სდებენ ჯადვ[ა]რი.

სპეტი დედ[ა]თა — ოუ ვინზე შეასუას, ენა გაუთეთრდეს და 10
ბოყინი შე[ე]ქნას. და კუელა სიგრილისა და სიკმელისა მისისაგან.
რ[ა]ოდენ ტუინსა გა[ა]გრილებს და გა[ა]კმობს, და ერგების
მით წყლითა დაბ[ა]ნა ტფილითა და ლელუის მქატბუხი და მლუქის
წყ[ა]ლი (ესე არს ერთი ფერი ჰონხურისაგან). ანუ ერგების
ცხურისა სძე ნელ-ტფილი და ქუნჯ[ი]ტი. და უუეიყაროს და ცოხ- 15
ნოს, და ლუინითა ჩ[ა]იძლუნას. ანუ შეასუი: საყ[ა]მუნია —
დანგის წონა, თ[ა]ფლ-წყ[ა]ლითა. ანუ აილე: ვ[ა]ზის რძე და და-
წუი. და აილე მისი ნ[ა]ც[ა]რი — ორი მუტყ[ა]ლი, და შეასუი ლუი-
ნითა, მქალსა ზედა სნეულისასა; და ერგების, თუ ღმერთსა უნდეს.

სოკო — ზოგი არს გუარ[ა]დ მომკლვ[ე]ლი და ზოგი არს, რო- 20
მელ დიდად ქ[ა]მითა მისითა მოკლის. მქამინ იგინი, რომელნი ქ[ა]-
მენ, სქაკლ[ა]ვი წაეკიდების. და იწყე კურნება მ[ა]თი,
აილე: ცერეცოს ლერი და შეგბოლე, და მერმე და || წურე წყ[ა]-
ლი მისი და და[ა]სხი ზედა ზროხის ერბო, ანუ ზეთი ქუნჯითისა. და
შეასუი და ერგების მ[ი]თ. კულა: ვ[ა]ზის ნ[ა]ც[ა]რი, ორი ოდენ 25
მუტყ[ა]ლი, ცოტასა თანა ძმარსა და მქარილსა, და შერიოს ერთად
და შეასუას თ[ა]ფლ-წყლითა.

და ათხიოს ამით სხუა სქათხევარი. — აილე: ორი მუტყ[ა]ლი
ქ[ა]თმის სკინტლი, დან[ა]ყე და შეაზ[ა]ვე სიქ[ა]ნგუბინითა ანუ ძმრი- 30
თა და ტფილითა წყლითა და ათხიე ამით. ვირე გამოვიდეს სისქე
მის სოკოსა ამისითა სიმკურვლითა და სიბოროტითა.

მურდას[ა]ნგი — არს გრილი და კმელი, და ვინ იგი შესუას, მქა-
შინ და იწყე კურნება მისი. — აილე: ცერეცოს წყ[ა]-
ლი შემგბ[ა]რი ლელუსა თანა, დაწურე წყ[ა]ლი მისი და და[ა]სხი
ზედა ერბო ზროხისა, და [ა]თხიე. და მერმე მოილე თესლი ნიახური- 35
სა და პილბილი და მური, და ამათგანი თუითო — ორი მუტყ[ა]ლი,
აფსინდი — ერთი მუტყ[ა]ლი, დან[ა]ყე და შეზილე ლუინითა, და შე-
ასუი მისგან ორი მუტყ[ა]ლი ტფილითა წყლითა.

ზიბკი — არს ეგრეთვე მურდას[ა]ნგისა, ებრვე გრილი და კმე- 40
ლი, და მძიმე და შემკრველი; და კურნება მისი, ვითა მურდას[ა]ნ-
გისვე ამითვე წამლითა.

- 559r კირი, რომელსა შიგან ამარტა შე[ე]რევის — ოდეს კ[ა]მოს ო
 კაცმან, წაევიდოს მას ტკივილი მუცლისა და კრილობა. და მას შხ[ა]-
 მი აქუს ბოროტი, მკურვ[ა]ლი არს, ნ[ა]წლევთა და[ა]წყულულებს.
 და მისი კურნება, ვითა ათხიოს ცერეცოს წყლითა შემგებრითა, რო-
 5 მელსა შიგა ერბო ფურთა ჩაგეყოს, და რა სკ[ა]მდე, აუშ[ა]ლე და
 ათხიე. და თუ არ ათხიოს, მ[ა]წნევე საქ[ა]მ[ა]ლმა სძლოს მასვე შხ[ა]მ-
 სა. და ოდეს ეთხიოს, მა შ ი ნ შე ა ს უ ი ვ[ა]რდის ზეთი და ათხიე,
 ვირე გაწმდეს ადგილი იგი. და მისთვის მეს[ა]მედ ვთქუთ თხევა,
 ნუ თუ ორმ[ა]ნ თხევ[ა]მან ვერ გაწმიდოს. და ნუ გასწყდები ძილად.
 10 და თუ ემიშოდო წამლისა დარჩომასა მუცელსა შიგა, მა შ ი ნ
 ო ყ ნ ა უ ყ [ა] ვ უ ლ ბ ო ს ა წ ყ ლ ი თ ა და მ[ა]რილითა და
 ძმრითა. და შე ა ს უ ი: ფსელი ვირისა ანუ შეასუი ნ[ა]კვლევი
 ქურციკისა — ორი დანგის წონა, დაგლილი, თ[ა]ფლ-წყლითა. და
 მითვე საკურნებელითა კურნე. რომლითა დარჩია იკურნების.
- 15 მ[ა]თთვის, რომელთა რკინისა წიდა ეკამოს და მუცელსა შიგა
 დარჩომოდეს. კურნება მ[ა]თი ესე არს. — ა ი ლ ე: ქვა მ[ა]ლნ[ა]ტი-
 სა, რომელი რკინას აიღებს, — ნ[ა]ხეგვ[ა]რ მუტყ[ა]ლი, და დან[ა]ყე
 კარგად და შეასუი ლუინითა ანუ ტფილითა წყლითა, ვირე შეკრი-
 ბოს წიდა იგი ერდგან.
- v ოწამ[ა]ლი, რომელი იქნების კუჭუმბრითა, სარგო სხმათათვის,
 20 ს[ა]კლ[ა]ვეთა და ღრიაწყლისა, და გუელისა და ნ[ა]კებენისათვის, რო-
 მელი ბალღმის[ა]გ[ა]ნ იყოს, და შავისა ნ[ა]კვდლისათვის, და კუჭ-
 ლისათვის, რომელი სივარდისა ქარისათვის იყოს. — ა ი ლ ე: კუ-
 ჭუმბრა — ექუსი მუტყ[ა]ლი, და ბელეკონის კევი — ოთხი მუტყ-
 [ა]ლი, და ჯ[ა]ვე[ა]შირი — ერთი მუტყ[ა]ლი, და კინა და მური, და
 25 ირსა, თუითო — ორი მუტყ[ა]ლი, და ლემის თესლი თეთრი და პილ-
 პილა თეთრი, და აფიონი, თუითო — ნახევარ მუტყ[ა]ლი, და[ა]დ-
 ნევ კუჭუმბრა და კინა და კევი ბელეკონისა თ[ა]ფლითა, და ჩა-
 [ა]გდე ჯავ[ა]შირი და მური ძმარსა ანუ ლუინოსა. და დან[ა]ყენ სხუა-
 ნი წამ[ა]ლნი და გაცრენ, და შერიენ ერთგან და შეზილე თ[ა]ფლითა
 30 პერულ-მოვდილითა. და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ: ორისა დრ[ა]-
 მისა წონა ნელ-ტფილითა წყლითა.
- ს ხ უ ა წ ა მ [ა] ლ ი შ ხ ა მ ი ა ნ ი ს ა. ესე ტანსა იცხოს და
 იკმოს, რაცა მისა სიახლოესა მკბენ[ა]რი შხ[ა]მიანი იყოს, ყუელა
 დაიკარგოს. — დაიკირე ტუინი კურდღლისა, ძმრითა და ზეთითა
 35 მოადულე, და მით ტანი დ[ა]იზილოს, და ძირი ანგიზონისა, და უყო
 აბიბალ[ა]სანი და ძირი არფასი. ესე ცოტა-ცოტა დან[ა]ყონ და ზე-
 თის ხილისა ზეთითა მოადულოს და შეიციხოს!
- და აწ დავიწყოთ წამლებისა, რომელი იქნების ქუემძრომელ-
 40 თ[ა]გან და პირუტყუთაგან, და მერმე ვახსენოთ წამლები, რომელი

იქნების ხეთ[ა]გან და ქვ[ა]თ[ა]გან და მათ ცალკე, რომელნიცა სხუა-
ნი არიან იგინიცა.

და უწინა გუელნი ვთქუნეთ. და ფერნი გუელთანი || მრ[ა]ე[ა]ლ-
ნი არიან. და უძნელესი ყოვლისა ისი არის, რომელსა ქუიან ა ს ლ ა.
და ესე, რომელსაცა უკბინოს, მოკლ[ა]ეს მსწრ[ა]ფელ. და სხუაგუ[ა]-
რი არის, ა ფ ი ქუიან, და ისიცა ფიცხლა მოკლ[ა]ეს ქ[ა]ცსა, უკბენს.
არცა მოკლვენ ესენი სიმკურვლითა მ[ა]თითა და არცა სიგრილითი
მ[ა]თითა; გინა ზოგთა ქ[ა]ცთა აგრე გონია, მაგრა არ[ა]. მათთა ში-
განთა ბუნებისა ძალი აკეთი არის, რომე, რა უკბენს, ისი ძალი უს-
წრ[ა]ფებს მისულ[ა]დ გულსა, შიგა, შავა(!) და გარყუნის ბუნებას
გულისასა და მოკლ[ა]ეს ისძარ(!), რომელ არის. ვერავის შეუტყვია,
თუ რასაგან მოკლ[ა]ეს გუელი იგი, ანუ რა არის ისი გესლი. იტყუი-
ან, ვითა რეულობა მით, რად ვით რეულობა მათი. რად გრილი არის
და კმელი, და არ არის გრილი იგი მარტოდ. და თუთ სიბოროტე
ერთვის მის თანა დაშრეტს სიგრილითა მისითა სიმკურვლესა ბუნე-
ბისასა, ღარიზისასა; და მაშიგა თუცა გრილი არს, რომელი მის შე-
ხების(!) არს მკურვ[ა]ლი, და დიდი არის. რომელსა გამოვიდეს
ცხუირთ[ა]გან სისხლი და გაუწითლდეს ტანი. და ოდეს ესე ნახო
და მიხუიდე სამკურნ[ა]ლოდ. და მას შეასუი ფაზ[ა]რი. ასრე ქენ,
რომე მიუსუი ქვასა ზედა წყლითა. და ეგრე შეასუი. || და თუ იყოს
გრილი, მაშინ რეულობისა მისისა ადგილსა სიგრილითა მისითა,
თუით მისთვის, რომელ არს გულსა შიგ[ა]ნ წაიკიდეა გულისა.

და ოდეს უკბინოს გუელმან ქ[ა]ცსა, ასრე
კურნე. — შევ[ა]რ ნაკბენსა ზეით კერძო ახლოს, რომე წამ[ა]ლი
არ დაიფ[ა]ნტოს ტუინსა და გულსა შიგან და ძარლუთა ტანისათა.
და თუ ადგილი იგი გამოს[ა]კუეთელი იყოს, გამოკუეთე. ასრე თქუ-
ეს, ვითა: თუ თითსა იყოს ნაკბენი, ანუ სხუასა ადგილსა. გამოკუე-
თონ, სად[ა]მდი ავიდოდეს წამ[ა]ლი იგი ასოთა შიგან მთ[ა]ქვ[ა]რთა.
და შეასუი თერია დიდი, რომელი იქნების კორცისაგან გუელისა, და
ქუიან თ ე რ ი ა ფ ა რ უ კ ი. და იგი გაუძლიერებს ბუნებასა ღარი-
ზისასა და სიკეთითა თერიისათა, და არ გაქსქელოს სისხლი იგი
გულისა, რომელ არს გულსა შიგა, და არა მივიდეს გესლი ვუელისა
ძალითა თერიისათა. თუ თერია არ გასწმედს, მივა გესლი გუელისა
გულსა, და სად[ა]ცა სისხლი დგის, და გაქსქელებს ასრე, ვითა დუ-
რიტა რძესა. და მოკლ[ა]ეს ქ[ა]ცსა. და რა თერიასა შეასუმ, გაქ-
კურვებს გულსა. და მერმე იმა შხ[ა]მსა გამოსწმედს, და აღარ მოკუ-
დეს ქ[ა]ცი. ამა წესითა ამგზ[ა]ესე თერიისა საქმე, რომე აღგზნა
ცეცხლი, და ავიდეს ალი და არ დაქვეწნოს კომლი. ასრე გაქმებს
თერია იმა გესლსა გულისაგან. და არა მოარჩობს გულსა, და არა
მოკლ[ა]ეს ქ[ა]ცსა. რა გუელმან უკბინოს და გესლი იგი გუელისა
ტუინისაკენ წაივიდეს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე არის, რომე ტანი გაუ-

v
5
10
15
559r
20
25
30
35
v
40
669

წითლდეს და სისხლსა ფსმიდეს და ბნდებოდეს. და ესეცა იქნების, რომე ტანი და თუალნი გაუყუთოდნე კ[ა]ცსა მას გუელ-კბენილსა.

და აწ დავიწყეთ ღრიაწყლისა ცემა. წამ[ა]ლი ღრიაწყლისა არის გრილი, და არს მისა ნაკბენსა თანა ტკივილი ძნელი, და შელრეკს 5 ძარლუთა კმელთა, და დაუფუშუებს. და თუ ვინმე თქუას, ვითა: არ არის ღრიაწყლისა ნაკბენი გრილო, ამად რომე თუმცა გრილი იყო, ძნელი ტკივილი არა იქნებოდა, მ[ა]რტლ[ა]დ უთქომს; მაგრა მისისა წამლისა საქმე აგრე არ არის, რომე რ[ა]გუარაცა სიმკურე- 10 ლისა ტკივილი, აგრევე მისი არის. და გუ[ი]ცხენებია იგი თქმულსა მას ადგილსა. სად[ა]ცა გუ[ი]ცხენებია კბილნი, მას ადგილსა, სადა დაგუიწერა, რომელი მიხუდეს სიგრილე ანასდად და ტანითა კერძო, და არა ზედა-ზედა, ვითა — ჩ[ა]იკრეს კ[ა]ცი თოვლსა შიგა და ატკივნოს კიდურნი მისნი, ანუ ვით დ[ა]ასხა კაცსა წყ[ა]ლი ცივი და 551r ეტკივნოს ანასდად, || ანუ ვითა მისკირდეს კ[ა]ცსა დიდი სიცივე და 15 გაკდეს ავ[ა]დ, და დაძრნეს კიდურნი და ფრჩხილნი მისნი და კბილნი მისნი, რომელ იყოს სიგრილისაგან, და მიიწიოს ტანით კერძო ზედა-ზედა, და მამიგა მოკლ[ა]ეს ასოთა. და და[ა]ფუშუებს, და ვე- 20 ღარ შეიტყობს, რომელსა უცეს ღრინკლმ[ა]ნ, ამად რომე ფიცხ- ლ[ა]დ უკბენს.

20 მაშა დაიწყე კურნება მისი, ასრე, რომე შეასმიდი თე- რიასა დიდსა და თერია ოთხის[ა]სა, რომელ არს: თრიაყი არ[ა]ბო, და თერია აზრა, და საგზინისა, და დუბუდსა ქიბრითის[ა]სა, ანუ წამალსა მას, რომელი იქნების უპ[ა]ნითა. ამა წამ[ა]ლთაგან, რომე- 25 ლიცა გინდეს, შეასუი ჯულე[ა]ზის ოდენი ნელ-თბილითა წყლითა, ანუ უმცროსი. ერბო თათლსა თანა, და თბილად. ანუ ერბოთა და ბადაგითა. შემგბრითა ერთისა თუისათა. დაიკირე ნიორი დან[ა]ყი- 30 ლი ბადაგსა თანა კოვზი ერთი.

კურნე ადგილსა მას კბენილსა, რომელსა შიგა იყოს კბილი. — აიღე: ინა ანუ ან[ა]კუეთი იფქლი- 30 სსა და შეგბოლე. და შემოსდევე. და შეკრა მას ზედა, რომელ არა და- ვ[ა]რდეს. ნ[ა]კბენსა ზედათ. და შეუკრა, რომელ არა ავიდეს წამ- 35 [ა]ლი ასოთა მთ[ა]ვართა კერ || და გა[ა]ტფე თერია და სიგზინია და შემოსდევე მას ადგილსა კბენილსა. და მე გიკსენნე შენ წამლე- ბი, რომელნი ერგებთან მისგანნი მას ადგილსა, სადა ვ[ა]ცხენებ ძალ- 35 სსა წამალთ[ა]სა.

და აწ ჯარ[ა]რ[ი]ქსა მოგახსენოთ. ჯარარი არს მკურე[ა]- 40 ლი და ბოროტი, და ვერ[ა]ს შეიტყობს კაცი ჯარ[ა]რისა ნაკბენსა ტკივილისა სიძნელითა, მაგრა დაუწყოს ტკივილმან მეორესა დღესა, ანუ მესამესა ტკივილი ძნელი. და ექცეს ფერი მისი, რომელი ყო- 40 ფილიყოს პირველად რეულობისა მისისა, და ზომასა ზედა ჯარარი- სსა წამლისასა. და იქნების, რომე წაეკიდოს ნაკბენსა მას, ზედა

სიყუთლე, და ენისა სიმსიენე. ანუ ფსისა სისხლი და დაუწყულ-
 დეს აღ[ა]გი იგი ნაკბენი, დ[ა] ექნას მქ[ა]მელი. და ამოსწოო ადგი-
 ლი იგი საკმოთა კიკითა. და დასწუას ადგილი იგი კბენილი. მაშა,
 თუ ვინმე თქუას. თუ: წამალი მისი მკურვ[ა]ლი არს, რადლა დას-
 წოვ მას ცეცხლითა, შენ ეგრე მიუგე: არა თუ სიმკურვლისა მისისა
 გზითა დაესწოვ, ანუ სივრილისა გზით. გინა მისთვის, რათა ჩ[ა]- 5
 მოაფართოს ადგილი იგი კბენილი, ვირე ჩ[ა]მოიწუროს მისგან წა-
 მ[ა]ლი. იგი ნაკბენი თა სიმკურვ[ა]ლუ ცეცხლისა მტერი არს, კბენი- 552r
 ლსა მას წამალსა, რ[ა]ოდენ სიმკურვლუ ცეცხლისა არს ლატიფი
 და სიმკურვლუ წამლისა არს განრყენილი და მერ[ა]ლი გუარად და
 ბორბტი, და მით დასწვენ მას ადგილსა, რათა შეკრბეს ძარლუი 10
 კმელი მისი. და ვაკსენნე ს[ა]ვ[ა]ლნი. რომელ არა დაეფ[ა]ნჩოს მას
 შიგან წამალი და არა ამ[ა]ლდეს. და შეასუი წყ[ა]ლი არდისა ვე-
 ლურისა და ვარდის ზეთი და წყ[ა]ლი ს[ა]ქანძილისა თეთრისა ნედ-
 ლისა, და შეასუი თარ[ა]ნჭუბინი და წყ[ა]ლი, და ქაშქის წყ[ა]ლი, რო-
 მელსა იქმენ იფქლისა დაფორებულისა დამე[ა]ვებულისაგ[ან], ანუ 15
 ასფიოში (რომელ არს მრ[ა]ვ[ა]ლ-ძარლუა) და ვ[ა]რდის ზეთი და
 გრილი წყ[ა]ლი. და შეასმენ ზოგნი ქ[ა]ცნი მისთვის ვაშლის ჩირ-
 კლსა. და ერგების მას ჭუმლად ყოველი წამალი გრილი. მაშა, თუ
 კრულობა შე[ე]ქნას. მუცელსა მის[ს]ა ოყნა უყ[ა]ვ ზოგითა ოყნები- 20
 თა და ლბილებითა.

და აწ ფუტკრისა კბენა მოგახსენოთ. როდეს ფუტკ[ა]რმან უეპი-
 ნოს, გაუსივდების ადგილი იგი. და წამალი მისი არის მკურვ[ა]ლი
 და ძნელი. და კუ რ ნ ე: აქვითა, ბელიკონისა თესლისა თანა და-
 ნ[ა]ყოს და მცირედი || თა ზეთითა და გა[ა]დგინე და სცხე ზედა, და v
 კურნე მ[ი]ოთუა. რომელი ჟერ-არს ნაკბენისათვის და დაგუიწერია. 25

ნიშ[ა]ნი ცოფისა ძ[ა]ლდისა. თქუა მის[ა]რ ჟო და არონ,
 ვითა: დაეწეროთ და ვ[ა]ხსენოთ ცოფისა ძალ[ა]სა საჭმენი, ნიშანი
 და წ[ა]მ[ა]ლნი მისნი. საყუირვ[ა]ლი არს, რაქ[ა]მ ძ[ა]ლლი გაცოფ-
 დეს და უეპინოს ქ[ა]ცსა, || რ[ა]ქ[ა]მეა წყ[ა]ლსა ნახ[ა]ეს, შეშინდების 553r
 ქ[ა]ცი და ცნობა წ[ა]იუეა და ველ[ა]რა სომს წყ[ა]ლსა რ[ა]ოდენთ[ა]მე 30
 დლეთ. ესე მ[ა]შინ წაეკიდების, რომე ეკბანოს ცოფსა ძალსა და
 აღ[ა]რ გაევიქონოს. რა წამალი აღარ ექნას და ხანი გამოსული-
 ყოს. და შხამი იგი გასჯდომოდეს ასოთა მისთა. მერმე რ[ა]გუ[ა]რცა
 ნ[ა]ხოს წყ[ა]ლი, შეშინდეს ნამეტნ[ა]ვ[ა]ლ (და ესეცა იქნების, რომე 35
 მასვე წამსა მოუდეს). და რ[ა]გუარაცა წყ[ა]ლი ნ[ა]ხოს. შეშინდეს
 და მოუდეს. და ძალსა მას, რომელსაცა ეცეს ესე სენი. უფრო
 სთუელთა და გაზაფხულის პირ. და ეგრეთვე ყოველთა მკეტთა და
 პირუტყუთა წაეკიდების. უფრო ამა ორთა ე[ა]მთა შინა შეიშლების
 რეულნი და გაცოფდებიანე და ამა სენისა ბუნება ყუელა გრილია
 და კმელი, და ძალისა ბუნებასა ზედა შ[ა]კვი ნ[ა]ველელი მეტობს. 40

და რა უფრო დამეტლების, მოერევის და შეშლის ბუნებასა და გაუფიცებს¹.

და აწ მოვახსენოთ ნიშ[ანი] ცოფისა ძაღლისა და საქმენი მისნი ნებითა ღთის'თა.

5 ნიშ[ანი] ცოფისა ძაღლ[ის]ა, რაჟამ იგი გაცოფდეს, მაშინ შეიგენ, რომე შეიშლების, ვირე არ იცნობოდეს თ[ა]ვისა პ[ა]ტრონსა და
v ვერცალა სხუასა || ვის. და არა ერიდებოდეს არა კედელსა და არცა ცხენსა, და არცა ქ[ა]ცსა, და შეხლტებოდეს ზედ[ა]ნ და პირი დაე-
ლრინოს და ენა დაეშხლიკოს, და თუალნი მოესისხლნენ და არა
-10 გვ[ა]ნდეს სახესა მართელსა ძაღლისასა. და რაჟ[ა]მცა ესე ძაღლი გაცოფდეს, წყ[ა]ლსა აღ[ა]რ მიქ[ა]ხლოს. და რა წყ[ა]ლსა ნ[ა]ხვიდეს, შეშინდებოდეს და არ[ა]ს ჰ[ა]მდეს, არ[ა]ს რა. და არა გავიდოდეს უქმელობა. და სხუანი მართელნი ძაღლნი არ მიეწურვიან, ახლოს გაექცეოდენ. სხუანი ნიშ[ანი] ესე არის, რომე რაჟ[ა]მცა უკბინოს
15 ქ[ა]ცსა ცოფმან ძაღლმან, ამა ნაკებენისა სისხლითა პური მოსუ[ა]-როს და მიუგდოს მართელსა ძაღლსა და, თუ შეჰქ[ა]მოს, არა არის ცოფი; და თუ არ შეჰქ[ა]მოს, იცოდი, რომე ცოფი არის ძაღლი იგი. ამა ნიშნითა შეიტყუე. და ზოგი ქ[ა]ცი იქნების ცოფ-ნაკებენი, რომე ორმოც დღემდის არ შეშინდეს ქ[ა]ცი იგი; და იქნების, რომე უფრო-
20 სიცა გამოვიდეს, და მერმე შეშინდების და გამოუჩნდების.

აწ დავეიწყეთ კუჩრება და წამ[ა]ლი მის-
ნი. პირველ[ა]დ დასდევ წამ[ა]ლი ასეთი, რომე დაუწყულლოს და
554r გაუფართოს ნაკებენი იგი, და ნუ [და]სდებ მას წამ[ა]ლს, რომელ-
მან გაუშროს და გაუმრთელოს. და თუ ასეთსა რ[ა]სმე დასდებ, რომე
25 გაუშროს და გაუმრთელოს, მაშინ დარჩების შიგან წხ[ა]მი და დაუ-
ნელდენის და მოკლ[ა]ვს ქ[ა]ცსა. და თუ დასდვა წამ[ა]ლი ასეთი, რომე გაუფართოს წყულლი, მაშინ გამოვიდეს შხ[ა]მი იგი მისგან. და უფრო სარგო არის მისთვის წამ[ა]ლი, რომელი პირსა მოუფ[ა]რ-
თებს და გამოიღებს სისხლსა.

30 სახე წამლისა, რომელი² პირსა წყულლი-
სასა მოუფ[ა]რთებს და გამოიღებს სისხლსა.
— აიღე: მცირედი ნიორისაგან და მცირედი მ[ა]რისაგან, და-
ნ[ა]ყე და შეზილე თ[ა]ფლითა, და შემოსდევ ზედა.

35 ანუ აიღე: ნიორი და დან[ა]ყე და შეზილე ერბოთა და ძმრითა, და შემოსდევ ზედა.

ანუ აიღე: სპ[ა]ნძილი, დან[ა]ყე და შეზილე ერბოთა და ძმრითა, ანუ თაფლითა, და შემოსდევ ზედა.

და ნუ თუ და-ცა-ვსწუათ ცეცხლითა, ვირე მოფ[ა]რთდეს, და ანუ დაესდვ[ა]თ კიჟა საჯმო და გამოვსწოთ, ანუ ავილოთ: წურ-
40 ბელი და დავსუათ კბენილსა მას ზედა, ვირე გამოვსწოთ სისხლი

შხამითურთ. და ეკრქალე, რომე არ შექაშრო ადგილი იგი, რომელი პირველ ეკბინოს.

|| წამალი მისთუისვე, ახლა კბენილისა. — აილე ქავეშირი და კინა, თუითო — ოთხი მუტყალი, და ზივთი — ოცი მუტყალი, და ძმაქარი — ხუთი ასქარი, დაადნეე მით ძმრითა, ყუელა, ვირე შეიქნას ვითა მქარქამა, და შემოსდეე ზედა. 5

ანუ აილე: სქანძილი, დანაყე და შეზილე ერბოთა, და დასდეე ზედა. და შეასუი იარაქი გალიანოზი და მატბუხი აფთიმონი, და თადრიტოსი და ლოლოდია; და კურნე წქამლითა მით, რომელ იკურნებინს შქავი ნავლეი. და ოდეს ნქახო კაცი იგი, რომლისად ეკბინოს, და ეკრიბოს(!) წყლისა სმა, და ოდეს ნახოქ წყალი, ეშინოდის და ფრთხუებოდის, მქამინ იხქარე, რომელ აილითარათ(!) ასუა და ვერა ცნას; რქოდენ თუ ცნას, შეთრთოლდეს და შეშინდეს. აილე: თქაფლი და აღუდე, რომე შესქელდეს. და შექმენ მისგან ვითა ნიგოზი გამოღრუებულო, და ბავსე წყლითა. დაშე- 15

აქამე და მიიწიოს წყალი იგი სტომაქად და ერგოს. ანუ აილე: კიტრი ერთი და გამოთხარე, და აქვესე წყლითა და ჩადეე პირსა, და მიიწიოს ყიასა და! || ჩავდეს წყალი და ვერა ცნას. და დასდეე თქავსა და სტომაქის თავსა მარქამები გრილები და ზეთები, ვითა იისა და ხიარისა, ვირე არ ვაეიდეს ორთქლი თქავად მისა. 20

წამალი, რომელი იქნების კირჩხიბითა, სარგო ნაკბენისათუის ცოფისა ძალლისა. — აილე ლებნი და მური და ჭინტიანი, რემი — თუითო ხუთი დრქამი, და კირჩხიბი ცოცხალი; ჩაყარენ კუტალსა და ჩადეე ყუერბთა მკედელთქასა ანუ თორენსა, ვირე² დაიწუას და შეიქნას ნაცრქად, და აილე მისი ნაცრქარი ათი წონა. და იყოს კირჩხიბი მდინარისა და არ იყოს ზღუისა. და უეეთესი ნაცრქარი არის, რომელი დასწუა ზამთრის. აილე და შერიენ წამალნი იგი თქანა და შეზილე თაფლითა. და შესასამელი მისგან: მუტყალი ერთი ნელ-ტფილქითა წყლითა. 30

წამალი, სარგო მისთუისვე, რომელსა ცოფისა ძალისა ეკბინოს, ანუ ღრიანქალსა, ანუ გუელსა. — აილე აყირყარა და ზარევექანდი, თუითო ოთხ-ოთხი წონა, პილპილი თეთრი და შქავი, თუითო — სქამი წონა, და უქანი — დრქამის წონა, და აზას თესლი და ფურცელი მისი — დრქამის წონა. || დანაყეენ ესე წამალნი და შეზილენ ტეგნისა წყლითა, და შექმენ მისგან კუერები, თუითო — ნახევექარ მუტყალი, ოდეს შესამიდეეს — ერთსა კუერსა თფილითა წყლითა. 35

ანუ აილე: ზარევექანდი გრძელი და მრგული — ოთხი დრქამი, პილპილი თეთრი და შქავი, ძირი აზისა და თესლი მისი, და ფურცელი — თოთხმეტი. დრქამი, ჭინტიანა — ხუთი დრქამი, ზაფ- 40

რქანი — ოთხი დრ[ა]მი. დან[ა]ყენ წამ[ა]ლნი კარგად და შერიე ერთ[ა]დ. და შეზილე თ[ა]ფლითა, და იგულე ს[ა]ქსა თუესა. შე ე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ : მიტყ[ა]ლი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა ანუ ლუინითა.

- 5 და ერგებნის ღრიანკლისა ნაკებნსა, გუელისა და ძ[ა]ლ[ა]ლ[ა]სასა. — ა ი ლ ე : ანდაკოკო და შეგბოლე წყლითა კ[ა]რგად, და დაქ[ა]სხი წყ[ა]ლ[ა]ლი მისი ნ[ა]კებნსა ზედა და შეას[უ]ე მისგან ღრიანკალნაკებნსა და ეშუელოს. ა ი ლ ე : პილპილი ათი დრ[ა]მი, და დარაპილპილი — ხუთი დრ[ა]მი, სუმბული — ორი წონა, და ზ[ა]რევე[ა]ნდი და ძირი აზისა, თუითო — დრ[ა]მი. დან[ა]ყე და შეზილე ხარნუშისა ფურცლისა წყლითა, დაასოვლებდი, და შემდგომ[ა]დ ორმოცისა დლისა გაქ[ა]კვე და შექენ მ[ა]რცულად, ვითა თხათა კორკლი. რა მოგინდეს, 10 შეასუე ერთი თ[ა]ფლ-წყლითა და მოუსუე ქუასა || ზედა და მით უოლენ თუალნი კებნილსა მას.
- 15 წ ა მ [ა] ლ ი , ს [ა] რ გ ო ღ რ ი ა ნ კ ლ ი ს ა კ ბ ე ნ ი ლ ი ს ა და ძ [ა] ლ ლ ი ს ა . — ა ი ლ ე : პიტნა წყლისა და მთისა, თუითო — შუიდი წონა, და ჯ[ა]ინტიანა — რვა წონა, პილპილა და ჯ[ა]ვე[ა]შირი. თუითო ოთხი დრ[ა]მი, დაქ[ა]დნევე ჯ[ა]ვე[ა]შირი ლუინისა ძმრითა, და დან[ა]ყენ სხუ[ა]ნი წამ[ა]ლნი და შეზილენ თ[ა]ფლითა. და შე ე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ ი : მიტყ[ა]ლი ერთი თფილითა წყლითა, ანუ 20 ლუინითა შემგბრითა. ამის ყოვლისა მოწ[ა]მლულისა უკეთესი წამალი დიდი თერია არის.

ნო. [პარი ორმოცდა მცხრაგეტი]

- 560r ხახელითა ღ'თისათა ვახსენოთ ს[ა]შო დედ[ა]კაცისა, ს[ა]ქმენი 25 მისნი და სარგონი მისნი და აგებულეობა მისი, და რომელნი სენი წაეკიდებიან, ტკივილნი მისნი და მიზეზნი მისნი, შეილისა შექნა, და ტკივილნი ძუძუსანი და ნიშ[ა]ნ[ა]ნი მათნი და წამალნი მათნი ბრძანებითა ღ'თისათა.
- დაბადა ღ'ნ ს[ა]შო დედ[ა]თა შობისათუის, განწმედა ტანისა მისისა წესითა. და დაბადა ძარლუისა კმელისაგან და ძარლუისა კუთისაგან. და ძარლუნი მისნი კმელნია და შედგმული არის ტუინსა. და კიდევ ძარლუნი მისნი შედგმულ არიან გულსა და ლუიძლსა. და არის ადგილი მისი ზურგის ძუალისა კერძო, და ქუემო კერძო მისი შუა ნ[ა]წლევთა და ქანთლისა კერძო ეზოთა, რომელსა სახელი ქუი- 30 ან ფარტანოსი და არის ესე ეზო შუა მის ნ[ა]წლევთა და პირისპირ ქანთელსა. და არს შედგმული ყოველთა ნ[ა]წლევთა. და არს მისი შეს[ა]მოსელი ადგილი საშოსა პირსა წინათ დამ[ა]რთებული. და არის პირი მისი ვითა ს[ა]რცხუინ[ა]ლი კაცისა, მ[ა]გრა სარცხუინალი v გამოვა ტანით. და არს ღრთი(!) ფიცხელი?. || და საშო არის.

და შიგნით გუამისა ბუღეთა ღრუ დაბ[ა]და ღ'ნ კაცისა წყალსა დაწყნ[ა]რებისათუის. და გამოაჩინა ღმერთმან დედ[ა]ნი, ამისთუის რ[ა]სთენი მ[ა]თსა საშოსა შინა არის ცალკე, რომელი მამ[ა]ცისა თანა არის შეილისა ადგილისათა. და საშო ქცევითა არის, ზოგისა — უფრო, და ზოგისა — უმცრო. უფროსი მისი არს. რომელსა ეშობოს, და უმცროსი მისი ისი არს, რომელსა არ ეშობოს, და დედა-კაცი, თუ დიდი არის, დიდი საშო აბია; თუ ცოტა არს, ცოტა საშო ექნების. საშოსა სიგრძე — თერთმეტი თითი, და შედგმული არის ცალკე პირისაგან. და ჭიბრტყე მისი მისა უბისა ზომაზედან არის, და არის მგზ[ა]ვესი კისისა. და რომელიცა დიაცისა საშოსა პირი უფრო არის, ექუსი თითი არის მისითა თითითა. და არის ყუერნი ს[ა]შოსა პირსა, ორნი ძარღუნი, კმელნი არიან იქ[ით] და აქათ, და გავს ორთა ფრთეთა და მკურნ[ა]ლნი სახელ-სდებენ. ვითა: რქანი საშო-ს[ა]ნი. და რაქ[ა]მცა მ[ა]მ[ა]ცი შეკრებს სარცხუინალსა, ისი რქანი ძრვასა დაიწყებენ და გამოსწვენ თესლსა. და მერმე ისი საშოში-გან მისცემს და საშო აიღებს და შეინახავს.

|| და საშო არის დაბმული შუა ძარღუსა და ყუერთა კერძო, და მუცლისა მიდამოს არს ჩამოკიდებული. და არიან წყვილნი — ერთი შიგნით და ერთი გარეთ, — და არის საჩინოდ და ძარღუსა კმელი-საგან მ[ა]რტო. და შიგან არის ძარღუები დაფენით. და საშოსა ში-გან ძარღუები არის მრავ[ა]ლი, და შიგან იარების და ჩ[ა]დის სისხ-ლი. და უ[ა]მსა წესისასა, (და) გამოიღებს ყოველსა ნამეტნ[ა]ქსა ტანისაგან. და არიან შიგა სამნი ადგილნი ღრუნი: ერთი ძირსა ს[ა]შოსასა და მიაწვეს ახლოს უპით კერძო, მეორე მ[ა]რჯუენით კერძო, და მეს[ა]მე მ[ა]რცხენით კერძო, და არს ს[ა]შოსა საქმე და-წყენარება ზურგისა წყლისა მამ[ა]ცისა, და ორსულობა და შობა, და ტანისაგან გამოღება ნ[ა]მეტნ[ა]ქისა წესითა. და ოდეს იყოს შეკრე-ბისა უ[ა]მში მამ[ა]ცისაგან დედა[ა]ცისა თანა და გამოვიდეს წყ[ა]ლი, რომელი არს თესლი, მ[ა]მ[ა]ცისგ[ა]ნცა და დიაცისგ[ა]ნცა, და ერთ-გ[ა]ნ მოკრიბოს საშომან ძალითა მომკრებელითა. რომელ დ[ა]ბ[ა]და ღმერთმან ს[ა]შოსა შიგა. მამ. ოდეს მივიდეს წყ[ა]ლი ს[ა]შოსა შიგა და დაიქვიროს ს[ა]შომან, და დაეკრას ერთმ[ა]ნერთსა ზედა, ასრე იქნების ბრძანებითა ღ'თისათა.

|| რა მამაცისა და დიაცისა თესლი გაერთდების და სქელი სისხ-ლი შეიქნების ლუილივითა, და მერმე იმა სქელსა და ლუილსა, ვითა სისხლშიგან, მ[ა]ტლი დაიბ[ა]დების. ამისთუის ბრძანებს დავით წინასწარმეტყუელი: ხოლო მე მატლ ვ[ა]რ და არა ვ[ა]ც. სისხლი და ძუალი მ[ა]მის[ა]გან იქნების, ჭული და კორცი დედისაგან. და ორ-მოცსა დღესა უკნის ვ[ა]ეი ვასულიერდების და დაიძვრის, და ოთხ-მოცსა დღესა უკნის — ქალი.

აწ ესე მოგახსენოთ. თუ თესლი მ[ა]მ[ა]ცისა უფრო არის, მ[ა]-

5

10

15

561r

20

25

30

v

35

40

მ[ა]სა ეგვანების შვილი; და თუ დიაცისა უფრო არს, დიაცსა ეგვ[ა]-
ნების. და თუ ორისვე სწორია, სხუასა ვისმე ეგვ[ა]ნების.

5 და აწ ესეცა მოვახსენო. ისი რომე ტყუბი დაიბ[ა]დების, ან მეტი
ყური ან მეტი თითი, იგი თესლისა დამატებისაგან იქნების. და კაცი-
სა ყოველი ფერი სიბრძნე და სიმრთელე და მ[ა]დლი თ[ა]ვისაგან
იქნების. და ამისთვის კ[ა]ცისა თესლი თ[ა]ვეშიგან არის. რ[ა]გუარა-
ცა წყ[ა]ლი, ისითი არის, და თ[ა]ვეიდალმ[ა]ნ ტუინშიგან ჩ[ა]ვეა და
თირკმელიგან მივა. და ამისთვის იტყუიან — თირკმელი გულისა
თუალი არისო, ამისთვის რომე ერთობ რბილი არის და თირკმელი
10 ღმერთმან მოწყ[ა]ლემან ქონშიგან დამალა, რა თ[ა]ვეიდალმან წყ[ა]ლი
562r ჩ[ა]ვეა თირკმელშიგან, თირკმლისა სიცხე იმა წყ[ა]ლსა და ქონსა
ა[ა]დულებს და ერთმ[ა]ნერთსა შიგან შეერევის, და თესლ[ა]დ შეიქ-
ნების. და თირკმელსა ორი ძუძუ აბია ძარღვისა, და თესლი იქით
გავა. და მერმე იქით სარცხუინელსა შიგან მივა, მ[ა]შინდა წავე
15 განგებითა ღ[ა]თისათა.

და არს კულა საშოსა საქმისაგან ცალკე და წყლისა დაწყნ[ა]რე-
ბისაგან ცალკე, არამედ ზრდის ყმაწურილსა გუამსა შიგა მის[ა]სა,
ბრძ[ა]ნებითა ღ[ა]თისათა, სისხლითა მით, რომელი ჩ[ა]მოდის ღუიძ-
ლისა ძარღუთა შინა და მისლის ყმ[ა]წურილსა. და არის მაშიმა,
20 რომე დაბ[ა]დებს ღმერთი წყლისა დაწყნ[ა]რების ე[ა]მსა ს[ა]შოსა
შიგან, და იქნების იგი შესამოსლ[ა]დ ყმაწურილისათვის გუამსა
შინა ს[ა]შოსასა(!). და მაშიმაშიგან ორი შეს[ა]მოსელი არის თხელ-
ნი, შებურვილნი ყმისა ზედან ერთმ[ა]ნერთსა. და მერმე მას ზედა
მაშიმა არის. და ჩ[ა]მოდის სისხლი ღუიძლისაგან ძარღუთა შიგან
25 შიგნით, მაშამას კერძ, და იზარდების მით ყმა. და ყმა არ დაიწყნა-
რებს საზრდელსა ს[ა]შოსა შიგან, ზუდით მისდის საზრდელი ყმასა
v უპისაგან. ვითა ხილი ხის ძირ[ა]საგან || აიღებს წყალსა საზრდე-
ლ[ა]დ, აგრევე ყმა უპიდალმა აიღებს საზრდელსა. და იარების მის-
თვის ძ[ა]ლი მ[ა]შინით კერძო, და გაძლიერებისათვის ყმისა —
30 ძარღუთა კმელთა ტუინისაგან, და ჩასდის მის კერძ გულისაგან და
ღუიძლ[ა]საგან ძარღუთა შიგან სისხლი საზრდელ[ა]დ. და ყმა შეს[ა]-
მოსელსა შუა არის, რომელნი არიან. თუ მაშიმისა და მაშიმასა შე-
დგმული არის საშოსა, ვითა ხილი ხეთა, და საშომა როდეს და[ა]-
წყნ[ა]როს წყ[ა]ლი ზურგისა, შეკრბეს და დ[ა]იწურდეს, ვირე შევი-
35 დეს არა-რა. და როდესცა გასრულდეს თუენი ორსულობის[ა]ნი ზო-
მასა ზედა, როდესცა უნდეს ღმერთსა, მისგან შუილსა თუესა შიგა
და ანუ ცხრასა ჩ[ა]მოვიდეს ქსნილობა; და გაფ[ა]რთდეს საშო მისი-
სა ხსნილობისაგან ძალითა გამცემლითა, რომელ არს ს[ა]შოსა შიგა.
მერმე გამოვიდეს ყმა მაშ[ა]მისაგან მის თანა, რომელი შეკრბულ
40 იყოს შინა ე[ა]მსა შობისასა. და სისხლი იგი, რომელი გამოვა დე-
დ[ა]თა წვისისაგან ყოველსა თუესა შიგა, იქნების ორსულობაშიგან

საზრდელად ყმისათვის დედისა თუისისა მუცელსა შიგან; და არა გამოვა მას ყამსა დედა[ა]ოთ[ა]გან წესი. და რაუ[ა]მ შობოს, ავა ისი 563r
სისხლი ძუძუთა ზედათ და შეიქნების რძედ; და იქნების კულა სა-
ზრდელ[ა]დ ყმისათვის ბრძანებითა ღ'თისათა, რომლისა დიდებულ
არს სახელი მისი. 5

აწ რ[ა]გუ[ა]რცა ყმ[ა]წურილისა მოგახსენეთ, აგრე დედ[ა]კაცისა
მოგაჩხენოთ. რომელსაცა დედაკაცისა სისხლი მრ[ა]ველ[ა]დ აქუს,
მუცელშიგან ყმ[ა]წურილი უკეთე ჭამს და მსუქნი და ქარგი იქ-
ნების. და რომელსაცა დედ[ა]კაცისა სისხლი აკლია, ყმ[ა]წურილი
ცოტასა ჭ[ა]მს, მისთვის მკლე იქნების. თუ ორსულსა დედ[ა]კაცისა 10
მისი წესი წაეცილოს, ყმ[ა]წურილი მკლე და სენიანი იქნების და დია-
დი, კიდეცა მოკუდების. ორსულისაგან სისხლისა გამოღება არ
ვ[ა]რგა, მისთვის რომე ყმ[ა]წურილსა საკმელი და[ა]კლდების და მო-
კუდების.

კითხა დ ე მ ო კ რ ი ტ ე, ვითა: საკმელსა რომე ჭამსა ყმ[ა]წური- 15
ლი დედის მუცელშიგან სით გავა? მიუგო ი ბ ო კ რ [ა] ტ ე, ვითა:
ნამეცნ[ა]ვი დედისა სიმკურველე და სიცხე და[ა]შრობს ასრე, რ[ა]-
გუ[ა]რცა ჭუაბშიგან წყ[ა]ლი ადულო მრ[ა]ველ[ა]ლი და დილევის,
აგრევე დედის მუცელშიგან სიცხე და[ა]შრობს სისხლსა. და ესე v
იყოლით, რომე ყმ[ა]წურილისა საზრდელი სისხლი არის ამა, ნიშ- 20
ნითა. რ[ა]გუ[ა]რცა ყმ[ა]წურილი დაიბ[ა]დების, ძუძუსა წოვს და
ნავ[ა]ლი შ[ა]ვი იქნების, ამისთვის რომე მუცელშიგან სისხლი
უქ[ა]მია, და დედისა სიმკურველსა დაუწოვ და გაუშ[ა]ეგბია.

აწ დავიწყეთ საშოსა ტყვილისა ნიშანი და მოგახსენოთ. დასნე-
ულდების და წაეციდების საშოსა სატყვიარი, რ[ა]გუ[ა]რცა სხუათა 25
ასოთა შ[ა]გვიერად სამისა გუ[ა]რისაგან. ამათგან ერთ-ერთი, რო-
მელსა ჭუიან სნება მ[ა]რტივი, და არს ესე მსგ[ა]ნსნი ნ[ა]წილთ[ა]ნი.
მეორედ — სნება ჭურჭლისა, და მესამედ — სნება გ[ა]ნხსნა მ[ა]რ-
ტივისა. და იყოლით, რომელსა ჭუიან მგზ[ა]ნსნი ნ[ა]წილთანი, რვა
ფერი არის რეულობა და ქცევა ს[ა]მკურველისა და სიგრილისა, ნო- 30
ტიოსა და სიკმელისა. და ოთხნი მ[ა]რტივნი არიან და ოთხნი შე-
დგმულნი. მ[ა]თგ[ა]ნი მკურველი — კმელსა თანა, და მკურველი—
ნოტიოსა თანა. და გრილი კმელსა თანა სნება შედგმული არის. და
სნება, რომელსა ჭუიან ჭურჭლისა, იგი სიმსივნე და ნასკულობა
არის. და იგი მრ[ა]ველფერი არის. მ[ა]თგ[ა]ნი სენი — სიმსივნე 35
მკურველი და ფიცხელი, და სიმსივნე გრილი და ფოლხუნი
დას[ა]...! || ანუ ზურგიით ანუ მუცლისა დამ[ა]რთებით, ანუ მარჯუენით 564r
ანუ მარცხენით, ამ[ა]დ რომე ს[ა]შო ასო არის ძარღვისა კმელი-
საგან, და არის მობმული საბმელთა კიდურთა მუცლისათა. და თუ
წაეცილსა სიმსივნე შიგან, მიზიდოს მისკენ, რომელი იყოს სიმსი- 40
ნე შიგან და შეღრიკოს. თუ იყოს იგი მ[ა]რჯუენით და ანუ მ[ა]რცხე-

ნით, ანუ ზედ[ა]თ ს[ა]ქმოსა ანუ ქუ[ე]ით, როდეს მოზიღოს მან სიმ-
 სიენემქან მის კერძო, დაქალოს ც[ა]ლმქან კერძომქან(!), ვითა:
 კუტრში(!) რომე მოიკიდოს ასრე. თუ მივიდეს სიგრძეხა, დაქალებს.
 განსა; და თუ მოკიდებს განსა—დაქალებს და სიგრძეხა. და ეგრეცა
 5 ს[ა]ქმოსა შიგან არის ზომა სის[ა]ქვისა სისხლისა. და რა დამეტდეს
 სისხლი წესისათვის, გამოჩნდეს მაწყინარი სიმსიენე საშოსა შიგა,
 შელრ[ი]კოს საბმელი მეკრდით კერძო და მოარჩოს დიაცი. და
 იქნების დამეტებითა მქამეტნ[ა]ვისათა, რომელი იქნას მისგან სიმ-
 სიენე. თუ იყოს ნამეტნ[ა]ვისაგან და ბოროტისა და სიმსიენე ძნე-
 10 ლი, აშფოთოს ტკივილი და ეწვებოდეს; და თუ იყოს სიმსიენე სქე-
 v ლისა სისხლისაგან, მაშინ შელრ[ი]კოს, || და დაემქართების დედათა
 ტკივილნი სხუანიცა დიდისა სისხლისა გამოსულითა, რქაგუარცა
 მისგან დაემართების, რომე წესი უკუდგეს და აღარ ჩქამოვიდეს,
 და აგრევე მისგან, რომე წესი დამეტდეს და დასპარბდეს. აწ ესე
 15 მოგახსენოთ, რომე წესისა უკუდგომითა, თუ რასთენი სენი გამო-
 ჩნდების. წესისა უკუდგომითა გამოჩნდების სენი დედათა შიგან,
 რქამს დაეყოვნოს და უკუდგეს წასხლი(!), რომელ არს წესი დე-
 დ[ა]თა. და გამოჩნდების მისგან სენი, და ფეთქა გულისა და სიმძი-
 მე ტანისა, დაუმცირდების შავა და ტკივილი ზურგისა და თავისა.
 20 და აწ იხი მოგახსენოთ, რომე დიდისა სისხლისა დენა რომე და-
 ემქართოს, მისგანაცა მრ[ა]ვექალი ტკივილი გამოჩნდების, მქათგა-
 ნი — სიყუითლე ფერისა და სიმსიენე ტერფთა, და სიმსიენე ყო-
 ველთა ასოთა. ესე რა სახედ შეიქნების და შავა ყოვლისა უარესი,
 და იგი ნასკულობითა სისხლისათა იქნების; და შეიქნების მისგან
 25 ყუითელი წყალი. ესეცევე სისხა არის. და წაეკიდების კულა სისხლისა
 565r უკუდგომითა ყუითელი წყალი, დუბელა და ტკივილი || ბოროტი.
 და მოგახსენო კიდევე ყოველნი მიზეზნი, რომელნი იქნებიან მე-
 ტისა სისხლისა გამოსულითა საშოსაგან. თუ დიაცი სქესედ არის
 სისხლითა და რქამს საშოდადმან სისხლი გამოვა, მოისუნენებს. და
 30 თუ მეტი დამეტდეს გამოსულა სისხლისა, და მაშინ იცოდით, რომე
 სისუსტესა ნიშქანი არის, რომე დამქირველი სისხლისა დასუსტე-
 ბულა და ვერ დაუქირავს სისხლი და დაფოლხუებულა. თუ გამო-
 ვიდეს სისხლი ჩუეულებისაებრ, სიმრთელის ნიშანი არ[ი]ს; და თუ
 დამეტდეს და ნახო წამქალი იყოს, იცოდი, სობოროტითა და სისუ-
 35 ბუქითა მისითა ვერ დაუქირქავს დამქირველსა. სნეულობისა ნიშქა-
 ნი არის, იცოდით, გამოსულა სისხლისა მსწრქაფლ და ბოროტად
 და გაუწყუეტლქად, და იცოდით, რომე იქნების იგი, რომელსა ქუი-
 ან განქსნა მქარტივისა, და არს ესე, რომელი იქნების საშოსა შიგან
 წყლული რამე, ანუ მქქამელი, ანუ გაპობილება ძარლუისა, გაწყუე-
 40 და ანუ ზოგისა ძარლუისა პირქისა გახსნა. აწ ამისქია ნიშანსა მო-
 v გახსენებთ ცალკე-ცალკე. და || თუ გამოვიდეს საშოსაგან სისხლი

შეი ტკივილითა, იცოდით, რომე ს[ა]შოსა შიგან მკამელი არის. და თუ გამოვიდეს სისხლი შერეული. შიგან წყ[ა]ლივითა ტკივილითა, მ[ა]შინ იცოდით, რომე ძარღუებისა პირი გახსნილა. და თუ გამოვიდეს სისხლი წმიდა უტკივრად, იცოდით, რომე საშოსა უსუსურობისაგან. ამისთა[ინ]ავე სისხლი გამოვა უტკივრად. და კულა, თუ იყოს სისხლისა დაქარბებისაგან სისხლსა შიგა ყუითელი წყ[ა]ლი, თუ იყოს შ[ა]ვეისა ნ[ა]ველლისაგან, მაშინ გამოვიდეს სისხლი იგი შ[ა]ვეი და სქელი. და ასწ[ა]ვლე დიაცსა მას, რომელსა სისხლი სდიოდეს ს[ა]შოსა, დაიჭიროს ძონძი წმიდა სელისა საშოსა პირსა ერთსა ლ[ა]მესა, რომე დაევიდოს ძონძსა მისა სისხლი იგი. და როდეს გინდოდეს, დაიდევ[ა]ს ძონძი იგი წრდილსა, რომე გაკმეს და იქმოს ს[ა]შოსა. და მერმე აილოს მ[ა]ტყელი და დაქსოვლოს ნარდიონის ზეთითა და დაიჭიროს ს[ა]შოსა შიგა მკ[ა]ვე[ა]ლთა ღლეთა. და იცოდით, რომე შეკრებით დამიწერიან ოყნანი და საკმეველნი, რომელნი ერგებიან ს[ა]შოსა || ფერსა: დაგდებ[ა]ს[ა] ყმისასა საშოთ, და აგრევე თუ ქარისაგან იყოს დაგდება, მისნი წამ[ა]ლნიცა ღ[ა]მეწერიან.

და კურნე, რომელ და[ა]გდებდეს ყრმასა ბალღმისაგან. — შე ა ს უ ი მ უ ღ ა მ: აბი საქბინაჯისა, შესმისაგან — ერთი მუტყალი ნელ-ტფილითა წყლითა. და თუ და[ა]გდებდეს ყრმასა დიაცი სიგრილისაგან, მაშინ შეასუმიდი მასვე აბსა, რომელი ამის ზემოთ დამიწერია. ანუ შეასუი ზეთი ნარქუისა ორი მუტყ[ა]ლი, ანუ ზეთი ნარდიონისა ცერეცოს წყლითა, და ანუ ოყნა უყ[ა]ვე უღბოსა წყლითა, და ცერეცო შემეჭ[ა]რი აქ[ა]მე. და ს ა კ მ ე ლ [ა] ღ ა კ [ა] მ ე ზირბაჯი ვ[ა]რიისა, და ა ს ა ს მ ე ლ ა ღ — თაფლ-წყ[ა]ლი და ღუინო ჩ[ა]მიჩისა, და შესცხე ს[ა]შოსა და ზურგსა რაზიკის ზეთი.

და კურნე სიკმელესა საშოსასა, რომე შევიდოდეს აბ[ა]ნოსა და იქმოდეს ოყნათა. და აქ[ა]მე ბატის ქონი და სახურეტელი -- სვედგარი ქონიანი და კორცი თიენისა; და ასუი ზედან რძე თხათა მოღუღებული.

და თუ წაევიდოს საშოსა || სნება ჭურჭლისა, მით წაევიდების ისი, რომე იქციოს საშომან პირი სხუაგნით. და უკუღდების დიაცი მამაცისა მონღომისაგან და ორსულობისაგან. ესე წაევიდების მისაგან, რომე ნ[ა]მეტრ[ა]ენი სქელნი და ხშირნი შეკრბენ ს[ა]შოსა შიგან და გამრუდდეს ს[ა]შო. მაშა, ოდეს შეიგნა, ვითა ესე სენი და უკუდგომა დამ[ა]კრთებოდეს, მ[ა]შინ უბრძ[ა]ნე ერთსა დიაცსა, რომე ნახოს და გაჩხრიკოს და თქუას — ვითა ძარღუები ქცეულან საქ[ა]ლდარნო. მაშინ გაუხსენ ძარღუი საფნისა ფერქისა, რომელსა ცა კერძა ქცეულიყოს. და თუ ნახო ტანი მისი ს[ა]ქსედ, მაშინ გაუხსენ ქ[ა]თოლიყე და ან ზოგი ძარღუი მკლ[ა]ვისა, რომელიცა შეგეძლოს. და მოუსუას ზეთი საშოსა შიგნითა. და აილოს კალნ[ა]ბი მოხარშუ-

ლი და ქონი ბატისა, ანუ ქათმისა, გამდნ[ა]რი, ანუ ზეთი ქუნჯითი-
სა და გაურ[ი]ოს კალნაბსა; და დასდევე საშოსა ზე და გარე თ
კალნ[ა]ბი. აიღე: კალნ[ა]ბი და ულბო; დან[ა]ყე და გაურ[ი]ე
ქუნჯითის ზეთი, და შემოსდევე ს[ა]შოსა გარეთ, და შეასუი სიქ[ა]-
567r ბინჯისა ანუ ორისა მუტყლისა წონა ზეთი ხირ[ა]ვასა შემგბარი, ორი-
5 სა დანგის წონა იარ[ა]ქი-ფეკრა თფილითა წყლითა შუიდ დღე ანუ
ცხრა დღე.

სახე ხირვას შემგბროსა. — აიღე ხირვას თესლი
და რევე[ა]ნდი, საწყ[ა]ვი იყოს, თუითო მჭილი ანისონი და თუითო
მჭილი ქ[ა]მის თესლი, თითო მჭილი ნიახურის თესლი, დან[ა]ყე ხირ-
10 ვას ზეთი ქ[ა]რგად და შექენ კუერი. და შეგბოლე მათ თესლთავე
თანა, ვირე გამოვიდეს მისი ზეთი. და [ა]რქუი დიაცსა, რომე ნიადაგ
იხელდეს ბანის ზეთითა ანუ რაზიკის ზეთითა, და იქმ[ა]რებდი ოყ-
ნათა.

შექნა ოყნისა. — აიღე ლელუი და ცერეცო, და გუირილა
15 და მარხანგოში და ულბო, და შეგბოლე ორითა ლიტრითა წყლითა,
რომე ნახევრ[ა]დ მოიყაროს. მერმე გამოწურე და და[ა]სხი ზედა
სიქორ[ა]ვი ერთი ქუნჯითის ზეთი და ოყნა უყ[ა]ვე მით. და არქუი,
რომე ოყნა უყავ მით ნიგუზის ზეთითა, ქუნჯითის და ბელეკონის
ზეთითა და ფურის ერბოთა, თუითო — ნახევარ მუტყალი და სი-
20 ქორ[ა]ვი უწყლოდ, და თუ გინდა — რომელითვე ცერეცოს შემ-
გბრითა წყლ[ი]თა და ულბოსათა.

v ||აწ დავიწყოთ დარჩობა ს[ა]შოსა და კურნება მისი და წამ[ა]ლ-
ნე მისნი ბრძანებითა ღ[ა]თისათა. — იქნების დ[ა]რჩობა ს[ა]შოსა დი-
დისა თესლისაგან ანუ თესლისა განრყუნისა; და იქნების მისგანცა,
25 რომე წესი უკუდგეს და გასქელდეს საშოცა, მერმე მოზიდ[ა]ვეს სი-
ბრტყესა, და[ა]კლებს სიგრძესა, რასთენცა არის ძარლუისა კმელისა-
გან. და თუ გამოვიდეს საშოსა შიგან საბმი სიმსივნევეთა, ანუ სხუი-
სა რ[ა]სიგანმე და მოზიდოს ს[ა]შოსა და აქციოს სხუასა კერძოსა, და
ანუ შემოკლდეს ს[ა]შო მისითა ზემოთ კერძო და მისგან შედგმუ-
30 ლობა ს[ა]შოსა სულსა ეზოთასა, მაშინ შეიქნების მისგან რბო
ეზოსა, სულისა შედგმული არის კორკითა. მაშ მისითა შეიქნების
რბო და დარჩობა, და რ[ა]სთენცა გაძნელდეს იგი, სული დასწყ-
ნ[ა]რდეს, დაე[ა]ქეს დიაცი და მოკუდეს. დედ[ა]ქ[ა]ცსა, რომელისა
უკუდგომილიყოს შ[ა]ქ[ა]ციისაგან, დაემ[ა]რთების ესე სნება. და წაე-
35 კიდების კულა დიაცსა, რომე დამწიფებულიყოს და ვერ ემოვნოს
შ[ა]ქ[ა]ცი, და უფრო მით, რომე თესლი გაგრილდების. და იცოდი,
568r რომელსა თანა მრ[ა]ქ[ა]ვი იყოს თესლი, იცნით ამა || ნიშნითა, რო-
მელი დაგიწეროთ ამას ქუემოთ. ნიშ[ა]ნი, რომელი გასწავლოთ
თესლსა დაწუასა ზედა სიმკურვლისაგან, ვირე ორსულობდეს, რო-
40 მელსა-იგი წაეკიდოს რეულობისა. ნ[ა]კვლედი სიმკურვლისაგან და

სიბოროტისაგან ყოველსა ტანსა მისს[ა], როდის იყოს იგი გარდ[ა]-
რევით ბუნებისაგან, გაკურდეს მისითა საშო, ვითა გაკურდეს სხუა-
ნი ასონი ტანისანი.

და სხუავე ნიშ[ა]ნი ამა ნიშნითაცა იცან. —

პირი წითელი, გვ[ა]ნდეს კუერცხის გულისა ნ[ა]ვლელსა უფალსა; 5
მაღე-მ[ა]ლუ ფეთქა ძარლუთა, და იყოს ფსელი მისი წითელი ან ჩი-
ხოლობა იადინისანი. სხუა სიმკურვლისა ტანსა შიგა, რომელი მი-
ხსენებია, არ იქნების, იგი ს[ა]შოსა შიგან ს[ა]კუთრ[ა]დ. და ორსუ-
ლ[ა]დ იქნების დიაცი იგი, თუ იყოს ს[ა]შოსა განრყუნა რეულობისა
სიმკურვლისაგან, და არა იყოს იგი ერთსახედ ტანსა შიგა. და სხუა- 10
თა ამათ ნიშნითა მოასწ[ა]კვებს მასვე მ[ა]რტოდ, რომელი იქნების
მისგან ს[ა]შოსა შინა ცალკე ტანისაგან ამა წესისა სისხლისაგან. და
იყოს სისხლი იგი ყუითლად და შავად დამწუ[ა]რივითა, და შეიტყოს
დიაცმან ვითა წესისა სი[ა]სხლისაგან და სიბოროტისაგან არისო. მაშ, v
როდეს ისი წაეკიდოს, განრყუნას თესლი იგი, ვითა თქუეს მეცნი-
ერთა მკურნ[ა]ლთა. და მოგასწავეებს ნიშნისაგ[ა]ნ
სიგრილისა, განრყუნის ყოველსა ტანსა ში-
გან. ნიშანი: ფერი ტანისა ექცეს სიწუანით კერძო, ანუ სიმ-
ს[ა]კენე იყოს და სიყუითლე ტანსა შიგა, იგი სისხლისა სიმკურვლი- 20
საგან არის, არ[ა] მისგან, რომე სიყუითლე სიმკურვლისა უფალთა
არის, ნელ-ტფილობა ძარლუთა და უსუსურობა ტანისა და სითეთ-
რე წყლისა ნიაღ[ა]კ და სითხე წესისა სისხლისა, მსგ[ა]ქსი წყლისა.
იყოს სიმკურვლისა და სიგრილისაგან მრ[ა]ველფერისა საკ[ა]მადთ[ა]-
გან და სასუამ[ა]დთ[ა]გან მკურვ[ა]ლთა, ვითა თაფლი და ღვინო, ანუ
ცხრო მკურვ[ა]ლი მუდამ, და საკამ[ა]დისა და სასომ[ა]დისაგან გრი- 25
ლისა: ესე არს წუელა და თევზი და დიდი წყალი. და ცხრო ბაღლ-
მისა გამუდმდეს. და თუ წაეკიდოს ესე სიგრილე ყოველსა ტანსა და
არა ს[ა]შოსა, მაშინ ვერას აწყენს ს[ა]შოსა, და დაორსულდეს დია-
ცი, და შობს. და თუ იყოს იგი საშოსა საყუთრად, მაშინ ამით შეი-
ტყუე, რომე სისხლი მრ[ა]ვე[ა]ლი გამოვიდეს საშოსაგან წესითა, და 30
გაგრილდეს საშო მისითა, ანუ და[ა]გუიანოს დიაცმან || მისულა მა- 569r
მ[ა]ცსა თანა, და გარყუნას თესლი მისი თანა, იყოს შიგანი გრილი და
ქმელი. და თუ წაეკიდოს მას ნოტი[ა]სგან კიდევე, წაეკიდოს ყოველ-
სა ტანსა, ანუ წაეკიდოს ს[ა]კუთრ[ა]დ ს[ა]შოსა. და ესეცა იცოდით, 35
რომე ტანი ნოტიოსა დიდსა სიფოლბუესა ტანშიგან სიღბო, უნდო-
მობისაგან უსუსურობა ცოტასა მიჭირვებისაგან ანუ ტკივილი-
საგან იყოს. და წყ[ა]ლი მისი თხელი და თეთრი, და ფოლ-
ხუად ცემა ძარლუისა რბილი. და თუ იყოს ესე ტანსა
შიგა, არა იყოს ს[ა]შოსა შიგა. მ[ა]შინ არა ყოვნოს რა 40
ს[ა]შოსა, მაშინ დაორსულდეს დიაცი და შობოს. და თუ

იყოს ნოტი[ა]საგან ს[ა]შოსა შიგა ცალკე ტანისაგან. ნიშ[ა]ნი ესე იყოს, რომე გაირყუნას თესლი და არა დადგის, ფიცხლად გამოვიდეს, ანუ აღარ შევიდეს ერთსა დღესა ანუ ორსა დღესა, მერმე გამოვიდეს. და თუ იყოს იგი უსუსურობისაგან ძ[ა]ლისა და მკვირვე-
5 ლისათა, რომელ არს ს[ა]შოსა შიგა, და იცნობების იგი ნამეტნ[ა]ვის-
სა ნოტიობისაგან ს[ა]შოსასა, მით რომელი გითხრენ შენ ბერთა დე-
v დათა. || და თუ იყოს საშოსა შიგა სიკმელე იგი, მოდღვენებულთა
დღდათა² წაეკიდების, რომე სიფიცხე და ასეთი რამე არს, რომე
ვერ შეიტყუებს. მისი ნიშ[ა]ნი კ[ა]ცისაგან ეგების, მანვე სენისა
10 უფალმან დიაცმან შეიტყოს ცდითა მის[ს]ა გუ[ა]მსა შიგან. და არიან
სხუანიცა სენი მრ[ა]ვე[ა]ლნი, რომელნი დამიწერიან ღრმანი, რომელ
არა შეიტყუების მათი ნიშ[ა]ნი და საქმე, თუნიერ ღ'თის მეტისა-
გან.

და უკუდგების დიაცი ორსულობისაგან, რომელი საშოსა სისხ-
15 ლი დაეკშოს და უკუდგეს წესისაგან, მერმე მამ[ა]ცსა დაეგუიანოს
და აღარ მივიდეს დიაცსა თანა, და არა შეერიბოს, გაუყენოს თეს-
ლი მისი და არა დაეწყნაროს, როდეს მივიდეს მის თანა მ[ა]მ[ა]ცი-
და წაეკიდების მას დაკშულობისაგან ცალკე და ორსულობისაგან.
რომე უკუდგის მისგან. მრ[ა]ვეალნი სნებანი წაეკიდებიან; სნება მათ-
20 განი: წაეკიდების დარჩობა, რომელ იქნების ს[ა]შოსა შიგან, და
რბო, და სულისა კუეთა დაეგუბოს, რომე მის თანა სენიცა გამო-
ჩნდეს, რომე კაცსა დასცემდეს და მოარჩობს. და მრავ[ა]ლნი ტვი-
ვილნი წაეკიდებიან ს[ა]შოსა სნებასა მას თანა დაკშულობისაგან.
570r და მერმე აღვალს მისი ორთქლი და მისგან³ || მრავ[ა]ლფერი სენი
25 გამოჩნდების. და უკუ[ა]ყენებს დიაცსა ორსულებისაგან, რომე სა-
შოსა შიგან რაცა დაიბ[ა]დების, აივისის ადგილი თენლისა და ვერ
დაიჭიროს თესლი. დიდისა ქუნისაგანცა, რომე იყოს ეზოსა შიგან
მის[ს]ა, რომელი ნაწლევთა ზედათ არის სიახლოესა საშოსასა, ანუ
წყლულობისაგან, რომელი ქნას საშოსა შიგა და არ დაიჭიროს თეს-
30 ლი. და დაგუიწერია, რომელთა უთქომს ჩუენგან უწინა მკურნ[ა]ლ-
თა.

აწ მოგახსენოთ ერთობირად, თუ რ[ა]სთენ ფერი სენი წაეკიდე-
ბ[ა]ნ ს[ა]შოსა და მზლუ[ა]რსა მის[ს]ა ზედა და კურნება მისი.

პირველად ესე ვთქუათ, თუ რომლ[ი]სა მიზეზისაგან დავ[ა]რ-
35 დების ყმა საშოსაგან. დაყრი[ა]ნ დიადნი (!) შვილსა მათსა მეორესა
თუესა ანუ მეს[ა]მესა, და იცოდით, რომე ქარისაგან ბოროტისა და
სქელისა ბალღმისაგან იქნების, რომე საშოსა ძარღუჩიგან იქნების.
და თუ წაეკიდოს დიაცსა გარეთ რამე სიგრილე, ანუ კსნილობა, ანუ
მოგინება, ანუ თუხმა, ანუ მეტი მიჭირვება, ანუ თუ რამე მიჭირვე-
40 ბა, მაშინ და[ა]გდებს დიაცი ყმასა მეოთხესა თუესა, მეხუთესა, და
v მეექვსესა, და უფრო, რომელსაცა თუესა || მისჭირდეს, და[ა]გ-

დებს. და თუ წაეკიდოს კულა სიგრილე და ნოტიო, და[ა]გდებს დია-
ცი ყმასა მეშუილდეს ბუჯესა, მერვესა და მეცხრესა. და თუ წაეკიდოს
ზომისაგან, რომელი მიხსენებია განრყუნისაგან, შეძრევითა ძარღუ-
თა კმელთ[ა]გან ანუ ფერდის[ა]გან ანუ ზედგომისგან, ანუ აღმ[ა]რ- 5
თ[ი]სა აელისგან, ანუ ღიდისა შიმშილისაგან, ანუ ღიდისა ქ[ა]მისა-
გან, ანუ ს[ა]შოსა უსუსურობისაგან, მისთვის და[ა]გდებს დიაცი
ყმასა ს[ა]შოსგან. და კურნე მას, რომელსაცა და[ა]გდებდეს მეორე-
სა ან მეს[ა]მესა თუესა, ქარისაგან და ან სქელ[ი]სა ბალყმისაგან და-
[ა]გდებს, უკნით შეასუი ზეთი ხირვასა ძირთა თანა შემგბ[ა]რი ულ- 10
ბოსა წყლითა და საქბ[ი]ჯითა.

ა წ წ ა მ [ა] ლ ნ [ი] მ ი ს ნ ი მ ო გ ა [კ] ს ე ნ ე თ . — აილე
ულბო და სიქოჯი — თუითო მჯილი, კამის თესლი და ნიახურისა,
თუითო — ნახევ[ა]რ მჯილი, ქამისა ნედლისა ძირი და ნიახური-
სა — თუითო კელი შეკრებით ქოთ[ა]ნსა შიგა, და და[ა]სხი ზედა 15
ოთხი ლიტრა წყ[ა]ლი და შეგბოლე, რომე ნახევ[ა]რ მოიყაროს
წყ[ა]ლი იგი მერმე გამოწურე მისგან და, აილე მის წყლისაგან სი-
ქორჯი ერთი. მაშინ შეასუი მისგან სიქორჯი ერთი ოთხითა მუტყ- 571r
ლითა ხირვას ზეთითა, ანუ ს[ა]მითა, ანუ ორითა, ანუ || ერთითა,
ვითცა ნახო ძალი სნეულისა. და თუ იყოს ძრეელად, მაშნ შეასუი
ყოველთა დღეთა მიტყ[ა]ლი ერთი სიქაბინჯის შ[ა]რკუალდი, და შეა- 20
სუი ზეთი, ოდეს უკმდეს თოთხმეტი და[ა]ნგი ანუ ჩუიღმეტი დანგი,
ანუ უმცრო მისგან, ვით[ა]რ[ა]დ ნახო ზომა სნეულისა ძალისა. და
თუ არა შეასუა ზეთი ხირვასა, მ[ა]შინ შეასუი ყოველთა დღეთა
ცისკარად სამსა დღესა ანუ ხუთსა დღესა ჩუიღმეტი ასთ[ა]რი, რო- 25
მელ არს ას და თორმეტი დრ[ა]მი, და შაქარი ძუელი — თორმეტი
წონა, ქუნჯითის ზეთი. შეასუი ესე ამათა დღეთა, რომელ გითხ[ა]რ:
მაშა, თუ იყოს უსუსურ[ა]დრე მისგან, ვიზა გენ[ა]ხოს ს[ა]შომი ძა-
ლისა მისისა, შეასუი ოთხსა დღესა ანუ ხუთსა ოთხი დანგისა წონა
და მურთა ნელ-ტვილითა წყლითა ანუ სიქაზნა. მერმე გაუტევე,
გაისუენოს ორ დღე და ანუ ს[ა]მი, და მერმე შეასუი კულ[ა]ვე ს[ა]მ 30
დღე ანუ ხუთ დღე.

შ ე ა ს უ ი კ უ ლ ა გ უ [ა] რ ი შ ნ ი . შ ე ქ ნ ა მ ი ს ი . — აილე
ზურუმბ[ა]ლი და ჯ[ა]ვზი ბუა, და დარუნაჯი, და იელი, და ქ[ა]კუილა,
და ყარამფული, და ნანახუა, და ნიახურის თესლი, და ზინჯ[ა]ბილი,
თუითო — ორი წონა, და ძირა ქირმენი, ჩ[ა]ა[ა]გდე ძმარსა შიგა ერთ 35
დღე და ერთ ღამე. და მოატყრევე ოთხისა დრ[ა]მისა წონა თ[ა]ხუის-
ყუერი ნახევ[ა]რ დრ[ა]მის წონა, დაგ[ა]ლენ ერთგან და ურთენ თანა
წამალთა || წონა შაქ[ა]რი. შესასმელი მისგან: მუტყ[ა]ლი ერთი ნელ- v
ტვილ[ი]თა წყლითა, და ერგოს.

შ ე ქ ნ ა ო ზ ნ ი ს ა . — აილე ქონდ[ა]რი და ლუინო, და ნან[ა]ხუა 40
და ქაშუმი, — თუითო მჯილი, და ღერი ცერეცოსა და გუირილა,

და ყურფა და უღბო და ტეგნა, თუითო — მჯილი, და[ა]სხი ზედა ს[ა]მი ლიტრა წ[ა]ლი და შეგბოლე, რომე ნახევრ[ა]დ მოიყ[ა]როს; და გამოწურე მის წყლისაგან ლიტრა ერთი, ანუ უმცრო, და შე-
ზ[ა]ვენ ერთგან და ოყნა უყ[ა]ვ მით ზომისაებრ, ვითა ცა ნახო ძალი
5 მისი და უსუსურობა.

შექნა ს[ა]კმეველი ს. ა. — აილე სონიჯი და მუყლი, და უძოვრის თესლი და კევი ბელეკონისა, — თუითო ნახევრ[ა]დ დრ[ა]-
მი, და უკმეი. და შეასუი კოვზი ერთი საბრი ჩაყრილი ხიარი-შ[ა]მ-
ბრისა წყლითა და მულურდოს წყლ[ა]თა ორითა ოდენ კოვზითა. და
10 ოდეს წ[ა]ვიდეს მისგან სიმჭურვ[ა]ლე და სიბოროტე სიმსივნისა და
დარჩეს სიფოლბუე სიმსივნისა, მ[ა]შინ კურნე მას წ[ა]მლებითა
ძნელითა, რომე გაქსნას სიმსივნე იგი და დაქ[ა]დნოს.

მ[ა]თგ[ა]ნი. — აილე უღბო და ქ[ა]ლწ[ა]ბი და შეგბოლე. და
დან[ა]ყე და დაქ[ა]სხი ზედა მცირედი შრომანის ზეთი, და შემოსდევე
15 საშოს გარე. და აილოქ[ა] მისგან დიაცმ[ა]ნ და დაიჭიროს, ან აილოს

572r ქ[ა]ლწ[ა]ბი მ[ა]რტოდ და შეგბოლოს; || დან[ა]ყოს, და[ა]სხ[ა]ს ზედა
მცირედი ზეთი შრომანისა და შემოსდევე[ა]ს ს[ა]შოს, და არქუი დიაც-
სა, რომე დაიჭიროს მისგან მატყლითა და შეასუას სიქაბინჯი, ანუ
ვაშქი, ანუ კევი ბელეკონისა, და მუყლი, და ქ[ა]ვშირი, თუ გინდეს

20 შეკრიბენ ერთგან, ამქ[ა]თგანი თუითო აწილი; და მერმე შეასუი
მისგან მიტყ[ა]ლი ერთი ანუ ორი მუტყ[ა]ლი ზომისაებრ დიაცისა
ძალისა ნელ-ტფილითა წყლითა. და თუ გინდეს, შეასუი მ[ა]რტივად
მიტყ[ა]ლი ერთი ანუ ორი ნელ-ტფილითა წყლითა; და[ა]დნევე, რო-
მელიცა გინდეს ამათგანი ბატის ცმელითა, და ანუ ქათმის ცმელითა,

25 ანუ ცულითა და შრომანის ზეთითა, და არქუი დიაცსა, რათაცა დაი-
ჭიროს მატყლითა. და შეასუი, თუ კმდეს, ზეთი ხირვე[ა]სა ოთხი მუ-
ტყ[ა]ლი, ანუ სამი, ანუ ორი, ვითაცა ნახო ძალი მისი, ძირათა
შემგებრითა წყლითა.

შექნა ძირათა შემგებ[ა]რთა. — აილე ნიახურის
30 ძირი და ქ[ა]მისა და ანისონისა, და ათხირი; შეგბოლე და დაწურე
მისი წყ[ა]ლი. და აილე მისგან სიქორ[ა]გი ერთი ანუ ორი, და და-
[ა]სხი ზედა ზეთი, და შეასუი, და ანუ შეასუი უღბოს წყლითა და
კუტუფითა შემგებრითა.

მ[ა]რ[ა]მა ს[ა]ცხებელი, ს[ა]შოსა ზედა და-
35 ს[ა]დებელი გარეთ, ას[ა]დებელი მ[ა]ტყლითა. —

v აილე ცმელი ბ[ა]ტისა ანუ ქათმისა, და[ა]დნევე და აილე მისგან || ოცი
დრამი, და უღბო შემგებ[ა]რი — ოცდაათი დრ[ა]მი, და კევი ბელე-
კონისა — თორმეტი წონა, აფიონი და მური, თუითო — დრ[ა]მი,
ლუინო ქარგი შემგებ[ა]რი ძრეილი — ოცდახუთი დრ[ა]მი, ვარდის
40 ზეთი — ოცდაოთხი წონა. და[ა]დნევე ცული ვ[ა]რდის ზეთითა კიდე,
და[ა]დნოს ცმელი კიდე, და ეკრძაღე, რომე არა დასწუა: და აილე

ულბო შემგბ[ა]რი, დაგ[ა]ლე მით ლუინითა და მერმე შერიენ ერთ-
 გან და სცხე მისგან საშოსა გარეთ, და არქუი დიაცსა, რომე აილოს
 მისგან მცირედი და წთოს ზედა მცირედი ზეთი შროშნისა. და
 [ა]ილო[ს] მატყლითა და სცეს, — მარ[ა]ქმა დიდად ქარგი არს. და
 5
 ერგების ესე მარ[ა]ქმა სიმსივნესა ლეიძლისასა, ოდეს ურიო თანა
 წამ[ა]ლთა წონა; და აფსინდი დან[ა]ყოს და ურიოს თანა, და და-
 [ა]სხას ზედა მცირედი მასოსნი, რომე შემოსდევ[ა]ს ლეიძლსა ზედა.
 და ერგების კულა ესევე მარ[ა]ქმა სიმსივნესა სტომაქისასა, ოდეს
 ურიო თანა აფსინდი და მასოსნი, ვითა პირველ. და ურიო თანა
 10
 ოცდაათსა დრ[ა]მის წონა პური, კმელი, დან[ა]ყილი და დაგლილი,
 და სამნი კომშნი. შეგბოლნეს ძმრითა და ლუინითა. დან[ა]ყოს კარ-
 გად, და ანუ აილოს სიქორგი ერთი ნელლის ასის წყ[ა]ლი — ორისა
 573r
 დრ[ა]მისა წონა ორ დაგლილი, შეკრიბენ ერთგან და სცხე სტომაქსა,
 ანუ შემოსდევ ზედა, ოდეს იყოს სიმსივნე სტომ[ა]ქსა შიგა.

შექნა მარ[ა]ქმისა სიმსივნისათუის მკურვლისა და ხისქისათუის,
 15
 რომელი იყოს საშოსა. — აილე კუერცხის გული შუიდი წონა, ცუი-
 ლი და კევი ბელეკონისა, ამთგანი თუითო — ხუთისა წონი; და-
 [ა]დნევე ცუილი და კევი ორითა უკითა ნარდიონის ზეთითა, და ათი-
 სა ღრამისა წონა ცმელი ბატისა დამდნ[ა]რი, და მერმე დაგ[ა]ლე,
 20
 რომე შეიქნას მარ[ა]ქმად, და სცხე მისგანი ს[ა]ქმოსა ზედა გარეთ და
 პირსა ზედა მის[ა]ს; და არქუი დიაცსა, რომე აილოს მისგან მ[ა]ტყ-
 ლითა.

ან უ ა ი ლ ე: გამოწურვილი მულურდოსა, ანუ არდისა, ანუ
 კალნ[ა]ბისა, თუითო — სიქორგი კიდეს-კიდე და, თუ გინდა, ყოველ-
 თ[ა]გან სიქორგი ერთი. და ზაფრ[ა]ნი — ორისა ღრამისა წონა, და
 25
 ჭარჭირი გამორჩეული და ფქულილი გაცრილი, გერმა, ამ[ა]თგანი
 თუითო — ათი ს[ა]წონი; ვ[ა]რდის ზეთი, რ[ა]ზომი ეყოფოდეს შე-
 ზავებულად, რომე შეიქნეს მარამად და სცხე ს[ა]ქმოსა ზედა და
 აილოს დიაცმან მისგანი მ[ა]ტყლითა, რ[ა]ქოდენ არს ქარგი დაწვისა-
 თუის და სიმკურვლისა, და სიმსივნისა მკურვლისათუის, რომელი
 30
 იქნების საშოსა შიგა. ორ და არს ქარგი ყოვლისა სიმსივნისათუის
 მკურვლისა, რომელი იქნების შიგა ადგილთა ტანისათა და ყუერთა
 და სხუათაცა.

ან უ ა ი ლ ე: ფურცელი კალნაბისა, ანუ არდისა, და დაქაწთვე
 ზედა ზეთი იისა ანუ ვარდისა, და არქუი დიაცსა, რომე აილოს მ[ა]-
 ტყლითა.

და აწ ესე მოგახსენოთ, თუ რისგან წაქვების წესი ღედათა, თუ
 რისგან იქნების უკუდგომა წესისა. მისი პასუხი ესე მოგახსენოთ,
 რომე მრ[ა]ველისა მიზეზისაგან იქნების. ზოგი იქნების ღედათა
 ბუნებისაგან და ზოგი იქნების სენისაგან. და რომელი დიაცისა ბუ-
 40
 ნებისაგან იქნების, სამი ფერი არის. და ერთი — რომე დიაცსა აო

დაემ[ა]რთოს თხუთმეტ წელიწდამდის, და მეორე¹ — არ წაეკიდე-
 ბის ორსულობასა შიგა, და მეს[ა]მე — რომე დიაცი ორმოცდაათისა
 წლისა შეიქნების, მას უკნით აღარა დაემ[ა]რთების. და იქნების,
 რომე ორმოცისა წლისასა დიაცსა აუკრფეს წესი. და მაშა იყოს
 5 დიაცისა წესისა უკუდგომასა მიზეზი უწინა, ვირე შეიქნას² თხუთ-
 მეტისა წლისა, — ამად არ დაემ[ა]რთების, რომე ჳერე არ მოსულა
 574r ასაკსა და არ დამწიფებულა, || რაგუწ[ა]რ[ა]ცა ხილი; და მეორედ —
 ორსულობასა შიგა, ამად რომე სისხლი მისი წესისა მისდის საზრ-
 დელად ყმასა წურილსა, და მესამედ, — რომე სად[ა]მდის აწოებს
 10 ყრმასა, ამისთუის რომე ისი სისხლი რძედ იქნების საზრდელწად
 ყმისათუის. და უკუდგომა დიაცისა წესისა ორმოცდაათსა წელი-
 წადსა უკნით ამად იქნების, რომე გაგრილდების და წაქდების სისხ-
 ლი. მ[ა]თი და კუელა(!) გაუმრ[ა]ველდების წესი დედათა, და აგრევე
 დაუმცირდების წესი დედათა, და აგრევე: დაუმცირდების ზომასა
 15 ჭრისასა და განსუენებისასა და სასუმად-საჳ[ა]მადთაგანცა და ბუნე-
 ბათა რეულობისაგანცა, ამად რომე, თუ დედანი მჳურელწად იყუ-
 ნენ, დაუმც[ა]რდეს წესი დიაცისა. როდეს ნამეტნ[ა]ვედ იჳიროდეს
 და საქმობდეს მაშინცა მოწაკლდეს წესი, ამად რომე სისხლსა
 ს[ა]რჯლით მოიდნობს კორცთ[ა]გან. და კუ[ა]ლწად იქნების მისგან,
 20 რომე დაევიწრდენ ძარლუნი და დაწურილდენ დიაცისანი, ანუ გაგრ-
 ძელდეს დიაცი, ბუნებით დ[ა]კლდეს მისგ[ა]ნცა წესი. და თუ სდიო-
 დეს დიაცსა ცხუირთა სისხლი||, ანუ ბ[ა]ვე[ა]სირი სჳიროდეს, და მის-
 დიოდეს სისხლი; მ[ა]შინ არ ს[ა]კუირველია, ამად რომე გამოსულა
 სისხლი იგი ცხუირთა და ბაღ[ა]სირით.
 25 და თუ არ იყოს ამათგანი ნიშანი და რომელი დაგუიწერია, და
 აგრე დაქ[ა]კლდეს წესი ორ თუე ანუ სამ თუე, ანუ უფრო მისგან,
 მაშინ იცოდნი, რომე სენისაგან არის, და წაეკიდების მისგან მრ[ა]ვე-
 ლი სნება; მ[ა]თ გ[ა]ნ რ — ს ნ ე ბ ა: ზურგისა ტკივილი და თ[ა]-
 ვის ტკივილი და საჳ[ა]მ[ა]დის უნდომობა. და ოდესცა ნახო ესე ნი-
 30 შ[ა]ნი, კურნე წამლებითა მ[ა]რტივითა, რომელი დაგვიწერო შერე-
 ულთაცა წამლები. მ[ა]რტივნი ესე არიან, რომელნი ჩამოიღებენ
 წეს[ს]სა, მ ა თ გ ა ნ ი — წ ა მ [ა] ლ ნ ი: თაჳუის-ყუერი და ანისონი,
 და კორდამონია და ნიახურის თესლი, და სპ[ა]ნძილი და ველური
 35 მლოგუი, და სონიჯი და ნიორი, ასა და ზარევე[ა]ნდი, უბანი და პიტ-
 ნა, და ასრიონი, დოკო და ვაჩი, და ჳავაშირი და საჳაბინჯი, ჳური და
 ტეგნა, და პილპილი და ძირა; და იცოდით, რომე, რაცა ესე წამ-
 575r ლები დამწერია, ყუელა ჩ[ა]მოიღებს წესსა. და ოდეს შეასუმიდე
 მათგანსა. ანუ აიღებდეს || მატყლითა, ამა წესითა ჳენ, ანუ უჳი-
 40 ოს მითვე მატყლითა. და თუ შეასუა თაჳუის-ყუერი მარტოდ მუტყ-
 ლი ერთი, ანუ უმცროსი, დან[ა]ყე და შეასუი თფილითა წყლითა
 ანუ თაფლ-წყლითა. და ა მ ა ს ხ უ ა თ ა წ ა მ ა ლ თ [ა] გ ა ნ,

რომელიცა გინდოდეს, — მუტყლი ერთი, ანუ უფრო; ოდეს ნახო დიაცი ძალსა ზედან — თქ[ა]ფლითა და წყლითა ანუ ნელ-ტფილითა წყლითა, და აგრევე აილოს დიაცმან ცოტათა მუტყალითა. და თუ შეკრიბნე ესე წამალნი ერთგან და დან[ა]ყო, და შეასუმიდე, მათგანსა ორსა მუტყალსა შეასმიდი.

5

წამ[ა]ლი, რომელი ჩ[ა]მოიღებს წეს[ს]ა დედათასა აღებითა.

აიღე: ანისონი, ძირა და კორდ[ა]მონია, და ზარევეანი და პიტნა, და პილპილი და ლელუი, ამათგანი — თუითო ნაწილი; დან[ა]ყე წამლები და გაცარ, და ლელუი ლუინითა დაგბოლე და შერიე ერთგან ლუინოსა და თაფლსა თანა, რომე შეიქნას მარამად, და და[ა]წვეე ზედა რაზიკის ზეთი. და აილოს დიაცმან მისგან დრამის წონა მატყლითა, დაიჭიროს ერთი დღე და გაუტეოს ორი დღე, და არქუი, რომე იკურნებდეს, ვიკემდის მოიდნოს სნება!

10

აიღე: აფსინდი და შამიანდალი, და თურმუსი კმელი და ტეგნა || ნედლი ანუ კმელი, და ლელუი, ამ[ა]თგანი თუითო — მუტყალი; დანაყენ ერთგან და და[ა]სხი ზედა ლუინო კარგი, და დაგ[ა]ლე, რომე შეიქნას მარამად, და აილოს მისგან მ[ა]ტყლითა. ანუ შევბოლე წყლითა კარგად და შეასუი წყლისაგან ორი სიჭორგი ერთიფა კოვზითა თაფლითა ანუ ორითა.

v

15

და ერგების ბრძანებითა ღთისათა საშოსა დარჩობისათუ [ი]ს. — აიღე ექუსი უკია ცმელი ზროხისა, ახალი — სამი უკია, და ცმელი ბატისა ანუ ქათმისა. ანუ ლომისა, და ზაფრ[ა]ნი და სუმბული, და ამამა და ქია, ამ[ა]თგანი თუითო — უკია, და ბალანის ზეთი. ანუ შროშნისა, ანუ ნარდიონისა, ანუ ზირაკისა, ანუ ბანისა — შუიდი უკია. და[ა]დნეე ცმელი ცალკე-ცალკე, და დაგაღენ სხუანი წამალნი და შერიენ ერთგან, რომე შეიზ[ა]ენენ, და აილოს მისგან მ[ა]ტყლითა.

20

25

და ზოგნი მკურნ[ა]ლნი შეუზმენ შიგა კუჭუმბრასა და კეესა ბელეკონისასა — თუითო უკიასა; არს ესე მარამა დიდად კარგი, და სცხოს გარეთ, და აილოს მატყლითა და ერგების მისთვის, რომელ მისხენებია, რომე შეასუა წამლები, რომე გა[ა]ქმოს თესლი და ჩამოიღოს წესი მათგან.

30

წ[ა]შალი გამოცდილი. — აიღე გუნდის ოდენი გუ[ა]რიშნი ძირასა, და შეასუი ნიახურისა ნედლისა წყლითა || ანუ ნიახურისვე თესლისა შემგბრისა წყლითა, ანუ ფანჯანგოშტისა შემგბრისა წყლითა.

576r

35

აწ ვახსენოთ ს[ა]შოსა შიგა რომე იქნებოს სიმხსენე მკურე[ა]ლი, და ნიშანი მისი და კურნება მისი. — სიმსიენე მკურე[ა]ლი არის მკურელობითა და წვითა ნ[ა]ე[ა]ლისათა, და იქნების სიმძიბე ზურგსა შიგან, ს[ა]შოსა დაკრულება, რომელი იქნების ს[ა]შოსა ცბრო, რომელსა თანა იყოს სიმკურე[ა]ლე, ამას თანა გამოჩნდების სიმსიენე

40

687

მკურვალი და აგრევე დიდი სიმსიენე, რომელი იქნების ტანსა შიგნით
ანუ გარეთ და იყოს სიმსიენეცა ცხრო. და ნიშანი ს[ა]შოსა სიმ-
სიენისა — თუ იყოს საშოსა სიმსიენე ზეით, მის[ს]ა უფალსა ზურგი
და მუცელი უჭურვიდეს. და თუ იყოს საშოსა სიმსიენე წინათ, იყოს
5 ფიცხელი და შეკრ[ა]ს ფსელი. და იქნების ამისა სიმსიენესა შიგა
ნიშნები მრ[ა]ვეალი. ნიშანი მ[ა]თგანი, როდეს კითხო მის[ს]ა უფალ-
სა და გიამბოს, ვითა სტომ[ა]ქი მტკივისო, და ვერ მოიღწობდეს
საქ[ა]მადსა, ამად რომე სტომ[ა]ქი და ს[ა]შო შედგმულ არიან და
ს[ა]შოსა ტკივილისაგან სტომ[ა]ქიცა დასნეულდების.

10 ს ხ უ ა ნ ი შ [ა] ნ ი ე ს ე ა რ ი ს, რომე ნშირად სულსა კუეთ-
დეს; ყელი, თუალნი და თქ[ა]ვი სტკიოდეს — საშოსა სიმსიენისა
ნიშ[ა]ნი არის.

v || კ უ რ ნ ე ბ ა მ ა თ ი ზ . — მაშა კურნე მას ოყნითა ლბილები-
თა. და თუ იყოს ღიაცისა ძალი და უ[ა]ში კარგი, და იყოს ღიაცი იგი
15 კაბუკი, მაშ.ი გაუკსენ კათოლიკე, ანუ ყიფალი, ან ბასალიკე, ანუ
საფინი, რომელ არიან ძარღუნი კოჭთანი. და მაშინ, თუ ძრიელად
იყოს, გამოიღე სისხლი, რ[ა]შომიცა გინდეს, ერთხელ ანუ ორჯელ. —
ერთი დილ[ა]სა და ერთი მწუხარ. მაშინ, თუ არა ძრიელად იყოს,
ერთხელ აიღე — დილ[ა]სა, და შეასუი მათ წამ[ა]ლთაგანი, რომელ
20 შიხსენებთან, ერგებთან სიმსიენესა მკურვალსა. და სცხე ზედა
წამლები, რომელი ერგების სიქმსიენესა მკურვალსა. მ[ა]შინ დაიწყე
პირველ გამოჩინებადმდე და შეასუი გამოწურვილი მულღურდოსა და
ქაქან[ა]ქისა სიქორგი ერთი, ანუ ორი, ვითცა ნახო. და ძალი ღია-
ციისა და[ა]ყენე და დაწურე და შეასუი, და დასდევ საშოსა ზედა
25 გარეთ მრ[ა]ვეალ-ძარღუისა გრილითა წყლითა და ვარდის ზეთითა.
და ფურცელი მულღურდოსა და ქაქან[ა]ქისა დან[ა]ყე და უწივე ზედა
ვარდის ზეთი, და დასდებდი სიმსიენესა ზედა გარეთ ყოვლთა დღე-
თა, ვირე ნახო ვითა სიმსიენე იგი სიბოროტე და სიძნელე მის სიმ-
სიენისა წარსულ არს.

30 და შეასუი კ უ ლ ა მ ა ტ ბ უ ხ ი ხ ი ა რ ი - შ ა მ ბ რ ი -
577r ს ა || — აიღე ხიარი-შამბ[ა]რი უკია ერთი, ანუ ორი უკია, ვითაცა
ნახო ძალი სნეულისა. აიღე ერთი სიქორგი ანუ ორი მულღურდოს
ფურცლისა წყ[ა]ლი, ადუღე, და გამოწურე. და[ა]დნევ შიგა ხიარი-
შამბ[ა]რი და შეასუი. აიღოს ღიაცმან ძონძი სელისა და დაიჭიროს
35 ლ[ა]მე, და დილასა გამოიღოს და გა[ა]შროს ჩრდილსა. და ნახოს,
ფერი მისი თუ წითლ[ა]დ დასცემდეს და შალლინდ(!), მ[ა]შინცა იგი
ვითა მაგიერ ნოტი[ა]საგან არს. და თუ იყოს წითლად, ცან, ვითა არს
იგი მაგიერ სისხლისა სის[ა]ვისისაგან. და თუ სცემდეს ყუითლად,
მაშინ ცან, ვითა არს იგი მაგიერ წყლისა ნ[ა]ვეალისაგან. და თუ
40 იყოს შავ[ა]დ ანუ მწუ[ა]ნედ, ცან ვითა არს იგი შ[ა]ვისისა ნ[ა]ველისა-
გან. მაშინ, ოდეს შეატყო იგი, კურნე ყოველისა ფერსა მ[ა]თგანსა

მით, რომელი წინააღმდეგომი იყოს მის სნებისა. და კერძე იგი ეს-
 რეთ, რომელ შ[ავისა ნ[ავ]ელლისაგან ანუ ბალმისაგან იყოს. შე ე-
 ს უ ი: მატბუხი აფთიმონისა, და ანუ ზოგი ქაშთაჭებრ ასტ[ამხიკო-
 ნისა, და თუ იყოს წითლისა ნ[ავ]ელლისგან, მ[ა] შ ი ნ შე ე ს უ ი:
 მ[ა]ტბუხი ხიარიშ[ა]მბრისა და ალილ[ა]გი, და ჩ[ა]მჩიი ლარიყონისა 5
 თანა, ანუ მუტყ[ა]ლსა ერთსა იარ[ა]ქსა-||ფეკრ[ა]სა თანა, ანუ დანგის 5
 წონასა საყ[ა]მუნისასა თანა, და ნახევ[ა]რ მუტყ[ა]ლი ლარიყონი და-
 გ[ა]ლოს და შერიოს ერთგან, და შეაზოს თ[ა]ფლითა; შე ე ს ა მ ე-
 ლ ი მ ი ს გ ა ნ, — ვითა ნ[ა]ხო ძალი სნეულისა და უსუსურობა.
 და თუ იყოს მ[ა]გიერ სისხლისაგან და ნახო ძალი და ჟამი და კბი- 10
 ლი(!) და მშუიდი იყოს, მაშინ გაუხსენ მას ძარღვი კაოლიკე, ანუ
 ყეფალა და გაუხსენ, რომელსაცა სჭირდეს წითლისა ნ[ა]ვ[ლ]ლისა-
 გან ანუ შავისა ნ[ა]ვ[ლ]ლისაგან, თუ ძლიერ[ა]დ იყოს. და იქნების
 სიფიციტე ს[ა]ქმოსა შიგა მ[ა]გიერ ნ[ა]მეტნავისა შ[ა]ვესა ნ[ა]ვლლისა-
 გან, რომე შესქელდეს და გაფიციტდეს, და შეიქნას სიმსიენე ს[ა]ქმო- 15
 სა შიგა, ანუ მ[ა]გიერ სისქისაგან შეიქნას შ[ა]ვესა ნ[ა]ვლლისაგან
 საშოსა შიგა, ანუ სიმსიენე წაეკიდოს ს[ა]ქმოსა შიგა და გა[ა]-
 ყენოს სიგრილემან; და წაეკიდების დედათა პირსა მქ[ა]ვე[ა]ნი და
 გაბერვა მაგიერ შავი[ა]საგან, ვითარ[ა]დ მიხსენებია. ვითა წაეკიდე- 20
 ბის სარცხუნიელსა [...] შავისასა.

და ვაკხენო კურნება ს[ა]ქმოსა ტკივილსა. დავიწყო მისთვის
 კურნება — დარჩობა საშოსა. რომელი-იგი გამოჩნდეს თანა რბო
 და სულისა კუეთა და ზოგი, რომელ მიხსენებია. მქ[ა]მინ დაიწყე || 578r
 კურნებასა მისსა ყოვლისა უწინა და დახუიე წუიეთა მისთა თოკუი
 ფიციტლად, და დაუზილე ტერფი ფიციტლად რ[ა]ხიკის ზეთითა ანუ 25
 ქუნჯ[ი]თისათა, და დ[ა]უზილენ კარგად წუიენიცა და ფერდინიცა და
 შუა ზურგი. და ასუნებდი ასეთსა, რომე სული მყრ[ა]ლი უდიოდეს,
 და ვითა თაქუის-ყუერსა და ბარზადსა. და ჩ[ა] ბ ე გ ე ც ხ უ ო-
 რ თ ა შ ი გ ა წ ა მ [ა] ლ ი, რ ო მ ე ც ხ უ ი რ ს ა დ ა ს ც ე ს. —
 ა ი დ ე; თაქუისყუერი და პილპილი — თუითო ჩ[ა]წილი, დაგ[ა]ლე 30
 და ჩ[ა]ბერე ცხუირთა მისთა დანგის წონა ანუ უმცრო. მქ[ა]მინ,
 ორგეს ასუნებდე მას წამლებსა, დასდე გარეთ ს[ა]ქმოს ზ ე თ ე ბ ი
 ს უ ლ ნ ე ლ ე ბ ი: — ანუ ნ[ა]რდიონისა, ანუ ბანისა, ანუ ზირ[ა]-
 კისა. და არქუი, რომე აილოს ამათ ზეთთაგანი მქ[ა]ტყლითა. და
 უ ე მ ი ე: ალვა და მუშუი, ანუ ი ო რ თ ქ ლ ო ს ს უ ლ ნ ე ლ ე- 35
 ბ ი თ ა და მასოსნითა, და გა[ა]ქურენეს ქვე[ა]ნი და და[ა]სხ[ა]ს ზედა
 მასოსნი, და შემოსდევ[ა]ს ქუეშე¹ და იორთქლოს, და გა[ა]სურენლე
 ქუე კერძი მისი, და აყროლე ზეთი, რომე გამოილოს ნ[ა]მეტნ[ა]ვი
 ქუემოთ¹ კერძ. და ხლეკნი(!) და ლახლახნი სულენლნი ბანის ზეთი-
 თა, ანუ რომელნი მიხსენებია¹ ზეთნი დას[ა]დებ[ი]ლნი და მარ[ა]მ[ა]- 5
 ნი გარეთ ს[ა]ქმოსა ზედა, — დასდევ ზედა მარამა, რომელსა სახელი 40

ქუიან ფ ა ლ რ ი ო ნ ი, ანუ მარამა ფალარიოსი. და მიხსენებია მისი
 სახე ლუიძლისა და სტომაქისა კარსა. და უკმეიე წამ[ა]ლ-
 თ[ა]განნი სიქზინი და მურთა, ანუ კოფი, ანუ ამროსია, ანუ
 5 ლუბლი ქურქუმისა. და მოუსუას პირსა ს[ა]შოსასა
 ზოგი ზეთები გარეთ და შიგნით; ამ[ათ]განი: ზეთი
 ღარისა, ანუ ზეთი ბაბუნ[ა]ჩისა. ანუ შროშნისა, ანუ რ[ა]წიკისა, ანუ
 ბ[ა]ნისა. და არქუი, რომე დასხნეს კიქ[ა]ნი ბარკალთა ზედა და ამო-
 წოონ უქრელად(!). და არქუი, რომე იორთქლოს წყლები-
 10 თა. რომე ჩ[ა]მოიღებს წეს[ს]ა. — აიღე: ქონდ[ა]რი და ფურცელი
 ღარისა, რომელ არს დამუსთი, და ფარისიონი და კოტმა, და მარზან-
 გოში და ცერეცო, და გუირილა და ულბო, და ლუია, თუითო —
 ნახევ[ა]რ-მჭილი, და შეგბოლე. და არქუი, რომე ქუეშე და-
 იდგას, რომელ გ[ა]ვიდეს მისი ორთქლი ს[ა]შოთ კერძ. და ზოგნი
 მკურნ[ა]ლნი და[ა]დებინებენ კიქასა უპესა ქუეშე, ამოწოვიან და
 15 არა უქრიან. მაშა, ოდეს გაუძნელდეს, და ნახო ძალი და ე[ა]მი
 შ[ა]რჭუე. გაუქსენ ძარლუი კათოლიკე და შეასუი ზეთი ხირვ[ა]სი.
 579r და || მერმე ოყნა უყ[ა]ვ, რ[ა]გუ[ა]რ[ა]ცა წამლები გ[ა]მომის[ა]ხ[ა]ვს
 შენდა ს[ა]შოსათუის. და ერგების ესე წამ[ა]ლი მამათუა, ოდეს უკუ-
 დგეს თესლი მ[ა]თი ძარლუთა შიგა და შეხ[ა]როს და შეუთხელდეს,
 20 ვირე იაროს. და ერგების დედათა, ოდეს უკუდგეს სძე ძუძუთა ში-
 გა, და შესქელდეს და არა იარებოდეს. — აიღე ძირა და ნიახური
 და კამა, ამ[ათ]განი — თუითო ნ[ა]წილი; შეგბოლე და შეასუი მის-
 გან. და ესე წ[ა]მ[ა]ლი და[ა]დნი:ბს შირიმსა და ჩ[ა]მოიღებს ფსელსა
 უწინ ჩ[ა]მოსულსა, როდენ ს[ა]ვ[ა]ლი შეიქ[ა]ს ცსნილობასა შიგა.
 25 და ფსელი, თუ უწინა ჩ[ა]მოვიდეს, დიდად განედლდეს ოფლი, რო-
 დენ ცსნილობა შეიქნას ფსელსა შიგა.

დედაკასა ოდეს წისი დააკლდეს.

წამ[ა]ლი, რომელი ჩ[ა]მოიღებს წეს[ს]ა, ოდეს შეასუა, ანუ უკ-
 მოა!. — აიღე: ცერეცო და გუირილი, და მარქანგოში და სალი-
 30 ხა, და ქუშტი და სუმფული, და კილ[ა]მონი და მეფის გუ[ი]რგუნი,
 თუითო — ათი ს[ა]წონი, ანუ ათი მუტყ[ა]ლი, და სონიჭი და ნიახუ-
 რის თესლი, და კ[ა]მის თესლი და ანისონი, თუითო — ხუთი ს[ა]-
 წონი, სოლი და კ[ა]რდ[ა]მონია, და ყოვილი კოტმისა და ასი, და შა-
 მთანდ[ა]ლი, თუითო — ს[ა]მი მუტყ[ა]ლი, და კალნ[ა]ბი და ქურთი,
 v და ჰაუნტელი და ტეგნა, — || თუითო გელი; დან[ა]ყოს თესლა,
 35 და ლერნი შეკრიბნეს ერთგან, და ჩა[ა]გდოს ქოთანსა, და და[ა]სხას
 ზედა წყ[ა]ლი და შეგბოლოს კ[ა]რგად. და შეასუას ყოვლთა დღეთა
 თუითო სიქორგი, ვირემდის წესი ნახოს. და ჩ[ა]მოიღებს ესე წა-
 მ[ა]ლი ფსელსა და და[ა]დნობს შირიმსა, და გამოიღებს ოფლსა. და

არქუი დიაცსა, რომე აილოს კურკუმითა და შეუდგას ქუეშე, და იორთქლოს კარგად ს[ა]შოსა. და ესე წამ[ა]ლი ქ[ა]რგია კოლინჩისათუის.

საშოსა მღვს ჩისხლი სდიოღვს.

და ვახსენოთ კურნება, ოდეს ჰ[ა]შოსა სისხლი სდიოღვს. და 5
ცან ვითა წამლები, რომელი მოსწყუედს სისხლსა, შეკრებით ყო-
ველნივე მკურნ[ა]ლნი არიან და სუბუქნი მწვევნი(!); და წამ[ა]ლნი,
რომელნი შეკრვენ სისხლსა და შეკრებით არიან — გრილნი და
მკრველნი; მათგანი — ძმ[ა]რი და ასი, და ფარსიარდრუჯ, და
მულურდოსა და მრ[ა]ვე[ა]ლ-ძარღვის ფურცელი ნედლი, და ჭულინ- 10
რი. და რომელი უძლიერესი არს ამ[ა]თგანი სისხლისა შეკრვისა-
თუის, და უქმელე და უმკრველე — ცხრა[ა]თა ძმათა სისხლი და
ქარბა, და რკინის წყ[ა]ლი და მართქი, და ამლ[ა]ჯი და ფილაზჯი, და
ჩ[ა]მიჩის გურკა და მეფისა გურიგუინი, და თიკა სომხური. და ქა-
ფური, და გუნდა დაგლილნი || და ქარტა დამწუარი, და [ა]რჩ[ა]სპი 580r
და ძმ[ა]რი. და უძლიერესი მათგანი, რომელ მიხსენებო[ა]ნ, — აფი- 15
ონი და ლემის თესლი. მ[ა]შინ ყოველნი, ესე რომელნი მიხსენე-
ბიან, ყოველნივე იქმენ კილის-კიდე, და და[ა]ყენებენ სისხლსა, თუ
შეასუან და თუ სცხონ, და თუ აილოს დედა[ა]ცხან. და თუ შეკრი-
ბნე ერთგან, — ერგებიან. და თუ შეასმიდე აფიონსა, მ[ა]შინ და-
[ა]კლე, და ანუ უმატებ დანგის წონასა. მა[ა]შინ ო დეს შე[ა]ს- 20
მი დე, აილე დ[ა]ნგის წონა, ანუ ორის დ[ა]ნგის წონა, და ნახევარ-
დ[ა]ნგის წონა ზაფრ[ა]ნი, და ნ[ა]ხევარ-დანგი საკმელი, დანგის წონა
მური, და გ[ა]ლენ და შერიენ ერთგან; და შეასუი ეგრევე ლემის
თესლი. და ოდეს გინდეს ს[ა]ცხებელი, მ[ა]შინ სცხე მისთვის დრა-
მის წონა, ანუ უფრო. სხუანი წამ[ა]ლნი, ოდეს შეასმიდე. — და 25
შეასუი დრ[ა]მის წონა ცალკე არჩ[ა]სპი. და როდეს ასმიდე არჩ[ა]ს-
პსა, დაურიე თანა შიბიამენი. მ[ა]შინ, როდეს სცხო მისგან, სცხე
შაბისგან ნ[ა]ხევარ დრ[ა]მი გრილითა წყლითა. და დანასკული უნ-
დილი, ესე ყუელა შეკრ[ა]ეს სისხლსა. და ტან(!) მუხუდოს წყ[ა]-
ლი და აფშრიჯათი. ეგრევე ესენიცა დასწყუედენ სისხლსა. და 30
ოდეს გინდეს, რომე შე[ა]სუა მისგან მცირელი || რამე, მ[ა]შინ შეა-
სუი რუბი ასისა და რუბი ბეისა, და რუბი ბროწყუელისა და რუბი
ნიგუზისა, და რუბი თუთისა და რუბი თურინჩისა. და შეასუი წამ-
[ა]ლთ[ა]განი მაჯუნი და ფულონია სპარსული და ბერძული — მუ- 30
ხუდოს ოდენი; და ეგრეთვე ქამბრიჯისაგან და მის მაჯუნისაგან, 35
რომელი იქნებოს აფიონითა და ზაფრანითა, რომელსა სახელი ქუი-
ან ფარია ო შ ი.

მისთუისვე, კუერი ტაბაშირთა. — ოდეს შეასუა მისგან ყო-

ველთა დღეთა დრ[ა]მის წონი გრილითა წყლითა ანუ უმცრო, საზომისაებრ ძალისა. და ერგების მათ წამ[ა]ლთაგანი ზომასა ზედა სნე-
 ბისასა. და მიზეზი, რომელი იქნების მისგან, სისხლის დენა და არს
 5 ესრეთ, ოდეს იყოს სისხლის დენა ს[ა]შოსა ძარლუთა გაბერვისაგან
 ანუ ძარლუისა კსნილობისაგან, მ[ა]შინ კურნე ამით წ[ა]მ-
 ლე ბითა შე მკრვლითა; მ[ა]თგანი — გუნდა და მეფის
 გურიგუინი, და თიჯა სომჭური და შაბიამენი, და ცხრ[ა]თა ძმათა
 სისხლი და ქარბა, და ქარტა დამწუარი და რქ[ა]ნი დამწუ[ა]რი. და
 10 თუ იყოს დენა სისხლისა მ[ა]გიერ უსუსურობისაგან ს[ა]შოსა. მ[ა]-
 შინ კურნე რათმე შემკრვლითა სულნელითა; მ[ა]თგანი — ქაფური
 581r და მუშკი და ასის წყ[ა]ლი. და შეასუი || ფლონია. და თუ იყოს
 დენა სისხლისა მქ[ა]მელი სგ[ა]ნ ანუ წყლულ-
 ბა ს[ა]შოსა შიგა, მ[ა]შინ კურნე მას მურდას[ა]ნგითა და
 სპეტითა, და ჭულინრითა და ვარდის ზეთითა, და მცირედი ცუილი
 15 დამდწარი ვარდის ზეთითა თანა შეკრიფენ ერთგან და შექენ მა-
 რამ[ა]დ და ა[ა]ლღებინე დიაცსა მ[ა]ტყლითა. და სხუანი წამ[ა]ლნი,
 რომელნი მიხსენებიან, შეასუი მათგანი, და კიდეცა [ა]ლღებინე მათ-
 გ[ა]ნი მ[ა]ტყლითა. მაშა, თუ სდიოდეს სისხლი მაგიერ სის[ა]ვს[ა]ნისა-
 გან ტანისა, მოკრიბე იგი და შეკრენ ძარლუნი მისნი კმელნი, და გა-
 20 უხსენ ძარლუი კათოლიკე, რომე გამოვიდეს სისხლი, და უყუსწყ-
 დეს ს[ა]შოთაგან, თუ ღმერთსა უნდეს.

და ვახსენოთ, რომელი თქუეს მეცნიერთა, და მოგუასწ[ა]ვეს
 დიაცისათუის, ოდეს უშვილო იყოს. მ[ა]შინ უბრძანე, რომე დაჭდეს
 სქ[ა]მსა გაკურვებულსა ზედა უზმა, და დაიბუროს სქ[ა]მისა ქუეშე,
 25 და შეიდგას ქუეშე მქ[ა]მარა(!) და შიგან ცეცხლი, დ[ა] იკმიოს სან-
 დროსი ანუ საკმელი, ანუ კუქუმბრა, ანუ ზოგი საკმეველები, ვი-
 თარ: მუშკი და ალვა. მაშა, ოდეს ნ[ა]ხო კუ[ა]მელი იგი მის საკმელ-
 [ი]სა, გამოვიდეს მის მისთა ცხუირთ[ა]გან, ანუ პირისგან, მ[ა]შინ
 v ცან, ვითა არ უშვილო არის, და იმედული იყ[ა]ე || და იქნეს უძლიე.
 30 მ[ა]შინ, თუ არა ნ[ა]ხო, ნიშ[ა]ნი ესე მის თ[ა]ნა. ცან, ვითა უშვილო
 არის. და უბრძანე, ოდეს სქ[ა]მსა ზედა დაჭდეს, და ცხუირნი და
 პირი მისი დაიწებოს მცირედსა ე[ა]მსა და მერმე გაუტეოს. ანუ
 აიღე ფურცელი ნიორისა, დან[ა]ყე და ჩ[ა]ლდე მატყლსა შიგა, და
 აიღოს! ერთ ღ[ა]მე. და რა გათენდეს, თუ პო[ო]ს სული მისი პირ-
 35 შიგან, მ[ა]შინ უძლიე იქმნეს. და თუ ღმერთსა უნდეს; თუ არა
 პო[ო]ს, უშვილო იყოს, ვითა მოიგონეს მკურნ[ა]ლთა, და ღმერთი
 არს მეცნიერი ყოველს[ა]ვე ზედა.

სხუა ნიშ[ა]ნი უშვილოებისა, დიაცისგან არის თუ მ[ა]შ[ა]ციხ-
 გან.¹ — გამოარჩიეს მეცნიერთა მკურნ[ა]ლთა და თქუეს, ვითა უბრ-
 40 ძანე დედ[ა]ქ[ა]ცსა და მ[ა]მ[ა]ქ[ა]ცსა, ვითა მოფსან ცალკე-ცალკე
 ხ[ა]ვე[ა]რტისა ღერზედან, მერმე ნახე, და რომლის[ა]ცა გამშრალი-

ყოს, იცოდინ, რომე მისგან არის უშვილოება. და ანუ აიღონ თესლი მათი და ჩაქვდენ წყალშიგან; რომლისაცა თესლი დაშრტეს წყალსა შიგან, მისგან არის უშვილოება.

წამალი სარგო ბრძანებითა ღთხთქა დაიცხხა დასქორხუ-
ლებელი. — აიღე ზაფრქანი და მური, და სუმბული და ცეელი 5
ქათმისა, და მასტაქი და ნარდიონის ზეთი, ამათგანი — თუითო || 582r
ნაწილი. დანაყე წამლები და დაგქალე ქარგად, და დააცუთე
ზედა წამლები, და უწოთე ზედა ნარდიონის ზეთი, და დაქვლე(1)
ქარგად, რომე შეიქნას მისი მარქამად. და მერმე აიღო მისგან მიტყ-
ალი ერთი და შეუხუთოს მქატყლითა. დაიჭიროს ორ ქამ ანუ 10
სამ ქამ, და ეგრევე ღამე.

ანუ აიღო: ღურიტა კურდღლისა და დაგქალოს ზეთითა, და
მერმე ამოსუქაროს მქატყლი შიგა და დაიჭიროს დაცქან. და
ესე წამლები დასქამქირეებელი მქაშინ იქქაროს, ოდეს თქვეი და
ტანი დაიბქანოს წესისაგან. 15

ანუ აიღოს: ლომისა ნაკვლელი, ანუ მგლისა, ანუ კურდღ-
ლისა, ანუ ტრედისა, რომლისაცა გინდეს, ორი დანგის წონა, დაგქა-
ლე ნარდიონის ზეთითა და არქუი. რომე დაიჭიროს თქვეისა დაბქა-
ნისა შედეგად.

საკმელი, სარგო მისთუხვე, გამოსქაზული პირველთა. — 20
აიღე: მური და კუქუმბრა და კინა, ამათგანი -- თუითო ნაწი-
ლი. დანაყენ და დაგქალენ, და შეზიუნე ლუინითა, და შექენ კუე-
რი თუითო მუტყლის წონა, და გაქვქე ჩრდილსა. და ოდეს დაიბქა-
ნოს წესისაგან, იქმიოს მით.

წამალი სიმხივნისათუის, რომელი წაეიდების ძუძუთა შობისა 25
შედეგად. სძისათუის, ოდეს გაყინოს შიგა და გაუსივდეს მისითა.
აიღე: ძმარი ლუინისა და შერიე წყალსა, და გაქვქე და || v
იორთქლოს მით ძუძუთა მრქვეალჯერ.

ანუ აიღე: ძმარი ლუინისა და ვქარდის ზეთი და წყალი,
გქაზავე და იორთქლე ძუძუთა. გაქრქალვით კურნე ამით ორითა 30
წამლითა პირველ გამოჩენასა სიმხივნისა.

ანუ აიღე: სტაფილოვნის თესლი, დანაყე ქარგად და შე-
ზილე ძმრითა, და შექმენ მარქამად, და შემოსდევე ძუძუსა მსი-
ქანსა.

და ერგების სიმხივნისა მკურვალსა ძუძუთა შიგა. — აიღე: 35
ფურცელი მულურდოსა, დანაყე და დაქასხი ზედა ვქარ-
დის ზეთი, და შექენ მარამად და დასდევე ძუძუსა ზედა.

და ერგების ყოველსა სიმხივნისა, რომელი წაეიდოს ძუძუთა
შიგა. აიღე: პური ქარგად გაფუებულსა, დანაყე, და აიღე 40
მის ოდენივე ბალქარჯის ფქული და უღბო, და ფქული და სე-
ლის თესლი დანაყილი, — თუითო მქილი. და აიღე ფურცელი

მელურდოსა, ანუ ქაქინ[ა]ჩისა, ანუ კალნ[ა]ბისა. — თუითო კელი, შეგბოლე, და აილე მისი წყ[ა]ლი და შეზილე მითა წამლებითა. და აილე ორი კუერცხის გული და მური, და ზაფრანი, თუითო — ღრამის წონა, დაგქალენ და შეკრიფენ ერთგან, და შექენ მარამ[ა]დ და შემოსდევე ძუძუსა. და ერგების ესე წამ[ა]ლი სიმ-
583F სიენესა ყუერთ[ა]სა და რო || მელსა იყოს სიმსიენე მკურვალი და შიგან სიფიცხე მკურვალი, დაქადნობს.

და წამლები, რომელი სძესა უშ[ა]ტებს დედათა, რომელთ[ა]ცა შ[ა]ვისა წყ[ა]ლსა უშ[ა]ტებს და იგიცა სძესა უშ[ა]ტებს, ამათგანი — სქანძილის თესლი და ბორიდანნი, და კამის თესლი და ქამის ნელლის წყ[ა]ლი, და თოდრი დანრქევა(!) და თიქანი ჩუილი, და კრ[ა]ვი და სხუანიცა, ოდეს შესწუნე, და ჰამოს ამ[ა]თგანი და უმცრო სძესა მისს[ა].

წამალი, რომელი შესრ[ა]ვს სძესა და ჩამოიღებს. — მათგანი — თესლი ცერეცოსა და სონიჭი, და რომელნი მიხსენებთან სხუანიცა თესლნი, დანაყენ და დაცრენ და შეზილნე სწრაფით, და შეასუა მუტყალი ერთი ნელ-ტფილითა წყლითა. ეგრევე ერგების, ოდეს შეასუა ცალკე-ცალკე.

კსენება წამალთა, რომელ მოიგონეს მკურნალთა და თქუეს: თუ აიღოს დიაცმან, უძლებობა აღ[ა]რ შეექნას. — აილე: სკორე პილოსა, ანუ ლემის თესლი, დანაყენ რომელიცა გინდეს, და დაგქალე ცხენისა სძითა, და ჩადვას ცოტასა ტყ[ა]ვისა ირმისასა და ჩამოიცილოს დიაცმ[ა]ნ, და არღარა შეიქნას უძლებად. და მოიგონა გალიანოზმან და თქუა: თუ ქატრანი || დაიჭიროს დიაცმან მამ[ა]ცისა მისულასა უწინა, გაირყუნას თესლი მისი და არა იქნეს უძლივ, და თუ დაიჭიროს, და ყმა ქონდის, მო[ა]გდოს.

საშოსა გამოყენებისა.

და კურნე პირსა საშოსასა, ოდეს იყოს გარე მისსა ადგილისაგან. — აილე ვარდი პირველ ოდეს გამოჩნდეს და წაეცილოს მას იგი, გაქაქურვე ვარდი იგი და უც[ა]ნდლე კრძ[ა]ლვით მას. და შემდგომად აილე კაკია და გუნდა, და ჭულინ[ა]რი, თუ გინდეს — შეკრებით, და თუ გინდეს — ცალკე-ცალკე, დაგქალენ და დაქცუიე ზედა, და შემოსდებდი შეგრ[ა]გნილსა ძონძსა, და შექარ ძონძითა და შეაქციოს შიგნითვე.

35 უაანაარი თუ გამოყენება

და ცრების ესე გამოსრულს საგურკლესა. — კულა აილე ასი კმელი და აშლ[ა]ჭი, და ტყბილისა ბროწყელის ქერჭი და ვარ-

დი, და შეგბოლენ კარგად. და მოუსუა უწინა ვარდის ზეთი და უცანდალე, და არქუი დიაცსა, რომე აილოს იგი წამალი სელისა ძონძითა და დაჯდეს ზედა.

ძნელად შობისა

- წამალი სარგო, დიაცი ოდეს ძნელად შობდეს და ოდეს ჰაბუ- 5
რ[ა]ვი დარჩეს მუცელსა შობაჲა უცნის, და გამოიღებხ ემასა მკუ-
დარსა მუცლისაგან. || — ა ი ლ ე: მური და კინა, და ჭავაშირი და 584r
ზროხის ნ[ა]კელელი და წუმწუბა, — თუითო ნაწილი, დან[ა]ყე და
იკმოს მისგან დიაცმან გუნდის ოდენი ორჯელ ანუ ს[ა]მქერ; მათ-
განი — აილე მური და კინა, და ჭავ[ა]შირი, თუითო — ორი დანგის 10
წონა, დან[ა]ყე და შეასუი და ნიახურის წყლითა და კამისა ნედლი-
სათა, გამოწურვილნი შემგბ[ა]რნი. მაშინ თუ გაუძნელდეს შობა და
არ მოკუდეს ყმა მუცელსა შიგა, მაშინ არქუი დიაცსა, მიიაროს და
მოიაროს, და დაიზილოს ამოთა რაზიკის ზეთითა, და შესუას ორი
სიქორგი ულბოს შემგბრისა წყალი, და სიქორგი ერთი ღუინო 15
შემგბ[ა]რი თანა, და უკმე მცირედითა მუშეთა და მცირედითა
ქარბთა, და გა[ა]ძლიერე საქ[ა]მ[ა]დითა და სასმლითა სულნელები-
თა, და გა[ა]ფიცხოს ტანი ოდეს შობოს, რომე არა ნახოს სისხლი
დიად და, თუ უნდეს, რომე ჩ[ა]მოვიდეს მისგან სისხლი დიდი, მა-
შინ არქუი, რომე იკმოს ქუეშე თევზისა მლ[ა]შისა თუალითა ანუ 20
პატარათა ცხენის ტერფითა; რ[ა]ოდენ ესე || წამალი ჩ[ა]მოიღებხ
საბურ[ა]ვსა შობასა უცნის, უდეს(!) გეშინოდის, თუ დაურჩეს მუ-
ცელსა და აყროლდეს, და შეიქნას სიმსივნე. და ათხიე დიაცსა და
ჩაბერე ცხუირთა მისთა, რომე დასცეს ცხუირსა.
- მისთუის, ოდეს დარჩეს საბურ[ა]ვი მუცელსა დიაცისასა. — 25
ა ი ლ ე: ნაცარი და ჩა[ა]სხი წყალშიგა და დაწურე წყალი იგი, და
და[ც]უთიე ზედა მცირედ პოხუერი, და არქუი, რომე სთხოს და
დასცეს ცხუირსა მცირედითა შხ[ა]მითა. და გუეყოფის, რომელ
გუიხსენებთან ამა შიგა კურნება ს[ა]შოსა.
- გუარიშნი, ს[ა]რგო დიაცისა უძლ[ა]ვისათუის, რომელსა დაუსუ- 30
სურდეს სტომ[ა]ქი და ღუიძლი და ეშინოდეს დ[ა]გდებხ[ა]გან, ქა-
რისაგან და უსუსურობისა, შესუმიდეს ყოველთა ღღეთა. — ა ი ლ ე:
ნიახურის თესლი და ზირა ჩ[ა]ყრილი ძმ[ა]რსა ღუინისასა, და მოა-
ტყროს მ[ა]თგან — თუითო უკია, და ნან[ა]ხუი და ზანქ[ა]ბილი,
თუითო — ოთხი წონა, და თაქუის-ყუერი — ოთხი წონა, და შაქ- 35
[ა]რი — ოცდაოთხი წონა; დან[ა]ყენ ერთგან და შერიენ. და შე-
ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ — მუტყალი ერთი ნელ-ტფილითა წყლი-
თა, ანუ გრილითა წყლითა.
- ა ნ უ ა ი ლ ე: მ[ა]რგალიტი წურილი და აყირყარა, || თუითო — 585r

დრ[ა]მის წონა, ზანჯ[ა]ბილი კმელი და მასტ[ა]კი, თუითო — დრამის წონა, და ზურ[უ]მბ[ა]დი და დარუნ[ა]ჯი, ნიახურის თესლი და ვაჩი, და ალი და ყაყულია, და ჯ[ა]ვზი ბუა, დარჯ[ა]პილბილი და კილ[ა]მონი, თუითო — ორი მუტყ[ა]ლი, და პიტნა და კამის თესლი, თუითო — მუტყ[ა]ლი, და შაქ[ა]რი ერცახედ — წამ[ა]ლთა წონი, დაწაყენ და გაცრენ, და შეზ[ა]ვენ. და შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ ი : — მუტყ[ა]ლი ერთი გრილითა წყლითა.

5 ანუ აიღე: თაქუის ყუერი — მუტყ[ა]ლი ერთი, და ზურუმბ[ა]დი და დარუნ[ა]ჯი, და ნიახურის თესლი და კ[ა]მის თესლი, და უალი(!) ყაყულია და სუმფული, და კილ[ა]მონი და ყარ[ა]მფული, 10 და კულიავი და ზანჯ[ა]ბილი, და ტაბ[ა]შირი, და გუნდა, ამ[ა]თგანი — თუითო დრ[ა]მის წონა, უპ[ა]ნი — ნ[ა]ხევ[ა]რ-დრ[ა]მის წონა, და შაქ[ა]რი თეთრი — ორი ნ[ა]წილი, წამ[ა]ლთა წონა, დაწაყენ და გაცერ. შე ს ა ს მ ე ლ ი მ ი ს გ ა ნ ი : — ორისა დრ[ა]მისა წონა 15 ნელ-ტფილითა წყლითა, ანუ გრილითა.

თუ დედაქ[ა]ცმან ასეთი წამალი უყოს კ[ა]ცსა, რომე მამ[ა]ცობისაგან დაქუენოს, მისი წამალი. — აიღე: ყუავის ნ[ა]კ- 5 დელი და შირბ[ა]ხატის ზეთიგან გ[ა]ურიე, || და სარცხუინე[ლ]სა 20 სცხებდი, და უშუელის.

ნისუ[ა]ნი, რომე მკუდ[ა]რი ყმ[ა]წურილი გამო[ა]ღოს მუტყ[ა]ლით. — აიღე ნუკის ძირი და წინთ შეუდეგ, და მიეცეს. ს ხ უ ა. — კუერცხის გული უმი შეასუი და უშუელოს, ანუ ქონდ[ა]რი ლუინითა შეასუი და უშუელოს ღ[ა]თითა.

[ა.] კარი [სამეოცი]

25 სიმპლისა და სიმსუჟინისა

და თუ კაც[ი]სა მსუქ[ა]ნი ასო იყოს და დამქ- 30 ლობა უნდოდეს, მრ[ა]ვეალჯერ პირსა წ[ა]იგდებინოს და ასეთი წამალი დაიდვას, რომე გამოხეთქოს და დასუას. მას იგი წამალი უყონ, რ[ა]ცა დედ[ა]კაცსა ძუძუსა და ყმ[ა]წურილისა ყუ- 30 ერისა ზემო სწერია. და წ[ა]მლები, რომე მსუქ[ა]ნი კაცი დაქმ- ლოს, ნიად[ა]გ ქერის პურსა კ[ა]მდეს, და იწყუროს და იმშიოს და კმელსა ადგილსა დაწვებოდეს, და ნიად[ა]გ საქმობდეს, და ოთხი დანგი და ნახევარი ს[ა]ნდროზი სიქ[ა]რგუბინითა და თბილითა წყლითა შესუას.

35 და თუ მკლე იყოს და გასუქება უნდოდეს, ნიად[ა]გ მოსუენებით და გულ-მხიარულ[ა]დ იყოს, და კარგსა სა- გებელზედა დაწვებოდეს, და კ[ა]რგი ტ[ა]ნისამოსი ჩაიცუას. მისი

ს[ა]ქმელი გიშრფეთი და ბრინჯი რძითა შექმნილი და შემწუ[ა]რი ბატქ[ა]ნი და მსუქანი!

ჟა. [პარი სამეოცდა მეთერთე]

სახელითა ღმრთისათა დავიწყით წიგნსა ცხროთასა, || რომე- 586r
თუ ესრეთ ჯერ-არს, ვინცა ამა წიგნსა იკო- 5
თხვიდეს, რათა ცნას, ვითარად გაყოფილ
არიან მკრავალ გუარად.

და ამის წიგნისა კითხვა უფრო უქმს კაცსა სხუათა წიგნთასა
მრავალთა საქმეთათვის, რაოდენ უმრავლესი სნეული და საღმობა 10
უამისოდ არა არს, თუმცა ამათგანი ცხრო არა იყო შიგა, რომელ
ამას წიგნსა სწერია და ვაკსენებთ.

ცხრონი დამწყებელნი სიკუდილისანი და ყოვლისა საღმობისა
უფრო წაეციდებიან კაცსა. და ამით შეეტყუების მკურნალსა
კელოვნება, რათა შეატყობდეს ცხროთა თავის-თავის, რ[ა]თა ცნას, 15
თუ რომელი ცხრო არის, ანუ რასაგან წაჰკიდებია? შავისა ნავლე-
ლისაგან არს, ანუ კუერცხისა გულისაგან, ანუ თელგმისაგან, ანუ
სისხლისაგან. და ეგრევე ცნას სხუათა ცხროთა, რომელნი გუიქსე-
ნებიან. და როდეს ცნას დასტურობით, თუ რომელი ცხრო არისო,
გაუადვილდეს მისი კურნება. და თუ ვერა გამოქიცნას ამის ცხრო- 20
სა ძალი, დაინთქას და ვერ აგოს კურნება. ვითა უთქუამს მეცნი-
ერთა და ბრძენთა, ვითარმედ უკეთუ ვინმე იყოს საღმობისა შე-
ტყუებასა ზედა უცებლავე არსო, და ესრეთ ცნას, ვითა უწინა ამას
წიგნსა შინა აჩინებს სახელსა ცხროსასა — რაი არის, და მერმე
აკსენებს კარად-კარად ცხროთა, რომელნი არიან. v

და ცხრო, რომელი არს ღლისა და რასაგან წაეციდების ესე 25
ცხრო, და მერმე იტყუის — ცხრო არის, რომელსა ჰრქუიან იკ-
ტიკოს. და ესე ცხრო მღევანი არის, რომელ მოეციდების ასოთა
მაგართა და ძუალთა, და შესდებს კაეშანსა. და უთქუამს ვიეთმე
მკურნალთა, ვითარმე დარჩების ესე ცხრო გუამსა შინა კაცისასა,
როდეს მოკუდეს სამ დღედმდე საფლავსა შინა. და მერმე აქსენებს 30
შემდგომად ამისსა კარად-კარად სხუათა ცხროთა შექმნილთა, რო-
მელნი არიან ოთხთა ბუნებათა ზედა და ეგრევე, რომელნი არიან
ცხრონი შეშლილნი. და ახლათ აცნობებს, რასაგან შეიქმნების
ცხრო. და აქსენებს მისთა ნიშანთა და აჩინებს, რომელი იცვალეების.
და აქსენებს წამალთა და გააგებს კარად, და შემდგომად ამისსა 35
აკსენებს საღმობასა ფიცხელსა, ვითა თა ვქედ ი. და აქსენებს გა-
მოსულასა ბუგრისასა და ვარდისასა და გუნისასა, და მისცემს
ნიშანსა კურნებისა მათისასა. და გამოგვიცხადებენ ამათსა ნიშანსა,
რომელი იყოს სასიკუდინე. თქუა იონა მასოს ძემან:

ჯერ-აქრს, რათა დავიწყოთ ნიშანთა ცხროთასა და ვძებნოთ მეცნიერება ოთხსა გუარათა, და ვთქუათ: არს ცხრო და რა არს, და ვითარი არს და რად არს. განა ესე პირველი კითხვა გაუტევოთ, რომელი ვთქუთ, თუ არსა ცხრო, რაოდენ ყოველმან იცის, ვითა არს ცხრო.

5
587r || და მოვიქცეთ კითხვად ამა სამთა სხუათა ცხროთასა, და ვინ გუკითხოს, თუ რა არს ცხრო, ვრქუათ, ვითარმედ: ცხრო სიმკურვალე არს ბუნებათაგან. გარეგან გამოვალს გულისაგან და გაეზავების ძარღუთა და ყოველთა ასოთა და აენებს საქმეთა ბუნებათა-
10 სა. და თუ ვინ გუკითხოს, თუ რა არს ცხრო, ვრქუათ ჩუ[ენ], ვითარმედ: სამი გუარი არს, ვითაცა აგებულება იყოს ტანისა, რაოდენ ერთი გუარი არს ცხრო, რომელი შეიპყრობს სულსა კაცისასა, ვითა ცხრო, რომელი არს ერთისა დღისა. და არს ცხრო, რომელი შეიპყრობს ასოთა მაგართა და ძარღუთა. და არს ცხრო, რომელი
15 შეიპყრობს ბუნებათა ოთხთა, რომელნი არიან კაცთა შინა, ვითა სისხლი და თელგმა, და შავი ნაღველი და კუერცხის გული. ესე არს, თუ ვითა არს ცხრო. და უკუეთუ თქუას, თუ რა და რა არს ცხრო, ვთქუთ ჩუ[ენ], ვითარმედ: ცხრონი არიან ესე, ანუ მით გზით წაეკიდოს ესე, ვითა სიმკურვალისა ძლიერისაგან ანუ დიდისა სიცივისაგან, ანუ წუნწუბისა წყლისა შინა ბანითა, ანუ ლებისა წყლისა შინა ბანითა. ანუ ჰაერისა ურვილისა და მყარალისაგან, ანუ ესე გუარისა მსგავსისაგან. და უკეთუ რომელი წაეკიდოს შიგნით, მაშა არს ვითა გულისა გაწყებისაგან და საურავისა, შეჭირვებისაგან და ვერადნობისაგან და, საქამადთა და სასუამადთა. || მკურვალთაგან და
25 მომწუავეთა, რომელთა ბუნება არს გამოკურვებული. და კმა გუეყოფვის ესე სიტყუა, რომელ გავიკითხებით ამათ სამთა გუართა ცხროთათუის.

აწ მოვიქცეთ ამა სამთა გუართა ცხროთათუის და ვთქუათ ზღანჯაი ცხრო უწინათი, რომელი შეიპყრობს ერთსა დღესა. ესე დიად წაეკიდების კაცთა, და არს ადვილი გასაკურნებლად. უკეთუ არა იკურნოს, ამათი სხუათაგანი გარდაეცვალოს და შეედვას ამას ზედა, იცოდო.

ვაკსენეთ ნიშანნი ცხროსანი, რომელსა ჰრქუიან იფთთი შირუს. და არს ესე ცხრო დღისა, წაეკიდების ესე ცხრო ამით მიზეზითა, რომელსა ვიტყუი, რომელი არს მკლომ ჩუენდა, და გარეგნით წაეკიდების ერთსა დღესა დიდისა სიმკურვალისაგან ანუ დიდისა სიცივისაგან, ანუ ბანითა წუნწუბისა წყლისათა ანუ ლებისათა, ანუ მეტისა მოგინებისაგან, რომელი ვერა შეეძლოს. და გაიყოფვიან ესე. რომელნი გუითქუმან, ორად. ანუ მოგინდეს გუამი, ანუ მოგინდეს
40 სული; და მოგინება გუამისა ვითა სულვა მეტი და დაშრომა მეტი შეძრვითა შენადგამათა და გაკურვებითა. და სიმკურვალე გულად

შეუქდების და გული ტანსა გაეზავის, და როდეს ესე სიმკურვალე ტანსა გაუქურდეს, და მერმე გაძრიელდების ცხრო. და შიგნით ცხრო, ვითა მოგინება გულისა გაწყებითა და საურაავითა დიდითა და შეკირვებითა, რომელი გააქურვებს სისხლსა, რომელ გულსა შინა არის, და შეიქმნების მისგან ცხრო, და არს კულა ესე ცხრო საკამადისა მკურვალისაგან, ვითა პილპილისაგან და მლოგუისა და ნიორისა და ამათისა მსგავსისაგან, რომელი შეუმატებს სამკურვალესა ზედა სიმკურვალესა და გაუქურვებს გულსა და მოუვა ცხროდ. და მკდომი ანუ წყლულება რომე წაეკიდოს კაცსა ასოთა შინა, და ბუნება მას მტკივანსა ადგილსა შეექცეს, ვირემ გაეკურნოს, და აიღოს მის თანა სისხლი და სული. მაშა, ოდეს გაუქურდეს სისხლი, შეექმნების ძარლუთა და წაუვა გულად, და მისგან შეიქმნების ცხროდ. და სხუა გუარი არს ცხრო მკდომი, რომელი შეიქმს ტკივილსა და ტკივილი შეიქმს სიმკურვალესა, და სიმკურვალე გააქურვებს გულსა და გული გააქურვებს გუამსა ყოველსა, და როდეს გაქურდეს გუამი, შეიპყრობს ცხრო. და როდეს სიმკურვალე მკდომსა შინა მცირედ იყოს, შეიპყრას ცხრომან დღესა ერთსა. და თუ სიმკურვალე დიდად იყოს, სხუად ცხროდ გარდაიცვალების.

ნიშანი დღისა ცხროსა, რომელი არს იფრიმოს. და არს ნიშანი ცხროსა საჩინოსა ექუსი, და უწინათი ნიშანი ახალი არს, არა ძუელი. და მეორე არს ცხრო დღისა, შეიპყრობს დღეს ერთსა და გაუტეობს, და ფსელსა თანა გავალს; და მერმე ნიშანი მესამე — ფეთქა ძარლუთა || ამას ცხროსა შინა იყოს დიდი და მალე შემკრებელი, და მიაწავეებს სიმკურვალედ, რომელსა ძირი არა უჩნს. და მეოთხე ნიშანი არს სიმკურვალე ცხროსა დღისასა, და იყოს მცირედი და მიმსგავსებული სიმკურვალესა მრთელისასა. და მეხუთე, — როდეს შეიპყრობს ცხრო, არა იყოს სიმკურვალე გუამსა შინა ყოველგან, და არა მოიგინებს კაცსა, ვითარცა სხუა ცხრო. და მეექვსე ნიშანი ცხროსა — ანუ გაუტეოს ოფლითა ანუ ორთქლითა ურვილითა. და ესე ექუსნი გუარნი ამას ერთისა დღისა ცხროსანი არიან.

ნიშანი ფეთქისა და ფსელისა, რომელი იყოს დღისა ცხროსა და დღისა ცხროსა. — ფეთქა, რომელი იყოს დღისა ცხროსა და იყოს დიად და მოსწრაფე, შემომკრებელი იყოს თავისა წესისაგან, და ფსელი იყოს მსგავსი დღის ფსელისა მრთელისა. თუ კულა ფერი ეცვალოს ღა არა დიად ეცვალოს მრთელისა ფსელისა მსგავსებოსაგან. და რომელი შეიპყრას მზისა სულვითა ცეცხლისა ქარისაგან და ცეცხლისა ჰქაქერისაგან. და რომელი შეიპყრას ამით ნიშნითა, რომელნი გუიგსენებიან, იყოს თავი მისი და ტყავი მკურვალე უმეტეს სხუათა გაცხროებულთასა. და რომელსა სლვითა წაეკიდებოდეს, თავი უფროს გაუქურდეს, ვირე ტანი, და ატკივნებდეს თავსა. და სულსა ატკივნებს, ატკივნებს რაოდენ ტკივილი ტანსა არის მზო-

589r საგან არა გულსა. და ესრე ჯერა || არს, როდეს გაუ-
ტეოს ამან ცხრომან: — ია და ბაბუნაჯი და ვარდი.
ესენი წყლითა შეაგებენ, და თავსა ზედა ასხა იგი წყალი ცხელი. და
5 მისსა შემდგომად მისსა იისა ზეთი და ნინავფარისა ზეთი, ესე ორი-
ვე თავსა ზედა ასხი, და საჭამა[ა]დსა ცხელსა აკრძალე, ვირე თავისა
კუალსა უკუდგეს.

და ღლისა ცხრო, როიელი წაეკიდების სიცივისაგან ანუ ცივსა
წყალსა შიგან ბანითა. და რომელი ცხრო ღლისა სიცივისაგან მო-
უქდეს ღლისა, და იგი გააქმობს და გააშეშებს გუამსა და დაუძი-
10 მებს თავსა, და ფსელი მისი მოთეთრე იყოს. და ესე ამითა არის,
რაოდენ სიმკურვალე არა იყოს ტანსა შინა, თუმცა ფსელი შეეღება
და მაჯასა მისი მკირედ იყოს და შემოკრებულად მის სიცივისათა,
რომელ წაეკიდების.

მისი კურნება ესე არის. — როდეს ამან ცხრომან
15 გაუტეოს, თავი ამას ცხელსა წყალსა ზედა მიუტყრას, რომელ ვი-
ტყუით: მარზანგულში შეაგბოს და ბაბუნაჯი ერთგან, და მისსა ორ-
თქლსა ზედა მიუტყრას თავი, და ზედაცა ისხას. და მისსა შემდგო-
მად აბანოს შევიდეს და ცხელი წყალი ისხას თავსა და ტანსა, და
მერმე ზეთი იცხოს, რომელი[ი] ტანსა გააქურვებდეს ვითა ბაბუნა-
20 ჯა ზეთი ანუ ტენცოსა, ესე ოდენ ოფლი გამოადგეს, მაშინ იცხოს
და მისდა შემდგომად, რათა ამათ ზეთთა ოფლი არა დააყენონ გა-
v მოსულისაგან და მოგინ[ი]ება არა წაეკიდოს. და ვითა აბანოთ გამო-
ვიდეს, საჭამადი გასაქურვებელი და გასანედლებელი ჭამოს, ვითა
სპედაბაგი თიქნისა. და სასუამადი — გაზავებული ღუინო
25 წყლითა ტფილითა სუას. და სახლსა ტფილსა შინა დაწვეს და ფი-
ჩუი ზედა დაიბუროს. და სურნელნი და სულ-ამონი ისუნდნეს,
რომელ გააქურვებდენ ვითა სიმენა და მარზანგოში, და თურუნჯი და
ნარჯისი, და იასმიგი და მათი მსგავსი ისუნოს. რომელსა წაეკიდოს
ღლისა ცხრო, თუ წუნწუბისა წყალსა ბანილი იყოს, ანუ ლების[ა]-
30 სა, ანუ ბავროკისასა, და წაეკიდებოდეს ესე ცხრო, და ტყავი მისი
გაქმელბულ იყოს და გაშეშებულ მისსა უფრო, რომელ სიცივით
მოსრულ იყოს, და ფსელი მისი იყოს თეთრი და მკირედი, მიზეზი
სითეთრისა მისისა ამით იყოს, რომელ სისხლი და კუერცხის
გული ნავდელი არა იყოს მის თანა, თუმცა ფსელი გააწითლა. და
25 არა ღიდად უსუსურად იყოს გუამი ამას ცხროსა შინა.

ესე არს ამის ცხროსა წამალი. — უწინა ესე
კყურნოთ, რომელი კყურნეთ, რომელი სიცივით გაეცხროვ(!).
განა აბანოსა შინა უფრო ყოვნოს და უფრო ცხელნი იყუნენ. და
ორჯელ შევიდეს ღლით, რათა შეუღბეს ტყავი მისი სიმავრისაგან
40 და მალე მომდნობელნი საჭამადნი ჭამნეს ზომად და სუას ღუინო
გაზავებული.

|| და დღისა ცხრო, რომელი საქამადისა და ხახუამადისაგან 590r
 წაეციდების მკურვლობაგან. ესე ცხრო სულსა და ესე საქამადი
 ლუიძლსა გაქაქურვებს, სასუამადი უწინა უმეტეს სხუათა ასოთა-
 სა, და იყოს ფსელი მისი წითელი მკურვალე უფრო სხუათა გუარ-
 თასა. და შეიტკუებდეს ამისი უფალი სიმკურვლეს მცირედსა 5
 ლუიძლით კერძო. აწ ესრეთ ჭერ-არს, როდეს ცხრომან გაუტეოს,
 შევასუათ წამლები, რომელი ერგების ლუიძლსა და გაქადვილებს
 ფსმასა, ვითა: სიქანგუბინი გაზავებული მროწეულისა წყლითა და
 და ამისი მსგავსი ლდიმელდი(!). ესრეთ შევქმნათ: ვარდი-
 წონი ღრამისა ხუთისა და სანდალი — წონი ღრამისა სამისა, და 10
 ქერისა ფქულილი — წონი ღრამისა სამისა, ესე ყოველი დანაყო და
 დასცრა, და ქაფური მცირედი ჩაურთო და ძეწნ-სურნელისა წყლი-
 თა შესუარო, და ლუიძლსა ზედა დასდვა და ერგოს, ვის ესე ცხრო
 შესდებოდეს.

ცხრო დღისა, რომელი იყოს მოგინებითა გუამისათა, რომელი 15
 მოგინდების სლვითა ანუ ცხენსა ჯდომითა და გაუქურდენ შენა-
 დგამნი და ტანი, და გაუქურდენ სამნივე სულნი, რომელ არიან
 ტუინსა შინა და რომელ არის გულსა, და რომელი || არის ლუიძლსა v
 და უფრო ხოლო, რომელ გაუქურდეს ლუიძლი და ტუინი, რაოდენ
 ავალს ამათ თანა ორთქლი. და იყოს გუამი მისი, ვის ესე ცხრო შე- 20
 ედვას, კმელი და გაშეშებული, რაოდენ მოგინებული იყოს დიად
 და ოფლი არა გამოცემულიყოს. და თუ კულა მოგინებულ იყოს
 მცირედ, მაშა ოფლი გამოადგეს ცხროსა გატევეებისა ქამსა. და იყოს
 მაჭასა მისი მცირედ; და იყოს ესე ტანისა სიუსუსურისაგან, რომე-
 ლი დიად მოგინებულ იყოს, ფსელი მისი სწორი იყოს და მცირედ 25
 მკურვალე; და სისწორე ფსლისა მის სიმკურვალისა სიმცირისაგან
 არს, და სიმკურვალე დიდისა შეძრვისა და მოგინებისაგან არს, რო-
 მელ გააკურვოს ტანი. და შეეტყუების ამითა, რომელსა ესე ცხრო
 შეიპყრობდეს შენადგამთა ტკივილთა.

ესე ჭერ არს, რომელი ვკურნოთ ცხროსა 30
 ამას. — უყარხოლოთ გასუნება და ყუდება, და ვსცხოთ ტანსა
 მისსა იისა ზეთი ერთ ანუ ორჯელ და სამჯერ. და ამისა შემდგომად
 ჰავლდსა ჩავსუათ, თბილსა წყალსა შიგან, რათა განედლდეს ტანი
 მისი და გარე შეექცეს იგი სინედლე, რომელ მისგან გასრულ იყოს.
 და როდეს მას ჰავლდისაგან გამოვიდეს, || იისა ზეთი სცხე ტანსა, 591r
 რომელ წყლისა სინოტიე ტანსა შინა არა დარჩეს. დაებუროთ ზედა 35
 ფიჩუთა, რათა ჰქაქურისაგან არა გაკმეს, და ეკრძალოს დიაცსა თანა
 მისულასა. და საქამადი მისი აგეთი იყოს, რომელ ტანსა გაუნედ-
 ლებდეს, ვითა: კორცი თიკნისა და კრავისა მწურისა, და თევზი,
 რომელ ქვათა შინა იყოს, რათა ამან ყოველმან გაანედლოს გუამი

მისი. და ხილი ჭამოს ბროწეული და ქლიავი, და ყურძენი და ამით მსგავსი.

და ცხრო დღისა, რომელი შეიქნების მოგინებისაგან და გულისა გაწუებისაგან, შიშისა, საურავისა და კაეშნისაგან. რომელსა ამით-
5 განისა მიზეზისაგან შეედევას ცხრო და თუალნი მისნი იყუნენ ფრთხილ კამკამებითა და გამოუტყორებოდიან. და ესე შეიქმნების გულისა წყრომისა და მოგინებისაგან და ამითა შეძრვისაგან, რათა გული იცხროს, მას ზედა ვინ მოაგინა. და გულისა გაწუებითა ამოს-
10 ხრომაი არის და გაწყრომა სისხლისა, რომელ გულსა შინა ჰრე- ვია, რათამცა ტალა ძებნა მას ზედა, ვინ გული გააწყო, და იყოს პირი მისი გაწითლებული და ფერსა წამოეჭიროს. და ესე ამით
v იქმნების, რაოდენ სისხლი გულისა გარეგნით გამოიკვალს საჩინოდ ტანსა, და ზოგჯერ გაკუერცხისგულდების ფერი მისი. და ესე ამით წაეკიდების, რაოდენ გულის წყრომისა შიში შეერთვის. და ფსელი
15 მისი იყოს წითელი და ამით იყოს, რაოდენ სიმჟურვალე აღევგზების და ძარღუთა ფეთქა გაუდიდდების არა მცირედ. და ამით იყოს ესე, რაოდენ ძრიელად იყოს და სისხლი გარეგნით გამოსრულიყოს.

და ესე ურს ა მ ა ს ც ხ რ ო ს ა კ უ რ ნ ე ბ ა. — ესრეთ
ჯერ-არს, რათა უწინა ესე ღონე მოვაგლინოთ, რომელ მოსცხრეს
20 და დაყუდნეს, და მომშუილდეს და ჰქაქოთა ამბავითა დაამდეს. ვაკრძალოთ ღუინისა სუმასა და, თუ ღონე არა იყოს, ღუინო გა- ზავებული, ძუელი ღუინო ზომად სუას, და საჭამადი ჭამოს გრილი და ნედლი.

რომელ შეიპყრას ცხრომან საურავისა და გულის კლებისამან,
25 იყუნენ თუალნი ფრთხილად და გამოუტყორებოდიან, ამითა წაე- კიდების ესე, რომელი გასახარებელისა რასათუისმე შეიჭირვებ- დეს. და იყოს ფსელი მისი ცხელი და მისთუის იურვოდეს, და ბუნება მისი არა ჰბაძვიდეს, რათამცა იგი იქმნა, რაი გულსა უც- ანუ რასათუის შეიჭირვებს. და იყოს ფსელი მისი ცხელი და მწუ-
30 ველი, და თუალნი მისნი უკუყრილად და დაყუდებად იყუნენ. და ესე ამით იყუნენ, რაოდენ ეშინოდის რასაგანმე, ანუ შეეკრათოს
592r რასმე გუნება, შეშინდების, და სიღრმესა რასამე ტანისასა ჩაი- მალვის და დანთქმის, და მისთუის უკუყრებიან თუალნი და და- უყუდლებიან ძრვისაგან. და იყოს გუამი მისი გამეჭარ და გაშეშე-
35 ბული, და ფსელი მისი იყოს უფრეს ცხელი უფრო მისსა, რომე- ლი სიხარულსა მოელოდეს და მისთუის შეიჭირვებდეს.

ცხრო დღისა, რომელსა შეედევას უძილობისაგან. — ამით შეა- ტუეა მას, რომელსა წაეკიდოს უძილობისაგან ცხრო დღისა, გაუ- კუერცხისგულდეს ფერი. და ესე იქმნების კუერცხის გულისა ნაე-
40 ღელისა შეძრვითა. და გაუზითქდებოდის პირი და ტანი. და ესე სა- ჭამადისა მცირედ დნობისაგან წაეკიდების, რომელი იყოს უძი-

ლობისაგან. და იყუნენ თულნი მისნი უკუყრილი და მაქასა მისი
მცირე. და იყოს ესე სიუსუსურისაგან. და იყოს ფსელი მისი ცხელი
და მრღუე და მცირე, ცან ამით.

ესე არს კურნება ამის ცხროსა. და ესრეთ
ჯერ-არს, რათა ვკურნოთ ამას ძილითა დაუზილნეთ კელნი და ფერ-
ჯნი, რათა ჩამოვიღოთ იგი ორთქლი, რომელი თავსა შინა იყოს,
ქუე. და ვცემდეთ საქამადსა, რომელი მალე მოსდნებოდეს, და არა
დიდად ვსცემდეთ, რაოდენ გუამი მისი უსუსური იყოს. და სუას
სასუმელი გაზავებული ზომად. და ეკრძალოს დიაცსა თანა წოლა-
სა, რათა გაძრიელდეს და ამრავლოს ძილი და განსუნებება.

ცხრო დღისა, რომელი შეიქმნებობს მისგან, ვის || საზარდულსა
რამე გამოაჯდებ, დაუსივდეს. ესე ცხროსა მისგან წაეკიდების, რო-
მელი ვთქუათ, თუ საზარდულსა რამე გამოაჯდეს, და უფრო ხოლო
იქმნას საზარდულისა გასივება, რაოდენ ფერქსა ანუ წუივისა მქდო-
მისა სახე რამე იყოს, ანუ წყლული რამე, და მისგან შეექმნების.
და როდეს იგი სისხლი დაულპეს საზარდულსა მსიეანსა შინა,
ცხროდ გარდაექვევის. და იყოს მაქასა მისი დიდი და კისკასი და
შემოკრებული, და ნიშანი მისისა სიდიადისა სისხლისა სიდიადისა-
გან არს, რაოდენ სისხლი და კუერცხის გული ნავდელი ჩასრულ
იყოს საზარდულსა.

ესე ვკურნოთ ამას ცხროსა ამას გუარსა
ზედა. უწინა ხოლო შევიყვანოთ აბანოს და დიდად ყოვნოს ში-
გან. და როდეს ოფლი გამოადგეს, ზეთი იცხოს მას საზარდულსა
და ყოველსა ტანსა — ზეთი იისა ანუ ქუნჯითისა. და ვაჭამოთ სა-
ქამადი, რომელი მალე მოსდნებოდეს, ვითა წრიოპი და ღურაჯი,
და რომელი უსუბუქესი საქამადი იყოს. და ვასუათ ღუინო გაზა-
ვებული დიად თხელი, და ვკურნოთ მასცა მქდომსა, რომელი ფერქ-
სა ანუ წუივისა იყოს. ესე არს დღისა ცხრო. ამით მიზეზითა წაე-
კიდების, წამალია და ერგოს, თუ ღმერთსა უნდეს.

დავიწყოთ გუარისა მეორისა ცხროსასა, რომელსა ჰქუიან იყ-
ტიკოს. და ესე არს ცხრო მღევანი. და ესე მღეველი ორი გუარი
არის. გაიყოფვის პირველი იგი ორად, და კულა ესე ორი ნაწილი
გაიყოფვის სამ ნაწილად. და ნაწილი ერთი მისი პირველისა განა-
ყოფისა, რომელ ორად გაცვეენით, არის იგი მღეველი, რომელი არს
თუნიერ ცხროსა. და იყოს იგი გუამსა ბერთასა, როდეს მოსტყ-
დეს სიმკურვალისა ბუნება, რომელი არს ტანსა შინა. და გაიყოფ-
ვის გუ[ა]რი იგი პირველი სამად, ვითა ნიშანსა მიგცემ. და ცან ესე,
ვითარად სინოტიე ესე, რომელი არს ჩუ[ე]ნ თანა, ოთხი არს. ერთი
მისგან ყოველსა გუამსა შიგან არის, და მეორე. რომელ არს ღრუ-
თა ადგილთა, ვითა სტომაქსა და მკერდსა; და მესამე, რომელ არს
კორცსა ახალსა ზრდილსა და სინოტიე. მეოთხე იგი არს, რომელი

5

10

v

15

20

25

30

593r

35

40

703

დაიჭირავს ასოთა, და სინედლე, რომელი არს ტანსა შინა. თუ იგი გაჭურდეს, შვის მან სიმჭურვალე ოდენ. და თუ სინოტიე იგი დალ-
პუს, შვის მან ცხრო დამპალი, რომელი იყოს ძარლუთა შუა. და სი-
ნოტიე იგი, რომელი არს ადგილოა ღრუთა, თუ იგი გაჭურდეს და

5 დალპუს, შვის მან ცხრო. გ უ ა რ ი მესამე არს ასოთა მაგართა შინა.
თუ იგი გაჭურდენ, იქმს იგი მესამესა ცხროსა, რომელსა პრქუიან
ნ უ რ ი კ ო ნ, და ესე არს ზოგი სიტყუა ი კ ტ ი კ ო ს ი ს ა. და აწ
ლაიწყებს ვითა გაძრახვასა სხუასა, ოდეს იქცეს ბუნება გულისა და
v გაკმეს სინოტიე, და გაჭურდეს და აღულდეს. || ქმნას მან პირველი
10 დაწყება იკტიკოსისა, და სინოტიე იგი, რომელი არს გულსა შინა,
თუ იგი გაჭურდეს და არა აღულდეს, დიადითა აღულდებითა ქმნას
მან ფერი სხუა ამის მეორისა ცხროსა. და გაჭურდეს ასო მაგარი
გულისა და შევიდეს შიგან სიმჭურვალე და სიკმე. და ესე არს,
მესამე იკტიკოსისი, რომლისა კურნება არა არს.

15 და ე წ ე რ ე თ ნ ი შ ა ნ ი ა მ ი ს ს ა მ ი ს ა ც ხ რ ო ს ა
ი კ ტ ი კ ო ს ი ს ა. და ცან, ვითარად შეიპყრას ცხრომან დღისამან
გულისა გაწყებითა ანუ საურავითა, ანუ კმუნვითა დიადითა, მაშა
დაყოს ამან მეორედ დღემდე, არცა უმეტე, არცა უნაკლულე. და
არა დაყუდდეს. და იქმნას ტანი კუერცხის გულად და წყალი წავი-
20 დეს პირისა. და როდეს ჳელი ტანსა ზედა დასდვა, დიად უზომოდ
ცნელი იყოს, და ოფლი არა დასცხრეს სიმჭურვლისაგან. იყოს ნი-
შანი ესე, მიასწავებდეს პირველსა ნიშანსა იკტიკოსისა. და როდეს
საჳამადი ჳამოს-თავისა ჳამსა და გაუმრავლდეს სიმჭურვალე, მსგავ-
სად კირისა იქმნას, როდეს ვითა კირსა ზედა წყალი დაასხას და
25 იგი გაჭურდეს, და აღულდეს, ეგრევე ამის სენისა უფალმან, რო-
დეს პური ჳამოს. და ესე ნიშანი იქნას, ცან, ვითარად მეორე ფერი
არს იკტიკოსისა.

და გ უ ა რ ი მ ე ს ა მ ე ი კ ტ ი კ ო ს ი ს ა. — და არს ესე
საჩინო ყოველთა კაცთათუის, არა დამალული არს. და ამის ცხროსა
594r უფალსა || თუალნი უკუყრილად ესხნენ, და საფეთქელნი ჩაღრმო-
30 ბილ იყუნენ, კორცისაგან დაცარიელებულიყუნენ და თუალნი
მისნი დამძიმებულ იყუნენ, და კრომლი(!) მოედებოდეს კმელი, და
ფერი მისრულ იყოს, და ტყავი შუბლისა მისისა გარდასხირპულ
იყოს და გამკმარ. და როდეს დაწვეს, თუალნი ეკუხნენ ვითა მძინ-
რესა, და არა ეძინოს. და ტყავი მისი და ძარლუნი კმელნი იყუნენ.
35 და ფსელი მისი იყოს ვითა პოხილიანი, რომელ შინა პბრწყინვიდეს.
და მისთუის შეიქმნების ესე. რაოდენ კორცი და ცმელი მისი და-
დნების და ფსელსა გაყვების. ამით ცან ესე.

გ ა კ ს ე ნ ო თ ნ ი შ ა ნ ი, რ ო მ ე ლ ა რ ს შ ე ტ ყ უ ე ბ ა
ც ხ რ ო ს ა ი კ ტ ი კ ო ს ი ს ა. — იყო ცხრო იკტიკოსი ცხროსა-
40 გან დღისა, რომელი შეიქმნების საურავისა და მკმუნვარებისაგან

და დამწველთა ცხროთაგან. რომელ გრძელად შერჩების. და მოგონებ(სა) მეტისაგან და საქამადთა და სასუამადთა მკურვალთა და კმელთაგან. როდეს ნიადაგად ჰამდეს და სუმიდეს. და უფრო ხოლო წურილსა კაცსა წაეიდების ესე. უქორცოსა და ბენებით მკურვალსა და შეკამოყრილსა(!) კელა იყოს ძველი ნიადაგი, ესე არს ნიშანი სნებისა იკტიკოსისა და მლეველისა ესე არს კურნება იკტიკოსისა. რომელი იყოს სიმკურვალისა და სიკმისაგან. || ესრე ჭერ-არს კურნება. — როდეს ესე ცხრო იყოს, როდეს გუამი დამპლობისაგან წმიდა იყოს. რათა ექასუათ უწინა სძე ვირისა. და თუ კელა ტანსა შინა დამპლობა იყოს, მაშა არა ვქასუათ. და ესრეთ ჭერ-არს. რათა ვირისა საქამადითა ვიეროდით ესრეთ, ვითა ვიტყუი: ვირიმეა თეთრი არს. და ჰაბუეი. რომელსა ახლად ეშობოს და იყოს სძე მისი თეთრი და წმიდა და სწორი. და ვსცემდეთ თიენასა ნედლსა და გრილსა. ვითა ბაზრაკატონასა ფურცელსა (ანუ კრავისა ენა ჰქუიან. თიეა არს მისი ფურცელი). და ჰინძი და მხავსი, და არდი და ქერი. და წყალი ამო და გრილი. რამეთუ. რომელი სძე ამათგან გამოევა. დიად ერგების და ისმის. და საკმადი მისი იყოს წრიოპი შემგზარი აყიროთა და თათმითა და ყრდელითა. და ვასუათ წყალი მროწეულსა შანარისა. და ჩავსუათ წყალსა შინა. რომელი აყიროსა ფურცელსა შინა დანაგბოლი იყოს. და ქერი-სა და ყრდელისა ფურცელსა. და როდეს ამის წყლისაგან გამოვიდეს, ნინაეფარისა ზეთი ვსცხოთ. ანუ აყიროსა თესლისა ზეთი ტუბილისა. და თანა ცუილი ურთოთ. და თუ სნეული ძლიერად იყოს, წყალსა ჩაჭდომისა უწინა ტანსა ზედა დიაცი დევაწეულთ. ანუ ესე ვირი, რომელ გუიოქომს. და უკეთუ სნეული უსუსურად იყოს, სძე წყალსა || თანა ჩაურიოეთ და ეგრე შიგან ჩავსუათ: და შიგა ჯდომე არა გააგრძელოს, რომელ არა მოუსუსურდეს. და ესრეთ ჭერ-არს. რათა სნეული ორჯელ ჩავსუათ: ერთ — დილეულსა. სძი-სა შესმისა ეპიქისა შემდგომად. და ერთ — მწუხრსა. საქამადისა სასუამდისა უკანის. და თუ ტანი წმიდა იყოს. ფურთა დო ვასუათ, რომელსა კარაქი არა ერთოს; უწინა მკირე-მკირე ვასუიოდეთ, ვითა წონქასა დრამისა ათისასა, და ამოდ-ამოდით(!) უპეტებდეთ დლითი-დლე ამას დოსა, ვიდრე ოცდაათისა დრამისა წონად ვად-გეს: და ვასმიდეთ ყოველთა დლეთა ამას დოსა თანა ამის კურბ-საგანსა, დრამისა ნახევრისა წონქასა თანა ჩაურთვიდეთ.

და ამის კუერისა შექნა ესრე არს. — აილე ტამქშირი წონი ოთხისა დრამისა, და ვარდი — წონი დრამისა ექუსისა, და ხარბუზაკისა თესლი და ლამქისა თესლი, და აყიროსა ტუბილისა თესლი გაქურცნილი, და თიქა ბერძული და ქარბა. ამის ყოვლისაგანი — წონი დრამისა სამ-სამისა. დავნაუნეთ ესე ყოველნი და დავკრნეთ, და კრავისა ენა რომე ჰქუიან, მისისა ფურცლისა

5

v

10

15

20

25

595r

30

35

40

705

v წაღითა გავადგინოთ, შევზილოთ და კუერად შევქნათ, და მისგან
 შესუს დოსა თანა, || ვითა ნიშანი მიგუიციემაი. და თუ სტომაქი არა
 წმიდა იყოს ამას ცხროსა შინა, მაშა ვაქრძალოთ დო და ყოველი
 5 სძე, და სძისა ნაცულად ვასუათ ქერისა წყალი შემგებარი კირჩხიბსა
 თანა, და კირჩხიბი მდინარისა წყლისა იყოს და არა მდგურისა და
 ამის კირჩხიბისა ქნა ესრეთ კამს. — შევიპყრათ, რაზომი ეგებოლის
 ფერკნი, და თავი დავსკრათ. და ტანი მისი გავრცხათ წაღითა გრი-
 ლითა და მარილითა და ყუერბთა ნაცრიოთა; ამით საპქერ გავრ-
 ცხათ, რომელ გაწმდეს კეველად, და უბადო სული მისი ყუელა
 10 გავიდეს. და მერმე გაქურცნილსა ქერსა თანა შევაგებოთ, და შევა-
 სუათ სნეულსა ყოველთა დღეთა დრამისა ოცდაათ-ოცდაათისა
 წონი ათისა დრამისა წონ[ა]სა ტებილსა ბროწეულისა წყალსა თანა.
 და ამის კუერისაგანი ჩაურთოთ, რომელ გუიყსენებია, წონი ნახე-
 ვარ დრამისა. და ესე არის მისი შესახებელი. —
 15 აიღე: კრავის ენა წონი დრამისა სამისა, და ბერძული თიჯა და
 ტაბაქშირი — წონი ოთხ-ოთხისა დრამისა, და ვარდი — წონი
 ექუსისა დრამისა, და ნემბი თეთრი — წონი ექუსისავე, და ბეესა
 მარცუალი გაქურცნილი; და ძირ-თაფლი გამოწურვილი, ესენი
 576r წონნი დრამისა ათ-ათისა, || და გომიზი და ნიშასტაგი. და ქათირა.
 20 ამათგანი — წონი დრამისა სამ-სამისა, და ნესუის თესლი — წონი
 შუილისა დრამისა. დაენაყნეთ და დააცრნეთ, და კრავის ენასა
 წაღითა შევზილოთ და კუერად შევქმნათ; მისგანი — დრამისა
 წონი ბროწეულისა წაღითა ანუ ბაბაყელისა წაღითა დილეულად
 უზმამან შეასუს. და მისსა უქანას შესუს ქერისა წყალი. და იყოს
 25 საპამადი მისი ქერისა წყალი, აყირო და თათმი აყიროსა ზეთითა
 ანუ ნუშისა ზეთითა ანუ ტებილისა აყიროსა ზეთითა. და სნეული
 დავსუათ სახლსა გრილსა, და ძეწნი სურნელნი დავაფინოთ სახლსა
 შინა დიდად, რომელ გრილად იპურას. ანუ ვარდი ანუ ვაზისა ფურ-
 ცელი. ანუ ამათი მსგავსი, რომელ არა მოუსუსტრდეს სნეული და
 30 გაჭსნას და გულსა შეაღოს. და დავსდვათ ასოთა ზედა
 ესე. რასა ვიტყუი. — აიღე: ვარდი და მურტი და ვამ-
 ლი, და შეურთო თანა სხუა ვარდი და სანდალი წითელი და ქაფუ-
 რი, და მკირედ ზაფრანი ვარდისა წყლითა შევსუაროთ ტანსა ყო-
 ველგან, და სნეულსა ზედა ვაპკუროთ დიად ვარდის წყალი. და
 35 მარვალითა უგრილობდეთ, და კუერცხისა გული ვახურიტოთ. და
 v ვასუათ ძველი ლიუინო დიდად გაზავებული. დავაწვინოთ, რომელ
 დაყუდდეს. და ვასოთ ხარშო თიქნისა და ვაშლისა წყალი. ამასვე
 გუარსა ზედა ესე ჯერ-არს. — ავიღოთ: კორცი
 თიქნისა ქედისა და გუერდთა, დავკრათ წურილად, და მარილი გაუ-
 40 ცრკუიოთ; წმიდასა ქოთანსა შიგან, შევწუათ სუბუქად. რომელ
 წყალი გამოვიდეს მისგან, და მერმე დავაწუროთ, ამისისა ნახე-

რისა ზომი ვაშლისა წყალზე ჩაურთოთ თანა, და რაზომივე ლეინო ვაპყროთ და შევესუათ. თუ ვერ დაუდგენს სნეულმან და მოუსუსურდეს, იმედი გაეწყუიტოთ მისგან, რომელ არა დარჩების მრთელი. და არცა წაშლისასა ისმენს. და ჭერ-არს ჩვენდა. ახლად ვეურნოც. რათა არა წევიდოს ქსნილობა. და ჭერ-არს ჩუქენდა. რათა შევესუათ ქერისა წყლისა ნაცულად კალი ქერისა და ქერიმი წყლითა; და ქერიმი გაქურცნილი იყოს და მოკალული. ვითა ქერისა კალი. და შევესოთ ყოველთა დღეთა ამის კუერისაგან, რომელ ვიტყუით.

და ესე კუერი ესრეთ შეიქმნას. — აიღე თიკა ბერძელი წონი დრამისა ხუთისა, და გომიზი სარკინოზული — წონი სამისა დრამისა; და წაბლი — წონი ოთხისა დრამისა. და ტაბ[ა]შირი — წონი სამისა დრამისა, და ლულო-ძმაროსა თსლი გაქურცნილი — წონი ექუსისა დრამისა, და ქარბა — წონი სამისა დრამისა. ესე ყულა დანაყო და დასცრა, და ბეჩქესა წყლითა და ვაშლითა შეზილო და კუერად დაქმნა, და ერთი კუერი მისგან სხლისა წყლითა (და) ვასუათ მწუხრსა. მითალი ერთი ბაზარყატუნა მოკალული და დრამის წონა კირჩხიბი დამწუარი, და ნაწევარ დრამისა წონი გომიზი მოკალული და დრამის წონა თიკა ბერძელი. ესე შეპრიენეთ და ვაშლისა წყლითა შევესუათ ანუ მკაეისა ბროწეულისათა. და ვაჭამოთ ლულო-ძმარა შემგებარი. და თანა ნუში ჩაურთოთ გაქურცნილი, და შეეწუთ ტაფითა. ესე შემგებარი ლულო-ძმარო და ნუში და ეგრევე ვაჭამოთ. და ახლათ ოსპნი გაქურცნილი. ერთ — წყლითა შევაგბოთ, და მეორედ — ბაესა წყლითა და ბროწეულისათა, და იგი ვაჭამოთ, და ვასუათ ჩაცარ-ფშატისა კალი ანუ მროწეულის მარტულისა(?) კალი, ანუ ვაშლისა კალი და პური კმელი. და ახლად დავათბოთ წყალსა შინა. რომელ ვასუამთ ტაბ[ა]შირი და ბერძელი თიკა და გომიზი სარკინოზული; და ვასუათ პურის გული. წყლითა და გომიზი, და ჩაურთოთ ამას თანა ნუშისა ზეთი ცქბილისა.

და თუ წაევიდოს მჭდომი წელთა შიგან და გაქსნას, სისხლიანი შეუქნან ესე უკანა. — აიღე: კრავის ენა როზე ქქუიან, და კუერ[ა]ციხი თეთრი და ბერძელი თიკა, და ქარტა დამწუარი და სპეტი, ამის ყოვლისაგანი — წონი დრამისა სამ-სამისა. ესე კრავისა წყლითა შეზილე და ოყნა ილოს მისგან მითა. და ესეცა პოვნა ერგებისე. — აიღე ბაქათალი-ქაქისისა გამოწურვილი, და ლულო ძმარასა ფურცლისა გამოწურვილი, ამათგანი — წონი დრამისა ოც-ოცისა, და ჩაურთოთ მლახკენი და ბერძელი თიკა — წონი დრამისა ორ-ორისა, და ამით ულოთ ჰოყნა გრილითა. და ერგოს.

დასრულდა მღეველისა კურანება.

და კაეშანსა ესრეთ ვკურნოთ. ესე არს ნიშანი კუერისა მის, რომელი ერგების კაეშანთა, რომელნი კუელითა სისხლსა ამოაყრდენ. - - ა ი ლ ე: თიჯა ბერძელი — წონი დრამისა სამისა და ქარბა—
 5 წონი დრამისა ექუსისა და მარჯანი—წონი დრამისა ხუთისა. და ნიშანტაგი — წონი დრამისა ოთხისა. და გომიზი — წონი შუიდიისა დრამისა, და ქათირა — წონი ხუთისა დრამისა, და ვარდი — წონი ხუთისავე, და ქამქაისა თესლი — წონი ათისა დრამისა, და ძირთაფლისა გამოწურვილი — წონი შუიდიისა დრამისა, და კირჩხიბი დამწუხარი — წონი ათისა დრამისა, და მურტისა თესლი — წონი
 10 ექუსისა დრამისა. ესე ყუალა დანაყო და დასცრა. და ბალკაოლამქისა წყლითა შეზილო და ვარდისა ფურცლისა ნედლისა წყლითა, და კუერიდ შექმნა: და მიიხგან შევასუთ ხარბუზაქისა წალითა თუითო კუერი დ ვაქამოთ ბალკათალ-ამქი და წრიოპი ერთგან შემგბარი, და ახლაით უსპნი გაქურცნილი - თათმითა შემგბარი. და
 15 მკერდასა ლიდიმელდი შეესდვათ ვარდისა ზეთითა შექნილი და ბალკათალ-ამაქისა წყლითა. ესე გრილნი ერთგან შევასუნეთ. და მკერდასა ზედა შეესდვათ. და პირსა შინა დაიჭიროს სნეულმან გომიზი და თიჯა ბერძელი. და ამის წყლისაგანი შევასუთ. რომელ ვიტყუო: აყირო და ხაბურზაქი, და ბაკალათალ-ამქი (იემენი ქქუიან, თათამივე არის ესე), და ამისი წყალი სუას. და ახლად ქამოს თეჯი
 20 ნედლი, რომელი ქეინასა ადგილსა იყოს, ერგების. და ლუინოსა არა შეეხოს ყოლა. და თუ ცხრო საჩინო არა იყოს, მაშა ვაქამოთ წრიოპი და დურაჯი, და თიენისა კორცი აყიროთა და თათმითა შემგბარი. და შევასუთ კრავის ენისა წყლითა ესე კუერი შექმნილი. რომელი ერგების
 25 ზღევანთა რგებითა საჩინოთა. და ახლათ ესცეთ კირჩხიბი დამწუხარი და ვალოკოთ სალოკელი, რომელ ნიშანი მიგუიციემა.

ესრე შეიქმნების ესე სალოკელი, რომელ ერგებოს ზღევანთა და კაეშანთა. — ა ი ლ ე: კანდული გაქურცნილი — წონი დრამისა
 30 ლოთხმურისა. და ნიშანტაგი და ქათირა და გომიზი. ამათგანი — წონი დრამისა ხუთ-ხუთისა. და ძირ-თაფლისა. || გამოწურვილი. — წონი დრამისა ოცისა, და ხატმისა თესლი? — წონი ათისა დრამისა, და თეთრისა ნეძმისა თესლი — წონი დრამისა ათისა. და ტკიბილი
 35 ნუში — წონი ოცისა დრამისა. და ბეესა გურჯა გაქურცნილი — წონი ათისა დრამისა. და ხარბუზაქისა თესლი და აყიროსა თესლი — წონი ათისა დრამისა, და ზიბბი, — გურკისაგან გამორჩეული, იისა ზეთითა შემგბარი და აყიროსა ტკიბილისა ზეთითა — ოცი-
 40 თა უმკითთა. ამით ორითავე იგი ყოველი დაენაყოთ და დაეცრათ და შეეზილოთ თაფლითა და რუბითა თაფლისათა, და ვალოკოთ მისგანი, და ახლაით ერგების ესე წამალი, რომდეს თავისაგან ნაზლა ჩამოვიდეს.

ნიშანი სალოკელისა, რომელსა ჰრქუიან დიაკო. ესრეთ შეიქმნების. — აიღე: ხაშხაში თეთრი — წონი დრამისა ოცისა, და ხაშხაში შავი და რუბი ძირ-თაფლისა, ამთგანი — წონი დრამისა თორმეტ-თორმეტისა, და ქ[ა]თირა — წონი დრამისა ათისა. და გომიზი — წონი დრამისა ხუთისა; და ესე ყოველი შევეკრიბოთ და წუიმისა წყლითა დაედგათ დღესა და ღამესა, რომელ დაწმდეს. და მით წყლითა ყოველი დაენაყოთ, და ავიღოთ ბაზარკატუნა ბლღადურისა ლიტრისა ნახეარი, და კეკლა ლეინოლიტრა. და შაქარი ტაპარზადი || და ფანდი — ლიტრისა ნახეკარი. ესე ყულაღი შევაგებოთ, რომელ ვითა თაფლი შეიქმნას, და მისგან ვალოკოთ სნეულსა.

ნიშანი სალოკელისა, რომელ სძესა თანა შევასუათ — აიღე: კანდურისა ფქვილი — წონი დრამისა ოცდაათისა, და ზიბბი, — გურკისაგან გამორჩეული და ნუშისა ზეთითა შემგბარი -- წონი ოცისა დრამისა, ესე ყოველი შეკრიოთ(!) ერთგან და ცხელითა წყლითა შეესუაროთ თხელად, დაეწუროთ და შევასუათ.

ნიშანი მარტულისა ენასა ქუეშე შესადებელი, ერგების კაეშნიანთა. — აიღე: თესლი ბაკალთალ-ამკასა -- წონი დრამისა ხუთისა, და ქ[ა]თირა და გომიზი, ესენი — წონნი ორ-ორისა დრამისა, და ხარბუზაის თესლი გაქურცნილი — წონი ოთხის დრამისა. ესე ყოველი დაენაყოთ და ბაესა მარტულისა წყლითა შეეზილოთ, და ერეინდისა ზომად მარტულად დააქნა და ენასა ქუეშე თუითოსა დადებდა სცე. და თუ გაუმარცხდებოდეს ქუელა და ამოყრა ნერწყუისა და თელგმისა, ვასუათ შემგბარი ზოფა. და ესე არს შემგბარი ზოფასა ნიშანი შექმნისა. — ავიღოთ: ოცი ფშატი და ორმოცდაათი რუღაფანი, რომელსა ჰქუიან შარარგაბარ, და შუიდის დრამის წონა ზიბბი, გურკისაგან გამორჩეული, და ხუთისა დრამის წონა ძირ-თაფლის ძირი, ორივე გაქურცნილი, ამთგანი — წონი || დრამისა ხუთ-ხუთისა. ესე ყოველი ხუთითა ლიტრითა წყლითა ვაგებოთ, რომელ დარჩეს შესამედი, და დაეწუროთ. და ავიღოთ მისგან წონი დრამისა ოცდაათისა და ჩაურთოთ მას თანა, და გავადგინოთ ია მწნილი — წონი ათისა, და შევასუათ. და აიღოს ამის სალოკისაგან, რომელსა ვიტყუი.

და ესე არს ნიშანი ამისი. — აიღე: ასი ფშატი და ორასი სიბისთანი, და გარდაასხ ათი ლიტრა წყალი ზედა, და ესრე ადულე. რომელ ორი ლიტრა დარჩეს. დაეწუროთ და ლიტრისა ნახეკარი უკრძნისა რუბი ზედა გარდაეასხათ, და ლიტრა ერთი შაქარი ტაპარზადი დაევაგებოთ, რომელ ვითა თაფლი შესქელდეს, და ვალოკოთ მისგანი. და ამისა შემდგომად ვაქამოთ ნიშანტაგისა

სახურეტელი ნუშისა ტყბილისა ზეთითა და შაქრითა, და ვაჭამოთ ხილთაგანი: ბროწეული ტყბილი, შიგახ იისა ზეთი ჩავასხათ და თორნეთა შევწუთ, და ეგრე ვსკეთ.

5 და ვასუათ ამის შემგბრისაგანი, რომელ ვიტყუი. — აიღე: ხიარი-შაშბარი, გაწმენდილი ქერქისა და გულისაგან, წონი ხუთისა დრამისა, და ია კმელი — წონი შუილისა დრამისა, და ზიბბი გამორჩეული — წონი ათისა დრამისა. ესე შევაგბნეთ ხუთითა ო ლიტრითა წყლითა, ვირე დაჩულეს და დარჩეს ერთი ლიტრა, და ათისა დრამისა წომა თარანჯაბინი ჩაურთოთ. და 600r კვლითა შევეღლიმოთ და დავეწროთ, და შევასუათ წონი დრამისა ოცდაათისა.

ნიშანი ცხროსა სონახოსისა, რომელი არს ცხრო სისხლისაგან, რომელი არა მოსწყდების, და არს მკურვალი ბრძანებითა ღმრთისათა. და ესე ცხრო შეიქმნების სისხლისაგან, და როდეს დალქეს 15 და გაირყუნას სისხლი ძარლუთა შიგნით ანუ გარეგნით: და რომელი დალქეს გარეგნით, როდეს გამოკდეს. ტანსა გარეგნით, რაოდენ ბუნება ვერ დაიტევს და გამოსცემს, ვითა რომე ცხურითა სისხლი სწკრეს, ანუ მჭდომი რომე იყვის, და გასქდის, ანუ წყლულება რომე შეექნას და სისხლი. გამოკდის, და სისხლი, რომელი დაეყენოს 20 ტანსა შიგან, და ანუ დაყენებულ იყოს ერთსახე ტანსა შინა, ანუ ერთსა ასოსა; ანუ გარდაექცეს იგი სისხლი შალლად, ანუ არა განსივდეს იგი ადგილი და გაიბეროს. და როდეს დალქეს სისხლი შიგნით ძარლუთა და ტანსა შიგან, ყოველსა შეიქმნების სონახოსი. და არს ცხრო იგი მკურვალი. და თუ დალქეს ერთსა ასოსა შიგან v და შეიქმნას ცხროდ, ო ვიქუას სახელი მისი ასოსა ცხრო. და იგი 25 ასო წაუხდეს. რაოდენ გაკურდების იგი მტკივანი ადგილი, და აეკუების. ვითა ცეცხლითა რამე ააგზენ, ანუ მცა ერთმანერთსამცა რამე ეფხანა დიად და გაქურდა, ვითა რომელ იყოს ტანითა წურილ და შეზავებულობითა მკურვალი, და ექამოს საქამადი და სასუამადი მკურვალი. და იყოს შინა ტანსა მისსა დამპლობა. და როდეს ესე 30 იყოს და შექმნას სიმკურვალე, მაშა ღონე არა არს, რომელ ცხროდ შეექმნების ანუ მით გზითა ყოველთა ანუ ზოგითა. და არს ესე ცხრო სონახოსი. სამი გუარი არს. ანუ მოუკდეს ესე ცხრო, სწორად ვიტყუი მეთჳი. როდეს მოუკდეს სიმკურვალე მისი დაწყებით, ვირე გატეობამდე, ერთსა ზედა იყოს, და მეორე პირველად, ვითა შეიპყრას, მცირედი სიმკურვალე იყოს და უქანას გაფიცდეს და მესამე პირველად მოუკდეს ძნელად და უქანას მოაღბეს. და ესე არიან ამის სონახოსისა ბუნებანი. და გზა ამისი, რომელ შეიქმნას სამად გუარად, ესე არს, რომელსა ვიტყუი.

ნიშანი ამის ცხროსა სონახოსისა. რომელი შეიპყრას ამან ცხრომან, იყუნენ თუალნი მისნი წითლად და ძარლუნი მისნი საესედ და

ახლად წითლად, და გუგანი გამოუტყურებოდიან, და საფეთქელ- 601r
ნი სავსედ ესხნენ, და ტანი მისი სხუილად იყოს, და კორცნი სავსედ
და მსუქნად, და ზარ-ედვას და დაუმძიმდეს თავი, და სტკიოდის.
და სიმკურვალე დიდად იყოს ტანსა შინა, და ჰგვანდეს ტანი მისი,
ყოთა აბანოთ გაპოსულისასა, და ფეთქა ძარლეთა მისთა დიდად 5
იყოს და ძლიერად და სავსედ, და როდეს თითონი ძარლეთა ზედა
დასხნე, ლბილად იუუნენ; და ფსელი მისი წითელი იყობ, ელვიდეს
და ცეცხლის ფერად დასცემდეს.

ნი შ ა ნ ი ე ს ე ი ყ ო ს. — ამის ცხროსა უფალი აგებული
იყოს. ვითა ცეცხლი, რაოდენ სისხლი გულსა და ლუიძლსა უფრო 10
იყოს. მაშა როდეს დიდად აღუღდეს, ორთქლი მისი მკერდად და
ფირტუად! წავა და გააკურებებს, და მისთუის ჰქუიან ამას ცხროსა
აგზებული.

კ უ რ ნ ე ბ ა მ ი ს ც ხ რ ო ს ა ს ო ნ ა ხ ო ს ი ს ა. თუ იყოს
ამის ცხროსა უფალი ძლიერად და დღითა კაბუეი, და სისხლ[ის] 15
დენასა ჩუეულ იყოს, და ახლად ეამი გაზაფხული იყოს, მაშა დაეი-
წყოთ უწინა ძარლეთა სიხლისა დენად. და თუ კაცისა დღენი და
წელიწდისა დღენი და ეამნი და ჩუეულობა ერთჟანერთსა არა შე-
მსგავსიებულიყოს. მაშა ქედსა ვადინოთ სისხლი, რაოდენ სისხლია v
გამოღება ერგებოდეს. და ესე ჯერ-არს, რათა ცხროსა დაწყებისა 20
ეამსა ექნათ, არა როდეს გაუქურდეს; ანუ გატყობისა ეამი იყოს.
და თუ არა ეგებოდის ამა ორთაგანი. რომელ ვთქუით, მაშა ვასუათ
წყალი გრილი და არა გასაგრილებელი იყოს სიმკურვალისა. ესე
ექნათ მას ზედა, რომელს მკერდსა შიგნით და ლუიქლსა სიხსიენე
არა იყოს. და დღენი მისნი და ეამნი და ჩუეულობა შემსგავსებული 25
იყოს, განა ჯერ-არს ამისი ქნა, როდეს მუცელი შეუღბოთ და
მ ც ი რ ე დ ი ქ ს ნ ი ლ ო ბ ა შ ე უ ქ მ ნ ა თ ა მ ი თ გა ს ა
ქ ს ნ ე ლ ი თ ა. ა ი ლ ე: ხიარი-შამბარი წონი ხუთისა დრამისა, და

თარანჯაბინი — წონი დრამისა ოცდაათისა. და ფშატი — ათი, ქლი-
ავი — ათი: ესე შეევაგბოთ, ვირემ წავიდეს ორი წილი უფრო, და 30
დაეწუროთ და შეეასუათ. და ახლად ვასუათ ქერის წყალი. და თუ
მუცელი დიდად კმელად იყოს ამას ქერის წყალსა შინა მროწუე-
ლისა წყალი ჩაურთოთ და სიქანქებინი შაქრითა შექნილი. და

ს ა ჰ ა მ ა დ ი მ ი ს ი ი ყ ო ს: თათნი და ოსპნი გაქურცნილი. და
მას შიდა ამას ყოველსა შიგან ურთვიდეთ ფშატსა და ქლიავსა და 35
ზიბიბსი. გურკისაგან დარჩეულსა. და ესე შექნილი || იყოს ნუშისა 602r
ზეითთა ანუ ქუნჯითისათა. და გაუქსნიდეთ მუცელსა ყოველთა
დღეთა ხიარი-შამბარითა და თარანჯაბინითა და ფშატი და ქლია-
ვითა. და თუ სისხლი მკურვალე იყოს და შიგან ნაელელი დიდად
ჰრეოდეს, სჰამადნი მყავენი დააცხრობენ ნაელელსა, კუერცხის 40
გულსა. ვასუათ ქლიავისა წყალი და ჰინდოურისა დანასკედისა.

და თუ სისხლი უფრო იყოს, ვასუათ ხუარტქლას წყალი. და თუ არა შეუღლებს მუცელი ამითა, მაშა შეეკნათ შიაფი ფანიდითა ანუ თაფლითა, და ბაერუეთა და მარილითა, და საჭდომელსა შეუკურათ. და თუ გაუქმეს, ამისსა უკანის ჰოკნა ულოთ ლბილი, რომელ

5 შეიქმნების .ასაკითა (თივა არის ეკლიანი); და სიბისთანნი და ია კმელი, ქერი გაქურცნილი და ბაბუნაჭი და ხატმი, და შაქარი წითელი და ფანიდი. და იისა ზეთი და მარილი და ბაერუეკი, — ესე ყუბლაი ჩაურთო თანა, და თუ გუქინდეს მისი ჰოკნისა გარე ძლიერება, ქერქეჩოფის თესლი ჩაურთოთ მჭილი ერთი. და თუ წაეკიდოს

10 თავისი ტკივილი და ქველა, მას ვასხათ თავისა ზედა ესე წამალი, რომელ ვიტყუი. —

v ვარდი კმელი და ბაბუნაჭი, და ია კმელი და ქერი გაქურცნილი, შევაგბნეთ ესენი, და წყალი ამათი ცხელი || თავსა ვასხათ. და თუ

15 ღამით არა დაეძინებოდის, ამას წყალსა თანა ჩაურთოთ ხაშხაშისა ქერქი და ყრდელისა თესლი. და თუ არა დაეცხრეს ამით ტკივილი, დიაი დაეაწუელოთ თავსა ზედა, რომელსა ქალი სწოვდეს, და სნეული უსუსურად იყოს; და თუ ძლიერად იყოს თხათა სძე დაეაწუროთ. და თუ არა დაეცხრეს ტკივილი თავისა, მაშა ვასხათ

20 ესე წყალი, რომელი გუითქუამს. და ცხეირთა უსხათ იისა ზეთი და ნანაფარისა ზეთი. და ესე საკურნებელი მას ერგების, ვის თანა თავისი ტკივილი სიმკურვალისაგან იყოს.

და თუ სინოტიე იყოს თავსა შიგა, მაშა ვაკრძალოთ წყალი და ცხეირთა საწოთბელი, როდენ არა ერგების, არამედ უმატებს ტკივილსა. და შევატყუებთ სიმკურვალესა და სინოტიესა ესრე: უკეთუ

25 თავის ტკივილსა თანა სიმძიმე იყოს, მაშა სინოტიისა ორთქლისაგან არს. თუ უღლა მას თავისა ტკივილსა თანა სისუბუქე არს, სიმკურვალისა და სიკმისაგან არს, ორთქლისა მისისაგან არს. ამისთუის ვქნათ წყლისა სხმა და სძისა დაწუელა. და შუბლსა და ვსლ ვათ ესე: ლდიმელდი ხატმითა და იითა კმელითა და ქერისა

30 ცქუილითა. და თუ ია ნედლი იყოს, სჭობს ესე ყოველი დაენაჯოთ და წყლითა მევსუაროთ გრილითა და შუბლსა შევსდეთ. და თუ||

603r ორთქლი დიდად იყოს, მაშა ზეთისა ცხებასა ვაკრძალოთ თავისასა და ვასხათ თავსა და ფერკთა ესე წყალი, წამალი, რომელ ზემო

35 გუიკსენებია, როდენ ფერკთა სხმა თავისა საღმობასა ქუე ჩამოილებს და იუ არა ჩამოვიდეს თავისაგან და ტკივილსა არა დაეშუას, მაშა მკლავისა საღრეკნი წინანი და წუიენი კოკთა ჩაწურვიით ორთავე კელთა და ფერკთანნი შეუხუენეთ მჩერითა. და თუ კრდესლა, ყუერნიცა შეუხუენეთ. და უწინა თავსა ვასხათ: ძმარი ცხარი და ვარდისა ზეთი და ისრიმისა წყალი არა აღუღებული.

40 ესე ყოველა ერთგან შერეული იყოს, დაუეუღებს თავისა ტკივილსა.

და ავიღოთ: ბაკალთალ-[ა]მაკი და აყირო ნედლი და ბაზარ-
 ყატენი, დაენაყოთ, და იისა ზეთითა ანუ აყიროსა-ზეთითა შევავ-
 ბოთ ტბილითა და თავსა ზედა დავესდვათ. ანუ ძეწნი სურნელისა
 ფურცელი დაენაყოთ და ბაზარყატონა, და იისა ზეთი ურთოთ და
 თავსა ზედა დავესდვათ და შუბლსა ესცხოთ: სანდალი და
 ვარდი წითელი ანუ ხარბუზაქისა წყლითა შეზელილი ანუ ვარ-
 დისათა. და თუ უძილობა წაეციდოს, ღამით ესცეთ ყრდელისა თეს-
 ლი და აყირო ერთგან შემგებარი. და თუ დაენაყოთ ყრდელი, სან-
 დალი და ხაშხაშისა ფურცელი. და ქერისა ფქვილი და ხატმი,
 და მკირედ ნინაფარისა თესლი, ო ამისგანი ზოგი თავსა დავესდვათ
 ზედა და შუბლსა და პირსა. თუ მსხუიპლისა სახე იყოს, იდგებოს
 აყიროსა წყალი და ხარბუზაქისა, ანუ ბაზარყატენისა წყალი, ანუ
 ბროწეულისა მჟაეისა წყალი.

ვიტყუი ამისთვის, რომელსა ცხუირთა სისხლი უწყებოდის და
 უწყებოდლად რომელ წაეციდოს. ამას ცხროსა შიგან მიესცემთ კურ-
 ნებისა მისისა ნიშანსა, როდეს წაეციდოს ცხუირთა წყრომა, რათა
 შეუხუიოთ შუბლი სანდალითა და ქაფურითა და ვარდისა წყლითა,
 და ცხუირთა შიგან უწოთ მკირედ ქაფური. და თუ არა დასცხ-
 რეს, ესე ღლიმელი შევესდვათ შუბლსა. — ავი-
 ღოთ: ისრიმი კმელი ანუ ნედლი, და ოსანი და ქერისა ფქვილი,
 და გუნდა და მურტი, და მაყელისა ფურცელი, ამის ყოვლისაგანი—
 სწორი. დაენაყოთ და დაეცრათ და ძმრითა შეესუაროთ. ანუ ვარ-
 დისა წყლითა და შუბლსა შევესდვათ. და შეეასუათ, მროწეულისა
 მჟაეისა წყალი, ანუ თურუნჯისა გამოწურვილი, ანუ ხატმისა წყა-
 ლი, ანუ ხაქარტისა. ანუ ძმარი გამოწურვილი წყლითა.

და ცხუირთა შინა შეუპყრნეთ ესე ფრთი-
 ღანი. — აიღე: გუნდა და არჯასპი, დაენაყნეთ და ძმრითა შეე-
 ზილოთ, და ფრთილასა შევესდვათ. და ცხუირთა შეუყრათ. ანუ ო
 უსხათ: ცხუირთა მკირედი ქაფური და ხარბუზაქისა წყალი, და
 თოვლისა წყალი, და შეუხუივნეთ კელნი და ფერქნი მხურითა. და
 ერგებისა ესეცა ახლათ ცხუირთა სისხლისა დენა-
 სა. — ავიღოთ: ლოფოთქინისა ბუდე და დაეწუათ, და ლეზი
 და ქაფური დაენაყოთ და ვარდის წყლითა შეესუაროთ. და ძმრითა
 შუბლსა ესცხოთ. გარდაუწყედეს სისხლი. და ბერძული თი-
 ქა და ლეზი დაენაყოთ და ძმრითა შეესუაროთ და ცხუირთა შინა
 უყრათ, და შუბლსა ესცხოთ, გარდაუწყედეს ცხუირთა სისხლისა
 დენასა. და თუ სააჟმოი ქიქა გუერდსა დავესდვათ მას კერძისასა,
 რომელსა ცხუირთა სისხლი სდიოდეს. და ვითა აჟამან მოზიდნეს,
 ეგრე მოზიდნოთ, არა კრილსა, განა მრთელსა ადგილსა გარდა-
 წუედეს ცხუირთა სისხლსა.

ვიტყუი გულჩქა შედგებისათვის, რომელი წაეკიდების ამას
 ცხროსა შინა, რომელსა სისხლისაგან აცხროვებდეს. ჭერ-არს, რათა
 5 ზისსა სტომაქსა შევსდვით ესე ლდიმელდა. — ავილოთ:
 სამქედლოსა ღომლისაგან ნაცარი და ხატამი, და სანდალი და ნედ-
 10 ლისა აყიროსა ქერქი, და ქერისა ფქუილი; ესე ყულა დაენაყოთ
 ერთგან. და ბალკათალ-ამკა და ვარდი წითელია წყლითა შევსუა-
 15 რით, ანუ ძმრითა, და შეიქსდვით სტომაქსა. და ავილოთ სანდალი
 წითელი და თეთრი, და ვარდი და ხატმი, და ქერისა ფქუილი და
 20 ბაკალათალ-ამკა. ესე დაენაყოთ და ვარდისა წყლითა შევსუარით
 და დავსდვით სტომაქსა, და რომელსა სახლსა სნეული წევს, ეახისა
 ფურცელი მოვფინოთ ყოველგან, ანუ წემქნი სურჩელი. და დიდ-
 25 რონებითა ჭურჭლითა წყალი დაუდვათ სნეულსა წინა, ვითა ტამ-
 ტებითა და გობებითა, და ამითთა მსგავსებითა საესებ; და ვარდი
 და აყირო მოვფინოთ სახლსა შინა დია თუვეითა(!), რომელი გააგრი-
 30 ლოს სახლი და წაილოს სიმქურვალე მისი, და დაავსებს სიმქურვა-
 ლესა. როდეს სტომაქსა ესე ლდიმელდი შევსდვით, ბაკალათალ-ამკი
 დაენაყოთ და სტომაქსა ზედა დავსდვით, ანუ მხავსი დავსდვით,
 ანუ ნედლი აყირო დანაყილი, ანუ ბაზარკატონისა ფურცელი და
 35 ხარბუზაკი, ანუ კიტრი დანაყილი.
 და თუ ენასა მსხუიპელი რამე გამოაქდეს, ანუ სიშავე, ანუ სიმ-
 40 ქისე შეექნას. — ავილე: ბავსა გურკა ანუ ბაზარკატონა, და და-
 ვალბოთ წყლითა. და მისი ლაბა გამოვილოთ და იისა ზეთი ჩაურ-
 605r თოთ და ენასა ზედა ვადრისოთ სელისა მჩუარითა, რომელ სიშავე
 25 გამოვიდეს. და გამოიბანოს||პირი ვარდისა წყლითა და იისა ზეთითა.
 და თუ ინებოს საქამადი, ვსცეთ დილასა. ვირემ გრილ იყოს.
 რაოდენ სიმქურვალე მას ეამსა მცირედ იყოს. და ვაკამოთ,
 30 ვითა: აყირო და ჭაყუნტელი და თათმი. და თუ ვერა შემძლებელ
 იყოს ჭამასა, ვასუათ ქერის ქალი ანუ დიქისა გამოწურვილი, გარ-
 ცხილიქი წყლითა გრილითი მრავალსა ჭერსა, და მერმე გრილითა
 35 წყლითა შევასუათ. ანუ დავფშუნათ პური და შევასუათ, ვითა ქალი
 გრილითა წყლითა, და შაქარი ჩაურთოთ თანა. და თუ სნეულსა
 თულათა მისტაცებდეს და გავლეიქოს, გარდაიქცეს და გარდმოიქ-
 ცეს და მუცელი გაებეროს, რომელ როდეს ზედა ჯელი მიიწთხუიოს,
 ვითა ტაბლასა კმა გამოვიდოდეს. და იყოს მუცელი მისი გრილი და
 40 არა დარჩეს. და უფრო ხოლო ტანსა შინა ლები გამოუდნეს, მაშა
 ყოლ ნუ შეეხები მასსა კურნებასა. და თუ ამან ცხრომან შეიპყრას
 45 გასივებისა რასამე მიზეზითა, რომელ სისხლისაგან გასივებულ
 იყოს, ჭერ-არს, რათა შეუღბოთ მუცელი: ძალღის-
 50 ყურძენასა წყლითა და ხირაშამბარითა, და თარანქუბინითა, ანუ
 5 ფშატისა წყლითა: და შევასოთ: ქერისა || წყალი და მრო-

წეული შანარი. და მწუხრსა ბაზარკატონი მროწეულისა წყლითა შევასოთ.

კუ რ ნ ე ბ ა ა მ ი ს ს ი მ ს ი ე ნ ი ს ა. — და თქუნ, მ[ა]შა რა წითელი არს და ტანსა შინა ვალს. ვითა ცეცხლი. უწინა ხოლო ვსცხოთ გასიეებულსა აღაგსა, რომელ არს მაშარა, კოფლი და სან- 5
დალი, წითელი; და თიკა ბერძული და ზაფრანი გავადგინოთ ქინჩისა წყლითა ანუ კალნაბისა წყლითა. და ახლად ლდიშელი შევსდვათ, ქერისა ფქვილი ძაღლის-ყურძენასა წყლითა ანუ არდის წყლითა. და უკანას ხოლო ვსცხოთ მსივანსა საბრი და ზაფრანი ქინჩისა წყლითა. და ვაქამოთ ოსპნი გაქურცნილი შემგბარი წყლითა. და 10
აყირო ერთოს თანა. და, თუ ძარღუი გაუქსნათ სალმობისა უწინა, როდეს შეოდენ-დებულიყოს, ერგების დიდად და დაქ[ა]ცხრობს სიმსივნესა.

ვაქსენოთ, რასა ცხროსა გზითა შეიქნების ბუგრი ანუ ვითა იყურნების. — და თუ ცხრო წაეკიდოს კაცსა ბუგრისა გამოსული- 15
სა გზითა, ამით ნიშნითა ვცნათ: პირი გაწითლებული იყოს და თუ-
ალნი და ტანი მძივედ იყუნენ. და თავი დაუძმძინდეს და ცხუირთა
სცემდეს და იჩხრეკდეს, და წუერს ცხუირისასა ქავილი იყოს, და
გურემა იყოს ტანსა ყუალგან. ვითა ვნახოთ ესე ნიშანი, ვცნათ ბუგ-
რი შეედების და ჭერ-არს, რათა უწინა თუალთა || კურნებასა შე- 606r
უღდეთ, რათა არა გამოასხდენ შიგან თუალთა მჭდომნი, და უოლ- 20
ნეთ ვარდის წყლითა და ძმრითა, ანუ ალატროსა წყლითა და
მეაეისა ბროწეულისათა. და როდეს გამოჩნდეს ბუგრი, ჭერ-არს,
რათა თუალთა საოლაეი ქინჩისა წყლითა ვყოთ, და ჩაურთოთ
ვარდისა წყალი და ქაფური, და თუალთა ჩაუწოთ, რათა მალე
გამოჩნდეს თუალთა მჭდომი და მალე გავიდეს. და როდეს 25
შე-ვ-ა-ს-უ-ა-თ-ე-ს-ე. რ-ბ-მ-ე-ლ-ვ-ი-ტ-ყ-უ-ი. ა-ი-ღ-ე: ლაქი
წონი ღრამისა ხუთისა და ოსპნი გაქურცნილი — წონი დრ[ა]მისა
ექუსისა, და ქ[ა]თირა — წონი დრამისა სამისა. შევაგბნეთ ესენი
ნახევარ-ლიტრითა წყლითა, ვირემ დარჩეს ნახევარი მისი. დავეწუ-
როთ და შევასუათ წონი დრამისა ოცდაათისა. და ვაქამოთ: 30
მაში გაქურცნილი და აყირო და თათმი, და შეუღობოთ მუცელი
შით ღლითვე, რასა დღესა შეედეს. ვირე შეიდ დღემდე ხიარა-შამ-
ბარითა და თარანჯაბინითა და სიპისთანითა; და ვასუათ: ქე-
რის წყალი და ქულაბი. და ვაკრძალნეთ, რათა მეშუიდესა დღესა
შემდგომად არა ვაქსნას, რაოდენ ღონე არა არს, რათამცა მეშუი- 35
ლისა დღისა შემდგომად თუთ თავისა გულით არა ვაქსნა მუცელსა
ესე ზომად დიად. რომელ თანა სისხლი გაყევს. და შემდგომად ||
შუიდისა დღისა ვსცეთ ოსპი გაქურცნილი. მოკალელი, შემგბარი
მროწეულისა მეაეისა წყლითა. და ჩაურთოთ აყიროსა ნატულად
ბაბაყველაი. და ვსცეთ ხილთა გან: მროწეული და ყურ- 40

ძენი. და თუ ქსნილად იყოს, ვსცეთ მროწეული, სხალი და ვაშლი.
და ეამი ზამთრისა იყოს და ჰ[ა]ერი ცივი, დაუგზნათ ცეცხლი ნუში-
სა ანუ მუხისა და ვაზისა ნასხლაეისა. და როდეს ბუგრმაან
გაკმობად და იწყოს, ავილოთ: ბრინჯისა ფქვილი
5 ანუ ფეტვისა, და ზაფრადნი გავადგინოთ წყლითა ვარდისათა და
ფრთითა ვსცხოთ. და თუ არა ეამი ზამთრისა იყოს და არა გამოვი-
დეს მისგან ცხიერით ანუ პირით, დავსდვათ ზედა იისა ზეთი და
ცივლი. და თუ პირსა იყოს, დავალბოთ ალარდენი და ბაზარკატო-
ნა, და მის წყლისაგან დაეწუროთ და პირსა ჩაუდვათ; და თუ გაქს-
10 ნას მუცელი, ვასუათ აკრასი ტაფშირისა, რო[მ]ელ, შეიქმნების
ლუალო-ძმარასა თესლითა.

ვთქუათ ცხროსათუის, რომელსა ჰრქუიან იფემირიანოს, რომე-
ლი მოუვა ყოველთა დღეთა სიცივით. ესე ცხრო არის, რომელი
შეიქმნების თელგმისაგან. რომელი სიმკურვალესა დაელპოს. და
15 დალაქების ესე თელგმა ანუ ძარლუთა შიგნით ანუ გარეგნით, ანუ
607r სტომაქსა შინა ანუ სხუათა ადგილთა. და როდეს || დალაქს ესე
ძარლუთა შიგნით ცხრო, არა სიცივით მოუქდეს. და იცნობების ესე
ცხრო ამათ გუართა შინა, რომელსა ვიტყუი. უწინათგანვე სიცივით
მოუქდეს, მცირედითა სიცივითა, თელგმისა გზითა, რომელ დამ-
20 პალიყოს, და მერმე შეემატების სიცივე და გაუძნელდების, და არა
გაქურდეს მალე. რ[ა]ოდენ თელგმა გრილი არს და სხუილი და
ნედლი, და ძარლუსა ფეთქა მისი მცირედ იყოს უსუსური და გუი-
ანი და არა სწორი. და მისი გზა ყოველი სიგრილე არს თელგმისა,
და სინოტიე და სიმკურვალე. ამის ცხროსა იყოს უკანას უძნელე,
25 და ცხრო ესე არს ძნელი და შემახაშმებელი და გრძელი, და ახ-
ლად საშიში არს სიკუდილისაგან. და გზა სიგრილისა მისისა თელ-
გმისა სისხოსაგან არს, და შიში, რომელი იყოს მისგან, რ[ა]ოდენ
ყოველსა დღესა მოუვა და სტანჯავს გუამსა და უფრო ხოლო შე-
იპყრობს ესე ცხრო მწუხრსა. და პირი უსივდებოდის ამის ცხრო-
30 საგან. და გაუდილდეს ფირტუი და სტყიოდეს სტომაქი და მცირედ
გამოადგებოდეს ოფლი. და გულსა შეალებდეს და მუცელი ღბი-
ლად იყოს. და შეიპყრობდეს ესე ცხრო თორმეტსა ეამსა, და გას-
წყდების ექუს ეამსა, რაოდენ დღე და დამე ოცდა ოთხი ეამი არს.
v და უშულებს არა კარვად, და არა დიდად ეწყუოვენის ამის ცხროსა
35 უფალსა. და იყოს ფსელი მისი თეთრი, წმიდა, უმკურვალო, და ესე
იყოს თელგმისა სიგრილისაგან. და უფრო ხოლო წაეკიდების ესე
ცხრო ჩუილთა და ბერთა და ვის თელგმა მატდეს, და ქუეყ[ა]ქსანა
ნოტიასა, და ვინ განსუენებასა ჩუეულ იყოს, და ვინ აბანოსა ჩუე-
ულ იყოს პურისა უკანას. და შეუქს ესე ცხრო სტომაქისა ტყივი-
40 ლსა და ფერსა მიქდის და მოთეთრედ შეიქს.

კურნება ამის ცხროსა იფირიამოსისა, რომელ მოუვა ყოველთა

დღეთა სიცივიით. — ჟერ არს ჩუ[ენ]და დაწყებითგან ამის ცხროსა, თუ ძრიელი იყოს სნეული, და უღბოთ მუცელი ხუართქლას წყლითა ლიტრისა ნახევრითა და გრილითა, და თანა ჩაურთოთ ათისა ღრამისა წონი შაქარი-ანუ ფანილი. და ქერქუნჩოვისა ლაბა — ხუთისა ღრამისა წონა, და ათისა ღრამისა წონა — ჟულანჯაბინი, ანუ ოცდაათისა ღრამისა წონა — თარანჯაბინი; გვადგინოთ ესე ტფილითა წყლითა და შევასოთ ესე ჟულანჯაბინი და თარანჯაბინი. ხუართქლისაგან კიდე შეისმის, და გაქსნის: და ნახევარ ლიტრა ხუართქლას წყალი და ია გამქმარი, დანაყილი, — წონი ღრამისა სამისა ანუ ხუთისა. და შევასუათ სნეულსა ძალსა ზედა და, თუ გუიქმდეს, ქერიილსა წყალი შევასუათ. და უმკია ერთი მარმაუზი ჩაურთოთ თანა. და უმკია ნახევარი ტენცო. ამის ქერის წყალსა ჩაურთოთ სიქანქუბინი, ქერი თაფლითა. და თუ ქერისა წყალი სტომაქსა შინა დაუმკეადებოდის, მაშა თაფლ-წყალი შევასუათ მისდა ნაცულად შემგბარი. და თუ აუდგეს ამას ცხროსა შინა თხევა, მაშა არა კამს დაყენება, და უფრო ხოლო თავსა დაწყებასა სნებ-ასასა. და თუ მოუსუსურდეს თხევისაგან. დაუწყნაროთ თხევა მროწეულისა რუბითა. — შექმნილითა მარამოზისა წყლითა და თაფლითა და ასტაბიხისაგან. რომელსა ვიტყუით. ვასუათ.

ნიშანი ტაბიხისა, რომელი დაუწყნარებს თხევასა. — აიღე: მროწეულისა მარცვლი წონი ღრამისა ათისა და საქმეველი გუნდრუჯი თეთრი — წონი ხუთისა ღრამისა. და მასტაქი — წონი ხუთისა ღრამის. ესე დაენაყოთ და გარდავასხათ ზედა ორი ლიტრა და ნახევარი წყალი. ეგე ზომად ვადლოთ. რომელ ნახევარი დარჩეს. და დაეწუროთ და ამის წყლისაგანსა ვასუემდეთ ეამით-ეამად, მცირედ-მცირედ. და არა ვასომთ ამას ცხროსა შინა არცა ქლიავის წყალსა და არცა თამლარ-ჰინდისა და არცა ფშატისა წყალი(!). და თუ წაეკიდოთ თავისა ტკივილი, ვასხათ თავსა ბაბუნაჯისა წყალი და მარზანგუში || შემგბარი. და არა უწოთ ცხვირითა ზეთი და არცა თავსა დაეაწუელოთ რა, რათა არა გაუგრილდეს ცხრო. და არცა მიიახლოს ტანსა ზეთი ყოლადვე. და იყოს საქმელი მისა: მაში შემგბარი, და ზედა ვასხათ აბეკაქი და ნუშისა ზეთი და ქამუნი. და ეაკამოთ: ზიბბი, გაწმედილი გურკისაგან. და არა გაადიდოს საქამადი. რომელ არა დაადგრეს სტომაქსა შინა, და არა გაუგრილდეს ცხრო. და არა ვაშიოთ. დიდად, რომელ არა მოუსუსურდეს, რაოდენ ესე ცხრო გრძელი არს. და როდეს მოაქირვებდეს სიცივე, რათამცა მოუქდა ცხრო, ვასუათ შემგბარი ტენცოსა წყალი და ანისონისა და ნიახურისა თესლისა: და მასტაქი და ტენცო შევავებოთ და მისი წყალი შეუდგათ გობითა, რომელ თანავე შემგბარი იყოს ბაბუნაჯი და მარზანგუში, და ბარალჯაბარი, ანუ წყალი, რომელსა შინა შემგბარ იყოს

ცერეცო, ანუ რომელსა შემგებარ იყოს აკარკარაი (ქარქუეტას ძი-
 რი არს). ესე ქუეშე შეუდგათ და ბურძგლისა წატეხასაგან დაი-
 ვას. და ვასუათ სიქანქუბინი გაზავებული, რქაოდენ გარცხის სინო-
 ტიესა, რომელ სტომაქსა შინა იყოს, და ფსელს გაუძლიერებს და
 5 გაახუაჰს, დაყოფილთა(!) ძარღუთა ლეიძლისა და თირკმელთასა,
 და გასწმედს ყოველსა ურვილსა სტომაქისაგან. და არა სოს წყა-
 609r ლი გრილი ყოლ[ა]დ, || რაოდენ შეუმატებს საღმობასა და გაუძ-
 ლიერებს ცხროსა, და გამწარდების მისი კურნება. და სუას წყალი
 ტფილი და გარდაუწყუეტს წყურილსა და ერგების. და თუ არა
 10 იყოს ამას ცხროსა თანა თხევა. ლონე აუგოთ, რათა სთხიოს. და
 ვაკამოთ: ბოლოკი სიქანქუბინითა დამბალი, რომელსა შიგან
 შემგებარიყოს ცერეცო. და მცირედი მარილი იყოს შიგან. ანუ
 ავილოთ: ლობიო წითელი და ჩაურთოთ ცერეცო, და მარილი-
 თა და ტენცოთა შევავბოთ წყლითა, და დაეწუროთ მისგან და
 15 ურთოთ სიქანქუბინი. და ვასმიდეთ თუითო ქიქასა, ვირე აუდგეს
 თხევა. და როდეს სთხიოს, ვასუათ წყალი ცხელი, რომელსა შინა
 შემგებარიყოს მასტაქი და ანისონი და მარმადოზი. და იყოს საკა-
 მალი მისი ჟამსა, რომელსა დაყუდებულ იყოს ცხრო. და იყოს
 სტომაქი მისა ცარიელი და არა უსუსური. და უკუეთუ ცხრო
 20 მწუხრსა მოუვიდოდის. დილეულ ქამოს. და საკამადსა ზედა სი-
 ქანქუბინი სუას გაზავებული, ანუ ჯულაბი. თუ დიდი სიმბურვალე
 იყოს. და თუ გაგრილდეს ესე ცხრო და არა გამრთელდეს, მალე
 ვასუათ: კამისა წყალი და ნიახურისა და ვარდის აკრასი, და
 ვარდი მწნილი დღეთა მრავალთა.
 25 და თუ არა გამრთელდეს ამით. ვასუათ
 ამის ტაბიხისაგან, რომელ ვიტყუი: — აილე:
 30 კამისა ძირი და ნიახურისა ძირი — წონი ათისა დრამისა || და ზიბ-
 ბი გაწმედილი — წონი დრამისა შუილისა, და სუმბული — წონი
 დრამისა ოთხისა, და ვარდი — წონი დრამისა ხუთისა, ანისონი და
 ზაფრანი — წონი დრამისა. და აბჯარა — წონი დრამისა ხუთისა.
 და შუქა — წონი დრამისა ოთხისა, და ბადავარდი — წონი დრამისა
 ხუთისა. შევავბოთ ესე ყულაი წყლითა სამითა ლიტრითა.
 ესრე ვადლეოთ, რომე ლიტრა დარჩეს. და ვასუათ მისგანი ყოველ-
 35 სა დღესა თხუთმეტისა დრამისა წონი უზმასა.
 ნიშანი ტაბიხისა, რომელი ერგების ცხროსა შემახაშმებელსა,
 რომელი მოუა დიდითა სიცივითა. — აილე: თივა, რომელსა
 კრქუიან აბჯარა, წონი დრამისა ხუთისა, და ნან[ა]ხუა — წონი
 დრამისა სამისა, და ნიახურის თესლი და კამის თესლი — წონი
 დრ[ა]მისა ხუთისა¹, და ძირ-თაფლისა ძირი — წონი ხუთისავე. და
 40 ქონდარი — წონი დრამისა სამისა, და ვარდი — წონი დრამისა სა-
 მისა. შევავბნეთ ესე წამალნი ყოველნი სამითა ლიტრითა წყლითა,

ვადულოთ, ვირე დარჩეს ნახევარი. დავწუროთ და შევასუათ ყოველთა დღეთა ოცდაათისა დრამისა წონი ტფილი.

ნიშანა ტაბიხისა, რომელი ერგების აჰას ცხროსა, როდეს გაგრძელდეს, და სიცოცხესა, რომელი იყოს ძარღუთა ხხუილთა. — აიღე: ქონდარი წონი დრამისა სამისა და ქინძი კმელი — წონი დრამისა ოთხისა. და ვარდი — წონი დრამისა სამისა, და ტენცო — წონი დრამისა || ხუთისა, და ზიბზი გაწმედილი — წონი დრამისა 5
შუიღისა, და ზანჯაბილი — წონი დრამისა ექუსისა. შევავბოთ ესე ყოველი წყლითა ორითა ლიტრითა. შევავბოთ და შევასუათ მისგანი ყოველთა დღეთა წონი დრამისა თხუთმეტისა; და ჯარჯილისა წყალი როდეს შევასუათ, წონი დრამისა ოცისა, დაუყუდებს სიცივესა, რომელი იყოს ამის ცხროს თანა, შემგბარი იყოს ტენცო და აკარკარა. როდეს ესე ტანსა ვსცხოთ, დაუაუღლქეს სიცივე, რომელი იყოს მის ცხროსაგან. და თუ სნეული ძნელად იყოს. ერგების აბანოს შესულა. და თუ გამტფარი ლუინო სუას, ერგებისვე, და არა ჯერ-არს კორცი. ვირე არა დასცხრეს მის სიცივისა და სიმძიმისაგან. განა თუ მოუსუსურებელი იყოს სნეული, მაშა ვსცეთ! და ჯერ-არს, რათა ვეკრძალოთ კორცსა და საქამაღსა სხუილად. ვირე შუიდი დღე გარდაქდეს ანუ თხუთმეტი. და თუ არა მოყუდეს ცხრო, მაშა საქამაღსა შეუმატოთ. და კორცი ვსცეთ. რათა არა მოუსუსურდეს. და იყოს ძალსა ზედა, ვირემ ცხრო ეღვას. 10
15

და თუ გამოჩნდეს პირსა სიმსივნე ანუ ტერფთა, შევასუათ აკრასი, რომელსა ვიტყუო. — აიღე: ანისონი წონი დრამისა ხუთისა, და ნუში მწარე გაქურცნილი — წონი დრამისა ხუთისა, და ფუკალადხირი — წონი დრამისა სამისა. ლაქი — წონი დრამისა ხუთისა, და ზარევეანდი — წონი დრამისა ხუთისავე, და ზაფრანი — წონი დრამისა ოთხისა, 5
25
არაჯ-ფეკრა — წონი დრამისა სამისა, ნიახურისა თესლი და კამას თესლი — წონი დრამისა სამ-სამისა, და მარამაუზი — წონი დრამისა ოთხისა, და სუმბული — წონი დრამისა ექუსისა, ვარდი — წონი დრამისა შუიღისა. შეჰკრიბენ ესე ყოველნი და დანაყენ და დასცრნე. და ძალის-ყურაქენასა წყლითა შესუარო და კუერად დააქნა, და შეასმიდე მისგან ყოველსა დღესა ნიახურისა და კამას ძირისა წყლითა — თუითო. ახლათ ერგების. და ველქურქუმე და ჰამროსიაი, და დევალიქუსტი და ესე აკრასი, რომელ ვიტყუით, იცნობების ათითა წამლითა. 30

ესრე შევექნა ესე აკრასა. — აიღე ანისონი და მასტაქი წონი დრამისა ოთხისა, და სადაჯი ჰინდი და ასარონი, და აფიონი და სუმბული, და ნუში მწარე გაქურცნილი, ამის ყოველისაგან — წონი თუითო დრამისა, და საბრი — წონი ოთხისა დრამისა, და აბჯარასა გამოწურვილი — წონი დრამისა სამისა, და ნია-

ხურისა თესლი — წონი ღრამისა. დაენაყნეთ ესე. ყოველნი და დაეცრნეთ. და ნიახურისა წყლითა შეეზილნეთ და კუერად შეეკნათ, და შეეასუათ წყლითა ტფილითა ანუ ნიახურისა წყლითა.

ჯანსიან-მხრო

- 5 ცხრო, რომელსა ჰქუიან იტრიტეოს. და არს ესე ცხრო მესამისა, რომელი ერთსა ღღესა მოუა და ერთსა არა.
- 611r || ვცნათ ესე ცხრო ამით გზითა. რომელსა ვიტყუი. უკეთუ დაღპეს კუერცხისა გული ნაველი გარეგნით ძარღუთა, დაუწყოს ამან ცხრომან ბურძღლთა წატება და სიცივედ ღიდად. და თუ ძარღუთა შიგნით იყოს, არა შეიქმნას ბურძღლთა წატება. განა შეეკმნას უმიზეზოდ ცხროდ, რომელ მოუქდეს ერთსა ღღესა და ერთსა არა.
- 10 ღიბი ჰქუიან, ანუ ცხრო, რომელსა ჰქუიან კევსოს. და არს ესე ცხრო დამწველი და ესე უმიზეზო ცხრო ღღესა შეიპყრობს და ღღესა არა. ცხრო კევსოსი ამისგან შეიქმნების და უფრო მკურავალი არს ამის უწინათისასა. და იყოს ბურძღლისა წატება, ამისთუის რომელ ვიტყუი, რაოდენ კუერცხის გულისა ნაველი წრილი(!) არს და ჰგავს ცეცხლსა. და როდეს გამოვიდეს გარეგნით, შეიქმნს ბურძღლსა. და იყოს ესე ცხრო, რომელ ათხვედეს კუერცხის გულსა. და უფრო ხოლო დააყოფს. ესე ცხრო ეამსა თორმეტსა გუამსა შინა კაცისასა. და თუ უფრო მოვლის ესე ცხრო შეიღჭერი და არს ღღე, თუ თორმეტი იყოს შიგან წყურილი ღიდი და სიმკურვალე და ტივილი თავისა. და რომელი შეიპყრას ამან ცხრომან, არა ჰნებავს მას კაცსა საზრახავი და არცა მოუნდების საჰამადი და არცა დაეძინების. და თავი სუბუქად ედგას და ზოგჯერ კელნი და ფერკნი გაუსიოდენ, რაოდენ სიმკურვალე შიგნით
- v 25 მოექცეს. და ოფლი გამოადგეს გატეობისა ეამსა, ღიდად ოფლი იყოს ცხელი მსგავსი[...]. და მაჯასა მისი უწინა ხოლო იყოს ცხელი მცირედ, როდეს ცხრომან შეიპყრას; და როდეს გაძრიელდეს სიმკურვალე, მერმე იყოს ღიდად მალე. და ესე ცხრო შეიპყრობს სიკბაუქისა ღღეთა ჟამთა ზაფხულისათა და ვის შინა იყოს ბუნება
- 30 სიმკურვალისა. ანუ შეიქმნას ესე ცხრო ვის შეკირვება გაუმრავლდეს, ანუ საჰამადისა მკურვალისაგან. და ესე არის მიზეზი, რომელსა შინა შეიქმნების ცხრო ესე და ამით ცან.
- და ვთქუათ ცხროსა, რომელსა ჰრქუიან იტრიტიოსი. — და ესე არს ცხრო, რომელი შეიპყრობს ერთსა ღღესა და მეორეს არა, და არს ესე კუერცხის გულისა ნაველისაგან. ჯერ-არს ჩუენდა, რათა ვკურნოთ ამას ცხროსა შიშით და კრძალვით, და არა ვკურნო მითა. რომელი იყოს მკურავალი, რათა არა წაეკიდოს სიმსიენე სტომაქსა შინა და მოკუდეს იჩქი-

თად. და გავაგრძელოთ დიდად, რათა არა გაუგრძელდეს ცხრო. და ჭერ-არს, რათა შე უ ლ ბ ო თ მ უ ც ე ლ ი ქ ლ ი ა ვ ი ს ა წყ ლ ი თ ა და თამარ-ჰინდისა წყლითა და ხეარა-შამბარითა. ანუ: დაენაყოთ ია ქმელი, და ვასხათ ზედა წყალი თრუნჯისა, შევასუათ და უკანასა ჟამსა ამის ცხროსასა წყალი ხალილაგისა კუერცხის გულისა შევასუათ და, რომელსა დღესა შეიპყრობდეს ცხრო, მას დღესა არა ვასუათ წყალი, რომელსა დღესა: შეიპყრას გასაქსნელი და არცა შეუღბოთ მუცელი, განა ვასუათ: ქერის წყალი და მროწეულისა, მროწეულისა წყალი და ქლიავისა, წყალი. როდეს ცხრომა გაუტეოს, მაშინ შევასუათ ანუ ღამით და, თუ ვერა შეერგებოდეს ქერის წყლისა სმა, მაშა შევასუათ აყიროსა წყალი, რაოდენ დაყოფს ქერისა წყლისა ადგილსა. და ვაქამოთ: ცხროსა გატევებასა უკანეთ თათმი და აყირო, რაოდენ ამათითა შეღებვის მუცელი და დააყუდებს სიმკურვალესა. და თუ შეიპყრას ცხრომან. ვასუათ ქერისა წყალი ღამით უწინა ცხროსა შეპყრობისასა. და იყოს სტომაქი ცარიელი საქამადისაგან, და ვასუათ აყიროსა წყალი, რაოდენ დააყოფს(!) ქერისა წყლისა ადგილსა. და ვაქამოთ: აყირო და თათმი, და ბაბა, ყველი და რაცა რა ალბობს მუცელსა, საქამადი უწინა ცხროსა შეპყრობისა. და ვასუათ ქერისა წყალი. და არა ვსცეთ საქამადი ცხროსა შეპყრობისა უწინა, რათა, როდეს მოუქდეს, პოვოს სტომაქი ცარიელი და თუ წაეკიდოს გულისა შეღება დიდად, ჭერ-არს, რათა დაუფუშუნათ პური ვითა ქალი და ჩაურთოთ შაქარი, და ვასხათ ზედა წყალი გრილი და შევასუათ.

ნიშანი ცხროსა, რომელსა ჰრქუიან ტეტრეტოს.

და არს ესე ცხრო რიბი, რომელი შეიპყრობს ერთსა დღესა და ორსა გასწყდების, და მეოთხესა კულა შეიპყრობს. ესე || ცხრო შეიქმნების შავისა ნავლელისაგან ანუ როდეს დაიწუნენ ესე ბუნებანი, რომელ ვიტყუი სისხლისა და კუერცხის გულისა ნავლელისა და თელგმასა. ესე დაიწუნენ და შვად ნავლად შეიქმნას, და მისგან შეიქმნას, ესე ცხრო რიბი, და ცან, ვითარად ესე ცხრო შეიქმნებოდის, წინა — სხუანი შეშლილნი ცხრონი შეიპყრობენ და მათსა შემდგომად ესე შეიქმნების. და ესე რიბი უწინათგან არა დაიწყების. და სიცივე, რომელი იყოს ამის ცხროსაგან, დიდად მოსტანჯავს ტანსა, ვირე არა გაკურდეს ცხრო. და დარჩეს ესე ცხრო ოცდა ოთხსა ჟამსა და, თუ შექმნილიყოს ესე ცხრო კუერცხის გულისა ნავლელისაგან დამწურობისაგა[ნ], მაშა ოცდა ოთხისასა უმცრო დაყოფს ტანსა შინა. და თუ ბაღმისაგან იყოს, ფსელი ამათი დაწყებასა ცხროსასა თეთრი და არა მკურვალი. და თუ იყოს შავისა ნავლელისა ხალისისაგან, და თუ სისხლისაგა[ნ] იყოს, შეიქმნას წითლად. და თუ კუერცხის გულისაგან

5
512r
10
15
20
25
v
30
35
40
721

იყოს, შეიქმნას ფსელი კუერცხის გულად. და როდეს დიდად გა-
 გრძელდეს ფსელი, ბოლოდ წითლად შეიქმნას. და ცხრო, როდეს
 გატევებასა ჰლამოდეს, ფსელი შავად შეიქმნასა, და იყოს ძარლუ-
 თა ფეთქა პირველ მცირედ. მიზეზი სიცივისა მისისა შავისა ნავლე-
 5 ლისა სიცივისაგან არს. და როდეს გაგრძელდეს ცხრო, მერმე გა-
 დიდდეს ძარლუთა ფეთქა. და მიზეზი გათავეებისა და გადიდებისა,
 613r რაოდენ || ცხრო გაგრძელდეს — ტანისა მოგინება, და გაკურდეს] ცხრო
 და გაუმაგრდა(!) ლუიძლი და გაუდიდდეს, და ფერი ექცეს
 მოშავედ და იქმნას შავისა ტყუიქვისა მსგავსად. და შეიქნას განავე-
 10 ლი მისი შავად, ოფლი არა დიად გამოადგეს. და უფრო ხოლო შე-
 იპყრობს ესე ცხრო შუა კაცთა, ვინ იყოფებოდის ქუეყანათა გრილ-
 თა, და ზროხისა კორცსა დია ჰამდეს, თევზსა და კალნაბსა. ამათ-
 გან შეიქმნების ესე ცხრო და გაგრძელდეს. ზამთრის შეიპყრობდეს
 და ზაფხულის გაუტეობს.
 15 ნიშანი კურნებისა ტეტრესიოსისი. — და
 არს ესე ცხროები. ესე ცხრო იყოს ამით გზით, ანუ იყოს შავისა
 ნავლელისაგან ანუ სისხლისა დამწურისაგან, ანუ კუერცხისა გუ-
 ლისა დამწურისაგან, ანუ თელგმასაგან დამწურისა. მისაწავებს
 ესე ნიშანი, ვითა გუითხრობს ამით ყოველთა თავის-თავისად. უკეთუ
 20 კაცი ჰაბუკი იყოს და სისხლისა დიდისა უფალი, და ჟამი გაზა-
 ფხულისა იყოს ანუ უწინა, შეეპყრას კაცი სისხლისაგან ცხროსა.
 და იყოს ფსელი მისი წითელი და ძარლუთა ფეთქა სავედ იყოს.
 ვცნათ, როდეს ესე ნიშანი, ვნახოთ, ვითა სისხლისა დამწურისაგან
 არის ესე მეოთხე ცხრო. უკეთუ ვინმე შეიპყრას ცხრომან მესამე-
 25 სამან და კაცი მჭურვალი იყოს აგებულებით და კუერცხისა გული-
 v სანავლელისა უფალი || იყოს, და გულსა დიდად გაიწყებდეს; და
 ზაფხული იყოს, ვცნათ. ვითარად შეიქმნა ესე ცხრო კუერცხისა
 გულისა ნავლელისა დამწურობისაგან. და თუ რომელი ამას ცხროსა
 შეეპყრას იგი უწინა ცხროსა თელგმისასა, რომელ სიცივით მოუ-
 30 ვა ყოველსა დღესა, და იყოს კაცი ნოტიისა უფალი და მოძილ და
 მოხუცებული, და საყოფელი მისი ქუეყანა ცივი იყოს და ნოტია,
 და ჟამი ზამთრისა იყოს, მაშინ ვცნათ. ვითა ესე ცხრო თელგმისა-
 გან არს. და როდეს ვცნათ, თუ ვითა რასასაგან შეიქმნა ესე ცხრო,
 ვაკრძალოთ მას, რა საკურნებელ იყოს და რა ჰამდეს. თუ ესე ცხრო,
 35 რიბი, სისხლისაგა[ნ], დამწრობისაგა[ნ], ესრეთ ვაკრძა-
 ლოთ: უწინა ვასუათ ქერისა წყალი და სიქანქუბინი და კამისა
 წყალი და ჰინდი, ბაე (არდი არის) ანუ ნიახურისა წყალი, და ბა-
 სალიკე გაუქსნათ მარცხენისა კელისა. ესე მაშინ ვცნათ, როდეს
 ცხრო მო-რე-ბერებულ იყოს. და შევასუათ უკანას
 40 ესე ტაბიხი, რომელსა ვიტყუი. — აიღე ხალილაგი,
 კუერცხის გული და ხალილაგი შავი, ამათგანი — წონი დრამისა

ცხრა-ცხრისა, გამორჩეული გურკისაგან — წონი ღრამისა ოცისა, და ნიახურის ძირი, კამის ძირი, ამათგანი — წონი ღრამისა ოც-
 ოცისა. შევეგებოთ ესე წყლითა ყოველი და შევეასუათ. ამათგანი: 614r
 ერთი და ვაჰამოთ თათმი და მაში, და თუ ცხრო, 5
 მოუყლოთ საჰამადი, რაოდენ სა. მოაწურებებს. და
 თუ შეიქმნას ცხრო კუერცხის გულისა ნავლისა დამ-
 წურისაგან, ესრე ვაკრძალოთ. უწინა ხოლო შევეასუათ ჰერისა
 წყალი და სიქანქუბინი, ანუ ვასუათ მროწეულის წყალი ტბილისა
 და მჟავისა სიქანქუბინისავე თანა, ანუ წყალი კამისა, ანუ თამლარ-
 ჰინდისა, ამის ყოვლისაგანი თუითო ჰიქა შევეასუათ. და ვაკრძაოთ 10
 სნეულსა, როდეს ცხროსა მოსულისა ეამი იყოს, და შევეასუათ
 წყალი ტფილი და სიქანქუბინი, და სთხიოს. და შეუღებოთ მუცე-
 ლი ხუართქლისა წყლითა. და ხეარა-შამბარისათა და ჰულანქ(ი)ბი-
 ნითა, და ვაჰამოთ თათმი და მაში. და ჰერ-არს, რათა არა იმარხოს, 15
 რომელ არა გაუგრძელდეს ცხრო, და ვასუათ ესე ტაბი-
 ხი: — აიღე ხალილაგი შავი, გამორჩეული გურკისაგან — წონი
 ღრამისა შუიდისა, და თამლარ-ჰინდი — წონი ღრამისა ათისა, და
 ხეარა-შამბარი — წონი ღრამისა შუიდისა, და ქლიავი და ფშატი —
 თუითო მჯიღი. შევეგებოთ ყოველი ესე წყლითა, დავეწუროთ და
 შევეასუათ. და უკანას ერაკი გაუქსნათ ამისსა და ერგოს. და ჰამდეს 20
 მროწეულსა და ყურძენსა და ნესუსა გრძელსა. და თუ წაეკიდოს
 თხევა, ვაკრძალოთ ამათ საკურნებელთა, რომელ ჰირველ გუფ-
 თქუამს თხევისათუის. და. უქმნათ ამას ცხროსა შინა, რომელ 25
 მხურვალე იყოს. არცა დიდი გასაკსნელი წავეცი-
 დოთ და უფარო. ხოლო ჰერ არს, რათა ვკურნოთ თხევითა და და-
 ვიყუროთ თავითგან, ვირემ ბოლომდის ღუიძლი და ფაწალა და
 საქმენი ჩუქენი უწინათგანვე სიქანქუბინითა იყოს, და ბოლოსა
 ამით აკრასითა, რომელ ვიტყუი.

ნი შანი აკრასისა, რომელი ერგების ღუიძლსა და ფა-
 წალასა და ამახ ცხროსა რიბსა, რომელი შეიქმნების კუერცხის 30
 გულისა ნაველისაგან დამწურისა, შევეასუათ ესე ოცითა დლითა
 უკანას. — აიღე: გამოწურვილი ღაფთისა (და არს ესე, რომელსა
 ჰრქუიან აბჯარა) წონი ღრამისა ათისა, და ალასკულულუფან,
 ღორონიდაჰი — წონი ღრამისა ოთხ-ოთხისა, და ხერშამბარი —
 წონი ღრამისა ხუთისა; და რევანდი — წონი ოთხისა ღრამისა, და 35
 ხარბუზაკისა თესლი და ფარფინისა თესლი — წონი ღრამისა შუ-
 იდ-შუიდისა, და სუმბული და ზაფრანი და კამასა თესლი, — ესე-
 ნი წონი ღრამისა, ხუთ-ხუთისა და ჰბალბანი — წონი ოთხისა. ესე
 ყოველი დაენაყო და შევზილო ნიახურისა წყლითა და კუერად შევ- 40
 ქმნა, და შეასუა სიქანქუბინითა მისგანი. და ჰერ-არს რათა ამას

ცხროსა შიგან, არა ვსცეთ წრიობი, არცა ღურაჯი მესამედ კუირამდე,
615r თუ ძლებულად იყოს ო სნეული, რაოდენ. როდეს იმარხვიდეს, მო-
კლებდის საღმობასა. და შემდგომად სამისა კუირისა ვაჰამოთ ღუ-
რაჯი და წრიობი. და შემდგომად ოცისა დღისა ვაჰამოთ სხუა კორ-
5 ცი. და არა ჭერაქ[რ]ს ჩუ[ე]ნდა, თუმცა ვასუათ ამას აკრასისაგან
პირველ დაწყებისა ეამსა ცხროსასა და არცა სხუათა ცხროთა, რ[ა]-
ოდენ აკრასი ცხროსა გატეობისა ეამსა კამს შესუმად, როდეს მო-
ბერებულ იყოს. თუ პირველ ვინ შეასუას ცხროსა გა[ა]გრძელებს.

თუ იყოს ესე ცხრო რიბი თელგმისა დამწურობისაგან, ეს რ ე თ
10 ვ კ უ რ ნ ო თ. — ა ვ ი ლ ო თ: ნახურისა წყალი და კამასა წყალი—
ნახევარ ლიტრისა წონი, და ვაჰამოთ უწინა ათისა დრამისა წონი
ვარდისა მწნილი, და მერმე ესე წყალი შევასუათ. და მუცელი ამით
შეუღბოთ. ხუართქლასა წყალი ლიტრისა ნახევარი და ხუთისა დრა-
მისა წონი ქუირქუინჩოფისა თესლისა გული, და ათისა დრამისა
15 წონი შაქარი. ესე შევასუათ და ამით ვკურნოთ. უკან უღოთ, რო-
მელსა ვიტყუი, რაოდენ სნებასა თავისაგან ქუე ჩამოიღებს.

და ესე არს ნიშანი ამის ჰოკნისა. — ა ი ლ ე:
შუიდი ლელუი და ლაქი (კუროს თავი არს) უმკია ერთი, და უმკია
ნახევარი ქატო, და ამისი ზომი ბაბუნაჯი, და უმკიისა ნახევარი ცე-
20 რეცო და ორი უმკია კურდმანაი დანაყილი; შევაგზნეთ ესე ყოველ-
ნი ხუთითა ლიტრითა წყლითა, ვადუღოთ, ვირემ დარჩეს ერთი ო
v ლიტრა. და დავწუროთ და ავილოთ მისგანი ლიტრისა ნახევარი და
გარდავასხათ ზედა ოცისა დრამისა წონი ქუნჯითისა ზეთი და ათისა
დრამისა წონი შაქარი, და დრამისა წონი მარილი; და შევრივნეთ
25 ესე ყოველნი. და ამით ტფილითა უღოთ ჰოკნა და ვ ა ჰ ა მ ო თ:
ხუართქლასა შემგბარი, და ერვინდი და ზიბბი, გურკისაგან გამორ-
ჩეული, და ქუნჯითისა ზეთი ჩაურთოთ, ანუ ერვინდისა წყალი ბერ-
ძულითა ზეთითა, ვითა ჰაკუნტელი და მისი ძირი. და ამისი მსგავსი
ვაჰამოთ და შეუქნათ თხევა. ცხროსა მოსულისა ეამსა შე ვ ა -
30 ს უ ა თ წყალშიგან შემგბარი ცერეცო და თაფლი. და დღესა, რო-
მელსა შეიპყრობდეს ცხრო, არა ვსცეთ საჰამადი, ვირემ არა გარ-
დაქდეს ცხროსა ეამი; ვირემ გარდაქდეს ოცი დღე, ვასუათ ესე
ტაბიხი, რომელსა ვიტყუი.

ნიშანი ტაბიხისა, რომელი ერგების ამას ცხროსა, რო-
35 მელი იყოს თელგმისა დამწურობისაგან. და არს ესე ცხრო რიბი. —
ა ი ლ ე: ნახურისა თესლი და ანისონი, და კურდმანა. ამათგანი —
წონი დრამისა ხუთ-ხუთისა, და ნანხუა — წონი დრამისა ოთხისა,
და ველური ქონდარი — წონი დრამისა შუიდისა, და პიტნა წყლი-
სა — წონი დრამისა შუიდისა, და ზიბბი, გურკისაგან გამორჩეუ-
40 ლი, — წონი ათისა დრამისა. შევაგზოთ ესე ყოველი სამითა ლიტ-
616r რითა წყლითა, ვირემ დარჩეს ერთი ლიტრა. ო და მერმე დავწუ-

როთ და შევასუ[ათ] მისგანი — წონი ნახევარ ლიტრისა. და ჰამოს ამისსა უკანის ორისა ლიტრა მარილიანი თევზი. და თუ მოეწყუროს, დათმოს და არა სუას წყალი, ვირე ეამამდე თხევისა უნდეს. მერმე შესუას ტფილი წყალი და თაფლი, არა ჰამოს თხევასა უკანეს მას დღესა არარა. და თუ გაუგრძელდეს ესე ცხრო, შევასუათ ესე წამალი, რომელსა ვიტყუი. ნიშანი ამის წამლისა. რომელი ერგების ამას ცხროსა, რომელ არს რიბი, როდეს გაგრძელდეს, და დაძუელდეს და დამწიფდეს. — აიღე: ნახუა წონი დრამისა ათისა, და ქარვეა — წონი დრამისა შუიდისა, და პილილი — წონი დრამისა ორისა, და ზანჯაბილ — წონი დრამისა ოთხისა, და უპანი — წონი დრამისა ხუთისა, და ტენცო წყლისა — წონი ათისა დრამისა, და სალიხა — წონი ათისავე, და ანისონი — წონი შუიდისა, და სუმბული — წონი შუიდისავე. შეკრბენ ესე წამალნი, დანაყენ, დაცრენ და შეზილო ამით ზომათა ორითა თაფლითა. და ვასუათ მისგანი ყოველთა დღეთა ნიახურისა წყლითა და კამასათა — წონი დრამისა ერთისა.

ნიშანი მაჯუნისა, რომელ ერგების ცხროსა რიბსა და ცხროსა თელგმისასა. — აიღე მური წონი დრამისა შუიდისა, და სუმბული — წონი დრამისა ცამეტისა, და ზაფრანი — წონი დრამისა ხუთისა, და თაჯუისა-ყუერი — წონი ცხრისა დრამისა, და აფიონი — წონი რვისა დრამისა, და ჰამამა — წონი ოთხისა დრამისა, და ანისონი — წონი ათისა დრამისა, და ნიახურისა თესლი მთისა — წონი თორმეტისა დრამისა, და ფუკალდახირი — წონი დრამისა ცხრამეტისა, და პილილი თეთრი — წონი დრამისა ოთხისა, და პილილი შავი — წონი დრამისა ათისა, და ნან[ა]ხუა — წონი დრამისა თორმეტისა, და ასარქიონი — წონი დრამისა ხუთისა, სასალეოსი — წონი დრამისა ოთხისა, და აკრასალ-კად მორონი — წონი დრამისა ხუთისა: დავნაყნეთ ესე წამალნი, დავცრნეთ და შევსუაროთ თაფლითა, და შევასუათ წყლითა ტფილითა წონი დრამისა ათისა.

ნიშანი აკრასისა, რომელსა ჰკრუიან აკრასალ-კად მორონი, რომელი შეერთვის ამას მაჯუნსა. — აიღე: ამარტიონი და ამარიკოსნი, ამათვანი — წონი დრამისა ორ-ორისა, და ასარიონი, და სასალეოს, და კასაბა, და რილაი, და არაშაბლანი, და ბალასნის ღერი, ამათვანი — წონი დრამისა ოთხ-ოთხისა, და მური — წონი დრამისა ორისა, და ქუნჯითი და ნარდინი, და ზაფრანი და უდი, და მახტაქი, ამათვანი — წონი დრამისა ექუსისა;¹ დავნაყნეთ ესე წამალნი, დავცრნეთ და შევზილოთ ღუინითა კეკელათა, და კუერად დავქმნათ და ჩრდილსა გავაკმოთ, და შეუერთოთ ამას მაჯუნსა, რომელ ზემო გუიკსენებია.

ნიშანი სხუისა გუარისა, რომელი ეკურნების ცხროსა და მიეჩემების — აიღე: ძუალი ღო-

რისა და მჩუარსა გამოეკრათ, და კაცსა ყელსა შევაბათ ცხროვანსა, და მოსწყდეს ცხრო. და ავილოთ ვაცის წუერისა თმა, როდეს ჯერეთ ძოვნად არა გასრულიყოს, და მჩუარსა შევეკრათ და თავუსა შევაბათ კაცსა, და გაუტეოს ცხრომან.

5 ვაკხენოთ ნიშანი ცხროსა, რომელსა ჰრქუიან ანაფელოს. — და არს ესე ცხრო, რომელსა არს შინა სიმკურვალეცა და სიცოცვეცა. და იყოს ესე თელგმისა თხელისაგან, რომელი დამწუარ იყოს და გარყუნილ, და კმობენ კაცნი მსგავს ჰიქისა. და ვის ესე შეედვას, შიგნით დიდად ჯურვიდეს, გარეგნით ზრებოდის, და იყოს ფსელი მისი მცირედ მკურვალი, და ძარლუთა ფეთქა ფართოდ და არა ფრთხილად. და ზოგჯერ შეიპყრობს ესე ცხრო ყოველსა ორსა დღესა, და

10 ზოგჯერ ყოველსა ოთხსა დღესა, უფრო და უმცრო; და ზოგჯერ დაყოფს ტანსა შინა ოთხს ეამსა და ზოგჯერ ცხრასა ეამსა და ზოგჯერ დაყოფს ოცდა ოთხსა ეამსა და ერთსა ზედა არა დაიდგამს, და ზოგჯერ მალე გაუტეობს, გაექცევის ძალსა.

და ცხრო, რომელსა ჰრქუიან აფიტემეოს, და არს ესე ცხრო რომელი შეიპყრობს ყოველსა მეშუიდესა დღესა და მეექუსესა და მეათესა. და ესე შეიქმნების თელგმისა დამწუარისაგან და

20 რომელსა თანა შავი ნავლეი ერთოს. ამისი კურნება ესე არის, ვითა ამის ცხროსა, რომელსა ჰრქუიან ანაფეროს.

ვაკხენოთ ნიშანი საკურნებელი ანაფლოსისა და სხუათა ცხროთა აშლილთა. ჯერ-არს, რათა იყოს უფროსი, ხოლო მოგინება(!) ჩუ[ენი] ამათ ცხროთა კურნებისათვის, უწინა ხოლო სტომაქსა შეუქნათ თხევა, და თხევას უკანას შევასუათ, რომელი ფსელსა გაუძრიელებს, ვითა: სიქანქუბინი კამასა თანა და ნიახურისა და ცერეცოსა თანა და ანისონსა. და ვათხიოთ საჭამადსა უკანას, ბოლოც[ი]სა წყალი შევასუათ, ანუ წითლისა ლობიოსა წყალი შემგბარი ცერეცოსა თანა და ტენცოსა, და ამათი მსგავსი. და ვასუათ საბრი სკუტრი, დამბალი წყალსა შინა, დღეთა მრავალთა; ანუ შევასუათ იარაგ-ფეკრა მრავალჯერ და ვაქამოთ გუ[არ]იშნი ქამუნისა. და ესე ჰოქნაი უღოთ: ავილოთ კუროს-თავი (სარკინოზულად ასაქი), ამისგან მჭილი ერთი, და კანტრიონი წურილი — წონი დრამისა ათისა. შევეკრიბნეთ ესე || ყოველნი და შევაგზნეთ. და ამისითა წყლითა ცხელითა უღოთ ჰოქნა. და იყოს საჭამადი მისი: ერვინდისა წყალი შემგბარი ცერეცოსა თანა, და მაუნი და აბეკმაქი, და ნუშისა ზეთი ანუ სხუა ზეთი. და ახლათ ჰამოს ჰაკუნტელი და ჰილიონი თათმი.

30

40 ვაკხენოთ ცხრო, რომელსა ჰრქუიან იმტიტრიტოსი. და ესე ცხრო შერეულ არს შავისა ნავლელ[ის]სა და ბალღმისა. ნიშანი ამის ცხროსა. ესე შეიპყრობს ეგრევე შეშლილად, ერთჯერ გამოაჩნდე-

ბის ნიშნითა ცხროსა რიბისათა და ერთხელ ბაღმისათა. და არს ესე ცხრო გრძელად მომავალი. სთუელთა შეიპყრობს და გაზაფხულსა გაუტეობს. და ერთჯერ გამოაჩნდების ნაქმრითა და ერთჯერ — კუერცხის გულითა.

ნიშანი კურნებისა ამის ცხროსა, რომელსა 5
 სა ჰრქუიან იმტიტრიტოსი. ეს ცხრო, უყეთუ ხალისი იმტიტრიტოსი იყოს და თანა კუერცხის გული ნაედელი არა იყოს, ვკურნოთ წამლითა, რომელსა შინა იყოს სიმკურვალე და სიგრილე. 10
 და თუ ამას თანა კუერცხისა გული ერიოს, შეუღობოთ მუცელი ხუ-ართქლასა წყლითა და თარანჯაბინითა და ანუ ქლიავისათა. და ვასუათ ქერისა წყალი სიქანქუბინითა შაქრისა წყლისა თანა. და საქანადი მისი იყოს მაში და თათმი ნუშისა ზეთითა. და თუ თელგმა უმეტესი ერთოს კუერცხის გულისასა, || შეუღობოთ ახლად ხუართქლასა წყლითა და თარანჯაბინითა. და ვაჰამოთ ჯულანჯაბინი, და 15
 ვაჰამოთ თათმი და ჰკაუნტლისა ძირი და ამათი მსგავსი. და თუ ესე არა ერგოს, ვასუათ ნიახურისა წყალი და კამასა ჯალანჯაბინითა. და ჯერ-არს ჩუ[ე]ნდა, რათა ვაკრძალოთ. რაჟამს მოუვიდოდის სნე-ბასა.

და ჯერ-არს, რათა ვცნაო რაოდენნი არიან ცხრონი. ტკივილისაგან 20
 იყოს ასოსა რომელსა შინამე? და ჰრქუიან მას ცხროსა, როდეს შეიპყრას, მის ასოსა სახელი, რომელსა შინა ტკივილით იყოს. როდეს ლუიძლსა შინა ტკივილი იყოს და მოუტდეს ცხროდ, ანუ ფირტუისა ტკივილისაგან მოუტდეს ცხროდ, და ცხრო არის რომელი შეიპყრობს თირკმელთა შიგა და მისი კურნება გაუმარცხდებრს. და 25
 ცხრო არის, რომელი იყოს ფაწალისა ტკივილისაგან, და არს შიგან, რომელი არს გასასკურნებლად(!) ადვილი. და არც ცხრო, რომელი ძნელად გასაკურნებელი არს.

და კურნება ამათ ცხროთა ეს რე არს. უწინა 30
 ხოლო ამას ადგილსა ვკურნოთ. რომელსა ასოსა შინა იყოს ტკივილი, რაოდენ ცხროსა კურნება მის ადგილისა გამრთელება არის. და თუ იგი ასო მტკივანი არა გამრთელდეს. ცხრო არა გაუტეობს. თუ ტკივილი ტანსა შიგან იყოს, თუ ლუიძლი, თუ ფაწალა სტკიოდეს, ან...! სნა და იბანოს მითა და ერგოს. 619r

აბ. [კარი სამეოცდა მესამე]

35

სახელითა ლ'თისანთა ღავიწყოთ თავის თვისსა და წუარისა
 სენთა კურნება და წამალნი?

ნიშანი, თავსა რომე წუერი და თმა სცუიოდეს. ესე სენა რომე
 აცსა დაემართოს. მას მელის სნება კუიან. მის მიზეზი ოთხისა საქ-

მისაგან იქნების: პირველი — სისხლისაგან, მეორე — ზაფრისაგან, მესამე — ბაღმის[ა]გან და მეოთხე — სევდისაგან.

7 თუ სისხლ[ი]სგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე იყოს. — || სადაცა თმა დასცივიდეს ანუ წუერი, იმა ალ[ა]გისა ტუ[ა]ვი წითელი იყოს. და პირველ[ა]დ კოტოში მოიკიდოს და მერმე კელი გ[ა]უქსენ იმა მგარსა, ს[ა]ცა იყოს. მერმე ესე წამ[ა]ლი მიეც ორ-
5 ჯეღ. — აიღე: ყუითელი ალილა, კურკისაგან გამოღებული, ხუთი დრ[ა]ში, დან[ა]ყე და გაცარ. აიღე შაქ[ა]რი თხუთმეტი დრ[ა]ში, გაურიე და მიეც ძილისა დროსა, და უშუელოს.

10 თუ ზაფრისაგან იყოს, მისი ნიშ[ა]ნი ესე არს, რომე ისი ალ[ა]-გი ყუითელი [ი]ყოს, ს[ა]და თმა გასციუნია. მისი წამ[ა]ლი აიღე: ყუითელი ალილა, კურკისაგან გამოღებული, დასბილი(!) და დან[ა]ყილი. თ[ა]ბარინდი — თუითოსაგან ოცი დრ[ა]ში, წითელი ვარდი -- ოთხი დრ[ა]ში, კმელი ია — ხუთი დრ[ა]ში, ქინძი კელი-
15 სამი დრ[ა]ში, კმელი ქლი[ა]ვი — თხუთმეტი შ[ა]რტუალი, უნ[ა]ქი — ოცდაათი შ[ა]რტუალი; ქუაბშიგან ჩ[ა]დევ და ზედა ორი ლიტრა წყ[ა]ლი დაქსნი, დაქალბე ორსა დ[ღ]ე-ლ[ა]მესა. აღულე, რომე ნ[ა]-ხევ[ა]ლიტრა დ[ა]რჩეს, და გაწმიდე. და აიღე: ხიარი-შამბრი ათი დრ[ა]ში, კარგა გაქენ იმა წყალშიგან თხუთმეტი დრ[ა]ში შაქ-
20 [ა]რი: ორი დანგი საყ[ა]მუნია დან[ა]ყილი და გაკრილი. შივა გაუ-რიე და შეასუი, რ[ა]გუარ[ა]ცა წესია.

681r თუ ბაღმისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე არს. სალ[ა]ცა თმა დასცივიდეს ისი ალაგი თეთრი იყოს. || მისი წამ[ა]ლი ესე არის. — აიღე სპარი სკუტრი ხუთი დრ[ა]ში. შამიქ[ა]ნდალი, თურბუთი და ლარიყონი, თუითო — ს[ა]ში დრამი; დან[ა]ყე, გაცარ და გაურიე და ქარუის წყლ[ი]თა გაქენ, აბები შექენ და ჩრდილსა
25 გაქაქმე, და მიეც ორი დრ[ა]ში და ნახევარი წოლისა უ[ა]მსა თბილითა წყლითა, და მეთესა დღესა კიდევე მისცემდი. ყოვლსა მეთესა, წუელ[ი]სა და ზროხისა კორცისაგან იფარეზოს და წული-საგან, და იმა ადგილსა, სადა თმა დასციუნია, მოპარსე და კოტო-
30 ში მოკიდე. და კოტოშისა ადგილი დან[ა]ყილითა ნიორითა და აუზილე. და მერმე აიღე წითელი ბორ[ა]კი, დაწუი, და აიღე მისგან ოცი დრ[ა]ში და ზღუისა ქაფი ათი დრ[ა]ში, ესე დან[ა]-ყე და გაცარ, და ბერძელისა ზეთისა ძირითა გაურიე. დილეულად და სალ[ა]მოდ ისი ალ[ა]გი შემწენ და უშუელოს ღთითა.

35 თუ სევდისაგან იყოს, მისი ნიშანი ესე იყოს. ისი ალ[ა]გი, სადა თმა გ[ა]სცივინიყოს, ისი ალ[ა]გი ლურჯი იყოს და მოზნელო. მისი წამალი. — პირველ[ა]დ ძარღუი გაუქსენ. და ფრთხილ[ა]დ შეინახე აპოხტისა და ზროხის კორცისა და წ[ა]დირის კორცისაგან, ქალ-მისა და ოსპისაგან. მერმე შექენ ესე მატბუხი და მიეც ოცსა დღე-
40 შიგან ერთხელ. აიღე: ქაბული ალილა და შავი ალილა. ამლ[ა]ქი

და ბალილქაჲი ო კურკისაგან გამოღებული, თუითოსგან — ხუთი
 დრქამი, აფთიმონი — ოთხი დრქამი, ბასვიჯი — სამი დრქამი, v
 სხუილად დანაყილი წითელი ჩამიჩი — ოცდაათი დრამი; ყუელა
 ქოთანშიგან ჩადეე, ზედა ორი ლიტრა წყალი დაქასნი და ერთსა
 დღესა და ღამესა დაქალბე. მერმე აღულე და გაწმიდე მანქამდი, 5
 რომე ნახეკვარი დარჩეს, და აიღე: ათი დრქამი ხიარი-შამბარი
 და შიგან გქუერიე თხუთმეტი დრქამი შაქარი, და ლაუქარდის
 ქუა გარცხილი — ერთი დრქამი, ინდოური შქარილი — ორი დან-
 გი, დანქაყილი და გატრილი, და ძილისა დროსა შეასუი, სადქამდი 10
 ეძინოს კარგად და რა გახსნას, ნულარ დაიძინებს.

ს ხ უ ა შ მ [ა] ვ ე ს ე ნ ი ს ა თ უ ი ს . — აიღე კრკო დამწუარი,
 დანქაყე და გაურიე მისა სწორსა, დათუის ქონშიგან ერთქად დან-
 ქაყე. მერმე ბერძული ზეთი გქუერიე და შემწენ ისი ალქაგი, სადა
 თმა აკლდეს.

მ ი ს თ უ ი ს ვ ე . — გრძბისა ტყქაჲი დაწუი და ზეთი გაურიე, 15
 და ისი ადგილი შემწენ.

ს ხ უ ა . — აიღე ჯურდლქის თავი, დაწუი, დანაყე და ცოტა
 ზროხის ქონი გაურიე და ძმრიცა გაქენ, და ისი ალქაგი თხის
 ქონითა შემწენ, და ზედა მდოგუი მოაყქარე, და ესე წქამლები
 დასდეე და უშუელოს.

|| ნიშანი სხუისა წამლისა, ერგების, სნებასა, რომელსა ქუიან 20
 დალილა, რომელ არს სნება გუელისა და მელისა. და შეექნების ესე 682r
 თქავსა, და დაქდის თმას თქავსა და წუერისა. და ამისათუის ქუიან
 ამას სნება გუელისა და მელისა. და როდენ დიდად შეექნების მელ-
 სა, ოდეს დაბერდეს, თქავსა გარდაგლეჭს; და ეგრევე გუელსა ეცე-
 მის და შექდის ქერქსა. და ამით ქუიან გუელია და მელისა. და 25
 ჯერ-არს, რომე ეკურნოთ ამა სნებასა ი არ ჩ ი თ ა დ ი დ ი თ ა,
 რომელ გუქისენებია პირველ; რომელქნი გასწმედენ თქავსა და
 დაქაყენებს შქავსა ნქავლელსა და თელგმისა მარილიანსა, რომელ
 შესდებს ამას სალმობასა ჯობნითა ტანისა ბუნებისათა. განა როდენ
 ვახსენეთ სნებქანი შემთხუეულნი და მავნებელნი თმათანი არა 30
 ვპოეთ ღონე, თუმცა არა ვქახსენენით წამქალინი, რომელნი ერგები-
 ან გარეგნითა. მაშა უწინათ კურნება მისი ესე არს. დაჰყუქინო
 თქავისა თმა ყოველი სამქართველითა, და მერმე უქრა იგი ადგი-
 ლი, რომელსა იყოს ესე სალმობა. და თმა გარდაუღოს თანას-თანა
 კეკელად, და მერმე ად რ ი ს ო ხ ა ხ უ ი და ნ ი ო რ ი გ ა - 35
 ქ უ რ ც ნ ი ლ ი, დაქენ ესე მრავალქერ დილა-მწუხრი; და მერმე
 ესე წამქალი სცხო და ერგოს ღთითა.— ა ი ღ ე : სადაჯი ჰინდი წონა v
 დრქამისა და ამლაჯი — ორი წონა. და მამზჯი. რომელ არს ზიბიბა-
 ლა-ჰაბალა—ორი დრქამი და ნქახეკვარი, წუნწუბა, კუერცხის გული
 და სპილენძი დამწუარი, თუითო — ორ-ორი წონა, და სანქასაფუა, 40

- რომელი იცნობების კირჩხიბისა თუალობით, და შირები კოშკაკარ-
 თა, ამ[ა]თვანი — თუითო დრ[ა]მი, და გომიზი ფიჭუისა, მაშხმი
 დ[ა] ზარეც[ა]ნდი გრძელი, თუითო — დრ[ა]მი და ნახევარი. შეკრი-
 ბენ ესე წამ[ა]ლნი და დან[ა]ყენ, დაცრენ და ძმრითა შეზილუნ, და
- 5 მას ადგილსა სცხო და ერგოს. და ერგებისამა სნებასა ესე, რომელ-
 სა ვახსენებ. ოდეს გაგვეყინოს იგი ადგილი და გედრისოს, ვითა
 ნიშანი მიგუიციებია. და აიღე: ე[ა]წი და ერთი წუერი ცეცხლ-
 ჩივან შედევ. და აიღო მისი წყ[ა]ლი, რომელ გამოდუღდეს, და
- 10 სცხო მას ადგილსა. და ახლ[ა]დ აიღე: ნიგუზის ქერქი კმე-
 ლი და ზურგით კერძო ცეცხლთა უცხუნო და მეორესა კერძსა, რო-
 მელი წყალი გამოდუღდეს, იგი ადრისო მტკიანსა ადგილსა. კმნა
 ესე ნიშნები შემდგომად ტანისა გაწმედისა წ[ა]მლებითა, რომელ
 გუიხსენებია უწინა, იგი არს უმდგუვრესი საქმე.
- 683r ნიშან[ი] თ[ა]ვისა საბ[ა]ნელი, რომელი გა-
 15 სწმედს || თავსა და დაიბანოს წყლითა ტფილითა, ხატმითა,
 და ერგოს. ნიშანი წამლისა ქ[ე]რტლისა. — აიღე:
 მეთვისა თურინჯისა გამოწურვილ[ი]სა და ჩ[ა]ურთო თანა მცირედი
 ბ[ა]კრუი და მით დაიბანო თ[ა]ვი აბ[ა]ნოსა შიგა.
- წამალნი, რომელნი დასცვენ თმათა და ამოავლენს, ხარგო არს
- 20 დიდად. — აიღე: ლადანი ლბილი, კეკელა, წონი ათისა დრამისა,
 და ამლაჯი და ზიბი ბალჯაბალი — წონი სამ-სამისა დრამისა; გაად-
 გინე ლადანი ლუინითა ანუ ხირვასა ზეთითა, დანაყენ სხუანი წა-
 მალნი და დასცრნე შარითა, და მურტისა წყლითა შეზილო და
 ჩაურთო ესე სხუები წამლები, და ქურტელსა ჩასდვა. და როდეს
- v გივმდეს, აიღო მისგანი წონი სამისა || დრამისა. და ჰქმნა ესე, ვითა
- 25 ნიშანი მიგუიციებია. და მერმე სცხო თმათა და ერგოს.
- ნიშანი წამლისა, ერგების ტილსა და წილსა, რომელ დაესხას
 თმასა და მოსჯამს. — აიღე: მავიზაჯი, რომელ არს ზიბი. ბალჯა-
 ბალი, — წონი სამისა დრამისა, და ამლაჯი — წონი ოთხისა დრა-
 მისა, და მშხამი — წონი დრამისა, და ვერცხლისა წყალი — წონი
- 30 დრამისა; დანაყენ ესე წამალნი და დაცრნე. და მოჰკლა ვერცხლისა
 წყალი იასმიგითა ზეთითა, და ჩაურთო წამალთა თანა. და შეზილნე
 ყოველნი მურტისა წყლითა ანუ ლუინითა ძუელითა, და ადრისო
 თმესა ძირთა, და გასწყდე(!) დილეულამდე. მერმე დაიბანო და
 იცხო ზეთი.
- 35 ნიშანი წამლისა, ერგების ქარტლსა, რომელი იყოს თმათა ში-
 ვან, და ავაჯვ ქატოსა. — აიღე: ჰულდულდი მაქი — წონი სა-
 მისა დრამისა, და გაადგინო კარისა ნავლითა, რომელ შეიქმნას
 მსგავსად თავლისა. დააყუინო თმა და მოსდვა თავსა, ვირემ მწუ-
 ხრითგან გათენებამდე იყოს, და დილასა დაიბანოს თავი წყლითა
- 40 ტფილითა და ხატმითა, რომელსა ჩაგერთოს თანა კუერცხისა თე-

თრი. დაიბანო თავი კეკელად და იცხო ვარდისა ზეთი, ერგოს დი-
ლად.

ნიშანი წამლისა, ერგების ქარტლსა. — აიღე: ნავლელი კარისა
და ჩაურთო ათისა დრამისა წონი ცხარი ძმარი, და ჩაურთო ორისა
დრამისა წონი ბავრუკი...!

5

ნიშანი წამლისა, რომლითა დაიბანებოთ 622r
თავი გაწმენდისათვის. — აიღე ხატმი კეკელად დაფქუ-
ლი — წონი სამისა დრამისა, და ბავრუკი სომხური — წონი ნახე-
ვარ დრამისა, და ბაზარკატუნასა ლაბა — წონი ოცდაათისა დრამი-
სა; შეკრიბენ ერთად და ტფილითა წყლითა გათქუიფნე, და დაიბა- 10
ნოს თავი მითა, გასწმედს ბაყლისაგან და ახლათ დაიბანოს თავი
კუერცხისა თეთრითა. და დაიბანოს ბავრუკითა და საპონითა და
ამათითა მსგავსითა. და დაიბანების ავშანრისა წყლითა, რომლითა
სამოსელი ირცებებს.

ნიშანი წამლისა ქარტლისათვის. — აიღე: 15
თაჰმლ[...]არ, ბალადური, რაზომი გინდეს და დასწუი ცეცხლითა,
რომელ შეიქმნას ვითა ნაცარი. და მერმე ჩაურთო თანა კუფლი და
ხატმი, მის ბალადურისა წონა ნაცრისა. და შეზილო ძმრითა და
სცხო თავსა. და დაიბანოს წყლითა ტფილითა და ხატმითა, და ერ-
გოს.

20

წამალი მძოვირისა(!).² ვის თავსა იყოს მძოვარი, ლერწმისა ქერ-
ქი, თესლი სპანძლისა, და თესლი მდოვისა, თეთრი ლერწმისა ქერ-
ქი, დამწუ[ა]რი, — უნდა ესენი მოგაღუნ და თავლითა შეზილენ,
და ბავრუკი წითელი ნახევრად შეურთე, და ზედა დასდებდი, ერ-
გოს.

25

დადგრომილისათვის, რომელი საღმობისა
სახედ დაადგრეს. — აიღე ლუქი წონი დრაჰენისა და ენდ-
რო — ნახევარ მითალი; დანაყე და დაცარ, და ბადაგითა ანუ
ლუინითა ძნელითა შეასუი.

უფსმადისათვის წამალი. — აიღე ხარბუზაქისა 30
თესლი და გააკმე, და დანაყე და დაცარ, და კაცისა ფსლითა შეზი-
ლე და კუერად დაქმენ და ჩრდილსა გააკმე; როდეს გინდეს, მით-
კალი ერთი ტფილითა წყლითა გაადგინე და შესუი.

მისთვისეე. — აქლემისა ტყავი უკმივე ქუეშე.

მისთვისეე. — აბალბალუკი გამოწურე და წყალი შეასუი 35
და ნაწური შეაჭამე.

წამალი ფრჩხილისათვის. — ფრჩხილი თუ ბრმა
გამოვიდეს და წაქდასა ჰლამოდე, რომელ სხუა ახალი გამოვიდეს,

634r ზიბბი გურკისაგან დაარჩიევ და ჯავშირი და მისისავე ხისა რტო და
ნაყე და ზედა შესდვა, ბრმა წავიდეს || და ახალი გამოვიდეს.

ფ რ ჩ ხ ი ლ ი თ უ თ ე თ რ ი შ ე ე ქ ნ ა ს. წითელი ამარტა
და ძივთი ზედა დასდევ და გააქარვებს.

5 ყ ც ო ლ ის ა თ უ ის. — თავუის ყუერი დანგისა და ნახევრისა
წონა ორითა უმკითთა სისამბარისა წყლითა შეასუი და ერგოს.

მ ის თ უ ის ვ ე. — უკეთუ სასიკუდინოდ ეყცოდის, ტეგნა გა-
მოწურე და შეასუი, და მცირედი ლუინო ურიე. ერგოს.

10 თ უ ვ ი ნ მ ე წ უ რ ბ ე ლ ი ჩ ა ნ თ ქ ა ს, ნიორსა ჰამდეს და
გამრთელდეს.

მ ქ ა ე ნ ის ა თ უ ის. რომელსა კორცნი ბედითად ჰქონდენ. —
მდოგი თეთრი მოგალე, ძმრითა დაადგინე და სცხე, ერგოს.

15 წ ა მ ა ლ ი, რ ო მ ე ლ ი ე რ გ ე ბ ის ყ ო ვ ე ლ თ ა ს ა -
კ ლ ა ვ თ ა წ ა მ ა ლ თ ა გ რ ი ლ თ ა. — აილე ქალბანა წონი
დრამისა ექუსისა და მური — წონი დრამისა და ნახევრისა, და
წყლითა შეზილე და. როდეს გინდეს, ტფილითა ლუინითა შესუი.

20 სახელითა ლ'თისათა დავიწყოთ წერა თმისა საღებ[ავ]თა, რო-
მელნი და[ა]შუენებენ თმასა, დასწმედენ და გა[ა]შ[ა]ვებენ.— ა ი ლ ე :
გუნდა მწუანე უქურტელი და სცხო ზეთი და მოკალო ზეთითა ტა-
ფითა. და აილო მისგან ორმოცდაათი დრამი, დან[ა]ყილი და გა-
ცრილი, და აილო მარილი ანდრანი და არსხათჯი. რომელ არს სპილენ-
ძი დამწუარი, და ინა, ამ[ა]თგანი — თუითო დრ[ა]მი, და ნიშადური

25 და ხატმი — ს[ა]მი დრ[ა]მი. შერიენ ყოველნი კარგად და ჰურქელ-
ხა ჩადევ და, ოდეს გიკმდეს ლებვა თმისა, აილო მურტის წყალი და
მით შეზილო ამა წამ[ა]ლთაგან წონი ათისა დრ[ა]მისა და გასწყედ,
რომე გაფუედეს ვითა ცომი, დ[ა] ოდეს იყოს დაწოლისა ე[ა]მი,

30 ურთო შიგა წყალი, რომე შეიქნას და ვითა ღალია თხელი, და გა-
[ა]ტფო ცეცხლითა და მერმე სცხო თმათა, და დაქ[ა]კრა ს[ა]ლღებავსა
ზედა ჰაქუნტლისა ფურცელი ნედლი და გასწყედ დილეულ[ა]მდის.

35 და მერმე დაიბანე || წყლითა. და ოდეს იყოს ს[ა]მ ეამ, შევიდეს აბა-
ნოთა და იცხოს თმათა ზეთი, და გამოვიდეს შავი, ვითა ჯერ-იყოს,
თუ ღმერთსა უნდეს.

მ ის თ უ ის ვ ე. — აილე გუნდა მოქ[ა]ლული, ვითა ნიშ[ა]ნი
მოგუიცივია,—ათი დრ[ა]მი, და არსხათჯი—წონა ს[ა]მისა დრამისა,
35 და ნიგუზის ქერკი გამკმ[ა]რო, დან[ა]ყილი, დაცრილი, ზუთი დრ[ა]მი
მ[ა]რილი და ანდრანი, და ნიშადური — ორი დრამი გაწმიდენ ყო-
ველნი, დან[ა]ყენ და გაცრენ, და ნედლისა ნიგუზის ქერკისა წყლი-
თა შეზილე, ანუ მურტის წყლითა, ანუ ალტორის წყლითა, და გა-
[ა]ფუე და შეღებო მით დაწოლისა ე[ა]მსა. დაქ[ა]კრა ზედა ჰაქუნტ-

ლისა ფურცელი და იყოს ვირე დილეუქამდის. და დაიბანოს აბანოს შიგა და ბანის ზეთი იცხოს ანუ ხირვასა.

მისთუისვე. — აილე გუნდა მოკალული ზეთითა შვიდი ასთარი, და შაბაძენი — ორი ღრამი და ნახევარი, შეკრიბენ ესე წამალნი და დანაყენ მურტის წყლითა და შეზილე და გააფუე, და თმათა მოსდევ, და დაქაქარ ზედა ნიგუზის ფურცელი ანუ ქაუნტლის ფურცელი, დაიბანოს აბანოს და იცხოს ხირვიქის ზეთი და ანუ ვარდის ზეთი, და კარგია.

ნიშანი საღებავისა შუენიერისა გაშქავებს თმასა. || თუ აბანო იყოს, არა უნდა რა; და თუ აბანო არ იყოს — სველითა მქანდილითა შეიხუიოს ერთსა ქამსა, მერმე დაიბანოს თბილითა წყლითა, მერმე ზეთი შეიცხოს, ოცსა ღღესა გასძლებს.

თმისა სხემისათუის ესე წამალი. — თურმუსისა ფქვილი, სხუილის ცერცუისა ფქვილი, ქათირა, მუხუდოს ფქვილი, ესე ყუელა ერთმანერჩიგან გაურიე და ვარდის ზეთითა დაქალბე და თმაზედა შემოსდევ. ასრე რომე ორსა ქამსა ზედა იყოს, და მერმე ტფილად წყლითა მოიბანე.

მისთუისვე. — ტირიფის ფურცლის წუენი, ქუნჯითის ზეთი. შადნის წუენი, ხატმის წუენი, ზღუის პერული დანაყე და შიგან გაურჩიე, და უღბოსა წუენშიგან გაურიე [და თქაშედაქან შემოსდევ.

სხუა წამალი მისთუისვე. — მწარისა ნუშის გული დანაყე, და ქათმისა და ბატის ქონი, ზროხისა თირკმლის ქონი. ესე დაქუნე და დანაყილი ნუში შიგან გაურჩიე, და ბაზრაცუნისა ლოფშიგან გქაურიე, და თქაშედა შემოსდევ იმავე წესითა, და ტფილითა წყლითა მობანე.

სხუა მისთუისვე. — იის ზეთი და ნუშის ზეთი, ვარდის ზეთი, მასტაქი, ლანა, საკმელი, ორივე დანაყე და ამა ზეთშიგან გაურიე და იშავე წესითა თქაშედა შემოსდევ.

სხუა წამალი მისთუისვე, — მავიზაჯი დანაყე და გოგარდი და ანზრუთი და მუყლი. ესე სქამი დანაყე და ქასირაცა დანაყე. მუყლი გაქანდევ თბილითა წყლითა. და ესე დანაყილი წამლები შიგან გაურიე, ბაზრაცატუნისა ლოფშიგა გაურიე და თქაშედა შემოსდევ.

სხუა წამალი მისთუისვე. ქასირა, სქამეი, ბორა არ. . . . უღბოს ფქვილი, შავის მუხუდოს ფქვილი, ნაძუის კევი. ესე ყუელა დანაყე, გაცარ და ხატმის წუენშიგან გაურიე; იშავე წესითა შემოსდევ, კარგია და გამოცდილი ნებითა ღთისათა.

|| და ამოავლენს თმასა და ფშუნად არა გასწყდების. და დასცავს კარგად და ყოფს ღებულად ქამთა მრავალთა. — აილე: გუნდა დამ-

5

684r.

10

15

20

25

30

35

494r.

40

733

წუ[არი ზეთითა, დამწუ[არი აფს[ინდი, თუითო — დრამი, ლდანა და მ[არილი, და შ[არქალაბალი — ორი დრ[ამი, და თხლე ღუინისა დამწუ[არი, და ჯალილ[აგი მოკ[ალული ზეთითა, თუითო —

5 ღრ[ამი, კაკია და ულდულდი, და სელის თესლი უქურცნელი და ჯარჯირის თესლი, და ნაც[არი, ფშატისა ფურცელი და აბულარი; და · შ ე ი პ ყ ა რ : ყუ[ავი, შ[ავი, და დაკალ და დაფალ (და) ცხენ-
10 თა მჩორესა შიგა ანუ. ზროხისა სკორესა ექუს[ს]ა დღესა, და მერმე გამოილო, დან[აყო ყუელა და ჩ[აქუროთ წამალთა თანა, და დამ[არხო მზად. და ოდეს გიკმდეს, აილო მის წ[ა]მლისგან წონა დრ[ამისა ათისა, და მურტის წყლითა შეზილო და მცირედითა ლეინითა ძუელითა, სცხო თ[ა]ვესა მწუხრისა და გასწყდე, ვირე გათენებ[ა]მ-
15 დის. და დაიბ[ან]ოს და ხირვას ზეთი იცხოს. და უთქომს, ვის ესე გამოუცდია, ვითარად: გა[ა]შ[ა]ვეებს თმათა და და[ა]ყენებს კეკელ[ა]დ. ესე გამოცდილია.

15 ნ ი შ [ა ნ ი ს ა დ ე ბ [ა] ვ ი ს ა , შ ე დ ე ბ ა ვ ს თ მ ა ს ა წ ი თ ლ ა დ მ გ ზ [ა] ვ ს ა დ ხ ა ს ე დ ი ს ა ს ა და ე რ გ ე ბ ი ს ა მ ი ს ი ქ მ ნ ა . ვ ი ს რ ა უ ნ დ ე ს გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა დ ე ბ უ ლ ო ბ ა ს ა , თ უ ლ ' თ ს ა უ ნ დ ე ს . || ა ი დ ე : ხ ა ტ მ ი კ ე კ ე ლ ა ა ხ ა ლ ი
v ო რ ი ნ ა წ ი ლ ი , ი ნ ა , ზ ა ნ დ ა ა ნ ი . შ ე რ ი ე ნ ყ ო ვ ლ ნ ი და დ ა ს ტ რ ე ნ , და თ უ
20 თ უ ბ ა ს ა წ ყ ლ ი თ ა შ ე ზ ი ლ ე , და გ ა [ა] ფ უ ე , და ს ც ხ ო მ წ უ ხ რ ი , და ე ლ ო დ ე გა თ ე ნ ე ბ [ა] მ დ ის , და ბ [ა] ნ ო და ხ ი ა რ [ი] ს ა ზ ე თ ი ი ც ხ ო ს , — კ ე კ ე ლ ა და გამოცდილი ნებითა ღ'თისათა.

ს ხ უ ა ვ ე ს ა დ ე ბ [ა] ვ ი დ ი დ ი . — ა ი დ ე : თ უ მ ბ რ ი მ ის რ ი და რ ა ს ი ნ ი , ყ ა ლ ყ ა ტ რ ი , რ ი თ ნ ა , თ ე დ რ ი , ზ [ა] რ დ ს პ ე ტ ი , ა ყ ა ყ ი ა ,
25 რ ა თ ა ნ ა , ბ ი ხ ი , უ ს ხ უ რ ი , ლ უ ფ ა , ა ნ ქ ი დ ა ნ , თ უ ხ მ ი , ს ა რ [ა] მ ყ - ე შ ა რ ო რ ფ ე რ ი , მ უ ხ ლ ა , მ ა ზ რ ი ო ნ ი ს ხ უ ი ლ ი და წ უ რ ი ლ ი , ტ ფ ი ლ ი ს ა ლ ი რ , მ [ა] რ ყ შ ი ს ა ქ უ ნ დ რ უ , ქ უ ნ დ რ უ ს ა ს ნ ა ს ი ა , უ ფ უ ლ ი , გ ა ს ნ ი რ თ ა ნ , გ უ ნ დ ა მ წ უ ა ნ ე — ს [ა] მ ო ც დ ა თ ე ქ უ ს მ ე ტ ი მ [ა] რ ტ უ ა ლ ი , გ უ ნ დ ა ა ხ [ა] ლ ს ა ქ ო თ ა ნ შ ი გ ა და წ უ ი , მ ე რ მ ე დ ა ნ [ა] ყ ე და გ ა ც ა რ .

30 ს ხ უ ა . — ესე წამლები ყუელა სწორ-სწორი ქენ, და დან[ა]ყე და გაცარ; და რომელიცა არ დაინ[ა]ყებოდეს, მოადუღეთ და მისი წუენი დაიჭირეთ. მერმე ესე წამლები ყუელა წანგოს წუენშიგან და[ა]ლბონ ს[ა]მსა დღესა, მერმე გა[ა]ქმონ, მერმე დან[ა]ყონ და გაცრან, მერმე ს[ა]მითა მუტყლითა ქუნჯითის ზეთითა შესცხონ, და
35 მერმე კ[ა]კუნტლის ფურცელი დაიწყოს, მერმე დილ[ა]სა ნიგუზის წუენითა დაიბ[ან]ოს, წანგოთა, ექუს[ს]ა თუესა დასდგების.

ს ხ უ ა თ მ ი ს ა ს [ა] დ ე ბ [ა] ვ ი . — მ ო ი დ ე : ყ ა ყ ა რ ო ლ ი ტ -
495r რ ა || ნ ა ხ [ე] ვ ა რ ი , ნ [ა] ხ მ [ა] რ ე ბ ს ა კ ო კ ო ბ შ ი გ ა ჩ [ა] ყ ა რ ე ხ უ თ ი მ უ ტ ყ [ა] -
ლი ნ ი შ [ა] დ უ რ ი , ხ უ თ ი ლ ა ხ ს ტ [ა] გ ი , ხ უ თ ი ს ა ნ ი მ ა ქ ი , ხ უ თ ი მ უ ტ ყ [ა] -
40 ლ ი ა რ ქ [ა] ს პ ი , ხ უ თ ი შ ა ბ ი ; ესე ყუელა დან[ა]ყილი და გაცრილი შიგან გაურიონ და კოკობისა პირსა ჯამი დააწყონ და მოგლისონ ორ-

მოცა დღესა, ღრმად ნეხუშიგან ჩადგან. მერმე მას უკნის იკმ[ა]-
რონ, თუითო შეცხება ხუთ-ხუთი მუტყ[ა]ლი. შეიცხონ დილასა,
თბილითა კაკუნტლის წუენითა დაიბ[ა]ნოს, ესეცა ექუსს[ა] თუესა
დადგების.

ს ხ უ ა ს [ა] ღ ე ბ [ა] ვ ი თ მ ი ს ა. — მ ო ი ღ ე: მწუნე გუნდა 5
უტურეტელი — ასი მარტული, ისი ზეთისხილის ზეთითა ანუ ნი-
გუზის ზეთითა მოხ[ა]რშე კარგად; მერმე დან[ა]ყე კარგად. მერმე
ლახუსტ[ა]გი, იამნური შაბი, თუითოსაგ[ა]ნ — ორ-ორი ღრ[ა]მი და
ნ[ა]ხევიარი, ქათირა, ანდრული მ[ა]რილი, ანუ აქაური მ[ა]რილი,
თუითოსგან — თუითო ღრ[ა]მი, ნ[ა]კეთის კუამლი — შუიდი ღრ[ა]- 10
მი. ესე ყუელაკა ერთმანერჩიგან გაურიე და თბილითა წყლითა
დაქალბე. მერმე თმა დაიბ[ა]ნე თბილითა წყლითა. მერმე შეიცხე,
ერთსა ღამესა ზედან იყოს, მერმე, რა გათენდეს, თბილითა წყლითა
დაიბ[ა]ნე, ორმოცა დღესა დადგების.

ს ხ უ ა თ მ ი ს ა ს [ა] ღ ე ბ ა ვ ი. — მ ო ი ღ ე: ამლ[ა]ჭი — 15
ხუთი ღრ[ა]მი, ქათირა — ორი ღრ[ა]მი, შ[ა]ბი — ღრ[ა]მ-ნახევიარი,
ლახუსტ[ა]გი — ს[ა]მი ღრ[ა]მი, ნიშ[ა]დური — ღრ[ა]მ-ნახევიარი,
გუნდა — ათი მ[ა]რტული, ნ[ა]კეთის შიგა მოხ[ა]რშე. || მერმე დან[ა]-
ყე ცალკე, მაშინ ყუელა ერთპირ[ა]დ დან[ა]ყე; მაშინ მური და ფა-
რისიაოშ[ა]ნი, ესე ორივე წყლითა მოადღუე. ამისა წუენშიგან ისი
წ[ა]მლები დაქალბე ერთსა დღესა და ღ[ა]მესა. მერმე დილასა ლუი-
ნითა თმა დაიბანე, მერმე ესე წამ[ა]ლი შეიცხე ერთსა ღ[ა]მესა,
მერმე ამა ფ[ა]რისიაოშნისა წუენითა კიდევ დაიბ[ა]ნე.

ს ხ უ ა ვ ე თ მ ი ს ა ს [ა] ღ ე ბ [ა] ვ ი. — მ ო ი ღ ე: ფარისია- 25
ოშ[ა]ნი, მურდი, თუითო — ორი ღრ[ა]მი, შ[ა]ბი — ღრ[ა]მ-ნახევი-
არი, ნიშ[ა]დური—ღრ[ა]მ-ნ[ა]ხევიარი, გუნდა — თხუთმეტი მ[ა]რტული.
გუნდა ფარისიაოშნისა წუენშიგან დაქალბე, მერმე ამოიღე და
ზეთშიგან მოხარშე. მერმე დან[ა]ყე და იმა წამლებშიგან გაურიე
და ოთხსა ქ[ა]მსა ლუინოშიგან დაქალბე, და ცოტა ინა გაურიე. თმა
თბილითა წყლითა დაიბ[ა]ნე და, რა გაშრეს, შეიცხე. ერთსა ქ[ა]მსა 30
და ნ[ა]ხევ[ა]რსა დაეხსენ და თბილითა წყლითა დაიბ[ა]ნე, და ოც-
დახუთსა დღესა დაიდგმ[ა]ოს.

ს ხ უ ა თ მ ი ს ა ს [ა] ღ ე ბ ა [ა] ვ ი თ [ა] ვ რ ე ზ უ ლ ო. — მ ო - 35
ი ღ ე: ათი მუტყ[ა]ლი ინა, დაქალბე ლუინითა კარგად, მერმე წუე-
რი თფილითა წყლითა დაიბ[ა]ნე და, რა გაშრეს (და) მერმე ინა შე-
მოიღვას ს[ა]ღ[ა]მოს, მერმე დილასა დაიბანოს. მერმე მოიღე ვასმი
ათი მუტყალი და ერთი მუტყალი ქათირა, დანაყე და გაცარ. და
მერმე ან თუთუბის წყლითა ან დოთა მოზილონ, მერმე ტაფაშიგან
ჩადვან და ცხელსა ნაცარზედან დადგან, და თავსა დაახურონ, მა-
ნამდის, სადამდის გალურჯდეს, მერმე შეიცხოს მაშინ. 40

ნიშანი წამალთა ბუნებათანი, გრილთა და მყურპალთა.:

ხალილაგი შავი ერგების ყოველთა გუართა ბუნებათა და არარაი უფროს სარგებელისა არს და არცა უკეთუ რგებითა სნებათასა, და 5v სუბუქი და გამწნელი არს, და ერგების სტომაქსა და ბავასირსა. შეესმა მისი — ხუთისა დრამისა წონი, ვირემ თერთმეტ დრამამდე; თუ უმბალი იყოს და უმგბარი, — მაშა ორისა დრამისა წონი, ვირემ ხუთ დრამამდე. და გამოზრდილი სტომაქსა მომუხავი(!) არს და ერგების ბავასირსა და შავისა ნავლელისა უფალსა, რო- 10 მელი თაღმისაგან შექმნილიყოს დამწურქისგან.

და ეგრევე კ[ა]მლაჯი გამოზრდილი და ბალილაჯი გამა- გრილებელი არს სიმჟურვალისა, და გააძლიერებს ძირთა თმათასა, და სტომაქსა და დასაჯდომელსა.

და ამაჯი და ხალილაგი, და კუერცხისა გული გრილი არს, და 15 გაცხნის კუერცხის გულსა ნავლელსა და გააგრილებს და მოშახუავს სტომაქსა. შეესუმა მისგან — შუილისა დრამისა წონა, ვირემ ოც დრამამდე. და თუ უმბალი იყოს და უმგბარი, მაშა სამისა დრამისა წონი, ვირე შუიდ დრამამდენ.

და ხეარა-შამბარი. გრილი არის და ლბილი და მუცლისა შემალ- 20 ბობელი. კუერცხისა გულსა, ნავლელსა და შავსა ნავლელსა ერგების, გუნისა და ლუიძლისა ტკივილსა და ყიისა ტკივილსა, და გაიღებს ნავლელსა დამწუარსა, და დააყუდებს სისხლსა და გააქარვეებს სიმსივნესა, რომელი სისხლისაგან შექმნილიყოს. და ერგების სიმსივნესა ყიისასა, როდეს მისითა წყლითა ილარდაროს და ძაღ- 25 ლ[ი]ს ყურძნისა წყლითა || და ზიბიბისათა. შეესმა ამისაგან 623r ნი — ათისა დრამისა წონი, ვირემ ოც მითკლამდე, ანუ დამბალი ანუ უმგბარი.

და ჭავაშირი — ერგების ქართა ყოველთა და უფრო ხოლო ქარ- თა ქუემოსა მუცლისათა და ქარსა ბავასირისასა. და მავნებელი არს 30 სისხლისა და კუერცხის გულისა ნავლისა უფალთა. და დედათა უფრო ერგების, ვირემ მამათა, და ერგების ერკანსა და ნიკრისსა, და ნასხმანთა ტკივილსა და მენჯთა ტკივილსა და მუკლთასა.

ვაშაგი — ჭავაშირისავე ბუნება არს და ერთნი გუართნი ბუნება- ნი არიან ვნებასა და რგებასა შინა.

აფთიმონი — მჟურვალი არის და კმელი, და მღებელი არის შა- 35 ვისა ნავლისა, და შემმატებელია წყურილისა და სიკმელისა პირსა შინა მეტისა მისის[ა]სა სიმჟურვლისაგან. და აჯერარს, რათა შეჰკავზმოს ნუშისა ზეთითა ტკბილითა და ეგრე შესუას მისგან დრამისა წონი ოთხ დრამამდე. და თუ დამბალი იყოს ანუ უმგბარი, მა- 40 შა დრამის წონი ვირე ორ დრამამდე.

- კითერ ჰემარისა გამოწურვილი, — რომელ არს შამისა ქუეყანათა გამოწურვილი და უკეთესი, ხოლო თეთრი არს და წყლტუი, გაიღებს ხამსა და კუერცხისა გულსა ნაველსა და შავსა ნაველსა. **შ ე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი:** კერატისა წონი ვირემ ორ კერატამდენ, ნიშასი || ტაგითა იფქლისათა და თაფლ-წყლითა. v
- კითერ ჰემარი გამომღებელი არს წყლისა კუერცხის გულისა და თელგმისა უვნებელად სტომაქისაგან. და ერგების, რომელნი წყლითა მკე იყუნენ, და გაიღებს ხამსა და შავსა ნაველსა. **შ ე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ:** წონი ოთხისა დრამისა ვირემ ხუთ კერატამდე, თაფლ-წყლითა. 5
- აფხინთი — გამომღებელი არს კუერცხის გულქისა ნაველქისა და განქაძლიერებს ღუიძლსა, და განახუამს ნესუტთა ღუიძლისათა შავით და სილბოთ სტომაქისაგან. **შ ე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი:** რომელ დაილბოს, — ხუთისა დრამისა წონი ვირემ შუიდ დრამამდე; უმბალი და უმგბარი — მითკლისა წონი ვირემ ორისა დრამისა წონამდე. 10
- ხირბაკი შავი — რომელ არს კარის-ძირი. მკურვალი არს და გამღებელი შავისა ნავლისა და თელგმისა. და გამწმედელი სტომაქისა და გამრცხელი. **შ ე ს მ ა მ ი ს გ ა ნ ი:** წონი ნახევარ დრამისა ვირემ მითკლამდე. 15
- ხირბაკი თეთრი — კარის-ძირივე. გამღებელი არს თელგმისა თხევით. და როდეს უქმიოს კბილთა მტკივანთა, დაუყუდებს ტკივილსა. და უკეთესი რომელი იყოს, გრძელი არის და მალე გატყუდების. 20
- აბანილი — გამღებელი არს თელგმისა გაწმედით. **შ ე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი:** წონი ოთხისა კერატისა. და შესუმა მისი ესრეთ ჯერ-არს. — დანაყოს კარგად || და შეისმის ნუშისა ზეთითა რვა კერატამდეს, და ჰნთქას. 25
- კანტარიონი — გამღებელი არს თელგმისა და ხამისა, და კრულისა და ნავლისა, რომელ თხლძა ფერი იყოს, და რომელი ვნება მუქლთა შინა იყოს, და შეისმისცა და ჰოყნითა შიგან იკმარების. **შ ე ს უ მ ა მ ი ს ი ს ა წ ყ ლ ი ს ა:** ორი უმკია; და თუ ჰოყნა და აჯმარებდე: სამი უმკია ქუნჯითისა ზეთითა, და უკეთესი უწლოსი არის. 30
- ბასფაიჯი — გამღებელ არს შავისა ნავლისა და თელგმისა. შესმა მისგანი, თუ დამბალი იყოს ანუ შემგბარი: წონი ორისა დრამისა ვირემ ხუთ დრამამდის. თუ უმბალი იყოს და უმგბარი, მაშა: დრამისა წონი ვირემ ორ დრამამდე, და უკეთესი მას შინა, რომელსა გული კუერცხის გული იყოს. და ესრეთ ჯერ-არს შესუმა მისი, რომელ ქონდრისა წყლითა და თაფლითა შეზავოს და შეუსუას. 40

მაზარიონი — გამღებელი არს წყლისა კუერცხისა გულისა და ნავლისა, კუერცხის გულისა და თელგმისა, და სტომაქსა შინა რაცა რყუნილობა იყოს. შესმა მისგანი: წონი სამისა კერატისა ვირე ექუს კერატამდე; და ესრეთ ჯერ-არს შესუმა მისი, რომელ ეგ-
5 ზომი აფზინდი ურთოს, თუ არ ჯვნოს.

შუბრემი, — რომელ არს სძე ნარი, მაზარი || ონისავე ბუნებითა არს. და რგებითა. და არს მავნებელი უფრო, ვირემ სარგებელი, და ძირი სჯობს სძესა.

ღარიკონი — გამღებელი არს თელგმისა და დამახლებელი(!) საკლავთა წამალთა, და უკეთესი, — რომელი თეთრი იყოს. შე-
10 სუ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი: წონი ღრამისა მითკლამდე.

სოსანასა ძირი — რომელი იყოს ლურჯისა ფერი, გამღებელი არს წყლისა, კუერცხის გულისა და შერეულისა თელგმისა, და კუერცხისა გულისა ნავლისა; და გაახუამს ნესუტთა ლუიძლისათა და შეუქმს შექირვებასა. შე ს უ მ ა მ ი ს ი ს ა წ ყ ლ ი ს ა: ორბ
15 მითკალი ვირემ სამ მითკლამდი თაფლ-წყლითა და, როდეს დაგლო-ლი შესუას, — წონი ღრამისა ერთისა ვირემ ორ ღრამამდე, თაფლ-წყლითა. და უთქუამს ზოგთა მკურნალთა, ვითარმედ: ძირი ამისი როდეს დაიგალოს და თუალსა შინა უცხოს, რომელსა შინა ფცხ-
20 ლი იყოს. ერგების საკუირველითა რგებითა.

ანზარუთი — გამღებელი არს თელგმისა დაკრულისა. შე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი: წონი ნახევარ ღრამისა ვირემ ღრამისა წონამდეს. ერ-
გების თუალისა ტკივილისა, და წითელთა მჯდომთა მოკლეჩილთა გამაქმობელი არს, როდეს ზედა იცხოს.

საბრი — გამღებელი არს თელგმისა, მკურვალ არს და კმელი, და გაქსნის სტომაქსა და გააქმობს მჯდომთა, რომელნი სიმკურვა-
625r ლისაგან || იყუნენ, როდეს ზედა იცხოს. და გაახუამს ნესუტთა ლუ-იძლისათა და გასწმედს თავსა და სტომაქსა, და ერგების გუნსა, და მისი წყალი ერგების ბოვასა, რომელი კელთა შინა იყოს, და უქე-
30 თესი — რომელი ლუიძლის ფერი იყოს. შე ს უ მ ა მ ი ს გ ა ნ ი: წონი ნახევარ ღრამისა, ვირემ ღრამისა წონამდე.

მური — მკურვალი არს და კმელი, და დამკირავი ყოველისა საქ-
მისა და გამწმედელი ყოველთა საქმეთა და ვნებათა და ყოველთა ქართა დამპალთა.

აფიონი — დამბუშებელი არს ტანისა და სტომაქისა მამაგრო-
ბელი. და არს გრილი და კმელი, და შემამატებელი ძილისა და შემღებელი სტომაქისა.

ანახონი — მკურვალი არს მეორესა დარაჯასა შიგან და გაახუ-
ამს ნესუტთა ლუიძლისათა, და ერგების ლუიძლსა და ფაწალსა, და
40 შევალს ნოტიობაცა და დაუფანჩავს ქართა, რომელნი სხუილთა წელთა შინა იყუნენ. და შეუმატებს წესსა დედათასა, როდეს მოი-

ქალის მცირედ. და შემმატებელი არს მამაცობისა და შემკრველი არს მუცლისა.

სალიხა — მკურვალი არს და კმელი, და გამოიღებს ნოტიობასა თავისაგან და დაადნობს გაყინულთა ვნებათა ტანსა შიგან, და გაიყვანებს დაჟინებულსა სისხლსა საშოსაგან.

5

ადხირი — მკურვალი არს და ლბილი, და გამხუმელი არს ნესუტთა და ყოფილთა, და დაადნობს სენთა გაყინულთა ვითა თელგმათა || სხუილთა და ვნებათა ტანისათა.

v

სუდი — ერგების კორძთა, რომელნი პირსა შინა იყუნენ, და დაფშუნის ქვასა ბუშტისასა და გაიყვანებს ფსელსა და წესსა დედათასა. და უმატებს ცნობასა და გაიხუამს ქართა, და შეღებავს სტომაქსა და დააშუენებს ფერსა, და ერგების ბოვასირსა.

10

კილამონი — მკურვალი არს და კმელი. ერგების თელგმასა და ყიასა, გააკმობს ნოტიობასა, რომელი თავსა შინა იყოს. და ერგების სტომაქსა და თირკმელთა, და დაჰაქმებს სტომაქსა და გაახუამს ნესუტთა დაყოფილთა.

15

სუმბული, — რომელ არს სურნელი, გამაძლიერებელი არს ღუიძლისა და მომკაზმელი სტომაქისა და გამხუმელი ნესტუთა, და გამღებელი ფსლისა. და გააკმობს ნოტიობასა, რომელი თავსა და მკერდსა შინა იყოს.

20

ასარქიონი, — რომელ ულილაური, მკურვალი არს და ლბილი, და გაახუამს ნესტუთა, და დაადნობს სნებათა გაყინულთა. და ერგების თირკმელთა და ბუშტსა.

ქუშტი — მკურვალია და ლბილი, და დამადნობელი ყოველსა სნებასა გაყინულსა და გამხუმელი ნესუტთა, და ერგების მკერდსა და გულსა და ღუიძლსა, და სტომაქსა და თირკმელთა და ნახსმანთა ქარსა.

25

ზაფრანი — მკურვალი არს და გამაჰენებელი საჭამადისა. და შეუღებავს სტომაქსა და გააძლიერებს ღუიძლსა, და გაიღებს ფსელსა; და ერგების შევიწროებასა გულისასა და დააშუენებს ფერსა. და ერგების ქართა და სიმსივნეთა, რომელნი სიმკურვალი-სა და სისხლისაგან შეიქმნებიან.

626r

30

კარანფული — მკურვალი არს და ლბილი, ერგების კაეშანსა და თხევასა, და დააძნობს პირსა და სტომაქსა, და შეღებავს და ერგების ყოველსა გუარსა გონებასა.

ზანჯაბილი — მკურვალი არს და ნოტია, და ერგების ნესტუთა დაყოფილთა ღუიძლისათა, რომელნი სინოტიისა და სიგრილისაგან იყოს და მომადნობელია საჭამადისა. და შეაღობს ქართა სხუილთა, რომელნი წელთა შინა იყუნენ და რომელი გამოზრდილიყოს. ერგების სიბნელესა თუალთასა, რომელი სინოტიისაგან იყოს, რომ-

35

დეს ჩაინთქას და იოლოსცა, შეაღბობს მუცელსა სუბუქად და შეს-
ქამს თელგმასა.

ჯუნდა ბედისთარი, — რომელ არს თავისა-ყუერი, მკურვალი
არს და კმელი, და მარგე ყოვლისა ნოტიობისა და სიგრილისა, და
5 ყოველთა ქართა (რომელნი კაცისა ტანსა შინა არიან, ვითა: კო-
ლინჩქი და ლაქუა) და სნებასა დედათასა და ქარსა საშოსასა.

ზუგისა ზეთი — მკურვალი არს და ლბილი, და მარგე მკერდისა
და ქართა, და ერგების ტკივილსა დაწასხმანთასა და კელთასა.

სახლოისი — მკურვალი არს და კმელი, და დამალბობელი
7 თელგმისა გაყინულისა და გამბზუმელი ნესუტთა, და ერგების ||
10 სტომაქსა და ზურგსა და ბუშტსა, და გასწმედს ქარსა მენჭათასა.

ჭულდულდი — ერგების კორფლსა და სიმსივნეთა, რომელი
სტომაქსა შინა იყოს, როდეს ზედა იცხოს დაკორძებულთა კორც-
თა, რომელნი გაუწითლდენ, და შალალი, რომელ ყურთა შიგან
იყოს; და ერგების ტკივილსა თუალთასა და სიბნელესა მისსა, გას-
15 წმედს ბაყლსა თუალთაგან და შეჰკრავს მუცელსა, როდეს შეისუ-
ას. და ერგების მჭდომთა, რომელ წელთა შიგან იყუნენ. და ერგე-
ბის წიღოვნებასა, როდეს საშოსა შინა დაიჭიროს. და სამგუარი
არის და უკეთესი ჰინდოური არს.

მარიამის საკმელი — გამაქმობელი არს წყლულთა და დამალ-
20 ბობელი არს სიმსივნეთა. და ჰიპსა ზედა იცხოს, გაცხნის მუცელსა.
და თუ შეისუას, ანუ საშოსა შინა დაიჭიროს, გაიღებს წიღოვნება-
სა. და ერგების გუნსა და გაიღებს სიმკურვალესა. და თუ თაფლითა
იოლოს თუალთა, ერგების და დააყუდებს ტკივილსა თავისასა. შე-
სუმა: წონი სამისა დრამისა ღუინითა ანუ თაფლითა.

საქბინაჯი — მკურვალი არს და ლბილი. და ერგების ქართა
სტომაქსათა და საშოთა, და შეაღბობს მუცელსა და შემოგარეთა
აღვილთა და ქუემოსა მუცელსა. და ერგების ზურგისა ტკივილსა
და კოლინჯსა, და მუკლთა ტკივილსა. და გაიღებს თელგმასა. და
627r ერგების სიმკურვალესა და სისხლსა. და შესუმა მისიგანი: წონი
30 დრამისა და ნანევრისა — ანუ ჰულუბისა წყალითა, ანუ ნუშისა
მწარისა ზეთითა.

საკამუნია — მკურვალი არს და გამღებელი კუერცხის გული-
სა, ნავლისა და თელგმისა, და აენებს ღუიძლსა და სტომაქსა, და
გარდასწყუეტს შავსასა და შეუმატებს გულისა კლებასა, როდეს
35 მარტოდ შეისუას.

თურბითი — მკურვალი არს და ლბილი და შემალბობელი
მუცლისა, და გამღებელი თელგმისა და კუერცხის გულისა ნავდ-
ლისა.

უშპანი — მკურვალი არს და ლბილი, და ერგების ქართა სტო-
40 მაქსათა და ღუბელსა, რომელსა მუცელსა შინა იყოს. და ერგე-

ბის ქარსა ბავასირისასა და შეაღბობს მუცელსა, შესუმა მისგანი: წონი ორისა დრამისა ბავასირისა ქარისათვის.

ზღუთა პერულო — მომკმელი არს ბაყლისა, რომელი თუალთა შინა იყოს. და ერგების ბაჰქსა და მლიერსა და მქაენსა, და გასწმედ[ს] ტყავსა. და როდეს დაიწუას და იცხოს თმასა დასრულსა, ერგების საჩინოდ.

თუთია — გრილი არს. და ერგების სარატანთა დაკლეჩილთა, როდეს ზედა იცხოს, და მჭდომთა; და ჩაერთვის საოლავსა თუალთასა და იქმს საჩინოსა რგებასა, თუ ღმერთსა უნდეს.

ბოსანა, რომელ არს მარჯანისა ძირი, გრილია და ლბილი და გარდამწმედელი თუალთა. და დასცავს გულსა მოწამლულობისგან და იკმარების საოლაეთა შიგან, და დედანიცა იკმარებენ თანისა სამკაულთა შიგან.

ენდრო — გამომღებელი არს სისხლისა, რომელი საშოსა შინა იყოს, და ერგების ბაჰქსა, როდეს ზედა იცხოს.

ჩანტთანე, — რომელ არს ალფიოლიოს ძირი, მკურვალი არს და ლბილი და ერგების მოწამლულობასა, და ქარსა დააყუდებს მკურვალსა, და ღრძილსა ერგების და გულისა ურვასა და რაცა ვნება იყოს ტანსა შინა.

ზრევანდი მეორე — გრილია და ლბილი, და ერგების ღუიძლსა

ზრომბადი — მკურვალი არს და ლბილი, და ერგების თელგმასა და გულისა შეღებასა და მოწამლულობასა, და დასწყუეტს თხევასა და ერგების ქართა.

მებლები — მკურვალი არს, და ერგების მენჯთა ტყვილსა, როდეს შეისუას თაფლ-წყალისა თანა.

აკარკარლა — ქარქუეტისა ძირი, მკურვალია და მომწველი და ჩამომზიდველი თელგმისა თავისაგან და ნასხმანთაგან, და ერგების ყოველთა გუართა ბუნებათა.

ქაფური — გრილი არს და კმელი, გააგრძობს ტანსა სწრაფით, და ერგების სიმსივნეთა და ტყვილსა ღუიძლისასა, როდეს შეურიოს თანა ორივე სანდალი; და როდეს დაინაყოს, თოვლისა წყლითა გაადგინო და ცხურითა უწთოს, დასწყუედს სისხლსა, რომელ სდიოდეს.

ზანდალი — წითელი და თეთრი ორივე გრილია და კმელნი, და შემღობებლნი სიმსივნისანი, და ერგების ჰუმრასა. რომელ კორცთა დააჩნდეს და ვითა დრამა წითელი გარდასწყუეტს სისხლსა. და თეთრი სანდალი უფიცხლე ერგების.

აკაია — გრილი არს და შემბლუჯავი, და ერგების სიმსივნესა და ჰუმრასა, რომელ კორცთა წითელი გარდაცხუევის, და შეკრავს მუცელსა.

საკმეველი თეთრი — მკურვალია, კმელი, შესკამს თელგმასა

და გაუქარვებს გულის ურვასა. და შეუმატებს სწავლასა და ერგებობას ქართა ბაეასირისათა, და შეუმატებს მოკსენეობასა. და არს კარგი. წითელი მქურვალი არს, კმელი, და ერგების ქარსა.

5 ბაზარკატონა — ერგების სიმქურვალესა და გულისა ბნედასა და გულ[ი]სა კლებასა, და გაიხუამს თელგმათა სხუილთა, და ერგების საშოსა დაქსნილობასა.

შამალანდალი — მქურვალი არს და კმელი, და გაიღებს თელგმასა და ზამსა, და ერგების ქართა და სიმქურვალესა, და ერგების ზაპირასა, და არს საკლავთა წამალთაგანი.

10 ქარბა — გარდასწყვეტს სისხლსა და შეკრავს მუცელსა, და ერგების სიმქურვალესა.

ხატმი — რომელი არს ფოხუერი, შემალბობელი არს მკდომთა და ერგების მსივანსა, და ძუძუსა მსივანსა შეალბობს და გაუქარვებს ბერვასა, და დაალობს მკდომთა, რომელნი გუიანად დამწიფდებოდინან. და თესლი მისი დაფშუნის, რომელი იყოს თირკმელთა შინა ქვა ო და მენჯთა.

15 v. ფუკალდხირი — ერგების სიმსიენესა ღუიძლისასა და მუცლისასა, და ძირი მისი უფიცხე არის, და როდეს შეიღვას მუცელსა ანუ შესუსას, გაიღებს ფსელსა დაყენებულსა.

20 ჰსაქი — დაფშუნის ქვასა თირკმელთასა და ერგების მენჯთა. 'შესუმა ამისაგან: წონი ღრამისა. და ამისითა წყლითა ჰოქნა ულოთ ვის ზურგი და თირკმელნი სტკიოდენ, და არს მქურვალი და ლბილი.

25 აშკაული — მქურვალი არს და ლბილი, და შემმატებელი მაცობისა და გამაძლიერებელი თესლისა.

სანდაროხი — გრილი არს, და ერგების თავისა ტკივილსა, როდეს იკუმეოს მითა.

ვაჭი — მქურვალი არს და ლბილი, და ერგების ქართა და თელგმასა, და სტომაქსა და კუელსა.

30 ხოლინჯანი — მხურვალია და ლბილი, და გააქურვებს თირკმელთა და გამაძლიერებს წყალსა მამაცობისასა, და შეუმატებს დედათა თანა მისულასა, და ერგების დედათა ქარსა და თელგმასა, და ეენების სიმქურვალესა.

მურდასანგესა ნაცარი — თავისა მომკვლელი არის.

35 სპეტი — ერგების მღიერსა და მქაევანსა, როდეს იცხოს ძმრითა და ვერცხლის წყლითა, ერგების და მოჰკლავს ტილსა, როდეს თავსა იცხოს.

ქალბანა — მქურვალი არს და ლბილი, და ერგების ქართა ქუმოსა მუცლისათა, და ერგების წყლულთა მახუილითა წამალითა

629r 'შერეუვითა.

40 ნუშადური — მქურვალი არს და გრილი, მმანუაი სტომაქსისა,

გრილი არს და კმელი, ერგების ყიისა ტკვილსა და კუქურსა ჩა-
მორდომილსა.

გუნდა — მკურვალი არს და გრილი. მმახველი სტომაქისა. და
თუ დააღობო ძმრითა დანაყილი და იცხო თმასა ზედა, დააშავებს.

ხაელი — წამალი არს, რომელი დაფშუნის ქვასა ბუშტასა ში-
გან და გაიღებს ენებასა და კრულსა მკერდისაგან და ფირტუისა-
გან, და აკმობს და დაადნობს ღუბელსა და გაფანჩავს ღორთელთა.

ძივთი — სამი გუარი არის: ერთი — ველური, ერთი ზღუი-
სა, ერთი — მთისა. ზღუისა არს შავი და იკმარებდს მარამათა შინა,
და ველური და მთისა იკმარების ყოელად გუარად; და სიმსიენე
მკურვალნია და კმელნი, შემალბობელნი სიმსიენეთა და მჯდომ-
თანი.

ხაიაწალანი — მკურვალი არს მეოთხესა ნაწილსა ზედან და ლა-
ტიფი, და მოსჰამს დამალსა კორცსა და გააკმობს ნოტიობასა ტან-
სა შინა და, თუ ჩაიწთოს ყურსა შინა, მოჰკლავს ქვასა, რომელი
იყოს ყურსა შინა. და ერგების კბილთა ქიისა შეკმულთა, როდეს
იცხოს ზედა კბილთა. და ერგების მლიერსა და მუნსა. რომელი
კაცთა და საკედართა ეღვას. და ერგების გუელცემულთა, როდეს
ზედა იცხოს, თუინიერ ურთოს მარილი და ეგრე იცხოს.

ანქამუში — არს წამალი, რომელი გაიღებს ღელათა || წესსა,
დაყენებულსა საშოსა შინა, თუ შეაგბოს და წყალი მისი შესუვას,
ერგების ლიძლსა და ფაწალისა ტკვილსა.

ჯდაი — გაახუამს ნესტუთა ტუინისათა და გაიღებს სისხლსა,
დაყენებულსა საშოსასა და ფსელსა.

ბახუნაჟი — მკურვალი არს და ლბილი, და შეაღობს ნესტუ-
თა და სიმსიენეთა, და არს ესე წამალი გუირილიაი.

მუკლი — მკურვალი არს და ლბილი, და ერგების ქართა ბაქაქ-
სირისათა და უცნაურთა ქართა, და უჩინოთა ქართა; და წითელი
უკუთესი არს შავისაგან.

იშაი, — რომელი არს ფურცელი ქარქუეტასა, გრილი არს
და კმელი. გაასურნელებს სტომაქსა და გარდასწყუეტს თხევასა,
და ერგების ქართა.

ბაჰმანი — წითელი ერგების ქართა. და სისხლსა უმატებს და
გააქარეებს გულისა ურვასა; და თეთრი მკურვალი არს და უმატებს
ზურგსა წყალსა.

აკლიმია — შეიქმნების მურდასანგისაგან, და ოქროსაგან და
ვერცხლისაგან და სხუათა მრავალთა გუართაგან. და ოქროსა აკ-
ლიმია გააკმობს სიმსიენესა ნოტიობისასა.

მურდახანგი. — კმელი შეზავებული არს, სიმკურვალესა და
სიგრილესა შუა არის, და ერგების ზამასტასა და სიმსიენესა ფი-
ცხელსა; და როდეს ზედა იცხოს, ამოაელენს თმასა.

5

10

15

v

20

25

30

35

40

743

- აჩახაპი — მრავალგუარი არს და ყოველი მომმახუავი არს.
- 630: ჰრმალი — || რომელი არს უძუარის თესლი, მკურვალია, ლბი-
ლი; ერგების ქართა, და თელგმასა, და შეუმატებს ძალსა და, თუ
იკმოს ვინ, კბილთა ტყვილსა ერგების.
- 5 აგურატი — არს და ჰრქუიან შიახი, და არს მეტსა სიმკურვა-
ლესა შინა და სიკმესა, და გამოაქუს ჰია ათხარი.
ჯავაზალა — არის გრილი და ნოტია; და ერგების სუმა დაწურ-
ვილისა მისისა ნერგთა გამოსულსა საგურკელისასა.
- 10 ჰალილა მელიქი — მკურვალი არს, კმელი — ლატიფი.
ჰაიოფარიკონი — მკურვალი არს, კმელი. ერგების სუმა მისისა
ფურკლისა ნიკრასსა, რგომა — საჩინო.
აფრაზეონი — გაქსნის ნესტუთა ლუიძლსა შინა და ტყირბსა.
ჰამადრეოზ — მეტი არს სიმკურვალესა შინა, და სიკმელესა
გასწმედს და დაალობს სიმაგრესა ტყირბისასა.
- 15 ჰამაფიტოსი — მკურვალი არს, მეტი არს სიმკურვალესა შინა,
გაქსნის ნესტუთა ლუიძლისათა.
კურდმანა — მოკლავს ჰიასა, რომელი იყოს მუცელსა შინა.
მამითა — გრილი არს შემკრველი.
ასადა — მკურვალი არს, კმელი, გასწმედს სტომაქსა.
- 20 მღურდმო — გრილი არს, კმელი, კეკელა არს ლუიძლისა და
სტომაქისათუის.
შიტრაჯი — მეტი არს სიმკურვალესა შინა, ფერსა აქევეს მხუ-
ვერისა და კეთრისასა, როდეს სცხო ზედა.
ზუფვა — მეტი არს სიმკურვალესა შინა და სიკმელესა.
- v || ჰაია — უმატებს თელგმასა.
- 25 აბრასა — მკურვალი არს და კმელი, გასწმედს მკერდსა და
ფირტუსა.
ზარევიანი მოკლე და არაჯი — უმოკლე არს და უმაგრე
გრძელსა. ერგების სხამთა ადგილსა ზედა ტანისაგანსა, რომელსა
შინა იყოს ლერწმში ანუ რკინა, გამოიღებს.
- 30 ზ[ა]რევიანი გრძელი — ერგების დაცემასა და წრწოლასა.
მასარონი — დამდგომი არს სიმკურვალესა შინა და სიკმელესა.
ასკილი — მკურვალი არს, ლბილი, აადგენს შავასა და ერგების
რაბოსა, კუელასა, როდეს შესუას მისგანი თაფლითა შემწუარი და
შეიწვის სინოტიითა მისითა.
- 35 ამსენა დეოსკოროს, — თუ ჩამოკვილო ქუდსა კარისასა, არა
შევიდეს გრძნეული, არცა გუელი; და თუ შეიწუას ცომსა თანა
ანუ თიკასა თორნესა შინა, ვირემ გაქმეს თიკა და გამოილოს.
კუნდოს — მეტი არს სიმკურვალესა შინა, და იბეროს ცხუ-
ირთა და დასცეს, და შესუას მისგანი და ათხიოს.
- 40 ადარიონი — მეტი არს სიმკურვალესა შინა და სიკმელესა. მარ-

გებელი არს სტომაქისა, თუ დიაცმან უძლებმან აილოს მისგან და, თუ დიაცმან იცხოს სარცხუენელსა შინა, უძლებ იქმნას.

სორინჯანსა — შინა არს სიმკურვალე, კველა არს ნიკრისისათვის და მისგან არს წითელი მომკლველი.

კუტამ კუსომ — შუა არის სიმკურვალესა, და კმელი არს — 5
ლატიფი.

|| ანჯარქი — შეზავებული არს სიმკურვალესა შინა და სიკმე- 631r
ლესა.

ფოხური — გაქსნის ხამსა.

რატაბა — მკურვალე არს, ლბილი, უმატებს(!) თესლსა.

მური ასფირამ — დაამაგრებს სტომაქსა და ლუიძლსა. 10

კირტიმი — შინა სიმკურვალე არს და შეკრვა მცირედ, ველური მისგან უმკურვალე არს.

ლემი — სამი ფერი არს; ყოველი გოილი და კმელი არს, დაუშეშებს ტანსა, რომელი იმსახურონ მისგან თეთრი.

ბარადმონი — მკურვალე არს. 15

დარუნაჯი — მკურვალე არს და კმელი, ერგების ქართა სარცხუენელსა, რომელსა პრქუიან(?).

ზარნაზადი — მეტი არს სიმკურვალითა და სიკმელესა შინა, და ერგების ქარსა და ნაქენსა ჭიათასა.

ჯიდვარამანებრი — არა არს ძალსა შინა, ულატიფე არს მისსა. 20

ქანქარი — მკურვალე არს, კმელი, ერგების სიცივესა და სიუსუსურესა ძულთა და ცხროთა გრილთასა.

ბარნაჯი — მკურვალე არს, კმელი, გამოიღებს თელგმასა და მოკლავს ჭიასა.

მალადი — მკურვალე არს, ზომი აძდგენს(!) შუასა და ერგების ნიკრისსა. 25

მოი — მეტი არს სიმკურვალესა შინა.

ფოი — მეტი არს სიმკურვალესა, ლატიფად დაანაყს შირიმსა ფოსსა. მისგან არის მწარე და მისგან მომწუხავი; როდეს ჩამოკვიდო და შეასუა, ერგების || ნაქენსა ჭიათასა და გუელისასა. v

არნაბუტმა და არს შირამაქი, — შეზავებული არის სიმკურვალესა შინა და კმელი. 30

განავალი, — რომელსა პრქუიან მძღრენი, მეტი არს სიმკურვალესა შინა; ერგების წითელსა დაფანჩულსა.

ყური თაგუთა — გრილი არს და ნოტია, ერგების სიმსიენეთა შეზავებულთა. 35

პარიჭოსონი — არს ყური აქლემისა, შეზავებული არს სიგრილესა შინა, ნოტია, ერგების მკდომთა ძუელთა და ძნელთა.

ზოფაი — მკურვალე არს, კმელი, შინა ქუეყნიერი არის, გააქმობს მკდომთა.

ბროწეული მეგუიბტური — შემკრველი არის, და ერგების ვის სისხლსა ჰნერწყვიდეს.

ბალასანი — ნაყოფი მისი შუა არს სიმკურვალესა შინა და სიკმელესა.

5 ბალადური — მეტი არს სიმკურვალესა შინა და სიკმელესა, და ერგების დაეწყებასა, მოგაჭერენოს შემსმელსა მისსა დიდისა სიმკურვალისა მისისაგან.

ბადრაი — ფურცელი მისი შემკრველი არს, დააყენებს სისხლსა.

ბაღლა — ძელქვა არის, გრილი და ნოტია.

10 ბარფე — გრიკი არს, მკურვალე მეტად, ერგების ჩამოსულსა კუიკურისა: და ვინ იკუმიოს — სურდოსა; და ერგების ბუგრსა, როდეს დანაყო ფურცელი მისი, და შეასუა მისგან. ერგების სიმსივნესა ტყირბისასა, და შეწნას მისისა წნელისაგან მოთხე, და სმი-

632r დეს და ჰამდეს მითა შინა, ერგების || სიმსივნესა ტყირბისასა.

15 აფთი — არს ჭერქი მუხისა, ერგების სიმსივნესა სტომაქისასა და სიუსუსურესა საგურკველსა და მუცელსა, როდეს შეიგბოს და დაჯდეს მას შინა.

ბავზა მაზავი — არს ნაჭფი გრიკისა, მსგავსი არს გუნდასა, და არის უგრილე მისგან.

20 წყალნი — კულა მრავალფერ არიან და მრავალსახე, და ერთი ერთისა უმჯობეს არიან. უმჯობესი ესრე არს და უთავესი — წყალი ცისა. და ესეცა მრავალფერად გაიყოფვიან, ერთი-ერთისა უმჯობეს არიან. უმჯობესი ესე არს, რომელ სამოსლითა შეიპყრა ესრე სახედ: სამოსელი ოთხთა ხეთა გააბადე ზედა და ახალი ჰურ-

25 პელი ქუეშე დაუდგი წმიდა, რომელი სამსა დღესა მსხურეულ იყოს, იგი წყალი მუნ ჩასწუთებოდის. ესე სარგებლისა არს, სუბუქი ყოვლისა სნეულისათვის; კეკელა არს და გულსა აშუნს და მოწამლოსცა. და შემდგომად მისსა ცისა ვე, რომელი ქვასა ზედა დადგეს შთასა ზედა. ესე კეკელა არს, გარნა პირველსავეებრ ვერ არს. შემ-

30 დგომად მისსა ცისა ვე, რომელი ველსა წმიდასა დადგეს, გარნა პირველისაებრ ფერი. მაშა, რომელი ზეითგან მოდროდეს, კეთილ არს, სიკმელესა მოატყუებს პირსა || და კორცთა ქუეყანისა.

v კულა წყალნი — დიდნი ჰენი, რომელთანი მთანი შორს იყუნენ და მზე დახედვიდეს ქუეყანასა წმიდასა, არის ქარიანი და სიკმესავე მოატყუებს და სიპოხესა. და მისსა შემდგომად წყალი, რომელი ველსა ზედა დადგეს, რომელსა შინა საძოვარი არა იყოს, და ჩალოფანი მზესა შეეგბოს; სუბუქი არს. დილეულ ამოილე, ვირემ მზემან არა დაუცხუნოს. და შემდგომად მისსა სულინარის წყალი თელგმისა და ნავლისათვის კეკელა არს. და შემდგომად

40 მისსა ფლისკინისა წყალი დიდისა და ღრმისა, რომლისაგან წელიწადსა სუმიდე, არა სუბუქი არს. და შემდგომად მისსა წყალი არა,

სუბუქი არს და კეთილ არს ნავლისათვის. და შემდგომად ამისა წყარო, რომელი გამოვალს მათაგან, სუბუქი არს და კეთილ თელგმისათვის. მას წელიწადსა წყალი მრღუევე მძიმე არს და მავნებელი სტომაქისათვის. ნუ სუამ; თუ სხუა არა იპოვო, დააყუდე კოკასა, შინა ჩალა იდგეს და წურილი ჰქია ესხას, ნუ თუ სუა-და იგი, რომელი ჩალამან წყალი დაფაროს, მზისაგან სხამად შეიქმნას მას შინა, ნუ სუამ, რომელი სხამსა ზედა დიოდეს. უკეთუ სხუა არა ჰპოვო, ღრმის ადგილისაგან ამოიღე ქლქურიე.

წყალი ადუღებული კეთილი არს ყოვლისათვისევე ცხროსა და ქუელისათვის, საქამადსა მოადნობს, რომელი სტომაქსა შინა შეყინულიყოს, საქამადი. გაქსნის და კეთილ არს ქარისათვის და თელგმისათვის ესე ტფილი. და წყალი შემგბარო, რომელი გაგრილდეს, კეთილ არს ნავლისათვის და საქამადისათვის. და წყალი, რომელი ზამთრის გარე დგეს, მვენებელია, ნუ სუამ ყოლა;

მეფე ყოველი მლაშე არს, სტომაქსა შინა მოსწეულს წყლისაგან და მუცელსა შეუქრებს. და მაშინ ქართა თირკმელთათა აღიძრვის. ესე არს ყოველი, რომელი წყლისაგან იქმნების სტომაქსა შინა — კეთილი გინა ჰირი. იცოდე, მეფე ვითა წყლისა სუმა უკანასა კერძსა ღამისასა კაეშქანსა მოატყუებს, რომელი დაადგრეს სუმასა, ნუ სუამს ძილსა უკანა, თუ შეუძლო — წყალი გრილი კეთილ არს და ცხორება არს კაცისა, და კეთილ არს ქარისათვის, შესქამს თელგმასა განა ღისხლსა, და ნაელსა აადგენს, დასწუავს, და მძიმე არს სტომაქსა შინა სასუმელად. პირველად სტომაქსა მოაგინებს და ტევასა, და სუილსა || და კუელასა, და კეთილ არს ქარისათვის და ქუელისა და ქიისათვის.

მ. ქარი სამეოცდა მესუთეჲ

სახელეზი წამალთა და თარგმანი მათი

- კალამონი — რომელ არს დამწუარი ფარიკონი.
- ჰკორდიონი — რომელ არს ველური ნიორი.
- სამლარაბი — რომელ არს გარეული გომიზი.
- ჰიდჯი — რომელ არს ველური ხავრატი.
- დავალხენი — რომელ არს ძმათა სისხლი.
- ზიბისთან — რომელ არს მწყავის თესლი.
- როდნის ფურცელი — ყუავილია მწყავისავე.
- აშუაყულა — რომელ არს სუინტრისა ძირი.
- ჰელი — რომელ არს წურილი სუინტრისა ძირი.
- აბალღარი — რომელ არს დაფნისა თესლი.

- ფატარსალიონი — რომელ არს ველურისა ნიახურისა თესლი.
სუდი — რომელი არს ნდო(!).
- დუკო — ველურისა სტაფილოსა თესლი არის.
- ქ[ა]თირა — რომელ არს ლერწამისა გომიზი.
- 5 კურდმანა — რომელ არს ქარვთი კულიაევი.
ფოვასა — ყუაველი, რომელ არს ქარქუეტას ყუაველი.
ბაზარკატონა — რომელ არს მრავალ-ძარღუას თესლი. და
ერთი სხუა არის ბაზარკატონაი.
- 10 ალატროი — რომელ არს თუთუბა.
ქამუნი ქირშენი — რომელ არს ძირა.
სასლეოსი — რომელ არს ზოფასა თესლი. ზოფა არს.
ლოვაკტიკონი — რომელ არს ქაშუმი.
თურმონი — რომელ არს კაზუნისა თესლი.
15 ჰებრა — ლოისა ძირი, რომელ არს თივა-კაცისა.
წიბბი — რომელი არს ყურძენი გამკმარი.
ბასალასკილი — რომელი არს თავისა ხახუი.
ხარდილი — რომელ არს მდოგუი.
- 635r || დადე — რომელ არს სუვეე.
კოტოფი — რომელ არს თათმი.
- 20 მარდაქ — არს მურდასანგი.
შაინი — არს ორაგული.
შაბოტი — არს გოქი.
ჭულანარი — არს ბროწეულისა ყუაველი.
25 ბაბუნაქი — რომელ არს გუირილაი.
ბაკლაბაღამკა — რომელ არს უკუდავისა თესლი.
აბარბარისი — რომელ არს კოწახური.
ალარდენი — რომელ არს ბროწეულისა გული.
სრნჯი — რომელ არს ჩიფქილა.
შაღდი — ნუში მწარე.
- 30 ფატადვიონი — რომელ არს ქალნა, ახლად რქუიან უდასპლიბი.
მაიაი — რომელ არს ზუგისა თაფლი.
კეთაბარ კიშთი, — რომელ არს ღერგრეხილ, და ახლად რქუიან
შარალული.
ასმანჭუნი — რომელ არს მკიისა შროშნისა ძირი.
- 35 ბადრუნჯი — რომელ არს ტენკო; და შინაურსა პიტნასა ბად-
რუნჯვე პრქუიან.
ბუვფუკასტი დუვისი — რომელ არს ვაცის წუერი:
შეაი — რომელ არს ელევენი.
ჯანდა — რომელ არს სომხურად მარემბოტი.
40 შაბთრაქი — არს სომხურად ანძახოტი.

ანჭურანი — რომელ არს უსპნისა ფურცელი.	
ლაფთი — არს ასპოზანის სომხურად.	
ქაქინაჯი — არს ქონთოფი; და ასკილსაცა ჰქუიან.	v
ლატბა — არს ალავერტი.	
შუქა — მგლის ეორკი.	5
ბადავარდი — არს უმცროსი მგლის კორკი.	
სასლიონი — არის ნიახურისა თესლი.	
მარვა — არს წუწკოი თეთრი.	
ქაქინაჯი — ასკილი.	
კურტუმი — არს ქურქუმისა თესლი.	10
ზოვფა — არს ურტი.	
ქუდის — არს მშხამი.	
ულაკი — არს მაყუალი.	
ბაულაი — არს ლუევი.	
და მეორედ, ზოვფა — ცხურის ღუმისა კურკლი არს.	15
კალკატარი — რომელ არს დამწუარი არჯასპი.	
დიბეი — რომელ არს ფითრი, და კილაი ქალბანასა ¹ .	
რიბეზ — სომხურად ხაერატსა ჰრქუიან და ჯინტიანა ძირსა მისსა.	
ჰბოკი — პიტნა წყლისა.	20
ჯავნაჯადი — თეთრი ლელუი არს.	
ფაპაოფახი — არს ბერძული ყურძენი.	
ანფაკინ — უნდილსა ყურძენსა ჰქუიან.	
მაკლონია არს გრძელი ნესუი.	
ლუთფი — თეთრი ვაშლი.	25
პურფა — არს სპანძილისა თესლი.	
ნანხუა — სონიჯი.	
ასფიოში — მრავალ-ძარღუას თესლსა ჰქუიან.	
ზარათი, მეორედ, — კოწახურსა ჰქუიან.	
რათიანი — არს საკმელი დიდორი.	30
ირსა — ღუალო ძმარაი.	
კუფოტი — არს თათმი.	636r
მარდაქი — მურდასანგი არს.	
ლძიბი — არს ტირფი.	
აზარხატი — თეთრი მძივი არს.	35
პელი — უმცროსსა კაკულასა რქუიან.	
ჯარჯირი — არს ბაკილა წურილი.	
ლობანი — ნიშასტაგსა ჰრქუიან.	
ლუშისა — არს თეთრი ფშატი.	

მპ. [პარი სამეოცლა მეექვსე]

[საზომნი]

5 ექუსი კერატი ნახევარ ღრამსა ჰრქუიან. და ასათირი ექუსისა ღრამისა და ოთხისა დანგისა წონი არს. და კუზტი ერთი, არს ცამეტი უკმია.

10 აღმოსავლითგან შვისა ვიდრე დასავლამდე სამი გარდაქცევა არს. და ერთი გარდაქცევა სამ აფას ოთხას ორმოცდაოთხი ასპარეზი არს. ასპარეზი ერთი სამ ათას სამასოცდაცამეტი ფრასხი არს. ფრასხი ერთი ათას ორასოცდაორი მილიონი არის. მილიონი ერთი ათას ასდათერთმეტი ნაბიჯი არს. ნაბიჯი ერთი ცხრა ტერფი არს და ტერფი ცხრა გოჯი არს.

და გოჯი ოთხი ქერი არს. ორი ქერი ფრჩხილი არს; ათი ქერი დანგი არს. დანგისა მესამედსა პაშტა ჰრქუიან. თუ სწონდე, ესრეთ წონი; თუ ზომდე, ესრეთ ზომე.

15

|| მზ პარი [სამეოცლა მეუხიდე]

კაცისა და ყოვლისა კირუტყუისა და ფრინველისა და იძრვითისა ხასიათი

მარგებელი ცხენთა შინა

20 სძე ჯდალთა. ჰოქნა ილოს დიაცმან მითა და იყოს მკურვალ და გაწმიდოს საშო მჯდომთაგან. და როდეს იემიოს ტერფი მისი, ყრმა მომკუდარი გამოილოს და სქაშო დაყენებული. და როდეს დაიწოს ტერფი მისი, და მოილოს ნაცარი და შეზილოს ზეთითა, და დასდეა ღორთელთა ზედა, დააღობს და ჰკურნებს. მჩორე ცხენთა. — როდეს² იემიონ მითა, გამოილოს ყრმა —

25 ლი, იყოს ანუ მკუდარი — მუცლისაგან. და როდეს გააგმოს და იცხოს მისგანი წყლულთა ზედა, დააყენოს სისხლი მისგან. და აყენებს ცხუირთაყა წამოქცეულსა სისხლსა. და როდეს დასწორე ნედლი მჩუარსა შინა და უწოთ წყალი მისი ვარდისა ზეთისა თანა ყურსა შინა, წამოქცეულსა სისხლისასა მტკიევანსა დაუყუდოს.

30

კარი მარგებელი ზროხათა შიგან

როდეს დაასხა სისხლი კართა წყლულსა, დააყენოს სისხლი. და თუ შეპრიოს კატრანსა თანა, ანუ შამალანდალსა თანა, ანუ თაფლსა თანა, და იცხოს საგურკელსა შინა, გაქსნას. და 637r თუ იპყრას პირსა შინა მისსა. ერგოს ყოველსა||ტკივილსა. და თუ

აიღოს სარცხუნელსა შინა, სოსანისა ზეთითა გამოიღოს სისხლი უწესო. და თუ იწთოს ყურსა შინა, ერგოს ხუვილსა და სტუენეასა. და თუ მოილოს ყუ ე რ ი კ ბ ო ს ა გამოყუერულისა გამკმარი და შესუას მისისა ნახეწისაგან, ადგენს შავასა და სირსა. სკორე ზ რ ო ხ ი ს ა დასდვა მედგარსა ზედა და მსიუანსა შავარსა, დაჯნის, თუ დასდვა ნიკრისსა ზედა, ნაცარსა და ფისსა თანა, ერგოს. და თუ დასწუა სკორე და დასდვა ცხუირსა შინა, დააყენებს სისხლსა. და როდეს შეიგბოლოს ზეთითა და დასდვა ტფილი ტანსა ზედა და გაუტეო, რომელ გაკმეს, და აილო იგი და დასდვა სხუა, და უყო ესე მრავალჯერ, გამოილოს ისრის პირი. და თუ მოილოს სკორე და ჩასდვა კურკელსა სპილენძისასა და დაასხა ზედა ზეთი, რაი ეყოფოდეს, და შეგბოლო მითა და დაანელო, და შემოსდვა კიპსა ქუეით, ვირემ ფერდ[ა]მდეს, ერგოს კოლინჯსა და ქართა მსხუილთა რგომითა საჩინოთა. უყო ესე მრავალჯერ. თუ იცხოს ტანსა სკორითა ქარსა ზაფხულისასა, ერგების სიმსიენესა ასოთასა და ბავასირისასა.

კარი მარგებელი ვირთა შინა

ს ძ ე ვ ი რ თ ა. — || ვინ სუას, ერგების წამალთა მკლველთა, დასტური და გამოცდილი არს. და თუ დასწუა ლ ა რ თ ი ვირისა, დაგალო ზეთითა დღეთა მრავალთა და დამარხოს, და დააყუინოს თმა და სცხოს, დააშუენოს თმა და არა გამოვიდეს თმა თეთრი მისსა უკანის. და თუ მოილოს მ ჩ ო რ ე მისი კმელი და ჩაუღვას ცხუირთა შინა, ანუ სხუასა ადგილსა, სადა სისხლი სდიოდეს, დააყენოს სისხლი.

კარი მარგებელი ცხუართა შინა

აჯსენა ძალსა ჰამა კორცისა ვერძისა, ერგების სუმასა როჭიკისასა. და იკმების მისისა ლუიძლისაგან შემწუარი, დააყენებს მუცელსა. თუ ღარღარა ყოს მისითა რ ძ ი თ ა ტფილითა, ერგოს ყოველსა სნებასა. თუ იწთოს ყურსა შიგა მისისა ნ ა ვ ლ ო ს ა გ ა ნ თათლისა და წყალისა თანა, დაუყუღებს ტკივილსა. თუ დაიდვას ტუფინი მისი თავსა, დააყუღებს ტკივილსა თუალისასა. თუ მოილო ბ ა ყ ლ ი ლ ი ი ს ა მისისა და შეკრიო ვარდისა ზეთსა თანა, და აიღოს დიაცმან სარცხუნელსა შიგა, დაუყუღოს ტკივილი სარცხუნელისა. თუ გააკმო ფ ი რ ტ უ ი კ რ ა ვ ი ს ა და დასდვა ნიშანთა. აპკდოს(!) ნებით ღმრთისათა. თუ შესუას ღ უ რ ი ტ ა || კ რ ა ვ ე ს ა წყალითა და ძმარითა, ერგოს სხამთა ყოველთა და გაცნის სძესა შეპყრობილთა ტტომაქსა შინა.

კარი მარგებელი თხათა შინა

თუ მოილო ნაქუეთი თხის ტყავისა, ანუ თიქნისა, რაჟამს
გაიგადოს, და დასდვა ნაებენსა გუელისასა, გამოილოს შხამი. თუ
შესუას ნაველი ვაციისა ვის თიქმელი სტკიოდეს, ერგოს,
5 თუ შეწუას ღუიძლი თხისა წითლისა და იწთოს წყალისა
მისგან თუალსა, ერგოს რქიბელსა. თუ კამოს ღურიტი-
გან შემწუარბი, ვის ტყირბი სტკიოდეს, ერგოს. თუ შესწუა ღუი-
ძლი. დაგალოს და შესუას ღუინოსა თანა, დააყენოს მუცელი სწე-
10 თხისა წამოსცემს ფსელსა და ერგების. ლემისა სმისაგან ლარ-
ლარა ყოს მითა და ერგების ნაზლათა, ენისა სიმსივნესა. თუ იწთოს
მისისა ნაველისა გან ყურსა შიგან ქორათისა წყალითა, დაუ-
ყუდებს ტკივილსა. და თუ შეპროოს კატრანსა თანა და სცხოს კიბ-
სა თანა, გაქსნის მუცელსა და უნებს, რომელ იბანოს წყლითა ტფი-
15 ლითა. თუ დაიდვას კურკლი მისი ღუინოთა ურწყოთა, ვირემ
შეიქნას ვითა თაფლი, და დასდვა მედგართა ზედა მრავალთა, გა-
20 ქსნის. სისხლი თიქნისა თუ შესუას, ერგოს. || წამალთა
მკლველთა.

კარი მარგებელ აქლემთა შინა

ვინც შესუას აქლემისა ტუინისა გან მითჯალი ძმრითა და
20 თაფლითა, ერგოს რიბელსა თუალისასა, და ერგოს ნაველი
მისი, როდეს იოლოს სიქანქუბინითა ტკივილსა თუალისასა. და
როდეს დაიბანოს თავი ფსლითა მისითა მრავალსა დღესა, ერგოს
სირინაჯთა და ქარტლსა. და ერგების ურვიელსა მჭდომსა, როდეს
იწთოს შინა და ჩაიდვას მატყლითა. და ერგების შესუმა მისისა
25 ფსლისა სიმსივნესა ღუიძლისასა და ძალ-სცემს მისულასა. და თუ
დანაყოს აქლემისა სკუტლი და დაიზილოს ძმრითა და იცხოს
მითა, დააყენებს ტკივილსა.

კარი ირემთა მარგებელი

რქა ირმისა როდეს აკმო სახლსა შინა, მეოტ იქმნას გუელი.
30 და თუ იკმოს დიაცმან, დაუყუდოს ტკივილი — მორჩობა სარცხუე-
ნელისა. და როდეს მოილო ნაქლიბი ირმისა რქისა, დაგალოს და
შესუას, ერგოს ცხროსა და გუნსა, ღუინისა თანა სუას. და თუ შე-
სუას ნახეწი რქისა მითჯლისა წონი სიქორაგსა ნახეჯარსა წყალ-
639r სა თანა უზმამან, ერგოს დაცემასა, რგომა საჩინო, და იპოების ||
35 ირმისა გულსა შინა ძუალი, თუ ჩამოაკიდო [მკლა]ვისა, დაჰმარხოს
შვილი და არა მოაგდოს. ყური ირმის როდეს გააკმო და დახეწო

და შეასუა ნახეწი მისი, ადგენს შევასასა და გაალუძებს. და ესრევე იქმს ნახეწი ლ ა რ თ ი ს ა, როდეს შეასუა ლუინითა.

კარი მარგებელი ლომთა შინა

როდეს იცხოს ც მ ე ლ ი მისი, ერგოს დამწუარსა ცეცხლისასა და დიდსა სიცივესა ზამთრისასა და სიმსივნესა, და იოლოს მისისა ნ ა ე ლ ლ ი ს ა გ ა ნ, თუალსა გასწმედს დიად. და თუ შეპრიოს ც მ ე ლ ი მისი, მდინარე მასსავე ნავლელსა თანა, და შეაქამო, ვის ურვილი სალმობა ეცემოდეს და გაიქცეს ჟამსა ერთსა ფიცხლად, ერგების.

5

კარი მარგებელი პილოთა შინა

თუ მოიღო ნაქუეთი პილოსა შ უ ვ ი ს ა და ჩამოჰკიდო საშლითა შავითა და ჩამოაკიდო ზროხასა ყელსა, განერეს რებეკასა. და თუ გაკურითო რქა ზროხისასა და ჩასდვა შინა ნახეწი პილოს ძ უ ა ლ ო ს ა, ერგოს ლუნაპსა. და თუ მოიღო ნაქლიბი პილოს ძუალისა ნაწილი ერთი და რაენის წიგნისაგან, ერგეთვე დაგალო და აცხო ბავა-სირსა და საგურკელსა შინა, ერგების რგომითა საჩინოთა.

10

15

კარი მარგებელი მგელთა შინა

მოიღე თუ ა ლ ი მგლისა მარჯუნა და ჩამოაკიდო ჩუილსა ყრმასა ზედა, არა შეეშინოს. თუ ჩამოაკიდო კ ბ ი ლ ი მგლისა და ტ ყ ა ვ ი მისი ყრმისა, არა ეშინოდეს ურვილისაგან. და თუ იცხოს ჰიპსა და მუცელსა და ტანსა მგლისა ნ ა ე ლ ე ლ ი, გაქსნის მუცელსა.

v.

20

კარი მარგებელი აფთართა შინა

მ ო ი ლ ე ნ ა ე ლ ე ლ ი აფთარისა და ზეთი, სწორად შეპრიე და ჩადევ კურკელსა სპილენძისასა. და გაუტევე სამსა ღღესა, და იცხებდი თუალსა.

25

კარი მარგებელი დათუთა შინა

შესრიმო ს ა ს ა, ჩუილისა ყრმისა გამოსულისა ჟამსა და თუ შუათა, არა იგრძნას ტკივილი. და თუ იცხოს ც მ ე ლ ი მისი დასა-ქსნულთა ზედა, დაალობს. ძარლუთა და ერგების კეთრსა. და თუ შეისუას მისისა ნ ა ე ლ ლ ი ს ა გ ა ნ ლუინითა ანუ წყალითა; ერგების ტკივილსა ლუიძლისასა.

30

კარი მარგებელი თავუთა შინა

5. თუ გაჰპო თავუი და დასდვა, სადა ისრისა პირი ანუ ძეძუი დარჩომილიყოს, გამოიღებს. და თუ დასდვა თავუი გაპებული ნაკ-ბენსა ღრინაკალისასა, ერგების საჩინოდ. და თუ შესუას სკუნტ-ლი მისი ლობანსა თანა და თაფლისა ლუინოსა, გამოიღოს შირემი.

640g

|| კარი მარგებელი ქურცინთა შინა

10. თუ მოიღო (!მ) უცლიერი ქურცინისა ყოველი და დასწუა ცეცხლითა და ასუა მისისა ნაცრისაგან ძმრითა ძუელითა მითულის ოდენი ექუსჯერ, ერგების ურვილთა საღმობათა მკლველთა. და თუ ვინ შესუას მისი სკუნტლი, ვინ სთხვედეს განავალსა, ერგების მასვე ჟამსა. და თუ შეკრას ყუერი მისი ჯორის ტყავსა შინა და ჩამოკიდოს დიაცსა ზედა, რომელი არა უძლავ ქმნილიყოს, უძლავ იქმნას.

კარი მარგებელი ყურდგელთა შინა

15. თუ იკმიოს ტანსა ყურდღელისა თმითა, არა შესცივდეს, და თუ იკმიოს თმითა მისითა, ვის ფირტუი სტკიოდეს, გამოიღოს ნოტიობა. და თუ ვინ ჰამოს მისისა ტუინისაგან ლუინოსა თანა, ერგოს, ვინ ფსმიდეს საგებელთა შიგან. და თუ ვინ შესუას მისისა ლუიძლისაგან დაგლილი ლიტრა ერთისა წყალსა თანა, გაწმიდოს წამოქცევა სისხლისა სარცხუენელისაგან. და როდეს შესწო მუცლიერი მისი ტაფასა შინა და დაგალო, არს იისა ზეთსა თანა შესუმა მისგანი, ბაკილისა ოდენი, ერგების მეოთხისა დღისა ცხროსა.

კარი მარგებელი გრძღაბთა შინა

25. თუ მოიღო ტყავი გრძღაბისა || დაგალოს და შეპრიოს თაფლსა თანა და იცხოს თავსა, ერგოს მძოვარსა და გამოავლინოს თმა. და თუ მოიღო ნავდელი მისი და გააქმო, და იოლო თუალი, ერგების თეთრსა. და თუ იცხო ნავდელი მისი თეთრსა ტანისასა, აქციოს ფერი.

კარი მარგებელი ქათამთა შინა

30. თუ გაჰპო (!). მამალი ანუ დედალი, და დასდვა ნაკბენსა მკეცი-სა ანუ გუელისასა, და შესუას მისისა ტუინისაგან, ერგოს

რგომა დიდი. და თუ სცხო ს ი ს ხ ლ ი მისი წითელსა ზედა, ერგოს. და თუ შეზილო სისხლი მისი ქალსა თანა და შეასუას მისგან ბაჟოლისა ოდენი, ერგოს ვინ ანერწყვიდეს სისხლსა. და თუ ცმელი მისი იცხოს თუალსა რიბელიანსა, გაწმიდოს თუალი, და თუ მოიხუნე ჭეღნე მისნი და მუცლიერი და გააჭმო მზესა მურსა მცირესა თანა და შეზილო წყლითა, და დაჰმარხო და ასო შირიმინათა და ვის ზურგი სტკიოდეს, ერგების რგომა კური(!). ნ ა ვ დ ე ლ ი შეპრიო თაფლსა და ზეთსა ბალსანისასა და ჩასდვა ჭურჭელსა ტყუივისასა და სცხო თუალსა ზედა, რომელსა იყოს წყალი, და ერგოს. თუ თეთრი უმწუარისა კუერცხისა ოცხოს თუალსა, დაჯანის ჰიმსივენესა კუერცხის გულისა. და თუ შეპრიო ჰინა ზეთითა და აიღოს სარცხუნენელსა, დააღბოს სიმკურვალე საშოსა. და თუ შეზილო ანზარუთი კუერცხისა თეთრისა თანა, და გააჭმო და დაგალო, და დასცრა შაბითა. და იოლოს, ერგების, თუალისა ტკივილისა. და თუ იკმოს მისითა სკინტლითა ვის კბილი სტკიოდეს, ერგოს. და თუ სკინტლი ქათმისა შესუას ღუინოსა თანა ანუ ძმარსა, ერგოს კოლინჯ[ს]ა.

ქარი მარგებელი ღერღედთა შინა

როდეს შესუას ღერღედისა ს ი ს ხ ლ ი კუტლის ოდენი, შერეული ძმარსა თანა, ერგების წამალთა მკლველთა. და როდეს შეპრიო თეთრი კუერცხისა და ზეთი ვარდისა, და აიღო სარცხუნენელსა შინა, დააღბოს საშო და წელი. და როდეს ჩაიწოთ მისგან საშოსა შინა, მკურვალე გამოიღოს, შვილი მომკუდარი, და დაუყუდოს ტკივილი. და თუ გაადგინო მღურდოსა წყალსა თანა და სცხო საფეთქელსა, დააყუდოს ტკივილი თუალისა. და თუ შესუა ხახუისა წყალსა თანა გამოწურვილსა და იწოთ მისგანი ყურსა, გამოიღოს წყალი. და თუ შეპრიო ცმელი მისი სონიქსა თანა, და იიგალოს და აიღოს სარცხუნენელსა შინა, გამოიყვანოს სისხლ[ი] უწყსო. და თუ შეპრიოს ცმელი ტუინსა თანა და დაადნოს და იცხოს პირსა, გაწმიდოს ბაყლისაგან.

ქარი მარგებელი შამამსა და შაფნისა და ქედანთა და ასკატაკთა შინა

სისხლი ტრედი ს. ფრთისა და შაფნისა, როდეს იწოთ თუალსა შინა, ერგების წითელსა. სისხლი ტრედისა, როდეს შეპრიო ბალარჯისა ფქუილსა და გაადგინო წყლითა, რომელ შეიქმნას ვითა სახურეტელი, და შეგბოლო ძმრითა და თაფლითა, და შემოიღგას მეღვარსა და ღორთელთა და სიმსივნეთა მაგართა, დაქსნის და გა-

აქურნებს. სისხლი ტრედისა დასწყუეტს სისხლსა წამოქცეულსა ცხურითაგან და როდეს იწოთს თუალთა ზედა, ერგების; და თუ მოიყუანო ტრედი და დააწყუდიო და სცე ფქუილი ბაკილასი, და სხუა არა სცე მისა გარეშე, და აილო ს კ ი ნ ტ ლ ი მისი ორი კოვზი
5 და ასო, ვინ უფსმად იყოს შირიმისაგან, ერგოს[ს] დიდად: და კ ო რ -
ცი ა ს კ ა ტ ა კ ი ს ა ერგების სტომაქსა, დააყენებს მუცელსა,
ქ ო რ ც ი ქ ე დ ნ ი ს ა დააყენებს მუცელსა.

642r ||კარი მარგებელი ლაკლაკისა კორცსა და კუერცხსა შინა

კ უ ე რ ც ხ ი ლაკლაკისა შედებავს თმასა. მოიღე კუერცხი ლაკ-
10 ლაკისა და შიგან გატეხე, დაღუარე და გარე დასცხე თმასა. და
როდეს გაქმეს, თმა დაბანე და დაიდვას თუალსა და შუბლსა ზედა
ცომი იფქლისა, ვირემ არა ეცეს წამალი და დაშავდეს. და მ უ ც -
ლ ი ე რ ი მისი, როდეს შესუას, ერგების ნაკბენსა ჭიათასა და წა-
15 მალთა მკლველთა. და მოიღე მუცლიერი და გარეცხ[ე] და გააქმე
ჩრდილსა, და მოიღე მისგანი კოვზის ოდენი და სამითა ჭიქითა
ღუინითა შესუას, ერგოს[ს] ტკივილსა მუცლისასა.

რგომა ყუავთა

მოიღო ყუაფი და ჩააგდო ჭურჭელსა ახალსა, მოფისულსა, და
დაასხა ზედა სამი სკუტლი ძმარი, და გაუტევენე ოდენი მრავალნი,
20 და ამოიღო როდეს დაღბეს, და დაგალო და სცხო თმასა, და
აშაოს.

კარი მარგებელი კაკაბთა

ა ს ო ნ ი მისნი და ღ ლ ო ძ ლ ი მითქლის ოდენი წყლითა ერ-
გოს ურვილსა საღმობასა. და ნ ა ვ დ ე ლ ი მის[ი] ერგოს წყლისა
25 წამოქცევასა, როდეს იცხოს თუალსა თაფლსა და ზეთსა თანა.

კარი მარგებელი სირთა საშოსა შინა

როდეს შეაგბოლო საშო ბალასანსა თანა, ერგოს სტომაქსა
უსუსურსა ს კ ი ნ ტ ლ ი ჰ ი რ ი ს ა. როდეს გაადგინო კაცისა ნერ
წყუითა და სცხო სრსუილსა, ამოაგდოს. და თუ ვინ შეჰამოს სირე-
30 ბი მრავალი, შემგბარი ანუ შემწუარი, ანუ ხურიტოს კუერცხი მისი,
ჰადგენს შავასასა. და მისსა ტ უ ი ნ ს ა შინა და კ უ ე რ ც ხ ს ა
მრავალი სარგო არს შავისა უფალათუის.

კარი მარგებელი ქორთა შინა

თუ შესუას დიაცმან სკინტლი ქორისა, გადგენილი დედა ურწანთა, და ძალ-სცეს უძლობასა შინა. და როდეს დაინაყოს სკინტლი მისი და შეიზილოს თაფლითა, და სცხო თაფლსა თანა, ერგოს სიბზნელსა.

5

კარი მარგებელი ღამიობთა და მერცხალთა შინა

ღამიობსა ორი ტუინი უც: თეთრი და წითელი: და როდეს გაგლიჯო და სცხო მდისა ტუინისა თეთრი, არღარა 'გამოუტდეს თმა. როდეს მოიღო ტუინი მისი თეთრი და სისხლი, და დუძლი მისი. და სცხო თმასა ზედა, ჰქნას საქმე კირისა. მოიხუნე მართუენი! მერცხლისანი, || დაუპო მუცელი მათი და ჰპოვენ შიგა ქვანი მცირენი, დაგალნე, და ასუა მითვლისა ოდენი სიქანქუბინითა, ერგების ურვილსა საღმობას. თუ მოიღო თიქა მერცხლისა ბუღისა და გაადგინო წყლითა, გაკნის უფხვადობასა მასვე ფაშსა. თუ მოიღო უერცხი უბერაისა და გაიღო შინა ერთი ნემსი, იმიეს(!). თუ გამოვიდეს მკედი შავი, რომელ ნემსსა არს, სცხო თმასა ზედა, და აშაოს კეკელად. თქუა დეოსკოროს: თუ მოიხუნე მართუენი მერცხლისანი მთუარისა მატებასა უწინას საბუღებსა და დაკლნე, ჰპოვო მუცელსა მათსა შინა ქვანი, მათგანი — ერთიფერნი, და სხუანი — ფერქცეულნი, მოიხუნე ორნივე, და შეკერე ირმისა ტყავისა პარკი, ანუ კბოსა, და შიგან ჩასხენ და ჩამოკიდენ მკლავსა, ვისდა ტუინი ქცეულ იყოს, ერგოს.

10

643x

15

20

კარი მარგებელი ოფოფთა შინა

მოიღე ენა ოფოფისა და თუალნი, და ჩამოიკიდო ყელსა, მოვიწყესა პატონსა ეგსენოს, რომელ დავიწყებულ იყოს, და როდეს დიაცსა ქმარი სძულდეს, მოიღე წელი მისი და თავი მისი, და ენა მისი, || დანაყო და გამოსწურო და უწითო ორსავე კერძსა ცხვირისა, და მოიღო მისგანი მატყლსა თანა შეღებულსა ცის ფერად, და აიღოს დიაცმან სარცხუნელსა შინა და მოვიდეს ქმრისა მისისა თანა, და შეიყუარენ. და ერგოს, თუ იკიბოს ოფოფისა კორცი, წავიდეს მისგან გრძნება. და თუ ცოფისათუის მოიღო ტუინი ოფოფისა და გაადგინო ქუნჯითისა ზეთითა და იწოს მისგან, და ხურიტოსცა; ერგოს. და რიბელი, რომე იყოს თუალსა შინა, და თეთრი, თუ მოიღო ტუინი ოფოფისა, გააკმო და შეასუა ლუინითა ურწყითა, ერგოს დიდად. ღრინაკალთა და გუელთა და თაგუთა, რომელნი იყუნენ სახლსა შინა, მოიღე ორი ფრთე ოფოფისა, და-

25

v

30

35

წუი, რომელსა სახლსა შინა იყოს, წავიდეს. და ნ ა ვ დ ე ლ ი მისი გაქცემე და დანაყე, და შეპრიე ქუნჯითისა ზეთისა თანა, და შეასუი, დასწყვიტოს სისხლი უწესოებისა. ვის ეშინოდეს სიგონჯისაგან, მოიღოს თ უ ა ლ ი ოფოფისა, ჩამოიკიდოს ყელსა, არა გაგონჯდეს, ვირემ ეკიდოს, თავისა ტკივილსათუის მოიღო თ ა ვ ი ო ფ ო ფისა და დასდევას ზედა, ერგოს ტკივილსა. ანუ მოიღე ტ ყ ა ვ ი მისი, გააქმე და დანაყე, და გამოწურე წყალითა და უწთვე ცხვირითა, და ერგოს მარცუალთა მაჯობებელთა.

კარი მარგებელი მწერთა და მკალთა შინა

10 თუ დასჭრა მწერთა მრავალთა თ ა ვ ე ბ ი და შესრიმო მძოვარსა ზედა, ამოავლინოს თმა. და თუ მოიღო მწერები და დაგალო, და გასწმიღო წარბი უწინა მჩურითა და სცხო ზეთითა, შეღებოს შავად. და მკალი, რომელი იყოს ბოსტანსა შინა, არიან მწუანენი, ფეკ-გრძელნი და არა ფრინვენი, ჩამოაკიდო ცხროვანსა, მისწყუიტოს ცხრო.

კარი მარგებელი თაქუსა შინა, შვეა წამალთა კეკელათა

20 ყ უ ე რ ი ამის ცხენისა(1) თევზისა თავისა გაატფობს ასოთა გრილთა, როდეს შესუას მისგან მუხუდის ოდენი, და მორჩობასა საშოსასა უმატებს შინა, და ერგების ნაკბენსა მკეცისასა. თუ შესუას და იკმოს მითა, ერგების დავიწყებასა და ფეთქასა, და სენსა, რომლისათუის დაუჯობნია სიცივესა. და თქუეს კაცთა, თუ მოიღოს ნაკუფთი თავუის(1) ტყავისაგან და დასდვა კაცსა ქუეშე ბარალიფოსისგან, როდეს დაგალო ზეთსა თანა და დასდვა, || ერგოს თავისა ტკივილსა, რომელსა სტკიოდის სიცივისაგან. ვინ იოლრს და ნაყილითა მისითა ც მ ე ლ ი თ ა, ერგების თუალთა.

კარი მარგებელი კირჩხიბთა მდინარეთა და კუსა და სიკანკარისა

30 კირჩხიბი მდინარისა, როდეს დაგალოს, და დასდვა, სადა იყოს ისრისა პირი ანუ ძუძუი, გამოიღოს. თუ დანაყო და დასდვა ნაკბენსა ღრიანკალისასა, ერგოს. და თუ ჩამოიკიდო თ უ ა ლ ი მისი, რომელი გამოგელოს სიცოცხლესა მისსა; არა ასტკივდეს თუალი. და თუ შეასუა თბინა რძითა და ერბოთა, ერგოს ნაკბენსა გულელისასა. და თუ შეასოს მისგან თეთრი(1)სა ლუინითა, ერგოს უფსმადსა და დანაყს და გამოიღებს შირიმსა. როდეს შეავბო კამასა და ნიახურსა თანა, დასწურო წყალი და შეასუა მისგან, წამოსცეს წესოება და ფსელი. და თუ დაგალო კირჩხიბი სიქორგის ოდენსა წყალსა თანა,

დასწურო და ღარღარა ყოს მითა, ერგების მორჩობასა და ტკივილსა ლაზვათენისასა. და თუ სისხლი მისი, კოვზი ერთი, ხურიტოს კუსა ველურისა, ერგოს ურვილსა საღმობასა. და თუ სისხლი მისი ძოვარსა ზედა სცხო და გაავმო, და ეგრე გარდაიქცა, ერგოს 645r
რგონა საჩინო. 5

კარი მარგებელი თევზთა წებოსა და წყალსა მლაშესა

როდეს იცნოს წებო თევზისა გათეთრებულსა ფრჩხილსა ზედა, ერგოს. და თუ დასდვა ძალისა ნაკებნსაცა, ერგოს.

კარი მარგებელი მყუ[ა]რთა შიგან და მღირღველთა

მყუ[ა]რნი წყალისანი, რომელ არიან ტბათა შინა, როდეს შეიგ- 10
ბოლოს და შეისუას მისი წყალი, და შექამეს მისი კორცი, ერგოს სიმკნარესა, რომელ არს ზურგსა შინა რგომა დიდი. და ლაზვათენისა. ტკივილსა და მორჩობასა და ნაკებნსა კიათასა. და თუ დაიწუას მყუ[ა]რი, და დაიწუას და დაიგალოს, და იცხოს ტანსა ზედა, დააყენოს სისხლი. და თუ შექამეროს ცხურისა, დააყენოს 15
სისხლი წამოქცეული. და თუ შექამოს ნაცარი ფისითა და სცხო მძოვარსა, გაკურნოს. დაჯსენ, თუ გამოუცლია მღირღველი; თუ დაწუა და დააღბო ნაცარი მისი ძმრითა, ვირემ გასქელდეს, და სცხო თმასა მეტსა. თუალსა შინა არღარა ამოქცდეს. და თუ დანაყო მყუ[ა]რი და დასდ[ვა] ნაკებნსა ზედა გუელისასა და ღრანკლისასა, ერგოს. 20

და თუ გამოიღო ენა მყურისა მწუანისა ცოცხლისა და ჩაუყო პირსა შინა, ვის ეკუდე პარვასა, და აქამოს, თუ ეპაროს, შეიწამოს. და თუ მოიღო ენა და დასდვა ღიაცა მძინარესა გულზედა, შეიწამოს ყოველი, რომელი უქნია. და თუ უკმით საგებელთა მისთა 25
ამის მყურისა თაევი, აზრახდეს დიაცი და ყოველი, რომელი ექნას, თქუას. და თუ ჩაადგრო მყუარბ ლუინოსა შინა, მოკუდეს, და თუ ჩაადგრო მასვე წყალსა, გაცოცხლდეს. თუ ჩანერწყოს პირსა შინა, შესწიოს უძლაუბასა.

კარი მარგებელი გუელთა და მათთა ტყავთა 30

თუ შოილო გუელი და შესკამო შემწუარი, ანუ შეავბოლო, როდეს გაქუეთო თქვეით კერძო და კუდით კერძო ოთხი თითი, ემატოს სიცოცხლესა და სახედავთა, და ერგოს სიგონჯესა. და თუ შეგბოლო. ლიტრითა ერთითა ზეთითა ცოცხალი, ვირემ დაჩუღეს, და სცხო მისისა კორცისა ანუ ზეთისაგან, არა გამოუცდეს თმა. და 35
თუ შოილო შუაგული სა მარცხენით კერძო, შეიბას ყელსა, ვის კბილი სტკიოდეს, ერგოს. და თუ ჩამორკიდოს გული მისი, ვის

646r ცხრო იყოს მეოთხე, ერგოს. გუელი, რომელი იყოს სახლსა, როდეს დაიწუას და დაიგალოს ნაცარი მისი ზეთსა || და სცხო ლორთელთა, ერგოს. თუ ჩამოიკიდო რქა გუელისა ცხროვანსა ზედა, ერგოს. ტყავი გუელისა თუ შეაგებოლო ძმრითა და პირსა იმგუბო, დაუ-
5 ყუდოს ტკივილი კბილისა. თუ დაიგალოს ლუინოსა თანა და იოლოს, განან[ა]თლებს თუალსა.

კარი მპრგებელი ღრიანკალთა და ჭოჯ-მრდალთა

როდეს შესწუა ღრიანკალი და შესქამო, ანუ დაგა-
ლოს და სცხო ლუინითა, ერგოს მისსა ნაქებნსა. შეიქმნების მისგან
10 წამალი, დაადნობს შირიმსა. და დასწუ[ა] კუტალსა შინა კეცისასა,
და მოილო ნაცარი მისი, დააღბო და შეასუა შირიმისა ორისა დან-
გისა წონა ნახევარ დანგამდე, ერგოს ნებთა ღმრთისათა.

ჭუჭი-მჭური, რომელი იყოს ბოსტანსა შინა. როდეს გააპო მუ-
ციელი მისი და დასდვა, გამოილოს ძეძუი და ისრის პირი. თუ ჩამო-
15 ჰკიდო გული მისი დიაცსა, დააყენოს მოგდება. და თუ ჭოჯო-ქური
მოილო და შეჭხუიო მჩუარსა შინა და ჩამოჰკიდო ცხროვანსა, ერ-
გოს. და წარბსა გამოქავლენს, ვის ღრიანკალმან უკბინოს. ვირსა
გაჯდეს ტკივილი, ვირსა მიეცეს და კაცი განერეს.

v კარი მარგებელი დედა-მზარდულისა, ჭინჭვეილი და მღირდველისა

20 კუერცხი ჭინჭველისა ვინ მოგალოს და იცხოს ტანსა, არა
გამოუტდეს თმა: და როდეს მოილოს მისისა კუერცხისაგან ნახევარ
დრამისა წონა და შესუას, შეედვას კუვილი მისსა შემსმელსა. რო-
დეს შეიპყრა დედა-მზარდული და ჩასდვა ლერწამსა და ჩა-
მოიკიდო მკლავსა. ერგოს ცხროსა. და თუ შეიპყრა დედა-ზრდილი,
25 რომელი ნადირობდეს ბუზსა, დანაყო და სცხო მჩუარსა სელისასა,
შეაბა ყელსა და ჰკრა კელი მარცხენა კისერსა ზედა, წვაიდეს. ქსე-
ლი დედა-ზრდილისა. თუ დაიწუას და უბეროს ცხუირთა
შინა, დააყენოს სისხლი. მღირდველი, როდეს დაგალო ვარდნი-
სა ზეთისა თანა და გაათბო ბროწეულისა ქერქსა შინა, ერგოს მის-
30 სსა, თუ უწოთ ყურსა შინა მღიერისაგან. და როდეს მოილო ერთი
ნაწილი მისგან და ეგდენივე ამარტა, დაგალოს და იცხოს ტანსა და
გაუტეოს, ვირემ გაკმეს მზესა შინა, დაყუინოს თმა.

კარი მარგებელი წუნთა კორცისათა, ღურიტა ყურდგლისა

ჩამოჰკიდო ცხროვანსა ცერსა, წავიდეს ცხრო. და ღურიტა .
35 თიჯნისა და კრავისა ვინ დასდვას, გამოილოს პირი ისრისა. და რო-

დეს შესიუას ძმარსა თანა, გამოიღოს სძე შეგბოლილი მუცელსა 647r
 შინა; როდეს შეზილო ღურიტა წყლითა, დასდვა ზედა, დაქყენოს
 სისხლი. და კოქი ნედლი დაგალოს მით, და კბილი გაათეთროს,
 და ცმელი ყოველი მკურვალი არის. და ცმელი ლომისა უმკურ-
 ვალი არს და უშვარე. და აქსენა გალიანოზ, თუ ღრიტა ყურდ- 5
 გლისაგან შესუას მისგან კერატის წონი ღუნიითა, ერგოს ნაკბენსა
 ღრიანკლისასა.

კარი რძეთა ყოველთა

რძენი ყოველნი ერგებიან ღემისა სმასაგან. შესუას მისგან სკუ-
 ტლის ოდენი, და ვინ შესუას მაზარონი და სძე ვირთა, და* სძე 10
 კდალთა და ზროხათა, როდეს შესუას თაფლსა თანა, გაქსნას. და
 როდეს შეგბოლოს სძე ვირთა და სძე კრდალთა ნიორსა თანა, და
 შესუას მისგან უზმამან, ერგოს ჭუქვილსა ძუელსა და ძნელსა. და
 [სძე თხათა და ზროხათა, ორივე, როდეს დარდარა ყოს მითა მკურ-
 ვალითა, ერგოს სიმსივნესა ლაზვათენისა და ყელისასა. და რო- 15
 დეს შეპრიოს ვარდისა ზეთსა თანა და პოქნა ილოს, ერგების ტკი-
 ვილსა თირკმელთასა. ნედლი ახალი დაიდვას მჭდომთა წყლულთა
 ზედა, დააყენოს სიმსივნე.

ყველი ძუელი ერგების მკლველთასა ყოველსა ნაკბენსა, და v
 ჰქმნას ქმნა. საუიურველი, გამოუცდია მრავალთა ფილაფოზთა, და- 20
 აყენებს მუცელსა, როდეს ჰამოს ძუელი.

კარი ერბოთა და სუელთა

ერბო ყოველი, როდეს აილო სარცხუენელსა, ერგების მჭდომსა
 საშოსასა ბავისირსა, როდეს სცხო საგურკლესა ზედა. და როდეს 25
 შეიძლო მისგან უმკიასა ორსა სკუტელსა ბროწეულისა წყალსა
 თანა, ერგოს და დაქალბოს სიმაგრე ქედისა, როდეს იცხო მით. და
 როდეს შეპრიო ზეთსა თანა და სცხო მით ბუღეთა მღიერიანთა,
 ერგოს; თუ იოლოს მითა, ერგოს ტეხასა თუალისასა. და სუელი, 30
 როდეს შესუას, ერგოს ღურღურსა მუცლისასა. და ერბო ზროხათა
 ძუელი ერგების წყლულთა, და თუ აღუღო და დაასხა სატალსა,
 ერგების მისგან რგომა საჩქინო.

აჟ [ქარი სამეოცდა მერვე]

ქარი ყოვლისა ფერისა თესლისა

პირველად ზუარბალი ვაკსენოთ, რომე უმაღლე და მეფე არს
 ყოვლისა თესლისა. და მისი ბუნება მკურვალია და მისი სიჯმე და 35

სინედლე ერთმანერთისა სწორია. ამისი მოწამე და ნიშანი ისი არის
 მისისა წამლობისა, რომე დანაყო და გასცრა, მოზილო და საფუა-
 648r რე შექქმნა || მისი, მქლომსა ზედა დასდვა, პირსა გამოალებინებს
 და სიმსივნენსა დასუქამს. თუ პური გამოაცხო სხუადასხუა ხასიათი
 5 არის: თ ხ ე ლ ი თ ა ს ა ც რ ი თ ა გ ა ც რ ი ლ ი პ უ რ ი უ ფ რ ო
 მქურვალთა და ფიცხლად გაიარს სტომაქსა, და გონებასა რბილად
 შეინახავს; და მ ტ კ ი ც ი ს ა ს ა ც რ ი ს ა პ უ რ ი უ ფ რ ო ს უ ბ უ ქ ი
 არის, კაცისა ტანსა კარგსა ძალსა მისცემს, და პ უ რ ს ა ს ა ფ უ ა
 რ ი ბ ე ვ რ ი უ ნ და და შიგან ან ბორა და ანუ მარილი უნდა გაურიონ,
 10 კარგი იქნების. მ წ ო ვ ე დ კ მ ე ლ ი ფ ქ უ ი ლ ი ა ვ ი ა, მქაენსა
 და მღიერსა გამოასხამს. კ მ ი ა დ ს ა ქ ა რ ი ა ქ უ ს. და რასაცა კო-
 ლინჯი სკირს და ან ბუშტსა შინა ქვა აქუს, მას არ ეკუმების, ზიანი
 არის. ნიშანსტაგი ხუ[არბლისა რომე შექქმნან, ძუძუსა ტკივილი ძქ-
 15 ნების რბილი, კმელი, და კარგია ძუძუსა, კუელისა და ფირტუისა-
 თუის; და ქარისაგან ტყავსა და გორცსა შუა არის ისი, აღულო და
 ზედა დასდვა, მას უშუელის. თუ მუდამად ხუ[არბალსა კამს, კია-
 ს ა შ ი ქ ს. უკეთესი ისი არს, რომე კორკოტად შექქმნან, და ერბოთა,
 პილპილითა და თაფლითა კამონ. რძითა მკურვალ არ[ს] და კარგი.
 თუ კაცმან კამოს, მსუქნითა კამოს ერბოთა და ზეთითა, რომე მისი
 20 ზიანი || არა გამოჩნდეს, კეკელად გამამცხუარის პურისა ნიადაგ
 კამა სატკივარსა გამოაჩენს. თუ კამოს, მ[ა]რილითა, პილპილითა
 და ქონდრითა კამოს, რომე მისი ზიანი გააცუდოს. და კეცმივა გა-
 მომცხუარი სტომაქიდაღმა გუიანად გავა და ტანსა ძალი. არა მის-
 ცეს, ქარი აქუს. ისი სჯობს, რომე ცოტა ბორა გაურიონ და ზედა
 25 ზირისა მაჯუნი კამოს და ძუელი ლუინო სუას, რომე ისი ქარი გა-
 ტეხოს. კუტი პური რომე თორნესა შივა ჩაეარდეს და გამოცხუეს,
 ნაცრისა ძალი შივა დარჩების და გულ-გული უმი იქნების; თუ კა-
 მოს კაცმან, იმავე კმიადისა წესითა კამოს.

კატო ხუ[არბლისა — მკურვალთა და კმელითა. თუ წყალშიგა
 დააღბო და გამოსწურო და შეასუა. კუელესა უშუელოს. თუ პური
 30 გამოაცხო, ხუ[არბალსა ასრე უნდა, რომე საფუევრითა იყოს, კარ-
 გად აფუედეს; და მარილითა შეზილო და თორნეშიგა გამოაცხო,
 თორნისა და საფუარისა სჯობს კმიადსა გომიჯასა. თუ ნუშისა ზე-
 თითა და ან ბერძულითა ზეთითა გაურიო, კარგია. თუ ორივე ზეთი
 ერთმანერთსა გაურიონ, სჯობს. თუ კაცი ცივისა გუნებისა იყოს და
 35 სტომაქიცა, გრილი თაფლითა კამოს, და ნუშის ზეთითა, თუ კაცი
 649r ზაფხიან იყოს და ან რბილისა ბუნებისა, ისრიმითა კამოს, ანუ ||
 ბროწეულისა წყლითა, ანუ ძმრითა. და გომიჯასა ნუცა ერბოთა,
 ნუცა კარაქითა ნუ კამს, ავია და მაწყინარი, როგორაცა ფუშრუკი
 მძიმე არის, რაცა პური კმიადი არის. და გომიჯი სტომაქსა ზედა
 40 მძიმე არის და ძნელად მოიღნოს, და პურსა ფუშრუკი სჯობს.

ქალღ. იფქლისა — არს მკურვალი და მბერავი.

ქერი — გრილი არს, და კმელი არს. პირველსა დარაჯასა თუ დანაყოს და ქერქი შეკადოს, მოხარშოს წყლითა, შეიქმნების გრილი. და ნედლი და მაშუნე სნეულისათვის. მისი პური უფრო სუსტია იფქლისაგან და კორცთა არას მატებს, მკურვალსა სენსა გასწმედს. ქერის წყალი სჯობს ხუ[ა]რბლის წყალსა. თეთრისა ქერისა კორკოტი, რომე არცა ძუელი იყოს არცა ახალი, აიღე თორმეტი წონი წყალი და ერთი ქერი, და მანამდი აღუღე, რომე თხუთმეტისა წონისაგან ერთი დარჩეს. თუ კაცისა ბუნება ნედლი იყოს და ბალღმიანი, მას აქამე და კარგა მოუცდებოს. ასრე უბრძანებია დიდსა ბრძენსა ბაგრატი აქიმსა, ვითა: ქერისა წყალმან წყურვილი დააწყნაროს და ცხელება გაასუბუქოს და გაწმიდოს, და ფიცხლად გაიქაროს; კარგია და მარგებელი სნეულისათვის და მთელისათვისცა. ესე ყოველი ხასიათი აქუს ქერის წყალსა, მარბილი უნდა; ქერისა პური ვერცა ძალსა || მისცემს და ვერცა გაასუბუქებს კაცსა. ქალი ქერისა კმელია და გრილი, და მსუქნითა უნდა კამოს; რძითა შექნილი სჯობს, სუბუქია და ადრე მოჰქარდების.

ბრინჯისა პური — გუიან გავა სტომაქით, მსუქნითა უნდა კვამა, მჟავითა არა ვარგა კვამა. გალიანოზის უამიგა საცილობელი შეიქნა, ზოგთა თქუეს: გრილიაო, ზოგთა — მკურვალი. უფრო მეცნიერთა თქუეს: სწორიაო სიმკურვალითა და სიგრილითა, და რბილი საკმელად კარგი და ტანსა კარგად შეერგების, და სხუათა მარცულათაგან უფრო ძალიანია, სტომაქით გუიან გავა, სტომაქს გააკმობს და შეჰკრავს წყალითა და ახლითა რძითა. და ნუშის და შირბახტის ზეთითა კარგი იქნების; კაცსა გაასუქებს და მუცელსა გაარბილებს. თუ ერთსა დამესა რძეშიგა დააღბოს, ავრე შექნას, უფრო რბილი იქნების მისი წყალი, სტომაქსა დაამაგრებს და მუცელსა შეჰკრავს.

ფიტუისა და ახლისა — გუნება ერთია. გრილია პირველსა დარაჯასა, და კმელია მესამესა დარაჯასა. გუიან დაღნების სტომაქსა შიგან და მუცელსა შეჰკრავს, ფსელსა მოუმატებს და გუნებაშეკრვით შეინახავს კაცსა; და ანუ ნუშისა ზეთითა შექმნან, ისი სჯობს, და გუნებასა არა შეჰკრავს. მიხი პური ცოტად ერგოს და მუცელი შეჰკრავს; სტომაქით გუიან წავიდეს.

|| მუხუდო — მკურვალია პირველსა დარაჯასა შინა და ნედლია ბოლოსა. პერუღითა, მლაშითა და ტკბილითა გუნებასა დააღზობს, კაცისა ტანი დამრას და მამაკობასა მრუმატოს და ფერი გაუკეთოს, და ღედაკაცსა რძე მოუმატოს და სისხლი. შავისა მუხუდოსა წყალი ქვასა უშუელის, თუ ნუშისა ზეთითა ანუ ბოლოკისათა და ან წყლის თყსლითა მოხარშული აქამოს, ისი უკეთა მოუცდების. თაგშიგან, ტანშიგან ქვანდა სენი იყოს, მას უშუელის, თეთრსა მუხუ-

5
10
v
15
20
25
30
650p
35
40
763

დოსა წითელი უმკურვალეა. წითელსა, შავი რომე დასდვას მუხუდო, უკეთ ერგების სტომაქსა, და მუხუდო სჯობს მისსა წუენსა. მუხუდო წყალშიგა დაალბე და დილასა მისსავე წუენსა შიგა მოხარშე, და წუენი შესუი, და ცერცუსა ნუ სკამ, და რაცა ქვა იყოს, ყუალასა უშუელის ღმრთითა.

5 ბაკილა — ნედლი გრილია და რბილი, და ცოტა ქარი აქუს; და კმელი გრილი და კმელია, და სტომაქით გუიან წავა. და ქონდრითა კამს, მის[ს]ა ქარსა გასწმედს. თუ დაალბოს და მერმე ან ბერძულითა ზეთითა, ანუ და ან ნუშის ზეთითა მოხარშოს, ზედა პილპილა და კულიავი მოაყარო და კამოს, კარგია. მისი წყალი ქერისა წყალსა ხასიათსა იქს, რაცა მკურვალეა, სენია, ყუელასა ერგების.

10 v სიზმარსა მრავალფერსა || აუშლის. ახალი ბაკილა მოხარშონ, ქარი უფრო ცოტა აქუს. უკეთესი — ახალი და დაღერდილი, ძმრითა შექმნილი; ერბოთა და ზეთითა, ქონდრითა და ზირათა კამდეს. თუ

15 ახალი და უმი კამოს, ძმრითა პირი გამოირცხას და მისი ზიანი მან წაილოს.

ოხპი — სწორია და პირი სიგრილისაქენ აქუს. მისგან სევდოსა სისხლი გამოჩნდეს, ფსელი შეკრას, რომე სხუადასხუა ფერო ჰქონდეს. მისთუისცა ავია, შარდსა შეჰკრავს და სტომაქზედა ავია,

20 და თუალსა დაუბნელებს და კაცსა დააზიანებს. თუ ქერქგამძურალი მოხარშონ, უწუნოდ კამოს, მუცელსა შეჰკრავს. თუ ქერქითა მოხარშო, და შესუა, მუცელსა დაალბო[ბ]ს. თუ ქერქი შეჰკადო და მოხარშო, სხუა წყალი გამოუტევალო, შეჰკრავს მუცელსა და გააძლიერებს მუცელსა და სტომაქსა. ქერქშეკდილი გრილი არის და

25 სქელი, მისთუის აწყენს ფსელსა.

ულბო — აცემეცა(!) ჰქუიან, [გრილია] მესამესა დარაჯასა და კმელია პირველსა დარაჯასა, და საკმელად ტანსა კარგად არგებს; და რა მოხარშო და მისი წყალი თბილითა შეასუა, ნაწლევსა შინა თუ მღიერი იყოს, ან სხუა გოჯი სენი, მას უშუელოს. და თუ უზმასა აქამო თაფლითა, ანუ ლელუითა, ანუ ხურმითა, სქელი ბალამი

30 651r გაწმიდოს. თუ ძმრითა აქამოს, კიასა || მოკლავს მუცელსა შინა, მაგრა თავსა ატკივნებს. ოფლისა, ფსლისა გემო და სული წააქდინოს, და ყელი კარგად გარცხას.

ქუნჯითი შუშმაცა — ამას ჰქუიან, რბილქია მეორესა

35 დარაჯასა, მკურვალეა პირველსა დარაჯასა. ნედლი ბოლოსა გუიანად გავა, დასწურავს და დასწმედ[ს] სტომაქსა. აწყენს და პირიდაღმა ავსა სულსა ამოუშუებს, ტანსა ძალსა მისცემს. მოკალული სჯობს, მას მისი ზეთი სჯობს. თუ თაფლითა მისცე, მისი მაწყინარობა გაუშუას და მისითა წუნითა თმა-წუერი დაიბანოს, დაალობს, გაუკეთებს და გაზრდის. და თავისა ქარტლსა გასწმედს.

40

ხელი — კმელია პირველსა დარაჯასა, სიკმესა და სინედლესა

შუა არის, სწორია, გუიანად მოიდნობის, ზიანია სტომამქსა ში-
განსა, და ბუშტსა ძალსა მისცემს და წელსა შიგა დიდსა ხანსა და-
ყოფს. მერმე ბუშტსა შინა გაეფ. და ფსმაშიგა სარცხუნენელისა თა-
ვი ეწოდეს, მას არგებს. გრილსა რომე ჭამდეს, მას აწყენს და თეს-
ლსა მატებს. თუ მისი ჯალქი თაფლითა ჭამოს, სიგრილისა კუვილ-
სა უშუელის. თუ მისსა ზეთსა შიგა ცვილი გაურიოს და ყელი და
მკერდი დაიზილოს, კუელა რდმე სიგრილისაგან იყოს, მასცა უშუ-
ელოს.

შადანჯ — კანაფის თესლსა ჰქუიან; || მკურვალია მესამესა
დარაჯასა, ჯმელია ბოლოსა. თუ კაცმა ბევრი ჭამოს, თავსა ატკივ-
ნებს. და გუიან წვეა სტომამქით, ავია სტომამქისათუის და მისი ზეთი
სიმკურვანლისა ყურისა ტკივილსა უშუელის. ყურშიგა ჩააწუეთოს,
მოქალული უფრო არა აწყენს სტომამქსა, და მისისა ფურცლისა
წუენითა თავი დაიბანოს, თავისა ტკივილსა უშუელო.

ლობიო — მკურვალია და ნედლია, ქარიანია, და სქელსა
სისხლსა მოუმატებს, გუიან დადნების, და სტომამქსა აწყენს;
ფსელშიგანცა ზიანი არის. თუ კაცი ჭამს, თავსა დაუძძიმებს და
სიზმარსა ავსა აჩუენებს, და მუხუდოსა ახლოს ახლავს ხასიათითა.

ლობიო წითელი — მკურვალია და შარდსა ფიცხლად გაიყ-
ვანს. იმა სხუისაგან ისი სადაფითა და ძმრითა უნდა შექმნან,
და ხარდლითა ჭამოს. ლობიო ნედლია და ქერქგამძურალი, ისი სა-
ჭამადად ერბოთა, ძმრითა და სადაფითა და ხარდლითა შექმნან.

ერთი სხუა არის, ლობისა გავსა², ულბოა
არა არის, ამას მათი ჰქუიან — გრილია და კმელია.
მისი და ბაკილასა ხასიათი ერთია და იმისი ძალ უფრო ცოტა არის
ბაკილასაგან, ჭარიცა უფრო აქუს; და თუ კაცისა სტომამქი რბილი
იყოს, ზირათა || და ქარუათა ჭამოს. კაცი თუ დასიცხული იყოს,
ნუშის გულითა და ახლითა ქინძითა ჭამოს. და თუ ქერქი გააძროს,
მისი ქარი უფრო ცოტა იყოს. და მოქალული თუ დაღერდონ და
შექმნან, მუცელსა შეკვრავს.

კარი კორცისა. კორცი ორი გუარია: ერთი საქმელია და ერთი
კაცსა მოჰკლავს. ისი რომე კაცსა მოჰკლავს, არა დაგუიწერია, მის-
თუის რომე კაცსა მოჰკლავს კორცი, რომელიცა საქმელად მაგარია.
მისგან მწოვედ სისხლი და ქიმუზი შეიქნების. მის თანა მაგარი
კორცი სიმრთელიანმა და მრავლსა მოქმედმა კაცმა უნდა ჭამოს,
რომე ოფლად გამოვიდეს. და კაცი რომე სიმრთულესა ზედა არა
იდგეს, არცა საქმესა იქმოდეს და არცა იარებოდეს, მას ნიადაგ
კორცი ავად მოუტკდების და, თუ ჭამდეს, ასრე მოხარშვა უნდა,
რომე დადნეს.

კრავისა კორცი — მკურვალია და ნედლი. და გუნება მკურვალი
იყოს და კმელი, მას კარგად მოქუქდების. თუ სტომამქშიგა ბალდა-

მი იყოს, გულსა აუშლის და აწყენს ცხელსა ადგილსა რომე იყოს. კრავისა კორცი ნედლი ამისთვის არის, რომე დედასა ძუძუსა
v სწოვს. რა წონასა გაუშუებს, || სინედლე აღარა ექონების.

5 თიქნისა კორცი — უფრო გრილია და ნედლი კრავისა კორცი-
საგან, და გონება-მჭურვალისა კაცისათვის კარგია და კარგსა სის-
ხლსა ჩაუყენებს. და ბუწუისა კორცი (ერთისა წლისა თოხლია)
კარგი საქმელია და კარგსა სისხლსა ჩაუყენებს, ამისათვის არცა
ნედლი და არცა კმელია, სწორია; და სეედასა უშუელის. სტო-
მაქსა ძალსა მისცემს, ტანსა გააჭურვებს, მამაცობასა მოუმატებს.
10 და გუნება-გრილმან კაცმან უნდა ჰკამოს, და შემოდგომისა პირსა
სჯობს. და თუ კაცი მოწიფული და მჭურვალი იყოს, მან ჰკამოს
კოწახურითა ან ძმარითა, ან სამყითა, ან ტყემლითა, ან ისარიმითა.
ერთისა წლისა უნდა იყოს, თეთრსა წითელი უმჭურვალეა, წი-
თელსა — შავი.

15 თხისა კორცი — გრილს თემსა და გრილქისა კაცი[ი]სათვის ავია,
მაგრა ცხელსა თემსა და მჭურვალისა კაცისათვის კარგია, უფრო
თიქნისა; ცხურის კორცისაგან უფრო გრილია, კმელი და სუბუქია,
სისხლსა მოუმატებს ტანშიგან. მართალი ესე მოგაკსენო, თხის
კორცი კარგი არის. მისი კორცი აქიმთა არას კორცსა შიგა არა
653r უტანებია, ერ||თობ ავია. და კაცსა რომე თავქედი სჭირდეს, მისი
20 ღუძილი ჰკამოს, რაცა სატკივარი სჭირდეს, მოუმატებს. თხის კორ-
ცი რომე მრთელსა კაცსა ეჭამოს, მრავალი სატკივარი მოუმატოს-
სხუისა კორცისაგან უფრო უძულოა. თუ მსუქანი იყოს, ჰკამოს თბი-
ლითა წყალითა, იშუენებდეს. თუ კაცი მაჯას ზედა გრილი იყოს,
მას აწყენს, —ჭარსა მოუმატებს, სტომაქზედა კმელად ამყოფებს,
25 ტანსა დაამკობს. თუ ჰკამოს — მუხუდოთა, ხახუითა და სტაფი-
ლოთა და თალგმითა ჰკამოს, და ზედა კარგად წითელი ღუძინო სუ-
ას, მერმე შაქრითა შექნილი აღვა ჰკამოს.

ზროხისა — კარისა გრილია და კმელი და მძიმე არის. კაცი-
სა ტანშიგან სქელი და ავი სისხლი შექნას, და ოთხისა დღისა ცხრო
30 შექნას, და ტყირბი წაქიდოს. თუ უღონობა იყოს და უნდოდეს,
ძმრითა შექამოს. და ვინცა დიდისა საქმისა მქნელი იყოს, მას მო-
უქდების.

ფურისა — მჭურვალია და ნედლი, კარგსა ძალსა მისცემს;
მომცროსა დეკეულისა სჯობს. და ცხურისა კორცსა ახლოს ახლავს,
35 წითლისა სჯობს. და ახლისა კბოსა კორცი კარგი მარგებე-
v ლია || და ადვილად მოიღნობს სტომაქსა შიგა. მაშინ უფრო მაშუ-
ნე იქნების, რომე არბინო და ავრე დაკლა. თუ მასვე დღესა არა
დაჰკლან, მეორეს დღესა ბევრი წყალი ასუან და ავრე დაკლან.
მისი ნახევარსა წინათი სჯობს, ძმრითა შექნან ანუ მწუხანვილითა.

40 კორცი ღორისა — გრილი არის, და უფრო გოჭისა. ღორის

კორცი კმელი რომე იყოს, კმელი და გრილი არის. ღორისა ჭონი დანაყილსა კელსა და ფეკსა არგებს, და ცხენსაცა არგებს: და რა ჭამონ, ნიგუზისა ზეთითა ჭამონ ღორისა კორცი.

აქლემიხა კორცი — მკურვალე არის, კაცისა სისხლისა გააქურ-
ვებს და კაცსა, რომე სიგრილისაგან გრძლად ავად იყოს და ზურგი
და მენჯი სტკიოდენ, ესე კორცი არგებს. და მისი საქმელი ცერც-
[უ]ითა და ცერეცოთა იყოს, და ხრდილითა; და ჭაბრი, ძმრიანი
რომე იყოს, მით ჭამოს. და აქლემი ყმაწულილი უნდა და წითელი.

ცხენის კორცი — მკურვალ[ი]ა და სისხლსა გააქურვებს, სეგ-
დასა მოუმატებს, ყმაწულისა არა ეკმების, და სხუასა ყოველსა
კორცსა უმძიმე არს.

ქარი ნადირისა. კორცი ჭერნისა — რაცა ნადირი არის, ყულა-
სასა სჯობს. უფრო მაშუნე არის და სუბუქი ცხურისა და თხისა
კორცისა. ესე უფრო კმელია, რომე ან ნუშისა ზეთითა ანუ შაქრი-
თა ჭამდეს. თუ კაცი გრილად იყოს, ანუ ნიგუზისა ზეთითა შეწუ-
ას; და შემწუარსა ხარშოდ შექმნილი სჯობს. მისი კორცი ძმრითა
არა იკმების, მისთუის რომე ისიცა კმელი არს და ძმარიცა სიკმესა
მატებს. თუ კაცი ყოლინჯიანი იყოს, შემწუარი არა ეკმების.

კორცი ყურდგლისა — მკურვალეა და სქელსა სისხლსა მოუ-
მატებს და გააქურვებს. მისა საქამადასა შინა ცერეცო და დარიჩინი
ჩაყაროს, ქარსა გასტეხს. და გრილად რომე იყოს, მას არგებს ზეთის
ხილისა ზეთითა და გოზრადანითა და ნიგუზისა ზეთითა. თუ შემწუ-
არი ამითა იყოს, მას არგებს. თუ კაცი მკურვალე იყოს, აწყენს.
თუ ძმრითა და ნიორითა ყალაა შექმნან, კარვად მოუკლებს. მისი
სისხლი ქესტსა შესცხოს, და უშუელოს.

კორცი ირმისა — მძიმე არის და სქელი. რაცა მისი სატკივარი
გამოჩნდეს, ავი იყოს. ზაფხულს მოკლული, რომე წყალი შორს
იყოს, მისი კორცი არა იკმების. თუ კაცმან დაიჭიროს და შეინა-
ხოს და წყალი ასუას, რაცა ამას წინათ კარგი კორცი მ[ი]ოქუამს,
მისთანა იქნების, კარგი არის ესეცა. კორცი შ უ ლ ი ს ა და ირმ-
სა ერთისა ხასიათისა არის. თ ხ ა ვ ე რ უ ლ ი რომე ნეზუი იყოს,
მისი ხასიათი ირმისა სიხსლესა არის. კორცი გ რ ძ ლ ა ბ ი ს ა რომე
გააქმო და მისცე ქაშუეთის მონასა, გუელისა და მელისა სნებასა
უშუელის, რომელ არს თმისა და წუერისა და ცუივნა. კორცი შემ-
წუარი რა გინდა რა იყოს, ყოველ მარგე არს, და კაცისა ტანსა გა-
აქურვებს. ვინცა სტომაქზედა ავად იყოს და ყოლინჯი სკირდეს,
მისთუის ზიანია.

აწ თავ-ფერკისა ტყავისა და შიგანთა, ქონისა და ტუინთა ვთქუ-
ათ. — ჭერნისა თავე კარგია შემწუარი, და შემწუარისა თავისა
ყბისა და ყურ[ი]სა ძირისა კორცი უფრო სუბუქია, მისთუის რომე
მულამად იძრვის. ტუინი ყუ[ა]ლა გრილია და ნედლი, ავია სტომაქი-

5
10
654r
15
20
25
v
30
35
40

სათუის, გაასქელოს სტომაქი და საკმელი არა მოანდომოს. მისი ნავლეი ბევრი იქნების და მისგან ბალღამი გამოვაჩნდების. პი-
655r რუტყვისა ტყავი კმელია და || გრილი და მისსა ჯორცსა უმძიმე არის; დანაყე, მოიდნობის სტომაქით. თუალი ჭამოს, უწინა მოიდ-
5 ნობის და ჩალხა გაიარს, და ცოტად მკურვალია, ზიანია. თუ ვინ ჭამოს პილპილითა, მაგრა მძიმე არის და ძნელად მოიდნობის, და ძმრითა უნდა ჭამა. ენა სუბუქია, გუიან მოიდნობის. ტუინი გრილი არის შემწურისა, და რბილი თავის ტყავი და ღრაჰი. მძიმე არს სა-
10 მივე და კაცსა არა ეკმების, ყოლინჯასა შე[ი]ქს. და თუ კაცმან თავი ჭამოს — მშოიერმან, და თუ არა — ნუ ჭამს. და მეტად ზაფხუ-
ლის არ ვარგა, მისთუის რომე კაცსა ნაფასასა შეაქს, და მძიმედების. და თუ შეჭამოს, კაცსა ისი სენი შექნოდეს, ყურძნის მარცტულისა უგურკოდ ჩაწოგოს და წყალსა ნუ სუამს. და თუ ლუინოსა სომს, კაცსა დაამძიმებს. და თუ მუცელი შეკრაბ იმა წამხედა, მერმე
15 ცოტა ხარშო შეჭამოს და ლუინო შესუას. ფერკი რაცა ჭამოს, მისისა ჭამითა შრეშისა მსგავსი სისხლი მოემატოს, ძალი ცოტა მისცეს, გა-
ტხილსა ძუალსა დაამაგრებს, შიგა რომე მდიერად იყოს, სისხლსა გააყრიდეს, მას უშუელის. თუ ბევრი ჭამოს, ყოლინჯი შეექნას; და თუ ძმრითა ჭამოს, ყოლინჯი არა შეექნების.
20 კარი შიგანთა. ფ ა შ უ ი და წ ე ლ ი გუიანად მოსადნობელი არს და კაცისა სტომაქსა შიგა დამწარდების და ძალსა ცოტასა მის-
ცემს. მისი ჭამა ძმრითა, საღაფითა და ნიახურითა, ზირათა და ანგზა-
თითა იყოს. და მისი ბევრისა ჭამა ბალღამსა მოუმატებს და სტომა-
ქით გუიან გავა, და შქას ზედა მაშუნენსა გუარისანსა უნდა ჭამა,
25 რომე მუცელი დააღობს.
ლ უ ი ძ ლ ი კარგა, მისგან ხლ[ა]თი მოემატოს ტყირბსა შიგან და ავი არა არის. სხუისასა კრავისა და თიენისა სჯობს ბატისა, ქათმისა და რაცა ფრინველი არის. მათი ლუიძლი ყოვლისასა სჯობს. და კაცსა რომე მწოვედ ლუიძლი სტკიოდეს, მისი წამალი მგლისა ლუიძ-
30 ძლია.
ტ ყ ი რ ბ ი ავი არის, მისგან სევდა შეიქმნების.
თ ი რ კ მ ე ლ ი გუიან მოიდნობის და მუცელსა შიგა მწარე არის, და უწინა ფსელი თირკმელსა შიგა მივა და მერმე ბუშტშიგა აგრე გაიარს, მისთუის კარგი არა არის.
35 გ უ ლ ი მაგარი ჯორცი არს და კაცი გუიან მოიდნობს. ამას კარგი საკმელი არა ჰქუიან.
ფ ი რ ტ უ ი ცხროსა ძალსა მისცემს და გუიან მოიდნოს.
ძ უ ა ლ ე ბ ი ს ტ უ ი ნ ი მსუყე არის და სტომაქი მოშალოს,
656r და პური არა აჭამოს. და ვინცა შეჭამოს, — პილპილითა || და ქონ-
40 დრითა. და კარვად ერგების იმა კაცსა, რომე ბუნება ვმელი იყოს.
ყ ე ლ ი ს ა ჯ ო რ ც ი კარგია, ფიცხლად მოიდნობს.

გ უ ე რ დ ი სუბუქია და ფიცხლად მოიდნოს. და მსუქანსა მკლე სჯობს საკმელად, და შინაური კორცი სჯობს ველურსა. შინაური ნე-
დლია და გარეული კმელი.

ქო ნ ი ბატისა, შინაურისა ქათმისა და აქლემისა მკურვალი არს და მამლისა ხასიათი: სწორია მისი ქონი და თხისა მუცელსა შეკ-
რავს და ძუალშიგა რომე მღიერი იყოს და ეწვოდეს, მას არგებს
ისი. ქონი ზროხისა ნედლია.

ქა რ ი ფრინველთა. ქათამი სწორია და ძარლუისა და მაჯისა-
თუის კარგია. და მისი ტუინი კაცისა ტუინსა ძალსა მისცემს, ჭკუა-
სა მატებს. და ვ ა რ ი ი ს ა წუენი, სნეულისათუის მაშუენე, სტომაქი-
სა სიცხესა დაანელებს. ყ უ ე რ უ ლ ი ქათამი საკმელად კარგია,
ადრე მოიდნობის, სისწორესა ზედა დაიჭირავს, რომე ნიორითა შეა-
ნელოს; უკეთესი ისი არის, რომე არა ეყვივლოს. ვინცა მუდამად
ჭამდეს, კოლინჯას გამოუჩენს. მეავეითა შექნილი კოლინჯსა ჰყუენს,
აგრევე დოთა, მისი ხარშო მუცელსა და სტომაქსა დაალბობს: ბერი-
სა — || ყოლინჯა და ტანისა და კეფისა მარგე არის. ქათამი რომე
გააპოს და ცხელსა ზედა დაიდებდეს, გუელქ[] ნაცემსა არგებს.
მისი ტუინიცა კარგია და კაცსა თესლსა მატებს, კმასა გაუწმედს,
და ბერისა ავია.

კ უ ე რ ც ხ ი ქათმისა ყოვლისა მფრინველისასა სჯობს, და
ვარიისა სჯობს ბერისასა; და თორხოლო მკურვალია და ნედლი,
ადრე მოსდნების და სისხლსა ჩაუყენებს ტანშიგა. ცილა გრილია და
სქელი და კუჭელასა უშუელოს და კმასა გაუკეთებს. შემწუარსა
სჯობს მოხარშული კრგულად. შემწუარი მძიმე არის.

კორცი ეოჯბისა, დურაჯისა და ეაკბისა და გლო-
ნისა, ყოველი სუბუქია. და სხუათა გლონი უსუბუქი არს, და
დურაჯისა ხარშო, ვინცა ყოლინჯი სჭირს, მას არგებს.

კორცი იხუისა და ბატისა დია ბალღმიანი და სტო-
მაქსა შინა დია დარჩების. ქალინოზ იტყუის: ბატისა ქონი
ასოთა ტყვილისათუის დია იკმ[]არების. რაცა მფრინველია, რომე
შამბშიგა იყოს და ნედლსა ადგილსა ავია; და კმელსა და ქვიანსა —
კარგია. წყლისა ფრინველთა კორცი ძნელია, და მჭარი მათი ცოტად
უსუბუქი არს. || ბატისა კორცი კაცისა ფერსა დააშუენებს და კმასა
გასწმედს, თუალისა სინათლესა მატებს, ქარსა არგებს, მკურვალია
და ნედლი და მოუდნობელი.

ფარშამაგის კორცი სრულად ზიანია.
სავათის კორცი სრულად მძიმე არის და მოუდნობელი. თუ
ჭამოს, ყელი და კილუი ჭამფს.

წეროს კორცი კარგი არის, მაგრა ძარლუიან[ი] არის და მაგა-
რი. ასრე უნდა მოხარშუა, რომე თავს მკედი მოაბას და მანდამდი
ადულოს, რომე დაიქნიოს და კორცი ჩამოკუთიედეს და ძარლუი ყუ-
49. ზ. ფანასკერტლო-ციციშვილი.

5
10
15
V
20
25
30
657A
35
40
769

ალა გამოვიდეს. როგორცა ბატისა სწერია, ისრე მოხარშონ, ძმრი-
თა, სადაფითა და ნიახურითა.

5 დიღისა ტრედისა კორცი, რომე შინათ გაზრდილი იყოს, და გარეულისა ქედანი და გუიძინი, და რაცა ამა სამსა ჰგევანდეს, მკურვალთა და კმელი ყოველი, მაგრა წელიდალ-
მან გუიან გავალს. მისითავე წუნენითა უნდა ჰამა, რაცა კუნდისა გუითქუამს.

10 კუნდი ტრედისა სისხლსა გააცხელებს და მკურვალსა კაცსა აწყენს. და მისი ხარშო, მუხუდოთა და ცერეცოთა შექმნილი, სტო-
15 მაქსა დაალობს. ყოლინჯი რომე სკირდეს და ზურგი სტკიოდეს, მას არგებს. და || თესლსა მატებს ხარშო შექნილი, და წუნენისა უფ-
როსია, ვირე კორცისა. თუ შემწუარი იყოს, ტუინსა და თუალსა აწყენოს. თუ სტომაქი მკურვალთა იყოს, შემწუარი ან ძმრითა, ანუ ისრიმითა, ან სამყითა ჰამოს.

20 კორცი ჩიტისა შინაურისა და მინდორულისა და კლდისა სამისავე მკურვალთა არის, კაცისა ტანი გააქურვოს და თესლი ჰმა-
ტოს. ბარტყი და ბარტყისა ტუინი უფრო მატებს თესლსა. კაცი რომე გრილად იყოს, ხარშო შექნილი მას არგებს და სტომაქსა და-
ალობს. კორცი რა გინდა რა იყოს, ხალიწი და გამკმარი, ისი მკურ-
25 ვალთა. და თუ გაათბონ, გუიანად გავიდეს. და ახალი წუადი ძმარ-
შიგა ჩადვან, მერმე გააკმონ, ისი უწინა მოიდნობის. და მარილითა გამკმარი იყოს და თუ უმარილოდ, ისი ყოლინჯასა აწყენს. ამა კორცსა ვინცა ბევრსა ჰამს, სისხლისა სევედა შეექმნას, მღიერი და ფხანაცა შეექნების და თანა გამოუჩნდების, და რაცა ამისთანა და
30 მსგავსი ამისი, ყოველი ამისთანა იქნების. კორცი ნადირისა იყოს, სევედასა გამოუჩენს. და როგორცა ზროხის კორცი იყოს გამკმარი, 658r ან მარილითა ან უმარილოდ, ისი კორცი, სისხლი აზყილვისცა სკირ-
დეს, მას არგებს. და კმელი კორცი წყალშიგა ჩადვას დღე-ღამესა და მერმე მოხარშოს ან ერბოთა, ანუ ნუშის გულითა, ან ახლითა ქონი-
35 თა, ან ჰაკუნტლისა ფურცლითა შექნან ისი წყალშიგა ნადები და აგრე ჰამოს.

ხასიათი თევზთა. — ყოველი თევზი ახალი ნედლი და გრილთა, და ბალღამი მატოს, მაგრა მკურვალსა, კმელსა და ზაფრიანსა კაცსა კარგად მოუკდების, გრილისა და ბალღმიანისა კაცისათუის ზიანი
35 არის. მართებს, რომე ზამთრის და გრილის თემისა კაცი ფრთხილა იყოს, და თევზი წურღილი სჯობს სხუილსა, მდინა-
რისა დიდისა და სათვე გრძელი იყოს, ქუიშინი და შემწუარი სჯობს თევზი. თუ გინდოდეს, რომე შეჰკრას, ძმრითა აჰამე. და ჩუენ ბრძენთა მკურნალთაგან არა გუასმია დაწერილი, მაგრამ ჩემთა
40 უმეტრებითა ესე ვიცი, რომე სუბუქი და კარგი ისი არის, რომე წითელ-წითელი ნიშანი იყოს. და თევზი რომე ლამშიგა, ლერწამსა

და შამშიგა, და ავსა წყალშიგა და ტბაშიგა იყოს, არ ვარგა. და
 ლურჯი თევზი კარგია. ძირითა სჯობს ჰამა, რომე პიჩნა, კულავე
 ერიოს. და თევზი საქმელად თბილი სჯობს ცივსა. ლეუე ლ-თე ე-
 ზ ა ავია და ზაფრასა აწყინოს. კაცი რომე გუნება-გზილი იყოს, მას
 კარგა მოუტდების. შესკლებული მკურნალია და კმელი, და ბალ-
 ღამსა მოკლავს მარილიანი. და მარილიანი თევზი რა გინდა ძველი
 იყოს, იგი სჯობს. და ზ ლ უ ის ა თ ე ვ ზ ი უფრო გრილია და მძიმე
 მდინარისა წყლისაგან. იმა დღესა რომე წუელა ეკამოს, არა მარ-
 თებს, რომე თევზი ჰამოს. და თევზისა შიგნიერი უფრო მძიმე არის
 თევზისაგან და გულსა აურევს. თუ ღონე იყოს, არა ვარგა მისი
 ჰამა.

ხასიათი ყოველისა შარისა რძისა

ყოველისა რძე შეკრებით გრილი არს და ნელლი და კაცსა შეჰ-
 კრავს, მძიმე არს და სტომაქით გუიან წავა. და თუ ვინ მოიღნოს
 კარგად; ერგების ტანსა. კარ აქ ი მკურნალია და ნელლი, ბუნებასა
 რბილად შეინახავს, და ზაფრა დამწუარი გაილოს და უშუელოს
 ტანსა, ქვასა და სევდასა და ქუეკლსა, რომე სიძკერეალისა და სიკ-
 მისაგან იყოს.

ან ძ ლ ა ტ ი მკურნალია. კაცსა გაქსნის და განავსულისა უნდა
 მიცემა, ზაფხულშიგა არა ვარგა.

რძეთა შიგა აღამის ტომისა სჯობს, მერძე — ვიროსა და აქლე-
 მისა. და თხისა მაწუნი სუბუქია, და ზრისათა -- მძიმე. და ძროხა-
 მა კბო შობოს, ორწომც დღემდის არ ვარგა არცა რძისა და არცა
 მაწუნისა ჰამა. და რძე სითორი სჯობს, არცა ერთობ სქელი უნდა,
 არცა ერთობ თხელი, და გემო წმიდა იყოს. ბალღმინისა კაცისა

ყოველი ფერი რძე ზიანი არის და, ვისცა ქვა იღვას და გული და
 ფირტი სტიოდეს, ნუ ჰამს. მაწონი სჯობს რძესა და დო სჯობს
 მაწონსა. და აქლემის რძე გასწმედს ლეიძლსა და ზამასტასა უშუე-
 ლოს, და ცოტასა ცხელეებასა უშუელოს და სიკმელესა. და კაბეჩისა
 რძესა ფურისა სჯობს. მკურნალისა კაცისა სტომაქსა ზედა რძე
 ყველად შეიქნების, კაცსა რჯასა დაუწყებს და არა მოუსუენებს
 სტომაქსა. თუ კაცმან რძე ჰამოს, იმაზედა სხუა არღარა ჰამოს, არცა
 ლუინო სუას, საღამდის ისი არა დაღნეს და არა გავიდეს. კაცმან
 ესეცა უნდა შეიტყოს, რომე ყოველისა შხამისათუის რძე კარგია,
 და რაცა წამალი მალე იყოს და კაცსა აწყენდეს, მისი წამალი რძე

იყოს. თუ რძე ჰამოს და ზედა საკმელი ჰამოს, და ან ლუინო სუას,
 ისი სამივე ერთად შეიკრების და რძე იმა საკმელსა და ლუინოსა
 ააყროლებს. თუ ჰამოს კაცმან დღეულად და მოიღნოს, რომე სხუა
 საკმელი შიგა არა გაერიოს, და რაეამს რძე ჰამოს, მოისუენოს; და

რაჟამს რძე ჰქამოს, და მერმე სხუა ფერად გარდაიქცევის. და მერმე
თუ ჰქამოს, ანუ შაქრითა ან თაფლითა და ან მარილითა, რომე ყვე-
ლაღ არა გარდაექცეს. და მერმე უკანის ლუინო იღარღაროს ან სამ-
ყითა ან თაფლითა, რომე ავი რაცა იყოს, პირით გამოიღოს; და დო
5 მყავე, ვისცა სტომაქი და ლუიძლი ცხლად იყოს, ან ჰქამოს სადაფი-
თა, ან ნიახურითა, ან პიტნითა ან თრუნჯისა ფურცლითა.

ჯოღრად მაწუნსა ჰქუიან, და რძისა და დოსაგან ისი უფრო
სქელია და მძიმე, და ყოლინჯიანსა კაცსა აწყენს და ძარღუებნსა-
თუის ავია. და ისიცა ასრე ჰამ[ო]ს, როგორაცა დო. ახალი ყველი
10 გუიანად მოიღნობის. და თუ ჩალახად მოიღნოს, გაასუქოს. და კაცი,
რომე გუნება მკურვალი იყოს და ყოლინჯ[ი] სკირდეს, მისი ზიანია.
თუ ამა კაცმან თაფლითა ჰქამოს, გუიანად მოიღნოს და ყოლინჯი
დააკლოს. ყ ვ [ე] ლი კმელია, და მისსა სატკივარსა არა წამალი არა
მოეკიდები[ს], და საკმელად კარგი არა არის და არა უნდა ჰქამოს. და
15 თუ მოუნდეს, ცოტა საკმელსა უკანის ჰქამოს. და თუ არა არს ფერ-
ზედ მაშუნე არა არის და სტომაქსა აწყენს და სატკივარსა მოუმა-
660r ტებს, ყოლინჯსა გამოაჩენს და ქვასაცა. ერბო ზროხისა, რაცა ||
სიმსიენე არის, მას აადულებს, კიდევცა დააღბობს და გულისა სატკი-
ვარსა არგებს, თირკმელსა გააკურვებს და ყოველისა შხამისა წამა-
20 ლი არის. და ცოტად სტომაქსა აწყენს. ახალი ერბო კაცისა გულ-
სა მოაღბობს და გულისა ტკივილსა არგებს. და თუ მისგან შაფი
შეკაზმონ, მერმე ისი ყინულითა დაზილონ, რომე გაცივდეს. და
დედაკაცსა რომე მუცელშიგა და წელშიგა სიმსიენე სკირდეს, შაფი
დასდვან და გამოიღებს. თუ ამა ერბოთა ჰოკნა ქმნან, კარშიგან მას
25 არგებს. ახალი ერბო გუელ[ი]ს ცემულსა არგებს.

ქარი და ხასიათი ლუინისა

ლუინო მრავალფერია. ჩამიჩისა არს დანასკუდისა არის, ყურძ-
ნისაგან არის, ბრინჯისაგან არის, და ქრთილისაგან იქნების, ლელუ-
ნისაგან იქნების და ყოველისა ფერისა ტკბილისაგან იქნების. ზოგი
30 უფრო მკურვალი იქნების, ზოგი უფრო გრილი, და ყოველსა ყურ-
ნისა ლუინო უკეთესი იქნების. და ლუინო, რომელი დაძუელდე-
ბის, უკეთესი და უსუბუქესი იქნების. ლუინო ყურძნისა არართი
ღარიზასა(!) მოუმატებს და სტომაქსა შიგა ფიცხლა მოიღნობის, და
ქარი გატეხოს სტომაქისა, ძარღუები მოაფართოს და, რაც ასო
v იყოს, || ყოველსა შიგა იაროს. და შეკრევით რომე იყოს, გაჯსნძ.
35 სტომაქისა და ტანისა ბუხარი დააწყნაროს და ზაფრასა და ბალ-
ღამსა. უშუელოს, და ძარღუებსა შიგა რაცა. ავი სისხლი იყოს, გა-
მოიღოს. და კაცი რომე ნიადაგ ჰამდეს და ვერა გაძღებოდეს, მას,
და არა სუქდებოდეს, მასცა ერგოს. ქარისაგან რომე ყოლინჯი იყოს,

ისიცა გაქსნას, და მალხულიასაცა უშუელოს და გული გაამხიარუ-
 ლოს და რაცა ამას ზემოთ სწურია, სახელდობით ნიშანსა ქუემოთ.
 თუ კაცი ლუინისა ნაჩუევი იყოს და აღარა სუას, რაცა კარგი სწე-
 რია, ისდონი ერთი სენი შერჩების კაცსა, გაუმძლავრდების და
 მოჰკლავს კაცსა. რაცა ლუინისაგან ძალი ჰქონებია და სენი გაყრია, 5
 კიდევ გაძლიერდების და კაცი ველარა დარჩების. რასაცა კაცსა
 ანდაზითა ლუინო ესუას და თავი შეენახოს მისგან, სიმრთელე
 ჰქონდეს. თუ შერამე დაიწყოს ჰარბობა ლუინისა იმა ანდაზაზედა,
 რაცა პირველად სიმრთელე ყოფილიყოს, ისი ყულა სენად და სნე-
 ბად შეექნას. ვისცა ლუინისა სმითა გული ავესების და ძარღუებ- 10
 შიგა სენსა შეიქს, და კაცისა არართა ღ[ა]რიზი მოარჩოს; აგრე
 რომე ცეცხლი ენთებოდეს, და კაცმან ბევრი შეშა დააყაროს[ს] || ნე- 661F
 დლ[ი] და დაავსოს, ისრევე ბევრი ლუინო სტომაქისა და გულისა
 სინათლესა დაავსებს, და კაცი მოკუდების. რა ბევრი ლუინო ჩავა,
 დამძიმდების სტომაქი, და ლუიძლი და საკმელი შიგა დაღების, 15
 კაცი ველარა მოიდნობს, კაცისა სტომაქი და ლუიძლი წაქდების, და
 ისი ავი ხლიტი კიდევ მოემატების, და შიგავე შერჩების სნება. და
 სიშმავე დაემართების და გულმწყრალი შეიქნების, და თუალსა შიგა
 მლიერი დაუწყოს და ძილშიგა შეშინება დაუწყოს, და ძილი არა
 ღია მოეცილოს. ესე ყულაი მისგან იქმნების, როდეს დიდსა ლუი- 20
 ნოსა სომს, ტუინშიგა შევარდების და იქიდალმან იქმნების ყულაი.

და რაცა ლუინისაგან სხუა სენი იქმნების, მასცა მოგავსენო. —
 ერთი, რომე ყელი გაუსივდების და მოუქირებს; ერთი — ნიკრისი;
 ერთი — ფილენჯი, რომე კელ-ფერტი აუთრთოლდეს და თავი და
 მაჯაში წააკდინოს, და ლუიძლსა სნება შეჰქნას; ერთი — ისთისყაი 25
 და თავისა ტკივილი და კბილისა, და მკურვალე სიმსიენე ფერად-
 ფერადი, და ცივება და ცხელება. და ესეცა ეგების, რომე ერთისა
 თუალისა წუთსა გახეთქოს. იცოდო, რომე ლუინო მკურვალეა და
 ნედლი. და სიმკურვალისაგან ცივი რამე || ბუხარი გამოუჩნდეს და, v
 რაცა სიმკურვალე იქმნების, რომე თმისა ძირშიგა გაიაროს, და ტან- 30
 შიგა მისი სიგრილე და სისუელე დარჩების, თუ სიმკურვალე კი-
 დევე დარჩომილიყოს. სტომაქსა შიგა, იმა სიგრილისა სინედლესა
 ტუინშიგა გაიღებს. კაცისა კუფაცა გრილია და ნედლი, და ისიცა
 იქი შიემატოს, და მისგან ბევრი სენი დაემართების. თუ ის თავსა
 ბნელსა დაუწყებს, თუ ამას ცოტა სიკმე ჰქონდეს, რომე თავშიგან 35
 მისულა, მაშინ მილახური შეჰქნას (მას ჰქუიან, რომე ანასდად კაცი
 ბნელსა საუბარსა და სხუასა რასმე ოცნებაშიგა ჩავარ-
 დეს). თუ კაცისა გული და კეფა ცხელი იყოს, ძუელი და ან ახალი
 ლუინო რომე მოდულებული იყოს, ისი მკურვალე და კმელია, და
 იმისი ბუხარი იმა დამლაშიგა გავა. მისგან თავქელი შეექნების, ასრე 40
 რომე კაცი რასა უბნობდეს, არა იცოდეს. თუ მკურვალე და ნედ-

ლი იყოს ისი თავშიგან გასულა, მერმე მისგან სიმსიენე ისი სისხლი იქნების. და ცივება და ჭურვება გამოაჩინე. და კაცმა შეიტყო, რომე სიცოცხლე სულისაგან არის და ისი სული აქიმთა გუერცა, რო-
 662r გორაცა ქარი ასრე არის კაცისა გულშიგა და როგო||რაცა ლუინოს
 5 სუამს ბევრსა, ისი სისხლშიგა გაერევის, და მერმე სისხლი წავა ლუიძლსა და ძარღუებსა, ყოველი სავსე არის და აღარა ჩავა რა. მერმე წამოვა ლუინო გულისაქენ და ისი სულ გულშიგან არის. და რა ლუინო მიმართებს სულსა, გზა აღარა აქუს. მერმე გამოვა სული და ლუინო ჩავა მისსა ადგილსა, და კაცი მოკუდების ლუინისაგან.
 10 სიკუდილი ესე არის. ასრე ლუინისაგან მკუდარი ბევრი ნახულა, სული ფირტუსა შიგან გამოვა და რაცა კაცი ლუინითა აივსების, იმა სულისა სახლსა მოუჭირებს, და ფირტუი ქუნეშასა დაიწყებს. კაცსა ასრე ჰგონია, ვითა მოვისუენებო და დაწვების, და დაუჭირავს სულსა გზასა და კაცი მოკუდების. თუ სტომაქი გრილად ჰქონდეს,
 15 საკმელი ველარა მოიდნოს და სული ნიადაგ მკევე აბოყინოს. და თუ ვერა მოედნოს, მის თანა სატკივარი სჭირდეს, წყალი სუას, რომ ქარი შეექნას. მისი ისევე სჯობს, რომე ცოტა-ცოტა ლუინო სუას, სხუა ლუინო, თუ რასთან ფერი არის, ლუინო მხიე და მომკევეო იყოს.
 v და კაცი სუმიდეს, სტომაქიდაღმა ფიცხლა გაიარს, || ძარღუები
 20 ფიცხლა გაიცილების, მერმე ტუი[ნ]შიგა გაუჭდების და ფიცხლა სიმრთელედა მიაგდოს და ფიცხლა მოაფხიზლოს.

ღუინო თეთრი ერთობ მკურვალე არის. და თუ კაცია მკურვალი იყოს, მისი სმა არა ეგების, და კაცსა შარდისა ალაგსა გასწმედს.

25 ღუინო წითელი უფრო მკურვალია თეთრისაგან. ღუინო ლალისფერი უფრო მკურვალია ყუითლისაგან, და ლალიხფერისაგან უფრო წითელია, მას ესე უმკურვალე იყოს. ესე ლუინო მან სუას, ვისცა ბაღლაშისჭირდეს. ღუინო ცეცხლის-
 30 ფერი, რაცა ლუინო იყოს, ყუალასა უმკურვალე[ი]. ლუინო მყრალი, მისი სულ[ი] კარგი არა არის; და თხელი ლუინო იყოს, სტომაქი-
 დაღმან გუიან გაიარს. ამისი სუმა მკურვალსა კაცსა არგებს.

ღუინო, რომე კარგი სუნი უდიოდეს, თუ კაცსა ხიფაყანი სჭირ-
 დეს, მას არგებს. კაცი რომე დაბნდებოდეს და კაცი რომე სტომაქ-
 ზედა ავად იყოს, მასცა არგებს. ლუინო, რომელი კარგი სული არა
 663r უდიოდეს, ტუინსა აწყენს და რაცა ტუინშიგა მისგან დაემარ||თე-
 35 ბის, სტომაქსა ავად მოუქდების.

ღუინო, რომე გემოდ მოჩილი იყოს და
 მოთხე, მკურვალსა კაცსა არგებს. ლუინო ტკბილი კაცსა გა-
 [ა]ქურტებს, სტომაქით გუიან გავა. მიუცილსა და ტანსა შეჰკრავს,
 ტყირბსა გაადიდებს, გული და გულსს პირი დააღბოს, კაცი გაქ-
 40 სუქოს. ლუინო მწარე მკურვალი არის და სტომაქზედა მარგე, საქ-

მელსა თუ შეკრვით იყოს, მას გაცხნის. მსუქანსა კაცსა უკეთა მო-
უჯდების. ლუინო რომე პირსა ევიდებოდეს, ისი უფრო ძნელი და
მძიმე არს. ლუინო რომე პირშიგან უგემური იყოს, იგი ავია და მის-
გან ტანშიგა სატიკვარი გამოვარდების.

ლუინო რომე აუღუღებლად დადგომილ-
ყოს, ისი მაშენა და ფიცხლა მოიდნობის და კაცსა ფიცხლა და-
ათრობს. მისი მანმურობა ცოტა იყოს და გული გაუმზარულოს, და
სისხლი დაწმიდოს, გულსა და ტანსა ძალი მისცეს.

ლუინო მოღუღებული ორი ფერის არის: ერ-
თი — მწარე, ერთი — ტკბილი, და აუღუღებელისაგან უფრო
მკურვალია და კმელი. და მოღუღებული ლუინო უფრო მკურვა-
ლქია და კმელი. და კაცი გუიან დაითროს, || გულსა გაამკი-
არულებს და ბერსა კაცსა არგებს, რომე გრილი და მსუქანი იყოს,
სტომაქით გუიან გავა: კაცსა გააკურვებს, ლულისათუის(?) კარგია,
მუცელსა გაცხნის. გულისა და ლუიძლისა გზა გაცხნას, ბუშტსა და
თირკმელშიგა ქვა გამრჩინოს. ლუინო ახალი სტომაქზედა ქარიანი
არის და გუიან გავა, ტუინსა დააღობს, ფერად-ფერადსა სიზმარსა
აჩუენებს, ტანსა და მუცელსა დააღობს.

ლუინო ძუელი მკურვალი და კმელია, სტომაქსა არგებს,
ქვასა გახეთქს. ამისი სმა მსუქანსა კაცსა არგებს.

ლუინო ჩამიჩისა, მისი სიმკურვალე და სინედლე ყურ-
ძენსა ცოტად ჩამოუჯდების. კაცი რომე სიმკურვალისაგან იყოს და
სიკმისაგან, მას არა ესმის, სტომაქზედა ქარიანი არის.

ლუინო ხურმისა მკურვალი და რბილი არის. გულსა კარ-
გად მოუჯდების, კაცსა მოაწყურვებს და შეკურავს. და სევდამიგა
გაერევის, სისხლსა გაქმავებს და სტომაქსა ძალსა მისცემს და გა-
ასუქებს, და ყოლინჯსა არგებს და ტილსა დაასხამს. ლუინო
ბარისა უფრო მკურვალქია და მაძლოსი, ვირემ მითისა. ლუი-
ნო კაობისა უფრო თხელი იქმნების და კაცსა ტანშიგა უფრო
რბილია; და კაცისა სტომაქი რომე მკურვალი და კმელი იყოს, მას
არგებს. და [ლ]უინო, რომე კლდიანისა და ქუიშინანისა ალაგისა იყოს,
უფრო მძიმე არის და მისი სისუელე ცოტა იყოს.

ნიშანი ყოვლისა ფერისა წყალისა. — აქიმთა და ბრძენთა ასრე
დაუწერია, ვითა თერთი და წმიდა წყალი სჯობს და ტკბილი, ასრე
რომე ჳია არა ისხდეს და სასწორშიგა სუბუქი იყოს, და სტომაქით
ადრე წავიდეს, და ასეთით ადგილით მოდიოდეს, მზე პირველად
რომე ამოვიდეს, შუქი მას ეცემოდეს, ანუ წითელსა მიწასა ზედა
დიოდეს ან ქუიშასა ზედა. თუ გაათბო, ფიცხლა გათბეს; თუ გა-
აციო, ფიცხლა გაციედეს. მართებს, კაცი რომე მღურვივსა და
მლაშასა წყლისაგან ფრთხილად იყოს. თუ უღონობა იყოს და შე-
სუას, ზედა კარგი ლუინო შეასუი, რომე მისი ჳიანი წაიღოს. და

5

10

v

15

20

25

664r

30

35

40

775

წყალი კაცისა გუნებასა გაადნობს და ტანსა გააგრძობს და მუცელსა გაარბილებს. და ყოველსა გრილსა და ბალღმიანსა კაცსა მართებს, რომე ცივსა წყალსა ერიდებოდეს; და თუ უღონობა იყოს, აღუღოს, ასრე || რომე ნახევარი ღარჩეს, და მერმე სუას.

- v
5 წყალი წუმისა სხუისა წყლისაგან უფრო რბილია და ნედლი. და ზაფხულის წყალი რომე წუმიისა იყოს, შემოდგომისა და ზამთრისა უფრო რბილი და ნედლია, მაგრა ამისთვის ავია ზაფხულის, რომე მიწა ზაფხულის მტუერიანია და ქარი ამა მტურისა ღოუბელშიგა გაიღებს და წუმიამ მღურთე მოვა; და წუმიისა, თუ კარგი არ იყოს, თუ ერთსა წამსა ქურჭლითა დგას, იმავე წამსა აყროლდების. თუ მოადუღონ და აგრე შეინახონ, აღარა აყროლდების. წყალი ზღუისა და წყალი რომე მლაშე იყოს, კაცსა დაამკლობს. თუ კაცსა სნება მღიერისა სიგრილისაგან იყოს და ნიკრისი სჭირდეს და კაცი, რომე თრთოდეს და ქელი და
- 15 ფერქი დაუმრუდდეს, და სლიახაყა სჭირდეს, და რაცა ფერი მღიერი სჭირდეს, ამა ყოველსა სატკივარსა ისი ზღუისა წყალ[ი] ანუ მლაშე წყალი, რაცა იყოს ჩაჯდებოდეს და იბანდეს ისი კაცი. ვისცა ესე ყუ[ა]ლა სატკივარი სჭირდეს, მას არგებს. წყალი თუ ან
- 665r
20 ზღუისა და ან მლაშე არა იყოს, წმიდასა წყალშიგა მარილი! || ჩაყარონ, ანუ მზესა დაუდგან, ანუ მოადუღონ, მისივე ხასიათი არის, და ამა სატკივარსა ისიცა არგებს, მღიერსა და ფხანასა შეაქს. და მწარე წყალი ნიადაგ მუცელსა გაქსნის. ცივი წყალი გუარისმისა მაჯუნითა შეერგების; ასრე მოუგრილებს, როგორაცა სიცხესა შიგა ცივი ქარი. და თავისა ბუხარსაცა დასუამს. წყალი რომე ერთობ თბილი იყოს, ყოველსა ქარსა გასტეხს, ყოლინჯსა არგებს, წყურვასა მოუმატებს, ნაზლასა, მალახურსა და თუალსა სიბნელესა არგებს, შარდსა გაქსნის, დედაკაცსა წესსა წააქიდებს.

- წყალი გუბისა, რომე გზა არსით ჰქონდეს, შიგა ღერწამი და ჰაობი იყოს, ავია; რაცა კაცი სომს, ზიანსა უზამს. თუ ესე ავი წყალი და კარგი მიწა გაქრან, გაურიონ და მოადუღონ და დაწმიდონ, რაცა მისი სენი იყოს იმა ავისა წყლისა, მაშინვე გავიდეს. წყალი რომე სქელი იყოს, ძირათა შესუას. წყალი მწოვედ მლაშე ძმრითა და სიქანგუბინითა სუას². წყალსა მლაშესა და
- 30 მოდუღებულსა მოცხარი გაურიონ, კაცისა ყვანასა შექრავს. წყალსა რომე არჯასპისა სული უდიოდეს, თუ ისი სუას, იმას ღუინო
- 35 გასტეხს, || და მერმე ესეთი საკმელი ჰამოს. მუცელი დაუღობს. წყალი რომე მწარე იყოს, თუ ისი ესუას, ტბილი და მსუყე საჭამადი ჰამოს. თუ სხუა რაცა ავი წყალი ესუას, ხახუი ჰამოს, რომე მისი ზიანი გაილოს. ხახუი და ნიორი ძმრითა ჩაყენებული ჰამოს,
- 40 მან უკეთ გაილოს. და არის ალაგი, რომე წყალი ცოტა დიოდეს, ისი ძმრითა უნდა სუან. თუხმაქანი დანაყონ და მუხუდო ძმარშიგა გაუ-

რიონ, და წყურვილი აღარა დაუგდოს. წყალი რომე ან უზამან სუას, ანუ აბანოსაგან გამოსრულსა, ან მაშურალმან, ან გზისა მავალმან, მისი ზიანი იყოს. და ბუშტშიგა ქვა იყოს, ხანდახან ცივს წყალსა სუემდეს, მას არგებს. თუ საკმელზედა ცივი წყალი სუას, ისიცა ზიანი არის. და თუ რაზიანისა წყალი სოს, მისსა წყურვილსა მოჰკლავს.

ო. [ტარი სამეოცდა მესხრი]

სახელითა ღმრთისათა ღვიფქუოთ წარად ხანიათსა თუალეგისასა

პირველად იაგუნდი ვაქსენოთ, ამად რომე იგი უმჯობესი არის ყოველსა თუალსა, რომე სხუასა ყოველსა თუალსა ცეცხლი აწყენს და დაადნობს, და იაგუნდი, რაზომ ცეცხლშიგა ძეს, ფერი და ელვა მოემატების და არა დაშაქვდების. უმძიმესია ყოველსა თუალსა: ბუნება მისი მკურვალის და კმელია. და მეორე ხასიათი მისი: თუ დამდნარსა ოქროსა შიგა ჩააგდო, ფერი მოემატოს. მესამე მისი ხასიათი: ვისცა წითელი იაგუნდი ჰქონდეს, რასაცა თემსა უცნაური სიკუდილი იარებოდეს, მის თანა არა დაეკაროს და მშუიდობით იყოს უცნაურისა სიკუდილისაგან. მეოთხე ხასიათი მისი: თუ მომფარებასა შიგა გაურივე, სევდისაგან არგოს და გაამხიარულოს. მეხუთე ხასიათი მისი: რომე აღმასისა მეტი ვერცა რა გასთლის და ვერცა ქაქურეტს. და იგი მაშრიყით გამოევა, სადაცა მზე ამოევა, და მას ალაგსა ინალამ-შისი ჰქუიან.

არისტოტელი აქიმი იტქუის, ვითა იაგუნდი ექუსი ფერი არის: ერთი — თეთრი, ერთი — ლურჯი, მესამე და მეოთხე — ქარაგანდი ჰქუიან, და მეხუთე — ვარდის ფერი, და მეექუსე — ბროწეულის მარცულის ფერი.

ხასიათი ზურმუხტისა. — ზურმუხტისა ბუნება გრილი არის და ნეღლი. იგი აღმოსავლეთით მოევა, სადაცა ოქრო ამოიზრდების. არისტოტელი აქიმი იტყუის, ვითა: ოქროსა ბუნება არის, რომე მიწაჲ თანა ამოევა და გამოგორდების, და ერთსა ფერსა რაიან ჰქუიან, და იგი მინასა ჰგავს; და ერთსა ფერსა სპანქ ჰქუიან, და ერთი ფერი ნავთის ფერია. და ამა სამსავე შიგა შეწყვიტა მიყვების, და სთქუა — გატეხილსა ჰგავსო, და არ არის გატეხილი. პირველი ხასიათი მისი წამლისა. — წამალი არის ყოველისა წამლისა და მოწამლულისა. ვისცა. მოსაკლავი წამალი ექამოს ანუ ესუას, ზურმუხტი მეთევსა ღოშიგა ჩადგას და გალესოს და შესოს, მასევე წამსა გააძებს და ოფლად გამოიყვანოს. მეორე

რე მისი, ხასიათი, — გუელსა ასპიტსა რომე წინა მიუშუი-
რო და შეხედნეს, ფიცხლა წამოსტუიედენ თუალნი. არისტო-
დელი აქიმი იტყუის, მე.ს.ა.მ.უ. ხასიათი ესე არის, რომე
ანუ მორიელმან ანუ ღრინკელმან ანუ რამანცა სულიერმან უკბი-
ნოს, მას ადგილსა დასცხონ, ტკივილსა დაუშუას.

ხასიათი მარგალიტისა. — არისტოდელი იტყუის: რა გა-
ზაფხული შეიქნას და ჰ[ა]ერსა სილბო მიეცეს და წუიმა დაიწყოს,
ამოვა ზღუასა ზედათ სადაფი, და რა წუიმდეს — პირსა ჰალრენს
და წუიმასა ჩანთქამს მრავალსა, ვირემ აივსებოდეს, და მით მოკუ-
667r დების და ზღუისა ძირსავე ჩავა. || ვირემდის ზაფხულისა სიცხე
10 [ა]რა მოვა, მუნ იქნების; და რა მზესა სიცხე მიეცემის, რაჟამცა მზე
ამოვიდეს, იგიცა ამოვიდეს ზღუასა ზედათ პირსა; მზისაყენ იქს;
ვითარცა მზე ბრუნავს, აგრევე იგი ბრუნავს, და რა მზე ჩავა, იგი-
ცა ძირსა ჩავა. ორშოცსა დღესა ასრე იქს ბრძანებითა ღმრთისათა.
15 იგი წუიმა მარგალიტად შეიქმნების და ისი, რომე ზოგი მარგალი-
ტი სუითელი იქმნების, ზღუა მრავალსა თევზსა მოჰკლავს, გამო-
აგდებს და აყროლდების, და მისისა სიმყრალისა სული სადაფსა ეცე-
მის და მით გაყუითლდების მარგალიტი. მისი ხასიათი: რომე
ვისცა კეთრი სჭირდეს თეთრი, მარგალიტი ცხარითა კარგითა ძუე-
ლითა ძმარითა გალესონ და სცხონ, ერგოს. მეორე ხასიათი
20 მისი: ვისცა პირზედ ნაყუავეილები აჩნდეს, მარგალიტი დიაცისა
რძითა გალესოს, სამსა ღამესა პირსა მოსცხოს და ერგოს. მე.ს.ა.მ.ე.
ხასიათი: მომფრეხსა შიგა გაუროონ, სევედისაგან იხსნის, და ბნე-
დასა და გულის ძგერასა არგოს.

ხასიათი ფეროზისა. — ფეროზი მრავალგუარი არის, ზოგი უფ-
25 რო ფეროვანი, ზოგი უფრო და ფერმკრთალი და ზოგსა უკანით
v ქვეავითა აჩნია. და მას ფეროზსა || ჯავარი ჰქუიან. და მისი
ხასიათი ესე არის: როგორცა ჰ[ა]ერი იქნების, მისი ფე-
რიცა აგეთივე იქმნების; და თუ დღივ ათჯერ მოიღრუბლოს, ფერი
დაუბნელდების. და თუ გარდაიწმედს, ფერი გაუნათლდების. მეორე
30 ხასიათი მისი: თუ ათსა დღესა ერბოსა ჩასდვა, წონა
მოემატოს. მე.ს.ა.მ.ე. ხასიათი მისი: რა კაცმან გაიღუიძენს
ძილისაგან და ფეროზსა შეხედნეს, მას დღესა მზიარულად და ლბი-
ნად იყოს. და აქიმი რა მთუარესა ახალსა ნახევედენ, ფ[ე]როზსა
ზედა ნახონ. მეოთხე ხასიათი მისი: ვისცა ჰქონდეს აწე
35 ავი სიზმარი, არა ეზმანოს და ძილგიზან არა გაკრთეს. მე.ს.უ.თ.ე.
ხასიათი მისი: თუ თუალისა წამალშიგა გაუროო, თუალისა
სინათლესა მატებს.

ხასიათი ლალისა. — ლალისა და იაგუნდისა გუარი ერთი არის,
მაგრა ისი გაჰყოფს, რომე იაგუნდსა ცეცხლი ვერას აწყენს და
40 ლალსა ცეცხლი აწყენს და გააჟურეებს. ბუნება მისი მჟუევრალი და

კმელი არის. და მისი ხასიათი: ვისცა ჰქონდეს, ეშმაკმან
ღრა დასცეს. მეორე მისი ხასიათი: რაჟამ ყმაწული
აკვანსა ჩააწვინო, თანა ჩაატანო, ღორბლი არა წაედინოს და ზღარ
შეშინდეს.

|| ხასიათი ჭაჭისა. — უმაგრეა ყოველსა თუალსა; სუმფერა(!) 668r
გასთლის და მას ძნელად გასთლის. ხასიათი მისი, — რომე 5
ვისცა ჰქონდეს, ნიადაგ სევდიანად იყოს და უსაქმოდ, რომე სა-
სეველო არა სჭირდეს. და ატიფელნი შეფენი და აქიმნი სახლსა და
სალაროსა შიგა არა შეუშუებდეს და არა ბედნიერი ქვე არის. და
ვისცა ჰქონდეს, შფოთი სიზმარი ეზმანოს და ძილსა შინა გაკრთეს,
და მუდამ ცხუირსა სისხლი სდიოდეს. 10

ხასიათი ბანავარისა მრავალფერია: თეთრი, წითელი, ყუითელი,
ლრუჯი და მწუანე. და იგი ხუარასნით გამოვა. პირველი ხა-
სიათი მისი: ესე არის, რომე წამლის წამალი არის ყოველისა.
წამლისა. მოილონ ბაზარი, დოშიგან გაღესონ და შესუსას, წამალი
გააძიოს და გააცუდოს. მეორე ხასიათი მისი: რომე რა გინ- 15
და რა სამსალიანმან უცეს, ძუელითა ძმრითა გაღესონ და მას ნაკ-
ბენსა ზედა დასცხონ, ტკივილსა დაუშუას და მანკი გამოარიდოს.

ხასიათი დანჯისა. — ესე დანჯი სპილენძისა ბუხარი არის. ხასი-
ათი მისი, — რომე მოწამლულსა ესე დანჯი ძუელითა ძმრითა
გაღესონ და შეასუან, გააცუდებს წამალსა. 20

|| ხასიათი აღმასისა. — აღმასი ქვე არის, რომე ქვეყანათა ზედა
მის უმაგრესი არა არის რა და არც რა იპოვების. მას ვერცარა გას-
თლის და ვერცარა გასტეხს, და ტყუივა გასტეხს. და ტყუივისა
უღბოსი არა არის რა, ამად რომე აღმასმა არა თქუას, ვითა: ჩე-
მებრ არა არისო. თუით დამბადებელსა საპატრიოსაგან ცული რამე 25
წინააღმდგომი გაუჩენი[ა]. არისტოდელი აქიმი ასრე იტყუ-
ის, — ვინ აღმასი მოილოს და გამოაჩინა, ჰალექსანდრე იყო,
რომე აღმოსავლეთამდის მივიდა და ქვესა რასმე შიგა ჩამოკლა, რო-
მელსა აინალმასის ჰრქუიან. და მას ქვესა შინა მრავალნი გუელები
იყუნეს უცხო ფერნი, და ერთი გუელი მეტად დიდი იყო, ასრე 30
რომე მათ ლაშქართაგან ვინაცა ნახის, შიშით მოკუდის. და მრავალ-
ნი დაიკოცნეს მისნი ლაშქარნი. და უბრძანა, რათა შექმნან ერთი-
სა ფერისა ოდენისარკე, და ძელსა ზედა ამართონ და წინა მიუშუ-
ირონ. და აგრე ქნეს. და რა შეხედნა გუელმან სარკესა, მას შიგა
მისი სახე ჰნახა, ასი მისოდენი ჩნდა და შიშით მოკულა. და უბრ- 35
ძანა, დაწუეს გუელი იგი და ალექსანდრე წავიდა. მუნ ერთი კუ- 669r
რელი ნახა, დიდი, თავჩალმა ორმოკითა, და კაპნები მოაღებინა,
ხუთი ათასი მკარი ჩაუშუეს მას ორმოსა შინა და ვერა ჩააწუდი-
ნელ(!). უბრძანა და ქორგასანბი მოიყვანეს (მფრინველსა ჰრქუიან)
და იგი ხამსა ღღესა დაამშვიეს. და მოასხეს ცხურები, მათსა თუ- 40

აღსა წინა ტყავი დაკადეს და იმა ორმოსა შინა ჩაყარეს, და იგი ქარგასანები თანა ჩაჰყვეს კორცისა ვულისათუის და ამა კორცზედა აღმასი მოკიდებოდა: ამით ილათით ერთი საპალნე აღმასი ამოი-
ლო. და ერთი თუე მას კვეშიგა დაყო, ხასიათი მისი გამოცადა და
5 მას აღმასი დაარქუა, და იავანურითა ენითა აღმასი გამოკუ[ე]თასა
პრქუიან. და რასაცა აღმას[ს]ა ნახავ ქუეყანასა ზედა, მაშინდელი
არის. მას წინათ არავის ჰქონებია და მას უკანის არავის მოუღია.

ხასიათი ბეჭედისა. — ერთი ფერი არს მისი და იაგუნდისა, მაგ-
რა მისი სიწითლე კუამლსა ჰგავს და იაგუნდ[ი]სა უკუამლოსა. ხ ა -
10 ს ი ა თ ი მ ი ს ი: ვისცა ჰქონდეს ფელინჯი და მჭდომი, კოლინჯი
V და ჭეთრი, და მტერდაცემულობა || არა შეექნას, ყოვლისა გრილისა
სენისაგან მშუიდობით იყოს.

ხასიათი ძოწისა. — ძოწი ხე არს, ინდოეთს ზღუაშინა ამოვა,
სადამდის წყალსა ზეით თავსა ამოუყოფდეს, მწუანე არის¹, და ჩუი-
15 ლია და მზლად ქამენ. რა თავსა ამოყოფს, ქარი ეცემის და მზე
დაადგების, დაწითლდების და გაქვავდების. ხ ა ს ი ა თ ი მ ი ს ი:
V რომე ყოველსა თუალისა² წ. მღებსა შიგა გარიონ, სინათლესა მა-
ტოსი და თუალი გააძლიეროს.

ხასიათი ადამატისა. — ანდამატი ქეა არის და მას შიგა მრავალი
20 ხასიათი ძეს. და საკურველი არის, და იგი მკურვალი არის, და მთა
მისი ინდოეთს არის, ათითა ფარსანგითა ნავი წაუარს, რომელსაცა
ნავსა ლუსმარი არის. მფრინველი ვითა აფრინდების და მას კლდე-
სა ზედა მიეცხების, ანუ ცხენი მიე[ა]ხლოს, დაქედლიე წაუ[ა]რს,
25 ნალსა და ლუსმარსა დააკლეს და ზედა მიაცხებების. თუ ესე გინ-
დეს. რომე რკინა არა აილოს, და თუ გინდეს, რომე კულა არა აილოს,
რძე შესცხე. და თუ გინდეს, რომე კულა აილოს, ძმრითა ანუ ცხუ-
რისა სისხლითა გარცხან და კიდევე აილოს რკინა, ხასიათი მისი ესე
არის, რომე ვისცა ჰქონდეს და მოწამლულითა მახუილითა დაი-
კოდოს მოჴ. . . .].

30

|| ო. [ძარი სამეოცდა ათი]ᄂ.

670r

წამალნი წყლულისანი, მეღვრისა და მჯდომისა გამოსახეთქელნი

მარამანი ადვილნი და კარგად გამკურნებელნი. მარამა წყლული-
სათუის. — აძლე საკმელი თეთრი ხუთისა დრამისა წონი, ქალბანა
35 და ძირა — ორ-ორის დრამისა წონი, დინდგელი — ორი უმკია,
ცივილი — სამი უმკია, და ღორის კორცი მსუქანი და ბერძელი ზეთი
და ერბო ფურთა. ამით აადულენ ესე წამალნი, მარამანი შეჰქმნენ
და ზედა დასდვა.

მარამა მისთვისვე. — აიღე დინდგელი ორი ნაწილი, ცუილი — ერთი ნაწილი და ზეთი — ერთი ნაწილი. ერბოთა ააღუღე, მარამად შექმენ და ზედა დასდებდი.

მარამა, რომელი ერგებდის ყოველსა წყულულსა — აიღე თამრი და თაფლი უგბილი და ლელუი, ძივითა და დინდგელი და ზეთი ბერძული, ესე სწორნი ყვენ და ააღუღე, და მარამად შექმენ და ზედა დასდებდი.

მარამა, რომელი გააკურნებს ყოველსა წყულულსა ადვილად. — აიღე დამლახუენი და მარუხის ძირი და ვერცხლის ნაცარი, ამათგანი — თუითო უმკია, და მურდასანგი, შეერთენ II. მოგალე და დაცარ, და ზეთითა ბერძულითა ააღუღე ნელითა ცეცხლითა, შეასქელე და ქურჭელსა ჩადევ, და იქმარე, როდეს გინდეს.

წამალი წყულლისათვის კრმლითა ანუ რათაცა იყოს. — კუისა კეკ დაწუ, მოგალე ბერძულითა ზეთითა, და მარილი ქუეშე მოაყარე, იგი ზედა მოაყარე და შეუხუივე, და სამსა დღესა ნუ გაქსნი, გამართელდეს.

წამალი მედგარისანი. წყულლისა თუ მედგარი იყოს, წითელი ანზარუთი, კირი და არჩასპი, და ზარიკი წითელი, ესენი ორისა დრამისა წონნი და პილიპილი — სამისა დრამისა წონი, და ზანჯაბილი და ქერეჭი, ბავრუკი. — თითოსა დრამის წონი დანაყენ და დაცრენ, და თაფლითა უგბილითა შეზილენ და პატრუკითა დასდევ, ერგოს.

წყულულსა, თუ მედგარი კორცი ამოეზარდოს და გაქარვება გინდოდეს, და ანუ ნიშანი იყოს და მისი გაქარვება გინდოდეს. — გუნდა მწუანე და ბროწეულისა ქერქი სწორად ყავ, მოგალე და ზედა აცხე.

წყულლისა, თუ ძარღუი გაკუეთილი იყოს. — მრავალძარღუა და შლირდველი მონაყე და დასდევ.

წყულლისა, თუ სისხლი ვერა დააყენო. — სამლი დანაყე და ზედა დაქაყარე, და დედა-ზრდილის ქსელი ზედა დააქარ...!

... II რომელ არს კუი, სამი ქათამი, თითო დაკალ, თბილ-თბილი დასდევ, ქუეშე თაფლი მოუცხე, არა დალპეს, ნუ აგაქუს. მერმე გრძობისა ეკალი მოგალე, ერბოთა შეზილე, კეცთანა ურთე და დასდევ, და ასუიცა. თუ კორძად შეიქმნას, გრაკისა თესლი მოგალე და ზედა ასხემდე.

მჯომისათვის. თუ სარცხუენელი იყოს დიაცსა გინა მამაცსა, კარისა სისხლი წყლითა გაადგინე და სცხე.

მჯომისათვისვე კურთხეულისა. — მოიღე: ირმის კუდისა ნავდელი (როდენ კუდსა ტყავი გაკადო, შავი არის), გააქმო იგი ფიცარსა ზედა. თუ არა გქონდეს, ნუ გაგვა. და თუ პოვო, სჯობს. მოიღე: გუგულისა წიგნისა ძირი, რომელ ცუედნისა წამალი იცი-

5

10

v

15

20

25

30

671z

35

40

- ან დედათა, და ჩრდილსა გააქმე, და სპანძელის თესლი და ოსპნი წითელი და თეთრი საქმელი, გუნდრუკი, და, თუ გაქუნდეს, ბუნატაკი ურთე, თუ არა: — შ-ე-ვე-ქმენ ძმათა სისხლი, და თეთრი ოსპი დანაყენ და კუერცხის გულითა შეზილეს და დასდევ გულსა;
- 5 კურელი დაუბევე, რომე სული ამოუვიდოდეს, და ზედა შარი წითელი დააკარ და იგიცა გაქურტიე.
- კურთხეულისათვის. — ბერძული ზეთი და თეთრი საქმელი და
- v მცირედნი პილპილი და ცვილი აღუდევ, და [გუ]გულისა წიგნი, იგი ატოქა, დანაყენ და თანა ჩაურთე, დასდებდი, ერგოს.
- 10 კურთხეულისათვის. — ბუნატაკივე, თუ იყოს; და თუ არ იყოს, იგი გუგულისა წიგნის ძირი დაყოფს მას ადგილსა. ბერძული თიკა და იგივე ევლოგია თეთრი და წითელი, და პილპილი ორი მარცუალი დანაყოს, და კაცისა სძითა შეზილოს, და დასდევს ზედა [.] დააკრას. და ეგრევე გაქურტიტოს, რომელ კუამლი ამოვიდოდეს, იგი
- 15 რომე უწინასა სწერია, უკეთუ პირსა ხატსა იყოს. კაცისა სძითა გაადგინე, და თუ სხუასა ადგილსა იყოს — წყლითა!.

ოა. [პარი სამოცდა მეთერთმეტე]

წამალნი ურვილისანი და მცრცნელიისანი და წყლითა მანაჲმოვისანი და კეთრისანი და მოვიწყავისანი

- მცრცნელისათვის. — ვენახისა თევზისა თავი დაწუი, მოგალე და დასდებდი. მ [კ ა მ] ლისათუის, რომელსა იყოს ძაღლის ფსელი. ან აფთარისა, სცხე, ერგოს.]
- 25 მცრცნელისათვის. — გუნდა უქურეტელი, ბავრუკი წითელი და უპანი ურწყო, და ქონდარი, ესენი კარგად მოგალენ, და კუპრითა შეზილო, ტუტითა ჰბანდი და ზედა დასდებდი, ქათმისა სკინტლი გაადგინე, ბამბა ამოსუარე და დასდევ.
- მკამლისათვის. — კილაი მეჭიქეთა დანაყენ და მარილი ურთე და ზედა დასდებდი.
- 672r წყლული, რომელსა გაუმედგარდეს, ზეთის ხილისა ფურცელსა
- 3Q გბულევდი და წყლითა ჰბანდი; ფურცელი მოგალე კარგად და ზედა დასდევ შუიდასა დღესა დილეულად და მწუხრი. და ამისა შემდგომად უპანი გააქმე, მოგალე და ტილოთა წმიდითა დაცარ და შუიდასა დღესა ასხემდი. უკეთუ შეატყუა და კორცი ამოეზარდოს, მაშინ წამალსა სხუასა სდებდი.
- 35 ნიშანი წყლით მანკიანთა და წამალთა მათთა. — თქუეს ფილფოზთა, წყლით მანკიერობა ესრეთ შეიქმნების უსუსურობისაგან ღუიძლისა და ფაწალისა, როდეს დაიყუნენ ნესტუნი, და ძარღუნი უკაზმავად იყუნენ, მაშინ სისხლი დაამეაოს სიგრილემან და სიმ-

ყრალმან, და გაირყუნას ვითა სძე, და გარდაიქცეს წყალად. და ყოველთა ნესუტთა წყალი შობონ. და როდესმე იშვების ბუშტსა შიგან და მერმე შემოვალს მუცლად. და ნიშანი ესე იყოს: გაუსივდეს ფერკნი და წუიენი და მუცელი. ხოლო წყლით შაკეობა ხუთი გუარი არის. ერთისა სახელი არის ასტიცეს, მეორისა — ტიბანტიცეს, მესამისა — კაწარ სარკე, მეოთხისა — კუპლე გამატოს, მეხუთისა — დიოფოვენე. ესე არის სახელი წყალით მანკეობისა.

ნიშანი ასტიცესა ესე არის: კელი დაწურილებული, და მკლავი და იდაყუნი და ბარკალნი და მკერდი გამკმარ და გაღებულ, და მუცელსა ზედა გამკმარნი, ძარღუნი დაშაეებულნი, სიმსივნისაგან დიდისა.

ნიშანი ტიპატიცესი. — დიად გაბერილ იყოს ფერკით თავამდე, და ტკივილი იგი დიდი იყოს წყლითა ნოტიობისაგან.

ნიშანი დოფოვენესი. — ფერკნი და წუიენი გასივებულ იყუნენ და ირჩვებოდის.

ნიშანი კაწარ სარკესი. — ნახევრამდე ავსებულყო წყლითა ნოტიობისაგან. ესე არიან ნიშანნი, შეატყუე და ეგრე იწყე კურნება.

ესე არის წამალნი — აიღე: აქლემისა სძე ლიტრა ერთი და ჩა[ა]სხი ქოთანსა, და ეგღენივე წყალი ჩაურთე და აადულე, ვირემ წყალი წავიდეს და სძე დარჩეს. და თავლი პერულმოკლილი, ოცდა ათისა დრამისა წონი, და პილაილი — სამისა დრამისა წონი, და დარ[ა]ფილფილი — ექუსისა დრამისა წონი, ესე ჩაურთენ და ურივე დიდად, და შეასუემდი, ვითაუა უშუებდეს. ყოველთა დღეთა თუითო ლიტრასა ასუემდი, მით საზავებლითა საქამადსა მკურვალსა სცემდი, და პურსა მკურვალსა მფუვანსა კუერცნსა შეგორვებულსა, და შუიდ დღემდი მ[ო]სკობდეს, თუ ღმერთსა უნდეს.

წყლით შაკეობისათვის. — აიღე: საქბინაჯი და გომიზი არაბი, საბრი სკუტრი და ღარიკონი, ესენი სწორნი წონნი დანაყენ და წყალთა შეზილენ და მარცულად შექენ, და შეასუე ორისა დრამისა წონხ ლუენითა.

წყლით შაკეობისათვის. — აიღე: ვაშვი თეთრი და საქფინაჯი და საბრი, თუითო დრამი, || საკამუნია — ორისა დანგისა წონა, და ჯინჯრის თესლი — ორი დრამი; ესე ყულაი [აუ]რავე, მარცულად შექმენ. შესუმა: ორისა დრამისა [წონი], შესმა წყლითა ტვილითა.

მისთუისვე. — აიღე: ბოსტანთა შროშნისა ძირი და წურილად მონაყე, და თავლითა უგბილითა აქამე სამსა დილასა სამ-სამი კოვზი.

მისთუისვე. — თხათა ჟურკლი თხათავე ფსელითა ანუ ყრმათა მუცელსა ერთსახედ შემოსდეგ და უცვალებდი მრავალჯერ, და ვაც-წალისა ფსელი ასუი.

5 მისთუისვე სათხეჯატი. — ბოლოკი მწუხრისა ძმარსა ჩაყარე ცხარსა, და დილეულად თაფლითა უმგბართა ჭამოს, რა გასთალოს, ტფილი წყალი სუას და ათხიოს.

10 წყლითა მაკეობისათუის. — ველური ნიორი ჩაქარებოსა ფურთასა და კარგად შეგბოლე, რომელ დაჩულებს. და ერთ ეამ ასუი ხუთი ჭაშაკი, და მწუხრი — ორი ჭაშაკი, ჭაშაკი დამარხე, უკეთუ უსუსური იყოს დილეულად ასუი, და მწუხრამდი იყოს. და აკამე სპედაგი კორცი, ნიორი და ბოლოკი, ერგოს, თუ ღმერთსა უნდეს.

15 წყლით მაკეობისათუის, ნიშანი მისი — ეწყურებოდეს და ჯელი ანუ ფერვი გაუსიედეს. ტუტა წთობილი ასუი, ერგოს.

v წამალნი კეთრისანი. — ღამიობი შეიპყარ და რკინითა დაკალ, და სისხლი მის ჭიქასა შინა შეიპყარ. || სისხლი და კორცი მისი გააკმე ორივე, და მოგალე, თაფლითა გაადგინე და ზედა მოსდეგ ხუთსადღესა, გასწყდეს. ვის კორცითა კეთრისა მსგავსი გამოაჩნდეს, იგი წითლისა ნავლელისაგან არის. გრაკისა ფურცელსა რომე ცუარი დაადგეს, იგი შეიპყარ, და დღევ თუითოსა ჭიქასა შეასმიდი. და ამით სცნა, როდეს ფსას — თეთრი ფსას. გარე რომელსა ჩნდეს კეთრი, ლელუისა ფურცელსა, რომელსა სძე სდიოდეს, მას სცხებდი სამსადღესა, და ცხელსა მზესა უცხუნე, ვირემ ტყავი არა აკრთეს. მისსა უკანას ერბოსა სცხებდი, ერგოს.

25 კეთრისათუის. — ყურდგლისა სისხლი შეასუი და თავი თმითურთ დაწუი, მოგალე და სცხე, ამან მძოვარიცა მოკლას.

კეთრი ვის შეედვას, ბუერის დიდისა ძირი თეთრისა ლუინითა შეგბოლე, შეასუი და ერგოს.

30 წამალნი, რომელნი დავიწყებასა ერგებიან და მოკსენე ჰყოფენ. — აილე: მდოგუი და ლელუი და ქრთილთა ფქვილი და ლუინითა შეაგბენ და გულისა ეზოთა შემოსდეგ, და გუნდრუჟი, საკმელი დანაყე და წყლითა შეასუი ნები ერთი.

35 მოკსენეობისათუის, რომელ ცნობასაცა უმატებს. — სინგილუნი სამი გოჯი და, სადა დიაცი არა მივიდოდეს წყაროსა, და 674r თოთხმეტსა წელიწადსა მოკსენე იქმნას.

მოკსენეობისათუის. — აფთარისა ნავლელი და შავისა კატისა ნავლელი ერთგან შეზილე და თუალთა შეგარე, იცხოს, და რომელი ნახოს, ყოველი წამით მოეკსენოს.

40 მოკსენეობისათუისვე. — ქურცინი ხუადი შეიპყარ და

[წ]უერნი ძისნი ცხეირთა ზედა იპყრენ, ისუნებდი, და ყელსაცა შეიბი.

მის თუ ის ვე. — თხათა ბალანი ცხეირსა იკმოს, ერგოს.

ფიტყისა'ამას ჰქუიან, რომე წელეები კაცსა ყუერშიგა ჩამოუ-
ვიდეს და მისა ალაგსა აღარა მივიდეს, მისი წამალი ესე არის, რომე
ცერეცო მოხარშო და დასდვა მას ადგილსა, რომე დაღბეს; და ბარ-
კალი დაუზილო, რომე წელეები მისა ალაგსა შევიდეს, და მაგრად
შეიკრას, რომე აღარა ჩამოვიდეს. ქუეითად სიარულისაგან და მალ-
ლად საუბარისაგან, ჩამოხლტომისაგან და მამღარმა დედაკაცთანა
მისულისაგან, ამა ყუელასაგან ფარეზი აქნას; და ქარიანისა საქმე-
ლისაგან, ფეტუისა, ლობიოსა, ბაკილასა და სხალისაგან, და ვაშლი-
საგან, და ბადრანგისა, კიტრისაგან და ყურძნისაგან, ესე ყუელი
იფარეზოს. და გუარიშნი ზირა და მაჭუნი აბულყარა აქამე, და მერ-
მე მური და საქმელი, და ანზრუთი და საბრი, და გუნდა და ბროწე-
ულისა ყუევილი, და || ფურცელი მუსტისა, სამეცი არაბი, შაბ .[. . .
. . . .], ნანახუვა, ერთად გაურიონ [.] და ზედა დაადვან, და
სადამდის არა დავარდეს, მანამდის ნუ აიღებენ, იმას მოავეიწროებს
და აღარა ჩამოუშებს წელსა.

ერთი ქარი სხუა არის, მასცა ფიტყი ვე ჰქუიან, რომე ყუერსა
შიგა ჩავა და ყუერსა გაუსიეებს. მისი ნიშანი ისი არის, რომ ყუერი
ველითა დაიჭირო და მძიმე იყოს და ბზინვიდეს მისი ტყავი. რაცა
ზიყისა სისხისა წამალი და ტლე დაგუიწროია, ამასცა ისი ერგების.

კაცისა ასოთა ხარგებელი და ხახათი. — პატარა ვაცი მსუქანი
და მრთელი მკერდსა დაიკრას კაცმან, ცივსა სტომაქსა არგებს და
ღარვიზისა სიცივესა ჰმატებს. კაცისა თესლი ნიკრისსა და ბაყ[. . .]სა
ზედა შემოსდვას, დია არგებს. ჟალთანოზ იტყუის: კაცსა პირ-
სა ბალღამი ღრიანკალსა მოჰქლავეს] და [. . . .] სულდგმული არის,
ყუელასა მოჰქლავეს. მაგრა ზოგსა უწინი] ავნებს და ზოგსა უფრო
გუიანად. ჟალთანოზს უთქუამს: ქუემოსა უზმისა კაცისა ნერ-
წყული ღრიანკალსა მოჰქლავეს, მარბულისა კაცისა ნერწყუი ყურსა
ჩანერწყოს, ყურსა [. . . .]ტლსა მოჰქლავეს მასვე წამსა. დესყო-
რედოს იტყუის: დიაცისა სძე აშფოთებულსა სტომაქსა დააწყნა-
რებს და სჟ[. . . .]ლისა წყლულსა და თუალსა რომე ჩაუდვა || ოთხი
უკია ღარიჩინი, თურამეტი ღრამი სალიხა, ერთი ღრამი და ნახევა-
რი ქალბანა და ღაფთისა ნაწური, ქალბამანი, რომელი აფსარის
ფესლი იქნების, და აინდოკოკისა (!) თესლი, ნუშისა ქერქი, თუითო-
საგან — ექუს-ექუსი ღრამა, აფთიონი — ათი ღრამა. ესე ყუალა
დანაყე, გაცარ, და რომელიცა არა დაინაყოს, ლეინითა დაალბე, და
ყუალა ერთმანერთშიგან გაურივე და თაფლითა შეზიღე, და ქურ-
ქელშიგა შეინახე და, რა მოგინდეს, მიეც ორი ღრამი, თუ შეძ-
ლოს — ოთხი ღრამი.

50. ზ. ფანსკერტელი-ციციშვილი.

5
10
V
15
20
25
30
675R
35
40
785

ს ს უ ა მ ა ჯ უ ნ ი, რომე ჰქუიან თათრულად აფილუნია, რომე უშუელის ქოლინჯსა და დედაკაცსა. ფერი სსუა და სსუა გამოეცვალოს და ქარსა, რომე დედაკაცსა ეცეს, და იმა ქარსა, რომე მუცელშიგა ჩავარდეს, და ყმაწუილი მოაწყუეტინოს და მუცელი გაუმავროს, და მუცელსა, რომე გაიაროს და რომე დიალი არწყითოს კაცმან, და იმა კაცსა, რომე გუნება სქელი ჰქონდეს, და კაცი, რომელი ყოვლისა სენისაგან სჭირდეს, უშუელოს. — ა ი ლ ე: თეთრი ბილბილი და ლენტოფისა თესლი ოც-ოცი ღრამი, აფიონი — ათი ღრამი, ზაფრანი — ხუთი ღრამი, სანფული [...], მური და ქარქუეტას ძირი და ფარბიონი, თუითოსაგან — ორ-ორი ღრამი, კასგუძუ — ერთი ღრამი, დარუნ[ა]ჯი, ზანჯ[ა]ფილისა [...]გაგაეს. და ზინზადი, თუითოსაგან — ნახევარი უკია, უქურ[.....] შვითუ [...]დანგი და ნახევარი, ქაფური — დანგი და ნახევარი; ყულა დანაყე, გაცარ და გარდამდნართა წმიდითა თაფლითა შეზილე და ჭურჭელშიგა ჩაქსხი და შეინახე ექუსსა თუესა, რომე გამწიფდეს, და მერმე მიეც ერთი ღრამი თბილითა წყლითა.

სსუა მაჯუნე², რომელი უშუელის ღვიძლისა ტყვიელსა და ზმანტსა და სტომაქტა ტყვიელსა, რომელსა სტომაქი გაუცივდეს. — ა ი ლ ე: ლუქი (ისი რომე აქიმი იკმარებს, ნუ ისი რომე მკედლ[ელი] იკმარებს) და გამოარჩი[ი]ვე თორმეტი ღრამი, მწარე ნუში გამოც[...]ლი, ყარანფული, დარიჩინი, თუითოსაგან — თხუთმეტი ღრამი, [.]ვიტოსი, მურისავე, თუითოსაგან — ორმოცი ღრამი, მგლის კორკის ძირი და ზ[ა]რევეანდი, თუითოსაგან — თერთმეტი ღრამი, [...] სანფული — ას ოცდა[ა]თი ღრამი, საბრ[ი]სკუტრი — ორმოცდა ხუთი ღრამი, ველური სტაფილოს თესლი და რუბი სური, და ქარა ქირვესი (ნიახური)³, და კულიავე და ზანჯაფილი, თუითოსაგან — ოთხ[მო]ცდარვა ღრამა, ენდრო — ას ორმოცდა[ა]თი ღრამა, ბალანის ხილი, მუყლი აზრახი და ს[ა]ლიხა, და მასტაქი და კასაბუდარი[.], თუითოსაგან — სამოცდაათი ღრამა, რევეანდი, სენი, ათხარ (თივა-მკუდარა ჰქუიან), თუითოსაგან. — ას ოცდა[ა]თი ღრამი, სასპლ[.]სი — ორმოცი ღრამა, ბალანისა ზეთი — ოცდაცამეტი ღრამი: ყულა დანაყე, გაცარ და ბალანისა ზეთი დაასხი, და 676r გა⁴ III[...] ღრამი ბალილ[ა]ჯი, ერთი მუტყა[ალი], აფთიმონი — ნახევარ მუტყალი, ბასვაჯი, თურბუთი და ინდოური ალილა, უსტუხუდოსი, თუითოსაგან — ნახევარ ღრამი; დანაყე და გაცარ და თაფლითა გაურ[ი]ვე და ჭურჭელშიგა ჩაასხი, და მიეც ერთი თითი.

სსუა მაჯუნე ჩამიჩისა, რომე უშუელის იმა სენსა, რომე ჰქუა წაუვიდეს შავისა ბალღამისაგან და წამოიქცეს, რომე რეგუენნი დევისაგან იტყუიან. — ა ი ლ ე: ქაბული, ალილა ყუითელი, და ამლაიკი და ბალილაიკი, კურკისაგან გამოღებული, და უსტახუსტოსი, თუითოსაგან — ათ-ათი ღრამი, აკარკარა — ხუთი ღრამი, ყუტ-

ლისალიბ — ხუთი ღრამი; ყუელა დანაყე და გაცარ. და აილე კარგი ჩამიჩი, კურკისაგან გამოღებული, ასთონი ერთი, რომე ეგე წამლები შიგა შეზილო. მერმე კურქელშიგა ჩაყარე, მერმე კარგად გაურქივე, რომე ერთმანერთშიგან გაერთდეს და, რა მოგინდეს, ხუთი ღრამი მიეც.

5

ს ხ უ ა მ ა ჯ უ ნ ი, რომელი უშუელის იმა სენსა, რომე წყლისა გასადინელშიგა ქვა იყოს და ისი დაადნოს.— ა ი ლ ე: ბალასანის ხილი და ბოლოკისა თესლი, და სტაფილოს თესლი და ქრევასისა თესლი, და ქუაბისა ძირისა ნაფხეკი და მწარე ნუში, და კასლაისა თესლი და ვალამე||რუქ (რომე თივა-მკუდარა) და კიპერისი, და ევლური ნიორი, სანფული და აღუშბანგისა თესლი, და ჭანდინა და ზრევანდი, ასარქიონი, ზმური, ვოში, ს[ა]ქბინეკი და პილპილი; დანაყე და გაცარ და ბალასანის ზეთითა შეზილე, და აილე თაფლი აღუღებული და ქაბირისაგან გამოწმედილი. და მერმე წამლები შიგა გაურივე და კარგად შეზილე, რომე გაერთდეს, ჩა[ა]სხი კურქელშიგა და მიეც დღიე ერთი ღრამი.

v

10

ს ხ უ ა მ ა ჯ უ ნ ი ს რ ე ლ ი ნ ჭ ა ნ ი ს ა, რომელი უშუელის წელსა რომე სტკიოდეს. — ა ი ლ ე: სრელინჯანი და თურბუთი (რომე სომხურად ჭაროტი ჰქუიან), ქალბანი, თუითოსაგა — ხუთ-ხუთი ღრამი, ბასვაიჯი და აფთიმონი — სამ-სამი ღრამი, ხარიკონ და ინდოური მარილი, და სადაჯი და მასტაქი, თუითოსაგან — ორ-ორი ღრამი, საკამუნია — ერთი ღრამი, ზაფრანი, — ნახევარი ღრამი; ყუელა დანაყე და გაცარ, და აილე თაფლი ასი ღრამი აღუღებული და ქაფაღებული. და მერმე ეგე დანაყილი წამლები თაფლშიგა გაურივე და კარგად შეზილე, რომე გაერთდეს, და კურქელშიგა ჩაასხი და მიეც სამი ღრამი, და უშუელის.

15

20

25

ს ხ უ ა მ ა ჯ უ ნ ი დ ი დ ი ს ა ს რ ე ლ ი ნ ჭ ა ნ ი ს ი, რომელი უშუელის...²

||...[თ ხუთი ღრამი. და დანაყე და გაცარ, და წმიდასა კურქელსა შიგა ჩაყარე, დაასხი ოცი ღრამი ტფილი წყალი და კარგად გაქენ. და მერმე ბროწეულსა და შაქარსა შიგა გარიე. და მერმე კიდევე აღუღე, რომე გასქელდეს. და აილე და წმიდასა კურქელსა შიგა ჩაასხი და, რა მოგინდეს, მიეც სამი ღრამი.

677x

30

ს ხ ე ა მ ა ჯ უ ნ ი ქ ა მ უ ნ ი ა ს ა, რომელი უშუელის სტომაქისა ტკივილსა და თუ ქარი ჩავარდნოდეს სტომაქშიგა, გამოიღოს, და რომელსა ძელი ცხრო სქირდეს; და იმა ცხროსაცა უშუელის, რომე სიგრილვე მორევეოდეს ტანსა. — ა ი ლ ე: ჩამნიუკი ქარმანული ათი ღრამი და მერმე კარგითა ძმრით დაალბე ერთსა დღესა და ერთსა ღამესა, და მერმე ძმარი დაწურე და ჩამნიუკი გ[ა]ქვე და მოკალე. და აილე ზანჯაფილი ოცი ღრამი და პილპილა ხუთი ღრამი, და სადაფისა ფურცელი — ათი ღრამი, დარიჩინი — ხუთი ღრამი; ყუ-

40

787

ლა დანაყე, გაცარ და ერთმანერთსა გაურჩევე. და მაგა წამლებინა ზომა სამი თაფლი აიღე და წმიდასა ჭურჭელსა შიგა ჩა[ა]სხი და ადღე, და ქაფი მოკადე, ვირემდის გაწმდებოდეს. და მერმე წამ-
5 ლები გაურჩეი! და შეზილე კარგად. და მერმე წმიდასა ჭურჭელსა
v შიგა ჩა[ა]სხი და, რა მოგინდეს, მიეც, რაცა შეეძლოს, და მერმე ერთიკუთხედი ლენიო შეასუი.

სხუა მაჭუნი რკინისა ბაყლისა, რომელი უშუეღის ბოასირსა და ქარსა. და სტომაქსა გაამჭურვალეზს და ქუეით ძალი მოუმატოს. —
ა იღე: ინდოური ალილა, ამლაიკი და ბალილაჰი, ყუალა კურკი-
10 საგან გამოღებული, — თუითოსაგან ათი დრამი, კაროსის თესლი და ნან[ა]ხუა, და ამამა და ბარანბო, და წყლის ჭაკუნტელას თესლი, ბაშახტაკი³, — თუითოსაგან სამი დრამა, და დარიჩინი — ოთხი დრამა, პილპილა, დარ[ა]პილპილა და ინდოური მარილი — თუითოსაგან ერთი დრამი, მანანუხი — თხუთმეტი დრამა, ნიშადური —
15 ნახევარ დრამა, რკინის ბაყლი, რომე ძმრითა დაალბე; ამოიღე და გა[ა]ქმე და დანაყე და გაცარ ასი დრამი; ყ[უ]ალა დანაყე და გაცარ და ერთმანერთსა გაურჩევე, და თაფლითა შეზილე და წმიდასა ჭურ-
ჭელსა შიგან ჩა[ა]სხი და მიეც ხუთი დრამი.

სხუა მაჭუნი ჩამიჩისა, რომელი უშუეღის სევდასა და სტომაქსა
20 გაამჩიეღებს და მუცელსა გაჯსნის. — ა იღე: ქაბული, ალილა ყუითელი, კურკისაგან გამოღებული, ექუს-ექუსი დრამი, ამლაიკი და ბ[ა]ლილაიკი — სამ-სამი დრამა, სანიმაჰი და აფთიმონი და ოშინდ[ა]რი, თუითოსაგან — ერთი დრამი და ნახევარი, ბარაბო და ქარის-ენა — ორი დრამი, ლაჭუართი — ერთი დრამი; ყუალა და-
25 ნაყე და გაცარ და ამა წამლებინა...⁴.

678r ||)...[ჩრდილსა და აიღე ორი ლიტრა და პილპილი — სამი [...], ზანჯაბილი — ოთხი უკია, ოქრომქედლის ბავრუკი — ა[...] უკია, სატაბისა ფურცელი. ჩრდილშიგა გამქმარი, ოთხი უკია; ყუალა და-
ნაყე, გაცარ, და აიღე თაფლი ადღლებული და ქაფ-მოკდილი, წამ-
30 ლებთა სამი წონა გაურჩევე და შეზილე და ჭურჭელსშიგა ჩადევე, და მიეც ორი დრამი.

სხუა მაჭუნი, რომელი საკავმი[...] მეფისა მაჭუნი არ[ი]ო, რომე-
ლი უშუეღის რომე ტანი სრულად სტეიოდეს და რომელი ქმინევე-
დეს, და ნიკრისსა და ძუელს ცხროსა და ტყირბისა ტყივილსა და
35 სქელსა ქარსა, რომე სიგრილისაგან იყოს, და ყუ[...]ასა და ნაწლე-ვისა ტყივილსა და თუალისა ტყივილსა და ყუ[...]ს ტყივილსა. და თუ ესე სენი სჭირდეს კაცსა, ამა წამალმან უშუეღოს, და თუ არა სჭირდეს, აჯამე [...]. — ა იღე: ველური სადაფისა თესლი და ფარს[...]ნი და ველური ნიორი, და ქამავიტოსი და ჯავ-
40 შირი, და ჯ[ი]ნდანა (რომე მგლის-ჯორჯა ჰქუიან) მისი ძირი, და ქარქ[უ]ეტა და უს[ტ]უხუდუსი, ზუკის ზეთი, თუითოსაგან — ხუთი

დრამი, მ[...], და ზაფრანი, და მწარე ქუშტი და თეთრი პილპილი, და თივა-მკუდარი და ინდოური სანფული, და ფარბიონი, [...], შავი ხახუი, რაზიანას თვალი, ველურისა სტაფილოს თესლი და წითელი ვარდი, და ბალასნის ხილი, თუითოსაგან — [...] ჩამიჩი. აილე კურ-
კისაგან გამოღებული, და მერმე ჰავანსა შიგა ¶ შმიდად დანაყე და
წამლები მოაყარე. და მერმე სამი დრამი ნუშის ზეთი დაასხი და
კარგად შეზილე, და ქურქელშიგა ჩა[ა]სხი და მიეც ოთხი დრამი,
და თბილი წყალი შეასუი.

სხუა მაჭუნი, რომელი უშუელის სტომაქისა ხიგრილესა, ლეიძ-
ლისა სიგრილესა და ბალღმისა სიმრავლესა, და სტომაქმან საქ-
მელი ვერა მოიღნოს და სქელსა ქარსა და მეოთხისა ღღისა ცხრო-
სა და ფსელსა მოუმატოს. — ა ი ლ ე: თეთრი პილპილა და შავი
პილპილა, და დარ[ა]ქილპილა, თუითოსაგან — თურამეტი დრამა,
ბალ[ა]სნის შე[...], — ცხრა [...], ს[...], და [...] ოთხი დრამა, ზან-
ჯაფილი და ქრე [...], სალიხა და ასრიონი, თუითოსაგან — ერ-
თი [...], ყუალა დანაყე, გაცარ და მაგა წამლებისა წონა სამი თაფ-
ლი [...], ქაფ-მოკდილი გაურივე და მიეც სამი დრამა.

სხუა მაჭუნი კულიავისა, რომელი უშუელის ერთობ ხიგრილესა
[...]. ამოაბოყინოს და გეავე სული ამოუვიდოდეს. და რომელი
ქამდეს და არა ძლებოდეს, და ბალღმისაგან რომე ცხრო სქირდეს.
— ა ი ლ ე კულიავი! ქარმანული (ესე უფროსი [...]) აქაურისა კულია-
ვისაგან) და, თუ ქარმანული არ იყოს, აქაური იშოვე. დააღბე
ძმარსა ერთსა ღღესა და ერთსა ღამესა და გააქმე. აილე კორკლი
თხისა ორი ნაწილი და ბალარჯის ფქული — ნაწილი ერთი, შერიენ
ერთგან და შეგბოლენ ძმრითა და ძეელითა ზეთითა და დასდევე
ზედა. ანუ აილე სკორე ზროხისა და წუმწუბა და ბავრუჯი, დაგალე
და შეგბოლე ძმრითა და სცხე ადგილსა მტკივანსა. ანუ აილე უძო-
ვარი-ნედლი და შეგბოლე, და დაქ[ა]სხი წყალი მისი ადგილსა მტკი-
ვანსა. და აილე იგი და დაწურე და დაქ[ა]სხი ზედა ერბო ფურთა, და
გაქ[ა]ტფე და დასდევე ადგილსა მტკივანსა. ანუ აილე რქა ირმისა დამ-
წუარი და მური — თუითო ნაწილი, დაგქ[ა]ლე კუერცხის თეთრითა
და სცხე ადგილსა მტკივანსა. ანუ აილე შამიანდალი და სკინტლი
ტრედისა და სპეტი ძაღლისა, დაგქ[ა]ლე და ლუინისა თხლითა დასცხე
ზედა, ანუ თხლე ძმრისა დასდევე ზედა ზანბითა.

წამალი გრილი, აქარგო ტკივილისათვის, რომელი იქნების სიმ-
კურავლისაგან. — ა ი ლ ე: მრავალძარღვის თესლი და ჩაქ[ა]გდე
წყალსა ტვილსა და, ოდეს გაიზარდოს, დაქ[ა]სხი ზედა ვარდის ზეთი
და დასდევე ადგილსა მტკივანსა და ერგების კელს საქციელთა
ტკივილისათვის, და ფერ[ა]ლთა — სიმსივნენი ფიცხელნი რომელ
გამოვა შიგა; და მ[ა]რქამები, რომელ გუ[ი]ხსენებია ამას წიგნსა

v
5

10

15

20

679r

25

30

35

v

შიგა, რომელნი ერგებიან სიმსივნესა და წყლულობასა, ერგების ძარღუთა კმელთა ტკივილისათვის.

ოყნა, რომელი ერგების ტკივილსა ფერდისა და ნიკრ[ი]სის ხა.—

5 აიღე: უკია ერთი ქუნჯითის ზეთი და ნარდიონის ზეთი და ხირვას ზეთი, თუითო — ნახევარ უკია, და წყალი საჭოაჯისა — ორი უკია. შერიენ ერთგან და ოყნა უყავ მით.

10 ოყნა კ[ა]რგი, ს[ა]რგო ფერდთა ტკივილ[ი]ათვის და ნასურისა ძარღუისათვის და ნიკრისისათვის, რომელი იყოს მ[ა]გიერ ნამეტნ- [ა]ვისა სქელისაგან. — აიღე: მავზარაჯი, კოტმა, ყანტრ[ი]ონი და რევანდი, კაპრის ძირი, ხარბ[ა]ყი თეთრი და შ[ა]ვი, ფურცელი უძოჯარისა, ქონდარი, დასი და სურინჯანი, ანდალი და ავშანან მახარონი, — თუითო ნაწილი; შეგბოლენ ერ[.] მინდორათა ერთითა შაქრითა ყუითლითა, ვირემდის მოიყაროს ნახევ[ა]რზედა. შერმე ქუ[ე] დადგი და დაქ[ა]სხი ზედა ზეთი ორი უკია; და იყოს

15 ზომა მისი შაქრისა, რომელი გამოსწურო ლიტრი ათი, და ოყნა უყავ მით. და მის თანა ლიტრა ერთი ამათ წამალთა წყლითა შემგ-

680r ბარი, და ერგების მისთვის, ოღეს წყალი თევზისა მლ[ა]მისა|ძუე- ლისა ორი უკია და ზეთი ბერძული უკია ერთი და ს[ა]მისა კუერ-

20 ცხის გული, შერიე ერთგან და ოყნა უყ[ა]ვ მით. თუ მოაგონებდეს ანუ დასწუიდეს, მაშინ ოყნა უყავ ქაშქის წყლითა და ვარდის ზეთითა. და ერგების მისთვის, ოღეს დაძუელდეს. — აიღე: მუ-

25 ტყ[ა]ლი ერთი ხარბაყი, დაგალე და შესუას თხათა სძითა ან ფურთათა. ანუ შესუას ზეთი ნიგუზისა და ანზრუთი. ანუ შესუას იარჯი-ფეკრა ხირვასა ზეთითა. და შეასუას ზეთი ერთსა დღესა იარჯი-

თა და მეორესა ჟიარჯოდ, შუიდი დღე სუქოაჯის წყლითა და ცერე- ცოს შემგბარითა. და ოყნა უყო შედეგად მით, რომელ მიხსენებია, და ეკრძალოს დედათა და ღუინოსა დიადსა, და გეყოფის, რომელ მიქსენებია შენდა ამას თქმულსა შიგა.

ს ა რ ა ჩ ე ვ ი

(ზელნაწერის თავების მიხედვით)

ა. თავისა და ტუინისა ამბავი	264
ბ. ყოვლისა ფერისა თავის ტყვიელისა და შალასისა რომელ არს სურდო	266
ვ. უძილობისა	281
დ. თავქედისა და ბრუსა რომე თავსა ესხმოდეს	282
ე. შაკივისა	283
ვ. თავისა თმისა, თავსა რომე სრსული იყოს და კორფლი	295
ზ. გონჯისა რომელ არს ქაშუეთისა	306
თ. მანახულაისი	308
თ. სარასი და სექდასი	313
ი. ფილენჯისა და მჭართა ტყვიელისა	321
იბ. ასოები რომე მუდამოდ ემღერდენ კაცსა	328
იგ. თუალისა	329
იგ. ყურისა ტყვიელისა (ნაწილი)	355
იდ. ცხვირისა ტყვიელისა	361
იე. პირისა, ბაგეთა და კბილთა (ნაწილი)	369
ივ. ყელისა, წაჯისა, ზუნაყისა ყელიდაღმა რომე სისხლი ამოსდიოდეს	374
იზ. კუელისა და ზიყი ნაფასისა	380
იკ. ანასდად რომე კმა ჩაუვიდეს კაცსა	382
იო. სილისა და კუელისა და წაჯა რომე პურსა ჩაუშუებდეს	383
იპ. ნიშანი ბასლიკონისა ღიდისა [სხუავე თუალისა წამლისა]	351
იპ. ღარღარათა, პირისა სადგუბებელისა და ზუნაყისა წამალთა და კბილთა	391
იპ. წყურბილისა და სტომაქისა რომე საკმელსა არა ჩაუშუებდეს	400
იპ. სტომაქისა ნიშანი და წამალნი	402
იჟ. იიზისა (ამას ჰქუიან, რომე სტომაქსა შიგან საკმელი დამყავდეს)	402
იჟ. სლოკინისა და ბოყინისა, შავის ძაღლისა	452
იჟ. გულისა	457
იჟ. ფირტუისა	475
იჟ. ლუიძლისა	480
იჟ. სისხისა	499
იჟ. ნაღელისა და ზაფრისა	520
იჟ. ტყირბისა	530
იჟ. ნაწლეეთა დაყენისა	550
იჟ. კოლინჯისა	577
იჟ. კისისა	589
იჟ. თირკმელთა	594
იჟ. ბუშტისა	606
იჟ. სარცხუენელისა (აკლია)	—
იჟ. უკანასა კარისა და ბაყისირისა (აკლია).	—

ლო. ფერდისა, ნიკრისისა და მოფარლასა (აკლია).	—
შ. თავისა, თმისა და წუერათა (ნაწილია)	—
შა. კეთრისა სრსუილისა და მლიერისა და მუნისა	615
შხ. მკერდის ტკივილისა და ზურგისა და მორდრეკისა	632
შპ. პატრუკებისა: შესაყრავისა და გასაჯსნელისა	637
შჟ. სტომაქი რომე აეშალის და არწყუევდეს და ბალამისა რომე ქმინეევდეს	638
შა. სარწყუველისა წამლისა	640
შბ. რომე ოფლიანმან რომე ცივი წყალი სუას და აწყინოს	642
შზ. ლუქინომა რომე აწყინოს	642
შც. მარლუებღისა დამოკლებისა	643
შთ. სნეული, რომე შებნდებოდეს და სულსა ველარა იქცევდეს	644
ნ. სტომაქი და ტანი გაუვრიოდეს (აკლია)	—
ნა. შოტეხილისა (აკლია)	—
ნბ. დაკოდლისა (ნაწილია)	646
ნვ. სისხლისა დაყენებისა	650
ნჟ. შხამიანთა ისრითა რომე დაიკოდოს	651
ნა. დამწურისა, და მდულრვილისა	652
ნვ. ველისა და ფერჯისა სენისა	653
ნზ. სიმსივნისა ყოვლისა ფერჯისა	654
ნც. საკლავთა წამალთა, მკურნალობა გუელისა, ბრაზისა და ცოფიანისა ყუ- ლასი (ნაწილია)	654
ნთ. საშოთა ღედაკაცისა, სენთა	674
ა. სიმპლისა და სიმსუქნისა	696
აბ. ცხროთა	697
აბ. შეტყუება მძიეთა, და ყურისა წამლები და ქიისა საკმეველები (ნაწილია)	—
აბ. თმისა დატუივისა	720
აჟ. წამალთა ხასიათნი ბუნებანი	736
აზ. წამალთა თარგმანნი	747
აბ. საზონნი სწერიან	750
აზ. კაცისა და ყოვლისა პირუტყვისა და ფრინველისა და იძრვიითისა ხასიათი	750
აწ. ყოვლისა თესლისა ხასიათი და კორცთა და თევზთა და ლუინისა და წყალისა	761
ათ. თუალებისა ხასიათი	777
აყ. წყლულისა და მლიერისა და მქდომისა; გამოსახეთქელნი წამალნი	780
ათ. წყლით მანკეობისანი მცრცნელისანი, მოვიწყებისანი და კეთრისანი	782

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე ბ ი

გვ. 69 — 1 ხელნაწერი თავნაკლულია, 1₂ — გვერდი იწებება წინა დაკარგული გვერდიდან მოყოლილი ფრაგმენტით: „მ ე რ ე ე დ-ისი თეში თუ (ნუსხაშია: „თო“ — მ. შ.), რომლისა თემისაგან არის, მ ე ე ბ რ ე დ — კულა რა გუარ ყოფილა ავად, მ ე ა თ ე დ — ძილი და ძლევა სნეულებისა“ — როგორც ამ ფრაგმენტიდან ირკვევა აქ ლაპარაკია ავადმყოფის გასინჯვისა და გამოკვლევების ჩატარებისათვის წინასწარ შემუშავებულ სქემაზე, რომელსაც ტექსტში შემდეგაც ვხვდებით სრულყოფილად, იმიტომ, იგი ამოვიღეთ ძირითადი ტექსტიდან და აქ შენიშვნებში მოვთავსეთ.

70 — 1, 2 ნუსხაშია — „უკეთო“.

71 — 3 ნუსხაშია „რამეთო“. 71 — 4 სიტყვა „მესამედ“ შემდეგ ათის სხვა ხელით ჩაწერილია.

72 — 1 ნუსხაში ამ სიტყვის წინ წერია „სამი“. 72 — 2 ეს აბზაცი ნუსხაში გამოვრებულია.

74 — 1 ეს სათაური ნუსხაში დანომრილია და სიტყვის „ცნობისათვის“ წინ წერია „მეოთხე“. აქაც და ქვემოთაც მსგავსი ნუმერაცია ამოღებულია ჩვენ მიერ, როგორც არათანმიმდევრული. ის მოყოლილი ნუმერაციაა ამ სხვა და სხვა პირველადი წყაროებიდან, რომლითაც უსარგებლნია იეტორის (ზაზას).

74 — 2 ნუსხაშია მკეცისა“.

76 — 1 ნუსხაში ამ სიტყვის წინ წერია „თავი მეხუთე“, 76 — 2 ნუსხაშია: „უკეთო“.

77 — 1 ნუსხაში ამ სიტყვის წინ სწერია: „თავი მეხუთე“. 77 — 2 ნუსხაშია: „ზინჯნი“. 77 — 3 ამ სიტყვის წინ სწერია: „თავი მეექვსე“.

78 — 1 ამ სიტყვის წინ წერია: „თავი მეშვიდე“.

79 — 1 ნუსხაშია: „გამოენახე“.

80 — 1 სიტყვა „ესე“ შემდეგ არის ჩამატებული სხვა ხელით. 80 — 2 ნუსხაში ავ სიტყვის წინ სწერია: „თავი მერვე“. 80 — 3 სიტყვა „ნავლისა“ შემდეგ არის ჩამატებული სხვა ხელით.

82 — 1, 2 — ნუსხაშია: „რამეთო“.

83 — 1 ნუსხაშია: „უკეთო“.

90 — 1 ნუსხაშია: „ზნინი“. 90 — 2 ნუსხაშია: „ქუეყანი“.

91 — 1 ნუსხაშია: „თავის გული“, 91 — 2 სიტყვა „უკმელობა“ ნუსხაში გამოვრებულია. 91 — 3 ნუსხაშია: „დარუ დარუელობა“. 91 — 4 ნუსხაში ტექსტის ხელით ჩაწერილია „ოგბაარსა“, „უგბაესა“, შემდეგ არის სხვა ხელით მიწერილი. 91 — 5 ნუსხაშია: „ბაყრატ“, 91 — 6 ნუსხაშია: „ყადისასასა“.

92 — 1 სიტყვა „ლურსმარი“ გამოვრებულია, 92 — 2 სიტყვა „მენაყენი“ გამოვრებულია.

94 — 1 ნუსხაშია: „ზაფრინი“, 94 — 2 ნუსხაშია: „ისიკილისა“.

96 — 1 ნუსხაშია: „ზაფრინი“, 96 — 2 ნუსხაშია: „კერტი“, 96 — 3 ნუსხაშია „ზაკრინი“.

97 — 1 სიტყვა „მისგან“ გამოვრებულია, 97 — 2 ნუსხაშია: „ზაფრინი“.

- 98 — 1 სიტყვა „ხოსრო“ ჩამატებულია სხვა ხელით. 98 — 2 ნუსხაშია: „და აბ-ლი“.
- 99 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ქარგი მაჭუნი დიდა“.
- 99 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ბარირა“ 99 — 3 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „კრევისი“. (—)სსა ჰქუია წყლის ჰაკუნტელა“.
- 100 — 1 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ორსულსა“.
- 101 — 1 ნუსხაშია: „ნალითაჲ“, 101 — 2 ნუსხაშია ავტორისეული ხელით „თორ-მეტ თორმეტი“ რომელიც შემდეგ სხვა ხელით გადაკეთებულია: „ორ ორისა“. 101—3 ტექსტში: „ბალი და“ განმეორებულია.
- 102 — 1 ეს სიტყვა ჩაწერილია სხვა ხელით.
- 103 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „უზანი“, 103 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „აფლონია“ 103 — 3 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „სადაიჩინდი თუ არ იყოს ისთონიერთი ქაბაბიჩინი ქენ“.
- 104 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ხაფაყანი გულის ძგერასა ჰქუიან“, — 104 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „აფლონია ფარისი“.
- 105 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია.
- 107 — 1 ამ სიტყვის თავზე სხვა ხელით მიწერილი აქვს „ძირტკბილა“.
- 108 — 1 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია „დანასკული თამირინდია“.
- 110 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „შუშმა“.
- 111 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზეა: „პილიპისა“, 111 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „აქ ერთი ფურცელი აკლია“, სინამდვილეში არ აკლია.
- 112 — 1 „ბაჲყ ვარეზი“ ქვემო კიდეზე განმარტებულია სხვა ხელით: „სამყი არაბ-სა ქვიან“, 112 — 2 აქ ტექსტს აკლია, რაც აღნიშნულია წინა — 43 ფურცელზე: „აქ აკლია ერთი ფურცელი“.
- 117 — 1 სიტყვის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „სპარსულად ქუშტა ყუსტი ჰქუ-იან და ძირასა ლერწამსა ყარაბუარასა ჰქუიან“.
- 122 — 1 ნუსხაშია: „უხსენებთ“.
- 123 — 1 ნუსხაშია „სითოთე“.
- 125 — 1 აქ ხელნაწერს აკლია.
- 126 — 1 კავებში ჩასმული ტექსტი გადამწერს შეცდომით გაუმეორებია, რაც თე-ოთანე შეუნიშნავს და შემოუბახავს.
- 128 — 1 ნუსხაშია: „გუმბიზი“.
- 130 — 1 ნუსხაშია: „გიროდის“.
- 131 — 1 „ქარი გუარიშნთა“ ნუსხაში დასათაურებულია: „თავი მეშვიდე“ 131—2 ნუსხაშია — „თქვენდალ“.
- 134 — 1 ნუსხაშია „ამლაივი“.
- 135 — 1 ნუსხაშია „მროწყელი“.
- 138 — 1 ნუსხაშია: „ნებიით“, 138 — 2 ნუსხაშია „ჰჩლი“.
- 142 — 1 ნუსხაშია „შეაკრიმენ“.
- 144 — 1 ეს სიტყვა ტექსტში გამეორებულია.
- 146 — 1 ნუსხაშია „დრაპამდელ“.
- 147 — 1 ნუსხაშია: „ჰჩელი“, 147 — 2 ნუსხაშია: „სულბანი“, 147—3 ნუსხაშია: „შეასქელეთ“.
- 148 — 1 ნუსხაშია: „მაქტატი“.
- 149 — 1 ნუსხაშია: „თურჯინისა“. 149 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ხუბა გარეულ სტაფილოსა ჰქუიან“.
- 152 — 1 „ქარი იარაჩნი და გასახსნენლი წამალი“ ნუსხაში დასათაურებულია:

- „თავი მეორე“. 152 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია „იარაჟნი და გასაცნელები წამლინი“.
- 153 — 1 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „სკორდიონი ველურსა ნიორსა ჰქუიან“.
- 156 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია „იარაჟ ფეკრა“.
- 156 — 1 ნუსხაშია: „რუბლითა“.
- 161 — 1 ნუსხაშია: „სოფოფთათუის“.
- 162 — 1 ეს კარი ნუსხაში დასათურებულია „თავი მესამე“. 162 — 2 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია „ყოველთა სენათუის გასაცნელი და არა გასაცნელი“.
- 164 — 1 ნუსხაშია: „ზიარა“, 164 — 2 ნუსხაშია „ეგუა მათბუხი“.
- 165 — 1 „ძალიანსა კაცსა“ ნუსხაში გამოვრებულია, 165 — 2 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მინაწერია: „კარგი და გამოცდილი“.
- 166 — 1 ნუსხაშია: „წარიკონი“.
- 168 — 1, 2 ნუსხაშია: „მატმუხი“.
- 169 — 1 ნუსხაშია: „მატმუხი“, 169 — 2 ეს სიტყვა განმეორებულია. 169 — 3 ნუსხაშია „მატმუხი“, 169 — 4 ეს სიტყვა გამოვრებულია.
- 170 — 1 ეს სიტყვა ჩამატებულია, 170 — 2 ნუსხაშია: „მატმუხი“.
- 171 — 1 „კარი მატმუხთა, რომელნი არა გასაცნელნი არიან“ ნუსხაში დასათურებულია: „თავი მეოთხე“, 171 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე არა ივტორისეული ხელი მიწერილია „აქამდი ჩაიოთხულია და კარგია“, 171 — 3 ეს სიტყვა განმეორებულია, 171 — 4 ეს სიტყვა სტრიქონსა და სტრიქონს შუა წერია.
- 173 — 1 სიტყვები „და მერმე მგბარი“ — ნუსხაში გამოვრებულია.
- 175 — 1 ნუსხაშია: „ისტრმტიკონი“, 175 — 1 ნუსხაშია: „ამანგანი“.
- 176 — 1 ეს სიტყვა შემდეგ უნდა იყოს მიწერილი. 176 — 2 ამ სიტყვის შემდეგ გამოვრებულია: „და კილის კიდე დანაყენ“.
- 179 — 1 ეს სიტყვა შემდეგ გადასწორებულია სხვა ხელით: „ათლთა“.
- 182 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ყაზანს, მუცლისა სიმყარა ღესა ამა წამლითა უმუევე ღმრთითა“.
- 186 — 1 „კარი ლუოკთა, რომელ არიან სალოკენი“, ნუსხაში დასათურებულია: „თავი მეხუთე“, 186 — 2 ეს სიტყვა ნუსხაში გამოვრებულია.
- 187 — 1 ნუსხაშია „ლუოკისა“.
- 191 — 1 ნუსხაში ეს კარი დასათურებულია: „თავი მეექვსე“. 191 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია „ყურისი მქუიან“, 191 — 3 სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „ყოველისა სენისა“.
- 192 — 1 ნუსხაშია: „ბარმაკატონა“.
- 195 — 1 სტრიქონის გასწვრივ მიწერილია „ლუიძლისათუის კარგია“. 195 — 2 ეს სიტყვა ტექსტში გამოვრებულია.
- 199 — 1 ეს კარი ნუსხაში დასათურებულია: „თავი მერვე“.
- 206 — 1 ნუსხაშია: „სანორი“.
- 212 — 1 ნუსხაშია: „რომელით“.
- 214 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე მიწერილია: „სიციხისათუის კარგია“.
- 214 — 2 „კარი შესაქმართა ზეთთა“, ნუსხაში დასათურებულია: „თავი ოცდამეცამეტე“.
- 216 — 1 ტექსტის ხელით წერია: „ლარიკონისა“. შემდეგში ეს სიტყვა სხვა ხელით გადაკეთებულია და იკითხება „ლარიანკალნისა“.
- 218 — 1 ნუსხაშია: „კოლიანიფისა“.
- 219 — 1 ნუსხაშია: „პინდი და კოყენე“.
- 221 — 1 „კარი სიქანქებინთა და შიათთა“ ნუსხაში დასათურებულია: „თავი ოც-

დამეექვსე“. 221 — 2 სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: „სიქანქუბინთა და წი-
ფთა“ 221 — 3 ეს სიტყვა ჩამატებულია სხვა ხელით.

224 — 1 „სსუა სიქანქუბინისა ხასიათი“ იმეორებს „სიქანქუბინი ხადას“ (გვ. 228)
დანერწულებასა და წამალთა შენაერთებს. ასეთი შემთხვევები ტექსტში სხვაგანაც გვხვ-
დება.

224 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია „კამის ძირი ლიტრა აქა“.

225 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია. 225 — 2 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეო-
რებულია.

226 — 1 სტრიქონის გასწვრივ კიდევ იკითხება „საღმი ტუბტსა ჰქუიან“.

226 — 2 ნუსხაშია: „მიგულიცემგია“.

229 — 1 ნუსხაშია: „ზეგინისა“, 229 — 2 ნუსხაშია: „არმულამასი“, 229 — 3 ნუსხა-
ში „არა“ გამეორებულია, 229 — 4 ზემოკიდევ მიწერილია: „ესე შარაბი გრილი არის“.

222 — 1 მარჯვენა კიდევ მიწერილია: „ესე შარბათი რბილი არის და გრილი“.
232 — 2 სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: „ე:ე შარაბი რბილი არის და
გრილი“.

233 — 1 მარჯვენა კიდევ მიწერილია: „ესე შარბათი მკურავლე არის“, 233 — 2 ნუ-
სხაშია „უქუქუმიგა“, 233 — 3 ამ სტრიქონის გასწვრივ განსხვავებული ხელით კიდევ
მიწერილია: „კილამონი ბერძულია და დარიჩინსა ჰქუიან“.

234 — 1 ნუსხაშია: „ღვივილისათვის“.

235 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია, 235 — 2 ეს სიტყვა გამეორებულია,
235 — 3 „ამა შარბათსა“ ნუსხაში გამეორებულია.

237 — 1 ეს სიტყვა ნუსხაში გამეორებულია.

239 — 1 ეს კარი ნუსხაში დასათაურებულია, „თავი მეოცდაშვიდე“, 239 — 2 ამ
სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია „მწნილთა“. 239 — 3 ნუსხაშია: „ნთუთ“.

240 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: „შეაყული სუინტრის ძირ-
სა ჰქუიან“.

241 — 1 მარჯვენა კიდევ მიწერილია განსხვავებული ხელით: „კილამონი დარიჩინ-
სა ჰქუიან“, „მისრული საცერსა ჰქუიან“.

242 — 1 ნუსხაშია: „არღარა რა“.

243 — 1 ამ გვერდის ზემო კიდევ განსხვავებული ხელით მიწერილია: „და ქუე-
ლისათვისაც ერთობ კარგია“.

245 — 1 კიდევ განსხვავებული ხელით მიწერილია: „დანასკული თამირინდსა
ჰქუიან, რომელ არს ინდოური ტყემალი“. 245 — 2 ეს კარი ნუსხაში დასათაურებუ-
ლია: „თავი მეოცდარევე“.

246 — 1 ნუსხაში დედნის ხელით წერებულა: „მისრედილზუ“ შემდეგ გადაკეთე-
ბულია „მისრედი ტერად“, 246 — 2 ეს სიტყვა გამეორებულია, 246 — 3 „და ისი“ ნუს-
ხაში გამეორებულია.

247 — 1 „საუბარი არა“ ნუსხაში გამეორებულია.

248 — 1 ნუსხაშია: „დავდაბურელი“.

249 — 1 ნუსხაშია „ჭულაბისთა“.

251 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია „მისი წამალი ქვა ანდამა-
ტისა არის“.

254 — 1 „აირსა არის... იის ძირსა უზახიან“. ეს სიტყვები შემდეგ განსხვავებული
ხელითაა მიწერილი. 254 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: „კუროსთაფ-
ა ასაქ ჰქუიან თათრულად, სომხურად ტატაშია, ქართულად ექილორის ბირკი, სამკუ-
მისი — ლუსმარისა უზახიან“. 254 — 3 „ყაისუშია... არის“ მიწერილია განსხვავებული
ხელით. 254 — 4 ეს სტრიქონი განსხვავებული ხელითაა ჩაწერილი.

255 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ განსხვავებული ხელითაა მიწერილი: „ტყემალი
არის“.

256 — 1 ნუსხაშია: „ქუნჯითსა“, 256 — 2 „ფარისიაოშინი არის“ მიწერილია განსხვავებული ხელით.

257 — 1 „ბისათიცი ეს არის“ მიწერილია განსხვავებული ხელით. 257 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდევ განსხვავებული ხელითაა მიწერილი კანტარონი „ქაბის ენასა ჰქუიან“... 257 — 3 „იფნის ხილია“ მიწერილია განსხვავებული ხელით. 257 — 4 ფრწილებში ჩასმული ტექსტი შემდეგ არის მიწერილი განსხვავებული ხელით.

259 — 1 „აბუტარატი არის“ მიწერილია განსხვავებული ხელით.

წიგნი მეორე

263 — 1 ამ სიტყვის წინ იკითხება: „ქრისტე ლმერთო, აღიდე ორთავე შინა ცხოვრებთა ზრძენთთაჲარი ფანახეტრტელი ზაზა ამინ“ (ნაწერია: ასომთავრული ხუცუართი), 263 — 2 მარჯვენა აშიაზე, ისწვრივ, ნუსხა-ხუცურით წერია: „ქრისტე (შეიწყალე) მხრ(ე)კ(ა)ლი ამისი, უღირსი მახარობელი, ამინ“.

263 — 3 ამ გვერდის (177 v) ძირა აშიაზე სწერია, — მხედრულად: „ქ. ლმერთო, შეიწყალე უნდო, უღირსი მონაზონი არსენი და ნაცვალავე მადლო, დაფარეა შენიმეო“.

264 — 1 სათვალავი კარისა, ნუსხაში, აშიაზეა მოთავსებული, 264 — 2 ნუსხაშია: „გახსენოთ“.

269 — 1 ნუსხაშია: „მეორე“.

272 — 1 სიტყვები: „და შიგან ცერეცო გაურჩონ და აჰამონ სიდაფითა“ აქვე კვლავ მეორდება, შეცდომა ჩანს.

273 — 1 ნუსხაშია: შექუეფყავით. 273 — 2 ნუსხაშია: სისასუმელი.

275 — 1 ნუსხაში: „ესე“ გამეორებულია.

276 — 1 ნუსხაშია: ნახარშისა 276 — 2 ნუსხაშია: ხაირი შამპარი.

288 — 1 ამ სიტყვის გასწვრივ კიდევ შენიშვნა: „აისამაგისა ზეთი, რომელ არს ბალბლუკისა თესლისა ზეთი“. 288 — 2 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია.

289 — 1 ნუსხაშია: „სურისაა“.

292 — 1 სიტყვა გამეორებულია.

299 — 1 ნუსხას აქ აკლია, რაც ხელნაწერის ქვედა აშიაზე აღნიშნული.

300 — 1 ეს სიტყვა მეორდება ხელნაწერში.

302 — 1 ნუსხაშია: „ნაბგოლითა“.

308 — 1 ამის შემდეგ ცალკე სტრიქონად წითლად ხუცურით: „ქრისტე ლმერთო, აღიდე შენიმერთა დიდებთა ფანახეტრტელი ზაზა, ამინ“. 308 — 2 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია.

310 — 1 აშიაზეა განმარტება: „ერთი უნკია (რ) მტყალი არის“, 310 — 2 სიტყვის გასწვრივ კიდევია: „ელქირუმი მსტაქსა ჰქუიან“.

311 — 1 აშიაზეა განმარტება: „უაისუმი წალიკა არის“, 311 — 2 შეცდომით გამეორებულია სიტყვები: „თუ არა, თუ შეკვრით იყოს“.

313 — 1 ამ სტრიქონის ქვემოთ ქვედა აშიაზე წითლად ნუსხა-ხუცურით სწერია: „მშრომლისა მ/ხარბლისათას შ/ნდბავთ“ (ე. ი. „მშრომლისა. მახარობლისათვის შენდობაჲ ჰყავით“).

314 — 1 აშიაზე განმარტება: „ფანჯანგუში მარიამ — საკუმელსა ჰქუიან“.

315 — 1 ეს სიტყვა აშიაზე განმარტებულია: „ხარბანგი ლენცოფსა თესლია“.

315 — 2 ამის გასწვრივ აშიაზე სწერია ნუსხა — ხუცურით წითლად: „ქე ლ'ო, აღიდე ლ'თ ძე მფ'თა მფ'ისა კონსტანტინესი“ („ქრისტე ლმერთო აღიდე დავით ძე მეფეთა მეფისა კონსტანტინესი“).

316 — 1 ნუსხაშია: „შეერმე“.

317 — 1 სიტყვები: „მერმე უკუმოლგი“ — გამეორებულია. 317 — 2 ეს სიტყვა აშიაზე განმარტებულია: „ასაქი სამწუერი ბიკეი არის“.

317 — 3 აშიაზე სიტყვის გასწვრივ განმარტებულია: „მ ა ს რ ი თ უ ა რ ი ალის სარჩუ-
ლისა საღებავი“

318 — 1 ნუსხაში სიტყვა განმარტებულია: „თუითო რ ა ტ რ ი ა ს რ ი ე მუტყალია“.
318 — 2 კიდეზე ეს სიტყვა განმარტებულია: „ქ უ ნ დ ლ ს ა — აბურტრატია და ხ ა რ -
ბ ა ე ე — შვიი წარის-ძირა“.
318 — 3 კიდეზე განმარტებაა: „შ ი შ მ ა ტ ი — ბზის
ფურცელი, 318 — 4 ეს სიტყვა განმარტებულია: „ა რ ა რ ი — ღუიის თესლსა ჰქუი-
ან“.

319 — 1 აშიაზე გასწვრივ სწერია: „ოქრომქვედენი რომე ბავრუქსა იგმირებენ,
ბ ო რ ი ა ი მას ჰქუიან“.

321 — 1 გასწვრივ კიდეზე წვარია გამოხატული სამკლავებეს ქვეშ ნუსხა — ხუტუ-
რი წარწერით: „ქ ა მ ქ ა მ“ „წვარი ქრისტესი“?)). 321—2 ნუსხაშია „თილენჯისა“.

322 — 1 სტრიქონის გასწვრივ წარწერია: „სადა აბიულმათინ სწერია, ესე აბი ექი
უნდა ეწეროს“.

324 — 1 აშიაზე შენიშვნა „მიკურტიანასა იტყურს“ 324 — 2 ნუსხაშია: „უხუიის“

330 — 1 ამ სიტყვის შემდგ ნუსხაშია „ტრემსა სწმედდეს“ რაც შემოხაზულია,
როგორც შეტლობითი, როგორც ზედმეტი. 330 — 2 ნუსხაში ეს აბზაცი სქოლიოშია.

331 — 1 აშიაზე შენიშვნაა: „თუ ოქროსა წილა არ იყოს, მურდასანგი ქენით“.

332 — 1 ეს სიტყვა აშიაზე განმარტებულია: „ა ზ ო ბ ი ს ა ' წ ყ ა ლ ი ის რ ი ზ ს ა
ჰქუიან“.

336 — 1 აშიაზე ამ სიტყვის ახსნაა: „ა ნ დ ზ ო ი“ კურძუხსა ჰქუიან“.

338 — 1 ნუსხაშია: „ჰქნა“.

339 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ კიდეზე წერია: „ამა წამალსა უპოვნელი ჰქუი-
ან“.

341 — 1 აშიაზე სიტყვის ახსნა: „ი ა რ ც უ ე ი — გურიილასა ჰქუიან“. 341 — 2 აშ-
იაზე: „მისთისევე თეთრისათვის — გაქმე ზაფრანი ტაბარზადი შაქარი და ზღვისა
ჭაფი — სწორ-სწორი; დანაყე, გასცარ, თულშვიგა გამოაყლე და უშუელის“,
341 — 3 აშიაზე ამ სიტყვის ახსნა. „წ ა რ უ რ ა ქ ი დაუწუაესა სურმისა ჰქუიან“.

343 — 1 აშიაზეა გასწვრივ: „თუ ოქროსა აკლიმა არ იყოს, თეთრი მურდასანგო
ქნას, წილა“.

348 — 1 „და აიღე მისგან“ ტექსტში გამეორებულია.

351 — 1 აქ აკლია, რაც აღნიშნულია მომღვენო გვერდის ძირა კიდეში: „აქ ფურ-
ცელი აკლია ერთი“ ამის შემდეგ აქ გადმოტანილია კარი მეოცე „ნმშანი ბასლიკონი“
დიდისა“ 281 ფურცლიდან (ძვ. გამოცემის გვ. 108-დან).

351 — 2 ნუსხაშია „დადისით“.

351 — 3 ხელნაწერის გვ. 248r-ს მომღვენო გვერდად გადმოტანილია გვ. 282r. რ.:
ტექსტის აღდგენისა და შინაარსობრივი გამართვის მიზნით გაყეთდა (იხ. „ტექსტისათვის“)
მაგრამ ხელნაწერის გვერდების მაჩვენებელი ციფრები აქაც და ქვემოთაც (მსგავს ნემ-
სხევეებში) არ შეეცვალეთ, მიუხედავად იმისა, რომ ციფრების თანმიმდევრობა ალაგ-
ილაგ ირლევია.

352 — 1 ეს სიტყვა გამეორებულია.

353 — 1 სიტყვა გამეორებულია. 353 — 2 სიტყვა გამეორებულია. 353 — 3 ნუსხა-
შია „გამომრდილი“.

355 — 1 ეს კარი აღდგენილია დედნისეული სარჩევს მხედვით.

356 — 1 ნუსხაშია: „გაუსხენ“.

358 — 1 აქ ფურცელი აკლია, რაც აღნიშნულია მომღვენო გვერდის (251 r-ს) ქვე-
შო კიდეზე: „აქ ერთი ფურცელი აკლია“.

359 — 1 ნუსხაშია: „რამე“.

359 — 2 ამ სიტყვის გასწვრივ დედნისეული ხელით მიწერილია: „აბურტრატია“.

- 361 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია.
- 362 — 1 „აქ აკლია ფურცელი“ აღნიშნულია 253 v — ენციკლის ბოლოს.
- 363 — 1 „სურდო“ ნუსხაში გამეორებულია.
- 364 — 1 ნუსხაშია: „უორციანა“.
- 365—257 რ-ს ძირა აშიაზე მიწერილია: „აქ აკლია“.
- 367 — 1 სიტყვა „ზუფებითა“ გამეორებულია ნუსხაში.
- 367 — 2 აქ სიტყვა უნდა იკლდეს. 367 — 3 სჩანს აქ დაამთავრა ვადამწერმა ერთი ნაწილი. გვერდის თავისუფალ ადგილზე მინაწერებია სხვა ხელით: მხედრულითა და ნუსხა ხუცურით, ამათგან საგულისხმოა:
- ქ. უმისოდ მყოფი ვერ გავძლებ ქლომას, ვერცა წოლას. მართ ნადირთაებ...
ქ. შენი ჰირიმე, ბატონო ღედავ, მერმე რაჟა გეძმანა, ყულა გაიგონე“.
- 368 — 1 ნუსხაშია: „საკმელი“. 368 — 2 გვ: 259v-ს ბოლოს მინაწერია: „აქ აკლია“.
- 369 — 1 ეს კარი აღდგენილია დედნისეული სარჩევის მიხედვით. 369 — 2 ნუსხაშია: „ილარარეებდეს“.
- 370 — 1 ნუსხაშია: „წივი“.
- 371 — 1 გასწვრივ ამოიხევა: „სხუა წამალი, რომე ჰია ფყოს — აილე წიწმაცის თეს-
ლი და მდოგვის თესლი, ღედლისა ცხურისა და თხისა ქონი, ასტამი გააქურვე და ესე
წამალი ზედა დადევ, პირი ზედა დააბურვინე და თავსა თბილად წამოხურე“.
- 373 — 1 „გაშლის ქერტი“ ნუსხაში გამეორებულია.
- 374 — 1 ნუსხაში „ნიშანი“ გამეორებულია.
- 375 — 1 ამოიხევა განმარტება: ა გ ი ლ ი — ე რ მ ა ნ ი — წითელი მიწა“.
- 376 — 1 გასწვრივ ამოიხევა: „ადელია და კარგი“.
- 377 — 1 სტრიქონს ზემოთ აქ სხვა ხელით სწერია: „ნუ რა ჰგონია რა“.
- 380 — 1 ნუსხაშია: „და ნიშანი“.
- 380 — 2 ნუსხაშია: „ღარმი“.
- 382 — 1 ნუსხაშია: „ათოათი“. 382 — 2 ნუსხაშია: „გასასტენული“.
- 383 — 1 ნუსხაშია: „ხნჭმიერად“.
- 384 — 1 გასწვრივ ამოიხევა სწერია: ამისი წამალი ყულა ერთიერად ბოლოსა სწე-
რი“.
- 388 — 1 გასწვრივ ამოიხევა: „ქუელისა წამლები“, 388 — 2 გასწვრივ ამოიხევა: „გა-
მოკლილი“.
- 389 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია, 389 — 2 სიტყვები: „და კიტრის თეს-
ლი“ გამეორებულია, 389 — 3 „ღრამი“ გამეორებულია, 389 — 4 ამოიხევა: „გაშოკლილი“.
- 390 — 1 ამოიხევა: „კარგია“, 390 — 2 სტრიქონის გასწვრივ ამოიხევა: „ბარგუეტი
ქალანია, კარგი“. 390 — 3 გასწვრივ ამოიხევა: „გამოკლილი“.
- 391 — 1 ამოიხევა გასწვრივ: „ყოელისა გუელისათვის გამოკლილი“, 391 — 2 ამო-
ზე მიწერილია: „ამისი წამლები ღუძლისა წამლებს თანა სწერია. სხუა წყურვილისა
წამალსა და ჰირისა და ყიისა გათავდების, იქი სწერია ბოლოსა“.
- 393 — 1 „აილე“ — გამეორებულია.
- 394 — 1 ნუსხაშია: „თქუიან“.
- 395 — 1 „ერგების“ — გამეორებულია.
- 397 — 1 ამ გვერდისა და მომდევნო გვერდის ძირა ამოიხევა იეთხება: „აქ აკლია“;
„ერთი ფურცელი აკლია“, მაგრამ შინაარსით დანაკლისი არ შეინიშნება.
- 399 — 1 გასწვრივ კიდევ სწერია: „ორი ფურცელი აკლია“, 399 — 2 „აილე“ —
გამეორებულია.
- 400 — 1 ეს სიტყვა დედნისეული ხელითა და მულნით შემდეგ არის ჩამატებული.
- 402 — 1 კიდევუ წარწერია: „ამას ქუემო სათულაევი სხუა დაიწყების“ — გადამ-
წერის ხელით. მაგრამ „სათულაევი“ არ იცვლება.

- 442 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა გამეორებულია.
- 444 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა განმეორებულია. 444 — 2 ნუსხაში: „შებგოლ“.
- 445 — 1 ნუსხაში: „ნახეულ“.
- 446 — 1 გასწვრივ აშიაზე: „მუცლისა (...) ნობისა“.
- 446 — 2 „ლაშქრემ“ ნუსხაში განმეორებულია, 446 — 3 „სადა — იგი“ ნუსხაში განმეორებულია.
- 448 — 1 ნუსხაში „სულნელსა“, 448 — 2 აქ სიტყვა უნდა აკლდეს. 448 — 3 ნუსხაში: „შიგა და“.
- 449 — 1 ნუსხაში: „ღარში“.
- 450 — 1 ნუსხაში: „ლილიცეს“. 450 — 2 ნუსხაში: „შესასაშელი“.
- 451 — 1 ამ სიტყვის შემდეგ იკითხება: „გასრულდა კარი მეთხუთმეტე სახელითა ღ'თისათა“, 451 — 2 ნუსხაში: „უკეთო“. 451 — 3 ეს სიტყვა განმეორებულია.
- 452 — 1 ამ თავის დასასრულს ცალკე სტრიქონად სინგერთი სწერია: „ქრისტე ღ'თო აღიდე პატრონი ჩუენი ზაზა მყურნალი“.
- 453 — 1 ნუსხაში: „ღარში“. 453 — 2 ნუსხაში: „დაგადგინე“. 453 — 3 „შეასუი მტყალი ერთი — ტექსტში განმეორებულია.
- 454 — 1 ნუსხაში ეს სიტყვა განმეორებულია.
- 455 — 1 ეს სიტყვა განმეორებულია. 455 — 2 ნუსხაში: „ბოყინმან“.
- 456 — 1 ეს სიტყვა განმეორებულია.
- 457 — 1 ნუსხაში: „არა“, 457 — 2 „და ლეიძღუდა“ — განმეორებულია
- 457 — 3 ნუსხაში: „სარგონი და“. 457 — 4 ტექსტში: „მაკერდისათვის“.
- 460 — 1 ტექსტში: „კარგად“.
- 461 — 1 ნუსხაში: „თოთო“.
- 462 — 1 ნუსხაში: „ზოგჯირ“, 462 — 2 სიტყვა განმეორებულია.
- 463 — 1 ნუსხაში: „ეზნდეს“. 463 — 2 სიტყვა განმეორებულია. 463 — 3 ნუსხაში: „გუმიხიარლოს“. 463 — 4 ნუსხაში: „მოწოდ“.
- 464 — 1 ნუსხაში: „წაყალი“.
- 466 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ აშიაზე: „თუ ტაბაშირმან არა უშუელის, ყურსი ქაფური შეასუი“. 466 — 2 ნუსხაში: „წამაშალი“.
- 467 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ აშიაზე: „ქინძის თესლი ხუთი ღარში“.
- 468 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ აშიაზე: „გამოცდილია და კარგი“. 468 — 2 ნუსხაში: „ცეხალისა“.
- 469 — 1 ტექსტში „და“ გამეორებულია.
- 471 — 1 ტექსტში: „მერმე“. 471 — 2 ეს მესამე შემადგენელი წამლეული „არაყი ქისინი“ აკლდა, აღებულია უსწორო კარაბადინიდან“.
- 472 — 1 ნუსხაში: „თ აქმან“. 472 — 2 ამ სიტყვის შემდეგ კვლავ მეორდება: „ისი ზაფრა და სედა“. 472 — 3 ტექსტში: „უფალ“.
- 473 — 1 ამ გვერდის (360 r) ძირა აშიაზე სწერია: „აკლია“, ხოლო მომდევნო გვერდის ძირა აშიაზე აღნიშნულია: „აქ აკლია“.
- 475 — 1 ნუსხაში: „ხითი“.
- 475 — 1 ამ სიტყვის შემდეგ ნუსხაში: „მისი“.
- 476 — 1 ნუსხაში: „სინდრისა“. 476 — 2 ეს სიტყვა ტექსტში გამეორებულია.
- 477 — 1 აქ ტექსტს უნდა აკლდეს.
- 478 — 1 ნუსხაში: „გასანძე“. 478 — 2 ამ გვერდის (364 v) ქვემო კიდებზე სწერია: „აქ აკლია“.
- 479 — 1 ამ გვერდის (366 r) შემდეგ ტექსტს უნდა აკლდეს.
- 480 — 1 „ტუინი“ გამეორებულია. 480 — 2 ნუსხაში: „ჩასდისა“. 480 — 3 ნუსხაში: „სტომპისა“. 480 — 4 ამ ფურცლის (366 v) შემდეგ ამოკრილია ოთხი ფურცელი

და ღარნენილია მხოლოდ ფურცლის ძირები, მაგრამ შინაარსის მიხედვით, თითქოს, ტექსტს აქ აქ უნდა აკლდეს.

481 — 1 ნუსხაშია: „არსა“, 481 — 2 ამ გვერდის (368 r-ს) ქვედა აშიაზე მიწერილია „აქ აკლია“.

482 — 1 ნუსხაშია: „არაქუას“.

483 — 1 „და ფელი“, ტექსტში განმეორებულია.

484 — 1 ნუსხაშია: „იქიცა“. — 484 — 2 ნუსხაშია: „ძარქნი“.

485 — 1 „და“ გამოეორებულია. 485 — 2 ნუსხაშია: „იტოლით“.

486 — 1 ნუსხაშია: „დავრთების“.

487 — 1 ნუსხაშია: „და ფერი“ განმეორებულია. 487 — 2 „და წურილად“ ტექსტში განმეორებულია. 487 — 3 გამოღ — განმეორებულია.

489 — 1 ნუსხაშია: „ტივისა“ 489 — 2 ნუსხაშია: „ძარქლენი“.

490 — 1 დედანშია: „შეასემდი“.

491 — 1 გასწვრივ აშიაზე: „გამოცილია“.

493 — 1 დედანშია: „ვკმას“. 493 — 2 „და კელითა“ — განმეორებულია. 493 — 3 „და შეასუი“. — განმეორებულია. 493 — 4 „ძნელი“ — განმეორებულია.

494 — 1 გადამწერის ხელით 379 v-ს ბოლო აშიაზე მიწერილია „აქ აკლია“, რაც მომდევნო გვერდის ქვემო აშიაზედაც შეორდება. 494 — 2 „ყოელისა“ — განმეორებულია. 494 — 3 აშიაზეა გასწვრივ: „სიმხურელისა“ 494 — 4 გასწვრივ აშიაზე: „სიმეტრეალისათვის“.

495 — 1 დედანშია: „შემბგვარი“. 495 — 2 გასწვრივ აშიაზე: „სიგრილისა“.

496 — 1 აშიაზეა გასწვრივ: „ლუიძისა სიმსიენე ცემისაგან“. 496 — 2 დედანშია: „შექმნა...“ 496 3 დედანშია: „გაუბოებოლის“. 496 — 4 დედანშია: „დიოდეს“. 496 — 5 „ანუ მარამა“ — ტექსტში განმეორებულია.

497 — 1 დედანშია: — „კურნები“. 497 — 2 ამ გვერდის (382-v) ბოლოს აშიაზე შინაწერია: „აქ აკლია“, მაგრამ შინაარსის მიხედვით არ შეიძლება დანაკლისა. 497 — 3 გასწვრივ აშიაზეა: „სიგრილისა“.

498 — 1 დედანს აქ აკლია რასაცა შინაწერიც ადასტურებს: „აქ აკლია“, გვერდის აშიაზე.

500 — 1 აქ დედანსეული ხელით გაგრძელებად სწერია: „ჩრისტი ღმერთო აღიდე ჟანაკერტელი ზაზა“.

504 — 1 ამ აბზაცის გადამწერისავე ხელით მოსდევს შენიშვნა: „ესე დედასა არ გწერა გაუშვით“.

505 — 1 დედანშია — „რომელსა“. 505 — 2 დედანშია — „გაგმოიღებს“, 505 — 3 „აიღე“ — დედანში განმეორებულია.

506 — 1 „და“ — განმეორებულია. 506 — 2 ნუსხა-ხუცურით ამ სტრაქონის გასწვრივ კიდევ მიწერილია: ქ'ე აღიდე პატრონი ზაზაჲ ფ(ან)ს(კ)ერტ(ე)ლი.

507 — 1 ნუსხაშია: „ლენი“.

509 — 1 „თუთოსგან“ — განმეორებულია. 509 — 2 დედანშია — „დადენე“.

511 — 1 „ზედა“ — ნუსხაში განმეორებულია.

512 — 1 ნუსხაშია — „თქილითა“.

513 — 1 ტექსტის ხელით მიწერილია მარჯვენა აშიაზე: „ვალმერუქი თივა-მეულარ არის“.

514 — 1 „ერდის კჳკია“, სტრაქონის ზემოთ ჩამატებულია იმავე ხელით.

515 — 1 „მერმე“ — განმეორებულია. — 515 — 2 ნუსხაშია: „გაყვა“, 515 — 3 ნუსხაშია: — „ქაონითა“ 515 — 4 ნუსხაშია: „ქაონშიგან“.

516 — 1 ნუსხაშია: — სიმეტრეულევეჲ“.

519 — 1 ნუსხაშია: — „განავალითა“.

520 — 1 გვერდზე მიწერილია: „ზამასტი სიმზა არის“.

- 521 — 1 გვერდზე მიწერილია: „გარე შესაცხებელი“.
- 522 — 1 აშიაზეა: „ქია დანამასტაცსა ქუიან“.
- 526 — 1 ნუსხაშია: — „მამრმთვან“.
- 526 — 2 „აილე“ — განმეორებულია.
- 527 — 1 აქ უნდა აკლდეს სიტყვა.
- 528 — 1 „რაცა“ — განმეორებულია.
- 530 — 1 „მაშინ“ — განმეორებულია.
- 531 — 1 „იუოს“ — განმეორებულია. 531 — 2 წინადადება: „ნასკუთათუის. დი თუ იყოს მის თანა ცხროი, მამა წამლებითა გრილითა, რომელ შესაუიან“ — ნუსხაში განმეორებულია.
- 533 — 1 აშიაზე მიწერილია: „იარაყნისა გამოძლებელი“. 533 — 2 ძირა აშიაზე. მიწერილია სხვა ხელით: „გახსნითა გამოიღებს ესე წამლანი“. 533 — 3 ამ გვერდის აშიაზე მიწერილია: „ნასკუთა გახსნის“.
- 534 — 1 აქ სიტყვა უნდა აკლდეს.
- 540 — 1 „რომე“ — ნუსხაში განმეორებულია. 540 — 2 დაბლა აშიაზეა გადაწერის ხელით მიწერილია: „ამისი წამალი სამი ფურცელი გარმოკიე და იქი სწერია, აქ აკლია“, (ე. ი. იხ. 425 r).
- 541 — 1 აქ სიტყვა აკლია უთუოდ. 541 — 2 ნუსხაშია: „თუ ამა“. 541 — 3 ნუსხაშია: — „პტრნსა“.
- 542 — 1 „რომე“ — განმეორებულია.
- 542 — 2 ნუსხაშია — „შეკოს“. 542 — 3 ამ გვერდის ქვემო აშიაზე სხვა ხელით მიწერილია: „უ შ ყ ი. ექუსი დრამი უშვი ძმარშიგან დააღბე და გაღესე. დასღვეით კმელი პიტნა და ბორა, თუითოსაგან — სწორი. ქ: მე წამალი არ შეკოს. ესე ტლე შუ-უწყვეით და ტყირს...“ 542 — 4 „ხარშოდ“ — განმეორებულია. 542 — 5 აშიაზეა სხვა ხელით: „გამოკილი ტყირბისა“.
- 544 — 1 ნუსხაშია: „ყარმფაული“. 544 — 2 აშიაზეა სხვა ხელით: „და სტომაქ...“
- 544 — 3 „და შექმენ“ — განმეორებულია.
- 546 — 1 „ანუ“ — განმეორებულია.
- 548 — 1 „რომელი“ — განმეორებულია.
- 550 — 1 „აილე“ — განმეორებულია.
- 552 — 1 წინადადება — „მისითა ძალითა და გამოვიდეს. ძალყოს“ — ნუსხაში განმეორებულია.
- 553 — 1 ნუსხაშია — „მაშა“.
- 554 — 1 ნუსხაშია — „გუინდეს“.
- 556 — 1 ნუსხაშია — „ნარეცხისა“...
- 558 — 1 „ან“ — განმეორებულია. 558 — 2 ნუსხაშია — „კად“. 558 — 3 ნუსხაშია — „ღარართ“. 558 — 4 „თუ ისი სენი“ — განმეორებულია.
- 559 — 1 ნუსხაშია: „ერთი“. 559 — 2 ნუსხაშია: „წამლეს“.
- 564 — 1 გვერდით აშიაზე მიწერილია: „ასკოშმი — ბაზრაცუნია, და გულო-ნარი — ბროწეულის ყუაილი“.
- 567 — 1 „აილე“ — განმეორებულია.
- 569 — 1 ნუსხაშია: „ბეემრითა“.
- 570 — 1 „და მისა“ — განმეორებულია.
- 571 — 1 ღედანში თავიდან წერებულა: „დასამჭირებელი“ შემდეგ შავი მელნით არის გადაკეთებული „დასამჭირაი“.
- 573 — 1 ღედანშია: „სურითა“.
- 577 — 1 ღედანშია: „რომელსა“.
- 579 — 1 წინადადება: „და თუ წაეკიდოს ნაწლეუთა შიგან“. — ნუსხაში განმეორებულია.

- 580 — 1 გვერდით აშიაზე მიწერილი აქვს: „თირკუმელის, და კოლინჯისა ნიშანი“.
- 583 — 1 სიტყვა „ჭირმენი“ სხვა ფერის მელნით არის ჩამატებული სტრიქონის ზემოთ.
- 584 — 1 სიტყვა „რომელ“ განმეორებულია.
- 585 — 1 ნუსხაში სწერია: „რამეთო“.
- 586 — 1 ამ ვერადის (464 v) ქვედა აშიაზე განსხვავებული ხელით სწერია: „აქ აკლია“ მაგრამ, შინაარსის მიხედვით არ უნდა აკლდეს.
- 586 — 2 ნუსხაშია: „მარელი“.
- 588 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ მარცხენა აშიაზე მიწერილია სხვა ხელით: „კოლინჯისათვის ამისთანა წამალი არ არის“. 588 — 2 ამ ვერადის (466 v) ქვემო აშიაზე სხვა ხელითა და მელნით მიწერილია: „აქ აკლია“. 588 — 3 ზემოთ აწერია: „ყაყულია არის ვაი“.
- 589 — 1 ზემოდან სხვა ხელით და მელნით აწერია: „ყაყაყა“. 589 — 2 ნუსხაში მეორეთ სწერია „და ნიშანი“.
- 592 — 1 ნუსხაშია: „მოცელშიგან“. 592 — 2 „ბალშატაკი“ — ნუსხაში განმეორებულია.
- 593 — 1 — გვერდითს აშიაზე მიწერილი აქვს: „გამოცდილი“.
- 594 — 1 გვერდითს აშიაზე მიწერილია: „გამოცდილი“. 594 — 2 ნუსხაში განმეორებულია: „ესე“.
- 595 — 1 ნუსხაშია: „სტიკვილს“. 595 — 2 აქ ტექსტს აკლია უთუოდ.
- 596 — 1 „ვითა“ განმეორებულია.
- 597 — 1 ნუსხაშია: „თმისა“.
- 599 — 1 „მაგიერ“ — განმეორებულია.
- 604 — 1 ნუსხაშია: — „ფითხელსა“.
- 609 — 1 ნუსხაშია: „ობრაკე“.
- 611 — 1 „თუ ესე“ — განმეორებულია. 611 — 2 „და მერმე“ — განმეორებულია.
- 612 — 1 ნუსხაშია: „ზოგჯერ“.
- 613 — 1 ნუსხაშია: „დათმუნის“.
- 614 — 1 ნუსხაშია: „მოდოგუი“. 614 — 2 „ანუ ბოლოკის წყლითა“ — განმეორებულია: 614 — 3 აქ აკლია 8 რვეული (ე. ი. 64 ფ.) და ერთი ფურცელი, რაც მოიცავდა კარებს: 37 — „სარცხუენელისა“ 38 — „უკანასა კარისა და ბავასირისა“, 39 — „ფერდისა ნიკრისისა და მოფარლისა“, 40 — „თავისა, თმისა და წვერთა“ ამ უკანასკნელი თავიდან გადარჩენილია მხოლოდ ბოლო ნაწილი (გვ. 494r—494v; 495r—495v), რომელიც გადატანილია მგ-თავში — იქვე გვ. ში.
- 615 — 1 ნუსხაშია: „დაშე და შეიქნებხის“.
- 616 — 1 „ბოროტნი“ — განმეორებულია.
- 617 — 1 ნუსხაშია სიტყვა „ქონდეს“ — განმეორებულია.
- 619 — 1 „ცმელი“ — განმეორებულია.
- 622 — 1 აქ ერთი ფურცელი აკლია. 622 — 2 „რომე“ — განმეორებულია.
- 623 — 1 ნუსხაშია: „ფურის ფურისულასა“. 623 — 2 ნუსხაშია: „ბარგვეტი“.
- 623 — 3 აშიაზეა: „და გლეხნი ამას ღორთ მგორვალას უზახიან“.
- 624 — 1 აშიაზეა ამ სიტყვის გასწვრივ: „და მქდომისა“. 624 — 2 ნუსხაშია: „ზოგჯერ“.
- 625 — 1 ნუსხაშია „თქუთმეტი“.
- 632 — 1 ნუსხაშია: „არ არს“.
- 633 — 1 „რომე“ — განმეორებულია. 633 — 2 აქ სიტყვა უნდა აკლდეს.
- 634 — 1 ნუსხაშია: „ტუყტის“.
- 635 — 1 „ესე ყუელა“ — ნუსხაში განმეორებულია.
- 637 — 1 ამ ვერადის ძირა აშიაზე მიწერილია: „ს ს უ ა პ ა ტ რ უ ე ი: ადღ ბ(ა)ე“.

რევი ახალი ერთი ნაწილი, მარილი ერთი ნაწილი, დანაყე და გატარ, და აიღე ხარის ნაედელი ერთი ნაწილი; მისი ზომი თავლი, ესე წამალნი ერთად შერიენ და ჩადეც რკინისა ციხუსა. აღუღე, რომე შესქელდეს რაგურაცა ალფხაზი. და უკმოიღე და გურ-რიენ ესე წამალნი ერთად და გააციე, და ნეყის ოდენი შექენ და გაახბე, და აიღე მისგან ერთი და სცხე ზეთი ან კარაჟი, და უკანა კარსა შეუღე დაწოლისა ეამსა, გ-მოცდილი არს.

თუ უფრო ძალიან გინდოდეს, ჩაურთე თანა ერთი ნაწილი შამიანდალა, და თუ ამისგან უფრო ძალიან გინდოდეს; მოუმატე თანა ერთი ნაწილი საყამუნია და ესე ერ-გების და გახსნის.

ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ ე ი. — მოიღე თავლი და მოაღუღე, და შიგა მარილი გურრეი და აღუღე, რომე გამაგრდეს, და იგი პატრუკად შექენ და უკანასა კარსა აღუბინე.

ს ხ უ ა პ ა ტ რ უ ე ი, გ ა ს ა ხ ს ნ ე ლ ი, — მოიღე შამიანდალი ერთი მურტყა-ლი და მამულა — ერთი დანგი, ჩამიჩი — ორი მურტყალი, ეანგარა — ერთი მურტყა-ლი, ზირანის გული და ატმის გული, თუითო — ორ-ორი მურტყალი, თეთრი საკმელი — ერთი მურტყალი, ესე ყუელი დანაყე ერთად და წმიდად, და სამი მურტყალი ქალბანა წყლითა გააყენეთ და ესე წამლები შიგა გურრეი, და პატრუკად შექენ იმავე ზემო წე-სითა, და მიეცით დაწოლისა ეამსა, უკანასა კარსა შეიღვას და გათენებამდის ქონდეს, და გახსნის“...

637 — 2 ნუსხაშია: „სამყმი“.

639 — 1 ნუსხაშია: „ყვილი“, 639 — 2 ამ სიტყვის გასწვრივ აწიხება: „სოდის სა-ნაცულო მწუანე გუნდა უნდა“.

640 — 1 ამ სიტყვის გასწვრივ აწიხება: „ბოყინისა“, 640 — 2 ნუსხაშია: „გაულსა“,

640 — 3 ნუსხაშია: „მეკერდი“.

641 — 1 აქ ერთი სიტყვა უნდა აკლდეს.

641 — 2 „და ერთსა ღამესა გაუშეი“ — განმეორებულა. 641 — 3 ნუსხაშია: „გა-ულსა“.

642 — 1 ნუსხაშია: „იიყოს“.

643 — 1 აქ სიტყვა უნდა აკლდეს.

644 — 1 ამ კარის სათაურში სიტყვები: „და სულსა ვერ იღებდეს, ვერც შეღმა და ვერ გაღმა“, ღედნის ხელითვე სტრიქონს ზემოთ არის დაწერილი. 644—2 „და“ — გან-მეორებულა.

645 — 1 „თაუზედა“ — განმეორებულა „რძე“-ს შემდეგ. 645 — 2 აქ აკლია, რაც შემდეგი გვერდის ქვედა ამის მინაწერიდანაც ჩანს: „აქ აკლია“. მართლაც აკლია, რო-გორც ამ კარის გაგრძელება ასევე მომდევნო კარები: „ნ. სტომაჟი და ტანი გაუგრილ-დეს“; „ნა. — მოტეხილისა“- „ნბ — დაკოდილისა“, (დასაწყისი).

646 — 1 „ნ. ბ“ (კარი ორმოცდამეოთხრამეტ) დაკოდილისა აღდგენილია ღედნი-სეული სარჩევის მიხედვით. დასაწყისი აკლია.

647 — 1 ნუსხაშია: „ღრამა“. 647 — 2 ამ სიტყვის გასწვრივ აწიხება: „მწუანე“. 647 — 3 ეს სიტყვა გამოვრებულა ნუსხაში.

648 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ აწიხება: „მწუანე“. 648 — 2 ამ სტრიქონის გას-წვრივ აწიხება: „შავი მალამა“. 648 — 3 სტრიქონის გასწვრივ აწიხება: „შავი მალამა“. 648 — 4 სტრიქონის გასწვრივ აწიხება: „შავი მალამა“.

649 — 1 ნუსხაში „აიღე“ — განმეორებულა. 649 — 2 ამ სტრიქონის გასწვრივ აწიხება: „ხორცმეტისა“. 649 — 3 ნუსხაშია — „ღრამა“.

650 — 1 ამის გასწვრივ აწიხება: „გამოცდილია“.

651 — 1 ამის გასწვრივ აწიხება: „გამოცდილია“.

655 — 1 „და“ — განმეორებულა.

656 — 1 „არის“ განმეორებულა, 656 — 2 „არ დააკლდეს“ — განმეორებულა.

659 — 1 „ბუნებისა“ — განმეორებულა. 659 — 2 „მის“ — განმეორებულა.

- 663 — 1 „მისგან“ — განმეორებულია.
- 664 — 1 „შერმე ჩაურთენ“ — განმეორებულია. 664 — 2 სტრიქონის გასწვრივ აშიაზე: „მოციქულთა“, 664 — 3 მომდევნო გვერდის ქვედა აშიაზე მინაწერია: „აქ აკლია მართლაც უნდა აკლდეს რეეულის 3—6 ფ. 664 — 4 ეს კარი აღდგენილია დედნისეული სარჩევის მიხედვით (იხ. ტექსტისათვის).
- 670 — 1 „ადგილსა“ — განმეორებულია.
- 672 — 1 ნუსხაშია — „გაუფიცებს“. 672 — 2 „რომელი“ — განმეორებულია.
- 673 — 1 „და“ — განმეორებულია. 673 — 2 „ვირე“ — განმეორებულია.
- 674 — 1 სტრიქონის გასწვრივ აშიაზე: „მისთვისე“ 674 — 2 ქვედა აშიაზე (560 რ-ს) მიწერილია: „აქ ერთი ფურცელი აკლია“.
- 676 — 1 „არს“ — განმეორებულია.
- 677 — 1 აქ (564 რ-ს). ბოლო კიდეზე აღნიშნულია — „აქ აკლია“. 677 — 2 ნუსხაშია „მართხენით“..
- 678 — 1 „და აწ“ — ნუსხაში განმეორებულია, 678 — 2 ნუსხაში — „ცალკე“.
- 680 — 1 „რომელი“ — განმეორებულია.
- 682 — 1 „დედათა“ — განმეორებულია, 682 — 2 „და მისგან“ — განმეორებულია.
- 686 — 1 „და მეორე“ — განმეორებულია. 686 — 2 „ვირე შეიქნას“ — განმეორებულია.
- 687 — 1 გასწვრივ აშიაზე მიწერილია: „მისთვისე“.
- 688 — 1 ნუსხაშია: „გიაშობას“. 688 — 2 „მათი“ — განმეორებულია.
- 689 — 1 გასწვრივ მიწერილია აშიაზე: „საცხებელი საშოსა“.
- 692 — 1 „და აილას“ ნუსხაში — განმეორებულია.
- 697 — 1 გვერდი 585 v-ს აშიაზე მიწერილია — „აქ აკლია“. 697 — 2 ნუსხაშია — „წაპაილებია“.
- 707 — 1 სიტყვას თავზე აწერია: „თუხმაქნია“.
- 708 — 1 ქვედა აშიაზე მიწერილია: „ბაკალათალამა თუხმაქანსა ქუან“. 708 — 2 სიტყვა ნუსხაში განმეორებულია.
- 709 — 1 „მარტულისა“ — განმეორებულია.
- 711 — 1 ნუსხაშია — „ფირტულ“. 711 — 2 ნუსხაშია — „ხერა შამბარი“.
- 717 — 1 „და“ — ნუსხაში განმეორებულია.
- 718 — 1 „ხუთისა“ — განმეორებულია.
- 719 — 1 „მამა ესეთ“ — განმეორებულია. 719 — 2 ნუსხაშია. — „ეპარძალოთ“.
- 725 — 1 „ექუსისა“ — განმეორებულია.
- 727 — 1 აქ ფურცელი აკლია. დანაკლისი ეხება კარს: „მ ბ — თავის თმისა და წუერისა სენთა კურნება და წამალნი“.
- 728 — 1 ეს კარი აღდგენილია დედნისეული სარჩევის მიხედვით, თვით ტექსტში მოხდა ცვლილებები, გადაადგილებები — დედნისეულ, ტექსტთან შედარებით (იხ. ტექსტისათვის).
- 732 — 1 დედანს აქ აკლია, რაც მიწერილია 621 v-2 ქვედა აშიაზე — „აქ აკლია“.
- 736 — 1 ნუსხაში ამ სტრიქონის წინ ტექსტშივე სინგურით სწერია: „თავი ორმოცდამეხუთე“, იგი გადმოჰყოლია იმ დედნიდან, რომელიც გადამწერს გამორუყენებია.
- 736 — 2 ნუსხაშია: — „ღრამადღე“.
- 737 — 1 ამ გვერდის აშიაზე მიწერილია: „აქ თავი აკლია ნიღ“.
- 739 — 1 „და“ — განმეორებულია.
- 745 — 1 „და ერგების“ — განმეორებულია.
- 747 — 1 ნუსხაშია — „შოატუებს“ 747 — 2 გვერდით აშიაზე იკითხება: „თავი ორმოცდამეორე“.
- 749 — 1 — წინადადება დაუმთავრებელი ჩანს.
- 750 — 1 ნუსხაშია: „ყრმამა“. 750 — 2 „როდეს“ — განმეორებულია.

757 — 1 „მართუენი“ — განმეორებულია.

759 — 1 „ანუ“ — განმეორებულია.

760 — 1 „ღა“ — განმეორებულია.

764 — 1 ნუსხაშია: „ცერუსა“.

765 — 1 „ძალა“ — განმეორებულია. 765 — 2 ნუსხაშია — „იგავსა“.

769 — 1 ნუსხაშია — „მტებებს“.

776 — 1 ამ გვერდის კიდებზე სწერია: „ღა თბილა წყალი საქმელსა სტომაქიდაღმა ზეით მოიქცევს და წყალი ცივი რაჟა მრთელი კაცი იყოს, ყულასა ერგებს; დო იგი წყალი ძარღუებშიგა სისხლსა კარგად ამყოფებს და არცა წააყდენს“.

776 — 2 „სუას“ — სტრიქონებს შუა ჩაწერილი სხვა ხელითა და მელნით.

777 — 1 „მიწა“ — განმეორებულია.

779 — 1 „უმაწული“ — ნუსხაში ჩმატებულია.

780 — 1 „არის“ — განმეორებულია, 780 — 2 „თულისა“ — სტრიქონებს შუა ჩაწერილია სხვა ხელითა და მელნით. 780 — 3 ამ გვერდს (669 v) აშიაზე მიწერილია სხვა ხელით: „აქ ორი ფურცელი აქლია“. 780 — 4 აქ წყაროდან მოყოლილი სათურია: „თავი ოცლა მეთექუსმეტე“.

781 — 1 გვ. 671 r-ს ქვედა აშიაზე მინაწერია: „აქ აქლია“ — ტექსტს მართლა აქლია.

782 — 1 აქაც წყაროდან მოყოლილი სათურია: „თავი ოცლაძეჩუდიმეტე“.

785 — 1 აქაც წყაროდან მოყოლილი სათურია: „არი ორმოცდაათთხმეტე“.

786 — 1 ამ სტრიქონის გასწვრივ აშიაზეა: „აფლუნა“. 786 — 2 სტრიქონის გასწვრივ აშიაზეა: „ღვიძლისა და სტომაქისა“, 786 — 3 „ნიახური“ — სტრიქონებს შუა ჩაწერილია სხვა მელნითა და სხვა ხელით. 786 — 4 ნომრენო (676 r-ს) აშიაზე მიწერილია სხვა ხელით: „აქ აქლია ფურცელი“.

787 — 1 „ქაბირისაგან“ შემოხაზულია სხვა მელნით და არა დედნისეული ხელით თავზე აწერია: „ქაფი გამოწმიდე“. 787 — 2 ამ გვერდს (576 v) ბოლო აშიაზე მიწერილია „აქ ფურცელი აქლია“.

788 — 1 „გაური“ — სტრიქონებს შორის ჩაწერილია სხვა ხელით. 788 — 2 სტრიქონის გასწვრივ აშიაზეა: „ბოასირისა“, 788 — 3 „ბაშასტაკს“ — ზემოთ სხვა ხელითა და მელნით აწერია „ლენკოთა არის“ 788 — 4 ამ გვერდას (577v-ს) ქვედა აშიაზე მიწერილია: „აქ აქლია“.

789 — 1 „კულიას“ — თავზე სხვა მელნითა და ხელით მიწერილი აქეს: „ზირა — ქირმანი არის“.

ხელნაწერის გვერდებში: 507r, 513v, 536r, 564r, 604v, 629r, 631r — შესაბამისი თანმიმდევრობით ქვემოთ ჩამოთვლილი სიტყვები ასე იკითხება: სომა, თერთი, დამძარი, კუტოში, თუვით, ვერული, უმანებს. ეს სიტყვები პირველ გამოცემის ტექსტში ძახილის ნიშნებით ასევე იყო წარმოდგენილი. ჩვენ იგი შინაარსის მიხედვით ასე აღვადგინეთ: ზომა, თერთი, დამწუარი, კუტოში, თუ ვით, ველური, უმატებს და ძახილის ნიშნებიც მოეუხსენით.

ლექსიკონისათვის

სამკურნალწამლო საშუალებათა სახელწოდებების ეტიმოლოგიური განმარტებები წინამდებარე ლექსიკონში არაა მოცემული, ვფიქრობთ, ეს უნდა მოხდეს ძველი სამკურნალო ძეგლების მთელი ლექსიკური მასალის შეჯამებისა და შეჯერების შემდეგ. ქართული მედიცინის ისტორიის განყოფილებას დაწყებული აქვს ასეთი ხასიათის მუშაობა „ძველ ქართულ სამედიცინო-ბიოლოგიურ ტერმინთა ლექსიკონის“ სახით, სადაც მოცემული უნდა იქნეს ცალკეულ მედიკამენტთა როგორც ეტიმოლოგიური ისე შინაარსობლივი განმარტებები აღმოსავლური ენების სპეციალისტთა დახმარებითა და მონაწილეობით. ამჯერად წინამდებარე ლექსიკონში კი მივეციტ მხოლოდ შინაარსობრივი განმარტებები იმ შესაძლებლობათა ფარგლებში, რასაც იძლევა ძველ ქართულ მედიცინაში გამოყენებული სამკურნალწამლო საშუალებათა შესწავლის თანამედროვე დონე. ზოგიერთი სიტყვები, რომელთა პირდაპირი ახსნა ვერ მოხერხდა ვერც ლექსიკონებით, ვერც კონტექსტით, ჩვენ მაინც შევიტანეთ ლექსიკონში და მიზანშეწონილად ჩავთვალეთ, რომ ტექსტიდან ამ უცნობი სიტყვის შემცველ ციტატიც მიგვეწერა, რაც დაახლოებით მაინც იძლევა წარმოდგენას, სიტყვის რაობაზე. მაგალითად სიტყვა „ფუდამოი ასარონი“ ვერ განვმარტეთ, ლექსიკონში მას მივეუწერეთ ციტატი ტექსტიდან „ზაფრანი, ფუდამოი ასარონი ესე თუითო დრამისა წონი“. ამ ციტატით მაინც ირკვევა, რომ ის მედიკამენტია, წამლეული ნაერთის ერთ-ერთი შემადგენელი და სხვ.

ლექსიკონის შედგენისას ჩვენ მიერ გამოყენებულია შემდეგი წყაროები:

1. ლექსიკონი, დართული დ. კოტეტიშვილის გამოცემაზე: „წიგნი სააქიმოჲ“, თბილისი, 1936 წ.
2. ლექსიკონი, დართული დ. კოტეტიშვილის გამოცემაზე: „უსწორო კარაბადინი“, თბილისი, 1940 წ.
3. ლექსიკონი, დართული დ. კოტეტიშვილის გამოცემაზე: „იადიგარ დაუდი“, თბილისი, 1938 წ.
4. მოკლე ქართულ-რუსულ-ლათინური ლექსიკონი მცენარეთა, ცხოველთა და ლითონთა სამეფოებებიდან, შედგენილი თ. რაფ. დავ ერისთავისაგან, თბილისი, 1848 წ.
5. სულხან-საბა ორბელიანი, ქართული ლექსიკონი. პროფ. იოსებ ყიფშიძისა და პროფ. აკაკი შანიძის რედაქციით, თბილისი, 1928 წ.

6. ლექსიკონი, შედგენილი პროფ. ილ. აბულაძის მიერ, დართული ზ. ფანასკერტელის „სამკურნალო წიგნ-კარაბადინზე“, თბილისი, 1950 წ.

7. დ. ჩუბინაშვილი, ქართულ-რუსულ-ფრანგული ლექსიკონი, 1840 წ.

8. პროფ. ილ. აბულაძის ლექსიკონი, რომელიც დართული აქვს შრომას. „ძველი ქართული ენა და ლიტერატურა“, ტფილისი, 1934 წ.

9. პროფ. ილ. აბულაძის ლექსიკონი, რომელიც დართული აქვს წიგნს „მარტილობაა შუშანიისი“, თბილისი, 1934 წ.

10. А. Яшвили, Народная медицина в закавказском крае, Тифлис, 1903 г.

11. მაყაშვილი ალ., ბოტანიკური ლექსიკონი, თბილისი, 1949 წ.

12. Абу Али ибн Сина (Авицена), канон врачебной науки. Кн. I и II, изд. А. Н. Узб. ССР, Ташкент. 1954 и 1956 гг.

13. ეკ. ჩიქოვანი. კარაბადინებს და აულ ლექსიკონებში შესული ზოგი სამკურნალო მცენარის სახელწოდებისა და ტერმინის დაზუსტებისათვის, „მაცნე“, — № 4 — 1972 წ. გვ. 155—162.

ზემოხსენებული წყაროები ლექსიკონში ზოგან შემოკლებით გვაქვს დასახელებული:

ი. აბ. — პროფ. ილ. აბულაძე.

ლ. კ. — ექ. ლ. კოტეტიშვილი

რ. ერ. — რაფიელ ერისთავი

ვ. ლ. — ვახტანგის ლექსიკონი (გამოყენებულია პროფ. ილ. აბულაძის, ზაზა ფანასკერტელის „სამკურნალო წიგნზე“ დართულ ლექსიკონიდან).

მაყ. — ალ. მაყაშვილი

უ. კ. — „უსწორო კარაბადინი“.

საბა — საბა სულხან ორბელიანი

წ. ს. — „წიგნი სააქიმოა“

ზ. ფ. — ზაზა ფანასკერტელი-ციციშვილი.

წიგნი პირველი

ა

აბაკი კახტიდისი — „ნათრულად ყოსრა ჰქუიან, სოსნის ძირი არის, აირს არის ქართულად იის ძირს უზახიან“ იხ. ყოსრა, აირსა||ირსა, იხ. იის ძირი.

აბალბალამი||აბალბალი — უნდა იყოს იგივე აბალბანი (არაბ. ჰაბ-ალბანი), *Moringa pterigospema* Gaertn. ან *aptera* Gaertn ბანი აბი — *pilulae olivariae* (ბანი — ევებატური ბალახი, „ბანი ბალახი არას, რომე მისრეთს იშოვების“ (უ. კ.).

აბალბალახანი || აბინბალახანი — *Populus bals amferae* მარცვალი, ნაყოფი (საქართველოში არ იზრდება).

აბალკარდა — კიის (ნაწლავის პარაზიტის) ერთერთი სახე.

აბალკილილი — აბ ალ-კილილი, გარეული კასია, - *Cassia tora* Forsk. აბალკოკა — ერთგვარი აბი, „მარცვალი გალანოზის“.

აბალმინთინი — ერთგვარი „მარცულს“ სახელწოდება.

აბალშუკი — ერთგვარი აბი შხადდება ხის წებოთი (მუყლი *gummi Resina ladanum*).

აბალ ფაკი, — „რომელ არს ფანჯაქუშტისა თესლი და ჰრქუიან ხუთფურცელი“. იხ. ფანჯაქუშტი.

აბანილი — თესლი *Convolvulus arvensis* L. ხვიარტლა, ფათალა, ხვიარა.

აბარბიონი — იხ. იფარბიონი.

აბარი ხალისი — შედის ერთერთი გუარიზნის შემადგენლობაში: „მასტაქი ბერძელი და აბარი ხალისი“.

აბატრიფა—ქეწსა ჰქუიან. იხ. ქეწა. აბაშნი, აბაში—აბაში, აბისინიელი, ეთიოპი.

აბახოლინჯანი — უნდა იყოს აბალ ხოლინჯანი. ერთგვარი აბი, „მარცვალი“. ალბათ ხოლინჯანისაგან (იხ.) შხადდებოდა.

აბეკაქი||აბეკაქაქი — „კამას თესლსა ჰქუიან“. იხ. კამა.

აბიკი — „რომელი შეეპყრენ ცხროსა და ცუელასა შევირებებისა გზითა და რომელი აბიკი იყუნენ და ერთმანეთსა ზედა შევირებდნენ“.

აბილურმანი — კუქის შემკერელი საშუალება. იხმარებოდა ბიის შარბითთ.

აბიკი რთული წამლის შემადგენელი ნაწილი, „ვაშაყი და აბკია და კამა... თუითო რეა წონა“.

აბრინჯი ბრინჯი უნდა იყოს.

აბულღარა || აბულღარი || აბალღარი „დაფნისა თესლი“, ნაყოფი ან აბი *Laurus nobilis* L-ისა, დაფნა. იგივე პაბალღარი. შერ. ღარი — დაფნა, აბალ-მარცვალი.

აბუნალაბი — აბუნალაბის წუენითა და ხილითა შეკეთა“.

აბუტარატი — ბალახია. იხ. ქრთესი, იხ. ცმახი.

აბჯარა „რომელ არს ღაფთი“. იხ. ღაფთი.

აბჯარალ მელიქი — „და არს ესე ღაფთისა კუერი აბჯარას, ღაფთის კუერი, იხ. აბჯარა, იხ. ღაფთი.“

აღრომიზინი ერთგვარი რთული შე-
მადგენლობის კვერი.

აღრომონანი — ერთგვარი კვერი,
რომელიც შედის „ღალი თრიაყის“ შე-
მადგენლობაში.

აღხარი || ათხარი აღხიბი || აღ-
ადხიბი — „ვალმერუკი ჰქვიან“ (იხ.).
„თივა მკულარსა ჰქვიან“. (იხ.) *Calamus aromaticus*.

აღხარის ძირი || ათხარის ძირი —
იხ. აღხარი.

აფანი || ზავანი სანაყელი, როდინი.
აფთი. „რომელ არს კაყულა წურბი-
ლი“. იხ. კაყულა.

აფია — „დიდი ლარსტონის“ (იხ.)
ერთერთი შემადგენელი, უცნობია.

აფხინდი — იხ. აუსინდი.

აფხანდა — იგივე აფხანა. *Artemisia maritica*.

აფხნარი ასურული — შდრ. აფხანა.

აზო — (აზუა — საბრა, Aloe).

აზრა თერია, — რთული შემადგენ-
ლობის ერთგვარი თერია. იხ. თერია.

აზრა მაჭუნი — რთული შემადგენ-
ლობის ერთგვარი მაჭუნი. იხ. მაჭუნი.

აზრაყი — *Apocynum diosæ*, ქენ-
დირი.

ათანახია || ათინახია — *Nerium ole-
ander*. ოლიანდრე.

ათლია — უცნობია.

აიკვი — „სომხითთ მოკა, ქართუ-
ლად თივა ჰქვიან“.

აინდაბეხ თეხლი || აინდაიბხ თეხ-
ლი — შინდი ბაე უნდა იყოს (ინდური
ბაა, კომში). მისი თესლი შედის ერთ-
გვრთი შარაბის შემადგენლობაში.

აირხა — იგივე ირსა (იხ.).

აკარკარა||აკირკარა||აკარკარა აუი-
ყარა||აყარყარა — „ქარქუეტას ძირი“
Hippomarathum crispum, ქარქუეტა
(იხ.), ჭახი. „გაბაონის ძირია“.

აკარონი — „რომელ არს ვაჟი“. იხ.
ვაჟი.

აკარტი — „აილა... აფთიმონი, აკარ-
ტი, აბალბალსანი“.

აკლიმი — ოქროს წილასა ჰქვიან.
იხ. წილა.

აკლიტი — აკრიტი (იხ.) უნდა
იყოს.

აკრახალ ჭევაბდა — აკრასა —
ყვერი, აბი, ჭევაბდა||ჭევაბი — გეორ-
გინა, ვარდის ჭიშის ყვავილი, ვ. ო. სხე-
ნებულ მცენარისგან გამზადებულ კვე-
რები, ტაბლეტები.

აკრახი — კვერი, ტაბლეთი, ყურსი.
„რომელ არიან კვერნი“.

აკრიტი — *Cynodon detylon L*
კლერტი.

ალადხიბი — იგივე აღხიბი (იხ.).

ალავერტი — იხ. ლატბა. „ალავერ-
ტის თესლი“, „ალავერტის შემგებრისა
წყლითა და ბაზარ კატონითა“.

ალარდენი — „*Punica granatum*
L“ ნაყოფის (ბროწეულის) გული „პრო-
წეულისა გული“.

ალატრო — *Rhus Coriaria L* „თუ-
თება“, თუთუბო.

ალატროს წყალი — *Aqua Rhos*
Coriariae.

ალაფუილ — ცხრთინის ხილსა
ჰქვიან. იხ. ცხრთინის ხილი.

ალაქალ ბუთი — „ბელეკონისა გო-
მიზსა ჰქვიან“. იხ. ბელეკონი, გომიზი.

ალბუბ — „თხილია“ *Corylus*.

ალევაჟი — „საბრსა ჰქვიან“. იხ.
საბრი.

ალელაჟი || ალილა — *Terminalia*
chebula Retr ალილუჩა (მეცნ.) *betonica*
officinalis L

ალლა — სურნელოვანი ნეთიერე-
ბა, მანანა. იგივე შირახიშტი. იხ. შირა-
ხიშტი.

ალია — შედის რთული წამლის
შემადგენლობაში. „ბალანის თესლი და
ალია და ძირი თივა კაცისა ექუსი ღრა-
მი“.

ალილა — იხ. ალელაჟი.

ალილა ინდი — ინდური ალილა.

ალილა ქაბული — ქაბული ალი-
ლა.

ალიხინთინი — „მანანოსსა ჰქვიან,
ქართულად ბარაბო“. იხ. ბარაბო.

ალიხტორია — რთული შემადგენ-
ლობის ერთგვარი მაჭუნი.

ალიკაკი — „ხუარასანია“, იხ. ხუარასანი.
 ალიენა — „სომხურად ჯარაოტ ჰქეილა და მახთი, ქართულად ქალბანა“. იხ. ქალბანა.
 ალოზა — „ალოზა და ზაფრანი და საკამუნია... სწორი წონი“.
 ალორეი — კოწახური. იგივე მრე-
 არ.
 ალორეის თესლი — იხ. ჰეზერმრე, იხ. კოწახური.
 ალტარო — შედის თერია აზრას შემადგენლობაში. უცნობია. იხ. თერია აზრა.
 ალფარა — ტონუნია და ქართულად ენდრო“. იხ. ენდრო, იხ. ტონუნი.
 ალქალბუთ — „ბელეკონისა გომიხსა ჰქეიან“. იხ. ბელეკონი. იხ. გომი-
 ზი.
 ამამა — Amomum. Vitis repanda wiglit. მცენარე, რომლისგანაც ბალხამს აკეთებენ. იგივე ჰამამა.
 ამარტონი — „ამარტონი და ამარიკონი ბაზუნაჟსა ჰქეიან“. იხ. ბაზუნაჟი.
 ამბარბარი — წამალია გულის ტკვილის საწინააღმდეგო. მიიღება ამბრისაგან. შედის ერთერთი სიქანგუბინის შემადგენლობაში: „საყამუნია დრამ ნახეური, ამბარბარი კმელი სამი დრამი“.
 ამბარბარხია || ამბარბარხი || ბარბარხი — „კოწახური“, berberis Vulgaris L.
 ამბარი — სურნელოვანი ნივთიერება. Ambra, ვეშაპის (კაშალტის) ნაწლავებისგან გამოდის. ამბრა.
 ამბროსი || ამბროსია — გუარინის ერთერთი სახის სახელწოდება. Ambrosia maritima L.
 ამიორი — ჰიბაშები ამიორი, საბრის მარცელის (აბის) ერთერთი სახის სახელწოდება.
 ამლიჩი || ამლიჯი || ამლიჯი — „ბაღის კურკასა ჰვავს, თათარნი მუშაჟ-
 მის ანობენ“. Phyllanthus Emblica L.
 ამოდ ბოზიენი || ამოდბოზი — კონტექსტით ჯამბაზებს უნდა ნიშნავდეს.
 ამონიკონი — ერთერთი შემადგენელი „თოდორიტონისა, რომელ არს

იარაჟ ლოდოღია დიდი“. იხ. თოდორიტონი.
 ამორდომა — ამოვარდნილობა (მაგალითად, სახსრის).
 ამრიკონი — იგივე ამარტონი.
 ამუა — კოკაროჩიასა ძირია და მუშან ყუვილია“ იხ. კოკაროჩიას ძირი. იხ. მუშან ყუვილი.
 ამურთი || ამარტა — იგივე ამურტი „ბაბაყელას ჰქეიან, ჰაყუიყ ჰქეიან, თათარნი იაშვი ანობენ“ (გ. ლ.).
 ანანუხი — „პიტნისა [ჰქეიან]“. Mentha.
 ანგუმეტი — იხ. ანგუეტი. იხ. ოუპანი.
 ანგუეტი || ანგუზდი || ანგუდანი || ანგიზოლი საქინაჟი. უპანი, ქალბანა, Cummi Resina Asae Foetidae.
 ანდარანი — ანდრანული, მარილი || მარილი ანდრანი. ერთგვარი წმინდად გარჩეული მარილი (ა. აბ.). „ანდრანული“. გეოგრაფიული ადგილის მარჯვენებელია (წ. ს.).
 ანდოკოკო || ანდაკოკო — „თესლი ანდოკოკოსი“. იხ. ბინდიკოკი.
 ანდრონისა თესლი — უცნობი მცენარის თესლი, შედის „დიდი ლარსტონის“ (იხ.) შემადგენლობაში.
 ანდუზი || ანდუზია — იგივე რწყისიან (იხ.) თეთრი კულმუხო, თეთრი აბუტარაჟი. შხამა ბალახი. Veratrum Album L.
 ანიმონი — „ბატეკაბანჯ არია“. (იხ.) იგივე ანემონი, Anemone coronaria L.
 ანისონი || ანისონი || ანისული — Anisum L. (Pimpinella anisum) ანისული.
 ანმეარე კახა — იხ. ფარფარ, იხ. დანდური იხ. თუნხაქანი.
 ანტაქი საკამუნია || საკამუნია ანტაქი — შედის რთული წამლის შემადგენლობაში. „აილო საკამუნია ანტაქი, წონი დრამისა და ნახეურისა“. იხ. საყამუნია.
 ანტოვიო — იგივე ელეგია (იხ.).
 ანტრაფახისა ყურძენი — კონტექსტით რაღაც დაავადება უნდა იყოს.
 ანუშადური — ნიშადური უნდა იყოს.

ანტობი — იგივე ანძახოტი *Fumaria officinalis*.
 ანძახოტი||ანჯაროტი — წებო. *Penaea sapocolla* ან *P. mucronata*.
 ანჭულანი — *Ferula assa — foetida* L.
 ალახია — შურატ მარტენის (ობ.) თესლი.
 აპოლიახი — ერთ-ერთი მაჭენის სახელწოდებაა.
 არავილი — უცნობი ნივთიერება, რომელიც შედის თერია აზრას შემადგენლობაში.
 არდი — „შინაური ვარდკაკაკა“ (საბა) *Cichorium inbivia* L.
 არდიხა კაქაქიხა ძირი — იხ. არდი, იხ. კაქაქი:
 არიხია — უცნობი ნივთიერება, შედის მაჭენი ალისტორიას შემადგენლობაში.
 არნავა — იხ. არნავა.
 არნიუვაყვანე — „გაურივე და არყი და არნიუვაყვანე და ჯაბლანგი“. არნავა — ერთერთი შემადგენელი „თაიადიო მურნალის“ მაჭენისა.
 არსტენი — ერთერთი რთული შემადგენლობის წამალი.
 არტანიოთის ძირი — „რომელ არს ჯაბლი“. იხ. ჯაბლია.
 არტუანისხა||არტიანისხა — ერთერთი საწამლაუთავანი.
 არფარიკონი — „გოკამორენ ჰქვიან“. (იხ.) გოკამორენ.
 არქალანი — ერთგვარი იარაქის სახელწოდებაა. რთული შემადგენლობისა.
 არყი — შედის რთული წამლის შემადგენლობაში, „გაურივე არყი“. არცანიოთის ძირი — იხ. არტანიოთის ძირი.
 არჯახი — *Ferrum sulfuricum*. ძალა, შაბიამანი.
 ასახელ დიფრი — მეტად რთული შემადგენლობის ერთგვარი მაჭენის უცნობი ელემენტი.
 ასარონი || ასარიონი || ასრიონი — „ულილაური“. *Asarum ibericum*, ხარის ჩლიქა. იხ. ხრტიშო.
 ასაქი — იხ. კუროსთავი.

ასხაბი — ნივთიერება, რომელიც შედის მათბუხი აფთიომონის შემადგენლობაში.
 ასილი აკახი — „თავუის ხახუია“. იხ. თავუის ხახუი.
 ასოლარონი — „ნიორი ველური, რომელსა სახელსდებენ გერძენის ასოლარონი“. იხ. ნიორი ველური.
 ასპანი — „სურამს ჰქვიან“ (ე. ლ.) ერთერთი საწამლაუთავანი (სურამა — *Antimonium cridum*).
 ასლხიხუხი||ასლხუხი — „ძირტკბილას ძირს ჰქვიან“. *Glycyrrhiza glandulifera*.
 ასორიკი — *Eruca sativa* Lam. ინდაუ.
 ასხი — წონის ერთეული უნდა იყოს. „ერთისა ასისაგან ერთისა ცხენისნისა აძარი შექმნა“. ახტოვახუდოხი||ახტოხოლოხი || ახტახოტოხი || ახტოხოლოხი — ლავანდა, თავეა ბალახი, *Flores lavandulae. dec. ეუზანახორია* (იხ.).
 ახტოლია — საღიგინგის ძირია. იხ. საღიგინგი.
 ახტფანი — „ყურძენია სომხურად გერამოტი“. იხ. გერამოტი.
 ახფანდა ფადი — შედის რთული წამლის შემადგენლობაში. „ახფანდა ფადისა ძირი და მელაბი გაქურცნილი“. ახფარის — თესლი იგივე ჰამლი. *Semina Carthami tinctorii*. ალისარჩელი.
 ატარი — „ათარი — მეწერმალე“ (საბა).
 ატლახუხი — უნდა იყოს ასლის (იხ.).
 ატრიგოლე ხაში — „წამალსა ჰქვიან“. აუბალ კამალი — შედის რთული წამლის შემადგენლობაში. „აუბალ კამალი, ჰრასის თესლი და თერიისა ბანბუცის ძირი“. აფარბიონი||აფარბიონი — *Euphorbia*. რძინა.
 აფასალანტოხი — „პაზრანული ეკლის ხილი არის“. იხ. პაზრანული ეკალი. აფთიომონი||აფდიომონი — „კარებრტული უნდა. ქონდრის ხესა ჰვავს“. აბ-

რეშუმა ანუ ილსაჩი *Cuscuta L.* იარსაჩი.

აფლონი — უცნობი ნივთიერება, შედის თერია აზრასა და იარაჯის შემადგენლობაში.

აფიონი — *Opium*, თერიაყი, „შავისა ხაშხაშის რქე არის“. წვენი მკურნარიდან *Papaver Somniferum L.* ხაშხაში, დაჟღეი, ყაყაჩორა.

აფლონია — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება.

აფლონია უმცროსი — იხ. აფლონია.

აფლონია ფარსი — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება.

აფლონია ჰირუში — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება.

აფლომოსი — დაავადებაა „აფლომოსი და მონოხოლია რომელ არს დაცემა ყოველსა მთოვარესა ახალსა“.

აფრახალიონი — აფრასიონი იხ.

აფრახიონი — *Marrubium* ფოლორჯის ბალახი.

აფრაიონ — ფარფიონია. იხ. ფარფიონი.

აფრატანუნ — „ბარცუნუყია. ყოისუშია. ქართულად მუ[უ]ავეის კულა არის“. იხ. ბარცუნუყი. იხ. ყოისუში. იხ. მუუავეის კულა.

აფსიზაქი — შედის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობაში „მური და აფსიზაქი და კრკოი“.

აფსინდა || აფსინდი || აფსინდი ||

აფსინთი || აფსანთი || აფსანთი, — *Artemisia absinthium*. — აბზინდა.

აფსკა. — აფკი, იფკი. „ბროწეული... ასრე დაწურე, რომე შვიდითი იფსკა აკრავს იგიცა თანა დატანე და გაწურე“. „ოხელი რამე კანი“ (საბა).

აფსიზაქი — „რომელ არს სპეტო ეგუიბტური“. იხ. სპეტო.

აქილა-მელიქი || აქილი მელიქი || აქილა მელიქი || აქილა მელიქი || აქილა მელიქი — „რომელ არს სული“ *Melilotus aiba lam: et officinalis lam.* ძიძო.

აღმუმ — იხ. თეთრი ცულია.

აღხრნი. იხ. ნახსუა.

აღჩატაკი — იხ. მოლოხია. იხ. მოლოქი.

აყაყია — აკაციის ფისოვანი წვენი.

აყირო — კვახი, გოგრა, *Cucurbita maxima Duch Melopepo L.* მსხვილი დიდი გოგრა.

აყირუარა || აყარუარა — არაბ. აყარ. სამკურნალო ბალახის ძირი ზოგადად. ეს ფორმა მრავლობითი რიცხვისაა.

აყირუარა ანისურისა — ანისურის ძირები. იხ. აყირუარა, იხ. ანისური.

აშკაქული || აშკაქულა — იხ. აშკაქული.

აშუნს — არგებს „მაშუნი“. — შემრგე (საბა).

აშუაყული — „რომელ არს სუნტრისა ძირი“, სუნტრის ძირი *polygonatum*, დათვეოლა.

აცამეში — იგივე ბოვრა, იგივე ულბული იხ.

აციწარი — „რის ხილია“ იხ. ია.

ახლუზია — „კალმუხა ახლუზიას ჰქუიან“ იხ. კალმუხა.

ახარ სტიხი — ერთერთი გუარამინის სახელწოდებაა. „ახარსტიხი. თარგმანებით მკობნელ ყოველსა ტყვილოსა“ იხ. საინდი.

ახლა ხონძორი — „ყუითელსა ფურისულსა ჰქუიან“ იხ. ფურისულა.

ახჩურის ხე — *acacia*.

აჭირლათინ — ერთერთი წამალი იუბსიმილით. (იხ.) მოწამელის საწინააღმდეგო.

აჭმამბურჩუსი — უცნობია.

აჭლახ — კმინდაუქსა ჰქუიან. იხ. კმინდაუქი.

აჭრვა — შედის „თრუნჯის გუარისის“ შემადგენლობაში.

ბ

ბაკი — იგივე ბაკი ანუ ბაკყი, დაავადებაა *Vitelligo* (ბაკყი — კეთრის წყლული თეთრი, წ. ს.) ევის კეთრი იყოს და ბაკყი.

ბაამანი — იგივე ბაამანი ანუ ბაამანი *Silene inflata Sm.*

ბაბ[ა]ყვალი || ბაბაყვლა || ბაბაყვილა — *Verbascum spectabile M. b.* ხარის კულა.

ბაბუნაქი || ბაბუნაქა || ბაბუნაქი ||
ბაშბუნაქი — გვირილა, *Piretrum*.
„რომელ არს გვირილა“.

ბაბუნა ქულაბა — გვირილის შარ-
ბათი. იხ. ბაბუნაქი. იხ. ქულაბა.

ბადაგი მოღუღებული ტყვილი.

ბაღყვარდი — არს უმცროსი მგლის
ქორჯი, „რომელ არს ყუაგილი ეკლი-
სა თეთრი დიდროვანი“ (ზ. ფ.), ბაღ-
ყვარდა, მთის ჩაღუნა, მთის ვაიღი,
Aspidium Aculeatum döll.

ბაღინჯარი || ბაღინჯანი || ბაღილ-
ჯი — იგივე ბაზინჯანი ბაღრიჯანი *So-*
lanum Melongena L.

ბაღრნობი — „რომელ არს თურჯი
ხელი“. იხ. თურჯი.

ბაღრუჯი || ბაღრუნჯი — იგივე ბა-
ზარუჯი „ტენცო, პიტნა“ *Mentha aqua-*
tica. „გარეული წყლის პიტნას ჰქვიან“. (ვ. ლ.) „ბაღრუჯის თესლი, რომელ არს
პავჯი“.

ბაე||ბია — სპარსულად არის კომშს
ჰქვიან“ (ვ. ლ.) *Cydonia vulgaris* Pers.
ბავრუჯი — *Borax*, *Chrysocolle*,

„ბორასა ჰქვიან“. ბორაქსი.

ბაზარა ქაშუტი — შედის ერთერთი
შარაბის შემადგენლობაში.

ბაზარნიკი — „ქაბრისა ძირისა ქერ-
ქი და ძირი საცნაური, ბაზარნიკი ჰქუ-
იან“. იხ. ქაბრი.

ბაზარკატონა || ბაზარკატონა || ბა-
ზარაუატონი — „კრავისა ენა“ *plantago*
major L. მრავალძარღვა.

ბაზარაუატუნას თესლი || ბაზარაუ-
ატუნის თესლი — მრავალძარღვას თესლს
ჰქვიან“.

ბაზრულ ბანჯი || ბაზრუ ბანჯი —
ლენცოფას თესლი. „რომელ არს ლენ-
ცოფისა თესლი“. *Semina Hyoscyami*.

ბაღათალაქა. — უკვდავა, ანუ
„კაისმისა წყალი“. იხ. კაისმის წყალი.

ბაღადური || ბაღადური — *Anaca-*
rdium, „შავი კურკა არს ქათმის გუ-
ლის ოდენი, წაბლს ჰგავს“ (ვ. ლ.) აკა-
უუ.

ბაღარჯი || ბაღაიჯი — *terminalia*
bellerica Roxb.

ბაღილა || ბაღილი — იხ. ბაღარჯი.

ბაღარჯის ფქვილი — „დაფალ ექუს

თუე ბაღარჯის ფქვილი“.

ბაღახანი — იგივე ბაღახანი უნდა
იყოს, „კარახან. ჰქვიან ქართულთ
(ვ. ლ.) *Balsamum: balsamina hortens-*
sis dc. ბალის ინა, საბას განმარტებით:
„ბალისინი, ხეს იტყვიან ერთსა, რომ-
ლისა მონაქმთთაგან ჩამოეწეეთების,
კუილად ბაღახი კიტრით და მისის
გურკისაგან გამოჰქვიან. ბალისინი იქმ-
ნების მრავალ წლის ზეთის-ხილის ზეთი,
გინა ლენი და სხუასაცა შეამზადებენ“.

ბაღახანის შეშის ქერჯი — ბაღახანის
ხის ქერჯი.

ბაღი — „მურტი ჰქვიან, ბერძე-
ლად კასომადონი, ქართულად ქაქნაქი“.
იხ. მურტი.

ბაღიკი — შედის ერთერთი რთუ-
ლი წამლის შემადგენლობაში. „და ბა-
ღიკი კურკისაგან გამოღებული“.

ბაშანი თეთრი, ბაშანი წითელი. —
იხ. ბაშანი.

ბაშახ გურკა || ბაშახ თესლი —
Semina gossipii.

ბაშახის ძირი — *Comphocarpus*
fruticosus (L.). R. Br. შავ.

ბაშახის ხის ძირი — შედის ერთერ-
თი გუარისის შემადგენლობაში. „ბაშ-
ახის ხისა ძირი და სუშული“. ბაშახ||
ბაშახ. *Qossypium herbaceum*. L.

ბაშახი — ნარკოტული ნივთიერება.

ბაწეშა — ია, *Viola mirbilis et*
odorata L.

ბაწეშახ უურხი — იხ. ბაწეშა, იხ.
უურხი.

ბარახო || ბარახო — *Melissa*
afficalis L. (ლ. კ. ილ. აბ.). მთის
სუშული. „ფურტკართ მოლი“ (საბა).

ბარალქაზარი — უცნობი მცენარე
„ქუშტიბარე და კაქულაი და ბარალქა-
ზარის ღერი“.

ბარახოში || ბარახოში გვერდის ტვი-
ვილი, ფილტვების ანთება.

ბარბარიჯი — „მის არისა, ც. ი.
ჩრ. ქვეყნის — შ. შ.) კაცნი ბარბარიჯ-
ნია და კაიტი“, ჩრდილოეთში მცხოვ-
რები აღმამანის ბუნების აღმნიშვნელი
ტერმინია.

ბარბუჯანი — „ელიტონია, რომე

ძეი მელია“. იხ. კლიტონია, იხ. ძეი მელია.

ზარგუატი — „ქახეანია, ქალბანა, ჭარაორტია ჰქეიან“. იხ. ქალბანა, იხ. ჭარაორტი.

ზარიხტონი დიდი — რთული შემადგენლობის ერთგვარი მაჭუნი.

ზარცუნჯი — იგივე ზარცუნჯი. *Achillea millefolium L.*, ფარსმადღუი, ყვავისკულა, მელიკუდა, კრჭვიკულა.

ზახალახილი — „თაგუის ხახუი“, *Scilla bifolia*, „თაგუის ხახუი შემწვარი, რომელსა ჰქეიან ბასალ ასკილი“.

ზახათი — იგივე მარჯანარი (იხ.) გრილი და ხმელი წაშალი. თვალის მოსისხლვას შევლის და მხედველობასაც (უ. კ.).

ზახალიკე || ზახალიკი—ვენა. *Vena basilica*.

ზახხახა — *Myristica fragrans* Houtt-ის ნაყოფის ქერქი. „ჩავზის ქერქი“ (ე. ლ.).

ზახვიაჟი || ზახხაიჯი || ზახხაჟი || ზახვიაჟი || ზახვიჯი — *Polypodium Vulgare*. კილაშურა.

ზახრი — შედის ერთერთი გუარიშნის შემადგენლობაში. „რკინისა წილა და ბასრი კეველაი წონი დრამისა ოცდაათისა“.

ზატკიპახანჯ — იგივე ანიშონი.

ზალახონი — „ბროწყელისა ყუავილია და ჭულინარცა ჰქეიან“. იხ. ბროწყელი, იხ. ჭულინარი || ჭულანარი.

ზალაჟი — „სამითია, ქართულად ცერეცო“. იხ. სამითი. იხ. ცერეცო.

ზალდადი — ქალაქი ერაყში.

ზალდადური ლიტრა — 1) წონის ზომა. 2) ღვინის საწყაო ან სასმისი. „აილო რკინისა წილა, ლიტრა ერთი ბალდადური“. — ამ შემთხვევაში წონის საზომი ერთეულია.

ზალელი — იგივე ბალიკე „ჰაკუნტელი“ *Beta vulgaris Moq var B. Rapa Dum*. ჰარხალი.

ზალეშტკი || ბალეშტკი || ბალეშტაკი || ბალეშტაკი || ბალეშტაკი — „კაირნისა ჰქეიან“.

იხ. კაირნი. *Acurus caiamus*. კოთხოჯი (ი. აბ.).

ზალდაროხ — ერთგვარი ლიდიმედის სახელწოდება.

ზამჩე || ბეჩჩე || ბეჩჩი || ბაჩი — „აილო ბაჩე გაჭურცნილი ქერქისაგან“. „ნიშანის გუარიშნისა ბაჩჩესა, რომელი შეჰკრას მუცელსა“. მცენარეული ნაყოფი, რისგანაც მზადდება შემკვრელი გუარიშნი.

ბელაიდარ — ერთერთი მომწამვლელი ნივთიერება.

ბელეკონი — *Pistacia Terebinthus L.* „ჩათლაყუში ჰქეიან“ (ე. ლ.). ტერებიინთო.

ბერძული ამითა — იგივე მარათონ (იხ.) ბერძული — *Cynoglossum imeretinum kusz. Borraginaceae*.

ბერძული თიქა — „აგურის ნატეხსა ჰქეიან“.

ბერძული ლიტრა — „ბერძენთა მეფის ლიტრა ასოცდა შუიდი დრამი. და უფრო ცოტა სამოცდაცხრამეტი დრამი“. იხ. დრამი.

ბერძული ხაკმელი — იხ. სპიტყუნი. იხ. საკმელი.

ბერძული ხუმფულა — იგივე ასარონი (იხ.).

ბზიხ მუკლი — „ბზის მუხლი და სკორკლი, რომელ არს კედელთა განგოზისა შინა, ამათგანი წონი შუიდ-შუიდისა დრამისა“.

ბიხ გული — იხ. ბე||ბა.

ბინო — იგივე ბანა ზეთი ბანისა *Cuilandina moringa L; Mirobalanum, moringa aptera*.

ბირუჩი || ბირუნჩი — ერთერთი საწამლათავანი.

ბირე — იხ. სხუიკელი.

ბისათი — უცნობია. იგივე პისით.

ბოჯახირი || ბოახირი || ბავხირი ბოჯახილი || ბავახირი — ბუასილი.

ბოჯრა — იხ. აცამეცა იხ. ულბაელი.

ბოლოკის თეხლი — *Semina Raphani*.

ბორა — იხ. ბერუკი.

ბორაღისა ვანთი — უცნობი წამალია. საწამლავ ხარზარას წინააღმდეგ ხმარებულნი.

ბორაღანი — ბულგარელინი. „სიცივესა ნაჩუვეი არს, ვითა რუნნი და სიყალბელნი და ბორაღანი“.

ბორაღალი — ვაღა, პაემანი, პირობა. ციების შეტევის დრო ან ოფლის მოსვლის დრო. „ოფლი გამოუვიდეს და ძალი დააყლდეს და ბორაღალსა გარდავიდეს, სიყუდილისა ნიშინი არის“.

ბოქურღანი — „მაყუალსა ჰქუიან“.

ბრაზი — „სიცოფე ძლიერი“ (საბა).

ბრაზიის წყალი — უცნობია. „მარტულს ბრასიის წყლითა შვიდ ღღემღე შესუმდეს“.

ბრინჯა — ბრინჯი. *Orisa sativa* L. „ბრინჯასა რუხ ჰქვიან“.

ბროწეული — *Punica granatum* L.

ბუგრი — „საღვთო წერილში ბილწების მოქმედად სწერია. კარაბადინში მსხმი რადმე მუწუკად. ვითინი ყუვილსა და წითელას სენტა უხმობენ“ (საბა). ტექსტი: „ვის გამოაჩნდეს ტანსა... ბუგრი და ვის შეექნას და პირსა სიწითლე“. კანის მუწუკი; გამოწყურები.

ბუზიღანი || **ბოვზიღანი** || **ბოზიღანი**. — ბოზა — ფეტვის ლუდი. აქედან **ბუზიღანი** — სასმელი ფეტვისაგან (ლ. კ.).

ბუზური — ერთერთი მათბუხისა და სიქანქუბინის სახელწოდებაა.

ბული — უცნობია, შედის წამლის შემადგენლობაში.

ბულღრი — „აილე ჭანტიანი და ბულღრი და ზქარევიანი“ [მღრ, ბულღრი — ძირხვენათავანია (რ. ვრ.)].

ბუნღრუკი — ერთერთი კერის შემადგენელი წამალი „...ნიახურისა თესლი და ბუნღრუკი. ამოთვანი წონი ორისა ღრამისა“.

ბურანი — „არც ძილი, არც ღუძილი სნეულისა“ (საბა) „ბურანი სნებასცა ჰქუიან და ცხროსაცა“, ავადმყოფობისას კრიზისი.

ბურამი — ქარის ერთერთი სახე უნდა იყოს. „მეთოხე არე მზისა დასავა“.

ლი, გრილი და ნოტია ქარი მისი სკინისა და ბერიმი“.

ბურამის ქონი — უცნობია.

ბურამულაგი || **ბურამულა** — ერთგვარი ჰურკელია. „...დასწერო და ბურამულასა შიგან ჩაასხა“, „დასწერე და ბურამულასა შიგა ჩაასხა“.

ბუტმა || **ბოტმო**: — *Pistacia terebinthus*. ტერებინტინი.

ბუტმის კევი || **ბუტმის გომი** — ბუტმის ხისაგან გამოწადენი ფისი, კევი.

ბღღანი — საყამენას (იხ.). ერთერთი სახე.

ბღღარი — სამხრეთი.

გ

გაბონის ძირი — აყარკარა გაბონის ძირია და ქართულად ქარქუეტი ჰქუიან. იხ. აყარკარა, იხ. ქარქუეტი.

გავალი — „ქმელი ხილი შაქრით და ნუშით გატენილი; ქმელი ქლიავი“ (საბა).

გავალი შავი — იხ. გავალი.

გაშაშაშა — „გრძელსა გუნდასა ჰქუიან“. იხ. გუნდა.

გაზიხეაში — იხ. ქთირა.

გაიოხი — „ბიასა და მისსა ხილსა ჰქუიან“. იხ. ბაე || ბია.

გამოზრდილი — თაფლში ჩაწინლებული ხილი და სხვა საჭურნალო საშუალებანი. შესაქმარნი მწნილინი, „რომელნი გამოიზრდებიან თაფლთა“ („შაქრით შენახული ხილები, რომელსა ნარაქსა და ჭულანგაბინს უწოდენ თურქთა მკურნალნი“ (საბა).

გამრინგი — ყელის ერთერთი დაავადება. „როდეს ჰყერი შეშალოს... და უიას ტყვილი შეექნას კაცთა და ამას სახელი დასდვა როფოს მკურნალმან გამრინგჲ“.

გარდიღრაზი — უცნობია. შედის „არისტოტელის მაყუნის“ შემადგენლობაში, „ზარეარდი, გარდიზარენდი, გარდიღრას, თუითოსაგან ოთხ-ოთხი ღრამი“.

გარდიღრაგანდი — არისტოტელის

მაყუნის ერთ-ერთი შემადგენელი წამალი.

გაწვანა — გაშლა აქელი და ფერკენი გაწვანდეს.

გერაშობი — იგივე ასტუანი (იხ.).

გერეა — „ქიმენია“. უნდა იყოს „ქიმენია“. Pyrethrum.

გზიმუხატი — იგივე ზუქლანი. უცნობია.

გოლი არმანი — „წითელი მიწა“, სომხური მიწა. თიხა. bolus Armenica.

გოინი || გუნი || გონია — სიყვითლე. „გონი... რომელ არს იერაყანი“. იხ. იარყანი.

გომიზი — ხის წებო. „ქლიავის წებოს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

გომიზი არაბი — არაბეთის გომიზი Gummi arabicum.

გოქამორენი — იგივე ირფარიკონი. უცნობია.

გოქომარი — იგივე ქოშმურა. შდრ. გოქამორენი.

გრანდუზუა — „ქლახობია, ქართულად“. იხ. კრავისენა, იხ. ქლახობი.

გრძელე კიტრა — იხ. შინგლი. იხ. შინგარა.

გუარიშანი || გუარიში — საზოგადო სახელი „შეგნით მისაღები რბილი წამლებსა, რომლებიც დამზადებულა სიროფით ან ღვინით.

გუელის ყურძენი — „ქაქნაქის ფურცელი“. იხ. ქაქნაქი.

გუირილა — იხ. ბაბუნაქი.

გუის ხილი — „აიღე ქრევისისა თესლი და რაზიანისა თესლი და ანისონი და გუის ხილი და სპანდისა თესლი“.

გულაზი — იგივე ქულაბი (იხ.) „ეარდის წყალს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

გულიხტამი — შედის დიდი მტბუხის შემადგენლობაში. „ფრასიონი, გულიხტამი, თუხმი, ხატმი და ყვავილი მისი“.

გულმუხი — იხ. კულმუხი.

გულნარა. || გულინარი — ბროწეული, ბროწეულის ყვავილი, შდრ. ქულანარი.

გუნდა || გუნდი — Quercus infectoria Willd-ის ნაყოფი, Qallae Turcinae.

გუნდა მწუანე — გუნდის მკეახე ნაყოფი. იხ. გუნდა.

გუნდრუკი — თეთრი საკმეველი, მიიღება Strax Bension-ისგან Ladanum Album.

დ

დაგუნი — ერთგვარი დაავადება. „ძნელი მლიერი, ფალი და ღუბელა დაგუნი და პირის დახუტვა შეგნით“.

დაელუბარადანის თესლი — იხ. შაკქრანი.

დაკრებულობა — „გასწმელს კაცსა ყოვლისა დაკრებულობისაგან ურვილისა და დამწურობილობისაგან“.

დამოთის თესლი — „აიღე ქონტიანი და დამოთის თესლი და ზარეყანი“.

დამწუარი ხბილენძი — იხ. რასუსტი. იხ. ლახუსტაგი.

დანახ კული || დანახკული — „თამარინდსა ჰქვიან, რომელ არს ინდური ტყეშალი“. იხ. თამარინდი. ფინეკი. phoenix dactylifera.

დანაგი — წონის საზომი ერთეული. „სამის კერატის წონა“ (საბა). 0,053 გრ.

დანდური — Portulaca oleracea L. კატაკტო, მსუქანა, უკვდავი. იხ. ფარფარი. იხ. თუხმქანი.

დარაპილბილი || დარაფილი || დარაფილი — გრძელი წიწყის ერთ-ერთი სახეა. Piper longum L.

დარარიე — „კოლნ ჰქვიან“. იხ. კოლნი.

დარაშაშლანი — უცნობია. შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში.

დარირა — შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „აიღე ქუშტა ბარი და დარირას ღერწამი“. შდრ. დარარიე.

დარიჩინი — კასია „თხელი რამ ქერქი არს ფრიად სუნნელი“ (საბა). „დარიჩინი ჰქვიან“. Cinnamomum Zeylanicum Breyn.

დარიჩინი — იხ. დარიჩინი.

დარკუშტი — კოსტსა ჰქვიან. იხ. კოსტი.

დარონაქი || დარუნაქი || დრონაქი || დრონაქი || დარუნაქი Derronicum Scorpoides Lam. Compositae -ს ოჯახიდან.

დარშაშთანისა ზეთი — დარშაშთანის უნდა იყოს არაბული დარ შიშანის *genista sp. leguminosae*-ს ოჯახიდან.

დაულონი — იხ. სატატური.

დაუნცი — იგივე ხველური (იხ.).
დაყოფილობა — დახშელობა, შეკრულობა. დაყოფილობა ღვიძლის, ფაჭალის, ყურის, თაყის, ნესტეთა.

დაშვიშობა — „ხრიატიეს ჰქუიან და კასლიუსიკა ჰქუიან“. იხ. კასლიუსი.
დაწლიობა — დაწვრილება, გაღვევა.
„სხუირთა დაწლიობა სნეულისა არა კარგია“.

დაჭადა — უცნობია. „ჟიონტინე, დაჭადა. ლობანი და სასლოსა“, შედის ერთერთი თრიაყის შემადგენლობაში.

დაბმოსთი — „ღარისა ფურცელი, რომელ არს დაბმოსთი“. დაფნის ფურცელი, იხ. ღარი.

დებვარდები — „მუშეშეა ჰქუიან“. იხ. მუშეშეა.

დეველ და ჰაბდა — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება. „ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან შილთა დიდი, ახლათ იცნობების დეველ და ჰაბდა“.

დეველ კურკუმი — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება. „ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან დეველ კურკუმი, რომელ არს ტენცისა“.

დევილიხეი || დაულ მიშეი || დაულ მიშეი — *Muscus arboreus*.

დეაკაციხ მანონი — „რომელ არს ბასბასი“. იხ. ბასბასი.

დეაღლუხა — შედის ერთერთი მატუხის შემადგენლობაში (მღრ. იაღლუნი — *tamarix* რ. ერ.).

დებეი — „ფითრი“. *Visum album* L.

დეი — გაზაფხულზე ნათესი ხობალი.

დეკო || დეკო || დეკა — კველურ სტაფილოს ჰქუიან (ე. ლ.) შაყაყული, ქილაკოდა. *Saserpitiium Hispidum* M. B. „რომელ არს კველურის სტაფილოს თესლი“.

დრაბანდი || დარბანდი || დარაბანდი — ღერბენდის, ღერბენდული.

დრაკანი || დრაკანი — წონის საზომი ერთეული „...ვიღრე დრაკანისა წონამდე“. „ოთხი გრამის წონა ოქრო“ (საბა): „ფლური 4 გრამის წონა“ (ე. ლ.)
დრამი || დრამა — წონის საზომი ერთეული. „ეპეტუსის დანვის წონა“ (საბა).

დრეხვა — ზეღვა, წასმა.

დრია || დარია — უცნობია.

დუაბეი — „ლეაქსა ჰქუიან“. იხ. ლეაქი.
დუალ მიშეი — იგივე დველმისეი (იხ.).

დუბელია || დუბელი — დარბეიბული სიმსივნე.

დუა — რომელ არს ღიმის თესლი“. ღიმი. *Chaerophyllum bulbosum* L.

დუანდ ბალახანი || დუანდ ბალახანი || დუანდ ბალახანი დუნდი — უცნობია. იხ. ბალახანი.

დუქარდი — მაქარატელი.

დხილუნია იხ. ტიკნაქი. იხ. ფიქვან გომიბი.

ე

ეზანხორია — იხ. ასტახოლოსი.
ეკლისა კერატი „რომელსა ჰრქუიან ხარნუ ბაშეკი“. იხ. ხარნუ ბაშეკი.
ელეგია — „ქინდა პენი უნდა. ანტოვიო ჰქუიან. ლერწამის თესლია“. იხ. ლერწამის თესლი.

ელევანი || ელევანი — *Artemisia absinthium*. აბსინდა „შოათურქი ირის და ხუარასანისა ჰქუიან“. იხ. შოათურქი. იხ. ხუარასანი.

ელდრანგანი — „ვარდის კაქაქსა ჰქუიან“. იხ. ვარდის კაქაქი.

ემბალი — ომბალი უნდა იყოს. *Mentha pulegium* L.

ენდრო — *Rubia tinctorum* L.

ენდრო მდებარათა — იხ. ლაქი ბუზური.

ერავინდი || ერავინდი || ერავინდი — მუხული. „ერავინდისა მარცელისა ზომად ლქმენე“.

ერაკი — გეოგრა. ადგილი. ერაკი.

„ერაკის მარილწყალი“. „ერაკის ჰაე-
რი“.

ერცხუნჯი — იხ. ლაფთი.

ერკანახე || ერკანახი — სისხლ-
ძარღვია. „ერკანახისა გაცხნა ერგების
ტივილსა შედებულსა სისხლისაგან“.

ერჩაქაი — მგლის „ვორჯასა“ ჰქუ-
იან. იხ. მგლის კორკა.

ერუხა — „ქაფურის ძირია“. იხ. ქა-
ფური.

ეჰილორის ბირკი — იხ. კუროსთა-
ვი.

ელევართნა — იგივე ელერთნიცი ||
ელერთნი — „ევარდის კაპკეი“. (იხ.). იხ.
ხლექ წურილი.

ელფურიეგი — „ოთნსა ჰქუიან,
ქარის ძირა თეთრი და შავი“. იხ. ოთნი.
იხ. ქარის ძირა.

ეჰის თხელი — უცნობი მცენარის
თესლი. შედის ერთერთი მაჭუნის შე-
მადგენლობაში.

3

ვაზი — *Vitis Vinifera L.*

ვა[ლ]იქაღბუტში — „ილიე... ფურ-
თა ერთო ძუელი, სამი ნაწილი და ვალო-
ქაღბუტში ერთი ნაწილი“. შედის ერთ-
ერთი ლიდიმედის შემადგენლობაში.

ვანაშიერის ნაკაში — „ვანაშიერის
ნაკაში იყო. ერთისა ასისაგან ერთისა
ცხენოსნისა სიარული(?) აბჯარი შექ-
ნა“.

ვარდი — დაავადება. ვის გამო-
აჩნდეს ტანსა ვარდი და ბუგრი“.

ვარდი — *Rosa L.*

ვარდის კაჭაბი — *Taraxacum.*
ბურბუმელა. იხ. ელირნეგანი.

ვახვახა — სენია. „შეშლილობა, სი-
გიფე, სიცოფე. „ვასვასა, რომელ არს სი-
ცოფე“.

ვალმუარუი || ვალმერუი — იხ.
აღზარი || ათხარი.

ვაშაკი — იხ. ვაშვი.

ვაშვი || ვაშაკი || ვაშკი || ვაშყი —
Cummi Ammoniacum. ერთგვარი წებო.

ვაციხ წურერი — *Nardus Stricta L.*
კატაბალახის სახეთაგანი.

ვაჭი || ვაჩი — *Acorus Calamus,*
ჭობხოჭი, ეგირი.

ვეცხლი — ვერცხლი. *Argentum.*
ველური ხაშხაში — იხ. ხაშხაში.

იხ. პირინგი.

ვირის ლერწამი — იხ. კასბრდარი-
რა.

ვიჭვი — თევზის ქიცი.

ვრახოშოლი — ბალახია, „ბალახი,
რომელსა ჰქუიან გუნდა ვრახოშოლი“.

ვაჭალმფრახი || ვაჭალ მუჭახილი —
სახსრების ტკივილი, ძვლების დაავადე-
ბა.

ზ

ზაირა — დაავადება, „რომელ
არს ქირეება“. ყვანა, კინთვა.

ზამახტი || ზამახტი — „სისხა“ *Hy-*
drops. „ზამახტი სამი ფერის არის: გი-
მასივებელი, გამზურვებელი, დამხეთქე-
ლი“.

ზამზური, || ზამზუა — უცნობი,
იგივე ჰშა.

ზანჯახილი || ზანჯახული || ზანჯა-
ფილი — „ძირასა სენეჩელსა ჰქუიან“. *Zingiber officinales Rose.*

ზანჯახილი სინი || ზანჯახილახანი —
იხ. ზანჯახილი.

ზარამბალი — იგივე ზარანბალი
Zingiber Zerumbet Roxd.

ზარარი — *Arsenicum,* დარიშხანი.

ზარევანი || ზარევანი || ზარევან-
და || ზარევანი — „ურთაკია მრგვა-
ლიც არის და გრძელიცა“ ძირმწარა,
Aristolochia L. იხ. ურთაკი.

ზარმაღუმი || ზარმაღუმი — უცნობი
წამალი (ლ. კ.) შედის ერთერთი მაჭუ-
ნის შემადგენლობაში.

ზარმელი — „ზარმელი უკეთუ სე-
რობისა შემდგომად კამადი. მიილო“
ხოლო „შუილდე კამადი არს სამზარი,
ხოლო მიმწუნბრი კამადი — სერობა“
(საბა).

ზარნახი || ზარნახი — *Flacurtia*
Cataphracta.

ზატმი — შედის ერთერთი ლიდი-
მედის შემადგენლობაში „ზატმი თეთრი,
წონა ღრამისა ხუთისა და ქერისა ფქუ-
ლი“.

ზაურანი || ზაურანი — *Crocus Sa-*
tivus Al. L.

ზაქა || ზაცი — ერთერთი საწმელათაგანი.

ზიბიბი || ზიბიბი || ზიბიბი — გამზმარი ყურძენი, ჩამიხი „გამზმარ ყურძენს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

ზიბიბი ჩაბილი || ზიბიბი ჩაბილი || ზიბიბი ჩაბილი არაბულია „სპარსულად მოიხივ, ქართულად შთის ჩამიხის ჰქვიან“ იხ. მოიხივ იხ. შთის ჩამიხი შდრ. წინა სიტყვას.

ზირა — *Cuminum Cyminum* L.

ზირისკი — ზირინისა ჰქვიან ზირისკი, კოწახური, აბარბ რისი.

ზირინიხი — იხ. ზირისკი.

ზიტრატი || ზიტრატი — კილაშონი და ზიტრატი ჰინდი და ზიტრატი სპარსული.

ზიშანი — მაქის ცემის ერთერთი სახე. „თუ სხული იყოს და ესრეთ სახე დეოქლეს ვითა ზემო სწერია ზიშანი ჰქვიან“.

ზიური — „პურია“. იხ. მურა.

ზოფრა || ზოფრა — იხ. სასლოსი.

ზრუნბაღი || ზარუნბაღი || ზარუნბაღი || ზარუნბაღი || ზუმბაღი — *Curcuma Zerubal*.

ზუი || ზუის ზეთი — „შავა საკმელსა ჰქვიან“ (ვ. ლ.) *Storax*.

ზუმი — „და სტომოქსი ვაქურვებდეს ზუმსა“ კუქის შიგნითა გარსი უნდა იყოს [შდრ. „ზუმელი კეტყუიანი“ (რ. ერ)].

ზურუნბაღი — იხ. ზრუნბაღი.

ზუნბ — „უნბია“. იხ. უნბი.

ზუფა || ზუფა || ზუფა — „ბალახია კავალა“ ურტი *Hissopus officinalis* L. იხ. კავალა.

ზუჩაქი || ზუჩაქი || ზაჩაქი — „რომელ არს ქიქისა მსგავსი“ ანატომიურად თვალის მინისებური სხეული („რეტრობათი ზაჩაქია ჰქვიან, მით რომელ სინეღლე არს ვითა გამდნარი ქიქი“ წ. ს.).

ზღუის კაფი || ზღუისა პერული — *Osia Sepiae*. *Sepia officinalis*.

01

თამარინდი || თამარინდი || თამარინდი || თამარინდი || თამარინდი || თამარინდი —

თამარინდი, ინდოეთის ტყეშალი *Tamarindus indica* L.

თაგუის კბილა — კბილების ფეხდამყოფობა, სურავანდის მავარი, კბილთა სიმყარე.

თაგუის ხახუი || თაგუის ხახუი — *Scillia bifolia* L. იგივე ბასალიცილი, (იხ.).

თაგვილი — ტინის დაადებება, მენინგიტიით. იხ. სარსამი.

თაგვის — იხ. სადაფი იხ. ჰილანი.

თაღვაში — *Brassica rapa sativa* L.

თაღვაში — „მარტული, რომელსა ჰქვიან თაღვაში“.

თამარლირონი — შეღის ერთერთი ლუიოს შემადგენლობაში „სეღისა თესლი მოქალუ და თამარლირონი გაწმედილი მარტულსა და თესლისაგან და გურკისაგან“.

თანგარგი || თანგარგი — სპილენძის ქვაბი.

თანგარგი — ნექტარი, „ნექტარი“.

ესე არს ორნი მდინარენი შეზავებულნი. ორნი ღვირი და წყალი, გინა მისთანანი“ (საბა).

თანოის ხოცო — იხ. ღარიკონი.

თარანგაბის წყალი — იხ. თარანგაბინი.

თარანგაბინი || თარანგაბინი — იხ. თარანგაბინი.

თარბუთი — შდრ. თურბითი.

თარბაქ აფიონი — აფიონის თრბაქი. იხ. თრბაქი || თრბაქი. იხ. აფიონი || აფიონი.

თარბაქი — იგივე უმტყი (იხ.) უცნობია.

თაფლუბი — რთული შემადგენლობის წამლის სახელი „ნიშანი ხანდოკონისა, რომელი არს თაფლუბი“.

თაქუის ყუერი || თაქუის ყუერი — თაქუის ყუერი, თაქუის სათესლე ქირკვალი ან მისი პარკუქები *Sacci castorei*. თედრი — იგივე თედრი (იხ.) უნდა იყოს.

თეთრი ცუილა — თეთრი სანთელი.

თელგამი || თელგამი, — ბალაში.

თემურახუი — „მისი სანაელო“

ყუსტი ჰქვიან. იხ. ყუსტი.

თეძი — შეღის ერთერთი თეძის

შემადგენლობაში „სალიხა, ხაშხაში, თეძრა რომელ არს ნეძბის“.

თიადორიტოხი — ერთგვარი იარაჯთაგანი „ნიშანი თიადორიტოსისა დიდისა, რომელი ერგების ყოველთა სენთა“.

თივა კაცი — „ლოასისა ძირი, რომელ არს თივა კაცი“ იგივე პებრა (იხ.).

თივა მკუდარა — „თივა მკუდარა და წყლის კაქუნტელის თესლი“.

თიშონი — „რომელ არს ფარიკონი“.

თიშტი — უცნობია.

თოდორიტონი — ერთგვარი იარაჯთაგანია „თოდორიტონი... რომელ არს ჭოვზა ბოვასა“, „ნიშანთ თოდორიტონისა, რომელ არს იარაჯ ლოდოლია დიდი“.

თიშონი — „რომელ არს კახუპი“.

ჰაზუნია: თესლი, „უარდის თესლი“ (ვ. ლ.) *Lupinus sativus*. ხანკოლა, ბებრის ბეწვა, ბაკლა.

თოფალხა — იხ. სოდი||სოთი.

თორინჯანი || **თრუნჯი** || **თურინჯი**, || **თურუნჯი** || **თურჯი** — *Oitrum Vulgaris* L. ფორთოხალი.

თრანჯახინი || **თარანჯახინი** || **თრანჯახი** — მანანა *Succus Fraxini Orientalis*.

თრენჯოტი — იგივე პრნოე, უცნობია.

თრიაქი არებცა — იხ. თრიაყი არბა.

თრიაქი დიდი — იხ. თრიაყი.

თრიაყი || **თერიაყი** || **თრიაქი** — შხამის ანუ გესლის საწინააღმდეგო რთული შემადგენლობის წამალი, „თერიაყი — სამსალის მკურნებელი“, (საბა) ოპიუმე *Theriac*.

თრიაყი არბა || **თრიაქი არაბა** || **არბა თრიაყი** — არაბული თრიაქი.

თრიაყი ფარუე || **თრიაქი ფარუე** — არაბ. **ჭარარუხ** — ბედნიერი, ნეტარი. *Electuatum Theriac*. „იქნების კორცისაგან გუელისა და ქუიან თერია ფარუე“.

თრიაყი ყულთისა — ერთგვარი თრიაყი. იხ. თრიაყი.

თუბუთი — **თერპითი** (იხ.) უნდა იყოს.

თუღარი || **თუღრი** — *Erisimum* ანუ *Sisymbrium officinale*.

თუთა || **თუთუბა** — *Rhus Coriaria* L. სუმალი.

თურბითი || **თურბუთა** || **თარბუთი** || **თუმბოთი** || **თურბოთი** — *Turbith Ipomoea turpetum*-ის ძირი.

თურმისი || **თურმიზი** — იხ. თიმონი.

თურუნჯის გამოზრდილი — იხ. თორინჯანი, იხ. გამოზრდილი.

თურჯი — იხ. თორინჯანი.

თუსქეპრიყო — მწუანეს გუნდასა ქქიანა. იხ. გუნდა მწუანე.

თუხა || **თუხში** — ძიელად მონელება, კუქის მოშლილობა (დისპეპსია) „ვინ იჭირვიდის დიდისა თუხმისაგან“. **თუხმაქანი** || **თუხმანი** || **თუხმაქანი** || **თუმაქანი** — *Portulaca Oleracea* L. დანდური, კატკატო, მსუქანა, ყეკატა, უკვადვა.

თუხში — შედის ერთ-ერთი მატებუხის შემადგენლობაში „კულისტამი, თუხში, ხატმი და ყუავილი მისი“. შდრ. თუხმაქანი.

თხილი — *Coribus avellana* L.

ო

ოა — *Viola adorata* L.

ოარაყანი || **იარაყანი** || **იერაყანი** — სიყვითლის ავადმყოფობაა.

იარაჯი — სამკურნალო ნივთიერებათა შეზავების ერთერთი ფორმა. კეთდება აბებისა და მალამოების სახით თაფლითა და შაქრით.

იარაჯ ფყრა || **იარაჯ ფყურა** || **იარაჯ ფყრა**. — ერთერთი წამალი რთული შემადგენლობის.

იასმივი — „ბალბალუქის თესლის ზეთი“. იხ. ბალბალუქი.

იბისბენი — შხამის შემკველი ნივთიერება.

იბრინჯი — შედის ერთერთი გუარაშნის შემადგენლობაში. „იბრინჯი წონი ღრამისა რვისა“.

იღენალ ზალახანი — იღენალ — უცნობია. იხ. ბალახანი.

იღნაღლაია — „რომელ არს მარსუნაჲ“. შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. იხ. მარსუნაჲ.

იღნაღ ჰიზე — უცნობია. შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში.

იერსე — უცნობია. შედის ერთერთი იარაჲის შემადგენლობაში. „მასტაჲა ბერძელი და იერსე და სკორდიონი“ (მღრ. ირსა).

იერ ბერის წურბი — იხ. ჰეზერბერე, იხ. კოწახური.

იეხიქლი — სიქანქუბინის ერთერთი სახე. იხ. სიქანქუბინი.

იხ ძიხი — იგივე იბაკი კასტიდის (იხ.).

ილაოხ || ილაო — „სენი არს, უპეის ზეთ წელის ნასკელობითა, ზოგნი სახელს დებენ მყარალად, და ზოგნი ჰასა და იტყვიან სიძნელით ტყიულსა მისსა ნაწლავის გამოსკუნისათუს“ (საბა). იღუუსი, ნაწლავთა გაუვალობა.

იმათი — უცნობი მცენარეა. „იიღე იმათი ფურცელი ნელღი და წურილად დაჲარ“.

ინდი||ჰინდი — ინდური, ინდოეთისა. „იიღე მარილი ჰინდის“.

ინდამეკოყისა თეხლი — იგივე ჰინდი კოკის თესლი უნდა იყოს. იხ. ჰინდიკოკის თესლი.

ირიყუბი — იხ. ბაბუნაჲი.

ირსა — ლეკარ „რუალა მჰარაჲი“ *Rumax Optusifolius L.*

ირუმ — უცნობია. შედის „არისტოტელის მაჲუნის“ შემადგენლობაში „ჲქნტიან, ირუმ, საჲინდი თუითოსაგან. რეა დრაჲი“.

ისთარი თეთრი — შედის ერთერთი გუარამუნის შემადგენლობაში. „სსანძლოსა თესლი, თეთრი ისთარი ექუსისა დრაჲისა წონი“.

ისრამი — იხ. ჰისრიჲი.

ისტამბიკონი — „შესამარცხლებელი“ წამლის ერთერთი სახე. „ნიშანი მარკულისა ისტამბიკონისა“.

იტრიფალი — *Trifolium Repens L.* სამყურა ბალახი.

იუბსი ჰილ ჰილ — ერთერთი საწამლავთაგანი.

იუჰანი — ანგუმბტია. იხ. ანგუმბტო. იხ. უჰანი.

იფანი — კოპიტი, *Fraxinus excelsior L.*

იფნის ხილი — იხ. იფანი, იხ. ჲანჲილილოზ.

იქილელ ჲელიჲი — იხ. აქვალ მელიქი.

იშნა||იხნა — „ფურცელი ჲარქუეტისა“. იხ. ჲარქუეტი.

ბ

ბაეჰანი — ნაღველი, დარდი, მწუხარება, დაავადება. „ბაეჰანი ათი ფერის არის“.

ბაეჰალი — ბალახია. იგივე ზუფი (იხ.).

ბაჲ მარეჰი — იხ. ხრტიჲ, იხ. ასარონი.

ბაჲუმორე — იგივე ნრთნი (იხ.).

ბაჲუმო || კაჲუჰი — იხ. თომონი.

ბათარტიკონი — ერთერთი: ბარჲათაგანი. „ნიშანი ბარჲისა, რომელ არს კათარტიკონი“.

ბათოლიეჲ მარღვი — ეენა (სისხლის მარღვი — ვენური).

ბაიანი — იხ. ბალიტკი.

ბაისხის წყალი || კახუში || კახუჰა||

ბაისოში || კაისუში — მცენარე *Achillea santolina L.*

ბაკისა ნაღველი — კაჲბის ნაღველი, იმბარებოდა წამლად.

ბაკის ხაჲუნეგელი — *Lipospermium officinale L.* კლდის ყურძენი.

ბაკა||ბაკეაი — ბაკეისაგან გამოხდილი ექსტრაქტი. „ახრურის ხის გომიზა“. იხ. ახრურის ხე. იხ. გომიზი.

ბაკულა || ყაჲულა || ყაჲულია — „ბაჲი“. *Cardamonum*, კარდამონი. *Semina Cardamon minoris* — მცენარისაგან. *Elettaria Cardamonum White.* — იხ. ჲელი.

ბაღის თეხლი — კალიას თესლი

ბაღია — *Salsol crassa M. B.*

ბაღკატრონი — არჲასი. იხ. არჲასი.

ბაღნახი — კომბოსტო *Brassica oleracea L.*

კალნახის წყალი — იხ. კალნახი.
კამა — *Anethum graveolens*
კამბა — თვალის ერთერთი და-
ვადება. „რომელი მოიწვევდ გაძღეს და
ვის თულთა კამბი მიედვას“.

კამბალი — წამალია, შედის ერთ-
ერთი მაკუნის შემადგენლობაში.

კამბლთა — შედის ერთერთი მა-
კუნის შემადგენლობაში. „თაქუის ყუ-
ერი წონი ღრამისა და კამბლთა მისივე
წონი“.

კამულია — შედის ერთერთი რთუ-
ლი წამლის შემადგენლობაში. „კამუ-
ლია, ქუშტიბარი, ჯანდიანე ბერძელა,
ესენი თუთო თორმეტისა წონისა“.

კანაფანაჟირი — „წყლის წიწმბათა,
სომხურად კრკოტი“. იხ. წყლის წიწ-
მბატი.

კანაფი — *Cannabis sativa* L.
იგივე კანეფეტი.

კანეფიტი — „კანაფსა ჰქუიან“. იხ.
კანაფი.

კანტრონი||კანტრონი||კანტო-
რონი — *Centaurea*.

კანჯითა — „შუშაა ქუნჯითიუც
ჰქუიან“. იხ. ქუნჯითი. იხ. შუშა.

კაპარი — *Capparis spinosa* L.
„ქაფარცხსა ჰქუიან“.

კაპიტი — აღმაინის ბუნების აღ-
მნიშნელი ტერმინი. „მის არისა კა-
ცინი ბარბარიზინა და კაპიტნი“. შდრ. ბარ-
ბარიგი.

კარაფული||კარაფული — *Diant-
hus Caryophyllus* L. ბაღის მისაკი.

კარეაბაული — აფთიზონი (იხ.).
„ქონღრის ხესა ჰვავს“.

კარღონია — იხ. კორღმანა.

კარსი — იგივე ვერისნაკი. *Ainus
glutinosa* willd. თხმელა.

კაროხი — „ქრევისი წყალის ქა-
კუნტელია“. იხ. ქრევისი. იხ. წყალის
ჰაქუნტელი.

კარული — ქურქელია შარდის შე-
საგროებლად და საკელევეად.

კახაბა — ლერწამი, *Arundo phra-
gmites* L.

კახბრედარიბა — *Calamus aro-
maticus*. „აიღე კახბრედარიბა, რო-
მელსა იტყუიან ზოგნი, ვით არს ესე
824

შეკონნი, ვითა არს ვირის ლერწამი“.
კასლა — იგივე ტაფნი (იხ.).
კასლი — ფურცელი იგივე სეტო
ჯინდი (იხ.).

კასლიუხი — იხ. დაშმიზტა.

კასომალოხი — იხ. ბალი.

კასტილოხი — ვაიის წუერი, ვა-
ციწვერა, *stipa*. „კასტილოხის რომელ
არს ვაიის წუერი“. იხ. ვაიის წუერი.

კასტრონი — „რომელ არს თა-
კუის ყუერი“. იხ. თაქუის ყუერი.

კატატო — დანღური, უკვლევა
(იხ.).

კატრანი — კუპრი.

კატრინი — „რომელ არს არჯასა-
თაგინი“. იხ. კალკატრონი.

კალმუხა — „შედის ერთერთი მა-
კუნის შემადგენლობაში. „კალმუხა, ახ-
ლუზია ჰქუიან“.

კალჩანკის ძირა — იხ. შიბარამ.

კაპატი — ვარდის კაპატი, *Cicho-
rium intibis* L.

კახმუქუ — „თაქუის ყუერსა ჰქუ-
იან“. იხ. თაქუის ყუერი.

კევი — *Resina Mastix*.

კევი ბელგეონისა — იხ. კევი. იხ.
ბელგეონი.

კეთროვანი — კეთრით დაეადებუ-
ლი. „კეთრი — ქორცთა გათეთრება
და ქერტლი“ (საბა).

კიმილა || კიმილა — კარგია.

კელილამი — შედის ერთერთი ზე-
თის შემადგენლობაში. „აიღე კელილ-
ამისა გამოწურვილი და ნედლისა ლ-
დანისა გამოწურვილი“.

კერატი — წონის ერთთელია —
0,1839 გ. „ზაფრანი ექუსი კერატი“.
„ვირე კერატისა წონამდღე“.

კერატი ცელისა — იხ. ხარნუ ბა-
შაქვ. „კერატი ეცლისა... წონი ღრამისა
სამსამისა“.

კეფალი — *Vena cephalica*.

კილაპონი — *Cinamomum zey-
lanicum* „დამწვარ თარიკონსა ჰქეიან“
(ვ. ლ.) „ღარისინია“.

კილაპონი ხინი, — ჩინური კილა-
პონი. იხ. კილაპონი.

კინა — *Ricinus Communis* L.
აბუსალათინი.

კიპატი — იხ. კაპიტი.

კიბერისი — იხ. სოდი||სოთი.
კიპაროსული — იგივე შამინდალი (იხ.).

კირტიმის გული — „რომელ არს ქურქუნწოფი“ იხ. ქურქუნწოფი.

კირტიმის ფერი — დაავადება, სიყვითლის ერთერთი სახე. „სენნი კუ-ერცხის გულისა ნავლისანნი მრავალ ირიან ესენიცა ვითბრუნე: კირტიმისეუ-რი არს...“ და სხვ.

კირტიმ შინდი || კირტიმი აინდი — ინდური კირტიმი.

კირფა||კირფი — ნევრის დარიჩინის ხის ტყავი. *Cortex canliae Albae*, მცენარისაგან — *Canela Alba Murray*.

კიტბი — ერთგვარი საწყაო „ჩაახახს... ზეთი... სამი კისტვი ვირე ზეთმდე“.

კიტრი — *Cucumis sativus L.*

კიტრის თესლი — *Semina Cucumeris*.

კიტრშიმ არაბი — არაბული კიტრი უნდა იყოს.

კიტრშიმ შინდი — ინდური კიტრი უნდა იყოს. „კიტრიში შინდი და აბან-ლი და კიტრიში არაბი“. შდრ. კიტრიშ შინდი.

კიოტონი — იგივე ბარბუზან, უცნობია.

კობარა — შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „კობარაი და ფაშრაშათინი, ამის ყოვლისაგანი წონი დრამისა ორორისა“.

კოყაროჩიას ძიარი — იხ. აშუა.

კოლინჯი — „ეს ნაწლვევი არს უბეს ქვემოთ, რომელ მამოვალს აქეთ-იქით“ (საბა). სამკურნალო ძეგლებში. ეს სიტყვი ხშირად დაავადების *Colitis* მნიშვნელობითაც იხმარება.

კოლინჯის ზეთი — ერთერთი სამკურნალო ზეთის სახელწოდება.

კოლნი — იგივე დარარიე (იხ.).

კონონი — „ხინგმოლია, ფარიფაყაჲ კჳეიან“. იხ. ხინგმოლი იხ. ფარიფაყა.

კორღმანა||კორღმანი||კორღმონა || კორღმანა — „რომელ არს ქარვა ველური“, „ველური ძიარა“ „*Cardamina*“ „ქარვაი კულიაივი“.

კორთინ წითინ — ქონდარია. იხ. ქონდარია.

კორძი — „კორძი — ღლიათა და საზარდულთ ჟირკელი“ (საბა). აქედან, დაავადების „ივი ეამის“ სახელწოდება, რომელიც კაცს „უფროსი-ერთი ან ყურის უკანა, ან ილიაშიც და ან საზარდულზედა გამოუვა“ (იად. დაუდ. გვ. 52).

კოსტი || კოსტინი — „ქუშტი, რომე კოსტი ჰქუიან“. „ქუშტი... რომე კოსტინი ჰქუიან“. იხ. ქუშტი.

კოსტის ძიარი — იხ. კოსტი.

კოსტრომონი||კასტრომონი — „კას-ს[ი]ტრიონი — ქვა კალისა“ (საბა). კალის ქვა, იგივე სოდა, ნატრიუმი.

კოფიონი || კოფე — „წამალი რომელსა რქუიან კოფიონი“. „ნიშანი კოფიონისა, რომელ ჩაერთის მარუნსა“.

კოშტბარკოშტი — იხ. შარალღული.

კოწახური — *Berberis Vulgaris L.* იხ. ჰეზერმრე.

კოჰა — ჩანჭაფილი, *Zingiber officinale Rosc.*

კოჰის ძიარი — იხ. კოჰა.

კოჰობი — პატარა თიხის ჭურჭელი [მეტრე ქოთანი“ (საბა)].

კოჰუმბრა || კოჰუმბრა — კუჰუმბრა — „აფთიმონს ჰქუიან“ (ვ. ლ.). *Epithymum*.

კრავის ენა — *Plantago arenaria Wetk.* „ცერცეს ჰქუიან“ (ვ. ლ.).

კრღამკოტიმა — „წიწმარია“. იხ. წიწმარია.

კრკო — *Semina Quercus s. glaus Quercus*. მუხის ნაყოფი.

კრკო შაღმაი — კრკო — „ზაფრანა (საბა). *Crocus sarivus L.* კრკო შაღმაი, რომელ არს ზაფრანი ვაზავებული“.

კროხის წყალი — „ჩლითა ყრმათა, რომელნი ვერ ფსამდენ, კროხის წყლითა შეასუი“.

კრკუჰომი — წამალი. ერთერთი მაქუნი.

კუაზირი — ქარის სახე. „ჩრდილი ქუეყანა, ქარი მისი კუაზირი შამალი“.

კურცხის გულის ნავლეი — ყვითელი ნაღველი.

კუიდა — იხ. შინგლი. იხ. შანგარა.

კულიავი || კულიაფე — *Caminum Cyminum L.*

კულმუხი || კულმუხო || კურმუხი —
Junia helenium L. ლუხუმა, კორმუხო.

კუნდრუი — „საკმელია“. მიიღება
ხისაგან *Sturax benzoin Ladanum Al-*
bum იხ. საკმელი.

კურკუმი — „ვეცხლის კურტალი“...
„კურტალი წურწუმა“ (საბა). ვერცხლის
კურტკელი „კურკუმა ჩასლო მცირეა“.

კუროხთაი — *Tribolus terrestris*
L. „ასაქ ჰქუიან თათრულად, სომხურად
ტატაშია. ქართულად ექილორის ბირკი“
იხ. ასაქი. იხ. ტატაში. იხ. ექილორის
ბირკი.

კურხი — იხ. ყურსი.

კუხტი — იგივე კოსტი (იხ.).

კუფთი — „რომელ არს წითლის
სანდლისა შარტუალი“ იხ. წითელი სან-
დალი.

კუფლი — შედის ერთერთი შაფის
შემადგენლობაში „აილო... საღლამი ქუ-
ერცხის გული და შამალანდალი... და
კუფლი და აშკაული“.

ლ

ლაბა წებოვანი წვენი. *Succus*.

ლაბალხანი || ლაბლაბიამა — *Co-*
nvolvulus arvensis L. ხუარტლა. იგი-
ვე ლაბაბო (*Lablab Vulgaris savi*)
უნდა იყოს. „ლაბლაბა არს ბალახი ქაო-
ბისა, რომელიც ამოვა წყალში, ძირი
აქუს თეთრი და ფესვიანი, ღერო აქვს
მომწვანო, მოთეთრო წითელ ნარევედ,
ფოთლი აქვს გულოვით მცირე, მოგრ-
ძე, დაბილული, ოროლი აბია ღეროსა
აქეთ და იქით. ღეროზედ მცირე ტოტს
მოისხამს და ზედ მტევანს გაიყვამბს,
ლურჯს ყვავილს, სიმალით არის ერთ
ჩარეჟამდის, ვიდრე სამ ჩარეჟამდინ“
(საბა).

ლაღანი || ლაღანა — *Ladanum*.
Bosvelia carterii L.

ლაზიქი || ლაზიქა || ლაზიქობა —
„ლაზიქობა ესრე ითარგმნების: წებოსა
ბუნებითა არს თელგმა, ვითა წებო ეკრ-
ვოდის“. პათოლოგიის სახეობაა.

ლაყუა || ლაყუა — „რომელ არს
პირისა მომრუდება“. „ლაყუა პირისა და

ასოსა გამრუდებასა ჰქუიან“. *Paresis*
nervi facialis.

ლაშადალხა ხატიფი — „რომელ
არს შერცხალთა ნაყარი“. იხ. შერცხალ-
თა ნაყარი.

ლაშაბა — უცნობი ხეაზა მცენა-
რე, იხ. პატატულ.

ლაშვარდის ქვა — იხ. პრეტვ ქა-
რი. ლაპის ლაზულის ქვა. *Lapis lasuli*.
ლარსტონი — თერიის ერთერთი
სახე. „შექნა ლარსტონისა დიდისა სარ-
გო გრძელისა სნებისათვის“.

ლატბა — „ალავერტი“. *Medicago*
Sativa L.

ლაქი ბური — იხ. ლაქი ბუსრი ||
ლაქი ბუზური.

ლაქი ბუსრი || ლაქი ბუზური — „რო-
მელ არს საღებავი და ენდრო მღებვარ-
თა“ (ლაქ — „კარმინო, საღებავი, ენდ-
რო მღებართა. ბუზურ — თესვების
მოქირებული ფერი). საუკეთესო საღე-
ბავი ლაქი. *Rubiactinctorum* (ლ. კ).

ლახატარი — „რომელსა ჰქუიან ეა-
ცის წვერი“. იხ. ვაცის წვერი.

ლახუსტავი || ლახოსტავი *Cuprum*
Aceticum Crystallisatum.

ლაჟი — იგივე ლუაჟი. ლაქი(?) —
„კუროს თაი“. *Phylalacca decandra*
L. (ი. აბ.).

ლეღი — *Phragmites communis*,
Trin. შედის ერთერთი რთული წამლის
შემადგენლობაში: „ლეღი და ყაყუა
და ბამბუჩაჩისა თესლი“. შალაფა.

ლელოფარი || ლულუფარი || ლი-
ლოფარი — *Helianthus Anuus*. L.
მზესუმზირა.

ლეში || ლეში* — *Datura* *Stram-*
onium L. ბანგა, ნებვბალხა.

ლემისა თესლი — იხ. ლემი.

ლენცოტა — *Hyoseyamus niger*
L.

ღერწამი || ლელწამი — „ყანის ნა-
წველარი, გინა ჩალა“ (საბა). მცენარის
ღრუიანი ღერო.

ღერწამის თესლი — *Semina Ar-*
undo donaci.

*ლეში — *Hyoseyamus niger* L.
(ლ. კ. და ი. აბ.).

ლელაიუნტი — იხ. ჰაბანილი. იხ. ლილის თესლი.

ლიაბატრი — „რომელსა ჰქუიან მუშეი“. იხ. მუშეი.

ლიბნა — ერთერთი რთული წამლის შემადგენელი: „აილე ...და ლიბნა თითო ხუთი წონა“.

ლილიმედი || ლილიმედი || ლილიმედი || ლილიმეტი — სამკურნალწამლო საშუალებათა ერთერთი სახე, „რომელ არიან გარე შესაცხებელნი წამლნი“.

ლილის თესლი — იხ. ჰაბანილი.

ლიმონი — *Citrus limonium* Risso.

ლიმონის შარაბი. — იხ. ლიმონი, იხ. შარაბი.

ლიხენ ალასფირი — შედის ერთერთ გუარიშნის შემადგენლობაში. „მელის ყუერი და ლისენ ალასფირი და ქარეა ეელური“ (მღრ). ლისან ლუსეარი — *Achusa italica*).

ლიხენტა ხაფირი — წამალი არს, რომელი ლისენტა საფირი ჰქუიან“. იგივე ტადრიჭი.

ლიხონ ლამალი — მრავალძარღვას (*plantago major* L) თესლი. „მრავალძარღვას თესლი“.

ლიტრა||ლიტრი — საზომი ერთეული, საწყაო.

ლიფთისა ბერძენი — „პენტრონისა უძახიან“. უცნობია.

ლიცუე წითელი — შედის მსხლის შარბათის შემადგენლობაში. „მეავისა ისრამისა წუენი და წითლისა ლიცუესა წუენი“.

ლიობა — ტყვილი.

ლიობანი — „ნიმასტაგი“, გუნდრუეი.

ლოკანანი — წამალნი გრილი და ლოკანანი, გრილი და ნოტიანი აშუნდეს“.

ლოკათენი — ყიის ერთგვარი დაივადება, „რომელ გამოასხდებიან ყიასა“.

ლომისენი — ერთგვარი დაავადების სახელწოდება.

ლოპრი — ღორბლი (საბა).

ლოლოლია — ერთერთი იარაქთაგანი. „ნიშანი თოლორიტონისა, რომელ არს იარაქ ლოლოლია დიდი“.

ლუბა — იხ. სურინჯანი.

ლუხმარისა — უცნობია. იგივე სამკუმი.

ლუოკა || ლუოკა||ლუოკა||ლუაო||ლუო — სამკურნალწამლო საშუალებათა ერთერთი სახე. „რომელი არიან სალოკენი“.

ლუქი — „მგლის კორკი *Phitolacca decandra* L.

გ

გაელი — „სისხლისა ერენისი და გაელი ქარისავან არს, ტეხა თელგმოსავან არს“.

გაელი იუხული — შედის ერთერთი მათხუის შემადგენლობაში. „მერე სამი ღრამთ ყუითელი თურბითი და გაელი იუხული დანაყონ“.

გაგა — ერთერთი მომწამელო ნოეთურებათაგანი.

გათხუი — იხ. შატხუი.

გაია — „ზუგისა თაული“ *Storax*. (ზუკა — „შვა საკმელსა ჰქუიან“ — ვ. ლ.)

გაიანე — ერთერთი „მარკულთაგანი“. „ნიშანი მარკულისა, რომელსა ჰქუიან გაიანე“.

გაიკონი — შედის რთული წამლის შემადგენლობაში. „ქუშტი და კორდმანა და გაიკონისა თესლი“.

გაილქი — მოლოხია. ბალა კორკტანა (საბა). *Malva silvestris*.

გაითა||გაითა — იგივე ბალსინი (იხ.).

გაიორი — „ოღმაფაისსა ჰქუიან“. კანქუატა, ჩინჩატა.

გამლაისა გამოწურვილი — შედის ერთერთი „ქუერის“ შემადგენლობაში. „ანზაროთი და გამლაისა გამოწურვილი და თიხა ბერძელი“.

გამედა — „საკამუნია“. იგივე გამედა.

გამუღა — *Convolvulus scammonia* L.

გამცი||გამცი — „ფიკრთა ტყეილი შქამციესქან არს, გამცი ბუშტურისა სიგრილისაგ(ან)“.

განანა — იხ. შურბიბტი.

განანობი — იხ. აღსინთანი.

მანძოლია — მეღანქოლი. დაავადება.

მანკანიცე||მანკანაცო — დაავადება. „ყოველსა სიგრილისა სენსა უშუელის და მანკანესა“.

მანჯანის ძერი — უცნობია. იხ. ჰისით.

მართონ — „ბერძელსა ამითასა ჰქუიან“. უცნობია.

მარგალიტი უპურტელი — დაუმუშავებელი მარგალიტი (მარგალიტი — Margaritae s. Perlae s. Uniones).

მარვის თხილი — მარვა — „წულწკოი თეთრი“, Teuerium marum.

მარჯანგოში || მარჯანგუში || მარჯანგოში || მარდაგუში — „ქონდარი“. Origanum majorana L. „მირტაქიშია“.

მარილი ნეთისა — ნეთის დანალექი უნდა იყოს.

მარილი შინდი — იხ. შინდი მარილი.

მარისთანე — „ნიშანი წამლის ისტრიციონისა... რომელ შექმნილ არს მარისთანა შიგან“. „და არს ესე ზეთი სარგებლისა და საჩინო მართისთანათა თანა და ყოველთა მურნალთა თანა“. „ნიშანი ზეთისა, რომელი იქმარების მარისთანათა შიგან, რომელი იცნობების კოლონქისა ზეთობით“. „ესე შექმნილა მარისთანათა შიგან მისადნობელი“.

მარლაში — მალაშო „იცხონ ამისგან მარლამისა მსგავსად“.

მარშიში — „სპარსული ქონდარია“. იხ.

მარსანაცლო — „ქონდარია“ (იხ.). მარსუნაქი — იხ. იდენალაია.

მარჯანა||მარჯანი — მარჯანი, ძოწი. Corallium lam. „ოქრო და ვერცხლად დაქლიბნე ქლიბითა ლბილითა და მიჰკალნე აენთა შიგან მარგალიტსა და მარჯანასათანა“.

მარჯანარი — „ბასათი ჰქუიან“. იხ. ბასათი.

მარკელი ტერი — უცნობი წამალი. საწამლავ იუბსი ჰილპილის საწინააღმდეგოდ მისაღები.

მასტაქი — Resina Mastix L. კევი.

მასხა — „უკუეთუ გინდეს, რათა თაფლი მასხად არა გავიხდეს“. „აიღე

იგი თაფლი, რომლისაგან ესე გამოზრდილინი გამოგეტუნენ და ქოთანსავე უქუნაქის და აგბო, ვირემ შესქელდეს, ვითა პირველივე თაფლი და საქმელვე შავადო და არა გავიქდეს მისგანი. არარა მასხად“.

მატუხი — სამკურნალწამლო საშუალებათა ერთერთი სახე. დეკოქტი გამონახარში (მათუხ — არაბ. მოხარშული).

მატიტელი — Polygonum. იხ. პარიანდარუ.

მატაბანი — ერთერთი ლიდიმდეთავანი. იხ. ლიდიმელი.

მაქი — გეოგრა. ადგილი. „სინამიქი ბალახია, მაქით მოდის“.

მალათი||მალათა „აიღე მალათისა და ხატმისა თეთრისა ძირი“; „აიღე მალათისა ძირი“. Mandragora officinarum L.

მალახი — Phlegma.

მალთი — „ჭარაოტ ქალბანა“. იხ. ჭარაოტი. იხ. ქალბანა. შდრ. მალათი.

მაღხეა იელე — „ზუჯის ზეთია“. იხ. ზუჯის ზეთი.

მაში — ლობოსმაგვარი პარკოსანი მცენარე. Phaseolus aurens. მისგან მზადდებოდა შემკერელი შარაბი.

მაშმაში — იხ. წირანი. იხ. ქერამი.

მაშუნი — შემრგვე, სასარგებლო.

მახთი — იხ. ქალბანა.

მაქახი — მაქა, პულსი.

მაქუნი — სამკურნალწამლო საშუალებათა ერთერთი სახე. შემზადებულ სქელი ფაფების სახით.

მაქუნი კოფე — ერთგვარი მაქუნი. იხ. მაქუნი.

მაპოლაფი — იგივე მაეზიჭი. Staphisagria.

მაღის ქორქა — იგივე ერწყაქა შდრ. ბადეყარდი.

მარწინვალოზა — ნაწლავთა ერთგვარი ავადმყოფური მდგომარეობა „რომელი წელთა შიგან მგარწინვალობა იყოს და საქამდსა ვერა დაიპირვიდეს და უდნობელსა გაეიდოდეს“.

მღინარი||მღენარი — რაფთანე Gummi pini silvestris (ლ. კ.).

მლოჯი||მლოჯი — Brassica nigra Koch.

შელი ხენი — ერთგვარი დაავადების სახელწოდება. თვის ცუენა, გამელოტება.

შელის ყურეი — შელის კაკალი უნდა იყოს. შელის კაკალი წერილი შარწეია. *Fragaria chation Ehrh* (რ. ერ.).

შელახა — შელის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „შელახა გიქურცინილი და უდალ ბალასანი და კობრაი“.

შელწარული — შელის რთული წამლის შემადგენლობაში. „უანი და შელწარული და ძირა ქირმენი“.

შერცხალთა ნაცარი — შერცხლის დაწეით მიღებული ნაცარი. მაქუნში ჩასართავედ. იხ. ხატიტიფი. იხ. ლამდალა სატიფი.

შეში — იგივე ნაში. უცნობია.

შხაქე — „შონით შოვა“. უცნობია.

შხარონ — „ტყარეიცი და რძინა არის“. იხ. ტყარეიცი. იხ. რძინა. შხობარა — ერთერთი დაავადების სახელწოდება.

შთის ზუღანა — იხ. ლათალი.

შთის ჩაშიჩი — იხ. ზიბიბ ქაბილი, იხ. შოიზიფ.

შითალი||შიტალი||შუტალი||შუტალი — წონა: 1,414 გ.

შირტაიში — იხ. შარზანგუში.

შისურა — „შისრული საცერსა ქუიან“ „წნული რამ კალათი“, „შისურსა შიგან გინჰენო ჩრდილსა“ (საბა), „შისურსა ზედა გაჰენო“. ჩელები. შიფურება მაქუნე||შიფურაბ მაქუნე||შიფურაბისა მაქუნე — ერთერთი მაქუნის სახელწოდება.

შკალთა ფერკები — კალიების ფეხები (შკალი — კალი).

შკლაია — ერთერთი გუარიშნის სახელწოდება.

შკარდოვანი — შერდის ტყვილით დაავადებული. შკერდის სატიკვიარი. „ურგების... შკარდოვანა“.

შკოლო — უცნობია. შელის ერთერთი მაქუნის შემადგენლობაში.

შოთანშტიკო — „რომელ არს ტარიკონი“. იხ. ფარიკონი.

შო — უცნობი წამლეულთაგანი. „შო და ქო და ჰამა ამათგანი წონთუითო ღრამისა“.

შოიდაფნი — იგივე შწყუკვი. „შწყუკვი ბალს ჰკავს“ (საბა). „შოიდაფნისა ყუიელი, რომელ ქართულად შწყუკვი ქუიან“.

შოიდფო||შოდფო „თურბუთი თეთრი და შოდფო და სადაფის თესლი და ღოკო“.

შოიზიქ — სარს. „ქართულად შთის ჩაშიჩსა ქუიან“. იხ.

შოიწონი — შელის ერთერთი მაქუნის შემადგენლობაში. „შოიწონი ორისა ღრამისა და სუბული ტიბი, წონი შუილისა ღრამისა“.

შოკლილუა — შელის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „შოკლილუა, რვა წონა, გენდრუკი რვა წონა“. შღრ. შუკლილუა.

შოლიხა — „აღრკატაკია, ხაბახია კორკოტა ქუიან, შალიქი არის“. იხ. შალიქი.

შოფოლბუება — მოშეება, შოდუნება.

შოშათი||შუშათი — „საბელზედ მოთამაშე“. (საბა).

შოდულამი||შოდულამი — ერთგვარი წამლეულთაგანი, რომელსაც მატბუხების მიღებამდის ერთი დღით იღრე აქლუნდენ. „მატბუხებისა წინათ შისაცემელი შოდულამი, ერთითა დღითა წინათ უნდა შისცი, ძარბუხსა გაქსნის და ბუნებას დაალობს“.

შოხორშვილი — ხორხორშელა, მსხვილი „დანაყენ... შოხორშვილად“ — მსხვილად დანაყენ.

შრავაღძარღვახ თესლი — *Plantago major* L-ის თესლი.

შრუარა — „ალორიკია“. იხ.

შხრიდ — (სიმსრიდე) „ოდეს ფეთქდეს ნესტუი თითთა შენთა ქუეშე გუიანად და სუსტად წულილ და მსარიდ იყოს“. „სისუსტე და გუიანად ფეთქს სიგრილსა შოგუასწავებს, სიწლო და სიმსრიდე შისი სიქმელესა“.

შუა აზრაკი || შუკლი აზრაკი—შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. იხ. შუკლი აზრაკი.

შუაიგული || შუაილითეული||შუაიე ლული — შედის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობაში. „ქინჭრისა თესლი და შუკლი თეული და გუნდრუკი და ონიკიბურისა თესლი“. შდრ. შუკლიაული||შუკლიაული.

შუკლი||შუკლი—ერთგვარი ფისი, ხის წებო, გომფისი. Gummi.

შუკლიაზარი || შუკლი აზრაკი(?)|| შუკლი აზრაკი—ლავეარდის ფერი ან მოწითალო ფისი. Gummi Resina. Bdellium. „ქარახუნს ჰქუიან ლურჯსა“.

შუკლიათი — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება.

შუკლიაული || შუკლიაული || შუკლი ეხული — ალოეს ფისი, გომიზი, წებო. იხ. შუკლი. იხ. ჰული.

შუკლი ჩეაული — შედის გალიანობის დიდი იარაღის შემადგენლობაში. იხ. შუკლი. ჩეაული — უცნობია.

შურატ მარტენი — „მისი თესლი ალახია“. იხ. ალახი.

შურაზახანი — ტყეის ეანგი. Plumbum oxydatum.

შური — gummi resina mirtha.

შური არაბი — gummi Arabicum.

შურისხაფი || შურის შაფი? —ასაყარობე წამალი შურისაგან (ლ. კ.). იხ. შური.

შურტი || შურდი — Myrtus communis L. იხ. ბალი.

შურტის შარაბი — შურტისაგან გამზადებული სასმელი წვენი, სიროფი. იხ. შურტი.

შუსტაქლე — იხ. უპატას. იხ. ხოლენჯანი.

შუტკალი — წონის ერთეული. 1,414 გ.

შუფელი — ერთერთი მითბუხის სახელწოდება.

შუშამა || შუშამი „ბარი და მტად ცხელი ადგილი“ (საბა). „ღვინო ზეგნისა და არა მუშამისა“.

შუშკატრონი — შედის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობაში. „მუშკატრო-

ნი, რომელ საბერძნეთით გამოვალს, რომელი იქმევის“.

შუშვი — აფრიკული ცხველის მუშკის სათესლე ჭარკელებიდან მიღებული სურნელოვანი სითხე Moschus, მუსკუსი.

შუშუშა — იგივე მუშვი? იხ. დებარდები.

შკავანი — კანის ივადმყოფობა, Scabies.

შღევანი — დაავადება ნერვულთუ ფსიქიური. „მღევანისა და კავანისა უფალთა და ესე საღმობა უფროს ხოლო შეექმნებას კაბუტთა, ახალმოზრდილთა და დედათა, რომელთა გაუმრავლდეს საურავი და შევირვება“.

შღიერი|| შღერი ქეცი ან შენი. მუწავის კულა — იხ. ბარცუნეკი

მხუერი — „მსხმო მუწუკი“ (საბა).

შკე — „შროშნისა ძირი მკისა“.

შკეცე || შკეცე — თეთრი თმაწვერი მჭლოში — „შიგანში დიდი მუწუკი“ (საბა). სიმისენე, მუწუკი.

ნ

ნაბოძარი ღმრთისა — ერთერთი რთული შემადგენლობის წამლის სახელწოდება. „შეკნა წამლისა, რომელსა სახელი ჰქუიან ნაბოძარი ღმრთისა“.

ნაგბოლი — ნახარში.

ნაგდელი — ნაღველი.

ნაწლა — სურდო, კატარი, ანთება ზედა სასუნთქი ორგანოების.

ნაკრტენი — „ფრინველის ბუმბული“ (საბა).

ნალია „აილე ზანჯანბილისინი, რა ზომი გინდეს და დახუეტო და ნალიას შეაქალო ქერქსა ზედან“.

ნაშმი — „მეშა“. უცნობია.

ნანსავი — შედის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობაში. „მასტაქე და ნანსავია და ანისონი თუითოსაგან ომბოთი ღრამი“.

ნანსუა — „ნალსრნია, ქონდრის თესლსა ავაგუს“. სონიჯი, სონიჯი, სოლინჯი, შავკაკლა. ცერკვის ბალახი Nigella sativa L. Ammi.

ნაუი || ნაუუდა „ფიჰვის კაკალი“ (საბა).

ნარდანი — ბროწეულის შარბათი.
ნარდანი || ნარდი — „სუმბული“
(ვ. ლ.) *Nardostachys jatamansi* d. c.
იკრეთვე *valeriana jatamansi* ion-
ს უწოდებენ.

ნარდისა ზეთი — „რომელ არს სუმ-
ბულისა ზეთი“. იხ. ნარდინი||ნარდი.

ნახორი||ნახური — ღრუ, ფულუ-
რი, ფისტულა, ბუასილის კვანძები.

ნატეხარა — წერბლის „თუ აღრე
დავარდნა უნდოდეს და არა დავარდეს,
ნატეხარი დანაყე და ზედა შესცხე
წყლითა და დავარდების, ანუ კირი წე-
მოსდეგ“.

ნაღაბაში||ნაღაბაში — შედის
ერთერთი გუარინის შემადგენლობაში.
„იბრინჯი, წონი ღრამისა რვისა და ნა-
ღაბაში, წონი ღრამისა ოთხისა“.

ნახლი — „ნაქსოვია ძვირფასი (სა-
ბა). „განავალი, ვითარცა ნახლი მგლენ-
ვარე“.

ნეხტუ||ნესტო — ხერელი, ღრუ
სხეულის (ორჯანოს) რომელიმე ნაწილ-
ში.

ნეხუი, ნეხუის თხლი, ნეხუის
ქირა — ნესვი.

ნემბის თხლი — შედის ერთერთი
„მარცხლის“ შემადგენლობაში. „ნუში
მწარე გაქურცნული და ნემბისა თეს-
ლი“.

ნეთილი — „მარილი“.

ნიახური — *Apium graveolens* L.

ნიახური ველური — იხ. ნიახური.

ნიახურის თხლი — *Semina Apii*
graveol.

ნიგოზი — კაკალი, *luglans re-*
gia L.

ნიგუზის შარბაბი — ნიგუზისაგან
გაკეთებულნი ტუბოლი წვენი.

ნიკრისი — *Podagra*.

ნილოფარი || ნილოფარი — *Num-*
phaea alba L. თეთრი ღუმფარა.

ნიორი ველური — *Allium rotun-*
dum L. იხ. ასკოდარონი.

ნიშადური — NH_4Cl .

ნიშახტაგი||ნიშახტაკი — სახამებე-
ლი. *Amilum Tritici*.

ნრთნი — „კახუმორა“. იხ. კახუ-
მორე.

ნუარტაი — იხ. შადანჯი.

ნუეიკი — იგივე ნუიკი (იხ.).

ნუიკი — „ნუეიკია“. უცნობია.

ნილოფარი||ნილაფარი — იხ. ნი-
ლოფარი.

ნუიკი—წონის ერთეული, 30, 594 გრ.

ნუმა — ერთერთი შარბაბის სახელ-
წოდება. „სხუა შარბაბი ნუმაისა“.

ნუში მწარე — *Amygdalus ama-*
rus.

მ

მოთნი — იხ. ელფურიკეა.

მოთთა — ერთერთი ქულების სა-
ხელწოდება.

მოლაფახისი — იხ. მაპირნი.

მონიქარი — იხ. რასუსტი. იხ. ლა-
ხტეტაგი.

მონიქაბურის თხლი — უცნობია
შედის ერთერთი მაქუნის შემადგენლო-
ბაში.

მოჰანი — „ანგუმბრთა“. იხ. უჰა-
ნი. იხ. ანგუმბრთი.

მოინდარის ყვავილი — მოინდარი
იგივე აესანთინია (იხ.).

მოწია ხეჯოში — იხ. ფარისია.

პ

პაქვი — „ბადრუჯისა თესლი, რო-
მელ არს პაქვი“. იხ. ბადრუჯი.

პანდრის შარბათი — ერთერთი
შარბათის სახელწოდება „პანდრისთ
შარბათისა ხასიათი, რომელი უშუელის
ლემდისა სიმბურვალესა და სიქმელე-
სა“.

პაქსიმალი — „ბერძულია ორცხო-
ბელად ითქმის, გინა კმელცხოზილი“
(საბა). „აიღე პაქსიმალი კმელი ძმრთა
დამბალი წონი ღრამისა ოცდაათისა“.

პენტრონი — იხ. ლიფთისა ბერ-
ძენი. შღრ. პეტერონი.

პერული — ქაფი, ღუეი.

პეტერონი — იხ. ლაფთი.

პილოის ხენი — სპილოს დაავადე-
ბა (*Elephantiasis*). „ვითა სიგონჯე და
კეთროვნება და პილოისა და მღერი“.

პილალი თეთრი — *Piper album*.

პილალი შავი — *Piper nigrum* L.

პიტნა — *Mentha*.

პიტნა შიხისა — იხ. ტენცო შიხისა.

პიტნის შარბათი — იხ. პიტნა. იხ. შარბათი.

პრახი||პრახა — *Allium porrum L.*

პროტუნცია — იგივე ჰბრკაქერ. უცნობია.

ტ

ფაგარო — ენგარი უნდა იყოს. *Cuprum aceticum cristallisatum* — ტუციის აცეტატი.

რ

რაბაშლანი — შედის ერთერთი მკურნის შემადგენლობაში „... და რაბაშლანი, წონი ორისა ღრამისა და ნახევრისა“.

რაზიანე||რაზიანი||რაზიანა — *Foeniculum officinale*. — კამა.

რაზიანი — თაერებული იხ. რაზიანე.

რაზიანის თესლი — იხ. რაზიანე.

რაკა — ჩივლითა დაავადებაა „ჩვილითა, რომელთა ცეს რაკადი და გულსა შეაღებდეს და გაუმრუნდეს კელნა და ფერკნი, რომელ ზოგჯერ შოიჩრეებთან და მოკულებიან და მიიცვალუბის“
რამაქსუქი — შედის ერთერთი ლიმფელის შემადგენლობაში. „აიღე ქულანარი და აფსინდი და რამაქსუქი“.

რამი მარნისი ერთერთი რთული შემადგენლობის წამლის სახელწოდება.

რახუსტი — „ონიქარია, დამწუარი სპილენძია, ლახუსტავი ირის“. იხ. ლახუსტავი.

რატაბის თესლი — რატაბ||რატაბ. *Medicago* — იონჯა.

რაშა — კანკალი, ცახცახი, ძაგძაგი მთელი სხეულის, ან მისი რომელიმე ნაწილისა „მას ჰქუიან, რომე კელი აუთროლოდეს“.

რევანდი — *Rheum palmatus* „სომხურად ჰქუიან და ხევრაწინის ძირა“.

რევანდისინი — ჩინური რევანდი. იხ. რევანდი.

რევანდი ჩინური — იხ. რევანდი სინი.

რემი — „ჩინდინა, რემი, აბულღარა, ზერევანდი. „სწორ სწორი დანაყე“. (შღრ. რემონ — ბროწეული).

რიბელი — თვალის დაავადება. „თულთა რიბელი“.

რიბი — სამღლიური ციებ-ცხელება. „ერგების ცხროსა რიბსა, რომელ გაუტრობს ორსა ღღესა და ერთსა ღღესა მოუვა“.

რიზიზინი — ერთერთი საწამლაეთავანია.

რკინის ციცხუი — რკინის „ღიღი კოვზი“ (საბა).

რკინის წილა — *limatura Nartis Plumberisata*.

რუბა ხუხი || რუბიხუხი — *Glycyrrhiza asperina L.*-ის (ძირტკვილის) სიროფი.

რუბი — სიროფი, ტკვილმ ნახარზი წვენი. მურაბის წვენი, ჭულაბი.

რუბი — „მურტუალის მეოთხედია“ იხ. მურტუალი.

რულაფანი — „რომელსა ჰქუიან შარარაჰაბარ“. იხ. შარარაჰაბარი.

რულენხავრადი — შედის ერთერთი მკურნის შემადგენლობაში. „რულენხავრადი, წონი ორისა ღრამისა და ნახევრისა“.

რუზი — იხ. ბრინჯა.

რუსუბა — იგივე რასუბა, ნალექი (მაგ. შარდის).

რუჟა — შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში.

რუხამი — ერთერთი საწამლაეთავანია.

რქის ძირი — „რქა ეწოდების ბილსა ერთსა, ლობიოსა ჰგავს“ (საბა), *Ceratonia Saliqua L.* (ლ. კ.).

რძიანა — იხ. მზარონი. იხ. იფარბიონი.

რწუხიანი — „ანღუხია“, იხ. ანღუხი.

ს

საბა — ქარის (აღმოსავლეთის ქარის) ერთერთი სახე.

ხახლი — თეალის დაავადება. *pan-nus* უნდა იყოს.

ხაზნელი — „...ფერდისა ტყვილი, და გულისა ზრახუი, სახნელთა აყრება...“

ხაზრის კუტრი — საბრი — *Aloes*, კუტრი უცნობია. „აილო საბრის კუტრი წონი ოცდაათისა ღრამისა“.

ხაგერაილე — „რომელ არს ბასბიჭი“. იხ. ბასბიჭი.

ხაგურკველი — სწორი ნაწლავი. *Rectum*.

ხადა — ერთერთი სიქანქუბინის სახელწოდება.

ხადაბა||ხადაბი — იგივე სადაფი. *Ruta graveolens* L. ტეგანა, „სადაბი ორი მუტყალი“.

ხადაბაჰკი თეთრი — დაავადება. „სადაბაჰკი თეთრი მსგავსი კეთრისა და სრსუილისა“.

ხადავი — უბრალო, სადა, მარტივი. „ეაშლისა შარბათისა სადავისა ხასითი“. „სადავი — ძნელსა და ადვილს საშუალო“ (საბ).

ხადაფი — იხ. სადაბა.

ხადაჭაინდი||სადაჭაინდი||ხადაჭაი იხაღი — ინდური ნარდი (შენარეა). ინდური ვალერიანი *Nardostchus jatamansi* D. C.

ხადაჭი||ხადაწაჭი — შღრ. სადაჭაინდის.

ხათარევი — „ანცხოტია“ იხ.

ხათარი||ხათარი — *Origanum vulgare* L. თავშავა.

ხათრიკი — იგივე ხათარევი „ზოლინჯანი და ბასბასა და ხათრიკი ყუელა დანაყე...“

ხათხო — „სათხოსა შიგან კაცი ენახე, რომე საყვიარსა ზედა გარეთ დაღმა გავიდა და საყვიარისა თავსა რომე მთუარე იქნების, მთუარესა ზედა თავითა. აემართა და ფერკი აღმა ქნა და ფერკითა შუშპარსა იქმოდა“.

ხაინდი — ერთერთი გუარიშნის სახელწოდება. „ნიშანი გუარიშნისა საინდისა, რომელსა ჰრქვიან ახარ სტიხი, არგმანებთ მჭონელი ყოველსა ტყვილსა“.

ხაინჯითი — შედის ერთერთი მატ-

ბუხის შემადგენლობაში. „ყუთელი ლელეი ათი მარცული და საინჯითი ოცდაათი მარცული“.

ხაკაშუნია || ხაკაშონია || ხაკაშუნია — *Scammonium* (გომფისი, რომელიც შეენარე *Convolvulus Scammonia* საგან მიიღება).

ხაკაშუნია ანტაქი — იხ. ხაკაშუნია. ანტაქი გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის მიხედვებელია.

ხაკაშუნია ზღელანისა — „უკეთესი ანტაქით მოვა“. ზღელანური (გეოგრაფიული ადგილი) ხაკაშუნია. იხ. ხაკაშუნია.

ხაკშელი || ხაკშეველი || ხაკშეველი || ხაკშემელი — ფისისა ხისაგან მიღებული. *Cistus Creticum* L. — ის რაც იკმევა, კვამლად იქცევა.

ხაკოშკაკრო — „არქასბი ხაკოშკაკრო“. იხ. არქასბი. ხაკოშკაკრო უცნობია.

ხაკრამატონი — ერთერთი ლიდომელის სახელწოდება. „საკრამატონი, რომელი ერგების სტომეჰისა მოფულხეუბასა“.

ხალიხა — *Cinnamomum*. დარიჩინი (ი. აბ.), „ბეჭძულად სირინჯა ჰქვიან“ საერთო სახელწოდება ქაღვარის ტუბერებისა“ (მაყ.).

ხაშითი — იხ. ბაღბაქი. იხ. ცერეცო.

ხაშკუმიხი — „ლუნშარისა უძახიან“. იხ.

ხაშფული || ხაშფური — იხ. სუმფული.

ხაშუი არაბი — *Cummi arabicum*. გამშარი ფისის შეენარისაგან *Acacia Tartiis Hayne*. „ტიკირეს ჰქვიან“.

ხაშურიავი ყრმათა — ერთერთი ლიდომელის სახელწოდება, ყრმათა დამპერი, შემმარჩუნებელი, შეშკავებელი წაშალი. „ნიშანი ლიდომელისა, ერგების დედათა, რომელთა ეშინოდეს ყრმისა ენებისაგან და ამას წაშალს ჰრქვიან სამპირიყი ყრმათა“.

ხანაშაქი || ხანეშაქი || ხანეშაქი || ხანაშაქი — ფუთფუთას ხის (*Cassia sennae* L) ფოთლი (*Folia sennae*)

ალექსანდრიული ფოთოლი. „ბალახია მაქით მოვა“.

სანჯრევიელი — „ზანჯაფილა“. იხ. ზანჯაბილი.

სანდალი — სანდლის ხე. Santalum L.

სანდაროხი — „საკელი“ Sandaracha (ფისია, რომელიც Callitris Guadrivalvis ანუ Thuja articulata ხისაგან მიიღება).

სანური — დაავადება. „ერგების სანურსა, რომელი შეიქმნების ტანსა შიგან და ღორთელთა“.

სანფული — შედის ერთერთი მაცუნის შემადგენლობაში. „აბარბიონი, ქარქუეტას ძირი, სანფული, თუითოსაგან ექუსი ღრამა“. შდრ. სუმფულა.

საოხნე — ღრძილი, „...და ვინ ტირილდეს საოხნეთა და კბილთა ტყვიილსაგან“.

სარკაურა — „ღუიძლის ბალახია“. უცნობია.

სარკინოზი — არაბი, მაჰმადიანი.

სარო — Cupressus s. Populus Nigra L. კვიპაროხი.

სარსაში || სარსუში. — დაავადება. „რომელ არს თავქედი“.

სარჭიფალი — „რომელ არს შიტრაჯი აინდი“. იხ. შიტრაჯი აინდი.

სასალოხი || სასალოხი — „ველურისა ნიახურისა თესლია“. იხ. ველური ნიახური. შდრ. სასლოხი.

სასლოხი || სასალოხი — „ზოფისა თესლი“, „რომელ არს ზოფფრა“. seseli, დიყ ან მისი თესლი Herachium spondiifcum L.

სატაბიხი — „შესმა... სატაბიხითა ანუ წყლითა ტკბილითა“.

სატალი — „სენი მუცლისა, მუცლის ყვანა“ (საბა). „სენი, რომელსაც კურთხეულს უწოდებენ, ხოლო ძველად ჰქვიათ სატალი“ (გრიგ. ხანძთ).

სატალი ხუჯრაი — იხ. სატალი. ბუჯრაი „საღვთო წერილში ბილწების მოქმედად სწერია. კარაბადისში მსხმო რადმე მუწუქად, ვიეთნი ყუაილსა და წითელას სენთა უკმობენ“ (საბა). დიზენტერია.

სატაცური — Asparagus,

სატატურის ძირი — ძირტკბილას, ძირთაფლას (იხ.). ძირი უნდა იყოს.

საფინი — ენა „კოქის სიახლეს არს შიგნით კერძოით“ (წ. ს.).

საფლიტოხი — ერთერთი გუარიშნის სახელწოდება.

საქმინაჩი — Sagapenum (გომფისია. მიიღება მცენარისაგან Ferula persica ან Ferula Szovitziana-საგან).

საქდა — ბნედა. ტენის დაავადება.

საღვინგის ძირი — უცნობია. იგივე ასტოლისი.

საყამონია || საყამონია — Gummi Resina Scammonium. იხ. მამედა.

საყივარი — „სათხოსა შიგან კაცი ენახე, რომე საყივარსა ზედა გარეთ დამა გავიდა და საყივარისა თავსა რომე მთუარე იქნების, მთუარესა ზეთა თავითა აემაართა და ფერჯი აღმა ქნა და ფერჯითა შუშპარსა იქმოდა“.

საჭი || ხაჭი — მუცლის ყვანა. სისხა.

სებელხოსი — „სებელხოს, რომელ არს ვაყის წუერი“. იხ. ვაყის წუერი.

სელი — Linum usitatissimum L. სეპაისტონი || სემისტონი — „ხის ხილია“. იხ. სეფისტონი. იხ. სიბისთანი.

სეტი ჭინდი — „კასლის ფურცელსა ჰქუიან“. იხ. კასლის ფურცელი.

სეფისტონი — იხ. სიბისთანი, იხ. სეპაისტონი.

სიასამური — ძვირფას ბეწვიანი ცხოველი. „ქართულად ხაზიდი ჰქვან“ (საბა).

სიაყალბელნი — „ვინცა სიცივესა ნაჩუევი არს, ვითა რუსნი. სიაყალბელნი და ბორღალნი“.

სიბისთანა || სიფისტონი — Cordia Myxa L. ეგვიპტური ქლივი.

სიკანკური — ვარანი. ხელიკის მაგართა ცხოველთა ჩაფუს ეკუთვნის.

სიში — ერთერთი საწამლეოთაგანი.

სიშენა — ერთგვარი ზეთია. „შაბაბცისა წყლითა და სიშენაისა ზეთითა“.

სინიჩი — იგივე სონიჩი.

სირი — ჩირი.

სირინგა — იხ. სალიხა.

სირისა ჯურელი — უცნობია.

სისანმბარი || სისამბარი — *Sisymbrium*. გონგოლა.

სისხა — მუცელა, სისხლით ფაღარათი. ღიზეტერია.

სიტრიაარი — სიტრიონი უნდა იყოს. იგივე კასიტრიონი. იხ. კასიტრიონი.

სიფილაფი — ერთერთი მომწამლეული ნიეთერება.

სიქაბინჯი || სიქაბაჯი — იხ. საქბინჯი.

სიქანქუბინი || სიქანგუბინი || სიქანჯაბინი — სამკურნალწამლო საშუალებათა ერთერთი სახე. თაფლით ან შაქრით ძმარში შემზადებული სასმელი, რომელშიც სხვადასხვა სახის წამლებს ურევდნენ.

სიქანქუბინი ბუზური — ერთგვარი სიქანქუბინის სახელწოდება. იხ. სიქანქუბინი, იხ. ბუზური.

სიწლო — სიგამბდრე, გაწერილება.

სიჯაზინი — ერთერთი რთული შემადგენლობის წამლის სახელწოდება. „შექმნა სიჯაზინისა სარგო მრავალისა ტკივილისათვის“.

სიქოზი — უცნობია.

სილია — თაგვის ხახუია“. იხ.

სიინი — ქარის ერთერთი სახე (დასაეღეთის ქარი). „შეთოხე არის დასავალი, გრილი და ნოტია. ქარი მისისყინისა და ბურბიმი“.

სიორდიონი — „გარეული ნიორია“. იხ. ნიორი ველური.

სიორკლი — „რომელ არს კედელთა ნაგოზსა შინა“. ნაგოზი — შეღესილი.

სიკუ — „სიკანკურისა მუცლისა სკუი“. მუცლის რაღაც ნაწილი. იხ. სიკანკური.

სიკურდიონი || სიკორდიონი — „რომელ არს ველური ნიორია“, იხ. სიკორდიონი.

სიკურდინი — „ველური ნიორია“. იგივე სიკურდიონი (იხ.).

სინეჟა — კენესა „...შექირებებას და სინეჟასა ყრმათასა“.

სინენჩელი — იგივე ზანჯაბილი (იხ.).

„ზანჯაბილი ძირასა სინენჩელსა ჰქუიან“.

სოაჯი — შეღის ერთერთი რთული

წამლის შემადგენლობაში. „თეთრის ლემის თესლი და შვიისა და სოაჯი“.

სოდი || სოთი — „თოფალხი“ „კიპერისი“ (ი. აბ.). „ქართულად თოფალხა“. „სოდი რომე კიპერისი ჰქუიან“. მიწის ნუში. *Cyperus rotundus*.

სოლინჯი — „ძონწალიკა“. იხ. სონიჯი.

სომბური ელევენი — სომბური აბზინდა. იხ. ელევენი.

სონიჯი || სონიჯი — *Nigella saliva* L. სონიჯი.

სონხის ძირი — იის ძირი, იხ. აბაკი კასტილისი.

სოფთონისი — აღრომინისი კვერის ერთერთი შემადგენელი წამლეულთაგანი.

სოფოფი || სუფოფი — წამლის ფხვნილი *Pulvis*.

სანანლი || სანანელი || სანანდი — ტეგანი, მარიამ საკმელა *Ruta Craveniens* L.

სანარული ქონდარი || ქონდარი ფარხი — იგივე მარშიზი. *Saturia Hortensis persica* L.

სანდაბაჯი || სანდაბაჯი || სანდაბაჯი — (სახურტელაი) წვენი „შეიღოს მუცელი სანდაბაჯისა ხარშოთი“.

სანეტი || სანეტაჯი — ტყეისი კარბონატი.

სანიაკუიმა — „ბერძნული საკმელია“.

სანოდაგარი — დაავადება. „და სანოდაგარი შავი ნალექი რომელი თუალთა დაუდგენს“.

სანსუითბალაკი თეთრი — დაავადება.

სანსუითბალაკი შავი — დაავადება. სანსული — სირსვილი, მღერია.

სანფილო გარეული — *Daucus Carota* L.

სანომაჯი — კუჭი.

სუნარხი — შეღის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „... და კოწახური და სუნარხი და ბამანი თეთრი“...

სუნდი — იხ. სოდი.

სუნინტრი || სუნინტრი — *Polygona-*

lum multiflorum L. დათვეოლა. იხ. შა-
ყაურბი.

სულეიტრის ძირი — იხილეთ შიტ-
რაჯი.

სულეიმანი — „შაქარი სულეიმანი
თეთრი“. სულემა Hybrarg. bichlora-
tum corrosivum.

სუმბული — Ferula sumbulhook,
Ilyacanthus.

სუმბული ბერძული — ბერძნული
სუმბული. იხ. სუმბული.

სუმბული ტიბი — სურნელოვანი
სუმბული იხ. ტიბი.

სუმყი||სუმყი — მცენარეა „თუ-
თები“ Phus cotisius L.

სურინჯანი || სურინჯინი||სორინჯანი
სორინჯინი || სოლინჯანი || სორინჯი —
„რომელ არს ლუბაჲ“. უნდა იყოს ცხე-
ლის წაბლი (Aesculus hippocastanum)
L.

სურმაგი || სურმა — Alimonium
erubum. სამგოგირდი სტიბიუმი.

სუქი — galiamuschata „სუქი
მუქისა წონი ნახევარ ღრამისა“.

სხლის შარაბი — მსხლის შარაბი.
იხ. შარაბი.

სხუიპელი||სხუეული||მსხუიპელი —
ენისა, პირის და ქუთუთოთა დაავადება.
სხუიპელი — მუწუნი „სხუიპელი წუ-
რილი, რომელსა ჰქუიან ბირე“ „თუ-
ალთა სხუპელი და ღორთელი“.

ტ

ტაბარზადი||ტაბარზი — შაქარყო-
ნელი. „შაქარი ტაბარზადი წონი ღრა-
მისა ასისა“.

ტაბაშირი || ტაფშირი — „ბამბუქის
მუხლებში მდგარი წვენი, რომელსაც
სმარობენ სამკურნალო მიზნით“ (ი. აბ.).

ტაბიხი — ფითრი Viscum album L.
ტადრიჯი — „ტადრიჯი წითელი და
ტადრიჯი თეთრი, რომელი ღიაცაა გაა-
სუქებს და წამალი არს, რომელი ლისენ-
თა საფირი ჰქუიან“.

ტავლა — შედის თრიაყ ფარუხის
კომპლექსში. „...ზარაყანდი, ტავლა,
მუნი ამოთვანი სწორ სწორი დანაყე და
გაცარი

ტაფი — აიღე ზიბიბი, ტაფი: ქა-
ქისაგან გამოღებული წონა ორმოცდა-
ათისა ღრამისა“. ერთგვარი „ქაქისაგან
გამოღებული“ ჩამიჩი, ქიშმიში უნდა
იყოს.

ტაკა — იხ. ყუნტლ საღობ კარეთინ.
უცნობია.

ტალის ფარი — Myristica frag-
rans Houtt-ის ქერჭი.

ტარაბუა — თავბრუსხვევა.
ტარმაშინი — „...და მუშეი ტარმა-
შინი იშნა და სადა ჭიპინდი, ამოთვანი
წონი ღრამისა ორისა“.

ტატში — იხ. კუროსთავი.
ტაფნი — „ქასლაა“. უცნობია.

ტაფშირი — იხ. ტაბაშირი.

ტაჰე ვარეზი||ტაჰიკრეზი — „სამ-
ყი არაბსა ჰქუიან“. იხ. სამყი არაბი.

ტბის ფოკელა — „ძირთაფლისა
ძირისა ნაგბულითა, რომელსა ჰქუიან
ტბის ფოკელა“. იხ. ძირთაფლა.

ტეგანი || ტეგანა — „ქარბასა ჰქუიან“
Ruta graveolens L.

ტეგნის ზეთი — იხ. ტეგანი.
ტეცო — პიტნა menthae.

ტენცო მთის — მთის პიტნა, ვე-
ლური პიტნა — Menthae silvestris L.

ტენცო წყლის — წყლის პიტნა
Menthae aquatica L.

ტიბი — კეთილსურნელოვანი არო-
მატი, კეთილი საყნოსი.

ტიკაყი — „ღბილუნია ჰქუიან ფი-
ქუისა გომიზი“. იხ. ფიქუისა გომიზი.

ტილუნია — იხ. ენდრა.

ტიროშა — „რომელი არა ესმოდეს“,
„სიყურუესა და ტროშასა, რომელ შე-
ემოხუევის ყურთა“.

ტიუნეჯი — „ძიოია ზანჯაფილსა
ეგავს“.

ტიტა||თუთა — Morus Alba L.
ბეოლა.

ტიტის შარაბი||თუთის შარაბი
თუთის ნაყოფის შარაბი იხ. შარაბი.

ტიუბი — იხ. ხათიმი.
ტივარეციცა — იხ. რძიანა.

ტიუერი||ტიუერი — Laserpitium
latifolium L. ძირმწარა.

უ

უარფი — ქალაქია.

უგბავი — მოუხარშავი.

ულაღბალახანი — უღალ — უცნობია იხ. ბალახანი.

ული ალოი — საბრი. Aloe უდი აინდი||ული ჰინდი — ინდური ალოე: Aloe indica. (ული — ხეა სუნელი — რ. ერ.).

ული მათული — უცნობია. შედის რთული წამლის შემადგენლობაში „ული მათული... წონი დრამისა ოთხისა“.

ულნობელი — მოუნელებლობა.

უზანი — ერთერთი თერაპს სახელწოდებაა.

უძუღავა — „უქუღავისა თესლი, რომელსა ჰქუიან ბაკლა-თალამკა“. იხ. ბაკლათალამკა.

ულაბა — ლიდიმედის ერთერთი შემადგენელი „ვაშკი და ანისონი და ულაბა... წონა დრამისა თორმეტთორმეტისა“.

ულაბული — „ბოვრა და აცამემკა ჰქუიან“. იხ. ბოვრა იხ. აცამემი.

ულონი — სატაყური იხ. იგივე წნეაფე.

ულდულდი — შედის ერთერთი ლიდიმედის შემადგენლობაში „აკაია და ულდულდი და ვარდი კმელი და ზეფრანა ამათგანი დრამისა ხუთ-ხუთი“.

ულოდა — რომელიდაც კურკლის სახელი უნდა იყოს. „შეპრიენეს ქურახსა შინა, ანუ ულოდასა. კეკელად, მერმე ვლიმო კელითა“.

უმკია||უკია — უნცია. ზომის ერთული. „54 გრამი ერთი უნციაა, 6 დრაჰკანი ერთი უნციაა“.

უმტი — „თარტიქსა ჰქუიან“. უცნობია.

უნაბი||უნაბი — Ziryphus sativa gaertn უნაბი.

უნაბის შარბათი — იხ. უნაბი. იხ. შარბათი.

უნუსული || უნსული — ერთერთი საწმალათეაგანი.

უნჰია — იგივე ზუსპი, უცნობია.

უპანი — Assafoetida იხ. საქბინაჯი.

უპე — ქიბი (საბა).

უპაკანი — „რომე მუსტაკლე ჰქუიან, ხოლინჯანი ჰქუიან“. იხ. ხოლინჯანი.

ურთაი — იგივე ზარეანდი (იხ.).

ურღვი — „აიღე ჭულინარი და აფსინდი და რამაქსუქი, ურღვთ და გუნდა“. უცნობია.

უხტუხლოსი — იხ. ასტოვახლოსი.

უშინი||უშნანი — Lichen. შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში.

უძუარი||უძოვარი — Trolius; უძუარის თესლი. Semina trolius.

უძურის წყალი — უძუარის წყალი. იხ. უძუარი.

ფ

ფადლახარიონი||ფადლხარიონი — „რომელ არს ველურისა ნიახურისა თესლი“. იხ. ნიახური. იხ. ფატლასარიონი.

ფაენტი — „წითელი შაქარია“.

ფაკის თესლი — „ფაკისა თესლი, რომელ არს ფანჯა ქუშტისა მარცხალი. იხ. აბლფაკილი“.

ფალი — დააედება. „მლიერი, ფალი და ღებულა“.

ფალი — შედის ერთერთი გუარიშნის შემადგენლობაში. „და შალი და ბალი და ფალი და ჰილპილი შაეი“.

ფალიონი — იხ. ფილიონი.

ფალმასია — რაღაც ნერეული დააედება. „ეისლა ცნობა წასულოყოს და მანახოლასა უფალთა და ფალმასიასითა“.

ფალონია — ერთერთი რთული შემადგენლობის წამლის სახელწოდება.

ფაღფაღმი — შედის ერთერთი გუარიშნის შემადგენლობაში. „ფაღფაღმი წონი დრამისა თორმეტისა“.

ფანა — „ყუნტლ სალიმ კარეთინ, ტაკა და ფანაცა ჰქუიან“. იხ. ყუნტლ სალიმ კარეთინი, იხ. ტაკა.

ფანჯი — ბენჯონი ცხოველი. „ტყავნი ბუსი და ფანჯისა არიან კარგნი“.

ფანჯამუქი — „წავაზობია“. უცნობია.

ფანდაღკონი||ფანდრკონი — ერთი გუარინის სახელწოდება.

ფანდი||ფანილი — ქერის შაქარი.

ფანილი ხიგზი — იხ. ფანდი||ფანილი. სიგზი უცნობია. „ფანილი სიგზი. წონი ორმოცდაათისა ღრამისა“.

ფანჯანოში||ფანჯანოში — იხ. ფანჯაქუშტი.

ფანჯაქუშტი||ფანჯაგუშტი — (სპარს.) მცენარე ხუთითა, ხუთფურცელა. *Nepeta cataria L.* იგივე აბალფაქი.

ფარაშგუბინი — შედის ერთერთი მათხუხის შემადგენლობაში. „ქმელი ია და ფარანგუბინი თუითოსაგან სამსაში ღრამი“.

ფარან დახტური — „ეითა ფარან დახტური, რომე ქუეითობასა დაჩუეულან“. ფეხოსანი უნდა იყოს.

ფარაქონი — „რომელ არს ქარის ძარა შავი“. *Helleborus* — ხარის ძირა. თეთრი ყაყაჩო, ჩუკუტა. იხ. თიმონი.

ფარხხა — იგივე. ფარისიონი. *Marrubium*. ფოლორცი ბალახი. „ოშ. ნია სეზომ“.

ფარხხაოში — იხ. ჰარსიონში, იხ. ჩარაოტი || ჩარახოტი.

ფარხანგი — სიგრძის საზომი ერთეული. „სხვათა ენა, ესეც ეყია... „საში მილი ერთი ეყი არს (საში ათასი ბიჯი)“ (საბა).

ფარფარი — „ანშვარე ესა ჰქუიან და დანდურია ამას ჰქუიან და თუხმა. ჩანიცა“. იხ. დანდური. იხ. თუხმაქანი.

ფარფონი||ფარფონი||ფარზიონი || ფარფონი — *Euphorbia orientalis*. რძანა.

ფარხონი — თრიაყის ერთერთი შემადგენელი „მური კარგი და ფარისონი და ნიახურის თესლი მთისა“.

ფარიფა — უცნობია. იხ. კონონი. იხ. ხინგმოლი.

ფარამირონი — ერთგვარი ლიდიმედი. იხ. ლიდიმედი.

ფატრახალიონი || ფატრახილიონი — „რომელ არს ეელურისა ნიახურისა თესლი“. იხ. ფალდასარონი.

ფადანა — „ხაჩაფატ ჰქუიან. ძირია შუა ჩუარის სახე“. იხ. ხაჩაფატ.

ფაშრაშათინი||ფაშრაშთინი — შედის ერთერთი რთული წამლის შემადგენლობაში. „უღალ ბალასანი და კობარაი და ფაშრაშათინი, ამის ყოელისაგან წონი ღრამისა ორ. ორისა“.

ფაწალი — „ტყირაპი“ (საბა). ელენთა.

ფეკრა — ერთერთი იარაქის სახელწოდება.

ფელინჯი||ფელიჯი||ფელენჯი — „სენია დამგრეხელი“ (საბა). დამბლა — *Paralisis*.

ფელიქი||ქანი — ფელინჯით დააეღებულებული. იხ. ფელინჯი.

ფერიზანი — ერთერთი მაქუნის სახელწოდება.

ფერიხი — „ქონდარი ფერისი“.

ფერცხლი || ფერცხალი — ნეკნის ძვალი. „ფერცხალი გვერდის წიბო“ (საბა). „წიბო ერთი გვერდის ძვალი“ (საბა). „ერგუბის ფერცხალთა გატეხილთა“. ფიქენა — „კულიაეია“ იხ. კულიაეი.

ფილფიფალი — შედის ერთერთი ლიდიმედის შემადგენლობაში „დაიქრე ფუში ღრბანდი, ფილფიფალი... თუითოსაგან სამსაში ღრამი“.

ფილიონი — შედის ერთერთი მაქუნის შემადგენლობაში... „აქალილ მელიქი და ფილიონი და ნიორი ეეულური“.

ფილიფალი — რთული წამლეულის ერთერთი სახე „შესაქმარი ზეთი“.

ფიუხტოკი||ფუხტუკი — *Pistacia Vera L.* ფსტა.

ფიჭუბი გომიზი — იხ. ტიენჯი. „იგივე ყათრანი“ (უ. კ.) *Cummi Pini*.

ფო || ფოი — ბაბუ საგძალა. ბაბუწვერა. *leontodon taraxacum s. taraxacum officinale*.

ფოლიონი — იხ. ფილიონი, ფალიონი.

ფოლომქიონი — ლიდიმედის ერთერთი სახე. „ლიდიმედი რომელსა ჰრქუიან ფოლომქიონ“.

ფოფია ჰილი — რთული „გასაქსნელი“ წამლის ერთერთი სახე. „ნიშინი გასაქსნელისა წამლისა გალიანოზის, რომელ არს ფოფია ჰილი“.

ფრაზიონი — იხ. აფრაზიონი.

ფრთილი — ტაშონი.

ფუღამოი ახარონი — „ზაფრანი, ფუღამოი ასარონი, ესე თეთლი ღრამის წონა შეკრიბენ“ (ზღრ. ფაღლასარონი).

ფუკა ალაღბირი || ფუკაჰლაღბირი || ფუკა ჰლაღბირი || ფუკა ჰლაღბირი || ფუკა ალაღბირი || ფუკა ალაღბირი || ფუკა ალაღბირი — ფუკა — შრატის ან ლედის მსგავსი სითხე. ალაღბირი იგივე ადხარი (იხ.) *Sucus calami. aromatica.*

ფუკა ჰიღავი — „ალაღბირი და მისი ფუკა ჰიღავია და შერტისა ფურცელი და კურღმანა... თეთით ორი უკია“.

ფუნდული — „თუ ოთხსა დღესა არ იყოს ესე ბურანი... დი თუ მეთოთხმეტესა ფუნდული არამე დარჩომილ იყოს“.

ფურიხულა — *Primula.*

ფუხტუქი || ფუხტუკი — იხ. ფიუსტოკი.

ფუფალი — „ჩაეზივას გომიზია“. იხ. ჩაეზივა. იხ. გომიზი.

ფუფა ჰინდი || ფუფულ ჰინდი — ინდური აკაცია. *Areca catechu L.*

ფუში ღრამანდი — ტლეს ერთერთი შემადგენელი. „დაიჭრე ფუში ღრამანდი... ხათიმი, გილი არმანი. თითოაგან სამსამი ღრამი“.

ფუში — დაავადება. თიჯარი.

ფუშატი — *Elagnus* ხეა.

ფუხილი — შედის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობაში „ფუხილი ტბისა და საღისა“, „ფუხილი ხეა სუნელი“ (საბა).

ჭ

ჭაბაბი || ჭაბაბა — *Cuheba officinalis L.*

ჭაბრი — ერთგვარი „მარცვლებიანი სამკურნალო მცენარეა“ (ლ. კ.) „მისა უკანის მცირედი პური ჭამოს ჭაბრისა ჭამხლია და პრასითა“.

ჭაბრის ძირის კერქი — იხ. ჭაბრი.

ჭაბული — ქ. ჭაბულისა, ჭაბულური, ქ. ჭაბულიანა.

ჭაბული ხალიღავი — ჭაბულური ხალიღავი. იხ. ხალიღავი.

ჭაბული — ავადმყოფობა, მაჭალა-ჭუნა. „მაჭალაჭუნა ესე სენია, ძილსა წაეცილებს სისხლის უძრავობისა მიერ და ესრეთ ჰგონებს, ვითარმედ დააწვა ვინმე (ზღრ. „ხიბილიყისა დარწოლა“) ანუ შერკინა ვინმე და განიფრთხობს“ (საბა).

ჭათანი — სელი, ტილო.

ჭათიანი || ჭათიისი || ჭათიარი || ჭათიარი — „გაზიხეაშია“, „ლერწამისა გომიზია“ *Gummi tragacanti.*

ჭალბა — „ჭალბაი რომელ არს ბრახი. იხ. ბრახი „ჭალბაია რომელ არს მქაჩრობელი და შალე მომკენელი“. ყოის ერთგვარი დაავადება.

ჭალხანა — ჩარატე. საქინაჩი (იხ.) *galbanum.* ერთგვარი ფისი.

ჭალხარა ჩაბალი — ვარსკვლავის სახელია. „როდეს გამოჩნდეს მასკულაეი, რომელსა ჰქვიან ჭალხარა ჩაბალი“.

ჭამადრეოხი || ჭამადროხა || ჭამანდრეოხი — *Teucrium chamadryx.* ქარელა.

ჭამოხის დამლოხა — დაავადება. „ერგების... ჭამოხისა დამლოხასა და ქსნილობასა ძველსა და ბერეასა მუცლისასა“.

ჭამფეტოხის ტაბიხი — იხ. ჭამფეტოხი. იხ. ტაბიხი.

ჭამფიტოხი || ჭამფეტოხი || ჭამფეტოხი — მტეტიელა. *Polygonium aviculare L.* (ლ. კ.) *teucrium chamadryx* (ი. აბ.).

ჭამუნი ჭირმენი || ჭამური ჭირმენი || ჭამონი ჭირმენი — ჭირმენული კელიავი, ზირა. *Carum Carvi L.*

ჭამლი — „ასფარის თესლია“. იხ. ასფარის თესლი.

ჭანთელი || ჭანთიელი — „პარკი ფსლისა“. შარდის ბუტეტი.

ჭარაბი || ჭარბი || ჭარბა — ჭარვა (იხ.) ტეგნა (იხ.).

ჭარაუანი — იგივე პლკრა. უნოზია.

ჭარაბუნი ლურჯი — იხ. მუკლიაზარი.

ჭარვა — შედის ერთერთი გუარამონის შემადგენლობაში. „ჭარვა ესე არს

ნივთი რამე ყვითელი, რომელი გამოი-
ღების ლიტოვის ზღუდამე, ვიდრე წყალ-
თა შინა არს რბილი არს და რა გამოი-
ღების — განფიცხნების, ამისთვის იხი-
ლებების მას შინა: კინკველი, ბუზი, და
რააცა, ხოლო მისსა იტყვიან, რომელიმე
თევზთა შვეთა და რომელიმე ხეთა გო-
მიზთა, და რომელიმე სხუთა“ (საბა).

ქართული კოპი — შდრ. კოპი.

ქარტა — ქალღლი.

ქარტლი — თმის ქერტლი.

ქარჭუტი — Hippomarathum cri-
ssum (pers) C. Koch.

ქახინი || ქახანი — „ვარდ კაპაქას
ჰქვიან“ (ვ. ლ.). Cichorium Intybus L.
იხ. არღი.

ქაფარცახი — იხ. კაპარი.

ქაფური — Camphora officinalis.

ქაქნაჩი — „რომელ არს გუელისა
ყურძენი“. „ასკილსაყა“ ჰქვიან“. Rosa
Canina.

ქაშუმი — Ligusticum aladum
M. B. მარიამა. მარიამძმარი. კლდისა-
სუქა.

ქაშქის წული — „წუენი ქერის
კოკოტისა“. ქერის ნაღუღარი წული.

ქახანაია — იხ. ქალბანა იხ. ბრგ-
ეატი.

ქერეკიხი — იხ. ჰტრსალონი.

ქერთის თესლი — შედის ერთერთი
რთული წამლის შემადგენლობაში.

ქერჭუმი — „ზაფრანია“. იხ. ზა-
ფრანი იხ. ქვარაქუმი.

ქვიშა — უგრებელი, Yicia ervilia
(L) Willd, ან Ervum ervilia L.

ქიშენი — იგივე გერერი. უცნობია.

ქინძი — Coriandrum sativum L.

ქირმენი — ქირმენული, ქირმანისა
(ქირმანი — ქალაქი სპარსეთში).

ქოლინჯი — იხ. კოლინჯი.

ქონდარი — Satureja hortensis L.
იხ. კორთენი.

ქოქაწი — „ესე სენი შავისა ნაღ-
ლისაგან არიან და მე გამოგოცხადენ
თქვენ ქოქაწი და თულთა სინნელე
და გულისა ძგერა“.

ქოშმურა — „გოკიმრია“ (იხ.).

ქრვაენი — იხ. ხარტმა.

ქრთესი — „ცმახია, აბუტარატი
არის“. იხ. ცმახი.

ქრთილი — „გაზაფხულ ნათეს
ეწოდის ქერი და შემოდგომისას ქრთი-
ლი“ (საბა). ქრთილის მარცვალს უმცი-
რეს საზომად იყენებდნენ.

ქსანი — წონის საზომი ერთეულია.
„ლიტრის ნაოთხალსა ჩარექს უქობენ“ —
ხოლო მის „...ნაოთხალსა ქსანი ეწოდ-
ბა“ (საბა).

ქსიაა — შედის ერთერთი მულ-
ღების შემადგენლობაში. „საბრი ყურ-
ღუმანა, ქსირა, წითელი ვარღი“.

ქუარათი — Allium porrum. პრასი.
იგივე პრრონი (იხ.).

ქუარაქუმი — ქურჭუმი „ზაფრან
ჰქვიან“ (ვ. ლ.) Curcuma.

ქუზაარა — „ქინძია“. იხ. ქინძი.

ქუმშუქუმი — „რომელ არს თხი-
ლი ინდოური“. ინდოეთის თხილი. იხ.
თხილი.

ქუშნა — უგრებელი.

ქუმეთი — უცნობია.

ქუნდუხა || ქუნდუხა — ერთერთი
მომწამელი ნიჭითერება.

ქუნჯიითი || ქუნჯიითი || ქუნჯუმი —
იგივე კანჯიითი. იგივე „შირბახტი“ (ვ. ლ.)
Sesamum orientale L.

ქურაზის კოკოხი — მოჭიქული
ქურქელი უნდა იყოს. „მწუწანესა ქურა-
ზისა კოკოხსა ჩასდგას“ „ჩაასხა... ქვი-
თა ქოთანსა, ანუ ქურაზისასა“.

ქურქუნჯიითი || ქურქუნჯიობი —
ტუხტი Althaeae officinalis.

ქურციკისა ზღღომა — ქურციკის
ხტომა, პულსის, არითმიის ერთერთი
სახე.

ქუსტი — „და კორძი და მკლველი
ჰქვიან, ქუსტის პირსა გამოვალს და მო-
კლავს“.

ქუფი — შედის ერთერთი რთული
წამლის შემადგენლობაში „ლერწამის
ძირისა და სუღი ქუფი და ღარისა ფურ-
ცელი რომელი არს დაჰმოსით“.

ქუშა||ქუშნა — იხ. ქვიშნა.

ქუშტიზარი || უუსტიზარი — ლეფ-
შურას გვარის ბალახი.

ქუშტი || უუსტი „ყუსტიც ჰქვიან“
(ვ. ლ.) ლეფშურა *filium Martagon*.

ქშუთრის თესლი — „ბაღელსა აგ-
აეს შტო წითელია“. უცნობია.

ღ

ღათი — *Medicago sativa* L.

ღათალი — „მთის ბუღანა არს და
ღერათნ თლიცია ჰქუიან“. იხ. მთის ბუ-
ღანა.

ღარალი — ტომარი უნდა იყოს.

ღარა — *Laurus*. დაფნა. „ღარისა
ფურცელი“ დაფნის ფურცელი.

ღარიყონი || ღარიყონი — „თანობის
სოკოა“ *Agaricum* — სოკო (ი. აბ.)
ქრცილის ხის სოკო (ლ. კ.)

ღაფთი || ღაფთი — „ასოზანი სომ-
ხურად“ „აბჭარა“ — *Eupatorium*. იხ.
აბჭარა. „ერესუნეი ჰქუიან და ყუხარა,
ბერძელად პეტერონი“.

ღერათნ თლიცია — იხ. ღათალი.

ღერღერი — ბატი.

ღიბი — ფარული ცხრო (ცუებ-
ცხელება).

ღიშის თესლი — *Chaerophyllum*
holbosum L.-ის თესლი.

ღნიოში — სულღ, ფინთი (საბ).

ღორთელი — დაავადება „რომე ყურის .
ძირსა და ყელსა გამოვა“.

ღუალოძმარო || ღლოლოძმარო — *Ru-
mex abtusifolia* L.

ღუია || ღუფი — *Juniperus cum-
munis* L.

ღუიძლის ბლახი — იგივე სარკა-
ურა.

ღუფთი — „თეთრი ვაშლი“ (ი. აბ.).

ყ

ყალი — მოსამართლე, მსაჯული
(მაჰმადიანთა სასულიერო პირი).

ყაისი — შედის ერთერთი მატბუ-
ხის შემადგენლობაში. „ჩამიჩი პეშუი
ერთი, ნიახურის თესლი, ყაისი“.

ყაიხუში — იგივე მყუაეის კულა
(იხ.).

ყანაბი ჩამიჩი — შედის მოღულა-
ბის შემადგენლობაში „თავრეზული რა-
ზიანი. ყანაბი ჩამიჩი პეშუი ერთი“.

ყანტრონი — შედის ღდი თრიაყის

შემადგენლობაში. „ყანტრონი და ზარე-
ვანდი გრძელი... თუთო ორი მუტყა-
ლი“.

ყარანფული || ყარამფული || ყარაფილი
— იხ. კარამფული.

ყარბული — შედის მაჭენის შე-
მადგენლობაში. „ამამა, ყარბული და
არარია და ყარანფული... ოთხი ღრამი“.

ყარყრონი — უცნობია. შედის
აფსინდის შარაბის შემადგენლობაში.

ყას ბიღარაი — *Calamus aroma-
ticus* ღერწამი (ი. აბ.) დამწვარი ღერ-
წამი (ლ. კ.).

ყატრა ხალიონი — შედის ერთერ-
თი მატბუხის შემადგენლობაში. „საქ-
ბინჯი, ყატრასალონი. სალიხია...“

ყაყარო — *Papaver Somniferum*
L. ხაშხაში.

ყაყულია || ყაყულია — „ღიდი და
წურილი ინდოეთით მოვა“. იხ. კაყულა,
იხ. ჰელი.

ყოიხა წყალი — იხმარებოდა ერთ-
ერთი იარაყის მისაღებად. „ყოისა
წყლითა ანუ ძალისა ყურძენისა
წყლითა“.

ყოლინჯი — იხ. კოლინჯი.

ყურსა — იგივე აბკი კასტიდისი,
ურღელი — ჰქუე ჰქუიან, ქარეს
უწოდენ თურქნი, მწარე არის ვენახის
ლიქას ჰკავს“ (ვ. ლ.) *Lactuca sativa* L
— საღათა.

ყუთიფი ფურისულა — იხ. ფუ-
რისულა.

ყუნტლ სალიპ კარეთინ — „ტაკა
და ფანაცა ჰქუიან“. იხ. ტაკა.

ყურღუმანი — *Cardamina* — ტყის
წიწმბატი, წიწმბარბა.

ყურსი — კუერი, კვერი.

ყურსი ჰიზა, — ყურსი — კვერი.
აბი. ჰიზა || ჰიზა — „სტომამწიგან საჰმ-
ლისა დაღობობა, დაჰაეგება და აყროლე-
ბა“ (ზ. ფ.) აქედან ყურსი ჰიზა — „ჰი-
ზას“ საწინააღმდეგო კვერი.

ყურფა || ყურფა — ყურფი იგივე ყუ-
რფი, *Salix alba* L. წნორი (ი. აბ.).
(ყურფაჲ — ღარიჩინი, *Cortex Camel-
lae Albiae* (ლ. კ.).

ყურძენი — დაავადება, მჭედოშა

ერგების, რომელსა ჰრქეიან ყურძენი“
მდრ. ანტრაფისა ყურძენი.

ყუსტი||ყუშბა — იხ. ქუშტი.

ყუხტი ხარი — იხ. ქუშტიპარი.

ყუხარა — იხ. ლაფთო.

შ

შაბაჯის წყალი — ერთგვარი სი-
თხე წამლის მისაღებად. „მარზანგოში-
სა წყლითა ანუ შაბაჯისა წყლითა და
სიმენისა ზეთითა“.

შაბაძენი || შაფი იამანი — შაბი-
მანი, იემენის შაბი. იხ. შაბი.

შაბი — Cuprum Sulfuricum.

შაბი შამისა — იხ. შამითა.

შადლი — „რომელ არს ნუში წუ-
რილი“.

შავა — დაუცხრომელი ნდომი.

შავი ნაღველი — შავი ნაღველი.
ორგანიზმის შემადგენლობის (სისხლი,
ბალდამი. შავი ნაღველი. ყვითელი ნაღ-
ველი) ერთი ელემენტთაგანი.

შავი წყალი — თვალის დაავადება,
გალუკომა.

შავრონი — იხ. კასბერდარიჩა.

შავსარი — „რომელ არს კასუმი“.
იხ. კასუმი.

შავქრანი — იგივე შავქარან *Coinium maculatum* L. „დაელუბარდალ-
ნის თესლი“.

შათარჯი — *Fumaria officinalis*
L. „სომხურად ანძახოტი“.

შათარჯი||შატარჯი — *Lipidum*.

შაქი||შაქა — „რომელ არის თა-
ვის ნახევრის ტყვილი“. მიგრენი.

შალალი||შალი||შალილა||შალარი —
„სქელი და მყარი ნადენი წყლულები-
სა“ (საბა). ჩირქი, ბალდამი.

შალვა — აშლა. ართმია. „ვის
გულისა შალვა გაუმრავლდეს“.

შალი — შედის ერთერთი „შესაქ-
მარი ზეთის“ შემადგენლობაში. „აიღე
შალი და ფალი და ბალი“.

შამლანდალი||შამლანდალი შამა-
ლახანდილი || შამმხანდალი — წვრილ
გოგრას ჰქეიან შამის ქუყუანისას (ვ. ლ.)
Pomus colocinthis მცენარისაგან
cucumis Colocinthis L. აღმოსავლუ-
რი კოლოქეინით (შამი — აღმოსავლუ-
თი).

შამალი — ქარის ერთერთი სახე
ჩარდილო ქვეყნისათვის დამახასიათებე-
ლი „ჩრდილო ქუყუანა, ქარი მისი კუ-
აზირი შამალი“.

შამალითი||შამხლითის წყალი —
Valerianae pontica ვარდკანაფა, თმი-
ანა, ქარაძენა, იხმარებოდა წამლად.
მისი ნაყოფი და დანაფქვი, გამოანახარში
(შამალითის ფქვილი, თესლი, შამა-
ლითის წყალი და სხ.).

შამიავი — „ოდეს ნახო ფსელი
წმიდა შამიავსა კარულასა...“.

შამიანი ხალი || შამიანთხალი —
მდრ. შამიანდალი. წამალი. იხმარება
არტყანით მოწამვლის წინააღმდეგ.

შამური — აღმოსავლური (შამი —
აღმოსავლეთი).

შამიანდალი||შამში ხანტალი — იხ.
შამალ ანდალი.

შანგარა || შანგარაფი — „გრძელი და
მორდელი კიტრი“ (ლ. კ. — უ. კ.)
Anchusa tinctorica ან *Alkenna tinctoria* — (ი. აბ.). იხ. შინგლი.

შარაბი — სიროფი.

შარაფანი — გუარინის ერთერთი
სახე. „რომელი ითარგმნების შარაფანი
მეფე გუარინთა“.

შარალღული||შარალღი — „რო-
მელ არს კოშტბარკოშტი“, იხ. კოშტ-
ბარკოშტი.

შარალჭაბარი || შარალჭაბალი|| შა-
რაჭაბრი — შედის ერთერთი რთული
წამლის შემადგენლობაში. „რუდაფანი,
რომელსა ჰრქეიან შარაჩაბარ“.

შარბათი — ტკბილი სასმელი. შექ-
რისა ან ხლისაგან.

შარი — „კეთილი (კარგი) ნარმა“
(საბა).

შასთარა — *Aristolochia Clematilis* L. ძირმწარა.

შაფთი — „მარტულის“ ერთერთი
სახის სახელწოდება „რომელსა ჰრქეიან
აბალბალამ“ (იხ.).

შაფიზაფი — შედის ერთერთი რთუ-
ლი წამლის შემადგენლობაში. „წყალი
ქინძისა და აფიონი და ფარბიონი და
ლემის თესლი და შაფიზაფი“.

შაფის ბეჭედი — შედის ერთერთი

რთული წამლის შემადგენლობაში. „კა-
მის თესლი, ლემი და შაფის ბეკედი“.

შაფის გვირგვინი — შედის ერთ-
ერთი რთული წამლის შემადგენლობაში.
„აილე... უშანი და შაფის გვირგვინი
და ხულინჯონ“.

შაქარი ტაბარზადი — იხ. ტაბარ-
ზადი.

შადი — „რომელ არს ნუში მწა-
რე“. იხ. ნუში მწარე.

შაყაყური || შაყაყული — „სუინტ-
რის ძირი არის“, იხ. აშყაყული, სუინტ-
რის ძირი.

შაშარი — შდრ. შაშარამი.

შაშშირი — „რომელ არს აეთი“.
„რომელ არს კაქელა წერილი“. იხ. აე-
თი. იხ. კაქელა.

შაშარამი — შედის ლიდიმელთა
შემადგენლობაში (შაშარა — რეჰანი.
„რეჰანი სხუათა ენაა ქართულად შაშარა
ქქიან“ (საბა)).

შახრეუნი — „შაყაყულია, სუინტ-
რის ძირია“ იხ. შაყური || შაყაყული. იხ.
სუინტრის ძირი.

შახუარნი — იხ. პრინგანი. იხ. ვე-
ლური ხახუარნი.

შენადგამი — საღსარი.

შეშის ავანი — ხის ქვიფა. სანაყი.

შექა — შედის ერთერთი მატბუხის
შემადგენლობაში: „კანტარინონი წერბო-
ლი და შექა და ბადეაარლი“.

შელება გულიხა — გულის წასვლა.
„ერთების გულისა შელებასა და შეპირ-
ვებასა“.

შემშუხვა — გამაგრება, შეეკრა.
„შემშუხვან სტომაქსა და შექარავს მუ-
ცელსა“.

შიათურქი — იგივე ელევინი. იხ.
ხუარასანი.

შიანგ წოყიხარნჯი — „ქართულად
ზღვის ქაფია“ იხ.).

შიაფი — წამლეულს ერთერთი
სახის ზოგადი სახელწოდება.

შიბარამი — „ქალღანისის ძირასა
ქქიან“. უცნობია.

შიბი — „ერთი ნაქსოვია“ (საბა).

შიბრიში — იგივე შირბამი. ერთ-
ერთი საწამლეოთაგანი.

შივილი — ერთგვარი ხმაური ყურში.

შიშვაგი — შუშის ქერქელი (უ. კ.).

შილთა — რთული შემადგენლობის
ერთერთი მაქნის სასეცლოება.

შინგლი — „კელიდას ქქიან და შან-
გარაცა, გრძელი კიტრა“. გრძელი და
მორტყელი კიტრი (უ. კ.). იხ. შანგარა.

შირბამი — იხ. შირბამი.

შირვიშიტი || შირვიშიტი || შარვიში-
ტი — „მანანა — ტყილი ნაყური (ნა-
ლექი) ზოგიერთ მცენარეთა ფოთლებ-
ზე“ (ლ. კ. ბ. აბ.).

შიტრაქი — „სუინტრის ძირს ქქეი-
ან“ (ვ. ლ.). იხ. სუინტრი.

შიტრაქა ინდი || შიტრაქი მინდი —
ინდური შიტრაქი. იხ. შიტრაქი.

შიჭვა — შადა უნდა იყოს: „გაა-
ლუიქებს შიჭვასა საქამადისასა“.

შიახხი — შედის ერთერთი გასახ-
ნელი წამლის შემადგენლობაში. „აილო
აბრინჯი, თურბითი თეთრი და შრახსი“.

შიროშანი — „შამბახს ქქიან, სო-
სანსაც უწოდენ, შროშანი არის რომ
შამბახს ჰვავს“ (ვ. ლ.). თეთრი შრო-
შანი — *Lilium album*.

შიროშანი ზეთი — იხ. შროშანი.

შიშის ძირი — შედის ერთერთი
რთული წამლის შემადგენლობაში. „შიშ-
ნა და შუშის ძირი და ნილოფარისა
ძირი“.

შირიშიტი — „მანანა“. იგივე შირ-
ვიშიტი.

შუქა — „მგლის ხორხსა ქქიან“.
Cirsium incanum Fisch.

შუქრანი || შუქრონი — ერთერთი
საწამლეოთაგანი.

შუშა || შუშა — *Sesamum* (ბ.
აბ.). „ქუნჯითის გვარის მცენარეა (ლ. კ.).
იხ. კანჯითი. იხ. ქუნჯითი.

შუშანი — იხ. აშუა.

შუშარობა — როცა (საბა).

ჩ

ჩალლაში — „პირველსა დღესა ამ-
ლის სტომაქსა, მეორესა დღესა ჩალლაშ-
სა დასძარავს და მესამესა გავოსწმედს“.

ჩამანჯი — „ქარმანული ჩამანჯი
ეყოლიავს ქქიან“. იხ. ქირმანული, იხ.
ეყოლიავს.

ჩალანდარი — იგივე კაუნტელი (ობ.).

ჩაქუი — პარკი (საბა).

ჩიტის ენა — იხ. ჯანჯილილიზი. იხ. იფნის ხილი.

ჩუქლანი — „გზიმფატსა ჰქუიან“. იხ. გზიმფატი.

ც

ცაგახოტი — იხ. პრნაოე, იხ. თრენ-ჯხოტი. უცნობია.

ციერცო — ანისული, შიბითი, კამა. *Anethum Graveolens L.*

ციცხუი — „დიდი კოვზი“ (საბა).

ციხი — *Veratrum sadabilla* (ან *Cypsophila muralis*) ი. აბ.

ციმელი — გადაუღნობი ქონი.

ცხრთინის ხილი — იგივე ალაფუილი. უცნობია.

ცხრო — სიციხანი დაავადება. ციება, ცხელება.

ძ

ძაგახოტი — იხ. ცაგახოტი.

ძაღლის ყურძენა || ძაღლის ყურძენი — *Solarum nigrum L.*

ძერტალუნტანგი — „წრონოს გულია, კოწახურისა ძირა“. იხ. წრონოს გული. იხ. კოწახური.

ძეწი — ძეწენა უნდა იყოს. *Salix Balthonica*. იგივე აბატრიფა.

ძიეთი — კუპრი, ფისი (საბა).

ძიეთი — იხ. ძიეთი.

ძირა — *Cuminum Cyminum L.* „ძირა, რომელ არს ლერწამი“. „ძირასა ლერწამი“.

ძირა ხენჩელი. — იხ. ზანჯაბილი.

ძირთაფლი || ძირთაფლა — ძირტუბილა. *Glycyrrhiza grandulifera L.*

ძონწალიკა — იხ. სოლიჩი.

ძუი მელია — იგივე ბარბუზანი (იხ.), იგივე კლიტონი (იხ.).

წ

წაგაზოტი — იგივე ფანგამუშკი. უცნობია.

წათრინი — იგივე კორთენი (იხ.) იხ. ქონდარი.

წამალი — უცნობია. შედის ერთერთი ლიდიმედსა შემადგენლობაში.

წარვენა — დაავადება. „გარდასწყუეტს სიხსლსა წიღოვნობისასა შეხდომილსა დედათა და ერგების წარვენასა და ვასეასა“.

წახანელიკი — „კალის თესლი არის“. იხ. კალის თესლი.

წილისა ნახუეწი — ნაწლავების ნაფხეკი. ავადმყოფური ლორწო.

წილწული — მუცლის ღრუს შიგნეული.

წირტა — დაავადება. „...სალშობა, რომელსა ბრუ ჰქუიან და წერტა და ქუელა“. „ოფლი და ეუამლი შერეულებსიგან არს, წერტანი ლუიძლისა და ქარისაგან“.

წითელი ხანდალი — *Pterocarpus Santalinus L.*

წილა — „რკინის და ილეკროს ნაღობი“ (საბა).

წიღოვანება — მენსტრუაციის აშლილობა.

წირანი — „მამამში ქართულად ქერამიჲ“. იხ. ქერამი.

წიწმატი — *Lipidium sativum L.* იხ. კრამპოტიმა.

წნეფი — ჰქუიან „სატაყურსა, და ულონიცა ჰქუიან“, იხ. სატაყური.

წნებვის თესლი — შედის ერთერთი გუარიშნის შემადგენლობაში.

წრონოს გული — იხ. ძერტალუნტანგი. იხ. კოწახური.

წუნწუბა || წუმწუბა || წუნწუმა — გოგირდი. *Sulfur*.

წუმწუბა ყუთიელი — იხ. წუნწუბა.

წულის წიწმატი — ჩალანდარი, *Nasturtium officinale (L.) R. Rr.* იხ. კანაფაიკი.

წულის ჰაუნტელი — შდრ. კაუნტელი. იხ. ქრევესი. კაროსი.

ბ

ბაკუნტელი — *Beta vulgaris L.* პარხალი.

ბანდრიკი — კადრაკი.

ბანტარონი — „ქახის ენასა ჰქუიან“.. შდრ. კარის ენა.

კერამი — *Armeniaca vulgaris* Lam. იხ. წირანი.

კმინდაუკი — იგივე აქლაკი. უცნობია.

კოპოკი — „მოუთმენელი თვლეშა“ (საბა). „ერგების... გონებისა და გულისა კოპოკისა“.

კრტინვა — იხ. კრტინვა.

კრტინვა — ღრტკინვა, ჩივილი, გოღება. „უგონო ძახილი“ (საბა).

ს

საბაზია — „უერკოტა ჰქვიან“. „იორკოტი დანაყილი ხვარბალი“ (საბა).
საღური || ხანღური იხ. ქანღური.
სავარტი — სალათა. *Latica Sagitata* N. B. (ლ. კ.) *Lactuca Sativa* (ი. აბ.).

სავედი — ქსოვილი. ხავერდი. „დასწრიტო ხაველითა წყალთაგან“.

სავიწი — „უქვილი ერბოთ მგბარი“ (საბა).

სავარაწინის ძირა — იხ. რევენდი.

საზამოსნა — შავი საკმელი, „ინდუზიის ყურს ჰქვიან“ (ე. ლ.). „საზამოსნასა ცხვირშიგან ისუნებდეს“.

საზარი — ერთერთი ძველი ტომის სახელი — ჩრდ. კავკასიიდან.

სათომი || სათში || სატში — „სატში ტუხტსა ჰქვიან“. *Althaea officinalis* L.

სათუმის თესლი — იხ. სათიმი, სათმი.

საირა შამბარი — „ინდოეთით მოვა“. „ხეჩერხელა“. *Cossia fistula* უნდა იყოს.

სალილაგი || სალილაგვი — „ხალილაგი ქაბული და ხალილაგი ყუერცხისა გული“. „ხალილაგი შავი“.

სალიხი — ხალასი, წმინდა, შეუჩრეველი.

სამი — „სამი სქელი მალასია, რომე კაცს ძვალი და ასო დაეკიროს“. „...ტკივილსა... რომელ შეიქმნების თელგმისაგან და ხამისაგან და ქართა“. იხ. მალასი.

სამირე — „სორწუნისასა ძირია“. (იხ.) უცნობია.

სანდოკონი — „რომელ არს თაფლუკი“. იხ. თაფლუკი.

სანღური — იხ. ქანღური.

სარბაუა || სარბუა || სარაბაუია — ხარის ძირა. *Helleborus*.

სარბუნაკი — „ქართულად საზამთროს ჰქვიან“ (ე. ლ.) *Citrus*.

სარზარა — ერთერთი საწამლაეთაგანი.

სარუნუაშავი — „ეკლისა ყვარტი“, *Ceratonia Siligua* L.

სარტმა — „ქრუაენია“. იხ. ქრუაენი.
სარტამი — „ქრუაელი“ (ი. აბ.).

სახუი — *Allium cepa* L.

სახი — *Lactuca scariola* L.

სატი ტიფი || სატა ტიფი — ერთერთი მაყნის სახეწოდება. იხ. შერცხლის ნაყარი.

სატმის ვარდი — იხ. სათიმი, იხ.

ტუხტი.

საფაუნი || საფაუანი — „გულის ძგერასა ჰქვიან“. გამუღმებული, ავადმყოფური გულის ძგერა.

საშაშა — „უააიო“. *Papaver Sumniferum* L.

საჩაფატი — იგივე ფალანია (იხ.).

ხელის გახხნა — ილიაყის ევნიდან სისხლის გამოშვება.

ხელრო — მსხვილი მარწყვი. *Fragaria moschata* Duch.

ხეულური — „დადნესა ჰქვიან“. უცნობია.

ხენიაკალი — „ყიის მარჩობელი“ ყელის დაეადება...

ხიარავი შამბარი || ხიარა შამბარი || ხიარი შამბარი — გარეული კასიას ერთერთი სახე. *Cassia fistula*.

ხიარი ჩამბარი — იხ. ხიარავი შამბარი.

ხიანაშფარი — იხ. ხიარავი შამბარი

ხიბილიკი — „ხიბილიკისა დაწოლა, რომელსა ჰქვიან ქაბუსი“. ტუინის ავადმყოფობაა. იხ. ქაბუსი.

ხივილი — სუნთქვის ერთგვარი ხშიანობა.

ხირვა ზეთი — იხ. ხირვას ზეთი.

ხინგმოლი — იგივე ფარიფა, იგივე კონონი.

ხირვა — *Ricinus communis* L.

ხირვას ზეთი — *Olleum ricini*.

ხლემ წურილი — „ელევართნასა ჰქვიან“. იხ. ელევართნა.

ხმურხუტი || ხმორ ხოტი — იგივე ჰაპუნეჰი (იხ.). „ბაბუნაჰი ირიტუკია, ხმურხუტი, ქართულად გუირილია“. იხ. ბაბუნაჰი, იხ. გუირილა.

ხოლინგანი || ხულინგანი — *Alpinia galangae* S. W. იხ. უკატასი.

ხორა „ქმელი მენი“ (საბა).

ხორწუნის ძირი — იხ. ხამრე.

ხრიატიე — იგივე ღაშმეუბტა (იხ.) უცნობია.

ხრილი || კრილი — „წისქვილის გარდმოდებული ფევილი“ (საბა) „ხრილი, რომელი გარე მოედეს“. ფევილის ფევი.

ხრისაქუფისა ზეთი — „...და ოცდაათისა ღრამისა წონი ხრისაქუფისა ზეთი ჩაურთე“.

ხრტიში — „კახმარეზ ჰქუიან, ბერძელი სუმფელა, რომე იქნების ასარონი“. იხ. ბერძელი სუმფელა. იხ. ასარონი.

ხუარახანი — *Artemisia absinthium* იხ. შიათურქი. იხ. ელვეენი.

ხუბის თესლი — გარეული სტაფილოლი. „ესე ხუბა გარეულსა სტაფილოლი ჰქუიან და მისი თესლია“.

ხუეწილი ნაწლავის — იხ. წელისა რაქვი.

ხუზი — ერთერთი გუარიშნის სახელწოდება. „ნიშანი გუარიშნისა, რომელსა ჰქუიან ხუზი“.

ხუთფითა — იხ. აბალფადი, იხ. ფანჯაქუშტი.

ხუთფურცელა — იგივე ხუთთითა (იხ.).

ქ

ქანდური || ქანდული — *Pisum arvense* L. მინდორის ბარდა, გორიხა. „მსხვილი ცერცე“ (საბა).

ქარის ენა — იგივე ძროხის ენა. *Anchusa italica* Retz.

ქარის ძირა || ქარის ძირი — *Helleborus*. კრუხ-წიწილა. თეთრი ყაყაჩო. იგივე თიშონი (იხ.). ფარკიონი (იხ.).

ქაქის ენა — იგივე ვანტარონი. შდრ. ქარის ენა.

ქაროშლი — „თუ თუალნი გათეთრ-

დნენ... ანუ თეთრსა წითელი ძარლუი ანუ ცისფერი, ანუ შავი ვერიოს, ანუ კრომლი ზედა მოექცეს... ესე ყველა ნიშანი სიკედლისა არის“.

ქცოლა — „...გაცნის კოლინჯისა ქარსა და ქცოლასა დღეუდებს“. „...და ეს ქცოლა იყოს კვირი და იჭირეოდეს ღრისა თუხმისაგან და ვერ დნობისა გან“.

ჯ

ჯაბლა — ჯაბლას თესლი, რომელ არს არტანითა... და ამის წამლისა ძირითა სამოსელი ირეცხების“.

ჯაბლანგი || ჯაბლანჯი — *Reseda odorata* L. ბალის რეზედა.

ჯადა — *Crosus sativus* All.

ჯადას წყალი — იხ. ჯადა.

ჯავშირი || ჯავშირი — *Opopanax chironium* Koch-ისაგან მიღებული ფისი. „ხეების სურნელოვანი წებოვანი მონაწვეთი. ფრიად სურნელოვანი ფისი. *Cummi resina galbani* (ლ. კ.).

ჯავაზეჯახილი — ერთერთი საწამლაეთაგანი.

ჯავში||ჯავზა — ბერძნული კაკალი *Juglans regia* L-ის ნაყოფი.

ჯავზა ხარო — კეპაროსის კაკალი, ნაყოფი. იხ. ხარო.

ჯავზა ბოვა || ჯავზი ბოვა || ჯავზა ბოვრა || ჯოვზა ბოვა — *Myristica fragrans* Houtt-ის ნაყოფი.

ჯავზივა — შდრ. ჯავზი.

ჯაწი არეი — შედის ერთერთი მატბუხის შემადგენლობაში.

ჯაწილა — ერთერთი მაჭუნის სახელწოდება. „რომელ არს თარგმანებით: საკურპლისა დაფუნის ქეასა, რომელ იყოს ბუმტსა შიგან“.

ჯალბარ ჯაბალი — „როდეს აღმოქდეს მასკულავი, რომელსა ჰქუიან ჯალბარ ჯაბალი. და იგი მასკულავი ამოვალს თუესა ივლისსა ოცსა“.

ჯანოში — ქარის ერთერთი სახე. „ბღუარი, სადათ საკინოზნი ილოკვენ და არს მჭურვალი და ნოტია, ქარი მისი ჯანოში...“

ჯანჭილილიზი — „ჩიტის ენასა

ქუიან, იფნის ხილია. იხ. იფნის ხილ.
ქარაოტი || ქარახოტი — იხ. ქალბანა. იხ. პარსიოფნისი. იხ. შალთი. იხ. საქბინაჭი.

ქარჭირი — „ბაკილა წერილი“, *Eruca sativalam* — ინდაუ (ი. აბ.). („ბაკლა, ბოკელი... ქართულად ქნდური ქუან... ქნდური — სხილი ცერკვი“ (საბა). იხ. ქანდური.

ქაფარი — ერთერთი გუარიშნის სახელი, ავტორის, იოჰნა მასოის-ძე ჯაფარი მუთავას, მიხედვით.

ქინღინა || ქანტიანე || ქანტიანი || ქონტინე || ქონტიანე || ქუნტიან — „ხვარატისა ძირი“ *gentiana lutea* L. მკენარე ასისთავი.

ქინჭარი — *urtica urens* L.

ქინჭულის ძურაი — პელსის არითმის ერთერთი სახე (ძაფისებური პელსაცია).

ქოვზალცი — შედის „შესაქმარი“ ზეთის შემადგენლობაში. „ღარაფიღფილი და ჭოვზალცი და სონიჭი... წონი ათათისა ღრამისა“.

ქულაბი — გულაბი, თაფლის სიროფი. შემდეგში ყოველგვარი სიროფი.

ქულანარი || ქულინარი — „რომელ არს ბროწეულისა ყუავილი“ *Punica granatum* L.-ის ყუავილი.

ქულანჯაბინი || ქულინჯაბინი — იგივე გულანჯუბინი, ვარდის შარბათი, მურაბა.

ქუმლი — „ეს ყუელა ქუმლად დანაყე“, შეერთებულად, თანასწორად დანაყე, „ქუმალი ერთიორად რისხვი“ (საბა).

ქუნლი ბელახტარი || ქუნდა ჭელახტარი || ქუნდა ბელახტარი — „რომელ არს თაქუისა ყუერის“... იხ. თაქუის ყუერი.

ქრკოტი — იხ. კანათანაკირი, იხ. წყლის წიწმადი.

ქლახოტი — იხ. კრავის ენა.

3

მაბალღარი — იხ. აბულღარი (იგივე აბალღარი).

მაბანილი — „ლეღკოტე, ლილის თესლია“ იხ. ლილის თესლი (*convolvulus Tricolor* L.) იხ. აბანილი.

მაენი — იხ. აენი.

მაზრანული ეკალი — უცნობია. იგივე აფასლანტოს (იხ.).

მაშამ — იხ. აშამა.

მაჰუნევი — „ხნაორ ხოტია“. (იხ.).

მარბი — *Aspidium lonchitis* S. W.

მარხიანდარუ — „მატიტელსა ქქუიან“. იხ. მტიტელი.

მარხიანოშრი — „ქარახოტა ფარი-სიოშინი არის“. იხ. ქარაოტი || ქარახოტი. იხ. ფარი-სიოშინი.

მატატილი — „ლაჰლასა ქქუიან ხეზედა აეხევეის“. იხ. ლაჰლავი.

მაქი — ერთერთი საწამლაუთავანი.

მეზერჩე — „ალორკის თესლია. ეგრ პერის წუერია, კოწახურია“. იხ. კოწახური.

მელი — „რომელ არს კაქულა წუერილი“. „წერილი სუინტრისა ძირი“. „უმცარის კაქულა“.

მეტრონ — „აფსინთა და ოშინდრი“. იხ. აფსინდი. იხ. ოშინდრი.

მზარაყატუნ — „თესლი თეთრი და შავი“. შღრ. ბაზარაყატუნი.

მზაყაქერ — „პროტუნცია“. უცნობია.

მზლინჯარ ელქინ — „ბასვიკის ძირია“. იხ. ბასვიკი || ბასვიკი.

მიაზ ყურხი — ერთგვარი ყურხი, კვერი, ტაბლეთი, ხორკითა და თევზე-ულით მოწამელის საწინააღმდეგო.

მიბაშაბი ამიორი — ერთერთი „მარკულის“ სახელწოდება. „ნიშანი საბრისა მარკულისა, რომელსა პრქუიან მიბაშაბი ამიორი“.

მილაგია — შედის ერთერთი ზეთის შემადგენლობაში. „და ავადხირი და მისი ფუვა ჰილაგიაი და მურტისა თესლი“.

მინდაბიგე წყალი — ინდური ბიის, კომშის წყალი.

მინდა კოკის თესლი — შედის ერთერთი გუარიშნის შემადგენლობაში. „აილო სტაფილოენისა თესლი და ხახუისა თესლი და მინდაკოკისა თესლი“.

ბინდა პენი — იხ. ლერწამის თეს-
ლო. იხ. ელეგია.

ბინდი — ინდი, ინდური, ინდო-
თასა.

ბინდი მარლი || ინდი მარლი —
ინდოეთის მარლი.

ბირმისი — ერთერთი მაჭუნის სა-
ხელწოდება. „ნიშანი მაჭუნისა სხუისა
პირმისისა“.

ბისიფი — „მანჯანის ძირია, ბისა-
თოც ეს არის“. იხ. მანჯანის ძირი, იხ.
ბისათი.

ბისრიმი || ისრიმი — უმწიფარი
ყურძენი.

ბილანა — „თავასია და სადაფი
პქუიან“. იხ. თავასია. იხ. სადაფი.

ბიშნა — შედის ერთერთი რთული
წამლის შემადგენლობაში „თალიაშონი
და პიშნა და შუშის ძირი“.

ბიშრა — „ქარააცანა პქუიან“, იხ.
ქარააცან. უცნობია.

ბობობი — „გახსენეთ ყოველი
შიაფნი ახალნი და პობობნი“.

ბოკნალოლო — „დაუყუდებს ტყი-
ვილსა და დაუშუენებს ფერსა და პოკნა-

დოლო ამითა სირისა ფურცელსა ში-
გან“.

ბრინგანი — „შახუარნია, ველური
ხაშხაშია“. იხ. ველური ხაშხაშია.

ბრნოე — „თრენჭოტია და ცაგახო-
ტია“. იხ. თრენჭოტი. იხ. ცაგახოტი.

ბრნოსი — „ქუარათია“ (იხ.).

ბრტეჟ ქარი — „ლაქვარდის ქვა
არის“. იხ. ლაქვარდის ქვა.

ბხირა — ერთერთი საწამლავთაგანი.

ბტრხალონი — „ქერუაქსია“. შდრ.
ფატრხალონი.

ბული — Aloes L.

ბულაბი — იხ. გულაბი, ჟულაბი.

ბულბა || ბულბი — *Trigonella fo-*
enium graecum L. ულბო, შამბალელა.

ბულდულდი || ულდულდი — შე-
დის ერთერთი მაჭუნის შემადგენლობა-
ში. „პულდულდი წონი ორისა ღრამი-
სა“.

ბუა — „ზამბურსა პქუიან“. — იხ.
ზამბური.

ბჰერო (ბჰერმან || ბჰერომან) —
მცირე ჩრდილი. „და ვითა გაფერო გა-
კმეს, ვითარცა ბჰერმან დახედნეს“.

ფ ი ბ ნ ი მ ე ო რ ე ი

ბ

ბაკი — „რომელ არს პიტნა“
Mentha viridis L. — ვირი-პიტნა.

ბალა — ბუშტი.

ბალახი — გუარიშნის ერთერთი
სახე „გუარიშნი აბალასისა“.

ბალი — შთის ვარდის ხე.

ბალ ბალუკი — ყუავის ჰანგა.

ბალული — „აილე ნიგოზი ნაძუი-
სა... და აბალელი“.

ბალღარი — „დაფნისა თესლი“, —
ნაყოფი ან აბი *Laurus nobilis* L.-ისა—
დაფნა.

ბარბარისი — „ეოწახური“ *Ber-*
heris vulgaris L.

ბახარაკა — „ბერძელი, — ქართუ-
ლად წყლისა მსმელი“.

ბატარფა — *Salix fragilis* L. —
შუიფე ტირიფი. იხ. გაზმზგი.

ბაღრაფა იგივე ბატარაფა — (იხ.)
„ქეწნი“; „ყვერფა პქუიან“ (ვ. ლ.)

ბაესალტანი || აბისალტან — *Eup-*
horbia-ს თესლი *Rici-*

us communis — აბუსალათინი, ტყი-
პა ლობიო, გენაგერჩაჟი.

აბი — (მრ. რიცხვი: აბიბი) მარტუა-
ლი, პილული — *Pilula*.

აბი ბალახანი || აბილ ბალ(ა)ს(ა)ნი ||
აბი ხოალი || აბი ხუალი || აბი უუუია ||

1 პირველი წიგნის ლექსიკონში განმარტებული სიტყვები აქ არ მეორდებიან.

აბიუყუა || აბიუყუა .|| აბი-შაბარი. —
აბის-სახეებია.

აბილყარი — აბალღარი (ობ.).

აბი-ალტან — იგივე აბესალტან
(ობ.).

აბიულმათინ — „აბიულმათინ აქა-
მეთ სუჰმელად“

აბლისი — „აბლისი — ოთხი ღრა-
მი“.

აბრასა — „მკურავალი არის და ვჰე-
ლი“.

აბუთღავი — (ზეთი).

აბულასი — იგივე აბალასი (ობ.).

Ribes rubrum et nigrum — მოცხარი
(უ. კ.).

აბულბანი — Pilulae alvariae
(უ. კ.).

აბული — იგივე აბალი (ობ.).

აბულმათინი — იგივე აბიულმათინ
(ობ.).

აბულ ყალყ[ანტი] || აბურარნათი||
აბურშატი — Semina Lepidii sativi—
წიწმატის თესლი (უ. კ.).

აბულარი — იგივე აბულღარი (ობ.).

აბუყალყ[ანტი] — იგივე აბულ ყალ-
ყ[ანტი] (ობ.).

აბჯარი — საკურეელი, საომარი
იარაღი.

აგაფოლი — „აიღე აგაფოლის ძირი
ორი ღრაში“.

აგურატი — „აგურატი... V
პრქეიან
შიაბი“.

აღარიონი — „მარგებელი არს სტო-
მაცისა“.

აღახირი — ოცივე ათხარი (ობ.).

აღრინუი — (ბალახია).

აღრონი — „აიღე ძირე აღრონი-
სა“.

აღხირი — იგივე ათხარი (ობ.).

აელი — „აიღე... ყურფა სუნელი
და აელი“.

აელი ბუასა — „აიღე ორი ღრა-
მისა წონი აელი ბუასა“.

აჟარი — (ნაწლეუთავანია) მსხვილი
ნაწლეუი.

ავაშ[ი]ნარი: — ავაშ[ი]ნრი სომხური

„ქანრიბი“, Artemisia absinthum L.—
აბზინდო.

აგელუკი — Rumex patientia L.—
ლოლო, ღვლო.

აგრ[ა]შ-შარაშ — ერთგვარი ხველა.
აესანთინი — Artemisia absinthi-
um' — აბზინდა.

აგხარჯი — Polygonum.

აგხინთინდი || აგხინთინი იგივე ავ-
ხანთინი — (ობ.).

აგჰაშა — „სანატრელი წყალი“ —
სპირტი ბალახებისაგან (უ. კ.).

აგჰი — „როდეს ფეტკარმან უკბი-
ნოს... კურნე აგჰითა“.

აგშ[ა]ქ[ანი] იგივე აგშანაი — (ობ.).

აგშარი იგივე აგშინრი — (ობ.).

აგშარა — აგშარა ნიგუზისა.

აგშანაი შრცხელთა — Salsola (ფრ.
-gudé)ყარღანი (სოდის შუშველი მცე-
ნარეა, მისი დაწვით შიღებული ნაცარი
ძირითადად სოდაა: (Na₂ Co₃).

აგშარჯი || აგშარჯი იგივე აესარ-
ჯი (ობ.).

აჰარჯი Apocynum Dloac. — ქენ-
ღირი.

აჰარხატი — „თეთრი შიივი“ [აზ-
აღღარახთი—[წ. ს.] Melia Azederach —
მელია.

აზღენი ერთი — ამღენეთი.

აზოხი — „ისრამი“.

აზრაქუშნი — „ყარამფული და ს
დაჯი და აზრაქუშნი“.

აზრაქუე იგივე აზრაჯი (ობ.).

აზრუშაქი — წამალია, სინათლეს
მოკლებული თვალისა (უ. კ.).

აზუიშ (?) — „საბრი და აზუიშ და
აყაყა“.

ათანახია — Nerium oleander,—
ათარი — „ათარის ძირი და ირსა—
ოლიანდრე.

ექუსი, ღრაში“.

ათარშფარსა. || ათარშფარსა — „მდი-
ერი“ Anthrax.

ათიონი || ათიონი (?) — „ათიონი
და ჭავშირი პრასისა წელითა“.

ათქს — აღვას.

ათხარი — „ჭია“.

ათხარიტაკი — „ვალამერუკი“.

ათხიარი || ათხირი, — juncus odor-

atus — ქილი, ან andropogon schoen-
anthus, — ურო, ურობანდო.

აიზა || იზა — „ამას ჰქუიან, რომე
სტომპეშიგან საკმელი დაღპეს და დამ-
ჟედეს და აყროლდეს“.

აილამ — „კაების საკუნერტელი,
კლდის ყურძენი“, Lithospermum offi-
cinale L. — კაების საკენგელი, ჩიტის
საკენგელია.

აილითარათ (!) — „რომელ აილი-
თარათ(!) ასუა და ვერა ცნას“.

აინზუხაღაბი || აინზუხაღაბი —
„წამალია, ღვიძლის ანთებას აცხრობს...“
(უ. კ.).

აინდაზე — „აიღე აინდაზე და და-
ნაყე“.

აირახა: || აირახს — ქრის-ის ძირი,—
ზამბახი

აკაკია — Acacia — „ბრინჯი“
(ვ. ლ.).

აკ[ა]რჩი — „ესე აკ[ა]რჩი შეგვენთ
და- მივსცეთ“

აკახტი — „აიღე... ექუს აკასტი“
(წონის ერთეული?).

აკოლიმოსი — „წასრული შაეისა“.
დაავადებაა „შაეა ძაღლისას“ სახელწო-
დებით.

აკრახალ კად შორონი || აკრახალ
კადრ შორონი,— კეერები შინდერის წიწ-
მატის თესლისაგან (უ. კ.).

ალა || ალაი შაფი — თვალის მკურ-
ნები შაფი, ანუ გამოსაელები წამალი
(უ. კ.).

ალაღხირი — იგივე აღხირი (იხ.).

ალასკულულუფან — „ალასკულუ-
ლუფან... წონი ღრამისა ოთხისა“ შედის
აყრასის შემადგენლობაში.

ალატრო || ალატროი — „თუთუბა“,
Rhus coriaria L. — თუთუბო.

ალვიკაფანჯი — იგივე ალვიკაფანჯი
(იხ.).

ალვხაზი — დაზელილი თაფლი
(უ. კ.).

ალთეთი || ალთისა — Ferula assa
foetida (უ. კ.). — საკბინაქი.

ალთითი — იგივე ალთეთი (იხ.).

ალილაგი || ალილალა (?)—ყვითე-
ლი ალილა.

ალილაჯი — იგივე ალილაგი. (იხ.).

ალეკიბრეში — იგივე ელქირუმი
(მღრ.); „დანმასტაქს ჰქვიან (ვ. ლ.).

ალბე: ალბეი შარილი || ალმუზი ||
ალმუზია — (სელისა).

ალტრო — იგივე ალატრო (იხ.).

ალჯაბალი — „შაეიზაჯი და ალჯა-
ბალი, ამათვანი — თუითო ექუსი ღრა-
ში“.

ამარიკონსი — Camaeleum.

ამარტა — ძებრფასი ქვა: ბაბაყე-
ლას ჰქვიან, ჰაყიყიყ ჰქვიან, თათარნი
იაშში ანბობენ. (ვ. ლ.)

ამასირა — „ქაბული ჰალილა, ყუ-
თელი ჰალილა, ამასირა — თუითოსაგან
ცოტა-ცოტა დანაყე...“

ამაყა — „ბაზრაცატრნი, ამაყა, თა-
რანგუბინი“.

ამაჯი — ამლაჯი (?).

ამზარაბ ტურტაყი — „აიღე... ნიორი
და ეირაყი, და აბარაბ ტურტაყი და საყა
შონია“.

ამბუთი: — ფუკალი ამბუთისა.

ამო — გემრიელი, საამური.

ამოქუშა — ამოყვანა.

ამროსი — ერთ-ერთი გუარიშნის
სახელწოდებაა „შექმნა ამროსისა სარგო
სტომპეჯისა“.

ამრო — „პირველად დანაყე ამროს
ძირი“.

ამფრიდია — რთული ნაერთის სა-
ხელწოდებაა „შექმნა დუბადისა ამფრი-
დისა“.

ანაზღა || ანაზღეულად — უეცრად.

ანაყუეთი — ანაყერი; ანაყუეთი
იფქლისა, ქატო.

ანახლა — იგივე ანაზღა (იხ.).

ანახლეულად — იგივე ანაზღეულად
(იხ.).

ანაფელოს || ანაფლოზი || ანაფე-
როს — ერთგვარი ცხრო, ციებ-ციხელუ-
ბა.

ანგლი — Vultur.

ანდალი — Cucumis colocynthis—
კოლოქვინთი.

ანდამანტი — (ქვა) ალმასი.

ანდაქი — „აიღე საყამენია ანდაქი
და თურბუთი“.

ანდამაქუ — რთული ნაერთის სა-

ხელწოდებაა „შეკმნა კუერისა ანდრა-
მაჭუნისა“.

ანდრანი || ანდრენი — იგივე ან-
დრანი (იხ.).

ანდრული — (მარილი) იგივე ანდა-
რანი (იხ.).

ანთრა — „ნიშანი წამლისა, რო-
მელსა ქუიან ანთრა. ერგებს ტყვიელსა
ყიისასა და ხუნაყსა“.

ანკუფი — „ქაქანაჭი“ (იხ.).

ანტაქი — საკაშენია ანტაქი შემ-
წუარი და ვარდი წითელი“.

ანფაინ — „უნდლილი ყურძენი“.

ანფაშაჩარი — „ანფაშაჩარს თანა...
დასდევ გარეთ მუცელსა მარამა“.

ანქამუში — „ანქამუში არს წაშა-
ლი, რომელი გაიღებს ღელათა წესსა“.

ანქიდან — „აილე... ლუფა, ანქი-
დან, თუხში“.

ანძარული || ანძრუთი — იგივე ანძა-
რული (იხ.).

ანძახობი — „შაქთრაჭი“, *Fumaria*
officinalis. — შეუთარა.

ანჯარი — „ქინჯარი“, იგივე ანჯირა
(იხ.).

ანჯარქი — „ანჯარქი შეზავებულ
არს სიმკურვალესა შინა და სიძველესა“.

ანჯირა || ანჯირი. ჰინჯარი. — *U-*
tica L. (უ. კ.).

ანჯურა — იგივე ანჯირა, ანჯარი
(იხ.).

ანჯურანი — „უსპნისა ფურცელი“.

ანჯურქი — „აილე... აყირყარა, ჭა-
ვაშირი და ანჯურქის თესლი“.

აპალსი — „აილე ტაპაშირი და თე-
თრი აპალსი და კმელი ვარდი“.

აპოხტი — შაშხი, ლორი.

არათფერი — არაფერი.

არარი — „ლუიისა თესლი“.

არახაფი — არასთვის.

არაუი ბედი — „წინორის ფურცლ-
ისა ოფლი“.

არაშაბლანი — „აილე... არაშაბლანი
და ბალანის ღერი“

არაჭი — „ზარევენდი მოკლე და
არაჭი უმოკლე“.

არგანი — ჭობი.

არდი ველური — *Cichorium* *Int-*
lybus L. — ვარდაქაქაჯა.

არიონი — „ღანასკელი და არიო-
ნი — თხუთმეტი, და ქერა ოთხი წონი“.

არკანი — იგივე არყანი (იხ.).

არკონი — „აილე შამიანდლი არ-
კონითა“.

არმელი — „უძოვარ(ას) თესლს
ქქიან“ (ვ. ლ.), *Trolius* — უძოვარა.

არნახტში — „არნახტში და არს
შირაპაყი“.

არახხი — (გუარიშნია).

არტახი — არტაშანი.

არტა — *Lapidium sativum* — წი-
წმატი.

არყანი — „თემოთა ტყვიელი“.

ახა — *Myrtus communis* — შვირ-
სინი.

ახადა — ზაფრანა.

ახათ — თვალის ერთ-ერთი (მესამე)
გარსი (ფარდავი).

ახათირი — „ას და თორმეტი ღრა-
ში“ „ექუსისა ღრამისა და ოთხისა ღან-
გისა წონი“.

ახალი — „და ნიადაგ ისალითა ან
პირსა წაიღებინოს“.

ახნა — ყვავილი; წითელი.

ახნაუხხარ (სენია) — „სხუა სენი
არს კილევე რომე ახნაუხხარ ქქიან“.

ახლაუნი — „აილე ასლაუნი და ან-
ძრუთი“.

ახთაშიკონი — იგივე ასტაშიკონი
(იხ.).

ახთაქარი — იგივე ასათირი (იხ.).

ახთიშიკონი — იგივე ასტაშიკონი
(იხ.).

ახთინი || ახთირი — წონაა „ექუ-
სისა ღრამისა და ოთხისა ღანვისა წონი“.

ახთომიერთი — ამღენეთი.

ახთრე — იგივე ასთირი (იხ.).

ასი — იგივე ასა (?) *Myrtus com-*
munis — შვირსინი.

ასკატქი || ასკატქაქი — ქორცი
ასკატქისა და კუქუმბრისა, რომელ არს
ტოლოინი“.

ასკილი — „ქაქინაჭი“. *Rosa ca-*
niua L. — ასკილი.

ასკილოკანდრონი — *Scolopend-*
rium (?) — ირმის ენა.

ასლა — ერთგვარი გველი.

ახლი — *Triticum spelta* L. — სპელტა.

ახმანჭუნე — „მკიისა შროშნისა ძირი“; მუხის ძირს რომ შროშანა გამოვა, იმას ჰქვიან, (ვ. ლ.).

ახალანი — „აილე სურმავე ასპალანი და კლიშია ვერცხლისა“.

ახპანახი — *Spinacia oleracea* Mill. — ისპანახი.

ახპანური ხურმა — (შღრ. საპანური სურმისა ქვა).

ახპარეზი — ცხენთსარბიელი, მოედანი; მანძილის საზომი; ნაბიჯი.

ახპარი — „აილე ასპრის თესლი და გული, დანაყე...“

ახპაპანი: — საოლავე ასპაპანი, ისპაპანური თვალის სურმა; „სურმავე“.

ახპოზანი — „ლაფთი“, *Soldanella alpina*, „სომხურათ თეთრ ვაშლს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

ახრიონი — *Asarum ibericum*, „ელილურს ჰქვიან“, (ვ. ლ.)—ხარისჩლიქი.

ახტაბიბი — „მარამოზისა წყლითა და თაფლითა და ასტაბიბისაგან“.

ახტამი — (შენ.); ცეცხლის, დაღრის ასაღები რკინის ნიჩაბი.

ახტამტიკონი — (მარამა) ასტამტიკონი ერთგვარი აბი.

ახტარი — იგივე ასათირი (იხ.).

ახტახ[ა]მიკონი || ასტამტიკონი (იხ.).

ახფაალფადი (სენია). — „წამალი ისფაალფადისისა, და ძუელისა მუცლისა ცხნილობისა“.

ახფარი — *Carthamus tinctorius* L. — ალისარჩული.

ახფარარაყი — (სენია). „ერთი სენის სხუა არის. ახლოსვე ახლავს სეჭდასა, სახელად ახფარარაყი“.

ახფი — უცნობი დაავადების სახელწოდებაა.

ახფილფიდი — (მარამა).

ახფიოში — „მრავალ-ძარღუა“, *Plantago major* L.

ახფირამ || შური ახფირამ. — „იორდასლამის ფურცელს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

(იორდასლამი — *Paeonia*).

ახფიტისი — „სპარს. ზიყი“ (იხ.), „ტოყი“ (იხ.).

ახფოში — იგივე ასფიოში (იხ.). (შენ.): ბაზრაცატუნა (?)

ახამი — *Persica vulgaris* Dc. *Amigdalus Persica* L.

ახამსიკონი — იგივე ასტამსიკონი (იხ.).

ახრაფტიკონი — (წამალია) „ნიშანი ჩასასხმელისა, რომელსა ქუიან ატრაფტიკონი მუმეროსი“.

ახრეფული — *Trifolium Bepens* L. (უ. კ.) — თეთრი სამყურა.

ახრია — „თუთმაჯი“.

ახრიფალი || ატრეფული? — (იხ.).

აჟრი — (ნაწლევი).

აჟრტისი — ანატოლიური ტერმინია ლეიძლის აგებულებაში.

აჟაშარი — (საოლავე) — „ნიშანი სიოლავისა, რომელსა ქუიან აჟაშარი“.

აჟაშ[ა]რჯი — „შეასუი მურღი ან აჟაშარჯი და ანუ ბავშარჯი“.

აჟწინდი — *Artemisia absinthium*.

აჟთარი — *Hyena striata*.

აჟთი — „ქერქი მუხისა“.

აჟთრინჯი — „წამალი; რომელი შეიქმნების აფთრინჯითა... მარგო ყუთილისა წყლისა“.

აჟი — (გუელი).

აჟიონინი — იგივე აჟიონი (იხ.).

აჟიტემეოს — (ეხრო).

აჟრაბუნი — „აილე აჟრაბუნი და აჟიონი თუითო ოცი წონა“.

აჟრაგუნი — „აილე აჟრაგუნი დრამისა წონი“.

აჟრამატიკონი „ნიშანი ჩასასხმელისა აჟრამატიკონისა“.

აჟრიბონი — იგივე აჟრაბუნი.

აჟრიბუნი — იგივე აჟრაბუნი (იხ.).

აჟრიბონი — „აილე აჟრიბონი და აფთიმონი საბრი და მთის ნიხურის თესლი“.

აჟშართიქა || აჟშართიჯი — „და შეასუი აჟშართიჯისაგან წყლითა გრილთა“.

აჟშარჯი — „აჟშარჯებითა და წამლებითა“

აჟშრიქათი — „მუხუდოს წყალი და აჟშრიქათი“.

აქალი — „ქელის ძარღვი“. მსხვილი ძარღვი.

აქამანდრეოსი — „მუყლი, ეხულო და აქამანდრეოსი... წონი ცხრა-ცხრისა ღრამისა“.

აქთარი — „ნიშანი საოლავისა, რომელს ჰქუიან აქთარი უმეროსი“.

აქსირი — საოლავი.

აღვივაფანჯი — სენი „ბეგერისა კუ-მისა და ბეგერისა ღუინისაგან“.

აღლ — თვლის ერთ-ერთი გარისი ანუ ფარდავი.

აღრენა — დაღება, გაღება.

აღტორი — *Rhus coriaria* — თუ-თუბო.

აუაუა || აუაუი || აუაუა — აკაციის ფისოვანი წვენი.

აუირუარა — იგივე აყარუარა (იხ.).

აუღი — „მოიღე სუქი, აუღი, მუ-ზუა, გული ნარი“.

აშა — *Thymus* — ურცი.

აშაიური || აშაუი || აშაქი — *Ela-terium cardamomum* — ილი.

აშინა — „ფურცელი ხისა ღარისი, აშინა, რასინი და ვაში“.

აშინან — იგივე აეშინანი (იხ.).

აშუნდებხი, აშუნს — უხლება.

აშუი — იგივე აშაუი (იხ.).

აჩარ-ფაჩანი — „აიღე... აჩარქუშნი და აჩარ-ფაჩანი და სუსტა“.

ახლათი || ახლატი, || ახოლატი ||

ახლადნი — ტემპერამენტი ოთხი მთაე-რი ელემენტის ნარევი: (სისხლი, ზაფრა, ბალღამი და სეველა, რომლებსაც სენობ-დნენ ძველს დროში ცოცხალ ორგანიზ-მში).

ახულ ახუთაღბაზრა — „ახულ ახუ-თაღბაზრა ძმრითა შენახული კამის“.

ახუნა — გაღება (ბეგერისა).

აჯარალიუღი || აჯარალი უღი — ებრაული კვბა „ურთაგაეა“ (?), (*Pierre judaïque*, ფრ).

ამახა — „ამახა და სასალიოსი ოთხი ღრამი“.

ამხეზი — (ამბი?) აბი.

ამინდაბი — „საკამადნი გრილნი ვითა კიტრი და ისარიბი და ამინდაბი“.

ამლდრი — „სისხლი გამოუშუას ბასალიისაგან ანუ აპლდრისაგან“.

ამლი — *Daucus Carota* L. — ფე-რისცეალა ან სტაფილო.

ბაანი — (ზეთი) იხ. ბანი.

ბაბა — „ეპემოთ აყირო და თამბი და ბაბა, ყველი“.

ბაბახა — იგივე ბასბასი (იხ.).

ბაბახირი — იგივე ბოასირი (იხ.).

ბაღარე — „ზარამბადი და რუნაჩი, ბაღარე — თუითოსაგან ნახუარ ღარა“.

ბაღნავი — ქოქოსის ნიგობი.

ბაღრანაფახოთი || ბაღრანაფახუა — „შინაურ პიტნას ჰქვიან“ (ე. ლ.) — ბე-რამბო. *Mentha piperita*.

ბაღრანავი || ბაღრანავი *Citrus medica* Risso — ბაღრანავი.

ბაღრანავობი — იგივე ბაღრანავობი (იხ.).

ბაღრანავი — იგივე ბაღრანავობი.

ბაფხირი — იგივე ბოასირი (იხ.).

ბაეზარე — „შეასუი შურდი ან აფეარე და ანუ ბაეზარე“.

ბაზარმხო — „ხატმისა თესლი, ქას-ნის თესლი, ბაზარმხოს თესლი“.

ბაზრუთი — „კიტრისა თესლი“.

ბაზრუღი — თესლი.

ბათრინჯი — ბათრინჯისა ფურცე-ლი ხეთი ღრამი“.

ბაიზარა — თავის ერთგვარი ტე-ვილი.

ბაილა || ბაილი — *Lupinus*, „ქარ-თულად .ხანდური ჰქვიან“ (ე. ლ.) — ხანკეოლა.

ბალახი — „ქვლინარი და ფილა-სარე, და ბალახი... თუითო ერთი ა-თარი და ორი ღრამი“.

ბალღარი — იგივე ბალღარი (იხ.).

ბალბა — *Malva rotundifolia* L. ბალბა.

ბაღ-ბალახანი — „ბალღარი და ბალ-ბალახანი და აღბირის ძირი“.

ბაღბაქი — *Althaea officinalis* L. ტუბტი.

ბაღდური — იგივე ბაღდური.

ბაღთარე — „ბაღთარე და შ-მიანდარი... თუითო ამათვანი წონი ღრამისა“.

ბალი — *Cerasus avium* Dc. — ბალი.

ბალილაქი || ბალლაქი — Belliric terminalis

ბალუნია — „შეასუი მუხუდოს ოღენი სპარსული ბალუნია გრილითა წყლითა“.

ბალური — ნიშადური ბალური.

ბალდაში — ლორწო, სისველე.

ბალდარი — აბალდარი — Laurus nobilis-ის ნაყოფი, — დაფნა.

ბალჯაბალა || ბალჯაბალი — „მამია-

ზაფი, რომელი არს ზიბი ბალჯაბალა — წონი ღრამისა და ნახევრისა“.

ბანა: ზეთი ბანისა — Guilandina Moringa L.; myrobalanum, moringa aptera.

ბანვხაქი||ბახვაიჭი — (იხ.).

ბანვშა||ბანვშაქი||ბანვშა (იხ.)—

ბარადმონი — წამალია „მეტურალი არს“.

ბარაზადი — Galbanum, — გომფისი გალბანი.

ბარაჯი — „აილე შამინდალი არკონითა, ბარაჯი... თუითოსიგან — ბუთხუთი ღრამი“.

ბარალიფოსი — „დასდევა კაცსა ქუეშე ბარალიფოსისგან“.

ბარბიონი — იგივე ფარბიონი (იხ.).

ბარგუდი || ბარგუდი — „ქახთანი ||ქ[ა]ლ[ა]ნი“ || ბარგუდი — „ქაფახან კეიანი“ (ე. ლ.) — Galbanum.

ბარდა — „თრინჯ ბ[ა]ლ[ა]ნი“, Melissa officinalis L. — ბარამბო.

ბარზადი — იგივე ბარაზადი (იხ.).

ბარმატკიკონი — თვალში ჩასახსმეული წამალი: „ერგების გუგასა ფიცხელსა და მსხუპელსა“.

ბარნაქი -- (წამალია).

ბარუმი — „იისა შარბათი მისიკენ და შაფი ბარუმი თულშიგა გამოაქვლონ“.

ბასალი — „ქარაბა და ბასალი — თუითო ღრამი“.

ბასლი — მწარე ნუში.

ბახვაიჭი || ბახვაიჭი — Polypodium vulgare — კილაშურა.

ბასთრა — „ბასთრა — შუილი ღრამი“.

ბასილიკონი — „შექნა, მარამისა ბა-

სალიკონისა სარგო ფიცხლისა სიმსივნისა“.

ბასიყი: — ბასიყის ძარღვი, იგივე ბასალიყე (იხ.).

ბასნ — „აილე... ბასნ — ოთხი მუტყალი“.

ბასრანა — ქართულად: „წყლისა მსმელი“.

ბახვაიჭი — იგივე ბახვაიჭი (იხ.).

ბატარა — პატარა, მცირე.

ბატი — Anser domesticus.

ბატჩისხა ენა — „მრავალძარღვა“, Plantago.

ბაუღლი — „ლუვაი“.

ბაფლი — „ბაფლი რომე წამალია, ძმრითა დაასოვლონ და ცეცხლშიგან ჩაავდონ“.

ბაქსიშ[ა]ნდი — პური ორჯერ ცხობილი.

ბაღადღური — ერთგვარი საწყაო.

ბაღიჯი — „ქაქუნტელი“, Beta vulgaris Moq, var. B. Rapa Dum. — ქარხალი.

ბაყი — „ამას ქუიან, რომე კაცსა პირსა ანუ ტანზედა დაუფოლხუდეს და გათფორდეს“.

ბაყლი — ქუქუცი.

ბაშრანა — „ერთი ფერი ყუითლისა წყალი“.

ბაშტაკი — იგივე ბალუშტაკი (იხ.).

ბაქათალ-ქ[ა]მკი || ბაქათალ-ამკი || ბაქათალ-ამკი ბაქათალ-ამკი „თუნშა-ქანი“ „იემენი-ქუიან. თათამივე არის ესე“, იგივე ბაქათალამკა (იხ.).

ბაქი — Vitelligo.

ბაქმანი — Silene inflata Sm.

ბაქმანისუხა

ბე||ბეი-კომში; „სპარსულათ არის, კომშის ქეიანი“ (ე. ლ.), Cydonia vulgaris Pers.

ბე[ა]ვშარი — იგივე ბევაშარი (იხ.).

ბელანჯარი — Ricinus communis L. — აბუსალათინი.

ბელანჯარი — Polygonum(?) — მატიტელა.

ბელითად — ცუდად.

ბელანჯარი — იგივე ბელანჯარი (იხ.).

ბელანჯარი — ერთგვარი მუწუცი.

ბელტარი — იგივე ბელსტარი (იხ.).

ბეუ||ბე (იხ.) —

ბევაშარჯი — „ღანაყე და შეასუი კოვზი ერთი ბევაშარჯითა“.

ბევაშირი — „შესასმელი შისი: ღრამისა წონა ბევაშირითა“.

ბევენი — ბევეანის გომიზი.

ბევაშირი — „შესასმელი: კუერი ერთი ბევაშირითა და ასის წყლითა“.

ბენანჯირი — *Urtica*-ს მარცვალი. — კინკარი.

ბენდღანი — „აღე ბენდღანი მატულითა და ერგების ქართა და კოლინჯითა“.

ბერზარიხი — იგივე აზარბარისი (იხ.).

ბერი — ბებერი.

ბეშელს შეფისა — „თქა საბეჭდავი“ — *Terra sigillata*.

ბეშ-ფაშარჯი — „ერგების მუღღიან-ფაშარჯი და ანუ ბეშ-ფაშარჯი, ანუ წუენი ღოღო ძმრისა“.

ბია||ხიე — იგივე ბე (იხ.).

ბივილი და ბუვილი ყურისა — ხმაური ყურისა.

ბიზრავატუნი ამაყა — „კატატოსა ჰქუიან და თუხმეფინცია მას ჰქუიან“, — იგივე ბაზრავატუნი (იხ.).

ბისთქარბა — „აიღე... კმელი ჰინძი ორი ღრამი, ბისთქარბა, თუითოსაგან — ნახეარი ღრვი“.

ბიხი — ფესვი.

ბოვკი — „ერგების ბოვკისა, რომელი კელთა შინა იყოს“.

ბოკელი — ერთგვარი პური, მრგვალად გამოშვარი, აფუბული.

ბოკილა||ბოკილი — „შექმნა მარამისა იელუსარემულითა ბოკილითა სარგოი დუბელისათუის“.

ბოლმოხია — სტომაქის სატიყვარა.

ბოლკი — *Raphanus sativus* NIGER L.

ბოშონი „პასი“. — „ანჭუდანი და ბომონი, რომელ არს პასი“.

ბორახიანი — (წაშლია) — „შექმნა წამლისა ბორახიანისა... სარგო სტომაქისა“.

ბორაჟი — იგივე ბორაჟი (იხ.).

ბორია — „ოქროშედეღლი რომე ბავრუსა იქმარებენ, ბორია იმას ჰქუიან“, იხ. ბორა.

ბორიღანი — „სანძილის თესლი და ბორიღანი, და „მ-ს თესლი“.

ბორკი — იგივე ბორაჟი(?)

ბოსანი — მარჩანის ძირი.

ბოსტან ფლული — „კამის თესლი, ჯაბლანგი, ბოსტან-ფლულის თესლი“.

ბოტოში — *Pistacia Terebinthus* — ტერებინთო.

ბოქუენი — Pub.

ბოვილი — ბოვინი.

ბრანჯი || ბრინჯი — *Helicabalus*, „კორისა გრძელი წყალი“ (წ. ს.).

ბრძენიკი — „შელის კული“ — *Artemisia abrotanum*.

ბუღურისა — „მარცული ბუღურისა, რომელი იქნების მასტაქისაგან და საბრისაგან“.

ბუვილი: ბივილი და ბუვილი ყურისა — შუილი ყურისა.

ბუნჯი — ზღვის თევზი.

ბუნჯი — „სქა ახლი — მოწუე-ლილი და თევი ახალი წყლისა, ვითარად ბუნჯი და კურკის გული“.

ბუნდრი — „სუსტა, ბუნდრი და ელი და სუმბული“.

ბური — *Triticum vulgare* L. — ხორბალი ზეუღებრევი.

ბურტჯა — „ესე ქუეშე შეუღვით და ბურტჯისა წარტხისაგან დიციას“.

ბურტჯული — „სხვილი ბუმბული“ (საბ).

ბურტუი — „ქანთელი“, საშარდე ბურტუი.

ბღანჯა — „ცხრო უწინათი“.

ბუნტუხი — „ღედაკაცისა რმე შე-ადღე და ბუნტუს შიგან ჩადეე“ — ბურანი ავადმყოფობისას კიზისი.

ბურევი — საოლევი.

ბურულაჟ ჰისრიმ — „ნიშანი საო-ლევისა, რომელსა ჰქუიან ბურულაჟ ჰისრიმი“.

ბუშად — დაბუეებულად.

ბუწი — ძუძუს მამოვარი ბატკანი (კრავი) ან თიკანი; თოხლი (საბა).

ბუხარი — ორთქლი, ოშხივარი.

ბლუჯი — მუქა.

ბ

გახტულა — გამსტულა, გასობა.

გაგონება — („ტუნინ არს ადგილი გაგონებისა“) — შეგნება, შეგეცნება. გაღვინება — შეზავება („ძმრითა გაადგინე“).

გაღუშვა — განერწყვა, გაფურთხე.

გავუნანი || გავუნანი — „ლისან-ისაერი“ *Anchusa italica* — პატარა ძალა.

გაზმაზგი — „ნიგოზი“, „გაზმაზგი, რომელ არს აბატართა“.

გაზითქვა — გაზუზითქებოდის პირი“.

გაზმაზუ — იგივე გაზამაზუ (იხ.); „გუნდშიგან სხუაგე გუნდა იღვას“ *Galae Turcicae* (წ. ს.).

გაზმანი — „წყლის მაგიერად გაზმანისა წყუნი შეასუნა შეპრითა“.

გაზმუზგი — იგივე გაზმაზგი(?) (იხ.).

გამოდგინება — ჰიპერემია („ესრე დაქლიშე, რომელ სისხლი გამოადგინო და გაწითლდეს“).

გამოკრკვა — გამოიჩქნა (ჩხირითა გამოიკრკნიდეს“).

გამოსხლომა — გამოხიდა, გამოწვევა („თულნი გამოლმა გამოუსხდენ“, „შუბლისა“ ძარღუნი გამოსხდომოდენ“).

გამოტყურობა — („თუილი... გამოტყუარებოდინა“).

გამოწულა — გამოღებ, წაძრობა („თმა გამოგვგლიფოს... ფრჩხილი გამოკწუილოს“).

გამოჭყერა — გამოჭყეტა, გამოხეღა („რომე თუალი დახტუოს, კიდევ გამოაჭყერს“).

გამხუმელი — გამღებელი, გამხსნელი.

განრომა — გიდაჩნენა, თავის დახწევა.

განრუნა — გაფუქება, წახდენა.

განცდა — შენიშვნა, გასინჯვა.

გარდაგოზვა — გადაგლესა, („გარდაგოზე იგი თიქითა“).

გარდარეული — გადაპარბებული, გადამეტებული.

გარდარქუმა — გადახურვა, დაბურვა.

გარისაფა-შირინა — სურსილის სახე; „ერთი საფა-შირინა ქუიან, და ერთსა გარისაფა — შირინა, პირზედან გამოესხმის და მერემ ტანშიგან მივა“.

გარისი — კანის ავადმყოფობა, როცა სივლება სხეული და ზედ ეყრება ფეკვისებრი წვრილი თეთრი წინწყლები — herpes.

გარცხილი — გარეცხილი.

განსირთან — „აიღე... უფული განსირთან, გუნდა მწუანი — სამოცდა თექუსმეტი მარტული“.

გასუნება — დასვენება.

გატყლქა — გაქყლტა, გასრესა.

გაფანჯვა — გაბნევა, გაფანტვა.

გაქურცვა — გაქურჩვა, კანის თე ქერქის გატლა.

გაქურცნილი — ქერქახდლილი.

გაყენება — შეზავება („თაფლითა გააყენე“).

გახლვათება — თავისუფლად გახლდომა („რომე ძარღუები გახლვათდეს“).

გახუმა — გაღება (ბევრისა).

გბოლვა — ხარშვა.

გერმა — წმინდა: გერმა ფქუილი — წმინდა ფქვილი || გერმანდი.

გერში — მცირე ნაკოთა (=ჭრილობების) სისხლი“ (საბა).

გერასია — (მღიერია).

გზა — (სენია); „თასნუქსა ჰგავს“. ვთირა || ვთირა? — (იხ.).

გია — *Inniperus arycedrus* L.

გილ-არმანი || გილ-ერმანი || გილი არმანი || გილი ერმანი. — „წითელი მიწა“, სომხური მიწა, თიხა — *Bolus Armenica*.

გილი მახთუმ || გილი მხატუმი — *Terra sigillata* — დაბეჭდილი თივა (იხ.).

გიო — იგივე გია (იხ.).

გიობს — ხილი.
 გომორფეთი || გომორფეთი — გომორფეთის
 სას ჰქვიან (ვ. ლ.), სორბლის ფეხი ან
 ფლავი (უ. კ.).
 გლა — დანაყვა.
 გლონი — ფრინველია, გიგანტი
 ჰკავს — *Pordrix grisea* Temm.
 გოანი || გოანი — სიყვითლე.
 გობი — ხის თასი.
 გოზვა — გლეხი, იხ. დავოზვა, გარ-
 დავოზვა.
 გოინი — „იარაყნი“.
 გოანი — იგივე გოინიანი. (იხ.).
 გომიჭა || გომიჭა — ჰქრელი ჰქრე-
 ღი (საბა).
 გონი || გონი — ცუდი, უშვერი,
 ავი.
 გრაკი — *Spiraea crenata* Pall —
 გრაკლა.
 გრკო — რკო.
 გროში — მომსხო.
 გრძობი — ზღარბი, *Erinaceus eur-
 opaeus* L.
 გუელი: — სნება გუელისა დაავ-
 დება, რომელსაც მოსდევს თმის დაკე-
 ნა.
 გუინი || გუინიანი — იგივე გოინი
 (იხ.).
 გულია ოფი — „თუ ამან არ უშუე-
 ლოს გულია ოფი სუან შითვე წესითა“.
 გულანარი — „ბროწეულის ყვავი-
 ლი“.
 გულანგუბინი — ეარდის შარბათი,
 მურაბა.
 გულბა შაქარი || გულბაშაქარი —
 ეარდ-შაქარი.
 გულსა გაწყება — გულმოსულო-
 ბა.
 გუნი — იგივე გოინი (იხ.).
 გურემა — „ჩხურა, ჩხულეტა“
).
 გურკა — კურკი.
 გურუში — „გურუში, ხუნი მურ-
 ლის შარბათითა ასუი“.

ღ

ღაბარადი — ნატეხი შაქარი.
 ღაბრტყვა — ჩამოხიდეა, ჩამოკ-

ღაბრტყვა თქო — Terra sigilla-
 ta.

ღაბრტყვა — სენა, რომელსაც
 „საბრტყვეთ კელა ასურულითა ვინთა
 ღაბრტყვი“.

ღაბრტყვა — უცნობია.
 ღაბრტყვა — მოხარშვა, მოვლუბა.
 ღაბრტყვა — დანაყვა.
 ღაბრტყვა — დავლესა.
 ღაბრტყვა — ერთგვარი ხახვი; „საბრ-
 ტყვიან“ (ვ. ლ.).
 ღაბრტყვიანი — „დაღუქობარასა
 ძირითა წყლთა და ნახურის თესლი“.
 ღაბრტყვიანი — დამახინჯება
 დავლენი — „ქმთა სისხლი“ —
 Sanguis Draconis.

ღაბრტყვა — „თავის ტყვილი“, თავ-
 ბრეს ხევა.
 ღაბრტყვა — დაქრდა.
 ღაბრტყვიანი — დაქრილი, ქრილობა.
 ღაბრტყვიანობა — დაქრილობა.
 ღაბრტყვიანობა — „აიღე... დამლაზუ-
 ნი — წონი ორისა დამოსა“.
 ღაბრტყვა — „აიღე... ქია ოთხი წონა,
 დალი შავი — დამწუარი“.
 ღაბრტყვა — „სნება გუელისა და
 მელისა“. *Alopecia*.
 ღაბრტყვა — სესტად.
 ღაბრტყვიანი || ღაბრტყვიანი —
 იგივე დავლენი (იხ.) ყარდამყანს
 ჰქვიან (ვ. ლ.).

ღაბრტყვა — „ფერცელი დარისა“,
Laurus.

ღაბრტყვიანი — დამენანება.
 ღაბრტყვიანი, — „აიღე... პილილი;
 მღრეტი, დამფინი — ორი დარამ“.
 ღაბრტყვიანი — დაქველვა.
 ღაბრტყვიანი — დაქველვა.
 ღაბრტყვიანი — „ზარამბადი და რუნაჟი,
 ბღარე — თუთოისაგან ნახევარ დო-
 რამ“.
 ღაბრტყვიანი — იგივე დარისინი (იხ.).
 ღაბრტყვიანი — „კაბის საყურეტი-
 ლი“, *Lithospermum officinale* L.

ღაბრტყვიანი — „ერთი დაწურვილი კამის
 წყალი, დარდისა კერტულესა შაქარსა
 თანა“.
 ღაბრტყვიანი — ცოტად დასმული.
 ღაბრტყვიანი — იგივე დარისინი (იხ.).

დარიქხო — „და ზღვის თევზთა-
გან — საქარანდნი, დარიქსო და ფარ-
სიკი“.

დახიფაჯი — (ზღვის თევზია).

დახლმონი — „ნიშანი შიფისა, რო-
მელსა კუიან დასლმონი“.

დახრულ — ჩამოსული.

დახტაქარი — ქირურგი.

დახტურად — მართლა, ნამდვილად.

დაუბელავი — „სენი... არის რეა
ფერი... და ერთი მისგან სიმსივნე ეითა
დაუბელავითა“.

დაუბუხურება — დასუსტება.

დაფანჩა — დაფანტვა.

დაფნა — *Laurus nobilis* L.

დაფორებული — (იფქლი), გამო-
ქმული, გამოღრღნილი; გაფუჭებული
(ხორბალი).

დაფუშება || დაფუჩება — დაბუ-
ყება.

დაქლეშა — დაფხანა: „ესრე დააქ-
ლიშე, რომელ სისხლი გამოადგინო და
გაწითდეს“ გახეხვა, გაქლიბვა („დაქლი-
შე ოქრო ქლიბითა“).

დაქნა — გაყვება.

დაღმა: ტუნიდაღმა — ტუნიხიდან
(ზემოდან ქვემოთ).

დაღრენა — გაღება, გაღებინება.

დაჟენება — შეჩერება.

დაჟოფილი — დახშული, შეკრული.

დაჟუნა — მოპარხვა.

დაჟურცა — ყვერების გამოცლა.
დაკოდვა.

დაშანთვა — დადაღვა.

დაშურამა — დაღლა.

დაშხლცა — გამოვადება.

დაჩლობა — დარბილება.

დაჩრა — გაყრა, გახირვა.

დაჩხულცა — დაჩხვლცა.

დაცუიემა — დაფრქვევა;

დაცსუაე — დაფრქვევა.

დაჭუხვა — დახუჭვა.

დახილონი — ერთგვარი მალამო.

დაქლომა — ჩამოსულა, დაცენა.

დაქდოშილი — ჩამოსული, ჩამო-
ცვნილი.

დაჯრა — შეყრა.

დაჯუბება — დაგუბება.

დეხედი — „დეხედი მუშკისა, სარ-
გო... ძვერისათვის გულისა“.

დედაზარდლი || დედაშარდული ||
დედაზარდლი — ობობა.

დედაჯრა — წამალი.

დევალიჭუხტი — „ჰამროსიაი და
დევალიჭუხტი და ესე აქრასი, რომელ
ვირყუით, იცნობების ათითა წამლითა“.

დევალ-მუშკი — იგივე დეველ —
მუშკი (იხ.).

დიად — დიდად, ფრიად.

დიადჭერ — მრავალჭერ.

დიაკო — სალოკელი.

დიაკოდა — „ანუ შეასუე დიაკოდა,
და სცხე ლუძოსსა ზედა გარეთ მარამა“.

დიაცო — დედაიაცო.

დიახილენი || დიახილენი — ერთ-
გვარი მალამო.

დილოური || დიდორი — (საკმელი).
„დილოური საკმელი ზეთითა“.

დილა-მწუხრი — დილა-სადამოს.

დიმალტიხოსი — ერთგვარი მალა-
მო.

დინაბტური — „ხარნუბი, შაგური,
დინაბტური — თუითოსგან სამ-სამი
მეტყალი“.

დინდგელი — „სკის პირის ცელი“.
(საბა); ფუტკრის წებო.

დინობი — საოლაფი, თვალში გა-
მოსავლები.

დინოსი — „სადანაჟი“, „კანეთს
ქქვიან“ (ე. ლ.) — *Cannabis*.

დისფრა მატუნე — „ქუერი თეს-
თა“.

დიჟი — ერთგვარი ცხრო (ცივებ-
სხელება).

დოლბაჯი — „უმარილო ყველი და
დოლბაჯი. ზროხისა“.

დოლ-მუშკი — იგივე დეველ-მუშ-
კი. (იხ.).

დორონიდაჟი — „აიღე ალასკულუ-
ლუფან, დორონი დაჟი — წონი დრამისა
ოთხ-ოთხისა“.

დოხინატრია — *Dysentery*.

დრენჯი — „ზარდანოსს ქქვიან“
(ე. ლ.), *Amonum Zingiber* L.

დუხადი || დუხაიდი || დუხადი —
(წამალი)

დუღბახაჩარი — „აიღე კაკია —

ხუთი წონა, დუღბასაჭარი — სამი ღრამი.

დუბული — იგივე დუბალი (იხ.).

დუღვაშარა || დუღვაშირი — აიღე კირი შემწურარი წყლისა ნახული, დუღვაშირი, ამათგანი თუითო — ნახევარი დრამისა წონი“.

დუღ[ა]რტი — „წამალი, რომელსა ჰქუიან დუღარტი სარგო თირკმელთ: ტყვილისათვის“.

დუღო — „ვეღური სტაფილოს თესლი“. იგივე დოკო.

დულბა — „ძელქვა“, *Zelcowa crenata Spach*.

დულბი — ჰინდარი, *Plataeus orientalis L.* — ჰადარი.

დულვაზი — „შესასუმელი მისგან ვითარცა დულვაზი, კარგია და გამორჩეული“.

დუღი — ნერწყვი, ჭაფი.

დურანაჯი || დურანჯი — *Doronic*.

დურაჯი || დურეჯი — *Tetrao frae-colinus*.

დურიტა — „მაჰიკი“ (ვ. ლ.).

დურიჯ — „სომსიენე შეიქნების რომელსა დურიჯ ქუიან“.

დურული. || დურური — თვალში ჩასაწვეთებელი წამალი.

დუხანათხრი — იგივე დოსინატრია (იხ.).

ე

ეგეზომი — ეგზომი, ეგოდენი.

ეზო: ეზო გულიხა — გულის პერანგი, ფარდა.

ელაქირუმე — იგივე ელქირუმი (იხ.).

ელი — აიღე ელი და სუმბული და ასრიონი, თუითოსაგან ოთხი წონი“.

ელქირუმე — „შ[ა]სტაქსა ჰქუიან“, „დანასტაქს ჰქუიან“ (ვ. ლ.), *Rasina Mastix* — მასტაქი.

ერაჟი — ენა.

ერეჟინდი — *Rheum palmatum L.* — რეჟინდი ნამდვილი.

ერეჟუკი — *Matricaria chamomilla*.

ერეინდი — იგივე ერეჟინდი (იხ.).

ერთეე — ერთეენ, ერთ ეერძ, ერთ ეერძო (იხან ერთეე და ხან შეორესა ეერძსა“).

ეეემე — სენია. — გულისა და ლეიძლის „ბუღესა რომე ისი სენი დაე-მართოს იმას ეეემე ქუიან“.

ეზული — აიღე აფთომონი და მუვლი, ექუდი... სალიხა ამათგანი — წონი ცხრა — ცხრისა დრამისა. შეღის გალიანოხის იარაჟის შემადგენლობაში.

ვ

ვანაშუშე — „ბაზრამბას თესლი, ვანაშუშე, თუითოსაგან — სამ-სამი დრამი“.

ვანტარი — მილი, კატეტერი.

ვაჟი — იგივე ვაშაჟი (იხ.).

ვარამი — „ფერდისა სიმსიენე“.

ვარდი — *Rosa*.

ვარია — (ვარიადი), „დიდი წიწილი“ (ვ. ლ.)

ვარწაქო — შეღის ქიის წამლის შემადგენლობაში.

ვახში — ლურჯი საღებავი.

ვაშლი — *Malus*.

ვაშე || ვაშე—იგივე ვაშაჟი (იხ.).

ვაჟი — იგივე ვაჟი (იხ.).

ვაჟი — მამალი თხა.

ველქურქუმი — შეღის ტაბიხის შემადგენლობაში, რომელიც იხმარება ცხროს სამკურნალოდ.

ვერისნაჟი — „კარსი“, *Alnus glutinosa Willd* — თხმელა.

ვერცხლის წყალი — სინდიე.

ვეთი — იგივე ექმა. „მომეყო წყარი ბუნებით“ (საბა).

ვირეშლი — ვიდრეშლის, სადამღის.

ვირის-უუერა — *Hilium candidum* თეთრი ზამბახი.

ზ

ზახბი ხუარასანი — „წითელი ზახბი“.

ზაღამი — თევზია — „თევზისაგან — ზაღამი და ზარამი, რომელ არს გუგულთევი“.

ზანდაანი — შეღის თმის საღებავის

შემადგენლობაში „ხატში... ინა, ზანდ-
ონა...“.

ზარა — „საკმელად მსუქნისა ქათ-
მისა ხარშო შეაქნევიან და შიგან ზა-
რაცა გაურთოს და აქამოს“ — თავის
ტყვილისას.

ზარათი — „კოწახური“ Berberis.

ზარამბადა — „წითელი სანდალი
ერთი ღრამი და ნახევარი... დარუნაქი...
ზარამბადა თუითოსაგან თუითო „ღრა-
მი“.

ზარაშავად — „სხუა წამლები მი-
სივე — ყურისი ზარაშავად“.

ზარბაჟი — „საკმელი ზარბაჟი შე-
უწყევი ვარისი კორცითა“.

ზარდაჩეხი || ზარდაჭეხა — Cur-
cuma longa L.

ზარდ სპეტი — „აიღე თედრი,
ზარდ სპეტი, აყიყი...“.

ზარბაჟი — Arsenicum თავისი შა-
ქარი.

ზარნახადი — Curcuma Zerum-
bat. — ქურქუმა.

ზარნეხი — Arsenicum, Auripig-
mentum — აურიპიგმენტი As₂ S₃.

ზაუფი — „ესე ზაუფისა შარაბი
შეასუი“.

ზაფარ[ა]ნი — შედის მარამას შე-
მადგენლობაში „ზაფარანი და კარდამო-
ნია... თუითო — სამი წონა“.

ზაფრა — „კუერტხის გული, ნე-
ლეი“.

ზაფრადი — „ზაფრადი გავადგი-
ნოთ წყლითა ვარდისათა და ფრთითა
ვატხოთ“.

ზაპირა — საწამლეოთავანი.

ზედალამა — ზემოდან.

ზედამდეგი ხნეულისა — ავადმყო-
ფის თავმდეგომი.

ზეთისხილი, — Olea europaea L.—
ზეთის ხე.

ზენაარ — გეთყვი დაგვედრებ!
უფრთხილდი

ზერევიანი იგივე ზარევიანი
(იხ.).

ზიბაჟი || ზიბაჟი — სინდიყი, Hyd-
rargitum. „ვერცხლისწყალს ჰქვიან ირა-
ბის ენითა“ (გ. ლ.).

ზიბინთანი — „მწყავის თესლი“,
Lavrocerasus officinalis Roem.

ზიბიკი — იგივე ზიბაკი (იხ.).

ზიქეთი — „სამ წვერ ბირკას ჰქ-
ვან“ (ვ. ლ.).

ზიშაჟი — იგივე ზიბაკი.

ზიწახილი — იგივე ზანჯაბად
(იხ.).

ზირაბაჟი || ზირაბაჟი || ზირაბაჟი-
საკმელადი ერთგვარი.

ზირბაქეთი || ზირბაქი — იგივე ზი-
რაბაჟი (იხ.).

ზირთა — მადის მომგვრელი სა-
შუალები.

ზირკი — „აიღე... ყუითელი ზირ-
კი, წითელი გუნდა... დანაყე და გატარ“

ზირნი — „აიღე... ნინახუა და
ზირნის თესლი, თუითოსაგან ორი ღრა-
მი

ზირშიკი — ბარბარისი, Berberis.—
კოწახური.

ზირჭი — „თიგა-კაცი“.

ზიფთი — ფისი, კუპრი.

ზიფი — Hydrops.

ზოგა — იგივე ზუგი (იხ.).

ზოფა — „ზურტი“ Thymus.

ზოფა — „ნებურის ღუმისა კერ-
კლი“, Oesype.

ზოფრა — Panaces Asclepium
Diosc.

ზოფა || ზოფაი — იგივე ზოფა
(იხ.).

ზოფილი — ბოყინი უნდა იყოს.

ზრევიანი — Aristolochia.

ზრზოლა — ძრეოლა.

ზრბი — იგივე ზირკი (?).

ზროზა — შეცივება.

ზროზადი — იგივე ზურუმბადი
(იხ.).

ზროზა — ძროზა;

ზროზისა ენა — Anchusa italica—
პატარძალი.

ზუგი || ზუგი || ზუგია — „შავა
საკმელს ჰქვიან“ (ვ. ლ.). — Storax.

ზულინჯინი — „ღარიბინი და ზუ-
ლნჯინი და უდი დანაყილი“.

ზურდა — „გრძელი ზურდა სიდა-
ფის ფურცელი... თუითოსაგან — სი-
სამი ღრამი“.

ზურუმბალი — *Curcuma zorumbat.*
ზუფთი — „ამამა, ზუფთი და ეს-
თეხუდუსი... თუითო ნაწილი.
ზღაპლ-კუპალი — ავაჟოლის ძირი...
და ზღაპლ-კუპალი — ერთი დრაჰმა“.

თ

თაგუის-კმალი — „აიღე თაგუის
კმლისა ყუაილი“.

თადარიტონი||თადრიტონი || თადრი-
ტონი || თადრტისოხი — რთული შე-
მადგენლობის ნაერთი — „იარაჩი“ თე
მითრიდატიუმი(?)

თავა კატისა — „აიღე ქერქი თავა-
კატისა“.

თაზა — ახლად.

თათამი — მწვანელი.

თათამი — *Rhus coriaria*, „სომხე-
რათ ტუხტს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).

თათრანი — *Carum Carvi L.*

თაღქაბალი — უცნობია.

თამარ-მინდი||თამირინდი || თამლარ-
მინდი — *Tamarindus indica L.* —
თამარინდი.

თარა — „წინამტს ჰქვიან“ (ვ. ლ.),
Lepidium sativum L.

თარანგუბინი || თარანჯაბინი — შა-
ნანა, (Manna) *Succus Fraxini Orienta-*
lis.

თარასა||თარსა||თარხი — *Cynomom-*
rium?

თახნუჯი — „შეას ჰქვიან, რომე
ქელები და ფერკები დაეკუნჩხოს“,
ხელ-ფეხის დაკრუნჩხვა, *Spasmus.*

თაუნ — სენია, ერთგვარი მცდომი.
თაუნუჯი — იგივე თასნუჯი (იხ.).
თახზაშირი — იგივე თხაფაშირა
(იხ.).

თელა — *Ulmus.*

თერია დიდი — „იქნების კარცი-
საგან გუელისა და ქვიან თერია ფაოუ-
კი“.

თეხმაქნი — იგივე თუხმაქანი (იხ.).

თია — „შეას ქვიან, რომე ტყავსა
და კორკს შუა იყოს მრგვალი და გორ-
ვიდეს“. ლიპოშა.

თიადარიტონისი||თიადარიტროსი —
იგივე თადარიტონი (იხ.).

თივათერია — „აიღე ხურისა წყა-
ლი და თივათერიისა წყალი“.

თიჯანი — „თხის შვილი“ (საბა).
თარანჯაბინი — იგივე თარანძებ-
ინი (იხ.).

თიქრ[ი] — „ქაფური და თირის
ფურცლის წყენი“.

თირია — „შეასუი... გუხუდოს
ოღენი თირია კარგი პატისა წყლითა“.

თირთიხი — *Rumex Acetosella L.*
თირკუმელი — ჰაჰა, *Ren.*

თირშუი — *Lupinus* — ხანჭკო-
ლა.

თისა||თიჯა — თისა ბერძულ, *Cro-*
ta Alba (უ. კ.); თიჯა სომხური *Bolus*
Armena; თიჯა საბუქდავი *Terra sigil-*
lata.

თიღრი — *Erysimum(?)*.

თიღრიშხი — დაავადება იგივე
„შეისა ძაღლისა“ სნეულება.

თორხოლო (კვერცხი)||თორხულო
თოხლო, „ნახევარ მწუარი“ (საბა).
თოფლახი||თოფალხი — *Cyperus*
rotundus.

თოხლი — ბტკანი.

თორმაზი — იგივე თირშუი(?) იხ.
თრიაფი დათი — (ლალი?) ძვირფა-
სი (საუკეთესო) თრიაფი.

თრითხი — (წამალია) — „წამალი
შექენ რომე თრითხის ქვიან“ — სხვა-
რებოდა შხამიანი ისრით მოწამულთა
სამკურნალოდ.

თუთია||თუთიაი — *Zincum sulfu-*
ricum.

თუთმაჯი — „ანუ ატრია“, ატრი
— კმლის ცომის შექამაღი“ (საბა).

თუთუბა||თუთუბი — *Rhus kori-*
aria — თუთუბო.

თუშბარი მისრი — „აიღე თუშბარი
მისრი და რასინი“ — შედის თმის სა-
ღებავის შემადგენლობაში.

თუშბული — „აიღე უდი ინდი,
მუშეი თუშბული თუითოსაგან — დრამ-
ნახევარი“.

თურმახი — *Lupinus.*

თურშონი — „კახუნისა თესლი“||
თურშონი თურშუხი — ვარდის თეს-
ლი“, (ვ. ლ.), *Lupinus sativus* —
ხანჭკოლა.

თურული — აილე... სუმბული —
ორი ღრამი, თურული — ორი ღრამი.
შედის აქსინთინის შარაბის შემადგენ-
ლობაში.

თუქია — თუთია(?)

თუშახჩა — აილე რეანის თესლი,
თუშასახა — ხუთი ღრამი³.

თუხაშაქანი — იგივე თუხაშაქანი
(იხ.).

თუხმა — ძნელად მონელება; დის-
პეკსია.

თუხში — თესლი.

თხაფაშირი — ტაბაშირი (?)

თხალუმ — მჭდომის ერთერთი სა-
ხე.

თხეში — თავის ზედა ნაწილი.

თხირთიზი — „ვერთხი, თხირთიზი,
ქარბი, ამისგან — ხუთი მუტყალი...“

თხიშიფიხი — „ზროხისა დოი რკი-
ნითა დაშანთული თხიშიფირითა და
ბროწეულის ყოვილია შეასუას“.

Q

ია||იაი — *Viola mirabilis et ado-
rata* L.

იაშხუთი — ნიგოზი იამბუთისა;
იამბუთისა ხილი იანბუთი.

იარუქანი — იგივე იარაყანი (იხ.).

იარცუკი — „გუირილა“ *Pyre-
hrum*.

იარჯი ფეკრა || ფეკრა — იგივე
იარაჯ-ფეკარა (იხ.).

იარჯი ლაღინოზისი იხ. იარაჯი —

იასაშინი — *Syringa vulgaris* L.

იასი — „დაპბანე იასისა შემგბარითა
წყლითა“.

იაფუხ — სადრეკელი (იხ.).

იელი — *Azalea pontica* L.

იზა — „სტომეშვიგან საკმლისა
დალაობა, დამეკება და აყროლება“.

იზომი — იმზომი, იმოდენი

იხსუზი — „ბარბათი მაისრული,
ითხუზი და დიდი თრიაყი პირშიგა
ჩაასხით თაფლწყლითა“.

იკტიკოს — (ცხრო)

იღუზი — „კოლინჯი“ (ბერძულად
ამას იტყუის „ლ'თო შეიწყალე“).

იღქირუმი — „დაიჭირე იღქირუ-“

მი, სამეი არაბი... თუითოსაგან — თუ-
ითო ღრამი³.

იმქაუზი — „მეკუნა“, *Pumex Ace-
losa* L.

იმტიტრიტოს — (ცხრო)

იმჭლივი — „ნოშანი თუალშიგა რო-
მე იმჭლივი ცხოველი“.

ინა — *Lausonia alba* Lam.

ინავი — „ტირიფის ფერცელი და-
ნაყე და ამაშიგან გაურბე, და ინავითა
ფერცზე და შესცხე“.

ინდოური ხურმა — ინდოეთის ხურ-
მა, ფინიკი; *Phoenix dactylifera* L.

იოდახალები — *Paeonia copulina*
Retz. ან *officinal* Pail.

იოცუკი — „გუირილა“ (ვ. ლ.),
იგივე იარცუკი (იხ.).

იოშხი — (მეჭუნია).

ისალი — „სისხლის ყვანა“.

ისკილ || ისკილი || ისკილი — *ill-
bifolia* L.

ისყილი — იგივე ისკილ (იხ.).

იტარიფული || იტარიფული — (წა-
მალა)

იტრიტეოს || იტრიტეოსი — ცხრო,
ციტე-ცხელება.

იფთო მირუხ — ცხრო.

იფიმირიანოს || იფირიანოსი — ცხრო.

იფრიმოს — ცხრო.

იფქლი — ხორბალი.

იშაი — „ფურცელი ქარქუეტისა“;
Cachrys crispa Pers.

იჩქითად — საჩქაროდ, სწრაფად;
უბად.

იძრვისი — ყოველგვარი სულღ-
მული, რაც იძრვის.

კ

კაზუნი — „წითელი ვარდის თესლს
ქევიან“ (ვ. ლ.), იხ. თურმონი.

კათოლიკე ძარღვი — დიდი ძარღ-
ვი მკლავის შვიგინთა მხარეს

კათქა] — ხის სასმისი

კაკაბი — *Perdrix*.

კალა — იგივე კალია (იხ.).

კალამონი — „ღამწუარი ფარიკონი“. — იგივე კალამონი (იხ.).
 კალქანბი — იგივე კალნბი (იხ.).
 კალია — *Galia muscata*
 კალიახ ჭვა — სოდა; ნატრიუმი.
 კალიზი — „ნავალი მწუნე კალიზი იყოს“, „შევეტიუთ თუ როდეს და ანუ რა კალიზად დაუსესურდების ნაელელი“.
 კალკად[ა]ხი, თუთიის აქასი
 კალკადი — აქასი
 კალქ[ა]ტ[ა]რი, — „ღამწუარი არქასი“.
 კალკატარინი ? || კალკატ[ა]ნი — იგივე კალკადი (იხ.)
 კანდი — შაქარი
 კანდუკი — „აილე ტენსო... და კანდუკი... თუთუბა, თაფლითა გურეფ და ღარღარა ჭენ“.
 კაპოეტო — „აილე კაპოეტის თევზის ნაელელი“.
 კაპრი — იგივე კაპარი (?)
 კარაბა — „ქიქის საღუნე“ (საბა).
 კარაბი — იგივე კარაბა (იხ.).
 კარდი — *Ricinus communis* L.
 კარიაშამი — „აილე... ეურტსის გული — თუითო ნაწილი, დააკარ კარი-აშამი — ერთი ნაწილი“.
 კარილი — იხ. კარულა
 კქ[ა]რორი — მალამო ხორცმეტის საშეკრნალო.
 კარსი — იხ. ვერისნაიკი.
 კარტი — იგივე კარდი (იხ.)
 კარფაე — „კარფაე და ზარავენდე, თუითოსაგან — ორი ღრამი“.
 კატა — „აილე წყლისა ქუიშა... და ქერი და ხესა, რომელსა კატა ჰქუიან-კატარი — *Pinus*
 კაუულია — იგივე ყაუულია (იხ.)
 კაშტა — წამალია.
 კქ[ა]შიში — „აილე... ჰემადის თესლი და ლუბაბი კვიშისა, თუითო ღრამი“
 კაპრი — „აილე... კალის თესლი და კაპრის თესლი, თუითოსაგან ერთი ღრამი და ნახევარი“.
 კევისოხ — ცხრა.
 კეთაბარკიშოი: — „ღერგრეხილ და ახლად რქუიან შარახული“.
 კეკლუცად — კარგად.

კერძ მხარეს: იმისა კერძ, იმის მხარეს.
 კესე — თიხა
 კიბორჩხალი || კიბორცხალი — *Cancer Telphusa fluviatilis*.
 კიდე — კიდე.
 კიდეხ-კიდე — სრულიად, თავიდან ბოლომდის.
 კიღური — კიღური ასოთან.
 კიზუე — „ვარდი წითელი კმელა“.
 კითერ ზემარი — წამალია შაქის (ალმოსაქელთის) ქვეყნიდან მიღებულ.
 კითუალიშარ — წამალი, რომელიც მზადდებოდა ძმრით შირში გამოსაქეუბად.
 კილა — „ქალბანა“ *Bubon Gallia-num* L.
 კილე — „აილე ბურეკი და კილე, თუითო — ღრამი“
 კილო — „თუალის კუთხე, წარჩი-ღელი“ (საბა).
 კიშლი — „ზოცი მურნალნი ურთენ თანა სთუელთა ზედა კიშლისა გულსა“.
 კიში — „აილე სანძლისა თესლი და ჰუბაბი კიშისა“.
 კიარევი — კიარევი (?), „თაფლი შავარი“ (საბა).
 კირხიხი — „როცა აწვიეთ და კუთხიგან, ჩაქრენ ძარღენი და გიბუროს და გაუდიდეს. ამა სენსა სასელი ჰქუიან ბერძელად კირსოსი“ ქვედა კიღურის ენების გაგანეურება უნდა იყოს.
 კირჩხიბი — კიბო.
 კიხა — ქისა.
 კიტრი — *Cucumis sativus* L.
 კლიშა — *Cadmium*.
 კობა — „სრსელი“.
 კოფული — კიის წამლის შემადგენლობაშია: „ბრინჯი და კოფული და ქინძის თესლი“.
 კოლინჯანი — კოლიტანი (?).
 კოლიონი — „ჭადა“ *Toucrium Polium*.
 კოლონი, კოლონიქა — ნაწლეუ-განია.
 კომტურისა — „აილე კომტურისა

და თაყ-ფერტი მოკუეთო დანაყო და გ-
მოსწურო და გასწმიდო მისი წყალი.

კორკლა || კორკლა — კურკლი.

კორკობი — „დანაყოილი ზვარბალი“.

(საბა): „აილე ჭერი და მოკალე, მერმე

დანაყე, რომე კორკობი შეიქნას“;

„კორკობითა გამოყაროს ენასა ზედა“

კორტუმი — იგივე კურტუმი, (იხ.).

კორცხილა — „აილე ძირტუბილა და

კორცხილა ადულე წყლითა და ერთად

შეასუი“ — ხველისა და საერთოდ ფილ-

ტვის სნეულებათა სამკურნალოდ.

კობა — „აილე... კობმა... ცერეცო,

და გურილა და ულბო, და ლუი, თი-

თო — ნახევარ შჭილი“.

კობოფი — „თათმი“ (იხ.).

კობოში — იგივე ჰიქისა კობოში,

კობტუმი.

კოფი — წამალია; კოფი მეფისა

„ფანდიქონი“.

კოფლი — ჭსცხოთ გასიყვებულსა

ალაგსა... კოფლი და სანდალი წითელი“.

კოშკაქარი — ხარბი(?)

კრდამონა — იგივე კორდამონია

(იხ.). /

კრევა — კბილების კრევა.

კრკილი — „კმელთ ჯორცთ განმრ-

ყუნელჳ ჰუა“ (საბა).

კუნჩხი — „მცირე სასმისი იყისა“

(საბა).

კუზტი — წონის ერთეულია (23

უნცია).

კუთი — კენთი.

კუთკუთი || კუთრკუთი. — უნდა

იყოს ნაჭი.

კუთრტი — (სენია).

კუთრტი — ავადმყოფური მდგომა-

რუბა შექმნილი მოკარბებულს სქელი

ბილდამით შერეული შაჳ ნალველთან.

კუპური — „ყია და კუპური“ —

იგივე კუიკური (იხ.).

კუშახ მკინვი — რბული შემად-

გენლობის წამლის სახელწოდებაა ღვაძ-

ლისა და სტომაქის სამკურნალოდ.

კუშხარი — „ტოლოქინი“ (ფრინ-

ველია).

კუშტვა — კმევა; კვამლის ადნა.

კუნდოხ || კუნდუხი — Castoreum.

კუნჩხი — იგივე კუნჩხი (იხ.).

კურდგელი — კურდელი.

კურბუხი — იგივე კელბუხი (იხ.).

კურტი — „დაპება ფრჩხილისა“.

კურტუმი — „ქუქუშისა თესლი“

Carthamus „ფრანგული ენით ბალსა-

მუ“ (ვ. ლ.).

კუსტობარი — Costus.

კუტალი — სარწყული ჰერპელი;

კუტალი კეცისა თიხის საწყლუ ჰერპე-

ლი.

კუტამ კუხომ — საშუალო „სიმ-

ხურვალისა“ და „სისმის“ თვისების

მქონე — სამკურნალო ნივთიერება.

კუტი — კუტი პური, თონეში ჩა-

ვარდნილი და ნაცარში გამოცხვარი

პური.

კუტლელე — „ეთერ შაქარს ჰქე-

ინ“ (ვ. ლ.).

კუტოში — იგივე კობოში (იხ.).

კუტოფი — „შეასუი... ულბოს

წყალი და კურტუფი...“ კოლინჯის დროს.

კუფობი — „თათმი“ (იხ.)

კუშკაქარი — იგივე კოშკაქარი(?)

კუშუმბრა — „აფთიმონს ჰქუიან“

(ვ. ლ.) — Epithymum.

ლ

ლაჭონა — „ჩუღაბი, ან ტპილი

ბროწეული და ლაჭონა, — ესეცა ერ-

გების“.

ლაჭათენი — კუიკუთის ჩამოსე-

ლა (წ. ს.).

ლაკლაკი — ყარყატი, Ciconia mig-

ra, Pall.

ლაშკი — „აილე... ხარბუბაქისა.

თესლი და ლაშკისა თესლი“.

ლაშრდიანა — (ყვერია).

ლა[ან]დაკოკო — „აილე... სუმბული...

ვაჩი და ლანდაკოკო — თვითო დრამი“.

ლარტი — „პირტუყუთ მორი“.

სარცხენიელი ასო“ (საბა).

ლატიფი — ნაზი, ლბილი; საამური.

ლაყუა — „პირისა და ასოსა ვამ-

რუდებანსა ჰქუიან“, Paralysis nervi fa-

cialis.

ლაქი — „კუროს თავი“ Phytalac-

ca decandra L.

ლახალახა || ლახლახი — სურნელოვანი მცენარე.

ლახტრი — „ლახტრთა წყალსა დილა — მწუხრი ასხემლი“.

ლა[პ]ში — Hydrops Anasarca.

ლდაბი — „ჩაურთო თანა ნახევარ დრამისა წონი ლდაბისა კორკლი“.

ლდანა — იგივე ლდანა(?) (იხ.).

ლემანი — „ნიგუზის გულის ნახევარია“ (საბა).

ლები — „აეიღოთ... ლები და ქაფური დავნაყოთ და ვარდის წყლითა შეესუართ“.

ლებნი — „აიღეთ... შაბიამენი, ლებნი და ზაფრანი... — თუითო ნაწილი“.

ლეკი — თბლე, ნალექი.

ლერწო — ლორწო.

ლელუი — Ficus Carica L.

ლიასან ამალი — Plantago arcuaria W. et K.

ლიბანა||ლიბენა||ლიბენი

ლიბნე||ლიბნეა||ლიბნია — Syrax.

„ქუქუბრა“.

ლილა — ლურჯი საღებავი.

ლიმედი — (წამალია).

ლიმო||ლიმონი — Citrus limonum Risso.

ლიხან-ისავრი — „ჩიტის ენა ჰქვიან არაბის ენით“ (ვ. ლ.), Fraxinus oxelsior L-ის ნაყოფი.

ლიხან-ლუსვარი — Anchusa italica.

ლისენამლისი — იგივე ლიხან ამალი(?) (იხ.).

ლისიონ-ისავრი — იგივე ლიხან-სავრი (იხ.).

ლიტრა — წონა: 5 გრ., „ასოკი დრამია“ (ვ. ლ.)

ლიზურფარი — (სენი): „კაცსა რომე ზურგი მოსდრეკოდეს ან ზურგის მძივი მალლად შეეშვიროს, ან გულსა კოვზი გამოსჯდომოდეს“.

ლომა — ტყვილი.

ლოა — „ლოაისა ძირი, რომელ არს თივა-კაცი“.

ლოაბი — Mucilago.

ლოარტიკი — „აიღე ქმელისა სადაფისა ფურცელი... თაქვის ყუერი, ლო-

55. ზ. ფანასერტელი-ეპიცივილი.

არტიკისა ძირი, მღოვუი თუითოსგან ხუთ-ხუთი დრამი“.

ლობანი — „ნიმასტაგი“ გუნდრუკი. ლობიო — Phaseolus vulgaris L. ლოვაქტოკონი — „ქაშუმი“.

ლოპანი — იგივე ლობანი (იხ.).

ლოპი||ლოპო — „ლოპი სელისა, ლოპი ბაზარყატონისა“.

ლოფოთონი — წერილი ლოკოინა (უ. კ.).

ლოშქარი — „ღორბლი“ (საბა).

ლუბაბი კაპიჩისა — სახამებელი.

ლუბანი — იგივე ლობანი (იხ.).

ლუბი — იგივე ლობი (იხ.).

ლუბინი||ლუბნი||ლუბუი||ლუვი — Syrax.

ლულუფარი — იგივე ნილოფარი (იხ.).

ლუფა — Luffa cylindrica.

მ

მაგვჩი — იგივე მაგიზაჩი (იხ.).

მ[ა]კვასა — დაეადება.

მაეზი — Musa.

მაეზაჩი — „ზიბაბაღაბალი“, „ზიბი ბაღაბალი“ Staphisagria, „შაბიამანი“ (ვ. ლ.)

მაზა ჭაღაღაბი — „ქერი და განაჯაღაბი ამთვანი — თუითო ორი დრამი“.

მაზანგოში — იგივე მარზანგოში (იხ.).

მაზარიონი || მაზარიონი||მაზარიონი — Daphne mezereum, „რეპანი“ (ვ. ლ.).

მაზლაქი||მაზლაქი — ევი, Resina Mastix L.

მაზარიონი — იგივე მაზარიონი (იხ.).

მაზტაქი — იგივე მაზლაქი (იხ.).

მაზუა — „გუნდა“ (ვ. ლ.).

მათადილი — „თაქუდა კოტოში მოკიდოს. და მათადილისა ოყნა უყოს“.

მაიბეპი — ლეინოში მოხარშული ბია, კოშმი.

მაისრული. — ერთერთი შარბათის სახელწოდება.

მაიფხოთაქი — „ბადაგი“.

მაკალიათა — (წამალია).

შქაქლიაფრა — რთული შემადგენ-
ლობის წამლის სახელწოდებაა.

მაკლონია — „გრძელი ნესუი“.

მაკნა — „შარი“: „კეთილი (=კარ-
გ) ნარჰა“ (საბა).

მალაზა — „იგია, რომე კორკმეტი-
ეთია ენასა გამოუეა“.

მალაშა — მალამო, საცხი.

მალახუნი — „მალახუნი და მური
წნილა, ორისაგანე ხუთ-ხუთი მიტყალი“.

მალღამქლდა — პირში ჩასაყენე-
ბელი წამალი.

მაღმული — „თუთია მღმული.
რომელ არს მწუანე“.

შქალუქი — „ბალბა“ (ვ. ლ.) —
Malva.

მაშა — მამაკაცი.

მაშაკობა — მამაკაცობა.

მაშაზაქი — „ზიბი[ბ]ალქაბალა“.

მაშითა — Cladium.

მაშილანი ხინი||მაშირანი ხინი||მა-
შირანი ჩინი||მაშირონი ხინი — Chelido-
nium majus L. ჩინური მაშირონი (იხ.).

მაშინა||მაშითა — (იხ.).

მაშლასანი — „მშლასანი შეასუან
და არწყუეინონ“.

მანახულია — მელანქოლია.

მანდილი — ქალის თავსაფარი.

შქაშუში — „ღაიჭირე მანდუში
მეტყალი ორი“.

მანკაში — პინეტრი.

მანკი — სატყვიარი.

შქაქუნი — იგივე მაქუნი (იხ.).

მარაართი — „შაფი მარაართი თულ-
შიგა გამოივლებდეს“.

მარამა — მალამო.

მარამბო — „აილე... ბალისა ხილი
და მარამბო დანაყილი და გატროლი, —
თუითოსაგან სამა ღრამი“.

მარამი — „გუელ-თევზი“.

მარამოზი — იგივე მარამოზი (იხ.).

მარამხოტი — Teucrium Polium.

მარქაგოში — იგივე მარხანგოში
(იხ.).

შქარბა — „აილე... მარბა ერთი
ღრამი კონახური კმელი — ორი ღრამი“.

მარდაქი — „მურდასანგი“ ტყვიის
ენგი.

შქარდოსი — (კვერია).

მარემხოტი — „ჩანდა“, იგივე მარამ-
ხოტი (იხ.).

მარვა — „წუწკოი თეთრი“. Teu-
crium murum.

მარვალი — Lactuca saliva L.

მარვაში — „აილე... სურმაგი სხალ-
ნი, გარცხილი წყლითა — თორქეტი
ღრამი და მარვაშითა — რვა ღრამი“.

მართაქი — იგივე მართაქი,

მარდაქი — (იხ.).

მართუე — ბარტყი.

მართქი || მარდაქი (იხ.).

მარიამის ხაქმელი — Rula grave-
olens L.

მარიამხოტი — იგივე მარემხოტი
(იხ.).

მარკისა — სნება მარკისა — სტო-
მაქის (ქუქის) დაეულება.

მარმაოზი || მარმაუზი || მარმაჰაუ-
ზი || მარმაჰოზი || მარმაჰუზი — Marum

მარმიქი — Alchimilla.

მარტაკუში || მარტაკუშტი || მარტ-
კუში — იგივე მარხანგოში (იხ.).

მარუაშისა || მარუაშისა — მარკაზიტი
ანუ გორკრდის ან რკინის კოლჩედანი.

მარცხე — მარცხიანი.

მარწუხი — გაზი.

მარბამა — იგივე მარამა (იხ.).

მახარონი — იგივე მახაროინი (იხ.).

მახლაგი || მახლაქი — იგივე მახ-
ლაქი (იხ.).

მასთირი — „ბერის მემლის ხარში,
შიგა მასთირის თესლი ერიოს“.

მასიქი — ერთი ძალთავანი, რომე-
ლიც ხელს უწყობს ჭანმრთელობას
(უ. კ.).

მასიყი — „სილთი... ღუიძლიდაღმან
შტოგბშიგან და მასიყშიგან შიგა, და
მერმე წელეშიგან ჩაეა“ — ნაღელის
ბუშტი (?).

მასკატუნი — Мелоник, ინდოეთის
ფისოვანი სამოთხის ხე.

მასკოფული — (წამალია).

მასკულავი — ეარსკელავი.

მასოსიანი || მასოსანი || მასოსნი —
„შროშნის ღვინო“.

მასრდაქი || მასლაქი (?) — „აილე...
მასრ ლაქი გარცხილი — თუითო ღრა-
მისა წონი“.

მასრელი — „შეასუი მასრელი მით-
ყალი ერთი“.

მასრიკა — ნაწლევთაგანია.

მასრიფარი — „ალის სარჩელისა
საღებავია“; „ალისარჩელი“ (ე. ლ.) —
Carthamus tinctorius L.

მატუი — *Cirsium esculentum*
C. A. M. თხის-ძეძუ; ძირტბილა“ (ე.
ლ.).

მატუტაგი — *Glycyrrhiza aspe-
rimum L.*-ის ძირი.

მატუტუხი — იხ. მატბუხი.

მაუნი — „აიღოთ... მაუნი და აბეკ-
მაქი და ნუშისა ზეთი“.

მაუული — „აიღე... უსტუხუდოსი
ორი დანგი, მაუელი — ერთი დანგი“.

მაფოხთაქი || მაფხუთაქი იგივე მათ-
ფხოთაქი (იხ.).

მაქამახი — „მჩრითა და უკრითა მა-
ქამახითა შეზაუებული“.

მაქური — წმინდა, სუფთა.

მაღადი — იხ. მალათი.

მაღარი — *Lonicera Cartilifolium*
L.

მ[ა]ღნნიტი — მაგნიტი.

მაღურდი || მაღურდო — *Tuber
cibarium Sibth.*

მაშარა — წითელი ქარი — *Eri-
spelas.*

მაშეა — სასუმელი.

მაში || მაშია — *Glaucium.*

მაშიმა — *Chorion.*

მაშუარილი — იგივე მაშურილი
(იხ.).

მაშურილი — დაღლილი, დაქან-
ცული.

მაწუნი — მაწონი.

მახპური — ლინის ნასვამობა.

მახული — სამართებელი.

მახუმი — „ხუნაშისა წაშალი...
ქარბა... ტინი, მახუმი და სამყი...“.

მაჰმულა — *Scammonium*, საკა-
მუნია.

მგზავსი — მსვავსი.

მგზეფსი — კვირა, შვიდეული.

მგუბება: — პირთა იმგუბო, პირში
დაიგუბო.

მღგუარება — იმღგუაროს, პირში და-
იყენოს.

მღგუშება — პირსა იმღგუშოს, პირ-
ში გაიჩეროს.

მღგუნება: „პირშიგა იმღგუნებ-
დეს და გამოასხემდეს“ — პირში დაი-
ყენებდეს და გამოასხემდეს.

მღგური წყალი — მღგარი წყალი

მეგვიტური — ეგვიტური.

მედგარი — უცნობია.

მელის-კული — „ბრძენიკი —
Achillea millefolium L. ფარსმადელი.

მელის ხე — უცნობია.

მენჩი — „კაცის თეძო“ (საბა).

მეფის გურიგუნი || მეფის გური-
გუნი — მცენარეა.

მეშირთმე — შირიმის (ე. ი. თირ-
კმლისა და შარდის ბუტის ქვის) მკურ-
ნალი.

მეშლები — „ქარქუეტას ძირი“
(ე. ლ.).

მზეგარქელი — ღვებარქელი.

მზისთული — მზე.

მთხუნველი — *Talpa europea L.*

მიხურვილობა — მიხურვილობა,
ბინლი.

მიზუაქი — „საკამადი... რომელი
შიგან იყოს... ბრინჯი და მიზუაქი მფრი-
ნეელისა“.

მიზურა — „აიღე... ყოვის კელა
ოთხი ღრამი, მიზურა და ბორკი...“.

მიოკალი — იგივე მიტკალი (იხ.).

მიოკისი — იგივე ნიოკისი (იხ.).

მილიონი — „ათას ასლათერმეტი
ნაბიჭი“.

მილიონატი — „აიღე თურბითი...
საკამუნია — ერთი დანგი, მილიონატი
ერთი დანგი“.

მინდორა — „დაასხი ზედა სამი
მინდორა თაფლი და შეგბოლე“.

მისაოსანი || მისოსანი — „შეუქვენ
ლახალაზა ვარდის წყლითა და მისოსნითა“.

მისრი — წამალია.

მილსი — ქარი.

მიურილი — ხანში შესული.

მიჭირვება — შეწუხება.

მიხულომა — მისვლა.

მიჩნა — მიგთავსი.

მილხევენი — იგივე მოლოხონი (იხ.).

მილევანი — გამლევო, დამლევო (?).

მილქია — „იმას ქუიან, რომე ქორ-

ცნი აუბორცლებიან და ქველი მოუვა.
გლუხნი ამას ღორთ მგორავალსა უზახიან“.
მლუქი — „ღლდუის მატბუხი და
მლუქის წყალი“,
მლქია — „ნიშანი ღურრ(ი)სა,
რომელს ქუიან მლქია თარგმანებული
სამეფო“ თვალისათვის დანაყლი წამა-
ლი.
მოგლა — მონაყვა, დანაყვა; შოს
რესა.
... მოდასრონი — „აილე... ფოა და მო-
დასრონი და ღოკო... თუითოსაგან —
ოთხი ღრამი“.
მოლი — „აილე ირსა, ასრონი, მო-
ლი და ველურის ნახურის თესლი...“.
მოვიწყე — გულშევიწყი.
მოთხე — კოლოფი: „შეწნას“ 'მი-
სისა წნელისაგან მოთხე“.
მოლი — „ყაყატისა სკინტილი და
მოლი, ძაღლის ენა და ვირის — ყუე-
რასა ძირი“.
მოლოხონი || მოლოხოუანი || მოლ-
ხუანი — იხ. ვალოქი.
მოტყურალი — დაკენტილი.
მორადია — „აილე თუთუბა და
მორადია კმელი თუითო — ირი წონა“.
მორბედი — მორბენალი.
მორდი — იგივე მურდი (იხ.).
მორდიან-აფშ[ა]რჯი || მორდიან-
სფარჯი || მორდიან-ფაშარჯი — უცნო-
ბია, ითვლება „ზემოსა ნაწლევისანის“
წამლად.
მორჩი — ნორჩი.
მოტყერვა || მოტყრობა — დაკენე-
ტა, დასკდობა.
მოტყრობილი — დაკენტილი.
მოფარეხი || მოფარეხი — სხეულის
გამახურებელი, გულის გამამტკიცებელი
წამალი.
მოქოქი — „შეასუი სუელი შაქარ-
სთან... მოქოქი“.
მოღება — წართმევა.
მოურა — წერტება.
მოუუენვა — მოპარსვა.
მოცხარი — Ribes (смородина).
მოკუხება — დამწუხება.
მოხუნა — ბევრის აღება.
მეავანა || მეაუნა — Rumex ace-
tosa L.

მრავი — „...ერთი ღრამი ზაფრანა,
ერთი ღრამი მრავისა თესლი“.
მრავი — „აილე მწუნან თუთია და
რავი თუთია, თუითოსაგან — ხუთი
ღრამი“.
მროწეული — იგივე ბროწეული
(იხ.).
მრღუეი — მღერეი.
მრგფისი — იგივე მზგფისი (იხ.).
მსხუეპელი || მსხუეპალი || მსხუი-
პელი || მსხუეპელი — ენისა და პირის სა-
ტიკივარი.
მსხურ — „შე-ცა-ამსხური“ —
მეასხურე კიდევატ.
მტკნარება — შესქელება.
მუღარი — „ოდეს საჭფა იყოს თავ-
ი ყმისასა ...მუღართა ჰქურნე“.
მუღმად — მუღამ, ნიადაგ.
მუწარადი — რკინის თავსახურავი,
ქელი.
მუწაფარი — ხორცითა და მწე-
ნილეულით (მზხლეულით) დამზადებუ-
ლი შექამალი.
მუჯაშრი — დაღერლილი ცერკვი
უ. კ.).
მულასარი — „მულასარიცა არგებს
იმა სურდოსა“.
მუშია — მინერალური ერთგვარი
მაგი ფისი.
მუშილი — კოლოს მსგავსი ქინქლა.
მუნამლი — მანამლის.
მუნი — მღერი.
მურდა, მურდა საფარიში — Rus-
cus aculeatus L.
მურდანა — „შეზილენ მურდანასა
გამოწურვილისა და შექმენ კუერნი.
მურდან-ფაშარჯი — იგივე მორდი-
ან-ფაშარჯი (იხ.).
მურდიან ასფარჯი — იგივე მორდი-
ან — ფაშარჯი (იხ.).
მურდიანი — იხ. მურდანა.
მურვიონი — „მურვიონი — სამი
ღრამი და კირი უწყლო — რვა ღრამი“.
მურთა — „მურთა — ნელთბილი-
თა წყლითა ანუ სიკაზინა“.
მურთი — იგივე მურდი (იხ.).
მურიტი || მურტი — იგივე მურ-
დი (იხ.).
მუსარი — „ზოგნი ჭქურნალნი ჩა-

აგდებენ მუსარსა და ასის ფურცელსა ნელსა“.

მუხთახამი — სისხლის დააუდე-
ბაა(?)

მუსუაგი — „ზეთისხილისა ხე“,
Olea europaea L.

მუბბილი — (ცხელება) „ამას ჰქე-
იან, რომე ქორცთა აღნობდეს და თმას
აყრევიებდეს“.

მუტფახი — ცხრო.

მუტყლი — „აიღე მუტყლი წმიდა
და შოუსუი მას შიგა“.

მუფარე — „გულსა დაიდვას დოლ-
მუშეი... მუფარე კმელი“.

მუფარუყარბი — *Mellisa officina-
nalis* L. (?)

მუფილი — „მუფილის კურკა“
შაბთან ერთად იხმარება კბილის სამ-
კურნალოდ.

მუფუიდი — „ეცე მათბუხი მუფუი-
დი შეუწყვეით ასრე“.

მულირდო || მულურდო || მლური-
დო (ი.ხ).

მული — *Bdellium* (?)

მულციფირი — შიგანი.

მულა — „აიღე... მულა, მახრიო-
ნის სხული და წურილი“ თმის საღებ-
ვის შემადგენლობაშია.

მულადა || მულადო — *Cicer arie-
tinum* L.

მჭავანი — კანის ავადმყოფობა —
Scabies.

მღერა — თამაში, მოძრაობა.

მღვირდო — იგივე მლურიდო (ი.ხ).

მღირდელი || მღირდო — იგივე
მლურიდო (?) (ი.ხ).

მღვირდო || მღვირდო || მღურდ-
ო — „შეიხილოს მღვირდოსა წყლითა,
ანუ კალნახისათა“.

მუინვარი — ყინული.

მულარი — ბაყაყი.

მუხამი — *Veratrum lobelianum*
Berub.

მჩორე || მჩორო — „ძალისა და
მხეცის სკორე“ (= განავალი) (საბა).

მჩუარი — ტილო.

მცხროვადლე — ციებ-ცხელებიანი.

მძრომელი — ქვეწარმავალი.

მძიოური — მოწითალო.

მწლოკუი — მძლოკი — *Coluber*
s. Tropidonotu natrix.

მწოვდე — მწვავედ.

მჭამელი — კანის ან ძელის ტუ-
ბერკელონი.

მჭირვება — დაძაბულობა.

მხავი — ხავისი.

მხატუმი — გილი მხატუმი — *Ter-
ra sigilata*.

მხიერულად — მხიარულად.

მჭილი — მუქა, პემევი.

ნ

ნაბალი — ნაბალი შაქარი.

ნაბთი — ნაბთი შაქარი, შაქარი-ყო-
ნული.

ნაბიჩი — „სხრა ტერფი“.

ნაბი — იგივე ნაპაი (ი.ხ).

ნაგრტენი — იგივე ნაგრტენი (ი.ხ).

ნამაგალი — „მერცხალსა ჰგავს, ვერ
დაქდება“ *Cypselus illig*.

ნამლა — მღიერის სახეთაგანი.

ნამუენი — „ამას ჰქეიან, რომე რა-
საცა უამდეს, ვეღარ აღნობდეს“.

ნანა — *Mentha*, „შინაური პიტნა“
(ვ. ლ).

ნაპაი — „ქალი ნაპაისა — ათი
დრამისა წონი“ შედის გუარიშნის შე-
მადგენლობაში.

ნაქა — „შესასმელი ნაქას ოდენი
ნელტუილითა წყლითა“ საზომი(?)

ნარანშუარჩი — „ბროწეულის წყა-
ლი“ *Agua Granati* (უ. კ.).

ნარაგისი — *Narcissum*.

ნარილი — ნარდინი || ნარდიონი —
„სუმბული“ (ვ. ლ.) — *Nardostachys*
jatamansi D. C.

ნარი — *Cirsium*.

ნარიჩი — *Citrus aurantium* L.

ნარმუშვი || ნარმუშვი — ველური
ბროწეულის ყვავილი.

ნარო — იგივე ნარი(?)

ნარფაშარჩი — ნარის შარბათი.

ნარქევა — ყაყაზი, *Papaver*.

ნარქისი || ნარქისი — იგივე ნარგო-
სი (ი.ხ).

ნახამლად — მესამედ.

ნასი — (ძარღვი).

ნახიქ — ძარღვის ერთგვარი და-
მოკლება.

ნახრი — „ძელსა უურის ტივილ-
სა კეჟიან“.

ნახფარმნიტონი — რთული შემად-
გენლობის მალამოს ერთერთი სახე:

ნახხმანი — სახსარი(?)

ნაფახი — „ქშინვა“.

ნაყია — შეღის „წაშალი თვალი-
სას“ შემადგენლობაში.

ნაჩხულეგი — ნაჩხელეტი.

ნაცარ-ფშატი — „ეასუათ ნაცარ-
ფშატისა კალი“.

ნახუნა — თვალის ტივილის ერთი
სახეთავანი. pterigium-ი უნდა იყოს.

ნაჭუი||ნაჭუი — (იხ.) ნაჭუი Ci-
namomum Zeylanicum Ness. — და-
რჩინი.

ნები — ხელის გული, პეშვი.

ნელოფარი — იგივე ნილოფარი
(იხ.).

ნეგერი — „რომელ იქნების ძნე-
ლი... სლოყინი ძნელი და ნეგერი“.

ნერეჟუა — იგივე ნარეჟეა (იხ.).

ნეშბი — „აილოს ნეშბი და შამპრა-
ში და ველური მოლოკი“.

ნიადაგ — მუღამ.

ნიწლი — ზღვის თევზია.

ნიკარი — დააუადების უცნობი სა-
ხელწოდებაა.

ნიკაფი — ნიკაპი.

ნიორი — Allium sativum L.

ნიშადლარი — Ammonium chlora-
tum — ამონიუმის ქლორიდი.

ნიშახტაგი || ნიშახტაკი — სახამებე-
ლო.

ნიშქარ — ლერწამის წვენი უნდა
იყოს („ლერწამისა არს“).

ნიშახტაგი||ნიშახტაგი — (იხ.).

ნიონფარი — იგივე ნილოფარი
(იხ.).

ნოზღარო||ნოზღარუ — ანტიდოტი
(უ. კ.).

ნუკი||ნუკია — წონაა.

ნურკონი — ცხროს სახეთავანი.

ნუშადრე — იგივე ნოშდარო (იხ.).

ნუშადლარი იგივე ნაშადლარი
(იხ.)

ოდოში — უმწითარი ხილი ან მარ-
ცვლელი (უ. კ.).

ოთხარ — თვალის მეხუთე ფარდაგი.

ოყნა — იგივე ოყნა (იხ.).

ოღბა — იგივე უღბო (იხ.).

ოღფა — „წაშამის მოსურმეა“
(საბა).

ოზრელი || ოზრილო — „ოზრილო,
ვაშვი... და ვერცხლის წიდა — თუი-
თო — ორი ღრამი“.

ოზი — სტომაქის სატკივარი.

ოსპანი||ოსპი||ოსპნი — Lens cu-
linaris Medie.; Ervum lens L. — ოსპი.

ოულა — ოყნა.

ოზინდარი — Absinthium — აბ-
ზინდა.

ოზი — ფისი Dorema armenia-
cum-ისა (ამ მცენარეიდან მიიღება gum-
mi-resina ammoniacum, ფისი, რომე-
ლიც იხმარებოდა).

ოზნანი — სოდა, Sulfola, sodi —
სოდის შემცველი ყარღანი.

ოჭი — იგივე ოჭი (იხ.).

ჴ

პარდამაია||პადრამოე — ქიის წა-
მალი „სონიკი ორი ღრამი, პადრამოე
— სამი ღრამი“.

პამკა — „უაქუდა“, Vaccinium
Arctostafilos L. (?) მოცეი კავკასი-
ური.

პარნაშო — „იილე... პარნაშოს ფურ-
ცელი, ია, ნელოფარი“.

პახვაიფი||პახვიფი — იგივე ბახვაი-
ფი (იხ.).

პატარა — ნაქერი.

პატონი — პატრონი, უფალი.

პატრი — იგივე პატარა (იხ.).

პატრუჟი||პატრუჟი — „ფთილა“.

პაშტა — „დანგის მესამედი“ (ვ. ლ.).
პეშუფი — პეშვი.

პერი — ქაფი, ღუფი.

პერული — ქაფი: პერულმოკდი-
ლი, ქაფ-მოხილი.

პილთენი — Trigonella Foenum
graecum L. — უღბო, შამალიდა.

პილო — სპილო.
 პილპილა || პილპილი — Capsicum
 annuum L.
 პირი||პირის წაგდებიწება — პირ-
 ლებიწება.
 პირი — ჭერი.
 პიტწა — mentha.
 პილოსწა — (სწება) — ფეხების სიმ-
 სიწწე.
 პოხილიწანი — მსუქწანი, მსუწე. ცხი-
 მიწანი.
 პოხუერი — slyrax.
 პრწსწ||პრწსწი Allium porrum L.

ჟ

ჟეწა მკუღრი — „აილოს... ზარღწ-
 წება და ჟეწა-მკუღრი — ორი მუტუწა-
 ლი.
 ჟეწა-ჟეწა — დრო და დრო.
 ჟეწითი-ჟეწად — დრო და დრო.
 ჟეწგარწა || ჟეწგარწი — Cuprum ace-
 licum cristallisatum — ტუწიწის აუე-
 ტარტი.
 ჟირწკი (მკ) — „აიღწ... ქარუ,
 ნიორი და ჟირწკი“.

რ

რწბარწწი — უცნობიწა.
 რწბო — ასთმწა.
 რწწწი — რწქწანი(?)
 რწწღწწწერწტა — რწმღწწწერწტა.
 რწწიწწწა || რწწიწწწი — Foeniculum
 — კამწა.
 რწწიწი — „ლხოსტიწი ჰქეიწწწ
 (ვ. ლ.).
 რწწწწწ — იგიწე რწწიწწწ(?) (იხ.).
 რწწიწწწი — „სკეწეწი დიღორი“.
 რწწიწწწ||რწწიწწწწი — „გომიზი ფი-
 ქუიწწწა“, ე. ო. ფიქვის ფიწი.
 რწწიწწ წიგწი — წერიღების, ნაწე-
 რების წიგწი.
 რწწწ — თვალის ლორწოწიწი გარ-
 აწწეწბა უწწა იუოს (Coniunctivitis)
 რწწიწწწწ — „მწაწწიწი რწწიწწწწ —
 ორი მუტუწა“.
 რწწწწწ — იგიწე რწწიწი (იხ.)

რწწღწწ||რწწიწწწწ ფეწი — რწმღწწ-
 წარი.
 რწწიწწწწ || რწწიწწწწწ — რწმღწწ-
 წიწი.
 რწწიწწი — Inula Helenium L.
 „ეწრმუწოს თეწსწა ჰქეიწწწ“ (ვ. ლ.) —
 ეწღმუწო.
 რწწიწწწ ფეწი -- რწმღწწწწწიწი.
 რწტაბა — „ლარღწწწ ჰქეიწწწ“ (ე.
 ლ.). Triolium pratense L.(?) — წი-
 თეწი სწმუწრწა.
 რწტწწწ — „სურსიწი“.
 რწტბა — Medicago იწწწა.
 რწტიწწ — „თეწტი“ „კ. მ. ლი“, ფი-

რწტრწი — „თეწითო რწტრწწწ ოეწ
 მუტუწა“.
 რწწწ — „რწწწ ჰქეიწწწ, რწმე კეწი
 აწოტრწოღღწწ“.
 რწწო — უწწწობიწა.
 რწწეწწი -- იგიწე რწწეწი.
 რწწწი — რწქწწი, Ocimum basil-
 icum L.
 რწბეწა -- სწწიწა.
 რწწეწწი — ბრიუვი
 რწღი — „ღაიწიწე რწღი წეღლი,
 დარწიწიწი“.
 რწეწა — იგიწე რწეწა(?) (იხ.).
 რწეწწა||რწეწწი — Rumex Alpinus
 L. (ე. კ.) — ღწაწო ალპიწრწა.
 რწეწწი||რწეწწი — იგიწე რწეწწი
 (იხ.).
 რწეწი — გონეწბადწწეწი.
 რწეწღობა — რწობა(?)
 რწიბეწ — „წაეწრწი“, Ribes — მო-
 ცხარწი.
 რწიწწა — თმის სღღეწიწის მემად-
 გეწწობაში „...სეწაწტრწი, რწიწწა, თეღ-
 რი...“.
 რწიწი — ჰატარწა წიბი: მიწსწა რწიწი
 ჩაუგღეწა.
 რწიწა — ერთეწრწი აკრწსის მემა-
 ლეწწეწლიწა „...სწსწა, და რწიწა, და არწ
 მწბღწიწი, და ბაღწსწის ღეწი“.
 რწიწა — „აიღწ... სწბრწი... აფწიწწა,
 რწიწა და ოწწიწწარწი“.
 რწიბეწ — მღიწრწა.
 რწობწწი -- „აიღწ ქრწიწიწა კაღი
 და წეწაწი რწობწეწსწა“.

როზარაზაქი || როზარაზი — იხ.
როზაზაქი.

როგდანი — ზეაის კურკელი.

როდანი როდანის ფურცელი —
„უუვილი მწყაისა“, *Prunus Lauro-
cerasus L.* — წყავი.

რუმი — *Artemisia absinthium L.*
„აბზინდს ჰქვიან (ვ. ლ.). — აბზინდა.

რუნაქი — *Rubia tinctorum L.*
(?) — ენდრო.

რურია — „აიღე... მართქი და რუ-
რია გამოჩეული თავისა და ფრთეთა-
გან“.

რუმნა — *Pyrite* — თვითნაბადი
ბისმუთი.

რქა: — რქანი საშოსანი.

რუევაქი — „დაიქირე ზარნაბი —
ოთხი ღრამი. რუევაქის თესლი — ხუთი
ღრამი“.

რწყული: რწყულითა ღუინითა —
წყალგარეული ღვინით.

ს

საბარჩილი — სიქანქუბინის ერთ-
ერთი სახე „თუ ბოყინი მყრალი და
მწარე იყოს... იმას საბარჩილისა საქან-
გუბინი შეუწყვეით“.

სახელ || სახლი — თვალის ერთ-
გვარი დაავადება *Pannus*.

სახში — ფილტვის დაავადების ერთ-
ერთი სახე.

საბრი — *Aloe*: საბრი სკოტრი ||
სკუნტრი — საბრი სკუნტრიდან (?);
საბრი კრიტაული — საბრი კრიტედან.

საბურღირა — „ლერწმის გული“.

საბურავი — „სახურავი“.

საგბინაქი — *Sagapenum* — სა-
გაპენი (გომფისია, რომელიც მცენარე
Ferula persica ან *Ferula Szovitzia* na-
საგან. მიიღება.

საგზინი — ერთერთი თერიაყია, იხ-
მარებოდა მორიელის ნაქების სამკურ-
ნალოდ.

საგრეხელი — ხის ჭამი უნდა იყოს
„საგრეხელითა... ვაღდინე“.

სადაბი || სადაფი — (იხ.).

სქადრგულქიბილი სადაგუმბილი —
გამოსავლები.

სადრგელი — „რომელ თხემსა და
შუბლსა საშულ არს, რომელ ყრმასა
მცირესა უდრკების და ჰქვიან სარკინო-
ზულად იაფუხ“ — ყიფლიბანდი.

საჯამთრო — *Citrullus*.

სათაგუე — მსხვილი ძარღვი: ფერ-
ქისა სათაგუეთა ძარღუები“.

სათარი || სათირი — *Origanum
vulgare L.* — თავშავა.

სათმი — „აიღე... უნაბი და სიბის-
ტანი, სათმის ძირი, სათმის თესლი“.

სათრი — წონაა = 19,127 გრ.

საკამონია || საკამუნია — *Scammo-
nium* (გომფისი, რომელიც მცენარე
Convolvulus Scamonia-საგან მიიღება.

საკმეველი || საკუმეველი || საკუ-
მელი — ის რაც იკმევა (კვამლად იქ-
ცევა), უმთავრესად სურნელოვანი; ფი-
სია ხისაგან *Cistus Cretilus L.* (ბუჩქნა-
რია, რომელიც ჩვენში არ იზრდება; ამ
მცენარისაგან მიღებული ფისი საკმევე-
ლია).

საკურდიონი — „ველური ნიორი“,
Teucrium Scordium — ცხენის კბილა.

სალირ — „აიღე თუმბრი მისრი...
მაზრიონი სხელი და წურილი, ტვილი
სალირ“.

სალიხა — *Cinnamomum* — დარი-
ჩინი.

სალმობა — სატკივარი.

სამაყი — იგივე სუმაყი (იხ.).

სამღგუარებელი — იგივე საღრგუ-
ლებელი (იხ.).

სამდის — სანამდის.

სამღარაბი — „გარეული გომიზი“,
Gummi Arabicum, არაბული კევი, არა-
ბეთის გომიზი.

სამოსელი — ნაქსოვი, მატერია.

სამუი არაბი — იგივე სამღარაბი
(იხ.).

სანავლე — „საყოფელი კუერც-
ხისა გულისა, ნავდლისა“.

სანამაქი || სანამქი — *Senna*.

სანდალი — *Santalum*.

სანდაროხი || სანდროხი — „საკმე-
ლი“, *Sandaracha* (ფისია, რომელიც
Callitris Guabralvis ანუ *Tbuja arti-
culata* ხისაგან მიიღება).

ხანელბელი — საკმაზი, შესანელე-ბელი სურხელი.

სანიშაქი — იგივე სანიშაქი (იხ.).

ხანჭასფუი — „იილე... სპილენძი დამწუარი... წონი ორისა დრამისა, სანჭასფუი, რომელი იცნობების კირჩხიბისა თულაობით“.

საოლაფი — თვალში სურმის ამო-სმა, თვალზე წამლის (სურმის) დადგა.

საოშოანი — შედის სუფუფის ძე-მადგენლობაში „საოშოანი — თუითო დრამი, თურუნჯი — ნახევარ დრამი“.

საოხნი — ღრძილი (?).

საპანური — სურმისა ქვა, სურმის ქვა ესპანეთიდან (?).

საპარსავი — „უბე, რომელ არს საპარსავი“.

სარა — ეპილეპსია.

სარამკი — „საკამადია, რომელიც „სინელის“ თვისებისაა.“

სარამუ-ეშხარ — შედის თმის საღე-ბაის შემადგენლობაში.

სარატანი — „ეირჩხიბი“ (წ. ს.) კიბო.

სარო — Cupressus.

სარსუმი — „თაქველი“, imbecili-
tas.

სარტანი — „რომელსა ჰქუიან [და-ხ]ანაზირა; — იგივე სარატანი (იხ.).

სარქა — თვალის მეორე ფარდავი.

სარხახი — კიის წამლის შემადგენ-
ლობაში შედის.

სასალეოხი || სასალიოხი — Seseli,
დავი ან მისი თესლი: Heracleum Spon-
dileum L. (უ. კ.).

სასათული — ბალიში, თავის მისა-
ღებელი.

სასლეოხი — „ზოფასა თესლი“,
იგივე სასილეოხი (იხ.).

სასლიონი — „ნიახურის თესლი“,
Apium graveolens L. — ნიახური.

სასლიოხი || სასლოხი. — იგივე სა-
სალეოხი (იხ.).

სასრევი — სალესავი.

სატალი — „სენი მუცლისა, მუც-
ლის ყვანა“ (საბა).

სატკბორი || სატკბური — „გართ-
ხმული მუწუკი“ (საბა).

საფა — კანის ავადმყოფობა; თავის

ქერტი ან ქუთუთობის სენი, როცა
მათში გამოხანყარია და ყვითელი სიმსი-
ნე.

საფანელი — სანელბელი.

საფარეზო — მოსარიღებელი.

საფარი — სამკურნალწამლო, ნაერ-
თის ერთერთი სახე უნდა იყოს.

საფარჩი — მალამოს ერთერთი
სახეა „დასლვე ზედა მარამა მურდა სა-
ფარი მისა“.

საფარქალ — *Cudonia oblonga*
Mill. (*Cydonia vulgaris* Pers). — კომ-
ში.

საფა-შირინა — იგივე საფას (იხ.)
სახეთავანი.

საფიჯი — იგივე საფისაქი (იხ.).

საფინდონი — „დაივირე თესლი
საფინდონისა. ფქულისა შესამედისა
ოდენი“.

საფიხი || საფიხი — *Thapsia*.

საფრა — ყვითელი ნაღველი.

საფრი — „ტალი და საფრი — თუი-
თო დრამი“.

საფრმატუნი — „მარამა ფალარი-
ქონისა, ანუ მარამა საფრმატუნისა“.

საქაბინჯი — იგივე საქებნაქი. (იხ.).

საქალდარხო — სისხლის ძარღვის
პათოლოგიური მდგომარეობის აღმნი-
შნელი სიმპტომა — „ერთა ძარღუე-
ბი ქეულან საქალდარხო“.

საქანგუზინი — იგივე სიქანგუზინი
(იხ.).

საქარანდნი — ზღვის თევზია.

საქამუნია — *Scammonium*, იგივე
საკამონია (იხ.).

საყცული — სასხურებელი ან ს-
ფრქვეული.

სახურებელი — წვენი.

საჟფა — „მღიერი, სრსელი“,
„თაქვდა, რომე სრსელი იყოს“

ხედრაი — ლოტოსის ხე.

ხედა — „შევი ნაველი“, *Atrabi-*
lis.

ხელაკი — თვალის ქუთუთობის
სიმსიენე ან ყთორი.

ხელი — *Linum*.

ხელიში — „მარღლი ნეკსა და მისსა
შედევსა თითსა შუა არის მარცხენა
ხელისა“.

ხერა -- „ქოთნის პირის მოსაყრა-ვი“ (საბა): „პირსა სერა მოკარა“.

ხეკლა — „ამას ჰქვიან, რომე მრთე-ლი კაცი ანაზღად წაიქცეს და დაბნდეს“. Apoplexin cerebri.

სთუელი — კრეთის დრო. რთე-ლი.

სიავარდანი — „მუცლის შესაყარ-ვი კუერის“ შემადგენლობაში შეიღო. „კაკია და სიავარდანი, სოდი... თუიოთ უკია“

სიკოშნი „დაიკირე გილერმანი... ხუნი, სიკოშნი და საემელი“.

სიკარი შელის სათესლე ორგანოების ნაწილი.

სიკაფი — „ყევანა“ („მუცლის ტარე-ბის სენი“ საბა).

სიკაზინია — „მაქუნები მსგავსი თერიათა, ეოთარად სიკაზინია და შილ-თა“.

სიგონჯე — თავის კანის სენი, — ქერტილი.

სიდუბკირე აუთელადობა.

სიგილი — ლეიძლის დაეაუბების ერთერთი სიმპტომი.

სიოქცა -- საოთქენაც.

სიკარკარი სენია.

სილა || სილი — Phthixia.

სიხტიერე — „დაკედების თესა თმა და აღარ გამოუვა“, მელოტობა.

სიშქისხე — „შქისი — დამუხვილი (დამშხალული) გინა ხორკლიანი“ (სა-ბა).

სიშწოვე — სიშწეავე.

სინგრუი||სინგური -- წითელი საწე-რილი ან სახატაეი.

სინი — Senna (?) — სინამაქი.

სინჯიტი — ფშატი.

სიპიპაქი — „სიპიპაქი და აღტორი, თუთუბა, თაფლითა გაურეი და დარღა-რა ქენ“.

სირახ ენა — Hordeum leporinum Lank. — თავეიყანა.

სირაქლეში — Clruthiocamelus,

Linn.

სირ-ვაშლი — Piracantha cocci-
nora Roem ჩიტაქ-შეა.

სირი ჯერახსა.

სირინაქი — კანის დააკედების ერთ-

ერთი სახე უნდა იყოს „ერგოს სირინაქ-თა და ქარტლსა“.

სირიზიშტი — ერთგვარი მანანა.

სისამბარი — Sisymlr.um — გონ-გოლა.

სისხა „არაბული. ქართულად: წილისა მსმელი“, იგივე ზამასტა (იხ.).

სიუსუსურე || სიუსურე — სისუს-ტე.

სიფანდან — Thymus vulgaris L. (?) — ურტი.

სიფიბტონი Cordia, ფრ. Scde-
lior -- ეგვიპტური ქლიაგი.

სიფოლზუე მოშეება. მოფონება
სიფუსტანი იგივე სიქუსტონი

(იხ).

სიქაბაუი || სიქაბაქი || სიქაბინჯი —
Sagipenum (გომფისია, მიიღება მე-
ნარისაგან: Ferula persica ან Ferula
Szoiltziana).

სიქაზინა || სიქაზინია — წამალთა
ნაერთია, იხმარება სოშუქნის დაეადე-
ბის დროს.

სიქანგუბანი || სიქანჭუბინი || სი-
ქანჯაბინი — თაფლითა და ძმრით შემ-
ზადებული სასმელი, რომელშიც ურე-
დის ხოლმე წამალსაც.

სიქამინია იგივე სიქაზინა (იხ).

სიქბინჯი — იგივე სიქაბაეი (იხ).

სიქზინი || სიქზინია — იგივე სი-
ქოზინა (იხ).

სიქინჯუბინი || სიქინჯუპინი || სი-
ქანგუბინი (იხ). —

სიქორაგი || სიქორგი — ერთგვარი
საწყაო.

სიქოჭი — „აიღო უღბო და სიქო-
ჭი — თუიოთ მჭილი“.

სიქარნაქი — წამალთა ნაერთია,
იხმარება შირიმის (ენკეოვანი დაეადე-
ბა) დროს.

სიჩოლფოტე — უღონო სიარული
„ჩოლფოტი — უღონო მოსიარულე“
საბა.)

საქაზინია — იგივე სიქაზინა (იხ).

სკატარ — „შიეც მუყლი, ანუ
კარის არი და ჰამოს სკატაქი“ —
ერთერთი. სკატარალო საშუალება ღი-
ზენტერისს მკურნალობისათვის.

სკორე — განავალი.
 სკუნტლი — სკინტლი (?).
 სკუბელი || სკუბლი — თევზი
 (ერთგვარი საწყაო).
 სლოუინი — სლოკინი.
 სნო — სნება.
 სოალი || სუალი (იხ.). —
 სოლი — „თოფაღი“ || სოთი —
 „კიპერისი“ *Cyperus rotundus* — მიწის
 ნემსი.
 სოლიხისი — გუარიშნის ერთერთი
 სახე.
 სომხური თიჯა — *Bolus Armena*.
 სონახოსი — ცხროა ერთგვარი —
 სონიჭი || სონიჭი — *Nigella sa-*
liva L. — სონიჭი.
 სონიჭიტი — „აილე... კამის თესლი,
 სონიჭიტი და ღარის თესლი.
 სოოტი — „ქარი წითელი“.
 სორინჯანი || სორინჯი — „ქულ-
 ბა“ || სორინჯი — *Colchicum autom-*
nale L.
 სოხანა || სოხანი — *Lillium*.
 სოქი — *Calia muscata*.
 სპაბა — უცნობია.
 სპალქანი — „აილე სურმაგი, სპალ-
 ნი, გარცხილი წყლითა — ოორმეტრ
 ღრამი“.
 სპანდი — *Peginum harmala* —
 შარიაშსაკეულა.
 სპანძელი || სპანძლი — *Brassica*
nigra Koch. — ჭლოვეი.
 სპაპანი — ისპაპანი.
 სპედაბაგი || სპედაბაგი (სახურე-
 ტელია) წვენი.
 სპედგარი — (სახურეტელია) წვენი.
 სპეტაკი || სპეტი — ტუვიის კარ-
 ბონატი.
 სპედანი || სპედნი — სალბუნი
 სრნჯი — ჩიფქლა“ — იგივე სო-
 რონჯანი (იხ.).
 სრო — „სროსა წყლითა შეზილე
 და კურად შექენ“.
 სტური || სტური ძახრისა — ძაბ-
 რის შილი.
 სუალი — *Elaphoglosson*.
 სუბათ — ნამეტკალი ძალი.
 სუელი — კო (?).
 სუჭარ — *Holicteres isora*.

სუილი — „სტომაქსა მოაგინებს
 და ტუვასა და სუილსა და ქველსაა“.
 სუეკ — სუი (?).
 სულაკი — *Anchilops*.
 სულბუხი — „წამალი სულბუსისა
 ყუითლსა წყლისათვის“ (საბა).
 სულინარი — „წყალთ მილი“ (საბა).
 სუმბული || სუმბული, სუმფუ-
 ლი — *Nardus*.
 სუნბული || სუნფული — *Nardus*—
 სუნბული (კოტეტიკულიო *Angelica*
Mushana ანგელოზა).
 სუნგრევიელ — „აილე... სუნგრე-
 ვიელ და თაფლი“.
 სურთანისი — (წამალია) რომელიც
 „ერგების ტყვიელსა კბილასა და საო-
 ნნეთასა შემკრულთა“.
 სურიჭა — წითელი მსხვიელი
 (მეწუი).
 სუსტა — „აილე... აჩა-ფაჩანი და
 სუტა, ბუნდრი და ელი... თუთოსა-
 გან — ოთხი წონი“.
 სუფუფი — ფხენილი წამალი.
 სუქათი — *Apoplexia cerebri*.
 სუქილი — (სენია?).
 სუანდანი — *Thymus vulgaris* L.
 — ურკი.
 სუანდი — *Brassica nigra* Koch. —
 მლოვეი.
 სხალი — *Pyrus* Sp. div. cult.
 სხამი — შხამი.

ტ

ტაბი — იგივე ტიბი (იხ.).
 ტაბლი — სენი „ბერძნ. ტონის“
 (იხ.).
 ტალა || ტალი ამონიაკის შარი-
 ლი (?).
 ტანიშთიმ || ტანიშთიმუმი — „და-
 ივირე გილერმანი სამი ღრამი, ტანიშ-
 თუმი — სამი ღრამი“.
 ტან-უძლავი — ფეხმძიმე.
 ტაპარზი || ტაპარზინი — იგივე
 ტაპარზალ (იხ.).
 ტაპაზირი — იგივე ტაპაზირი (იხ.).
 ტარამიტკონი — ერთგვარი თუა-
 ლის სენია.

ტარანუქნიში — „აილე ტარანუქნიშისაგან ათი ასთინი წყალი“.

ტართითი — *Cynomorium*.

ტარიგი — კრავი, ბატკანი.

ტარიში — სიყრუე.

ტარმაშირი — „მუშვი და ტარმაშირი. იშნა... წონი დრამისა ორისა“

ტარფე „გრიკი“, *Tamarix* — იალღუნი.

ტარში — ყურის დაავადება, სიყრუე.

ტარხუნა — *Artemisia dracunculus* L.

ტაფაშირი || ტაფშირი || ტაშაშირი (იხ.). —

ტერფი — „ფერქის ქუეითი სიბრტყე“ (საბა).

ტიტრესიოს || ტატირეტოს — ცხროთაგანია.

ტიზი — კეთილსურნელოვანი.

ტიკი — „ბერძნ. ასციტისი“ — *Ascites*.

ტილი — შებენარი.

ტინი — წითელი ოხრა.

ტირიფი — *Salix*.

ტირბი — იგივე ტლირბი — ტყირბი (იხ.).

ტილე — დასადებელი ან წასასმელი წამალი.

ტიონის — „ტაბლი“ (იხ.). — *Ascites*.

ტილოჟინი — „კუმბარი“ (ფრინველი).

ტიელი — *Columba*.

ტიუტი — *Coton*.

ტიროსი || ტროში — „რომელ არა ესმოდის“.

ტიუტი || ტუუტი || ტუბტი — *Althaea officinalis* L.

ტირბი — „სახლი შავისა ნელღისა არს ტყირბი“.

ტიუმალი — *Prunus divaricata* L. d. b.

ტიუური — *Laserpitium Latifolium* L. — ძირმწარა.

ტიუირბი — იგივე ტლირბი.

ტიუა — ტუა (სვენეტი).

უბაღო — ცუდი.

უბერა — „მოილე კუერცი უბერისა“.

უბნობა — საუბარო, ლაპარაკი.

უგბოღავი || უგბოღველი — მოუხარშავი.

უღასპლიზი — „ფატალეონი — რომელ არს ქალნა, ახლად რქუიან უღასპლიზი“.

უღი — ალოი, ალვა, *Aloë*. — საბარი.

უზრახი — რომელიც არ ლაპარაკობს.

უკია — უნცია.

უკშია — უშკია (?)

უკუღვა — *Gossypium herbaceum* L. — ბამბის ბუჩქი.

უკუმოღვა — უკუმოღვი გაღმოდვი.

უკუნთქმა — ჩაყლაპვა.

ულავი — „მაყული“, *Rubus* — მაყული.

ულბო || ულბო — *Foenum graecum*.

ულღულღი — „აილე... ზაფრანი და უღღულღი... თუთუბა და ჟანგარა, ამოტანი თუითო — ორი დრამი“

ულბო — იგივე ულბო (იხ.). (?)

ულიონი — „აილე... რევენდი სინოერთი დრამი. ულიონის ძირი — სამი დრამი“.

უმარილო || უმარული — უმარული.

უმგბარი — უხარშავი.

უმღილი — იგივე უნღილი (იხ.).

უმიზეზოდ — უმიზეზოდ გაშართელებს, აუცილებლად მოუხდება.

უმკია — იგივე უკია (იხ.).

უმრა — მღიერია.

უმარული — უმარული (?)

უმუი — „თუთუბა“, *Rhus coriaria* L.

უნაბი || უნაბი — *Zizyphus sativa* Gaertn. — უნაბი.

უნღილი — უმწიფარი, მკვახე

უზანი — *Asa-foetida*.

ურვილი — შევირეხული, დამწვრებული.

ურტი — „ზოფა“, Oesype.

ურფა || ურფი — „აილე შეილი დრამი ურფი...“.

ურცხელი — გურეცხელი.

ურწანი — უზეი, ბერწი.

ურწყო — წყალგურეცხელი, უწყლო ბ. ხორციითა და მწვანით შეშადებული საკმელი.

უსდუხუდოსი || უსთუხუდი || უსთუხუდუნი || უსთუხუდუნი — Stachis დედა-ფუტკარა.

უსბი || უსბი — უსბისა ფერული — „ანჭურანი“, ოსბი, Lens culinari Medic.

უსტუხუდოსი. — იგივე უსტუხუდოსი (იხ.).

უსული — „სიქანქუბინისა უსულსა ასიდიოთ“.

უსუსურობა — სისუსტე.

უსხური — გარჩეული, გაქმნილი (უ. კ.).

უშანი — იგივე უპანი (იხ.).

უფალი — პატრონი.

უფსაზოდი — უფსაზი.

უფსაქლობა — უფსაქლობა.

უფული — *Iupinerus sabina* — კახაყური ღვია.

უშაკი — იგივე უშეი (იხ.).

უშაში — „აილე... საღაჯი და უშაში კამისა“.

უშუი — *Dorema armeniacum*-ის კეი.

უძლები — ფეხმძიმე, ორსული.

უძლებობა — ფეხმძიმობა, ორსულობა.

უძლივ — ორსული.

უწუნიოდ — დაუზარელად, მოუწუნიებლად.

უძღური — „საურწყო“ (საბა), წვენი, გამონაწერი (უ. კ.).

უპურებოდი — გაუზერებელი.

ფ

ფავახტა — (ფრინველი).

ფავნია — „აილე... მასტაქი და ფავნია, და ცერეცოს თესლი“.

ფაზარი — ძვირფასი ქვა.

ფათილი — „პატრუქი“.

ფაილა ზაპრაქი || ფალაზარაქი — აილე... ფაილა ზაპრაქი — მიტყალი ერთი“.

ფალანჯა — *Piper cubeba* L. (= *Cybeba officinaiis* Raf.), ქუბაბა.

ფალანჯ-მუშეი — „აილე... ამლაქი, ფალანჯ-მუშეი... თეითოსაგან — დრამი და ნახევარი“.

ფალარიოსი — მალამო.

ფალარიქონი — მალამოს სახეთაგანია.

ფალარმან — (სენია) „რომელი ითარგმნების მქრეალი მღიერი“.

ფალელი — „ქაკო“, *Crocus salivus* All. — ზაფრანი.

ფალეთენ ზეახია — „სპარსელად ბალბა ქუიან“, *Malva rotundifolia* L. — ბალბა.

ფალიქი — Paralysis.

ფალონია — ტლეთავანი (იხ. ტლე).

ფალონია რუმი — ბერძნული ფალონია ანუ ერთგვარი ტლე;

ფალონია სპარხი — სპარსული ფალონია ანუ ერთგვარი ტლე.

ფალარიონი — მალამოთავანია.

ფალუდაგი — ხილის წვენი; ქელე-ფალუდამუნი — მესელის ტყეილის წამალი.

ფანი — იგივე ფანიდი უნდა იყოს.

ფანჯანგოში — „მარამსაქუმელი“.

ფანჯანგაშტი || ფანჯანოში. — *Vitex Agnus Cestus* (?).

ფაპოფახი — „ბერძ. ყურძენი“.

ფარახიფუნი — იგივე ფარისაოშანი (იხ.).

ფარაშიონი — *Marrubium* — ფოლორკის ბალახი.

ფარბიონი — *Euphorbia* — რძიანა.

ფარდაგი — ფარდა, გარსი.

ფარეზი — აფარეზებინე, აკრძალე, შოარიდე.

ფარვარა — დამწნილებელი. მარინებელი.

ფარვაქონი — მალამოთავანია.

ფართქუში — მალამა.

ფარიანოში — მაქუნი (ანუ წამალი),

შემზადებული აფიონითა და ზაფრანითა.

ფარისა ოშანი || ფარისაოშონი || ფარისიაოშონი || ობ. ფარისიაოშონი.

ფარისი — *Artemisia austriaca* Jacq.

ფარისიონი — *Marrubium* — ფოლორკი ბალახი.

ფარისიანდრული — *Polygonum* — მატრეტლა.

ფარისიანდრულ — იგივე ფარისიანდრული უნდა იყოს.

ფარისიკი — ერთერთი „ზღუის თევზთავან — საქარანდნი, დარქისო და ფარისიკი“.

ფარისიონი — იგივე ფარისიონი (ობ)

ფარისიოშანი — იგივე ფარისიაოშანი (ობ.).

ფარტანოსი — ანატომიური ტერმინი — „...შუა ნაწლევთა და ქანთლისა კერძო ეზოთა. რომელსა სახელი ქუიან, ფარტანოსი“.

ფარფარა — *Valeriana officinalis* L. — კატაბალახა

ფარფინი — *Portulaca oleracia* L. — დანდური.

ფარფიონი — იგივე ფარბიონი (ობ.). *Euphorbia orientalis* — ჩიჩანა.

ფარჩულა — „ქაშანური ფარჩულა აიღე... და მერმე ეს წამლები ჩაასხი“. ქურქელია თიხისა, შდრ. ფარჩი — სალენე მომკრო. (საბა).

ფასილ — თვალის ფარდაგი.

ფასირჯი — ნაწლავთა წყლულოვანი დაავადებას დროს წამლად აძლევდნენ ოყნის საშუალებით.

ფატაღვიონი — „ქალნა, ახლად რქუიან უდასპლიბი“.

ფატლასრიონი || ფატრასალიონი ||

ფატრასალიონი — „ველურისა ნიასურისა თესლი“ || ფატრასლიონი — *Pelroselinum* — ოსრბუმი.

ფაფრა — „ხუნეის“ წამალია „ფაფრა დანაყონ და მისითა წუენითა იღარღარებდეს“.

ფაშარჯი — ფაშთაქი — ფაშიდაქი — ფაშრარჯი — ფაშრიქათი — უცნობია.

ფაჩი — იგივე ფეჩი (ობ.).

ფაწალი || ფაწალი „ტყვიპი“. (საბა).

ფელენჯი || ფელინჯი — სენია დამკრებელი“ (საბა). *Paralysis* — დამბლა (უ. კ.)

ფენა — „აიღე ფენა და დანაყე“.

ფერთხელი — დიაფრაგმა (?)

ფერომარული — „ფერომარულისა მალამა შემოსდვას“.

ფერცხალი — „გვერდის წიბო“ (საბა).

ფეტუი — *Panicum miliaceum* L.

ფეტვი.

ფიოზალაქი — ობ. ფილაზალჯი.

ფიკრა — „იღარღაროს ფიკრასა იარაჩითა“.

ფილაზალჯი || ფილაზარჯი || ფილაზაქი || ფილაჯი — *Lycium*.

ფილარიოს — ფილაროს — ერთგვარი მალამო.

ფილაფოზი — ფილოსოფოსი

ფილაფოზი იგივე ფილიდა ფოზი (ობ...).

ფილენჯა — ფილენჯი — იგივე ფელენჯი (ობ.).

ფილიდაფოზი || ფილიდილფოზი იგივე ფილადაფოზი (ობ.).

ფილფილა || ფილფილი — *Piper nigrum* L. პილპილი.

ფირტუი — ფილტვი.

ფისი კუპრი, შავი წებო, გომფისი (უ. კ.).

ფიტვი — „თიქარი“ — *Hernia*.

ფიში — შხამია.

ფიჩუი — ნაბადი, ქეჩა.

ფლისკინი *Acinos Diosc.*

ფლოდაგი — „და ღორისა ფლოდაგი შექქენ. თავსა სულებდი“.

ფლონია — იგივე ფალონია (ობ.).

ფოა — „აიღე ლაქი და ფოა, და ახისონი... თუთოი ხუთი დრამი“.

ფოვასა — „ქარქვერის უუაილა“ — *Hippomarathrum crispum* (Pers.) C. Koch. — ქარქვეტა.

ფოი — იგივე ფოა უნდა იყოს.

ფოკი — „აფსინდის გამონურკული“.

ფოლი „აილე... ქინძის თესლი, ქონდარი და ფოლი“ ქიის წამალია.

ფოლონია — იგივე ფალონია (იხ.).

ფოლორტანი ერთგვარი მალამო.

ფოლბუი — მოშუებელი.

ფორი — სახურეტელია.

ფოსიონი — სიმსივნე.

ფოხურეი—*Allhea officinalis* L.— ტუბტი.

ფრახხი — „ერთი ათას ორას თ. ქ. დარი მილიონი“ (მილიონი კი 1111 ნაბიჯია).

ფრთილა — ტაპონი.

ფრჩხილი — „ორი ქერი ფრჩხილი არს“.

ფუაი — „ფუაი აფსინთისა ბერძელისა — თორმეტი ღრამი“.

ფუაკა — ლედი (?).

ფუალი — (ფუკალი ამბეთია) *Eruca sativa* Lam (?) — ინდაუ.

ფუკი — „აილე ფუკი შროშნისა თეთრისა და გამორჩეული მისისა ძირისაგან“.

ფულონია || ფულუნია — იგივე ფალონია. იხ.

ფულფული იგივე ფილფილა (იხ.).

ფუსტური — „დაიქირე ლედი ფესტური ოცი მარკული“.

ფუსუკი — „აილე... ნეში მწარე და ფესკი, ა. თვანი, სწორი ნაწილი“.

ფუა — იგივე ფუკი (იხ.).

ფუშრუკი || ფუშურუკი სახურეტელი ანუ სუფი.

ფუჩი: — ფუჩი დარაზანი „ღერბენდელი მცენარის ნაყოფისაგან შემზადებული მალამო“ (უ. კ.).

ფუხილი — „თვალში რამ მკირე თეთრი შეეა ტყვილითა“ (საბა).

ფხარკნა — ფხაკნა: „იუოს ტყვილი ფხარკნისა მგზავსაღ“.

3

ქაისინი — *Cichorium* — ვარდაკაკია.

ქაბარდანა — ქიის დამდენი წამლის შემადგენლობაშია: „დაიქირე“ წყლის

პიტნა... ქაბარდანა, ხარნაუბი — თუთოსაგან — ორ-ორი ღრამი“.

ქაბილარია — „აილე ყანბილი, ქაბილარია... სამ-სამი ღრამი“

ქაღუნანი — „ქაღუნანის თესლი. სტ. კილისა თელა სწორ-სწორი“.

ქათაში (*Gallinae*).

ქათონი — „ბატრა ქათონისა ნაყუთი ქათონისა ქონშვა გაურიობს, შერმე დაწუნან“.

ქაია — „ქაია უმატებს თელმას“.

ქალალი — „სალეავეი“.

ქალაში — „კომპოსტოს ქქეიან“ (ვ. ლ).

ქალაქულ — „აილე... სანამაქი, წითელი სარდალი და ქალაქულ — თუთოსაგან ხუთი ბუტყალი“.

ქალია — „რომელი იქნების ქალითა და საბრითა“.

ქალილა მელიქი — იგივე აქლილ-მელიქი (იხ.).

ქალში — „შემწუარი კაკაბი და ყურღლელო... და შუელი შემწუარი და ქალში შექმნილი“.

ქალწა — იგივე ფტალეონი. „ახლალ ქვიან უდასპობი“.

ქალწაქი — „ქალწაქის ზეთი- რთული შემადგენლობის ნაერთი.“

ქამადრეოზ || ქამადრეოზი || ქამანდრიოზი || ქამატრიოზი -- *Teucrium chamaedrys* — ქარელა.

ქამაფეტოს || ქამაფიტოსი — იხ. ქამეიტოსი.

ქამბრჩი — მკენის ერთ-ერთი სახე „რომელი იქნების აფიონითა და ზაფრანითა“.

ქამდრიოზი || ქამებრეიზი — იგივე ქამადრეოზ (იხ.).

ქამიზი — „ქამიზისა წყალი ასუი“.

ქანგრაზლი *Cynara scolymus* L- ის წებო.

ქანრიბი — იხ. ავამინრი.

ქაოლოსი — „რომელი გავს ქაქის წყალსა“.

ქარაფი — „აილე... ქარაფი და გოლი მახთემ ერთი ან ორი შიტყალი“.

ქარბა — იგივე ქარბა (იხ.).
ქარვა — იგივე ქარვა (?) (იხ.).
ქარვანი — პურის ერთ-ერთი სახე-
ობა „ქარენისა პურსა თანა დაღლილი“.
ქარვეა — იგივე ქარვა (იხ.).
ქარი: — ქარი საბლისა
ქაროა — იგივე ქარვა (იხ.).
ქარტლი, — ქერტლი.
ქარუა || ქარუა — Carum Carvi
L.

ქარქარი — მუხუდო (?) — Pi-
sum sativum L. — კვლიავი.
ქარქაში — Pyrethrum Partheni-
um Sm. — რომელი გვირილა.

ქარქუეტი — Hippomaralhrum
crispum (Pers.) C. Koch.

ქასინი || ქახნი — ქასნის თესლი.
„ვარდაქაქა კქვიან“. (ე. ლ.) —
Cichorium intybus L.

ქასირა || ქასრი — Adragante (ფრ.),
ქათრა.

ქაფური — Camphora.

ქაქანაჯი || ქაქინაჯი — „ქოთოფი
და ასკილსაცა კქვიან“, || ქაქნაჯი ||
ქაქინჯი — „ასკილი“ || ქაქუნაჯი —
Physalis Alkekengi L., ან Halicaca-
hus.

ქალაში || ქალში „ქალში და ცუილი
თეთოსაგან — სამი დრამი“.

ქაშანური: ქაშანური ჭურჭელი —
ქაშახიდან (ქალაქია ირანში) გამოსული
ჭურჭელი.

ქაშთაჯი — იგივე ქაშთაჯი.

ქაშთარი — „აილე... ქაშთრის თეს-
ლი და აყიროს თესლი“.

ქაშთაჯი — „წამალი არს მარტუ-
ლელდ შეხელილი, რომელსა თურქთა
კურნალნი ჰაბად უწოდენ“ (საბა).

ქაშუეთი — „ქორცის დარღვევა
წყულელებითა“ (საბა).

ქაშტაჯი — იგივე ქაშთაჯი (იხ.).

ქაშუთი — Cuscuta — აბრუშუმა
ქაშუში — „ლოვაქტიკონი“ — Li-
gusticum — მარიამა.

ქაშუტიბარი — „აილე... სუმბული
ბერძელი, ქაშუტიბარი, ამათვანი, წო-
ნი — დრამისა ორ-ორისა“.

ქაშქი — „წვენი ქერის კორკოტი-
სა“, ე. ი. ქერის წყალი — ლუდი.

ქაშქაში — „გაურიე ქაშქაშის
წყალსა თანა მარტულა პილილისა“.
ქახბანი — „აილე... ზეთი ზეარას-
ნული, ქარბანი — ასი დრამი“.

ქედანი — „დიდი ტრელი“ (საბა).
Columba palumbus L.

ქერვი.— „ველური ქერვის თესლი“.
ქერი — Hordeum vulgare L.:
ქერისა წყალი, ლუდი.

ქერი (წონა) — 0,04597 11/12 გრ.
ქერია — იგივე ქერი უნდა იყოს.
ქერირა — „ქერირა, ბორაყი და
უმარული, თუთოსაგან — ოთხი დან-
გი“.

ქერიჭი — „აილე... ტრელისა სკინტ-
ლი, ქერიჭი, ბორკი, დანაყე და თფლი
გაურიე“.

ქებრი — კანის ავადმყოფობა.
ქია — „დანამსტაქი“ — ფსიხი.
ქიარა — „აილე ნახურისა თესლი,
ქიარა ქირმენი, ყაყულა“... — თუთოსა-
გან — სუთ-სუთი მუტყალი“.

ქიბართი || ქიბართი „წუნწუბა“—
გოგირდი.

ქილაჯი — „აილე... ქილაჯი და ურ-
ფი; ქილაჯი ერთი, დაბარზადი — შუი-
დი წონა“.

ქიმედი — „და კურნე ქიმედითა
მქურვალითა“.

ქიმუზი — „მისგან მწოვედ სისხლი
და ქიმუზი შეიქმნების“.

ქინძი — Coriandrum sativum L.

ქირა — „ქირა ოთხი წონი, სატყ-
ბურის ძირი გამოწურელი — ორი
წონა“.

ქირმანული — ქირმანისა. (ქირმანი
სპარსეთში).

ქირმენი — „აილე... ზანჯაბილი,
ძირა და ქირმენი... თუთოსაგან — ორი
დრამი“.

ქისნეა — „ქისნეა და თურმუსი.
სელის თესლი და მეფის გურიგუნია“.

ქისტბარქისტი — „ქამადრეოსი,
ქისტბარქისტი, თუთოსაგან — სამი
დრამი“.

ქიშიში || ქიშიში — ჩამიჩი.

ქლეუა — „ძლიერი ხეხა“ (საბა).
ქლიავი — Prunus domestica L.

ქოაქი — „შეკმადი ქათმისა იყოს და ქოაქი ბაღდადური შიგა ერიოს“.

ქოლაღაზი — საოლაეი „რომელსა ჰქეიან ქოლაღაზი“.

ქოლოხი — ნაწლევთაგანია.

ქორათი — Allium Porrum L.

ქორი — ერთგვარი ფისი.

ქოქი — იგივე მლოგვი, Brassica Nigra Roch (უ. კ.) — მლოგვი.

ქოქლინოს — რთული ნაერთის სახელწოდებაა ღვიძლის სამკურნალოდ.

ქრთილი — Hordeum — ქერი.

ქრიანა — „აილე ქრინისა ძირი, ქარქუეტისა ძირი და ქონდარი“.

ქრუა — „აილე... ანდაღი — თოთხმეტი ღრამი, ქრუა — თექვსმეტი ღრამი“.

ქუაა — „დაიჭირე თუხმი ქუაა, თუხმი რეესა... თუითოსაგან — სამი ღრამი“.

ქუაბული || ქუაბულური — ქ. ქაბულიდან.

ქუაქი — იგივე ქორი (იხ.).

ქუბი — „აილე წყლისა ქუბი და ქუბი...“

ქუბული — ქალაქი ქაბული.

ქუბულური — ქაბულური (ქ. ქაბულისა).

ქუდეღა — (ქია) იგივე ქუდეღა (?).

ქუდის — „ქუშხაში“.

ქუდეღა — „ქია აყიროს თესლო სა მგზავისი“.

ქუეა — ქეიშა.

ქულდარე — კიის დამდენი უცნობი საშველებია.

ქულა — „საოლაეი“.

ქუმნა — თვალის ერთ-ერთი დაავადებაა.

ქუნდრეში — „აილე ქუნდრეში“ და ღუფთი — ამბთგანი თუითო ნაწილი“.

ქუნდრე — თეთრი საკმეველი; იგივე გუნდრეკი (უ. კ.).

ქუნდრე ახნახია — Struthium.

ქუნდრე — „აბუტრატია“, Veretrum/Struthium — შხაშა.

ქუნი — ქონი, ცხიმი.

ქუნჯითი — „შუშმატა ამას ჰქუი-56. ზ. ფანასკერტელი-ციციშვილი.

ან“ || ქუნჯიტი „შირბასტი“ (ვ. ლ.); Sesamum orientale L. — ქუნჯურა.

ქურათი || ქურთი — Allium porrum — პრასი.

ქური — ფისი.

ქურიში — „შეკსუთ... ქურიში წყლითა და ქურიში გაქურცნილი“.

ქურქინოფი — იგივე ქურიქინოფი (იხ.).

ქურქუში — „ზაფრანი შექნილი“, Curcuma, „ზაფრან ჰქეიან“ (ვ. ლ.).

ქურქურთი — „მღებართი იხმარებენ — ქურქუმა“ (ვ. ლ.), — იგივე ქურიქინოფი (იხ.).

ქურცეი — „შეკლი“ (ვ. ლ.), „გარეთხა“ (საბა) — Antilupa subgutturosa.

ქურციანი — უნდა იყოს ქურციკი. „ქურციკი — გარეთხა“ (საბა).

ქურქუცოხი — იგივე ქურქურთი (იხ.).

ქურთო || ქურთი — ქუთუთო.

ქურჯი — „თათამი და თათრამი, რომელ არს ქურჯი“.

ქურშენი — Orobus niger L. (?).

ღ

ღარი — „წერილი ნაყურცხლი“ (საბა), ნაღვერდალი.

ღარიში — Vespertilio Hurlia L. — ღამურა.

ღარაბ — თვალის ტკივილია.

ღარაზა — Polygonum — მათი ტელა.

ღარაზი — „ღარიის თესლი და უღბო შეგებარი“.

ღარაზი — „ღამუს ჰქეიან“ (ვ. ლ.). — Urtica — ქინძარი.

ღარაზი — იგივე ღარიზი (იხ.).

ღარაყონი — იგივე ღარაყონი (იხ.).

ღარახა || ღარახა: Inula Helenium L. — კულმუხი.

ღარაღარა || ღარაღარეხა — ყელში გამოვლება სითხისა აღარღარეხით.

ღაფი — „აილე ყუსტი ორი ღრამი და ღაფი — ღრამის წონა“.

ღაფთი — „აილე ღაფთი ორი წონა...“.

ღოღო ძმარო — Rumex.
ღოშელი — ღუმელი სამკვდლო.
ღრიანკალი — Scorpio — მორიე-
ლი.

ღრიწი — „ნოტიო დამძიმდების
ძალსა ზედან ღრიზისასა და დაუსუსუ-
რებს“.

ღრინკოლა — Anthriscus sylv-
estris (L.) Hoffm., A. nemerosa M. B.
ღრტილი — ყურისა ღრტილი.
ღუბრა — ფშატი — Sorbus Aucu-
paria L..

ღუწო — ღვინო.
ღუძილი — (ძილი თუ ღუძილი),
მღვიძარება.

ღუძილი — ღეძილი.

ღუნაბი — რომელიდაც დააადე-
ბის სახელია — „ერგოს ღუნაბსა“.

ღურინჭილა — ღრიანკველა (?) —
Astrodancus orientalis (M. B.) Drude
— ღრიანკველა.

ღურღური — ყურყური (მუცლი-
სა).

ღუფთი — „თეთრი ვაშლი“.

ღუშისა — „თეთრი ფშატი“.

ღშიბი — „ტრიბიფი“ — Salix.

ყ

ყალი — „ყაალისა ტლე გულზედა
დაიდევას“.

ყაბასტი — „აიღე ყაბასტი — ათი
ღრაში, პილპილა, დარაფილფილი“.

ყახარა — „შავი ყახარა და შავი
ჩანგარა მისთუის წაშალი არის“.

ყახიშვი — Artemisia abrotanum.

ყაღა — გული.

ყაღყატი — Atramentum.

ყამბილი || ყანბილი, — Maillotus
(?).

ყანტარიონი — „მას ჰქვიან, რომე
შის პირსა გარდაერთვის, წურილი ფურ-
ცელი არს და მწუნან“ || ყანტარიონი —
Centaurea.

ყარამფული — Dianthus Caryop-
hylus L. — ბალის მხაკი.

ყარაბა — ერთგვარი თვალის ტი-
ვილი: „ნიშანი ისია, რომე, თეთრზედა

წითელი გამოუჩნდეს და შავზედა თეთ-
რი“.

ყარაღმონია — იგივე კარაღმონია
(იხ.).

ყარიუონი — იგივე ღარიკონი (იხ.).

ყარუატი — Ciconia nigra Pall.

ყარუაონი — „ერთი მუტყალი ყარ-
უიონი, ორი დანვი საყამუნია“.

ყახაბდარარა || ყახაბუზარაბრია —
Calamus aromaticus — ღერწამი.

ყაფიტი — Eupatorium.

ყაყაჩო — „ხაშხაში“ Papaver.

ყაყუილა — Cardamomum.

ყაფალა — სისხლის გამოსაშვები
ვენა.

ყვანა || ყვანა — სხეულის სტომაქ-
ში კრა და ზიდილი გარეთ გასასვლელად
მორტყუებით (უ. კ.).

ყია — ხორხი.

ყიხტი — საწყაოა; 476, 732 გრ.

ყიფალი — იგივე ყეფალა (იხ.).

ყმა — ყრმა.

ყმაწურილი || ყმაწული — ყმა-
წვილი.

ყოვი — ყვაევი.

ყოვილი — ყვაევილი.

ყოვისკულა || ყუავისკულა (იხ.),

ყოლ||ყოლა — ყოვლად.

ყოლინჯი — ნაწლავების მწევე
ტივილი.

ყრღელი — „ქუც ჰქვიან, ქაუს
უწოდენ თურქნი, მწარე არის, ვენახის
ლიქას ჰვავს“ (ვ. ლ.), — Lactuca sati-
va L. — სალათა.

ყრმა — ბავშვი (აქ ძუძუსი).

ყრჩოღება — ხრჩოღება.

ყრჩოღვა — ხრჩოღა.

ყუავისკულა—ყუავისკულა — Achl-
ilea millefolium L.

ყუალა — ყველა.

ყუერბი — საცეცხლე ადგილი, კერა.

ყუიხტი — „ყვიხარი — მომცრო
ქური (საბა).“

ყუითელი — ქუერცხისა ყუითელი

ყუირფი — Salix alba L. წნორი,

ყურღელი — ყურღელი.

ყურღუჩანი — Cardamina.

ყურთხი 258,8 — „წითელი ვარდი,

ყურახი, მასტაქი, თუთოსაგან — ხუთი მუტყალი“.

ყურ ფრთა — „სიმისენე იქნების გრკალსა შიგან ლუძილისასა და ყურ-ფრთა მისთა“.

ყურხი — „ყურეი“ (წ. ს.), — Passillao.

ყურფა || ყურფი — იგივე ყური-ფი (იხ.).

ყუხტი — Coctus, Apfotaxis Lap- pa.

ყუფა — იგივე ყურფა? (იხ.).

ყუფია — Colophonis ბის ფისი.

ყცოლა — „გაცუება“ (საბა).

შ

შააფი — თვისში ჩასაფრქვევი ან ამოსაცხები წამლების ზოგადი სახელი.

შახი იაშენი || შახი იაშენი || შახი იმენი — იხ. შაბიაშენი.

შახოტი — „თევზისა ნაელეი“, „გოქი“.

შახუტი — წყლის თევზთავანი.

შაგური — დაიჭირე... ხარნუბი, შა- გური, დინაბტური — თუთოსაგან სამ- სამი მუტყალი“.

შადაჩი — „კანათის თესლი“.

შადაჩი — Haematitis.

შავა თაღლიბისა || შაშვათი ქალბი — სნება ძალღისა.

შავა ძალღისა — სენი, რომე კაცი ხარბად ჰამდეს ზომისაგან მეტსა და მისი სტომაქი ველარ მოადნობს“.

შავთლა-ქალბი — იგივე შავა თაღ ჭლიბისა (იხ.).

შავარნა || შავარანა || შავარქენა — „აილე... შავარნა — ოცი ღრამი და და- რაპილილი რუა ღრამი“.

შაინი — „ორაგული“.

შაიბი — „აილე... ამაჰა და შაიბი ბოსტნისა, თუთო — ორი უკა“.

შაღვაჭი — Brassica rapa L.

შაღლა — იგივე შალა (იხ.).

შაღლინდ — უცნობია.

შაშბლითი — Valeriana Pontica.

შაში — ქონი, სიმსუქენ (უ. კ.);

შაში ანდალი — Cucumis coloe- y- nthis.

შაში — აღმოსავლეთი.

შაშიანდალი || შაშიანდალი || შა- შინდალი || შაშიანდალი იხ. შაშლან- დალი.

შანარი — „ბოკილასა წყალი“.

შანგარი || შანგარი — Anchusa tinctorica ან: Alkenna tinctoria.

შარალუ — „ყეთაბარ კიშთი, რომელ არს ლერგრებისა“.

შარაჩაბარ — „ავილოთ ოცი ფშტი და ორმოცდაათი რუდაფანი, რომელსა პრქეიან შარაჩაბარ“

შარი — „ყეთილი (=კარგი) ნარ- მა“ (საბა).

შარიბიშტი — მანანა — ტუბილი ნაყური (ნალექი) ზოგიერთ მცენარეთა ფოთლებზე მონაყენები (უ. კ.).

შარხხა — კიის წამალი „აილე...“

შარხხა — ოთხი ღრამი, თურბუთი — ათი ღრამი“

შარძალ ქაბალი — „აილე გუნდა დამწერი ზეთითა... შარძალ ქაბალი — ორი ღრამი და თხლე ლუჩინისა დამ- წერი“.

შახფარაღი — „ნარგისი და შახ- ფარაღი გარემომო მოუყარეთ, რომე ისუნებდეს“.

შატი — „აილე სანდი და შატი, რომელ არს ჰურფი თუთი“

შატრაჩი — Lepidum.

შაუა — იგივე შაფი (იხ.).

შაფადი — „უცნობი დააედების სახელწოდება“.

შაფი — სტომაქში გასახსნელი სან- თელი, ანუ შავარი პატრუქი (უ. კ.): შაფი მამითა Calcium.

შაფი — შაბი: შაფი იაშანი — შა- ბიაშანი, იემენის შაბი Cuprum sulfuri- cum || შაფი შაშახა.

შაფი — პატრიკსა ჰქუიან (უ. კ. პატ- რუქსა).

შაფინი — „სისხლი ტრედისა ფრთო- სა და შაფინისა“.

შაღირა — თვალის ტყეილი.

შაღუნდარი — „ლერგრებისას ჰქეი- ან“ (უ. ლ.).

შაფუა — იგივე შაქეი (იხ.).

შაშთარა || შაშთარი — იგივე შაშ- თარა (იხ.)?

შაშარში || შაშარში — „შეასო
 დრამისა წონი შაშარის თესლი“.
 შაშარში — უნდა იყოს შაშარში
 შაშარა || შაშარაჟი — *Fumaria*
officinalis L., „სომხურად ანძახოტი“.
 შაშიანდალი || შამანდალი —
 იგივე შამი ანდალი (იხ.).
 შეაი — „ელეფანი“.
 შეგბობა — მოხარშვა; მოდულება.
 შედეგად — შემდგომ, შემდგომად.
 შედეგი — შემდგომი.
 შეჯამვა — შემზადება.
 შემგბარი. || შემგბვარი — მოხარ-
 შული, მოდულებული.
 შემოგარე — გარეშემო.
 შემოთვილი: — ყურნი შემოთვიოდენ,
 ყურები უწიოდნენ.
 შემწნა — დაზელვა.
 შეფლმა — შეზელვა, შესრესა.
 შესატყუებელი — შესატყუებელი.
 შეტყუება — შეტყობა.
 შეფუშრუკება — ფუშრუკი, „უქვი-
 ლის შექამაღი“ (საბა).
 შეურა — შეკრება, შეერთება.
 შესაშმებული — :; ხაშში — სენია
 კორტო დამარღვეველი“ (საბა).
 შეხში — „აიღე შეხში და ენდრო,
 თუთოსაგან — ორი დრამი“.
 შვია — უცნობია.
 შია — „საბრი, და შია და თურმოსი
 და მუხუდოს წყალი“.
 შიაფი — *Convolvulus Scammoi-*
nia L.
 შიახი — „აგურატი არს და ჰქუ-
 იან შიახი... გამოაქუს კია ათხარი“.
 შიბი აშანი — იგივე შაბიამანი.
 (იხ.).
 შიბუტი — იგივე შაბოტი (იხ.),
 შაბუტი (იხ.).
 შივილი — (ყურისა) ერთგვარი
 ხმაური ყურში.
 შივშავი — შუშა; ჭურჭელი შუშისა.
 შიკი — იგივე შაკი (იხ.).
 შილთა || შილთი — ერთ-ერთი მა-
 ქენი „მსგავსი თერიათა, ვითარად სი-
 გზინია და შილთა...“.
 შიშმატი — „ბზისა ფურცელი“.
 შინგიარა || შინგიარი — იგივე
 შანგიარი (იხ.).

შირაშმაჯი — იგივე არნაბუტმი.
 შირახახატი || შირახატი || შირახი-
 ტი — *Sesamum*-ის ზეთი.
 შირეში || შირიში — „ბუშტისა და
 თირკმლის ქვა“ (ხახხ).
 შირიხიშტი || შირხიშტი — იგივე
 შარხიხი (იხ.).
 შირჩიკი — თვალის გარე ფარდა-
 გის სახელია.
 შიტარაჟი || შიტარაჟი || შიტარიჟი—
 სვინტრის ძირს ჰქვიან“ (ვ. ლ.), *Lepi-*
dium latifolium.
 შიფი — „აიღე ანძრუთი და საბრი
 და შიფი მამითასა. — თუითო ნაწილი“
 შიყუული — ველურ სტაფილოს
 ჰქვიან“ (ვ. ლ.), *Torbylium secacul*.
 შიხუხი — სენია, „ანაზღეულდ
 რამე წაეცილების და წაიქცევის კაცი, და
 უსულოდ იქნების და სრულად მკუდარ-
 სა ეგვანების“, *Cuma*.
 შიში — *Artemisia Maoritima L.*
 (წ. ს.).
 შმაგი — შეშლილი, გადარეული,
 გიფი.
 შროშანი — „ზამბახ ჰქვიან, სოსან-
 საც უწოდენ; შროშანა არის, რომ ზამ-
 ბახს ჰგავს“ (ვ. ლ.), *Lilium* — ზამბა-
 ხი.
 შუბრეში — *Euphorbia pilyusa*.
 შუელი — *Cervus caepofus Lin.*
 შუილი — „ფრინველთ ფრენის კმა“
 (საბა).
 შუნდინი — გამოფხიზლება: „თუ
 არა იშუნდინოს, ნუ შეშინდები“.
 შურტყული — „დაგაღე და შეზი-
 ლე შურტყულისა წყლითა, რომელი
 არს ქაქნაჟი ნელი“ იხ. ქაქნაჟი, ქა-
 ქანაჟი.
 შუქა — „მგლის ხორხსა ჰქვიან“
 (ვ. ლ.), *Cirsium incanum Fisch.*
 შუშია — „შირბახტს ჰქვიან“ (ვ. ლ.).
 იხ. შირბახტი.
 შუშმაჟი — „აიღე... ანძრუთი. შუშ-
 მაჟი და მურდასანგი, თუითო — ხუთი
 დრამი“.
 შუშმი — *Sesemum*.
 შუხარი — თეთრი ანუ ციციის შა-
 ბიამანი.

შეუშა — თვალის სენია.
შხამი — „აპუტარატი“ (ვ. ლ) —
Veratrum lobelianum Beruh.—შხამა.

ჩ

ჩაგზნება — ჩანთება.
ჩავლევ — თვალის მეშვიდე ფარ-
დავი, ე. ი. გარსი.
ჩალოფანი — უცნობია.
ჩაღღუზა — სკინტლი.
ჩაღზა — „ცხუირსა ჩაღზა დას-
ცემდეს“.

ჩაღზა-ჩაღზა — „ჩაღზა-ჩაღზა
თბილსა ფეტუსა კეფაზედა დაიდებდეს“.
ჩამიფი — „ისუშბული და ათხირის
თესლი, და ჩამიფი კმელი“.
ჩამიჩი — „ქმელი ყურძენი“ (სება).
ჩამოხჭულვა — ჩამოქერცულა, კა-
ნის აქერცულა. ა.

ჩარუქი — მთელის მეოთხედი.
ჩაუქად — ცქვიტად და შემძლედ.
ჩაღუნდარი — Veronica anagallis
L. თუ Salsola — ჩახანდრი (?)

ჩაკლომა — ჩავარდნა.
ჩექად — აჩქარებით (?).
ჩიგა — შიგა: ქელჩიგა — ხელში
ჩინური ხარკე — „მიკურიტანა“.
ჩირკლი — „შეასმენ ზოგნი კაცნი
მისთუის ვაშლის ჩირკლსა“.

ჩიფქილა — „სრნჯი — ჩიფქილა“.
ჩიხილობა — „იყოს ფსელი მისი
წითელი ან ჩიხილობა იადინისანი“.

ჩიული — რბილი, ჩვილი.
ჩიულრმუტი — (კისრისა) კისრის
ღარი (?).

ჩქთემა — („სნეულსა უჩქთიმე, ან
ნემსითა უჩხვლიტე“) — ჩქმეტა.
ჩქიფი, „რომე ეკალსა ამოიღებენ“;
ერთგვარი პინცეტია.

ჩხუება — ჩხვეტა.
ჩხურა — „მუცლის გერემა“
(საბა).

ჩხუირი — ცხვირი.

ც

ცამხატავი — იგივე ცხმხატავი (იხ.).
ცამხი — იგივე ცმახი (იხ.).

ცანალი — „უცანდლე მუცელსა
წყლითა“.

ცოფი — შეშლილი, გიჟი.

ცოლი — ცეილი, სანთელი (თაფ-
ლისა).

ცხმხატავი — Veratrum sadadilla-ს
ძირი (ან Gypsophilia muralis-ის ძირი).
ცხმელი — (ლომისა) ცხმი, ცმე-
ლი, ქონი.

ცხროვანი — ციებანი.

ცხრომა — ციებ-ციხვლება.

ცხუირი: — ცხუირთათ ცხუირიდან.

ძ

ძაბრი — ძაბრისა სტუირი, ძაბრის
შილი.

ძარღვი: — ფერქისა სათაგუეთა
ძარღვები.

ძაღობი-ენა — Cynoglossum.

ძერანა: ძერანახ ფურანი — Herba
Anisi vulg. (უ. კ.).

ძიგუინი — „აილე სკინტლი ტრე-
დისა, ძიგუინისა და აფრიბუნი, თუი-
თო მირი წონი“.

ძირარა — „აილე... ძირარა და ზაფ-
რანი, და ქერქი ბროწეულისა და კა-
კია... თუთო წილი“.

ძირახა — უცნობია.

ძმა: ძმათა ხიხხლი — Sanguis Dra-
conis.

ძმრო — „ძმროს წუენი ნუშის ზე-
თითა და თესლი ბროწეულისა“

ძნელობა — წინააღმდეგობის გაწე-
ვა (?).

ძონში — მჩუარი.

წ

წაბლი — Castanea sativa Mill.

წავდებიინება პირისა — პირისღები-
ნება.

წაზრახვა — („რა გაელუიქებოდ-
ენ, წაზრახვედეს და წაღმა-უქელმა უბ-
ნობდეს“) უგონოდ ლაპარაკი.

წაიღება — შეყრა, დამართება
(სენისა).

წალა — „შარავი (=წყულთა ნა-
დინები), ვითარცა წყალი“ (საბა).

წამოქევა — წამონათება (სიცხისა-
გან).

წარუჩაქი — „დაუწუაესა სურმასა ჰქუიან“.

წაფი — ქილა მცირე ღერვი.

წახანელიქი — *Ladanum*.

წაქლომა — წასვლა, წახდენა გაფუქება გაქარება.

წირქვა — „აიღე ოქროსა წიდა ორი ღრამი, წერქვა — ორი ღრამი“.

წოხა — წვეთება.

წიბო — „ერთი გვერდის ძვალი“ (საბა); ნეკნი.

წიდა — „რკინის და ილეკროს ნაღობი“ (საბა).

წილი — თუალისა წილი.

წირანი — ქერამი, *Armeniaca vulgaris Lam.*

წიწმარტი — *Lepidium sativum L.*

წკრომა — („ორდეს წაეკიდოს ცხურითა წკრომა“); („ცხურითა სისხლი უწკრებოდის“) ცხვირიდან სისხლის წასკდომა.

წმახი — იგივე ცმახი (იხ.).

წნორი — *Salix alba L.*

წრიომა — „საქამალი მისი იყოს წრიომაი შემგბარი აყიროთა და თათმიოთა“.

წუელი — რძის ნაწარმი.

წუმწუხა || წუმწუმა — გოგირდი — Sulfur.

წუნწუხა || წუნწუმა — იგივე წუმწუხა (იხ.).

წურბელი — *Hirudo medicinalis*.

წუწი — (თულზედა) „ქმელი წირამლი“ (საბა); წუწიანად — წირამლიანად.

წუწყო — „მარვა“, *Teucrium marum*.

წყემ-შერეული — „და იყოს სნეული წყემშერეული“.

წულხია მსმელი — „არაბ. სისხა“.

წულტუი — „უბალნო“ (საბა).

წურტი — „სნეულობა არს, რომელი მრავალს წყალს ასმევს კაცსა და განაკმობს სიმპლით“ (საბა).

წწმური — *Anchusa italica*.

წხანელაქი — იგივე წახანელიქი (იხ.).

ბ

ბევევი — „[სომხ.] სარაწიტ“ (ვ. ლ.); ჩიტი, ბევევი.

ბეკანტელი — *Beta vulgaris L.* — კარახალი.

ბეპორი — *Carum carvi*.

ბეხუარი — „აიღე ბეხუარი მარილი და დანაყე“.

ბეპური — „აიღე... ბილილი, და ბეპური, წიწმარტის თესლი, თუითოსაგან — ორი ღრამი“.

ბერამი — „წირანი“ (ვ. ლ.) — *Armeniaca vulgaris Lam.*

ბივი — ფურცელი მურისა და მური ორივე ერთად დაზილოს ბივითა და თულზედა დაიდვას“.

ბიქა სააქმოდ — („ერთა აქამან მოზიდნეს“) || სააქმოდ || საქმოდ — ძელის ან რქის ბიქა (ბანკა).

ბეუაშეული — ბეუაშეულილი.

ბელია — ჩლიქი.

ბოთი — ნაქერი.

ბოზხე — „აიღე სანდალი თეთრი და ბოზხე და დაგალე მცირედი ზაფრანი“.

ბრტინვა — ბრტინვა; ჩივილი.

ბუხვა — ხუქვა.

ბუურილი — ხმიონობა.

ბ

ბადირი — „ამას ბქუიან, რომე წელთუეთითი მოედვის“.

ბაელი — „წამალი არს, რომელი დაფშენის ქესას ბუშტას შიგან...“

ბავარტი — *Lactuca sativa*,

ბავიწი — ბავიწი ფურისა.

ბაზმიანი || ბაზმიონი — „ინდუზის ყურს ბქვიან“ (ვ. ლ.), შვიი საქმელი (უ. კ.).

ბათმი — „ბუბტს ბქვიან“ (ვ. ლ.) — *Althaea officinalis L.*

ბაიწალანი — წამალია: „ჩაიწყოს ყურსა შინა, მოკლავს ბიასა... ერგების კბილთა ბიასა შუქმულთა“.

ბალანი — „სტხო მწუანისა მყურისა სისხლი, და შემდგომოდ მისსა შესტყეპო ხალანითა“.

ხალცი — უცნობი.
 ხალცი — გინმარტოებელი.
 ხალცი — „მეყვე კამოს, სეედისა ხალთსა სტომეჟიქიდაღმა გამოიღებს“.
 ხაში (მჩუარი) — სხელი სამოსელი“ (საბა).
 ხანაზარა || ხანაზირა — Scrofula — ლიმფატრიკური ჭირკვლების სიმსივნე, золотуха.
 ხარამფული — Caryophyllus aromaticus L. — მისხაის ხე.
 ხარხანგი — „ლენკოფასა თესლი“, ლენკოფა — Hyoscyamus niger L.
 ხარდალი — „მლოგვი“ || ხარდილი „წიწმანის თესლი“ (ვ. ლ.) — Brassica nigra Koch — მლოგვი.
 ხარიკონი — Agaricum — სოკო.
 ხარკება — („ვინ იხარკოს, არა იხანოს“) — ცდილობა.
 ხარმუბი || ხარნაუბი || ხარნუბი — Ceratonia Siliqua L. — კერატი იხ. ხარნუბა შავი.
 ხარნუოი — „ხარნუოი ნაპატი დანაყე და იგი შიეც“.
 ხარნუში — Teucrium Marum L. (?).
 ხარტამი — „პიყეული“.
 ხარტუტა || ხარტუტი — Morus nigra L. — ხართუთა.
 ხარშო — „წონიანი კორცი“ (საბა).
 ხარჯ და თაუნ — მჯღომის, ე. ი. „შიგანში დიდი მუწუკის“ (საბა), ერთ ერთი სახე.
 ხახათი — ნიშანდობლივი რამ.
 ხატამი — იგივე ხატმი (იხ.).
 ხატი — სახე.
 ხატმი — „ფოხუერი“; „ტუბტი“ — Althaea officinalis L.
 ხაფაყანი — „გულის ძგერასა ქუიან“ || ხაფაყანი.
 ხაშხაში — „უყაიო“, Papaver somniferum L.
 ხახუი — Alfium cepa L.
 ხეარა-შამხარი — იგივე ხიარი-შამხარი — (იხ.).
 ხეღინჯანი — იგივე ხოლინჯანი (იხ.)
 ხერ-შამხარი — იგივე ხიარი-შამხარი (იხ.).
 ხეკები — „ტბისა ლოფოთქინი“.

ხენიცი — „სალმობა მარჩობელი ყიისა“.
 ხიარი — Cucumis sativus L.
 ხიარვა — „შესუი სამისა შიტყალისა წონი ხიარვასა ზეთი“.
 ხიარი-შამხარი || ხიარის შამხარი — Cassia fistula.
 ხიარ ჩამხარი — იგივე ხიარი-შამხარი. (იხ.).
 ხიერი ბადრანგი — „ამს ჰქუიან, რომე კატარი რაქამ მოსწყუიროს, იმას ხეთიქი გამოვი“, Anchusa.
 ხილთი — სხეულში არსებული სითხე (სისხლი, ნალექი, ლიმფა და სხ.).
 ხირბაი — „ქარის ძირი“, იგივე ხარბაი (იხ.).
 ხირინო — „დაიქიერე გარჯირის თესლი... ხირინო — ერთი მეტალი“.
 ხირინიშტი — იგივე შირინიშტი. (იხ.).
 ხისხი — „შეკმანა ზეთისა ხლისისა“.
 ხორახანი — Artemisia cina Berq.
 ხორხად — მსხვილად.
 ხინვა — „სნეულის გულზე ქშენის ქვა“ (საბა).
 ხუარახანი — იგივე ხორახანი (იხ.).
 ხუარხალი — ხორხალი, „ყანას მარტყალი“ (საბა).
 ხუარტქლა — Convolvulus arvensis L.
 ხუხაზი — Malva sylvestris L.
 ხუნეი — „ქარბა, ხუნეი, საომოანი — თუითო დრამი“.
 ხუნეიქად || ქალახია — ტყვილი ყიისა „რომელ არს მარჩობელი“.
 ხუში — „გურუმში, ხუში, მურდის შარბათთა ასუი“.
 ხუთქი || ხუთქონი — ქაფი.
 ხუნაუი — „ქაქა ვაუსიდეღს და ყელი დაუქიროს, ხუნაუი იმას ჰქუიან“, ხუნავი, დიფთერია.
 ხუნი ხაოშანი || ხუნეხაოშანი — Sanguis Draconis (ფისა).
 ხუნეხი — „ხუნაყის წამალი — ქარბა დანაყონ და ხუნისი, ავაშანი... თანაწონი ქნან“.
 ხურტა — ხერტა.
 ხური — „აიღე ხურისა წყალი და თივათერისა წყალი“.

ხურმა — *Diospyros lotus*.
ხურფა — თვალის სატკივარი.

ქ

ქალი — „ქალინაპეისა — ათი დრამის წონი.

ქალილაგი — იგივე ხალილაგი (იხ.).
ქანდული || ქანდური — *Pisum arvense L.*,

ქარისენა — *Anchusa italica*.

ქარის-ძირა || ქარის-ძირი — *Helleborus caucasicus A. Br.*

ქელხაფქვავე — „ხელის წისქვილია“ (საბა).

ქშიადი — უფუარი ცომისაგან ნამცხვარი პური, იგივე ბალარჭი.

ქოქობი — *Phasianus Colchicus L.*

ქრღალი — მხდალი (?).

ქრილი — „აილე... ქრილი — ორისა წონი, იისა გული — ოთხისა დრამისა წონი“.

ქრომლი (?) — „თულანი მისნი დამძიმებულ იეუნენ და ქრომლი მოედებოდეს კმელი“.

ქუნდი ტრედისა — მტრედის ბახალა.

ქურთხი — „შეასუას ქურთხი, თხირთხი ქარბი...“

ქურცი: — ქურცი გუელისა.

ჯ

ჯახანი — მოშიშარი.

ჯაბლანგი — *Reseda odorata L.* — ბალის რეხედა.

ჯაბლი — „ჯაბლი დანაყე და შეუძიე თათლსა თანა“.

ჯალა — *Crocus calivus All.*

ჯადვარი — „ერგების კულა წამალი, რომელსა სახელს დებენ ჯადვარი“.

ჯავახალა — უცნობი წამალია.

ჯავახი ბუა — იგივე ჯავხი ბუა (იხ.).

ჯავახიარი || ჯავახირი — *Pastinaca opopanax*-ისაგან მიღებული ფისი.

ჯავხა მახავი — „არს ნაჭაფი გრიკისა“.

ჯავხალკა — „აილე ორის დრამისა წონი ჯავხალკა“.

ჯავხი — ნიგოზი.

ჯავხი ბუა — *Myristica*-ს ნაყოფი.

ჯავნაქალი — „თეთრი ლელი“.

ჯავშირი || ჯავშირი — იგივე ჯავშირი (იხ.).

ჯალღეზა — „ეურისს“ ერთერთი სახე.

ჯანგარა — *Cuprum aceticum Cris-tallisatum* — სპილენძის აცეტატი.

ჯანგი — ჟანგი.

ჯანღა — „სომხ. მარემბოტი“ (იხ.).

ჯანტიანა || ჯანტიანე — ალფიოლოოს ძირი“, იგივე ჯინტიანა (იხ.).

ჯანჯაბილი — ზანჯაბილი (იხ.).

ჯარარი — „ვერას შეიტყობს კაცო ჯარარისა ნაკბენსა ტყვილისა სიძნელითა“.

ჯარბა — თვალის სენია.

ჯარბათი — თევზია.

ჯარბი — შხამიანი გველი.

ჯარჯარი || ჯარჯალი || ჯარჯირი — „ბაკილა წურვილი“ — *Eruca sativa Lam* ინდაუ.

ჯარჯისთი — „თიკა“.

ჯახულ ალფიონ — „ჰქუიან ამას, რომე რა მძინარე ადგეს, თუალი ერთმანერთსა შესწვებოდეს და ვერ გაადლოს სადამდის კელი არა მოიელოს“.

ჯაშა — „ლაფთი და ჯაშა და ბალთარაჯი... „თუითო ამათვანი — წონა დრამისა“...“

ჯაშტაქი — „ჯაშტაქი სიქაბინჯისა, სარგო ყუითლისა წყლისათვის“.

ჯდაი — წამალია უცნობი.

ჯიდვარამანგებრი — უცნობია.

ჯინარა — „მურდასანგი და ჯინარა წითელი და ყუითელი ამისგან თუითო დრამი შეკრიბენ“.

ჯინჯლიბი — ჯილიბო, ქუთუთოთა დააველებდა.

ჯანჭუელი — „აილე ნიგოზი და ჯინჭუელი“.

ჯირჯირი — „დაიკირე ჯირჯირის თესლი და ხატმის თესლი, თითო მისი — ორი დრამი.“

ჯორგეი — *Melolontba vulgaris*.

ჯოქოქუთირი || ჯოქო-ქუთირი — ხვლიკი ერთგვარი.

ჯოქ-ქრღალი — ესეც ხვლიკი უნდა იყოს.

ჭუავაშირი — იგივე ჭაუვაშირი (იხ.).
ჭულაბი — *Jalapium*, შარბათი.
ჭულავაზი || ჭულავაზი — „შესა-
სუმელი მისგან: ჭულავაზის ოდენი
წყლითა“.

ჭულბაყარი — „ქართულად კარი-
მშვიერი კუიანი“.

ჭულბი — ჭულაბი (?).

ჭულუზი — თხილი *Corylus Ave-
llana L.*-ის ნაყოფი.

ჭუმლად — ერთად.

ჭუნდი — თახვი — *Castor fiber*.

ჭუნდი ზედახტარი — „თაკის ყუე-
რი“ იგივე ჭუნდა ბედისთარი (იხ.).

ჭუნჭრუკი — „ყრდელისა თესლი
და ჭუნჭრუკი მონაყენ, გამოწურე და
თავსა სცხე“.

ჭუჭი-ჭუჭრი — იგივე ჭოჭოქური
(იხ.).

ბ

ბაბა — ნიახურის თესლი, კაბა,
თუითო — ოთხი დრამი“.

ბაბლ მუკლი — ერთ-ერთი აბი.

ბაბატრაფა თეთრი — „გაზმავი“,
Tamarix — იალღუნი.

ბაბდაჰამი — ერთგვარი აბი ანუ
მარცვალი.

ბაბი — აბი ანუ მარცვალი.

ბაბიზი — აბები (?).

ბაეღი — „შემდგომად პაეღსა
ჩაესუათ, თბილსა წყალსა შივან, რათა
განეღდეს ტანი“.

ბაზუზი შაჰი — „აყარყარა, ყურფა,
პაზუზი შაჰი, მასტაჰი... თუითოსაგან
სწორ-სწორი“.

ბაიოფარიკონი — *Hypericum per-
foratum* — კრაზანა.

ბალი — *Cardamomum*.

ბალილა — იგივე ალილა (იხ.).

ბალილაგი — იგივე ალილაგი (იხ.).

ბამკა — „პამკისა თესლი — წონი
ათისა დრამისა“.

ბამლაჰი — იგივე ამლაჰი (იხ.).

ბამო — გემრიელი.

ბამროხა — *Ambrosia maritima*.

ბანდალი — *Cucumis colocythis* —
იოლოქინთი.

ბანჯარა — „და დასწუი პანჯარასა
ძირი და ნებთა გასაყოფელნი და ორ-
თავე ფერკთა ტერფნი“.

ბარიჩიხონი — „ყური აქლეშისა“.

ბარმილი — *Peganum Harmala*.

ბასაჰი — „თივა არს ეკლიანი“,
Tribulus terrestris L. — ეუროს თავი.

ბახი — იხ. ბომონი.

ბახჰი — „სამწურეი ბირკი“, იგივე
პასაჰი (იხ.).

ბაზრი — იხ. თუთია პაშრი.

ბაქალ-არმანი || პაქალ-არმანი — სომ-
ხური ქვა.

ბაზლანი — „კამისა თესლი... და
პაბლანი წონი ოთხისა“.

ბბოკი — „პიტნა წელისა“ — *Men-
tha aquatica L.*

ბებრა — „ლოაისა ძირი, 'რომელ
არს თივა-კაცი“.

ბილაში — „აიღე პილაში. წითე-
ლი ვარდი... თეთრი ვარდი“ და სხვ.

ბიდეი — „ველური ხეკრავი“.

ბილი — *Cardamomum*.

ბილიონი თათში — „ახლად კმაოს
ქაეუნტელი და პილიონი თათში“.

ბინა — იგივე ინა (იხ.).

ბინაბუხ ლაბა — „მერმე პინაბუხ
ლაბის წყლითა შეზიღე“.

ბინდი — ინდური.

ბინდი ბაე — „არღი“ — *Gichorium
indivia*.

ბირსა — „სუფუფი პირსა“ —
რთული ნაერთის ერთერთი ფორმა.

ბრალი — „უძუარის თესლი“,
Trolius — უძოვარა.

ბსაჰი — იგივე პასაჰი.

ბუბაბი კიშხა — „აიღე სპანდლისა
თესლი და პუბაბი კიშხისა“.

ბუბუკი — „პიტნა წელისა“, იგივე
პბოკი (იხ.).

ბუღი — *Aloes L.*

ბუფუჯახტი ღუჯი — „ვაკის წუ-
ერი“, *Stipa*.

ბუღბა || **ბუღბი** — *Foenum graecum* — უღბა, შამბალია.

ბუღდუღდი — „ერგების კორფლსა და სიმსივნეთა“... და სხვ. „სამგუარი არის და უკეთესი პინდოური არს“.

ბუღდუღდიშაქი — შაქი — გეოგრაფიული ადგილია, ე. ი. ჰუღდუღდი (იხ.) შაქიდან.

ბუღუბი — *Trigonella Foenum graecum* L. — უღბო.

ბუზადი — *Rumex Acetosa* L. — მტაუნა.

ბუზრა — *Erysipelas*.

ბურდამო — „პურდამოს თესლი და ქინძი, თუითოსაგან — ნახევარი დრამი“.

ბურფა — „სხანძილისა თესლი“ || **პურფი** — *Spinaciaoleracia* L. — ისპანახი.

ბუნა — იგივე **ოუნა** (იხ.).

საქივზლები

სარჩევ-საქივზელი

წიგნი პირველი

ნიშანი კელთა დაბანიოა შეტყუება სნეულისა	69
და აწ სხუადა დაჯიწყოთ შეტყუებათა და ცნობათა ქა]ცისათა	70
ცნობისა და შეტყობისათუის ნესტუსა კაცისა	71
ცნობა და შეტყობა ფსელისა კაცისასა	72
ბუნებათა ნიშანთა შეზაებასა ვიწყოთ და გაუწყოთ ფსლისა მიერ	73
ცნობისათუის და შეტყუებისა დღეთა კაცისათა	74
შეტყობისათუის ე[ა]მთა წელიწადისათა .	75
თვეთა და ე[ა]მთა ცნობისათუის	75
ცნობა და შეტყუება განავლისა კაცისასა	75
ცნობისითუის და შეტყუებისა სეწისა]	76
ცნობისათუის და შეტყუებისა, ბუნებათა ოთხთა კიღეთა ქუეყანისათა, ოთხთა	
ქართა ცისათა და ჰაერთა	77
ცნობისათუის და შეტყობისა პირსა კაცისასა	77
სიკუდილისა ნიშანი პირსა შეხედვითა	78
ცნობა და შეტყობა სნეულისა	78
მეორედ ვიწყოთ მოთხრობად თქუნდა, რათა ოთხთა ამთ ბუნებათა განცხა- დებულად გასწაო	79
იყოღე ვითარმედ სისხლისა სენნი მრავალნი გითხრნე	79
სენი კუერცხის გულისა წა]ვლისანი მრავალ ორთან	80
ესე სენნი შ[ა]ქისა წა]ვლისაგან არიან	80
სალმობანი თელგმისქანი გაუწყნე	80
მაქისა შეტყობა	82
კარი სისხლისა დენისა	83
სხუა სისხლ[ი]ისი დენი ჰქვითა	84
ვახსენოთ ზომი სისხლისა გამოღებისა	84
ხასიათი წურბლისა	84
კარი აბანოსა	85
ნიშანი ბურანისა	86
ნიშანი სნეულისა შეტყობისა და ბურანისა	86
აწ ძილისა მოგახსენოთ	88
ხასიათი ტანისამოსისა	89
ხასიათი წამოსასხმელისა	89
აწ ფერი დავწეროთ რომელი უმრთელე არის	89
აწ თემთა და ქუეყანათა ბუნებანი დავწერნეთ	90
აწ ჩვეულობის დავწეროთ	90

შექმნა სამთა კუერთა, რომელ ერთიან ამას თერიისა	94
შექნა კუერისა აღრომიზინისა	94
თერია რომელ იქნების ოთხითა წამლთა სარგო	94
შექმნა თერიისა ოთხითა წამლითა სარგო	95
შექნა ლარსტონისა ღიღისა	95
წექნა არსტინისა	96
შექნა სიჭაზინისა	96
შექნა ფლონიისა ბერძელისა	96
შექნა ფლონიისა სპარსელისა	97
შექმნა წამლისა, რომელსა სახელი ჰქუიან ფიფად მეფისა	97
შექნა რამი ჰარნისი	97
შექნა წამლისა, რომელსა სახელი ჰქუიან ნაბოძვარი ღმრტისა	98
სხუა მაჭუნი ქვარაქუმისა	98
სხუა მაჭუნი, რომე ჰქუიან ალისტორი	99
სხუა მაჭუნი წიღისა	99
სხუა მაჭუნი წიღისა	100
სხუა მაჭუნი, რომე ფერიაზანსი ჰქუიან	100
სხუა მაჭუნი, რომე მაღასი ძეძულადმა გამოიღოს	100
სხუა მაჭუნი აპოლიასი	100
წამლის წამალი სხუა, რომელსა ჰქუიან ღმრთივ მონიკებული	101
ნიშანი თერიასა სხუისა, რომელსა ჰქუიან აზრა	102
ნიშანი უზნისა	103
ნიშანი აფლონიასა ბერძელისა	103
ნიშანი უმკროსისა აფლონიასი	104
ნიშანი აფლონია ფარსისა	104
მაჭუნი არისტოდელისა	105
ნიშანი მაჭუნისა ერგების ტკივილსა ღვიძლისასა	105
ნიშანი მაჭუნისა, რომელი იცნობების მაჭუნი კოფეა	105
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან ღვეალ კურკუმბი	106
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან ჰირმისი	106
ნიშანი სხუის ფსმისა შემატებისა	107
ნიშანი მაჭუნი სხუა, რომელი გამაძლიერებელი არის ფსელისა და დამფუშნე- ლი ქვისა	107
ნიშანი მაჭუნისა რომელ არს ჯაზილა	107
ნიშანი მაჭუნისა, რომელ არს ბერძელისა თიკისა	108
ნიშანი მაჭუნისა, რომელ საცნაურ არს ხატიტიფისა, რომელ არს მერცხალთა	109
ნიშანი ლამა დაღბა სატიფისა... მერცხალთა ნაცარი	109
ნიშანი კრუკუმომისა	110
ნიშანი დველმისქისა დიდისა ტკბილისა	110
სხუა მაჭუნი პილიბისა	111
სხუა მაჭუნი ლუიძლისა	111
სხუა მაჭუნი ბიისა კოლინჯისა	111
სხუა მაჭუნი, რომელსა ჰქუიან მუკლიათი	111
სხუა მაჭუნი შუშმისა	112
სხუა მაჭუნი, რომელ გაჯსნილი მუცელი შეკრას	112
სხუა მაჭუნი ბროწყელისა	112
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან ფანჯანიოში	113

ნიშანი მაჭუნისა რჩეულისა... მათროდიტოსი	113
ნიშანი კოფიონისა, რომელ ჩაერთვის მაჭუნსა	114
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა პრქუიან ლათი	115
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან აზრაი	115
ნიშანი მაჭუნისა, სხუისა პირამისისა	116
ნიშანი მაჭუნისა გალიანოზისა	117
ნიშანი მაჭუნისა კუმადა შეფისა	117
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა პრქუიან ბარისტინი დიდი	118
ნიშანი წამლისა, რომელსა პრქუიან ლათი	119
ნიშანი მაჭუნისა, რომელ არს წუნწუნისა	121
ნიშანი მაჭუნისა, რომელსა ჰქუიან შილთა დიდი	121
ნიშანი წამლისა, ნიკრისათუის და ვის ქვა სკირდეს	122
ნიშანი წამლისა, რომელ არს ათანასია	124
ნიშანი ათანასიასა სხუისა	124
ნიშანი მაჭუნისა, რომელ არს თიალუკ მკერნალისა კოლინჯისა	124
ნიშანი მაჭუნისა... სორინჯანისა	125
ნიშანი მაჭუნისა... თიალიკო მკერნალისა	125
ნიშანი აფსინდისა მაჭუნისა	126
ნიშანი მაჭუნისა, რომელ არს რეევანდისა	126
ნიშანი რეევანდის მაჭუნისა სხუისა	127
ნიშანი წამლისა ...სუმბულისა, მაჭუნი ტყირბისა	127
ნიშანი წამლისა სუმბულისა სხუისა	127
ნიშანი წამლისა მაჭუნისა ერგების ვინ სისხლსა ჰნერწყვიდეს	128
ნიშანი მაჭუნისანიქრისისა	128
ნიშანი სორინჯანისა მაჭუნისა	129
ნიშანი წამლისა. ძაღლისა განცოფებულისა, წამლობითა	129
მაჭუნი მტირალთა ეაუთა	129
ნიშანი მაჭუნისა, ერგების ტეხასა საოხნეთასა, ტყვილსა კბილთასა	130

ქარი გუარიშნთა

ნიშანი პირველისა გუარიშნისა	131
ნიშანი საფლიტოსისის გუარიშნისა	131
ნიშანი გუარიშნისა ფანდა დიკონისა	132
ნიშანი გუარიშნისა, რომელსა ჰქუიან ხუზი	132
ნიშანი ანჭუდანისა გუარიშნისა	133
ნიშანი გუარიშნისა ხოლინჯანისა	133
ნიშანი გუარიშნისა საინდისა	133
ნიშანი გუარიშნისა იტრიფალი უფროსი	134
ნიშანი გუარიშნისა იტრიფალი უმცროსი	135
ნიშანი გუარიშნისა იტრიფალისა სხუისა დიდისავე	135
ნიშანი გუარიშნისა, რომელსა პრქუიან ფანჯანოში	136
ნიშანი გუარიშნისა რკინის წილისა	136
ნიშანი გუარიშნისა — ერგების ბოვასიჩისა ქარსა	137
ნიშანი გუარიშნისა — ერგების სიუსუსურესა სტომაქისასა	137
ნიშანი გუარიშნისა, რომელ არს გუარიშანი სოლომონისა დავითისა ძისა	138
გუარიშანი მეფეთა... სტომაქისათუის	138
ნიშანი გუარიშნისა, რომელ ერგების ბოვასიჩისა ქარსა	139
ნიშანი გუარიშნისა, რომელი დამკველი არის ყრმისა დიაციისა მუცელსა შიგან	139

ნიშანი გუარიშნისა, რომელსა ჰქუიან მკლიათა	139
ნიშანი გუარიშნისა კერატისა	140
ნიშანი გუარიშნისა ამბროსი დიდი	140
ნიშანი შიტრაჩის გუარიშნისა	141
ნიშანი გუარიშნისა, რომელ ითარგმნების შარაჲანი მეფე გუარიშნთა	142
ნიშანი გუარიშნისა ტალის ფარისა	142
ნიშანი გუარიშნისა ტალისფარისა გასაქსნელისა	143
ნიშანი გუარიშნისა ვაშლისა	143
ნიშანი გუარიშნისა სხუისა ვაშლისა გასაქსნელი	144
ნიშანი გუარიშნისა თრუნჯისა	144
ნიშანი გუარიშნისა იმბარბარისა	145
ნიშანი გუარიშნისა გასაქსნელი... რომელ არს ჭაფარი	145
ნიშანი გუარიშნისა პიტნისა	146
ნიშანი გუარიშნისა შაქრისა	146
ნიშანი გუარიშნისა ამბართა და მუშკითა	147
ნიშანი გუარიშნისა გასაქსნელისა ბეჩისა	147
ნიშანი გუარიშნისა ბაჰეისა	148
ნიშანი გუარიშნისა საღაფისა	148
ნიშანი გუარიშნისა, რომელი კაცსა გჲაქფეროვნებს	149
ნიშანი გუარიშნისა ქუშტისა	149
ნიშანი გუარიშნისა სუღისა	150
ნიშანი გუარიშნისა ტიბისა	150
ნიშანი გუარიშნისა ქარვისა	151
ნიშანი გუარიშნისა სიკანკურისა	151
ნიშანი გუარიშნისა თესლთა	152

კარი — იარაჲნი და განაქსნელნი წამალნი

ნიშანი თიადორიტონისა დიდისა	158
ნიშანი თიადორიტონისა, რომელ არს ჯოეზა ბოვისა	158
ნიშანი თიადორიტონისა რომელ არს იარაჲ ლოლოდია დიდი	154
ნიშანი იარაჲისა გალიანოზისი დიდისა	155
ნიშანი იარაჲი არქალანისისა	155
ნიშანი იარაჲისა მწარისა	156
ნიშანი იარაჲისა რომელ არს კათარტიკონი	156
ნიშანი იარაჲისა, ერგების თელგმიანთა და სინოტიისა უფალთა	157
ნიშანი გასაქსნელი წამლისა, ერგების აესებულობასა ტანისასა	157
ნიშანი გასაქსნელი წამლისა გახუშს კიათა მუცლისაგან	157
ნიშანი გასაქსნელისა წამლისა აღვილისა და სუბუქისა	158
ნიშანი გასაქსნელისა წამლისა ვასწმედს კაცსა ყოვლისა დაკრებულობისაგან ურვილისა	158
ნიშანი — წამლისა შეისმის წყლითა გრილითა	158
ნიშანი წამლისა გასაქსნელისა, რომელი არს ქუნჯითისა	159
ნიშანი გასაქსნელისა წამლისა, რომელ არს წამლი გალიანოზისი	159
ნიშანი გასაქსნელისა წამლისა, გაიდებს, რომელსა ჰრქუიან აბალკარდა კიასა	159
ნიშანი წამლისა, შეისმის წყლითა ტფილითა, გაიდებს შავსა ნაეღულსა და კუ- ერტხის გულსა	160
ნიშანი პურისა კმელისა გასაქსნელის	160
ნიშანი გასაქსნელისა წამლისა გალიანოზის, რომელ არს ფოფიაჰიდი	160

ნიშანი ვასაკნელისა წამლისა მარილისა	161
ნიშანი ვასაკნელისა წამლისა კეკელისა... სოლომონის	161

კარი წამალთა გახაკნელთა, მატბუხთა ხარკებელთა

ნიშანი ვასაკნელთა მატბუხთა	162
სხუა მათბუხი აფთიმონისა	165
ნიშანი აფთიმონისა ტაბიხისა სხუისა	166
ნიშანი მატბუხისა შუისმის ხვირუაზეუსა თანა	167
ნიშანი სუბუქისა მატბუხისა და ადვილისა	168
ნიშანი ხალილაგისა ტაბიხისა	168
ნიშანი ხალილაგისა წყლისა სხუისა	168
ნიშანი მატბუხისა, ერგების ტყვიელსა კოლინჯისასა	169
მათბუხ ბუზური	169
აშა მატბუხისა წინათ მისაყემელი მულუღაბი	170
მულუღაბი დიდისა მატბუხისა	170

კარი მატბუხთა, რომელნი არა გახაკნელნი არიან

უწინათი ნიშანი ზოვფასა ტაბიხისა	171
ნიშანი მატბუხისა სხუისა ლუიძლისა და ქუელისა	171
ნიშანი მატბუხისა სხუისა, ფაწლისა სიმსიუნისა	172
ნიშანი მატბუხისა ერგების ცხარსა რიბსა	173
ნიშანი აფინდისა ტაბიხისა	174

კარი შეხამარკულეებელთა და შიფთა

ნიშანი მარკულისა ისტიმტიკონისა	174
ნიშანი მარკულისა ისტიმტიკონისა სხუისა კეკელისა	175
ნიშანი წამლისა ისტიმტიკონისა მარკულის სხუისა	175
ნიშანი მარკულისა ვალანოზისი... ბრუსა და შაკიასა	176
ნიშანი საბრისა მარკულისა	176
ნიშანი შაფთისა, რომელსა ჰქუეიან აბალბალამ	176
ნიშანი მარკულისა, რომელ არს აბალმუკლი	177
ნიშანი წამლისა ძლიერისა, რომელ არს მარკუალი წყლითა შაკეთა	177
ნიშანი სხუისა მარკულისა, ერგების წყლითა შაკეთა	178
ნიშანი მარკულისა, რომელ არს აბალმინთინი	178
ნიშანი საქმინაქისა მარკულისა	178
ნიშანი მარკულისა რომელ არს ათლია წამალთა	179
ნიშანი მარკულისა, ერგების ტყვიელსა ნიკრისისასა	179
ნიშანი სხუისა წამლისა, ერგების ნიკრისისა	179
ნიშანი შიტრაქისა მარკულისა	180
ნიშანი მარკულისა, რომელ აიღებინს საკვამლსა	180
ნიშანი უპნისა მარკულისა	181
ნიშანი წამლისა, რომელსა ჰქუეიან წამალი კეთროვანთა	181
ნიშანი მარკულისა, რომელსა ჰქუეიან შიანე	181
ნიშანი მარკულისა, ერგების სიმურალესა პირისასა	182
ნიშანი მარკულისა, რომელსა ჰქუეიან იბახოლინჯან	182

ნიშანი წამლისა, რომელსა პრქუიან აბალბალი	182
ნიშანი წამლისა მარტულისა ერგების ოდეს ენსა ქუეშე დაიდვას .	183
ნიშანი სხუისა მარტულისა, ერგების, ვინ იქუელდეს სიმტურვალისაგან	183
ნიშანი მარტულისა სხუისა, ერგების ვინ სისხლსა ამოყრიდეს შალლანსა	184
ნიშანი სხუისა მარტულისა ერგების ტკივილსა ფირტუისასა	194
ნიშანი სხუისა მარტულისა ერგების ტკივილსა ფირტუისასა	184
ნიშანი მარტულისა ერგების ბეროვანთა	185
ნიშანი მარტულისა შეპკრავს მუცელსა	185
ნიშანი სხუისა მარტულისა ერგების კსნილობასა	185
ნიშანი სხუისა მარტულისა ჩაიდების, პირსა შიგან	186
ნიშანი მარტულისა დაამებს სულსა პირისასა	186

კარი ლუოკთა, რომელ არიან ხალოკელნი

ნიშანი ლუოკისისა, რომელ არს ნუჟუისა	187
ნიშანი ლუოკისა, რომელ არს ტაბაშირისა	187
ნიშანი ლუოკისა, რომელ არს შამბალითისა	188
ნიშანი ძირთაფლისა ლუოკისა	188
ნიშანი ლუოკისა, რომელ არს სელოსა თესლი	188
ნიშანი ლუოკისა ერგების ყოველთა ტკივილთა	188
ნიშანი ლუოკისა სხუისა	189
ნიშანი თაგუის ხახუის ლუოკისა	189
ნიშანი ლუოკისა ერგების ჩჩუილთა	189
ნიშანი ზოვფასა ლუოკისა	190
ნიშანი კუქუმბრისა ლუოკისა	190
ნიშანი ქუშაისა ლუოკისა	190
ნიშანი ბამბისა გურკისა ლუოკოისა	190

კარი აკრასთახა, რომელ არიან კუერისი შიხაქნიელნი

ნიშანი კუერისა, რომელსა პქუიან აკრასაღქვაქაბდა	191
ნიშანი ქარბასა კუერისა	192
ნიშანი ტაბაშირისა კუერისა	192
ნიშანი სხუისა კუერისა ერგების ცხროთა	192
ნიშანი ვარდისა კუერისა ერგების ცხროთა ლიბთა	193
ნიშანი ვარდისა კუერისა აბჭარას გამოწურვილითა	193
ნიშანი რევანდისა კუერისა	193
ნიშანი ენდროსა კუერისა	194
ნიშანი კუერისა ერგების ტკივილსა ბუშტისა და მჭდომთა	194
ნიშანი კუერისა ერგების ტკივილთა თირკმელთასა	194
ნიშანი კუერისა ერგების ვინ სისხლსა ფსმდეს	194
ნიშანი აფსინდისა კუერისა	195
ნიშანი კუერისა, ერგების ტკივილსა კოლინჯისასა	195
ნიშანი კუერისა, რომელ არს ლაქისა	195
ნიშანი კუერისა, რომელსა პრქუიან აბარბარსი	196
ნიშანი კუერისა, რომელ სარგებელ არს აბჭარალმელიქი და ესე ლაფთისა კუერი	196
ნიშანი ქაბრისა კუერისა	197
ნიშანი კუერისა ერგების ფაწალსა გასივებულსა	197

ნიშანი კუერისა ერგების ქცოლასა ფიცხელსა	197
ნიშანი კუერისა, რომელ არს ათისა წამლისა	198
ნიშანი კუერისა, რომელი ეცხების საფეთქელთა	198
ნიშანი კუერისა, ერგების ზაირასა	198

კარი ლ(ი)დიმედისა, რომელ არიან ვარე შესაცხებელნი წამალნი

ნიშანი ლიდიმედისა, რომელსა ჰრქუიან ფოლომქიონ	199
ნიშანი ლიდიმედისა, რომელი მითივე სახითა იცნობების	199
ნიშანი ლიდიმედისა, რომელი საცნურა არს ამითვე სახითა და საკრამატონი	200
ნიშანი ლიდიმედისა, რომელსა ჰრქუიან ბაღნლაროს	200
ნიშანი ლიდიმედისა ისტრამტიკონისა	201
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელ შექმნების აქლილალქელიქითა	201
ნიშანი ლიდიმედისა აფსინდისა	201
ნიშანი ლიდიმედისა დანაისქედისა...	202
ნიშანი ლიდიმედისა სხუისა... შენადგამთა ტებისა და ნიკრისისა	202
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელი ნიკრისიანთა ერგების	202
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ნიკრისსა	203
ნიშანი ლქიდიმედისა სხუისა... მისთუისვე	203
ნიშანი ლქიდიმედისა სხუისა მისთუისვე	203
ნიშანი ლქიდიმედისა სხუისა ნიკრისისათუის	203
ნიშანი ლქიდიმედისა სხუისა მისთუისვე	204
ნიშანი ლიდიმედისა ერგების ყუერთა გასივებულთა	204
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ტივილსა ყუერთასა	204
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელსა ჰრქუიან ფაქამირონი	205
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ყოველთა სიმსივნეთა შემთხუეულთა	205
ნიშანი ლქიდიმედისა, ერგების ღუბელთა დედათასა შემთხუეულთა	205
ნიშანი ლქიდიმედისა ქუნიქითისა	206
ნიშანი ლქიდიმედისა დაამწიფებთა სიმსივნეთა	206
ნიშანი ლქიდიმედისა გახეთქს სიმსივნესა	206
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელი ღუბელსა გახეთქს	206
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ნასურსა და ღორთელთა	206
ნიშანი ლიდიმედისა, რომელი შევიქმნების კაცისა ქელსა ზელა	207
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელ ერგების კმელთა და შერაკეილთა	207
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების მუცლისა წყლულეზისა	207
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების სიმსივნესა ყუერთასა	208
ნიშანი ლქიდიმედისა რომელ შევიქმნების ისრიმითა	208
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელ ერგების გაქსნასა	208
ნიშანი ლიდიმედისა ლადანისა	209
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების თხევასა ფიცხელსა	209
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების დედათა... ყრმისა მოყენებისა	209
ნიშანი ლქიდიმედისა ლელუისა	210
ნიშანი ლქიდიმედისა, რომელ ერგების ფაწალსა	210
ნიშანი ლქიდიმედისა მისთუისვე	210
ნიშანი ლქიდიმედისა მისთუისვე	210
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების სიმსივნესა	210
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ღუბელსა მტკივნასა	211
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების სიმხურვალისა და მწველსა	211
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების თავსა ტივილსა და ფიცხელსა	211

ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ყოველთა ტკივილთა თავისაგან	212
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების წაკუეთილთა ძარღულთა მახვილთა	212
ნიშანი ლქიდიმედისა ერგების ძალისა ადგილისა ჩამოქრისაგან	213
ნიშანი ლქიდიმედისა ამორდომილისათა და გატეხილთა	213
ნიშანი ლქიდიმედისა, ერგების ვის თულნი დანაყიდ ესხნენ	213
ბლე	213

კარი შესაქმართა ზეთთა

ნიშანი ნარდისა ზეთისა შესაქმრისა	214
ნიშანი წაპალთა ამისთა, რომელნი შეერთიან და ნიშანი უწინათისა შეგბობისა მისისა	215
ნიშანი შეგბობისა ამის ნარდისა მეორისა ზეთისა	215
ნიშანი შეგბობისა ამის ზეთისა მესამედ	215
ნიშანი მურტისა ერგების თმასა, რომელ დასკუიოდეს	215
ნიშანი შექმნისა კოკომბრისა ზეთისა	216
ნიშანი ბაბუნაჯისა ზეთისა	216
ნიშანი აფსინდისა ზეთისა	216
ნიშანი ცერკოსა ზეთისა	216
ნიშანი ლარკონისა ზეთისა	216
ნიშანი შროშანისა ზეთისა	217
ნიშანი ტეგანისა ზეთისა	217
ნიშანი შეთაგუელთა ზეთისა	217
ნიშანი ღარშაშანისა ზეთისა	218
ნიშანი შესაქმრისა ზეთისა, რომელსა პრქუიან ფილიფადი	218
ნიშანი ზეთისა, რომელი იქმარების მარისთანათა შიგან	218
ნიშანი ნიგუზისა ზეთისა	219
ნიშანი პინდაკოკისა ზეთისა	219
ნიშანი ზეთისა, რომელთა უქამოდ თმანი გაუთეთრდენ	220
ნიშანი საბანელიისა, რომლითა დაიბანების თმა ამის ზეთისა ცხებისა უწინა	220
ნიშანი ზეთისა, რომელ ეცხების კიპსა	220
ნიშანი შაფისა გასაკსნელისა ყრმათა	221

კარი სიქანგუბინთა და შიათთა

ნიშანი სიქანგუბინისა შექმნისა თაფლითა	222
ნიშანი სიქანგუბინისა შექმნისა შაქრითა	222
ნიშანი გასაკსნელისა სიქანგუბინისა	222
სიქანგუბინი სადა	223
სიქანგუბინი იესიულ	223
სხუა სიქანგუბინისა ხასიათი	223
სხუა სიქანგუბინისა ხასიათი	223
სხუა სიქანგუბინისა ხასიათი	224
სიქანგუბინი ბუზურ	224
სხუა სიქანგუბინისა ხასიათი	225
სხუა ხასიათი სიქანგუბინისა შესაქმნისა შაქრითა	225

კარი შარბათეზისა

იისა შარბათისა ხასიათისა . . .	225
სხუავე იისა შარბათი უწამლოდ შესაქმნელი	226
ვარდისა შარაბისა ხასიათი . . .	226
სხუა ვარდისა შარაბისა ხასიათი გასაქსნელისა	225
იმათისა ხასიათი შარაბისა	227
ლულოფარისა შარბათისა ხასიათი .	227
ნიშანი ისრისა სასმელისა შარბათისა ხასიათი	227
ფშატისა შარბათისა ხასიათი	228
ბროწეულისა შარბათისა ხასიათი	228
შროშნისა შარბათისა ხასიათი	229
თურინჯისა შარბათისა ხასიათი	229
ტურისა შარაბისა ხასიათი	229
წიკუზისა შარაბისა ხასიათი	230
მურტისა შარაბისა ხასიათი	230
ვაშლისა შარბათისა სადაგისა ხასიათი	230
ვაშლისა შარაბისა ხასიათი სახავებელითა	230
ბიისა შარბათისა ხასიათი	231
სხუა ბიისა შარბათისა ხასიათი ძღლისა სახავებელითა	231
მამასა შემკრეველისა შარაბისა ხასიათი .	231
მდინარი შარაბი კარგე და სუქის პირი .	232
თეთრისა სანდლისა შარაბისა ხასიათი	232
სხუა სანდლისა შარაბი .	232
ლიმონისა შარაბისა ხასიათი	233
აფსინდისა შარაბისა ხასიათი	233
თაფლისა სასმელისა შექნილისა ზავებულისა ხასიათი	233
ნიშანი [ხანდიკო]ნისა რომელ არს თაფლუქი	234
სხლისა შარაბისა ხასიათი	234
ნიშანი ყურძნისა რუბისა	234
პიტნისა შარბათისა ხასიათი	235
უნაპისა შარბათისა ხასიათი	235
სხუა პიტნისა შარბათისა ხასიათი	235
სხუა უნაპისა შარაბისა ხასიათი	236
სხუა უნაპისა შარაბისა ხასიათი .	236
სუმბულისა შარაბისა ხასიათი	236
მუშკისა შარაბისა ხასიათი	237
ხაშხაშისა შარაბისა ხასიათი . . .	237
კოწახურისა შარბათისა სასმელისა ხასიათი	237
ქლიავისა შარბათისა ხასიათი	238
სხუა შარაბი ნუშისა	238
პანდრისა შარაბისა ხასიათი	238
დემოკრიტეს შარბათი	239

კარი შესაქმართა მწნილთა ანუ გამოზრდილთა

ნიშანი ჟულან ჟაბინისა გამოსაზრდელთა თაფლითა	239
ნიშანი ჟულან ჟაბინისა შესაქმრისა შაქრითა	240
ნიშანი იის გამოზრდილისა	240

ნიშანი აშკაქულისა გამოზრდილისა	240
ნიშანი ნიგუზისა გამოზრდილისა . . .	241
ნიშანი ხალილაგისა გამოზრდილისა ქაბულისა	241
ნიშანი ბალილაჟისა გამოზრდილისა . . .	241
ნიშანი ზანჭაბილისა გამოზრდილისა თაფლითა	242
ნიშანი აყიროსა გამოზრდილისა	242
ნიშანი გუნდისა გამოზრდილისა . . .	243
ნიშანი სტაფილოგისა გამოზრდილისა თაფლითა	243
ნიშანი თურუნჯისა გამოზრდილისა	243
ნიშანი ვაშლისა გამოზრდილისა	244
ნიშანი ბიისა გამოზრდილისა	244
ნიშანი ბოლოკისა გამოზრდილისა	244
ნიშანი ბადინჯარისა გამოზრდილისა	245

კარი მოწამლულთა ხაკურნებელთა წამალთა

იუბსი პილპილ, რომე კაცსა კაცისათუის ეკმევიწოს	246
კაცსა, რომე კაცისათუის არაყი ასპან მიეცეს-	246
კაცსა რომე კაცისათუის ზარარე ეკმევიწოს	246
კაცსა რომე აფიონი ეკამოს . . .	246
კაცისათუის რომე კაცსა ჭავაზიმასილი ეკმევიწოს	247
კაცსა, რომე ქინძი მრავალი ეკამოს	247
კაცსა რომე კაცისათუის ბაზარყატუნი დანაყილი ეკმევიწოს . . .	247
კაცსა თუ ბევრი რძე ეკამოს და სტომაქშიგა შედღეღებულისყოს	248
კაცსა რა გინდა რა საკმელი, თავდაბურვილი ეკამოს	248
თუ კაცსა ასეთი ტუნი ეკამოს რომე როგორაცა ნიგოზი დამძალეზულ იყოს	248
კაცსა რომე კაცისათუის ძელი ჭუნდი ბელასტარი ეკმევიწოს . . .	248
კაცსა კაცისათუის რომე ბევრი ბულდარი ეკმევიწოს	249
კაცსა თუ ხარზარა ბევრი ეკამოს . . .	249
კაცსა რომე ბევრი ქუნდუსა ეკამოს . . .	249
კაცსა რომე ბევრი უნუსული ეკამოს	249
კაცსა რომე ბევრი ანჭურა ეკამოს . . .	249
კაცსა რომე რუხამი დანაყილი ეკამოს	249
კაცსა რომე მურდასანგი ეკამოს . . .	250
კაცსა რომე შანგრაფი და ვერცხლისა წყალი მკუდარი ეკამოდ	250
კაცსა რომე უმარული ეკამოს	250
კაცსა კაცისათუის ბორა და ზარნახი ეკმევიწოს . . .	250
კაცსა რომე კაცისათუის ზაკი და რამიჰინი ვარამი ეკმევიწოს	251
კაცსა რომე კაცისათუის არტყანისა ეკმევიწოს და ჭაბლაჰანგ და ხარბაყა	251
კაცსა რომე მახრიონი ეკამოს	251
თუ საყამუნია და შიბრიმი ბევრი ესმევიწოს . . .	251
კაცსა რომე სუმბელი და აფიონი მეტი ეკამოს . . .	251
სამყი და სადაფი, რომე კაცსა კაცისათუის ეკმევიწოს	252
კაცსა რომე ფარაფუინი ბევრი ეკამოს	252
კაცსა რომე შუქრანი ეკამოს	252
კაცსა რომე ბირუნჯი ეკამოს	252
კაცსა რომე კაცისათუის ბანგი ესმევიწოს	253
კაცსა რომე უჯარა ეკამოს	253
თარგმანი წამლებისა	253

წიგნი მეორე

შექმნა ღმერთმან მოწყალემან კაცი ოთხთა ბუნებათაგან	263
ა. კარი ბირველი. ბირველად თავი და ტუინი ვაკხენოთ, ხაქმენი მისნი, ხარგონი მისნი, და ხახიათი მისი	264
ბ. კარი მეორე — ნიშანი ყოვლისა ფერისა თავის ტყვიელისა	265
გ. კარი მესამე — ყოვლისა ფერისა თავის ტყვიელისა	269
თუ თავი სიმკურვალისაგან სტკიოდეს	269
თუ სიგრილისაგან სტკიოდეს	270
თუ თავის ტყვილი სისხლისაგან იყოს	272
თავის ტყვილი ზაფრისაგან იყოს	273
თუ სისხლი და ზაფრა ერთმანერთშივა გარეოდეს და თავი შისგან სტკიოდეს	273
კაცსა.რომე ქეუა წაუვა	273
ერთი თავის ტყვილი... თავი სრულად ეწვოდეს	273
თავის ტყვილი... შავის ბალღმისაგან იყოს	275
კაცი... წაიქცეს... ტუინი დაერყოს	276
ათუ ცხელება დაერთოს	276
...კაცსა სიტყუა ვიწყებოდეს	277
თუ ტუინშივა ცხლად იყოს	277
თავის ტყვილი რომე მზისაგან იყოს	277
თავის ტყვილი რომე კასა ქუეშე წოლისაგან დაემართოს	277
თავის ტყვილი ქარისაგან იყოს	278
თავის ტყვილი თუ შირაულჭერ დედაკაცსა თანა მისულაზუნდა დამართებოდეს	278
თავის ტყვილი... შიმშილისაგან	278
თავის ტყვილი, რომე დავარა ჰქუიან	278
თავის ტყვილი, რომე ბაიზარა ჰქუიან	279
თავის ტყვილი... ბევრისა მარხვისაგან	279
ნიშანი თავქედისა	280
დ. კარი მეოთხე — უძილობისა	281
ე. კარი (მეხუთე) — თავხა რომე ბრუ ეხხმოდეს	282
რომე სისხლისაგან არის	282
თუ ზაფრისაგან იყოს	282
თუ სევდისაგან იყოს	283
ვ. კარი (მეექვსე) — შაკიქისა და ნახევარ-თავი რომე სტკიოდეს, ხან ერთკე ხან მეორეხა კერძხა	283
თუ სისხლისაგან არის	283
თუ სიგრილისაგან იყოს	284
თუ ზაფრისაგან იყოს	284
აწ ამის ქუემოთ თავის ტყვიელისა წამალნი დაეიწუნეთ	285
სხუა და სხუა წამლები	285
ვის თავი სიმკურვალისაგან შშიმედ ეღვას	287
ნიშანი სოოტისა	287
თავი რომელსა სიმკურვალისა და სიცხისაგან სტკიოდეს	287
თავისა ტყვილისა ფიცხელისა და რომელი ვერ დაიძინებდეს	287
ვის შავისა ნავდლისაგან თავი სტკიოდეს და სიმწოეთა ველთა რბოდეს	288
წამალი ნავდლიანთათვის რომელი ველთა რბოდან, დაპირვა არა ერგებოდეს,	
კორცთა იკამდენ და შიშველნი ვილოდიან	288
თავსა ანუ კორკსა, რომელსა ნავდელი მარადის სდიოდის	290
თავსა, რომელსა, შაკივი იყოს	290

თემტკივანი და შაეისა ნაელლისა უფალი, რომელი ეელთა გაიქცეოდის	292
--განრყუნა თმისა და თავის ტუაფისა, ტილისა და მქაჳანისა. თმის ლეწისა და მღიერისა... სრსულილი... ჳორფლი... შეტუეუბა... ნიშანი... კურნება და წამალნი მათნი	295
ბუნება თმისა	295
სნება მელისა და სნება გუელისა	296
თაეისა თმისა კურნება და წამალნი მისნი	298
ჴ. კარი მუშვიდე — ბუგრისა, თავის მღიერისა, სრსულილისა, თავისა და ტვინისა-თუის	299
კეთრი და მღიერი	299
თაეზედა რომე სრსულილი იყოს	302
მისთუისევე	303
სრსულილისათუისევე (საჳთასათუის)	304
ჳორფლი, რომელი იყოს პირსა	304
ჳორფლისათუის და გონჯისათუის	306
წამლები საცხებელი პირსა ჴედა ჳორფლისათუის	306
სიკონჯე და კურნება მისი	306
ჴ. კარი (მერვე) — მანახულიასი, და ნიშანი მისი, და წამალნი მისნი	308
ნიშანი მანახულიასი	308
წამალნი მისნი	309
სეედისათუის	311
მანახულია სისხლისაგან იყოს	311
თაეჳედისა ნიშანი	312
თუ კაცსა სარსუმი წაეკიდოს	313
თ. კარი (მეცხრე) — ხარახი და სეჳდასი, და საქმენი მისნი ყუალა ამა კარხა შიგან ხწერია	313
ნიშანი და კურნება სარასი	313
ნიშანი და კურნება სეჳდასი	315
კარი მათადილისა ოყნისა	317
სხუა სენი... ასბაუბსარ ჳჳუიან	319
სხუა სენი... შიხუსი ჳჳუიან	320
ერთი სენი... სუბათ ჳჳუიან	320
ი. კარი (მეათე) — ფილენჯისა, ლაყუისა და რაშასი... ხადირისა... თასნუჯისა... გჴა... და აღვივათაწჯისა	321
ფილენჯისა ნიშანი და წამალი	321
ნიშანი ლაყუისა	324
ნიშანი რაშასი	324
ნიშანი თასნუჯისა	324
ერთი სენი... გჴა ჳჳუიან	325
სხუა სენი... აღვივათაწჯ	325
ნიშანი იარაჯისა დიდისა ვალიანოზისი	326
ერთი სენი... ხადირი ჳჳუიან	327
ნიშანი მჳკრისა ტკივილისა	328
ი. სხვა კარი — მისი რომე ასოები კაცსა მულამად ემღერდეს	328
ი. კარი — კარი თუალისა, ნიშანი მისი და წამალნი მისი	329
ნიშანი... თუალისა ტკივილისა	330
აუალი მოსისხლეოდეს	331
თუალი ერთობ სტეჳოფეს და უსიედეს	331
თუ ჴაფრისაგან იყოს	332

თული სიმჭურჭლისაგან სტკიოდეს	332
თუ ბალღისაგან იყოს	332
სინათლე მოკლებულიყოს	333
თუ სვედისაგან იყოს	334
...თული გაუსივდეს და ერთმანერთსა მიეყრას	334
ტკივილი თუალისა — ჟასულ აღფიონ ჰქუიან	334
ტკივილი თუალთა... რამა ჰქუიან	335
ტკივილი თუალისა ზურთა ჰქუიან	335
ტკივილი თუალისა... საბელ ჰქუიან	335
თუალისა ტკივილი... ნახუნა ჰქუიან	336
თუალსა ცრემლი სდიოდეს	336
თუალსა რომე წყალი სდიოდეს	336
ჟარბა	336
ქუქუთოსა გამოქცევისა	337
ბეწუი გამოვიდეს ქუქუთოსა შიგა	337
ქუქუთოსა დაწყულულებისათვის	337
თუალშიგა რომე თმა გამოვიდეს	337
თუალისა ტკივილი... შალირა ჰქუიან	338
თუალისა ტკივილი... ღარბ ჰქუიან	338
იმჟღივისათვის	338
თუალისა ტკივილი... ყარაპა	339
თუალისა წყლისა დენისათვის	339
ცრემლი სდიოდეს	339
თუალშიგა რამე ჩაუეარდეს	339
თუალშიგა... ხე ჩაუეარდეს	339
თუალშიგა... მტუერი ჩაუეარდეს	339
თუალისა მტუერისათვის	340
შაიისა წყლისა	340
...თუალსა წინა ბუზიეთა რამე ჩნდეს	340
რა მზე ჩაეიდეს ვეღარა ნახოს	340
თუალისა ტკივილი... შლიერი	340
თუალსა... გარეთით ქვა სცემიყოს	341
თეთრისათვის	341
წამწამის ტკივილისათვის	341
წილისათვის	342
თუალშიგან ტილისა	342
შორს ნახევდეს და ახლოს ვერა	342
ხედვასა რომე მოუმატოს	343
თუალი... დაუბნელდენ და სინათლე მოაკლდეს	343
თუალსა მუნი შეეჟნას	344
თუალთა რომ აკლდეს	344
თუალთა ტკივილი... რიბელი	344
თუალნი ნოტიად ესხნენ და ქუქუთონი უსივდენ	344
თუალთა თეთრისათვის	345
თუალთა მოკლებისათვის	345
მძიმედ ხედვიდეს	345
თუალთა თეთრისათვის	345
თუალთა მოკლებისათვის	345
მძიმედ ხედვიდეს	345

თულთა თეთრისათვის	345
თულთა ტკივილისათვის	345
თულთა, რომელსა სისხლი იყოს	345
წამწამთა, რომელსა თმა დაჰკდეს . . .	346
წამლანი თულთა საოლაენი შავისა წყლისა	346
ნიშანი საოლაეისა ქოლალაზი	346
ნიშანი საოლაეისა... რუმნა	347
ნიშანი საოლაეისა დინობი	347
ნიშანი საოლაეისა... ბურუღალ ჰისირი	347
ნიშანი საოლაეისა, რომელი გასწმედს თეთრსა	348
ნიშანი საოლაეისა... გუგათა და წამწამთათვის	348
ნიშანი საოლაეისა... სინათლისა მოკლებისა	348
ნიშანი საოლაეისა... მღიერისა და წამწამთა	349
ნიშანი საოლაეისა... თულთა თმისათვის .	349
ნიშანი საოლაეისა... ოდეს დაგველოჯოს თმა	349
ნიშანი საოლაეისა... აქსირი მწუნე	350
დავიწყოთ თქუმაღ შიათთა და ღურულთა .	350
ნიშანი ჩასასხმელისა თულთა... აფრამატიკონისა	350
ნიშანი ჩასასხმელისა ვარდისფერისა	350
ნიშანი შიათისა მწუნისა	350
ნიშანი შიათისა კუერცხის გულისა	350
ნიშანი შიათისა... ყოველთა ტკივილთათვის .	351
ბ. [კარი მერცე] — ნიშანი ზახლიკონისა დიდისა	351
ტკივილისა თულთასა... ვერ დაინახვიდენ ღამით და დღისით	351
ნიშანი საოლაეისა ერგების თეთრსა შექნისა გუგათა შიგან ზუგრისა გზითა	351
ნიშანი საოლაეისა... აფაშარი	351
ნიშანი საოლაეისა... ბურედო	352
ნიშანი საოლაეისა... ვერ დაინახვიდეს ახლოს	352
დანაყილნი წამლანი თულისანი	352
ნიშანი ღურურსა, რომელს ჰქუიან შლქია... სამეფო	353
ნიშანი ჩასასხმელისა წამლისა... ბარმატიკონი	353
ნიშანი ჩასასხმელისა... ატრაფტიკონი უცეროსი	353
ჩასასხმელისა ატრაფტიკონისა თეთრი . . .	353
გურემის თუისევე, ჩასასხმელისა ვარდისფერისა	354
ნიშანი შიათისა თეთრისა	354
თეთრი შიათი	354
უანგრისა ნიშანი შიათისა... დასლომონი	354
თულისა სიზნელისა და ქავილისა — შიათისა წითლისა... ტარამიტიკონი დიდი	355
შიათი ყუითელი !	355
გ. კარი უურისა ტკივილისა	
ყური მუდამად ზახილსა დაუწყებდეს	355
ყური რომე სისხლისაგან სტკიოდეს	356
თუ სიგრილისაგან იყოს .	356
ყურშიგა რამე გამოუვიდეს	356
ყურშიგა რომე წყლული იყოს	357
ნიშანი ნასრისა .	357
ნიშანი ყურისა... ბაყლი სდიოდეს .	357
ყურისა ტკივილი... კმელად სტკიოდეს	357
ყურისა ტკივილი... სიმკურავალისაგან	358

თუ სიგრილისაგან სტკიოდეს	358
ყურთა ავიდ ესმოდეს	358
ყურისა ტკივილი წყალი სდიოდეს	358
წამალი... ყური კმასა ამოიღებდეს	358
სიცივისაგან სტკიოდეს	359
ყურს რომე სიშსინენე წაეცილოს	359
ყურმან რომე კმა გამოსცეს	359
ყურშიგან რამე ჩასძროდეს	359
ყურშიგან ქვი... ჩავარდნოდეს	359
მძრომელი ყურთა ჩაუქურცეს	359
ნიშანი წამალთა... ყურთა ჰიისი გამოღებისათვის	360
ნიშანი გამოღებისა ჰიისათვის ყურისაგან	360
ტკივილსა ყურისასა... და სიყრუესა	360
სიყრუე რომელსა... ჰქუიან ტარში	360
ნიშანი წამლისა... ერგების წყალსა შალასა და სიყრუესა	360
ნიშანი წამლისა... მისრი	360
ნიშანი წამლისა... ტროშასა, რომელ არ ესმოდეს	361
ნასორა...	361
ნიშანი საკუმეველისა ერგების ჰიასა ყურისასა	361
იღ. კარი (მეთოთხმეტე) ნიშანი ცხუირისა	361
ცხუირშიგა სული არ ეცემოდეს	362
სისხლი დააყენოს ცხუირისა	362
ცხუირშიგა სურდო სჭირდეს	362
თუ სურდო სდსხლისაგან იყოს	363
თუ სურდო სიგრილისაგან იყოს	363
სურდო რომე სიმჭურვალისაგან იყოს	363
სურდო თუ სიცივისაგან იყოს	364
სურდო ცხუირისა ექმასა უკუაყენოს	364
სურდო... ყელშიგან ჩამოვიდეს	364
სურდო სიმჭურვალისაგან... და ერთობ იცხელებდეს	365
ცხუირი შეიკრევედეს და თავშიგან მძიმედ და გაჰქედით იყოს	365
სურდო... სიგრილისაგან იყოს	366
სხუა წამალი ამა სურდოსა	366
ცხუირშიგა ბოასირი გამოუვიდეს	367
თუ სურდო სისხლისაგან იყოს	368
თუ სურდო სეღელისაგან იყოს	368
იე — კარი (მეთოთხმეტე) პირისა, ზაგეთა კბილთა	369
ენის სისუსტე სიკმისაგან	369
პირშიგა მალაზი ჩამოუწვიეს	369
თუ ზაგე გაუსქდეს... ბოასირი	369
ზაგე და კბილის ძირი გასქდეს	369
პირშიგა სენი შეიქნას და პირი უყროდეს	370
კბილებისა... ტკივილის	370
თუ სიგრილისაგან ტკიოდეს	370
კბილები ეძრვოდეს და ამოდება უნდოდეს	371
ღრძილი... წამქდარი და შექმული იყოს, კბილებიცა დაამაგროს	371
ღრძილი და კბილები დაამაგროს	371
კბილისა... მალასი... მჭამელი... მძოვარი...	371
კბილები ყუალა სწორად სტკიოდეს	371

კბილსა... კია შეექნას	371
კია... ღრძილთა	371
კიისაგან კურელი იყოს	372
კბილსა ტყვილისაგან პირი გაუსიედეს	372
კბილსა, რომე იძრვოდეს	372
კბილები იძვროდეს... ღრძილები დასცუთეს	372
კბილები იძვროდეს... და ჩანგი ეკიდებოდეს	372
პირშიგა შმოვარი იყოს	372
კბილშიგა მკამელი იყოს	372
კბილი ზოგჯერ სტკიოდეს და ზოგჯერ არა	373
კბილნი ეძვროდენ და დაცუენასა ულაშოდენ	373
ღრძილნი ქარისაგან სტკიოდენ	373
ღრძილნი უეუებუენენ, კბილნი სტკიოდენ და სისხლი სდიოდეს ნიადაგ	373
უბანი დაღმა სცუიოდენ	373
ივ. კარი (მეთექვსმეტე) ნიშანი ყოვლისა ფერისა ყელის ტყვილისა და კაქისა და ხუნაუისა და უელიდაღმა რომე სისხლი ამოსდიოდეს	374
ხუნაყი ნიშანი და წამლობა მისი	377
კაცსა კმა მწოდ ჩაეარდეს, კაჯა ეწვოდეს	377
თუ უელიდაღმა სისხლი ამოსდიოდეს	378
სისხლი ქუელითა ამოვიდოდეს	379
პირსა სისხლი წაეარდებოდეს და ღუიძლისაგან სკირდეს	379
ივ. კარი (მეჩვიდმეტე) ნიშანი კუელისა და ზიზი ნაფასისა, და კმა რომე წაუვიდეს, მისი, და ხილისა და წყურტიხა	380
სიმჭურვილისაგან იყოს და ფირტუსი ტყვილიცა შიგა გარეოდეს	380
ქუელა სურდოსა თანა იყოს	380
ნიშანი ნაფასისა	381
კაცსა ანასდეულად კმა ჩაუვარდეს	382
კმა რომე ჩაეარდნოდეს ქუელისაგან	382
ზახილისა ან სიმღერისაგან ჩაეარდნიყოს	383
თუ ენა გაუსიედეს	383
სილისა	383
ქუელისა	384
ქუელა სიმჭურვალისაგან	384
ქუელა რომე ავრამ-მარამ ქუიან	384
ქუელა ბალმისაგან იყოს	384
ქუელა სევდისაგან	384
სხუა ნიშანი ქუელისა	385
ქუელა თუ სიმჭურვალისაგან იყოს	386
თუ სიგრილისაგან იყოს	386
ნიშანი კაქისა... ძნელად ჩაუშუებდეს სასმელ-საკმელსა	387
ნიშანი... ნაზლასა და ქუელისა	388
სხუა წამალი მკერდისა და ქუელისა	388
ნიშანი წყურვილისა	391
კა. [კარი ოცდამეერთე] ნიშანი ღარღარათა.	391
როშელი გასწმედს თელგმასა	391
ყიისათუის... ღარღარასა	392
მარჩობელ ყელისა	392
მისთუისვე	392

მისივე... მღიერისა	393
ქუქურსა	393
ყიისა (393) ნაზლისა (393) ნიშანი ღარღარისა ერგების ქმასა დასრულსა ყივილისაჲან (393) თავის ტკივილისა, შაყიკის (394) წამალი პირსა საღრგულებელნი — მალდამალა (394) ნიშანი საღრგუმებელისა, ერგების კბილთა და საოხნეთა (394), კბილისა ნიშანი საღრგუმებელისა ერგების ტკივილსა ღრძილთასა და საოხნეთასა და ტეხასა მისსა (395) ნიშანი საღრგუმებელისა ერგების ტკივილსა საოხნეთასა (395) ნიშანი საღრგუმებელი ერგების ტკივილსა პირისა და კბილთასა (395). კბილისა დამაგრების (395) პირისა სიმყარისა (395) პირისა მკვამლისა (396) მისთუისვე ნიშანი ფილდაფონისა (396) პისივე (396) მსხუიპლისა და მჭდომთა მოკლეჩილთა (397) კბილისა, წამლისა, რომელსა ქუიან სურთანზინი (397) ყიისა და ხუნაყისა, წამალი რომელსა ქუიან ანთრა (397) ყიისათუის... წამლისა ანთრისა უმცროსისა (398) მისივე ფილდაფონისა (398) მჭდომისა... ნიშანი წამლისა, ერგების მჭდომსა მოკლეჩილსა და მსხუებლსა (398) ხუნაყისა (399) ქუქურისა... ფირტუის ნესტუთა შიგან ჩამოვრდომილიყოს (399) ნიშანი წამლისა, რომელ არს გამაგრებელი ყიისა და პირისა (399) ნიშანი ბერედისა... ერგების სელაქსა და მსხუებლსა და ამობერილსა 400.	

კბ. (კარი ოცდამეორე) — წამალი წყურვილისა.

კაცსა რომე წყურვილი ნამეტნავად სკირდეს	400
ნიშანი რომე სტომაქსა საკმელი არ მოუნდებოდეს	400
კაცი რომე ჰამდეს და ვერ ძლებოდეს	401
სხუა, რომე კაცსა გულსა საკმელი უნდოდეს და სტომაქი არ ჩაუშეებდეს	401

კგ [კარი ოცდამეხუთე] — სტომაქი და აკებულება მისი და ბოინებანი მისნი...
რაცა ტკივილი წაეკიდებინ... ხალხოზანი მისნი.

აწ ვახსენოთ გუნება სტომაქისა და შერეულობა მისი	403
სტომაქისა საკმენი მოგახსენეთ	404
თულთა ტკივილი სტომაქისან	406
შავა თაღქლიბისასა, რომელ არს სნება ძაღლისა	406
სიმსიენე სტომაქშიგან	411
ძარღუთა სტომაქისათა... ნასკულობა უსიმსიენოდ	411
წყლული სტომაქისა ანუ მკამელი სტომაქსა შიგან	411
სტომაქშიგან ძარღუი გაწყუედილი, ანუ წყლული მკამლისაგან	411
სტომაქისა ტკივილი... რწყუეხისა და აშლილობისა მისისა	412
სტომაქისა ტკივილი ბერისა და ნამუენისა კამისაგან იყოს	412
სხუა ტლე ყვანისა	412
თუ დედაკაცსა თანა წოლისაგან სტკიოდეს	413
თუ მჭურავალი და მწოე საკმელი ეკამოს და მისგან სტკიოდეს	413
თუ სტომაქისა ტკივილი ღიღისა ღუინისა სმისაგან იყოს	414
თუ სტომაქისა ტკივილი ნაელისა და სიციხისაგან იყოს	414
კაცი რომე სტომაქზედა სატკიეროანად იყოს	415
თუ საკმელი სტომაქშიგან დაუძმოდეს	415
სტომაქსა სიმსიენე და მღიერი წაეკიდოს	415
თუ სტომაქი სუსტად ჰქონდეს	415
სატკიერი სტომაქისა და სიმსიენე აღუდდეს	416
სიმსიენე ზაფრისაგან იყოს	416

თუ სტომაქისა ტყევილი ერთობ ძუელი იყოს	416
აწ ამას ქუემოთ სტომაქისა წამალნი დაფსწერნეთ	418
თუ სტომაქშიგან ძარღუი გაწყუედილიყოს	418
სნეული თუხებებოდეს ნემეტნავისა გრილისაგან	418
ლუიძლი, რომე დასნეულდეს სტომაქსა თანა	419
სიმსივნე შეურვალსა ზედა... სტომაქისა	419
ქარისა და მუცლისა ბერვისათვის	420
ქარისათვის	420
წამალნი შავისა ძალისანი... თოლიმოსი	421
წამალნი... სტომაქისა უსუსურობისა და სიგრილისათვის	422
რწყევისა და მუცლისა კსნილობისა	422
მისთვისე, მანჯანაცისა... რომელი ათხევდეს მის პატრონსა და სახელ-სდებენ მას	423
ილაუსი	423
რწყევისათვის	423
წვისა სტომაქსა შიგან და ცხრო ალიანი	424
მისთვისე, შექმნა კუერისა ვარდითა და სუშბულითა	424
მისთვისე, შექმნა კუერისა ტაბაშირითა	424
მისთვისე — ცხროათუის, წვათათუის, თაქედი შავსა თანა და სხვ.	425
კუერი რომელი იქმნების ქუშტითა... სლოყინი ძნელი და ნეპარი	425
მისთვისე — გამოცდილი, მასკულავი ლამურდიანა	425
წვისათვის... სიქანგუბინი	426
სულსა მოკლედ კუეთისათვის	426
სიმპურვალისა, რომელი დაალობს მუცელსა	427
მისთვისე — სარგო ცხროსათვის და წყურვილისა	427
მისთვისე — შექმნა გულანგუბინისა	428
შექმნა ყურძნისა რუბისა უნდლისა თაფლითა	428
შექმნა ბეისა რუბისა, სარგო ცხროსათვის, წყურვილისა და მუცლისა კსნილობისათვის	429
შექმნა ასისა რუბისა	429
სიგრილისათვის — შექმნა თაფლისა შემგებარისა წყლითა	429
რწყევისათვის	429
მისთვისე, შექმნა რუბისა ბეისა... სტომაქისა უსუსურობისათვის და მუცლისა	430
კსნილობისათვის და წყურვილისათვის	430
სიგრილისა და საჭამადისა ვერ მოღნობისა	430
წვისათვის	430
მისთვისე — შექმნა სასმელისა თურინჯითა	431
აქა გუარიშნი იწყებიან	432
გუარიშნი, რომელი იქმნების სამითა პილილითა	432
სიგრილისათვის	433
სტომაქისა გახსნისა	433
გუარიშნი ბალდურისა... სტომაქისა სიგრილისათვის	434
სიგრილისაგან — გუარიშნი ამბრისა	435
გუარიშნი მეფეთა	435
კუარიშნი კილამონისა	436
მუცლისა გაქსნიასა	436
თუხებისა, გუარიშნი ფანდრიკონისა	436
შექმნა წამლისა ასტამხიონისა	436
მისთვისე, შექმნა ამრისისა	437
შექმნა ქურქუმისა წამლისა	437

სივრცისა... წამლისა იბაკისა	437
შექმნა ლუბალისა, ამფრილიასი, დიდი ბალდერი	438
ძუელისა ტივილისა და სტომაქისა უსუსურობისა—შექმნა წამლისა მარგალიტისა	438
შექმნა წამლისა რკინის წილისა	439
ბავსირისა და ქართათუის	439
სტომაქისა, ლუიძლისა, თირკმელთა სივრცისათუის	439
ქსნილობისათვის	440
შესაქრავი, კამია... ხარმუბითა	440
შექმნა გუარიშნისა, სარგო ყრმათა სისხლსა გაიყვანებდეს და შალარსა	440
შექმნა ფანჯანოშისა, სარგო ბავსირისა ქარისათუის	440
შექმნა თურმასისა, სარგო თუხმისათუის	440
შექმნა იტარიფულისა უმცროსისა	440
იტარიფული უფროსი	441
შექმნა წამლისა ბორანისანისა	441
წამალი... პაბალისითა და ინჯუღანითა	441
წამალი ბოსტნეულთა	441
წამალი... უპანითა	441
წამალი... ირსათა	442
შექმნა ჭადისა ინდოურისა	442
წამალი... ფალფალმუნი	442
შექმნა გუარიშნისა ქარუასა	442
გუარიშნი ხოლინჯნისა	442
სარწყვეელი	443
წამალნი... დასადებელნი სტომაქსა გარეთ	444
შექმნა... ლახლახისა	444
მარამნი სტომაქისანი... დაიდებთან სტომაქსა გარეთ	445
შექმნა მარამისა... ბოკილითა	446
შექმნა მარამისა... ფარეაქონისა	446
შექმნა მარამისა ფილადრიოსისი	446
შექმნა მარამისა დიმალტიოსისა	447
შექმნა მარამისა ნასფარმინტონისა	447
სტომაქისა... შექმნა მარამისა ასტამხიკონისა	447
შექმნა მარამისა იელუსარემულითა ბოკილითა	447
ზეთები, შექმნა ნარდიონის ზეთისა	447
შექმნა ზეთისა სოსანისა	449
შექმნა ზეთისა კომშისა	449
შექმნა ზეთისა ხლისასა	449
შექმნა ზეთისა ასისა	449
შექმნა ზეთისა კუსტისა	450
შექმნა ზეთისა ქალნაჯისა მრავალთა ტკივილთა და ტანბერთა და სახელსდებენ	450
ვუნდნი მაკაბუეებელი	450
ქმ [კარი ოცდამეხუთე] აწ კარი ხლოყინისა დავიწყოთ და მოგახხენოთ	452
წამალნი სლოყინისანი	453
კარი და ნიშანი ბოყინისა	454
კარი და ნიშანი ძხასი	455

კვ. [კარი ოცდამეექვსე]

...გული... აგებულება მისი, ხაქმენი მისნი და ხახიათი მისი ტანშია

იწ შოგახსენოთ გულისა	457
გულისა სინედლე და სიმრთელე	460
გულისა დებელი მუშეისა	461
შექმნა წამლისა კეისრისა	461
შექმნა შილთისა ოქროთა	461
წამალი გულისა ძგერისა, ბერვისა და კუურილისათვის	462
ხაფაყნისა, რომელ არის გულის ძგერა:	462
ტკივილისაგან, რომე ნამეტნავად შესუსტდეს	462
ხაფაყნისა წამალი	463
გულის ტკივილი სიციხისაგან	464
გულის ტკივილი სიგრილისაგან	465
ცხელებისაგან მიყარდნილიყოს	465
სიგრილისაგან წაეკიდოს	465
გულისა ტკივილი... სიმჭურვალისაგან	466
ღვეალ-მუშეისა წამალი	466
პირისა სახე ყუითლად ჰქონდეს და მჰაჱ ჩქარად უცემდეს	467
შარაბი, რომე წყურვილი დააწყნაროს	467
სუფუფი, რომე გულისა ტკივილი დააწყნაროს	468
ტლე, გულისა ტკივილისა	468
გულისა ტკივილი... სიგრილისაგან იყოს	468
სუფუფი — რომე გულისტკივილი სიგრილისაგან იყოს	469
აესინთინისა შარაბი	469
ტლე — გული სიგრილისაგან სტკიოდეს	469
წამალი გულის ტკივილისა — გასახსნელი	469
გულისა ტკივილი... სიმჭურვალისაგან... გასაქსნელად	470
თუ გული უძგერდეს	471
გულისჱ წვა	472
სუფუფი გულისა წვისათვის	473
თუ სიმჭურვალისაგან გული სტკიოდეს	474
სუფუფები: აირასა, პირსა, კოწახურისა, ქაქუნაჱისა, ტაბაშირისა, გილ-ერმანისა	475

კზ [კარი ოცდამეშვიდე]

ფირტუისა... აგებულება, ხაქმენი მისნი, სატკივარნი... ნიშანნი, წამალნი	475
თუ საბმი გამოჩენილიყოს	476
მაჱფუნი ასთიმეიყონი	477
წამალნი ფირტუისა და ქუელისა	477
ნიშანი ფირტუის ტკივილისა, გუერდი სტკიოდეს, წიბოთ ქვეშე სჩხულეტდეს კმე-	
ლად ექუელდეს, ცხლად იყოს, გუერდი წიბოთურთ სტკიოდეს	478
სხუა ნიშანი ფირტუის ტკივილისა	479

კყ. [კარი ოცდამერვე]

...ღუიძლი... აგებულება... ხაქმენი... გუნება. სარგონი ტანსა შიგან... ხენი და სატკივარნი და წამალნი მისნი

აგებულება ღუიძლისა	480
თუ კაიპისა ღუიძლი მჭურვალი იყოს მისი ნიშანი ესე იყოს	484
ნიშანი, რომელ გასწაელის სინედლეს და სიგრილესა ღუიძლისა რეულობისასა	435

თუ ლეიძლი ნოტიობისაგან სტკიოდეს, მისი ნიშანი ესე იყოს	486
ნიშანი რომელი წაეკიდების ლეიძლსა — სიმსიენე და ნასკულეობა, ყოველი მიზე-	
ზი და წამლები მისი	487
სხუა ნიშანი ლეიძლის ტკივილისა გამოკრებული, ადვილად შესატყუებელი	489
სხუა წამალი ლეიძლისა, სიმკურავლისა	490
თუ ლეიძლი სიგრილისაგან სტკიოდეს	490
თუ... ლეიძლის ტკივილი სიკმისაგან იყოს	490
თუ ცივის წყლისაგან ლეიძლი სტკიოდეს	491
თუ ლეიძლი ნიადაგ სტკიოდეს	491
თუ სიმსიენე და მღიერი იყოს ლეიძლზედან	491
თუ... მღიერი და სიმსიენე ჭიბისაყენ იყოს	491
თუ სიცივისაგან ლეიძლი სტკიოდეს	492
თუ ლეიძლი ლუინისაგან სტკიოდეს	472
წამალი ლეიძლისა	492
წამალნი... ლეიძლისანი	492
...ლეიძლისა შიგან განრყუნილისა	493
მარამა... ერგების განრყუნასა ლეიძლისასა	493
თუ იყოს განრყუნა ლეიძლისა	474
სიმსიენესა თანა სიმკურავლისაგან და უსუსურობისაგან	494
თუ ლეიძლი სიგრილისაგან სტკიოდეს მისი წამალი	495
თუ იყოს სიმსიენე ხლდომისაგან და ანუ გუეშულებისა	496
და ჰკურნე ლეიძლისა წამლებითა შემკრეველითა	496
ტკივილი ლეიძლისა... სიმციარისაგან	497
კურნება ყუითლისა წყლისა	497
სნეულსა შიგა ნიშანი სიგრილისა	497
კურნება მეორე, გახსნა წამალთა გასახსნელთა	498
სიმსიენე ზედა ლეიძლსა ანუ გარეთ ზურგსა	499
შექმნა კუერისა ვარდითა და ლფითითა, ერგების სიმსიენესა მკურავლსა და ცხროსა	500
კუერი ტაბაშირისა ცხროსა მკურავლისათვის	500
კუერი ანისონისა... მკურავლისა ლეიძლისასა... გახსნის ნასკულობასა	500
კუერი ზარეაზდისა სარგო სიმსიენესა ლეიძლისასა... სიმსიენესა სტომაქისასა	500
კუერი აფსინდისა, გაჯსნის ნასკულობასა ლეიძლისასა, სტომაქისა და ტუირბისასა	500
და ცხროსა ძეულსა, და ჩამოიღებს ფსელსა	500
კუერი ლაქისა	501
შექმნა ღუბადისა... სარგო სიფიცხისა ლეიძლისა, ტუირბისა, ჩამოიღებს ფსელსა,	
დაარჩობს შირიმსა	501
შექმნა ღუბადისა უმცროსისა ლაქისა	501
შექმნა ღუბელისა ქურქუმისა	501
შექმნა კოფისა... მკერდისა, ლეიძლისა ტკივილისათვის და კუელისათვის	502
შექმნა ათანასიასა მგლის ლეიძლითა	502
შექმნა ათანასიასი სხუისა	502
შექმნა ათანასიასა, რომელი შექმნა ასფალფადისმან	503
შექმნა წამლისა ქუშტისა	503
შექმნა წამლისა ჭინტანისა	503
შექმნა წამლისა რევანდისა	503
სწავლა ლეიძლისა ტკივილისა და ნასკულობისა	504
ჯაშტაჯი, სარგო ტკივილისა ლეიძლისასა	505
პატრუჯი დასაპირებელი	505
ქაშტაჯი რევანდისა	505

წამალი კუმას მკრინებისა	506
შექმნა წამლისა... ასკილაკედოს	506
შექმნა ღუბადისა ქურქუშითა ჯალიანოზისა	506
შექმნა კაშტასა წამლისა	507
წამალი სარგო სიფიციხისათვის... ღუძღლისა შიგან და ნასკუთათვის	507
ერგების გუინიანსა	508
მარამი ღუძღლისა და სტომაქისა	508
მარამი...უსუსურობისა ღუძღლისა	508
წამალი სიმსივნისათვის... ღუძღლსა შიგან და სტომაქისა ქურგებისა	509
მარამი... ღარსა თესლითა	509
მარამა... იელუსრემულითა ბოკილითა	509
მარამა... შამინალდალითა.	509
მარამა აფსინდისა	510
მარამა... ლელულითა	510
მარამა... კორდამონითა	510
მარამა... უსუსურობისათვის ღუძღლისა და ქურგებისათვის სტომაქისა	511
მარამა ჭუნდი ბედასტრისა	511
ნუსხა ღუძღლის ტვიცილისა რომე დაწერა ბუსით აქიმმან მოვარყინელმან	511
თუ სიმკურვალისაგან ღუძღლი სტკიოდეს	511
თუ სტომაქზედა საკმელი შერჩეს	516

კთ. კარი (ოცდამეცხრე)

სისხისა	517
სისხისა... რომელსა ჰქვიან ტაბლი	518
სისხისა... რომელ არს ზიცი	518
...რომელსა შეაქცევს ღუძღლი ნაწლევთა შიგა	519
მესამესა ზიცი	520
ყუითლისა წამალნი	522
ჯაშტაჯი სიჭაბინჯისა	523
წამალი... აფთრინგითა. რომელ არს მაზარიონთაგანი	523
წამალი ქურისა... წყლისა ყუითლისათვის	524
ჯაშტაჯი მაზარიონისა	524
ჯაშტაჯი აფრიბონისა	524
ჯაშტაჯი... ტრედისა სკინტლითა	524
წამალი სულბუსისა ყუითლისა წყლისათვის	525
შექმნა წამლისა ისკილისა	525
წამალი, რომელი გამოიღებს წყალსა ყუითელსა	525
...ღუძღლსა შიგან... სიფიციხე და ნასკუი	525
მარამა, სარგო ყუითლისა წყლისაფრის	526
მარამა, სარგო ყუითლისა წყლისა	526
სხუა მარამა, მისიეე	526
მარამა აფრიბონისა	526
მარამა... ვერძისა კურკლითა	527
თუ სისხა ზიცი სკირდეს და შეკრეთ იყოს	527
ღემისა სისხისა ნიშანი	527
ღ. (კარი ოცდამეათე)	528
...ნაფდელი, აგებულეხა მისი, ხაქმენი მისნი, ხარგებელი მისი და ზიანი მისი, ტკი- ვილნი მისნი და წამალნი მისნი	528

კურნება მისი და წამლები მისი	531
წამალი სარგო უფითლისათვის	532
წამალი გუინიანისათვის	532
ოდეს შეხედეს ღუიძლსა სიმკურვალისაგან სუელს	533
წამალნი, რომელნი ერგებიან გუინსა	533
წამალი, რომელი გამოიღეს გონსა ვასელით	533
წამალი, რომელი გახსნის ნასკუთა და გამოიღებს გონსა	535
წამლები საწთობელი გოინიანთათვის, რომელ იყოს თუალთა შიგან	535

ლ. კარი ოცდამეთერთმეტე

...ტყირბისა... აგებულება საქმენი სარგონი და ხასიათნი მისნი სატყვიარნი და წამალნი მისნი	536
აგებულება ტყირბისა	536
ტყირბი დასნეულდების სამისა ფერისაგან	538
...კურნება მისი	540
...ტყირბისა სენტა საქმლისა შეწყობა	542
წამალნი ტყირბისანი რაცა ნასკუთა გახსნიან და... გამართლებენ	543
წამალი სარგო სიფიციხისა, რომელ იყოს ტყირბსა	543
წამალი სარგო, ტყირბისა, ღუიძლსა... უფითლისა წყლისა, სტომაქისა, თირკმელთა და გონსა... და ქუელსა ძუელსა, ქუემპრომელთა ძნელად ნაკებნსა	544
წამალი სარგო ტყვილისათვის ტყირბისა და ღუიძლსა	544
შექმნა კუერისა ენდროსა სარგო სიფიციხისა ტყირბისა და ღუიძლისა და ცხროსა ძუელსა	544
წამალი სარგო ტყვილისა ტყირბისა და სტომაქისა	545
ლიმედი სარგო... ტყირბისა	547
მარამა სიფიციხისა დიდისა... ტყირბსა შიგან	547
მარამა სხუა... სიმსივნისა ტყირბისა, წყლისა უფითლისა... სტომაქისა... საზარდულისა... ნიკრისისა	549
მარამა ასფილფილისა	549
მარამა ტყირბისა ტყვილისა	549
შექმნა კუერისა ფიკრასა	550
შექმნა კუერისა, ტყვილისათვის ტყირბისა	550

ლ. კარი ოცდამეთორმეტე

ნაკლევი... აგებულება მისი, ხაქმენი მისნი. კნილობა მუცლისა... წულუღებანი ქცევანი და ტებანი და ტყვილინი მისნი... და წამალნი	550
კსნილობა ოთხისა ფერისა	550
ყვანისა... ნაწლევა წულუღებისაგან	552
სიაცისა, რომელ არს ყვანა	554
სიაცისა... თანა ისალი გამოჩნდეს, რომელ არს სისხლის ყვანა	555
სისხლის ყვანა ზაფრისაგან იყოს	556
თუ... სატყვიარი ღუიძლის სისუსტისაგან იყოს	556
თუ... სატყვიარი ღუიძლის სისუსტისაგან იყოს	556
მისი წამალი	557
სისხლის ყვანა სტომაქისა სიციხისაგან	558
სისხლის ყვანა... ღუიძლსა და სტომაქისაგან იყოს	559
სისხლის ყვანა... სტომაქისა მდიერისაგან იყოს	559
ისალი სტომაქიმიგან შესულიყოს	560
სხუა სენი... დუსანათობია	560
თუ ზაფრა და ხილთი... წელშიგან თუ გაეტევის	560
56 ზ. თანასკერტელი-ციციშვილი.	913

ნიშანი ყვანისა, რომელსა ჰქუიან სიაჯი	561
ყვანა... ლუიძლისა სისუსტისაგან	562
ყვანა... სახელად აყაყი ჰქუიან	562
წამალი ყვანისა... უდნობსა გავიდოდეს	564
ზაირა... ნაწლევისა წყლულისაგან დემართების	564
გაურჯელად იყვანდეს	565
წელთა ნახუეწსა იყვანდეს	565
წამალნი ზემოსა ნაწლევისანი	566
ოყნა სარგო წყლულებისათვის... დოსინატრიისა	567
წამალი... წყლულისათვის... ნაწლევთა შიგან რომელ არ მოიდნობოდეს საქამადას	568
კუერი სარგო მუცლისა კსნილობისა	569
კუერი აფიონისა	569
შექმნა მარტულისა, რომელი შეკრავს მუცელსა	569
შექმნა თაჭუის-ყუერისა მარტულისა	570
შექმნა მარტულისა თივა-კაცისა	571
შექმნა მარტულისა მუცლისა კსნილობისათვის ძუელისა	571
შექმნა მარტულისა მურითა, დასამჭირავი საგურკლისა	571
შექმნა. წამლისა დასამჭირებელი საგურკლისა მატყლითა	571
შექმნა მაკლიაფრასა	572
შექმნა დუბდისა ხარნუბისა, რომელ არს იამბუთი	572
კუერი... ზაფრანითა, რომელ ერგების გუამისა ტყვიელსა... დედათა წესთა დენასა	572
კუერი... ვარდითა მუცლისა კსნილობისა და სისხლის დენისა	572
კუერი, კსნილობისათვის ძუელისა	572
კუერი, სადაფითა დამწუარითა... გასწყუედს სისხლსა ერთითა შესშითა	573
მუცლისა კსნილობისათვის	573
წამალი ასფალთბატისა და ძუელისა მუცლის კსნილობისა	573
კუერი ქარტითა დამწუარითა	575
წამალი... იქმარებდა არონ	576
წამალი... ერგების წყლულობასა ნაწლევთასა	576
მარამა, რომელი იქმნების ბერძულითა პურითა	57
ლგ [კარი ოცდამეცამეტე]	
კოლინჯი... ნიშანი და ხატკივარნი... კურნებანი და წამალნი მისნი	577
ნიშანი კოლინჯისა ილუზისა	581
ნიშანი ჭაშსა, რომელ ყოლინჯსა ჰგავს, ახლოს ახლავს, და არა არის ყოლინჯი	581
წამალნი კოლინჯისანი	582
სამისა ფერისა კოლინჯისა... კურნება	584
ერგების ტყვიელთა კოლინჯისათა... ოყნები ღბილები... — ოყნები ძნელები	587
ქაშთათაჟი	588
მაჭენი... თუ კოლინჯისაგან მუცელი შეკრული იყოს	589
ლდ. კარი (ოცდამეთოხხმეტე)	
ნიშანი კიისა	589
ნიშანი... რომე გრძელი და წითელი ჰია იქნების	589
აყიროს თესლისა კიისა წამალი	590
სხუა წამალი წურვილისა კიისა	590
სხუავე კიისა წამალი	591
სხუა წამალი კიისა, რომელ მუცელს შიგან იყოს	591
ნიშანი... ტანი და სტომაჟი გაუგრილდეს	591
...გუნება გაციეებული იყოს და კოლინჯი ეცეს შიგნით გაციედეს სტომაჟი და თირკმელი	592

ნიშანი ორისა, რომელ იქნების მუცელშიგან და სტომაქშიგან	592
სხუა, რომე გასივდეს და მლიერი შეექნას... ესე წამალი ქენ	593
ხამი გამოიღოს... რომე იქნებას სქელი მალისა	593
მუცლისა, და გუერდის ტყვილისა, თირკმლისა, წიბოსა, სტომაქისა, ნახუელი ამოიღოს	593
სენი იარებოდეს და ზურგი სტყიოდეს	594

ლე (კარი ოცდა მეთხუთმეტე)

თირკმელი... ადგილი... აგებულება... საენებელნი... წამალნი მისნი	594
აგებულება თირკმელთა	594
თირკმელნიგან შირიმი დაემართოს	595
თირკმელთა უსუსურობისა	597
წყურვილისა	598
ტყვილი თირკმელთანი და კურნებანი მათნი	599
თირკმელთა ტყვილისა და შირიმისა... თირკმელშიგა	599
თირკმელთა შიგა დუბელა	600
წამლები... ტყვიელთა თირკმლისათა	600
კუერი სარგო თირკმელთა, ქანთელთა და სისხლის დენის	602
წამალი... რომელ გამოიღებს ფსელსა და გისტებს შირიმსა	602
წამალი... სარგო თირკმელთა... ლუიძლისა... ტყვიბისათვის... უფსმელობისათვის...	603
ფერდთა ტყვილისათვის	603
წამალი რომელსა კქუიან დუარტი	603
წამალი... გამოიღებს ფსელსა... დაანლობს შირიმსა	603
შირიმისათვის	603
შირიმისა... თირკმელთა შიგა	604

ლვ (კარი ოცდა მეთექვსმეტე)

ბუშტი... აგებულება... ბუნება... სება... მიზეზნი... კურნებანი და წამალნი მისნი	606
ფსლისა შეპყრობა	607
კურნება მისი და წამლები მისი	609
შირიმისა... ფსლსა დაყენებისა... ფიტყისა	610
შირიმისა... ბუშტისა შიგან იყოს	610
სარკხუინელშიგა სიშვიენე	612
ქვა რომე ბოქუენშიგან იყოს	612
ფსლისა დაყენებისა და თირკმელთა ტყვილისა	613
მაჭუნი... ირმისი	613
ფსმასა მოუმატებს ქვასა უშუელის	614
მაჭუნი ფსლისა და ქვისა	614

მპ (კარი ორმოცდა მეთერთე)

კეთრი... სურსილი და მლიერი	615
...რატანი	616
კეთრი და სრსული ქონდეს... ქერქი ზძრებოდეს	618
წამალი... მისი	618
მქავანისა	618
სრულიისა, მლიერისა, და ბავასირისა	618
ტანისა მლიერისათვის	619
სურსილისათვის	619
წამალნი... საფასა... სურსილისა... კუიბიტისა... კეთრისა	619
კარი მლიერისა	621
თუ ნამლა იყოს	622

ათარშათარსა	622
გავრსია	622
ნიშანი მლოქიასი	623
წამალი... რომე მაგარი მღიერი გახეთქოს	624
მჭდომი ხარჯ და თაუნ ქუიან	625
ნიშანი ყოვლისა ფერისა მუნისა	625
კარი ყუაველისა	626
პირშიგან ყოვილი გამოუვიდეს	629
თულშიგან ყოვილი გამოუვიდეს	629
კარი თიისა და ხანზირისა	630
მზ (კარი ორმეოცდამეორე)	
ნიშანი მკერდისა და შავასი	632
მკერდისა ნიშანი	632
კარი და ნიშანი ზურგის ტკივილისა მოღრეცისა და არყანისა... თემოთა ტკივილი	634
კაცა ზურგი მოსღრეკოდეს	635
წამალი არყნისა	635
გასახსნელი ტლე	636
მგ (კარი ორმეოცდა მესამე)	
კარი პატრუკებისა, გასახსნელისა და შესაკრავისა	637
მდ. (კარი ორმეოცდა მეოთხე)	
სტომაქისა, რომე აეშალოს და რასაცა კამდეს ამოიღებდეს	638
ნიშანი და წამალი, რომე კაცი ბაღმისაგან ქშინვიდეს და იყვანდეს	639
ბაღამსა იყვანდეს	639
...სიცხისგან ბაღამი არ დადგეს	640
სხუა წამალი გულისა და სტომაქისა	640
მე. (კარი ორმეოცდა მესხუთე)	
ნიშანი სარწყევლისა წამლისა, რომე სტომაქი გაწმიდოს	640
წამალი... ბაგრატის შექმნილი	641
მვ. (კარი ორმეოცდა მეექვსე)	
ნიშანი... ოფლიანმან ცივი წყალი სუას და აწყინოს	642
მზ. (კარი ორმეოცდა მეშვიდე)	
კარი და ნიშანი, ღუინომა რომე აწყინოს	642
მფ. (კარი ორმეოცდა მერვე)	
კარი და ნიშანი ძარღუებისა დამოკლებისა	643
მო. (კარი ორმეოცდა მეთხრე)	
კარი და ნიშანი სნეულისა... შებნდეს და სულსა ვერ იღებდეს	644
ნიშანი სნეულისა... ენა გომავდეს	645
ნიშანი... ძარღუები გაუსივდეს	645
მზ. (კარი ორმეოცდა მეთორმეტე) დაკოდილისა	
მღერი... მქეცის... ეკბინოს ანუ დამწუარი იყოს	646
მილამა თეთრი... უშუელის მღიერისა	646
მილამა თეთრი... ქორცი ამოზარდოს	646
მილამა თეთრი... უშუელის... დაკოდილისა დამწუარსა, მღიერისა	646
მილამა წითელი ტყვისა	647
მწუანე მილამა	647
სხუა მილამა მწუანე	647
მილამა... გაკმოს ძელი მღიერი	648
მილამა მწუანე... ქორცი მოსკამოს	648
შევი მილამა მშუელელი	648

შავი მალაში... ყოვლისა დაკოდლისა	648
შავ მალაში... ქორცი ამთხარდის	648
სხუა მალაში კარორი	649
მღიერშიგან ბაული იუოს... და შეკრულიყოს	649
კაცი რომე დაკოდონ	649
მალაში... სპილენძისა	649
მშრალი მალაში	650
ქმელი წამალი ფიცხლად გაამრთელოს მღიერი	650
სხუა... ქუიან დახილონი	650

ნვ. (კარი ორშეოცდა მეცამეტე)

ნიშანი... ხისხლი დააუენოს რაუამ კაცი დაკოდონ ისრითა, ზრქლითა, შუხითა, ანუ
სხუითა აბჭრითა...

სისხლი დააუენო 650

ნღ. (კარი ორშეოცდა შეთოთხმეტე)

ნიშანი, რომე კაცი შხამანითა ისრითა დაკოდონ

წამალნი... რა კაცი შხამინითა ისრითა დაკოდონ 651

ნე. (კარი ორშეოცდა შეთხუთმეტე)

ნიშანი ყოვლისა ფერისა დამწერისა

კურნებანი მისი 652

ნვ. (კარი ორშეოცდა შეთექვამეტე)

კარისა და ნიშანი ფრჩხილებსა რაცა ხენი შეიქნას

თუ ფრჩხილები სტკიოდეს და ნები გაუსქდეს 653

სხუა რომე ფრჩხილები გაუსქდეს 653

ანასდად... ფრჩხილი წაეარდეს 654

თუ ტერფი გაუსქდეს 654

ფერქი... დაუოფლიანდეს და უყროლდეს 654

ნზ. (კარი ორშეოცდა შეთჩვიდმეტე)

კარი და ნიშანი ყოვლისა ფერისა ხიმხიენისა

სნება კურკლისა 654

ნიშანი სიმსიენისა 656

სიმსიენისა... შეტყუებისა და ცნობისა 658

წამალნი... მისნი... 659

სიმსიენისა 660

თირკმელთა 660

კიისა 660

შირის შიგა 661

ოდეს გასუქდეს კაცი და გადიდდეს მისი ცმელი 661

წამალი ხარგო ხიმხიენისა მხურვალიხათვის

მხორელისა სიმსიენისა ცეცხლითა დამწურკისათვის... მსხუალები... სურვი 662

კირჩხიბისათვის ოდეს წულული იუოს 663

მხურელისა 663

წყლულისა 663

დამპლის ხორცისა 663

მარამანი... ბასალიკონისა 664

მარამა... მოციქულთა... სიმსიენისა ფიცხლისათვის... ღორთელთა... დუბელისა 664

ნქ. (კარი ორმოცდა მეთვრამეტე)

ხაკლავთა წამალთა, მკურნალობა გუელისა, ზრახისა და ცოფიანისა ყუელასი.

გუარნი წამალთანი, რომელთა გუარად მართებს მოკლვა კაცის	664
კინძის წყალი, ფარბიონი ლემი	665
აფიონი ფიში	666
სპეტი დედათა სოკო შურდასანგი, ზიბკი	667
კირი რქინისა წილა	668
წამალი ეუქუმბრითა... წამლები... ქუეგმრომელთაგან... პირუტყუთაგან	669
ოდეს უკბინოს გუელმან კაცსა	669
...ღრინკლისა ცემა... ჭარარისა — ნაკბენი	670
ფუტკრისა ნაკბენი, ცოფისა ძაღლისა	671
...ნიშანი ცოფისა ძაღლისა და საქმენი მისნი და კურნებანი	672

ნთ. (კარი ორმოცდა მცხრამეტე)

ხაშო ღვინვაკაცისა... აგებულება... ხენი და ტყვილინი მისნი... შვილისა შექნა და ტყვილინი ძუძუხანი... წამალნი მათნი

საშოს ტყვილისა ნიშანი	674
დიდი სისხლისა დენა	677
კურნება... ოდეს დააგდებდეს ყრმასა	678
კურნება სიქმელისა საშოსასა	679
წაეკიდოს საშოსა სნება ქურკლისა	679
დარჩობა საშოსა... და წამალნი მისნი	680
...რომლისა მიზეზისაგან დაეარდების ყმა საშოსაგან	682
წამალნი მისნი	683
შექნა მარამისა სიმსიენისათუის საშოსა	685
რისგან წაქდების წესი დედათა უუდღგომა წესისა	685
წამალი, რომელი ჩამოიღებს წესსა დედათასა აღებითა	687
საშოსა შიგან... სიმსიენე მკურავალი... ნიშანი,, და კურნება მისი	687
კურნება საშოსა ტყვილისა	689
ღვინვაკაცსა ოდეს წესი დააკლდეს	690
საშოსა ოდეს სისხლი სდიოდეს	691
მისთუისეე, კუერი ტიბაშორისა	691
ნიშანი უშვილობისა, ღვიცისაგან ირის თუ მამაცისაგან	692
წამალი... ღვიცისა დასაორსულებელი	693
წამალი სიმსიენისათუის... ძუძუთა შობისა შედეგად, სძისაოუის, ოდეს გაყინოს შიგა და გულსივდეს	693
წამლები რომელი სძესა უმატებს დედათა	694
ქსენება წამალთა... უძლებობა აღარ შეექნას	694
საშოსა გამოქცევისა	694
უკანაკარი თუ გამოექცეს	694
ძნელად შობისა	695
ოდეს დარჩეს საბურავი მუცელსა ღვიცისასა	695
გუარნი სარგო ღვიცისა... ეშინოდეს დაგდებისაგან	695
წამალი... შამაცობისა	696
მკუდარი ყმაწურილი გამოიღოს მუცლით	696

ა. (კარი ხამოცე)

სიჭმლისა და ხამხუქნისა

თუ... მსუქანი... იყოს და დამკლობა უნდოდეს	696
თუ, მკლე იყოს და გასუქება უნდოდეს	696

ა. (კარი ხაშოცლა შეერთე)

ცბრო	697
იქტიკოს	697
ბლანჯაი ცბრო	698
იფთთი მირუს	698
ცბრო... იფრიმოს	699
კურნება მისი	700
ცბრო... საჭამდისა და სასუმელისაგან	701
ცბრო შიშისა, საურავისა და კეშნისაგან	702
ცბრო... უძილობისაგან	702
ცბრო საზარდული რომე დაუსიედეს	703
ცბრო... იქტიკოს	703
კურნება იქტიკოსისა	705
კეშანსა ესრეთ კურნოთ	708
სალოკელი... ერგების მღევანთა და კეშანთა	708
ნიშანი ცბროსა სონახოსისა	710
კურნება... ცბროსა სონახოსისა	711
ცხურთა სისბლი უწყებოდის	713
გულისა შეღებისათვის... ცბროსა შინა	714
ენასა მსხუიელი გამოაქდეს	714
ცბროსა გზითა შეიქნას ბუგრი	715
ცბროსათვის... იფრიმირანოს	716
კურნება... ცბროსა იფრიმირანოსისა	716
ნიშანი ტაბიხისა, რომელ დაუწყნარებს თხევასა	717
ნიშანი ტაბიხისა... ერგების ცბროსა შემახაშეებელსა	718
ნიშანი ტაბიხისა ერგების ცბროსა როდეს გავრძელდეს	719
ზაფრისა ცბრო	720
ცბრო... იტრიტეოს	720
ცბრო... ტეტრეტეოს	721
ნიშანი აკრასისა... ერგების ცბროსა რიბსა	723
ცბრო რიბი	724
მაჭუნე... ერგების ცბროსა რიბსა, ცბროსა, თელგმისასა	725
ცბრო... ანაფელოს	726

ბ. (კარი ხაშოცლა მეთხმე)

თავისა თმისა და წუერისა ხენთა კურნება და წამლი	
წუერი და თმა სუეოდეს, მელის სნება ჰქუიან	727
დალილა სნება გუელისა და მელისა	729
წამალი რომელ თმათა... ამოაუღენს	730
წამალი... ერგების ტილსა და წილსა	730
წამალი... ერგების ქარტლსა	730
წამალი მძოვირისა	731
თმისა საღებავნი	732
წამალი თმისა სიჭმისათვის	733
თმისა საღებავნი	734

გ. (კარი ხაშოცლა მეთხმე)

ნიშანი წამლითა ბუნებათანი, გრილთა და მჭურვალთა	
ხალილაგი შავი, ამაჯი და ხალილაგი, ხეარაშაშპრა, ჭავაშირი, ვაშვი, აფთი მონი	73.
კითერი ჰემარისა გამოწერილი აფსინთი, ხირბაკი შავი, ხირბაკი თეთრი, აბანილი	73.
კანტარიონი, ბასფაიჯი	73.

მაზარიონი, შუბრემი, ღარიკონი, სოსანისა ძირი, ანზარუთი, საბრი, მური, აფიონი ანისონი	738
სალიბა, აღსარი, სული. კილამონი. სუმბული, ასარიონი, ქუშტი, ზაფრანი, კარანფული, ზანჯაბილი	739
ჭუნდა ბედისთარი, ზუგისა ზეთი, სისლეოსი, ჰულდჰული, მარიამის საკმელი, საქბინაჟი, საკმუნია, თურბითი, უპანი	740
ზღუისა პერული, თუთიაი, ბოსანი, ენდრო, ჯანტიანე, ზრევეანი მეორე, ზრომბადა შეპლები, აკარკალა, ქაფურა, სანდალი, კაკიაი, საკმეველი თეთრი	741
ბაზარკატონა, შამალანდალი, ქარბა, ხატმი, ფუკალდხირი, ჰსაკი, აშაკული, სანდაროსი, ვაჯი; ხოლინჯანი, მურდასანგისა ნაცარი, სპეტი, ქალბანა, ნუშადურა	742
გუნდა, ხელი, ძიეთი, ხიაიწალანი, ანქამუში, ჯდაი, ბაბუნაჯი, მუკლი, იშაი, ბაჰშანი, აკლიშია, მურდასანგი	743
არჯასპი, პრმალი, აფურატი, ჯავაზალა, ქალილა მელიქი, ჰაიოფირიკონი, აფრასეონი, ქამადრეოზ, ქამაფიტოსი, კურდმანა, მამითა, ასადა, მლურდმო, შიტრაჯი, ზუფეა, ქიაი, აბრასა, ზარევეანი მოკლე და არაჯი, ზარევეანი გრძელი, მასარონი ასიკლი, პჭსენა დეოსტოროს, კუნდას, აღარიონი	744
სორიან ჰანსა, კუტამ კუსომ, ანჯარქი, ფოხუერი რატაბა, მური ასფირამ, კირტიმი. ლემი, ბარადმონი, დარუნაქი, ზარნაბადი, ჭილუარამასებრი, ქანქარი, ბარნაჯი, მალადი, შოი, ფოი, არნაბუტმა და შირაჰპაჯი, ვანაეალი, ყური თავუისა, ჰარიქისონი, ზოფაი	745
ბროწყული, მეგვიპტური, ბალასანი, ბალადური, სედრაი, დულბა, ტარფე, აფთი, ჯავაზა ვაზაი, წყალნი, სულინარის წყალი, ტლისკინისა წყალი	746
წყალი ადუღებული, წყალი შემგბარი	747
აგ. (კარი ხამეოცლა მეხუთე)	
ხახელები წამალთა და თარგმანი წათი	747—749
აგ. (კარი ხამეოცლა მეექვსე)	
საზომნი	750
აზ. (კარი ხამეოცლა მეშვიდე)	
კაცისა და ყოვლისა პირუტუხისა და ფრინველისა და იპრვიითისა ხახათი	
მარგებელი ცხენთა შინა, კარი მარგებელი ზროხათა შინა	750
კარი მარგებელი ვირთა შინა, კარი მარგებელი ცხუართა შინა	751
კარი მარგებელი თხათა შინა... აქლემთა შინა, კარი ირემთა მარგებელი	752
კარი მარგებელი ლომთა შინა... პილოთა შინა... მგელთა შინა... აფთართა შინა... და თუთა შინა	753
კარი მარგებელი თაფუთა შინა... ქურცინთა შინა, ყურდგელთა შინა, გრძლბთა შინა, ქათამთა შინა	754
კარი მარგებელი ღერღელთა შინა... შამაშსა და შაფნისა... ქედანთა და ასკატაკთა შინა	755
კარი მარგებელი ლაკლაკისა ქორცსა და კუერცხსა შინა, რგომა ყუავთა, კარი მარგებელი კაკაბთა და სირთა საშოსა შინა	756
კარი მარგებელი ქორთა შინა... ლამიობთა და მერცხალთა შინა... ოფოფთა შინა	757
კარი მარგებელი მწურთა და მკალთა შინა. თაქუსა... კირჩხობთა მდინარეთა და კუსა და სიყანჯარისა	758
კარი მარგებელი თევზისა... მყურათა... მღირღელთა, გუელთა და მათთა ტყავთა	759
კარი მარგებელი ღრიანკილთა, ჭოჭ-ცრდალთა, დედა-მზარდულისა, კინჯველი და მღირდველისა... წუნთა კორცისათა, დურბიტა ყურდგლისა	760
კარი რძეთა ყოველთა, კარი ერბოთა და სუელთა	761
აჭ. (კარი ხამეოცლა მერვე)	

კარი ყოვლისა ფერისა თეხლისა

პირველად ხუარბალი ვახსენოთ	761
ქატო ხუარბლისა	762
ქალი იფქლისა, ბრინჯისა პური, ფეტვისა და ასლისა, მუხედო	763
ბაჟილა, ოსპი, ულბო, ქუნჯითი შუშმაჟა, სელო	764
შადანჯ, ლობიო, ლობიო წითელი, მაში, კარი კორცისა, კრავისა ქორცი	765
თიშნისა კორცი, თხისა კორცი, ზროხისა, ფურისა, კორცი ღორისა	766
აქლემისა კორცი, ცხენის კორცი, კარი ნადირისა; კორცი ჭერნისა, კორცი ყურდ- გლისა, კორცი ირმისა. თავ-ფერჯისი ტუავისა და შივანთა, ქონისა და ტუინთა; ჭერნისა თავი	767
კარი შივანთა	768
კარი ფრინველთა	769—770
ხასიათი თევზისა	770—771
ხასიათი ყოვლისა ფერისა რძისა	771—772
კარი და ხასიათი ღუნისა	772—775
ნიშანი ყოვლისა ფერისა წყლისა	775—777
ოთ (კარი საშეოცლა მეცხრე)	
...ხასიათი თუალებისა...	
იაგუნდი, ხასიათი ზურმუხტისა	777
ხასიათი მარგალიტისა... ფეროზისა ლალისა	778
ხასიათი ჭაზისა, ბანაფარისა... დანჯისა, ...ალმასისა	779
ხასიათი ბეჭედისა... ძოწისა... აღამატისა	780
ო. (კარი საშეოცლაათი)	
წამალნი წყლულისანი, მგდგრისა და მჭლომისა გამონახეთქელნი	
მარამანი წყლულისანი	780
წამალნი მგდგრისანი	781
მჭლომისათვის	781
კურთხეულისათვის	782
ოა. (კარი საშეოცლა შეთერთმეტე)	
წამალნი ურჯილისანი და მცრცნელისანი და წყლითა მანკეობისანი და კეთრისანი და მოვიწყებისანი	
მცრცნელისათვის	782
ნიშანი წყლითა მანკიანთა	782
წყლით მაკეობისათვის	783
წამალნი კეთრისანი	784
წამალნი, რომელნი დავიწყებას ერგებიან და მოკსენე ჰყოფენ	784
ფიტყისა აშას ჰქუიან	785
კაცისა ასოთა სარგებელი და ხასიათი	785
აფილუნია, რომელ უშუელის ქოლინჯსა და დედაკაცსა	786
მაჭუნი... ლუიძლის ტკივილისა, ზმასტისა და სტომაქისა ტკივილისა	786
მაჭუნი სრელინჯანისა...	787
მაჭუნი ქამუნისი	787
მაჭუნი რკინისა ბაჟისა... უშუელის ბოასირსა და ქარსა	788
მაჭუნი ჩამიჩისა	788
მაჭუნი საკაემი... მეფისა მაჭუნი	788
მაჭუნი... სტომაქისა სიგრილისა	789
მაჭუნი... კულიავისა	789
წამალი გრილი, სარგო ტკივილისათვის	789
ოყნა... ერგების ტკივილსა ფერდისა და ნიკრისისასა	790
ოყნა... ფერდთა ტკივილისათვის... ნასურისა მარლუისათვის და ნიკრისისათვის	790

საზნოზრივი სპიქეპელი

ა

აბაკი — 437₂₇, 437₃₀.
 აბაკი კასტიტი — 254₁.
 აბაკემაქი — 533₂ 534₃₀
 აბეკმაქი — 586₃₇, 726₃₈, 717₁₈.
 აბალასი || აბალისი || იბალსი || აბულა-
 სი — 433₃₄, 434₃₇, 440₁₃, 441₃₀,
 559₃₈, 561₁₈, 462₄, 571₁₈, 751₃₈,
 573₁₁, 573₁₈, 576₃₈, 734₆.
 აბალ ბალამი || აბალბალა — 176₃₁,
 182₃₅.
 აბალ ბალ[ა]სანი — 106₂₁ 107₃ 107₁₃,
 132₁₀, 132₂₄, 142₂₀, 153₁₄, 153₃₈,
 159₂₃, 162₂₈, 174₃₈, 175₁₄, 175₂₈,
 200₈, 433₃₇, 436₂₉, 438₁₀, 449₁₉, 511₁,
 668₃₈.
 აბალბალუკის წყალი — 731₃₇.
 აბალი — 635₃₂, 635₃₄.
 აბალ კილკილი — 149₂₉.
 აბალ კოკა — 176₂
 აბალმინთინი — 178₁₈.
 აბალული — 547₄, 546₂
 აბალფაქი — 150₇, 173₄, 197₁₉.
 აბანილი — 159₃₃
 აბანო — 85₁₂, 85₁₃, 85₂₄, 86₅, 129₃₈,
 134₂₇, 364₂₁, 368₁₈, 368₄₀, 377₃₉,
 382₂₃, 383₂₃, 394₁₇, 408₈, 408₂₈,
 408₃₄ 409₃₂, 418₃, 448₅.
 აბარბარიონი — 100₃ .
 აბარბარიონი — 100₂₂.
 აბარბარსი || არს კოწახური — 196₁,
 748₂₈.
 აბარი ხალისი — 141₁₈.
 აბარიაფა — 254₃₈.
 აბაშისა კაცისა ნეღელი — 289₂₈
 აბაშლარი || აბალლარი — 114₄₁, 138₂₂,
 205₂₁, 747₃₇.
 აბაშნი — 91₂.
 აბეკმაქი — 254₃₁.

აბესალტანის ქერქი — 641₃₈.
 აბი || აბი — 365₄₁, 366₂, 366₁₃, 366₁₈,
 371₁₆, 377₁₁, 385₈, 476₃₈, 476₃₇,
 476₃₉.
 აბილურმანი — 164₁.
 აბიულმათინ — 322₂.
 აბისალტან — 641₃₅.
 აბისბენი — 245₃₇.
 აბიყუყი — 278₃₅, 284₂₀, 314₂₈, 314₃₀,
 332₃₅, 334₁₉, 335₂₈, 337₃₅, 339₂₈,
 356₁₉.
 აბიხოლინჯანი — 182₂₀.
 აბკია — 97₂₆.
 აბლისი — 570₂₀.
 აბნილი, აბანილი 589₃₈, 590₁₈, 590₃₃
 737₂₄
 აბრასა — 744₂₈.
 აბრეშუმი — 122₃₇, 311₁₂, 461₈, 461₁₈,
 470₁₇.
 აბრინჯი — 159₃₂, 180₂₉.
 აბსაუბსარი — 319₃₉.
 აბსინდი || აფსინდი — 162₃₃, 173₂, 173₂₇,
 174₃, 174₉, 175₁₈, 175₂₈, 176₁₈,
 177₃₄, 178₃₈, 183₁₀, 194₂₈, 195₁,
 195₅, 195₂₂, 201₁₄, 201₃₁, 202₇,
 208₃₄.
 აბუთალზაზრა — 542₂₉.
 აბულა || აბული 370₁₄, 474₁₂, 546₃₇.
 აბულასის თესლი — 364₃₈.
 აბულბანი — 417₃₈.
 აბულმათინი — 374₉.
 აბუთელაეი ზარაეის ზეთი — 387₁₅.
 აბურ არშათი — 386₃₄.
 აბურშატი — 456₁.
 აბუსალმისა წყალი — 521₃₉, 560₃₈.
 აბულბარატი — 259₂.
 აბულყალყ[ა]ნტი — 541₃₂.
 აბუქერი — 628₈.
 აბჯარა || აბჯარალმელიქი — 196₁₈,
 196₂₈, 196₃₄, 718₂₀, 723₃₃.

იმჭარის გამოწერული — 719_კ.
ავგოლოს ძირი — 342_კ.
ავური — 640_კ.
ავურატი || შიხი — 744_კ.
ადამატი — 780_ი.
ალორიონი — 744_ი.
ადრომანონის კუერი — 93_კ.
ადრომიბინი — 94_კ.
ადრონის ძირი — 536_გ.
ადრინუი — 515_ი.
ადსირი — 739_გ.
ადხარი || ადახარი — 254_კ, 526_ი.
აელი || ჰელი — 434_ი, 435_ი, 436_გ,
436_ი, 438_კ.
აელი ბუასა — 430_ი.
აენთა — 209_კ, 209_კ.
აეაშვი — 219_კ.
აეაშინრი, სომხური || ქანრიბი—394_კ.
აეულუკის ძირი — 636_კ.
აეთი — 187_კ.
აეი ხორცი შიგან ფურტურ — 623_ი.
აეკია — 95_კ.
აესანთინი || აესინთინდი — 466_კ, 469_ი,
469_ი, 469_ი.
აესინდი — 253_კ.
აეშანის წყალი — 731_კ.
აეშანნი || აეშანი — 122_კ, 305_ი, 375_ი,
527_კ, 790_ი.
აეშარჯი — 497_ი.
აეშანანი მერცხლისა — 620_კ.
აეშანდა — 165_კ.
აეშამა — 318_გ.
აეჟი — 671_კ.
აზარხატი — თეთრი მძივი — 749_კ
აზას თესლი — 673_კ, 673_კ.
აზას ფურტელო — 673_კ.
აზის ძირი — 673_კ, 674_გ.
აზოი — 106_გ.
აზოხის წყალი — 332_კ.
აზუიზ (I) — 631_ი.
აზუზმეკი — 473_ი.
აზრაკი || აზრაყი — 105_კ, 115_კ, 293_კ,
589_ი, 635_გ.
აზრაქუშნი — 461_ი.
ათანასია (წამალი) — 124_კ, 124_კ, 610_გ.
ათანასია რომელი შექმნა ასულფადის-
მა — 503_კ.
ათანასია მგლის ღვიძლით შექნილი —
502_კ.

ათარშუარს — 622_ი.
ათლია — 179_კ.
ათლის ხილი, ათალის ხილი — 572_კ,
574_კ.
ათხარი || ათხრი || ათხირი — 97_კ, 99_ი,
114_კ, 115_ი, 115_ი, 153_კ, 156_ი,
254_კ, 416_ი, 426_კ, 437_ი, 437_კ,
438_გ, 443_გ, 497_ი, 501_კ, 503_ი, 506_კ,
583_კ, 610_ი, 786_კ.
ათხარიტაეი — 294_კ.
ათხირს, სახხეუარი — 667_კ.
ათხირის თესლი, ათხარის თესლი —
526_ი, 602_კ.
ათხივი — 684_კ.
ათხლის ძირი — 197_კ.
ათევი — 254_კ.
ათნაბუქსალაბისა წყალი — 276_ი.
ათნუსალაბი — 416_გ.
ათნდაბეუსა — 123_ი.
ათნდაბი — 232_გ, 663_ი.
ათნოკოკის თესლი — 785_კ.
ათრსა — 254_კ.
ათრსოსი — 473_ი.
აეკია — 589_გ, 638_გ.
აეკარა || აეირარა || აეკარაჰა —
95_კ, 108_ი, 111_ი, 113_ი, 115_კ, 117_ი,
118_ი, 119_კ, 123_კ, 130_ი, 130_კ,
132_ი, 151_კ, 152_კ, 186_ი, 186_კ,
200_გ, 229_კ, 230_გ, 253_კ, 267_კ,
314_კ, 314_კ, 327_კ, 327_კ, 603_ი,
718_ი, 719_ი, 741_კ, 786_ი.
აეკარონი || ეაჟი — 153_კ.
აეილზა — 382_კ, 382_კ.
აეინა (I) — 509_ი.
აეირკარას წყალი — 576_ი.
აეილმა ვერცხლისა — 254_კ, 355_კ, 743_კ.
აეილიტი — 124_ი, 158_ი.
აეილისიშო — 421_კ.
აეიასალქეკეპაბდა — 191_ი.
აეიასალ — კად შორონი — 725_კ, 725_კ.
აეიასი || აეიასთი — 191_გ, 191_გ, 199_ი,
719_ი, 719_კ, 723_კ, 725_კ.
აეიასი ტაფშირის 716_ი.
აეიტი — 135_გ, 154_კ, 293_კ.
აეივერდი — 152_ი, 326_ი.
აეილხირი — 215_კ, 614_კ.
აეილდენი || არს ბროწეულის გული —
135_კ, 137_ი, 140_კ, 145_ი, 236_გ, 716_გ,
748_კ.

ბლასკულელუფან — 723₂₃.
 ბლატრილ || ალტორი || ალატრისა —
 102₃₁, 115₃₁, 118₃₉, 130₁₇, 137₁₄,
 140₇, 140₇₀, 145₁₁, 200₃₀, 229₃₆, 323₂₉,
 378₃₉, 398₈, 715₂₁, 748₉.
 ბლადუილი — 254₉.
 ბლბუბი — 254₁₀
 ბლბუაეისი — 253₃₄.
 ბლვა — 134₁₂, 436₃, 446₅, 508₁₄, 568₂₁,
 576₂₇, 689₃₃, 766₂₇.
 ბლთეთი — 589₃₈
 ბლთისა — 377₃₄.
 ბლი || ბლია 97₃₅, 98₁₄, 431₃₃, 433₃₇, 441₂
 468₃₈, 696₃.
 ბლითითი — 590₃₃.
 ბლილა || ბლილო — 111₃₅, 169₃₄, 170₂₉,
 268₁₅, 268₁₈, 279₆, 279₂₄, 282₂₃,
 283₆, 285₃, 295₉, 310₂₂, 315₇, 317₈,
 329₃₈, 331₃₄, 333₂, 337₃, 356₁₂,
 371₁₈, 383₂, 387₂₂, 399₂₈, 414₂₇,
 415₁₁, 417₁₈, 590₂₂.
 ბლილა ინდური — 589₃₆.
 ბლილა ქუბაბულური — 279₂₂, 285₃, 310₄, .
 312₁₉.
 ბლილა შავი — 560₃₈.
 ბლილა ყუბითელი — 541₁₄, 623₄₀, 786₃₉,
 788₂₀.
 ბლილაგის მატბუხი — 659₃₇.
 ბლილაგი ყუბითელი — 497₃₂, 523₅,
 524₁₀, 531₁₇, 560₃₆, 574₃₄, 588₁.
 ბლილაგი შავი || ბლილა შავი || ბლილა
 ყუბითელი || ბლილა ქაბული || ბლი-
 ლა ინდი || ბლილა მჭუანე || ბლილა-
 გი || ბლილაჭი — 98₄, 98₁₃, 100₂,
 100₃, 100₁₂, 100₂₈, 100₃₇, 165₄₁,
 169₃₈, 433₂₅, 439₄, 439₂₀, 741₁, 441₇,
 441₃₀, 442₂₄, 474₇, 491₄₀, 506₁₀,
 588₂₅, 689₆.
 ბლილაჭი — 620₃₃.
 ბლილის შათფუხი — 284₉, 654₁₀.
 ბლისინთი — 253₃₈.
 ბლისტორია — 91₁.
 ბლიქალბუთი — 254₆.
 ბლიქიბენი — 418₁₁.
 ბლიჯავ — ხუარასანი — 254₄.
 ბლიკინა — 254₁₈.
 ბლიმუხი — 650₂₃.
 ბლიობა — 177₁₈.
 ბლიორიკი — 257₈, 257₂₉

ბლფარა — 254₁₅.
 ბლფიოლიოს ძირი — 741₁₈.
 ბლჯაბირი — 440₁₁.
 ბზა — 443₇.
 ბზა || ბზა ყარბული — 93₃₇, 94₃₁
 95₂₉, 98₁₉, 99₂₀, 99₂₈, 102₁₉, 111₁₈,
 115₂₂, 135₃₉, 154₃₅, 200₅, 397₂₉,
 436₃₆, 441₉, 448₂₁, 510₄₀, 547₂₇,
 569₂₀, 603₁₁, 788₁₁.
 ბმარტონი || ბმარტა წითელი 254₃₃,
 304₁₈, 544₁₉, 544₈, 548₂₂, 725₂₂, 760₂₁.
 ბმარტა ყუბითელი — 534₁₇, 575₁₂, 575₂₄,
 575₃₈, 576₈, 618₃₃.
 ბმარტა წითელი — 575₁₃, 575₂₄, 575₂₅,
 575₃₈, 618₂₅, 619₂.
 ბმარიკოსნი — 725₃₂.
 ბმასირა 470₆.
 ბმაცა — 455₂₂.
 ბმაცი — 736₁₄.
 ბმბარაბ ტუტაკი — 653₂₄.
 ბმბარაბისი — 145₁₅, 224₃₁.
 ბმბო — 215₃₃.
 ბმბრა || ბმბარი — 237₁₄, 435₁₀, 435₁₈,
 435₂₀, 435₂₂, 464₂₉, 465₆, 466₂₉
 468₃₃.
 ბმბუთის ხილი — 572₁₉.
 ბმლაჭი || ბმლაიკი || ბმლაიჭი || ბმლი-
 ჯი — 98₅, 100₃, 100₁₂, 101₈, 110₂₈, 134₂₃,
 134₃₃, 135₂₁, 335₃₇, 136₁₄, 138₁₉,
 141₃₈, 166₂₄, 167₂₉, 179₁₀, 180₃₈,
 185₅, 268₁₈, 312₁₉, 317₈, 330₂₃, 433₃₅,
 439₄, 439₂₁, 440₃₃, 441₁, 441₆, 441₂₈,
 450₁₉, 452₂₃, 468₃₈, 469₁, 470₁₃,
 470₂₅.
 ბმლაჭი — 514₆, 522₂₈, 527₂₈, 589₆,
 589₂₅, 590₃₃, 620₃₃, 691₁₃, 692₇,
 604₃₇, 729₃₈, 730₂₈, 735₁₈, 786₄₀,
 788₉, 788₂₁.
 ბმოდ ბოხიენი — 92₂₇.
 ბმონიკონი — 154₂₂.
 ბმუა — 254₁₇.
 ბმურთის თესლი — 200₂₁.
 ბმრიკონი — 254₃₂.
 ბმრისი || ბმორისი — 437₈, 494₃₃, 495₃₈,
 690₃.
 ბმრის ძირი — 653₂₃
 ბმფრიდასი — 438₁.
 ბნაკუეთი (ხორბლის) — 280₁₃, 317₂₇,
 514₃₆, 627₁₈.

ანკუეთის წყალი — 367²⁰, 387¹³, 389³⁰.
 ანანუხი — 254²⁸.
 ანგზათი — 768²².
 ანგინოზი — 556²¹, 561²⁷.
 ანგინოზის ძირი — 668³⁵.
 ანგუბდი — 271³⁰, 382²⁷.
 ანგლიის ნაღელი 340¹⁷.
 ანგუვატი || ანგუმატი — 99³⁸, 258¹¹.
 ანლაკოკო — 674⁸, 686³⁶.
 ანღალი 587³¹, 666²⁵, 790¹¹.
 ანღარანი || ანღრანი — 229², 439³⁰,
 559²⁰, 732³⁶.
 ანღამატის ქვა — 342³.
 ანღარუნი — 370¹².
 ანღაქი — 589⁷.
 ანღოკოტოს თესლი — 97²⁷.
 ანღრამაჭუის კუბრი — 601⁷.
 ანღრენი მ[კ]რილი — 505²⁹.
 ანღრული მარლი — 735⁹.
 ანღრისონის თესლი — 95³³.
 ანღუბი || ანღუბია — 111⁷, 258¹⁴, 294³⁶,
 390⁸, 39C³⁶, 418⁹, 478²⁵, 592⁶, 592³⁸,
 600²⁶, 635³⁶.
 ანზარუთი — 790²³.
 ანისონი 610¹⁰, 614⁴, 614¹⁹, 614²⁴, 614²⁸,
 642¹⁸, 661⁶, 680⁸, 686³², 687⁷, 690²²,
 718²⁰, 724³⁶, 725¹², 725²⁰, 738²⁰.
 ანისონის წყალი 507¹⁰, 507¹³, 520³²,
 534¹¹, 117³⁸.
 ანისონის ძირი 684³⁰.
 ანისული || ანისური — 103¹², 368⁸,
 387³¹.
 ანისურ[ი]ს თესლი — 636³⁵.
 ანომონი — 254¹⁶.
 ანტაქი — 293⁴⁰.
 ანტოვიო — 255²³.
 ანუშადურბი — 136².
 ანფაკინ — უნღლი უტრქენი — 749²².
 ანქიმუში — 743¹⁹.
 ანქიდან — 734²⁸.
 ანცხოტი — 258²⁰, 649¹⁸.
 ანძარო || ანძარო — 178¹⁰, 178²⁵, 179²¹,
 179²⁹, 181²², 181²⁸, 207³².
 ანძარუთი — 277⁴, 300³, 331¹⁸,
 331²⁴, 332⁴, 338³⁶, 344³, 347³⁰,
 349²⁸, 350¹⁷, 350²⁴, 351³, 353⁸,
 353¹⁷, 353²⁷, 353³⁴, 354⁸, 354¹⁸, 355²⁷,
 357³², 587²⁰.
 594¹², 594¹⁸, 623¹², 636³³, 646²⁸,
 647³⁴, 648²⁰, 648²⁷, 649¹⁸, 650²⁶,
 650³⁰, 651¹¹, 652⁸, 653⁸, 663²⁰, 733²⁰,
 738²¹, 755¹², 785¹³.
 ანძლატი — 771¹⁸.
 ანჭარქი — 745⁶.
 ანჭირი || ანჭურა — 245²⁸, 249³¹, 319²⁰,
 367⁸, 387¹⁰, 387¹⁴.
 ანჭულანი — 123¹⁰, 127⁸, 133⁶, 136²⁸,
 161¹⁴, 419⁸, 437³, 439³³, 441²⁷,
 441²⁰, 603²⁶.
 ანჭურანი — 749¹.
 აპანი — 137¹⁶.
 აპლახი — 257³⁴.
 არაეილი — 101²⁰.
 არამელი ლუქი — 457¹.
 არარი — 318³³.
 არაყი — 471³², 471³³.
 არაყი ასპან — 245²⁰, 246¹⁸.
 არამაბლანი — 725²⁴.
 არაჯი — 744²⁷.
 არღის (ველურის) თესლი — 95²⁴, 532²⁶,
 571²⁷, 584⁴, 662²⁸, 705¹⁶.
 არღისა ქია — 129¹⁸.
 არღის ფურკელი — 662²⁵, 685²⁴.
 არღის წყალი — 418²³, 419⁴⁰, 425¹⁷,
 495²², 533³², 659²², 685²², 715⁸.
 არგანა — 233⁴¹.
 არირია — 99²⁰.
 არკანი — 635².
 არკონითა — 316⁴.
 არშელის თესლი — 610¹¹.
 არნაბუტი — 745²⁰.
 არნიყუყუენე — 165²⁴.
 არნაპაე — 125²⁰.
 არსასა — 419⁸.
 არსტენი — 96⁴.
 არსხათქი — 732²⁴.
 არტანიოას ძირი || ჭარბლაი — 116²⁸.
 არტაზი — 358²¹.
 არტიანისა — 245²⁷.
 არტყანი — 251¹⁴.
 არფას ძირი — 668²⁸.
 არყანი — 634¹⁷.
 არყი — 165²⁸.
 არყნის წამალი — 635²⁶.
 არწივის ნეღელი — 340¹⁷, 340²⁷, 344¹⁸,
 345¹², 346¹⁴.
 არჯასაი — 122³⁸, 286³, 341³⁰, 372¹²,
 372²⁸, 397²⁵, 420¹³, 549²⁶, 651¹,

650²⁰, 691¹⁴, 691¹⁶, 713²⁸, 734⁴⁰,
744¹, 781¹⁹.
 არქასპი შვენიე — 618¹⁴.
 არქასთაქინი — 93³⁰.
 ასა — 686³⁴.
 ასაბელ ლიფრი — 123²².
 ასალა — 744¹⁹.
 ასათ — 329³³.
 ასა თირი — 750³.
 ასარალმი — 719³⁸.
 ასარიონი || ასარონი — 94³⁰, 96²⁰, 98¹⁷,
99²⁵, 100³⁵, 102²⁵, 106²⁴, 107², 107¹⁵,
111⁷, 114⁷⁷, 115²², 116²⁸, 125⁴, 131¹⁵,
139¹, 150⁸, 153²⁹, 156²⁸, 170²⁰, 170⁴⁰
174³⁷, 175³⁷, 195⁵, 196¹⁸, 197³⁴,
198¹⁸, 256¹⁹, 294³⁸, 309³⁰, 309²⁸,
427³, 432³⁷, 433⁶, 436⁴, 436²⁷, 437³,
438¹², 448²¹, 449⁸, 462¹, 468⁸⁷,
474⁸, 500³⁹, 501⁴, 501⁵, 501¹⁷, 503⁷,
503²², 504¹⁶, 507¹⁸, 510¹⁸, 511³
533²⁸, 534², 534⁵, 536¹⁵, 534¹⁰, 571³³
588⁵, 602⁴¹, 603⁷, 603³⁴, 614¹⁹, 614²⁵,
634³⁵, 686³⁵, 725²⁸, 725³³, 739³¹,
789¹⁴.
 ასბა — 627²⁸.
 ასბადჯი — 166¹.
 ასლაუნი — 587²⁸.
 ასთქაშხიკონის მარცხუ[ა]ლი — 662⁴.
 ასთქაშხიკონის ქაშთაჯი — 689³.
 ასთარი || ასთანი || ათარი — 408²⁸,
436¹⁸, 444³⁸, 447⁵, 448¹², 449⁶.
 ასთიმეიონი — 476³⁵, 477⁸, 478⁴¹
 ასთონი — 544²⁸, 787².
 ასი — 446³, 446¹⁵, 448¹³, 449³⁷, 449³⁸,
450², 601²⁸, 690³³, 691⁸, 694³⁷.
 ასისა — 429¹⁴.
 ასის გამოწერილი (წყალი) — 571¹⁴,
573²², 573²⁸, 618¹⁰, 685¹², 692¹¹.
 ასის ზეთი — 499⁸.
 ასის რუბი — 691³².
 ასისთანელი — 91³⁰.
 ასის ფურცელი — 576²⁵, 576³⁷.
 ასკატაი — 755³¹.
 ასკატის კორცი — 415³⁷, 504³⁰.
 ასკილი — 93³¹, 94¹⁰, 96⁴¹, 254⁸, 316³⁰,
744³³.
 ასკოდარონი (ველური ნიორი) — 93²².
 ასკოლოკანდრონი — 506²².
 ასლი — 763²².

ასლსუგი — 164³⁰, 165²⁸, 165²⁹, 169³⁰,
247³⁶, 252⁴, 368²³, 387¹⁸, 416¹¹.
 ასმანჯუნი — 748²⁹.
 ასო || ასუო — 214¹⁰, 214²¹, 216¹², 218¹⁴,
219²¹, 237⁸, 246²⁹, 253²⁸, 265⁸, 265⁷,
266¹⁰, 266¹⁵, 447⁵, 457²⁵, 457³⁸,
458², 459¹², 710²⁴.
 ასონი [კაკაბა] — 756²³.
 ასორიკის თესლი — 99³⁸, 641¹⁰.
 ასპალანი — 351²⁸.
 ასპანახი — 274¹¹, 274³¹, 275²³, 281¹⁰,
331¹¹, 336¹⁸, 336²⁰, 346²⁹, 362³⁸,
364¹², 369²⁸, 379³³, 382²¹, 384³⁸,
416¹⁷, 636⁸.
 ასპანი — 587⁴¹.
 ასპანური სურმა — 630¹⁰.
 ასპარეზი — 750⁷.
 ასპანანი — 91³³, 91⁴
 ასპი — 92¹⁷.
 ასრიონის წყალი — 507³⁷, 533².
 ასტაბიზი — 717¹⁹.
 ასტამტიკონი — 298²⁶, 303³⁴, 305³⁸,
307¹⁷.
 ასტიცესი — 783⁹.
 ასტომზიონი || ასტამზიკონი || ასტახა-
მიკონი — 418³⁸, 436³³, 447²², 495¹²,
496⁸, 496⁴¹.
 ასტოლია — 254¹¹.
 ასტროზოდისი || ასტროვზოდისი || ას-
ტაზოდისი — 114¹¹, 154³⁷, 156⁸,
254²⁰.
 ასტყარი — 254⁷.
 ასურული ძირა — 336²⁸.
 ასუნდა ფადისა — 122²⁹.
 ასფარის თესლი — 259², 635¹⁸.
 ასფურარაყი — 320⁶.
 ასფიონი || ბაზრუატენი || შრაველძარ-
ლეს თესლი. — 444²⁷, 564³⁸, 566³⁸,
609²⁸, 671¹⁵, 749²⁸.
 ატამი — 370¹⁸.
 ატლასუხია — 232⁸.
 ატმის ზეთი — 288⁷, 358³⁴.
 ატმის ფურცელი — 359²⁷.
 ატრეფული — 285².
 ატოქა — 782⁸.
 ატრია — 281⁸, 319³⁷, 362³⁸.
 ატრიქოლე — 254¹².
 აუბალ კამალი — 101¹⁴.
 აუთიმონი — 673⁹.

ფარბიონი — 101₁₃, 102₂₈, 108₄, 113₁₃,
116₃₀, 118₁₂, 118₃₆, 121₂₀, 122₇,
153₁₆, 154₃₅, 155₁₇, 156₁₀, 178₉,
181₂₀, 326₁₉, 326₂₁, 502₁₀, 524₇,
524₃₁, 525₁₇, 526₄₁.

ფეხსალონი — 156₆.

ფესალანტოსი — 254₃₃.

ფეშარი — 351₃₅.

ფეშ[ა]რჯი — 497₁₈.

ფეთარი — 753₂₂.

ფეთარისა ნაეღელი — 289₂₇, 784₃₇.

ფეთარის ცმელი — 302₂₂, 325₃₃.

ფეთი — 746₁₈.

ფეთიმონი — 135₄, 153₁₀, 153₁₉, 153₃₀,
153₃₅, 154₂₈, 155₁₈, 155₂₇, 158₁₉,
166₂, 166₁₈, 167₂₄, 169₃₃, 170₁₉,
174₃₅, 175₃₀, 178₇, 178₃₈, 182₂₇,
253₃₁, 275₁₉, 279₂₀, 293₃₈, 294₄₀,
299₆, 299₃₉, 305₃₄, 307₁₈, 307₂₂, 310₆,
310₃₀, 312₂, 312₈, 322₁₇, 322₃₈,
326₂₀, 326₂₉, 434₂₂, 469₂₉, 469₃₈,
470₈, 470₁₈, 427₂₁, 499₂₀, 502₂₄,
513₁₈, 514₃, 514₁₀, 515₄₀, 520₃₈,
521₈, 522₃₈, 532₂₈, 533₁₂, 541₂₂,
542₈, 729₂, 736₃₅, 785₃₈, 786₂₄, 787₁₇,
788₂₂.

ფეთიმონი აკრიტი — 159₂₃, 163₃, 163₇,
165₃₈, 174₃₈, 175₁₈, 178₃₈, 183₆.

ფეთიმონი ბერძული — 505₃₄.

ფეთიმონის მათბუნი — 411₂₀, 617₂₈,
689₃.

ფეთიმონისტაბიხი — 155₃.

ფელიონი || ფელიონი — 102₂₈, 103₇,
104₃₈, 786₁.

ფეონი — 93₂₃, 94₇, 95₆, 95₂₉, 95₃₈,
96₂, 96₁₈, 96₂₅, 97₁₄, 97₂₇, 99₂₄, 100₂₃,
103₂₇, 108₄, 108₂₃, 114₁₃, 114₂₂,
115₃₃, 117₁₃, 118₁₈, 118₂₀, 118₂₅,
119₂₂, 121₁₇, 121₂₂, 123₁₃, 125₁₁,
127₃₅, 128₈, 130₃, 130₂₈, 141₁₈,
157₁₀, 185₈, 185₁₄, 185₃₅, 191₃₂,
192₁₃, 195₁₉, 197₃₈, 198₂₄, 199₈,
203₂₅, 204₂, 204₁₈, 246₃₃, 247₁,
251₄₀, 252₃₃, 353₂₀, 251₁₀, 314₂₀,
354₃₁, 355₁₈, 358₉, 370₂₈, 379₂, 423₁₉,
426₁₂, 426₁₄, 435₁₈, 437₁₁, 437₂₉,
461₂₈, 461₃₈, 472₁₈, 473₃, 473₁₂,
476₃₈, 503₉, 507₂₈, 544₂₂, 559₁₇,

561₁, 569₁, 569₁₇, 569₃₃, 570₂, 570₁₇,
570₂₇, 571₁, 571₆, 571₂₀, 571₂₈, 571₃₃,
571₃₈, 572₅, 572₂₃, 572₃₃, 572₄₀, 573₁₀,
573₁₉, 574₃, 574₉, 575₁₅, 576₂₈, 587₁₁,
587₁₄, 601₄₁, 602₂₈, 603₁₄, 610₇,
613₂₃, 622₁₂, 637₂₃, 638₄.

ფეონი — 652₁₂, 665₁₈, 666₁₈, 668₂₈,
684₃₈, 691₁₈, 691₁₉, 691₂₅, 719₃₇,
738₂₈, 786₆.

ფეონის კუერი — 569₁₈.

ფელონია — 373₃₃.

ფელონია რუმი — 363₁₄.

ფელონი ბერძული — 103₁₃.

ფელონი ფარსისა — 104₂₇.

ფელონი პირუმი — 103₁₄.

ფეფაბუნი — 461₂₇.

ფეფაგუნი — 525₄.

ფეფამტიკონი — 350₁₅.

ფეფამტიკონი თეთრი — 353₂₂.

ფეფასიონი — 106₂₈, 106₃₂, 107₁₇, 117₁₈,
118₁, 125₃₃, 154₃₂, 155₁₉, 256₂, 614₂₇,
744₁₂.

ფეფასიონის ტაბიხი — 614₁₃.

ფეფასიონის ძირი 614₆.

ფეფაბუსი (ფეფაბუნი) — 509₁₀.

ფეფაციონი || ფეფაციონი 93₂₇, 254₂₂,
254₃₄.

ფეფიზონი — 533₁₂.

ფესანთანი — 413₁₀.

ფეტანუნი — 254₁₂.

ფესანთი || ფესანთია || ფესანთა || ფე-
სინონი — 253₃₁, 257₄, 270₂₂, 437₂,
444₃₂, 444₃₄, 447₃₈, 456₄, 494₃₈.

ფესარის თესლი — 785₃₄.

ფესანთანის შარბათი — 558₂₂.

ფესინთი, ფესინდი — 499₈, 500₂₄, 500₂₉,
501₄, 504₁₅, 506₁₄, 507₃₄, 507₃₈,
508₁₃, 508₂₃, 510₁₈, 511₆, 526₁, 526₁₂,
526₁₅, 533₃, 533₂₈, 534₁, 534₅, 543₇,
543₃₈, 568₂₁, 586₂₁, 666₃₁, 665₂₈,
667₂₇, 665₉, 687₁₂, 734₁, 737₁₀.

ფესინდი — 113₁₈, 126₁₇, 154₃₄, 155₁₀,
157₁₉, 159₂₈, 162₃₄, 167₂₀, 194₃,
198₁₈, 209₁₉, 209₂₉, 222₃₂, 233₂₄,
300₂, 334₂₂, 410₂₃, 412₃₁, 413₁, 419₈,
419₃₅, 423₁₈, 434₂₄.

ფესინდის გამოწერილი, წყალი — 500₂₈,
501₃₄, 524₂₂, 536₁₅, 545₁, 546₁₈,
666₁₃, 666₂₂.

ფისინდის შარაბი — 233₁₈.
 ფუნ — 245₃₁.
 ფუქართი — 666₄₀.
 ფეშართიქას წყალი — 567₂.
 ფეშისჯი || სპეტი ეგუიპტური || ფსი-
 ზაი — 124₁₇, 124₂₉.
 ფეშრიწათი — 691₃₀.
 აქალის ძარღვი — 276₁₆.
 აქამენდრეოსი — 326₂₀.
 აქილამელქი || აქილამალექი || აქი-
 ლამალიქი — 114₁₈, 114₄₀, 123₂₀,
 132₂₄, 200₉, 201₂₀, 205₃₀, 210₅, 212₂₂,
 311₄, 338₃₅, 366₂₂, 428₁₀, 445₁₂,
 471₁₈.
 აქლემის სკუნტლი — 753₂₈.
 აქლემის სძე — 178₁₄, 542₂, 600₃₃, 771₂₁,
 771₃₈, 783₂₀.
 აქლემის ტუნი — 752₁₉.
 აქლემის ფსელი — 178₁₄, 543₂₄, 546₃₁,
 546₂₄, 585₆.
 აქლემის კორტი — 767₄.
 აქსირი — 350₂.
 აღვივაფანჯი — 321₂₄, 325₃₅.
 აღმუშ — 254₅.
 აღსრნია — 257₃₉.
 აღტორი — 624₉, 628₃₅, 638₃₃, 639₉,
 644₂₈.
 აღტორი თეთრი — 638₂₇.
 აღტორის მუზაფარი — 638₃₈.
 აღტორის წყალი — 638₉, 732₃₈.
 აღმუშანჯის თესლი — 787₁₃.
 აღჩკატაქი — 257₂₈.
 აუაყია — 237₃₀, 471₂₈, 473₁₀, 561₃₈, 631₁,
 734₂₄.
 აუირო — 242₃₄, 243₂, 276₈, 284₁₂, 315₁₈,
 379₃₁, 379₃₃, 386₂₀, 386₂₇, 387₁₅,
 387₃₈, 389₁₂, 400₁₉, 400₂₂, 416₁₈,
 416₃₄, 426₁, 451₃₂, 454₁₇ - 467₂₇
 470₁₈, 477₄₀, 492₁₆, 494₄, 532₄, 546₃₇
 585₃₉, 617₂₈, 708₁₉, 713₁, 721₁₉, 373₁₄,
 714₁₄, 714₁₉, 714₂₇, 715₃₁, 715₃₉.
 აუირო გამოზრდილი — 242₃₀.
 აუიროს ზეთი — 268₃₉, 287₈, 292₁, 320₂₈,
 643₂₀, 713₂.
 აუიროს თესლი — 184₅, 184₁₇, 274₁,
 274₃₃, 275₂₄, 275₂₉, 287₁₂, 320₂₅,
 378₇, 384₁₁, 384₁₂, 512₁₃, 513₃₄, 514₈,
 516₁₂, 516₃₀, 622₃₉, 708₃₈.
 აუიროს თესლის ზეთი — 708₃₅.

აუიროს ქერტი, ნაფრტქუენი — 546₁₈,
 645₉, 714₅.
 აუიროს სახურეტელი — 660₇.
 აუიროს წყალი — 627₃₀, 721₁₁.
 აუირყარა || აუარყარა — 96₂₇, 97₁₈,
 98₁₉, 103₂₆, 104₂₀, 224₃, 364₂₈, 370₁₈,
 373₁₄, 373₁₇, 373₃₀, 391₃₄, 392₈,
 392₂₈, 393₁, 393₉, 394₁₅, 395₈,
 395₁₇, 395₂₂, 397₈, 398₂₃, 399₄, 399₂₇,
 417₂₆, 427₃, 436₃₀, 461₄₀, 479₁, 502₃₈,
 510₄₀, 527₃, 527₁₀, 547₂₅, 547₃₂,
 547₄₀, 549₁₈, 549₃₆, 569₇, 603₂₅,
 635₁₇, 643₁₈, 695₃₃.
 აული — 565₃₄.
 აშუეი — 417₃₂, 417₃₃.
 აშინა — 635₃₃.
 აშეკულა || აშეკულილი არს ტუინტრის
 ძირი — 144₃₃, 151₂₇, 176₂, 240₂₀,
 462₂₃, 742₂₄, 747₃₅.
 აუნან — 474₇.
 აშუეი — 630₃₈.
 აჩარ-ფაჩანი — 461₄₁.
 აცამეცა — 256₃₅.
 აციწარი — 254₃₈.
 ახლატნი — 297₁₂, 299₁₇.
 ახრისა — 114₁₀.
 ახურის ხის გომიზი — 256₃₄.
 აჩარალიუდი (აჩარალი უდი || ურთა-
 გაეა) — 613₁₇, 613₂₂.
 აჯირაბათინ — 246₁₃.
 აცენა დეოსკორის — 744₃₃.
 აქასა — 439₃₇.
 აქემაქმუჩუხი — 123₁₇.
 აქინდამი — 452₁₈.
 აქლი — 450₁₉.
 აქმამა — 228₄₁.

ბ

ბააკი — 154₁₀.
 ბაამანი — 135₈, 135₈, 277₂₄, 300₂₈,
 310₁₈, 311₁₈, 312₁₈.
 ბაბაყელის თესლი || ბაბაყელის წყალი—
 171₁₈, 706₂₈.
 ბაბასა — 373₂₈.
 ბაბინა — 366₂₈.
 ბაბუნაქი — 102₃₇, 106₉, 205₃₀, 210₉,
 211₁₁, 211₂₈, 211₃₁, 212₃₉, 254₃₂,
 255₈, 271₂₈, 278₉, 283₂₇, 311₄, 317₂₈,
 320₁, 324₂₄, 327₃₃, 331₁₀, 356₂₁,
 365₃₅, 416₄₂, 444₂₄, 445₁₂, 471₁₄.

509²⁷ 510⁸ 510²⁹ 510³⁴ 527²⁸
547³, 547⁸, 611³⁹, 612⁶, 625⁵, 627¹⁷,
636²⁰, 636²², 645¹⁹, 665¹⁰, 690⁶,
700² 700¹⁸ 700¹⁹ 717¹⁰ 724¹⁹
743²⁴, 748²⁴.

ბაბუნაქულაბა — 170²⁸.

ბაგე — 253¹⁰, 265²⁷, 369¹, 486²⁵.

ბაგრატიის შექმნილი წამალი — 641¹³.

ბადაგი — 194³⁰, 237²⁸, 237²⁷, 424¹⁵,

425¹³, 431³, 431⁵, 431¹³, 431¹⁸, 431²³,

434⁷, 435¹⁹, 462¹¹, 670²⁷, 731²².

ბადა ვარდი — 162³⁵, 171²¹, 718²¹.

ბადაგი — 311¹⁷.

ბაღრანგი || ბაღრანგი || ბაღრანგი —

346²⁰, 351²⁰, 465¹³, 470²⁴, 494⁴

785¹².

ბაღინჯანი || ბაღინჯარი — 245¹, 245².

ბაღრუქისა თესლი || ბაღრანჯაბუღის

თესლი || ბაღრანჯობი || არს ტენ-

ციო შინაური პიტნაც — 113⁴, 312¹⁴,

470¹⁴ 472¹² 748²³

ბაე — 112¹⁸, 187¹⁶, 189⁹, 191²⁴, 199⁷,

199⁹, 707²⁴, 714²¹.

ბაერუი — 122³⁵, 131³⁶, 200²⁴, 206¹⁸,

220³⁷ 221¹⁵ 221¹⁹ 220²⁴

276³⁶, 291²⁸, 292¹⁰, 292¹⁹, 292²⁴,

301³⁸, 302³⁴, 303⁶, 304²⁸, 345³⁰,

347²⁴, 351¹⁹, 360³, 360²², 432¹⁹, ~

432²⁷, 432³⁰.

432²⁷, 432³⁰, 508³⁰, 509¹⁷, 510⁵,

523²⁴, 525²⁹, 525³², 526³⁴, 533³⁷,

534³⁰, 535²⁵, 549⁹, 549¹⁸, 550⁸, 583³⁴,

586²⁷, 587²³, 587³⁰, 587³⁹, 620²⁰,

620²⁹, 666²³, 666³¹, 712³, 731⁸,

731¹², 731²⁶, 781²¹, 782²⁴, 788²⁷,

789²³

ბაეშარცი || ბაეშარცი — 497¹⁵ 574²⁸

786³⁴, 787¹⁷.

ბაზარა ქაშუტი — 232⁹.

ბაზბაზი — 468³⁸, 479¹.

ბაზრაქონა — 123².

ბაზრაშბო — 473¹⁶.

ბაზრაყატუნი || ბაზრაყატონი || არს

მრავალძარღუას თესლი — 85³⁸, 120¹⁸,

120²⁴, 126⁵, 163¹⁷, 163¹⁸, 163³⁷,

164¹¹, 264¹⁵, 167³, 182¹, 184⁸, 191²²,

192¹⁰, 192¹³, 193⁴, 203³, 203⁶, 203¹⁴,

203²³ 213³² 245³⁷ 246³⁸ 247³²

249⁹, 249¹⁸, 250¹⁰, 253¹², 273²⁸,

280², 284⁷, 313⁶, 398³, 357⁵, 369²⁶

378⁶, 382¹⁸, 383²⁷, 283³⁸, 384¹⁰,

384¹¹, 384²², 386¹⁴, 386¹⁹, 387³⁵,

394⁸, 400²¹, 425²⁷, 434¹⁷, 455¹⁸,

455²², 468²¹, 470¹⁸, 472²⁷, 473¹¹,

475¹, 475¹¹, 475²², 476²⁸, 513⁶, 513²¹,

513²², 514⁷, 514²⁰, 557¹¹, 559²⁷,

636⁸, 645²⁶, 650¹⁹, 707¹⁷, 713¹, 716⁸,

742⁴, 748⁷.

ბაზრაყატუნი ბაღრანჯი — 709⁹

ბაზრაყ[ა]ტუნის ლაბა — 512²⁰, 629⁴⁰,

731⁹.

ბაზრაყატუნის ლოფი — 733²², 733²³.

ბაზრაყატუნის ლობი — 560²⁰.

ბაზრაყატუნის შარბათი — 627³¹.

ბაზრაყატუნის წყალი 514²², 566¹², 566²²,

641³⁷.

ბაზრეთი !! კიტრის თესლი — 540²⁰.

ბაზრულ ბანჯი || ლენციოფის თესლი —

104¹⁸, 559¹⁷.

ბათრეჩანი — 470²².

ბაილა || ბაილი — 306⁷ 306¹² 314⁵

386²⁷, 388¹¹, 509³¹, 559¹³, 619²¹,

623²⁷, 764⁸, 785²¹.

ბაილის წყალი — 522⁹, 634¹⁴.

ბაქოთალმაქა || ბაქოთალმაქა —

183²², 191²⁸, 748²².

ბაღრანჯი — 115³⁸, 665²², 731¹⁸, 746⁶.

ბაღრანჯი || ბაღრანჯი — 110²⁸, 420².

ბაღრანჯი-შაქი თემენი — 708¹⁹ 713¹

ბაღრანჯი — 717⁴¹.

ბაღრანჯი || ბაღრანჯი — 94²⁰ 103²⁰

115², 111¹⁸, 114¹⁷, 115²², 118¹⁴,

124³⁰, 138²¹, 160³⁴, 177⁹, 182²⁸,

294³⁵, 294³⁵, 309²¹, 422²², 432²⁸,

437¹¹ 446²⁷ 448⁹ 479³ 511¹ 511²²

533²⁹, 544⁷, 570⁶, 672¹⁸, 725³⁴,

746³, 756²⁷.

ბაღრანჯის ზეთი — 93²⁷, 94²², 96¹, 96⁹,

96²⁷, 96²⁹, 97²⁸, 97³⁵, 121⁶, 125³⁸,

141¹⁸, 141²², 151³, 215³¹, 215³⁴, 229²,

291⁵, 291²², 257³⁴, 360²⁴, 387³¹, 432²⁴,

435²⁰, 438¹⁰, 448³⁴, 449⁸, 462⁴¹,

507¹, 511³, 511¹⁸, 687²², 755², 786²²,

787¹².

ბაღრანჯის თესლი — 501¹⁸, 506⁴⁰, 510¹⁸,

511¹⁸, 544⁹, 602²⁸, 602³⁹.

ბაღრანჯის ხილი — 786²², 787⁷, 789⁴.

ბალარჯის ფქვილი 96₂₂, 444₂₂, 444₂₄,
499₃, 548₄, 548₁₅, 550₄, 662₃₂, 663₁₅,
693₄₀, 755₃₄, 789₂₃.
ბალბა || ბალბასა [სახერებელი] —
419₂₀, 499₈.
ბალ-ბალასანი — 614₄, 614₂₀.
ბალბაქი — 286₇.
ბალთარაქი — 521₁₂.
ბალი — 98₂₁, 101₁₇, 134₁₀, 137₁₈, 218₁₇,
323₉.
ბალილა აპლია — 169₃₄, 170₃₀.
ბალილაქი — 98₄, 98₁₃, 101₈, 132₃₁,
134₃₄, 135₂₁, 135₃₇, 136₁₄, 138₁₀,
141₃₆, 165₁₁, 166₂₇, 167₂₃, 180₂₀,
181₅, 218₁₁, 241₄₁, 242₃, 268₁₆
310₄, 317₈, 433₃₃, 439₄, 439₂₁, 441_—
441₇, 441₂₀, 442₂₄, 450₁₈, 510₄, 514₇,
520₁₆, 589₂₅, 620₃₃, 729₁, 736₁₁,
786₃₄, 788₉.
ბალიაქი || ბალილაიქი — 100₃, 100₂,
101₂, 786₁₀, 788₂₂.
ბალსა — 255₁.
ბალლაში — 88₁₃, 88₂₂, 112₁, 112₂, 164₂,
169₂₇, 223₂₇, 267₁₃, 267₁₈, 269₁₇,
381₃, 433₅, 435₂₀, 443₁₆, 443₂₈,
454₂₅, 461₂₂, 462₃₅, 463₂₁, 465₃₆,
469₂₇, 476₄, 476₆, 476₁₃, 476₁₈,
478₄₀, 479₂₆, 482₇, 482₂₃, 482₃₃,
482₄₀, 485₉, 486₂₇, 668₂₁, 726₄₀,
764₃₀, 785₂₈, 789₁₉.
ბალლაშის ამოღების წამალი — 641₉.
ბალლარი — 637₁₅, 501₂₀.
ბამანი — 98₁, 100₃, 461₉, 560₁₁.
ბამბა — 134₁₁, 184₂₈, 185₃, 190₃₁, 190₃₁,
190₃₄, 206₁₄, 210₁₇, 210₂₀, 214₃₆,
214₂₃, 220₆, 362₂₅, 380₃₈, 646₂,
651₈, 651₁₄, 652₉.
ბანბა — 289₃₃.
ბანბაეის ძირი — 101₁₄.
ბანის ზეთი — 609₂₁, 689₃₃, 690₇, 733₂.
ბანეაშა — 248₉, 386₁₂, 475₂₁.
ბარაბო || ბარანბო || ბარამბო — 100₁,
111₃₂, 112₂₁, 253₃₈, 279₂₈, 317₁₀,
624₂₄, 639₂₃, 644₅, 650₁₉, 788₁₁,
788₂₂.
ბარალმონი — 745₁₅.
ბარახომი — 252₂.
ბარბასა — 132₂₅, 134₂₇.
ბარბირინგია — 77₂₈, 89₂₇.

ბარბარისი — 196₁₇.
ბარბონი — 558₄.
ბარბუზან — 255₉.
ბარგუეტი, ბარგუშტი — 623₁₃, 624₂₀,
630₁₈, 631₂₃, 643₃₈.
ბარგუატი — 255₇.
ბარკალი — 785₇.
ბარლა || თრინგ ბ[ა]ლ[ა]ქი — 513₁₂.
ბარლნობი — 167₂₁.
ბარნაქი — 745₂₈.
ბარტუნუქია — 254₁₃.
ბარტუნაქი ყუითელი — 653₂₃.
ბასლი || ბახლი || ბასალი || ბასათი —
257₃₀, 461₇, 461₄₁, 461₃₉, 468₁₀,
469₇, 470₁₈, 502₈.
ბასალიეკე || ბასალიეყე || ბასალიეკი ||
ბასილიკო — 79₅, 83₂₅, 84₁₈, 107₂₂,
464₇, 489₃₈, 478₃₁, 495₄, 748₁₈.
ბასბასა — 98₄, 110₂₀, 125₅, 125₃₀, 137₃,
143₂₇, 145₂₀, 146₁₅, 146₂₀, 149₂₈,
150₃₈, 234₁, 234₁₆, 309₂₉, 435₁₃,
479₈, 557₄.
ბასბუქი — 532₃₅.
ბასბა მწვანე — 186₁₂.
ბასეკი || ბასეიქი || ბასეიქი || ბასბა-
სი — 433₃₄, 434₇, 440₁₃, 441₃₀,
იქი — 145₃₄, 162₂₈, 169₁₄, 169₂₅,
170₂₀, 257₁₅, 294₄₀, 310₃, 312₀,
522₂₅, 541₁₈, 729₂, 737₃₄.
ბასთრა — 541₁₅.
ბას(ო)ლიკონის მარაშა — 664₄.
ბასლიკონი — 351₁₃.
ბასრანა (ქართულად წყლისა მსმელსა
კუქიან პირველი სახის სისხა) — 518₁₅
ბასრი — 136₃.
ბატი (ხორცი, ცმელი, ქონი) — 272₈,
323₇, 323₁₃, 338₂₄, 359₅, 359₁₁, 380₁₄,
384₁₇, 385₂₅, 401₂₃, 446₃₉, 447₃₄,
451₁₂, 452₂₀, 476₄₁, 521₃₁, 561₂₇,
564₂₈, 564₃₉, 565₃₁, 610₂₈, 636₂₅,
646₂₈, 654₁₃, 664₆, 679₂₇, 680₁₃,
733₂₂, 769₄, 769₂₅.
ბატენის ლუიშლი — 642₃₂.
ბატეკაბანჯა — 254₁₆.
ბატეანი (ტუნი, ენა, ხორცი). — 276₃₄,
401₈, 401₂₇, 466₁, 492₁₁, 492₃₃.
ბაულაი — ლუეაი — 749₁₄.
ბაქსიმანდი — 490₃₀.
ბალაღყაბარი — 123₄.

ბაღბაქ — 255₃.
ბაღელი — 259₄.
ბალიშკი — 255₁₀.
ბალაჩი — 136_მ.
ბალუშტაქი — 592₁₇.
ბაყლო — 81₁₁.
ბაყის წაშალი — 630_მ.
ბაშახტაკი — 788₁₂.
ბაშბონჯი — 101₁₀.
ბაშხტაკი — 294_მ.
ბაჩე — 147_მ, 147_მ, 148_მ, 149₁, 149₁₁,
163_მ.
ბაქანისუნა — 375_მ.
ბაქანი წითელი — 143_მ.
ბაქი — 741₄.
ბელსტარი — 357_მ, 636_მ.
ბელნანჯრის ზეთი — 636₁₀.
ბეეს მარცვალი, გურკა — 706₁₇, 708_მ.
ბეეს წყალი — 707₁₃, 709_მ.
ბევედნის გომიზი — 624_მ.
ბეზანჯირი — 317_მ.
ბეის რუბი — 691_მ.
ბელაიდარი 245_მ.
ბელეკონის გომიზი — 105_მ, 105_მ,
ბელეკონის კევი — 93_მ, 94_მ, 254_მ,
446_მ, 447_მ, 546_მ, 548_მ, 588_მ,
664_მ, 664_მ, 668_მ, 684_მ, 684_მ, 685₁₁.
ბელეკონის ზეთი — 583_მ, 680₁₀.
ბელეკონის თესლი — 671_მ.
ბენდელანი — 448₂.
ბერვის (წაშალი) — 585₁₃, 588₁₀.
ბერი — 131_მ, 144₇.
ბერბარისი — 500₁₂.
ბერძელი — 254_მ.
ბერძელი ამითასა — 257₃₁.
ბერძნული აფსინთი — 503_მ.
ბერძელი ზეთი — 120_მ, 202_მ, 358_მ,
358_მ, 359₁₀, 367₄₁, 371_მ, 372₁,
374₁₅, 420_მ, 448₁₇.
ბერძელი ზეთი — 523₁₀, 549_მ, 549₁₀,
583_მ, 592_მ, 604₁₀, 620₁₀, 620_მ,
622_მ, 623₁₅, 624_მ, 624_მ, 626₁₁,
626_მ, 630₁₃, 631_მ, 631_მ, 637_მ,
643₁₁, 643_მ, 646_მ, 646_მ, 664_მ,
664_მ, 664_მ, 724_მ, 725_მ, 729₁₃,
762_მ, 763_მ, 780_მ, 781_მ, 781₁₁, 781₁₅,
783_მ, 647₁₀, 647_მ, 648_მ, 648₁₇, 647₂,
649_მ, 650₁₀, 652_მ, 790₁₇.
ბერძელი თიხა — 104_მ, 108₁₀, 108_მ,

116_მ, 140_მ, 379₄, 707₁₁, 707₁₀, 707_მ,
707_მ, 708_მ, 708₁₀, 713₁₃, 713_მ, 782₁₂.
ბერძელი საკმელი — 258_მ.
ბეკელი მეფისა — 506_მ.
ბექ — ფქმარჩი — 605_მ.
ბზა -- 357₁₇.
ბზის პეკლი — 123₁₁.
ბია || ბიე || ბე, ბეი (ფურცელი, შირ-
ბათი, რუბი, ყუაილი გურკა გამოზრ-
ლილი) — 164₁, 184_მ, 184_მ, 186₁,
225_მ, 231_მ, 231_მ, 244_მ, 253_მ,
313_მ, 331₄, 378_მ, 379_მ, 383₁₀, 386_მ,
386_მ, 393_მ, 398_მ, 402₁₃, 409_მ,
413_მ, 414₁₀, 416_მ, 422₁₀, 429₄,
429_მ, 430₁₁, 430₁₃, 455_მ, 456_მ,
456_მ, 457_მ, 457_მ, 466₁₃, 467_მ, 456_მ,
457_მ, 457_მ, 466₃, 467_მ, 489_მ, 505_მ,
513₁₀, 555_მ, 559₁, 559_მ, 651₁₂,
521_მ, 629₁₀, 640_მ, 644_მ, 644_მ.
ბიის გუარიშქანი — 558_მ.
ბიის გული — 653₁₀.
ბიის კურკის გული, ბიის კურკა —
625₄, 629₁₀.
ბიის რუბი — 559₂.
ბიის სასმელი — 644_მ.
ბიის ფურცელი 565_მ.
ბიის შარბათი — 556_მ, 564_მ, 565₁₀,
627_მ.
ბიის წყალი — 629_მ.
ბინო — 164₁₀.
ბირე — 168_მ.
ბირურ — 245₁₁, 252₄₁.
ბისქარბა -- 473_მ.
ბიხი -- 734_მ.
ბოეკი — 738_მ.
ბოერა — 256_მ.
ბოეზიანი — 134₁₁, 149_მ, 151_მ, იმ₁₀.
ბოეკლი || ბოეკლი 422_ა, 446₁, 447₁,
446₁₀, 447_მ, 493₁, 494_მ, 496₁₁,
666₁.
ბოეკლი ბერძელი 579_მ.
ბოეკლი კმელი, იერუსალემელი — 508₁₂.
ბოეკლი იელუსანგელი — 518₁₀, 509_მ,
575₁₁, 576₁₀.
ბოლოკი (ბოლოკის თესლი, ბოლოკი გუ-
მოზრილი) — 99_მ, 102_მ, 108₁₀,
136_მ, 151_მ, 152₁₀, 164₄₁, 244_მ,

244₃₈, 247₁₉, 290₄, 313₄, 360₁₃, 360₁₈,
 360₂₄, 360₂₂, 360₃₁, 387₃₀, 443₂₃,
 443₃₁, 479₃₃, 535₂₂, 556₂₀, 592₉,
 633₂₅, 637₂₄, 640₃₂, 641₈, 641₁₄,
 641₁₅, 641₁₇, 718₁₁, 763₃₈, 784₄,
 784₁₁, 614₃₇, 641₁₁, 726₂₇, 787₈.
 ბომონი || ხასი — 603₂₈.
 ბორა || ბორაკი || ბორაყი — 246₂₀,
 247₃₈, 250₄, 250₁₈, 250₂₇, 250₃₄,
 251₁₈, 252₃, 252₃₅, 295₃₀, 316₄,
 316₇, 319₂₄, 323₁₈, 323₁₁, 333₂₈,
 333₃₃, 339₂₈, 341₁₉, 343₃, 362₁₅,
 367₁₉, 371₂₅, 372₁₄, 372₃₈, 375₈,
 376₂₉, 515₂, 521₃₃, 527₂₇, 527₃₀,
 542₂₀, 622₃₅, 630₁₈, 631₂₈, 633₃₈,
 635₁₈, 636₃₃, 637₇, 637₁₂, 637₂₁,
 637₃₉, 728₃₁, 733₃₄, 762₉, 762₂₃.
 ბორალას ვანთი — 249₁₇.
 ბორასიანი — 431₂₅.
 ბორიღანი — 694₁₀.
 ბორიღანი — 91₈.
 ბორჯალი — 86₁₁.
 ბოსანი — 741₁₀.
 ბოსტანთა შროშანის ძირი — 780₃₃.
 ბოსტანფლული — 456₄₀.
 ბოტომის კევი — 360₂₈.
 ბოქურღანი — 254₂₈.
 ბრანგი — 441₂₂, 450₁₅, 586₂₂.
 ბრანგი ქუაბული, ქაბული 590₂₁, 590₃₁,
 591₃.
 ბრასის წყალი — 126₂₈.
 ბრინჯი — 250₃₀, 254₃, 409₂₇, 410₈,
 415₃₀, 452₁₈, 490₃₈, 559₄₁, 560₄, 560₁₃,
 561₈, 564₃₈, 565₂₈, 567₈, 575₄.
 ბრინჯის პური — 763₁₇.
 ბრინჯის ფქვილი — 716₄.
 ბრინჯის წყალი, ნაყენი — 566₃₀, 611₂₀.
 ბრისაჭუფის ზეთი — 212₂₈.
 ბროწეული — 111₂₄, 112₃₃, 135₄, 228₁₈,
 228₂₂, 228₂₄, 228₂₈, 234₂₈, 239₃₀,
 235₁₃, 235₁₅, 235₁₈, 236₆, 236₂₅, 248₃₁,
 248₁₁, 258₉, 253₁₀, 253₁₃, 253₂₀,
 255₄, 270₁₁, 370₁, 376₄, 376₂₃, 382₂₂,
 384₂₂, 388₄₁, 390₂₀, 391₂₇, 397₁₄,
 409₂₈, 412₂₈, 413₁₃, 413₂₀, 414₁₉,
 414₄₁, 415₂₂, 415₂₈, 416₃, 416₃₄,
 422₂₈, 422₃₈, 422₃₈, 429₂₈, 430₄,
 440₂, 440₄, 440₁₄, 444₁₈, 446₆, 467₂₈.

489₂₄, 489₂₈, 493₂₀.
 ბროწეული — 505₈, 513₉, 532₃, 555₂₉,
 559₁, 559₂₈, 560₁₈, 562₂, 564₂₈,
 564₃₁, 564₃₈, 569₂₇, 569₃₄, 571₁₂,
 573₁₃, 573₃₈, 630₈, 702₁.
 ბროწეულის გული — 371₈, 372₃₈.
 ბროწეულის თავი — 371₁₉.
 ბროწეულის თესლი, მარცვალი — 559₁₀,
 559₂₂, 567₂₄, 572₁₀, 717₂₁.
 ბროწეული მეგუბიტური — 746₁.
 ბროწეული შუავე — 629₂₀, 639₁₅, 713₂₀,
 715₂₂, 715₃₈.
 ბროწეულის რუბი — 691₃₂.
 ბროწეულის სიქნაბინი — 512₂₂, 514₃₃,
 516₄₀.
 ბროწეულის სუფუფი — 560₉, 560₁₀, 565₁₄,
 ბროწეული ტკბილი — 640₇, 710₂.
 ბროწეულის ქერტი — 158₄, 185₂₃, 186₁₂,
 199₁, 291₂₈, 332₇, 332₁₈, 332₁₈, 341₂₈,
 345₄₁, 346₁, 372₂₂, 373₂₀, 373₃₈,
 373₃, 388₂, 397₂₅, 534₁₈, 565₃₅, 567₃,
 569₂₈, 573₃₈, 578₂₈, 586₂₂, 589₂₀,
 621₁₄, 650₁₁, 651₂, 653₇, 762₂₉, 694₂₇,
 760₂₉, 761₂₅, 662₂₇, 781₂₅.
 ბროწეულის ყვეილი — 208₃₃, 362₄₀,
 371₈, 372₃₃, 378₂₅, 379₃, 415₂₇, 416₂₈,
 466₁₄, 508₃₁, 508₃₈, 556₂₄, 639₁₀,
 658₂₅, 658₃₁, 785₁₃, 787₃₀.
 ბროწეულის შარბათი — 564₂₄.
 ბროწეულის შანარი — 705₁₉.
 ბროწეულის ცხური — 651₂.
 ბროწეულის ძირის ქერტი, ძირი —
 590₁₈, 590₃₄.
 ბროწეულის წვენი — 274₂₀, 280₁₁,
 282₂₈, 282₃₀, 331₆, 349₂, 349₈.
 ბროწეულის წყალი — 120₁₇, 369₃₃,
 375₂, 375₂₂, 387₂₂, 389₈, 400₂₀,
 401₈, 451₂₂, 455₁₈, 455₂₇, 464₂₂, 464₂₈,
 465₂₁, 466₁₈, 527₄₀, 556₇, 620₂₉, 627₂₂,
 628₂₈, 630₆, 630₁₁, 640₄, 644₂₂.
 ბროწეულის ხალ — 707₁₄, 715₄₀.
 ბროწეულის ხის ქერტის წყალი — 660₃₄.
 ბრძვენი — 289₃₁.
 ბუა — 589₉, 696₃.
 ბუღურის მარცვალი — 662₄.
 ბუღურის დიდისა ძირი — 784₂₇.
 ბუღურა (I) ბუღურა — 570₃₁, 573₂₈.

ბუზი — 338₂₄
 ბუზილანი — 170₃₈
 ბუზური — 475₃₃ 613₂₂
 ბულბალასანი — 449₄
 ბულდარი — 249₂
 (ბულემია) — 401₉
 ბული — 98₂₁
 ბულორი — 95₂₂
 ბუნატაქი — 782₂
 ბუნაჭი — 451₂₈
 ბუნდრი — 462₁
 ბური — 650₃₅
 ბურიში — 89₃₃
 ბურმის ქონი — 94₁₈
 ბურულალ ქისრიმ — 347₃₄
 ბურელი — 352₂₁
 ბუტმისა — 114₁₄
 ბუტმის კევი — 114₃₇ 118₁₇ 128₉
 ბუტმის გომიზი — 190₁₈
 ბლუარი — 77₁₄
 ბუში პილპილი — 245₃₀
 ბუშტი — 107₁₁ 214₃₅ 214₃₈ 135₃₃ 242₁₀
 246₂₇ 250₉ 250₇
 ბუწოუისა ხორცი — 765₈

გ

გავალო — 294₈
 გაზამაზუა — 255₁₃, 456₄₁
 გაზაონის ძირი — 253₃₈
 გაზიხეაში — 259₈
 გაზმაზგი || აბატარდა — 394₃₁ 396₂
 397₈ 399₂₅ 400₇ 548₈ 573₁₈
 გაზმანის წუენი — 368₂₈, 414₂₂
 გამორონ — 257₃₂
 (გამოსავლები საშუალება) — 364₃₄, 364₃₇
 375₇ 375₁₀ 380₂₇, 383₃, 383₃ 384₃₉
 განავალი — 169₁₁, 745₃₂
 განსხნა — 486₃
 გარდინარეანდი — 105₈
 გარეული კამის წყალი — 533₇
 გარეული ქედანი — 770₇
 გასახსნელი წამალი — 142₁₁ 143₆ 144₃
 144₄ 147₂₃ 152₂₉ 152₃₀ 157₂₃ 159₁₉
 214₂₇ 214₂₉ 220₁₀ 307₁₈ 368₃₈ 365₃₉
 375₄ 376₁₈ 377₇ 378₁₀ 380₉ 381₂₅
 384₃₈ 410₁₃ 416₂₃ 416₂₅ 434₃₄ 636₄
 636₈ 637₃ 637₂₈

გასწირთანი — 734₂₇
 გახსნა წამალთა გასახსნელთა 498₁₈
 გერამოტი — 254₇
 გერევი — 255₁₂
 გერმა — 447₃₁
 გერმა ფქეილი — 306₁₂ 570₃
 გესლი — 623₈
 გეელის ზეთი 217₂₉ 217₃₁
 გერასია [მლიერი] — 621₄₀, 622₂₁
 გზა — 321₂₂ 325₂₇
 გზიმფატი — 258₁₂
 გზის ხე გრავი — 368₆
 გთირა — 347₃₁
 გიის მარტულისა წყალი 288₂₂
 გილი (გილი მხატვმი, გილი არმანი,
 გილი მახთუმი) — 214₂, 338₈, 375₁₅
 379₂₈ 379₃₈ 383₁₈ 386₂₈ 379₃₈ 383₁₈ 386₁
 416₂₈ 456₂₅ 456₃₅ 456₄₀ 470₁₃ 468₁₀
 527₂₈ 557₆ 557₂₁ 622₁₂ 622₁₈ 627₃₅
 გილურმანი — 473₃₂ 474₂₈ 474₈
 გიოსის თესლი — 623₁
 გიოს ფურკელი — 323₃₁
 გიოს ხილი — 624₁₀
 გიშროკეთი — 401₁₇
 გლონი — 298₃₈ 409₃₀ 413₃₈ 415₄ 417₁₃
 გოარიშნი მკლაიათა — 139₃₅
 გოგირდი — 527₁₈ 626₈ 626₂₈ 733₃₀
 გომიზი — 102₃₉ 111₃₀ 114₁₄ 258₂₇ 359₃₅
 340₁₉ 360₄ 418₂₀ 425₁₂ 438₃₇ 445₃₃
 509₃₅ 523₃₀ 566₃ 566₂₁ 570₁₂ 570₁₇
 571₁₃ 571₂₈ 631₃₈ 635₁₁ 643₃₈ 707₁₉
 708₈ 708₃₀ 709₆ 709₂₀
 გომიზი (პრასხსა, ნაუქისა, ნუშის ფიქუ-
 ისა) — 114₁₂ 171₂₀ 178₂₇ 199₂₈
 507₃₄
 გომიზი არაბი 93₃₈ 95₃₀ 96₆ 114₃₁ 171₁₈
 178₁₀ 181₃₃ 183₂₇ 184₆ 184₁₈ 184₂₇
 185₄ 185₂₄ 187₈ 188₂₇ 189₃₃ 192₂₅
 192₃₅ 193₁₂ 194₁₂ 199₆ 300₈ 303₁₈
 350₃₀ 351₂ 354₈ 354₂₁ 354₃₀ 355₄
 355₂₈ 393₂₄ 393₂₉ 567₁₇ 618₁₄ 783₃₀
 გომიზი ზეთის ხილისა — 360₂₉
 გომიზი სარკინოზული 533₃₇ 509₂₅ 707₁₁
 გონება — 138₈ 138₇ 141₈ 251₁₇
 გოჭამორენი — 254₃₄
 გოჭმრი — 259₇

გოჭი — 750₁₁
 გუამი — 145₂₄ 459₃₄
 გუარი — 759₉
 გუარინი (სხვა და სხვა) — 311_{1,2,4,20}
 132_{2, 3, 14, 18} 133_{2, 3, 14, 18} 133_{2, 14, 18, 28}
 134₁₉ 135_{13, 17, 24} 136_{6, 9, 23} 137_{11, 24}
 138_{7, 31} 139_{9, 12, 22} 140₁₈ 140_{18, 30}
 142₂₃ 143_{7, 17} 144_{1, 28} 145_{5, 9, 22, 24}
 146_{9, 24} 147_{1, 24} 148_{12, 22, 38} 149_{17, 38}
 150_{17, 21} 151_{1, 22} 152₁₃ 418₂₉ 418₃₄
 419₄ 419₈ 419₁₃ 421₃₈ 432₈ 432₉
 432₁₀ 432₁₂ 432₃₂ 453₁₉ 453₂₁ 453₂₃
 497₁₀ 695₃₀

გუარნი წამალთ(ა)ნი, რომელთა მ(ა)რ-
 თებს მოკლეა კ(ა)ისა — 664₂₈

გუგულის წიგნი — 782₈
 გუგულის წიგნისა ძირი — 781₄₁ 782₁₁
 ეუერდი — 248₂₈
 ეუელთეუზი — 451₁₃ 623₂
 გუული (ხორცი, ქერქი, ძუალი) — 94₁₄
 191₂₄ 337₁₈ 345₁₈ 669₃ 669₄ 669₈
 757₃₈ 759₃₀

ვგულის) ზეთი — 760₂
 გუელის ნაყარი — 760₂
 გუელის გორცი — 759₃₈
 გუელის ყურჩენი — 208₈
 გუირილა 98₁₄ 255₉ 525₄₀ 583₁₈ 583₃₀
 584₃₈ 585₃₁ 680₁₄ 692₈ 694₃₁
 გუირილის წყალი — 603₂₈
 გუის ხილი — 99₃₇
 გუიძიანი — 770₄
 გულაბი — 86₁₀ 275₂₂ 246₃₄ 370₈ 379₃₈
 379₄₀ 386₁₈ 465₁₄

გულაი ოფი — 472₂₈
 გულანარი — 85₇ 170₂ 364₃₈ 365₁₈ 369₈
 369₁₈ 373₁₃ 378₃ 383₁₁ 383₁₄ 386₁
 416₂₈ 444₃₄ 456₃ 456₂₆ 456₃₈ 565₁₀
 565₃₄

გულანგუბინი — 387₃₁ 428₈ 428₁₇ 636₁₃
 გული — 121₃₈ 122₁₈ 133₁₃ 139₂₈ 167₁₁
 214_{8, 8} 222₂₈ 224₂₂ 225₂₉ 226₄
 227₈ 232₂₇ 252₂₈ 253₂₉ 265₂₉ 265₃₀
 265₃₁ 266₃ 266₂₈ 266₃₇ 271₃₈ 457₂₈
 457₃₀ 457₃₈ 458₂ 458₉ 458₁₈ 458₃₁
 458₂₂ 458₂₇ 458₃₀ 458₈ 459₁₃ 459₁₈
 459₁₉ 460₂ 460₄ 460₈ 461₁ 463₈
 465₁₄ 465₂₈ 465₄₀ 466₇ 469₂₁ 476₈
 476₉ 476₁₀ 460₇ 714₁

გულინარის ყურსი — 565₁₈
 884

გულის წამალი — 640₉ 466₁₈
 გულ — ნიორა — 385₃₈
 გულის პირი — 476₁₉ 477₄
 გულის საბურავი — 476₂
 გულისტამი — 170₃₉
 გუნდა (ყუითელი, მწუნაე, გაუხერტე-
 ლი გამობრდილი) — 102₂₂ 109₂₉
 185₂₃ 186₁₁ 208₃₁ 209₃₀ 243_{8, 9}
 280₂₀ 286₄₀ 304₉ 304₁₄ 304₁₇ 332₇
 332₃₈ 340₃₁ 341₃₈ 344₃₉ 371₉ 372₁₉
 372₂₈ 372_{31, 38} 371_{1, 28, 38} 294₂₉
 397₉ 397_{13, 28} 399₂₄ 412₃₇ 543₈ 569₃₈
 570₄ 570₁₀ 571₁₂ 571₃₇ 572₂₈ 572₄₀
 573₃₂ 573₃₈ 574₁₈ 575₃₇ 617₃₃ 618₁₇
 620₃₃ 639₉ 639₂₂ 639₃₁ 651₁ 653₃
 690₁₁ 690₂₉ 713₂₀ 713₂₈ 732₁₉ 732₃₃
 733₃ 733₄₀ 734₂₇ 735₈ 735₁₈ 735₂₈
 743₃ 781₂₈ 785₁₃ 785₁₃

გუნდას მატლი — 344₃₂
 გუნდა უპურტელი — 579₇ 573₉ 574₄
 782₂₄

გუნდნი მაკაბუკებელი — 450₃₄
 გუნება სტომაქისა — 403₃₃
 გურაში — 415₂₂
 გრაკის თესლი — 781₃₄
 გრაკის ფურცელის ცუარი — 784₁₉
 გრანლეზუა — 255₁₁
 გრძელი გუნდა — 255₁₃
 გრძელი კიტრის თესლი — 609₂₉
 გრძელი პილი(!) [უ. ო. პიპილი] — 506₂₇
 გრძელი, წითელი ჭია — 589₃₈
 გრძელი ჭია, ჭია — 579₂₂ 586₂
 გრძობის ტყავი — 729₁₈
 გრძობი — 381₁₈ 754₂₄
 გრძობარმისი ეკალი — 781₃₈

დ

დაბეჭდული თიხა — 629₂₈
 დაგუნი — 80₁₈
 დადე არს სუეე — 748₁₈
 დიდუქიბრითის ძირის წყალი — 661₈
 დივალმისკი — 667₄
 დივალზენი არს მათა სისხლი — 747₂₈
 დივლუბარდაიანი — 258₁₀
 დანგელი — 367₁₈ 380₁₈ 383₂₈ 384₁₈
 384₁₈ 384₂₀ 385₃ 385₃₄ 387₂₇ 387₂₈
 387₃₁ 408₁₁ 409₁₄ 409₂₁ 409₃₃ 418₂₇
 421₁ 689₂₈ 689₂₈
 დართობა — 146₂₈

დათუი — 753₂₇
 დათუის ნავდელი — 344₁₈ 346₁₁
 დათუის ქონი — 729₁₂
 დათუის ცმელი — 302₂₂
 დალბის ფურცელი — 395₂₀
 დალი შაეი — 572₁₄
 დალიხონი — 650₁₈
 დამლახუნი — 350₂₂ 781₉
 დამოთის თესლი — 94₃₈
 დამოლოხუანი, დამოლოხონი — 663₂₂
 663₃₄
 დამალი ხორცის წამალი — 663₂₂
 დამუსთი — 690₁₀
 დანასკული — 108₂₀ 108₃₂ 202₂ 202₁₃
 202₁₄ 209₁₈ 209₂₁ 209₃₁ 243₁₃ 245₁₂
 412₃₀ 451₁₈ 452₂₀ 508₂₀ 508₃₃ 509₃₃
 691₂₈
 დანგის წყალი — 130₁₁ 750₁₃
 დანდურ[ი] — 256₃
 დარა||დარიჩა || დარაროე 255₂₀ 446₁₇
 445₃₁ 452₁₇ 496₁₅ 504₃₄ 568₂₀ 576₂₇
 620₁₅
 დარბინი — 381₁
 დარასინი || დარისინი || დარასონი —
 93₂₈ 255₁₈ 256₂₇ 432₂₇ 434₂₂ 436₃
 507₄₀ 602₃₂
 დარათილფილი || დარაილილი — 93₂₈
 96₁₉ 97₃₈ 100₁₃ 101₁₈ 103₈ 104₂₈
 105₁₈ 108₈ 110₂₈ 111₄ 112₄ 112₂₁
 114₁₂ 121₁₉ 132₂₀ 133₈ 133₂₂ 134₁₁
 134₃₈ 135₄₁ 136₁₅ 137₁₄ 138₁₈ 139₃
 141₈ 142₃₈ 143₂₉ 146₃₀ 147₃₂ 148₂₅
 149₈ 150₂₂ 151₁₈ 153₁₇ 154₃₂ 155₂₁
 156₉ 156₃₇ 160₃₃ 179₁₀ 200₅ 218₁₈
 219₁ 234₁₈ 239₈ 267₂₉ 277₃₁ 311₁₅
 317₁₁ 322₁₀ 322₁₈ 326₂₂ 335₂₈ 343₁
 343₁₁ 343₃₇ 346₃₇ 347₁₀ 347₃₄ 348₇
 351₁₈ 351₂₂ 355₁₈ 391₃₄ 397₂₂ 399₁₁
 400₃₄ 418₃₀ 423₄ 430₁₇ 432₃₄ 434₁
 434₁₇ 434₃₈ 435₁₃ 435₃₄ 436₁₄ 457₁₃
 439₄ 440₇ 441₁₀ 441₂₁ 448₁₀ 449₈
 450₁₄ 461₁₁ 461₂₈ 461₄₀ 470₃₄
 501₂₀ 503₈ 524₃₄ 568₈ 588₇ 592₃₈
 603₁₁ 674₈ 696₃ 782₂₄ 788₁₃ 789₁₂
 დარბანდი — 288₂ 315₁₄
 დარბაშთანის ზეთი — 217₅
 დარზიკის ზეთი — 496₁₆
 დარდი — 531₂₂
 დარი — 790₁₁

დარქსო — 451₂₀
 დარიჩინი — 98₂₈ 112₇ 112₂₂ 247₃₁ 255₃
 275₃₄ 281₂₂ 283₂₂ 309₂₂ 322₂₇ 325₁₃
 327₂₈ 333₁ 400₃₄ 401₃₀ 402₁₁ 415₃₄
 413₃₀ 463₂₇ 465₁₀ 466₂₂ 470₂₂ 470₂₃
 558₃₈ 589₃ 589₃₇ 592₃ 767₂₂ 785₂₃
 786₂₁ 787₄₀ 788₁₂
 დ[ა]რქუბი — 255₁₈
 დარუნაქი || დურანაქი — 101₁₅ 104₂₂
 311₁₀ 461₈ 461₂₂ 469₁₀ 474₁₃ 489₂₁
 544₂₁ 572₈ 590₁₈ 683₂₂ 590₁₈ 696₂
 696₂ 745₁₈ 786₁₁
 (დასახელი საშუალება) — 369₁₈ 382₂₂
 დასიფაქი — 451₂₀
 დასწუმდს ფერსა — 506₈
 დასხილი (I) 728₁₂
 დაულშიქი — 247₂₂
 დაუნა (ფოთოლი მარცხალი) — 288₁₂ 15
 დაფიონი — 271₇
 დამშობტა — 255₂₁
 დამძარება — 441₃₁
 დაბიღონა, რომე უშუელის მღიერსა—
 650₁₈
 დაქადა || დაქადისა 93₂₂ 212₂₂ 543₃
 დევალი ქუსტი — 719₃₃
 დედა — ზრდილის ქუსელი — 781₂₂
 დედათა სპეტი — 567₁₈
 დედა მზარდელი — 760₁₉ 760₂₂ 760₂₄
 დედაწესი — 572₂₂ 628₁ 738₄₁ 739₁₀
 743₁₉ 776₂₇
 დეოკორო — 757₁₇
 დეელ მისქისი — 110₁₃
 დეებარდები — 255₁₉
 დეგელ — 121₂₂
 დედის რქე — 130₃ 268₁ 269₈
 დედაჩა — 494₃₁
 დევალ-მუქი — 466₂₂ 470₃₁
 დემოკრატეს მარბათი — 239₃
 დესოორედო — 785₂₁
 დიადისა სენისა — 136₂₄
 დიაკეთის მანონი — 114₂₂
 დიკოდა — 497₁₈
 დილალუზა — 170₂₇
 დიკოსა სქე, დედაქეთის რქე — 535₂₈
 535₃₀ 535₃₀ 637₂₈ 645₃ 653₃ 654₂₂
 679₂₂ 785₂₁
 დიპბილენი — 625₂₂
 დიბქი — 95₂₂ 249₁₇

დიდნგელი — 371₂ 623₃ 631₂₃ 780₃₅
 781₁
 დიდი თერთა — 677₂₂
 დიდისა ტრედისა ჯორცი — 770₃
 დიდოური (I) დიდური საცემელი — 509₂₇
 509₃₅ 527₉
 დიკის გამოწერიელი — 714₂₈
 დიკის ნიშნისტაყი — 128₁₂
 დიმალტისოსი — 447₃
 დინაბტურა — 473₁₁
 დინობი — 347₁₈
 დინოსი — 347₁₈
 დიო[ფო]ენე — 783₇
 დისფრა მატუნე || კაუერი თესლთა —
 568₃₈
 დო — 249₁₀ 251₂₁ 252₁₅ 252₂₅ 335₂
 387₂₈ 414₃₈ 415₂₈ 415₂₉ 416₃₇ 417₃
 417₄ 417₅ 464₈ 467₃₇ 472₃₄ 473₈
 22₃₅ 474₂ 556₁₁ 556₄₀ 559₆ 560₃
 560₃₈ 564₂₉ 653₂₃
 დოკო — 93₂₈ 96₂₀ 97₂₅ 98₁₇ 101₁₂
 107₁₃ 115₂₅ 114₁₇ 118₁₈ 125₃₃
 138₃₅ 185₂₄ 185₃₄ 191₃₄
 199₃ 420₃₂ 427₅ 435₃₀ 437₁₁ 501₁₃
 522₃₇ 570₇ 602₂₇ 603₄ 603₃₅ 610₁₁
 614₂₃ 686₃₅
 დოკოს თესლი — 614₃
 დოლბაჯი ზროხისა — 379₂₂
 დოლ-მუშეი — 465₈
 დორონიდაქი — 722₂₄
 დოფოენე — 783₁₅
 დრეიტა ყურდღლის — 693₁₂ 761₅
 დრუნჯი || დრენჯი || დრონჯი || დრო-
 ნჯი — 97₁₈ 98₁₉ 118₁₈ 122₅₃ 139₂₇
 147₁₈ 218₁₉ 473₂₇
 დუეკი — 255₁₈
 დულ მუშეი — 246₁₃ 387₂₁
 დუნალ ბიანისი — 102₃₂ 108₈ 108₁₀
 114₂₃ 114₂₈ 153₁₅ 153₃₈ 154₂
 დუბადი — 438₁
 დუბადი ლაქის — 661₁₈
 დუბადი უმეროსი ლაქისა — 501₂₇
 დუბადი ქურკუმით — 506₃₄ 690₄
 დუბელი — 444₂₂ 447₅ 447₃₀
 დუდავიშარა — 575₂₅
 დუდახაჩარი — 575₃₄ 575₃₉
 დუკო — 102₂₁ 103₃₀ 106₂₀ 255₁₇ 503₈
 748₉
 დულბა — 746₉

დუმა — 212₄₀ 336₃₀ 337₁₈ 340₃₂ 390₁₄
 592₁ 636₁₉ 654₁₉
 დურაქი — 274₁₃ 283₂₉ 298₂₈ 379₂₅
 381₁₃ 413₃₈ 415₂₃ 475₃₁
 დურანჯი — 634₃₈
 დურიტა თიქისა — 760₃₄
 დურიტა || კრავისა — 751₃₄ 760₃₅ 761₂
 დურიტა კურდღლისა — 760₃₃
 დურუტი || დურული — 350₁₄ 353₄
 დხილუნია — 258₃₈

3

ევანის გომიზი — 647₁₄
 ევლოგია თეთრი — 782₁₂
 (ევლოგია) წითელი — 782₁₂
 ეზანახორი — 254₂₀
 ელეგოაუნდა — 255₂₃
 ელეუენი — 158₅ 255₂₂
 ელეუენი სომხური — 157₂₈ 162₂₅
 ელი || ელია 462₁ 485₃₂
 ელირგანი — 255₂₈
 ელქეირუმი — 310₃₇ 589₃₇
 ენა — 183₂₂ 246₇ 247₂₈ 250₅ 250₂₄ 251₁
 265₂₅ 267₈ 486₂₈ 487₃₇ 489₁₆ 490₁₆
 მუერის — 759₂₂
 ენა ოფოლის — 757₂₄ 757₂₇
 ენდრო — 99₂₁ 106₂₈ 172₁₀ 173₁ 177₃₀
 193₃₀ 194₂ 194₅ 195₃₃ 254₁₅ 372₁₃
 501₁₇ 504₁₅ 506₂₈ 506₄₀ 533₂₉ 534₂₃
 534₂₈ 544₃₈ 614₈ 731₂₈ 741₁₄ 786₂₇
 ენდროს კუერი — 544₃₅
 ენის მოფხეკა (რკინის მილით) — 389₁₀
 ერაიოს პაერი — 221₃₈
 ერბო — 128₃₅ 129₂₀ 129₃₀ 135₇ 136₄ 139₁₅
 140₁₀ 141₃₅ 142₄ 238₃₄ 246₉
 246₃₁ 247₁₀ 249₁₀ 249₂₀ 251₉ 251₂₁
 251₂₂ 251₂₈ 251₃₇ 280₁₅ 288₂₄
 295₁₇ 345₁₇ 358₃₂ 359₈ 369₂₄ 372₂₃
 372₃₀ 375₁₀ 387₂₈ 413₃ 421₂₂ 439₂₇
 441₂ 441₁₃
 ერბო — 549₂₈ 568₁₂ 572₁₅ 587₁₅ 591₁₆
 592₁₆ 592₁₈ 592₃₁ 599₂₀ 599₂₈ 624₂₈
 628₃₂ 636₂₈ 636₂₈ 645₃₅ 646₂ 649₃₁
 650₃₈ 665₃₁ 666₁ 667₂ 667₈ 667₂₄
 — 758₃₁ 761₂₈ 761₂₉ 762₁₇
 668₅ 670₂₅ 672₃₄ 672₃₈ 673₇ 680₁₉
 762₁₈ 763₁₄ 765₂₂ 770₂₉ 772₁₇ 772₂₀
 778₃₀ 780₃₇ 781₂ 781₃₃ 784₈ 784₂₄
 789₂₈

ერესუნკი — 256₁₀
 ერესუკი — 313₁₅
 ერვალი — 185₁₈ 724₂₈
 ერვანდის წყალი — 219₁₇ 724₂₇ 726₂₅
 ერკისის || ერკანი — 80₂₈ 84₇ 178₂₂
 736₃₁
 ერმანი — 613₂
 ერნსჯაკი — 255₂₇
 ერუხა — 255₂₈
 მღვეართნკა — 256₁₅
 მღვრთმ[ი]კი||ვარდის კაპეკი—514₅ 515₁₁
 515₂₈
 მღვრთნის ყუაილი — 334₇
 მღვთობრეგსი — 255₂₈
 ელკინ — 257₁₅
 (ექსკრემენტ) — 392₂₂ 392₃₂ 397₂₄
 ეკემი — 632₇ 632₁₀
 ეკის თესლი — 100₁
 ეპული — 326₂₈

8

ვაზი (ფურცელი ყუაილი) — 119₅
 379₁₈ 408₂₀ 419₁₅ 446₄₁ 455₂₉ 508₂₀
 570₈ 573₁₀ 576₂₈ 593₁ 600₂₄ 605₃₁
 706₂₂ 714₁₈ 730₇
 ვ[ა]ზის ნატარი — 667₂₅
 ე[ა]ზის რძე 667₁₇
 ვანაშუშკი 473₁₈
 ვანტარი (მილი ფსელის ჩამომღებო) —
 610₂₁
 ვარდი — 93₂₅ 97₂₅ 102₃₂ 109₂₄ 118₁₃
 119₃ 125₂₉ 31 162₃₀ 166₅ 166₂₉ 169₂₉
 170₃₈ 170₄₀ 183₁₂ 192₂₃ 192₂₅ 193₁₀ 200
 196₁₁ 35 197₃₅ 202₉ 209₁₉ 210₃₅ 211₁₁
 211₂₈ 214₃ 215₁₉ 223₂₂ 226₂₀ 241 251 31
 222₃₃ 331 351 381 232₉ 239₂₉ 24 240₆
 272₂₄ 275₁₈ 279₅ 279₂₈ 282₃₅ 284₃₄
 291₃₁ 291₃₄ 294₁ 295₂₇ 295₉ 315₂₈
 331₃₅ 333₈ 334₅ 351₈ 368₂₉ 371₁₉
 375₂₂ 375₂₃ 38 376₁₂ 377₁₉ 383₇ 380₁₉
 392₁₈ 397₅ 397₂₇ 398₁₅ 398₂₄ 399₂₂
 408₁₈ 412₃₁ 38 413₃₅ 414₇ 416₁₀
 416₂₈ 418₁₁ 424₂₃ 424₃₃ 425₁ 425₉
 425₂₅ 427₃₃ 427₃₇ 428₇ 418₁₂
 428₁₉ 430₃₃ 431₁ 436₃₄ 457₁₃ 467₂₅
 468₅ 468₁₇ 468₂₅ 469₁₆ 470₅ 471₂₂
 472₁₇ 472₂₂ 473₁ 473₁₈ 473₂₈ 474₂₂

474₂₈ 475₄ 475₁₁ 475₁₈ 475₁₉ 475₂₈
 476₂₅ 489₄₁ 490₁₉ 493₄₈ 496₂₈ 496₂₉
 ვარდი ყველი — 427₁₂ 497₁₇ 499₃ 499₁₁
 508₃₁ 526₃ 544₁₂ 567₂₇ 567₄₀ 568₂
 569₁₁ 570₁ 570₁₁ 571₃₈ 572₃₅ 627₂₇
 629₂₂ 639₈ 660₁₅ 662₂₈ 694₂₂ 694₃₇
 700₂ 712₁₂ 789₄
 ვარდის აკრასი 718₂₂
 ვარდის ზეთი — 94₁₃ 120₁₅ 203₉ 203₁₇
 208₁₁ 211₃ 18 212₄ 213₁₁ 249₂₈ 252₂₄
 253₅ 273₃ 273₂₉ 274₄₁ 276₇
 276₁₅ 278₂₉ 287₂₈ 293₁₂ 304₃ 312₂₈
 313₁ 313₇ 313₂₈ 313₁₉ 316₉ 320₂₂ 324₃₄
 328₁₈ 328₃₁ 333₃₈ 339₁₃ 356₉ 356₂₂
 357₂₈ 358₈ 358₁₀ 360₁₃ 360₁₃ 361₁₃
 369₁₂ 369₂₈ 370₂₅ 370₂₉ 409₃₃ 444₁₃
 444₁₉ 221 22 446₁₈ 447₁ 454₁₈ 455₅
 464₂₂ 490₅ 492₂₂ 493₃₈ 493₂₇ 493₃₂
 494₂ 496₂₈
 ვარდის ზეთი — 555₂₇ 555₂₉ 559₂₇
 564₂₇ 566₁₄ 566₃₈ 567₁₀ 567₂₂ 567₃₀
 567₃₂ 568₃ 568₂₂ 571₂₂ 574₂₁ 574₃₈
 575₃ 576₅ 576₄₀ 585₂₈ 587₃₄ 587₃₈
 600₃₀ 600₃₈ 605₃₀ 609₂₈ 609₂₉ 610₂₈
 610₂₇ 617₃₄ 617₃₅
 ვარდის ზეთი — 621₁₅ 621₂₂ 629₁₁ 630₂₀
 631₂₈ 636₁₀ 637₃₈ 646₁₁ 647₁ 652₂₈
 660₁₅ 660₁₇ 660₂₀ 662₃₂ 662₃₈ 663₃
 663₁₁ 663₁₈ 663₁₇ 663₂₄ 668₇ 671₁₂
 671₁₅ 684₂₉ 685₂₅ 688₂₅ 688₂₇ 692₁₄
 693₂₂ 693₂₇
 ვარდის ზეთი — 694₂₇ 695₁ 708₁₅ 712₂₉
 731₁ 731₁₉ 733₈ 733₁₄ 733₂₈ 750₂₈
 751₃₁ 755₂₁ 760₂₉ 761₁₈ 789₃₈ 790₂₀
 ვარდის ზეთის ტული — 684₄₀ 685₂₇
 ვარდი თეთრი 120₉
 ვარდის თესლი — 95₁₃
 ვარდის კაქკაპა — 232₁₁ 255₂₈ 492₁₇
 514₂₈
 ვარდის ქუერი — 572₂₂
 ვარდის მწენელი — 239₂₄ 724₁₃
 ვარდის შარაბი — 226₁₈ 226₂₂
 ვარდი წითელი — 109₁₈ 110₆ 114₂₂
 115₃₀ 120₃ 145₃₁ 158₁₉ 309₂₇ 310₃
 312₁₄ 315₂₀ 353₂₈ 362₁₀ 364₃₀ 365₂₂
 369₂₈ 375₂₈ 385₃₃ 413₇ 509₈ 511₁₉
 512₁₂ 514₄ 514₂₉ 515₃₄ 533₃₅ 556₂₄
 565₂₅ 564₂₂ 624₇ 638₂₅ 642₁₁ 705₂₇
 706₁₈ 706₂₈ 706₃₁ 708₅ 713₆ 714₇
 937

714₁₃ 718₂₀ 718₃₀ 719₆ 719₂₀ 728₁₂
 ვარდის წყალბ — 146₃₅ 165₁₀ 165₁₂
 186₁₆ 186₂₅ 204₁₉ 211₂ 233₃₉ 233₄₀
 238₆ 248₃₉ 249₃₈ 251₃₁ 252₈ 252₇
 252₂₈ 253₇ 273₅ 273₂₉ 275₁₈ 277₁
 277₃₁ 277₃₉ 278₂₄ 278₂₇ 280₄₁ 284₂
 284₇ 285₄ 287₆ 292₄ 312₄₀ 320₂
 352₁₆ 363₁ 364₁₀ 373₁ 380₃₉ 386₁₇
 400₂₃ 402₄ 408₁₄ 408₁₅ 457₅ 463₃₁
 464₁₉ 464₂₆ 465₁₃ 473₅ 474₁₀ 474₃₁
 475₃₁ 491₃₃ 496₃₀
 ვარდის წყალი გამოწურვილი — 561₃₉
 565₂₅ 572₃₃ 622₁₃ 625₂ 628₃₅ 629₃₇
 630₇ 634₂ 638₁₅ 638₂₉ 638₃₇ 639₁₁
 642₁₄ 644₂₉ 645₇ 706₃₃ 713₁₈ 713₂₁
 713₃₂ 714₉ 714₂₄ 715₂₁ 715₂₄ 716₅
 ვარდის ფურცელი — 526₁₅ 708₁₁
 ვარია — 451₂₁ 457₁₇ 489₂₁
 ვარწაქობი — 586₂₂
 ვარსკვლავი — 123₃₀ 129₃₁
 ვასკასა — 117₃ 119₃₂ 120₁₅ 123₂₈ 154₁₈
 162₁₆
 ვასპი — 735₂₆
 ვაფი ოფისი (!) 498₄
 ვალმერუკი — 98₃₅ 99₁₆ 254₂₂ 294₃₇
 490₂₆ 787₉
 ვალმერუკის თესლი — 513₂₉
 ვაშკი, ვაშკი — 505₁₀ 509₄ 509₁₇ 509₂₅
 510₄ 510₂₅ 510₄₁ 522₂₂ 522₂₈ 523₁₀ 524₃₈
 543₁₀ 543₃₁ 545₉ 545₁₈ 545₂₀ 545₂₆
 546₂₆ 547₉ 547₂₁ 547₃₅ 548₁₈ 548₂₅
 549₂₂ 550₁₀ 550₁₈ 587₃₂ 588₂₉ 783₁₄
 ვაშკი, ვაშკი — 588₃₈ 590₂₈ 623₃ 631₃₅
 635₅ 636₂₄ 636₃₃ 647₁₂ 649₉ 649₁₉
 649₃₇ 660₃₂ 663₃₄ 664₂₃ 684₁₉ 736₃₃
 ვაშლი (ფურცელი, ქერქი, ფურცელ გა-
 მოზრდილი) — 143₃₂ 144₃ 144₁₆
 230₂₈ 232₂₈ 230₄₀ 234₂₈ 244₁₅ 18₂₀ 20₂₂
 247₃ 373₁ 390₂₆ 402₁₃ 408₂₁ 409₃₈
 414₁₉ 415₁ 416₃₁ 419₁₈ 429₂₀ 455₂
 456₂₅ 489₂₂ 513₁₇ 555₃₃ 565₂₀ 576₁₅
 576₂₆ 600₂₅ 639₃₇ 644₃₀ 651₂₂ 706₃₁
 785₁₁
 ვაშლის რუბი — 559₉
 ვაშლის შარბათი — 230₂₃ 235 248₂₁ 250₁₁
 252₂₉ 463₃ 467₁₈ 468₇ 468₁₃ 471₁
 ვაშლის წუენი — 275₂₂ 318₃₇ 319₃₇
 463₁₄ 463₂₈ 464₅

ვაშლის წყალი — 143₃₄ 455₃₈ 466₂₆
 493₂₂ 707₂₀
 ვაჩა — 93₂₇ 94₃₁ 97₃₁ 277₂₄ 437₁₄
 441₁₂ 442₁₉ 533₂₉ 541₃₁ 543₃₈ 547₇
 588₇ 588₃₀ 602₃₁ 603₁₀ 603₃₅ 61₃₁
 635₂₄ 686₂₅ 696₃
 ვაითა სკორე — 122₃₀
 ვაიცი (თავის ქვალი, ლუიძლი) — 351₂₇
 352₃₅ 775₂₂
 ვაიცი ყვერულისა ნაღელი — 288₃₀
 ვაიცი ყვერულისა ნაღელი — 266₃₈
 290₃₁ 752₄
 ვაე-წალისა ფსელი — 784₃
 ვაეცი წვერის გამოწურვილი — 569₁₁
 569₂₈ 570₃ 570₁₈ 570₁₉ 572₂₈ 575₂₂
 576₁₅
 ვაეციწვერის ძარღვი — 573₁₀
 ვაეცი ძირის თივის ქერქი — 569₄₆
 ვაეციყი || ვაეცი — 97₂₅ 102₃₈ 118₁₃
 126₃₁ 127₂₄ 128 155₁₈ 156₁₂ 159₂₈
 177₂₇ 178₂₈ 179₂₈ 181₉ 181₂₀ 197₁₁
 199₂₈ 200₆ 200₂₄ 201₃ 205₂₂ 210₄
 210₁₅ 210₂₁ 210₂₇ 223₁₁ 226₁₈ 250₃₁
 250₃₃ 254₃₁ 260₂₇ 261₁₇ 261₄₀ 261₂₅
 261₂₇ 261₂₈ 261₃₁ 261₃₂ 261₃₃ 261₃₄ 261₃₅ 261₃₆ 261₃₇ 261₃₈ 261₃₉ 261₄₀ 261₄₁ 261₄₂ 261₄₃ 261₄₄ 261₄₅ 261₄₆ 261₄₇ 261₄₈ 261₄₉ 261₅₀ 261₅₁ 261₅₂ 261₅₃ 261₅₄ 261₅₅ 261₅₆ 261₅₇ 261₅₈ 261₅₉ 261₆₀ 261₆₁ 261₆₂ 261₆₃ 261₆₄ 261₆₅ 261₆₆ 261₆₇ 261₆₈ 261₆₉ 261₇₀ 261₇₁ 261₇₂ 261₇₃ 261₇₄ 261₇₅ 261₇₆ 261₇₇ 261₇₈ 261₇₉ 261₈₀ 261₈₁ 261₈₂ 261₈₃ 261₈₄ 261₈₅ 261₈₆ 261₈₇ 261₈₈ 261₈₉ 261₉₀ 261₉₁ 261₉₂ 261₉₃ 261₉₄ 261₉₅ 261₉₆ 261₉₇ 261₉₈ 261₉₉ 261₁₀₀
 495₂₉
 ვაქალ მუა ფასილი — 603₈
 ვაქი — 126₂₈ 127₈ 135₃₉ 137₁₈ 137₂₈
 139₁₈ 180₁₅ 218₁₇ 742₂₈
 ველური არდის წყალი — 671₁₂
 ველური კიტრის თესლი — 601₁₇ 601₂₈
 601₂₁ 602₂₀ 603₁₁
 ველური მლოგუი — 686₃₃
 ველური ნიახური — 116₃₁ 574₄ 574₇
 603₈ 603₂₇ 603₃₄
 ველური ნიორი — 114₁₇ 118₉ 258₃₅ 784₇
 787₁₀ 788₃₂
 ველური სტაფილო — 255₁₇ 521₁
 ველური სპანძილი, თესლი მისი 543₈
 574₃₀ 574₃₅
 ველური ქამაფიტოსი — 602₄₁
 ველური ქონდარი — 724₃₈
 ველური ქურტუმი — 719₃₂
 ველური [ძიეთი] — 743₃
 ველური ძირა — 543₉
 ველური ხაშხაში — 257₁₁
 ვენახის შტო და ფურცელი — 295₁₄
 ვერისნაეი — 269₁

ვერცხლი — 122₃₄ 123₂₅ 123₂₅ 743₃₈
 ვერცხლის აკლიმა — 354₉
 ვერცხლის ნაცარი — 781₉
 ვერცხლის წილა — 341₂₉ 347₈ 350₃₁
 351₂₈ 352₂₉ 618₁ 626₆ 626₁₇ 626₂₈
 647₁₃
 ვერცხლის წყალი — 250₁₅ 626₇ 626₁₄
 730₂₉ 742₃₈
 ვერძის კურკელი — 527₇
 ვერძის ზორცი — 751₂₈
 ვერძის წყალი — 619₃₈
 ვირი — 751₁₇
 ვირის ლერწამი — 943₃₀
 ვირის რძე — 187₃₇ 372₃₃ 408₉ 409₂₈
 409₁₃ 409₁₃ 409₂₂ 494₁₇ 534₁₈ 535₃₁
 585₇ 592₃₈ 600₃₃ 610₃₁ 635₁ 644₄
 705₁₀ 761₁₀ 771₃₁
 ვირის ფსელი — 668₁₃
 ვირის ქაჩაჩი — 623₂₈
 ვირის ყურას ძირი — 345₂₂
 ვრახი — 102₂₈
 ეწალამურასი — 102₈

ზ

ზაბიბი — 105₂₉ 108₂₉ 108₃₃ 386₅ 612₂₃
 ზაკი — 251₃
 ზალაბი — 451₁₉
 ზამასტის [წამალი] — 521₂₃
 ზამბუსა ზეთი — 356₃₀
 ზამბურა — 256₃₈
 ზანგნი — 91₃
 ზანდაანი — 734₁₉
 ზანჯაბილი || ზანჯაბილისინი || ზანჯათი-
 ლი — 95₃₅ 97₃₈ 98₁₅ 101₁₀ 108₅
 110₂₉ 114₅ 111₁₃ 111₂₃ 112₃₄ 112₃₁
 114₃ 119₇ 122₃₉ 125₁₈ 127₇ 128₃₄
 129₆ 131₁₄ 29 132₇ 28 133₂ 133₂₀
 134₃₂ 137₂₈ 141₁₀ 142₃₄ 143₁₁ 144₁₇ 23
 145₁₂ 146₃₁ 147₁₂ 32 148₂₈ 149₈ 22
 150₉ 21 31 151₁₄ 37 154₃₈ 160₃₈ 161₁₃
 179₁₀ 180₁₂ 187₂₉ 219₁ 233₁₀ 234₂₁
 134₂₇ 137₃₈ 141₁₀ 142₃₄ 143₁₁ 141₂ 33
 255₂₃ 267₂₈ 272₁₃ 277₃₄ 305₂₄ 317₁₁
 322₁₈ 343₁₉ 348₂ 349₃₁ 370₄₀ 371₂
 371₃ 371₃₄ 397₂₉ 400₃₄ 422₂₂ 423₇
 427₁ 430₁₈ 430₃₇ 431₃₂ 432₁₉ 432₃₈
 431₃₂ 432₁₉ 432₃₈ 433₂₃ 434₁ 434₁₆ 28
 435₁₃ 435₃₈ 436₈ 18 28 438₁₀ 438₃₈

439₅ 31 440₆ 442₁₁ 442₁₉ 443₁ 8
 448₁₀ 450₁₅ 461₁₁ 462₂₂ 470₂₅
 ზანჯაბილი — 501₁₃ 506₁₁ 510₃ 520₁₇
 521₁₄ 524₁₁ 544₂₂ 568₈ 583₆ 588₇
 589₈ 589₂₈ 591₃₅ 591₃₈ 592₂ 634₃₁
 636₃₃ 636₃₈ 683₃₄ 695₃₁ 696₁ 696₁₁
 719₇ 725₁₀ 739₃₈ 781₂₀ 786₁₁ 788₂₈
 787₃₁ 788₂₇ 789₁₃
 ზართი, (კონახურსა ქუეიან) — 749₂₃
 ზარამბალი — 101₁₁ 104₃₇ 105₉ 479₂
 547₂₃ 745₁₈
 ზარანი — 245₃₁ 246₂₈
 ზქარლ სპეტი — 734₂₁
 ზარდაჩები — 621₂₈
 ზარდაქუა — 621₁₃
 ზარეველი — 93₁₀ 94₃₈ 95₂₂ 97₃₁ 98₁₃
 101₉ 102₄ 105₉ 106₂₈ 107₁₈ 109₁₂
 116₁₉ 119₃₈ 121₁₉ 123₁₃ 123₁₄ 127₂₈
 128₃₃ 129₁₈ 132₂₇ 154₃₄ 155₂₀ 156₁₄
 173₂ 181₃₄ 194₈ 197₉ 197₂₂ 200₈
 246₂₄ 255₂₈ 294₃₈ 302₃ 309₂₉ 322₁₈
 326₂₇ 367₁ 367₆ 387₁₀ 433₉ 436₃₇
 462₇ 469₉ 479₁ 500₃₂ 501₅ 501₂₀ 501₃₁
 501₃₈ 503₃₁ 504₁₈ 506₂₈ 507₁₀ 508₄
 511₁ 511₃₁ 523₁₀ 533₃₀ 543₇ 543₃₁
 544₂₁ 544₂₉ 544₃₇ 546₁₄ 546₃₀ 550₉
 569₁₇ 614₉ 614₂₇ 621₁₃ 621₂₅ 626₇
 663₂₁ 664₂₈ 664₃₂ 673₁₃ 678₃₈ 674₉
 687₇ 719₂₄ 730₃ 744₂₇ 744₃₀ 786₂₃
 787₁₁
 ზერეველი გრგული — 508₄ 614₁₀
 ; 631₁₂ 663₂₁ 673₃₈ 686₃₄
 ზარიცი — 371₂₈ 781₁₉
 ზარნაბი || ზარნაბი 98₂ 250₃₄ 346₃₀ 396₁₁
 396₂₄ 396₃₀ 408₁₁ 409₃₉ 456₁₇ 468₃₇
 474₁₃ 474₃₅ 474₄₀ 479₂
 ზარუნბალი || ზარუნ — 101₁₄ 122₆₃
 ზარძაქუმი — 143₂₉
 ზატმი — 211₃₈
 ზატრა — 69₁₄ 69₂₅ 86₇ 88₇ 88₂₁
 98₃₀ 112₁ 112₃ 223₂₇ 224₂₂ 224₂₇
 226₁₇ 227₃ 227₄ 227₂₉ 227₃₀ 233₁₀
 234₂₅ 263₁₅ 269₁₈ 273₁₇ 282₂₁ 284₂₉
 325₁₁ 467₂₃ 472₇ 476₁₁ 476₁₄ 482₄
 482₇ 482₉ 482₁₀ 482₂₇ 483₁ 484₁₈
 484₃₇ 488₁₂ 560₃₂ 623₃₅ 641₃₂
 ზატრელანი — 716₈
 ზატრანი — 94₂ 94₃₂ 95₃₇ 96₈ 96₂ 96₂₄
 97₁₄ 98₃₄ 99₁₉ 99₃₈ 102₁₉ 103₉ 103₂₅

104₂₈ 105₃₀ 106₂₃ 107₁₄ 108₈ 108₂₅
 109₁₇ 110₄ 112₇ 113₁₄ 114₈ 115₃
 115₂₄ 117₉ 118₁₁ 118₂₀ 118₃₅ 119₂₄
 121₁₈ 122₃₀ 125₃₄ 126₁₉ 127₂₂ 127₃₅
 128₈ 130₃ 130₂₇ 141₁₄ 142₂₂ 144₃₄
 145₁₄ 145₃₀ 146₁₈ 146₂₈ 147₁₃ 148₂₃
 149₈ 149₂₉ 150₉ 150₃₈ 151₂₉ 153₁₃
 153₃₂ 154₃₂ 155₂₃ 156₂₅ 156₃₉
 174₂₈ 176₁₄ 176₂₃ 177₆ 177₁₈ 177₃₁
 178₂₇ 179₃₀ 181₁₂ 182₂₇ 183₁₁ 191₃₂
 192₁₂ 193₃ 193₃₄ 194₂₅ 196₁₈ 198₁₇
 199₃₁ 200₁₀ 201₁ 201₉ 201₁₃ 204₁₇
 208₁₈ 210₃₅ 211₁₄ 217₁₁ 220₁₂ 222₁₅
 223₄ 225₁₈ 227₄₀ 229₉ 229₂₈ 230₈
 231₄ 231₃₅ 233₂₇ 233₄₁ 234₁₅ 235₁
 237₁₄ 239₃₉ 240₃₁ 241₁₅ 242₂₇ 243₁
 276₂₈ 283₂₀ 283₃₈ 285₂₅ 285₃₄ 286₃
 243₃₈ 244₂₈ 270₃₃ 272₃₃ 276₁₉
 276₂₈ 283₂₀ 283₃₈ 285₂₅ 285₃₁ 286₃
 287₅ 287₁₈ 287₂₈ 288₃₁ 289₂₅ 290₉
 290₁₈ 290₂₀ 290₃₂ 292₃ 292₃₄ 293₁₈
 293₂₅ 293₄₀ 294₃₇ 300₄ 306₁₉ 309₂₇
 310₁₇ 310₃₇ 312₁₅ 314₃₉ 315₁₃ 315₂₇
 315₃₀ 321₅ 322₃₈ 323₁₈ 323₃₇ 326₂₅
 327₅ 331₂₄ 331₃₈ 332₄ 333₃₈ 334₃₄
 335₁₃ 335₃₅ 337₂₇ 338₁₈ 343₃₈ 346₃₂
 349₃ 350₃₇ 351₉ 353₃₀ 353₂₉ 355₁₇
 355₂₈ 357₂₈ 365₁₅ 375₆ 397₂₂ 398₁₅
 398₂₃ 399₄ 402₇ 416₇ 418₂₁ 419₁₇
 424₁ 425₉ 425₂₈ 426₁₁ 426₁₄ 426₃₀
 428₉ 423₂₈ 429₄ 431₃₅ 435₁₈ 435₂₁
 437₁₄ 437₂₂ 438₉ 441₃₀ 445₃₁ 446₅ 446₂₇
 447₂₅ 449₃₁ 461₂₇ 462₂₄ 465₃₇ 466₃₇
 467₁₄ 467₁₈ 468₃₇ 470₃₄ 471₇ 479₆
 490₂₄ 491₂₈ 494₁ 494₃ 496₁₄
 ზაფრანი — 500₂₀ 501₃₈ 502₅ 502₂₃ 502₃₅
 503₁₁ 503₁₉ 503₃₇ 505₁ 506₃ 506₃₇
 508₂₃ 509₈ 510₁₈ 511₃ 511₁₁ 511₂₂
 535₂₀ 543₂₈ 544₂₀ 545₁₁ 547₂₈ 556₂₅
 559₁₈ 559₁₉ 569₁₀ 569₁₈ 559₁₉ 569₁₀
 569₁₈ 570₈ 570₃₅ 571₇ 571₁₅ 571₂₀
 571₂₈ 571₃₂ 572₄ 575₁₅ 575₂₈ 576₂₇
 588₅ 588₃₀ 588₃₃ 601₁₇ 601₂₇
 601₄₁ 602₈ 602₁₈ 602₁₉ 602₄₁ 614₅
 614₂₄ 617₃₈ 626₁₃ 629₂₃ 629₃₈ 637₂₇
 638₅ 640₈ 669₃₃ 673₄₀ 685₂₅ 687₂₂
 691₂₂ 691₃₈ 693₅ 694₃ 706₂₃ 715₈
 ზაფრანი — 718₃₀ 719₂₅ 723₂₇ 725₁₉
 725₂₈ 739₂₈ 786₉ 786₂₁ 789₁

ზაფრანის კუერი — 572₂₃
 ზაფრანი მღებეართა — 349₂₉
 ზაფრანის წყალი — 120₂₉
 ზაქა — 245₃₇
 ზაპირა — 742₉
 ზეთი — 130₁₄ 215₁₃ 215₁₇ 525₁₄
 546₃₁ 549₉ 610₂₈ 612₃₈ 619₄
 619₁₃ 619₁₉ 620₁₂ 620₂₇ 620₃₂ 626₁₉
 626₂₈ 630₁ 637₁₈ 640₉ 643₃₉ 546₃₈
 650₂₂ 653₁₁ 661₂₈ 662₁₈ 668₃₅ 671₂₄
 690₈ 690₇ 703₂₃ 710₁ 717₂₉ 726₃₇
 732₁₉ 732₃₁ 734₁ 734₃ 750₂₂ 753₂₄
 755₁₀ 756₂₅ 758₂₃ 761₂₇ 764₁₄ 789₂₄
 790₁₄
 ზეთი აბილყარის — 367₁₄
 ზეთი ასისა — 508₃₄
 ზეთი ბაბუნაჯისა — 367₁₃
 ზეთი ბერძული — 206₁₈ 285₃₇ 288₇
 288₂₂ 290₂₈ 292₂₅ 293₄ 302₂ 302₇
 302₉ 302₁₅ 323₈ 32 332₇ 334₄ 339₂₉
 345₁₁ 509₂₈ 523₂₄ 526₃₈ 573₃₂
 ზეთი მარზანგუშის 367₁₄
 ზეთი მასტაქისა — 409₁₅
 ზეთი ნარდანის — 409₁₅ 417₄₀ 418₂ 419₃₅
 508₁₇
 ზეთი საღაფის — 367₁₄
 ზეთი სელის — 367₃₀
 ზეთი ტკიბილი — 333₃₈
 ზეთი უმარილო — 345₂₇
 ზეთისხილი (შტო, ფურცელი) — 247₈
 304₂₈ 332₁₃ 360₅ 371₁₉ 387₁₇
 ზეთისხილის ზეთი — 271₂₁ 271₃₈ 272₈
 318₈ 322₃ 324₁₁ 324₂₁ 38 325₃₃
 339₂₀ 357₃₅ 668₃₈ 735₆ 767₂₁
 ზეთის ხილის ფურცელი — 620₁ 782₂₉
 ზეთისხილის წყალი — 620₂
 ზიბაბ ალქაბალი — 392₇
 ზიბაქი || ზიბქი — 443₁₀ 548₃₃ 548₃₄
 667₃₈
 ზიბაყის ზეთი — 327₃₇ 328₂₈ 356₂₀
 ზიბიბ ქაბილი — 254₂₄
 ზიბიბალა — ქაბალა — 729₃₈
 ზიბიბი || ზიბბი — 114₃₈ 128₁₂ 166₃₁
 167₂₄ 168₁₂ 168₂₈ 171₂₄ 172₁₈ 173₂₉
 708₃₈ 710₇ 711₃₈ 717₃₃ 718₂₇ 719₆
 724₂₈ 724₃₉ 732₁ 736₂₈ 748₁₅
 ზიბიბი ტიფი — 162₃₇
 ზიბიბი ჰუისიკან — 128₁₂
 ზიბისთანე (არს მწყევის თესლი) — 747₃₃

ზივთი — 445₂₇ 445₃₃ 527₉ 549₁₄ 586₇
 587₁₀ 587₁₆ 631₁₁ 673₄
 ზირბადი — 786₁₁
 ზირა — 271₄₀ 401₂₈ 415₂₄ 418₇ 418₉
 525₂₈ 558₃₈ 636₃₄ 695₃₈ 764₁₇ 768₂₂
 785₁₃
 ზირაბჯი — 513₉
 ზირას გუარიშენი — 661₁₉
 ზირა ქირმანი — 164₁₃ 413₁₃ 414₃₃ 479₂
 ზირთა — 401₈ 402₉
 ზირინისი — 255₃₄
 ზირისკი — 255₃₄
 ზირის მაჭუნი — 762₂₄
 ზირკის ზეთი, ზირკის ზეთი 687₂₂ 693₅
 ზირნის თესლი — 524₁₃
 ზიცი — 518₃₄ 520₇
 ზირშიკი — 564₂₃
 ზირჰის თესლი || თივა კაცი — 665₁₉
 ზიტრატი სპარსული — 101₁₈
 ზიტრაჯი ჰინდი — 101₁₈
 ზიცი ნაფისი — 380₂
 ზიშიან — 72₁₄
 ზმაური — 255₃₀ 787₁₁
 ზმატი — 786₁₇
 ზოფა || ზოფრა || ზოგბა || ურტი —
 106₇ 107₂₀ 109₂₈ 114₁₁ 118₁₃ 123₈
 131₁₈ 122₃₃ 161₁₃ 171₈ 171₂₁ 172₈
 190₅ 190₂₅ 191₃₄ 200₉ 201₄ 446₄₀
 709₂₈ 749₁₁ 614₃₀
 ზოფელი (ცხურის დუმის კურკლიცა) —
 749₁₈
 ზოცილი — 461₂₂
 ზრევანდი შეორე — 741₂₀
 ზრთინი — 602₂₈
 ზრიკი წითელი — 340₃₇
 ზროზა (რძე, ტუნი, კორცი) — 247₈
 251₉ 251₂₈, 37 252₂₄ 380₁₄ 451₁₁ 465₁₈
 477₁ 651₃₀ 750₃₀
 ზროზის დო — 464₃₈
 ზროზისა ერბო — 510₉
 ზროზის თირკმლის ქრნი — 547₂₇ 733₂
 ზროზის შჩორე — 612₃₈
 ზროზის ნალველი — 548₄₁, 586₁₁, 637₁₂
 695₉
 ზროზისა სკორე — 122₃₀ 202₁₃ 202₂₄
 505₁₃ 526₃₁ 734₇ 751₄ 789₂₈
 ზროზის სისხლი — 654₁₈
 ზროზის შივანი — 401₁₈
 ზროზის ემელი — 345₁ 200₂₈ 447₁₇

511₄ 526₂₂ 527₁₂ 547₃₁ 548₁₀ 618₂₂
 624₂₀ 625₁₅ 643₃₈ 646₁₈ 664₁₈ 687₃₀
 729₁₈
 ზროზის წვივის ტეინი — 636₂₈
 ზროზის კლიკა — 654₁₂
 ზრუნბადი — 139₂₇ 147₁₂ 741₃₁
 ზუკია — 446₃₈ 448₃₄
 ზუკის ზეთი — 99₂₄ 257₂₂ 740₇ 788₄₁
 ზულინჯინი — 401₃₁
 ზურდა — 541₃₄
 ზურმუხტი (წამალი არის ყოვლისა მო-
 წამელისი) — 777₂₂
 ზურუმბადი || ზურამბადი — 97₁₅ 98₁₉
 218₁₉ 304₁₉ 311₁₀ 311₁₈ 461₈ 461₂₂
 502₃₈ 503₁₉ 544₂₁ 572₈ 636₂₄ 683₂₂
 696₂ 696₉
 ზუსი — 255₃₁
 ზუფის წამალი — 384₂₈
 ზაად — ეკალი — 342₂₂
 ზლუის პერული — 258₉ 338₉ 341₁₈ 342₂₂
 349₃₂ 351₂₂ 353₉ 370₁₁ 502₃₇ 620₁₈
 733₁₈ 741₃
 ზლუის ქაფი — 728₂₂
 ზლუის (ძივთი) — 743₉

თ

ჯაბირინდი || თაბირინდი — 166₃
 170₄ 268₁₇ 278₂₇ 279₃₀ 280₁₈ 282₂₂
 284₁₅ 284₃₂ 294₁₅ 375₁ 376₁₈ 513₂₇
 514₁ 623₃₈ 728₁₂
 თაგუი — 754₁ 757₃₅
 თაგუის კბილი — 80₂ 82₂ 145₂₈ 157₃
 157₄ 166₁₉ 213₂₈ 616₁₈
 თაგუის სკინტილი — 252₃₅ 302₁₈ 346₄
 თაგუის ზაბუ — 107₂₁ 152₁₉ 154₂₈ 155₁₈
 156₁₀ 189₂₂ 189₂₈ 222₃₀ 254₉ 258₃₄
 326₁₇ 523₁₄ 614₃₈
 თაგუისკმლისა ყუაეილი — 289₇
 თაგუის ტურკლი — 637₂₀
 თაგაბა — 426₁₀
 თაგი — 220₁₇, 227₁₃ 247₈ 250₁₇ 253₂₂
 263₃ 263₃₁ 264₂₄ 267₇ 268₃ 271₃₀
 თაგი (ოფოფის) 757₂₈
 თაგის საბანელი — 730₁₄
 თაგურზული რაზიანი — 170₂₂
 თაზა — 455₃₄
 თათამი — 451₂₂ 617₂₂ 711₃₃ 715₃₁ 721₁₃
 723₄ 727₁₈ 727₁₈

თათმის თესლი — 443₁₉ 534₃₈
 თათმის საბურეტელი — 499₈ 666₅₈
 თათრანი — 451₃₃
 ძათრული ელევანი — 644₃₃
 თალგამი — 136₃₈ 151₃₂ 152₁₈ 1246₉ 270₇
 314₄ 380₂₁ 401₂ 439₉ 526₃₄ 766₂₈
 თალგამის თესლი — 545₆ 545₃₃ 547₃₉
 666₄₁
 თალიამონი — 101₁₉
 თამარლინდი || თამარალ ჰინდი || თამ-
 რაინდი || თამირინდი — 162₂₁ 166₂₃
 170₂₁ 356₃₇ 717₂₂ 721₃ 723₉ 723₁₇
 781₈
 თამარაირონი — 187₇
 თანგირაგი — 162₃₉ 189₄ 189₁₈
 თანგრუბი — 251₃₈
 თანოპის სოკო — 256₉
 თარა — 489₁₈ 645₃
 თარანგუბინი || თარანჯაბინი — 170₂₄
 170₃₁ 170₄₀ 278₃₈ 284₁₈ 284₃₁ 315₁₁
 328₇ 356₁₄ 368₂₇ 375₃₈ 380₁₀ 383₂₂
 386₁₀ 415₁₇ 417₁₉ 425₁₁ 455₂₂ 467₃₁
 467₃₃ 512₁₈ 629₁₈ 639₄ 671₁₄ 710₉
 711₂₉ 714₄₀ 715₃₃ 727₁₁ 727₁₅
 თარასა — თარსი 272₁₅ 386₂₈
 თარას თესლი — 273₃₈ 374₁₄ 507₂₄ 513₃₅
 645₁₄
 თარაქ აფიუნე — 253₈
 თარანგაზის წყალი — 120₃₇
 თარას ფურცელი — 281₂₀ 325₂₀ 344₁₂
 თარას ღერი — 274₄
 თარტიკი — 256₁₇
 თასნუჯი || თამნუჯი — 321₂₂ 324₄₁ 329₆
 457₆
 თაფლ-წყალი — 625₂₅ 666₅ 666₂₃ 667₁₇
 667₂₇ 668₂₃ 674₁₃ 679₂₄ 686₄₁ 737₄
 737₈ 738₁₈ 738₁₇ 741₂₈
 თაფლ-ძმარი — 623₇
 თაფლი — 102₄₁ 103₁₀ 103₃₁ 103₃₇ 104₂₃
 104₄₁ 105₂₀ 106₁₁ 107₅ 108₁₁ 113₁₈
 114₃₁ 115₁₂ 116₉ 116₃₄ 117₁₃ 118₁
 118₂₁ 119₂₈ 120₉ 121₅ 121₂₃ 123₂₇
 124₂₁ 124₃₁ 125₈ 125₃₇ 126₃₁ 126₃₃
 127₁₂ 127₂₇ 127₃₇ 128₁₇ 128₃₅ 129₃
 130₆ 130₂₉ 131₁₇ 131₃₃ 132₁₃ 132₃₄
 133₁₁ 133₂₄ 134₁₄ 135₈ 135₂₄ 136₅
 136₁₉ 137₃ 137₂₀ 137₃₂ 138₂₄ 139₂₅
 139₅ 139₇ 139₁₉ 139₃₁ 140₁₂ 140₂₇
 141₁₈ 141₂₀ 142₆ 142₂₇ 143₃ 143₁₄

143₃₈ 144₁₈ 144₁₉ 145₃ 145₁₉ 146₁₈
 147₃₀ 148₁ 148₂₂ 148₂₀ 149₃ 149₁₀
 149₃₁ 150₂₈ 151₄ 151₁₈ 152₃ 152₂₀
 153₂₄ 154₃ 155₂ 155₂₈ 156₁₈ 156₂₉
 156₄₀ 156₄₁ 157₁₁ 157₂₀ 157₂₅ 161₃₃ 165₃₂
 170₄ 187₁₄ 187₃₄ 188₂₀ 189₂₇ 190₁₇
 190₂₉ 191₂ 212₁₇ 220₂₂ 221₁₇ 221₃₈
 222₁ 222₁₁ 222₂₁ 222₃₉ 223₁₀ 223₃₅
 224₈ 224₉ 224₁₈ 224₄₁ 225₅ 225₁₄
 225₂₄ 226₁₃ 226₁₄ 227₂₃ 229₂₃ 229₃₄
 230₅ 230₁₀ 231₂₈ 233₂₁ 233₃₂ 233₃₈
 234₁₂ 235₃ 237₂₈ 240₂₇ 240₂₈ 240₂₉
 240₃₀ 241₁₁ 241₁₈ 241₃₃ 241₃₈ 241₃₉
 242₃ 242₂₄ 242₂₈ 242₃₃ 242₄₁ 243₂
 243₁₈ 243₃₃ 243₃₈ 243₃₇ 244₆ 244₂₈ 244₃₈
 245₁ 245₅ 245₁₈ 245₁₇ 246₃₁ 247₃
 247₈ 247₁₉ 247₂₈ 249₂₀ 250₁₈ 267₁₉
 267₃₃ 269₅ 271₄₀ 272₂₈ 272₃₁ 275₃₉
 276₁ 277₂₄ 277₄₁ 281₂₉ 282₃₉ 286₂₄
 286₄₀ 288₁₈ 289₃₉ 291₂₈ 295₁₇ 297₁₃
 298₃₂ 299₂₃ 311₁₇ 312₃₁ 318₃ 319₁₇
 319₂₄ 319₃₄ 322₇ 322₂₁ 323₂₉ 324₁₄
 326₂₇ 328₁₈ 332₁₇ 333₃₀ 334₁₄ 336₂₉
 338₂₇ 340₂₉ 340₂₇ 340₃₀ 340₃₄ 341₁₇
 341₂₁ 341₃₄ 344₁₈ 344₁₉ 344₃₅ 345₁₁
 345₁₉ 346₁ 346₅ 346₈ 349₃ 356₂₇
 356₂₈ 357₁₈ 357₂₁ 357₃₃ 360₃₈ 363₁₀
 363₁₁ 366₃₂ 367₈ 367₈ 367₁₇ 367₃₁
 368₇ 370₇ 370₃₇ 371₁₄ 371₂₂ 371₂₇
 372₁₂ 372₃₈ 373₅ 374₄ 377₁₅ 381₁₇
 382₁₃ 386₃₀ 286₃₈ 387₁ 387₁₁ 387₁₄
 388₁ 390₁₀ 393₂₉ 394₁₇ 395₃₃ 398₂₅
 408₂₉ 409₁₄ 409₃₁ 410₁₈ 410₂₃ 412₇
 412₈ 417₁₉ 418₁₃ 422₂₀ 422₃₂ 423₂
 426₂₃ 426₂₇ 427₈ 427₁₄ 427₁₈ 427₂₄
 427₂₈ 428₂ 428₁₈ 428₃₁ 428₂₈ 428₃₇
 429₆ 429₁₇ 429₂₇ 429₃₂ 429₃₄ 430₈ 430₈
 430₁₃ 430₂₈ 430₃₅ 431₁ 435₁₅ 431₃₁
 432₂₀ 432₂₈ 433₁ 433₁₀ 433₁₁ 433₂₀
 434₁₀ 434₁₁ 434₂₈ 434₂₇ 435₃ 435₂₄
 435₂₅ 436₁₀ 436₃₁ 437₄ 437₁₈ 437₂₄
 437₃₄ 438₁₁ 438₁₈ 439₂₇ 439₃₈ 441₂
 441₁₄ 441₃₁ 442₄ 442₁₂ 442₁₃ 442₂₁
 443₁₈ 443₃₈ 447₁₈ 447₂₀ 452₂₀ 453₁₅
 453₁₇ 453₂₇ 453₃₂ 461₁₈ 462₁₄ 462₂₇
 463₃₈ 465₃₄ 466₁₄ 466₃₉ 469₂ 477₃₁
 477₃₂ 477₃₇ 478₃₇ 478₃₈ 479₁₀ 493₂₈
 494₁₈ 494₄₁
 თაფლი — 501₂₄ 501₃₂ 501₄₁ 502₃ 502₄₁

503₁₃ 503₂₃ 503₃₂ 504₁ 506₃₀ 507₂
 507₂₂ 507₂₇ 507₂₈ 507₃₈ 508₁ 513₄
 520₁₈ 525₁₈ 526₂₂₇ 531₂₄ 532₂₈ 533₂₂
 533₃₁ 533₃₉ 534₄ 534₂₄ 534₂₈ 534₄₀
 535₁₁ 535₁₂ 535₁₅ 535₂₁ 535₂₉ 543₃₇
 544₁₀ 544₂₈
 თაფლი — 544₃₁ 545₄₁ 546₁₂ 549₂ 549₃₈
 558₃₄ 560₃₇ 568₂₉ 571₃₄ 560₃₇ 568₂₉
 571₃₄ 573₂₈ 583₁₀ 583₃₇ 583₄₀ 584₃₅
 585₃₄ 585₂₈ 587₈ 587₃₄ 589₁₉ 591₂₀
 591₂₈ 591₄₁ 592₁₅ 592₁₈ 592₂₂ 592₃₃
 593₂₁ 593₃₈ 602₁₀ 602₃₄ 602₂₂ 603₂
 603₁₉ 603₂₉ 604₁₈ 611₂₈
 თაფლი — 613₂₈ 613₂₉ 614₁₁ 614₂₀ 614₃₄
 622₃₃ 622₃₅ 623₁₈ 631₁₅ 631₂₈ 634₃₈
 636₁₉ 636₂₆ 637₃ 637₄ 637₂₂ 637₂₅
 640₁₇ 640₁₈ 640₃₀ 641₄ 641₇ 641₂₂
 644₃₇ 661₁₁ 661₂₅ 665₁₀ 666₂₀ 666₂₁
 666₂₈ 668₂₇ 668₂₉ 670₂₅ 672₃₃
 თაფლი — 672₃₇ 673₁₄ 673₂₈ 674₂ 674₁₉
 687₂ 687₁₀ 687₁₈ 708₃₉ 712₃ 717₃
 717₁₈ 724₃₀ 725₄ 725₂₈ 731₂₃ 740₂₄
 744₃₃ 750₃₃ 751₂₉ 752₂₀ 754₅ 754₂₄
 755₈ 755₂₈ 756₂₅ 757₄ 761₁₁ 762₁₈
 762₃₅ 764₃₀ 765₅ 772₂ 772₄ 781₂₈
 784₁₇ 785₃₈ 786₁₄ 786₃₈ 787₁₂ 787₂₂
 788₂ 788₁₇ 788₂₉ 789₁₅
 თაფლი პერუმოვლილი || თაფლის
 წყალი — 94₈ 95₁₄ 95₂₃ 95₄₁ 96₁₁
 96₂₈ 98₈ 241₃₀ 246₃₀ 247₃₇ 248₁₈
 248₂₁ 248₂₈ 250₃₇ 250₃₀ 252₃ 272₂
 456₁₀ 465₃₉ 783₂₂
 თაფლი უგბალი — 781₈ 781₂₂ 783₃₃
 784₈
 თაფლუკი — 234₇
 თახჩაშირი 379₃₇ 400₂₇
 თაქუის ყუერი — 96₁₈ 98₂₄ 101₂₀ 101₂₁
 103₇ 104₂₀ 104₃₇ 106₂₂ 107₁₉ 108₄
 114₁₂ 122₃₈ 125₃₁ 126₂₉ 130₂₆ 138₁₉
 139₂₀ 177₅ 177₂₉ 181₃₅ 191₃₀ 256₂₄
 270₃₈ 285₃₄ 288₉ 292₁₉ 293₁ 293₄
 316₁₃ 316₂₀ 322₁₀ 322₁₈ 322₃₈ 323₁₇
 421₈ 423₁₉ 426₉ 461₁₀ 461₂₅ 462₈
 466₃₈
 თაქუის ყუერი — 502₂₄ 502₃₈ 503₈ 503₁₀
 505₄₁ 511₁₄ 511₁₈ 569₃₃ 570₂₄ 570₃₈
 571₂₇ 571₃₂ 571₇ 572₄ 583₃₉ 587₁₆
 588₄ 603₉ 614₈ 614₂₉ 666₁₄ 666₃₃

695₂₈ 696₈ 725₂₀ 732₈ 740₈ 683₃₈
 686₂₂ 686₃₉ 689₃₀
 თაქუის ტყეები — 758₂₂
 თაქუის კუარცხი 374₁₃ 589₁₅ 592₃₃ 643₉
 თამბლ[...]-არ — 731₁₈
 თბილი წყალი — 365₂₄ 367₁₁ 368₁₀
 377₁₄ 382₃₁ 384₃₈ 388₂₂ 388₃₇ 389₄
 390₁₁ 392₂ 392₁₀ 392₂₈ 393₂₂ 394₁₈
 401₂₈ 408₇ 408₁₂ 409₂₈ 410₉ 410₁₄
 415₁₇ 416₂₁ 416₂₂ 416₂₄ 422₁₄ 422₂₄
 426₁₇ 432₂₂
 თელრა თეთრი — 98₁₈ 734₂₁
 თეგბი — 248₁₃ 281₁₈ 288₈ 303₂₂ 361₂₉
 383₃₄ 387₂₀ 408₉ 409₈ 415₈ 417₁₅
 443₃₀ 464₄₀ 465₂₂ 759₆ 790₁₇
 თეგზის კიკვი — 168₂₂
 თეგზის ნაველი — 327₈ 340₁₈ 342₇
 346₁₂
 თეგზის წებო — 207₂₃ 631₁ 759₇
 თეგზი წერილი — 770₃₈
 თეთრი აბასი — 629₂₂
 თეთრი გოგირდი — 626₁
 თეთრი და წმინდა წყალი — 775₂₁
 თეთრი თურბუთი — 541₂₄
 თეთრი ისთარი — 136₃₃
 თეთრი ლემის თესლი — 601₁₈ 602₉
 602₂₈ 668₂₂
 თეთრი ლერწმის ქერტი — 731₂₂
 თეთრი მალამა დაკოდილის — 646₃₉
 თეთრი შალამა, მალამი — 625₁₇ 646₈
 652₂₄ 653₁₃
 თეთრი მალამა მღიერის — 646₁₇ 646₄₀
 თეთრი მალამა რომე ხორტი ამოზარ-
 დოს — 646₂₂
 თეთრი მამლის ნაველი — 339₁₃ 345₂₂
 თეთრი მუხუდო — 763₁₀
 თეთრი წაქეთი — 594₁₄
 თეთრი ნემბი — 706₁₇
 თეთრი ნემბის თესლი — 708₃₃
 თეთრი ოსი — 782₃
 თეთრი პილილი — 666₂₂ 673₃₄ 673₃₉
 თეთრი საყუდელი || თეთრი საყმელი —
 99₂₉ 362₂₅ 565₁ 568₈ 622₂₂ 623₃
 623₂₂ 631₃₄ 637₂₇ 637₃₁ 643₃₇ 647₂₄
 648₂₀ 649₃₇ 651₁₁ 651₁₉ 652₉ 652₂₄
 782₂ 782₇
 თეთრი ხანდალი — 232₇ 232₂₇ 233₁
 463₁₅ 463₃₁ 464₂₂ 466₂₂ 467₈ 468₁₈
 514₂₂ 617₃₇

თეთრი სპანძილის წყალი — 671₁₄
 თეთრი ტუბტის ყვავილი — 513₃₅
 თეთრი უმქარილი — 646₈ 647₈
 თეთრი ლუენო — 784₂₇
 თეთრი ყუსტი — 514₂₄
 თეთრი შამიანდალი — 524₄
 თეთრი შაფი (თვალის წამალი) — 354₄
 354₁₇
 თეთრი კულია — 254₅ 634₂ 646₁₀ 646₂₃
 646₃₄
 თეთრი მქალის განავალი — 626₈
 თეთრი ხარბაყი — 362₁₂
 თეთრი ხარის ძირა — 635₁₈
 თეთრი ხაშხაში — 633₁₈
 თეთრი ხაზვის წყალი — 247₁₀
 თელგმა ზუჯეჯი — 216₁₁
 თელის ძირის ქერქი — 644₂
 თემაქნის წყალი — 464₃₂
 თემურასყო — 255₃₈
 თერია — 94₉ 94₃₈ 101₃ 102₁₈
 288₁₁ 307₄₀ 395₁₀ 395₁₁ 418₃₅ 494₃₄
 666₂ 666₁₀ 669₂₉ 670₃₂
 თერია აზრა — 670₂₂
 თერიისა ბანბაცის ძირი — 101₁₄
 თერია ფარუჯი — 669₂₉
 თესლი (ყოველი) 761₃₃
 თესლი აზრისა — 93₃₃
 თესლი ბალანსისა — 93₃₇
 თესლი ნანხუასი — 93₃₃
 თესლის სავალი — 457₃₃
 თესლი ქამადროსა — 93₃₃
 თებრი || ნეძბი — 102₂₉
 თევა — 118₁₂ 123₈ 130₃ 718₃₇ 789₂
 თევათერიის წყალი — 288₂₂
 თევა კაცის ძირი — 97₂₄ 97₃₅ 191₃₁
 503₁₀ 571₃₇ 572₅ 573₇
 თევა ვაცის ძირის ქერქი — 571₅
 თევა მკულარი — 254₂₈
 თევაქულარა — 99₁₇
 თეკანი — 268₁₁ 270₈ 401₂₇ 421₂₃ 451₂₁
 489₂₂
 თიკნის დურიტა — 290₁₀
 თიკნის თირკმლის ცმელი — 575₄
 თიკნის სისხლი — 752₁₈
 თიკნის ტყავი — 644₇
 თიკნის ხორცი — 766₄
 თიმონი || ფარიკონი || კაბუბი — 116₂₂
 154₃₀
 თირან ჭაბინი — 569₂₂

თირი — 386₁₇
 თირთეიჩი — 268₁₉
 თირკმელი — 70₃₁ 107₁₀ 114₂₈ 115₈ 117₁₄
 135₃₃ 167₅ 167₁₁ 214₃₈ 216₁₃ 216₄₀
 217₁₈ 218₃₈ 242₁₀ 263₂₉ 265₃₂ 438₅
 439₂ 446₂₃ 482₃₇ 483₂₈ 483₃₄ 483₃₅
 468₃₂
 თირკმლის აგებულება — 594₁₈ 21
 თირმუზის გული — 591₁₁
 თირმუზის ფქვილი — 623₂₈
 თიხა ვერცხლის ბუდის — 759₁₃
 თიქა (თიხა სომხური) — 184₁₇ 185₃₄
 191₃₀ 198₂₈ 199₈ 204₂ 254₃₅ 358₁₇
 367₂₁ 378₃₈ 393₁₇ 438₃₂ 492₂₁ 493₁₇
 თიქის საბეჭდო — 97₁₄
 თმა — 77₁₈ 77₂₃ 77₂₈ 77₃₈ 85₃₈ 220₄
 220₅ 220₆ 220₁₉ 263₉ 264₃₁ 266₃₃
 267₁₁ 484₁₈ 485₉
 თმის შეღებვა — 756₈ 756₂₀
 თმის საღებქვეი — 732₁₇ 734₃₇ 735₅
 735₁₅ 735₃₄
 თმის საღებავი თავრეზული — 735₃₃
 თოვლი — 625₁₂
 თოჭინჯანი — 146₁₃
 თორლო — 694₁₁
 თორხოლო კვერცი — 369₂₇
 თოვლის წყალი — 713₂₉
 თოფალახი — 258₂₄ 263₂ 527₃₉
 თრამაზი — 471₂₂
 თრანგუბინი — 255₃₈
 თრანჯაბირი || თრენ ჭაბინი — 168₁₈ 194₂₄
 193₁₁ 193₂₂ 196₁₂ 196₃₈
 თრენჯხობია — 257₈
 თრიაყი || თრიაყი არბა || თრია — ფი-
 რუხი || თრიაყი ყულოთი — 93₁₂
 93₁₃ 101₄₁ 102₁ 246₁₁ 246₂₂ 246₂₃
 252₃₉ 319₁₇ 363₁₄ 372₃ 372₄ 670₃₁
 თრიაყი დიდი — 373₃₃
 თრითი — 652₅
 თრუნჯი — 102₃₈ 144₃₀ 148₃₂ 149₁₃
 თრუნჯის ფურცელი — 772₆
 თუალი — 78₁₀ 78₁₉ 78₂₀ 78₄₀ 80₁ 86₁
 165₇ 165₈ 176₁₉ 223₁₄ 246₇ 247₁₇
 249₅ 252₃₃ 253₁ 253₇ 264₃₀ 265₁₀
 265₁₁ 265₁₂ 266₂₈ 266₃₉ 267₁₁ 269₃₀
 270₂₃ 272₁₀ 785₃₂
 თუალთათვის — 291₈ 329₃₃ 330₃₁ 333₃₃
 334₂₆ 344₂₈ 344₃₈ 345₃₄
 თუალის წამალი — 165₃₉

თუღარი წითელი (თუღარი თეთრი
 თუღარი — 97₂₂ 98₂ 439₃
 თუთია (თუთია მრავლი, თუთია პარტი,
 თუთია უდიდელი ქირმანული მწუ-
 ანე). 330₂₂ 332₂₀ 334₂₂ 339₁₀ 339₁₁
 343₂ 343₁₀ 343₂₅ 346₂₀ 348₁ 348₅
 352₂₇ 352₂₈ 628₂₈ 741₇
 თუთის რუბი — 691₂₂
 თუთის ძირის ქერტი — .660₃₄
 თუთმაჯი — 362₂₈
 თუთუბა — 95₃₁ 208₂₈ 208₂₂ 284₁₀ 323₂₂
 348₁₇ 369₁₈ 375₂₂ 397₁₄ 397₂₂ 412₂₄
 417₁₁ 440₄ 440₁₄ 456₂₇ 565₂₁ 568₂₉
 568₂ 570₁ 571₁₂ 572₁₈ 572₂₁ 572₂₂
 573₁₃ 573₁₈ 573₂₄ 573₂₇ 574₈ 638₁₈
 თუთუბის გამოწურვილი წყალი — 7₂₃
 734₂₀
 თუმბარი მისრი — 734₂₂
 თუნუქი გამოზრდილი — 243₁₂
 თურბითი || თურბუთი — 98₁₂ 105₂₄
 101₁₂ 104₃ 112₅ 135₄₁ 141₁₃ 142₂₁
 144₁₁ 145₂₂ 147₂₈ 157₁₀ 157₂₈ 158₁₈
 158₃₄ 159₁₀ 159₂₂ 160₄ 161₁ 161₂₂
 162₂₈ 163₉ 165₁₈ 165₂₂ 156₃ 166₂₈
 170₂ 170₂₈ 175₄ 175₂₇ 177₂₁ 178₈
 178₂₄ 178₂₇ 179₂₇ 180₂₈ 183₁₀ 219₄
 248₁₈ 249₄₈ 272₁₂ 272₂₀ 283₁ 293₂₂
 310₉ 310₂₁ 317₉ 361₂₈ 365₄₁ 414₂₂
 416₂₈ 434₂₂ 434₂₇ 439₇ 450₂₁ 450₂₇
 469₂₇ 469₂₈ 470₅ 491₄₀ 505₂₄ 523₂₂
 521₈ 522₂₄ 523₄ 523₁₁ 586₂₅ 586₄₁
 588₂₂ 589₇ 590₂₁ 590₂₂ 591₉ 591₁₂
 637₂₇ 728₁₄ 740₂₈ 786₂₄ 787₁₇
 თურმასი — 157₂₇ 440₂₁ 501₂₀ 507₈
 507₁₂ 510₂₂ 586₂₁ 687₁₂
 თურმანი — არს კაზუნისა თესლი —
 748₁₂
 თურმუსის გუარაშნი — 617₂₀
 თურმუსი ინდოური — 591₂
 თურმიზის ფქვილი — 210₂ 733₁₂
 თურინჯი || თურნჯი — 167₂₂ 182₁₈ 229₁₇
 244₄ 244₁₂ 274₉ 305₁₂ 402₂₂ 402₇
 431₁₀ 431₁₁ 439₁₀ 462₂₀ 470₁₂ 474₁
 თურინჯის გული — 586₄₀
 თურინჯის რუბი — 691₂₂
 თურინჯის სარხქასი — 586₂₄
 თურინჯის შარბათი — 625₁
 თურინჯის წყალი, გამოწურვილი —
 662₉ 721₄ 730₁₇

თურქეირიყო — 255₂₇
 თუქია ინდოური — 351₂₂
 თუმსაფა — 475₂₂
 თუხმანი || თუხმაქანი || თუხმი || თუხ-
 მაინი — 82₂ 170₂₇ 170₂₉ 249₂₂
 256₄ 356₂₂ 387₂₂ 389₁₂ 389₂₈ 400₂₂
 407₂₂ 416₂₄ 436₂₂ 436₂₄ 440₂₁ 455₂₂
 456₂₂ 467₂₈ 470₁₈ 471₄₀ 564₂₈ 638₂₂
 734₂₂ 776₄₁
 თუხმაქანის ფურცელი — 274₄ 274₁₀
 275₂ 310₁₈ 311₁₀ 315₁₈ 557₄₀
 თუხმაქანის წუენი — 611₂₀
 თქულის (I) ძირი — 614₂₇
 თხა — 752₁
 თხაფაში — 455₂₂
 თხაფაქშირი — 556₈ 557₂₂ 557₂₂ 627₂₂
 თხაფაშირის თესლი — 559₈
 თხილი — 254₁₀ 287₂₁
 თხირთიში — 415₂₂
 თხირ რქი — 124₂₀
 თხის ბალანი — 371₂₂ 489₂₂ 785₂
 თხის თირკმლის ქონი — 567₁₄ 636₂₂
 თხის კორკი — 346₄ 505₁₄ 526₂₂ 547₁₈
 784₁ 789₂₂
 თხის მანუნი — 771₂₂
 თხის ნალექი — 334₁₄ 337₁₂ 341₂₂ 344₁₄
 358₄₀
 თხის რქე — 238₂ 250₂₂ 385₂₂ 533₁₈
 546₂₂ 559₇ 566₂₇ 566₂₂ 574₁₁ 586₂₇
 587₂ 587₂ 592₂₈ 600₁₈ 645₁₈ 758₂₁
 712₁₇ 761₁₄
 თხის სისხლი — 613₂
 თხის ტყავი — 752₂
 თხის ფესლი — 494₂₄ 505₁₇ 526₂₂ 784₁
 თხის ქონი — 246₂₇ 341₁₀ 729₁₈
 თხის ლეძლი — 556₂₈ 766₂₀
 თხის უევი — 219₂
 თხის კლიკი — 302₁₀
 თხის ხაქო — 345₂₄
 თხის კორკი — 451₁₈ 474₂₄ 765₁₈
 თბლე — 734₂ 789₂₂ 789₂₂
 თხიშეთირი — 415₂₇

0

თა — 166₄ 166₂₂ 169₂₄ 170₂₀ 170₁₁ 171₁₀
 184₉ 203₂₄ 211₁₁ 211₂₄ 225₂₁ 226₂
 235₂₇ 236₁₄ 236₂₂ 246₁₈ 264₁₇ 272₂₄
 279₂₂ 281₄ 281₈ 282₂₂ 284₂₅

294₁₀ 294₃₀ 310₂ 312₃₆ 315₂₁ 318₁₉
 325₁₆ 325₁₉ 328₂₇ 335₂ 33₁₃ 337₂₈
 356₂₁ 365₂₂ 365₂₅ 366₂₁ 366₂₈ 367₉
 368₂₃ 368₂₉ 378₅ 378₁₈ 380₁₃ 383₁₈
 383₂₈ 386₁₈ 388₁ 388₉ 388₁₂ 388₂₁
 391₁₄ 414₂₁ 468₁₉ 470₈ 472₂₅ 74₁₇
 474₂₈ 475₁₂ 475₁₇ 476₂₄ 478₂₂ 492₂₅
 493₄₁.
 00 — 514₄ 514₂₈ 625₂ 627₁₈ 633₂₀ 634₁₁
 645₈ 645₁₂ 654₁₂ 700₂ 710₈ 712₁:
 717₉ 728₁₃:
 იაგუნდი — 777₉ 777₂₂ 778₂₈
 იამბუთის ხილი — 570₂ 571₁₃
 იამენი, იემენი — 509₁ 547₂₅
 იამნური შაბი — 735₉
 ია მწილი — 709₂₈
 იანბუთი გამოწურვილი — 550₄
 იარაყანი || იარაყინი — 99₁₈ 99₃₅ 223₁₈
 იარაჭი — 152₂₇ 152₂₀ 154₉ 155₂₉ 155₂₉
 156₁₈ 156₂₂ 157₄ 161₂₁ 161₃₆ 162₁₈
 163₈ 163₁₂ 166₂₈ 183₈ 272₃₀ 278₇
 285₅ 299₅ 299₁₈ 362₁₀ 394₁₄ 394₁₈
 405₂ 453₂₈ 505₂₄ 531₂₇ 541₂₄ 558₂₈
 558₂₅ 560₃₇ 582₂₀ 582₂ 584₂₈ 584₂₇
 585₁ 585₁₁ 585₂₂ 617₁₂ 617₂₈ 623₄₀
 685₂ 897₇ 719₂₈ 726₂₁ 790₂₄
 იარაჭ ფეკრა — 156₁₈ 290₂₅ 293₃₇ 298₂₅
 298₂₉ 300₁₄ 305₁₃ 305₃₃ 312₁₁ 319₁₁
 322₂₂ 327₁₂ 332₂₅ 334₁₉ 335₂₈ 337₄
 337₃₄ 337₃₅ 339₄ 339₈ 394₁₄ 410₁₈
 411₁₀ 418₂₉ 422₁₂ 469₃₀ 477₅ 495₂₈
 496₈ 496₉ 673₈
 იარაჭი ირქალიანისა — 155₂₉
 იარაჭი ქალიანობის 155₂₉
 იარაჭი განმწმენდელი — 152₂₁
 იარაჭი დიდი — 729₂₈
 იარაჭი კათარტიკონი — 156₃₂
 იარაჭი მწარე — 156₁₈
 იარ(ა)ჭი ფეყრის მარტული — 662₄
 იარტუკი || ირტუკი — 255₈ 341₇ 490₁
 იასამივი — 286₂₂ 288₇ 290₁₇ 326₄₀
 იასამივის ზეთი — 152₉ 344₂₅ 361₁₉
 730₂₁
 იასამნის ზეთი — 285₂₇ 320₂₄ 612₂₇
 იაფუხ — 292₂₃
 იღენალდი — 122₂₈
 იღენალბიბე — 123₁₀
 იელი — 683₂₃
 იელის ფურცელი — 620₂₈

იერსე — 153₂₇ 194₈
 იზა — 455₂₄ 455₂₂
 ითნა — 734₂₄
 ითხუბი — 319₁₅
 იის გამოზრდილისა ნიშანი — 240₁₃
 იის გული — 306₁₈
 იის ზეთი — 175₂₀ 175₂₈ 189₇ 189₁₅
 211₁₇ 211₂₇ 212₁ 213₁₅ 248₂₉ 249₉
 269₇ 274₂₈ 275₂₀ 275₂₅ 275₄₁ 278₁₇
 278₂₀ 280₁₄ 285₃ 285₂₂ 287₁₈ 287₂₈
 288₂₂ 288₂₄ 290₂₀ 290₂₈ 291₂₅ 292₂₈
 293₁₂ 325₁₅ 325₁₇ 328₁₈ 330₁₈ 348₂₈
 361₁₃ 369₄ 369₁₉ 378₉ 378₂₅ 380₁₄
 387₂₈ 390₂₀ 390₂₁ 408₁₃ 409₂₄ 512₂₀
 516₁₇ 593₅ 599₂₈ 630₁₈ 632₁ 633₂₇
 634₁ 634₁₂ 643₁₉ 685₂₅ 700₄ 701₂₂
 701₁₄ 703₂₄ 708₂₇ 710₂ 712₇ 712₁₉
 713₂ 714₂₂ 714₂₂ 716₇ 733₂₈ 754₂₁
 იის სსაქმელი — 195₂₇ 196₂₁ 633₂₈
 იის სუფუფი — 337₂
 იის ყურსი — 621₂₁
 იის შარბათი — 226₁ 273₂₄ 278₂₇ 300₂₈
 320₄ 331₂ 331₇
 იის ძირი — 254₂ 275₁₈ 317₄₁ 327₂₈
 იის ხილი — 254₂₈
 იკანა — 80₂₇
 ილქირუმი — 383₁₄
 ინა — 621₁₃ 630₂₅ 642₂₇ 654₉ 670₂₂
 732₂₂ 734₁₉ 735₂₂ 735₁₄
 ინილაშისი — 777₂₁
 ინდამეკოის თესლი — 95₂₀
 ინდი — 233₂₅
 ინდოელნი — 91₁₃ 91₁₅
 ინდოური ალილა — 786₂₄ 788₉
 ინდოური თაფლი — 508₂
 ინდოური მარილი — 371₁₀ 513₁₄ 520₁₈
 533₂₅ 586₄₁ 587₂₃ 588₅ 591₁₂ 614₂
 729₈ 787₁₉ 788₁₃
 ინდოური მასდაქი — 593₂₅
 ინდოური ნიგოზი — 590₂₂
 ინდოური სანფული — 789₂
 ინდოური სტეპი — 99₁₉
 ინდოური ხურმის წყალი — 464₂₈ 542₂
 556₅ 621₂₂
 იოდასალები — 315₂₂
 იოფკარტი — 421₂₅
 ირემი — 752₂₈
 ირისი — 497₄₀
 ირმის თირკმლის ქონი — 647₁₈

ირმის კუდისა ნაეღელი — 781_მ
 ირმის რქი — 462_ა 573_ა 752_მ 789_მ
 ირმის რქის ნაქლიბი — 752_ა
 ირმის ტყავი — 757_მ
 ირსა — 93_მ 123_ა 411_მ 428_ა 442_ა
 442_ა 445_მ 447_ა 447_ა 448_ა 449_ა
 527_ა 535_ა 544_ა 544_ა 545_ა
 546_ა 547_ა 548_ა 550_ა 602_მ 603_ა
 668_მ 749_ა
 ირსას თესლი — 601_მ
 იოგნი(!) — 499_მ
 ისთარი — 138_მ
 ისკილი — 427_მ 453_მ 525_ა 527_ა 541_მ
 545_ა 545_ა 545_ა 545_მ 602_ა 603_ა
 ისნა — 125_ა
 ისრაიბი — 208_ა 227_ა 227_მ 234_მ 273_მ
 274_ა 274_ა 282_მ 282_მ 282_მ 315_ა
 330_ა 336_მ 348_ა 352_მ 370_ა 378_მ
 379_ა 400_ა 400_ა 401_ა 401_ა
 415_ა 415_ა 417_ა 452_ა 455_მ 456_მ
 465_ა 465_მ 465_მ 467_ა 467_ა 472_ა
 474_მ 619_ა 762_მ 766_ა 770_ა 713_ა
 ისრაიმის რუბი — 559_ა
 ისრაიმის შუქრბათი — 564_მ
 ისრაიმის წყალი — 464_მ 560_ა 564_მ
 712_მ
 ისტიბტიკონი — 174_მ 175_ა 175_ა 201_ა
 იტარფულისი || იტარფული — 134_მ
 305_მ 337_მ 440_მ 441_ა 621_ა
 იტარფული უმცროსი — 419_ა
 იუბბი პილი — 246_ა
 იფნა || იფნის ხელი — 257_მ 372_ა
 იფქლი — 451_ა
 იფქლის ინაკუეთი — 672_მ
 იფქლის ტაგი — 737_ა
 იქლიმალექი — 99_ა 331_ა 416_ა 445_მ
 447_ა 447_ა 417_ა 462_ა 509_მ 514_ა
 526_ა 527_მ 627_ა 636_მ
 იშიი — 743_მ
 იშნა — 164_მ
 იბრეთი — 750_ა

კ

კაველადი — 255_მ
 კაზმარები — 256_ა
 კაზუმორეა — 258_ა
 კათოლიკი (ძარღვი) — 83_მ 515_ა 679_მ
 688_ა
 კაირნი — 255_ა

კაისომისა — 212_მ
 კაისმის წყალი — 191_მ
 კაკაბი — 756_მ
 კაების ნაეღელი — 276_მ 288_მ 339_ა
 340_ა 344_ა 345_ა 345_ა 346_ა 348_მ
 349_ა
 კაების საეუნტელა — 214_ა 315_ა 318_მ
 312_ა 514_მ 516_ა 645_ა
 კაების კოროი — 272_ა 274_ა 283_მ 298_მ
 379_მ 381_ა 402_ა 409_ა 409_მ 413_მ
 415_ა 415_მ 417_ა 451_ა 489_ა
 კაკია — 95_მ 108_მ 118_მ 127_მ 128_ა
 202_ა 204_ა 208_ა 208_ა 209_ა 213_ა
 256_ა 287_მ 293_ა 341_მ 396_ა 396_ა
 412_მ 446_ა 508_ა 508_ა 509_ა 569_ა
 569_ა 569_მ 569_ა 570_ა 573_ა 573_ა
 572_ა 575_ა 575_მ 575_მ 576_ა 576_მ
 618_ა 694_ა 734_ა 741_მ
 კეული || კაკელა — 123_ა 125_ა 132_ა
 133_მ 139_ა 141_ა 142_მ 143_ა 144_ა
 146_მ 147_ა 147_ა 148_მ 149_ა 149_ა
 186_მ 187_მ 231_ა 231_ა 588_მ 683_მ
 კალპონისინი || კალპონი — 118_ა
 118_მ 128_მ 157_მ 747_მ
 კალას ქუა — 626_ა 647_ა 649_ა
 კალის თესლი — 256_მ 283_ა 310_ა
 638_ა 639_ა 639_ა
 კალინანკი — 258_ა
 კალკადისი — 618_ა
 კალკადის გუნდა — 620
 კალკატარინი — 94_ა 303_ა 618_ა
 კალკატარი დამწუარი — 355_ა 749_ა
 კალნაბი || კალნაბის წყალი —
 206_მ 210_მ 219_ა 294_ა 300_ა 302_ა
 345_მ 444_ა 462_ა 462_ა 495_ა 505_ა
 506_ა 524_ა 524_მ 588_ა 600_ა 609_მ
 659_ა 674_ა 684_ა 684_ა 685_მ 715_ა
 კალწიების ფურცალი — 543_მ 547_ა
 662_მ 685_ა
 კამბილი — 142_ა 159_მ
 კამა — 105_ა 115_მ 136_მ 211_ა 218_ა
 222_ა 222_ა 223_ა 223_ა 223_მ 224_ა
 225_ა 254_ა 271_ა 272_ა 356_ა 366_ა
 366_ა 366_მ 381_ა 386_ა 387_ა 387_ა
 413_ა 416_ა 416_ა 420_ა 420_ა 425_ა
 426_მ 426_ა 427_ა 427_ა 440_ა 455_ა
 456_მ 490_მ 494_ა 496_ა 531_მ 534_ა
 690_მ
 კამის თესლი — 93_მ 97_მ 97_მ 102_ა

103₄₁ 104₁ 105₁₂ 107₃₁ 109₂₈ 114₂₃
 123₈ 127₉ 133₈ 142₁₉ 159₂₄ 160₁₇
 162₂₇ 171₁₈ 172₅ 173₂₄ 174₁₃ 188₁₈
 192₁₁ 194₂₄ 196₂₀ 198₂₁ 303₂₇ 305₁₈
 328₁₅ 433₇ 434₁₈ 434₂₀ 436₈ 439₆
 440₆ 440₂₆ 442₁₁ 443₈ 447₁₅ 456₃₉
 532₄₁ 568₄₁ 507₃₂ 583₇ 583₂₀ 601₂₅
 601₃₃ 611₄₂ 612₃₅ 614₃₀ 627₁₃
 627₁₅ 636₁₃ 636₃₅ 680₉ 683₁₂ 690₂₈
 694₁₀ 696₄ 696₉ 718₃₈ 719₂₈ 723₃₇
 კამის საქანგუბინი — 541₂₈
 კამა სპარსული — 588₂₇
 კამის ძირი — 167₁₆ 170₁₃ 172₆ 172₃₈
 173₂₂ 174₁₁ 438₁₂ 438₁₃ 684₂₀ 718₂₇
 კამის წყალი — 95₁₁ 117₁₈ 119₃₇ 175₃₄
 176₁₅ 178₁ 180₁₈ 193₂₃ 193₃₄ 196₃₈
 210₃₇ 276₃₁ 286₇ 303₃₀ 345₁₁ 346₁₅
 346₃₂ 349₁ 454₃₃ 495₂₂ 521₃₉ 531₃₈
 532₃₈ 583₃ 584₄₀ 603₃₀ 611₂₀ 666₂₀
 666₂₂ 694₁₁ 695₁₁ 718₂₃ 722₃₈ 723₆
 724₁₀ 725₁₅ 758₃₄
 კამის ჭალანჯაბინი — 727₁₇
 კამეჩის რქე — 771₂₈
 კამულთა — 102₃₅
 კანაფაკირი — 256₂₈
 კანაფის ზეთი || კანაფის თესლი —
 194₂₈ 256₂₅ 323₁₀ 324₄ 359₁₀ 765₁₂
 კანაფის ფურცლის წუენი — 765₁₃
 კანდუკი — 323₂₈
 კანდი || კანდული — 430₃₇ 438₃₈ 708₂₉
 კანონი — 256₃₁
 კანტორიონი || კანტორიონი || კასტო-
 რონი || კანტრონი — 116₂₈ 118₁₅
 122₂₃ 124₁₈ 154₃₃ 155₂₂ 162₃₄ 319₂₁
 326₂₄ 471₃₇ 726₃₄ 737₁₈
 კანფეტი — 256₂₈
 კანჭითი — 256₃₀
 კაბიტნი — 89₂₇
 კრეპოეტის თევზის ნქველუგლი — 652₁₀
 კაბრი || კაბარი — 224₂₈ 224₂₉ 256₂₈
 542₅ 547₁₀ 568₂₁
 კაბრის ფურცელი — 439₁₀ 449₉ 543₃₈
 544₁₁ 545₁ 545₁₈ 546₂₈ 547₃ 620₂₂
 კაბრისა ძირი — 96₃₇ 304₂₃ 310₁₈ 373₂₅
 525₂₀ 525₃₁ 527₁₁ 541₃₃ 543₂₈ 543₃₄
 544₈ 544₂₉ 544₃₇ 545₁₁ 545₂₁ 545₂₈
 545₃₂ 546₉ 547₂₈ 547₄₀ 548₁₉ 549₃₇
 550₉ 568₁₄ 602₃₈ 603₁₈ 604₁₇ 604₂₀
 790₁₀

კაბრის ყუაილი — 541₁₅ 576₃₇
 კაბრის ყურსი — 541₃₀
 კაბრისა წუენი — 223₁₂ 225₁₄ 377₃₉
 კაბრისა წუენი — 223₁₂ 224₂₁ 377₃₈
 კიბაბულდარი — 786₂₉
 კიბამფული || კიბანფული || ხიბამფუ-
 ლი || ყიბამფული — 102₃₃ 107₂₀
 116₇ 116₃₂ 129₁₅ 132₂₄ 141₁₁ 143₃₇
 146₁₅ 146₂₈ 147₁₃ 148₂₇ 149₇ 150₃₄
 151₂₉ 153₄₀ 182₁₁ 186₁₁ 186₂₂ 200₉
 215₃₀ 215₃₂ 217₁₀ 228₄₀ 231₃ 231₂₃
 231₃₈ 234₁₄ 241₁₄ 241₂₅ 242₂₇ 244₂₈
 288₃₀ 290₃₂ 309₂₇ 311₁₄ 312₁₅ 343₃
 373₃₇ 739₂₂
 კარაკი — 275₂₁ 289₃₃ 364₁₂ 282₂₉ 416₃₇
 121₂₂ 477₃₇ 624₂₀ 653₁₄ 771₁₅
 კარბუძე — 256₂₄
 კარდამონია || კორდამონია || ყარდა-
 მონია — 97₂₂ 434₂ 437₁₁ 445₂₈ 446₂₈
 447₉ 448₁₀ 479₆ 502₂₅ 510₄₀ 511₂₂
 527₁ 527₁₅ 535₄₀ 543₁₀ 545₅ 547₂₈
 547₃₁ 547₄₀ 686₃₃ 687₇ 690₃₃
 კარეკატულა — 253₃₁
 კარეთინ ტაკა — 257₁₇
 კარეკატოს თესლი — 98₂
 კარიაფაში — 394₃₁
 კარის ძირა თეთრი — 122₂₇
 კაროხის თესლი — 166₄ 256₂₈ 788₁₈
 კარტი — 574₂₄
 კარულა — 72₂₄
 კარფაე — 309₂₉
 კასაბა || კასა — 215₉ 256₃ 725₃₃
 კასბადა რარა — 502₈ 603₂₈
 კამბრედარიბი — 94₂₈
 კასგუძე — 786₁₁
 კასდაიის თესლი 787₉
 კასლის ფურცელი — 258₁₇
 კასლიუცა || კასლა 255₂₁ 258₃₇
 კასომალისი — 255₁
 კასტილოისისა || ვიცის წვერი — 114₁₃
 კასუმისა გამოწურვილი — 102₃₅
 კატის რქე — 286₃₉
 კატის ცემლი — 694₂₄ 684₃₈ 687₂₈
 კატეიტო — 424₁₂ 444₂₁ 455₃₃ 493₂₀ 494₆
 532₃ 574₂₄ 605₂₄ 605₃₂
 კატეკატოს გამოწურვილი — 574₂₃ 575₂₀
 კატეკატოს თესლი — 546₇ 601₁₅ 601₄₈
 კატინი — 93₃₈ 289₃₀ 291₃₂ 302₁₅ 302₂₈

304₂₅ 583₄₀ 587₁₁ 587₁₈ 618₂₈ 620₇
 694₂₄ 750₂₂
 კალმუხა (ახლუბია ჰქუიან) — 100₃₀
 კაშტას წამალი — 507₈
 კაცის ნაეღელი — 652₂₀
 კიცისა სძე — 782₁₃ 782₁₈
 კაწარ სარკე — 783₆ 783₁₇
 კაქკაქის ნაეღელი — 290₃₄
 კბიბი — 130₂₂ 252₂₃ 265₂₁ 266₃₁ 266₂₂
 267₂₇ 369₁ 753₁₈
 ცბილებს გამათვთრებელი — 370₁₀
 ძევი — 685₁₈ 720₁₂
 ძევი ბელეკონისა — 502₇ 684₁₉
 ძეთაბარ კიშთი (ღერგრეხილ — შარა-
 ღული) — 748₃₂
 ძეკელა — 134₃₃ 145₁₈ 145₃₂ 147₁₃ 234₁₈
 360₄ 362₂₈ 360₃
 კელიეპლოში — 220₃₃
 ძერატი ეკლისა || ძერტისა — 140₇
 140₁₉ 399₃₁ 750₃
 ძეფალი || ძეფალა — 83₂ 495₄
 ძვერცხის გული — 118₃₉ 121₁₈ 135₂₁
 135₃₈ 144₃₀ 152₉
 ძებორჩხალი || ძებორცხალი — 379₂₀
 412₂₃ .
 ძეთერ ჰემარი — 737₆
 ძეთერ ჰემარის გამოწურვილი — 737₁
 ძოლი — 782₂₈
 ძილე — 587₃₀
 ძილამონი || ძილამონი სპარსული —
 94₂₃ 96₁₈ 97₂₈ 98₂₂ 101₁₇ 101₁₈
 102₂₀ 103₇ 108₆ 109₁₂ 110₄
 114₃ 115₉ 116₁ 125₂₉ 126₁₈ 135₄₀ 137₁
 138₃₈ 141₁₁ 142₂ 142₂₈ 143₂₈ 144₁₈
 144₃₃ 145₂₉ 146₁₈ 146₂₈ 147₁₂ 147₂₈
 149₂₉ 150₇ 150₇ 150₂₀ 150₃₄ 151₁₄
 153₁₃ 155₂₂ 156₁₂ 156₂₈ 175₂₈ 177₃₁
 195₂₀ 231₁ 233₄ 234₁₄ 235₁ 241₁₉ 243₄
 243₁₈ 243₃₅ 256₂₇ 326₂₃ 422₂₁ 423₃
 423₁₇ 423₂₈ 430₂₈ 431₃₃ 432₂₄ 433₂₄
 435₁₂ 435₃₂ 436₁ 436₂ 437₂₂ 438₁₂
 441₁₀ 450₁₅ 462₂₂ 501₃₉ 502₆ 503₁₂
 504₁₁ 506₂ 506₁₁ 582₃₀ 588₈ 589₂₀
 602₄₀ 610₃₅ 666₂₉ 690₃₀ 696₃ 696₁₀
 739₁₃
 ძინა — 96₁₉ 97₂₈ 507₂₄ 511₂₂ 664₂₂ 668₂₄
 673₄ 693₂₁ 695₁₀
 ძიბერისი || ძიბარსული — 100₁ 100₁₈
 258₄ 258₂₄ 317₁₀ 490₂₈ 787₉

ძარი — 300₂₄ 303₁₈ 372₃₈ 396₁₃ 396₂₂
 396₂₂ 547₄₁ 548₂₈ 549₃₅ 652₃₄ 781₁₉
 ძირი ამარტო — 668₁
 ძირი უწყლო — 575₂₂ 575₄₁ 576₈
 ძირტიმოსფერი — 80₁₂
 ძირტიმის გული — 161₁₈
 ძირტიმი ჰიმი — 142₂₁ 158₁₇
 ძირფა || ძირფი — 114₃₈ 149₆ 187₂₈
 ძირჩხიბი — 467₃₀ 521₂₀ 706₅ 707₁₈
 708₈ 708₂₈ 758₂₇ 758₂₈ 758₃₃
 ძირჩხიბის თუალობი — 730₁
 ძირტი — 249₂₈ 252₈ 315₁₈ 364₁₁ 376₁₉
 386₂₀ 389₁₂ 400₁₈ 400₂₃ 414₄₂ 416₂₄
 417₆ 419₂₀ 420₂ 424₉ 424₁₂ 425₁₀
 451₁₈ 452₁₈ 465₁₈ 467₂₈ 492₁₈ 532₈
 645₉ 673₁₇ 785₁₂
 ძირტის თესლი — 166₄ 172₁₂ 184₄ 274₁
 275₂₄ 278₂₀ 294₃₁ 506₂₄ 501₆ 601₁₈
 611₃₃ 602₂₂ 609₂₈ 612₃₄ 613₃₀
 ძირტის შარბათი — 627₃₀
 ძირტის ძირი — 443₃₅ 44
 კლდის შაღუნდარი — 295₁₈
 კლიშია — 618₃₃ 619₉
 კლიტონი — 255₆
 კობარა — 122₂₉
 კოეფული — 586₂₄
 კოკაროჩის ძირი — 254₁₇
 კოკობი — 219₂₄
 კოლიონი — 506₄₁
 კოლნ — 255₂₀
 კოშში — 431₂₀ 431₂₁ 431₂₄ 433₁₄ 433₁₈
 446₄ 446₁₂ 446₃₁ 449₂₈ 456₂₄ 456₂₈ 504₃₈
 508₁₈ 508₁₉ 567₂₅ 576₂₈ 576₃₅ 600₂₅ 685₁₁
 კოშშის ზეთი 449₈ 508₃₅ 526₁₄
 კონტურჩხა — 394₅
 კორღმონა || კორღამონა || კორღმანა —
 93₃₈ 102₂₈ 115₃₃ 116₂₄ 118₁₀ 121₂₀
 124₁₈ 125₄ 173₂₈ 199₂₀ 200₅ 200₂₀
 201₂₄ 215₉ 395₅ 427₈
 კორთენ წათრინი — 256₃₃
 კორკლი — 526₂₃
 კორკლი შთის თხისა — 526₃₀
 კორკოტი — 413₂₈ 477₃₃
 კორკოტი ქრთილისა — 451₃₁
 კორმთა შექმნა — 194₁₉
 კოსტინი (იგივე ქუშტი) — 99₄₀
 კოსტის ძირი || კოსტა || კოსტი —
 98₂₈ 251₆ 374₁₈ 643₆
 კოტმა — 690₁₀ 790₉

კოტმის ყოილი — 690₃₃
 კოტოფი (არს თათში) — 748₁₉
 კოტოში — 268₃ 268₅ 276₁₆ 280₂₅ 282₁₄
 282₁₆ 282₁₈ 314₂₅ 317₃₁ 318₁₇ 328₁₉
 328₂₅ 331₁ 332₂₀ 335₂₉ 338₃₂ 362₃₀
 457₄ 457₁₉ 478₁₀ 559₃₄ 560₈ 612₃₃
 630₅ 728₄ 228₃₀
 (კოტოშის მოკიდება) — 359₃ 368₂₉ 369₃₃
 370₂₅ 376₉
 კოფი — 690₃
 კოფული — 586₃₄
 კოშკი — 787₁₁
 კოწახური. — 98₁ 98₁₉ 196₁₇ 232₈ 234₃₁
 237₃₇ 238₁ 252₃₀ 257₆ 274₇ 782₃₀
 284₁₀ 379₁₇ 401₁₈ 415₂ 472₂₂ 474₂₀
 474₂₅ 474₂₉ 474₃₃ 475₁₉ 490₃ 491₃₁
 512₃ 512₁₂ 515₃₄ 629₂₃ 765₁₂
 კოპი [კრავის] — 761₃
 კოპი თეთრი ქართული — 110₃₁ 111₈
 კრავი — 270₈
 კრავის ენა — 255₁₁ 705₁₁ 706₁₈ 707₃₈
 780₁₈
 კრავის ნავლეი — 290₃₁
 [კრავის] ცმელი — 761₄
 კრავისა ხორცი — 765₄₀ 766₂
 კრამაშილიმა — 256₃₂
 კრკილი — 648₈ 648₉
 კრკო — 124₁₇ 124₂₉ 440₁₄ 452₂₇ 474₁₂
 475₂₀ 572₁₀ 572₁₉ 572₂₄ 729₁₁
 კროსის წყალი — 104₄
 კრუკმოვი — 110₂
 კუ — 202₃₁ 508₁₆ 758₂₈ 781₃₁
 კუერი — 191₁₅ 191₂₁ 191₂₃ 191₂₄ 192₁
 192₃ 192₇ 192₃₂ 195₂₈ 423₁₁ 424₄
 424₉ 424₁₈ 424₂₀ 424₂₅ 424₂₉ 424₃₅
 425₂ 425₁₄ 425₁₅ 425₂₁ 425₂₇ 425₂₉
 კუერი ანისონის — 500₂₃
 კუერი ვარდით — 500₁₁
 კუერი ზქარევიანდის — 500₃₇
 კუერი თირკმლისათვის — 602₆
 კუერი იბალოსის — 610₉
 კუერი ლქაქისა — 501₃
 კუერი მარდიოსის — 610₈
 კუერი მუსკულავი — 610₈
 კუერი ნარქევის — 610₂₅
 კუერი სისხლის ღენის — 602₆
 კუერი ტაბაშირის — 500₁₇
 კუერი ქანთელთათვის — 602₅
 კუერი ქარტით — 575₁₀

კუერი ქაქაჩის მარტულით — 610₂₈
 კუერი ლაფთით — 500₁₁
 კუერტხი — 220₂₂ 356₃₉ 416₁₉ 421₃₄ 424₁₄
 451₃₈ 462₃₁ 468₂₂ 476₃₁ 479₁₉ 493₃₃
 567₈ 568₄ 571₂₁ 573₃₈ 574₁₅ 575₃
 576₄ 587₃₈ 636₉ 637₂₈ 646₃₈ 647₂₈
 648₄ 663₁₁ 663₁₅ 665₃₁ 685₁₆ 694₃
 721₅ 722₁₇ 722₄₁ 729₃₈ 736₁₄ 737₃₈
 738₁₃ 782₄
 კუერტხი თუორხლო — 275₁₂ 275₂₈ 275₃₄
 275₄₀
 კუერტხი ლაკლავის — 756₉
 კუერტხი [სირის] 756₃₀ 756₃₁
 კუერტხი. უბრაიის — 757₁₈
 კუერტხის ელა || კუერტხის თეთრი —
 213₂₄ 273₂₈ 274₄₁ 285₂₂ 315₂₄ 332₂₈
 334₁ 354₁₁ 354₂₂ 357₃ 389₄₀ 393₃₁
 654₂₈ 662₂₁ 730₄₀ 731₁₈ 755₉ 755₁₂
 755₂₁ 646₁₃ 646₃₅ 654₁₅ 707₃₃
 კუერტხი ქათმისა — 769₂₀
 კუერტხის ქერქი — 369₂₄
 კუერტხი შემწვარი — 451₂₄
 კუერტხი კინკველის — 760₂₀
 კუზტი — 750₄
 კული — 258₇
 კულიბერი შამათი || კუაბირი შამალი —
 77₂₇ 90₂₈
 კუირტი — 303₁ 619₈ 619₃₄ 620₃₃
 კუს კეცი — 781₁₄
 კუსტი — 616₁
 კუკურსა — 393₆ 393₆
 კულა წყალნი — 746₂₃
 კულავი — 97₃₈ 99₃₈ 100₃₁ 111₁₈ 111₃₃
 112₄ 255₄ 372₃₈ 790₂₀ 390₂₈ 433₉
 434₃ 438₃₅ 465₄₀ 466₇ 570₄₁ 588₃
 588₃ 588₂₇ 592₂₀ 602₃₂ 623₄ 631₂₈
 636₁₀ 638₂₂ 649₂₉ 696₁₁ 764₁₀
 კულქავი 601₃₈
 კულიავის ზეთი — 285₃₀
 კულიავე შარი სოფანი — 382₃
 კულმუხი — 107₁₉ 127₁₀ 131₁₅ 133₂₂
 137₁₇ 218₁₈ 614₂₈
 კუმას მკერიწვა — 560₇
 კუმბარი || კოლოტინი — 661₂₉
 კუნდოსი || კუნდუსი — 744₃₈ 586₂₃
 კუნდრუკი — 256₂₂
 კულე გამატოს — 783₇
 კუპრი — 654₅ 782₂₅
 კურდღელი — 381₁₃ 415₃₃

კერძო ბეწუი — 651₈
 კერძო ღირსი — 566₃₇
 კერძო თავი — 729₁₇
 კერძო თბილისი — 784₂₅
 კერძო ნაღველი — 286₂₀ 693₁₆
 კერძო სისხლი — 784₂₅
 კერძო ტუნი — 291₂₀ 324₃₈ 668₃₄
 კერძო შუალი — 649₁₀
 კერძო ხაზი — 344₁₈
 კერძო || ქარვა გარეული — 114₂₂
 724₂₀ 724₃₈ 744₁₇ 748₅
 კერძო ძირი — 345₂₃
 კერძო თავი — 726₃₃
 კერძო || კორტეში || ქერქუშის თეს-
 ლი — 531₃₈ 532₂₈ 533₁₀ 545₂₁ 659₂₈
 745₁₁ 749₁₀
 კერძო წყალი — 531₃₈
 ქერქუშის თესლი — 712₉
 კენი — 216₁₅
 კეს ფეხები — 333₂₈
 კესტიბარი — 588₈
 კესტაქუსი — 745₅
 კესტაქუსი — 531₃₄
 კესტაქუსი — 684₃₃
 კესტი || კესტი || კესტი — 177₂
 181₂₁ 203₃₂ 211₁₁ 582₂₈ 731₁₇ 749₂₈
 კესტი ვართა — 397₂₈
 კესტი — 293₁₀
 კესტი — 95₂₂ 114₁₄ 115₂₈ 122₂₇
 124₂₈ 125₃₃ 128₈ 129₁₈ 184₃₀ 185₁₈
 190₁₁ 190₁₈ 191₃₈ 200₇ 201₅ 206₆
 208₃₃ 215₃₀ 215₃₃ 216₁₈ 216₁₇ 219₃₄
 220₉ 229₉ 229₄ 412₃₈ 426₁₈ 426₁₄
 510₇ 511₁ 511₃₀ 547₂₈ 668₂₂ 692₂₈
 693₂₁
 კესტი ბრასა ბელკონის — 687₂₈
 კესტი კორტი — 451₂₈

ლ

ლაბაზანი — 123₁
 ლაბანი || ლაბანი || ლაბანი || — 437₁
 449₁₁ 449₁₃
 ლაბაზანი — 170₁ 628₂₈
 ლაბანი — 198₃₄ 200₁₂ 201₃₁ 208₁₄
 208₁₄ 208₃₈ 209₇ 209₉ 209₁₁ 220₁₀
 220₃₃ 363₈ 412₃₇ 446₈ 508₁₈ 509₁
 511₅ 576₂₈ 733₂₇
 ლაბანი — 382₂₈

ლაბანი — 180₇
 ლაკაი — 756₈
 ლაკის თესლი — 705₁₂
 ლანდკონი — 544₇
 ლავარის ქვა — 257₁₄ 268₃₀ 279₂₈
 ლალა — 257₃
 310₁₀ 513₁ 513₁₃ 514₁₄ 515₂₈ 729₇
 ლასტონი
 ლატა (ალკატონი) — 749₄
 ლატონი — 301₃ 301₁₀ 536₁₇ 666₁₀
 ლაქი — 438₂₀ 494₁₃ 494₂₈ 495₃₃ 501₃
 501₁₂ 501₃₀ 504₁₈ 506₁ 715₂₈ 719₃₀
 724₁₈
 ლაქი ბუსი || ლაქი ბური — 172₉
 193₃₁ 195₂₂
 ლაქის წამალი — 710₁₈
 ლახარი || ლახარი — ეკუის წუ-
 ერი) — 93₃₀ 24 289₃₁
 ლახარი — 419₂₈
 ლახარი წყალი — 289₂₈
 ლახარა — 258₁₈ 727₃₈ 734₂₇ 755₉
 735₁₇
 ლახარი — 788₂₄
 ლახის კორტი — 346₃₈ 348₁₇
 ლანი — 734₁
 ლანდი — 712₂₈ 714₂₀
 ლაქსი — 255₁₈
 ლანი || ლანი — 569₂₀ 673₂₄
 ლანი — 713₃₁ 713₁₄
 ლანი — 101₁₀
 ლანდი — 227₁₃ 227₁₈ 227₂₈ 227₃₈
 227₃₀
 ლანდის ზეთი — 310₂₇ 320₄
 ლანდი — 369₁₈
 ლანი || ლანი თესლი — 93₃₈ 95₁ 95₃₀
 96₂₈ 97₁₃ 97₂₈ 102₂₈ 103₂₈ 104₃₈
 108₄₈ 109₂₈ 113₁₂ 115₂₈ 118₁₈
 119₈ 119₂₄ 121₁₈ 123₁₄ 128₁ 191₃₄
 194₂₈ 211₂₈ 281₂₈ 287₃₃ 293₈ 361₁₈
 426₁₂ 435₁₈ 444₂₃ 447₃₃ 461₃₈ 502₂₈
 502₃₈ 503₁₂ 569₄₁ 570₂₈ 570₃₃ 570₄₁
 571₈ 571₂₈ 571₃₇ 572₂₈ 602₁ 665₁₈
 691₁₀ 691₂₃ 624₂₁ 745₁₃ 761₉
 ლანი თეთრი — 141₁₂ 360₃
 ლანის ფურცელი — 662₂₄ 662₂₈
 ლანდი თესლი — 100₂₈ 786₉
 ლანდი — 105₃₁ 115₁ 202₁₈ 215₈ 222₃₄
 228₄₀ 255₂₄ 304₂₄ 446₁₄ 490₂₅ 514₈
 576₂₈

ლერწმის თესლი — 512₁₄
 ლერწმის ფურცელი — 620₃
 ლერწმის ქერქი — 731₂₁
 ლერწმის ძირი — 629₃₇
 ლესენამლისი — 475₁₃
 ლელუი — 162₃₈ 167₂₅ 169₃₇ 210₇ 210₈
 246₃₀ 250₈ 271₄₀ 272₁ 317₃₇ 366₃₁
 366₃₅ 367₂₈ 368₂₄ 368₃₁ 375₉ 377₂
 378₁₃ 378₁₈ 379₄ 381₂₂ 382₃ 382₂₄
 386₈ 386₃₇ 387₃₇ 388₁ 391₅ 391₁₅
 416₂₄ 416₃₅ 451₁₈ 477₁₈ 477₂₃
 478₁₁ 478₂₀ 509₂₈ 509₃₄ 510₂₈ 510₂₄
 511₃₈ 523₁₈ 540₃₅ 543₂ 543₂₁ 545₃₇
 547₈ 547₉ 547₁₁ 547₁₃ 548₁₈ 583₁₇
 593₃₈ 624₂₈ 625₂₈ 627₁₃ 627₁₅ 629₁₃
 666₂₂ 667₃₄ 724₁₈ 764₃₀ 781₅ 784₂₉
 680₁₄ 687₈ 687₉ 687₁₄
 ლელუის მატბუხი — 667₁₃
 ლელუის ფოთოლი — 302₁₂ 304₂₈
 ლელუის ფურცელი || ლელუის ფურც-
 ლის სქე — 518₃ 620₃ 784₃₈
 ლელუის წყალი — 600₄
 ლიბნი || ლიბნე || ლიბანი || ლებანი —
 97₂₂ 436₂₈ 445₂₇ 445₃₂ 446₂₇ 422₁₇
 450₁₄ 451₁₉ 502₃₈ 503₀ 50₂₃ 509₁₂
 570₁₁ 570₁₉ 571₃₈ 573₅ 501₂₇
 ლიდიმელი — 202₁₉ 203₁₂ 203₂₀
 204₁₀ 205₂₅ 205₃₈ 206₂₁ 206₁₁
 206₂₅ 206₃₈ 207₇ 207₁₁ 207₁₄ 207₁₈
 209₇ 209₁₅ 209₂₈ 209₂ 210₁₂ 210₁₉
 26₃₁ 211₇ 211₃₂ 212₁ 213₃ 213₁₇
 213₂₇ 216₂₀ 217₁₈ 219₂₈
 ლილა 295₁₈ 345₃₀ 372₃₁ 402₅
 ლილის თესლი — 25₄₀
 ლიმონი (წყალი, შარბათი, შარაბი) —
 233₁ 12 274₈ 282₂₈ 400₂₈ 401₁₄ 404₃₈
 465₂₁
 ლიმოს შარბათი — 625₁
 ლისან — ლესეირი — 468₁₀ 468₂₄ 470₁₄
 470₂₁ 470₂₂ 473₃₇
 ლისენ ლასფირი — 151₃₈
 ლისონლაშალი || ლიასანამანი — 169₂₈
 471₃₈
 ლიფთისა — 258₃₉
 ლიკუისა წუნენი — 234₃₇
 ლიხურფარი — 635₂₈
 ლოარტიკის ძირი — 322₁₇
 ლობანი — 93₃₂ 749₃₄ 754₈

ლობიო — 384₁₀ 386₁₉ 386₃₄ 636₁₁ 718₁₈
 765₁₉ 785₁₁
 ლოკეტიკონი (არს ქაშუმბი) — 748₁₈
 ლომი — 753₃
 ლომის ნაღველი — 693₁₈
 ლომის ცმელი — 302₂₄ 687₂₁
 ლოფორთქინას ბუღე — 713₃₁
 ლოლადის მაქუნი — 464₈
 ლოლოლია (იარაჭი ლოლოლია). — 299₃₈
 307₁₈ 673₉
 ლუბანი — 304₂₅ 505₄₁ 570₂ 570₁₁ 571₁₂
 571₂₈ 571₂₇
 ლუბანი კაპრის — 566₂₁
 ლუბუკი — 523₁₃
 ლუვი(?) — 636₁₀
 ლულუფარი — 467₂₅
 ლუკი — 186₃₂ 186₃₃ 187₂ 187₂₀ 188₃
 188₂₄ 188₃₄ 189₁₂ 189₃₁ 190₂ 190₁₁
 190₂₂ 190₃₁
 ლუფა — 734₂₅
 ლუქი — 102₃₂ 192₁₁ 232₈ 490₈ 507₃₉
 515₃₄ 522₂₃ 610₁₈ 629₁₃ 731₂₇ 786₁₉

8

(მადის აღმქველი საკვები) — 401₈ 401₉
 მავასასი — 659₇
 მაგზი — 319₂₁
 მაგიზაჭი || ზიბი ბალჭაბადი — 392₇
 443₃₈ 448₁₁ 510₂ 549₁₈ 620₃₂ 730₃₇
 733₂₈ 790₉
 მაელიური — 165₁₈ 165₂₈ 165₃₈
 მაზარონი || მაზარიონი || მაზარონის
 წყალი 510₃ 520₂₈ 521₇ 521₁₈ 522₉
 522₂₄ 523₁ 523₃ 523₁₁ 523₃₈ 524₁₆
 525₁₄ 525₁₉ 527₂₄ 548₂₀ 635₁₈ 734₂₈
 738₁ 790₁₂
 მაზარონის ნაკარი — 338₂
 მაზგა — 245₃₉
 მაზდიქი — 293₂₅ 295₉
 მაზრონი — 245₃₈ 251₂₅
 მაზუა — 565₁₄
 მათადილი — 317₃₁
 მათბუხი — 513₄₁ 625₃₉
 მათბუხი ირსასი — 411₂₀
 მათფუხი აფთომონი — 464₁₄
 მაია || არს ზურგისა თაფლი — 118₁₈
 748₃₁
 მაიანე — 181₂₈

მაიკონიხა — 124₁₈
 მაიფხოთაჟი — 365₁₂
 მაიკლონი — გრძელი ნესუი — 749₂₄
 მალამა || მარამა — 643₃₃ 643₃₄ 648₁
 649₈ 650₁₄ 684₃₄ 685₁₅ 781₁ 789₃₀
 მალამა ბას(ი)ლიკონი — 648₄₀
 მალამა დიახილენი — 631₁₀
 მალამა თეთრი — 646₁₇ 646₂₂ 646₂₈
 მალ(ა)მა მლიერის — 648₁
 მალამა მშრალი — 650₃
 მალამა მწუნე — 647₂₂ 647₂₂ 648₈
 მალამა სპილენძისა — 649₂₅
 მალ(ა)მა ფლარაქონისა — 437₁
 მალამა ფარიქუმისა — 504₁₉
 მალამა წითელი ტყუისა — 647₁₀
 მალამო — 369₂₄ 477₃
 მალახური — 776₂₈
 მალით — 257₃₈
 მალკათალ მაკის წყალი — 708₁₀
 მალოჟი — 257₂₈ 527₃₈
 მალუფია — 452₁₅
 მამალი (ყუერი, ტუინი) — 152₁ 152₂—
 280₂₈ 381₃₁
 მამაცობა — 101₃₇
 მამელა — 257₃₅ 637₄₀
 მამზჯი — 729₃₈
 მამითას შაფი, შიფი — 659₂₂ 663₂₈
 მამირანი სინი || მამირანი ჩინი || შამი-
 რონი — 122₂₈ 287₄ 287₁₈ 292₂ 335₃₃
 348₂₈ 349₃₀ 626₂₂ 646₂₂
 მამისა || მამითაი — 257₂₄ 286₁₀ 287₂₇
 293₁₇ 347₃₀ 471₃₄ 537₃₂ 618₂₈ 663₃₄
 744₁₈
 მამლასანი — 319₈
 მამრუსია — 610₁₇
 მამულა — 100₂₈
 მამუი — 81₂₂
 მანანა — 255₂₈ 258₃
 მანანოხი — 253₂₈ 788₁₄
 მ(ა)ნდუში — 621₂₅
 მანჯანის ძირი — 257₁₃
 მარათონ — 257₃₁
 მარამოზის წყალი — 717₁₈
 მარ(ი)ვ(ა)ლ — ძარლუსი თესლი — 500₁₈
 574₂₂ 574₂₇ 623₉
 მარამა აფრიბონისა, სარგო ყოვლისა სე-
 ნისა და სნებისა — 526₂₈
 მარამანი — 664₃
 მარამა ოთხი წამლით შექმნილი — 664₁₄

(მა)რ(ა)მა საფრამატუნისა. მარამა —
 497₁ 504₃₇
 მარამა ფლარიოსი — 690₁
 მარამა ყოველსა წყლულისა — 781₄
 781₈
 მარამა (წამალი) — 505₁₂ 505₁₃ 508₂₈
 508₃₇ 509₂₈ 509₁₃ 510₂₄ 510₁₅ 511₈
 511₁₄ 526₂₁ 526₂₆ 526₂₄ 527₇
 მარამა წყლულისათვის — 780₂₈
 მარ(ა)მა ჭუნდი ბედანტრისა — 511₁₄
 მარამბო — 323₉
 მარამნი სტომაქისაჲ — 445₁₈ 445₂₄
 მარამი || მარათი — 445₁₉ 446₁ 416₃₀
 446₃₅ 447₁ 447₃ 447₈ 447₁₃ 447₂₈
 447₃₀ 449₃₀ 451₁₂ 471₂₈
 მარბა — 490₃
 მარგალიტი — 97₁₈ 122₃₅ 123₂₈ 238₂₈
 311₁₁ 333₂₈ 344₂₂ 352₉ 373₃₀ 438₂₈
 461₈ 461₁₄ 461₂₆ 461₃₈ 468₉ 469₁₁
 მარგალიტი წურილი — 695₃₀
 მარგებელი ცხნეთა შინა — 750₁₈
 მარღაგუში — 215₉
 მარღაქ (არს მურღასანგი) — 748₂₈ 749₃₈
 მარგა — წყუკოი თეთრი — 749₈
 ბარგაში — 351₈
 მარზანგოში — 97₃₇ 119₃₄ 200₂₈ 200₃₀
 212₂₂ 257₂₈ 276₇ 278₉ 292₂₄ 324₁₈
 326₃₅ 326₄₀ 355₂₈ 356₃₀ 366₂₂ 420₂₈
 426₃ 443₁₀ 446₁₄ 448₁₄ 453₁₃ 470₃₈
 511₁₉ 525₄₀ 548₃₈ 576₃₇ 680₁₈ 690₁₁
 690₂₈ 700₁₅ 717₂₈ 717₄₀
 მართაქი, მაროქ — 576₁ 576₁₄ 618₂₈
 691₁₃
 მირამბოტი — 289₃₀ 316₄ 358₁₈
 მირამ საკმელი — 740₁₉
 მირილი ალივი — 345₂₈
 მირილი ანღრანი — 732₂₁
 მირილი ინდოური || მირილი ჰინდი 123₁
 137₂₈ 160₄ 161₁₃ 161₂₈ 165₂₃ 228
 166₃₈ 170₇ 181₇ 181₂₂ 182₁₁ 441₁₁
 442₁₉ 450₁₈
 მირილი ნავთისა — 163₁₀ 175₁₀ 31 178₈
 180₁₅ 183₉ 588₂₈ 588₃₄
 მირილწყალი — 241₇ 242₂₇ 243₁₀ 243₂₈
 244₇ 245₇ 9, 11
 მ(ა)რეის თესლი — 566₁₁
 მარმიზი || მარამოზი || მარამოზი —
 257₃₇ 360₁₃ 717₁₁ 718₁₇ 719₂₇

მარსუნაი — 122₂₀
 მარმიკი — 288₁₅
 მარტაკუში — 323₂₃ 323₂₈
 მარტახში — 592₁₈
 მარტენი — 257₃₄
 მარტკუშის ფურცელი — 643₃₁
 მარუხის ძირი — 781₉
 მარყაში — 471₂₈
 მ(ა)რყუის ქუნდრუ — 734₂₇.
 მარჩობელ ყელისა — 392₁₂
 მარცხალი თესლთაგან — 305₁₄ 305₁₈
 მარწუხი — 377₂₇
 მარჯანი || მარჯანა — 123₂₈ 123₃ 708₄
 მარჯანის ძირი — 741₁₀
 მარჯანარ — 257₃₈
 მარპამათა — 301₁
 მასარონი — 744₃₁
 მასთირი — 381₂₁ 415₁₄
 მასკატუნი — 570₁₈
 მარკატუნის კუერი — 570₁₈
 მასკულავი ქვეუნისა — 573₇
 მასკოფული (წამალი) — 419₁₀
 მასოსანი || შროშნის ლინი — 445₃₁
 445₂₇ 446₈ 446₂₉ 447₁₁ 494₁₁ 496₁₈
 496₂₀ 496₃₃ 504₃₄ 506₁₅ 506₁₇ 511₃₂
 567₂₀ 576₂₁ 689₃₆ 689₃₇
 მასოსი — 685₉
 მასრიფარი — 317₃₀
 მასტაქი || მახლაქი — 93₃₂ 94₃₁ 99₁₈
 99₃₉ 128₈ 132₈ 140₂₈ 144₁₃ 149₅
 150₃₅ 157₁₈ 160₅ 161₁₄ 163₂₈ 170₈
 174₃₈ 175₁₈ 28 176₁₃ 23 177₁₈ 28
 178₃₇ 181₃₁ 192₁₁ 195₈ 28 196₁₈
 198₁₇ 200₁₀ 201₁ 21 31 202₇ 210₂₇
 233₂₁ 41 270₂₈ 272₁₁ 272₂₃ 272₂₄
 276₂₈ 279₃₁ 283₁₅ 283₂₈ 285₁₈
 286₈ 294₃₇ 300₄ 305₁₂ 305₁₈ 306₄
 309₂₀ 28 312₁₅ 334₂₂ 364₂₈ 366₁₄
 373₁₈ 377₈ 381₂₇ 385₄₁ 386₃₁ 392₈
 394₁₅ 412₂₇ 412₉ 413₃₃ 415₂₇ 416₁₄
 417₃₃ 417₃₉ 418₁ 424₁ 425₂₈ 432₂₈
 433₈ 434₂ 434₁₉ 434₃₁ 435₁₇ 436₇
 436₂₇ 436₃₈ 438₁₀ 438₃₄ 441₃₁ 442₁₁
 446₈ 449₁₉ 449₃₅ 456₄ 462₃ 462₂₄
 468₃₈ 470₅ 470₃₂ 474₇ 474₇ 474₁₃
 475₁₈ 475₂₈.
 მასტაქი || მასლაქი — 500₂₈ 504₂₈
 507₂₈ 526₃₅ 556₂₄ 565₉ 568₄ 576₂₈
 638₂₁ 639₁₈ 639₂₃ 640₂₈ 642₁₃ 642₁₇

647₁₂ 647₂₈ 662₅ 717₂₂ 717₃₈ 718₂₇
 719₃₅ 725₃₈ 733₂₇ 786₂₈ 787₂₀
 მასტაქი ბერძული — 106₂₇ 111₁₄ 111₂₈
 111₃₄ 114₂₀ 122₁₅ 122₃₅ 126₁₈ 141₁₅
 153₁₄ 153₃₈ 156₂₈ 159₁₁ 159₂₂ 614₉
 მასტაქის ქაშთაქი — 582₃₈
 მატაფინი — 205₁₈
 მატბუჩი || მათბუჩი — 162₁ 162₃ 162₄
 162₅ 162₉ 162₉ 162₁₈ 163₇ 14 164₁₇
 164₂₀ 165₃₈ 167₁₁ 8 168₁₁ 10 169₈
 169₂₄ 170₁₈ 28 170₃₅ 171₄ 33 172₂₈ 9₁₈
 173₁₆ 174₂₀ 193₃₅ 194₁₇ 268₁₅ 275₁₄
 298₂₈ 422₉ 477₁₃ 477₁₅ 478₁₈ 478₂₇
 178₂₄ 728₃₉
 მატბუჩ ბუზური — 169₂₇
 მათბეღა — 257₁ 286₁₂
 შ[ა]ტმუხის ძირითა — 497₄₁
 შატუქი — 323₂₁ 382₂₁ 382₉ 389₁₈ 389₂₈
 389₃₈ 390₁ 390₁₇ 391₄ 514₃₇
 შატრუგო — 375₂₉ 388₁₈ 388₂₃ 390₂₈
 391₁₅
 შატყლი — 448₈ 527₁₃ 571₂₉ 576₁₈ 651₈
 შატყლი თხიურისა — 89₉
 შაუნი — 726₂₈
 შაფხუთაქი — 427₈ 427₁₂ 429₂₃
 შაქამიზი — 532₃₈
 შაქი — 476₂₇
 შალასი || შალათი || შალარი || შალადი —
 100₂₈ 165₃₇ 165₃₈ 203₁₄ 203₂₃ 204₁
 213₂₀ 266₁₈ 266₂₃ 267₁₅ 267₁₈
 267₁₇ 267₂₇ 267₂₈ 267₃₉ 334₄ 471₂₇
 745₂₅
 შალურლო — 418₂₃
 შალბეაიელე — 257₂₃
 შაყული — 254₂₉ 465₃₀
 შაყულაშის ფურცელი — 713₂₀
 შაყულის შუშის ტეცლი — 630₃
 შაშა — 324₁₇ 364₁₁ 531₃₈ 532₄ 543₂₈
 567₂₅
 შ[ა] შარა წითელი — 715₃
 შაში || შაშე — 446₂₈ 505₄ 715₃₁ 717₁₈
 727₁₃ 765₃₄
 შაშის ზეთი — 414₂₀
 შაშეში — 256₂₁
 შაშეტი — 730₂ 730₂₉
 შაწუნი || შაწონი — 273₂₃ 315₂₁ 451₂₈
 476₃₁ 493₁₇ 621₃₄
 შახთი — 254₁₈
 შახში || შახტუში — 375₁₅ 627₃₅

მაქასი || ზაქა — 82₁₀ 86₁₈ 87₁₁ 155₁₈
 266₃₄ 272₄₀ 374₃₈
 მაქუნი — 113₈ 113₂₀ 114₃₅ 115₁₄ 18
 116₁₄ 117₁ 23 126₁₀ 127₁₅ 128_{3,11,11} 22
 129_{1,12,38} 130₂₂ 367₈ 381₂₄ 382₁₀
 387₈ 388₃₈ 413₁₉ 691₃₄ 691₃₈ 786₁
 786₁₇
 მაქუნი (ვეარაქემისა, წილისა, ფერაზან-
 სი, აპოლიასი) — 98₃₀ 100₉ 100_{20,84}
 108₁₉
 მაქუნი || ჭაბილა — 107₃₃
 მაქუნი აბულყარა — 785₁₃
 მაქუნი არისტოვლისა — 105₃
 მაქუნი 'აფსინდისა — 126₁₁
 მაქუნი ბარისტონი დიდი — 118₂₈
 მაქუნი ბიისა — 111₂₂
 მაქუნი ბროწყელისა — 112₂₈
 მაქუნი ბუზური — 613₆
 მაქუნი || დეკლუტრკუმი — 106₃
 მაქუნი ზუფისა — 366₄₁ 367₃
 მაქუნი ირმისი — 613₃₉
 მაქუნი კბილთა ტყვილისა — 130₂₂
 მაქუნი კოლინჯისა — 124₂₈
 მაქუნი კოფეა — 105₂₂
 მაქუნი კულიავეისა — 789₁₇
 მაქუნი მერცხლისა — 109₃₇
 მაქუნი მტირალთა ვეათა — 129₂₈
 მაქუნი || მუკლიათი — 111₃₀
 მაქუნი პილპილისა — 111₁
 მაქუნი რამირან — 636₁₇
 მაქუნი რკინის ბაყლისა — 788₇
 მაქუნი სატატიფისა — 110₁₁
 მაქუნი სორინჯანისა — 125₁₄ 129₃
 მაქუნი სრელინჯანისა — 787₁₈ 787₂₈
 მაქუნი ტყირბისა — 127₁₅
 მაქუნი ქაშენიასი — 787₃₃
 მაქუნი ლიათ იელითა — 125₂₈
 მაქუნი ყიისა ტყვილისა — 109₁
 მაქუნი შემკურეელი — 112₁₂
 მაქუნი შილთა დიდი — 121₂₈
 მაქუნი შუშმისა — 112₃
 მაქუნი ჩამიჩის — 786₃₇ 788₁₉
 მაქუნი ცხრო თელგმისა — 725₁₇
 მაქუნი ცხრო რამისა — 725₁₇
 მაქუნი წულუბისა — 121₁₄
 მაქური — 495₃₉
 მაპიზლავეი — 181₈
 მაპმულა — 334₂₁
 მგელი (ქირცი, ქონი, ღვიძლი, განავა-

ლი) 124₃ 124_{19,27} 255₃₇ 333₂₂ 358₂₀
 502₁₃ 502₂₈ 753₁₇ 786₂₂
 მგლის ნალველი — 693₁₈ 753₂₁
 მგლის სპეტი — 585₂₄
 მდინარი შარაბი — 232₃
 მდინარის კირჩხიბი — 670₂₈
 მღოგუნი — 107₂₂ 136₂ 180₁₈ 181₁₀ 210₂₂
 210₂₂ 267₁₈ 267₂₂ 271₈ 286₄₀ 291₇
 291₁₇ 301₁₃ 303_{1,3} 316₁₂ 319₁₅
 319₃₄ 322₁₇ 326₃₅ 328₃₇ 367₂₈ 372₁₂
 374₁₀ 377₃₈ 382₁₃ 390₂₁ 391₃₅ 392₈
 442₃ 443₁₇ 478₁₁ 506₂₄ 526₂₈ 546₁₀
 547₃₁ 548₄ 592₉ 602₃₄ 614₃₂ 630₃₁
 640₁₀ 666₁₄ 731₂₂ 732₁₂ 784₃₀
 მედასტარი — 271₁₇
 მელანი (I) — 651₂₂
 მელისკული — 288₂₈ 289₃₁ 290₃₈
 მელის ნალველი — 288₃₀ 290₃₁
 მელის სკორე — 122₄₀
 მელის ფირტვი — 381₁₄
 მელის უური — 151₃₇ 340₁₀ 345₂₂
 მელის ხის წყალი — 609₃₈
 მელლაბი — 122₂₈
 მელწასრული — 101₁₇
 მერცხალი — 757₆
 მერცხლის ბარტყი — 337₈ 345₁₃
 მერცხლის ბუღე — 286₂₂
 მერცხლის ნაკარი — 109₁₈ 109₂₀ 128₃₄
 392₃₁
 მეფის ბეჰედი || თაქა საბეჰდავი —
 476₉ 569₂₁ 569₂₂ 576₁₃
 მეფის გურიგუინი — 503₁₀ 510₂₈ 510₁₉
 544₂₀ 690₃₀ 691₁₄ 692₆
 მეში — 257₂₈
 მეკლები — 741₂₄
 მზადაქე — 257₃₈
 მზარონ — 257₃₇
 მზიობარი — 80₂
 მთის ბუღანა — 256₇
 მთის ვაი — 451₁₁
 მთის ზარგევანი გრძელი — 602₃₁
 მთის ზარგევანი მრგვალი — 602₃₁
 მთისა თხის კოკელი — 527₁₅
 მთის ნიახურის თესლი — 96₂₈ 499₂₈
 501₁₃ 503₈ 507₂₂ 522₃₇ 661₉ 725₂₂
 მთის პიტნა — 614₂₈
 მთის ტუნის თესლი — 97₃₁
 მთის ტენცი — 156₁₄
 მთის ქონდარი — 602₂₂

მთის ჩამიჩი — 254₂₅
 მთის (ძივთი) — 743₉
 მიზიარაბი — 193₁
 მიზურა — 635₁₈
 მილინაპტი — 469₃₈
 მირტაქიში — 257₂₅
 მისაოსანი — 419₃₅
 მისარჯო — 671₂₈
 მიწა — 70₁₈ 123₂₅
 მკალთა ფერხები — 122₃₈
 მკალი — 758₉
 მკერდი — 174₈ 188₁ 189₂₂ 190₃ 246₃₅
 263₃₁ 477₄ 487₃₃ 488₁₈ 785₂₃
 მლაშე თევზის თვალი — 695₂₀
 მლოქია ბალღამი — 624₄
 მლუქის წყალი — 667₁₃
 მორდკო — 107₃ 614₁₈
 მორდარონი — 506₃₇
 მოთანმციკოი || ფარიკონი — 114₂₈
 მოი — 602₂₉ 602₄₀ 745₂₇
 მოიდაფნისა ყუავილი || მწყჰავეი —
 102₂₈
 მოიზიხე — 254₂₁
 მოკილილი — 102₂₇
 მოლოქი — 291₁₃
 მოლოქის თესლი — 557₃ 557₁₀
 მოლოხონი — 416₂₇ 613₃₂
 მორადია — 566₂₀
 მორიელი — 778₄
 მოფარესხი — 311₃₉
 მოქოქი — 531₃₉
 მოცხარი — 369₃₄ 369₃₉ 370₁₄ 379₁₇
 627₃₈ 776₃₄
 შეავე ბროწეულის წყალი — 624₉ 707₂₀
 შეავე თურმეისის წყალი — 464₃₀
 შეავე კიტრის წყალი — 464₃₃
 შეავე ცომი, შეავე საღურაო — 624₈
 625₂₈
 შეაენა || შეაუნა — 248₃₇ 304₃₁ 304₁₇
 311₁₈ 379₁₈ 380₃₉ 556₃₉ 559₈ 560₁
 561₈ 562₄ 564₂₈ 627₃₈ 629₂₀ 629₂₅
 მრავალძარღვა — 170₁ 379₁₈ 379₂₇ 379₃₉
 383₃₀ 467₁ 475₂₈ 493₁₄ 493₃₁ 536₇
 555₃₃ 557₃₈ 559₁₃ 561₈ 572₂₈ 572₃₄
 593₁₉ 600₂₀ 600₂₉ 622₈ 688₂₅ 688₂₈
 691₁₀ 781₂₇ 789₃₅
 მრავალძარღვის წყალი (გამოწურვი-
 ლი) — 569₁₈ 574₂₈ 575₇ 575₁₇ 575₂₀
 575₂₀ 575₂₈ 576₁₀ 585₂₈ 600₈

შრავის თესლი — 365₁₆
 სროწეული შანარი — 715₁
 სროწეულის წყალი — 701₈ 711₃₂ 721₉
 ჰრუარ — 257₂₈
 ჰრცხელთა ავშანი — 302₃
 ზსხალი (სხალი) — 400₁₇
 ჰტრედის ნალეელი — 358₁₂
 ჰტრედის სკინტლი — 206₁₃
 ჰტრედის ტენდი — 463₉ 465₉
 ჰუზაფარი — 378₃₉
 ჰუზფ(ა)რი ასკატკისა — 505₂
 ჰულასარი — 367₁₁
 ჰუკლი — 743₂₈
 ჰუკლი აზრაკი — 154₂₉ 177₁₄ 199₂₂
 200₈
 ჰუკიპული || ჰუკილითე ჰული — 114₁₉
 118₃₈ 123₂ 155₁₈
 ჰუკლი ჰული || ჰუკლიაული — ჰუკლი-
 ეპული — 178₂₈ 187₈ 205₃₁
 ჰუმია — 328₂₇ 496₂₂
 ჰურატ — 257₃₄
 ჰურდისანგი — 250₄ 302₁₄ 304₁
 357₉ 372₃₈ 397₃₀ 618₁ 622₂₇ 623₁₂
 626₈ 626₁₇ 626₂₂ 627₂₈ 631₃₄ 660₁₀ 628₃₈
 664₂₄ 667₃₂ 692₁₃ 742₃₄ 743₃₅ 743₂₈
 781₁₁
 ჰურდი — 427₁₄ 735₂₅
 ჰურდიან ასფარჯი — მორდიან ფ(ა)-
 შარჯი — 566₈ 566₉ 566₁₂ 570₉
 570₃₂ 573₂₄ 574₉ 575₂₇ 775₃₅ 605₂₅
 ჰურდის შარბათი — 557₂₄ 561₂₂
 ჰურკიონი — 396₁₂
 ჰურთი — 365₃₃ 690₃
 ჰური — 93₂₈ 94₂ 95₂ 95₁ 95₂₀ 95₃₀
 97₂₃ 102₉ 105₃₂ 107₁₈ 115₂₂ 116₂₇
 118₁₉ 119₁₂ 121₂₂ 124₁₇ 124₂₈ 125₁
 130₂₈ 150₈ 154₃₃ 155₂₀ 156₁₃ 201₃₈
 202₈ 213₁₉ 255₃₀ 277₄ 286₃ 291₁₉
 292₃₄ 323₁₈ 324₃₄ 326₂₂ 367₆ 332₁₁
 334₈ 335₃₅ 338₁₈ 338₂₀ 340₂₇ 340₃₄
 344₁₉ 351₁ 351₁₀ 354₃₁ 372₂₅ 375₉
 395₁₇ 397₂₈ 401₁₄ 423₁₈ 424₁ 426₉
 437₁₂ 437₂₃ 438₉ 445₂₈ 445₃₁ 446₇
 446₁₈ 446₂₇ 447₁₀ 448₂₈ 449₈ 449₁₁
 461₃₀ 466₃₈ 476₃₇ 490₂₅
 ჰური — 501₃₉ 502₂₄ 503₂₁ 503₄₀ 503₁₁
 505₄₀ 506₃₈ 508₁₉ 511₁ 509₁ 510₁₈
 524₃₇ 534₃₄ 545₂₅ 546₁₁ 547₂₅ 547₃₈

548₃₃ 569₁₇ 570₂₇ 570₃₅ 570₄₁ 571₆
 571₁₉ 571₃₃ 572₇ 573₆ 576₂₉ 588₃
 602₉ 602₃₄ 614₂₈ 623₂₂ 624₆ 637₂₈
 638₄ 663₂₈ 667₃₆ 668₂₄ 693₆ 693₂₁
 695₇ 695₁₀ 725₂₅ 732₁₅ 735₁₉ 738₂₂
 647₂₄ 651₃ 651₁₁ 654₁₈ 673₂₄ 684₂₈
 785₁₃ 786₉ 789₃₀
 მური არაბი — 106₂₅ 108₂₈ 109₁₂ 110₆
 114_{8, 38} 118_{11, 36} 121₂₀ 128₁₁ 177₂₇
 179₂₈ 190₁₄ 191₃₀ 195₁₈ 198₁₈ 198₂₄
 199₃₁ 200₇ 215₁₉ 399₄
 მური ასფირამ — 745₁₀
 მური თეთრი — 151₃₄
 მურისაფი — 786₃₂
 მურის თესლ — 557₁₁
 მურისაფი ათხარი || მურისაფი — 98₂₈
 99₁₈
 მურის ფურცელი — 338₂₀
 მურტი (ფურცელი თესლი) — 151₃₄
 132₃₂ 140₂₀ 209₃₀ 215_{9, 20} 216₁ 220₁₃
 230_{13, 15} 231₃₈ 255₁ 276₄₀ 397₂₇
 415₂₂ 415₃₆ 415₃₈ 466₃₂ 471₂₂ 489₁₈
 490₁₉ 489₂₈ 490₁₉
 მურტის ზეთი — 209_{1, 13} 276₁₈ 413₂
 456₄
 მუსტაქლე — 256₃₈
 მუსტის ფურცელი — 785₁₄
 მუსუაგი — 370₉
 მუტბილი || კორცთა იღნობს, თმას
 აცენს — 563₃₁
 მუტყალი — 165_{21, 23} 170₉ 170₂₈ 527₄₀
 540₃₀
 მუტყლი — 504₃₅
 მუყლი — 540₃₂
 მუფარუყარბი — 312₁₄
 მუფარე კმელი — 465₇
 მუფლის კურკა — 395₃₀
 მულულაბი || მოლულაბი — 170₁₈ 170₁₈
 170₂₈
 მულურდო — 662₂₈ 691₁₀
 მულურდოს [სახურეტელი] — 449₉
 მულურდოს ფურცელი — 662₂₈ 688₂₈
 688₃₂ 693₃₆ 694₁
 მულურდოს წყალი — 497₃₂ 497₃₅ 531₃₄
 567₃₀ 568₁ 559₃₉ 684₉ 685₂₂ 688₂₈
 755₂₄
 მუყლი || მუკლი — 93₄₀ 115₂₈ 177₂₇
 179₃₀ 182₁₂ 200₁ 210₄ 210₁₅ 293₂₃
 294₁ 317₃₉ 323₁₀ 326₂₀ 338₁₇ 366₁₈

417₃₂ 417_{37, 40} 438₁₀ 446₂₅ 446₂₈
 448₃₈
 მუყლაბრაყი — 257₂₄ 514₁₄ 563₉ 568₁₄
 568₁₈ 589₁₅ 635₉ 635₃₁ 635₃₈ 636₂₄
 636₃₃ 643₂₈ 643₂₇ 684₆ 733₂₀ 786₂₈
 მუჟკატრონი — 118₂₈
 მუჟი — 93₃₀ 97₁₇ 104₃₉ 122_{22, 25} 139₄
 141₁₈ 141₂₂ 146₂₂ 147₁₅ 149₆ 151₁
 152₉ 186₂₅ 229₉ 231₄₀ 237₁₃ 270₂₉
 271₂₈ 276₂₉ 283₁₉ 285₃₆ 288₂₄ 288₂₁
 290₂₂ 291₁ 293₄ 312₁₇ 318₃₀ 322₂₈
 323_{15, 24, 37} 339₃₈ 348₁₇ 351₃₁ 352_{10, 23}
 369₈ 402₇ 431₃₉ 435₁₈ 435₂₂ 443₁
 457₁₄ 461₂ 461_{12, 28} 462_{17, 18}
 463_{11, 7, 24, 25, 32, 33} 464_{24, 18} 465_{3, 14}
 469₁₀ 470₃₆ 474₃ 479_{4, 6} 465_{18, 19, 27}
 466₂₇ 466₃₈ 468_{31, 33} 503₄₀ 592₃₄
 639₁₄ 689₃₅ 692₁₁ 695₁₈
 მუჟის მაქნი — 667₄
 მუჟი ტარმაშინისა — 506₂₉
 მუშა — 449₅
 მუშუქუშა — 255₁₉
 მუცელი — 78₁₅ 79₂ 125₁₂ 127_{6, 18} 129₂₈
 131₂₄ 135₁₄ 141₆ 177₂₂ 178₃₄ 188₁
 197₁₉ 202₁ 202₃ 209₄ 209_{6, 14, 23}
 218₃₅ 221₉ 225₃₀ 228₂₁ 231₁₀ 246₂₈
 249_{8, 13} 250₁₈ 251₂₀ 251_{30, 34} 252₂₁
 272₁ 445₃₈ 461₂₀ 484₁₈ 487₄ 488₅
 490₃₄ 491₂₅ 495₂₈ 786₄ 786₈
 მუცილიერი ქათმის — 755₃
 მუცილიერი [ურდგლის] — 754₂₁
 მუხის გოშიზი — 548₂₈
 მუხის ნაყარი — 626₂ 626₁₇
 მუხის ქერქი — 394₂₇ 569₂₁ 667₂ 746₁₅
 მუხის შემის ცეცხლი — 630₂
 მუხულა თერმუსი — 473₆
 მუხულა (წუენი, სკუპადი, ფქვილი) —
 94₁₈ 248₁₀ 271₂₂ 271₂₇ 272₄ 257₂₇
 283₂₉ 319₂₉ 322₃ 324₁₀ 357₂₇ 367₃₀
 380₁₁ 387₁₃ 387_{16, 18} 387₄₀ 401_{1, 28}
 402₉ 417₃ 458₆ 471₉ 496₁ 622₂₈
 763₃₄ 763₄₀ 766₂₅ 776₄₁
 მუხულისა ფქვილი — 510₂₇ 733₁₃
 მუხულის წუენი, წყალი — 611₃₈ 638₃
 660₃₁ 691₂₂
 მუხლა — 734₂₈
 მუკლი — 178₂₁ 178₃₃ 183₁₃ 251₂₅
 მუგრტყალი — 437₂₂
 მღვიდროს წყალი — 300₇ 302₂₅ 411₈

მლირდელი — 586₁₀ 759₉ 759₁₇ 760₁₉
 760₂₈ 781₂₈
 მლუიარი — 494₅ 495₁₈ 495₂₀ 495₂₅
 662₃₈ 744₂₀
 მლუიდროს წყალი — 300₇ 302₃₅
 მუ(უ)აეისკულა — 254₁₄
 მუ(ა)რანი წყლისანი 759₁₀
 მყურის (მწუანისა) სისხლი — 349₈₁
 მშრალი მალაპა — 650₃
 მხორე ცხენთა — 750₂₂
 მციბე ყრმა — 144₇
 მძროს წვენი — 567₂₃
 მწარე ბაერკი — 525₃₁
 მწარე ვაშლი — 380₂₈
 მწარე ნუში — 366₃
 მწარე ნუშის გომიზი — 97₂₇
 მწარე ნუშის გული — 733₂₁
 მწარე ნუშის ზეთი — 357₁₉ 357₂₇ 359₂₄
 359₁₁ 740₃₀
 მწარე ქლიავის გურკის გული — 621₃₁
 მწარე ყუსტი — 591₈
 მწერი — 758₉
 მწლუკუის სკინტლი — 306₈
 მწუნან გუნდა — 255₃₇ 363₁₈ 369₂₁
 მწლოკუის სკინტლი — 306₈
 მხავისი — 705₁₈
 მხუევი — 79₁₂ 80₁₄ 615₃₀ 616₁₃
 მკარი 265₃₃ 265₃₉

ნ

ნაბთი — 593₁
 ნაბიჭი — 750₁₀
 ნაბკის ქალი — 572₁₈ 572₂₅
 ნადირი — 767₁₂
 ნავალი || განავალი — 69₂₂ 69₂₄ 57₂₇ 28₁
 75₃₂ 34 76₂ 8₇ 9₁₁ 13₁₄ 79₂₈ 30₁₁ 41
 ნავთი — 288₉ 342₁₃ 643₃₈ 735₁₈
 ნავთი თეთრი — 357₃₅ 358₂₁
 ნ(ა)ვთის კუაშლი — 735₁₀
 ნავთის მარილი — 136₁ 137₁₈ 158₃₄
 ნაველლი-69₂₈ 70₁₈ 162₁₈ 166₁₈ 166₁₈ 168₈
 168₂₀ 168₃₄ 183₃₈ 228₂₀ 263₁₅ 253₂₅
 269₂₈ 362₁₈ 362₁₈ 399₃ 482₂₀ 482₂₂
 488₃₂
 ნაველის აფთრის — 753₂₄
 ნაველი (აქლემთა) — 752₂₀
 ნაველი (დათუის) — 753₃₁
 ნაველი (ოფოფის) — 758₁

ნაველი (ქათმის) — 755₇
 ნაველი (ცხურის) 751₂₈
 ნაზფარმნიტონი — 447₁₃
 ნაერთენი — 165₄ 165₉ 7₃₅
 ნამგალას ნაველი — 340₂₄
 ნამბ — 257₃₈
 ნანა — 414₃₈
 ნანავთარის ზეთი — 712₂₀
 ნანახეია — 111₁₄
 ნანხუა || ნანახუა || ნამხუა — 99₂₁
 106₂₄ 107₁₉ 109₁₁ 123₁ 127₁₀ 132₃ 81
 133₉ 136₃₅ 137₁₄ 137₂₇ 138₃₄ 139₂₈
 144₁₃ 145₁₁ 148₂₈ 149₂₈ 165₂₉ 179₁₁
 182₁₀ 190₂₄ 199₄ 200₂₄ 257₃₀ 305₁₇
 347₁₁ 414₃₃ 416₄₀ 427₈ 433₇ 434₃
 435₃₀ 440₈ 440₂₇
 435₃₀ 440₈ 440₂₇ 499₂₈ 500₃₄ 521₁₈
 524₁₂ 548₄₀ 565₉ 568₄₁ 570₄₀ 571₂₈
 588₂ 588₂₇ 602₃₁ 603₁ 603₁₄ 610₁₁
 614₈ 614₂₈ 662₇ 683₃₄ 683₄₀ 695₃₄
 724₃₇ 725₈ 725₂₈ 749₂₇ 785₁₅ 788₁₁
 ნაუღა || ნაუღი — 149₂₇ 151₃₁ 152₁₇
 181₃₇ 184₂₈ 185₃ 187₂ 187₅ 187₃₁
 188₈ 189₂₃ 190₈ 190₂₄ 190₃₅ 194₂₈
 ნაუთის თესლი — 602₃₄
 ნარგისი — 279₁₀ 443₂₅
 ნარგისის ზეთი — 322₁
 ნარდინი || ნარდი || ნარდიონი — 124₁₈
 526₁₄ 725₃₈
 ნარდის ზეთი || ნარდიონის ზეთი —
 200₁₅ 201₇ 17₂₈ 34 202₁₈ 205₃₄
 209₃₃ 445₆ 30 447₂₈ 11₁₉ 28 447₄₁ 487
 449₃ 500₇ 509₂₈ 510₂₁ 511₁₄ 527₄
 547₂₇ 547₂₉ 568₂₃ 609₂₁ 679₂₁ 685₁₈
 687₂₃ 689₃₃ 693₆ 790₄
 ნარი — 476₂₃
 ნარიჩი — 306₁₀ 467₄₁ 471₄₀ 473₅
 ნარის ეკალი — 592₃₀ 593₂₇
 ნარ-მუშვი — 312₁₈ 421₃₈ 434₁₈ 436₁₈
 436₁₅ 441₁₀ 450₁₈ 474₇ 474₃₁ 479₈
 582₃₃
 ნაროს თესლი — 506₂₈
 ნარქევა — 502₃₈ 600₁₃ 600₂₁ 601₈ 694₁₁
 ნარქევი შ(ა)ვი — 602₈
 ნარქუის ზეთი — 679₂₁
 ნარკი || 647₁₇
 ნასიკვი — 643₅ 643₃₅
 ნასურის ძარღვი — 790₈
 ნატეხარი — 85₈

ნალბაზი — 133₁₁ 135₄₁
 ნალკელის აგებულება — 528₁
 ნალკელი კაბის — 116₄₁
 ნალკელი ზროხისა (წიქვლედი) ინლო-
 ური — 510
 ნალკელი ღორის — 358₂₇ 361₇
 ნალკელი [გძღარბთა] — 754₂₂ 754₂₇
 ნაყარი [ჯარჯინის] — 734₅
 ნაყარი — 271₂₂ 695₂₂ 751₆
 ნაყარშატი — 145₁₂ 707₂₄
 ნაძუის გომიზი — 511₁₉ 527₁₈ 548₂₁
 549₁₈
 ნაძვის ზეთი — 527₄ 527₃
 ნაძვის, თესლი — 532₃₂ 600₁₂
 ნაძვის კევი — 733₂₅
 ნაძვის ნიგოზი — 546₁
 ნაწლევი — 263₃₀ 480₂₈ 480₂₉ 482₂₈
 ნაწლევა აგებულება — 550₂₂
 ნაწლევი იყარი — 403₁₄
 ნაწლევი გამართული — 403₂₈
 ნაწლევი თორმეტითი — 402₂₈
 ნაწლევი კოლონი — 403₂₀
 ნაწლევი შმარბული — 403₃
 ნაწურავი ბოლოკის — 534₁₉
 ნაწურავი ღვლო შმარისა — 534₁₈
 ნახეწი [ირმის]რქის — 752₃₃
 ნახეწი ლართის — 753₃
 ნაქუეწი ყვითელი სილენძის — 527₁₂
 ნაკუელი — 478₂
 ნაქუი (ნაქუი) — 601₃₂ 602₁₂ 614₆ 614₂₂
 ნელოფ(ა)რი, ნელოფარი — 513₃₄ 514₄
 514₂₄ 514₃₈ 516₁₂ 516₂₂ 625₃
 ნელოფარის ყუაველი — 645₂
 ნელოფარის შესასმელი — 512₂ 513₁₉
 513₃₂ 514₁₇ 514₂₂ 516₄₁
 ნელოფარის ძირი — 592₃₃
 ნელოფარის ზეთი — 512₂₈
 ნერეკეუა — 570₄₁
 ნერწყუი — 190₁₂ 785₂₂ 785₂₉
 ნესტუი — 71₂₀ 71₂₁, 28, 38 72₁₀ 174₆
 ნესტუი (თესლი, ტყავი) — 165₂₈ 172₂
 184₁₇ 194₂₇ 249₁₆ 249₂₈ 250₃₃ 364₁₀
 370₁₈ 380₂₂ 384₂₉ 450₁₈ 611₃₁ 611₃₈
 612₂₉ 612₃₄ 613₃₀ 706₂₀
 ნესტუის ძირი — 642₃
 ნეძბი (თესლი) — 125₁₈, 22 185₃ 211₂₄ 291₁₃
 ნეხტი — 491₂₀ 527₃₀
 ნეთიად — 258₁
 ნიახური (თესლი, ძირი) — 93₂₉ 95₂₂ 97₂₂

96₂₈ 98₂₈ 102₂₁ 103₂₂ 106_{2,22} 107_{3,14}
 109₁₀ 105₂₁ 114₂₁ 116₂₂, 22 117₁₀
 119₃ 122₂₂ 125₂₂ 126₁₀ 127₉ 131₁₄
 132₂ 133₂ 135₂₇ 136₃₄ 137₁₇ 138₃₄
 142₁ 142₁₉ 144₁₃ 148₂₈ 150₄ 158₂₀
 159_{12,24} 160₃ 161₁₄ 162₂₇ 166₂₂
 167_{16,17} 170₂₁ 170₃₂ 171₁₃ 172_{5,18,36}
 173_{22,24} 174_{11,12} 177₂₂ 179₃₁ 181₁₁
 182₁₀ 185₃ 191₃₂ 193₂₁ 194₂₂ 195_{1,17}
 197₃₄ 198₂₀ 199₃ 200₂₂ 222₃ 222_{3,31,3}
 223_{18,29} 224₄ 225₆ 225₉ 272₁₈ 281₂₈
 300₄ 305₁₆ 366₁₇ 366₂₈ 379₁₅
 ნიახური — 387₆ 390₉ 397₂₂ 402₆ 411₁₄
 414₃₅ 416₆ 416₉ 417₁ 420₂₂ 422₁₇
 426₂₀ 426₂₁ 427₂ 427₄ 427₂₂ 428₉
 432₂₈ 433₈ 434₆ 434₂₀ 434₃₁ 435₃₀
 435₃₁ 436₈, 28, 37 437₁ 437₁₂ 437₃₁
 437₃₂ 439₃ 439₃₄ 439₃₈ 440₂₇ 441₉
 442₂₈ 442₃ 443₆ 443₉ 445₂ 447₁₈
 450₂₈ 453₂₂ 466₂₇ 471₁₈ 475₂₈ 494₄₄
 495₂₀ 496₁
 ნიახურის თესლი — 499₂₂ 500₃₂ 500₂₂
 500₃₈ 501₄ 503₆ 503₂₁ 503₃₈ 503₃₁
 505₁₉ 505₂₂ 506₃ 506₂₂ 506₂₈ 506₂₂
 507₄₁ 523₃ 527₁₃ 533₁₃ 534₆ 542₂₇
 544₆ 570₇ 570₂₀ 570₃₄ 570₄₀ 571₁₈
 572₆ 583₇ 583₁₈ 587₂₇ 588₂ 588₂₈
 590₄₁ 601₁₈ 601₂₂ 602₁ 602₃₁ 602₂₉
 602₄₁ 610₁₀ 611₁₂ 612₃₂ 613₂₂ 614₁₉
 614₃ 614₂₄ 619₁₃ 661₉ 662₆ 667₃
 680₉ 683_{12,13} 683₃₄ 684₂₀ 686₃₂ 687₂₂
 690₂₁ 690₃₁ 695₃₂ 696₃ 696₉ 717₂₈
 718₂₇ 718₃₂ 719₂₈ 719₃₂ 719₃₈ 723₂
 724₃₈ 768₂₂ 770₂ 772₆
 ნიახურის აფრასი — 718₂₂
 ნიახურის წყალი — 117₁₈ 120₆ 123₂₉
 126₁ 138₂₂ 150₁₃ 156₆ 182₂₂ 192₃
 195₁₁ 194₁₁ 334₂₂ 502₁ 525₂₂ 288₃
 602₂₇ 612₂₈ 613₁₈ 613₂₂ 614₃₂ 687₃₂
 695₁₁ 720₂ 722₂₇ 723₄₀ 724₁₀ 725₁₈
 727₁₇ 758₃₄
 ნიგოზი || წიქვლები — 123₁₁ 230₁ 241₆
 241_{3,17} 245₃ 248₂₂ 336₃₁ 382₇ 402₁₀
 412₆ 413₂₂ 440₁₂ 440₂₀ 452₂₁ 479₇
 479₉ 479₁₂ 589₂₈ 590₁₂ 590₂₁ 591₃
 592₁₇ 622₂₂ 625₂₂ 649₂₂
 ნიგეზის აუზარი — 575₂₂
 ნიგეზი, ბრანგი — 589₃₂
 ნიგეზის ზეთი — 219₂₀ 247₃₁ 248₆ 286₂₂

322₄, 30 324₃₈ 344₃₂ 344₃₄ 345₃₀
 558₄₀ 592₂₈ 583₃₂ 593₁₂ 599₂₈ 680₁₈
 735₉ 767₃ 767₂₂ 790₃₂
 ნიგუზის რუბი — 691₃₃
 ნიგოზი საროსა — 534₃₀
 ნიგუზის ფურცელი — 733₈
 ნიგუზის ქერტი — 730₉ 732₃₅ 732₃₇
 ნიზლი — 451₂₃
 ნილოფარი || ნელოფარი — 98₂₈ 101₂₀
 386₁₈ 391₅
 ნილოფარი — 323₈ 325₁₇ 325₂₀ 454₂₁
 ნინაფარის ზეთი — 700₅ 705₂₂
 ნინეფარის თესლი — 713₉
 ნიორი — 271₃₂ 300₂₉ 300₃₅ 302₉ 314₄
 345₈ 357₄₀ 358₂₇ 370₅ 370₃ 377₁₈
 395₂₁ 401₄ 402₈ 466₈ 589₁₉ 589₃₉
 590₂₈ 591₁₅ 592₂₄ 594₁₀ 602₂₁ 604₂₈
 618₂₈ 653₂₄ 670₂₈ 672₃₈ 672₃₁ 692₂₇
 728₃₀ 729₃₈ 732₉ 761₁₂ 761₇ 734₁₁
 ნიორი ველური — 93₃₄ 128₃₄ 154₂₇
 ნიობარი — 80₂
 ნიშადური — 181₇ 229₃₅ 230₃ 302₁₃
 304₂₀ 315₂₆ 343₁ 346₃₃ 351₁₉ 351₂₈
 369₂ 369₁₄ 369₃₈ 377₃₃ 378₂₂ 393₃
 397₂₁ 399₁₀ 439₈ 441₁₂ 524₂₁ 589₃₈
 735₁₇ 735₂₈ 742₄₀ 788₁₄
 590₂₂ 590₃₅ 619₃₈ 732₂₂ 732₂₅ 734₂₉
 ნიშასტავი — 175₃₀ 184₁₆ 194₂₇ 187₂₈
 188₇ 192₂₈ 193₁₁ 194₁₃ 298₃₁
 331₁₈ 350₁₈ 367₃₂ 369₁₁ 388₁₈
 389₁₄ 393₃₀ 398₁₄ 398₂₈ 398₃₃ 399₃
 434₁₇ 472₂₈ 499₁₉ 551₃₈ 551₂ 564₁₉
 629₃₇ 637₃₂ 650₃₅ 708₄ 702₃₆
 ნიშას — ტავი დიკისა — 159₂₀ 108₂₈
 109₁₈ 110₈ 112₃₈ 353₁₀ 353₂₁ 353₃₈
 354₇
 ნიშქარი — 386₃₁
 ნოტიო — 440₃₈ 441₅
 ნოშლარი — 468₃₄ 468₃₅
 ნოთნი — 258₂
 ნუმაისა შარაბი — 238₂₀
 ნუმაისა წყალი — 238₂₂
 ნუბარტი —
 ნუვიკი — 257₄₀
 ნუიკა — 257₄₀
 ნუში — 248₁₀ 250₃ 250₂₁ 362₃₈ 364₁₁
 379₃₄ 382₇ 382₂₅ 386₂₂ 387₉ 383₁
 388₁₅ 388₂₈ 391₁₀ 400₁₅ 500₄₀ 500₂₈
 501₄ 507₃₈ 534₄ 534₆ 557₃₈ 559₁₁

559₄₁ 591₁₃ 599₂₇ 600₃ 601₁₈ 601₃₈
 602₁₄ 602₂₈ 611₂₅ 612₃₈ 623₂₈ 630₂₈
 601₃₉ 602₁₄ 602₂₂ 611₃₅ 612₃₆ 623₂₈
 630₂₈ 707₂₂ 710₁ 719₂₃ 719₃₇ 765₂₈
 770₂₉ 786₂₀ 787₉
 ნუშის გომიზი — 128₁₀ 445₂₈ 511₄
 526₃₅
 ნუშის ზეთი — 110₂₈ 135₈, 22, 25 136₆
 150₁₁ 171₂₉ 172₁₉ 187₃₅ 189₆ 190₇
 212₂₈ 268₉, 12 292₁₁, 12, 21 302₄₁ 306₉
 310₃₈ 312₃₅ 318₉, 37 325₂₂ 357₃₂
 361₈ 364₁₀, 12 376₃₄ 376₃₄, 38 379₉
 380₈, 12 380₃₁ 382₃₈ 384₁₂, 31 385₈, 28
 387₅, 17 388₉, 11, 20, 25 391₁, 7, 18
 414₂₀ 416₉, 18 463₁₈ 477₄₁ 478₃₉
 479₁₀ 489₁₈, 18, 19, 40, 490₁₀ 491₈, 9, 30
 492₁, 9, 22, 25, 29 560₂ 567₂₅ 583₁₀
 611₂₁ 612₁ 613₃₅ 630₂₇ 638₃₉ 642₂₉
 706₂₈ 707₂₉ 711₃₈ 717₃₂ 726₃₇ 727₁₃
 733₂₈ 737₂₈ 762₃₂ 762₃₅ 763₂₄ 763₃₈
 764₉ 767₁₄ 789₅
 ნუში მწარე — 126₁₈ 173₇ 185₂ 188₁₈
 190₁₄, 24 194₂₈ 195₅ 287₂₂ 302₁₇
 303₂, 17 304₁₈ 317₄₀
 ნუშის რქე — 249₃₈ 386₂₈ 387₃₉
 ნუში ტკბილი — 145₂₈ 185₁ 188₄ 189₁₈
 190₂₇ 286₂₈ 287₂₂ 304₂₁ 330₂₃ 348₂₉
 ნუშის ქერტი — 785₃₈
 ნუშის წყენი — 249₇
 ნუშის წყალი — 634₁₆
 ნუში ჰამოი — 344₃₄

ო

ოთნი — 255₂₄
 ოთხრ — 329₃₈
 ოლბა — 317₃₅
 ოლითას ქულები — 248₈
 ოლმუთაისი — 257₃₂
 ოპრილო, ოპრ(ი)ლი, ოპრელო — 622₁₂
 626₉ 646₂₈ 647₁₂ 647₂₄
 ონიქიბურის თესლი — 118₃₈
 ონიქარი — 258₁₈
 ორბისა შავისა ნაველე — 288₃₉ 290₃₀
 ორფერი — 734₂₈
 ოსპი || ოსპნი — 248₃₁ 253₂₅ 270₂₇
 270₄₁ 274₃ 274₁₇ 290₁₉ 291₂₈ 294₂₉
 314₅ 335₂ 344₁₀ 350₂₅ 362₄₀ 364₃₇
 369₃₅ 362₃₉ 370₂₇ 371₂₅ 376₃ 377₁₉

379₃₅ 387₃₄ 390₂₈ 390₂₈ 392₁₈ 411₄₀
 415₃₀ 420₃ 444₁₈ 451₃₄ 452₁₇ 493₁₉
 494₆ 493₁₈ 494₆ 512₂₉ 560₃ 561₃
 561₃₇ 565₂₉ 569₃₄ 622₄ 626₄ 627₁₄
 627₂₇ 628₂₄ 629₁₂ 630₁₂ 631₁₉ 653₁₀
 660₁₅ 662₂₉ 707₂₃ 711₃₄ 713₁₉ 715₁₀
 715₂₇ 715₂₈ 764₁₇
 ოსპის სახურეგელი — 660₇
 ოსპის ფეკილი — 362₂₅ 387₃₉
 ოსპი წითელი — 782₁
 ოსპის წყალი — 109₂₄ 364₃₃
 ოუპან — 258₁₁
 ოფლი — 165_{11, 18} 246₁₉ 248₄ 481₁₈
 481₁₇ 483_{21, 27} 484₃
 ოფოფი — 586₉ 757₇₃
 ოფოფის კორცი — 757₃₀
 ოქრო — 122₃₄ 123₂₅ 123₂₈ 743₃₃
 ოქროს წილა — 254₂₇ 331₂₄ 332₇ 335₁₁
 341₁₈ 341₂₃ 342₃₃ 343₃₄ 346₂₉
 ოყნა — 95₁₄ 271₂₀ 378₁₃ 378₁₇ 421₆
 448₂ 499₂₁ 554₃₈ 566₃ 567₁₀ 567₁₃
 567₂₀ 567₂₂ 569₁₈ 575₃ 575₃ 575₉
 575₁₉ 575₂₈ 575₃₈ 576₅ 576₁₁ 581₈
 582₁₂ 583₁₅ 583₂₄ 583₃₅ 583₃₈ 584₃₅
 586₂₇ 587₄ 587₉ 587₁₃ 587₁₈ 587₂₈
 599₁₂ 599₂₅ 599₂₉ 599₃₄ 599₃₈ 600₁₉
 600₂₉ 609₂₄ 610₂₈ 629₂₉ 633₃₁ 635₁₅
 635₂₂ 666₂₁ 668₁₁ 671₁₈ 679₁₃ 679₂₂
 679₂₇ 680₁₂ 680₁₇ 688₁₃ 690₁₇ 707₃₈
 790₃ 790₈ 790₇ 790₁₃ 790₂₈
 ომინდარი — 239₁₀ 253₃₅ 257₄ 270₂₉
 294₃₈ 309₂₅ 333₁₄ 336₂₇ 358₁₅ 377₉
 490₁₉ 492₃₁ 513₁₁ 514₃ 515₃₆ 591₂₈
 639₂₄ 788₂₃
 ოშეი — 341₂₄ 342₃
 ოშნანი — 623₁₈ 626₇
 ოშნიი — 256₉

ბ

ბაბლა — 121₂₉
 ბაღრ[ა]შხოე — 591₇
 ბაშა — 393₁₈
 ბანდრისა შარაბი — 238₁₈
 ბანანაშის ფურცელი — 514₄
 ბარ(ი)ს თესლი — 561₁₈
 ბასეაიჯი — 311₂₁ 513₁₅ 514₆
 ბატარა ცხენის ტერფი — 695₂₁

ბატრუკი — 357₁₀ 357₁₃ 357₂₃ 359₂₂
 362₁₉ 362₂₀ 368₃ 372₁₀ 376₃₁ 637₂
 637₂₈ 638₃ 646₁₈ 646₂₈ 647₃₉
 ბატრუკის ალუბა — 564₄₁
 ბატრუკი დას[ა]კრებელი — 505₂₈
 ბაქსიმანდი ბერძელი — 208₁₉
 ბაქსიმანდი კველი — 202₆ 204₁₈
 ბაშა — 750₁₃
 ბელი — 147₁₃
 ბეტერონი || პენტროანი — 256₁₁ 258₃₉
 ბილთენი — 592₃₈
 ბილო (სილო) — 753₁₉
 ბილოს სეორე — 694₂₁
 ბილოს შუეი — 753₁₁
 ბილოს ძალი — 753₁₃ 753₁₄
 ბილილი — 101₂₀ 102₃₁ 103_{9, 25} 104_{18, 38}
 110₂₉ 111_{4, 13, 23} 112_{3, 20} 115₃₄ 130₂₈
 133₂₀ 136₁₄ 161₁₂ 170₂₀ 177_{4, 22}
 178₂₉ 179₁₀ 180₁₄ 185₁₅ 186_{2, 29}
 190_{3, 25} 195₁₈ 197₁₀ 219₁ 224₄ 239₉
 247₃₉ 247₄₁ 267₁₉ 267₃₀ 271₆ 291₁₇
 316₁₂ 317₁₀ 322₉ 322_{13, 19} 326₂₇ 326₃₃
 332₁₆ 333_{1, 84} 340₃₁ 343₂ 349₃₇ 345₁₁
 346₃₂ 347₁₀ 347_{34, 25} 349₂₉ 351_{1, 18}
 367₃ 370₃₈ 372₃₈ 382₈ 390₈ 390₂₁
 392₂₅ 409_{16, 31} 410₇ 410₉ 418₃₄
 422₂₁ 423_{3, 19} 427₄ 430₁₇ 432_{12, 32, 34}
 433_{3, 21} 434_{1, 17, 38} 435_{25, 33} 436_{4, 14, 28}
 437_{3, 33} 438₃₁ 439_{4, 22, 31} 441_{10, 21}
 442_{3, 10} 453₃ 453₂₁ 461₃₈ 466₈ 477₃₈
 492₁₁ 495₂₅ 501₂₅ 501₃₁ 503₂₉ 506₁
 507₈ 507₁₂ 507₂₈ 507₄₀ 510₄₀ 520₁₇
 521₁₄ 521₃₄ 524₁₁ 525₁ 532₃₃ 532₄₀
 534₃₄ 544₆ 547₂₂ 549₁ 565₉ 573₃₂
 573₃₇ 574₁₈ 613₂₇ 623₂₀ 624₁₃ 666₁₃
 666₃₁ 667₃₈ 689₃₀ 674₈ 687₈ 725₉
 762₁₈ 762₂₀ 763₉ 768₃₉ 781₃ 782₈
 782₁₃ 783₂₃ 786₉ 787₁₀ 787₃₃ 788₁₈
 788₂₈ 789₁ 789₁₁

ბილილი გრძელი — 131₁₂ 153₄
 ბილილის ცუარიშნი — 661₁₀
 ბილილი თეთრი || ბილილია — 93₂₁
 93₂₅ 96₁₉ 96₂₅ 97₁₃ 97_{25, 38} 98₂₄
 99_{20, 28} 100_{13, 30} 101₂₀ 114₁₈ 117₉
 118_{11, 40} 119₂₂ 121₁₅ 122₃₃ 123₁₂ 125₄
 131₁₁ 139₁ 143₂₉ 150₂₁ 153_{17, 31} 154₃₂
 155₉ 156₃₇ 506₁₂ 527₃ 545₁₈ 545₂₂
 568₉ 725₂₃

წი. ბ. ფანასკერტელი-ციციშვილი

პილილი ქუნდუსა — 362₈
 პილილი შაეი — 114₁₈ 117₉ 123₁₂ 125₁₈
 128₃₃ 129₅ 131_{17, 28} 132_{7, 30} 133₈
 134_{11, 25} 135₁₀ 138₁₈ 139₃ 142₃₄
 143₂₉ 146₃₀ 148₂₄ 149₄ 150₂₁ 151₁₅
 153_{17, 34} 154₃₂ 155₂ 156₃₇ 160₃₈
 355₂₇ 391₃₅ 399₁₁ 418₈₀ 432₂₄ 725₃₄
 პირი — 246_{8, 18, 21, 32} 247_{1, 4, 20} 248_{19, 29, 38}
 249_{30, 35, 40} 251_{5, 19, 38} 250₄₁
 251_{3, 7, 16, 28, 29, 88} 252₃ 266₃₂ 271₈₁
 369₁
 (პირის გამორეცხვა) — 370₈ 370₂₈ 372₁₉
 პიტნა — 106₈ 107₁₈ 111₁₈ 118₁₃ 125₅
 132₉ 197₃₃ 235₁₃ 236₁ 248₁ 254₂₈
 272₃₃ 278₁ 279₃₃ 289₃₁ 309₁₅ 314₁₅
 320₁₀ 324₁₇ 324₂₅ 327₃₃ 336₃₈ 336₃₇
 356₂₄ 467₂₇ 377₁₄ 398₂₈ 400₃₂ 402₆
 412₂₈ 413₃₂ 413₃₃ 415₃₇ 417₁ 422₂₉
 426₂ 427_{3, 7} 427₂₂ 430₁ 436₈ 435₂₈
 437₃₀ 439₃₈ 457₁₈ 469_{7, 39} 514₈ 521₄
 525₁₉ 526₃₅ 536₁₈ 542₂₀ 544₁₁ 544₂₅
 588₂ 603₁₀ 605₃₅ 605₃₈ 619₁₃ 639₁
 640₁₉ 642₁₇ 686₃₉ 687₈ 696₄ 741₂
 772₈
 პიტნა მთის — 93₃₃ 674₁₈
 პიტნის შარბათი — 235₁₀ 235₃₈
 პიტნა წყლის — 150₂₃ 346₁₈ 506₂₈ 590₄₀
 603₉ 674₁₈
 პიტნის წყალი — 125₄₁ 182₁₄ 198₃ 361₁₁
 525₂₃ 525₂₅ 585₁ 640₉
 პოო — 567₂₈
 პოოს ნიშანი — 636₁
 პოხუეი — 420₂ 445₁₃ 547₃ 548₁₅ 583₁₉
 584₃₃ 600₈ 695₂₇
 პრასა ასურული — 179₈
 პრასი — 136₂₂ 179₃₀ 361₉ 382₂₉ 387₂₀
 477₂₉ 568₁₂
 პრასის თესლი — 99₃₈ 100₁₄ 101₁₄ 136₃₄
 141₁₇ 371₃₇ 505₃₀
 პროტუქცია — 257₉
 პური — 136₂₁ 212₁₉ 234₁₁ 242₁₅ 248₁₁
 249₃₀ 272₄₀ 274₂₁ 275₂₈ 278₄₀ 404₁₇
 409₄ 447₃₁ 454₃₀ 464₃₇ 464₈₈ 465₂₂
 508₁₉ 508₂₀ 685₁₀ 693₃₉
 პურის ცომი — 206₁₈

უგაბა || ეანგრისა — 253₁₉ 304₀₄ 337₂₈
 347₉ 350₇ 350₂₉ 351₁₈ 354₂₈ 354₃₉
 355₃ 367₃₈ 397₂₈ 619₃ 620₁₀ 623₃
 626₉ 647₂₈ 647₃₄ 648₂ 648₁₁ 649₃₇
 664₂₈
 უევა მუღღრი — 621₂₈ 621₃₂
 ეანგარის მალამა — 649₁₄
 ეირაკი — 652₂₄

რ

რაბაშლანი — 115₂
 რაენის თესლი — 310₁₇
 რაზიანი || რაზიანე — 166₈ 170₃₇ 490₂₀
 491₁₁ 492₁₈ 514₇ 789₈
 რაზიკი — 570₁₄
 რაზიკისა ზეთი — 504₃₄ 536₄ 609₂₁
 687₁₁ 689₂₈ 690₈ 695₁₄
 რაზიანის თესლი — 99₃₈ 239₈ 311₁₈ 388₂₄
 521₅
 რაზიანის წყალი — 337₂₈ 339₁₁ 343₁₃
 რაზიკის ზეთი — 445₈ 446₉ 446₂₉ 448₁₃
 494₁₁ 496₁₈ 496₂₂
 რათონა — 664₅ 664₁₈ 664₃₂ 734₃₅
 რათონი — საკმელი დიდორი — 749₃₈
 რამაქსუქი — 209₂₉
 რამი ჰარნისი — 97₃₁
 რამიპინი — 251₃
 რასანა — 454₅ 635₃₃ 635₃₄ 734₂₄
 რასუსტი — 258₁₈
 რატიმა — 745₉
 რატაბის თესლი — 97₃₇
 რატბას || ოლავერტი თესლი — 151₃₃
 რატბას ძარღუი — 536₃
 რატინა || თეთრა საკმელი რატანი —
 509₁₅ 616₅
 რაშა — 321₁₉ 324₂₈
 რგომა ყუაეთა — 756₁₇
 რეანი — 362₉ 474₈₉ 475₁₃ 475₂₀ 475₇₂
 475₃₀ 492₁₇
 რელი — 402₁₁
 რევანდი || რევანდისინი || რევანდიჩო-
 ნი — 102₃₄ 105₁₇ 106₂₁ 107₁₃ 115₃₈ 123₁₀
 132₂₇ 144₃₄ 145₁₃ 153₁₈ 153₃₃ 170₃₈
 175₃ 175₁₁ 177₂₇ 181₃₃ 185₁₈ 193₃₀
 196₁₂ 198₁₉ 224₃₄ 224₃₈ 232₁₃ 258₁₃
 279₂ 379₃₈ 417₃₀ 419₃ 438₉ 462₂₅

474₃₂ 479₈ 489₃₈ 490₈ 490₂₀ 492₂₀
 501₁₈ 501₂₂ 503₃₈ 507₁₁ 515₂₈ 522₂₁
 544₂₀ 555₃₈ 602₈₇ 602₃₉ 610₁₈ 614₃
 614₂₃ 680₈ 687₇ 723₃₅ 786₂₉ 790₁₀
 რევაჯი — 400₂₈ 465₁ 465₂₃ 474₄₀ 475₁₁
 რევაჯის თესლი — 621₃₁
 რევაჯის რუბი — 559₂
 რემი — 102₉ 673₂₄
 რიბეზ — (სომხურად ხავრატსა ქქუიან.
 ჭინტიანა ძირსამისსი). — 749₁₈
 რიბელი — 344₂₇ 752₇ 752₂₀ 755₄ 757₃₃
 რიშიაპინა — 245₃₇
 რიტე — 299₃₇
 რკინა — 344₃₆ 780₂₇
 რკინის ბაყლი — 788₁₅
 რკინის წილა — 98₂₈ 101₂₂ 136₂ 136₈
 136₁₇ 136₃₂ 357₁₂ 376₃₇ 414₃₁ 416₃₈
 439₁ 439₁₁ 439₁₂ 439₁₉ 439₂₃ 440₂₈
 441₁₃ 668₁₅
 რკინის წყალი — 691₁₃
 რობარზიჯი — 444₁₄ 497₃₂ 567₃₄ 658₃₄
 659₂₉
 რობოამი — 308₁₁ 308₃₁
 როდანის ფურტელი — ყუაეილია მწყუ-
 ვისაეე — 747₃₄
 როუ — 641₃₂
 რსხათჳი — 732₃₁
 რუბი — 152₃₄ 199₉ 248₂₃ 248₃₀ 365₁₁
 387₃₈ 393₃₉ 410₇ 416₃₀ 416₃₁ 422₂₈
 429₁₂ 429₂₀ 429₃₈ 430₁₁
 რუბისესი — 184₂₈ 185₂ 366₁₈ 367₄
 387₈ 467₃₁ 786₂₃
 რუდაფინი || შარარჯაბარ — 709₂₇
 რუდენესავარდი — 116₄
 რუზი — 254₃₈
 რუნაჯი — 311₁₈
 რური — 618₁₈
 რუსამი — 245₃₈ 249₄₀
 რუსუბა — 69₃
 რუყა — 165₂₄
 რუშნა — 347₂
 რქ(ა) — 692₈
 რქი გუელის — 760₈
 რქი 'თხისა — 502₂₈ 502₃₈
 რქი ირმის — 535₂₀
 რქა ჩეილი — 455₃₉
 რქსის ძირი — 101₁₅
 რძე — 238₃₈ 246₃₃ 246₃₅ 248₃ 251₁₂
 251₂₁ 252_{18,18} 276₁ 289₂₅ 369₄ 370₂

375₈ 379₂₁ 380₂₃ 382₃₇ 383₃ 383₃₄
 385₂₉ 393₃₄ 409₂ 409₃₂ 409₃₄ 413₂₅
 416₂₁ 421₃₃ 560₃₈ 574₁₁ 590₂₂ 591₉
 594₈ 636₈ 649₂₁ 665₂ 666₈ 761₃
 761₉ 771₁₃
 რძე აღამის ტომისა — 771₂₁
 რძე დედაკაცისა — 271₅ 276₃₂ 280₁₈
 280₃₉ 285₂₅ 287₁₇ 288₂ 288₁₂ 289₂₄
 292₃₇ 323₂₀ 331₂₈ 332₃ 332₂₇ 332₃₉
 333₁₈ 334₈ 335₂₁ 339₁₉ 339₂₉
 339₂₅ 340₈ 340₉ 342₂₃ 342₇ 342₁₁
 344₃₀ 345₇ 351₅
 რძე ვირის — 325₂₅ 344₄ 350₁₇
 რძე ცხურის — 328₂₃
 რწესიან — 258₁₄

ბ

საბანელი — 220₁₉
 საბავარჯილი — 454₂₉
 საბრი || აბმი || საფრი — 156₂₇ 176₂₀
 200₇ 201₂ 201₁₈ 201₃₁ 202₉ 209₁₉
 209₃₀ 213₁₉ 233₂₈ 253₃₄ 270₁₇ 277₄
 283₁₄ 288₃₈ 290₁₈ 290₂₀ 291₁ 292₂₃
 293₂₂ 295₄ 295₁₀ 300₃ 304₂₅ 305₁₃
 305₁₈ 305₁₈ 309₁₉ 322₃₅ 326₂₃ 327₅
 331₃₄ 334₃₁ 334₃₃ 336₁₈ 338₁₈ 346₃₁
 347₉ 349₁₈ 349₃₀ 351₁₇ 356₁₈ 357₂₈
 359₂₉ 365₁₁ 366₁₄ 377₈ 397₂₄ 410₁₄
 412₁₁ 418₃₈ 420₉ 420₇ 420₃₅ 423₂₇
 438₁₀ 446₃₈ 447₂₈ 450₂₀ 466₃₅ 476₁₈
 476₂₃
 საბრი — 500₂₇ 501₁₈ 503₃₈ 505₁₁ 505₂₅
 508₁₄ 508₃₁ 509₇ 510₁ 510₂₀ 511₉
 511₁₉ 522₂₅ 523₃₀ 524₂₂ 524₃₈ 532₂₄
 532₃₁ 533₁₂ 533₄ 533₃₇ 544₂₅ 547₉
 587₁₄ 588₃₄ 589₁₈ 618₂₀ 622₂₀ 631₁
 635₁₀ 660₃₁ 662₅ 662₈ 663₂₁ 663₂₈
 650₁₁ 684₈ 719₃₃ 738₂₅ 783₃₄ 785₁₈
 საბრი კრიტაული — 520₃₅
 საბრის კურტი — 153₁₃ 153₄₀ 154₂₉
 155₂₅ 156₁₁ 156₃₈ 157₁₈ 157₂₉
 160₄ 174₃₅ 175₁₃ 175₂₈ 176₁₃ 176₂₈
 176₃₅ 177₁₄ 177₂₈ 178₈ 178₃₈ 179₁₂
 179₂₀ 179₂₈ 180₁₂ 181₈ 181₂₃ 181₃₃
 182₉ 182₂₃ 195₇ 195₂₁ 197₃₂ 514₁₈
 634₃₀ 726₃ 783₃₁ 786₂₄
 საბრის ჟესტაფი — 582₃₈
 საბრის ყურღუმანა — 170₃₅

საბრის წყალი — 658 ₃₉ 660 ₃	258 ₂₉ 270 ₃₀ 282 ₂₈ 293 ₂₈ 294 ₃₀ 299 ₁₀
საგერიალე — 162 ₂₈	300 ₂ 326 ₁₈ 356 ₁₈ 356 ₃₈ 357 ₃₇ 359 ₈₀
საგურკლე — 571 ₁₈ 571 ₂₈	377 ₉ 420 ₈ 427 ₂₈ 434 ₂₈ 435 ₂ 436 ₁₄
სადაბაკი — 217 ₈₀	436 ₁₈ 441 ₂₈ 442 ₂₈ 469 ₃₈ 505 ₂₈ 509 ₄₀
სადაფი სადაფის თესლი — 98 ₁₇ 252 ₁₀	513 ₁₈ 515 ₄₀ 523 ₂₈ 524 ₄
257 ₃ 272 ₃ 314 ₁₈ 314 ₃₈ 318 ₂ 318 ₃₀	საკამუნია — 524 ₂₀ 531 ₁₈ 532 ₃₄ 532 ₄₁
319 ₁₃ 321 ₄ 322 ₁₈ 338 ₁₈ 338 ₁₉ 338 ₈₇	533 ₈₇ 585 ₃ 588 ₉ 589 ₇ 590 ₃₇ 617 ₁₈
341 ₂₈ 358 ₃₈ 359 ₁₃ 400 ₃₁ 401 ₄ 402 ₈	637 ₁₁ 653 ₂₄ 667 ₁₈ 689 ₇ 718 ₁₉ 740 ₈₂
402 ₁₄ 414 ₃₈ 417 ₁ 454 ₇ 463 ₃₈ 560 ₁₂	783 ₈₄ 787 ₂₀
573 ₈ 648 ₁₄ 765 ₂₀ 765 ₂₂ 768 ₂₂ 770 ₂	საკამუნია ინტაქტი — 142 ₂₄ 144 ₁₈ 145 ₃₈
772 ₈ 778 ₉ 788 ₃₈	146 ₁ 153 ₄ 158 ₂₈ 159 ₁₃ 159 ₂₈ 160 ₁₈
სადაფის კუერი — 573 ₃	161 ₁ 163 ₁₈ 175 ₄ 175 ₃₈ 183 ₁₁
სადაფის ნაქარი — 574 ₁₇	საკლაგი წამალი — 664 ₃₄ 742 ₉
სადაფის ფურცელი — 540 ₃₁ 541 ₃₄ 636 ₃₈	საკმელი საკმეველი — 93 ₃₀ 94 ₂ 256 ₈₈
787 ₄₈	508 ₁₃ 509 ₁ 509 ₇ 510 ₁₇ 526 ₁₈ 527 ₁₃
სადაჯი ინდი სადაჯი ჰინდი სადაჯი	544 ₁₈ 547 ₂₈ 557 ₂₈ 569 ₉ 592 ₂₀ 625 ₄₈
ბინდი სადაჯი თეთრი სადაჯი—	691 ₂₈ 692 ₂₈ 693 ₂₀ 733 ₂₇ 741 ₄₁ 784 ₃₁
93 ₃₈ 94 ₃₃ 96 ₃₇ 102 ₃₁ 103 ₂₉ 105 ₁₇	785 ₁₃
110 ₇ 111 ₁₇ 115 ₂₈ 117 ₉ 118 ₁₈ 125 ₈	საკმელი თეთრი — 780 ₃₄
127 ₃₈ 132 ₁₁ 139 ₁ 147 ₁₃ 151 ₁ 153 ₃₈	საკმლის ფქული — 638 ₈ 650 ₁₁ 650 ₈₀
154 ₃₁ 161 ₁₄ 167 ₃₂ 181 ₃₈ 220 ₁₁ 311 ₁₈	საკომკარო — 122 ₄₀
331 ₃₁ 335 ₁₂ 335 ₃₄ 335 ₃₈ 337 ₂₄	საკრამატონი — 200 ₂₀
343 ₁₀ 343 ₁₈ 343 ₃₈ 346 ₃₁ 347 ₇ 347 ₈₀	საკუმეველი — 277 ₄ 283 ₁₄ 302 ₁₈ 334 ₁
350 ₃₈ 352 ₁₀ 355 ₂₈ 379 ₄ 428 ₁₀ 434 ₁₈	334 ₈ 336 ₉ 339 ₁₉ 366 ₂₉ 371 ₉ 378 ₃₈
435 ₃₃ 436 ₂₉ 438 ₈ 448 ₂₂ 450 ₁₉ 461 ₉	379 ₈ 380 ₃₀ 386 ₃₁ 390 ₃₄ 416 ₂₇ 446 ₈
461 ₄₁ 466 ₃₈ 470 ₂₄ 472 ₂₈ 473 ₄ 474 ₈	457 ₁₃ 465 ₄₀ 476 ₃₈
500 ₂₁ 503 ₃₀ 503 ₃₈ 571 ₃₈ 602 ₄₀ 603 ₂₈	საკურღიონი (ვარს კელური ნიორი) —
719 ₃₈ 729 ₃₇ 787 ₃₀	614 ₈ 614 ₂₈
საეწითი — 169 ₃₈	სალიგინგის ძირი — 254 ₁₁
საეთის ჭორცი — 769 ₃₇	სალიხა — 83 ₃₁ 94 ₃₂ 95 ₂₉ 97 ₂₃ 98 ₄ 98 ₃₄
სახამტო — 273 ₃₈ 325 ₂₁ 376 ₄ 400 ₂₂	99 ₁₈ 99 ₄₀ 100 ₃₈ 102 ₂₉ 103 ₁₉ 105 ₈₀
467 ₄₀ 627 ₃₀	106 ₂₈ 107 ₁₈ 109 ₁₁ 111 ₁₈ 114 ₁₈ 114 ₄₀
საზარდელი — 482 ₃₃ 482 ₃₄ 483 ₉	115 ₁₀ 116 ₂₄ 118 ₃₈ 123 ₉ 123 ₇ 124 ₂₈
სათარეჯ — 258 ₂₈	126 ₃₀ 127 ₃₄ 127 ₈₄ 131 ₁₈ 132 ₁₀ 132 ₂₈
სათბური — 366 ₈	138 ₃₈ 150 ₃ 150 ₃₈ 153 ₂₀ 153 ₃₂ 154 ₃
სათმის ძირი — 364 ₂₄	155 ₁₉ 156 ₃₇ 162 ₃₂ 167 ₁₈ 170 ₃₇ 171 ₁₈
სათარის წყალი — 625 ₈₉	173 ₉ 173 ₂₇ 175 ₃ 175 ₁₈ 175 ₂₇ 191 ₃₁
სათრი სათირაი იფსანთინი — 253 ₃	205 ₂₈ 217 ₉ 217 ₉ 229 ₁ 239 ₉ 258 ₈₁
271 ₄₀ 324 ₁₇ 324 ₂₄ 325 ₁₈ 454 ₃₁ 513 ₁₈	294 ₃₈ 326 ₃₁ 338 ₁₈ 413 ₉ 417 ₃₀ 423 ₉
სითრიჯი — 110 ₈₉	423 ₈₈ 425 ₂₈ 426 ₉ 432 ₂₄ 432 ₃₇ 433 ₇
სიინდი — 133 ₈₉	434 ₃ 434 ₇ 434 ₁₉ 435 ₃₁ 436 ₈ 436 ₂₉
საკამუნია საყამუნია — 111 ₃₉ 112 ₈	436 ₃₆ 437 ₁₁ 437 ₂₃ 438 ₉ 448 ₈ 449 ₄
125 ₈ 147 ₃₈ 154 ₈₇ 155 ₁₈ 156 ₃₉ 157 ₈	449 ₁₉ 456 ₈₀ 461 ₂₈ 479 ₃ 501 ₁₈ 501 ₃₈
157 ₁₈ 157 ₂₈ 158 ₃₈ 161 ₁₃ 161 ₁₈ 161 ₈₀	502 ₈ 503 ₁₉ 504 ₃₉ 506 ₄₀ 510 ₁₈ 510 ₁₉
166 ₈₇ 170 ₈ 175 ₁₇ 175 ₃₈ 176 ₁₄ 177 ₈	510 ₄₁ 526 ₃ 532 ₃₈ 533 ₃ 534 ₃₁ 543 ₃₈
177 ₁₈ 178 ₁₁ 178 ₂₈ 178 ₂₈ 179 ₁₈ 179 ₂₉	544 ₈ 544 ₁₈
180 ₁₇ 180 ₃₁ 181 ₁₃ 181 ₈₁ 181 ₃₈ 182 ₂₈	სალიხა — 569 ₇ 569 ₁₈ 569 ₂₈ 582 ₃₀ 589 ₈
221 ₁ 221 ₃₈ 224 ₃₀ 224 ₃₈ 224 ₃₈ 245 ₃₈	588 ₃₀ 601 ₁₈ 602 ₄₀ 603 ₈ 611 ₂₈ 614 ₈
250 ₃ 250 ₁₀ 250 ₃₀ 251 ₃₈ 253 ₁₈ 257 ₃₈	

614₂₅ 690₂₅ 725₁₂ 739₁ 785₂₃ 785₇₀
 789₁₄
 სალიხა ტუეისა — 354₁₀
 სალიხას ქერქი — 129₁₅
 სალიხა ქეშტი — 116₂₄ 117₈ 118₁₁
 სალოკელი — 708₂₈ 709₁ 709₁₂
 სამკურველი. — 139₁₃
 - სამითი — 255₃
 სამლაბარი (გარეული გომიზი) — 747₂₀
 სამოსელი აბრეშუმისა — 89₁₀
 სამოსელი ბამბისა — 89₁₈ 89₂₀
 სამოსელი მატულისა — 89₁₈
 სამოსელი სელისა — 89₉
 სამფური || სამფული — 111₄ 111₈ 111₁₁
 112₂₂
 სამღარაბი — 389₁₉
 სამლი — 781₂₈
 სამყი არაბი || სამყი || სამყი საღადო
 აქიან — 225₃₂ 245₃₉ 252₁₀ 252₂₀
 258₂₅ 331₂₂ 335₁₃ 337₂₅ 340₃₇ 341₂₃
 351₁₀ 375₁₅ 378₂₅ 379₃₇ 383₁₀ 383₁₄
 383₂₉ 385₂₇ 386₁ 386₂₂ 389₄ 390₈
 390₃₄ 400₂₈ 456₂₆ 456₃₀ 456₃₄ 456₄₁
 457₁ 478₂₈ 557₄ 557₂₂ 557₂₆ 559₂₇
 564₂₂ 564₂₈ 565₁ 613₃₂ 629₂₂ 637₃₁
 651₁₀ 651₁₂ 652₈ 733₂₃ 766₁₂ 770₁
 770₁₄ 772₃ 785₁₁
 სანაელე — 70₂₈
 სანგრევილი — 258₂₃ 592₂₅
 სანდალი — 272₂₄ 232₂₀ 233₂ 233₄ 446₈
 465₁₃ 467₂₉ 471₂₈ 472₁₀ 472₂₄ 473₂
 491₂₄ 493₄₁ 496₂₁ 499₃ 51₁₇ 51₄₁
 561₃₉ 565₃₄ 576₂₇ 587₃₁ 622₁₂ 625₂
 626₁₂ 644₂₈ 701₁₀ 713₉ 713₁₈ 714₄
 714₇ 741₃₁ 741₃₄
 სანდალი თეთრი — 211₂₈ 214₁ 277₂₈
 287₂₃ 318₂₁ 365₂₈ 386₁₈ 413₂₈ 714₈
 სანდალი ფუფული — 370₁₈
 სანდალი წითელი — 210₃₈ 211₁₁ 276₁₉
 272₂₆ 284₂ 285₁₁ 310₁₅ 311₈ 714₈
 715₈
 სანდაროსი — 181₉ 439₇ 692₂₂ 696₂₃
 742₂₈
 სანდლის შარბათი || სანდლის შარაბი —
 464₂₄ 464₂₃ 466₂₁ 467₈ 472₁₂ 476₂₈
 624₄₀
 სანელებელი — 386₂₁
 სანმაქი — 162₂₂ 258₁₉ 310₂₁ 315₁₃ 317₄₁
 470₈ 471₃₈ 472₂₄ 788₂₂

სანფული — 786₉ 786₂₄ 787₁₀
 სანჯი სიფა — 729₄₀
 სანჯაფილი — 100₁₃
 სანქული — 98₂₄ 99₁₈ 99₂₂ 99₂₄ 99₄₁
 100₁₄ 100₂₄
 საოშანი — 473₄₁
 საპანური სურმის ქუა — 629₄
 საპონი — 334₄ 625₂₂ 649₉
 სარაპი — 452₁₅
 სარქაქეი — ეშხარ — 734₂₂
 სარასი — 313₂₂ 313₂₂ 314₁₅ 314₁₈
 სარადანი — 564₂₂
 სარაქურა — 258₂₂
 სარკინოზნი — 89₁₂
 საროს თაფლი — 199₃₄
 საროს თესლი — 181₂₀
 საროს ფურცელი — 635₂₂
 საროს ხის ქერქი. — 573₉
 საროს წყალი — 635₃₃
 სარქა — 329₃₇
 საროქითი — 152₂₀
 სარცხინელი — 448₇
 სარწყეველი (წაშალი) — 443₁₄ 640₂₈
 სარხაქსი — 586₂₂
 სარჯითალი || შიტრაჯი — 153₂₈
 სასა — 104₃₄
 სასალოსი — 93₂₂ 98₂₀ 99₁₈ 111₇ 200₇
 258₂₀ 432₂₈ 437₂ 437₃₁ 439₁₇ 501₂₂
 602₂₂ 603₁₂ 725₂₈ 725₂₃ 740₈ 748₁₁
 სასაქმებელი — 135₂₉
 სასლონი (ნიახურის თესლი) — 749₈
 სასალოსი — 786₂₁
 სასულე (საეალი საქაშადისა) — 81₃
 404₂₄
 სატაბისა ფურცელი — 788₂₂
 სატაქური — 256₁₉
 სატაქური — 424₁₂ 424₂₃ 425₁₀ 427₂₂
 სატაქურის ძირის რუბი — 93₂₈ 501₂₂
 602₁₈ 602₃₀ 603₃ 603₉
 საურაეი — 120₁₉
 საფარი — 443₂
 საფეთქელი — 266₂₄ 272₄₀ *
 ს(ა)ფ(ინდო)ნის თესლი — 542₂₃
 საფისაქი || საფიბჯი — 426₁₁ 666₁₁
 საფისაქის თესლი — 462₂
 საფისაქის ფურცელი — 444₂₄
 საფლიტოსი — 131₂₀
 საფრი || საფრა — 412₉ 418₁₉
 453₂₈ 454₂₈

საფურის პური — 94₂₃ 94₂₄ 662₂₄
 საქანდნი — 451₂₀
 საქბინაჯი || საქმინაჯი || საქფინაჯი —
 93₄₀ 98₂₅ 101₂₁ 154₃₃ 155₂₀ 156₁₃
 170₃₇ 177₃ 177₁₄ 177₂₇ 178₈ 178₂₈
 178₃₂ 179₁ 179₃ 179₂₁ 179₂₉ 181₉
 181₃₈ 219₃ 293₂₃ 317₃₉ 323₁₅ 326₂₂
 338₁₀ 419₃ 462₂ 495₂₉ 496₉
 საქაბინჯი || სიქაბინჯი || საქბინაჯი —
 497₃₁ 505₂₉ 505₄₀ 510₅ 522₂₁ 522₂₇
 523₉ 523₃₀ 524₃₈ 531₃₀ 583₂₃ 587₇
 587₃₈ 587₄₁ 589₃₈ 635₉ 635₃₀ 636₃₂
 684₁₈ 686₃₅ 783₃₀ 783₃₄ 787₁₁
 საქოანჯის წყალი — 790₅
 საღებავი — (თმისა) — 733₈ 734₁₅
 საღებავი დიდი — 734₂₃
 საღებავის ყუაილი — 492₂₂
 საღებინებელი — 382₁₅ 383₈ 384₃₇ 410₁₉
 410₃₄
 საყნოსებელი — 383₆ 408₁₉ 408₂₂
 საჩინო — 104₁ 139₇
 საცხებელნი — 422₅ 422₁₀
 საწოთბელი — 292₈
 საქამანდი — 133₁₃ 134₂₂
 საქმლის მომწელებელი — 150₁₉
 სახის ფერის მომცემი — 150₁₉
 სახურეტელი აყიროსა — 499₈
 [სახურეტელი] ბალბისა — 499₈
 [სახურეტელი] თათმისა — 499₈
 სახურეტელი კალწებისა — 499₂
 [სახურეტელი] მულურლოსა — 499₉
 საჯი — 250₁₇ 230₃₇ 253₁₈
 საჯინდი — 105₇
 სეგელოს (ვაკის წყერი) — 101₁₆
 სედრაი — 746₈
 სელი — 228₃₈ 249₁₈ 272₂₅ 363₁₁ 367₁₇
 382₂₄ 386₃₅ 387₃₇ 388₂₅ 391₁₀ 471₁₉
 477₁ 636₁₈ 644₈ 649₁₉ 764₄₁
 სელემი — 311₁
 ზელის აღმუზია — 650₁₉
 სელის ზეთი — 592₉ 593₄ 593₆ 62₄
 654₈
 სელის თესლი (თუხმი ქათანი) — 95₁₈
 140₉ 184₂₇ 187₆ 187₇ 188₄ 188₂₇
 194₁₃ 205₂₇ 206₇ 210₅ 213₉ 317₃₄
 333₉ 341₁₀ 444₂₉ 445₁₂ 509₂₈ 510₇
 510₂₈ 525₄₀ 547₂ 548₁₅ 548₄₁ 574₄₀
 576₄ 584₃₃ 585₃₁ 693₄₀ 734₄
 სელის ლობი — 560₃₀

სელის ძირი — 291₂₂
 [სელის] კალი — 765₃
 სეპისტონი || სეფისტონი || სეპისტონი ||
 სიფისტონი — 165₄₁ 170₃₉ 258₃₁
 281₄ 311₁₉ 318₂ 362₃₃ 368₂₂ 368₃₀
 380₁₀ 383₁₈ 386₅ 388₁₈ 391₆ 414₂₁
 477₁₇ 478₂₁
 სეტიკონდი — 258₁₇
 სენსტრის ძირი — 149₂₂
 სიავარდანი — 570₁₁
 სიპოზნი — 557₂₃
 სიპარა — შამპალი — 165₂₁
 სიყაულებელი — 91₅
 სიბასთანა || სიბისტანი — 162₃₈ 165₃₁
 171₂₂ 172₁₃ 364₂₃ 709₃₆ 712₅
 სიგბინია — 308₂ 666₂ 670₂₃
 სიკანკათა — 758₂₈
 სიკანკურის კული — 151₃₈
 სიკანკურის კორცი — 151₃₈
 სილენთა საფინი — 135₇
 სილი — 380₃ 380₅ 383₂₄
 სიმბი — 245₃₈
 სიმენას ზეთი — 126₇
 სიმინდის ფქული || სიმინდი — 94₁₁
 160₁₉ 212₁₉
 სიმსივნის მარამა — 664₂₀
 სიმსივნე მხურვალის წამალი. — 662₁₉
 662₁₃ 662₃₄ 663₁₀ 663₁₃
 სინამიპი || სინამიპი || სინამიპი || სანი-
 მიპი — 166₁ 166₂₅ 169₃₈ 170₂₀ 170₂₈
 415₁₄ 417₂₈ 621₂₂ 734₃₉
 სირგური || სინგური — 592₂₃ 631₂₃
 სინელლე — 476₄ 476₈ 476₈
 სინი — 349₃₂ 379₂ 397₂₂ 515₃₈ 614₂₃
 სინჯიტი — 281₄ 315₈ 368₃₀ 368₃₉ 380₉
 380₁₇ 383₁₉ 383₃₃ 414₂₁ 415₁₃ 417₁₈
 სიპინაჯი — 323₂₈
 სირას ენა — 450₁₇
 სირაქლემას კორცი — 451₁₂
 სირეაშლის თესლი — 568₄₀
 სირეაშლის ფურტელი — 567₃₈
 სირი — 756₂₂
 სირინაჯი — 752₂₃
 სირინვა — 258₂₁
 სირის სისხლი — 152₂
 სირის ტუნი — 152₁ 152₃ 152₃₁
 სირიხიშტი — 375₂
 სისა — 647₁₇
 სისამბარის წყალი — 732₈

სისამბარი — 197₃₃ 311₄
 სისხლი — 70₂₀ 72₂₅ 74₁₄ 75₂₂ 75₂₇ 75₃₀
 76₁₂ 76₂₅ 77₁₅ 79₄ 81₄ 82₃ 82₁₃ 82₁₁
 83₂ 86₅ 88₅ 141₃₁ 168₈ 169₂₈ 183₃₅
 185₈ 187₂₂ 190₂₂ 191₂₀ 192₆ 226₁₇
 227₅ 228₈ 246₂₉ 263₁₈ 267₁ 267₃ 434₂
 450₁₄ 476₂ 476₁₄ 476₁₈ 478₄₀ 480₁₀
 480₁₃ 480₁₄ 480₃₅ 480₃₈ 481₄ 481₁₃
 481₁₅ 481₄₀ 482₄ 482₇ 482₂₁ 482₂₈
 482₂₇ 482₂₈ 482₃₂ 483₄ 483₂₈ 483₂₁
 433₂₃ 483₈ 483₂₉ 484₂₃ 484₃₁ 484₃₅
 485₈ 489₃₅ 489₃₈ 495₂
 სისხლი კუსა ველურისა — 759₂
 სისხლის გამოსვლისათვის — 440₂₅
 სისხლი ტრედის — 756₁
 სისხლი ტრედის ფრთისა — 755₂₃ 755₃₄
 სისხლი (ქათმის) — 755₁
 სისხლი (ლამიობის) — 757₃
 [სისხლი] შაფნის — 755₃₁
 სისხლი წამოქეუელი ცხვირთაგან—756₁
 სისხლი ხართა — 750₃₁
 სიფიდაფი — 245₃₇
 სიფუსტანი || სიფისტონი — 169₃₈ 363₃₅
 377₁₄ 380₁₇ 584₃₃ 633₁₄ 633₂₂ 665₄₀
 სიფუსტონის წყალი — 600₄
 სიქაბ[ა]ეი კორცია — 504₄₀
 სიქაზინია, სიქზინი — 661₂₉ 666₁₁ 683₂₉
 690₃
 სიქაბინჯის ზეთი — 680₄ 683₂₁
 სიქაბინჯის მარცალი — 683₂₀
 სიქანგუბინი || სიქანუბინი || სიქანუ-
 ბინი || სიქინგუბინი—86₉ 96₃₈ 103₁₂
 134₂₇ 163₃₇ 164₃ 165₁₄ 193₂₄ 195₃₇
 197₁₅ 197₂₈ 198₃ 198₂₂ 221₂₈ 222₁
 222₂₄ 222₁₈ 223₇ 223₁₄ 223₂₈ 223₃₈
 224₁₄ 224₁₆ 224₂₂ 225₃ 225₉ 225₂₁
 220₁₃ 228₁₆ 251₃₀ 253₂₁ 283₈ 285₃ 303₃₁
 312₃₄ 320₁₂ 327₂₆ 410₅ 412₅ 413₁₉ 413₂₀
 413₂₁ 414₇ 414₁₁ 414₁₃ 414₂₂ 419₂₃
 420₅ 420₇ 425₁₆ 426₁₉ 426₃₄ 427₁₈
 427₂₉ 451₂₉ 453₃₇ 453₃₈ 454₂₉ 464₅
 473₁₃ 473₂₂ 473₃₁ 474₂₄ 474₃₈ 475₂
 475₇ 475₁₅ 475₂₄ 475₃₃ 476₃₄ 489₃₄
 489₃₉ 490₅ 490₁₀ 490₂₃ 491₃₁ 491₁₀
 491₃₀ 495₁₇
 სიქანგუბინი — 499₁₀ 500₁₂ 500₃₀ 500₃₈
 505₃₁ 505₃₅ 512₃ 513₃₇ 513₃₃ 515₁₆
 527₂₈ 542₃ 544₁₂ 544₃₂ 544₃₉ 545₁₃
 546₁₅ 546₃₈ 547₁₀ 550₁₂ 591₄₁ 628₂₅
 610₁₇ 620₂ 623₁₁ 628₂₄ 638₃₈ 641₁₁
 644₃₆ 645₃₅ 666₂₇ 66₃₄ 66₇₃ 696₂₃
 701₈ 711₃₃ 717₃ 718₂ 728₁₁ 718₁₈
 718₂₀ 718₂₅ 722₃₆ 723₃ 723₄₁ 727₁₈
 752₂₁
 სიქანგუბინი ბუზერა — 541₂₈
 სიქანგუბინი უსული — 541₃₉
 სიქანგაბინი — 238₃₅ 248₃₇ 280₆ 374₁₈
 422₁₁
 სიქბინეა — 494₃₄
 სიქინჯი || სიქანაჯი || სიქონჯი — 497₄₀
 596₁₃ 683₁₂
 სიქორაგი — 453₁₅
 სიქაბინი || სიქაბინია — 96₁ 413₂₅ 453₂₂
 სიქმელე || კმელი — 70₂₈ 71₂₇ 72₃₀ 72₃₁
 73₁₉
 სიქატაი — 568₁₄
 სიქებომ — 256₈
 სიქოა — 258₄
 სიქინისა და ბურიმი || სიქინ — 77₃₃ 89₃₂
 სიქინტი სირის — 756₂₁
 სიქინტი ტრედის — 524₃₀ 75₂₁
 სიქინტი ქორისა — 757₂ 757₁
 სიქორდიონი || ველური ნიორი — 106₂₇
 107₁₈ 153₂₇ 258₂₈ 747₂₃
 სიქორკლი — 123₁₁
 სიქორე ზროხისა — 526₂₉
 სიქენტლი [თაგვის] — 754₄
 სიქეტრინ || სიქენტრი || სიქეტრი — 258₃₈
 283₁₄ 288₃₈ 291₁ 293₂₂ 309₂₀ 322₃₈
 326₂₅ 331₃₄ 346₃₁ 347₃ 349₃₁ 351₁₇
 588₁₁
 სლდბის სიქინტი — 351₃₈
 სლაზაყა — 776₁₃
 სნენჩელი — 255₃₃
 სოაქი — 97₃₈
 სოლი || სოთი — 98₂₂ 100₁ 258₂₄ 277₂₄
 288₉ 443₈ 445₂₈ 446₂₈ 447₉ 448₁₂
 463₂ 463₂₅ 466₃₁ 469₉ 469₂₂ 470₁₅
 470₃₃ 471₈ 479₃ 508₃₃ 511₂₁ 526₁
 526₁₂ 526₁₈ 527₁₈ 544₂₁ 561₃₉ 562₄
 570₁₁ 611₂₅ 651₂ 690₃₃
 სოქო — 667₂₀
 სომხური ბაერუეი — 619₉
 სომხური თობა — 576₁₃ 629₂₄ 660₁₄ 663₃
 691₁₄
 სონიჯი || სოლინჯი || სონიჯი — 122₄₀
 164₃ 218₁₉ 258₃₂ 285₂₉ 288₁₃ 292₁₀
 292₂₄ 314₃₇ 316₁₂ 317₃ 317₉ 322₁₈

323₂₄ 326₃₅ 327₅ 328₂₇ 349₃₀ 361₃₈
 362₁ 362₉ 362₁₂ 362₁₈ 363₉ 366₂₅
 366₃₀ 368₂₂ 377₃₇ 378₁₃ 390₃₈ 414₃₃
 416₄₀ 420₃₂ 442₃ 469₂₃ 471₁₄ 506₂₈
 510₂ 545₁₀ 541₃₄ 586₂₂ 586₃₃ 586₃₈
 590₃₁ 590₃₅ 591₇ 618₈ 684₈ 686₃₄
 694₁₅ 755₂₈
 სონიჩის მარცვლები — 535₃₅
 სორინიჩნი || სოლინჯანი — 100₃₈ 110₂₉
 293₂₄ 588₂₈ 745₉
 სოსანი — 319₂₁ 386₈ 626₇
 სოსანის ზეთი — 449₁₇ 496₁₈ 587₈ 612₈
 647₂₇ 751₁
 სოსნის ფურცელი — 640₅
 სოსნის ძირი — 254₂ 631₁₁ 738₁₂
 სოფისტონისი — 94₂₈
 სოქი — 288₃₀ 290₃₂ 315₃₈ 639₂₁
 სპაბა — 394₉
 სპანდი — 368₁₁ 371₃₃ 572₁₂
 სპანდის თესლი — 99₃₇ 136₃₂ 140₄ 622₂₉
 626₁₃ 635₉ 635₁₈ 641₁₀ 782₁
 სპანქ — 777₃₀
 სპანძილი — 161₁₈ 450₂₁ 672₃₈ 673₇
 686₃₃
 სპანძლის თესლი — 98₃ 163₁₉ 164₁₆
 181₁₉ 290₄ 301₃₃ 301₄₁ 306₄ 322₂₈
 341₇ 345₃₃ 505₂₉ 506₂₇ 507₄₂ 526₄₁
 587₃₇ 602₃₄ 694₄ 731₂₂
 სპ[ა]ნძილის ფქული — 510₃₇
 სპარი სკუტრი — 728₂₂
 სპარსული ბალუნია — 566₁₈
 სპარსული ქონდარი — 227₃₇
 სპაპანი — 348₂₈ 350₈
 სპეტაბაგი — 600₃₃
 სპედიგი ქათმის — 101₃₈
 სპეტ[ა]კი — 576₁₄
 სპერი — 354₂₂ 355₃ 361₁₃ 575₄₁ 612₃₅
 692₁₄ 707₃₄ 742₃₅
 სპეტი დედათა — 667₁₀ 663₂
 სპეტის მ(ა)რ(ა)მა — 568₈
 სპეტი ტყუისა — 304₁ 304₂₂ 349₃₁ 350₁₉
 350₃₀ 353₃₈ 354₉
 სპეტი ძალისა — 534₃₄ 535₅ 789₃₂
 სპელანი — 624₂₂ 624₃₈ 631₁₄ 631₁₇ 631₃₂
 სპელანი თიისა და დამწვრისა — 631₂₅
 სპილენძი — 333₂ 335₁₁ 342₃₄ 346₃₀ 347₇
 348₂₇ 350₃₇ 355₁₈ 466₂ 520₂₈ 524₃₁
 618₃₂ 649₃₇ 729₄₀ 732₂₁
 სპილენძი დამწვარი — 355₁₄ 355₂₈

სპილენძის ნაქლები — 618₂₀
 სპილენძის სტერიი (წამლის შესაბერი
 ხელსაწყო) — 398₁ 399₈ 399₁₈
 სპილენძის წილა — 575₁₃ 575₂₄ 575₃₂
 სპილოს ნაველი — 300₃₈
 სპიტაკევიმა — 258₂₃
 სპოდავარი || სპედავარი || სპედავაგი ჳ
 სპედაბაგანი — 80₂₄ 95₁₆ 129₂₈ 300₁₁
 სრელონჯანი — 787₁₇
 სრნჯი — არს ჩიფქილა — 748₂₈
 სროსა — 396₃₃
 სრსანაფაუნი — 102₆
 სტაფილი — 224₅ 249₂₇ 244₃₉ 380₂₂
 766₂₆
 სტაფილოვანი გამოზრდილი თაფლითა—
 106₂₀ 243₂₄
 სტაფილოს თესლი — 151₃₀ 151₃₃ 152₁₆
 170₂₈ 294₂₃ 439₉ 503₃₉ 613₂₄ 613₃₇
 613₃₁ 693₃₂ 786₂₅ 787₈ 789₃
 სტომაქი — 101₃₇ 111₁₁ 125₁₂ 125₁₀
 126₁₀ 131₂₃ 132₄ 132₁₇ 133₄ 133₁₅
 134₂₃ 135₁₄ 135₂₉ 135₃₂ 136₂₅ 138₃₀
 139₂₈ 140₂₁ 142₃₃ 148₁₃ 148₁₉ 148₃₀
 160₂₉ 161₂₅ 169₁₁ 169₃₀ 174₁ 174₃₂
 176₄ 176₁₉ 176₂₁ 178₃₄ 180₂₈ 182₈
 182₁₇ 200₃ 201₂₈ 202₁ 202₃ 208₁₂
 209₄ 209₈ 209₁₄ 209₁₅ 209₂₃ 214₃₅
 217₈ 223₁₇ 223₃₀ 226₁₇ 226₁₉ 227₄
 228₃₂ 229₁₇ 231₈ 233₁₉ 234₈ 243₈
 248₈ 252₃ 253₂₉ 265₂₇ 265₃₇ 267₆
 272₁₇ 272₂₂ 385₁₄ 402₁₈ 402₂₂ 404₁
 სტომაქი — 433₃₃ 434₁₅ 435₂₈ 435₂₉
 436₁ 436₂₃ 436₃₃ 437₈ 437₂₀ 437₃₈
 437₂₈ 439₃₀ 445₁₈ 445₁₉ 445₂₁ 445₂₄
 447₄ 447₃₂ 447₂₄ 447₃₁ 447₃₈
 449₃₃ 452₂₇ 452₂₉ 452₃₀ 452₃₁ 452₃₈
 452₃₄ 452₃₅ 453₈ 453₁₈ 454₁ 454₉
 454₅ 454₁₀ 454₁₁ 454₁₃ 454₃₄ 454₃₈
 454₃₉ 455₂₈ 455₂₈ 455₂₇ 455₃₁ 455₂₉
 456₈ 456₉ 456₁₀ 456₂₀ 456₂₁ 458₅₁
 459₃₇ 461₂₀ 461₂₁
 სტომაქი — 462₃₄ 464₁₇ 466₇ 480₁₈ 480₂₀
 480₂₁ 480₂₂ 480₂₄ 480₂₅ 481₂ 481₅
 483₁ 487₃₃ 488₉ 488₁₆ 488₂₄ 488₃₃
 517₂₀ 517₂₃ 517₂₉ 518₅ 522₃₈
 621₂₀ 742₂₉ 785₃₃ 785₃₁
 სტერიით ჩასხმა [წამლის] — 612₁₀
 სუბათი — 320₄₁
 სუბარსი — 98₁

სული || სული შიღრაჲა ინლი — 136,5
179,11 200,23 201,34 230,20 231,37 288,18
315,30 370,18 397,20 739,9 748,2

სუელი — 659,38 761,28

სუვარ — 471,40

სუინტრი || სუინტრის ძირი || აშკაქუ-
ლა — 98,14 101,9 135,1 177,2 240,21
240,22 240,38 258,6

სუკი — 218,38

სულინარის წყალი — 746,38

სულნელი ინლოური — 101,12

სუმაყი || სუმაყი — 248,40 274,8 282,30
471,39 369,14 369,38 370,1 401,8 414,9
559,29 561,11 561,12 627,38

სუმაყის წყალი — 560,3 561,8

სუმფული || სუმბული || სუმბერი ||

სუნფული — 93,31 94,38 95,30 96,9
97,18 97,24 98,18 103,28 104,12 119,22 127,25
127,30 132,24 133,7 134,12 141,15 143,27
144,12 145,14 145,29 146,28 150,23 156,13
159,23 215,30 215,31 228,41 230,3 231,23
231,35 233,23 234,41 237,1 243,1 243,17
245,38 351,40 256,17 258,30 294,38 300,4
309,28 310,19 311,14 322,38 335,34 350,37
352,10 355,23 364,28 370,13 400,32 402,7
412,9 416,11 417,28 417,39 417,39 418,10
423,3 424,23 425,9 427,5 428,9 432,23
432,38

სუმბული || სუმფული — 433,7 434,3

434,29 435,17 436,4 436,28 436,38 437,22
438,9 439,23 441,9 443,7 446,27 447,9
447,27 448,21 449,9 461,9 461,27 462,1
462,24 463,28 464,18 466,31 466,38 468,38
469,10 469,18 469,22 470,24 470,33 471,8
475,8 475,17 477,28 479,1 489,29 489,41
490,19 490,28 499,3 499,13 499,28 500,21
501,18 502,3 502,27 502,39 503,7 503,30
503,30 503,37 504,39 505,19 506,2 506,27
506,39 507,11 507,34 507,41 508,32 509,9
510,17 510,40 511,10 511,30 522,35 524,35
526,1 526,11 532,27 533,28

სუმბული — 534,9 543,34 544,4 544,8 544,30

545,18 545,20 545,28 565,9 569,9 571,17
572,8 588,8 602,28 602,40 603,9 603,28
611,28 614,24 633,3 634,35 639,23 674,9
687,22 693,8 718,27 719,28 719,37 723,37
725,13 725,18 739,17

სუმბული აკარკარა — 104,37

სუმბული ბერძული — 102,30 114,30 115,10

115,30 127,7 127,18 127,34 144,34 195,30
201,8 201,23

სუმბულის ზეთი — 200,18 635,21

სუმბული ტიბი || ტიბი — 102,33 105,17

105,30 106,22 107,14 108,4 109,18 110,7
113,13 114,10 116,2 116,27 117,10 118,11
123,3 125,3 125,28 130,4 131,13 132,7
136,15 137,1 139,27 141,38 147,13 150,34
153,21 153,32 154,35 156,25 160,3 161,9
162,30 167,20 173,8 173,23 175,1 175,14
175,28 177,31 178,38 182,11 182,24 184,29
186,23 190,28 191,30 192,25 193,11 193,31
195,7 196,13 196,38 197,34 198,17 199,31
201,23 205,22 614,4

სუმბულის შარაბი — 236,37

სუნთქვა — 488,17 488,18

სურინგენი || ლუბაი — 125,17 129,4 170,33

177,15 178,28 179,21 179,30 181,7
203,15 203,24 635,18 636,35 790,11

სურმაგი — 101,27 346,23 348,28 350,6 351,28
352,7 352,27

სურნელი || სურნელი ინდური — 101,12
135,38 151,29

სურფა სურნელი — 442,28

სუსხი — 366,1

სუფუფი — 468,4 468,9 469,8 473,28 473,38

473,38 473,40 474,4 474,14 474,25 474,28

474,33 474,38 475,3 475,5 515,33 642,18

სუფუფის თესლი — 556,7 556,8

სუქი — 258,18 365,28 466,33 468,11 470,33
471,37 473,35 565,34

სუფუმბრა ბერძული — 127,34

სუანლი || სუანდანი || სუანლი — 311,6
317,39 323,31 586,13

სუბინცი — 258,27

სუქელი შალის, წამალი — 593,8

სძე — 218,21 218,23 451,23 452,13 494,14
526,30 600,35 610,28 610,31 694,22 705,28
790,22

სძე აქლემთა — 505,22

სძე გარე თხათა (ვეღურისა თხისა) —
427,38 497,41 505,18 505,22

სძე ვირთა — 751,18

სძე თხისა — 752,8

სძე ფდალთა — 750,18 761,11 761,13

სხალი — 234,28 409,38 446,8 489,23 629,18
785,11

სხლის შარაბი — 234,23

სხუილის ცერკუის ფუქილი — 733,13

ტაბარზადი შაქარი || ტაბაზადი — 1127
 353₉ 353₃₅ 388₁₈ 389₁₄ 389₁₈ 398₂₈
 398₃₄ 399₂₉ 400₈ 438₃₉ 587₃₈
 ტაბაშირი || ბაბაშირი || თაბაშირი || ტა
 ბაშირი — 93₃₀ 98₂₀ 101₅ 142₃₈ 184₁₈
 187₂₀ 192₁₉ 193₂ 196₁₄ 196₃₇ 283₃₉
 310₁₄ 311₉ 315₃₅ 375₂₁ 394₈ 398₁₄
 399₄ 399₃₇ 400₇ 424₂₉ 424₃₂ 425₂
 438₃₄ 456₃₄ 456₃₅ 456₄₀ 457₂ 466₂₈
 467₁₇ 467₂₈ 468₁₈ 471₄₀ 472₁₄ 472₁₇
 472₃₉ 473₂ 473₂₈ 473₂₈ 474₂₈ 474₂₈
 474₂₉ 479₃₄ 475₃ 475₃₀ 476₃₃ 490₈
 493₁₆ 500₁₃ 500₁₈ 564₂₃ 569₁₈
 569₉ 570₈ 609₃₀ 624₇ 629₂₂ 638₃₄
 696₁₁ 705₃₇ 707₁₃ 707₃₉
 ტაბაშირის კუერი — 567₁ 691₃₈
 ტაბაშირის ყურსი — 564₂₁ 629₂₀
 ტაბიხი აფთიმონისა || ტაბიხი —
 109₂₈ 153₃₀ 162₈ 166₁₅ 172₈ 174₂
 474₅ 717₂₀ 718₃₅ 719₃ 722₄₀ 723₁₅
 724₃₄ 724₃₅
 ტაბლი — 518₁₇ 519₃₉
 ტადრიჯი თეთრი — 135₂
 ტადრიჯი წითელი — 135₂
 ტაელა — 102₉
 ტაიფი — 105₂₉
 ტალახი — 367₂₁
 ტალი — 443₂
 ტალის ფარი — 142₃₄ 143₁₀ 506₁₂
 ტანგია — 325₅
 ტანი — 131₁₀ 172₂₈ 197₃ 246₁₁ 246₂₁
 248₄ 248₄₀ 248₈ 249₂₈ 249₃₇ 250₁₀
 250₃₅ 251₁₀ 251₂₇ 252₁ 252₆ 252₂₀
 252₃₄ 264₂₇ 265₅
 ტანისამოსი || ტანისამოსი აქლემის მა-
 ტყლისა — 89₉ 89₁₈
 ტანიმბთიმი — 474₂₇ 475₁₀
 ტაპარზი შაქარი — 630₂₈ 642₂₈ 709₃₉
 ტარანუჯინში || ტარანჯუინი — 531₂₀
 531₂₁ 569₂
 ტარბიში — 229₃₇
 ტართითი — 394₂₉
 ტარიგის კორტი — 451₂₂
 ტარმაშირი — 151₁
 ტარფა — 573₁₈
 ტარფე — გრიკი არს — 746₁₀
 ტარხუნა —

ტაფამირი — 398₂₇
 ტაფნი — 258₃₇
 ტაჟიკრე — 258₂₈
 ტბის ფოკელა — 105₃₇
 ტეგანი || ტეგნის წყალი || ტეგნის ფურ-
 ცელი — 120₃₂ 131₂₈ 150₂₂ 151₁₈
 156₈ 191₂₈ 197₃₃ 217₂₂ 217₂₈ 217₃₈
 219₈ 258₄₀ 302₁ 326₃₄ 350₃₃ 354₂₃
 355₉ 361₉ 420₃₅ 427₈ 432₁₉ 432₂₇
 443₁₀ 452₂₁ 453₁₀ 453₁₈ 503₃₃ 524₂₂
 525₁₈ 526₄₁ 536₁₈ 585₂₄ 603₃₇ 666₁₄
 666₂₄ 673₃₈ 684₁ 686₃₈ 687₁₃ 732₇
 ტეგნის ზეთი — 587₁₁ 587₁₂ 587₁₇
 ტეგნის თესლი — ევლურის — 93₂₂
 95₃₃ 302₂ 503₃₇ 570₆ 603₁₂
 ტენცო || ტენცო წყლის || ტენცო მთის
 — 106₅ 106₈ 107₁₈ 125₅ 125₂₀ 129₆
 129₇ 288₁₅ 323₂₈ 371₁₈ 372₁₈ 372₃₈
 465₃₃ 591₁₉ 591₂₅ 614₂₈ 623₉ 624₈
 640₁₈ 640₂₉ 700₂₀ 717₁₂ 717₃₈ 718₁₄
 719₅ 719₁₁ 725₁₁ 726₂₉
 ტენცოს წყალი — 717₃₈
 ტერფი — 247₁₁ 251₁₃ 750₁₁ 750₂₀
 ტენი || ტუინი — 454₅ 457₂₈ 458₃₀
 458₃₃ 480₈ 480₇
 ტიბი — 167₂₀
 ტიკნაკი (ფიპუის გომიზი) — 258₃₈
 ტილი — 295₂₂ 450₂₀ 742₃₈
 ტინი — 375₁₈
 ტინი მახთუმი — 383₈
 ტიპანიტე — 782₁₃
 ტირიფი — 413₄₁ 605₂₇
 ტირიფის არაყი — 275₁₇
 ტირიფის ფურცელი — 214₉ 277₃₀ 281₇
 294₃₀ 312₃₈ 315₂₂ 318₂₂ 344₈ 464₂₂
 625₁₁ 627₂₁ 654₁₃ 733₁₇
 ტირიფის შენის ცეცხლი — 630₃
 ტირიფის წყალი — 214₄
 ტკბილი აყიროს თესლი — 705₃₉
 ტკბილი აყიროს ზეთი — 706₂₇ 708₃₇
 ტკბილი ბროწეულის წყალი — 644₂₇
 706₁₂ 723₈
 ტკბილი ნუში — 708₃₃
 ტკბილი [წყალი] — 775₃₄
 ტლე — 367₂₈ 367₂₈ 369₃₈ 373₃₄ 375₂₀
 379₄₁ 386₁₉ 412₂₉ 412₃₈ 413₃₄ 413₃₇
 417₂₈ 417₃₈ 456₅
 ტოლოენი — 451₃₇ 585₄
 ტონუნია — 254₁₈

ტრასალონი — 101₁₃
 ტრელი — 272₄
 ტრელის (ნალველი) — 693₁₇
 ტრელის სკინტლი — 302₁₆ 524₂₉ 592₃₁
 612₂₀ 625₂₈ 631₁₅ 637₂₁ 653₁₁ 653₂₈
 789₃₁
 ტრელის ხუნდი — 335₂₁ 341₈ 363₁₂
 367₃₂ 401₁₉ 402₈ 421₂₃ 451₂₁
 ტრელის ხუნდის სისხლი — 341₈
 ტროშა — 154₁₈ 176₈
 ტუარევიცი — 257₃₇
 ტუინი — 245₃₁ 248₂₃ 254₂₁ 264₂₇ 264₂₈
 264₃₀ 264₃₄ 264₃₅ 264₃₇ 265₁ 265₄
 265₅ 265₉ 265₂₄ 265₂₈ 266₁ 266₂
 266₄ 266₅ 266₈ 266₇ 266₉ 266₉ 266₁₀
 266₁₁ 266₂₀ 266₂₂ 276₂₇
 ტუინი ოფოფის — 757₃₁ 757₃₄
 ტუინი [სირის] — 756₃₁
 ტუინი ქათმის — 754₃₁
 ტუინი [ყურღღლის] — 754₁₇
 ტუნეჭ — 258₃₈
 ტუსელი — 91₂₁
 ტუტა — 229₂₉ 229₃₂ 248₃₈ 551₁₁ 782₂₈
 ტუტა წოთბილი — 784₁₄
 ტუტისა შარბათი — 248₃₁
 ტუტის ძირ(ა)სა ქერკი — 590₁₈ 590₃₄
 593₄₁
 ტუცი ველური — 650₁₉
 ტუცის ძირის ქერკი — 644₂
 ტუბტი — 280₁₂ 294₂₂ 312₃₇ 333₁ 372₁₈
 375₇ 593₄ 637₁₃ 639₁₀ 642₁₂ 645₈
 ტუბტის თესლი — 170₂₇ 557₉
 ტუბტის ყუავილი —
 ტუბტის შარბათი — 375₄
 ტუბტის ძირი — 372₃₈ 373₁₁ 634₁₁
 ტუილი სალირ — 734₂₈
 ტყავი (კრავისა, ბატენისა, ბუსი, თიკნისა,
 მელისა, სიასაქურისა) — 89₂₇
 89₂₉ 89₂ 89₂₇ 89₂₉ 89₃₀ 266₃₃ 267₃
 488₁₀ 489₂
 ტყავი გრძლარბის — 754₂₁
 ტყავი და შიგანი — 767₃₈
 ტყავი (მგლის) ყრმისა — 753₂₀
 ტყავი ოფოფის — 758₃
 ტყავი ფანაქისა — 89₃₀
 ტყემალი — 370₁₇ 417₁₈ 541₁₉ 766₁₂
 ტყემლის ლავაში — 273₁₈

ტყემლის სასმელი — 638₁₄
 ტყემლის შარბათი — 273₂₄ 279₃ 284₉
 284₃₂
 ტყემლის შეკვამალი — 274₁₅ 315₁₈
 ტყემლის წენი — 464₂₈ 467₄₀ 474₂₈
 ტყირბის აგებულეობა — 536₂₈ 536₂₉
 ტყუია — 630₃₉ 631₂ 647₁₂ 647₂₄
 ტყუერის თესლი — 61₃
 ტყუის სპეტი — 95₈

უ

უალი(!) 696₁₀
 უბნის სასმელი || ნენოფრის სასმელი —
 512₂₃
 უღალბალასანი — 114₁₄ 119₁₉ 122₃₀
 127₃₅ 131₁₂ 139₇ 139₁₈ 141₁₂ 142₂₈
 153₁₄ 153₃₈ 156₂₈ 159₂₄ 174₃₈ 175₃₇
 215₇ 217₁₀ 218₈ 526₂
 უღი — 237₁₅ 271₂₉ 310₃₇ 366₂₉ 400₃₄
 412₉ 466₂₈ 470₁₅ 470₃₄ 479₃ 725₂₈
 უღიმფთული — 123₂₂
 უღის ყურსი — 456₁₁ 456₂₄
 უღი ჰინდი || უღი აინდი — 186₂₂ 364₂₉
 479₄
 უბნისა — 103₃
 უკანა კარი || უკანა წელი — 69₁₃ 81₃
 უკვლავისა თესლი — 183₂₈ 184₅
 უკვლავის წყალი — 191₂₈
 უღბელი || უღბო || უღაბა — 200₃₅
 256₃₅ 338₃₅ 416₄₀ 507₈ 507₁₁ 509₂₈
 510₈ 510₂₇ 525₁₈ 525₄₀ 527₁₈ 535₂₈
 543₂₁ 547₃ 547₁₀ 547₃₃ 548₄ 548₁₈
 549₁ 574₄₀ 576₄ 582₂₈ 583₁₈ 583₂₈
 600₇ 609₂₅ 618₈ 635₂₁ 636₁₈ 636₂₄
 680₃ 680₁₈ 684₁₃ 684₁ 684₃₇ 685₁
 686₁₂ 690₁₁ 693₄₀
 უღობის თესლი — 445₁₂ 492₄ 611₃₈
 უღობის ფქვილი — 733₃₅
 უღობის წყალი — 501₂₇ 582₂₇ 583₂₈
 599₂₈ 600₄ 668₁₁ 684₃₃ 695₁₅
 უღობის წენი — 733₁₈
 უღღღღღი — 202₈ 397₂₂ 734₄
 უღაკი — მყუალო — 749₁₃
 უღონი || უღონის ძირი — 256₁₉ 492₂₈
 უმარული — 250₂₂ 331₂₃ 332₂₅ 337₁₈
 341₂₄ 343₃ 369₂₉ 375₂₂ 637₃₁ 646₂₁
 უმი — 623₁₈

უმტი — 256₃₇
 უმეი || თუთუბა — 562₅
 უნაბი || უნაბი — 170₃₂ 235₂₈ 236₁₀ 236₁₈
 236₃₃ 236₂₈ 268₁₈ 273₈ 279₃₁ 282₂₈
 282₃₄ 294₈ 310₁ 311₁₉ 318₂ 362₃₈
 363₃₈ 364₂₃ 375₃₁ 376₁₇ 376₃₃ 379₃₄
 389₂₂ 391₅ 391₁₈ 474₁₁ 474₁₄ 477₁₇
 478₇ 491₁₁ 493₂₁ 513₁ 516₃₀ 547₁₀
 628₃₁ 633₁₄ 633₃₂ 649₁₈ 728₁₄
 უნაბის შარბათი — 235₂₂ 284₁
 უნუსული || უნსულ — 245₃₈ 249₂₅
 უნია — 255₂₁
 უპანი — 82₂₀ 101₁₈ 101₉₈ 137₂₇ 442₉
 442₁₈ 670₂₃ 673₃₄ 686₃₄ 696₁₃ 725₁₁
 უპანი სულნელნი — 587₈ 587₄₁
 782₃₂
 უპანი ურწყო — 782₂₈
 უპე — 152₉
 უკაბა — 256₃₈
 ურთაია — 255₃₂
 ურთა || ურთი — 442₄ 549₁₈ 586₁₂ 586₂₂
 588₃
 უსთუხუდოსი || უსთუხუდოსი — 93₂₈
 97₂₂ 118₉ 276₂₃ 285₁₃ 310₅ 312₁₀
 469₂₉ 470₁₄ 479₂ 513₁₅ 514₄ 515₃₈
 603₁₂ 786₃₄ 786₄₀ 788₄₁
 უსული — 413₁₉
 უსხური — 413₉ 434₂₈
 უფული — 463₂₈ 734₂₇
 უშაკი — 540₃₃
 უშნა || უშინა || უშნანი — 97₃₄ 98₂₈
 152₁₄ 435₁₄ 461₉
 უშნანი მრცხელთა — 587₈₁
 უშეი — 541₃₅
 უსლიერი ქურცილის — 754₇
 უძოვარი — 327₇ 361₁₈ 790₁₁
 უძუარის თესლი || უძოვარის თესლი —
 109₁₁ 122₂₄ 178₂₄ 181₃₈ 304₁₇ 462₇
 544₁₈ 588₃ 588₂₇ 602₁₉ 684₇

ფ

ფაბრიონი — 786₁₀ 789₂
 ფალა სარიონი — 102₂₀ 103₂₇
 ფალური — 205₂₀
 ფაენტი — 255₄₀
 ფაეხბა — 451₂₈
 ფაენია — 462₃
 ფაზარი — 667₈

ფაილაზპარაჩი — 303₅
 ფაკოს თესლი — 197₂
 ფალანჯა || ფილენჯა || ფალანჯ-მეშეი
 470₁₃ 470₃₄ 474₁ 474₇ 479₄
 ფალარღმანი — 632₂₃
 ფალელი || (კრკოარს) — 612₁₆ 612₂₃
 ფალთენ ხეპასია || ბალბა — 390₃₉
 ფალი — 98₂₁ 134₁₀ 218₁₇
 ფალიჩის წაშალი — 635₂₇
 ფალიონია — 97₈ 395₁₀ 453₂₂ 610₈
 ფალონია რუმი — 561₂₂
 ფალონია სპ[ა]რსი — 561₂₂
 ფალფალმორი || ფალფამუნი — 139₁₈
 142₃₅ 442₂₄ 442₂₇
 ფანა — 257₁₇
 ფანდრიკონი || ფანდადიკონი || ფანდო-
 კონი — 132₃ 418₂₉ 419₈ 436₂₃ 453₂₁
 494₃₃ 495₃₉
 ფანილი || ფინილი || ფანიითა — 98₅ 98₇
 101₂₈ 143₂ 184₃₀ 187₁₁ 434₃₄ 435₁
 441₁₈ 441₂₂ 442₂₇ 443₃ 450₃₁ 588₃₈
 709₉ 717₄
 ფანჯანოში || ფანჯანოში || ფანჯაგო-
 ში — 113₉ 305₃₈ 305₃₇ 314₃₂ 419₁₈
 439₁₀ 440₂₅
 ფანჯაგომის თესლი — 545₁₃
 ფანჯანგომის წყალი — 687₃₃
 ფანჯა ქუმტის თესლი || ფანჯაგუმტი ||
 ფანჯამუმუქი — 173₅ 197₂₁ 249₁₉ 256₁
 ფაპოფასი — ბერძელი ყურძენი —
 749₂₂
 ფარანგუბინი — 166₅
 ფარაფუინი — 252₁₉
 ფარაშიონი — 367₁ 382₄₁
 ფარბიონი || ფარფიონი || ფაბრიონი—
 95₅ 95₂₉ 96₅ 96₂₇ 97₃₄ 98₂₃ 103₂₉
 104₂₁ 104₃₇ 245₃₈ 252₃₀ 254₂₃ 270₃₈
 316₁₂ 316₂₁ 319₁₃ 320₃₄ 328₃₄ 357₄
 374₁₄ 427₃₈ 665₃₄
 ფარდაგის ნაკუთი — 651₈
 ფარეზი (ღიეტა) — 364₈ 364₈ 366₅
 368₂₀ 368₃₅ 376₁ 376₂₇ 377₂₁ 378₃₃
 378₃₉ 379₁₅ 380₂₀ 381₉ 381₃₉ 382₃₉
 401₂₀ 785₁₀
 ფარეკარდა — 591₃₈
 ფარეკონი — 446₈₁
 ფარიანოში — 691₈₈
 ფარისა ოშანი — 366₃₇ 382₁ 386₃₉ 387₉

ა88₂₃ 411₁₄ 427₂₀ 506₂₂ 534₁₁ 534₁₈
569₂₁ 602₂₀ 612₃₈ 735₁₉ 735₄

ფარისია — 256₈

ფარისიარშანის გამოწერევილი (წყალი) —
574₂₈ 575₂₈ 576₁₁ 603₃

ფარისიონი — 690₁₀

ფარისიარშანის წუენი — 735₂₂

ფარსი ანდრეჟ — 691₉

ფარიფაცია — 256₃₁

ფარსიონი — 387₈

ფარსიკი — 451₂₀

ფარშმაგის კორტი — 769₃₈

ფარუკი — 395₁₀

ფარფარა — 365₁₇ 472₃₅

ფარფარ ანშვარე — 256₃

ფარფიონი — 520₂₈ 527₃₈ 643₃

ფარფინის თესლი — 723₃₈

ფასილი — 330₁

ფასირაჟი — 576₁₈

ფარსისონი — 92₃₈

ფატალეონი — არს ქალნა — უდას-
კლიმი — 748₃₀

ფატრასალონი || ეელური ნიახურის
თესლი . — 101₈ 101₁₈ 106₂₄ 107₂
107₁₈ 114₃₁ 138₃₄ 154₃₄ 155₂₂ 156₁₁
161₁₈ 215₂₈ 326₂₄ 614₈ 614₁₈ 614₂₈
748₁

ფაფრა — 375₁₈

ფალანია — 256₅

ფამრამათინი — 122₃₀ 128₃₀

ფაშუი და წელი — 768₂₀

ფაშრიჯათი — 451₂₈

ფაჩი — 288₂

ფაწალი — 63₂₃ 83₃₈ 83₃₇ 83₃₈ 135₃₈

172₂₈ 177₂₈ 191₁₀ 195₃ 196₃₀ 196₂₈

197₁ 197₂ 198₁₃ 210₁ 210₃ 210₁₀

210₁₁ 210₁₇ 210₂₃ 210₂₈ 213₇ 723₂₈

738₃₉

ფაწალი [გაობულობა] — 613₄₀

ფეკრა — 161₁₈ 166₃₈

ფერომქარულის მალამო — 622₁₉

ფერცხალი — 84₁₈ 84₁₉

ფეტრასალნა — 99₁₇

ფეტუი — 359₁₂ 363₈ 366₄ 556₃₈ 763₂₈
785₁₁

ფეტეის ფქუილი — 627₂₈ 629₃₈ 716₃

ფიქენა — 255₄

ფერკი — 251₁₀ 263₄ 265₃₈ 267₉ 474₄

ფილზარჯი ინდური || ფიზალჯი — 572₂₈
691₁₃

ფილაზარჯი, ფიაზალაჯი — 569₂₃ 570₆
570₁₉ 571₂₇ 575₂₈

ფილადრიოსი || ფილაროსი — 446₃₈
496₄₁ 632₁₂

ფილიონი || ფალიონი — 114₁₇ 116₂₂
154₃₁ 156₁₃

ფილოსოფოსნი — 138₁₈

ფილფალ || ფილფილი — 214₁ 218₁₂
252₃₇ 271₄₀ 335₃₄ 363₁₁ 417₃₁ 558₃₈
589₃₇ 611₂₈

ფილფილის მკუნენი — 556₁₉

ფირტი || ფირტი — 70₃₂ 81₃₂ 99₇
171₅ 227₁₈ 263₃₀ 381₂ 457₃₃ 458₈
458₁₄ 475₃₅ 476₃₈ 471₁ 476₂ 476₇
476₁₀ 476₁₃ 476₂₀ 477₇ 477₁₁ 477₂₇
478₃ 482₃₈ 768₃₇

ფირტიანობა — 185₁₁

ფირტი კრავის — 751₃₃

ფირტელის წაშალი — 477₂₃ 477₂₇ 477₃₇

ფისი — 205₂₈ 664₅ 664₁₈ 751₂

ფიტყი — 785₄ 785₁₈

ფიუსტოკი — 185₁

ფიური — 453₃₈

ფიში — 665₂₂ 666₃₈

ფიქულის გომობი — 200₂₇ 205₂₈ 258₃₈
367₄₀ 647₁₃ 648₃ 648₂₀ 618₃₈ 649₁
649₃₈ 730₂

ფლისკინის წყალი — 740₄₈

ფლონია — 692₁₁

ფლონია ბერძული — 96₂₄ 584₂₁

ფლონია სპარსული — 584₂₁

ფოა || ფოი — 93₃₅ 107₂₀ 114₂₈ 153₂₈
153₃₄ 501₃ 506₁ 602₂₉ 602₄₀ 602₄₁

603₃₄ 614₁₉ 614₃₀ 745₂₈

ფოვასა — ქარქუეტას ყუაილი —
748₈

ფოკი — 524₂₃

ფოლი — 588₈₄

ფოლონიონი — 199₂₈

ფოლორტანი — 445₂₄

ფორი — 289₂₉

ფორის სახურეტელი — 289₄₀

ფობუერი — 509₂₈ 745₈

ფობუერის ძირი — 373₂₃

ფრასიონი — 170₃₈ 256₂

ფრასხი — 750₈

ფრთე ოფოფისა — 757₃₈

ფრინველი — 769₈
 ფრუნჯი — 229₂₈
 ფრჩხილი — 88₂₄ 263₃ 750₁₂
 ფრჩხილის ძლიერის წმალი — 619₃₄
 ფსელი აქლემისა — 505₁₇ 752₂₂ 752₂₅
 ფსელის გამოშვები წმალი — 602₂₈
 ფსელი (გარეთხათა) — 497₃₃ 498₁
 ფსელი თეთრი — 520₂₂
 ფსელი თხათა — 497₃₄
 ფსელი წითელი — 520₂₅
 ფუდამოი ასარონი — 103₉
 ფუთანაქი — 455₉
 ფუკა — 602₃₉ 614₃
 ფუკალადხხრი — 94₃₂ 106₂₁ 118₁₂ 123₉
 150₉ 153₁₈ 162₃₁ 167₁₈ 171₁₇ 172₁₁
 173₃ 174₃₈ 175₁₃ 175₂₈ 180₁₇ 183₁₀
 222₃₁ 293₃₉ 719₂₄ 725₂₅ 742₁₇
 ფუკა ათხორის თესლი — 602₂₈
 ფუკალი ამბუთის — 569₁₉
 ფულონია ბერძული — 691₃₄
 ფულონია სპარსული — 691₃₄
 ფუნდული — 76₃₈
 ფურთა ფსელს 304₁₀
 ფურის ერბო — 212₂₈ 333₁₀ 451₂₈
 ფურის ნავდელი — 290₁₈
 ფურის რქე — 358₃₈
 ფურის სკორე — 624₂₄
 ფურისულას ყუავეილი — 623₈
 ფურის ხავეწი — 288₃₄
 ფურის [ხორცი] — 766₃₃
 ფურცელი ანდლის — 523₂₁
 ფუსტეჟისა — 146₁₈
 ფუსუკი — 287₂₂
 ფუტუქი — 172₂₀
 ფუფული — 255₃₉ 276₁₈ 314₆ 314₁₇ 319₁₃
 471₃₄
 ფუფაინდი — 105₉
 ფუჟა || ფუკა — 413₉ 416₁₂ 417₃₀ 423₂₉
 437₁₁ 437₃₃ 462₈
 ფუში დბაბანი — 214₁
 ფუშრუკი — 379₃ 383₃ 413₂₄ 457₃
 ფური — 471₃₃
 ფუქილი — 140₂₁ 140₂₄ 250₇₁ 372₃₁
 383₆ 385₃₀ 385₃₄ 527₃₉ 573₃₃ 591₁₃
 622₁₂ 622₆
 ფუქილი — გერმა — 601₁₀ 663₂
 ფუქილი გაცილი — 685₂₈
 ფუქილი წმინდა — 645₃₂
 ფშატის ნაყარი || ფშატი || ფშატის

წყალი — 140₂₁ 168₁₃ 168₂₈ 228₄
 228₉ 228₁₃ 709₂₇ 709₃₅ 711₂₉ 711₃₅
 717₂₂ 723₁₈
 ფშატის ფურცელი — 734₈

ბ

ქაასინი — 278₃₀ 280₄₁ 315₉
 ქაასინი — 278 9°2' 1ბ75272,2
 ქაბაბა — 186₁₂ 186₂₂ 373₃₉ 399₂₉ 457₁₉
 470₃₃
 ქაბარდანი — 591₄
 ქაბილარია — 471₃₈
 ქაბრი || ქაბრი — 272₂₀ 381₂₀ 401₉
 556₂₀ 627₂₇ 767₇ 787₁₃
 ქაბრის ღუბელი — 666₂
 ქაბრის ფურცელი — 125₁₉ 128₃₄ 129₈
 ქაბრის ქამხლია — 136₂₂
 ქაბრის ძირი || ქაფრის ძირი — 107₂₉
 122₄₀ 134₉ 172₃₅ 173₂₅ 194₈ 197₇
 197₂₀ 272₁₄ 395₅ 395₁₄ 614₃₀
 ქაბრის წყალი — 191₁₇ 361₁₁ 369₂
 ქაბული || ქაბული შავი || ქაბური —
 101₈ 111₃₅ 134₃₃ 135₃₈ 136₃₈ 137₃₃
 141₃₄ 176₁₁ 351₂₈ 786₃₉ 788₂₀
 ქაბული ალილა — 513₁ 513₁₀ 515₂₃
 728₄₀
 ქაღუნანის თესლი — 613₃₁
 ქათამი — 381₃₈ 382₂₀ 401₄ 401₈ 401₃₄
 401₃₀ 415₃₀ 415₃₁ 415₃₇ 451₂₃ 477₁
 754₂₉ 769₈ 781₃₁
 ქათანი — 642₁₄
 ქათირა — 112₃₈ 225₃₂ 332₂₅ 350₁₇ 353₃₆
 354₈ 354₁₉ 354₃₀ 379₇ 383₁₁ 383₂₈
 385₂₇ 388₁₈ 389₄ 389₁₄ 390₃₄ 393₂₅
 393₃₀ 412₉ 418₂₀ 424₁₃ 425₁₂ 500₂₉
 514₁₅ 570₁ 600₁₂ 601₈ 602₈ 623₁₁
 628₂₈ 633₁ 634₁ 653₂₂ 708₆ 708₃₉
 709₄ 709₂₀ 735₉ 735₁₈ 735₃₇ 748₄
 ქათირას ძირი — 637₃₁
 ქათმის ნაქრტენი — 319₉
 ქათმის ნალკელი — 359₆
 ქათმის სკინტლი — 206₁₃ 667₂₉ 755₁₄
 755₁₅ 782₂₈
 ქათმის სპედაბაქი — 101₃₂
 ქათმის ტუინი — 276₂₄
 ქათმის ფრთები — 651₂₈
 ქათმის ცმელი (ქონი) — 275₃₁ 325₁₈
 359₈ 369₂₃ 369₃₀ 380₁₃ 384₁₇ 385₂₈

611₃₉ 643₂₈ 646₂₂ 652₁₃ 680₁ 684₂₁
 684₃₈ 687₂₁ 693₅ 733₂₂
 ქათმის შეკამანდი — 379₂₂
 ქათმის ხორცი — 274₁₄ 275₁₂ 278₉
 281₁₈
 ქათნი — 466₂₄ 467₁₂ 467₃₄ 472₃₀
 ქაია — 744₂₄
 ქალაქი || ქალაქის წყალი — 314₄ 318₃
 337₁₃ 375₁₁ 382₂₇ 387₁₉ 471₈ 471₉
 521₁₈
 ქალაქის თესლი — 591₂₂
 ქალმის ფურცელი — 625₂₈ 636₈
 ქალბაი || ლოკბათენი — 109₄
 ქალბანა — 108₈ 108₂₅ 114₁₁ 154₃₃ 155₂₂
 156₁₂ 185₁₈ 185₁₇ 188₁₈ 190₁₈ 192₁₂
 205₂₁ 219₂ 254₁₉ 255₇ 258₂₇ 326₂₂
 623₃ 631₃₄ 647₁₃ 647₂₅ 648₂ 732₁₄
 742₃₃ 780₃₄ 785₃₄ 787₁₈
 ქალია — 428₁₁
 ქალიბუზური — 116₁
 ქალიითა — 418₃₈
 ქალალის თესლი — 542₁₂
 ქალილა მელქიე — 744₉
 ქალის რძე — 354₁₄ 354₃₄ 355₃₁ 357₄
 357₃₀ 369₅ 378₈ 380₁₅
 ქალნაჯი — 450₂₄
 ქალმადრეოსი || ქამადრეობ — 107₁₇
 116₂₉ 153₁₉ 154₂₉ 155₂₉ 156₂₈ 473₁₀
 506₂₉ 507₄₁ 513₁₅ 602₃₀ 614₂₇ 744₁₂
 ქამატროისი || ქამფიტოსი — 96₃₇ 97₂₁
 116₃₁ 472₁ 371₂₈ 473₁₉ 501₁₄ 506₂₂
 513₁₅ 602₂₉ 614₈ 614₂₈ 744₁₅ 788₃₈
 ქამფიტოსის ტაბიხი — 614₁₄
 ქამბრიქი — 691₃₈
 ქამეტრეისი წყალი — 288₂₂ 288₂₂
 ქამიხის წყალი — 409₄₁
 ქამონი || ქამუნი ქირმენი — 107₂₀ 125₂₁
 129₈ 131₂₈ 132₁₁ 137₁₈ 150₈ 413₁₉
 614₂₉ 717₃₃ 748₁₀
 ქამუნის გუარიშნი — 726₃₈
 ქამუში — 683₄₁
 ქამფეტოსი — 106₂₄ 106₃₃ 107₁₈
 ქამღ — 259₂
 ქანგრაზდი — 298₃₁
 ქანთელი || ქანთიელი — 74₇ 95₈
 ქანთელი || ბუშტი [ფსლის] — 606₂
 ქანთილის ფესვი — 609₁ 609₉
 ქარაბა || ქარაბი — 184₁₇ 185₂₄
 192₇ 258₄₀ 259₈ 311₁₂ 375₁₄ 379₅
 415₂₈ 416₂₉ 417₇ 468₉ 469₇ 470₁₈
 473₄₁ 474₂₇ 475₂₇ 576₁₈ 691₁₃ 692₈
 695₁₇ 707₁₄ 708₃ 736₂₉ 742₁₀
 ქარაიანცა — 256₃₈
 ქარათი — 379₂₈
 ქარა ქირვერი — 786₂₈
 ქარახუნი — 257₂₄
 ქარე || ქარე ველური — 133₂₀ 134₉
 151₁₈ 151₂₈ 199₂₉ 259₆ 372₃₆ 725₉
 ქარხ (პაერი) — 70₁₈ 70₂₀ 100₁₀ 113₇
 133₁ 214₃₈ 214₃₁ 212₂₇ 219₂₁ 266₂₂
 267₁₂ 269₂₀ 433₅ 436₂₄ 436₃₅ 437₂
 439₁₈ 439₁₉ 440₂₅ 447₂₅ 448₃ 452₂₉
 453₃₅ 496₂ 786₃ 788₈
 ქარმანული ჩამანუქი — 113₂₀
 ქარნი — 182₁₉ 198₁₄
 ქაროა — 271₁₀ 414₃₃ 415₂₄ 416₁₄ 416₁₃
 428₁₃ 442₃₀
 ქარტა — 212₂₇ 567₇ 570₄ 575₁₂ 576₉
 691₁₄ 692₄ 707₃₄
 ქარტლი || ქარტლისათვის — 80₁₄ 86₁
 216₉ 304₂₂ 752₂₂ 764₄₀
 ქარუს წყალი — 728₂₄
 ქარქუეტას ფურცელი — 743₂₉
 ქარქუეტას ძარი — 100₂₄ 101₁₅ 111₁₇
 253₃₈ 370₂₈ 370₃₃ 370₄₀ 718₁ 741₂₈
 786₁₀ 788₄₁
 ქარხალი — 211₂₈ 217₂₉
 ქასინი || ქასნი — 224₂₇ 224₂₂ 251₃₁
 375₃ 378₁₀ 378₁₂ 383₃ 414₁₇ 414₂₈
 416₄ 416₆ 416₄₀ 467₂₂ 473₁₈ 499₁₉
 542₂₇ 559₁₁₁
 ქასინის თესლი — 542₁₂
 ქასინის წყალი — 521₂₈ 541₂₈ 560₃₃
 ქასია || ქასრი — 469₂₂ 400₂₁ 467₂₉
 733₃₀ 733₃₄
 ქატო ხუარბლის — 762₂₈
 ქათარცხი — 256₂₈
 ქათური — 97₁₇ 104₂₀ 122₂₇ 186₂₅ 198₃₄
 204₁₈ 208₂₄ 210₂₇ 211₁₅ 214₃ 252₆
 269₃₈ 273₈ 276₂₀ 277₄₁ 278₂₈ 278₂₉
 280₄₁ 284₃ 285₂₄ 313₂₀ 318₂₁ 323₁₈
 323₂₄ 343₃ 349₁₃ 349₃₁ 352₁₃ 352₃₂
 357₂₈ 362₃₄ 365₁₅ 369₉ 370₂₈ 373₁₈
 375₂₁ 378₂₂ 380₂₇ 385₄ 386₁₇ 398₁₈
 399₃₃ 400₉ 457₁₄ 462₄ 463₃₁ 464₃
 464₁₉ 465₁₂ 465₂₇ 466₂₁ 466₂₃ 467₁₇
 467₂₄ 467₂₅ 468₉ 472₁₈ 473₃ 473₂₀
 473₂₃ 474₈ 474₂₂ 475₄ 494₁

ქაფური — 561₄₀ 617₃₈ 624₁ 628₂ 629₇
 644₃₀ 691₁₄ 692₁₀ 701₁₈ 706₃₃ 713₁₀
 713₂₈ 713₃₂ 715₂₄ 741₂₉ 786₁₃
 ქაფურის ყურსი — 463₁₃ 463₁₄ 463₁₇
 464₂₈ 464₃₄ 467₂₄ 557₂₈
 ქაფურის ძირი — 255₂₈
 ქაქანაჯის თესლი — 601₂₈ 614₁₀
 ქაქანაჯი — ასკილი — 749₉
 ქაქანაჯის ფურცელი || ქაქანაჯი || ქაქ-
 ნაჯი — 106₂₈ 208₉ 255₂ 471₃₇ 472₁₆
 472₂₃ 472₃₇ 473₃ 474₂₃ 474₂₈ 474₃₈
 475₁₈ 475₁₇ 495₁₆ 495₂₀ 497₃₂ 524₁
 659₈₀ 652₂₃ 694₁ 749₃
 ქაქნაქის წყალი — 523₃₁
 ქალაბამანი — 785₃₄
 ქალამი, ქალმი — 625₁₄ 652₃₈
 ქაშთარის თესლი — 514₈ 515₃₈
 ქაშტაქი || ქაშთაქი || ქაშთაქთაგანთ —
 298₂₈ 412₈ 418₃₇ 419₂ 496₈ 512₂₂
 582₃₈ 588₁₇ 588₃₈ 662₃
 ქაშუთის წყალი 531₁
 ქაშუში — 97₂₇ 118₁₈ 427₅ 437₃ 437₃₈
 ქაშუტიბაბი — 462₂₄
 ქაშუტის წყალი || ქაშუტი — 95₈ 97₁ 306₁₃
 409₁ 409₁₆ 409₂₃ 409₃₂ 409₃₇ 410₈
 410₈ 410₁₈ 419₃₂ 424₁₆ 425₁₆ 426₃₀
 428₄ 428₂₂ 430₉ 451₃₀ 452₂ 452₁₈
 454₁₇ 480₃₁ 500₁₅ 531₃₈ 567₁₄ 575₈
 671₁₄ 790₂₀
 ქარბანი || ბარბუეტი — 390₁₅ 390₁₉
 390₂₂
 ქახუნია — 255₇
 ქეარეკესი — 257₇
 ქელანი — 755₈₁
 ქელი || ქელისათესი — 207₈ 290₃₈
 ქერვის თესლი — 521₁ 521₉
 ქერთის თესლი — 98₁₈
 ქირი — 95₃₁ 95₃₇ 101₃₀ 102₁₈ 103₃₈
 109₂₄ 138₃₇ 232₁₈ 289₃₈ 291₁ 320₆
 325₁₈ 362₃₈ 365₁₄ 365₃₈ 370₁₈ 370₁₈
 371₃₀ 376₁₉ 376₃₈ 380₃₈ 449₁₁ 463₇
 468₁₉ 471₃₈ 476₃₀ 478₃₉ 501₁₉ 514₃₈
 515₁₃ 521₂₉ 547₁₀ 559₄₁ 626₄ 705₁₈
 705₂₀ 706₁₀ 712₁₉ 717₁₈ 750₁₈ 763₈
 763₁₁ 763₁₄
 ქერის კოროტი — 363₃₇ 364₇ 364₉
 368₃₀ 380₇ 383₃₂ 384₉ 384₁₄ 384₃₈
 408₈ 414₁₃ 455₁₄ 457₈ 463₁ 480₃₁
 633₃₂ 645₁₄ 763₆

ქერის პური — 639₃₂ 640₃₅
 ქერის საფუარი — 463₁₈
 ქერისა წუნენი — 271₂₄
 ქერის წყალი — 130₁₅ 225₃₈ 248₇ 249₃₇
 252₇ 268₈ 273₃₇ 280₁₆ 312₃₂ 313₁₄
 320₂₈ 325₂₁ 338₉ 362₃₈ 362₃₇ 368₃₇
 369₂₈ 376₃₃ 379₃₀ 379₃₄ 379₃₅ 380₁₈
 386₂₇ 387₁₂ 388₈ 409₂ 416₂ 416₈
 416₃₈
 ქერის წყალი — 513₂₅ 514₃₀ 516₂₈ 556₇
 559₃₅ 622₂₈ 627₁₃ 628₂₄ 628₂₈ 628₂₉
 633₂₀ 644₂₃ 706₄ 706₂₄ 711₃₁ 717₁₁
 715₃₃ 717₁₃ 721₈ 721₁₅ 722₃₈ 723₇
 727₁₂ 763₃
 ქერის ფქული — 203₈ 203₁₈ 203₂₄
 208₉ 210₃₈ 213₁₀ 214₈ 273₂₂ 278₂₅
 287₃₅ 291₁₁ 293₉ 294₂₃ 315₂₂ 318₂₀
 328₂₀ 333₂₇ 362₂₈ 373₄ 379₃₉ 387₃₉
 414₁
 ქერის ფქული — 512₂₉ 513₃₄ 514₂₈
 594₄ 623₂₈ 629₃₈ 634₁₁ 638₂₇ 639₈
 642₁₂ 645₈ 645₂₈ 645₃₃ 701₁₁ 712₂₉
 713₇ 713₁₉ 714₈ 714₈ 715₈
 ქერის ქალი — 707₈ 714₂₈
 ქერირა — 343₃
 ქერიკი, ქერეკი — 637₃₈ 781₂₁
 ქერქუმ — 258₄₁
 ქესტი — 767₂₅
 ქეტრი — 615₃₈
 ქვა მალნიტი — 668₁₈
 ქთირა — 102₂₄ 107₄ 151₃₄ 158₁₉ 159₁₂
 259₈
 ქია — 419₁₇ 422₃₃ 440₁₈ 442₁₈ 443₈
 446₁₇ 446₃₈ 447₂₂ 457₂ 500₁₃ 500₃₄
 501₁₃ 502₁ 505₄₀ 506₁₀ 507₁₁ 507₂₉
 508₁₂ 510₂₈ 529₂₆ 524₃₀ 524₂₂ 526₁₄
 526₈ 532₂₈ 544₁₉ 566₄ 568₂₂ 569₉
 570₂₀ 572₁₄ 588₈ 588₂₈ 588₃₄ 602₃₁
 667₃₈
 ქიას ზეთი — 499₈
 ქიბართი — 494₃₄
 ქიბართის დუბულდი — 670₃₈
 ქილაჯი — 549₁₇ 549₁₈
 ქინძი || ქინძის წყალი || ქინძის ფურ-
 ცელი — 95₈ 99₄₁ 120₃₈ 137₁₄ 140₂₈
 204₃ 245₃₁ 247₃₈ 253₂₈ 259₁ 268₁₇
 272₂₈ 315₃₇ 331₄ 336₃₁ 338₉ 339₂₈
 352₃₀ 364₃₉ 375₂₈ 375₃₉ 376₁₃ 376₁₈
 377₁₉ 393₉ 394₁₀ 398₃₃ 414₁₀ 424₃₄

438₃₆ 439₅ 440₆ 440₁₄ 450₁₅ 467₃₂
 468₆ 470₁₆ 471₂₉ 472₂₈ 473₂₉ 473₃₁
 475₁₀ 475₂₇ 475₂₉ 515₃₇ 586₂₄ 630₁₁
 631₁₉ 634₁₅ 638₃₅ 705₁₅ 719₆ 728₁₃
 765₂₈ 628₃₈ 629₂ 630₁₀ 634₃ 639₁
 665₂₅ 715₆ 715₂₃
 ქინძის თესლი — 140₆ 275₂₄ 275₂₈ 279₃₀
 284₃₅ 294₂₁ 629₆ 631₁₉
 ქინძის ყუავილი — 504₃₈
 ქირა — 602₁₆
 ქირმ[ა]ნული კულიაიე — 521₁₄
 ქირმენი || ქირმენ ქონდარი — 97₃₃
 137₁₆ 150₅ 224₄ 255₁₂ 588₃
 ქირმენის ძირი — 683₃₅
 ქისნეა — 510₂₈
 ქისტბარქისტი — 473₁₉
 ქიჩიჩი || ქიშშიში — 310₃₁ 418₆
 ქლიაევი || ქლიავის შარბათი — 166₃₀
 168₁₃ 168₂₈ 172₁₃ 238₁₀ 238₁₃ 249₈
 282₃₄ 310₁ 311₁₉ 376₁₇ 376₃₄ 513₁
 629₁₅ 702₁ 711₂₉ 711₃₅ 723₁₈ 727₁₁
 728₁₄
 ქლიავის ჩირი — 623₃₈
 ქლიავის წყალი 711₄₀ 717₂₆ 721₂ 721₉
 ქოაქი ბალადღური — 379₂₃
 ქოლალაზი — 346₂₄
 ქონდარი || ქონდარი სპარსული —
 123₉ 133₂₀ 135₃₈ 150₆ 151₁₅ 177₄
 224₃ 253₃₁ 256₃₃ 267₁₈ 271₃₄ 304₂₁
 345₄ 370₃₅ 372₁₃ 393₁ 395₄ 397₂₇
 441₈ 443₇ 454₃₁ 455₅ 455₉ 465₁₀
 586₂₄ 588₃ 588₂₇ 591₂₉ 666₃₁ 683₄₀
 690₉ 718₃₉ 719₅ 762₂₁ 764₇ 764₁₄
 782₂₅ 790₁₁
 ქონი — 69₂₈ 371₃₃ 385₂₆ 623₄ 767₃₈
 ქონი ზრთხისა — 769₇
 ქორი — 509₁₆ 509₂₅ 509₃₂ 510₄ 510₂₀
 510₂₈ 510₄₁ 521₂₂ 523₃₀ 524₃₇ 757₁
 ქორის ნაველევი — 346₁₄
 ქოქანი — 80₂₂
 ქოქი — 467₂₈
 ქოშმურუა — 259₇
 ქოჭლინოს — 506₃₃
 ქრევისისა თესლი || ქრევისი — 99₃₈
 111₇ 111₁₅ 256₂₈ 787₈
 ქრიენის ძირი — 370₃₅
 ქრკენი — 256₁₄
 ქრთეს — 259₉

ქრთილი — 291₃₄ 306₆ 444₁₇ 545₂₇ 566₃₉
 567₅ 567₃₄
 ქრთილის ფუქილი — 784₃₀
 ქრუია — 478₃₆
 ქსანი — 95₃₅
 ქსირა || ქთირა — 170₃₅ 171₁₉ 183₁₂
 183₂₇ 184₆ 184₁₆ 184₂₇ 185₁ 187₅
 187₃₀ 188₃ 188₂₇ 190₂₄ 192₂₆ 194₃₈
 ქუაბის ძირის ნათეხეკი — 787₉
 ქუაბული — 589₃₅
 ქუაბული ალილა — 356₁₂
 ქუა კირი — 618₃₃
 ქუარათია — 257₁₀
 ქუარი — 448₃₃
 ქუბი — 289₂₉
 ქუდის — შშაში — 749₁₂
 ქუბარა — 259₁
 ქუთუქეთი || თხილი ინდური — 123₁₅
 ქუთუნაის ფუქილი — 190₂₄ 210₅ 222₃₀
 ქულარე ბრ[ა]ნგი — 589₃₅
 ქულჩისა — 346₁₀
 ქუმნა — 347₄
 ქუნდალახი || ქუნდუსა — 245₃₅ 249₂₂
 318₂₉
 ქუნდრეში — 535₁₄
 ქუნდრე — 612₁₆
 ქუნდრე თეთრი — 612₂₁
 ქუნდუს ასანისა — 734₂₇
 ქუნჯიტი || ქუნჯითი — 95₁₅ 93₁₅ 101₃₈
 135₄ 145₃₃ 149₂₇ 159₉ 160₂₂ 206₂
 206₅ 256₃₀ 287₂₁ 320₂ 327₃₅ 438₆
 450₂₁ 599₂₈ 599₃₅ 600₈ 633₂₅ 636₁₈
 665₂₉ 667₁₅ 725₃₅ 764₂₄
 ქუნჯითის ზეთი — 120₂₅ 218₂₂ 220₅
 395₂₅ 408₁₂ 420₃₀ 444₁ 448₁₇ 449₁₃
 449₃₀ 449₃₈ 463₁ 523₁₉ 525₂₈ 583₂₂
 583₃₃ 583₃₇ 584₃₄ 586₁₃ 586₁₃ 607₂₅
 667₂₄ 680₁₇ 680₁₈ 683₂₈ 689₂₈ 733₁₇
 734₃₄ 737₃₂ 757₃₂ 758₂ 790₁ 790₇
 ქურათის წყალი — 362₂₂ 439₈ 439₁₂
 439₁₃ 439₁₆
 ქურთი — 690₃₄
 ქურთის მარცვალი — 587₃₈
 ქურთის წყალი — 440₂₉ 634₂₂ 635₁₁
 ქური — 449₇ 502₈ 505₁₀ 524₄ 524₂₃
 545₂₁ 547₃₅ 547₂₁ 548₁₉ 583₂₈ 588₃₈
 588₃₈ 664₂₂ 686₃₅
 ქურიში — 707₆

ქუჩქენჩოვის ძირი — 392₃₃ 397₁₃
 397₂₂ 399₂₈
 ქუჩქენჩოვი — 161₁₈ 169₁₄ 181₉ 219₆
 ქუჩქეში — 410₁₀ 419₆ 494₃₃ 494₃₉
 495₃₇
 ქუჩქემის დუბედი [წამალი] — 501₃₅
 ქუჩქემითა ქალიწობისა — 506₃₄
 ქუჩქენჩობის თესლი — 117₁₇ 119₆
 145₃₁ 149₂₇ 724₁₄
 ქუჩქენჩოვის ლაბა — 717₄
 ქუჩქეცობის ძარღვი — 348₃ 349₂₉
 ქუჩქეცისა ხლდომა — 72₁₂
 ქუჩქეცის ნაღველი — 668₁₂
 ქუჩქეცინი — 754₈
 ქუჩქეცინი ხუადი — 784₄₀
 ქუშაჭი — 451₃₄
 ქუშენი — 583₃
 ქუშერი — 80₂ 94₃₀ 95₃₀ 97₂₃ 97₃₁ 99₁₈
 99₁₀ 103₈ 106₂₃ 107₁₅ 108₂₉ 110₅
 124₁₈ 125₄ 125₃₁ 132₂₂ 134₁₁ 141₃₈
 175₁₄ 175₂₇ 177₃₀ 185₁₅ 191₃₂ 195₁₈
 197₂₂ 198₁₈ 200₅ 201₂₅ 217₉ 218₆
 425₂₅ 427₃ 436₂₈ 437₁₃ 437₂₃ 462₂
 501₅ 501₂₃ 501₃₀ 511₃₉ 502₂₅ 503₂₀
 504₁₅ 506₁ 533₃₀ 586₃₃ 592₃₄ 603₁₄
 690₃₀ 739₂₄ 789₁
 ქუშტიბარი — 93₂₅ 102₃₅ 109₁₈ 114₁₁
 118₂₆ 121₉ 123₄ 128₁₁ 138₂₁ 144₃₅
 150₃ 153₁₂ 228₃₉
 ქუშტი თეთრი — 503₃₀
 ქუშტის თესლი — 512₁₅
 ქუშტი მწარე — 614₈

ღ

ღაფთი || ღვეთის ძირი || ღაფთი || ღაფ-
 თისა || ღაფთის წყალს — 115₇
 118₁₆ 119₁₉ 124₁₈ 162₃₃ 173₄ 173₂₂
 174₁₀ 193₁₈ 193₂₀ 193₃₂ 195₈ 196₃₄
 198₁₈ 500₃₃ 507₁₅ 523₁₂ 527₂₃ 546₁₈
 546₂₇ 723₃₂ 749₂ 785₃₄
 ღაითალისი — 256₇
 ღალიწობის იარაჭი — 647₂₈
 ღალის ზეთი — 466₂₉
 ღამიობი — 757₈ 784₁₅
 [ღამიობის] სისხლი — 784₁₆
 ღამიობის ტუინი — 757₇ 757₈ 757₉
 [ღამიობის] კორცი — 784₁₆
 ღართი ვირის — 751₁₈

ღარიბი — 481₂ 481₂₄ 483₁₁ 483₁₃
 ღარიკონი || ღარიკონი — 93₂₈ 114₃
 116₁₃ 153₁₂ 153₃₃ 154₂₈ 155₁₈ 157₉
 160₅ 161₁₄ 161₂₈ 163₁₁ 166₈ 170₆
 170₂₉ 174₃₇ 175₁₀ 175₃₁ 177₃₅ 178₂₅
 178₃₇ 181₂₂ 183₁₁ 256₉ 268₃₀ 293₄₀
 299₁₀ 300₃ 310₁₀ 312₈ 317₄₁ 326₁₇
 427₂₃ 438₁₁ 469₂₀ 469₃₇ 491₁₀
 520₃₈ 522₃₇ 523₃₀ 524₄ 524₂₁ 524₃₇
 526₁₃ 531₂₃ 532₂₅ 533₂₉ 533₃₇ 541₃₁
 589₁₅ 617₁₄ 689₆ 689₇ 728₂₄ 738₉
 783₃₁
 ღაბისა ფურცელი — 215₇
 ღარის ზეთი — 301₃₉ 302₂ 302₄ 690₈
 ღარის თესლი (მარცვალი) — 507₁₂
 509₁₂ 509₁₄ 527₁₈ 603₁₄ 619₁₀
 ღარის ხის ფურცელი — 635₃₂ 690₉
 ღარსი || ღარი — 400₁₈ 420₃₃
 ღარღარი (პირში გამოსაღვლები საშუა-
 ლება) — 369₅ 369₁₆ 369₃₅ 369₄₀
 371₂₁ 374₁₀ 375₇ 375₁₁ 375₁₈ 375₂₇
 375₁₀ 376₁₅ 376₃₉ 377₆ 377₂₀ 377₃₁
 377₃₅ 377₃₇ 378₁ 378₄ 378₂₃ 378₃₄
 385₂₂ 385₂₃ 385₃₂ 392₅ 392₁₀ 392₁₃
 392₂₀ 392₂₆ 392₂₉ 393₃ 393₆ 393₁₁
 393₁₃ 393₁₈ 393₂₀ 393₂₈ 393₂₇ 393₃₈
 394₇ 394₈ 394₁₃ 394₁₈
 ღახლ[ა]ხი — 500₅
 ღახლ[ა]ხი — 500₅
 ღერი ბალ[ა]ხისი — 510₁₉
 ღერღელი — 755₁₇
 ღარღელის სისხლი — 755₁₉
 ღერღელის ცემლი — 200₁₁ 201₄
 ღვალო — 567₂₃ 570₁₂
 ღლია — 86₃ 465₈
 ღოლოს წუნეი — 605₂₄
 ღორის ძევალი — 348₁₂
 ღორის ნაფელი — 341₁₅ 346₂
 ღორის ფლოდაგი — 288₁₇
 ღორის ფირტი — 369₂₉
 ღორის ცემლი — 212₃₉ 288₁₆ 631₃₈
 649₃₉ 767₁
 ღორის ხორცი — 780₃₈
 ღრინაქელი || ღრიკალი — 93₁₃ 94₃₈
 99₁₄ 102₂ 133₃₁ 191₂₅ 217₃ 603₈₉
 604₉ 757₃₅ 760₇ 760₈ 778₄ 785₂
 ღრინაქელის ნაცარი — 760₁₁
 ღრინქოლას თესლი — 279₂₇
 ღრძილები — 370₂₃

ღუალო ძმარის თესლი — 193, 194_ა
 441_ა, 441_ბ, 707₂₁, 707₁₅, 707₂₂, 716₁₁
 ღუა — 222₁₁
 ღუივის თესლი — 293₂
 ღუის წყალი — 619₃₇
 ღუნო — 95₃₇, 97₇₇, 113₃, 114₃₀, 115₃
 118₂₀, 119₈, 121₂₂, 126₇, 126₂₁, 126₃₃
 127₂₈, 128₁₅, 129₁₉, 129₂₈, 129₃₁, 131₃₅
 137₇, 137₈, 137₃₁, 141₁₈, 141₂₀, 141₂₈
 142₅, 144₂, 146₂₀, 147₂₉, 149₂, 152₈
 152₂₄, 160₂₇, 161₅, 163₂₁, 164₁₄, 164₃₈
 164₄₀, 165₁, 165₁₅, 180₂₀, 192₁, 193₃₅
 195₃₀, 198₁, 200₆, 215₁₀, 215₃₄, 216₁
 216₄, 221₃₄, 221₃₅, 222₈, 226₁₁, 227₁₄
 229₇, 229₂₁, 229₃₄, 233₂₁, 233₂₂, 234₁₁
 234₁₂, 234₁₇, 239₁₂, 249₄₁, 251₂₂, 269₃₁
 270₄, 270₁₀, 270₂₀, 270₄₁, 275₃₄, 276₃₈
 280₁₇, 283₃, 283₂₁, 285₁₇, 286₄, 286₅
 286₂₁
 ღუნო — 289₃₈, 291₂₆, 303₁₈, 307₃₁, 311₃₉
 324₄, 327₂₇, 333₃₈, 334₁₆, 336₁₇, 336₁₈
 336₁₉, 340₃₂, 345₁₇, 345₂₇, 345₃₇, 345₃₈
 355₂₀, 358₃, 363₂₅, 363₆, 366₈, 366₁₁
 366₂₁, 367₂₄, 367₂₅, 368₉, 368₁₂, 370₂₈
 372₂₈, 373₅, 374₁₄, 374₁₈, 375₁₁, 376₁
 377₂₁, 379₁₅, 381₄₀, 390₂₇, 392₃, 394₃₄
 401₃₂, 405₂₈, 409₇, 409₈, 409₁₀, 409₇₁
 412₁₈, 412₃₄, 413₁₁, 413₄₀, 414₃, 414₁₅
 416₁₅, 418₁, 421₂₄, 426₁₄, 428₇, 432₂₂
 437₈, 439₂₈, 443₃₁, 445₅, 445₃₀, 446₁₆
 446₂₈, 448₁, 448₁₅, 449₁₀, 449₁₂, 449₂₈
 449₄₀, 449₄₁, 450₇
 ღუნო — 450₁₀, 453₁₀, 453₁₁, 453₁₂, 454₃₃
 454₃₁, 462₁₁, 462₄₁, 464₃₈, 465₁, 465₁₀
 465₁₉, 466₂₈, 468₃₄, 469₂₅, 471₂₀, 471₂₁
 490₂₇, 490₃₀, 490₃₁, 492₅, 492₃, 492₁₁
 492₁₂, 492₁₅, 492₃₄
 ღუნო — 499₂, 500₅, 502₂₈, 504₃₃
 ღუნო ძველი — 504₂₂, 504₃₂, 504₃₄
 505₄, 506₁₃, 506₁₅, 506₁₇, 508₂, 508₇
 508₁₈, 521₁₁, 525₇, 525₁₉, 526₃₇, 532₃₀
 534₂₀, 534₂₉, 534₃₅, 535₁₇, 535₂₁, 549₂
 549₁₉, 556₁, 556₁₉, 569₁, 569₂₃, 570₁₃
 570₂₉, 570₃₇, 571₈, 572₁₃, 573₁₄, 575₂₉
 576₂, 576₈, 506₃₂, 509₂₉, 509₃₁, 509₃₄
 510₂₀, 512₂₅, 521₄, 521₁₀, 523₁₅, 523₂₄
 524₅, 524₈, 524₃₃, 586₂₉, 586₃₇, 587₈
 587₁₅, 591₂, 591₂₇, 591₃₈, 591₄₀, 592₂₁

592₂₃, 593₁₁, 594₉, 594₁₅, 601₁₈, 601₃₅
 602₂, 602₇, 602₁₈, 604₁₈, 604₂₁
 ღუნო — 613₁₈, 614₃₉, 625₂₂, 635₃₅, 636₃₉
 636₄₀, 639₂₅, 640₁, 640₈, 666₁, 666₇
 666₂₈, 666₃₄, 667₁, 667₃, 667₁₈, 667₁₈
 667₁, 667₃₇, 668₁₈, 668₂₁, 693₂₂, 695₁₅
 700₂₄, 702₂₂, 703₂₈, 725₃₈, 730₃₂, 731₂₈
 732₈, 732₁₆, 734₁₀, 735₂₁, 735₂₉, 735₃₄
 740₂₄, 752₈, 752₁₄, 752₃₂, 753₃, 753₃₁
 754₅, 754₁₇, 755₁₅
 ღუნო — 756₁₈, 757₃₄, 758₃₂, 760₉, 761₈
 762₂₄, 766₂₈, 772₃, 772₂₂, 774₃₄, 774₃₈
 784₃₀, 642₂, 643₁₁, 643₃₈, 674₄, 674₂₁
 683₄₀, 684₃₉, 685₁₁, 687₈, 687₁₅, 709₈
 719₁₄, 772₂₈, 785₂₇, 788₈, 790₂₇
 [ღუნო] ბრინჯის — 772₂₂
 [ღუნო] დანასკუდის — 772₂₇
 ღუნო თეთრი — 774₂₂
 ღუნო ლალისფერი — 774₂₂
 [ღუნო] ლელის — 772₂₈
 ღუნო მოღველებული — 775₉
 [ღუნო] ქრთლის — 772₂₈
 [ღუნო] ყურძნის 772₂₇
 [ღუნო] ჩაშიის — 772₂₇, 775₂₁
 ღუნო ძეული — 775₁₉
 ღუნო წითელი — 774₂₅
 ღუნო ხურმის — 775₂₄
 ღუნის ბრკე — 594₄
 ღუნის თხლე — 575₂₄, 575₄₀
 ღუძლი 103₁₂, 111₁₀, 111₁₁, 126₁₁, 135₃₀
 141₁, 141₈, 143₉, 145₅, 171₃₂, 174₈
 177₂₅, 193₁₆, 194₁, 201₂₁, 210₂₁, 211₅
 211₁₈, 213₇, 214₅, 214₆, 223₇, 223₁₈
 224₁₈, 224₂₂, 225₂₇, 225₂₉, 226₁₈, 232₂₈
 233₂₀, 239₅, 249₂₈, 251₆, 253₂₃, 263₂₈
 263₂₇, 265₃₇, 267₄₀
 ღუძლი — 433₆, 434₁₅, 435₂₉, 436₂₁, 436₃₃
 437₉, 437₁₉, 437₂₈, 437₂, 438₈, 439₃₀
 445₂₂, 445₂₃, 447₄, 448₁, 457₃₁, 458₁₆
 458₁₅, 458₃₀, 458₃₄, 458₃₅, 458₃₈, 459₉
 460₄, 460₁₀, 476₄, 476₇, 476₈, 476₁₀
 477₂₇, 479₂₅, 480₂, 480₆, 480₁₂, 480₁₄
 480₁₈, 480₃₃, 480₂₇, 480₂₈, 480₃₈, 481₂
 481₄, 481₈, 481₁₁, 481₁₄, 481₁₈, 481₂₇
 482₄, 482₁₆, 482₁₈, 482₁₉, 482₂₀, 482₂₄
 482₂₉, 482₃₂, 483₃, 483₂₂, 483₂₈, 483₃₄
 483₃₉, 484₇, 484₁₁, 484₁₃, 484₁₃, 484₁₃
 484₁₆, 484₂₀, 484₂₁, 484₂₂, 484₂₈, 484₂₇
 484₂₈, 484₃₁, 484₃₃, 484₃₄, 484₃₅, 485₄

485₅ 486₈ 488₅ 485₁₁ 485₁₄ 485₁₈
 485₁₈
 ლუძლი — 485₃₁ 485₃₄ 485₃₈ 485₃₉
 486₁₂ 486₁₄ 486₁₈ 486₂₈ 486₂₉ 486₃₀
 486₃₁ 486₃₄ 486₃₉ 487₅ 487₁₉ 487₁₈
 487₂₈ 487₃₀ 487₃₁ 487₃₃ 487₃₄ 488₅
 488₆ 488₁₀ 488₁₁ 488₁₄ 488₁₈ 488₂₈
 488₃₁ 488₃₂ 488₃₃ 489₁ 489₈
 489₃₃ 491₈ 491₂₅ 492₈ 492₁₄ 492₃₇
 493₁₃ 493₃₀ 493₃₂ 493₃₄ 493₃₈ 493₃₉
 494₉ 494₁₃ 494₁₄ 494₁₅ 494₂₁ 494₂₈
 494₃₇ 495₁ 495₅ 495₇ 495₈ 495₉
 495₁₃ 495₂₅ 495₃₅ 496₄ 496₅ 496₆
 496₇ 496₂₂ 496₃₃ 496₃₄ 496₃₅ 723₂₈
 738₃₉ 756₂₃ 768₂₁

ლუძლის წამალი — 480₄ 603₅

ლუნაბი — 753₁₄

ლუფთი — 506₂₈ 507₈ 507₃₉ 535₁₄
 749₂₇

ლუშისა — თეთრი ფშატი — 749₃₈

ლურინჯილა თეთრი — 340₅

ლძიბი — ტირფი — 749₃₄

ჟ

ჯაალის ტლე — 465₂₈
 ჯაბასტი — 322₉
 ჯაისუმი — 254₁₃ 278₁ 278₉ 311₅ 327₃₃
 356₃₀ 471₁₉

ჯალის ტლე — 465₂₀

ჯამბილი — 469₂₂ 471₃₈ 474₃₉ 590₁₇
 590₂₈ 590₃₂

ჯანტარიონი — 93₄₀ 472₂₈ 541₁₈ 541₃₃
 545₂₂ 546₂₈ 790₉

ჯარამფული || ჯარანფული — 98₃ 98₁₄
 99₂₀ 111₂₃ 112₂₂ 326₂ 398₂₇ 413₃₂
 418₁₀ 419₁₇ 422₂₁ 430₂₈ 431₃₄ 433₂₈
 433₃₅ 434₁₈ 435₁₈ 435₃₁ 436₄ 438₁₀
 438₃₀ 448₃₂ 449₂₀ 457₂₄ 461₁₀ 461₄₀
 463₂₈ 468₃₈ 470₁₅ 470₃₂ 479₄ 504₄₁
 507₄₀ 511₂ 544₂₃ 561₃₇ 568₈ 571₃₉
 588₈ 589₇ 602₃₃ 614₃₀ 683₃₄ 696₁₀
 786₂₁

ჯარაპა — 338₂₉

ჯარდამონია — 618₈

ჯარყატისა სკინტლი — 345₂₁

ჯარყაონი || ჯანტარიონი — 233₂₈ 310₃₄
 317₃₅ 339₈

ჯასბიღარირი — 97₃₂ 501₁₈

ჯასაბუჯარიპირია — 417₂₉

ჯატრასალონი — 170₃₇

ჯაყაჩო — 734₃₇

ჯაყულა || ჯაყულია — 98₅ 98₁₄ 99₄₁
 110₁₀ 112₂₂ 257₁₈ 312₁₅ 396₂ 398₁₈
 423₄ 428₂₈ 430₂₇ 431₃₃ 433₂₃ 434₄
 434₁₉ 435₁₂ 457₁₃ 461₉ 468₃₈ 470₃₃
 471₁₈ 473₁₇ 474₈ 588₅ 696₃ 696₁₀

ჯაფიტი — 471₂₈

ჯბა — 265₂₀

ჯელი — 785₁

ჯელისათვის — 206₃₇

ჯელის კორტი — 768₄₁

ჯევის კულა — 371₂₈

ჯველი — 379₂₁ 451₁₁

ჯველი ძუელი — 761₁₉

ჯვითელი წყლის მარამა — 543₂₉

ჯვითელი ხალილაგი — 546₂₀

ჯია — 230₁ 230₂ 235₅ 250₅ 465₁₇ 465₁₉

ჯინული — 273₈ 625₁₉

ჯიფალი — 543₁₄

ჯმაწვილის ფსელი — 334₁₈ 339₂₂ 339₃₄
 345₃₈

ჯოვისკულა — 635₁₅

ჯორნის თუალი — 333₁₃

ჯორნის ნაელელი — 323₁₇

ჯორნის სისხლი — 333₁₉

ჯორნის ფირტი — 333₁₃

ჯოსრა — 254₁

ჯრდელი თეთრი — 287₃₂ 293₇

ჯრდელის თესლი — 125₃₄ 185₃₅ 203₂₃
 204₁ 211₂₄ 211₃₄ 211₃₅ 286₁₈ 287₃₂
 293₈ 713₄

ჯრდელის ფურცელი — 212₂₇ 705₂₁

ჯრდელის წყალი — 129₂₉ 287₂₉ 293₁₉

ჯრმა — 104₃ 114₁ 122₃ 122₁₄ 129₃₈
 130₈ 134₅ 139₂₂ 148₁₆

ჯუაი — 756₁₈

ჯუ(ა)ვი შ(ა)ვი — 734₆

ჯუაიელთა ერბო — 285₃₇ 290₂₈ 291₁
 293₃

[ჯუაილის] წამალი — 626₃₉

ჯუაის — კულა — 358₁₆

ჯუაის ნაველი — 696₁₇

ჯუაის სისხლი — 338₂₇

ჯუაის ტეინი — 280₂₈

ჯუერი — 457₃₃ 488₈ 785₁₃ 785₁₉ 785₂₉
 785₃₀

ჯუერი ცხენისა(!) [თახუის] — 758₁₇

ყუარული ქათამი — 769₁₁
 ყუერი კბოს — 75₃
 ყუითელი ალილა — 510₃ 520₁₄ 520₂₀
 521₉ 521₁₃ 556₅ 634₃₀ 728₈ 728₁₁
 ყუითელი ალილაგი — 617₁₄
 ყუითელი ზირკი — 626₉
 ყუითელი საკმელი — 626₃ 626₁₇ 630₂₂
 647₇ 647₂₈
 ყუითელი სპილენძის ნაქლები — 618₄
 618₂₄
 ყუითელი ფურისული — 254₂₀
 ყუითელი წყალი — 435₁₅ 486₁₅ 486₁₈
 488₃₇ 498₂₇ 498₄ 499₃₈ 506₃ 526₂₀
 509₁₂ 510₁₃ 511₁₈ 517₃₈ 518₂ 518₂₀
 518₃₈ 519₇ 522₁₈ 522₃₃ 523₁ 523₈
 523₂₇ 523₃₅ 524₃ 524₂₉ 525₃ 525₄
 525₁₃ 526₂₈ 527₇ 535₃ 539₁₈ 546₂₄
 585₃₀ 604₂₀ 652₁ 652₁₇ 657₄₀
 ყუნტხალიკი — 257₁₇
 ყურდგელი — 754₁₄
 (ყურდგლის) სისხლი — 767₂₈
 ყურდუმანი — 367₅
 ყურდღელის თმა — 754₁₅
 ყურდღლის ღერიტა — 603₂₇
 ყურთხი — 556₂₄
 ყური — 214₂₂ 265₁₈ 266₃₀ 266₃₁ 271₂
 458₁₂ 458₁₅
 ყური თაგვის 745₃₄
 ყური ირმის — 752₃₈
 ყურსი — 163₄₁ 337₂ 379₃₃ 413₇ 414₂₂
 416₁₈ 416₃₇ 417₂₈ 417₃₄ 454₅ 456₉
 464₃ 464₄ 464₁₄ 467₃₅ 472₁₃ 473₅
 473₁₄ 473₂₂ 475₂₈
 ყურსი ზარაშავალ — 472₃₃
 ყურსი უფული — 473₁
 ყურსი ჭალღება — 473₁₈
 ყურსი ჰიანა — 248₂₂ 253₁₈
 ყურთა || ყურთა — 98₂₁ 312₁₅ 364₂₈
 379₁₈ 379₂₇ 386₂₇ 423₃ 430₁₇ 432₂₄
 433₃₈ 434₃₇ 435₁₅ 435₃₃ 436₇ 436₁₅
 432₃₈ 439₂₃ 440₁₅ 440₂₈ 441₁₁ 426₂₈
 449₂₀ 450₁₈ 468₃₇ 474₈ 526₁₂ 545₄₀
 684₁
 ყურძენი || ყურძენის რუბი — 108₃₃
 159₃₄ 185₁₈ 186₁₃ 187₁₃ 188₈ 213₂₈
 234₄₁ 254₇ 373₃₉ 410₇ 428₂₃ 428₂₄
 428₃₂ 429₂₃ 476₂₉ 489₂₅ 497₃₃ 497₃₅
 702₁ 708₄ 707₃₈ 714₄₀ 715₈ 715₄₀
 785₁₂

ყურძენის ყუევილი — 570₁
 ყუსტი || ყისტი || ყუსტი || ყუსტის
 ზეთი — 96₁₉ 233₂₄ 247₇ 255₃₈ 328₁₈
 328₃₄ 448₈ 449₄ 449₁₃ 449₃₁ 450₉
 450₈ 461₂₈ 463₂₈ 466₃₁ 492₄
 ყუსტი — 506₂₇ 506₃₉ 507₇ 507₁₂ 507₁₃
 507₁₈ 507₂₀ 507₅ 509₂₈ 511₁₉ 525₁₉
 527₁₇ 543₃₅ 544₅ 544₂₂ 545₂₈ 569₁₁
 586₂₁ 587₁ 611₂₈ 636₃₄
 ყუსტის ზეთი — 643₈
 ყურღისალიბ — 786₄₁
 ყურშა — 245₃₈
 ყუხარა — 256₁₀

¶

შაბაბაის წყალი — 123₂₈
 შაბი — 213₂₁ 336₁₉ 337₁₄ 395₂₀ 468₁₀
 469₇ 508₃₁ 509₁ 525₃₁ 547₂₄ 618₈
 618₁₄ 620₇ 623₂₃ 651₁ 734₄₀ 735₁₈
 735₂₅
 შაბიაშენი — 109₁₁ 208₃₁ 209₃₀ 304₂₄
 350₇ 352₃₁ 369₈ 396₁₃ 397₂₈ 412₃₈
 548₂₂ 549₈ 570₁ 571₂₈ 575₁₃ 575₂₈
 619₂₁ 733₄
 შაბი შამი — 617₃₈
 შაბი წითელი — 360₁₈
 შაბუტი || შაბუტი — 327₇ 451₃₁ 748₂₂
 შაგური — 473₁₀
 შაღნაჭი — 355₁₅ 355₁₈ 601₂₈ 765₉
 შაღნის წყენი — 733₁₈
 შ[ა]ევი ალილა — 514₂ 515₃₂ 542₂ 728₁₀
 შაევი ალილაგი — 662₇
 შაევი ბოლოკი — 356₂₇
 შაევი გავალო — 170₃₁
 შაევისა კატის ნაღელი — 784₃₇
 შაევი კევი — 479₂₀
 შაევი შამლის ნაღელი — 288₂₈ 290₃₀
 შ(ა)ევი შ(ა)რილი — 514₁₅ 515₃₉
 შაევი მუხუდოს ფქვილი — 733₃₅
 შაევი მუხუდოს წყალი — 763₂₇
 შაევი ნავთი — 592₂₇ 594₉
 შაევი ნაღელი — 70₂₂ 70₂₀ 71₂₅ 71₃₄
 72₅ 72₃₃ 72₃₄ 73₁₃ 73₁₇ 74₂₀ 75₂₄
 75₃₁ 79₁₀ 80₂₁ 80₂₄ 80₃₃ 80₃₅ 80₃₈
 81₁₇ 82₄ 82₁₇ 82₃₄ 126₁₄ 141₃ 161₂₁
 162₇ 162₁₄ 167₁₀ 177₂₅ 178₂₀ 189₂₅
 202₂₀ 243₄ 288₅ 288₁₉ 288₂₈ 288₃₇
 290₇ 290₂₀ 438₈ 461₅ 482₇ 482₁₃

482₁₃ 482₂₈ 482₃₀ 482₃₁ 484₃₈ 485₃
 488₂ 505₃₃ 536₃₀ 537₂₁ 537₂₂ 537₃₀
 539₁ 616₈ 668₂₁ 673₁₀ 679₇ 689₂
 689₁₄ 689₁₈ 695₁₅ 721₂₈ 721₄₀ 722₁₈
 726₂₀ 41 736₂₁ 737₃ 717₃₄
 შავი პილილი — 673₃₄ 673₃₉
 შავი ფისი — 371₂₅ 648₁₉ 648₂₅ 648₃₀
 649₁
 შავი ყოვისა ნავლეი — 652₁₁
 შავ[ი] ტერკუი — 593₁₈
 შავი ცხენისა ნავლეი — 340₂₄
 შავი ხარის ნავლეი — 290₂₀
 შავი კარის ძირა — 641₁₄
 შაერონ || შაერანა — 94₂₉ 423₂₈ 433₃₇
 180₁₅ 182₂₄
 შავი შამი — 622₁₃
 შავსარი || კასუმა — 123₁₈
 შავს(ი)სა ხაშხ(ა)შის რძე — 253₃₃
 შაქრან — 258₁₀
 შათრაჟი — ხმელი || შათრაჟი || შიტ-
 რაჟი — 162₂₃ 166₂₈ 179₁₀ 180₅
 180₁₅ 182₂₄
 შაინი — არს ორაგული — 748₂₁
 შაიბი ბოსტნის — 569₂₀
 შალარი — 440₂₀
 შალგამი — 592₈
 შალი — 134₁₀ 137₁₈ 218₁₇
 შამალანდალი || შამამიანდალი || შამიან-
 დალი || შამალანდალი || შამი-
 ანთ(ა)ლი || შამიანთხალი —
 100₃₇ 154₂₈ 155₁₅ 156₁₅ 156₈
 156₃₈ 157₈ 157₁₈ 175₂ 175₁₀
 176₁₄ 177₁ 177₁₅ 177₃₅ 178₂₄ 181₂₂
 220₂₄ 251₁₉ 252₃₅ 258₄ 270₂₈ 283₁₄
 285₁₂ 293₂₃ 294₃₉ 299₁₅ 300₁ 304₂₁
 316₃ 317₃₉ 319₂₁ 320₃₅ 320₃₇ 322₃₇
 323₂₃ 326₁₇ 334₂₁ 337₃₄ 347₁₁ 362₁₁
 373₁₃ 373₃₁ 377₈ 395₁₄ 505₃₅ 506₂₄
 509₃₉ 523₁₂ 524₂₁ 527₁₀ 583₃₈ 587₂₄
 589₁₈ 590₃₃ 620₁₈ 626₁₂ 635₁₀ 635₁₇
 637₃₀ 687₁₈ 690₃₃ 728₂₃ 742₇
 750₃₂ 789₃₁
 შამამი — 755₃₁
 შამბლითი || შამბალითის წყალი || შამ-
 ბალითის ფქვილი — 120₂₃ 188₂
 205₂₀ 205₂₇ 218₂₈ 220₂₁ 392₁₈
 შამი — 267₂₈ 397₆ 399₂₇
 შამიავი — 72₂₄

შამპარმის თესლი — 556₃
 შამშირი — 160₃₄
 შანარი — 493₂₀
 შანგარა || შანგარი — 245₃₃ 258₇ 514₈
 შანგარის თესლი — 512₂₀ 515₃₄ 516₃₇
 შანგრაფი — 250₁₃
 შანხიარი — 467₂₇
 შარაბი ბროწყულის — 417₁₀
 შარაბი ვაშლის — 417₁₀
 შარაბი იის — 364₂₃ 367₇ 367₁₀ 380₉
 386₁₃
 შარამალჯაბალი — 734₂
 შარაფი აზმან — 92₅
 შარალული || კომტბარკომტ — 123₂₂
 შარაჩაბრი || შარალჯა || შალალჯაბა-
 რი — 162₃₄ 166₂₇ 167₁₉ 171₁₄ 172₇
 შარბათი — 86₄₁ 87₅ 88₈ 88₈ 88₁₁ 88₁₄
 273₃ 385₃₈ 387₄ 415₃₃ 415₃₈ 415₃₉
 შარბათი გასახსნელი — 357₂
 შარბათი ვაშლისა — 364₃₀
 შარბათი ზუფასა — 363₁₃ 365₂₁ 366₃₃
 შარბათი ლიმო — 413₁₀
 შარბათი მუშეის — 456₈
 შარბათი პიტნის — 456₈
 შარბათი რეეჯისა — 400₁₄
 401₁₅
 შარბათი სონიჯისა — 363₁₃
 შარბათი ტუტისა — 383₃₀
 შარბათი ფუზისი — 363₁₀
 შარბათი ხარხუტის — 375₂₈
 შარბათი ხაშხაშის — 363₁₃ 363₃₈ 365₂₃
 333₃₅ 386₁₄
 (შარდი) — 361₃ 490₁₅
 (შარდის ბუშტი) — 70₁₀
 შარი — 161₃ 183₁₃ 186₂₃ 294₂ 327₈
 351₁₁
 შარი წითელი — 782₅
 შარიხურტი — 278₃₇ 280₄₁ 282₂₈ 284₃₁
 315₁₂ 328₈ 470₈
 შარხსა — 591₇
 შარფარლ[ა]მის თესლი — 557₁₁
 შასაფარლამი — 279₁₀ 569₁₂
 შასლანჯი — 258₈
 შასთარა — 169₃₅ 417₁₇
 შატბუხი — 673₈
 შატი || ჰურფი თეთრი — 572₁₂
 შაფალი — 659₇
 შაფი ბარუმი — 331₈ 335₁
 შაფი [წამალი] — 587₂₇ 587₃₂ 636₃₁

შათი ილაი — 331₂₀ 332₂₂ 335₃
 შათიზაფი — 95₈
 შათი || იამანი — 221₁₁ 271₂₀ 370₁₁
 444₃
 შათი კვერცხის გულისაგან — 355₂₃
 შათი მარაართი — 339₇
 შათის ბეჭედი — 93₃₈
 შათის გურიგინი — 97₃₄
 შათი ყაისარი — 336₁₄
 შათი ყუითელი — 331₈ 355₂₂
 შათი წითელი || შათი თეთრი — 331₉
 332₂₁ 337₃ 338₁ 338₃₂ 338₃₈ 338₃₈
 შათი ჭანგარა — 336₁₄
 შათნი — 755₃₁
 შაქარი — 132₃₃ 133₂₃ 163₁₇ 163₃₀ 164₁₃
 166₁₁ 168₃₀ 169₅ 173₁₃ 183₂₀ 187₃₀
 189₁₈ 195₂₈ 195₃₄ 212₁₇ 221₃₈ 222₁₈
 222₂₀ 223₂₂ 224₃₇ 225₂₁ 225₂₄ 225₃₈
 226₇ 226₉ 226₁₃ 226₂₅ 226₃₈ 226₄₁
 227₇₂ 227₃₉ 228₁₂ 228₂₄ 230₁₉ 230₃₂
 232₃₈ 233₅ 233₁₄ 234₁₄ 234₃₃ 235₃₀
 235₁₇ 236₁₈ 236₃₃ 237₃ 237₁₁ 238₄
 238₂₄ 240₇ 248₃₈ 250₃₃ 251₁₃ 253₁₇
 268₉ 270₉ 273₃₅ 275₁₇ 275₃₇ 277₁₉
 278₁₇ 278₂₃ 278₄₀ 279₃₇ 283₁ 283₂₈
 284₃₂ 285₂₂ 285₂₅ 287₄ 287₁₃ 289₂₄
 შაქარი — 292₂ 292₃₄ 294₁₈ 303₂₈ 303₃₀
 305₂₅ 309₃₅ 310₁₂ 311₂₆ 315₁₉ 317₁₃
 320₂₅ 323₁₈ 323₃₇ 325₂₅ 326₁ 328₁₈
 328₂₃ 331₁₈ 337₂₃ 348₁₅ 350₁₈ 353₉
 365₈ 365₁₃ 365₂₂ 366₁₈ 368₃₁ 368₃₇
 368₃₈ 330₇ 370₁₉ 376₅ 376₂₂ 376₂₇
 376₃₄ 380₃₉ 381₁₈ 382₁₉ 382₂₂ 382₂₄
 382₃₈ 383₁₃ 383₃₃ 384₁₁ 385₃₁ 385₃₈
 386₂₃ 386₂₄ 386₂₇ 387₂₄ 388₁₈ 388₃₄
 389₂ 389₃₈ 398₁₈ 400₂₈ 401₂₈ 413₂₅
 414₂₂ 417₇ 418₉ 419₄₀ 428₁₂ 429₂₅
 შაქარი — 435₃₈ 436₁₇ 436₁₉ 439₆ 440₂₂
 440₂₇ 440₃₃ 441₃₉ 442₂₇ 443₃ 454₁₈
 455₁₅ 455₁₈ 463₁ 463₁₉ 464₃₁ 467₁₃
 468₁ 468₁₁ 469₁₂ 469₁₈ 470₂₈ 478₃₉
 490₃₈ 490₄₀ 491₁₄ 491₂₃ 492₁₃ 492₂₄
 493₁₈ 494₁₈ 494₁₉ 495₁₄
 შაქარი — 513₂ 513₉ 513₁₈ 513₂₁ 516₁
 522₃ 574₃₂ 574₃₈ 589₁₀ 590₃₇ 593₁
 617₁₉ 622₃₀ 625₄₁ 633₂₉ 633₃₀ 642₁₇
 642₃₃ 642₃₄ 642₃₅ 659₂₉ 660₇ 683₂₅
 683₃₈ 695₃₅ 696₁₃ 696₅ 710₂ 717₄

724₁₅ 724₂₄ 728₇ 728₁₉ 727₇ 766₂₇
 772₂ 787₃₀ 790₁₃ 790₁₅
 შაქარი კერტლული — 531₃₅ 531₃₈ 532₄
 659₃₈
 შაქარი სულემანი — 142₂ 142₂₅ 143₁₂
 145₃₄ 147₁₇ 159₁₀
 შაქარი ტაბარზადი — 138₄ 707₂
 შაქარი წითელი — 365₃₃
 შაქარი ხმელი — 146₂₃
 შაქრის წყალი — 158₂₅ 159₁₅ 727₁₂
 შაქმინაჩის აბი — 679₁₈
 შალღი — 188₈ 194₂₈ 748₂₈
 შაყაყური (სტინტრის ძირი) — 101₉
 შაშბირი — 187₂₇
 შაშთარა — 315₁₃ 621₂
 შაშვარამი || შაშვარამი — 201₃₁ 208₁₉
 213₉ 291₁₃ 420₃
 შაშლანი (ღარაშაშლანი) — 123₁₇
 შახუარნია — 257₁₁
 შახრეუნ ბაყაყული — 258₃
 შაპთარა — 470₅ 471₃₇
 შაპთარაჟი — არს სომხურად ანჰაპოტი —
 748₄₀
 შაქმანდალი — 469₂₇
 შეაი — (ელეენი) — 748₃₅
 შეკერვა ფოლადის ნემსით — 277₃
 შეგებრის წყალი — 120₁₈
 შენდღამი — 142₃₁ 161₂₅ 179₃ 202₁₇
 შეკორთქლება || შეკუშევა — 361₃₈ 362₇
 363₉ 366₂₁ 366₂₅ 368₁₉ 371₄₀
 შექა || შექა — 162₃₅ 171₂₁
 შეშის ქერტი — 160₃₅
 შეხბი — 534₂₃
 შეილოს შექნა — 674₂₅
 შიბა — 660₃₁
 შიბათურტი — 255₂₂
 შიბანგ — 258₉
 შიბლე შამითასა || შიბლე შამათა — 303₅
 304₂₄ 334₃₄ 335₂₃ 338₉ 338₁₅ 353₁₉
 353₂₇ 397₂₅ 665₁₉ 712₂
 შიბლე წითელი || ტრამბიკონი ღილი —
 355₁₀
 შიბარამ — 258₉
 შიბი — 165₂₉
 შიბი ამანი — 355₂ 355₁₇ 691₂₇ 692₂₇
 შიბრიმი — 251₃₃
 შიბურტი — 346₁₃
 შიგანი — 768₂₀

შვილი — 81₂₁
 შილთე || შილთა — 122₂₃ 308₂ 461₃₃
 შინგი (თესლი) — 389₁₁ 389₃₇
 შინგლ — 258₇
 შირაკმაჯი — 745₃₀
 შირბამი — 245₃₈
 შირბახტის ზეთი — 274₉ 515₂ 593₃₀
 624₂₈ 631₃₆ 634₁₅ 634₂₈ 647₃₆ 648₂₈
 646₂₄ 646₃₄ 696₁₈ 763₂₄
 შირუბი კოშკაკართა — 730₁
 შირუბიშტი — 170₃₁ 170₄₀
 შირიკი — 329₃₇
 შირიშტი || შირიხიშტი || შირიხიტი —
 258₃ 356₃₇ 364₂₄ 378₁₀ 380₁₀ 382₄₀
 383₂₁ 386₁₀ 414₂₇ 415₁₇ 417₁₉ 512₁₇
 512₁₈ 522₃ 565₂₄
 შითრაქი || შიტრაქი ინდოური || შიტ-
 რაქი ჰინდი — 97₃₈ 98₂₂ 134₃₇ 135₃₇
 137₁₇ 137₃₁ 139₁₅ 141₃₇ 149₂₅ 434₁₆
 434₃₇ 439₂₁ 441₇ 442₂₀ 450₁₅ 544₃₀
 588₂₇ 618₃₃ 620₁₃ 620₁₄ 744₂₂
 შითი || დასლიმონი || შიაფი — 95₆
 221₂₈ 354₂₈
 შიყაყული — 636₃₃
 შიშმატი — 318₃₁ 356₂₄
 შიხუსი — 320₁₄
 შიპი — 586₂₁
 შრახსი — 159₃₂
 შროშანი — 123₁₇ 215₈ 217₁₂ 220₁₃ 228₃₁
 229₅ 229₇ 229₁₁ 408₁₈ 411₂₁
 შროშანის ზეთი — 129₁₉ 361₈ 395₂₅
 583₃₇ 604₁₀ 684₁₄ 684₁₇ 684₂₅ 687₂₈
 690₈
 შროშანის ფუკი — 449₂₃
 შროშანის ძირი — 102₂₃ 177₃₈ 200₉
 202₁₄
 შუა ჟუარის ხე — 256₅
 შუბლი — 246₃₄
 შუბლის ძარღვი — 268₃ 268₅
 შუბრემი || სძე ნარი — 738₈
 შუელი — 381₁₄
 შუის ძირი — 101₁₉
 შურტულის წყალი — 523₄₀
 შუქა — მგლის კორხი — 718₃₁ 749₅
 შუქრონ || შუქრანი — 245₃₉ 252₃₁
 შუშან ყუაეილი — 254₁₇
 შუშია — 624₂₈
 შუშმა || შუშმა — 110₃₀ 112₄ 256₃₀
 შუშმის გული, შუშმი — 643₃₁ 650₁₉

შუშმის ზეთი — 492₈ 620₁₅
 შუშმაკი — 647₃₄
 შუშმის, ფურცელი 514₂₅
 შხამი — 165₁₂ 292₁₉ 326₃₃ 327₆ 534₂₈
 535₉ 545₁₀ 602₃ 633₂₀ 640₁₇
 604₂₀ 752₃
 შხამიანის წამალი — 668₃₂

ჩ

ჩაელეკ — 330₁
 ჩალღუბა — 382₂₄ 387₁₆
 ჩამიყი — 526₁₂
 ჩამიჩი — 166₈ 170₄₀ 235₂₆ 236₁₃ 236₂₇
 366₃₁ 366₃₅ 368₂₂ 370₄₀ 380₃₀ 381₂₃
 381₂₇ 382₂₉ 382₃₅ 383₁₈ 385₃₈ 386₅
 386₃₈ 389₂₈ 390₄₀ 491₄ 400₂₇ 415₁₂
 416₂₄ 416₃₅ 417₁₆ 441₃₇ 450₂₂ 450₂₃
 453₁₂ 454₃ 456₃₀ 477₁₈ 478₂₁ 532₃₃
 532₃₃ 541₁₉ 544₈ 545₃₃ 560₁₆ 659₃₈
 689₅ 728₃ 787₂ 789₄
 ჩამიჩის გურკა — 579₂₈ 691₁₄
 ჩამიჩი ყანაბი — 170₃₁
 ჩამიჩის წყალი — 307₂₃
 ჩამიჩი წითელი — 279₃₁ 294₉ 310₃₀
 319₃₀
 ჩამიჩიუკი — 787₃₀ 787₃₈
 (ჩასაწვეთებელი საშუალება) — 387₁₆
 ჩალუნდარი — 381₂₁ 387₁₈ 416₁₇
 ჩაყადრის ფურცელი — 252₂₅
 ჩინი — 555₃₈
 ჩინტრი სარკე — 324₁₈
 ჩიტი — 367₃₃
 ჩიტის ენა — 257₂₂
 ჩიტის ტუნი — 280₂₉
 ჩუილი — 129₃₆
 ჩუქლან — 258₁₂
 ჩუიფი — 359₃₃

ც

ცავახობია — 257₈
 ცერტეკო — 169₁₇ 210₈ 224₅ 247₃₈ 248₂₈
 250₈ 255₃ 272₅ 275₃₅ 275₄₁ 283₁₀
 285₁₇ 289₃₂ 295₁₈ 317₃₅ 324₄ 344₁₅
 358₃₈ 382₁₄ 386₃₀ 387₂₀ 785₈ 790₂₄
 ცერტეკო — 509₂₇ 525₄₀ 546₂₃ 547₂ 635₁₈
 641₁ 644₃₄ 665₂₈ 679₂₃ 680₁₄ 683₁₁
 690₁₁ 690₂₉ 718₁ 718₁₂ 718₁₃ 724₁₉

724₃₀ 726₂₉ 726₃₀ 767₇
 ტერეოს აფშარჭი — 573₂₀
 ტერეოს ზეთი — 547₇ 550₈
 ტერეოს თესლი — 97₃₃ 100₁₄ 102₂₅
 122₃₉ 136₁₈ 433₉ 439₂₂ 448₁ 462₃
 510₁ 510₂₉ 546₉ 574₃₉ 583₁₈ 585₃₁
 586₈ 586₉ 583₂₉ 592₂ 628₂₅ 694₁₅
 ტერეოს ნაბარი — 603₂₈
 ტერეოს ლერი — 667₂₂ 683₁₁
 ტერეოს ძირი — 122₃₉ 276₃₄
 ტერეოს წყალი — 123₃₅ 128₃₅ 443₁₈
 443₂₄ 443₂₈ 443₃₉ 524₂ 525₃₀ 558₃₄
 584₄ 585₂₂ 585₂₉ 593₂₂ 599₂₈ 641₂₃
 641₂₈ 641₂₇ 655₁₀ 667₃₃ 668₄ 679₂₂
 ტერეო — 165₁ 364₉ 364₁₀ 378₁₈ 380₁₂
 380₂₉ 382₃₄ 385₂₂ 401₂₇ 471₁₉ 467₆
 ტერევის წუენი — 612₂₁
 იეცხლი — 70₁₅ 70₁₇ 218₂₂ 220₄
 სვილი — 211₁ 360₃₀ 361₁₃
 სვი წყალი (დლით) — 557₂₉ 638₃₈
 ცილა (ეუერცხის) — 769₂₂
 ცმახი — 259₃
 სმელი — 447₂₀ 509₁₅ 753₄ 753₇ 753₂₉
 755₃ 755₂₇ 758₂₅ 761₄
 ტრემლი — 136₂₈ 154₁₂
 სული || ცვილი || სული ყუითელი —
 189₁₇ 199₂₂ 200₁₃ 200₂₆ 200₂₉ 201₃
 201₁₇ 201₃₂ 201₃₄ 205₃₂ 209₃ 209₁₁
 211₁ 211₁₅ 213₁₄ 302₃₀ 304₂ 325₁₇
 336₃₁ 367₄₁ 384₁₇ 384₁₉ 385₂₅ 385₂₇
 387₂₈ 413₂ 413₄ 417₃₉ 417₄₀ 445₂₅
 445₃₃ 446₂₅ 446₃₇ 447₉ 447₁₇ 447₁₉
 477₂ 489₃₂ 496₁₈ 496₁₈ 500₇ 508₁₇
 508₂₁ 508₃₄ 509₂ 509₉ 509₁₄ 509₂₈
 509₃₄ 510₇ 510₂₁ 511₈ 511₁₈ 511₂₃
 516₁₇.
 სული || ცვილი — 527₂ 546₃₁ 547₂₄
 548₃₁ 548₃₈ 549₃ 549₈ 549₁₅ 568₂₂
 612₈ 623₁₄ 624₁₉ 631₃₀ 634₂₅ 635₄
 636₂₇ 640₉ 646₃₈ 648₄ 648₁₈ 648₃₈
 652₃₈ 664₁ 664₁₈ 664₂₅ 664₂₆ 664₂₉
 685₁₈ 692₁₄ 765₈ 780₂₈ 782₈
 სული გომიზი — 643₃₈
 სულის ზეთი — 684₂₅
 სული ყუითელი — 611₄₀
 ცხამი, ცახმი — 626₁₂ 626₁₈
 ცხენის შხორე — 734₈
 ცხენის ნაღელი — 344₁₁
 ცხენის ქორცი — 767₉

ცხერის ერბო — 451₂₆
 ცხერის ცემა — 197₂₈ 364₂₇
 ცხერის ლეღი — 623₂₂
 ცხმბატქაქი — 626₂ 626₈
 ცხრათა ძმათა სისხლი — 691₁₂ 692₇
 ცხრათინის ხილი — 254₉
 ცხუარი — 270₃₈ 271₂ 271₁₇ 271₃₀ 271₃₉
 271₃₇ 751₂₄
 ცხურათა საცხებელი — 292₁₅
 ცხურათა წვეთა (წამალის) — 666₁₆
 666₃₄ 741₃₂
 ცხუი — 78₁₀ 80₇ 247₆ 265₂₂ 266₂₇
 268₃₉ 269₁ 269₇ 448₅ 453₃₀ 453₄₁
 785₁ 785₃
 ცხურის ბუშტი — 328₃₈
 ცხურის კორკლი — 302₂₁ 624₁₉
 ცხურის ნაღელი — 341₁₅ 623₄
 ცხურის რძე — 246₁₄ 250₂₁ 666₅ 667₁₅
 ცხურის ქონი — 631₂₈
 ცხურის ქორცი — 381₃₉ 413₂₂ 451₁₈
 463₉

ძ

ძაგაბოტი — 99₄₁
 ძალი მადნობელი — 615₂₂ 616₄₀
 ძალი მომქცეველი — 615₂₉
 ძარეისა — 213₁₉ 213₃₃
 ძარღვი — 122₁ 178₂₁ 212₄ 212₃₇ 218₁₉
 253₁ 265₁₀ 265₁₃ 265₁₈ 265₂₉ 265₂₅
 265₂₇ 265₂₉ 265₃₁ 266₃ 267₃ 268₅
 268₉ 381₂ 458₃ 458₁₅ 458₁₉ 458₂₈
 458₂₁ 458₂₅ 458₂₈ 460₂₇ 460₃₁ 460₃₂
 476₂ 476₇ 480₁₂ 480₁₃ 480₂₈ 480₃₇
 483₃ 483₇ 483₁₇ 483₁₈ 483₂₉ 483₂₂
 483₃₄ 484₁₈ 484₂₃ 484₂₉ 484₃₂ 485₁₀
 485₁₂ 485₂₅ 486₂ 486₂₁ 486₂₂ 487₁
 487₉ 487₃₇ 495₄
 ძარღვი ბასალიკე — 498₉
 ძარღვის თავი — 266₂₉
 ძარღვი კათოლიკე — 303₃₄
 ძალის განავალი — 230₉ 619₂ 620₂₄
 653₂₄
 ძალის ენა — 345₂₂
 ძალის ლეკვი — 202₃₁
 ძალის სპეტი — 585₁₇
 ძალის ფსელი — 782₂₂
 ძალის ყურძენას წყალი || ძალის
 ყურძენა — 85₇ 156₅ 179₁₃ 181₂₄

183₁₅ 214₁₁ 294₂ 295₅ 318₂₁ 379₃₁
 468₂₁ 471₂₃ 471₂₄ 475₃₀ 719₃₀ 736₂₄
 ძერანას ფურ||ან[ი]ს ფურცელი — 522₁₄
 ძერის ნაველი — 340₁₇
 ძერენტალუნტანა — 257₁₄
 ძეწი — 254₃₀ 396₃₁ 713₃
 ძიგუინი — 524₃₁
 ძიეთი — 209₂ 413₁ 413₄ 547₂₄ 548₃₁
 732₄ 743₈ 781₅
 ძირა — 214₈ 416₄₀ 427₄ 432₁₇ 432₃₃
 436₂₀ 439₈ 442₂₈ 443₂ 447₁₈ 506₃
 508₃₉ 524₁₁ 525₁₇ 532₃₉ 576₂₇ 572₁₃
 572₂₈ 573₈ 574₃₁ 588₂₇ 602₃₃ 603₂₈
 614₂₇ 686₃₈ 687₇ 690₂₁ 780₃₅
 ძირარა — 446₈
 ძირას გუარიზნი — 637₃₃
 ძირასა ლერწამი — 117₉ 134₁₃
 ძირა ქირმენი || ზირა ქირმანი || ქირაბა
 ქირმენი — 97₃₃ 98₂₀ 101₁₇ 128₁₂
 140₈ 140₁₉ 146₁₄ 177₃₂ 378₂₁ 380₃₃
 428₈ 434₃ 437₁ 437₁₀ 438₃₂ 441₂₉
 442₂₀ 443₂ 450₁₇ 453₂₅ 454₂₃ 455₁₁
 461₃₉ 471₁₈ 501₁₃ 583₈ 683₈₅
 ძირთაფლი || ძირტკილა — 106₂₈ 107₁₇
 109₁₂ 109₂₈ 116₅ 124₃₀ 127₃₈ 167₁₉
 171₁₃ 172₈ 173₂₃ 181₃₂ 183₂₇ 184₅
 187₁₁ 188₅ 188₁₄ 188₁₉ 188₂₈ 188₂₉
 189₃₃ 190₃₅ 196₂₃ 193₁₉ 196₁₄ 279₂₈
 312₂ 365₃₄ 386₃₉ 387₄₀ 476₃₈ 477₁₈
 477₂₃ 477₂₈ 477₄₀ 478₁₉ 491₁₂ 506₄₁
 527₁₅ 706₁₈ 708₃₁
 ძირ თაფლის რუბი — 709₃
 ძირთაფლას ძირი — 709₂₈ 718₃₈
 ძირის ქერქი (ძირასი) — 503₁₀
 ძირის წყალი — 610₁₅
 ძილი — 88₃₀ 198₂₀
 ძმათა სისხლი — 374₂₇ 378₃₅ 379₈ 637₃₉
 648₂₇ 650₅ 650₃₀ 782₃
 ძმარი — 127₂₀ 130₁₉ 140₁₉ 163₁₇ 163₃₉
 165₂₀ 194₇ 197₁₂ 197₂₀ 197₂₈ 198₂₇
 202₈ 202₂₈ 202₂₈ 205₂₃ 208₁₀ 208₂₃
 210₉ 210₁₈ 210₂₂ 211₂₇ 211₃₄ 222₈
 222₁₀ 222₁₂ 222₃₈ 223₁ 223₉ 223₂₀
 223₂₈ 224₁ 224₃ 224₃ 224₁₈ 225₁₀
 225₁₃ 225₁₅ 232₃₁ 238₃ 238₃₅ 248₃₈
 249₃₈ 251₃₀ 253₃ 253₅ 273₂₃ 274₁₃
 277₃₁ 277₃₉ 278₂₅ 273₃₉ 280₁₃ 281₂₀
 281₃₁ 283₁₈ 284₂ 284₄ 286₁₇ 286₃₀
 286₃₅ 287₃₉ 288₂ 294₂₀ 294₂₃ 295₁₇

295₁₉ 295₂₀ 300₃₁ 301₃₇ 301₉ 301₄₁
 302₅ 302₈ 308₈ 302₁₀
 ძმარი — 302₁₁ 302₁₃ 302₁₄ 302₁₅ 302₁₇
 302₁₈ 302₁₉ 302₂₀ 302₂₂ 303₄ 303₁₀
 304₁₁ 304₁₆ 304₂₈ 313₁ 313₁₉ 314₃₀
 315₁₅ 315₂₃ 315₂₇ 316₉ 318₃₄ 319₁₅
 320₂ 320₁₀ 320₂₉ 320₃₅ 320₃₇ 321₄
 324₃₄ 328₂₁ 333₂₈ 338₁₀ 357₉ 357₁₃
 357₃₇ 358₈ 359₃₉ 360₁₈ 360₃₇ 361₈
 361₁₂ 361₃₇ 362₈ 362₂₄ 362₂₅ 365₂₀
 365₃₄ 366₂₅ 366₂₈ 369₁₇ 369₃₄ 369₃₈
 370₈ 370₁₄ 370₂₅ 370₂₇ 371₃ 371₄
 371₃₀ 372₁₄ 372₁₈ 372₃₃ 372₃₈ 373₁₁
 373₁₅ 373₂₄ 373₃₁
 ძმარი — 433₁₇ 438₁₂ 439₂₄ 439₂₅ 440₁₃
 444₂₉ 446₁₃ 446₁₉ 453₂₉ 454₃₀ 456₃
 464₄₀ 465₂₂ 466₈ 466₂₈ 473₁₃ 489₁₉
 491₂₉
 ძმარი — 520₂₈ 521₁₃ 521₃₃ 522₁₄ 523₃
 523₃₈ 523₃₈ 524₁₀ 526₂₇ 532₃₅ 533₂
 535₁₁ 535₃₈ 536₅ 540₃₀ 540₃₂ 541₃₈
 542₂₁ 542₅ 542₂₉ 542₃₈ 543₃ 543₂₁
 544₃₃ 545₁₇ 545₂₂ 545₂₈ 545₃₄ 545₃₇
 546₂ 546₇ 546₁₁ 546₁₈ 546₂₈ 547₅
 547₁₂ 547₁₃ 547₂₈ 547₃₈ 548₈ 548₈
 548₁₃
 ძმარი — 548₁₈ 548₃₄ 549₂₃ 549₂₅ 549₃₈
 550₅ 550₁₁ 550₁₅ 556₂₀ 557₃₅ 559₁₁
 559₁₃ 559₂₁ 560₁₇ 565₁₈ 572₁₃ 572₂₃
 573₃₈ 574₁₅ 576₁₈ 576₃₈ 586₃₈ 587₃₃
 588₃₉ 590₁₇ 591₉ 591₂₈ 600₂₈ 605₃₀
 617₃₄ 618₇ 618₁₅ 618₁₇ 618₂₁ 681₂₈
 619₄
 ძმარი — 619₁₁ 619₃₈ 620₁ 620₅ 620₈
 620₁₀ 620₁₁ 620₁₂ 620₁₃ 620₁₈ 620₁₃
 620₂₂ 620₂₆ 620₂₈ 620₃₄ 621₁₀ 621₂₇
 621₃₃ 621₃₈ 622₁₄ 622₁₈ 622₂₈ 623₂₀
 623₂₈ 625₁₈ 626₄ 626₁₉ 626₂₃ 626₂₈
 628₃₈ 630₁₈ 630₃₂ 630₃₈ 636₇ 636₉
 636₂₇ 633₃₃ 640₃₂ 640₃₅
 641₇ 641₂₈ 643₃₈ 647₁ 647₃₇ 649₁₂
 650₁₈ 654₁ 654₁₀ 661₂₅ 666₁₅ 666₂₉
 667₂₈ 667₂₈ 668₁₂ 668₂₈ 668₃₄ 672₃₈
 673₅ 674₁₈ 683₃₅ 685₁ 691₉ 691₁₅
 693₂₇ 693₂₉ 693₃₃ 695₃₃ 713₁₆ 713₃₄
 714₇ 715₂₁ 729₁₈ 730₄ 732₁₂ 742₃₅
 ძმარი — 743₄ 751₃₄ 752₁₉ 752₂₈ 755₁₈
 755₂₀ 755₃₈ 766₁₉ 759₁₈ 762₃₇ 764₃₁
 765₂₀ 765₂₂ 766₁₂ 766₃₁ 766₃₈ 767₂₆

768₂₂ 770₁ 770₁₃ 770₃₀ 770₃₈ 787₃₇
 787₃₈ 788₁₈ 789₂₉ 789₂₈
 ძმარის თესლი — 570₁₂
 ძმრის მთხლე — 549₁₇
 ძმრის მკეპე — 197₁₈
 ძონწალითა — 258₃₇
 ძოწი (ხე არს) — 780₁₃
 ძროხის ნავდელი — 290₁₄ 304₂₈ 318₉
 359₁₆
 ძუალი — 264₃₂ 264₃₃
 ძუალეზის ტუინი — 768₃₈
 ძუიმელი — 255₈
 ძუძუ — 477₄ 479₂₈

ფ

წაბლი — 566₁₈ 566₃₈
 წიგაზოტი — 256₁
 წამალი ანთია (ერგების ტყიელსა ყო-
 ისა და ხუნაყსა) — 397₁₈
 წამალი ასკილაკედოს — 50₂₂₀
 წამალი ატრაფტეკონი — 353₂₁
 წამალი ასფალფადისისა — 573₂₃
 წამალი ახლა კბენილისა — 673₃
 წამალი ბარმატეკონი — 353₁₈
 წამალი გასახსნელი — 157₁₅ 158₁₁ 159₄
 159₁₉ 159₂₀ 160₁₁
 წამალი გასახსნელი ქუნჯითისა — 159₈
 წამალი დუკ(ა)რტი — 603₂₃
 წამალი, ერგების ტილსა და წილსა —
 230₁₉
 წამალი ზ[ა]მასტის — 521₂₉
 წამალი თუალისა ჩასახსნელი — 353₃
 353₁₄ 354₃
 წამალი (კაცისა მამაცობისა) — 696₁₈
 წამალი თუ სტომამქმიგან ძარღვი გაწყუ-
 ელითყოს — 418₁₈
 წამალი ისკილი — 525₃
 (წამალი კბილის გასამკარებელი) —
 398₂₈
 წამალი კეთრისანი — 784₁₈
 წამალი კუქუმბრით — 668₁₉
 წამალი ძუძუს ტყიელისა — 674₂₇
 წამალი მარგებელი თაქუსა შინა — 758₁₈
 წამალი მედგრისანი — 781₁₈
 წამალი მეფისა საკურქლისა — 608₂₈
 610₁
 წამ[ა]ლნი ყრმის დაკარღისა საშოსა-
 გან — 683₁₁

წამალი მისრი — 360₃₄
 წამალი მსოფიისა (I) — 731₂₁
 წამალი ნაბოძვარი ღმრთისა — 98₁₁
 წამალი პირსა საღრგულელებლი || შალ-
 და შალდა — 394₂₀
 წამალი რეუანდის — 503₃₄ 504₁
 წამალი, რომე ღუიძლი ღუინისაგან
 სტეოდეს — 642₃₁
 წამალი, რომელთა (შ(ა)რთებთ კაცის
 მოკვლა — 664₃₈
 წამალი (რომელი) გამოიღებს ყმასა
 მკუდარსა მუცლისაგან — 695₈
 წამალი სარგო კირჩხიბთა, ცოფიანი
 ძალისი ან ღრიანკალის ნაქებნისა—
 673₂₁ 673₃₁ 674₁₅
 წამლები, (სქეს უმატებს დედათა) —
 694₈ 694₁₄
 წამალ საღრგულელებლი — 394₂₈ 394₂₈
 395₂ 335₈ 395₁₃ 395₁₇ 395₁₉ 395₂₄
 395₂₈ 395₃₂ 395₃₈
 წამალი საკუმეველი — 360₁ 361₁₅ 361₃₁
 წამალი სუბული — 543₃₄
 წამალი სურთანიხნი — 397₁₀
 წამალი უზიანო ამოღებისა — 641₁₈
 წამალი ფილიდოფონისა — 396₈ 396₂₈
 398₂₁
 წამალი ფირტუის — 390₃₈ 399₈
 წამალი ფრჩხილისათვის — 731₃₇
 წამალი ქარისათვის სტომამქსა შიგა —
 420₂₈
 წამალი ქარტლისა — 730₁₈ 730₃₈ 731₈
 731₁₈
 წამლები (ქუემპრომთაგან პირუტყუთა-
 გან) — 668₂₉
 წამალი ქურისა, სარგო წელისა ყუით-
 ლისათვის — 524₃
 წამალი ქუმტისა — 503₁₅
 წამალი ყოველთა საკლავთა — 732₁₃
 751₁₈ 755₂₀ 756₁₃
 წამალი ყურში შესაბოლმებელი — 360₁
 წამალი შავი ნალღლისა — 160₁ 160₂
 წამალი შავისა ძალდისანი || თოლი-
 მისი — 421₈
 წამალი წყულლიანი კირჩხიბისათვის —
 663₁
 წამალი (წყულლისანი, მედგრისა და
 მქლომისა) — 780₃₁
 წამალი წყურვილისა — 400₁₂
 წამალი ქბისათვის — 158₂

წამალი ხუნაყისა — 398₂
 წამალი ჭინტიანის — 503₃₆
 წამლები შესასუნთქნი — 366₂₇ 366₂₀
 წამლები წასასმელნი — 419₃₄ 419₄₁
 წარურაქი — 341₃₀
 წახანელიქი — 256₂₀ 283₁₀ 315₃₁
 წელი — 250₃₈
 წელი (ოფოფის) — 757₂₈
 წელწული — 253₂₀
 წენგო — 734₃₈
 წენგოს წენი — 734₃₂ 734₃₅
 წეროს ნაეული — 286₃₈ 323₁₇
 323₂₄ 327₈ 346₁₄
 წეროს კორცი — 769₃₈
 წეძნ(ი) — 714₁₁
 წერქვა — 343₃₄
 წემის წყალი — 559₇
 (წერილი ნაწლავნი) — 70₃₁
 წილა — 100₁₅ 372₂₂ 372₃₀
 წილა სპილენძის (სპილენძის წილა) —
 525₁₄ 526₂₂
 წითელი ამარტა — 732₃
 წითელი ანზარუთი — 781₁₈
 წითელი თხა — 268₁ 515₁₀
 წითელი თხის რძე — 515₁₄
 წითელი თხის ლუიძი — 752₅
 წითელი ლობიოს წყალი — 725₂₉
 წითელი მალ(ა)მა ტყეისა — 647₁₀
 წითელი ნაბადი — 651₂₄
 წითელი ნაედელი — 81₁₂ 585₄ 620₃₇
 689₁₃ 784₁₉
 წითელი სანდალი — 203₃₂ 659₃₁
 წითელი ყუავის კულა — 622₃₅
 წითელი შაქარი — 255₄₀ 512₁₉ 515₁
 638₁
 წინოფარი — 239₇
 წირანი — 256₁₁ 274₁₆ 324₁₁
 წისქვილის ქვა — 365₂₉ 366₂₀
 წიფლის ზეთი — 359₁₀
 წიფლის ქერქი — 638₁₈ 640₂₂
 წიწმბატი || წიწმბატის თესლი — 164₄₁
 256₃₂ 295₁₇ 372₁₃ 466₈ 479₃₃ 589₃₅
 630₃₁
 წმინდა ცული — 369₂₂
 წნეაფე — 256₁₉
 წნებვის თესლი — 136₃₈
 წნორი — 471₂₂ 491₁
 წნორის ფურცელი — 565₃₈
 წმუერი — 333₈

წოკიხარჯ — 258₉
 წრონის გული — 257₁₉
 წური — 220₅
 წუივი — 84₁
 წუმწუბა || წუნწუბა || წუნუბა — 96₁₀
 102₂₈ 118₃₉ 121₁₇ 202₂₂ 349₂₈ 494₃₄
 510₈ 525₂₉ 535₂₁ 547₂₈ 549₉ 619₂
 695₈ 729₃₉ 789₂₅
 წუნწუბა ზღუისი — 116₈ 533₉
 წუნწუბა ყუითელი — 95₃₂ 302₈ 302₁₈
 304₁₈ 308₅ 308₅ 323₃₀ 526₃₂ 533₄
 549₁₅ 618₃ 618₁₄ 618₁₉ 619₉
 წურბელა — 84₄₂ 85₄ 85₉ 285₂₇ 377₂₄
 377₂₈ 377₄₁ 672₃₉
 წურწუბა წითელი — 122₃₀
 წყალი — 70₁₈ 70₂₀ 212₁₈ 212₂₉ 212₃₀
 213₁₄ 214₁₀ 217₉ 217₂₂ 218₉ 218₂₁
 218₂₃ 218₂₇ 219₉ 219₁₀ 219₁₁ 219₁₂
 219₁₃ 219₁₄ 219₃₃ 220₁₄ 220₂₆ 220₅
 223₉ 223₁₁ 223₁₄ 223₂₈ 225₃₄ 226₉
 226₁₃ 226₂₁ 226₃₁ 226₃₃ 226₃₅ 226₃₇
 227₇ 227₂₁ 227₂₆ 228₉ 229₃₃ 230₅
 230₁₇ 231₁ 232₁₃ 232₁₄ 232₁₈ 232₃₁
 232₃₂ 232₃₃ 232₃₅ 232₃₈ 233₂ 233₉
 233₁₇ 234₁₃ 234₁₇ 236₁ 236₇ 237₁
 237₁₁ 240₂₃ 241₃₃ 242₁₇ 246₈ 246₁₈
 247₂₂ 247₂₈ 250₄₁ 251₇ 251₂₉ 253₃₄
 253₅ 267₈ 267₂₈ 268₂₁ 268₃₈ 270₃₄
 271₂ 271₃₈ 272₁₆ 272₂₂ 272₃₇ 746₂₈
 775₃₃
 წყალი აღვლებული — 747₉
 წყალი გუბისა — 776₂₂
 წყალი ზღუისა — 776₁₂ 776₁₆
 წყალი თბილი — 776₂₅
 წყალი მლაშე — 776₁₂ 776₁₇
 წყალი შეგებარი — 747₁₂
 წყალი ცისა — 746₂₁
 წყალი წუმისა — 776₅
 წყალი ყუითელი — 447₁₄
 წყალის წიწმბატი — 256₂₉
 წყარო — 476₄₁
 წყლისა ქუიშა — 289₂₉
 წყლის პიტნა — 602₂₉ 724₃₈
 წყლის ტენცო — 161₁₈ 197₃₃
 წყლის ჰაუნტელა — 256₂₈
 წყლის ჰაუნტელის თესლი — 99₁₇ 634₃₈
 652₂₀ 788₁₁
 წყლის ხახვი — 547₃
 წყლტუი — 460₂₇ 460₃₈

კაბუჯი — 144₆
 კაეკაევი — 281₁₈ 319₃₀ 324₁₂ 363₁₂ 381₁₃
 415₂₃ 415₃₃
 კაეკაეასა ხარშო — 270₃
 კაეკაევისა კუნდი — 465₉
 კაეუნტელი — 270₇ 270₃₂ 471₁₃ 471₁₆
 489₁₉ 492₁ 492₁₈
 კაეუნტელის თესლი — 388₂₄ 520₂₉ 652₃₅
 კასკუ(ა)რი მარილი — 653₃₅
 კაეუნტელის ნაწურ(ა)ვი წუენი — 536₆
 589₁₇ 735₇
 კაეუნტელის ცურკელი — 514₃₆ 547₄
 549₂₅ 556₂₂ 558₃₂ 592₃₈ 621₉ 633₃₄
 654₁₄ 662₂₀ 690₃₄ 714₂₇ 726₃₇ 732₂₉
 732₃₉ 733₆ 734₃₅
 კაეუნტელის ძირი — 280₁₉ 727₁₆
 კაეუნტელის წყალი — 291₁ 302₃₂ 318₃
 331₂₆
 კაპორი — 391₄
 კახური — 466₄
 კერამი — 256₂₁
 კერამის ზეთი — 288₇ 359₂₈
 კიაყელა წითელი — 291₁₀
 კინკველი — 760₁₉
 კინკრის თესლი — 117₁₀ 118₃₇ 149₂₅
 150₂₄ 151₃₃ 152₁₉
 კიპი — 209₈ 220₃₃ 249₂₆ 491₃₈
 კიპსა საცხებელი გასაკნელი — 220₃₂
 კუჩა საყმო — 672₃₉
 კუა — 247₁₄ 252₂ 264₂₁ 264₂₈ 264₂₉
 265₂ 266₆ 457₂₉
 კლიკები მოხარშული — 369₂₇ 379₃₀
 379₂₂
 კმინდაუკი — 254₂₁
 კოპისრე — 617₃₇
 კყურილი — 462₁₉

ხაბაზაია კორკოტა — 257₂₈
 ხადირი — 321₂₀ 327₁₃
 ხაელი — 743₅
 ხაეარტი — 444₁₆ 532₂ 662₂₆
 ხ(ა)ე(ა)რტ(ი)ს თესლი 502₃₄
 ხაეარტის სახურეტელი — 660₇
 ხაეარტის ფურკელი — 662₂₅
 ხაეარტის წყალი — 665₃₁

ხაერაწინის ძირა — 258₁₃
 ხაესი — 276₁₉
 ხაზმოინი — 479₃
 ხათიმი — 214₂ 225₃₂
 ხათმის თესლი — 364₂₄
 ხათუმის თესლი — 249₁₈
 ხაიანალანი — 743₁₃
 ხალევი მსოისანი — 419₁₉
 ხალილაგი || ხალილაგი — 101₈ 134₂₃
 135₂₁ 135_{35, 36} 139₁₄ 140₁₀ 141₃₄
 157₃ 162₁₉ 166_{22, 27} 168_{11, 19, 26, 31}
 169₁ 176₃₅ 177₁₅ 179₂₀ 180_{11, 28} 181₅
 183₈ 218₁₈ 218₄₁ 242₄ 242₆ 722₄₁
 736₁₄
 ხალილაგი ქაბული || ხალილაგი ჯა-
 ბული — 137₁₅ 138₁₈ 161₂₉ 175₃₀
 178₆ 241₂₀ 241₂₇
 ხალი ქრთილისა — 605₃₀
 ხალილაგი ყუითელი — 305₂₄ 522₂₂
 ხალილაგი შავი — 132₂₉ 136₂₇ 136₃₆
 137₂₉ 166₂₂ 179₁₀ 182₁₀ 293₂₃ 293₃₇
 302₃₅ 303₂₇ 305₁₇ 305₃₁ 348₁ 349₃₁
 351₂₈ 722₄₁ 723₂₆ 736₃
 ხალილაგის წყალი — 721₅
 ხალილაგი ჰინდი — 162₂₀
 ხალნჯანი — 133₁₉ 137₁ 143₂₈ 150₇ 150₂₄
 ხალისი მოთკალი — 108₈ 141₁₆
 ხამი || სქელი შალსი — 593₂₈ 737₃ 737₂₈
 ხამიზე — 256₁₅
 ხ(ა)მიჯი (!) — 565₉
 ხანდიკონი — 234₇ 430₂₂ 507₁₀ 507₃₇
 508₇ 533₇ 603₃₀
 ხანაზირა — 631₄ 631₅
 ხარბაყა || ხარბაყი — 245₃₈ 251₁₅ 469₂₉
 541₁₈ 790₁₀ 790₂₂
 ხარბაყი შავი — 310₃₅ 312₉ 315₃₆ 316₄
 318₂₉
 ხაბურზაყი — 708₁₉
 ხარბურზაყის თესლი — 123₂₀ 183₂₈ 184₄
 184₁₈ 187₃₁ 194₁₂ 194₂₉ 194₃₀ 195₃₂
 196₁₁ 705₃₈ 708₃₅ 709₂₁
 ხარმბურზაყის წყალი — 708₁₂ 713₂₈
 ხარბაყი თეთრი — 110₃₂
 ხარბალი — 377₃₂ 388₁ 441₁₁ 556₂₂
 625₂₆ 661₂₆ 748₁₇ 765₂₂
 ხარდლის ზეთი — 325₅
 ხარდლის ლობო — 625₂₈
 ხარდალი ხაზმოინი — 321₃ 325₆
 ხარზარა — 245₃₅ 249₁₂ 249₁₄

ხარიკონი — 100₃₅ 294₃₉ 787₁₉
 ხარის ენა — 279
 ხარის სკორე — 631₃₀
 ხარის ქონი — 637₁₂
 ბარის ძირა — 119₂₃ 115₁₆ 156₉ 299₄
 301₃₈ 317₃ 326₁₈ 626₂₃ 737₂₀ 737₁₆
 ბარის ძირა თეთრი — 157₉
 ხარის ძირი მწუანე — 618₂₄
 ხარის ძირი ყუითელი — 618₂₄
 ხარის ძირა შავი — 154₃₇ 157₉ 618₂₄
 ხარულ ბაშაქ აფიონი — 185₂₅
 ბარნუბი — 473₁₀ 591₄
 ხარნუბის ღებელი || იამბუთი — 572₁₇
 ხარნუოჩი — ნაპირი — 383₃₁
 ხარნუშის ფურცელი — 674₁₀
 ხარტამი || კიაყელა — 395₂₄
 ხარტუტი — 376₁₁
 ხარშო — 401₁₈
 ხატმი — 170₃₉ 203₄ 203₁₄ 210₃₇ 211₁₁
 211₂₅ 213_{10,11} 213₃₃ 214_{5, 8} 220₂₄
 272₃₆ 275₁₈ 287₃₄ 315₂₁ 318₁ 318₁₉
 325₁₆ 327₁₉ 332₉ 356₁₁ 378₁₄ 414₁
 443₁₉ 456₃₈ 469₂₂ 471₁₄ 473₁₆ 473₂₄
 476₃₀ 527₂₈ 533₂₉ 545₆ 611₃₈ 627₁₈
 636₂₃ 712₇₉ 714₄ 732₂₃ 734₁₈ 742₁₂
 ხატმის ვარდი — 170₁₉
 ხატმის თესლი — 171₁₅ 172₁₂ 203₂₄
 708₃₂
 ხატმის ფქვილი — 379₈₉
 ხატმის წყენი — 85₃₄ 733₁₈ 733₃₈
 ხაში წამალი — 254₁₂
 ხაშხაში — 99₃₆ 102₃₈ 110₃₁ 115₂₉ 237₂₂
 268₁ 272₃₅ 273₃₈ 281₂₂ 312₃₁ 362₃₃
 363₁ 363₃₈ 364₃₈ 364₃₉ 365₂ 365_{8, 35}
 368₃₉ 378_{35, 37} 386₂₃ 388₁₅ 391₁₄
 456₃₁ 476₂₂ 638₂₈
 ხაშხაშის ბუდე — 516₁₂
 ხაშხაშის გომიზი — 513₃₃
 ხაშხაში თეთრი — 185₂₄ 291₁ 709₂
 ხაშხაშის თესლი — 181₃₇ 191₃₃ 192₁₁
 194₁₂ 281₂₂ 556₉ 559₂₅ 561₁ 621₃₅
 ხაშხაშის ფურცელი — 713₈
 ხაშხაშის ქერქი — 627₃₈ 712₁₄
 ხაშხაში შავი — 709₂
 ხაშხაშის შარაბი — 237₁₈ 557₂₉
 ხაჩაფატი — 256₅
 ხახა — 465₁₅ 478₇
 ხახვი — 164₄₁ 223₁ 300₂₈ 302₆ 314₅
 340₁₉ 359₇ 361₉ 369₃₀ 377₃₈ 384₁₈
 385₂₈ 401₃ 427₁ 477₃ 666₇ 729₃₃
 766₂₅ 78_{9, 2}
 ხახვის თესლი — 99₃₉ 151₃₁ 152₁₈
 ხახვის წყალი — 289₁ 755₂₅
 ხბოს ნავედელი — 340₃₄
 ხბოს წვივის ტუნი — 275₃₁
 ხეარა შამბარისა || ხეარავი შამბარი —
 162₂₂ 214₂₈ 723₃₄
 ხეეარტი — 619₁₈
 ხელნიჭანი — 4C2₁₁
 ხელსაფეკავი — 361₃₇
 ხენდრო — 205₃₁
 ხეკები — ტბის ლოფოთქინი — 344₂₇
 ხეარა — შამბარი — 723₁₈
 ხველის წამალი — (ნედლი ხველა ძუე-
 ლისა) 544₁₃ 502₃ 544₁
 ხველური ღაღნი — 256₁₈
 ხიარი შამბარი — 168₁₇ 170₄ 235₂₈
 236_{15, 29} 256₁₆ 268₂₄ 276₁₈ 272₃₇
 281₁ 284₁₅ 298₂₅ 311₂₄ 328₈ 356₃₇
 364₂₄ 368₂₈ 375₃ 375_{7, 10, 34} 378_{11, 15}
 380₁₀ 382₃₁ 383₂₁ 386₉ 389₂₇ 393₁₆
 394₁₀ 411₅ 411₁₃ 411₁₁ 416₄ 416₆
 419₃₃ 450₁₈ 454₂₃ 470₈ 478₂₈ 495₁₉
 495₂₄ 514₁₂ 522₁ 560₃₅ 584₃₉ 584₁₀
 585₁₁ 633₂₄ 633₂₈ 633₂₈ 710₃ 711₂₈
 714₁₀ 715₃₂ 721₃ 728₁₇ 729₈ 736₁₉
 ხიარშამბარის გული — 565₂₄
 ხიარ-შამბარის მატბუხი — 659₃₇ 689₅
 ხიარ-შამბარის წყალი — 600₁₀ 609₃₈
 684₈ 688₃₁ 688₃₃
 ხიარის ზეთი — 734₂₁
 ხიარის თესლი — 628₂₄
 ხიბილიკი — 176₂ 176₁₁
 ხიერი ბაღრანგი — 369₁₉
 ხილთა წყალი — 282₂₄ 284_{1, 2, 8, 11, 14}
 621₂₂
 ხინგმოლი — 256₃₁
 ხირაბაკი თეთრი — 737₂₀
 ხირაბაკი შავი — 737₁₆
 ხირვასი — 95₃₁
 ხირვას თესლი — 118₃₇ 680₄
 ხირვა სურნელი — 423₂₉
 ხირვას ძირი — 582₂₈
 ხირვეს ზეთი || ხირვას ზეთი — 167₂
 167₃₂ 219₁₃ 302₄ 496₃ 411₁₃ 411₁₆
 582₂₂ 583₄ 585₁₀ 585₂₃ 610₁₅ 680₅
 683₉ 683₁₈ 684₂₈ 690₁₈ 733₂ 733₇
 734₁₂ 790₅ 790₂₁

ხირიშიშტი — 627₃₃
 ხირიხო — 456₄₁
 ხის ხილი — 258₃₁
 ხლებ — 256₁₃
 ხმელი წამალი — 650₁₀
 ხნძორხორტი || ხნძურხორტი — 255₉ 257₁₃
 ხოლინჯანი — 133₁₄ 164₃ 256₃₈ 438₃₉
 443₈ 506₁₃ 582₃₀ 585₂₃ 586₃ 613₂₈
 742₃₀
 ხონძორი — 254₂₉
 ხორადა — 232₃
 ხორასანი — 333₂₃ 333₂₈ 333₃₃ 334₄
 ხორბალის ფქვილი — 471₁₄
 ხორბლის კორკოტი — 363₁₀
 ხორბლის ნახაშირი — 276₁
 ხორციის ნახარში — 456₇
 ხორწყუნია — 256₁₈
 ხობზის ხორცი — 283₂₈
 ხრდალი — 314₁₇
 ხრიატიესი — 255₂₁
 ხრტიშ — 256₁₇
 ხრილი — 98₁₇
 ხუარასანი — 18₃₇ 255₇₇ 386₅ 350₁₄
 590₁₈ 590₃₁ 591₃₁ 612₃₄ 633₁₈
 ხუარასნული ჩაშიჩი — 169₃₈
 ხუარბალი — 387₁₃ 761₃₄
 ხუარბლის ქერქი — 621₉
 ხუარბლის წყალი — 712₁ 717₉ 723₁₈
 724₁₃ 727₁₀ 727₁₈
 ხუბაზი — 471₁₀
 ხუბის თესლი || გარეული სტაფილონი
 თესლი — 149₂₃
 ხუენი — 473₄₁
 ხუთითისა თესლი — 98₂
 ხუთმის თესლი — 557₃
 ხულინჯონი — 97₃₄
 ხუნი — 557₂₃
 ხუნისი — 375₁₅
 ხუნისიაოშინი — 471₂₈ 565₁
 ხურბლისა ფქვილი — 250₂
 ხურმა — 379₁₈ 382₂ 382₂₄ 387₁₄ 387₃₇
 388₁ 415₁₂ 417₁₅ 593₂₈ 622₃₉ 670₂₈
 764₃₀
 ხურმა ინდური — 274₈ 274₁₈
 ხურმას რქე — 249₂₁
 ხურმის წყალი — 275₃₇
 ხურის წყალი — 288₂₁
 ხურფის წყალი — 561₉

ქ.

ქაღურის ფქვილი — 210₄
 ქალი — 630₃₈ 640₁ 755₂
 ქალი იფქლის — 763₁
 ქალილაგი — 734₃
 ქალი ნაპაი — 44₆ 440₁₃
 ქალი ქერის — 762₁₅
 ქარისენა — 197₂₈ 268₁₉ 514₃ 515₁₂
 515₃₈ 788₂₄
 ქარის ნალექი — 220₃₇ 221₁₇ 323₃₈
 465₃₉ 653₁₃ 730₃₇
 ქარის უსელი — 653₇₇
 ქარის ძირა — 255₂₅ 371₅ 372₁₈ 438₃₄
 443₂₁ 442₂₃ 444₃ 521₂₃ 521₂₄ 641₂₈
 641₇₇
 ქარის წვივის ტუნი — 643₂₈
 ქარისხირა თეთრი — 544₂₇
 ქაქა — 246₁₇ 252₁₀
 (ქბოს) ტყავი — 757₃₁
 ქბოს ხორცი — 766₃₅
 ქელთა საღებავი — 286₂₅
 ქელი — 246₃₅ 251₁₁ 251₂₄ 265₃₃ 265₃₅
 265₃₈ 267₈ 267₉ 272₄₁
 ქმაქანის წუენი — 246₃₄
 ქმელი ქინძი — 512₁₈ 513₁₄
 ქმელი წამალი, რომე ფიხლად გაამრ-
 თელოს მლიერი — 650₁₀
 ქორცი — 217₃₈ 233₁₈ 248₁₃ 248₁₇ 264₃₉
 266₃₃ 359₂₂ 376₁ 377₂₁ 401₁₈ 402₈
 408₉ 411₃₈ 414₄₀ 421₂₂ 765₃₁
 ქორცი ასკატაის — 756₈
 [ქორცი] ბატისა — 769₂₈
 [ქორცი] გლონისა — 769₂₈
 ქორცი გრძობისა — 767₃₂
 [ქორცი] დურაქისა — 769₂₈
 [ქორცი] კაქბისა — 769₂₈
 ქორცი ირმის — 767₂₈
 ქორცი იხუისა — 79₂₈
 ქორცი [მყუარის] — 759₁₁ -
 ქორცი (ამოსაზრდელი) — 646₃₂ 649₃₅
 ქუნდი ტრედისა — 770₈
 ქორცი ქედნისა — 756₇
 ქორცი ღორისა — 766₁₀
 ქორცი ყურდგლისა — 767₁₉
 ქორცი შულისა — 767₃₀
 ქორცი ჩიტის — 770₁₅
 ქორცი კოვბისა — 769₂₈
 ქორცი ქერნისა — 767₁₂

ქოვობი — 298³⁷ 409³⁹ 415₄ 415₂₄ 415₃₁
417₁₃ 489₂₂
კორკი — 457₃₅
კრილი — 306₁₈ 500₁₉ 576₁₄ 600₁₃ 631₂₈
კურთხი — 415₂₈

ჟ

ჟაბლანგი — 456₄₀
ჟაბლაიხას თესლი — 119₁
ჟაბლაპანგი — 245₃₇ 251₁₄
ჟაბლი — 443₃₈
ჟაბლანგი — 165₂₀ 165₂₄
ჟაბა — 507₁ 507₃₉ 545₂₇ 603₁₂ 660₃₂
743₂₂

ჟადვარამსებრი — 745₂₀
ჟადვარი — 667₉
ჟადას წყალი — 96₃₅
ჟაეზალა — 744₇
ჟაეზი მასილი || ჟაუზიმასილი — 245₃₁
247₁₃

ჟავარი — 778₂₈
ჟაეშირი || ჟუეშირი — 93₃₉ 94₂ 97₂₁
98₂₅ 101₂₁ 154₃₄ 155₁₈ 177₅ 178_{8,28}
179₂₉ 317₃₉ 321₅ 322₃₆ 322₃₈ 323₃₁
326₂₀ 327₇ 445₂₉ 445₃₂ 447₁₅ 461₂₈
462₂ 495₂₇ 495₂₉ 511₁₉ 522₂₇ 522₂₃
523₉ 527₁₁ 527₁₁ 545₅ 545₁₀ 545₂₈
547₁₀ 547₂₂ 548₄₀ 583₂₈ 585₁₈ 635₉
635₃₀ 636₃₄ 636₃₂ 647₁₂ 647₃₅ 664₂₃
668₂₁ 670₃₈ 673₁₇ 684₁₉ 686₃₈ 695₇
695₁₀ 732₁ 789₃₉

ჟაეშირის ძირი — 506₂₅
ჟაეზალკა — 443₂₇
ჟაეზასარკო — 194₂₇ 199₂₉
ჟაეზი — 101₁₃ 111₂₈ 470₃₃ 479₇ 589₉
696₃

ჟაეზი ბუა || ჟაეზაბოვა || ჟაეზაბოვრა —
98₁₈ 101₁₁ 122₃₂ 129₁₈ 141₁₄ 143₂₇
145₁ 150₃₈ 153_{27,39} 215₃₂ 234_{1,18}
243₃₅ 257₂₁ 309₃₀ 312₁₅ 324₁₃ 374₁₁
434₅ 435₁₇ 448₃₂ 462₂₈ 683₃₃

ჟაეზი შაზავი — 746₁₈
ჟაეზიკა გომიზი — 255₃₉
ჟაენაჯალი — თეთრი ლელუი — 749₂₁
ჟაეშირი ქამაფეტოსი — 118₉
(ჟაეშირის) ხის რტო — 732₁
ჟაზიარეი — 165₂₂
ჟაზითა — 101₁₃
ჟაინდი — 122₂₂
ჟილბანა || ჟახვარა — 118₅ 341₁ 347₂₃
357₁₈ 368₅

ჯანგარი — 618₂₂
ჯანგი — 521₃₅
ჯანგუიანი რკინა — 653₃
ჯანდა -- არს სომხურად მარემზუტი
748₉ 787₁₀
ჯანზაბილი — 129₁₈
ჯანტიანე || ჯანტიანე — 95₂₂ 97₂₂ 109₉
105₁₈ 106₂₅ 107₁₈ 153₁₇ 502₁₅ 503₂₉
506₁ 506₂₃ 507₁₉ 507₄₁ 533₂₉ 602₃₀
603₁₄ 614₂₈ 673₂₄ 673₄₀ 674₁₇ 741₁₈
ჯანტიანე ბერძული — 102₃₆ 114₂₃ 116₈
116₂₁ 118₉ 123₁ 154₃₈ 156₁₁ 173
177₂₉ 614₂₈
ჯანოში (ქარი) — 77₁₅ 89₁₃
ჯანგილილიზ — 257₂₂
ჯარაოტი — 254₁₈ 255₇
ჯარაოტ ქალბანა — 257₃₈
ჯარაბოტი ფარისიაოშინი — 256₄₁
ჯარაბათი — 336₄₀ 451₁₉
ჯარბი გუელის შხამი — 307₃₄
ჯარჯარი || ჟარჯი — 206₂₀ 306₁₈ 685₂₈
749₃₇
ჯარჯილის თესლი || ჟირჯირი თესლი —
118₃₇ 122₃₃ 136₃₈ 152₁₇ 173₂₈ 43₉
456₃₈ 734₅
ჯარჯისტის წყალი || თიქა — 567₃₂
ჯარჯილის წყალი — 719₉
ჯაშა — 523₁₂ 581₃₉
ჯაშტაქი — .505₂₂ 523₂₇ 524₂₉
ჯერნის თაეი — 767₃₈
ჯითის ზეთი — 666₂₀
ჯილონდი — 215₈
ჯინარა — 397₃₀
ჯინდინა — 102₈ 788₄₀
ჯინჭრის თესლი—95₃₁ 499₁₉ 603₂₇ 783₁
ჯინქუელი — 622₃₈
ჯინქუელისა ძურაი — 72₂₀
ჯიონტიანე — 93₃₂
ჯიხუის სისხლი — 358₃₉
ჯიპინდი — 228₄₀
ჯოეზა — 152₁₉
ჯოეზაბიოვა — 101₁₁
ჯოეზალკი — 218₁₈
ჯონტიანი — 94₃₈
ჯორის ტყევი — 754₁₁
ჯოდლარე || მაწუნე — 772₇
ჯოჯოხუირისა — 306₈
ჯუბინი — 514₃₄
ჯულაბი — 99₂₂ 165₁₃ 196₂₂ 268₃₃ 268₃₈
268₃₇ 276₂₂ 277₄₁ 312₃₂ 369₂₈ 370₉

378₉ 380_{18, 21, 28} 382_{22, 37} 383₁₂
 10₁₃, 15, 18, 30 385₄₀ 388₉ 391₁₇ 416_{23, 28}
 417₃₂ 455₁₄ 455₃₂ 455₃₃ 463₂₄ 464₂₈
 477₃₈ 478₂₈ 513₅ 514₁₇ 560₃₇
 611_{11, 20, 21} 617₃₈ 639₆ 644₂₇ 715₅
 715₃₃ 718₂₁
 ულანარი || ჭულნარი — 108₁₁ 128₉
 185₂₃ 194₃₈ 208₃₃ 208₂₉ 255₄ 396₂
 397₆ 397₁₂ 397₂₆ 399₂₈ 400₇ 412₃₉
 497₁₃ 569₆ 569₂₁ 569₂₇ 569₃₄ 570₃
 570₁₇ 571₁₂ 572₃₈ 574₂₄ 663₂₁ 663₃₄
 691₁₀ 692₁₄ 694₃₁ 748₂₃
 ულანჯაბინი — 239₂₃ 240₃ 246₃₆ 717₆
 723₁₃ 727₁₅
 უნდი — 271₁₇ 356₃₁ 357₃₃ 636₃₄
 უნდი ბედასტარი — 94₁ 245₃₅ 348₃₂
 277₄₀ 559₁₉ 740₃
 უნჯრუკი — 286₁₈
 უპანდი — 114₁₅
 უუჭი — მჭური — 760₁₃
 რკოტი — 256₂₉
 ჭლახოტი — 255₁

ბ

ჰაბა || ჰაბალისი — 437₃₂ 441₇
 ჰაბალ მუკი — 293₂₀
 აბალღარი — 213₁₀
 აბატრაფა — 399₂₅
 ჰაბი — 469₃₂ 469₃₃ 469₃₅
 ჰაბდაჰამი — 293₂₉
 ჰაბი ახრაბადნა — 274₃₂
 ჰანსილი — 100₃₈
 ჰაენი — 161₃₁
 ჰეთშნი — 186₂₃
 ჰაზრანული ეკლის ხილი — 254₃₃
 იაბუბი მაქი — 364₂₈
 აითფარიკონი — 744₁₀
 ჰალბანი — 723₃₈
 ჰალილა || ალილა — 470₆ 470₁₂ 470₁₃
 470₃₇
 ჰამამა — 122₂₄ 117₈ 118₃₃ 125₃ 125₃₃
 126₃₀ 153₂₈ 199₃ 22₁ 469₂₄ 471₂₇
 473₁₆
 ჰამლაჯი — 310₄ 736₁₁
 ჰამო — 234₁₈
 ჰამროსია — 719₃₃
 ჰამეაის თესლი — 708₇
 ჰანდალი — 302₁₁ 302₃₂ 524₄₁
 (ჰანდალის) თესლი — 534₄₁
 ჰანდლ[ი]ს ფურცელი — 536₁₃ 536₁₃

ჰანჯარა (ძირი) — 307₂₇
 ჰაუნეკა — 257₁₉
 ჰარბი — 99₃₇
 ჰარიჭისონი — 745₃₈
 ჰარმილის თესლი — 290₉
 ჰარსი ანდარუ — 257₁
 ჰარშიაონი — 256₄₁
 ჰასქი — 317₃₅
 ჰატატული — 257₂
 ჰაქ — 245₃₇
 ჰაქრალ არმანი — 469₃₇ 470₁₇
 ჰხანილ ლელეუტონი — 256₄₈
 ჰბოკი — ჰიტნა წყლის — 749₂₉
 ჰებრა ლოაისა ძირი ასრ თივა კაცისა —
 748₁₄
 ჰეზერმე — 257₅
 ჰელი || ჰილი — 138₃₅ 231₃₄ 430₂₇ 433₂₈
 434₃₇ 435₁₂ 749₃₈
 ჰეტრონ — 257₄
 ჰზარყატურ — 257₁₈
 ჰზარკაქერ — 257₉
 ჰზლინჯარ — 257₁₅
 ჰიალაში — 471₂₂
 ჰიბაშაბი — ამიორი — 176₂₉
 ჰიდავისი — 215₉
 ჰიდე არს ველური ხავრათი — 747₃₁
 ჰილანა — 257₃
 ჰიმნა — 101₁₉
 ჰინა — 755₁₆
 ჰინაბუს ლაბი — 473₃₁
 ჰინდაკოკი — 152₁₈ 219₃₀
 ჰინდი — 125₃ 218₁₅ 218₁₇ 219₅ 219_{37, 38}
 220₁₁ 311₁₃ 331₂₁ 335₁₂ 335₃₄ 719₃₈
 722₃₇
 ჰინდიბეისა წყალი — 295₁₁
 ჰინდამენიუნდი — 255₂₃
 ჰინდოური დანისკული — 711₄₁
 ჰისით — 257₁₂
 ჰისრბი — 192₁₈
 ჰოკნა — 734₁₇ 726₃₃ 737₃₆ 742₃₁ 750₁₉
 761₁₆
 ჰოკნადოლო — 214₃₄
 ჰოსონ — 257₁₀
 ჰრინგან — 257₁₁
 ჰრმალი || უძუარის თესლი — 744₉
 ჰრნაოე — 257₈
 ჰრტეზ ჭარი — 257₁₄
 ჰსაქი — 742₂₉
 ჰსირა — 245₃₉

პტრსალონი — 257
 ჰუბაბი კიპისა — 306₄
 ჰუბუკი || წყლის პიტნა — 535₁₈
 ჰული — 469₃₁ 472₃₈
 ჰუვფუკასტი ღუესი — არს ვაიის წვე-
 რი — 748₃₇
 ჰულბა || ჰულაბი — 202₂₃ 293₂₄ 302₃₂
 306₇ 306₁₃
 ჰულდული — 116₇ 740₁₁

ჰულდულიმაქი — 284₄ 287₁₃ 287₃₇
 292₃ 292₃₃ 293₁₇ 327₆ 349₁₂ 730₃₈
 ჰულუმის წყალი — 740₃₀
 ჰუმადის თესლი — 566₂₁
 ჰუმრა — 741₃₅ 741₃₉
 ჰურადამოს თესლი — 515₃₇
 ჰურფა — სპანძილის თესლი — 749₂₈
 ჰლარა — 256₃₈
 ჰმა — 256₃₉

დაავადებათა სპივნებელი

ა

(აბორტის საწინააღმდეგო საშუალება) — 104₃₂
 აგზნებულობა — 192₂₁
 ავი ნაქენი — 461₂₅
 ავრამ — მარალ ქუელსა, რომე ფერდში-
 გან სიმსიენე გამოჩნდების) — 384₂₄
 ათაშფარი [მღიერი] — 621₃₉
 ამობოყინება — 789₁₈
 ანტრაფასისა ყურძენი — 80₃
 ასლოკინებდეს — 250₂₄
 ასოთა ტყვიელი — 200₂₁
 ასოს წყლული — 550₃
 ასტიცეს — 783₅

ბ

(ბავების და კბილის დაავადება) —
 369₁₈ 369₃₂
 ბავსირი || ბოვასირი || ბუვასირი ||
 ბუასირი — 80₂₂ 81₂₃ 86₈ 99₃₂ 100₁₀
 101₃₈ 102₄ 103₁₉ 104₁₁ 111₃₂ 118₃₂
 119₃₂ 120₂₈ 132₁₅ 132₂₀ 135₁₄ 135₂₈
 136₁₇ 136₂₉ 137₁₀ 137₁₁ 139₁₂ 139₃₄
 140₁ 141₂₈ 141₂₉ 160₂₉ 160₃₁
 ბავსირის, ბოვასირის — 178₁₇ 178₂₁
 241₂₂ 329₂₀ 438₂₈ 438₂ 439₁₈ 439₁₉
 440₂₅ 440₃₈ 441₅ 442₁₆ 561₁₉ 568₁₁
 587₂₂ 587₂₈ 589₂₁ 618₃₀ 618₃₂ 685₂₂
 686₂₄ 736₅ 736₉ 736₂₉ 739₁₂ 741₁
 743₂₈ 751₁₆ 753₁₅ 761₂₄ 788₇
 ბავშვთა დაავადება — 129₃₈ 130₈ 157₃₁
 ბაიზარა (თავის ტყვიელი) — 279₁
 ბალღამი ნაწლევებში — 574₃₃
 ბალღამი — 640₃₈ 641₂₅
 ბალღამის სიმრავლე — 789₉
 ბარკალთა ტეხა — 80₂₇
 ბასილიცეს გახსნა — 385₃₁ 415₄₀ 543₁₅
 546₃₂ 559₃₄ 561₃₈ 612₃₁ 633₁₁ 688₁₅
 722₂₇

ბერვა — 133₁ 462₁₉
 ბნელა — 95₁₀ 459₃₂ 459₃₅ 459₃₆ 644₁₄
 ბოღმოსია (კუკის დაავადება) — 407₃₇
 ბოყინი — 454₂₄ 454₂₅ 454₂₈ 454₃₃ 454₃₈
 454₃₉ 455₁₁ 455₁₇ 640₃
 ბრაზიანი ძაღლის ნაქენი — 102₃ 664₃₅
 ბრუ || ბრუსა სხმა — 80₆ 81₇ 95₂₀ 122₉
 176₁ 176₄ 176₁₂
 ბუგრი — 80₃ 228₈ 299₃₃ 345₂₁ 615₇
 615₃₈ 746₁₂
 ბურანი — 76₂₁ 34 35 39 40 86₁₁ 86₁₃ 86₂₈
 86₃₀, 31, 33, 34, 35, 39 87₂ 87₃ 87₇ 87₂₂
 ბუმტის (ქანთელის) ტყვიელი — 104₁
 106₁₈ 107₃₀ 117₃ 124₈ 151₂₃ 154₁₅
 191₁₁ 194₉ 250₁₂ 390₆ 606₅
 ბუმტის ქვა — 103₅ 108₁₄ 113₃₂ 115₁₀
 122₁₃ 610₁₀ 739₁₀ 743₅ 762₁₂

გ

გამოსრული საეურკლე (სწორი ნაწლა-
 ვის გამოვარდნა) — 694₃₈
 განასკეა — 128₁₃
 განტოფება — 121₃₅ 123₃₈ 154₁₂
 გარდაქევა — 750₈
 გარისი [სენი] — 621₁₉
 გარ[ი]საფა — შირინა — სურსილა —
 621₄
 გასივება — 478₁₀
 [გასივება] შუტლის — 783₄
 გასივება ფერქთა — 783₄
 [გასივება] წუიენის — 783₄
 გასუქება, (ცმელის გაღიდება) — 661₁₄
 გაყუთობა — 463₁₀
 გაშუშება — 81₁₉
 გეღლის ნაქენი — 668₂₀ 669₂₂ 754₃₁
 758₃₁ 759₂₀
 გიგმი კეთრი 80₃₂
 (გინეკოლოგიური დაავადება) — 132₆
 134₆ 154₁₉

გონინი || გუინი — 168₂₄ 508₂ 532₃₁
 533₁₀ 533₂₇ 535₂₄ 544₁ 617₂₀ 736₂₁
 738₂₈ 740₂₂

გონჯი — 138₁₃ 267₄ 267₅ 306₁ 306₂₈

გრძელი სნება — 437₂₁ 438₂₇

გუამის გახსნილობა — 198₂₉

გუამის დასწერილობა — 196₂₁

გუამის ტკივილი — 572₂₈

გუამისა ქარი — 136₈

გუგათა და წამწამთათუის — 348₂₀

გუერდის (გვერდის) ტკივილი — 97₂
 119₂₀ 120₄ 134₄ 390₅ 391₃ 446₂₂
 476₂₄ 477₁₈ 479₂₈ 478₂₀ 478₃₃ 479₂₇
 479₂₅ 593₂₃

გუელისა და მელის სნება — 767₃₃

გუილ ნაკბენი || გუელნაკებნი — 93₁₄
 94₃₇ 99₁₄ 102₂ 120₁₁ 126₈ 130₁₄ 133₂₈
 133₃₁ 674₅ 752₃ 769₁₇ 772₂₈

გულის ტკივილი — 105₄ 117₂₈ 119₂₀
 147₇ 154₁₁ 164₂₈ 181₃₀ 405₅ 406₁₇
 459₂₂ 459₂₅ 459₃₂ 460₅ 460₃₉ 461₃₄
 462₁₇ 462₃₀ 462₃₈ 463₇ 463₉ 463₂₁
 463₂₉ 463₃₅ 464₁₇ 465₂₂ 465₄ 466₂₇
 466₂₇ 467₃ 467₃ 468₄ 468₁₅ 468₂₄
 468₂₇ 469₈ 469₈ 469₂₇ 470₃ 471₄
 471₅ 471₁₂ 471₂₁ 474₁₆ 742₄ 742₅
 772₁₈ 772₂₁

გულის სიმბურვალე — 266₃ 459₂₀ 460₁₁
 471₂₈

გულის ნაფასი — 458₇ 460₁₃

გულის საბურავის სიმსიენე — 459₂₈

გულის სიგრილე — 149₂₀

გულის ურვა — 169₉

გულის შალვა — 166₂₇

გულის შეიწროება — 153₅

გულის შეჭირვება — 147₂₈

გულის ცემულობა ანუ გამობილობა —
 459₂₇

გულის ძგერა — 80₂₂ 81₄₀ 122₂ 141₅
 144₂₂ 28 147₂₁ 28 169₃₂ 222₂₅ 228₃₁
 232₂₈ 241₄ 243₄₁ 461₂ 461₁₉ 462₁₉
 462₃₂ 464₂ 467₄ 471₂₇ 474₁₇

გულის წვა — 81₁₅ 472₅ 473₂₄ 473₂₈
 473₂₇

გუნი — 81₃ 4

გურება — 191₁₅

დ

დაბნედა — 405₁₁ 405₁₆ 405₃₉

დაბინტია [თირკმლის დაავადება] —
 598₅

დავარა (თირკმლის დაავადება) — 597₄₁

დათუი სენი — 80₃₀

დაკოღა — 643₂ 646₂₈ 649₂₇ 50₂₈

დალილა (სნება) — 729₂₁

დამპალი სენი — 69₁₉

დამკლობა უნლოდეს — 696₂₇

დამწუბარი — 158₁₂ 184₁₄ 646₇ 753₂

დაყრება — 81₁₈ 20

დედაკაცს ოდეს წესის დააკლდეს — 690₂₇

დაცის დაწველება — 712₁₈

დამკლევება 187₂₈

დოსინატრია || წყული მუცლის, სი-
 სხლად ვენა. — 567₁₃

ღებულა — 80₁₅ 82₄ 134₅ 205₁₇ 445₂₈
 447₅ 447₃₀ 596₃₅ 664₂₂ 740₁₀

ღებული სტომაქისა — 200₃₄

ღუსანაობრია [სენი] — 560₂₀

ღუეი — 378₂₂ 479₂₈

ვ

(ელენთის დაავადება) — 426₃₇

ენის გასიება — 383₅ 385₃₂

(ენის დაავადება) — 192₂₂ 479₂₄ 479₂₈
 593₄₀

ენის დამძიმება — 154₁₉ 156₂₂ 176₈ 391₃₂

ენისა მსხუბელი — 714₂₀

ენის სიმსიენე — 671₁ 715₃ 752₁₀

ენის სისუსტე — 369₄

ერკანასენ ტკივილი — 204₁₁

ვ

ეაის მოწყუებრა || მოენება — 134₅
 139₂₁

ეარამა || ვარამი (ფერდის სიმსიენესა
 ქქუიანი) — 245₂₇ 251₃ 384₈

ზ

ზამსტი || კელ-ფეის გასიება — 81₂₀
 521₁₈ 743₂₈

ზაფრის ქურება, ცხრო, სეელა. — 169₂₇
 227₁₇ 720₄

ზიცი და შეკრულობა — 527₂₂

ზურგის სნება — 167₇ 176₃₀ 176₃₂
 178₂₀ 28 180₇

ზურგის ტკივილი — 142₁₂ 158₁₄ 442₁₆
 479₂₇ 523₂₇ 524₁₈ 588₂₂ 634₁₇ 636₂₇
 686₂₈ 740₂₇ 742₂₂ 755₇

ზურგის ძალი — 445₁₆ 445₁₇

ზურგის წყალი — 134₂₂ 135₃₁ 136₂₈ 429₃
ზუფა || ზუფა — 255₂₉ 324₁₇ 366₂₇
367₄ 382₁ 386₂₀ 387₈ 427₃ 427₃₁
501₁₄ 744₂₄
ზუფთი — 603₁₁

თ

თაბბრუ — 155₃₀ 276₃₁ 282₂ 283₁₉ 283₂₅
292₉

თავის ვატეხა — 276₃₈
თავის სიბზურვალე — 165₃₈ 287₁
თავის ტკივილი — 80₁ 81₈ 82₈ 99₂ 99₄
110₂₁ 117₃₅ 119₂₇ 119₃₃ 119₃₅ 126₃
130₁₈ 142₁₅ 153₂₈ 153₂₉ 156₃₃ 162₂₈
165₃₈ 166₁₄ 166₁₇ 168₈ 168₁₈ 168₁₉
168₃₈ 171₃₈ 176₃ 176₂₂ 182₃₃ 198₇₀
198₂₂ 211₂₀ 211₃₂ 226₁₇ 228₁₉ 266₁₇
266₃₅ 269₁₁ 269₁₈ 269₃₅ 269₃₈ 270₂
270₁₉ 270₂₁ 271₃ 271₃ 271₁₀ 271₁₄
271₂₉ 272₁₀ 272₂₈ 274₃₇ 275₈ 276₃
276₃₃ 277₂₈ 27₃₄ 278₄ 278₁₃ 278₂₂
278₃₂ 279₁ 279₁₄ 280₁₉ 280₂₂ 280₂₈
285₃₂ 286₁ 286₇ 286₁₀ 286₁₄ 286₁₈
286₂₀ 286₂₂ 286₂₅ 286₂₉ 286₃₂ 286₃₃
286₂₂ 286₂₅ 286₂₉ 286₃₂ 286₃₈ 290₂₉
286₂₂ 286₂₅ 286₂₉ 286₃₂ 286₃₈ 290₂₉
291₈ 291₂₅ 291₂₈ 291₃₁ 291₃₄ 291₈₈
292₇ 292₄₀ 293₈ 293₁₈ 294₈ 295₃
295₁₃ 332₁₂ 394₁₂ 394₁₃ 438₄ 448₃
461₂₄ 461₂₄

თავის ტკივილი — 503₃ 686₂₉ 740₂₉ 742₂₆
758₅ 758₂₃ 765₁₄ 773₃₈

თავსა ტარაბუა ესხმოდეს — 247₂₈ 253₂

თავფერტი შემწუარი — 401₁₈ 767₃₈

თაქველი — 80₁₄ 82₈ 248₃₄ 271₁₀ 271₁₂

274₂₂ 280₃₀ 312₂₄ 312₂₇ 313₉

თეთრისათვის (თვალის) — 348₁₀

თელგმა — 722₁₈ 727₁₃ 729₂₈ 737₁₇ 737₂₀

737₂₈ 737₃₄ 738₁ 738₉ 738₁₃ 738₂₁

738₂₅ 739₁₈ 740₂ 740₂₈ 740₃₈ 740₃₇

741₂₁ 741₄₁ 742₈ 742₇ 742₂₉ 742₃₂

744₃ 744₂₄ 745₂₃ 747₃

(თვალის დაველებ) — 117₂₇ 156₃₂ 353₈

353₁₈ 353₃₃ 354₁ 354₉ 354₈ 354₂₇

355₁₁

(თვალის სინათლე) — 161₂₈ 182₃₄ 183₄

თვალშიგა წყალი — 117₂₁

თვალში ფცხილი — 738₁₉

თვალთა კამბი — 153₆

თია — 630₃₃ 630₃₄ 631₂₂ 631₃₃

თიაქარი — 103₂₄ 104₁₈ 105₈ 610₃₉

თირკმელთა ტკივილი — 81₂₂ 96₂₈ 104₁

106₁₄ 106₁₈ 107₂₇ 107₃₀ 115₈ 116₁₆

118₃₃ 124₇ 142₁₂ 153₇ 154₁₈ 155₃₄

501₂₇ 503₂₈ 544₁ 592₅ 593₃₃ 600₃₇

599₁₀ 595₃₁ 599₂₄ 603₃ 603₂₃ 613₃₈

742₂₂ 752₄ 761₁₇

(თირკმლის დაველება) — 117₃ 134₁₈

134₂₀ 149₁₈ 151₂₁ 151₂₂ 167₇ 191₁₁

194₁₈ 194₁₃ 243₂₅ 439₃₁ 597₃₁ 600₁

600₁₈ 601₈ 601₃₁ 601₃₇ 603₂₃

თირკმლის ტკივილის წამალი — 390₅

430₂₅ 594₁₉ 603₈

თირკმლის წყლული — 601₈ 601₃₇

თირკმლის ქვა — 103₆ 113₂₂ 115₁₄ 115₁₈

116₁₅ 122₁₃ 660₂₃ 742₁₈ 742₂₀

თმათა გათეთრებულობა — 220₃

თმის ამოვლენა (ამოყენა) — 727₂₅

733₃₈

თმის განრყენა, თმის ლეწი —

295₂₂ 298₁₁

თმის სიკმისათვის — 733₁₂ 733₂₁ 733₂₈

733₂₉ 733₃₄

თმის ცეენა (ქაჩალი) — 730₁₉

თუალთა (დაკლებისათვის) — 344₁₁

345₄ 345₇ 345₁₀ 348₃₁

თუალთა ცრემლდენისათვის || თუალისა

წყლის ღენისათვის — 81₁₉ 339₁ 339₉

347₂₈

თუალისა დაბნელება || თუალის სიბნე-

ლე — 164₃₇ 347₁₈ 355₉ 733₃₈ 740₁₄

776₂₈

თუალის (კირჩხიბის) — 758₂₉

თუალის მტურებისათვის — 339₃₁ 340₉

თუალის მკამელი — 355₂₄

თუალი ოფოფის — 757₂₄ 758₄ 758₅

თუალთა რიბელი — 81₁₈

თუალის სისმიენე — 355₂₄

თუალის ტკივილი — 80₁₈ 81₁₄ 99₈ 176₂₈

738₂₃ 751₃₀ 752₂₁ 755₁₃ 755₂₅ 788₃₈

თუალის ტეხა — 761₂₈

თუალის ქვილი — 81₁₇ 355₉ 355₁₈

თუალნი ყუთითად ესხნენ — 286₂

თუალშიგან ტილისა. — 342₁₉

თუალში თეთრი — 757₂₃

თუალშიგა რომე თმა გამოვიდის — 337₁₈

337₃₁ 338₂₈ 349₁₇ 349₂₈ 350₁

თუალშიგა რამე ჩაუვარდეს — 339₁₇

თხევა — 166₁₄ 166₁₈ 169₇ 169₉ 443₂₂
თხემის ტკივილი — 80₁₉

0

ილაუსი — 423₁₆ 585₂₁
იმჭლივი — 338₂₂
ისალი || სისხლის ყვანა — 555₂₀ 557₂₂
560₇ 560₂₀ 561₁₈

ბ

კათოლიკეს გახსნა — 305₂₀ 307₈ 498₁₀
კაეშანი — 708₁ 708₂
(კბილის დაავადება) 104₈ 370₂₂ 370₂₁
371₂₂ 371₂₄ 371₂₆ 372₈ 373₁₀ 373₁₂
373₂₀ 373₂₂ 373₂₆ 391₂₂ 394₂₁ 394₂₆
395₂₀ 426₂

(კბილის მორყევა) — 371₅ 371₈ 372₆
372₁₇ 372₂₀ 372₂₇ 373₂₂
კბილის ტკივილი || (კბილის კარიესი)—
80₄ 97₅ 99₇ 118₈ 119₂₂ 186₈ 371₂
372₃ 744₄ 755₁₄ 773₂₂

(კბილზე თანვის მოკიდება) — 372₂₇
კბილის ქია — 371₂₂ 743₁₆
კეთრი || კეთრიანი — 80₂₁ 138₁₈ 154₅
154₁₀ 181₁₆ 181₁₈ 217₂₂ 267₁ 299₁₅
304₂₂ 615₂ 616₂₂ 616₂₆ 618₁ 618₂₇
618₂₁ 619₂₄ 620₁₄ 620₁₇ 780₁₁ 782₁₉
784₂₂

კეფალის გახსნა — 290₂₂ 305₂₀
(კიდურთა დამბლა) — 155₁₀
კიდურების თრთოლვა — 138₁₂
კირჩხიბი — 663₁

კოლინჯი || ყოლინჯი — 811₂ 86₈
88₁₈ 96₈ 103₁₈ 104₁₁ 105₂ 105₄ 111₂₁
111₂₂ 111₂₂ 134₃ 169₇ 169₈ 180₂
195₁₂ 195₁₄ 214₂₂ 218₂₄ 253₁₀ 329₁₂
463₂₂ 577₁ 580₁₀ 582₁₇ 584₁ 584₂₂
585₁₉ 587₁₉ 691₂ 740₆ 740₂₆ 755₁₆
762₁₂ 772₂₂ 775₂₇ 776₂₂ 780₁₀

კოლინჯის ტკივილი — 118₂₄ 124₅ 135₂₂
153₇ 155₂₄ 156₂₁ 502₂₂ 587₄ 587₂₂
588₂₂ 592₄ 595₂₂

კოლინჯის ქარი — 103₄ 113₁₁ 141₄ 142₂
142₁₁ 185₂₁

კორძნი — 82₈

კოქის ძარღვის გახსნა — 307₈ 376₇

კურტების გული || კურტების გულისა
ნალღვილი — 70₁₈ 70₂₂ 71₂₁ 71₂₃ 71₂₆

71₄₀ 72₃ 72₆ 72₁₁ 73₈ 73₁₄ 73₂₂ 73₁₆
73₂₂ 73₂₄ 74₁₅ 74₁₉ 74₂₄ 74₂₇ 75₂
75₂₂ 75₂₇ 75₃₀ 76₃ 76₂₂ 78₁ 79₁₈
80₁₁ 81₃ 81₅ 81₁₂ 81₁₅ 82₄ 82₁₅ 82₂₇
83₃ 163₁₈ 163₂₉ 166₁₅ 166₁₈ 166₂₂
168₅ 168₁₂ 168₂₀ 168₂₆ 168₂₂ 169₁
177₁ 177₁₅ 178₈ 179₂₁ 180₁₁ 183₂
183₂₂ 184₁₉ 185₈ 191₂ 192₂₂ 208₁₆
208₁₀ 213₂₄ 226₂₂ 227₂₂ 228₁₉ 247₂₂
248₁ 263₁₄ 263₁₇ 263₂₂ 269₂₀ 291₁₄
293₂₄ 293₂₈ 304₁ 309₁₄ 328₂₀ 333₂₇
333₁₂ 341₁ 345₂₇ 345₂₈ 348₁ 349₂₂
353₁₉ 379₂₂ 382₂₁ 382₂₇ 383₂₂ 385₂₁
394₂₀ 401₂₂ 411₂₂

კურტების გულის ნაღველი — 720₈ 720₁₆
721₂₂ 723₂₁ 727₇ 736₁₅ 736₂₀ 736₂₀
737₃ 737₁₀ 738₁ 738₁₄ 740₂₂ 740₂₇

კურთხეული — 782₇ 782₁₀
კურტი — ფრჩხილის დაობა — 615₈
(კურტის დაავადება) — 131₃ 131₂₂ 143₁₆

143₁₇ 145₈ 401₂₂ 404₁₂ 404₂₂ 405₂
406₄ 406₁₂ 406₂₂ 406₂₂ 406₂₂ 406₂₄
406₂₇ 407₁ 407₇ 407₂₄ 409₇ 409₁₂
409₂₂ 409₂₆ 409₂₆ 410₄ 410₁₁ 410₁₆
410₂₀ 410₂₇ 410₂₀ 410₂₂ 410₂₂ 411₂
411₁₇ 411₂₂ 412₃ 412₁₀ 412₁₁ 412₁₂
412₂₄ 413₁₅ 413₂₂ 414₃ 414₂₄ 415₂₁
415₂₂ 415₂₆ 416₁₉ 416₂₂ 416₂₂ 416₂₂
417₈ 418₂₂ 419₁ 419₇ 419₁₁ 419₁₉
419₂₄ 420₁₀ 420₁₁ 420₁₂ 420₂₇ 421₁₀
421₂₂ 421₂₇ 422₁₆ 424₁₀ 424₂₁ 424₂₆
424₈ 425₂₂ 425₂₂ 426₁₉ 426₂₂ 427₁₂
427₂₂ 430₂ 430₁₁ 430₂₂ 430₂₄ 432₃
432₆ 432₁₀ 432₁₄

(კურტ-ნაწლავის დაავადება) — 132₁₂
133₁₂ 133₁₆ 136₂₂

ლ

ლაეუა || ლაეუა — 93₁₈ 219₂₁ 138₁₆
153₂₂ 155₂ 156₂₂ 321₁₉ 324₆ 326₂
326₂₁ 327₃ 328₁₄ 740₈
ლობის ღენი — 149₂₁
ლოეზათენი (დაავადება) — 397₂₄
ლომი სენი — 80₂₂

მ

მაღალულია || მანახოლია — 121₂₂ 154₁₂
162₁₅ 277₈ 308₇ 308₁₆ 309₄₁ 311₂₉
312₄ 773₁

მანკანიცე || მანკანაცი — 80₃₃ 80₃₄ 93₁₀
 (მასტიტი) — 112₂₉
 მატლი (კრილობის) — 648₅ 648₉
 (მასხოვრობის დაქვეითება) — 782₁₉
 784₂₉
 (მაჩის აჩქარება) — 459₄₀ 460₅ 467₂₉
 (მაჩის შენელება) — 460₂₈ 463₁₁
 მგელის ნაკბენი — 102₃
 მენჯთა ტკივილი — 736₃₃ 741₂₄
 (მეტეოროზმი) — 149₃₉
 მიკრისი — 267₉
 მილისა ქარი — 265₁₆
 მკერდის სიმსივნე — 113₁₉ 113₂₂ 124₁₁
 189₁₂ 190₃₂ 388₃₉
 მკერდის სიმკვლე — 187₂₁
 მკერდის ტკივილი — 105₂₄ 140₃₃ 174₃₁
 184₃₁ 184₂₂ 188₁₄ 189₂₃ 389₃₃ 390₅
 429₂₈ 438₄ 479₁₆
 მკერდის შევიწროება — 187₁₅
 მკულდარი (ნაყოფი) — 696₂₁
 მლიქა (ზორცის აბორცება და ქაეილი)
 — 623₃₃
 მოლოხია — 257₂₈
 მორილის ნაკბენი — 93₁₄ 99₁₄ 126₉
 მოქარეება (საეცების მონელება) —
 408₃₁
 მოხსენებისათვის — (მასხოვრობა) —
 784₃₃ 784₃₇ 784₄₀
 მორჩობა — 759₁
 მოფოლხუებულობა ღრძილთა — 186₇
 მოწამელა — 93₁₅ 122₁₈ 22₂₇ 21₃₁ 102₄
 მსხუილთა წელთა ტკივილი — 117₂₅
 მსხუებელი — 397₁ 662₁₅
 მტერდაცემულობა (ბნედა) — 780₁₁
 მუნი — 344₁ 344₇ 625₂₂ 743₁₇
 მუცლის ბერვა—113₂₈ 137₁₂ 144₂₅ 144₂₈
 მუცლის გაყსნა || მუცლის ხსნილობა—
 569₅ 569₁₅ 570₁₇ 570₂₄ 571₁₁ 571₂₈
 572₉ 572₃₃ 572₃₀ 573₄ 573₁₇ 573₂₈
 575₁ 576₂₈ 788₂₀
 მუცლის მოშლი — 97₉ 139₂₂ 145₂₁ 557₉
 569₂₂ 570₁₀ 571₄ 571₁₉ 572₁₇
 მუცლის საეცება — 81₉
 მუცლის სიმსივნე — 150₁ 201₂₁ 742₁₇
 მუცლის ტკივილი — 95₂₇ 96₅ 99₁₂ 124₃
 124₅ 8₃₃ 139₃₄ 88 141₁ 169₁₀ 180₃
 191₁₂ 191₁₄ 207₂₉ 207₃₀ 442₂₃ 461₂₂
 502₁₂ 503₁₅ 55₁ 57₃ 593₃₃ 638₃
 756₁₈ 761₂₈

მუცლის ქარი — 133₃ 134₄ 144₅ 151₇ 9
 მუცლის შეეკრა — 148₁₁ 148₁₂ 185₃₀
 185₂₁ 440₁₁ 445₁₃ 589₆
 მუცლის ცხრობა — 187₁₉
 მუცლის წყლული (ტეხა) — 550₂₄
 მუცლის ჭურილი — 151₇
 მუცლის კსნილობა — 129₃₂ 167₃₃ 184₁₄
 185₃₂ 191₁₃ 209₆ 209₈ 214₂₇ 214₂₉
 218₁ 422₂₅ 422₂₇ 422₂₇ 428₂₄ 422₅
 429₁₃ 430₂ 430₁₂ 433₃₁ 435₇ 436₁₃
 440₂ 446₆ 446₁₁
 მუქლის ტკივილი — 81₂₄ 113₂₈ 158₁₆
 176₃₀ 176₃₃ 180₇ 189₉ 200₂₁ 202₁₇
 202₃₀ 203₂ 203₁₂ 740₂₈
 მქაენი — 166₁₉ 732₁₁ 741₄ 742₃₅
 მლიერი || მლიერი ძუელი — 80₃ 145₂₅
 154₁₀ 246₄₁ 248₂₅ 249₂₆ 250₇ 250₃₆
 252₂₂ 267₈ 295₂₂ 299₃₃ 304₃₁ 340₃₆
 344₇ 491₂₅ 491₃₈ 492₁₈ 615₃ 615₃₂
 618₂ 618₃₀ 619₆ 619₈ 619₁₂ 619₃₆
 620₂₇ 621₃₇ 624₁₈ 632₇ 646₆ 646₁₇
 647₁₀ 647₂₂ 647₃₂ 648₁ 648₈ 649₁
 649₈ 649₁₆ 649₂₇ 649₃₈ 650₃ 650₁₀
 650₁₄ 650₁₈ 741₄ 742₃₂ 743₁₇ 770₂₃
 789₆
 მლიერი დამწუარი — 646₃₉
 მლიერი რიტე — 615₄
 მლიერი წელშიგან — 560₁₉
 მცტრნელი — 782₂₁ 782₂₄
 მძოვარა || ძოვარა — 731₂₁ 754₂₅ 758₁₀
 759₄ 759₁₇
 (მწერიტ ნაკბენი) — 133₃₂
 მქამელი — 782₂₈
 მქლე იყოს გასუქება უნდოდეს. —696₃₃
 მქმუნვარეობა — 461₃₅
 მზარის გახსნა — 375₂₇ 532₂₂
 მზარის ტკივილი — 328₁
 მქურვალი — 481₁₅ 481₆ 481₂₃ 481₂₉
 მქლომი — 82₂ 155₂₈ 35 206₁₀ 353₃₁
 398₃₁ 478₃ 478₇ 624₃₀ 625₁₈ 107₃₁
 740₁₈ 742₁₂ 745₃₉ 752₂₃ 761₁₇ 761₂₈
 762₃ 780₁₀ 781₃₈ 781₃₈

6

ნაკბენი მხეცის — 647₇ 670₂₉ 754₃₀ 758₁₉
 (ნადრევი მშობიარობა) — 679₁₇ 682₃₄
 ნაელის აღმფოთება — 443₁₅
 ნაზლა — 80₃₉ 80₄₀ 99₉ 266₁₈ 28 171₃₄

190₁ 190₂ 266₁₈ 266₂₈ 329₉ 363₃₁
 365₁₇ 388₄ 555₁ 708₂₉ 776₂₅
 ნაზლა ყიასა შიგა — 393₂₈ 393₂₂
 ნამბა (მღიერი) — 621₂₈ 622₉
 ნასკულობა || ნასკუბის გახსნა — 450₂₈
 487₂₄ 487₂₇ 494₂₈ 496₃ 503₄ 503₁₈
 503₂₄ 504₄ 504₈ 506₂₀ 507₆ 507₃₁
 525₂₈ 531₁₃ 532₂₈ 533₁₀
 ნასრო (ყურის დაავადება) — 357₁₈
 ნახმანთა ტყვილი — 736₂₂
 ნაფასი — 329₁₈ 361₈ 361₃₂
 ნაღვლის მომატება — 121₃₀ 157₁₈ 158₁₄
 159₉ 160₄ 528₁ 530₂₈
 ნაყოფის (მოშლა) — 683₁₁
 ნაყოფის სიკვდილი — 122₅
 ნაწლავთა წყლული — 403₁₂ 426₅ 503₄
 502₁₂ 550₃₉ 552₂₄ 564₂₄ 568₃₈ 572₁₂
 575₁₁ 788₃₅

ნ(ა)წლევთა (სიმსივნე) — 498₂₀
 ნახუნა (თვალის ტყვილი) — 336₇
 ნესტუის დაყოფა — 181₂₇ 196₃₁
 ნიკრისი — 80₂₅ 115₁₄ 115₁₇ 116₁₈ 118₁
 122₁₂ 21 125₁₅ 128₂₁ 128₂₂ 22 129₁ 2
 154₁₈ 161₇ 174₃₄ 179₆ 18 181₁ 3
 202₁₈ 24 203₂ 20 204₁₀ 219₂₀ 438₆
 548₂₁ 587₂₀ 588₂ 588₂₄ 736₂₁ 751₈
 773₂₈ 776₁₄ 795₂₂ 785₂₄ 788₂₁ 790₃
 790₈

მ

ორთქლება — 627₁₉ 689₂₅ 689₂₇
 ოფლიანობა — 619₁₂
 ოფლის (მოღვნა) ღვნა — 534₂₂ 605₂₂
 605₂₈

პ

პატარა მუცლის ტყვილი — 561₂₀
 (პირისაგან სისხლის გამოშვება) — 104₂₇
 108₂₀ 372₃₁
 პირის გათეთრება — 465₄ 468₂₈
 პირის გალურჯება — 465₄ 465₂₈
 პირის გასიება — 486₂₅
 პირის გაშრობა — 487₁ 489₅ 489₁₅
 პირისაბის გავითლება — 467₂₀
 პირის გაშრობა — 487₄ 489₅ 489₁₅
 პირის გაწითლება — 467₅ 478₉ 479₁₃
 პირის დახევა — 80₁₅

პირის მოშრელება || ლაქო — 122₂
 122₂₅
 პირის მკამელი — 396₆
 პირის სიმკრალე — 150 150 გტ კლ036
 150₂₁ 182₄ 186₁₈ 370₁₁
 პირის ტყვილი — 198₂₈
 (პირღებინება) — 156₂₁ 283₁₁ 385₁₅ 385₂₆
 412₁₀ 412₂₇ 415₉ 421₁₄ 422₂₈ 422₃₃
 423₂₄ 426₂₅ 429₂₈ 430₁
 პირშიგა მალაბა (ზორცმეტი) სიმსივნე —
 369₇ 719₂₁
 პირშიგა მძოვარი — 372₂₅
 პირშიგა სუნი — 370₄ 395₁₉ 397₂ 397₁₂
 400₄
 პირში ყოვილის გამოსვლა — 629₂₈

რ

რამა (თვალის ტყვილი) — 335₄
 რეტან ყოფნა — 475₅
 რძიანა — 257₂₇
 რწყევა სისხლის — 755₂

ს

სარსუმი || სარსამი || თავქელი — 103₂₈
 313₉
 საბა (ქარი) — 90₂₀
 საბელ (თვალის ტყვილი) — 335₄
 საბლის ქარი — 176₆
 საბურავი (თუ) დარჩა მუცელ ღიათ-
 ხასა — 695₂₅
 საგურჯელს შიგა ტეხა — 568₂
 საზარდულის ტყვილით გასიება —
 548₂₀ 703₁₄
 საკდაი — 122₁₄
 (საკეების მოუნელებლობა) 125₁₀ 134₂
 147₉ 147₂₈ 151₉ 407₁₇ 407₂₁ 415₉
 419₂₈ 426₂₈ 430₂₀ 430₂₈
 საოხნეთა ტყვილი — 119₂₈ 119₂₈ 126₆
 130₁₂ 130₂₈ 130₂₈ 391₂₂ 394₂₂ 395₂
 395₁₃
 სარატალი || სარატანი — 659₆ 741₇
 სარცხუნენლის კარისა სისხლი — 78₁
 სარცხუნენალის წვა — 610₂₈ 613₉
 სარცხუნენლს შიგა სიმსივნე — 612₆
 სასიდან სისხლის ღვნა — 378₂₈
 სატალი — 80₂ 80₂₇ 80₂₈
 საფა — 618₂ 619₂₂ 620₁₇ 621₅ 621₇

(საყლაპავი მილის დაავადება) — 404₃₄.
 სიმფლოზის შიგა ქარი — 104₃₀
 საშო (დაავადებანი) — 113₈ 114₁ 122₄
 153₈ 167₅ 167₁₄ 214₂₀ 214₂₃ 214₂₄
 406₁₅ 438₈ 446₂₃ 448₁ 674₂₄ 685₁₈
 687₃₉ 689₂₂ 742₆
 (საშოს ვამოვარდნი) — 694₂₈
 საშოს სიმსიენე — 687₃₈ 687₄₀ 688₂
 688₁₁ 688₂₀ 688₂₁ 688₂₈ 689₁₅
 საშოს ტყვიელი — 104₅ 116₁₈ 118₃₁
 156₅ 191₂₇ 200₃₅ 502₃₂ 544₃₅ 624₂₈
 677₂₄ 679₂₈ 689₂₁
 საშოს ქარი — 110₂₁ 134₄ 136₁₀ 740₈
 740₂₈
 საკმლით გამოწვეული დაავადება — 152₃₃
 საკმლის დამკვეება სტომაქში — 150₃₁
 საკმლის (ვერ მონღლება) — 99₃₂ 564₁₇
 საბუა (თმის ლეწა და მღიერი) — 295₂₃
 302₄₀ 303₁ 303₂₀ 304₇ 617₃₂ 619₅
 სეელა — 88₁₀ 88₂₃ 112₁ 112₂ 283₇ 311₇
 311₈ 472₇ 788₁₉
 სეელა — 313₂₃ 315₃₈ 312₂₈ 312₃₅ 317₂₀
 317₂₈ 319₃₂
 სიაჯი || მღიერი სტომაქში 554₃₉ 555₁₉
 559₂₉ 561₂₉
 სიბერე — 135₁₈
 სიგამხდრე (კახექსია) — 118₂₈
 სიგონე — 80₇ 80₂₉ 154₅ 154₉ 157₆ 438₇
 450₃₈.
 სიგრილი || გრილი || სინოტიე — 70₁₇
 71₁₉ 71₂₄ 71₃₀ 71₃₁ 72₂₇ 72₂₈ 73₂
 73₁₀ 73₁₉ 75₁₀ 77₁₅ 77₃₅ 79₁₃ 132₂
 149₃₇ 433₄ 433₅ 433₁₂ 433₃₂ 435₉
 437₂₇ 465₂₃ 468₂₇ 468₃₂ 469₄ 469₆
 469₂₁ 469₂₇ 471₈ 476₈ 476₁₇ 476₃₈
 477₁₁ 478₁₅ 481₂₈ 481₃₀ 485₇ 485₁₀
 485₁₃ 485₂₈ 480₃₃ 487₃₃ 487₂₈ 492₁₈
 492₃₄ 493₈ 495₉ 496₄₀ 668₂₂
 სილამწურე — 652₃₃
 სიმსიენე — 149₃₇ 149₃₉ 172₂₇ 188₁₅
 200₃₅ 201₃₀ 210₂₅ 212₃₅ 446₃₄ 447₃
 454₂₂ 459₂₃ 482₂₄ 485₃₅ 486₁₅ 487₂₂
 487₃₆ 488₈ 488₁₀ 488₁₉ 488₂₂ 488₂₅
 488₄₁ 489₁ 491₂₅ 491₃₈ 492₁₆ 494₁₂
 494₂₆ 494₃₆ 496₃ 496₂₄ 496₂₅ 498₁₂
 498₂₀ 499₁₇ 499₂₃ 499₃₃ 500₁₁ 500₁₇
 503₁₅ 509₅ 511₁₈ 585₁₀ 585₁₃ 585₂₄
 593₃₆ 595₁₄ 600₃₉ 601₃ 609₃₆ 609₃₉
 623₈ 654₂₂ 656₁₄ 658₅ 660₅ 666₅

677₃₅ 677₃₈ 684₁₂ 685₃₀ 736₂₃ 740₁
 740₂₀ 741₃₀ 741₃₅, 38 743₁₀, 28
 743₃₆, 39 745₃₄ 751₁₅ 753₅ 753₇ 755₁₀
 755₃₇ 761₁₈ 762₄ 772₁₈, 22 773₂₈
 774₁ 790₁
 სიმსიენე ბალამისაგან — 518₁₃
 სიმსიენე ბაშრანა — 657₄₀
 სიმსიენე ღურიქ — 657₂₇
 სიმსიენე ეკალი (?) — 657₂₅
 სიმსიენე თუალის. — 663₁₃
 სიმსიენე ლაზეთენისა — 761₁₈
 სიმსიენე ძუძუთა შიგა — 693₃₅
 სიმსიენე სისხლისა ხმელისაგან — 499₁₀
 499₁₈
 სიმსიენე ფაწლისა — 239₂₇
 სიმსიენე ფისოსის — 657₁₁
 სიმსიენე ფოლხუნი — 677₃₆
 სიმსიენე ლუძლის — 499₂₂ 685₅
 სიმსიენე ყელის — 761₁₅
 სიმსიენე შინა ასოთა -- 663₁₄
 სიმსიენე — 136₂₈
 სიმქისე — 189₂₄
 სიმჭურავლე || მჭურავლი — 70₁₇ 71₂₃
 72₃ 72₂₉ 73₉ 73₃₃ 75₁₀ 75₈ 75₁₄ 77₁₄
 77₁₈ 77₂₂ 77₂₃ 88₁₁ 88₁₄ 172₈ 183₃₄
 192₂₀ 193₈ 444₁₀ 444₁₁ 464₁ 465₃₈
 466₂₀ 467₃ 468₄ 468₁₅ 468₃₁ 470₃
 471₂₁ 471₃₁ 472₅ 472₉ 472₁₁ 474₁₈
 478₁₃ 478₁₈ 480₁₄ 480₁₇ 486₁₉ 486₂₄
 486₃₈ 487₇ 487₂₈ 488₂₁ 489₁₈ 491₂₈
 492₁₄ 492₃₈ 493₇ 493₁₄ 493₂₅ 493₂₈
 493₃₇ 494₁₂ 494₁₄ 494₂₃ 494₂₅ 494₃₈
 495₁₃ 496₃₄ 496₃₆ 496₃₇ 496₃₈ 789₂₅
 სირეგუნე — 81₁₀
 სირსული — 154₁₀
 სისხა — 86₈ 102₄ 517₃₄ 518₁ 518₁₅ 522₇
 522₁₃ 542₃₉
 სისხლზე გასვლა — 185₃₁ 440₁₉
 სისხლიანი შარდი || სისხლის ფსმა —
 133₃₂ 194₁₀ 194₁₈ 194₂₂ 194₃₄ 601₂₄
 სისხლიანი ხუელა || სისხლის ნერწყუა —
 80₈ 128₃ 192₈ 192₇ 379₁ 380₃₂ 385₅
 390₁₃ 390₂₅ 746₂
 სისხლის ამოყრა — 184₁₂ 184₁₄ 461₃₁
 (სისხლის გამოშვება ენის ძირიდან) —
 372₂₂ 374₃₃
 სისხლისა გამოღება — 84₂₄ 622₄ 626₄₈
 630₅ 633₁₂ 645₂₄
 სისხლის განკურნა — 444₄

სისხლის დენა — 83₁₃ 84₁₄ 84₁₆ 84₁₈
 572₃₂ 573₆ 650₂₈ 678₂₀
 სისხლის დენა საშვილოსნოდან — 117₂₈
 118₃₁ 120₂₂ 69₁₄ 69₁₅
 სისხლის დენა პირიდან — 379₁₀
 სისხლი რომე ვერ დააყენონ — 650₂₈
 სისხლი რომე სკარობოდეს — 235₂₁
 სისხლის ყვანა — 558₆ 558₁₄ 558₄₀ 559₁₈
 559₂₈
 სისხლის ყვანა ზაფრისაგან — 556₆ 558₄₀
 სიფიციხე | ლეიძლის — 503₂₈ 503₁₈
 504₄ 507₃₁ 509₁₈ 510₃₄ 525₃₈ 543₃₈
 545₃₁
 სიყრუე — 154₁₈ 176₇ 360₁₀ 360₂₁ 360₂₈
 361₂
 სიუეთოლე — 69₁₄ 81₃ 126₂₈ 141₂₈ 141₃₁
 168₂₁ 174₇ 67₁₁
 სლოკინი || სლოკინი — 145₆ 249₃₉ 251₁₈
 266₃₇ 378₂₈ 421₁₄ 452₂₈ 452₃₈ 452₃₆
 452₃₇ 453₄ 453₈ 453₉ 453₃₃ 453₄₀
 453₄₁ 454₃ 454₇ 454₁₃ 454₁₄ 454₃₀
 640₁₄ 640₂₀
 (სმენის დაქვეითება) — 358₂₈ 358₂₈
 სნება || სნება გრძელი (ქრონიკული) —
 86₁₁ 95₂₅ 96₅ 654₂₈
 სნება გულისა — 296₁₀ 297₂₁ 297₂₈
 298₁₄ 729₂₁
 სნება ლომისა — 306₃₀
 სნება მარკისა (კუქის დაავადება) —
 540₃₈
 სნება მელისა || მელის სენი — 80₃₀
 296₃₉ 297₁ 297₂₁ 297₂₇ 298₁₄ 300₂₈
 304₃₃ 727₃₉ 728₃ 728₉ 728₃₁ 728₃₈
 729₁₁ 729₈
 სნება წყურვილისა — 597₃₈
 სნება ჭურჭლისა — 654₃₀ 654₃₇
 სოოტი — 287₉ 287₂₀ 292₂₈ 327₃
 სპილოს სენი || სპილოს სნება — 154₉
 657₁₀
 სრული || სრული(ო)სა || სურსილი —
 166₁₀ 217₂₈ 295₂₂ 299₃₃ 302₃₀ 303₁₀
 304₈ 304₃₀ 618₃ 618₃₁ 619₃₄ 756₂₈
 სტომაქის აშლა — 164₃₄ 1(69)₂₃ 638₁₂
 სტომაქის გაძლიერება — 788₁₈
 სტომაქის გაწმენდა — 441₁₈ 444₁
 სტომაქის გახსნა — 433₃₁ 441₂₈ 441₃₅
 სტომაქის დამწვრობა — 242₃₀
 სტომაქის თელგამა — 140₁₈ 140₁₈
 სტომაქის მოფოლხუება — 200₁₈ 200₃₀

სტომაქის პირის ტკივილი — 119₃₉
 სტომაქის პირის შეეკრა — 454₁₀
 სტომაქის სიგრილე — 121₁₁ 131₇ 132₃
 140₂₈ 140₃₂ 434₁₄ 434₂₈ 439₁ 439₃₀
 441₄ 441₁₇ 441₄₁ 591₃₈ 789₈
 სტომაქის სინოტიე — 131₇ 138₃ 156₃₀
 სტომაქის სიმსიენე — 206₁ 206₆ 445₁₁
 445₁₄ 500₂₈ 509₈ 746₁₈
 სტომაქის სიმზურველე — 138₆ 449₂₇
 788₈
 სტომაქის სიუსუსურე — 137₂₈ 137₃₆
 147₂₈ 148₃₅ 148₃₈ 150₁₈ 150₁₇ 151₁₁
 500₁₇ 500₂₇ 502₃₂ 503₁₅ 503₂₅ 503₃₄
 504₄ 568₁₈ 569₈ 592₆
 სტომაქიდან სისხლის დენა — 420₁₈
 სტომაქის ტკივილი — 69₁₈ 69₁₈ 75₃₉
 76₁₀ 81₁₁ 95₁₈ 99₁₀ 99₃₁ 100₉ 101₃₇
 105₆ 112₃₀ 126₁₁ 136₂₇ 138₃₂ 142₁₅
 150₁₇ 150₃₉ 150₃₀ 150₆ 156₃₃ 161₂₄
 174₂ 182₃₃ 182₃₄ 193₇ 193₁₉ 195₂
 196₄ 197₂₈ 197₂₉ 199₂₈ 200₂₁ 200₂₈
 201₁₀ 201₂₉ 236₃₉ 237₈ 239₃ 239₃₄
 241₃ 241₂₁ 243₄₀ 248₅ 294₃₃ 295₆
 390₆ 411₃ 437₂₀ 438₁ 438₈ 438₂₅
 438₂₇ 439₃₃ 440₃ 440₃₁ 442₃₀ 445₂₁
 446₂ 450₃₅ 450₃₇ 466₁₂ 497₂ 511₈
 516₃₇ 523₂₇ 527₇ 544₁ 545₂₀ 549₁₄
 593₃₄ 621₂₀ 640₉ 786₁₈ 787₃₃
 სტომაქის ქარი — 126₂₈ 136₁₀ 137₂₈
 140₂₉ 140₃₅ 144₅ 144₂₇ 146₁₀ 146₂₈
 740₂₅ 740₃₉ 787₃₄
 სტომაქის ქსნილობა — 140₁₈ 209₆ 231₁₉
 სულბუსი — 525₃
 სულის შეგუბება || სულის კეთა (ბრონქ-
 ასთმა) — 96₄₀ 247₃₃ 479₁₄
 სულის ღება — 188₃
 სურდო — 103₁₈ 119₃₀ 120₃₁ 266₁₈ 266₂₈
 266₂₇ 361₃₃ 362₂₈ 363₃ 363₁₆ 363₂₈
 363₃₆ 364₄ 364₂₇ 364₃₄ 365₁₀ 365₂₇
 366₄ 366₂₂ 367₁₈ 368₁₄ 368₂₈ 380₁₉
 426₄ 555₁ 746₁₁
 სურსილა რატანი — 616₄ 616₂₈
 სურსილა ფაშირანი — 621₃
 სურსილი — 615₆ 615₂₅ 618₁ 618₃₀ 621₁₂
 (სქესობრივი უძლეულება) — 696₁₈
 სხუპელი || სხუპელი წერილი — 80₁
 168₂₂

ტანის ტკივილი, დაღწილობა — 16_დ, 248₁₈ 788₃₃

ტანის განსიება — 161₃ 161₈

ტანი გაუშემდეს — 247₄₃

ტანის დაზღუვა — 558₃₀ 668₃₅

ტანის დამკვლობა — 164₃₇ 172₂₈ 176₃

ტანის სივრცე — 459₃₇ 591₃₃

ტანის სუქილი — 438₂₀

ტანის უსუსურობა — 446₁₀

ტანის ქვეილი — 166₁₉ 248₂₇

ტერფთა სიმსნივე. გასქლომა — 654₁₈ 719₂₁

ტეტრეისი — 622₁₅

ტიბანიცეს (წყლით შაკეობა) — 7E3₆

ტილი და წილი — 342₈ 730₁₉

ტივილი ლაზეთენის — 75₃

(ტრავმული დაზიანება) — 127₁

ტუინის დასწეულება — 405₃ 405₂₂ 406₁ 459₃

ტუინის დარყევა — 276₁₃

ტუინ-ნაკლული — 265₂

ტუინის შეშლილობა — 292₈

ტუირბი || ტუირბი || ტუირბის ტუირი-ლი — 70₃₀ 75₄₁ 80₁₈ 94₃₇ 95₁₈ 96₂₈ 98₃₁ 99₁₂ 103₄₂ 127₁₅ 223₂₈ 223₃₈ 233₂₀ 236₁₀ 236₂₂ 236₃₈ 238₈ 263₂₈ 266₃₈ 362₂₈ 433₈ 436₃₄ 437₂₀ 438₅ 446₂₂ 450₃₈ 458₈ 461₂₂ 476₅ 482₁₀ 482₁₃ 482₂₈ 482₃₀ 482₃₁ 501₁₀ 501₃₈ 502₁₃ 502₃₂ 503₁₈ 509₁₂ 536₂₈ 544₁ 544₁₃ 544₂₈ 544₃₈ 545₃₀ 546₂₈ 549₁₈ 549₃₅ 550₃ 603₈ 752₈ 766₂₀ 768₂₁ 788₃₄

ტუირბის სენი || სიმძინე || სიფიცხე — 169₂₈ 504₈ 537₁₂ 540₇ 540₈ 547₁ 547₂₈ 548₂₈ 746₁₃ 746₁₄

ტუირბის ქარი — 103₂₁ 104₁₈

უ

უკანა კირსა სქელი წელი გამოვიდეს (სწორი ნაწლავის გამოვარდნა). — 643₃₄ 694₃₅

უკანა ერაკის გახსნა — 723₂₀

უკუდგომა დედათა წესისა (მენსტრუაციის მოძღვა) — 685₂₈ 687₈ 690₂₈

(უმადობა) — 400₃₇

უმრა (მღიერი) — 621₂₈ 621₄₁

ურეილი — 125₁₁ 152₃₁ 153₂ 154₈ 156₁ 158₁₂ 159₈ 782₁₉

უსუსურობა — 81₃₁ 576₂₄

უფსმელობა — იხ. შარდის შეკავება

უშვილობა — 152₁₄ 692₂₂ 692₃₈ 693₄ 694₂₀

უჩინო ქარი — 743₂₇

უძილობა — 81₂₄ 81₂₅ 108₂₁ 118₃ 120₂₀ 124₇ 281₁₄

ფ

ფაჭალის სიმსივნე — 126₁₂ 126₂₅ 127₂₈ 150₁ 161₁₀ 172₂₄ 194₃ 197₁₇

ფაჭალის ტკივილი || უსუსურობა — 104₈ 106₁₈ 116₁₇ 117₂₇ 120₁ 124₃₃ 127₄ 127₁₇ 132₄ 141₇ 153₈ 156₃₅ 727₂₈ 727₃₃ 743₂₁ 782₃₇

ფელინიჩი || ფილენჯი — 80₃₄ 122₁ 123₃₅ 155₇ 155₈ 217₁₈ 279₃₃ 294₃₃ 321₁₉ 321₃₀ 323₄ 323₃₀ 326₇ 326₃₁ 327₈ 328₁₄ 329₃ 374₁₀ 592₃₄ 743₂₄ 784₁₀

ფერდის სიმსივნე — 789₃₈

ფერდის ტკივილი — 80₁₉ 523₂₇ 603₇ 790₃

(ფერების მოქმედება თვალზე) — 89₃₃

ფერის გაწმენდა — 440₃₈

ფერკის გასიება — 177₂₄ 202₁₇

ფერხის სათაგუეთა ძარღვის გახსნა — 282₁₈ 318₃₈

ფერკი დაუოფლიანდეს და უყროლდეს — 654₁₇

ფეხის გამრუდება — 122₈ 122₁₈

ფეხის თითის შეკრვა — 454₈

ფეხის ტეხა — 128₂₄

ფირტუის მღიერი — 391₄

ფირტუის სიმქისე — 187₂₁

ფირტუის ტკივილი — 105₂₈ 171₈ 181₂₈ 184₂₁ 184₂₂ 184₂₈ 187₈ 188₁₈ 235₂₈ 266₃₅ 380₄ 477₈ 477₁₅ 478₂₈ 478₂₁ 479₁₃ 479₁₇ 479₂₂ 727₃₃ 754₁₈

ფრთით რწყევა — 640₃₁ 641₈ 641₁₈ 641₂₈ 641₂₈

ფრჩხილების სენა (წაავარდნა, გასქლობა, ტკივილი, გათეთრება) — 653₁₇ 653₁₈ 653₂₃ 654₇ 732₃ 759₇

ფსელი || ფსლის შეკავება — 72₂₃ 72₂₈

72₂ 73₁ 73₅ 73₆ 73₁₂ 73₁₆ 73₂₀ 73₂₅
73₂₈ 73₃₇ 73₃₉ 74₁ 74₈ 74₉ 79₂₁ 79₃₀
87₁₈ 99₁₂ 101₁₀ 217₁₇ 218₃₀ 256₈
481₁₇ 483₂₅ 483₃₇ 483₃₀ 483₃₁ 483₃₂
486₂₁ 487₂ 488₂₀ 494₂₅ 494₂₇ 494₃₅
499₂₄ 499₂₅ 500₃₈ 501₁₁ 608₂₇ 609₁
610₃₇ 613₃₈

ფსლის გაძნელება — 194₁₈ 194₂₀
ფსელი წაუვიდოდეს (უნებლიე შარდ-
ვა) — 643₃₄ 789₁₁

ფშინევა — 266₃₈
ფუტკრის კბენა — 671₂₁
ფხანა — 621₃₀ 770₂₄

ფ

ჭაილი — 120₁₈ 145₂₈ 154₁₀ 247₈
შაილი — 120₁₈ 145₂₈ 154₁₀ 247₈
ჭანთელი — (ტყვილი, უსუსურობა, სი-
მსივნე, ქუა — იხ. შარდის ბუშტის ტყი-
ვლი —

ჭარი — კოლინჯისა, მუტელშიგან ზურ-
გისა შიგან — 113₂₇ 118₃₂ 137₁₂

ჭარტილი — 730₁₈ 730₃₅ 731₃ 731₁₈

ჭაშოეთი — 266₃₇

ჭეა თირკმელისა (ყენჯოვანი დაავადე-
ბა) — 107₇ 107₁₀ 107₃₄ 167₁₂ 194₂₀
612₂₈ 613₁ 614₁₇ 614₂₂

ჭოლინჯი — 100₂₁ 786₂

ჭუმბრომელთა ნაკბენი — 95₂₀ 503₈
529₃₁ 530₁₇ 426₇ 544₁ 664₃₄

ჭუთუთის გამოქცევა, დაწყულებება,
დამძიმება — 176₇ 337₈ 337₁₇

ჭმინევა — 169₃₂

ჭცევათა არეულობა — 459₂₃

ღ

ღარაბ (თულის ტყვილი) — 338₁₂

ღარვიზის სიცივე — 785₂₄

ღებინება — 423₁₁ 423₂₄

(ღვიძლის დაავადება) — 102₁₇ 103₂₁
106₁₆ 113₂₁ 126₁₁ 127₅ 132₄ 156₃₅
379₁₀ 385₁₈ 385₁₈ 406₂₀ 419₇ 426₃₇
429₂₈ 430₂₄ 432₇ 782₃₈

ღბი (ცხრო ზაფხულისა) — 168₃₅ 193₇
720₁₂

ღორთელი 80₁ 93₁₈ 206₃₇ 537₃₈ 658₈
664₆ 664₂₂ 743₇ 750₂₂ 755₂₇ 760₂

ღრიანკალის ნაებენი — 668₂₀ 670₆ 674₆
754₄ 758₂₉ 759₂₀ 760₁₇ 761₈

ღრძილების და კბილების (დაავადებანი)
119₂₈ 119₃₅ 371₇ 371₁₅ 371₂₁ 372₂₀
373₃₈ 394₂₂ 395₇ 395₂₇

ღვინისაგან განაწყენება (რომ აწყუ-
ნოს) — 630₂₄ 642₂₅ 642₂₈

ღუძილი ღვინისაგან რომე სტკიოდეს —
642₃₁

ღუძილი || ღუძილის ტყვილი || ღუ-
ძილის სიფიცხე — 70₂₇ 75₄₁ 83₂₈
95₁₈ 98₃₁ 99₈ 104₁₅ 105₅ 105₁₄ 105₂₈
106₃₁ 112₃₀ 117₄ 119₃₀ 120₅ 124₁
124₂₂ 126₂₈ 145₇ 145₈ 153₆ 169₂₈
171₃₃ 191₁₀ 193₁₈ 193₂₈ 193₂₈ 194₉
195₃ 195₂₇ 195₂₈ 195₂₀ 196₂ 196₄
196₃₂ 198₅ 198₁₂ 200₃₄ 236₃₈ 237₂₀
390₁₈ 433₁₅ 434₂₉ 437₁₉ 446₂₁ 447₂₅
449₂₈ 450₂₇ 461₂₂ 461₃₄ 480₄ 486₃₈
489₃ 489₇ 489₁₂ 489₁₄ 489₂₇ 490₇
490₁₃ 490₃₂ 431₈ 491₁₈ 492₃ 492₁₁
495₁₁ 497₄ 500₃₇ 501₁₀ 501₂₇ 501₃₅
502₃ 502₁₂ 502₂₈ 503₁₅ 503₂₈ 504₃₄
504₄ 504₈ 505₂₂ 506₂₀ 506₂₁ 506₃₄
508₂₈ 509₁₂ 510₁₃ 511₈ 511₂₀ 511₃₄
522₂₈ 533₁₇ 544₁ 544₁₈ 544₂₂ 554₂₈
556₂₈ 601₂₂ 603₃ 727₂₈ 736₂₁ 741₂₈
743₂₁ 753₂₂ 786₁₇

ღუძილისაგან სისხლის ყუნა — 556₁₈
557₁₅ 559₁₈

ღუძილი(ს) გამობულობა — 613₃₀

ღუძილის სიგრძე — 149₂₈ 789₉

ღუძილის სიმსივნე — 200₂₂ 200₃₄ 201₁₀

201₁₉ 445₃₈ 487₂₈ 487₂₈ 487₃₀ 488₁₉

488₂₈ 488₂₈ 496₄₀ 499₃₃ 500₂₂ 500₃₇

506₇ 509₈ 527₇ 544₁ 742₁₇ 752₂₂

ღუძილის სიმკურნალები — 211₈ 211₇

214₇ 228₄ 237₃₈ 238₂₈

ჟ

(ყელიდან სისხლის დენა) — 374₂₁ 378₃₄

(ყელის ტყვილი) — 374₃₀ 374₃₀ 374₃₅

375₂₈ 377₁₃ 377₁₇

(ყის დაავადება) — 155₃₃ 392₄ 392₈

392₂₀ 393₁₅ 393₂₀ 394₁ 397₁₇ 398₂₈

398₁₂ 398₂₂

ყისა და ზუნაყის ტყვილი — 109₁

109₃ 109₂₂ 120₂₃ 134₃ 234₂₀ 235₇

397₁₈ 399₂ 399₁₇ 736₂₁ 743₁

ვიფლის გახსნა || ვიფალი — 273₄ 276₁₄
282₁₄ 313₁₃ 331₃₀ — 335₇ 335₂₀
335₂₉ 356₈ 356₃₉ 357₂ 358₈ 367₃₈
368₁₈ 375₁₇ 382₃₂ 384₂₈ 385₂₀ 478₈₁
688₁₅ 689₁₂

(ყნოსვის დაქვეითება — 362₈
ვოლინჯი — იხ. კოლინჯი
ყრმათა შეპირება — 120₃₉ 120₄₀ 135₁₈
ყუაიბი — (აბულა საფასი ჰქუიან) —
626₂₈

ყუნა || ყეანა — 104₂₉ 455₁₉ 455₁₇ 469₂₈
553₃₉ 561₈

ყუერთა ტკივილი — 207₂₈ 207₃₀ 610₃₈
643₃₄

ყუერის სიმსიენე — 208₈
ყვითელი იარაყანი — 541₁₀

ყვითელი ფსელი — 602₃₈
ყუითელი წყალი — 524₁₈ 525₈ 525₁₃

ყურთათვის — 291₃ 329₂₇ 551₂ 755₂₈
ყურის ტკივ. || ყურის დაავად. — 156₂₄

176₅ 191₁₈ 191₁₈ 303₂₃ 355₃₃ 355₃₄
356₇ 356₁₇ 356₃₃ 357₁₇ 357₁₈ 357₂₈
358₁ 358₁₁ 358₃₉ 358₄₁ 359₃ 359₁₀
359₁₈ 359₂₀ 359₃₁ 359₃₈ 360₁₇ 360₃₄
361₁ 361₈ 621₇ 751₂ 765₁₂

ყურის ატრა — 368₂₉
(ყურში მოხვედრალი მწერი) — 360₁₂
361₁₅ 361₂₁

შ

შავა (ნიშანი) — 632₂ 632₃ 632₁₇ 756₈₁
756₃₂

შავასა — 80₁₄ 130₁₈

შავა ძალღისა — 605₂₀

შავი ბალღამი — 786₃₈

შავი ზაფრა — 479₃₈ 640₃₈

შავი იარაყანი — 540₃₇ 541₈ 541₁₂
648₃₅

შავი მკამელი — 80₁₉

შავი წყალი (თვალის სნეულება) — 266₃₀
340₁₂ 346₈ 406₃

შაკიკი || შაკიკი — 80₂₄ 81₈ 117₃₅ 122₁₈
126₃ 130₁₈ 176₁ 176₅ 262₂₂ 283₃₅ 284₁₈
284₃₄ 284₃₉ 285₇ 285₂₀ 285₂₇ 290₁₈
290₁₉ 290₂₄ 292₂₉ 294₃₃ 385₁₅ 394₁₂
394₁₃

შილალი — 184₂₁ 185₁₂ 189₁ 609₄₁ 740₁₈
შარღის გაყვიოლება — 467₂₁

შარღის ბუშტის (იგივე ქანთელის)
ტკივილი — 118₃₃ 134₂₀ 446₂₄ 603₂₁
601₃₈ 607₂₉ 609₁₉ 660₂₈

(შარღის შეკაება — 96₃₉ 101₄₀ 104₉
104₁₈ 106₁₃ 106₁₈ 106₃₃ 107₈₁ 134₃
433₁₃ 502₃₂ 603₂₄ 731₃₈ 756₈ 757₁₄
758₂

(შარღის შეუკაებლობა) 107₁ 107₉ 117₃
117₄ 117₈ 117₁₈ 118₃ 149₁₈ 149₁₉
155₁₃ 644₁₄

შაფა (მომაკედინებელი დაავადება) —
397₃₄

შალირა (თვალის ტკივილი) — 338₈
შეკრულობა (კუჭ-ნაწლავისა) — 157₁₈
158₁₁ 159₄ 159₁₉ 159₃₀ 160₁₁

(შემკერელი საშუალება) — 112₁₃ 210₁
214₃ 440₂₀ 565₃₃ 637₂

შენღამთა ტკივილი — 129₃ 142₃₂
154₁₈ 155₃₅ 156₂₂ 158₁₈

შეპყრობა ფსელისა — 607₁₉ 607₂₃ 607₃₄
608₄ 608₉

შირიმი (კენჭოვანი დაავადება) — 329₂₈
448₇ 450₃₈ 501₁₀ 588₂₂ 595₁₉ 595₄₀
596₁₈ 596₂₁ 599₂₄ 601₃ 602₂₅ 603₂₀
603₃₉ 604₂₉ 609₄₀ 610₁₉ 661₄ 661₈
690₂₃ 690₃₈ 754₅ 756₈ 758₃₃ 760₁₀
760₁₁ 787₇

შირიმი ბუშტისა შიგან — იხ. ბუშტის
ქვა —

შირიმის ნიშანი — 610₃₇

შიში — 147₂₅

შიმაგი — 378₃₈

შიობასა უჯანის ოდეს საბურავი დარჩენ
მუცელსა — 695₆

შუბლის ძარღვის გახსნა — 277₃₃ 307₄
311₈₄ 312₃₅ 314₂₄

შიამიანი ისრით დაკოდება — 651₂₉

ც

ცემული გუელისა — იხ. გუელნაკენი

ცეცხლით დამწურისათვის — 662₁₄ 663₁₈
ციება — 99₆ 379₂₀ 555₄₀ 556₁ 773₂₇
774₂

(ცნობის დაკარგვა) — 117₃ 121₃₈ 154₁₃

ცნობის კლება — 438₂

ცნობის შეშლა — 95₁₉ 503₈
ცოფი — 93₁₈ 129₁₂ 129₁₃ 156₃ 290₁₁
671₂₈ 672₈ 672₈₁

ცხელბა — 276₁₇ 379₂₀ 463₂ 463₁₁ 464₂
465₁₂ 467₄ 467₂₂ 476₁₇ 478₄ 479₁₄
639₃₀

(ცხვირის დაავადება) — 361₂₈ 365₂₈
(ცხვირიდან სისხლის გამოშვება) ძარ-
ლის გახსნა) — 359₄ 367₁₈

ცხვირით ჩაბერება — 515₁₅ 536₁₃ 689₂₂
689₂₁

ცხრო — 76₂₂ 86₁₁ 93₁₈ 95₂₇ 96₈ 99₈
102₁₇ 106₁ 106₃ 117₉ 117₂₁
117₂₈ 118₂₈ 118₃₀ 121₇ 121₁₀ 126₁₃
126₂₂ 131₁₉ 131₂₁ 137₂₅ 145₉ 184₁₄
192₁₈ 192₁₉ 192₂₀ 192₂₂ 193₂₇ 195₁
195₂ 196₂ 196₃ 196₂₂ 196₂₇ 198₅
198₁₁ 210₂ 211₂₀ 223₁₃ 228₅ 228₁₉
235₇ 236₃₈ 239₂₉ 263₃ 280₃₀ 383₂₂
424₈ 428₂₈ 429₄ 430₂₂ 436₂₅ 437₂₈
439₃₂ 442₁₃ 454₈ 454₁₁ 545₂₂ 461₂₀
479₃₈ 488₇ 500₁₁ 500₁₃ 500₁₇ 500₂₂
500₂₄ 503₂₈ 504₈ 537₃₁ 544₃₅ 544₃₅
570₂₄ 570₃₃ 571₄ 603₃₁ 628₁₉ 640₃₇
697₄ 701₃₀ 702₁₈ 703₂₁ 721₁ 721₈
722₃₄ 725₇ 725₁₇ 725₄₀ 725₄₁ 727₂₉
745₂₂ 747₉ 754₂₈ 787₃₅ 788₃₄ 789₁₉

ცხრო ანაფეროს კურნება — 726₈ 726₂₁

ცხრო აფიტიემის — 726₁₇

ცხრო ბლანჯაი — 698₂₀

ცხრო ღლისა, საკმლის, წყენის, შიშის,
სიმსივნის ან სხვ. 701₁ 702₃ 702₂₇
703₄ 703₁₁

ცხრო იკტიკოს || იმბატრიტოსი —
697₂₈ 703₃₀ 704₇ 704₁₄ 704₁₈ 704₂₈
704₃₉ 720₃₃ 726₄₀ 727₅

ცხრო იფთი მირუს || იფრიმოსი—698₃₃
699₁₉ 716₁₂ 716₄₁

(ცხრო) ნურიკონ — 704₇

ცხრო რიბი — 721₂₈ 721₃₁ 723₃₀ 724₉
724₃₃

ცხრო სონახოსი — 710₁₂ 710₃₂ 710₄₈
711₁₄

ცხრო ტეტრეტეოს — 721₂₂

ცხრო შემთხვეული — 163₃

ცხროთა სისხლთა ღენა — 76₃₃ 362₂₂
561₂₁ 713₄ 713₁₃ 713₁ 713₂₇ 780₂₈

ცხროთა შიგა ბუასირი — 357₃₅

ძ

ძარღვის გ(ა)სივება — 643₂₀ 645₂₁

ძარღვი გაწყუებული (ან გაზურგეული)
— 643₂₂

ძარღვის გახსნა — 170₁₇ 312₂₀ 378₂₄
379₁₁ 379₁₂ 536₁₉ 543₁₄ 546₂₄ 560₂₂
605₁₅ 628₂₀ 645₂₂ 679₂₈ 689₁₁ 692₂₀
728₃₇

ძარღუების დამოკლება — 643₂ 644₁

ძარღუთა ტივილი — 177₂₈ 502₁₂ 546₂₈
790₂

ძარღუები უნაკუდებოლეს — 247₂₄

ძარღუთა ღრეკა — 449₃₄

ძარღვი ყუითელი — 303₈ 617₃₂

ძარღუთათვის შეკუთილთა — 212₂₈
217₂₀

ძარღუთა შეღრეკილთა — 207₁₈

ძარღუს შიგა სიფიციხე ძეული — 507₈

ძარღვის ნაებენი — 674₅ 759₈

ძილის გაკრთობა — 184₂₄ 185₁₂ 199₁

ძნელად შობისა — 695₄ 695₅

ძუალი ვატეხილი — 643₃₄

ძუალის ტივილი — 438₂₄ 438₂₈

ძუძუთა სიმსივნე (შობის შეღებოდ
მასტიტი) — 674₂₇ 693₂₂ 693₂₈

ძუძუთა შიგა სიმსივნისათვის — 693₂₈

წ

წამწამის დაავადება 341₂₇ 349₈ 354₂₈
355₁₁

წარეენა — 117₂₀

წელისა ნახუეწი — 253₂₀ 565₁₈

(წელის ტივილი) შობობარობით გამო-
წვეული — 105₁₈ 120₂₁ 287₁₀

წერტა — 80₈

(წვივის ტივილი) — 113₂₈ 113₂₇

წიბო ქვეშე ჩხულვტა — 478₂₈

წილოვნობა — 117₃₃ 119₃₃ 124₉

წითელი მქლომი — 738₂₄

წითელი ქარი — 291₃₈

წუერი და თმა რომე სუეოლეს — 727₂₈

წვივის გასიება — 177₂₄

წურბელი თუ ჩანტქას — 732₉

წყალმანკი — 437₃₁ 782₃₈

წყლით შაკობა || წყლით მანკიერი —
82₄₀ 141₃ 143₈ 143₉ 155₃₃ 178₄ 199₂₁

199₂ 200₂ 782₄ 782₁₀ 783₃₀ 783₈₄
 783₃₈ 784₁ 784₄ 784₇ 784₁₈
 წყლული — 212₃₈ 213₃₀ 450₃₈ 601₁₈ 703₁₈
 740₁₈ 761₁₇ 761₃₀ 782₂₈ 781₂₇ 782₂₀
 785₂₈ 790₁
 წყურვილი — 467₂₈ 474₁₈ 476₃₈ 478₃₈
 487₈ 487₃₉ 488₁₈ 489₈ 491₂₈ 598₂₈
 წყურტი — 380₃

ქია — 158₈ 442₂ 466₈ 589₂₂ 660₂₈ 745₃₄
 764₃₁
 ქია ათხარი — 744₈
 ქია მუცელი — 80₂₇ 81₁₄
 ქია ქუდუდანი — 660₂
 ქიის ნაებენი — 745₁₀ 756₁₃ 759₁₃
 (ქით ინვაზია) — 158₈ 159₃₁ 593₂₈
 591₈ 591₁₁ 591₂₁ 591₃₄ 591₂₀
 ქიის დასხმა — 329₂₁
 ქიის ტყვილი — 553₂₈ 553₂₈ 561₃₁
 (კუასტობა) — 99₃
 კუის წასვლა — 274₂₂ 456₇ 786₃₇
 კორფლი — 295₂₄ 304₃₈ 306₁ 306₉ 740₁₁

ბ

ბაფიყანი || ხაფიყანი — 104₁₁ 223₁₈
 414₂₈ 462₃₁ 463₃₈ 464₁₀ 774₃₂
 ბელის სისუსტე — 346₂₄ 347₁
 ბელის გამრუდება — 126₈ 122₁₈
 ბელის გახსნა — 273₁ 284₃₀ 294₂₈ 298₂₇
 309₁₁ 310₄₁ 311₂ 318₁₇ 318₃₈ 320₂₈
 325₄₀ 327₂₈ 330₄₁ 335₂₈ 338₇ 338₁₈
 338₃₁ 339₃ 560₈ 562₁₀
 ბელის ტეხა — 128₂₄
 ბელის ფრჩხილების სენი — 653₁₇
 ბელის ძარღვისა ქალის გახსნა — 557₃₈
 ბელება || ბულება — 119₂₈ 120₃₁ 124₈
 126₄ 128₈ 324₁₃ 666₁₂ 668₂₁ 747₁₀
 ბენიკი (საღობა მარჩობელი ყიისა) —
 392₁₄ 392₂₁
 ბივილი — 155₃₀ 171₈ 183_{21, 24} 187₁
 187₈ 187₁₈ 189₂₂ 189₂₈
 (ბმის შეცვლა) — 155₂₈
 ბორცთა მღერა — 122₈
 ბორცი ავი — 648₁
 ბრინვი — 381₄
 ბსნილობა — 132₁₈ 192₁₈

ბუელა (სისხლნარევი) — 99₉ 105₃₄
 ბუნი — 132₁₈ 415₃₂
 ბუნაყი (ბუნაგი) — 173₈ 229₈₀ 230₂ 374₂₁
 374₂₄ 375₁ 375₁₄ 375₂₈ 397₁₇ 397₃₂
 399₁
 ბურთა (თულის ტყვილი) — 335₁₈
 386₂₁

კ

კაქას ქუეითის სიმსიენე — 387₂₈
 (კაქის დააუდება) — 374₂₈ 377₂₂ 387₂₈
 387₃₀
 კელის გახსნა — 363₄₀ 364₁ 368₁₇ 369₂₈
 370₂₈ 374₂₈ 374₃₃ 374₃₈ 377₁₈ 385₁₀
 388₇ 414₁₇ 414₂₀ 455₁₈ 467₈ 541₁₂
 621₂₈ 622₄ 622₁₂ 622₁₈ 635₂₈
 კელის თრთოლა — 479₂₈
 კელის საქციელის ტყვილი — 789₂₇
 კელის სოსანი — 612₈
 კელ-ფეხის გასიება — 521₁₈
 კმის დასრულება — 188₁₈
 კმის ჩავარდნა — 377₂₈ 380₂ 382₁₈ 282₃₀
 383₁ 386₃ 393₂₇
 კორკის დაღნობა — 463₁₀
 კორკები — 648₁ 649₈
 კსნილობა — 440₁ 453₃₈
 კუელა — 80₈ 16₂₂ 87₂₈ 112₂₀ 175₃
 171₉ 171₃₂ 172₄ 181₃₀ 183₂₁ 183₃₈
 184₂₃ 184₃₇ 185₁₁ 187_{1, 4, 14, 28, 34}
 188_{2, 24, 35, 38} 189₁₁ 190_{1, 2, 10, 18, 22}
 191₂₃ 210₃₂ 230₄₃ 235₂₃ 236₁₀ 236₂₃
 240₁₃ 249₄₀ 250₂₄ 266₃₈ 380₂ 380₁₀
 380₂₀ 381₁₄ 384₁ 384_{2, 4, 33, 40} 385₉
 386₈ 386₄ 386_{13, 34} 388_{4, 20, 30, 38}
 389_{11, 21, 37} 390_{18, 29, 33} 426₄ 442₁
 476₃₈ 477₂₇ 477₃₈ 478₂₀ 478₄₀ 479₃₈
 572₂₈ 573₄ 593₃₄ 762₂₀
 კუელის წამალი — 388₃₀ 389₁₂ 389₂₁
 389₃₇ 390₁ 390₄ 390₂₄ 390₃₈ 391₉
 391₁₃ 477₂₈ 477₂₈
 კუნეშა — 251₁₈
 კურეება — 232₄ 329₂₄ 452₄
 კტოლა ფიცხელი — 197₂₀

ჯ

ჯასულ იღფიონი (თულის ტყვილი) —
 334₃₈
 ჯარ(არ)ის ნაებენი — 670₃₇

პირთა საძიებელი

იდარნაკოს მკურნალი — 93₂₀
 ილექსანდრე — 474₅
 ამბროსი დიდი 140₃₀
 არისტოტელე || არისტოტელი აქიმი —
 105₃ 474₄ 777₂₃ 777₂₃ 778₂ 778₆
 779₂₈
 არონი (ექიმი) — 418₃₄ 429₃₇ 435₁₀ 495₃₈
 498₄ 532₁₀ 575₇ 601₃₇ 671₂₈
 ბაგრატი || ბაგრატი აქიმი — 69₃₁ 70₄
 80₂₉ 90₃₈ 91₂₀ 264₂₂ 265₁₅ 266₁₉
 363₄₁ 538₂₄ 633₄ 659₁₆ 763₁₁
 ბახტიბო მკურნალი — 432₃₉
 ბუსით აქიმი მოვარუენელი — 511₂₉
 გაიოსი — 255₁₄
 გალინოზი || გალიანოზი — 107₁₂ 117₂₀
 131₃ 155₈ 159₁₉ 160₃₀ 176₃ 264₂₀
 266₁₉ 270₃ 297₇ 298₃₈ 234₂₂ 326₈
 371₁ 398₇ 398₈ 405₁ 405₁₉ 405₂₁
 405₃₀ 407₃₃ 439₃₂ 478₁₄ 486₈ 486₉
 გალინოზ, გალიანოზ — 532₉ 554₂₂ 561₃₃
 579₂₅ 580₄₀ 589₃₈ 599₃ 599₇ 599₁₀
 627₃₉ 673₉ 694₂₄ 761₅ 763₁₈
 დავით წინასწარმეტყველი — 675₃₈
 დემოკრიტე — 677₁₈
 ზაქარიაშვილი მაკმალი — 364₃₂
 ზაქქარია აქიმი — 245₂₅ 245₂₉
 თეოდორტოსი || თოდორიტონი || თადო-
 რიტონი || თადრიტოსი — 153₁
 153₂₇ 154₈ 299₂₈ 307₁₈ 307₂₁ 673₉
 თეოდუქ მკურნალი — 124₃₇ 125₂₅
 იოჰან ამსის ძე || იოჰან მასიოს ძე ||

იონა მასოს ძე — 83₁₄ 146₅ 697₂₉
 იპოკრატე — 677₁₈
 კისარ მეფე — 138₃₂
 კეისარი — 70₄ 70₈ 105₁₅
 კოფე მეფე — 495₃₉
 კუმადა მეფე — 117₂₂
 მათროდიტოსი — 113₂₀ 114₅
 მასარჯო (მკურნალი) — 588₁₉ 589₃
 მასოიას შკალი — 630₄
 მასრელიტერი — 246₁₂
 მაკმალ აქიმი — 245₂₈
 მეთოდრე 70₉
 მკურნალი ვიმარისტენელთა 532₈
 მკურნალი იარკელთა — 532₉
 პლატონი — 307₃₀
 როფოს (მკურნალი) — 109₈
 სოლომონ მეფე || სოლომონი || სო-
 ლომონ დავითის ძე — 138₂ 161₂₀ 438₂₂
 სულტან მალიქშა — 91₂₅
 ტაქი ვარები — 112₃₇
 ფარხიმონ ორისა (ექიმი) — 407₃₄
 ფიფალ მეფე — 97₂₀
 ქასრა მეფე — 435₁₁
 შარვანი მეფე — 142₁₀
 ხოსრო მეფე || ხუსრო მეფე — 98₁₂
 101₁ 102₂ 140₃₁
 ჯალინოს || ჯალინოზი — იგივე გალინო-
 ზი — იხ. — 90₃₉ 307₁₇ 307₃₂ 307₃₈
 328₁₃ 468₂₅ 469₂₈ 469₃₅ 471₃ 506₃₄
 769₂₉ 785₂₅ 785₂₈